

DUKE UNIVERSITY

LIBRARY

A Complete Dictionary

of

Ancient and Modern Hebrew

Eliezer Ben Yehuda of Jerusalem

Dictionnaire complet

de la

Langue Hébrarque ancienne et moderne

Éliézer Ben Yehouda a Jérusalem

Gesamtwörterbuch

der

alt- und neuhebräischen Sprache

Von Elieser Ben Jehuda in Jerusalem

Jerusalem
Ben-Yehuda Hozaa-La'Or
Le zecher Eliezer Ben-Yehuda Ltd.
Publishers.

מלון הלשון העברית

הישנה והחדשה

חברו

אליעזר בן-יהודה

ירושלמי

כרך תשיעי

ירושלים בן־יהודה – הוצאה־לאור לזכר אליעזר, בן־יהודה בערבון מוגבל. כל הזכויות שמורות לחמדה בן־יהודה, ירושלים, ארק־ישראל. Copyright by Hemda Ben-Yehuda JERUSALEM, (Palestine).

THESAURUS TOTIUS HEBRAITATIS

ET VETERIS ET RECENTIORIS

AUCTORE

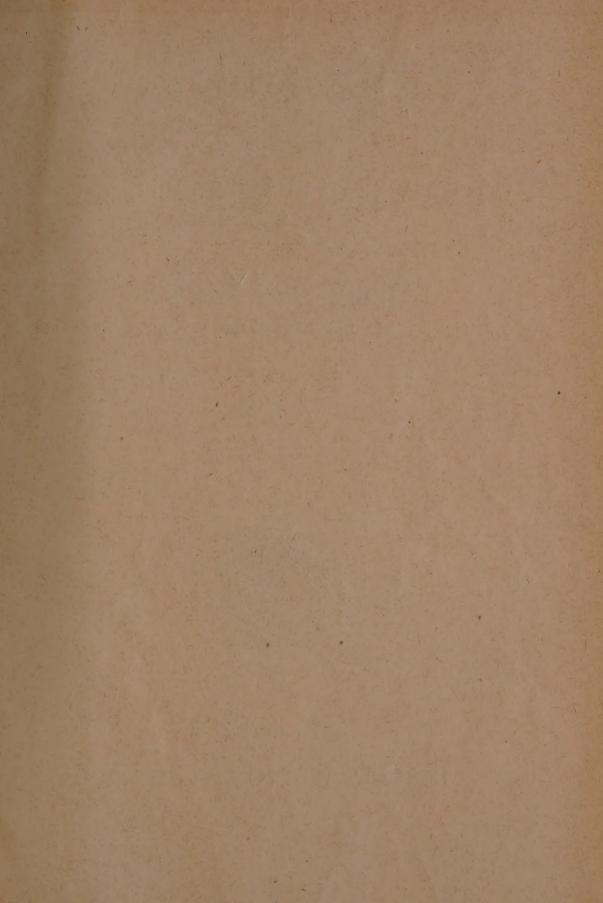
ELIESER BEN IEHUDA

HIEROSOLYMITANO

VOL. IX

HIEROSOLYMAE.
IN AEDIBUS BEN IEHUDAE
IN MEMORIAM ELIESER BEN IEHUDAE

מלון הלשון העברית

הישנה והחדשה

בולל:

- א) כל מלות הלשון העברית שבתניך, והמלות העבריות ומספר רב מיתר המלים שבתלמוד ומדרשים, וכל המלים שבמפרי הפוסקים, המחקר, החכמות, הפיומים, השירה והמליצה, עד ימינו אלה, וכמרכ המלות שנתחדשו בזמן האחרון, ומספר רב של מלים אשר יצר המחבר למושגים ישנים וחדשים, אשר לא מצא להם כלל מלים בספרותנו או שהמלים אשר מצא אינן מבועות במפבעת הלשון העברית.
 - בו גדר כל מלה לכל משמעותיה, ותרגומה בגרמנית, צרפתית ואנגלית.
- ג) עדיות ומשלים מכל הספרות, לכל פרמי משמעות המלה ולכל גוניה ולכל דרכי שמוש הלשון בה.
- ד) מדרש מלים, בהערות, באו בו חקירות והַנְיוֹת בדבר צורת המלות ומשקלן, מקורי, פרושן ודיוק משמעתן, לפי דעות המסורה, המתרגמים והמדקדקים הקדמונים, והחקירות החדשות על פי דמיון ללשונות האחיות.
- ה) השמות הגרדפים, ובמושגים כללים, המלות השיכות להם עפ"י דמיון ושתוף דרעיון למען יוכל אדם למצא המלה המבקשה גם אם איננה ידועה לו.

חברו

אליעזר בן־יהודה

ירושלמי

ברך תשיעי

ירושלים

ייני להצהרת בלפור

לכבוד

הנדיב לורד מלצים

(אלפרד מונד)

ברגשי כבוד והכרת טובה משפחת המחבר

הערה

הקדמה ומבוא גדול יבואו בכרך מיוהד.

מפני שעוד לא הגיעו החכמים לכלל הסכמה בקביעת זמן הבור קצת חלקי הת. ך לא הקפדתי על סדר הזמנים בדיוק, וחשבתי את כל זמן התנ"ך בשתי תקופות, בתקופה הראשונה רוב הספרים הכתובים בסגנון הלשון המהורה, הקדומה, ובתקופה השניה – הספרים שנושאים עלידם ממבע הסנגון של הזמן המאוחר.

את נוף בן סירא, שנמצא בהגניזה במצרים, אעפ"י שהוא בודאי קדום לקצת מזמורי תהלים וכדומה, צינתי בציון שצינתי המקורות מזמן המשנה והתלמוד.

בהמשנה והתלמוד השתמשתי בהדפוסים שהיו תחת ידי פה, ובשנויי גוסחאות של רבינוביץ (דקדוקי סופרים) וכמרכ במתניתא דבני מערבא, ובקצת סדרי המשנה שיצאו לאור עם גוף הערבי של פרוש הרמב"ם, וקצת המסכתות שפרסם פרופי דרי שטראק, ובכ"י של המשניות המנקדות שבבית הספרים בפרמה, וקסעים של משנ' מנקדות שבבית הספרים בפרמה, וקסעים של משנ' מנקדות שנמצאו בהגניזה.

בתלמוד ירושלמי השתמשתי בדסוס ויניציה, וצינתי מראה המקומות לפי מספר הדפים של דפוס זה, ובקמעי הירוש שנמצאו בהגניזה שפרסם דרי גינזבי בשם שרידי הירוש למי, ובשניי נוסחי של רסנר (אהבת ציון).

בהספרות שלאחר זמן התלמוד ועד ימינו השתמשתי לפי סדר הזמנים. ואף על פי כן, בקצת מקומות לא דקדקתי בזה והבאתי את המשלים על פי ראות עיני לפי הצרך ההגיוני וכיוצא בזה.

דמלים בלעז בלשונות גרמנית, צרפתית ואנגלית כתבתי על פי הכתיב הנהוג בהמלונים של Toussaint—Langenscheidt.

ואלה הסימנים שהשתמשתי בהם לצין בהם מקורות המלים: בלי כל פימן הן מלים מהתניך.

* מדום מגוף כן סירא, מהמשנה, ותלמוד ומדרשים.

ש מלים מהמפרות שלאחרי התלמוד, מימי הגאונים ואידך.

מס סלים שחדשתי אני ושנתקבלו כבר בספרות של זמננו, או בדבור העברי בארץ ישראל.

לוח מקצת ראשי־תיבות

אוצה"ש, אוצר השרינים. אה"ע, אבן העזר. . +8 אוצ"מ, אוצר מוב. אה"צ, אהבת ציון. איא, ארך אנפין. אורח׳ צד׳, אורחות צדק. או"א, אמת ואמונה. אב', מסכת אכות. אינ', אינב, או"ד (לרסע"ג), אמונות ודעות. איב בים, אלף בית בן סירא. איכ׳, איכה. או"ו, אור זרוע. א"ב דר"ע, אלף בית דרבי עקיבא. איל׳ אהב׳, אילת אהבים. או"ח, אורת חיים. אג' המוס', אגרת המוסר. אי"ש, איש שלום (Friedman). אולסה', אולסהויון. אגר׳ בע"ח, אגרת בעלי חיים. אמו"ר, אמונה רמה. או"נ, אוצר נחמד. אדו"ם, אהבת דוד ומיכל. אמשד', אמשפרדם. אוצה"ח, אוצר החיים. אדר"נ, אכות דרכי נהן. א"ם, אין סוף. אוצהים, אוצר הספרות. אהל"ב אהלות.

וצבה כ"י עוויקים). מ"א, חלק א. ג"ע, גן ערן, של ר"א הקראי. חיב, חלק ב, זכו׳. בסה"ע, גוף שרוש הערבי. חבק׳, חבקום. חגר', חגרגה: ד"א, דרך ארץ. תה"י, חמרת הימים. דא"ו, דרך ארץ ווטא. חה"ג, חלקת הנקור. דא"ר, דרך ארץ רבה. מה"ם, חלקת הפעלים. דבר׳, דברים. חו"ה, חובות הלככות. דג"ח, ד' גנובורג, מהחורה חדשה חוה"ם, חול המועד. של התנך. חוהם"ם, חול המועד סכות. ר"ה, דבור המתחיל. חוהם"ם, חול המועד שמת. דה"י, דברו 'הימים: מנ"י, חות יאיר. דהי"א, דכרי הימים א. מול', תולין. דהי"ב, דברי היפים ב. חו"ם, חושן משפפ. דו"ם, דוד ומיכל. חו"ם, חיים וליג סלוניםסקי. ד"ח, דברי חכמים. חל"א, מכמי לשון אשורית. די"ע, דברי ימי עולם. חס', חסר, חסרים. דל"ע, דקדוק לשון עברית. חקו"ר, חקור דין. דניי, דניאל. חת"ם, חתם סופר. דים, דקדוקי סופרים (שנויי נוסתי .20 בחלמות בבלי של מ׳ רבינוביץ). מבו"י, מכוד יום. דרגבי, דרגבורג. מהר', מהרות. טואו"ת, מור אורת חיים. ה"ג, הלכות גדולות. מוהו"ם, מור חושן משפט. הגר"א, הגאון ר' אליהנ. מע' זקנ', מעם זקנים. הוס', הוספה. הוצ', הוצאת. ו"א, יש אומרים. הור׳, הוריות. יבמ', יבמות. הוש', הושע. י"ג, וש גורסים. הלב׳ פסוק׳, הלכות פסוקות: יוא', יואל. הקד', הקדמה. יו"ד, יורה דעה הרא"ש, הרב רבנו אשר. יוה"כ, יום הכפורים. הרדב"ו, הרב דוד בן וסרי. יחוק׳, יחוקאל. הריש, הרב רכנו שמשון. יליב, יהודה ליב גורדון. ילק׳ שמע׳, ילקום שמעוני. ניקר׳, ניקרא. וים, וש מפרשים. וכדו', וכדומה. יכוה"ת, יכודי התורה. יכו"ע, יפוד עולם. ז"א, זעיר אנפין. יםמי, יממרוב (M. Jastrow). זכח', זכחים. ירושלמי, ירושלמי. זכר', זכריה. ירםים, ירמיה. ו"ל, זה לשונו.

אעפ"ו, אף על פו. אעפו"ב, אף על פי כן. א"ק, אדם קרמון. ארנ׳ מום, ארנולד ... א"ת, אכן תכון. ביא, כן אשר. באה"ג, באר הגולת. באו"ת, כעל אור תורה (מנחם מלונונו). בארם', בארמית. ב"ב, כבא בתרא.-בר בהלול. בד"ה, בדבור המתחיל... בוקשד', בוקשדורף. ב"ו, בן ואב. בחי"ע, בחינת עולם. ביהמ"ד, בית המדרש. בינ׳, בינוני. בכוי, בכורים.-בכורות: ב"ם, בבא מציעא. במד', במדבר. ב"ם, בן סירא. בסור׳, בסורית. ב"ע, בר עלי. בעכר', בעברית. בע"ח, בעלי חיים. בצרב', בערבית. ב"ק, ככא קמא, ב"ר, בן רבי.--בראשית רבה. בראשית, בראשית. בר"ד, בר דוד. ברכי, מסכת ברכות. בא', נאון,--גאונים. בא"ו, גלילות ארץ ישראל. בימ', גימין. גיב, גם כן. גם׳, גמרא. בניי, גניוה (כפרם הגניוה של ביהכ"נ של קהיר שנפצא בה בוף העברי של כן פירא ועוד

אמתי, אפתר.

ישעי, ישעיה: מכ"ר, משה כהן ריברסון (בעל סומ', סומה, ישלר, יהודה שלפת רוניו. חה"נ וחה"ב). . פה"ח וקה"ע, סדר החכמים וקורות בבשרי, מכשיריו. +7 העתים (ניבויאר). מלי, מלא, מלאים. כיי, כתב יד. סהמ"א, ספרות המאוחרת. מלא׳, מלאכי. מה"ש, ספר השרשים, ספרי השנים כים, כסף משנה: בל"א, מלון לשון אשורית. כמו"ב, כמו כן. ממא"צ, פרור מנהג ארם צובה! מלא׳ ההג׳, מלאכת החגיון. כני, כנוי. ספ"ג, ספר מצות גדולות. סמיי, סמיכות, מ"ם, מכל מקום. כנה"ג, כנסת הגדולה. מנוה"ם, מנורת המאור. כרית', כריתות. סנה', סנחדרין. מנח', מנחה, מנחות. כשת', כשתלו (Castello). +37 כתוב׳, כתובות. מס', מסכת. עב', עבר , מסו', מסורה. עבוה"ק, עבודת הקדש. לכו"ק, לקומי קרמוניות. מ"ע, מצות עשה. -מאיר עין (על ע"ד, על דבר. המפרי). עדיי, עדיות. -12 מ׳ למרוש, מ׳ אלדבי, מאיר... עה"ם, עמק המלך. מע"ר, פעשר ראשון. מ"א, מלכים א".--מאיר אלדבי. מע"ש, מעשר שני. עה"ש, ערוך השלם. מעשרות, מעשרות. מ"ב, מלכים ב". עובד', עובדיה. מג"א, מגן אכות. עוקצ', עוקצין. מק"נ, מקיצי נרדמים. ע"ו, עבודה זרה.-על וה מ"ר, מספר רבים. מד', מדות. מדב"ם, מתניתא דכני מערבא ם"ש, מנחת שי. עזר׳, עזרא. ע"ח, עץ חיים. משם׳, משמעה, משמעת, משמעות. W. H. שהוציא (נוסח תמשנה שהוציא מת׳ שפת׳, מתק׳ שפתים. עם"י ב"י). Lowe צו׳, עוון. עינה"כ, צרב יום הכפורים. ברב"ע, מדכר בעדו. .1 מדה"ג, מדרש הגדול. כגע', נגעים. פו"ש, עין שם. עי"ת, עשרת ימי תשובה. מד"ר, מדרש רבה. נדר׳, נדרים. נופחי, נוסחה, נוסחאות: מחד', מחדורה. ע"כ, עד כאן. מהר"י קולון, מורנו הרב יוסף... עכ"ם, על כל פנים. נוי, נויר. --נוירות. ע"ם, על משקל. נחו', נחום. מחר"ם מרושנברנ, הרב מאיר... עם׳ פרנס׳, עמנואל פרנסים. מהרש"ך, הרב שלפה כהן. נחמ׳, נחמיה. מהרש"ל, הרב רבי שלפה לוריא. נחם׳ ונע׳, נחמר ונעים. עמו', עמום. מה"ש, משקלי השמות. עפי"ר, על פי רוב. ב"י, נמוקי יוסף. ער"ה, ערב ראש השנה. ניד׳, נידה.: מוא"ר, מוסדי ארץ (של קדמן נל"ה, נתי למד הא. שולמן). ערוב', ערובין. סויל, מוציא לאור. ערכין, ערכין. נמס׳, נמסר. ערל׳, ערלה. בע"ר, בחי עין וו. מו"ם, מזרח ומערכ. מו"נ, מורה נכוכים. ע"ש, על שם. נע"י, נחי עין יוד. מו"ק, מועד קמן. נפ"י, נחי פה יו"ר. עת׳, עתיד. עתיק', עתיקות: נק', נקבה. מיו, משקל וכר.-- מספר זוני. מיכ', מיכה. +D פדר"א, פרקי דר' אליעור. מיכאלים, מיכאלים. ס׳ פרנקד, סיגמונד... מי"כ, מיכה יוסף כהן. פה"ם, פה הפעל. סדה"ד, סדר הדורות.

סדעו"ר, מדר עולם רבה.

מביי, מכילתא.

פ"י, פעל יוצא.

שלו', פלונית. מסח', פסחים. מסיק' רב', פסיקתא רבתי. מסיק' ר"ב, פסיקתא רב כהגא. פ"ע, פועל עומר.—פתחי עולם. מעו"י, פעל עומד ויוצא. פרש"י, פרש רש"י.

> צ"ר, צמת דוד. צו"ג, צום גדליהו. צוה"ת, צוהר התיבה. צ"ל, צרוך להיות, לומל. צפני, צפגיה.

קרוה"ח, קרוש החדש. קרוש", קרוש החדש. קהל", קהלת. קוה", קוהוט. קונט", קונטריס. קינ", קנים. ק"ם, קרות ספר. ק"ש, קלמן שולמן.

ר"א קליר, רבי אליעזר... ר"א פורינא, רבי אריה... ר"א הקראי, רבי אחרן... ר"א דלמידיגו, ר' אליהו ... ר"א בחור, רבי אליהו... " בחור. ראכ"ד, רבי אברתם בר דוד. ראב"ע, רבי אברהם בן עזרא. רגב״ש, ר/ גרשון בן שלמה. רגמ"ה, רכנו גרשון מאור הגולה. רד"ק, רבנו דוד קמחי. ר"ה, ראש השנה. רה"ג, דב האי גאון. ר"ח, רפנו חננאל. רח"ו, רבי חיים וימאל. ר"ו נאגארה, ר' ישראל... רש אברבנאל, רש ושראלי, רשי

סטנוב, ר' יצחק...

ר"י עמדון, ר' יעקב... ר"י א"ת, רבי יהודה אבן תבון. ר"י אלבו, ר"י בן אביתור, ר"י יעבץ, רבי יוסף...

ביי הלוי, ריי אלחריוי, ריי תיוג,

רבי יהודה...
ר"י מפימא, ר' יתיאל...
ר"א, ר' יצחק אכרבנאל.
ריב"ג, רבי יונה בן נגאת.
ריב"ל, רבי יצחק בר לוינזון.
ריב"ק, ר' יהודה בן קריש.
ריב"ש, רבי יצחק בר ששת.
רי"ף, רבי יצחק אלפסי.
רי"ק, רבי יומף קמחי.

רלב"ג, רכי לוי כן גרשון. רלב"ת, רכי לוי כן חביב. ר"ם, דבי מאיר.—רבי משה. ר"מ מרוטנברג, ר"מ גבאי, ר"מ דרעי, רבי משה...

רמ"א, רבי משה איסרליש.

רמא"ג, ר' מרדכי אהרן גנובורנ. רמב"ם, רבנו משה בן מימון. רמב"ן, רבנו משה בן נחמן. רמב"ע, רבי משה בן עזרא. רמ"ג, ד' מאיר גבאי. רכח"ל, רבי משה חיים לוצאטן. תמ"ע מפאנו, רבי משה עזריה... רמ״ק, רבי משה קורדובירו. ר"נ, רבנו נסים.--רבנו נתן. רבה"ו, ר' נשתלי הירץ וינילו. רנ"ק, ר' נחמן קרוכמל. רסע"ג, רב פעדיה גאון. רע"ב, ר" עובדיה ברמנורה. רע"נ, רב עמרם גאון. רע"פ, ר' עמנואל פרנסים. ר"ש הנגיר, ר"ש גמע, רבי שמואל ...

רשב״א, ר' שלמה בן אדרת. רשב״ג, ר' שלמה בן גבירול. רשב״ו, רכי שמעון בר יצחק.

רשב"י הכבלי, רבי שלמה כר יהודה...

רשכ"ם, רכי שלפה כן מאיר.
רשכ"צ דוראן, ר' שלמה כן צמה...
רש"מ פלקיירא, רכי שם מוב...
רש"י, רכנו שלמה יצחקי.
רש"ל, ר' שלמה.

ר"ת, רבנו תם.--ראשי תיבות. שי בלאך, שמשון ... ש"א, שמואל א".--שבילי אמונה. ש"ב, שמואל ב'. שבו', שבועות. שביי, שביעית. שבו"ע, שבולו עולם. שרה"ם, שער דקרוק הפעלים. שרה"ש, שער דקדוק השמות. שר"ר, שמואל דוד לוצאמו. שה"ג, שבת הגדול. שה״כ, שיר הכבוד. שה"ם, שם הפעולה. שה"ק, שלשלת הקבלה. שה"ש, שיר השירים. שויע, שולחן ערוך: שופמ', שופפים. שו"ת, שאלות ותשובות.

> שו"ג, שם זכר ונקבה. שי"ם, שמואל יוסף פין. שי"ר, שלמה יהודה רפפורט. שליה, שני לוחות הכרית. שמה"צ, שמות חצמחים. שמו', שמות. שמה', שמחות.

ש"ו, שם זכר.

שינ, שם נקבה. שנו"ו, שם נקבה וזכר. שעה"ש, שער השמים. שקל', שקלים.

שמ"ע, שמיני עצרת

ש"ש, שורו שלמה. שש"ק, שורו שמת קדש. ש"ת, שמחת תורה. תמיי, תמיד.

תיגו, תאר נקבה.

תנהו', מדרש תנחומא.

הנח' כוב', הנחומא שהו"ל כובר.

תענ', תענית.

תק' מדה"נ, תקון מדות הנפש.

הרג', תרגומ.

תרומו', תרומות.

תשו', תשובות.

ת"ת, תלמוד תורת.

תה"ש, תאר השם.
תוה"א, תולדות הארץ.
תוה"ב, תורת הבית.
תוה"ם, תולדות המבע.
תום', תוספות.
ת"ו, תאר זכר.
תחכ', תחכמוני.
ת"י, תרגום יונתן.—ירושלבי.
ת"ע, תלמוד לשון עברי.
תבו', תמורות.

שת"ו, שם תאר זכר.

"", שם תאר נקכה.

"א, תרגום אונקלום. — תרגום

"ב, תשעה באב.

"ת"ב, תשעה באב.

"ת"א, תנא דבי אליהו.

"תהל", תהלים.

תה"ם, תאר הפעל.

AJSL, the American journal of Semitic Languages.

Barth, NB, Nominal bildung in den semitischen Sprachen.—Pron., Pronominal bildung.

BTM, Biblisch. Talmud. Medizin. v. Dr. Preuss.

Brock, Bpockelmann.

Cis, Corpus inscriptiorum Semiticarum.

Ew, Ewald.

Frw, Fremdwörter.

Ges, Gesenius.

GJG, Geschichted. jud. Gottesdienstes, v. Dr. J.

GJG, Geschichte d. jüd. Gottesdienstes, v. Dr. J.
 Elbogen.
 JAs. Journal asiatique.

JQR, Jewish Quarterly Review.
 JQR NS, Jewish Quarterly Review New Series.
 KMT, Kahle, Der massoretische Text des Alten Testaments nach der Überlieferung der babylonischen Juden. — MdO, die Massoreten des Ostens.

Kö, König, Lehrgebäude der hebräischen Sprache.

Lehnw, S. Kraus, Griechische und lateinische

Lehnwörter im Talmud, Midrasch und Targum, Lidz, M. Lidzbarski.

MF, Morgenländische Forschungen.

MOS, Mitteilungen des Orientalischen Seminars. Nö, Dr. Th. Nöldeke.

OLz, Oriental. Litteraturzeitung.

Olsh, Olshausen.

Pfinzn, Aramäische Pfinzennamen, Dr. J. Löw. PSBA, Proceedings of the Society of biblical Archaeology.

PSm, Payne Smith.

QGJD, Quellen zur Geschichte der Juden im Deutschland.

REJ, Revue des études juives.

SKr, S. Kraus.

Spi, Spitta, Grammatik des arab. Vulgärdialektes von Ägypten.

ZAW, Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft.

ZDMG, Zeitschrift der deutschen Morgenländ, Gesellschaft.

בסוף ההקדמה הגדולה תבוא רשימה שלמה מכל הספרים שהשתמשתי בהם לחבורי זה. מפני מיבו של הספר לא הכנסתי בגוף החבור אלא המלים העבריות או המלים שכבר נכנסו לתוך הסננון העברי ומצויות במקורות עברים. אך כדי שיהיה החבור מספיק לכל הספרות העברית, אפרסם בכרך מיוה ד בקצרה אוצר המלים הארמיות וגם המלים הזרות, יוניות, רומיות ופרסיות שבתלמוד ומדרשים.

הערה מאת העורך

כמו בכרך שמיני כך גם בכרך זה אני אחראי בעד סדורו של כל החמר שלאחרי המקרא. שאסף והניח המחבר, ובעד הגדרתם ותרגומם של כל הערכים שלאחרי המקרא. בכמה ערכים הוספתי גם חמר חדש, ביחוד מספרים שהופיעו אחרי מותו של המחבר. ואלו הערכים בכרך זה שנתחברו על ידי:

עֶבֶר, עֲבֶּרָה, עֲבֶּרָה, עֲבֶּרָה, עֲבְּרָה, עָבִיּר, עָבִיר, עָבִר (הֹרֹב המכריצ), עַבְּרָה, אַעָּיָה, נַעָּר, בַּעָּרָה, עַבְּרָה, עַבְּרָה, עַבְּרָה, עַבְּרָה, עַבְּרָה, עַבְּרָה, עַבְּרָה, עַבְּרָה, עַוֹּרָ, עַוֹּרָ, עַבְּרָה, עַוֹּרָ, עַוֹּרָ, עַוֹּרָה, עַוֹּרָ, עַמֵּרָף, עַמֵּלְף, עִידֹּ, בּעִים, עִילִּוֹם, עֵין (החלק המקראי), עַבְּשׁוֹב, בּעַל, עָלָה (החלק המקראי וֹרב החלק מתר״מ), עֹלֶה, בַּעִינְה, בַּעִינָה, עִיף, עִיר (החלק המקראי), בַּעְמֵם, אּעָנָה (החלק המקראי), בּעָבָם, אּעָנָה (החלק המקראי), בּעָבָר, עַבְּלִי, עַקְה, עַקְשׁוֹת, עָבָב (החלק המקראי), בּעַצְּה, עַצְּלִי, עַקְה, עַקְשׁוֹת, עַרָב (החלק המקראי), בּעַבְּה, עַבְּלִי, בַעַּקְה, בַּעַרָּעָר, עַבְּרָער, בַּעַרָּער, עַבְּעָר, עַרָּב (החלק המקראי), בּעַבְּה, בּעִרָה, בַעִּרָער, בּעַבְעָר, עַבְּרָה, עַשְּבָּר, עִישְׁר, עָשְׂר, בּעַשְׁר, בּעִשְׁר, בּעִשְׁר, בּעִשְׁר, עִשְׂר, עִשְׂר, עִשְׂר, עִשְׂר, אַעָּרָר, עִשְׂר, עִשְׂר, עִשְׂר, עִשְׂר, אַשְּר, עִשְׂר, עִשְׂר, עִשְׂר, עִשְׂר, אַשִּר, עִשְּׁר, אַשְּר, עִשְּׁר, אַשְּר, אַשָּר, אַשָּר, אַשָּר, אַשָּר, אַעָּר, אַעִּרָר, אַשָּר, אַשָּר, אַשְּר, אַשְּר, עִשְּׁר, אַשְּר, אַשְּר, אַשְּר, עִשְּר, עִשְּׁר, עִשְּׁר, עִשְּר, אַשְּר, אַשְּר, אַעִּר, אַר, עִשְּר, עִיּבָּר, עִישְר, עִישְׁר, עִשְּר, עִשְּר, עִישְׁר, עִיִּר, עִבְּרָב, עִיִּרְבָר עִישְׁר, עִשְּר, עִיִּבְּר עִישְׁר, עִיִּר, עִשְּר, עִישְׁר, עִישְר, עִישְׁר, עִישְׁר, עִישְׁר, עִיִּר, עִישְׁר, עִיִּר, עִישְר, עִישְר, עִישְר, עִישְׁר, עִישְׁר, עִישְׁר, עִישְׁר, עִישְׁר, עִיבּר עִיבְּר עִיבְר עִיבְר עִיִּר, עִישְׁר, עִיִּר, עִיִּר, עִיבּר עִישְׁר, עִשְּר, עִיִּר, עִיבְר עִיבְּר עִיבְּר עִיבְּר עִיבְר עִיבְּר עִיבְּר עִיבְּר עִיבְּר עִיבְּר עִבְּר עִיבְר עִיבְּר עִיבְּר עִיבְּר עִיבְר עִיבְּר עִיבְר עִיבְּר עִיבְּר עִיבְר עִיבְּר עִיבְּר עִיבְר עִיבְּר עִיבְּיִים עִיב עִיבְר עִיבְּר עִיב

המזכיר הראשי במערכת המדון, ה' יעקב כנעני, המציא דנו את החמר דמספר שד ערכים נוספים אחרים, ואדו הם:

ְעֶבֶּץ, עֵינֶץ, עֵלֶּמֶת, גּאַלְעַל, גִּי,עָמֵר, בּאַמֶּד, גּאַמְדָּה, גּאַמְדָּה, עָמֶּדָה, עִמֶּדּה, עַמֶּדָה, עֵמֶּדָה, עַמֶּידָה, בּאָעָדָר, בּאַעָּדָר, בּאַצִּירָה, בּאָצֶּירָה, בּאָצֶירָה, בּאָצֶירָה, בּאָצֶירָה, בּאָבָל, עַקְלֹן, עַקְלֹן, בּאָרַר, גַעָבר, גַעָבר, גַעָבר, עָשָׁב, בּאַתִּימִלּה, עַהְרִיאַל.

ההערות שלי במדרש מלים שמתחת לקו מסְמגות בסוגרים 1, כדי להבדילן מהערותיו של המחבר.

מפני סכה תכנית לא נכנסו לכרך זה שיכים של ערכים אחדים. הם יבואו בכרך המלואים.

משה צבי סגל.

ה ערה: מסבת העברת המלון מגרמניה לאיי נתאחרה הופעתו.

מלון הלשון העברית

הַיִּשָׁנָה וְהַחֲדָשָׁה

שער העין

لا

אות השש עשרה באלף בית העברית ושמה עין, עי זה הערך.

אות עין היא סמן לקול גרוני יותר חיצוני מקול האלף. והבדל זה בין האלף וקול העין היה חי בפי היהודים גם כומן מאוחר, כפרט ביהודה; רק אנשי בית שאן וחיפה ומבעון היו מפרסמים בהברתן המקולקלה שקוראים עיינין אלפין, ולכן אסרו עליהם לעבור לפני החבה (ירושי ברכי בד). וכן גם בני גליל לא הכדילו בין הכרת עין לאלף 1). ויהודי המזרח הברים אותה כתקונה גם כעת, אך יהודי המערב הברים אותה בהברת האלף בלי הבדל ביניהם כמו אנשי בית שאן והגליל בכלל. העין סמנה מעקרה שני קולות גרוניים נפרדים זה מזה, האחד הקול שהוכרנו והשני קול שהיה יוצא מהגרון בסיוע קצת נשימה וחכוך בהחיך, הוא הקול שבלשון הערבית הוא עודנו איתן ומצין כאות ע'. ושרשי קצת מלים, גם של הלשון העברית, היו מרכבים מזה הקול הגרוני, והיה חי חקול הזה בדבור אצל היהודים עוד גם

עי' עירוב' (נג:) גם שבת (עז:), גם סגל (נג:) עי עירוב' (נג:) אם מגל (נג:) איר (עז:), גם סגל (נג:), הוא, יסודי הפוניטיקת (עמי 16:16),

אחרי גלות בכל, וראיה לרבר כי בתרגום השבעים הֶעתקה האות ע שבמקרא לא ככל מקום באותה האות היונית 1).

כלשון העברית בעצמה רפתה הברת האות עין בקצת מלים ונהפכה לאלף כבר כזמן המקרא, ואמרו במקום געל גאל, במקום תעב תאב, ופעמים כמקום על אל. וכמו"ב כתבו פעמים ע במקום אל. על במקום אל.

עם הלשונות האחיות מתחלפת ע ברב אותיות: הגרון, ופעמים באות ג, ק, צ.

1) ברוב המקומות העתקה האות ע באות היונית ברוב ברובי: עפרון Έμγα, 'Ανά, ענה Άνα, 'Εφφών אך בקצת 'Ανά, עוה Έγγας עמורה Γε למשל עמורה Γε (למשל עמורה Γε (למשל א ברובי וואיה Γομόσρα, באות א העין באלה ביוב וואיה לדבר שבהעתקה משנה זו של העין באלה השמות מכשמות זולתם התכונו המעתיקים להברת האות ע' a) שבערב' היא שקצת אלה השמות הגויים בלשון הערב' היהיה ביום הזה באמת באות ע' a) ולא באות ע' b) ומקצת מאלה השמות שאינם נהוגים בלשון הערבית החיח יש בערב' שרש דומה לשרש בהלשון הערבית החיח יש בערב' שרש דומה לשרש השם העברי שאות הגרונית שלו היא ע' a) ולא ע' b) ולא ע' b) ולא ע' c) ולא ע' c) ולא ע' c) ולא ע' c)

a) غ (ه) ع (a) غزة

ע נכלעת האותיות אחרות כמו נשקה-נשקעה (עמוי ס ס); בכו-בעכו (מיכי ס ו); למו-לעמו (סהלי כס ס).

האות ע היא מאותיות השרשיות בלבד ואינה מצמרפת בשרשי הלשון העברית עם א, ה, ח (מנסס). האות ע משמשת במקום המספר שבעים: ויעקב על שמו נקרא יו"ד מול העשירי חשוב מבנימן עד לוי הוא עשירי ע' בשבעים נפש ק' בנגד אותיות הברכה ויתן לך נשתיירו בי כנגד שני מלאכי' עולים (מד"ר 207' ימ). ד"א ק"ל של קערה ועי של מורק וי' של כף הרי ר"י כנגד רד"ו שנים שעשו ישראל במצרים מיום שירד יעקב למצרים עד שיצאו משם (מס יג).

ע"א, — כ"ם, עבר אלולים. עבודת אלילים. עאכו"כ. — כ"ם, על אחת כמה וכמה.

"ע"ב, שבעום ושנים, מ״ר עבי"ן: והחשבון הוה כשתחויר אותו לשברי השעה תמצא כי ע"ב חלקים הוא חומש שליש שעה כי מ״ו עבי"ן יש בשעה (מדס לדרך ד ז ו).

Zוער אוער ג'ים עימר אין, בערבי עימר ג'יסף החורה במו במו במו החורה בערבי צעיר לא בערב' בערב' צעיר איי בערב' בער

בל שענותיו של -Zeitschr. für) Rud. Ruzieka מפני שלא בכל מקום שבהשרש (Assyr. XXI, 293-340 ,ץ השם ע' 0) השם מעתק בתרגום השבעים באות ץ, זלהפך בקצת שמות מעתקת האות ע באות ץ אע"פ שבלשון הערב' אין שרש כוה כאות ע', אינן מכריעות, יען בודאי שתי הלשונות האחיות, העברית והערבית, לא היו מסכימות בכל השרשים בענין שני הקולות ע' וע' במו שאינן מסכימות כשאר הקולות מעין זה, כמו ח יח', וכוראי קצת שרשים היו בעברית באות ע' מה שבערב' כאות ע וכן להפך. ובקצת שמות אפשר כי כבר נתמעך הקול ע' גם בדבור החי בעברית, ובקצת שמות נשתכשה ההברה כפי המתרגמים ביונית, ובקצתם כתבו על פי הסברה שלהם, אך עכ"פ זו ראיה שהכרת הקול ע' היתה ידועה להם. והשערתו של רוזיקא, כי כהאות y התכונו המתרגמים היונים להכרת הקול ע d) הפשומה, ומה שלא העתיקו בשאר השמות האות ע כאות ץ הוא מפני שכבר נתמעך בפי המתרגמים גם הקול ע d) ברוב המקומות והגוהו כמו א, אינה מתקבלת, יען הכרת האות ץ אינה דומה כלל להכרת האות עd), זלמה נשמרה הכרה זו דוקא בשמות לא מצויים אלה? מעוד, שהלא בומן התרגום היוני 'היתה הכרת העין בכל'

a) غر (d) ع (d) ع (a) ع

אינבי), עב, ש"ז, מ"ר, עבים, כמלאכת הבנין, כעין מספסל מקרה כעץ או באכן לפני הבית, ישבו עליו אנשים לנוח ולהשתעות ולחסות מחרב, Bank vor אנשים לנוח ולהשתעות ולחסות מחרב, dem Hause; banquette devant une maison; bench iin front of a house חמשים אמה ארכו ושלשים אמה רחבו ואולם על פניהם (מ"ל) ז). ועשויה

תקפה ביהודה, ואין לנו שום יסוד לחשב כי הברת היהודים כמצרים היתה משְגה בענין זה, ולו כך היו מזכירים גם אותם במקום שהוכירו את אנשי בית שאן. וכבר דתה Flashar, במאמרו (ZAW, XXVIII, 217), את כל דברי רוויקא.

ומלבד כל זה מהלשון בעצמה נראה מציאות שני קולות של ע בעבר' לפנים. בקצת מלים בעבר' שצרוף האותיות בהשרש שלהן דומות, משמעותיהן מתחלפות, ואין אפשרות שנסתעפו כלן משרש אחר בעצמו מפני שאין ביניהן שום קרבה. ועל כרחנו אנו צריכים להניח כי נסתעפו משני שרשים מתחלפים, וההבדל ביניהם היה כהקול ע וע'. כך למשל שרש עלם שממנו נעלם, העלם, ושרש עלם שממנו עלם, שהוא בערב' ע'לם a), במשמי כח ורתיחת הדם. אך מפני שבלשון הכנענית, לפחות כומן שהמציאו הכנענים את האלף בית שלהם, כבר-נתמוגו שני הקולות בקול אחד ולא הניתו אלא אות אחת ע, הסתפקו היהודים באות זו האחת לשני הקולות, כמו שהסתפקו באות ה אחת לשני הקולות ובאות ש אחת לשני הקולות. ובזמן המסורה כבר היו שני הקולות ממזגים גם בפי היהודים, ולכן לא עשו עין ימין ועין שמאל כמו שעשו באות שין. עד אימתי היה קול עי עוד חי בפי היהודים אין לברר, אך בימי הירונימום כבר כגראה פסקה הברה זו כליל, והעתק העתיק כבר את האות עין בכל מקום באות a הרומית, רק השם עמורה sciendum quod g litteram העתיק, והעיר ע"ו: Gomora, העתיק in hebraico non habet sed scribitur per vocalem y .(de nom. hebr.. Lag. Onom. I, 6)

1) אמר רד"ק זו"ל: מפני דגשות חבית ירמה ששרשו עבב או יהיו מנחי העין ושרשו עוב זיהיה משקל עבים כמו ללים כי ימירו הנח בדגש בהרבה מקומות (השרשים עדך עד). כך מפקפקים גם החדשים, ובתובם Kö מבר כי הקמץ הוא תולדת פעולת האות ב. ואולי היו שני משקלים עב, עב, ואין לו חבר בלשונות האחיות במשמ' נאותה לכאן, ועי' הערה לקמן.

ר"ל עבה, וביחוקי (2 השבע' תרגמו כאן πάχος, ר"ל עבה, וביחוקי (3 הענין נראה בי ,σπουδαῖα ξύλα הכונה במלה וו לחלק מיוחד בכנין ולא לעץ בכלל.

plė (a

אליהן אל דלחות ההיכל כרובים ותמרים כאשר עשוים לקירות ועב עץ אל פני האולם מהחוץ וחלונים אשמות ותמרים מפו ומפו אל כתפות האולם וצלעות הבית והעבים (יסוק' מס כס-כו). – ובתלמ' במשמ' קורה:

ת"י כאן סקופתא, וביחוק' סקפתא, שהוא גם תרגומו של מפתן בעבר'. והנה, אם הכונה באמת למפתן קשה למה עוב כאן את תשם הרגיל מפתן, והשתמש בשם זה. בעלי התלמוד פרשו עב, עבים, מריש וז"ל: דתניא צלעות הכית אלו המלמסין והעובים אלו המרישין (נ"ק קו.). ומריש היא קורה גדולה שנושאת עליה את הגג, ווה קצת סיוע לתרגום השבע' ביחוק'. אך כבר נדחה פרוש מה למעלה. ריב"ג: פשר פיה שקאיפ וקיל רואשנ, ע"כ, סתרגם ר"י א"ת: פרשו בו תקרות, ע"כ. (והפרוש השני קיל רואשנ, שהיא כעין חלונות, לא תרגם ר"י א"ת). תרש"י אמר כי הכונה בהעב נהעכים האלה היא הכלוגסות של ארז הנוכרים במשנה מדות שהיו קבועות מכותלו של היכל לכותלו של אולם כדי שלא יבעט, ע"כ. נהנה בבר העירו החדשים כי כל אלה הפרושים של עב אינם מכארים הימכ מהותו של הדבר המכון במלה זו. Smend בפרושו ליחוק' שער כי העב היה כעין מאהילה בולטת מהכותל להגן על הדקה שלפני הכית מגשם זכרום׳. ואחרים ראו בעב כעין מעלה של מדרגות בשער האולם. אך כל זה דחוק ואינו נראה לפי סגנון הלשון: זעב על פניהם ועב עץ על פגי האולם מהחוץ, שנראה מוה שהיה שם דבר כנוי על פני כל העמודים ופני כל האולם, ודבר בזה יש למצא בפרוש הראשון שהביא ריב"ג בשם מפרשים סתם, פשר פיה, ר"ל הפרוש המקבל. זה הפרוש מסר ריב"ג בהמלה הערבי שקאיפ ג), ותרגמו ב"י א"ת: תקרות, אך השם המשמש כלשון ערכי במשמ' מקרה או גג גכנוני, הוא שקפם), הנה המ"ר שלו אינו שקאים אלא שקפ c) שקופ (d), ושקאים a) הוא הרבים מחשם שקיפה 6), ופרוש זה השם אינו גג או תקרה, אלא לוח בכלל, ובפרט ספסל ארוך בולט מכותל הבית ועפי"ר בשהוא מקרה מלמעלה: ואלשקיפה אלצפה ומנהו שקיפה בני שאעדה ופי (אל) חדית' אג'תמאע אלמהאג'רין זאלאנצאר פי שקיפה בני שאעדה היא צפה להא שקף, זכעבר': והשקיפה היא הצפה וממנו שקיפת בני שאעדה. מבחדית' היא ספות המהגרים והעורים באכסדרת בני שאערה היא אכסדרה אשר לה תקרה, ע"כ. וצפה f) בערב' הוא מקום מקרה 'כמסגד שהיו גרים כו העניים. זאפשר שלוה כון ג"ב ר"י א"ת בתרגומו תקרות. מקצת דומה לזה במקדש בירושלם: לא קידשו תחת

ه سق وقف (م) سقف (a) سقف

המוכר את הספינה מכר את האסכלה וכור המים שבתוכו אכל לא מכר היציעין והעובין 1) והאיסקופה והבוצית (יכוש' ב"ב ה ה).

ביעב, פווייכ, פמ' עב, עב, מייר עבים, עבות, פמ' עבי, סכ' עביו, או מה שמצמצם ומקבץ יחד (בי' עביו, או סה שמצמצם ומקבץ יעב הענן: הנה אנכי בא אליך; épaisseur; thickness בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך (שמות יש עב" וכתלם', אריג גם כמו לבד וכדומ': עב"). -- וכתלם' כסות ותכריך כסות מדרס עב ארגמן ותכריך ארגמן בית שמאי אומרים מדרם (כלים כו ו). העבים והרכים אין בהם משום שלש על שלש (מס כה ח). אלו הן העבין ואלו הן הדקין כגון הבורסין וכו' הן העבין (חוספתי שם ב"ב ה יל). -- "עב הראש, שם דג: עב הראש (דיקקאפף, הארדער) מראה גבו שחרחר ובטנו לבן ככסף בקוים שחורים לארכו משכנו בימי איראפא הדרומי (שיינה אף, מוה"א למנ). -ב) בכלל, קבוץ הארים המתנשאים מהמים שעל פני האדמה ומתקבצים בחלל האויר ומכסים פני הרקיע וכשמתקררים ירדות ארצה שפות מפות שהוא המשר 3), Wolke; nuage; cloud: ארץ רעשה גם שמים נטפו גם עבים נטפו מים (מפט' ס ד). וישת חשך סביבתיו סכות חשרת מים עבי שחקים (ש״ב כנ ינ). ויאמר הנה עב קמנה ככף איש עלה מים ויאמר עלה אמר אל אחאב אסר ורד ולא יעצרכה הגשם ויהי עד כה ועד כה והשמים התקדרו

האגוף שבירושלם וכוי כדי שיהיו מצורעין מגינין תחתיהן בחמה מפני החמה וכגשמים מפני הגשמים ודכוותה לא קידשו תחת האגוף של הר הבית כדי שיהו זבין מגינין תחתיהן כחמ' מפני החמה וכגשמים מפני הגשמים (יכוטי פסס' ז ילו).

- (1 בתזספת' (ב"ב ד ל) הגרסה: הישיוין (1 פרש הערוך זוה לשונו: לבד שעושין ממנו (2 פרש הערוך זוה לשונו: לבד שעושין ממנו בסות והוא עב כסות פי' עב ארגמן לבד חשוב צבוע ארגמן תכריך כסות בגד עב ואין ראוי לעשותו מלבוט ועושה ממנו בגד שלא במנהג העולם, ע"ב. זכן פרש הר"ש. ולדעת הרמב"ם פרושו תיק של עור, וו"ל: ג'לאף ג'לד יעמל לתצאן פיה אלת'יאב ואסמה אלמשהור בי ובעבר': תיק מעור הגעשה לשמור בו הבגדים ושמו ידוע בערב' עיבה (2 עיבה ב' עיבה), ע"ב, ועי' פרינקל (Fremdw. 81).
 - אר, ענן קל. (a). בערבי עיבו (b), אר, ענן קל.
 - a) عيبة (b) غبو

עבים ורות ויהי גשם גדול (מ"ל ים מד-מה). ואשיתהו (את הכרם) בתה לא יומר ולא יעדר ובו' ועל העבים אצוה מהמטיר עליו מטר (ישעי ה ו). הנה יוי רכב על עב קל ובא מצרים (שס יע ה). אעלה על במתי עב אדמה לאל עליון (שס יד יד). בחרב בציון שאון זרים תכניע הרב בצל עב זמיר עריצים יענה (שם כה ס). מי אלה בעב תעופינה (מס פ ס). המקרה במים עליותיו השם עבים רכובו המהלך על כנפי רוח (מסלי קד ג). המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר (שם קמום). אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע כגללו לנצח יאבד (חיוב כו ז). עבים סתר לו ולא יראה וחוג שמים יתהלך (מס כנ יד). צרר מים בְּעָבְיוֹ ולא נבקע ענן תחתם (מס כו ס). אף אם יבין מפרשי עַב תשאות סבתו (פס לו כע). אף ברי יפריח עַב יפיץ ענן אורו (עם לו יה). התדע על מפלשי עב מפלאות תמים דעים (מס יו). התרים לעב קולך ושפעת מים תכסך (שם לה לד). אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו (קהל' יה ג). שמר רוח לא יורע וראה בעבים לא יקצור (שם ד). ושבו העבים אחר הגשם (שם ינ ג).--ומ"ר עבות: וכאור בקר יורח שמש בקר לא עַבוֹת מנגה ממפר דשא מארץ (פ״נ כג ד). ורמו מים עבות קול נתנו שחקים אף חצציך יתהלכו (מסל' עז יח).--ואמר המשורר: מאורך ביומך ולילך יאירך אבל לא כשמש תכוסה בעבות שמח כי בשלח תאושר תבורך בכל הברכות אשר בה כתובות. (כספ"ע, חלולה לפנים). עב פל, משל לרבר נעים: כחם צח עלי אור בעב מל בחם קציר (ישני יס ד). עב מלקוש, כמו"כ נעים: באור פני מלך חיים ורצונו בעב מלקוש (משלי יו יה). —ומשל לרבר מתפזר על נקלה ולא נשאר ממנו כלום: מחיתי בעב פשעיך וכענן חמאותיך (ישע' מד כב). -- ודבר עבר במהרה: תררוף כרוח נדבתי ואמר בן סירא: - (איוב ל יה). - ואמר בן סירא: עשיר דובר הכל נסכתו ואת שכלו עד עב יגיעו (ב"ס גנ" יג כג). שועת דל עבים חלפה ועד תגיע לא תנוח (עס לב כה). [נאה ר]צ[ונ]ו ב[ו]מן מצוקה כעב חויוים בעת בצורת (שם כו).--ובתו"ם: חמשה שמות נקראו לו איד עב ענן נשיא חזיז וכו' עב שהוא מעב' את הרקיע") (ירושי מעני ג ג). ועצר השמים מן העבים ומן הרוחות (כי יוסף, בכלי שם ג:). תנא

העבים והרוחות שניות1) לממר (שם). מים קשים: עבים סובלים אותו עבים קשים רוח מפזרתך (כ"י, צ"ב י.). הרבה מיפין בראתי בעבים וכל מיפה: וטיפה בראתי לה דפום בפני עצמה (פס טו.). חיטין שירדו בעבים 2) מהו (לי זיכל, מכת' סע:)+ העבים משמיעים את קול צינורותיהם לימים והימים משמיעין את קול צינורותיהן לתהומות וכו' והעבים שואבים מים מן התהומות (פכד"ל ה).-נתקשרו, נתפורו העבים: הכא בעבים שנתקשרו מערב יום טוב עסקינן (ר׳ ילחק, ערוצי מה:). בימי הורדום המלך היו גשמים יורדים כלילות בשחרית נשכה הרוח נתפורו העבים זרחה החמה נתנגבה הארץ (מד"ל ויקל' לה). בתקשרו־ השמים בעבים: מיד נתקשרו שמים בעבים וירדו גשמים עד שנתמלאו שַתים עשרה מעיינות מיסי והותירו (סדר"כו). פעם אחת נתקשרו השמים בעבים וכו' ונתפורו העבים וורתה החמה (ברכ' כו:). ואותר היום תקופת תמוז היה נתקשרו שמים בעבים וגראה-כעין קשת בונון (סגיי יד:). - ובסהמ"א: נתקשרר השמים בעב עכה אז טוב כי ירד גשם רב (כש"י: נרכי נע.). קישרי עבים מתקשרין וגשמים יורדין: והוי כימות הגשמים (הול, כ"ה ז:). - יוקשור, פזור עכים: הכל מודים כשהניחם (את הכלים תחת הצנור לקבל מי גשמים) בשעת קישור עבים ממאים בשעת פיזור עבים ד"ה מהורין לא נחלקו אלא שהניחם בשעת קישור עבים ונתפורו וחזרו ונתקשרו (פנח עז:). - ואמר הפימן: צורר מים פלאך במים עביך מים סובל מים (גמי שכעי ג, דודקון 22). שמעוי שחקים והאזיני חלד ניבי עדות עניו מקדם להכיא: בנים גדלתי ורוממתי עד עבי והם פשעו בי (שם 164). - ואמר המשורר: קניגך רכוק רגבים ואדים ועכים כאונך ורגשת כרוכים רצים ושכים כגאונך (כ"י אבן גיאח, קניכך ארצע יסודות, שער השיר 19). ובהרבקרי בסוף החדש עם החמה אם יהיה חלי ביניהם ועל קנ אחד יעמדו שניהם אז יעמד הירח לפני השמש כעב שחורה ויסתיר מעין כל ראיה מאורה (רשצ"ג, כחר מלכות). ירוו ארצכם עבי שחקים כמו לבי אשר ירוה מצוקיו (הוא, כאין נשאו). קמתי בגן גשף העת: ילדת העב עלי חולה וישא אל אפי רוח ריח מהלים:

^{1) [}במד"ר (נרלט' יג) הגרסה: שהוא מעכב את פני הקרקע, עי' עבב, פע'.]

⁽למעט שמועילות כמטר עצמו (לש"י).]

פרש"י עם המטר כששתו העבים כאוקיינוס. בלעו ספינה מליאה חטין, ע"ב....

תפש חולה (רמצ"ע, הגביר נכפלו בחורך, שער השיר 73). ילד העב הניק הגן ותלמיו כאבק דק שחק עד כי שחקו פיות צציו העת בכו עיני שחק (שם 74). משכיל מפיו עב החכמה על כל צמא אם עופרת (הוא, מאל עילוס, דיואן קכז, צודלי). כבר נהפך זמן לרע נאמן ומל עביו במן (ר"י הלוי, פני חדם ולח, שער השיר 91). שמש בפניך וליל תפרשי על זהרו עבי קצותיך משי ורקמה הם כסות גופך אכל החן והיפי כסות עיניך (סול, מה לך לביה, שם 92). עב תערף או יולו עינים וברק שחקים או יקוד מעים (שלמה חצן חל מועלם, עב הערף, שם 130). אתמה לעבי מובך איך נכלאו (כ"י סריזי, ססכמונ׳ 514). שניה היתה כי לא... דיו בקראי לי עגן חסדו ועבו ובו' (עדרום הלוי, קעע כ"י גניי צידי שפירא). זגם ידו כמו עכים מריקים לרוות גיא וגם מדבר אניה (ד"ם יסודי מלרים וח"י ב, מן 13). אלי קצין נדיב הלב אשר שם כני עמי לעם אחר קציניו אשר עביו בדולחים יריקיון ומטרון והב אופיר עגניו +(19 DE)+

צינב (Tald; foret; forest; עבים, -יער, Wald; foret; forest עבים, כים, מקבים ובכפים פרש ורמה קשת ברחת כל העיר באו בעבים ובכפים עלו כל העיר עזובה (יכת' ז כט). -- ובסהם"א: עבים פתר לחיתו יער חרי עפר מחסה לחלד ועכבר (ססף ז עו כס).

ר.*עבר (מין, עבה, מייר עבים, עבות, — מה שהוא עב, מעפה, גם, קשה, הפך מן דק ורך, dioht, עב, מעפה, גם, קשה, הפך מן דק ורך, dioht, עב, מעפה, גם, קשה, הפך מן דק ורך, hart; épais, dur; thick, hard חברתה וכו' רבי יהודה אומר במנחת כהן משיח במנחת נסכים פסולה שוו בלילתה עבה ווו בלילתה עבה והן בולעות זו מזו (מיס' ג ב). אין אופין פת עבה בפסח דברי בית שמאי ובית הלל מתידין וכמה פת עבה א"ר הוגא מפח (פסס' לו:). — ובסהמ"א: שאני מיא דקלישי ויוצאת מכל עבריו ונכנסות בינו לבין הכלי אכל דם עב הוא (יס"י, יות' יס.). ואין לחלק ולומר דשאני הכא לחומרא כלומר דקמחא לחלק ולומר דשאני הכא לחומרא כלומר אכל בעלמא שהוא מן שלקות שבלילתו רכה אסור אכל בעלמא שהוא עב והוי מעשה תנור אף שהיתה עיקר לא

1) [משמ' מיחדת מהערך הקודם, וכמו שפרש רד"ק בשרשיו היערים העבים והמסובכים.]

אוליגן לקולא (מוספי ביל' טו:). כשנשפך התבשיל של מקפה ופוסק מלשפוך העמוד סולד וחוזר לאחוריו מתוך שהתבשיל עב (סול, נזיר נ:). מן המשובח שבחומר והעב שבו (ר"י ח"ח, הסרס' לריצ"ג, ערך ענה). ומקצתם אפלים עבים כחתיכת העופרת המותכת באש (רש"ע פוקירת, מקור חיים לרשב"ג ב 27). הגופים העבים מונעים הגופים הדקים הוכים מלפגוש בהם האור השמשי (כשי לבן לעיף, רב פעלים ל.). ור' שמעון ברבי היה קולו עב שכן אמר לו רבי חייא בפרק הקורא את המגלה (יוסקי השלם ל 52). שהוא עץ עב וגדול ונקרא בדברי חו"ל מריש (כ"י הצכננהל, מ"ה ז ו). ואם יווב מהם דם עב כלא כאב' זה ירפא מחלאי' רבי' ואין ראוי שיפסקנו (ר״מ חלדני, ש״ח נתיב ד, פו::).--ובדקדוק, אות, תנועה עבה: ודע כי תנועת החולם היא תנועת הקביצה כאות חעבה בלשון הערב וכו' וע"ב נקראת הצירי כלשונינו קמץ קמן בי תנועתה עבה כתנועת הקמץ (כ' פעדים לכן דכן, קפ' השרש', מלחכת השיר 3).

> עבב, ממנו א.עָב, עֹב (זְּ), *עָבב. *עַבַב, קל לא נמצא.

-פּפְּעי, עַבּב, ציני מְעַבּב, -- עשה שיהיה עב, עָבָּה, verdicken; épaissir; to thicken עב אד ענן ונשיאים חויו עב שהוא מעבב את הקרקע איד שהוא שובר אידן שָל בעלי שערים (מדר׳ צרלש׳ יג).

—"הַפּטּי, הַעְבִיב, — עשה עב וענן, כּפָּה בענן, ואמר הפיטן: אף ברי אתת שם שר מטר ל העביב ולהענין להריק להמטר (קליל, אף צלי, ספלי נסס). שעירים להרביב חויוים ל העביב (ספיק מטן, סס). שערי רקיע בו מאורות התקיע ומטנו זורחים במקומם להשקיע הפתחו לתנון ים למו הבקיע ותעל תפלתם פני מעביב רקיע (שעלי שמיס, סליסי צ, ט"ים).

_______ לעמי, "עמי ועב, יועב, ___ נעשה עב ושמן 1): דרך
השושנים הרגיל לאוכלן מצמתין גופו ולא ייעב
לעולם וכו' המצמתין גופן ושדיהן ולא ייע ביו
ולא יהיו גפות (פרוש שה"ש למסצר צלחי ידוע, צקםי הסג
לשטינסנידר (173).

*עַבָבִית, עַבְעָבִית, —עי' אַבְבִית.

⁽צורת מ"י נמצאת רק כסהמ"א. צורות הנק" (ממ"ר אפשר שהן מן עבה, עי' ערכו.]

[[]ואולי זה מן פעל יעב, כמו עכה.]

תכואה מהאדמה, חרש וורע וקצר וכיוצא במלאכות das Land bearbeiten; travailler la terre; to האלה, work the soil: וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ: וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר יי׳ אלהים: על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה (נכחש׳ נ ה). וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה (שם יה). כי תעבד את האדמה לא תסף תת כחה לך (שם ז יצ). ועבדת: לו את האדמה אתה ובניך ועכדיך והכאת והיה לכן אדניך לחם ואכלו (ש"ב ט י). והנחתיו (את הגוי) -על אדמתו נאם יו' ועבדה וישב בה (יכמי כז יל)-עבד אדמתו ישבע לחם (מסלי יב יה). - ועבד ברם ג כרמים תמע ועכדת ויין לא תשתה (זכרי כס לע).--עבד את פלוני, עשה מלאכתו כבית או כשדה, וכיוצא-כוה: ויאסר לבן ליעקב הכי אחי אתה ועבדתני חגם (ברחשי כע יה). ויאמר (יעקב) אעבדה שבע שנים כרחל בתך הקשנה (מס יס). הלא ברחל עבדתי עמך (שסכה). אתה ידעת את אשר עברתיף ואת אשר היה: מקנך אתי (שם ל כע). מה זאת עשינו כי שלחנו את: ישראל מעבדנו (שמות יד'ה). חדל ממנו ונעבדה את את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר (מס יג),-שַבַר בפלוני, הכריח את פלוני שיעבד לו שיעשה לו מלאכה מן המלאכות: את כל עבדתם אשר עכדו בהם (מצרים בישראל) בפרך (שמות איד)-לא תעבד בבכר שורך (דנר׳ יה יע). הוי בנה ביתו בלא צדק ועליותיו בלא משפט ברעהו יעבר חגם ופעלר לא יתן לו (ירמי כב יג). - ואמר בן סירא: אל תרעב עבד עובד באמת וכן שכיר נותן נפשו (נ״ס גכי״ ז כ). מוב עובד ויותר הון מ(מת)תכבד ו(ח)ס(ר) מוון (שם י כז). -- ובתו"ם: נודות הגויים גרורין מותריך חרשין וופותין אסורין גוי עובדו ווופתו ישר' קוסד על גכיו כונס לתוכו יין ושמן ואינו חושש (מוספת' ע"ז די). נתן כליו לכובם נכרי ובא ומצאו עורד בו בשבת אסור (יכושי שנת לו ד). -- ובפרט עשה עבודה המקדש: מאימתי (כהן קמן) כשר לעכודה משיביא שתי שערות אכל אחיו הכהנים אין מניחין אותר לעבוד עד שיהא בן כ' (סול' כד:). -- וביני פעוד שעבדו והכשירו אותו לאיוה תשמיש שהוא: עורות בין עבודין ובין שאין עבודין מותר למלמלן בשבת (מצח מט:). - "וקרקע עבודה: כיצד בורק העשרים אמה שאמרנו חופר עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה והיא הקרקע שנראית שאינה עבודה

ממנו עָבָד, עָבָד, עָבָד, עָבָד, עָבָד, עָבָּד, עָבְּדָה, עְבְּדָּה, "עַבְּדּוֹן, עַבִּדוֹן, "עַבְּדִּוֹן, "עַבְּדִּוֹן, "עַבְּדִּוֹן, "עַבְּדִּוֹן, "עַבְּדִּוֹן, "עַבְּדִּוֹן, "עַבְּדִּוֹן, "עַבְּדִּוֹן, "עַבְּדְּנוֹח, "שִׁעָבַּּדָּ, "שִׁעְבַּּדִּר.

עברה, עברה, עברה, עברה, עברה, עברה, עברתני, עבדתם, עבדתי, עבדתיה, עבדו, עבדו, עברוה, עברוחו, עברהו, עברום, עברתם, עבר, עברים, עובדים, עַבר, עַבר, לַעַבר, לַעַבוּר, מֵעַבוֹר, עָבְרָהּ עברו, עבדה, עבדם, עבדנו, עבר, עבדהו, עברו, עברו, עברהו, אעבר, בוד, אעברף, תעבר, תעברם, יעבר, יעברני, יעברנו, יעברם, נעבר, נעברה, נעברף, נעברנו, נעברם, העלדו, העברו, העברון, העלדון, תעבדום, יעבדו, יעבדו, יעבדני, יעבדוני, יעבדוה יעבדוהו, יעבדהו, יעבדום, - א) עבד פלוני, עשה arbeiten; travailler; כלאכה בבית, בשדה, וכיוצא בזה, ינתן לכם (שמוח: to work: ועתה לכו עבדו ותבן לא ינתן לכם ה יה). ששת ימים תעבר ועשית כל מלאכתך (סס כ ע). כי כהר פרצים יקום יי' כעמק בגבעון ירגו לעשות מעשהו זר מעשהו ולעבד עבדתו גכריה עבדתו (ישעי כה כה). כי מעולם שברתי עלך נתקתי מוסרותיך ותאמרי לא אעכוד (יממ' ביכ). ושכר לא היה לו ולחילו מצר על העבדה אשר עבד עליה (יסוק' כע יס). פעלתו אשר עבד בה נחתי לו (פס כ).—ובמשמ' עשה מלאכה בתמידות, זמן פחות או יותר ארוך, יעקב : dienen; servir; to serve ישמש, ישרת, שמש ררחל שבע שנים (נרחשי כע כ). ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות (שס ל). הקרב את מטה לזי והעמדת אתו לפני אהרן הכחן זשרתו אתו ושמרו את משמרתו ובוי לעבד את עבדת המשכן (נמד׳ ג ו-ז). ונשאו את יריעות המשכן וכו' ואת כל אשר יעשה להם ועבדו ,שם ד כה-כו). אלה פקודי משפחת הקהתי כל העבד במהל מועד (פס לו). ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבר עוד (שם ס כה), ועבד הלוי הוא ארם ארם יעקב שדה ארם (שם יה כג). ויברה יעקב שדה ארם ועבד ישראל באשה ובאשה שמר (הוש' יניג).--ועבד את פלוגי במשמ' זו, עשה מלאכתו: היאבה רים עבדה אם ילין על אבוסך (חיוב לע ע). - עבר את האדמה, עשה כל המלאכות הדרושות להמציא פרי

⁽¹ שרש משתף בלשונות השמיות, בערב' עבד a).

عمال

(רתב"ם, טומחי מם ט נ). - ב) היה עבד לפלוני, קנין Sklave sein; être esclave; to be a כמפו או שבוי, slave: כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבר וכשביעית יצא לחפשי חנם (שמות כא ב). ורצע אדוניו את אונו במרצע ועבדו לעולם (שס ו). וכי ימוך אחיך עמך ונמבר לך וכו' עד שנת חיבל יעבד עמך (ויקדי כה לט-מ). כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים (זכרי יה יה). - עבד בפלוני, הכריחו לעבד עבודת עבד: וכי ימוך אחיך וכו' לא תעבד כו עבדת עבד (ויקר׳ כה לע). וגם מכני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו וכו׳ בהם תעברו (פס מה-מו). לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו העברי והעבריה חפשים לבלתי עבד בם ביהודי אחיהו (ירמי לד ע). -- ובתלמ': מי שחציו עבר וחציו כן חורין עובד את רכו יום אחד ואת עצמו יום אחד (נית הלל, גיעי ד ה). שהרי כמה שנים שלא עבדתונו (גציהה צן פקיקה, קיהי לה.).-ג) עבר את פלוני, לפלוני, היה נכנע לו, היה פלוני אדון לו, מושל עליו: ורב יעבר צעיר (צרחשי כה כג). יעבדוף עמים וישתחוו לך לאמים (שם כז כע). ועל חרבך תחיה ואת אחיך הַעַבֹר וחיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך (מס מ). שתים עשרה שנה עַבְדוּ את כדרלעמר ושלש עשרה שנה מרדו (פס יד ד). וגם את חגוי אשר יעבדו (זרעך) דן אנכי (פס על יד). כי תקרב אל עיר להלחם וכוי והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למם ועברוה (זכר׳ כ י-יח). ועבדת את איבך אשר ישלחגן יו' בך (עם כח מח). ויעבדו בני ישראל את כושן רשעתים שמנה שנים (ספטי ג ס). התחוקו והיו לאנשים פלשתים פן הַעַברוּ לעברים כאשר עַבְרוּ לכם (ש"ח ד ש). ויעל נחש העמוני ויחן על יביש גלער ויאסרו אנשי יביש אל נחש כרת לנו ברית ונעכדה (פס יא א). והייתם לנו (ישראל להפלשתים) לעכדים ועבדתם אתנו (שם יז ע). וישלמו (בני עמון) את ישראל ויעבדום (פ"בייע). עם לא ידעתי יעבדני (שם כב מד). מן הנהר ארץ פלשתום ועד גפול מצרים מגשים מנחה ועבדים את שלמה כל ימי חייו (מ״ח ס ה). ויפרד בפלך אשור ולא עבדו (מיינ יס ז). ובא אשור במצרים ומצרים כאשור וְעָבְדי מצרים את אשור (ישעי יש כג). כן הַעַבְרוּ זרים בארץ לא לכם (ירוני ה יע). וְעַבְדוּ הגוים האלה את מלך ככל שכעים שנה (שם כס יה). והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אתו את נכוכרנאצר מלך ככל ואת אשר לא יתן את

צוארו בעל מלך בכל בחרב וברעב ובדבר אפקד על הגוי ההוא (שם כז ס). והגוי אשר יביא את צוארו בעל מלך בבל ועבדו והנחתיו על אדמתו (פס יה). חביאו את צואריכם בעל מלך בכל ועבדו אתו ועמו וחיו (שס יצ). על ברול נתתי על צואר כל הגוים האלה לעבר את נכוכדנצר מלך בכל ועבדה: (מס כח יל), -- ובהשאלה, חַיַּת השדה: ועתה אנכי נתתי את כל הארצות האלה ביד נכוכדנאצר מלך כבל עבדי וגם את חית השדה נתתי לו לְעַבְדוֹ (שם כז ו).--ובני המדינה את מלכם: ויאמר געל כן עבד מי אבימלך ומי שכם כי בעבדנו חלא כן ירבעל ווכל פקידו עבדו את אנשי חמור אבי שכם ומדוע נעכדנו אנחנו (ספטי ע כס). הקל מעבדת אביך הקשה ומעלו הכבד אשר נתן עלינו וַנַעַבַּדָּךָ (מ״ל יצד).—ושר המלכות למלכו: והשנית למי אני אַעַבֹּד הלא לפני כנו כאשר עַבַדּתִי לפני אביך כן אהיה לפניך (ט"ב יו יע). עבר בפלוני בענין זה, הכריחו, להיות נכנע לו: והיה כמלאות שבעים שנה אפקוד על מלך בכל ועל הגוי ההוא נאם -יי' את עונם וכו' כי עבדו") כם גם המה גוים רבים (יכמ' כה יב-יד). והצלתים מיד העבדים בהם (יסוקי לד כו).-ובהשאלה, במשמ' בשל רצונו לפני פלוני, נתן לו מה שהוא מבקש: וידבר אליו (הזקנים לרחבעם) לאמר אם היום תהיה עכד לעם הזה ועברתם ועניתם ודברת אליהם דברים טובים והיו לך עבדים כל הימים (מ״ל יב ז). – ד) עָבָד אלהים, האמין בו ושמר תורתו ועשה מצוותיו, הכיא לו קרבן: כהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הוח (שמות ג יב; גם ד כג; ז יו). וגם מקנגו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי ממנו נקח לעלד את יי׳ אלהינו ואנחנו לא נדע מה נעבר את יי' עד באנו שמה (פסיכו). והיה כי יביאך ייי אל ארץ הכנעני וכו' ארץ זכת חלב ורבש ועַכדהַ את העכדה הואת בחדש הוה (עס יג ה). לא תשתחות להם ולא תַעַבְדַם²) כי אנכי יי׳ אלהיך ובו׳ (שם כ ה; גם כג כל; כה; לג). ופן תשא עיניך

¹⁾ כי יעברו, יוד נשממה מפני יוד שבמלה שלמייה

^{2) [}ממקום תעבדם, וכך גם (כג כד; דצר' ס ט).
וכן ונעבדם (דצר' יג ג) במקום ונעבדם; ועי' רוכ"ג
(סלקמס שעל ל, עמ' 198), ורד"ק (מכלול שדס"ס, לז.). ויש
מהחדשים סוברים שהוא הפע' (Kö, I, 259), אבל זה
נגד משמעת הכתוב ונגד שמוש הלשון.]

השמימה וראית את השמש ואת הירח וכן' ונדחת והשתחוית להם ועברתם (זכר׳ דיען גם ה ען ייבן בן יל יג; יו). ובא האות והמופת אשר דבר אליך (הנביא) לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם1) (שם יג ג; גם יוג). לכלתי בוא בגוים האלה הגשארים האלה אתכם ובשם אלהיהם לא תזכירו ולא תשביעו ולא תעברום ולא תשתחוו להם (יהושי כג זן גם כב כזן כד בן ידן עון יען לח). ויעשו בני ישראל את הרע בעיני יו' ויעבדו את הבעלים (שפט' 3 ילן: גס יגן׳י ון יגן יו). ויאמר שמואל אל כל בית ישראל לאמר אם ככל לכככם אתם שבים אל ייי וכו' וחבינו לכבכם אל יו׳ ועבדהו לבדו ויצל אתכם מיד פלשתים (ש"ח ז ג; גס כו יע). כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור בארם לאמר אם ישוב ישבני ייי ירושלם ועבדתי את ייי (פ"ז יה ח). ויקבץ יהוא את כל העם ויאמר אלהם אחאב עבד את הבעל מעם יהוא יעבדנו הרבה (מ"ב יח; גס יז לג; לה; מה). ושטהום רשמש ולירת ולכל צכא השמים אשר אהבום ואשר עברום ואשר הלכו אחריהם וכו' לא יאספו ולא יקברו (ירמ' ס ב; גס יו יה). ואתם כית ישראל כה אמר אדני יי׳ איש גלוליו לכו עַברו ואחר אם אינכם שמעים אלי וכו' כי בהר קרשי בהר מרום ישראל נאם ארגי זי׳ שם יעברני כל בית ישראל (יחזק' כלע-מ). כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ייי לעברו שכם אחד (נפנ' ג ט). זרע יעבדנו יספר לאדני לדור (סהל' כב לא).- מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו (איוב כא יה). ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועברהו בלב שלם ובנפש הפצה (יהי"ח כה ע). --ובתלמ': העובד עבודת כוכבים אחר העובד ואחר המוכח וכו' (פנס' זו). האיך נניח את אלחינו שבשמים ונלך ונעבוד עצים ואכנים (שס י). הגוים העוכדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרין ומה שעליהם אסורין (פ"וג ס). אלו לדבר שאין צורך לעולם בו היו עובדין היה מכשלו הרי הן עובדין לחמה וללבגה ולכוכבים ולמזלות יאבד עולמו מפני השושים (שם דו). האומר בואו ועבדוני רבי מאיר מחייב (פנה' פה.). אילן שנטעו ולבסוף עבדו מותר (ש"ז מה:). דמות יונה מצאו להן בראש הר גריוים שהיו עובדין אותה (כב כממן בכ יכמק, סולי ו.). --ובסהמ"א: ובא רב אשי ופורק שני התקפות האלה

-נפטי, נעבר,־בד, נעבדתם, יעבר, תעבד, - נעבר בהאדמה שחרשוה וזרעו בה וכיוצא בזה: נחל איתן

ואמ' כי העכודה חלויה בדעת הכהן העובדה (נמי סכעי ב, גילצורג 136). וענין זה הוא שהוהירה תורה עליו ואמרה ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש וכו' כלומר שמא תשום בעין לבך וכו' ותאמר שראוי להשתחוות להם ולעובדן (כמצ"ם, עכו"ם ב ח). -הפע", העביר, העברתני, העברתיף, והעבדתיף, מעבדים העכד, ויעכר, יעכדו, -העכיד את פלוגי, עשה שיעבר עבודת עבד וכדום': ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך (שמום לי ג). וגם אני שמעתי את נאקת כני ישראל אשר מצרים מעבדים אותם (פסוה). ושש מאות מנצחים להעביר את העם (זפיינ ב יו). -- ואת החיל וכרומי: בן אדם נכוכדראצר פלך בכל העכיד את חילו עבדה גדולה אל צר (יסוקי כע יס). - והעביר את פלוני במשם' הטיל עליו משא בברג לא העבדתיף במנחה ולא חוגעתיך כלבונת וכו' אך העכדתני בחטאותיך הוגעתני בעונותיך (ישעי מג כג-כד). -- העביד את העם, את אויבו, שיהי' נכנע לו: והעכדתיף את איביך בארץ לא ידעת (יכמי יז ד). - וַלעבר את יי׳: ויסר יאשיהו את כל התעבות מכל הארצות אשר לבני ישראל ויעבד את כל הנמצא בישראל (יהייינ לד לָג). -- ואמר המשורר: ומתי אוכלה אצא לחפשי וחמדך יעבידני לדורות (כאי הלוי, הממיר בוקונים). ואמר בדונים הפלוסוף אבדת הדעת מן היצר והתאוה כי הדעת ימליכך על הזמן והתאום תעבידך לומן (כ"י זכחכה, שעשועי, דודקון 92). - ואשר הפישן: גוי מעבידים נעצב גוי קדוש לא נעצב גברו גאולים על מצב גואל וקדוש בם נצב (גמי שכע' ג, זודקון 32). גדע קרני ועול מעבידי איבה אשא +(155 סברי לבדי

-שני, עפר, עפר בבהמה, שהכרחה הבהמה' לעבר בשרה וכדום': ולקחו זקני העיר חהוא עגלת בקר אשר לא עפר בה אשר לא משכה בעל (דנרי כח ג).--והאדם, עפר בו עבודה: ביום הנית יו' לך מעצבך ומרגוך ומן העכודה הקשה אשר עבד כך (ישע' יז ג).--ואמר המליץ: ורעך יעונה ויעובד ארבע מאות (רפע"ב, ספני על סוי הצלכי, דודקון 66). -- והקב"ה אינו מקפח את שכר הכלבים לפסול את הספר המעובד בצואתם לא יפה הם עושים ולא יתכן כלל ליראי שמים (כאב"ן הירחי, שו"ח, כה, ורעהימר).

[[]עי' הערה הקודמת.] (1

אשר לא יעבד בו ולא יורע (דנר׳ כח ד). - ונעבדה האדמה, שתרשות וזרעות וכו': ווותם הרי ישראל ענפכם תתנו וכו' ופניתי אליכם ונעבדתם וגזרעתם (יסזקי לו ס-ע). והארץ הנשמה העבד תחת אשר היתה שממה לעיני כל עובר (שם לד).—ונעבד האדם, השדה, גהיה עבד לו, היה אנום לעבדו כמו עבד: מלך לשרה נעבד (קהלי כ מ). -- ובתלמי, במשמי נעשה: רובע וגרבע שנעברת כהן עכירה אינו דין שאפורין לגבי מזבח (ממול׳ כמ.). געבדה בהן עבירא על מי ער אחד או על פי הבעלין מנין (פס). -- ועורות: חיכת כאחר ידו בנייר בפינקס בעורות שאין נעבדין ובטומום של שטרות שבידיו נותן ארכע מאות זוז (מוספת' ציק ש לה). חמר בתמורה שהקדושה חלה על בעלת מום קמוע ואינה יוצאה לחולין להגזו ולהעבד (סמורי ב ג). - ובילי, שעבדו אות. בתור אלחות: כל הצלמים אטורין מפני שהן נעבדין אחת בשנה (כי מחיר, ע"ו ג ח). חנרבע והמוקצה והגעבר אתנן ממחיר ופומפום ואנדרוגינום אין נכנסין לדיר להתעשר (מוספת' צכור' זו). יש נעבד במחובר אצל גבוה או אין נעבד במחובר אצל גבוה (כמי כר חמל, ע"ז (נו:). -- ואמר המשורר: כי תעכיד אנשי אמונה רק לכל נוכל גלוז דרך נעבדת (למכייע, דיוחן מח צודלי). השחיר לכבי יד זמן שמו נעבד לכל מצחק ולפידים אך שערות ראשי מאד שנו מיקוד נדוד נוער זלפידים (סוח, התרשים ס נב). השלכו ביאר כל הילודים וכל האכות בפרך בעבדים (כחב"ע, חוחות חל). --זכמשמ' עבד: אמרתי הקשיבו נכבדים כי פשעו בנו הנעבדים החיות עם עופות נצמדים ועמהם הדגים באחדים וילבו אל מלך השדים (הוח, חל צוכחי, כהנה). והיה בתוכם גשיא ונכבד וכל איש לאהכתו נעכר (ר"י זכחרה, שמשובי, דודפון ד). שהיו חושבים כי בקבלתם עכודת המלך המוצלה או החכם ההוא עליהם כבר עשו בוה נחת רוח למול הממיב בהשפעתו לנעבד

ההוא (ר״י מוסקלטו, קול יסודס לכוזכי ז כד, קב.).

—פטי, *עָבֶּר, עַבֵּר את העור, השיר את השער וְיבֵּשׁ
אותו ער שיהא ראוי לכתיבה או לעשות ממנו כלים
וכרום', (gerben; tanner; to dress (hides): הצר צכי
השוחטו והמפשיטו המולחו והמעבדו והמוחקו וכו'
הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת (שנסזז).
ס״ת שכתכתי לפלוני גוילין שלו לא עיבדתין
לשמן (גיט' נד:). — ובסהמ״א: תמשה איסורין אהד

שלא עיבדן כעפצי ואחד שלא עיבדן לשם ספרים תורה (גכזי שכעי ב, גיכלצוכג 140). ולא היו להם סופרים שהיה בידם הלכה למעשה באיזה צד מעבדין את עורות ובאיזה צד מעבדין את עורות ובאיזה צד כותבין ספרי תורות ובו' (שסיועו את עורות ובאיז מעבדן וישראל עומד על גביו ומסייעו מסייע זה יש בו ממש (דבנו חס, הלכי שית יב, גמזי יכושלס). וישיר את השער שלהן במה שירצה ולעבדן לשם ספרים אחרים ונמלך עליהן אחר כך ובתב עליהן ספרים אחרים ונמלך עליהן אחר כך ובתב עליהן שפר תורה או מכרן לכתוב בהן ספר תורה פסולין (שבלי הלקע, ענין ספלה לה).—"ובמשמ" סדר וגתן צורה לחמר ספרותי, השתמשו בו ברבור ובספרות החדשה.

-- החעבר, נתעבר, -- במו נפע', נעשה: בעל מום שלא נתעבדה בו עבירה פסול לגבי מובח (ממורי כת.). חורש בשור וחמור יוכיח שנתעבדה בהם עבירה ומותר לגבי מובח (פס).—וניני במשמ' שעברו בו לאלחות: ואעשה כן גם אני יש כן לעבודה ויש כן לם תעביד מכאן אמרו בדבר שמקריב אותו לגכי מוכח ואין מקריבים אותו לע"ו אם הקריב אותו לע"ו חייב (ספרי דבר' פה). -- ובסהמ"א, נתעבד העור, שעבדו אותו: לא ישטחנו (את העור) במקום דריסת הרגלים שוהו צורך עבוד שמתעבד ע"י דריםה (כש"י, בילי י.). היה (העור) עשוי בקמה ועדיין לא נתעבד בעפצה שיעורו כדי לכתוב עליו את הגמ (כמב"ס, שנת יח יד). - "וכמו קל, הכריח את פלוני לעבור: בזה הוזהרנו שלא יתעבר אדם בחבירו עבודה קשה (פפ' חוכחה לדיקים, שער החכזכיות כד.).

בְּסָפּע', יְהֶעְבַד, שעשו אותו לעבד, ואמר המשורר: חנה תעבד הבן שנתתו תמול גביר ונותו ביד כל צרר והיתה לך דביר (כ״י הלוי, יה למיסלים, שער השיר 108).

עבר, עובר, ש"ז, מ"ר סמ" עברי, ככ' עבריו, עבריהם, בא) מי שְעַסָק בעבודה, פּעֵל, ; Arbeiter; ouvrier שלסק בעבודה פעל : workman מתוקה שנת העבר אם מעט ואם הרבה יאכל (קסל' ה'יל). — עברי העיר: והיתה תבואתה ללחם לעברי העיר וְהָעבר וֹ) מכל ללחם לעברי העיר וְהָעבר וֹ) העיר יַעַבְּדוּהוֹ 2) מכל

ו [בשבע' οδε 'εργαζόμενοι) (בשבע') (במו בפסוק הקדם.)

[[] בשבע' ,'εργῶνται αὐτὴν 'בשבע' (2

שבשי ישראל (יסוק' מס יס-יט). -- עבד אדמה, אדם שעסקו הוא לעכר הארמה, אפר, ; Landarbeiter ויהי הכל רעה צאן וקין היה : paysan; husbandman עבר אדמה (צרחש' ד צ). ואמר לא נביא אנכי איש עבר אדמה אנכי (זכרי יג ס). - וגם בהמה עברת האדמה, חרשת וכו': והאלפים והעירים עכדי האדמה בליל חמיץ יאכלו (ימע׳ ל כד).--עבר פשתים וכיוצא בזה, עשה המלאכות הנצרכות להתקין הפשתן למויה וכדומ': ובשו עכדי פשתים שריקות וארגים חורי (פס יע ע). - זמס עכד, כמז עבר במס: וירא מנחה כי שוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסכול ויהי למס עבד (צרחשי מט טו). וישב הכנעני בקרב אפרים עד היום הזה ויתי למס עבד (יהוסי יו י). בניהם אשר נתרו אחריהם בארץ אשר לא יכלו בני ישראל להחריםם ויעלם שלמה למם עבר ער היום הזה (מ״ח ע כח). עבר אלהות, מביא קרבן לאלהות, שלהות, Verehrer, ושכתם וראיתם: Anbeter; adorateur; worshipper בין צדיק לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עכדו (מלאכי ג יח).-עבדי הבעל: ועתה כל נביאי הבעל כל עכדיו וכל כהניו קראו אלי איש אל יפקד כי זבח גדול לי לבעל כל אשר יפקד לא יחיה ויהוא עשה בעקכה למען האביד את עכדי הבעל (מ"בי יען גם כחן כנן כגן -עבדי פסל: יבשו כל עבדי פסל המתהללים באלילים השתחוו לו כל אלהים (מסל' לו ז). -- וכתו"ם: הגוים העובדין את ההרים ואת הגבעות אף על פי שהן מותרין עובדיהן בסקילה אדם שנעבד אף על פי שהוא מותר עובדיו בסקילה (חוקסתי ע"ז ו-ח). כשם שנפרעין מן (העובדין כך נפרעין מן הנעבדין (מד"ר ויקרי כו).--ובסהמ"א: מנהג העובד אצלנו איננו נגור מן העולם שלא יהיה למשא עלינו ויהיה למשא עליו (כ"י ח"ס, הכוזכי ג ל). - ועבד כוכבים, עבד כוכבים ומולות: בשנה ראשונה עלו ישראל לרגל אמר להם דוד צאו וראו שמא יש ככם כני אדם עובדי כוככים ומולות (פרד"ל יז יע).---וכקי: ובן אשה שאין שם חששא שמא תחליף שופתת קדירה ע"ג כירה ועובדת כוכבים מגיפה בה עד שתצא מן המרחץ (כ״ס, כ״ז לס:). אין מילדין את העובדת כוכבים ומזלות כשכת ואפיי בשבר (מתנות בפורים). ונהגו ליתן (מתנות בפורים) אף לשפחות ולמיניקות עובדות כוכבים שלא לצורך התינוקת (שבלי הלקע, פורים רצ). כמדומה לי ביון

שנתיחדה העובדת כוכבים וכו' שאינה נתפשת כגנכ על כניסתה וכו' ואפילו משכה העובדת כוכבים וכו' ואפילו הברוא יוצאה חוץ לקנה אם אין העובדת כוכבים יודעת ה"ל כחה של עובדת כוכבים שלא בכוונה (מלזכי, מ"ז ססמז). — ועובדי פסילים: ויהיה (הקב"ה) אחד לבדו וימלוך על כל העולם ויבושו כל עובדי פסילים וישתחוו לו כל בריות (גמי שכע' 3, גיכלצוכג 165).

עבר, שיז, עבר, עבדי, עבדה, עבדה, עבדה, מ"כ אַברים, אַברם, פמ' עַבְרֵי, פנ' אַברי, אַבריה, אַבריה, עבדיה, עבדיכם, עבדיהם,-א) גבר שהוא קנינו של איוה אדם ועשה את עבורתו, מקביל לאמה, שפחה, Sklave, Knecht, Diener; esclave, serviteur; slave, servant: ולאכרם היטיב בעבורה (בעבור שרה) ויהי וגמלים לו צאן ובקר וחמורים ועבדים ושפחות ואתנת (ברחשי יב יו). ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו (שם כד ב; גם לב ו; מח יב). לפה נמות לעיניך וכו' קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה (שם מז יע). הירא את דבר יי' מעבדי פרעה הנים את עבדיו ואת מקנהו אל חבתים (שמות ע כ). וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אתו או יאכל בו (בפסח) (סס יב מד; גס כ י; כח ב). כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד (ויקרי כה מב; מד; נה). ווכרת כי עבד היית בארץ מצרים (דברי ה יה; גם ו-כח; יה יהיך כג יו; כס סס). זיען נבל את עבדי דוד ויאמר מי דוד ומי כן ישי היום רכו עכדים חמתפרצים איש מפני אדניו (ש"ח כה י). ולמפיבשת כן קטן ושמו מיכא וכל מושב בית ציבא עבדים למפיבשת (ש"ב ט יב). ויקם שמעי ויחבש את חמרו וילך גתה אל אכיש לבקש את עבדיו וילך שמעי ויבא את עבדיו מגת (מ"ח ב מ). והיה כעם ככהן בעבד כאדניו כשפחת כגברתה כקונה כמוכר (ישע' כד כ). העבד ישראל אם יליד בית הוא מדוע היה לבו (יממי ביד). בן יכבד אב ועבר אדניו (מלחי חו). הנה בעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גברתה כן עינינו אלי יי׳ אלחיגו (מהלי קכג צ). עכר ביתו ינחל רוח ועבר אויל לחכם לב (משלי יה כע). שוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר לחם (שם יצ טן גם יד להן יז בן כב זן כט יטן כלן ל ין כב). אם אמאכ משפט עבדי ואמתי ברכם עמדי (חיוב לח יג). עבדים משלו בנן פרק אין

אשר בשער המלך למרדכי (חקתי ג ג). - ובמשמי אנשי חילו: ויצא אבנר כן נר ועבדי איש בשת כן שאול ממחנים גבעונה ויואכ כן צרויה ועכדי דוד יצאו ויפגשום על ברכת גבעון יחדו (ש"ב ב יב-יג; גס סזן ישון כו). ויאמר המלך להם קחו את עבדי אדניכם והרכבתם את שלמה כני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון (מ״ח ח לג). - ג) עבד יי", העבד אותו ושמר את מצותיו: כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם כי רעה גמולך ועתה שא נא לפשע עבדי אלהי אביך ויבך יוסף בדברם אליו (נכחם׳ כיין). כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים (ויקכ' כה מג). הרנינו גוים עמו כי דם עַבַרִיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו (זכר׳ לב מג). זיאמר יי׳ אלהי ישראל אין כמוך אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת שמר הכריה והחסד לעבדיה החלכים לפניך בכל לבם (מים ס כג). והכיתה את כית אחאב אדניך ונקמתי את דמי עבדי הנביאים ודמי כל עבדי יי׳ מיד איובל (מידעו). כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפש תרשיעי זאת נחלת עבדי יי׳ וצדקתם מאתי נאם יי׳ (ישעי נד יון גם קג יון קה מן עון קו יד). פדה יו׳ נפש עבדיו ולא יאשמו כל החסים כו (ססלי לד כג). נתנו את נבלת עבדיה מאכל לעוף השמים בשר, חסיריך לחיתו ארץ (פס עע ז).--ותאר למלאכים: הן בעבריו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה (חיוב ד יח).--ותאר לצדיקים ידועים, כמו האכות: זכר לאכרהם ליצחק ולישראל עבדיה אשר נשבעת להם בך (שמות לב יג). --ואברהם: וירא אליו יו' בלילה ההוא ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך אל תירא כי אתך אנכי וברכתיך והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי (נכלשי כו'כד). - יצחק: והיה הגער אשר אמר אליה הטי גא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אתה הכחת לעבדה ליצחק (פס כדיד).--יעקב: כה אמר אדני יי׳ בקבצי את בית ישראל מן העמים אשר נפצו בם ונקרשתי כם לעיני הגוים וישבו על אדמתם אשר נהתו לעבדי ליעקב (יחוקי כח כה). זרע ישראל עבדו בני ועקב בחיריו (זהי״ל יו יג).--ורגיל למשה: ויראו העם את יי' ויאמינו ביי' ובמשה עבדו (שמות יד לת). לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא (נמר' יכ ז). וימת שם משה עבר יו׳ בארץ מואב על פי יי׳ (זכרוֹ לד ס). כאשר צוה יו' את משה עבדו כן צוה משה

עבד

מידם (חיכי ה ה). ראיתי עבדים על סוסים ושרים חלכים בעבדים על הארץ (קסלייז). הנה אנחנו היום עבדים והארץ אשר נתתה לאכתינו לאכל את פריה ואת מובה הנה אנחנו עברים עליה (כסמ' ט לו)+ ולששן עבד מצרי ושמו ירחע (זסי״ל כ לד). עבד עבדים, היותר שפל שבעברים: ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיח לאחיו (בכחשי עי כה). -- עבד עולם: ולקחת את המרצע ונתתה באזנו וכדלת והיה לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה כן (דבר' יסיו). ויאמן אכיש בדוד לאמר הכאש הכאיש בעמו בישראל והיה לי לעבד עולם (ש"ל כז יצ). היכרת ברית עסך תקחנו לעבד עולם (חיוב מ כס). –בית עבדים, כנוי למצרים: אנכי ייִי אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מכית עַבְדִים (שמות כ ב; גם יג ג; יד). השמר לך פן תשכח את ייי אשר הוציאך מארץ מצרים מכית עבדים (זכרי ו יכ; גסז ס; חיד; יג ו; יה). וישלח יו' איש נביא אל בני ישראל ויאמר להם וכו" אנכי העליתי אתכם מארץ מצרים ואוציא אתכם מבית עבדים (שפעי ו ס). כי העלתיך מארץ מצרים ומכית עבדים פדיתיך (מיכ׳ ו ל). בן עבד למלך, שר וכדומ', נתין המשעכד לו: והוכח אברהם את אבימלך על אדות באר המים אשר גולו עבדי אבימלך (נלחשי כח כה), ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אלהם אתם ראיתם את כל אשר עשה יי׳ לעיניכם בארין מצרים, לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו (דכר' כע ה). ויעמד (גלית) ויקרא אל מערכות ישראל ויאמר להם למה חצאו לערך מלחמה הלוא אנכי הפלשתי ואתם עבדים לשאול ברו לכם איש וידד אלי אם יוכל להלחם אתי והכני והיינו לכם לעבדים ואם אני אוכל לו והכתיו והייתם לנו לעבדים ועבדתם אותנו (ש"ח יו ה-ט). ותהי מואב לדוד לעברים נשאי מנחה (ש"ב ח ב). -- ובפרט שרים העמרים לפני המלך ומשרתים אותו: ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים (נכחמ' כון). ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לגו למוקש (פמוחיז). ויאמרו עברי שאול אליו הנה נא רוח אלהים רעה מבעתך (מ"ל יויה). ויבאו עבדי דוד ארץ בני עמון (מ"ביב). וגם באו עכדי המלך לברך את אדנינו המלך דוד (מ"ל לו מו). ויבא הספר אל מלך ישראל לאמר ועתה ככוא מספר חזה אליך הנה שלחתי אליך את נעמן עבדי ואספתו מצרעתו (מ"ב הו). ויאמרו ינבדי המלך

את יהושע (יהושי יל יה). זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחרב על כל ישראל חקים ומשפטים (מלח' ג כב). -- גם יהושע: זיהי אחרי הדברים האלה ויםת יהושע כן נין עכר יי׳ כן מאה ועשר שנים (יהושי כד כע). - בלב: ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו זימלא אחרי והביאתיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורשנה (נמד' יד כד).--ואיוב: ויאמר יי׳ אל השמן השמת לבך על עַבְדִּי איוב כי אין כמחו בארץ איש תם וישר ירא אלהים ופר מרע (איוב א ס). ויאמר יי׳ אל אליפו התימני תרח אפי בך וכשני רעיך כי לא דברתם אלי נכוגה בעכדי איוב (פס מנ ז). -- דור: ועתה עשו כי יו' אמר אל דוד לאמר כיד דוד עַכַדִּי הושיע את עמי ישראל מיד שלשתים ומיד כל איביהם (ס"ג ג יס). ויאמר שלמה אתה עשית עם עבדה דור אבי חסר גדול כאשר הלך לפניך באמת ובצדקה וכישרת לכב עמך (מיח גי). בעבור רוד עבדה אל תשב פני משיחך (מחלי קלנ י). אליקים: והיה ביום ההוא וקראתי לעכדי לאליקים בן חלקיחו (ישעי כנ כ). -- חוקיהו: ועוד דברו עבדיו על יו׳ האלחים ועל יחוקיהו עבדו (זהייג לב יו). --גרבכל: ביום ההוא נאם יו" צבאות אקחך זרככל בן שאלתיאל עַכדי נאם יי' ושמתיך כחותם (חגי צ בג).--צמח: שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך הישבים לפניך כי אנשי מופת המה כי הנני מביא. את עַבְדּי צמת (זכר' ג ס). -- ותאר לנביאים: והכיתה את בית אתאב אדניך ונקמתי את דמי עבדי הנכיאים (מ"ב ט ז). עד אשר הסיר יו' את ישראל מעל פניו כאשר דבר ביד כל עבדיו הגביאים (שם יו כג). מקום דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים (ישעי מד כו). מי ככם ירא יי׳ שמע בקול עבדו אשר חלך חשכים ואין נגה לו יבמה כשם יי' וישען באלחיו (פס ני). למן היום אשר יצאו אכוחיכם טארץ מצרים עד היום הזה אשלח אליכם את כל עברי הנכיאים יום חשכם ושלח (ירמ׳ ז כה). ושלח יי׳ אליכם את כל עבדיו הנביאים השכם ושלת ולא שמעתם (שם כה ד). כה אמר אדני יים האתה הוא אשר דברתי בימים קדמונים ביד עַכַּדִי נכיאי ישראל הנבאים בימים ההם שנים להביא אחך עליהם (יסוקי לח יו). כי לא יעשה אדני יוי דבר כי אם גלה סודו אל עכדיו הנכיאים (עמו' גי). אך רברי וחקי אשר צויתי את עבדי הנכיאים הלוא השיגו אכחיכם (זכרי לו). ולא שמענו בקול יו' אלהיגו ללכת

בתורתיו אשר נתן לפנינו ביד עכדיו הנביאים (זכיי כי).-וכן אחיהו: ויקברו אתו ויספדו לו כל ישראל כרכר יו' אשר דכר כיד עבדו אחיהו הגביא (מ"ל יד יס).-אליהו: ויאמר דבר יי׳ הוא אשר דבר ביד עַבְדּוֹ אליהו התשבי לאמר (מ"ב ע לו). - יונה: הוא השיב את גבול ישראל מלכוא חמת עד ים הערכה כדבר יי׳ אלחי ישראל אשר דכר ביד עבדו יונה כן אמתי הנביא אשר מגת החפר (פס יד כס).--ישעיהו: ויאמר ייי כאשר הלך עכדי ישעיהו ערום ויחף שלש שנים אות ומופת על מצרום ועל כוש (ישע' כ ג). - וגם נכוכדנאצר המוציא לפעל פקודת יו': הנני שלח ולקחתי את כל משפחות צפון נאם יי׳ ואל נכוכדראצר מלך כבל עבדי והביאתים על הארץ הזאת ועל ישביה ועל כל הגוים האלה סביב (יכמ' כה ען גם כזון מג י). ותאר לעם ישראל: ואתה ישראל עבדי יעקב -אשר בחרתיך זרע אברהם אהכי אשר החזקתיך מקצות הארץ ומאצילית קראתיך ואמר לך עבדי אתה בתרתיך ולא מאסתיך (יפעי מל ה-ט). מי עור כי אם עבדי וחרש כמלאכי אשלח מי עור כמשלם ועור בעבד יי׳ (שם מב יט; גם מג י; מד ח-ב; כח; מה ד; מח כ; מפ ג; כב ינ; כג יל 1). ואתה אל תירא עכדי יעקב נאם יי׳ ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק (יכמי ל י). -ר) עַבַדְּהָּ, דבור של כבוד לפני גרול: כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר עַכִּדְהַ יעקב עם לבן גרתי (נכחש' לנ ה). ויאמר עבדה אבי אלינו אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי (עס מד כז). ויקרא לכל בני המלך וכו' ולשלמה עבדה לא קרא (מ"ל ל יע). --ובפרט דבור של הכנעה למדבר בעדו במשמ' אני: זיאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדה (נרחסי יח ג). ויאמר דוד אל שאול אל יפל לב אדם עליו עַכְיִּהְ ילך ונלחם עם הפלשתי הוה (ש"ח יו לבן גם כ ז-מן כז ה). ויאמר שמעי למלך שוב תרבר כאשר דבר אדני המלך כן יעשה עבדה (מ״ח ב לח). — וכן עַכְדּוֹ: ויאמר למה זה אדני רדף אחרי עַכְדּוֹ כִי פה עשיתי ופה בידי רעה ועתה ישפע נא אדני המלך את דברי עבדו (פ״מ כו יס-יט). ויפל יואב על פניו ארצה וישתחו ויברך את המלך ויאמר יואב היום ידע עבדה כי מצאתי חן בעיניך אדני המלך אשר עשה המלך את דבר עברו2) (שיני לכנ).

1) [ווש מפרשים את המקומות האלו על המלך המשוח, או על הנכיא וכדומ'.]—(2 הכתיב, והקרי עבדך.]

ויאמר ארונה מרוע כא אדני המלך אל עבדו ויאמר דוד לקנות מעמך את הגרן (שם כד כח). ויגד לשלמה לאמר הנה אדניהו ירא את המלך שלמה והנה אחז בקרגות המובח לאמר ישכע לי כיום המלך שלמה אם ימית את עבדו בחרב (מ"ל לגל).--ומ"ל: ויאמרו אליו לא אדני ועבדיה באו לשבר אכל כלנו כני איש אזור נחנו כנים אנחנו לא היו עבדיה מרגלים (ברחסי ווב י-יה). אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או את (שם מד ש). ויאמר אליקים ושבנא ויואח אל רבשקח דבר נא אל עכדיה ארמית כי שמעים אנחנו ואל תדבר יהודית באוני העם אשר על החומה (ישעי לו יא). -- ובפרט בתפלה לפני ייי: ויאמר משה אל יו׳ בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאו דברך אל עבדה כי כבד פה וכבד לשון אנכי (ממוס די). ויאמר משה אל יו׳ למה הרעת לעבדה זלמה לא מצאתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי (צמד' יח יל). ויצמא מאד ויקרא אל יו' ויאמר אתה נתת ביד עבדף את התשועה הגדולה הואת (שפטי יה יה). ויאמר עלי לשמואל לך שכב והיה אם יקרא אליך ואמרת דבר יי׳ כי שמע עכדה (מ"ל ג ט). ותקטן עוד זאת בעיניך אדני יי׳ ותדבר גם אל בית עבדה למרחוק (פ"ב ז יע). ועתה יי' אלהי אתה המלכת את עבדה תחת דוד אבי ואנכי נער קטן לא אדע צאת ובא (מ"ל גו). גם עבדה נוהר בהם כשמרם עקב רב (ססלי יע יב). ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדה ואל תחנוניו והאר פניך על מקרשך השמם (זכי' עיז). ואמר כן סירא: עבד משכיל חורים יעבדו --...ם...א יתאונן (נ"ס גנוי יכה).--ובתו"מ: עבד עברי נקנה בכסף ובשטר וכו' עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחוקה (קידוש' ל נ-ג). ממור שנשא שפחה הולד עבד שחררו נמצא הבן בן חורין רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר (שסגיג). אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרם אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא (על מנת) לקבל פרם (אנטיגנום איש סוכו, אבוי א ג). האו' תנו נכסיי לפלוני ופלוני עבדיי לא זכו בנכסים ולא קנו עצמן בני חורין (סוספתי נ"צ ע י). משל הדיום אומר עבד מלך מלך הדבק לשחוור וישתחוו לך (ספרי זנר' ו). יוצא העבד בהותם שבצאורו אכל לא בתותם שבכסיתו (שמוחל, שנת נת.). כלום יש עבד שנותן

שלום לרבו (ריצ"ל, שם פט.). כי לי בני ישראל עבדים: ולא עבדים לעבדים (רינ״ז, קידושי כנ:). אם עושה אדם עצמו בעבד לאדמה ישבע לחם (כ"ל, פנהי נס:). לאחד שבא ליקח עבד אמר לאדונים העבד. הזה שאת' מוכר קאקריסין הוא או קאלוחסין הוא א"ל קאקריסין הוא ועל זה אני מוכרו וכו' א"ל מרי היאך לקחת אותי בעבד טוב או בעבד רע א"ל בעבד רע א"ל בעבד רע אתה לקחתני ותבקשני עבד שוב (כי יהודה בר שלום בשם כי יהודה בר סימון בשם כ' לוי צן סרטח, מד"ר שמות מג). -- ומשל: רוב עבדים גאים (חצה שחול, ירושי קידוש' דיה). אל תאמין בעבד עד ששה עשר דור (כ' יומכן, עם הוכיות ג ז). -- ובםהמ"א: ואומר הערב כי העבד מחומר אדוניו קורץ וישמעני אדוביו ולשובו עלי חרץ (כ״י זכחכה, שעשועי הח, דודקון (שמכי מסנ') נתתי אל עבדי זרת בקש אמה (שמכי מסנ' כ). אין המלכים מלכים ברצון בלכד אלא בטבע וכמו כן העבדים עבדים במבע בתחלה (רש"ש: פלקיכל, כלשי מכמי 68). - ובהשאלה, ואמר המשורר: איך תהי נראה כאישים אשר המה בכור יגון שקועים. ומח תירא ומה ירך לכבך והימים עבדים לך ידעים (ר״ש הכגיד, דבריך בחוך לבי). אוילים עבדי בטנם ואחרי עיניהם הלכים (קעע כ"י גנ" 1904, 439). עיניהם הלכים אמרו עבד תבל וחלילה להיות אדוניה עבדיה מה נעמה תבל והיא עץ מוב לו נתנה לנו מגדיה (קטע ש"י גניי, פעחקי שפירה). ודע בי כל בני אדם עבדי תאות: העולם (כחב"ע, במדי וֹז). עבד התאוה יותר מדוכא-ומעונה מעבד בני אדם (כ"י חריזי, מוסרי הפילוסופי ב הח, 42). עבד התאוות יותר שפל מהעבד הנעבד (משליי מכמים פו). והפושע בו (במוסר) נמרד ואבד מן העולם: הכא והם הנקראים עבדים אסירי יצרם ועבר תאוותם (כ"י אבן עקנין, ספי מוסר ב עו). - "ובמשקל" השיר, שוא וחטף, בהבדל מן התנועות 1): אמנם המשוררים יש להם דרך אחרת כי התנועות אצלם ג' מינים המין האחד הוא ז' תנועות וקורין אותן מלכים והן החולם וכו' והמין הב' הוא בי תגועות שלפעמים יקראו מלכים ולפעמים יקראו עבדים והן השורק וכוי והשורק אשר תקרא עבד היא השורק הבאה לפני האותיות השפתיות (כי פעד' חצן דנחן, מלחכ' השיר, מיצויאר 4). ולא זה בלבד כי גם במלכים ובעבדים" יוהרו מאד המשוררים ולא ישימו כי אם עבד תחחה עבד ומלך תחת מלך (ר"מ אבן סציב, מכפא לשון, ו.). וכל שיר שאיננו שקול במלכים ועבדים כז יבוזו לו לחקת המשוררים (שס ו:).

לַבָּר פּ״וֹ, מ״ר כני עַבְּדֵיהֶם, — מעשה, פּעְלה, כמו עַבְּדָיהָם בי את כל זה נתתו אל לבי ולבור את כל זה אשר הצדיקים והחכמים ועַבְדִיהֶם 1) ביד האלהים (קסנ׳ ע ל).

Tat; עובדא, עובדה, -פזו"ל, מעשה, עבודה, $(^2N^2)^{**}$ ביים בארוסי, action; deed עובדא שלהם הנגלה היא כמפה מן הים נגד הפנימיות שלהם (נועם חלימלך, חגרי הקודש, עח:). אל תהי רשע בפני עצמך והמעם הוא כי אם ח"ו יחזיק עצמו כרשע אזי אין לכו בקרבו לעשות איזו מצוה או תורה ותפלה ואיזו עובדא כשרה וישרה כי מתייאש עצמו (עם פרש' שופטי).--ומ"ר עבדות, עובדות: מכל חעובדות האלה מלמדות אותנו שאין ראוי שישתמש אדם פכתרה של תורה (כ"י לצרצגלל, נקלי לצוי ד, ד"ה אל מעשה עערה). ולבן אמרו ז"ל במסכת סנהדרין פרק נגמר הדין תניא ר"א אומר שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא כדין ושלא מן התורה לא לעבור יכל דברי תורה כי אם לעשות סייג לתורה וכו' והביאו שם מעשים ועובדות מורות על זה (סוח, הקדמי שפעי). אם שתעבור אותו בכל העובדות המנויים והמפורשים בפסוק ואז תהי' כלי יפה וגאה ומוכשר לקבל (מעם אלימלך, פרש' עקצ). יש כמה עובדות אחרות שצריך לעשות כגון ציצית ותפילין ושאר מצות (כ' נחמן מבכללב, שיחוח נג). - ובמשמ' מעשה בנגוד לדעה והשערה, Tatsache; fait; fact, השתמשו בו בדבור ובספרות החדשה.

עבודתי, עבודה 3), ש״כ, ממי עברת, עבודת, כני עַבּדְתָּי, עבודתי, עַבּדְתָּים, עבודתי, עַבּדְתָּים, עַבּדְתָּים, עבּדְתַּים, עבּדְתַּים, עבּדְתַים, עבּדְתַים, או מעשה, פּעָלה, מלאבה, Arbeit, Werk; וימרה, יומרו את חייהם travail, ouvrage; labour, work בַּעַבָּדָה מְשׁה בחשר ובלבנים ובכל עַבַּדָה בשדה את

כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך (שמוח ל יד). ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העברה למלאכה אשר צוה יי׳ לעשת אתה (פס לו ה). את קלעי החצר את עמריה וכו' ואת כל כלי עברת המשכן לאהל מועד (שם לע ת). כי כהר פרצים יקום יי' כעמק בגבעון ירגו לעשות מעשהו זר מעשהו ולעבד עברתו נכריה עברתו-(ישעי כס כא). מצמיה חציר לבחמת ועשב לעברת האדם להוציא לתם מן הארץ (תהל' קדיד). יצא אדם לפעלו ולעבדתו עדי ערב (שם כג). וחמ הלוים המעשרים בכל ערי עבדתנו (נחמיי לח). זעל הסבלים ומנצחים לכל עשה מלאכה לעבודה ועבורה ומהלוים סופרים ושטרים ושוערים (זהי"ג לד יג).—עַברת האדמה: ועל עשי מלאכת השדה לעברת האדמה עותנ בן כלוב (יסי"ל כז כו). - עברת הבץ: בני שלה בן יהודה ער אבי לכה ולעדה אבי מרשה ומשפחות בית עברת הבץ לבית אשבע (מס ז כל).--עברת הצדקה: והיה מעשה הצדקה שלום ועברת הצדקה השי צ ובמח עד עולם (ישע' לב יו). - מלאכת עברה: ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עברה לא תעשו (ויקכ' כג ז). ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו (נמד' פח יח; גס כע ח).--מלאכת עברת הקדש: ועשה בצלאל ואהליאב וכוי את כל מלאכת עבדת הקדש (שמות לו ה). בלי עבודה: ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר ובזי ואת כל כלי עבדתם ואת כל אשר יעשה להם ועבדו (נמד' ז כו). ומהם (מהלוים) על כל כלי העברה כז במספר יביאום ובמספר יוציאום (זהי"ח ט כח). ולמחלקות הכהנים והלוים ולכל מלאכת עבורת בית יי׳ ולכל כלי עבודת בית ייי לוחב במשקל לוחב לכל כלי עבודה ועבודה (שם כח יג-יד). -- ואמר כן סירא: כי בעבורתה, מעש תעמל ולמחר תאכל פריה (צ"ס גניי ו יע). אל תקוץ בצבא מלאכה ועבדה כי מאל נחלקה (שס זיה). על עבדת עץ יהי פרי כן חשבון על יצר אחד (עם כז ו). -- ובתלמו' במשמי שמח של קרקע הנצרך לַעַכֹּדַת הצמח: היתה שדהו זרועה תבואה וביקש ליטע לתוכה שורה של דלועין נותנין לה לעבודתה ששה מפחים (כלח' גז). כרם שחרב מאמצעו אם אַנן שם שש עשרה אמה לא יביא זרע לשם היו שם שש עשרה אמה נותנין לה עבודתה יוורע את המותר (שם ז לו). גפן שהיא נטועה בגת אי בנקע נותנין לה עבודתה וזורע את המותר

י) [כן פרש ראב"ע מעשיהם. וכן תרגמו כל התרגומים חוץ מהארמי. וכן בסור' עבד. ולדעת רד"ק בשרשיו הוא השם מעבד בהשממת המם. ורש"י פרש ע"פ התרגום הארמי כמו עבדיהם, כלומ' תלמידיהם, משמשיהם.

^{2 [}מן הארמ' עוֹכָר, עוֹכָרָא.]

^{(3 [}הכתיב המלא נמצא רק בדה"י.]

ואמרתם זבת פסח הוא ליוי (שמות יב כה-כז). והיה כי יביאך יו' אל ארץ הכנעני והחתי והאמרי והחוי והיבוסי אשר נשבע לאבותיך לתת לך ארץ ובת חלב ורבש ועכרת את העלדה הואת בחדש הוה (פסיגה; גסל יון לח כחן לע לבן מב). זאת עבדת בני קחת באהל מועד קדש הקדשים (ממל' ד ד). מכן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא לעבד עבדת עַבֹרה וַעַבַרת משא באהל מועד (שם מזן גם ז הן מ יש; יס ד). ולכני קחת לא נחן כי עברת הקדש עלהם בכתף ישאו (שס ז ט). ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העברה ולא יעבר עוד (שם מ כה). כי עד הוא בינינו וביניכם ובין דורותינו אחרינו לעכד את עבדת ייי לפניו בעלותינו ובזכחינו ובשלמינו ולא יאמרו בניכם מחר אין לכם חלק בייי (יהושי כג כו). ונתתי אותם שמרו משמרת הבית לכל עבדתו ולכל אשר יעשה בו (יסוק' מד יד). והעמדנו עלינו מצות לתת עדינו שלישות חשקל בשנה לעברת בית אלהינו (נחמ' כלג). ויחיו משרתים לפני משכן אחל מועד עד בנות שלמה את בית ייי בירושלם ויעמדו כמשפטם על עכודתם (דהי"ל ו יון גם כג כדן ע יגן כד גן כה ון כח יגן כע ג). ויעמד כמשפט דויד אכיו את מחלקות הכהנים על עברתם והלוים על משמרותם (זהי"ב מידן גם כד יבן כט לה; לח ב; לה ב; לה י).--ובתו"מ: על שלשה דברים העולם עומד על התורח ועל העבודה ועל גמילות חסדים (שמעון הלדיק, חצו' ח 3). ולעבדו בכל לבבכם איזו היא עכודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה (מענ' ב.). תחת אשר לא עבדת את יי' אלהיך בשמחה ובטוב לבב איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב הוי אומר זה שירה (כב מסנה, עלכ' יח.). לעבוד עבודה עבודה איזהו עבודה שצריכה עבודה הוי אומר זו שירה (כ' יוחכן, שס).—ובפרט העברה שבבית המקדש: אין אדם נכנם לעזרה לעבודה אפילו מהור עד שישבול חמש שבילות (יותי ג,ג). ומה עבודה שאינה כאה אלא מכת המכשירין הרי היא דוחה שבת מכשירי עבודה שאין [עבודה] כאה אלא מבחן אינו דין שירחו את השבת (מכי׳ ויקהל ח). להזהיר את הכהנים שתהא העבודה נעשית כתקנה שכשעבודה נעשית בתקנה הם כלים את הפורעניות מלבא לעולם (ספרי. במדי קעו). גביני כרוז שהיה מכריו בבי' המקדש מה היו אוי הכחנים לעבורה וחלוי' לדוכן וישראל למעמד (ירוסי פקל' ה ב). אין הכהן נרצע שמא ייעשי בעל

עבדה

(שס ס ד). וכמה היא עבודת הגפן ששה מפחים לכל רות (ססו ל), עבודת ירק בירק אחר ששה טפחים בין מן האמצע בין מן הצדדים וכוי אפילג אין שם אלא קלח אחד נותן לו עבדתו ששה מפחים (חוקפתי שם ב ז). גפן שנטוע במדריגה נותנין לה עבודתה הזרעים והירקות הנטועים במדריגה בותנין להן עבודתן (שסגי). מהו להקריח בתחילת ששה להיות מיצר והולך מה אם בשעה (שאין) שן עבודה פוגעת בעבודה את אמר מותר באן שאין עבודה פוגעת בעבודה לא כל שכן (ירוס' שס ג ל). ד' אמות שאמרו כדי עבודת הכרם וב"ב פג.). עברה ושרות קבועה של עבר, של משעבר, וכדוםי, Dienst; service : מלא שכוע זאת ונתנה לך גם את זאת בעברה אשר תעבד עמדי עוד שבים אחרות (ברחשי כע פזן גם ל כו). ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנתו כני ישראל מן העברה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העברה (שמות ב כג; גם ה ען יח; ו ו). וכי ימוך אחיך ונמכר לך לא תעבר בו עבדת עבד (ויקר' כה לע). גלתה יהודה מעני ומרב עברה היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח (חיכ' ח ג). ועל ידם החזיקו התקועים ואדיריהם לא הביאו צורם בעברת אדניהם (נחמ' ג ה). ועם זה רחם הפחה לא בקשתי כי כבדה העבדה על העם הוה (שס ה יס). לחברוני חשביהו ואחיו בני חיל אלף ישבע מאות על פקדת ישראל מעבר לירדן מערכה לכל מלאכת יי' ולעבדת המלך (שם כו ל). כי יהיו לו לעבדים יידעו עבודתי ועבודת ממלכות הארצות (זסי"ב תב ח). – עברה קשה: ולא שמעו (כני ישראל) אל משה מקצר רות זמעברה קשה (שמות ו ט). וירעו אותנו הָמצרים ויענונו ויתנו עלינו צַבֹּרָה קשה (זכֹר כו ו). אביך הקשה את עלנו ואתה עתה הקל מעלדת אביך הקשה ומעלו הכבד אשר נתן עלינו ונעבדך (מ״ל יצ יהית ביום הנית יי' לך מעצבך ומרגזך ומן העבדה (ד הקשה אשר עבד בך (ישע'יג).--ובתלמי: ואם אמור יאמר העבד שתי אמורות אחת בסוף שש ואחת בתחילת שבע אחת בסוף שש עד שהוא בעבודתו ואחת בתחלת שבע (ירוס' קידושי לו ב). בר"ה כמלה עבודה מאבותינו במצרי (כ״ה יח:). - ג) עברת ייי, עברת המקדש: והיה כי תכאו אל הארץ אשר יתן ייי לכם כאשר דבר ושמרתם את הַעַבֹּדָה הואת והיה בי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הואח לכם

(אדר"ג ג), וכשבאו אצל ר"ג אמר להן העבודה לא חיסרתם ולא הותרתם אלא כך היה מעשה (נרכ' לד:). קפץ ר' חייא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי (יכמי לב:). אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רמה וחולעה העבודה שאגלחך לשמים (שמעון הלדיק, בדרי ט:). העבודה שאני מדמשק ויש שם מקום ששמר חדרך (ר' יוסי בן דורמסקים, מד"ר שה"ש, לוחרף כמגדל השן). ובסהמ"א: תשובתכם הטובה מאד ערבה לי כי ממנה הבנתי כוונתכם הרצויה והעבדה כי לא היתה חידוש אצלי (נוחם הרב נחנחל ערבוע, משנח תיג Magaz. XIV, ברלינר, חולר טוב 18). -- העבודה לשמים באותה המשמ': אמר הואב אם תניחני לשמור אותם (את הצאן) לא אויק אחת מהן העבודה לשמים שלא: אובל מהן כלום (מעשה משה, 361, 361-1911).--ועברה זרה, עבדת כוכבים, עבדת כוכבים ומולות: המדיח זה האומר גלך ונעבוד עבודה זרה (פנסי צי י). על אלו דברים נפרעין מן האדם בעוה"ן ובו' על עבודה זרה ועל גלוי עריות (מוספתי פסק א ב). בית: עבודה זרה מפחמין אותו בפיחמין (שם מיש היג). מחלש בשערו מקרע את כסותו משבר את כליר מפור מעותוו בחמתו יהא בעיניך כעבד עבודה ורה שאילו אמר לו יצרו לך ועבור עבודה זרה היה עובר שכך הוא עבודתו של יצר הרע (שס צ"ק ע לא). כך אני (יהונתן בן גרשום כן משה) מקובל מבית אבי אבא מכור עצמך לעכודה זרה ואל תצמרך לבריות (כי שמעון בר נחמן, ירוש' ברכי ע ג). - ובסהמ"א : כהן שהמיר דתו לעבודת כוכבים וחזר בו לא ישאי את כפיו (בשם רי נטרונאי גאון, שבלי הלקט, הפל' לג). אשה שהמירה דתה לעבודת כוכבים ובנה קשן עמה אנ שנגנב. ונאנם להמיר דתו לעבודת כוכבים ומת אין משמרין עליו אבלות (נסס ר״ת, פס, פתחות יע).--ובמשמ' פסל: מניין לעבודת כוכבים שהיא משמאה במשא בנידה (כ׳ עקינה, סנה ע ה). עיר שיש בה עבודה זרה חוצה לה מותר (ע"ז 6 ד). הרואה עבודה זרה אומר ברוך ארך אפים (מוספת' נככ' זג). לא יאמר אדם לחבירו המתן לי בצד עבודה זרה פלונית ואני אמתין לך בצד עבודה זרה פלונית שנ' ושם אלהים אחרים לא תזכירו (פס ע"ז ו יח). גר וגוי שירשו את אכיהם גוי יכול הוא לומר מול אתה עבודת כוכבים ואני מעות אתה יין ואני פירות (זמחי ו י)-

מום וויפסל מן העבורה (ר"מ, עם קידום׳ ל ב). הא למדת שכל המשנה מעבודה לעבודה שטעון מבילה (כני, יותי לב:). וחמש עבודות הן תמיד של שחר בכגדי זהב עבודת היום בבגדי לבן (שס). בקש הקביה ליתן להם די דברים תורה וייסורין ועבודת הקרבנות ותפלה ולא בקשו (כ' מממ, מד"כ סמום ל).--וכתפלה: ושעירי עוים נעשה ברצון ובעבודת בית המקדש נשמה כלנו (רחשי חדשים, מוסף לר"ק). --"וכפרט, עבדת כה"ג ביום הכפורים: והכי אמר רב נפרונאי גאון מחסיה במנחה של יום הכפורים אין אומר ש"ץ אתה כוננת וסדר עבודה ולא בשחרית אלא במוסף בלבד שמוביר סדר עבודה והזיות והודאות בשעת עבודת כהן גדול (סדר כ' עמרס השלם ב, קעז.).-ושכר העברה של הכהן: אם היה בעל מום נותנה לכהן שבאותו משמר ועכודתה 1) ועורה שלו ואם היה זקן או חולה נותנה לכל כהן שירצה זעבודתה ועורה לאנשי משמר (נ"ק קע:). -- וברכת רצה שבתפלת י"ח שהיא תפלה על עבודת ביהמ"ק: ומברך עליה שמונה ברכות על התורה ועל העבודה ועל ההודאה (יומ' ז ל). כל דכר שהוא לכא אומרה בעבודה וכל דבר שהוא לשעבר אומרה בהודאה (ירופי ברכי דג). מעה ולא הזכיר של ר"ח. בעבודה חוור לעבודה נוכר בהוראה חוזר לעבודה בשים שלום חוזר לעבודה (ריצ"ל, נרכ' כע:). וביון שבאת תפלה כאת עבודה וכו' וכיון שבאת עבודה באתה תודה (מגיל' ית.). -- העכורה, קריאה של שבועה: אמר שמעון הצנוע לפני ר' אליעזר אני נכנסתי לבין האולם ולמובח שלא רחוץ ירים ורגלים אמר לו מי חביב אתה או כהן גדול היה שותק אמר לו בוש אתה לומר שכלבו של כהן גדול חביב הימך אמר לו רבי אמרת אמר לו העבודה אפילו כהן גדול פצעין את מוחו בגזירין מה תעשה לא מצאך בעל הפול (מוספתי כליס צ"ק לו). אמר לו (ר"מ לר"ע) העבודה שלא בידתה אשריך אברהם אכינו שיצא מחלציך עקיבא (ספרי צמד' עה). אמר לה העבודה לא ראיתי בך מום שאין כיפיך בכל העולם (שם קעו). העבודה אם יש בדור הזה יכול להובית (כן ערפון, ספרה קדום' סרק ד). מעשה בבנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה וכאתה אשה לפניו אמרה לו רבי פרנסני אמר לה העבודה שאין בקופה של צדקה כלום

[פרש"י שכר עבודתה דהיינו כשרה, ע"כ.]

כל ישיבה שישבו ישראל במדבר עשו להם עבודת בובבים ומולו' (כני, פדר"ח מו).—ובסחמ"א: מה בין עבודת בובבים ומולו' (כני, פדר"ח מו).—ובסחמ"א: מה בין עבודת בובבים של עובד כובבים אסורה של ישראל עבודת בובבים של ושראל אינה אסורה בהגאה עד שתעבד ובו' (כמנ"ס, עכו"ס ז ל). — וספר עברה ורה: ולא היה להם סופרים שהיה בידם הלבה למעשה באיזה צד מעבדין את עורות וכאיזה צד מעבדין את עורות וכאיזה צד מעבדין הע עורות וכאיזה צד מעבדין הלקחין ריק מידי גוים שעושין לכתוב בהן ספר עבודה זרה וחיו בותבין בהן ספרי תורה מפני שלא היה בידם הלכה למעשה ועדעיין תורה מוכנין בך (נכזי שכער 2, גילצוכג 148).

Diener- שברות והשפחות, -שם הקבוץ להעברים והשפחות, -שם הקבוץ להעברים והשפחות, -schaft; personnel, gens; household, servants לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה (נכלט׳ כו יד). ויהי מקנהו שבעת אלפי צאן וכו׳ וחמש מאות אתנות ועבדה רבה מאד (לינג לו ג).

ינבדד, פ״ל, עבוד עורות: צריך עבדה לשמו (ל' מכוס הירוסלתי, קפ' התקפיק, ככר 133). אינו צריך עבדה כלל (מס).

ישבדן, ש"ז, -- כמו עבדה: באיזו פורני אמרו בפורני של ישראל או אפ[ילו] בפורני של גוים נמי כך ראינו שמשנה זו לא משום גוים נגעו אלא משום עבדון חול נגעו בה זכו' ואין גווין אותן במספרים ולמה שהוא נראה כעבדון חול ואין גוזין את הירק בתספורת כולן שהוא ניראה כעבדון חול וכו' (נמוכיקה II, גילכונג 222).

עברהם, עברהם שהוא עבר, פיי עברתנו, עברהם, שממד אדם שהוא עבר, פיי עברתנו, עברהם, אדם שהוא עבר, Eknechtschaft; esclavage; servitude ועתה כמעם רגע היתה תחנה מאת ייי אלהינו וכוי ולתתנו מחיה מעם בעברתנו כי עברים אנחנו ובעברתנו לא עובנו אלהינו (עזר' ע ס-ע). ויתנו (יוצאי מצרים) לא עובנו אלהינו (עזר' ע ס-ע). ויתנו (יוצאי מצרים) ראש לשוב לעברתם במרים (נסתי ע יו). — ובתו"מ: הוציאנו מעבדות לחירות מיגון לשמחה (פסיי ים). ולמה אל הדלת שעל ידי דלת יצאו מעבדות לחירות (כסצ"י, יכושי קידושי ל 2). א"ל במדומין אתם ששררה אני נותן לכם עבדות אני נותן לכם (כ"ב, מוכי י:). כי גר יהיה זרעך וגו' גירות עבדות עינוי בארץ לא להם לארבע מאות שנה לאספטיה שלהם (כי יודן, מזיר נכלם"). -- ובסהמ"א: בעבד (כי יודן, מזיר נכלם" מד, מיסוד). -- ובסהמ"א: בעבד (כי יודן, מזיר נכלם" מד, מיסוד). -- ובסהמ"א: בעבד

שמסר לו רבו שפחה כנענית וכלו ימיג שכל זמן שהיה עבד היתה מותרת לו ומשעה שיצא מן העבדות נאסר (סטו' סגמ' גכ", לסף 108 (108). נשקי חותם וסימן עבדות שתולין לעבדים בצואריהם (כט"י, גיע' מנ:). והעבדות שיקבלו הוא שיהיו נבזים ושפלים למטה ולא ירימו ראש בישראל אלא יהיו ככושים תחת ידם (כמצ"ס, מלכים ו א).—ואמר המליץ: ואם שביר יהיה לך ועבדך חשוב אותו כאלו הוא ילידך ואם הקל לעבדותו לאם לו ושלם חיש שבירותו ופעלו (כס"ג, מוסר סטכל, לקועי קדמונים 67). ואיך אשרוחו בעבדת מלכים אשר היא בעיניו עבדת אשרים (כ"י סלוי, סיוכלו פגריס, טער סטיל 69). דת האלהים שים לך ציץ נורך על ראש ו עבדתו תנה לגאון צבי (כ"י סכיזי, סענק ככו).

*עַבְדָּן, עוברן, ש״ז, מ״ר עַבְּדָּנִים, עברנין, עוברנין, : Gerber; tanneur; tanner מעבד עורות, בורסי, בש"א אין נותנין עורות לעבדן ולא כלים לכובם נכרי אלא כדי שיעשו מבעוד יום (סנת ח ח). עורות בעל הבית מחשבה מטמאתן ושל עבדן 1) אין מחשבה מממאתן (כליס כו ס). הנותן עורות לעובדן הקצועין והתלושין הרי אילו של בעל הבית והיוצא עם שמף המים הרי אילו שלו (מוספתי צ"ק יה יו). והנותן עורות לעבדן כולן אצל בעל הבית הרי אילו משל בעל הבית (פס יו). - ערבת העבדנים: דרדור עגלה וקוסטות המלכים ועריכת העבדנין2) ובור ספינה קטנה והארון אף על פי שמקבלין ממאין (כלים יה ח). עריבת העובדגין שנתן לתוכה קמח שלשה ימים קודם לפסח אינו צריך לבער (סוספת' פסקי ב ב).-ובסחמ"א: דהיכי דצריכי לאושכף עשיר שהוא (דלא) [צלא] ד' ככרות למוזנותיו ואנשי ביתו כך צריכין לעבדן עני (הגמ"ה, ב"ב ה.). אין מופלין אותם בסיד להסיר שערן (של הראש ושל הרגלים) דהוי דרך העברנון (כש"י, ביל' לד.). רוגיא רצען היה (ולוקת עורות) ונותן עורות לעבדגין לעשות מהן מנעלין למוכרן בשוק '(הוא, צ"ב ה.). ואם לקחו העור אחר שהעבירו שערו וחלקו אותו בעביו לשנים בפו שהעבדנין עושין (רמצ"ס, תפלין אז). ארבעה בכרות אוכל העבדן שמעכד את העורות ביום

[[]במדב"מ של עובדן.] (1

^{2) [}במדב"מ העובדן. וכן נקוד בכ"י פרמה העובדן, וכן הגרסה בכמה דפוסים.]

(מו"ק כ ה). המסמא את עיניו והמצבה את כריסו

והמעכה!) את שוקיו אין נפטר מן העולם עד שיהא

לו בן 2) (סוססת' סמס דיד). הדא דתימא בשעיבה על

מנת להדל אבל אם עיבה על מנת שלא להדל לא

סוף דבר לביתו אלא אפילו לשוק נותן מן המשואר

על חכל (רי זעירה, ירושי שם ג ג). מתוך שהוא מעבן

הן עושות יותר לשנה הבאה (שם ז ה). עד כאן הוא

מעבה את הכורת מיכן והילך הוא מתיש את כותו

(שס, שביע' א א). - ומקו' לעבות: אין גושלין עצים

מן הסוכה אלא מן הסמוך לה שמואל אמר בשלא

נתכוון לעכותה אכל אם נתכוון לעכותה אסור

בשלא היתנה (שם בילי ד ה).--ובסהמ"א: שם עבין

תבשיל הקדירה ע"י שממחין קמח לתוכו (נש"י, פססי

לט:). כעכביש אשר יארוג על מאור הבית וכאשר

יתמיד. יעכה ויסתום וכו' וכל אשר יתמיד הדבר

(אריגת העכביש) יחוק ויעבה וימנע אור השמש

מעבור בו (כ"י ל"ם, סו"ה, ספנון הנסט ג). שהרוח דרומית

יעבה האויר ויוריר מה שבו מן הלחיות אל המים

(ר"ש א"ח, אוחות השמים, בהרוחות, כ"י ביה"ס כזנחנקי).

המימות המלוחים הם חמים מאד ואינו מפני חום

הקיטור שיחוק כם אך כח הארץ היוצא מהם הוא

גובר ויעבם ויקפיאם (כ"י זכחרה, שעשועי ט, דודקון

111). כשיעלה (האד הלח מן הארץ) ויפגוש המקום

הקר חנה הקרירות יעכה אותו ויתהוו ממנו מים

(כלב"ג, משליג יס). כאשר הגיד עליו האיד הקר שהוא

ריעו מה שהגיד ר"ל שעיבה פני העגן ועצר

בתוכו האיד הקישורי בדרך שלא יוכל לעלות ולצאת

(כלב"ג, חיוב לו ה). ולא 'נתחדש אלא הכדורים והכלים

המעבים אורו בערכם לא בערך האור והחום שבכתו

אז כחו עתה (עקים למונים דע). אבן מהרו! סגל דרש

עיםה שבלילתה רכה אין רשאין להוסיף קמח כדי

לעבותה (מהכייל, הלכי מיקון המלות). ועשה לו מפלה

של שים סביב לעבותו לשמור חומו כדרך שעזשין

פַני, *עָבָּה, רק ניני מָעָבָה, מעובה, – שעשו אותו עבה: ושני ספלים של כסף היו שם ר' יהודה אומר

של סיד היו אלא שהיו משחרין פניהם מפני היין

ומנקבין כמין שני חשמין דקין אחד מעובה ואחד

לתנורים (ר״ע מברטי, ע״ז ז ז).

שהוא עני וארבע ככרות אוכל בעל העורות שהוא עשיר 1) (משוני הרמנ"ם). נתן עבדן קמח לעריבה (כ' זכח' סלוי, אזהר' לפסח, הגדי מלוירה ומנקדה, כ"י בריעי מוז'). שהעור מתעלה שמתרכך ומצהיל את הפנים ווה טוב מאד למען ירוץ קורא בו כאשר הגידו לי העברני' שע"י עבור זה הוא נעשה רך ומוב (ראב"ן סירסי, שו"ח לב, גנזי ירושלס, ורעהימר). כ" בעלי. הבצלים הם כעלי ידיעת האומנות כגון העבדגים והרצענים והצבעים וכו' (כ"י אנן לטיף, אגרם החשונה 49). "עבדנות, ש"נ, מלאכת העבדן, ;Gerberei; tannage tanning: ובעודם בשותפות השניה נתן כותי אחד עורות לראובן לעבדם וכל אותם הימים. שנתעסק בעורות לא נתעסק במלאכת הרצענות עתה כאים חבריו ומבקשים חלקם מן הריוח שהרויח בעבדנות ואומרים שלא הוציאו מכלל השותפות שום דבר כי אם מלאכת הרצענות (כח"ם, פו"ת פט יב). והשיב ראובן הלא לא היה כונתינו אלא שירויח כל אחד במלאכתו כדי פרנסתו מה לי במלאכת העברגות מה לי במלאכת הרצענות (עוסו"מ, סוספין קעו).

יי אני יודע שלא תעשה לי כשפים מעולם מפני שבעלה ולדקן ואני עבדקן (ח"ב על צ"ס ס). ועי׳ ולדקן. עבר, "עבור, שבה, "עבור, "עבור, עבור, עבור, עבור, עבות, עבי, עבי, "עביון, "עביות, פעבה. עַבָּה, פּיינו, עָבִית, –עָבָה פּלוני, היה או נהיה עָבָת, בעל גוף רחב, גם, בעל הרבה בשר, dick sein; être בעל זה נושל בשבח פי שנים (רמנ״ס, כחלי ג ד).

-פְּעִי, *עָבָּה, עִיבה, צִינִי מְעַבָּה, — עשה שיהיה עָבָה: מחפין את הקציעות בקש ר' יהודה אומר אף מעבין

יעבדבן ²), ש"ז, מי שוקנו עב, גדול, רב השער:

ישמנת עָכִיתָ כשית (דנרי לנ:épais; to be thick, fat יט). קטני עַבָה ממתני אבי (מ"ל ינ י). – ובסהמ"א: ואחר כך כדור הארץ אשר היא המרכז כבדה ועכתה בעבור רחקה ממקום התנועה (כ"י ל"ס, סכוזכי ס 3). אילן קטן שגדל ועבה וארץ שהעלתה שרטון הרי

והוא תרגום ופרוש של האמרי אנשי: ארבעי (1 לצלא וארבע לצללא (נ"ג ה.), מקום המאמר נשמט מכ"ו המחבר.

^{2) [}מרכב מן הארמי עכ דקן.] (2 3) גם בארמ', בערב' קצת דומה לוה ע'כי a).

דק (פוכ׳ ד ע). הוון בעיין מימר חמעובה של מים ו) (כך בדפו'. ובחוצ' צוק"מ והמקפח.] [ין ועד שיחלה כך.]

משם (מן הגלגלים) נתעבה וקבל צורת הארץ (כ״י

אברבנחל, שמים חדשים עיון ה, יה.). זיש משחין עב וישאר

עב ויש משתין דק ואחרי כן יתעב' וישאר בעבותו (ר"מ חלדבי, ש"ח נחיב ד, מקוה הצפן). ויתעבה ויתעבר

וימאסוהו האיבריי ותשליכם הפח חרותה המבעית מאבר לאבר עד שתוציאם לתחתית הגוף (שם, המחנים).

ואבוקראם כתב כי הדב' הגורם שינה הוא העשן

היוצא מהאצטומכא בכשול ראשון שהוא הולך אל

הלב וחום הלב מעלהו אל הראש ושם יגיע לתפלית

עלייתו ויתעבה וירד לאיברי החושים ומבמל הרגשותם (שם נתיב ה, במנחגת השיצה). ואם הרגיל נפשו

בסבות המחייבות לקבץ החלאה על מראתה בלפתה

אחרי התאות או חשך משחור תארה ונתעבתה חשבתה ובמלה מהכל הכנתה (רחב"ח, מחזכי לדק לחלגולי

45). אבל השפע עצמה הוא כולו אותיות המתעבה בירידתו למטה (כ"נ בכ' אלחנן, עה"מ ד, ג:). ואי אפשר

לכל עשרה כתות המלאכים להתגלים ולהתעבות

בל כך כמו כתות האישים ובני אלהים (שם, שער קריח

לרצע קע, קז:י). יצאה ראשונה מלכות בתחילה וו"א

אחריה וכן כולם וכח חכלי בלוע כהם וראשון שבחם

חזר ונכנס וכן כתר בתחילה וכולם אחריו ונתעבה

הנשאר ונעשה כלי מניצוצות שנפלו כו בחכא' אורו

מחזרתו של עליון (רמח"ל, חוקר ומקצל ח ד). אז יתפרדו

החלקים הקימוריים שכגשם ויעלו למעלה אל הכובע

המקורר ושם יתעבו ויגעו בצנור ומן הצגור ינמפו

אחת אחת לתוך הקנה החלול (לינדה, כחשית במודים ב

נ 27). -- ובהשאלה התעבה הדמיון: גם אנו נאמר על האברופיים בכללות מה שהוא אמת ויציב שכל

כך התעבה דמיונם במעבה החומר הגולמיי עד

שלא ידעו להבדיל באמונותיהם כין החי ובין המת

-הפעי, *העבה,--כמו פעי: היו דקות ולא היו מכוונות

העבן 1) וגעשו מכווגות הרי זה אינו כרם (מוספתי

כלחי גד). - ובסהמ"א: להקפות פירוש לחעבות

ראש הפתילה להרבות אורה מותר (כ״ח, שנת כח.).

פעמים שהוא צריך להעבות את הכתב ופעמים

שהוא צרף להמעים את הכתב ולהדיקו (הלכי קס' חורה,

גנזי מכרים, חדלר 20). זמקבלת הריאה הקצף שעולה על

(שארית הנחלה לד)+

להמידק של יין דאמר ר' יונה כשם אימי וכו' (ירושי, מס 7 ה). פעם אחת ביקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלוסי ישראל אמר ליה לכהן גדול תן עיניך בפסחים בשל כוליא מכל אחד ונמצאו שם ששים רבוא מוגי כליות וכו' והיו קוראין אותו פסח מעובין¹) (פפסי פד:). תנו לוי לא מעבה2) ולא מידק אלא ביגוני (ערכי כה.).--ובסהמ"א: אי זו היא עוללת זה אשכול הקטן שאינו מעובה כאשכול שאין לו כתף (למב"ם, מתנות עניים ד יו). דרך הקבוך להיות קל בדי שיראו ממנו הכוכבים הגדולים היתה מעובה כמין בית אעפ"י שאין הכוכבים נראין מתוכה כשרה (פול, סוכי ס כה). וצורת גופה (של הלבנה) כדור והוא מעובה ושחור חלק אין בו אורה (כ״מ חלדני, ש״ח בג). -סְסְפִי, *הָתַעַבָּה, נְתַעַבָּה -נעשה עַבַה: מפני מה נתעקרו אמהות כדי שיהנו בעליהן בנויין שבומן שהאשה מקבלת הריון היא מתבערת ומתעבת (רני חונה נעם לבי מאיר, מד"ר שה"ש, יולחי בחבוי הקלע). -- ובסהמ"א: מפסלין שנוטלין מן הכל כדי שתתעבה הקורה מלשון ויפסול שני לוחות אכנים -(ערוך ערך זכל). ממתגדל (ע"י הירת) הכבד והמחול וכל דבר חי שהוא דק מתעבה (חכמוני, פיי קפי יליכה ע פד, עח:). ומתנאיו (של הכח הכפוריי) שיהיה בתכלית הבהירות כדי שיושבעו בו הצורות הנראות ולא יכנס דבר בינו ובין הנראה כענין מי שירדו המים בעיניו ויתעבה הליחות הלבניית אשר לפני הבפוריי (כחֹנ"ד, חֹמו"ר 28). כשנפלה פאה תרומה על פי המגורה ונתקבצה שם ונתעבה בגון שנפלה סאה חמים של תרומה על פני אוצר גדול מחמים (כמצ"ם, תכומ' ד יה). בל אשר יקרבו הגשמים לנקורת המרכז התעכרו והתעבו עצמם וכבדה תנועתם (כיש אים, מו"כ אַ עב). המים ההם (שנמם בו מלח) יתעבו וישובו כדמות החומר ולא ישקעו בהם הבצים לעובים (הוח, חומות השמים, כ"י ציה"ם כזכתכסי). וכשתרחק (השמש) ממנה (מן הארץ) יחקבץ האיד ההוא העולה ויתעכה וישוב מים מפני הקור (פס). שהאתיר אשר הוא האויר המתלהב העליון ירד למטה זיכנס לתוך הארץ לדקותו ויתגעש בתוכה לממה ולמעלה ויתנועע הארץ בהתעבותו בתוכה וירעישנה (שס). הדברים הגשמיים יתעבה גופם ויעפר ברדתם (כ״ת קוכדוציכו, חיליתה כצ). והמתרחק

1) [נ"א העבו, ובדפו' סיעתו. ובירוש' (ס ח), דפוי וויניציא: העבי, ורפו' קרומוש': היו עבות, ובר"ש שם: היו עבים.]

[[]פרש"י עב על שם שהעם רב, ע"כ.] (1 (2) [כרגמ"ה ורש"י: מעובה.

הדם הדומה לקצף על המים לא למוונותיה שאיגה נוונית (אלא) מן הדם אלא לבשולו בדי להעבותו עד שיהא לחלוחית לבנה דקה והוא הגקרא בלשון ערבי בלג'ם (כ"י חנן עקנין, ספי מוסכ ציג).

—ספטי, *העבה, — כמו פעי: גם גדול נעשה במטה שאעפ"י שבלע כל אותן המטות שהשליכו וכו' ולא הועבה כל מי שרואה אותו אומר זה מטה אהרן (כי יוסי צכי סכיכה, מד"כ שמוס ע).

במפי, *געבה, במו פְּע': אמרו ז"ל נס גדול געשה במפת וכו' ובלען מפה אהרן ולא נעבה יותר מזה שהיה (סנסו' ולולה ג).

ישבה, מייז, נקי עבה, מייר עבים 1), עבין, --בפו העב: קנה כדי לעשות קולמום אם היה עבה או מרוסם כדי לבשל ביצה קלה שכבצים מרופה ונתונה באלפס (טנת מ ה). אמר קונם תבשיל שאיני פועם אסור במעשה קדרת רך ומותר בעבה (נדכי ו ל). סגום עבה וכפת עבה אינן מביאין את הטומאה עד שיחיו גבוהים מן הארץ פותח מפח (אהלי יא ג). אין החנוני רשאי להרתיח את המידה ולא להקפיצה וכו' ולא יעשה את המחק עבה מצד אחד וצר מצד אחד (מוספת' צ"צ ק ה). אמר אביי צואה כל שהוא מכמלה ברוק אמר רבא וברוק עבה (נרכי כה:). ג' מיני הדרוקן הן של עכירה עבה ושל רעב תפוח ושל כשפים דק (שנת לג.). ציפהו מקום הנחת פיו או שהיה קולו עבה מחמת הציפוי פסול (ירושי ר"ה גג). ואיזו היא אילוני' וכו' רשב"א אומר כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין אשה לאיש (יכמי ס:). (מיפת חלב) דנפל ברומב עבה (כנינח, חולי קח.). לאוהבו של מלך שהיה משתקע במים עבה הציץ המלך וראה אותו א"ל עד שאתה משתקע בטים הלך עמי (כ' נסמים, מד"ר ברחשי ל).--ונקי עבה: ושל זכובית בדי לצוק בתוכה שמן והכא את אמר הכין רבי אחא רבי מיישא רבי כהן כשם רבנן דקיסרין כאן בעבה כאן בחדה (ירום' שנת ה). שתיתא רב אמר שהכל נהיה ברברו ושמואל אמר במ"מ א"ר חסרא ולא פליגי הא בעבה הא ברכה עבה לאכילה עבדי לה רכה לרפואה קא עבדי לה (נככי לה.). ושוין (ת"ק ות"ב) שבוחשין את השתית בשבת ושותים זיתום המצרי והאמרת אין גובלין ל"ק הא בעבה הא ברבה (שנת קנו.).-אור

1) [צורות הנק' ומ"ר אפשר שחן מן ד.עָכ, עי"ש הערה.]

עבה: היה מהלך חוץ לכרך וראה אור אם עבה כפי הככשן מברך עליו ואם לאו אינו מברך עליו (צרכי נג.).--פת עבה: מאי פת עבה פת מרובה ואמאי קרו ליה פת עבה משום דנפישא בלישה ואי בעית אימא כאתריה דהאי תנא פת מרובה פת עבה קרו ליה (נשם רבינו הקדוש, פסחי לו.).--ובפהם"א. מים עבה: סליקוסתא אגודה של נרקים היא והיא דקא אמרינן בכאי זה צד האי גרקים דגינוניתא ושורין טים עבה וקובעין אותן אגודות באותו המים כדי שלא יבשו ויכמשו (חשוי הגלי גניי, לקף 158). והוא החולי הידוע בלי ישמעאל אלא סתסקא וישנו שלשה מיגין עבה קורין אותו אלוקי ואין בכך ספק כל עיקר (משוי הגחוי הרכבי רקד). ובגם׳ מוקי לה בתבשיל עבה שאין המים נכרים בו (כש"י, בילי לו.). חוץ מרכש הזיפים מאותו דכש שהוא עכה זיכולין לזייפו לערב משקין אחרים (הוח, מיכ נ.). ומי חמאת עבין הן מפני אפר פרה שכהן (סס, קד.). והלכתא שתיתא עבה מברך בורא מיני מזונות קלישתא מברך שהכל (מוספי צרכי למ.). והשני שהשכל הוא עצם רוחני נגור מן העולם העליון הרוחני והוא נכרי בעולם הגופים העבים (כ"י חיים, חוייה עבודי החלהים ב). רוחב הרף הוא לפי הכתב אם דקה אם עבה (כמנ"ס, ק"ם ע ק)-והנה כל (מה) שישפל וירד מהפשומים אל המרכבים יותר עבה ויותר גם וכל מה שיעלה יהיה יותר וך ויותר דקיק (רפ"ע פלקירא, מקור סיים לרשב"ג ב, 23). וכשיהיה הימוד עבה (מס 28). ודווקא בלילתן (של חלת המשרת) רכה אבל בלילתן עבה חשוב לחם. (סמ"ג מ"ע קמל). אמרתי שאם יהיה הראש קרוב מאד לחוה ולא היה דבר מפסיקו היה קימור הלב ועשנו חם מאד ועבי הצואר מרחיק זה מזה והחום מתקרר ויהיה מזוג ברוחק המקום ודם העשן העכה מזרכך ונחלש ברוחק המקום (ר"י זנארה, שעשועי, דודקון 107). כי מה שהוא יותר עבה מן המים לא נשתוו פעולות. המבע בכל חלקיו (רי עמנוי מרומי, פיי הסורה, Merx Archiv 375). — וכחשאלה מכע עבה, גם: ולפני האלחים נשפוך שיחגו כמה שבענו עבת וערפנר קשה ואמונתנו מעומה (ר"י ה"ח, סו"ה, ספנון הנפש ג). "עַבַּרָּד, עיבור, מ״ז, אוֹ פס״ם מן עבּד, עבֹדת העור: המעבדו מה עיבוד היה במשכן שהיו משרשמין בעורות (ירושי שנת ז ג).--ובסהמ"א: אמו מליחה לאר צורך עיבוד הוא (רפ"י, סנח עה:). שיהא הקלף

עבוד

מתוקן כעפצים כשעת עיבודו שעושים אותו שחור זשוב אין אדם עושה בה מחק ,(הול, גיע' יל.). וכבר בירתי ענייני העיבוד ומלאכתו והמעמים אלו בשאלה שנשאלתי בעניין הגויל והקלף (הלכי ק"ה, גכזי מכרים, אדלר 18). הא למדת שה,עבוד (של עור בצואת בלבים) ההוא מוב מאד מכל שאר העבודים דאי לא תימא הכי מאי האי דקאמר זכו ומי יודע שבאותו עבוד מעבדין כלל (ראב"ן הירחי, שו"ת כה, ורעהיתר). נבאר עתה כי אין כל אדם חייב לחוור על כל 'סיבה מסיכות הטרף כי הסבות רבות מהן נקלות שטרחם מעם וכו' ומהן סבות יש בהן יגיעה ומורח בעבוד העורות וכו'_ (כ"י ח"ם, סו"ה, הצטחון ג). -- ובהשאלה, *עבוד אוכלין: האי מאן דמלת בישרא חייב משום מעבד רבא אמר אין עיבוד באוכלין (שנת עה:).--ובסהמ"א: דהוי עבוד (מליחת הבשר) אוכלין בעלמא ומשום שמחת יום מוב התירו (מוספי נילי יו:).-ב) "שה"פ מן עבד ד), עַבֹּדָה: והיה מועה (אחאב) בעבוד אלילים אם בהכניסו אמצעי בינו ובין השם יתברך ואם בהיותו חושב שהשם יתברך משגיח על הטובים והדבקים בו כאליהו (כ"י חלצו, העקרים ח יד).

עבומי), מייו, כני עלמו - א) משבון, Pfand; gage; pledge: כי תשה כרעך משאת מאומה לא תבא אל ביתו לעבט עלמו כחוץ תעמד והאיש אשר אתה נשה בו יוציא אליך את העכום החוצה ואם איש עני הוא לא תשכב בעלמו השב תשיב לו את העכום כבוא השמש ושכב בשלמתו (זנרי כד י-יג). -- ובמדר': שלא תשכב ועבוטו עמך (פפרי דנרי רעו).--ובסהמ"א: שנאמר לא תשכב בעבומו ולא תשכב ועכומו אצלך זו כסות לילה (רמצ"ם, מלום ולום ג ה).-ב) כסו עבים א), סל: הלוקח עבוש2) עובים מן הגוי ומצא תחתיו גומיות אסור (סוקנסי ע"ו: [ח] ה). - ג) מ"ר עבוטות, כמו עבים כ), אוכף, כר: לשליח של מלך שהלך לגבות (את העיר) [בעיר] משגבה אותה מצאו עירוני אחד בדרך (לסטים) קיפחו ונטל את כליו ואת המוגבה שהיתה בידו לאחר ימים בא לאותו עירוני דין לפני השלמון בא לשכור לו אדם שילמד עליו זכות א"ל הגביי מה אתה עושה כאן א"ל יש לי דין ואני מבקש לשכור לי אדם שילמה עלי זכות א"ל תן לי [אותו הזהב ואותן הכלים] אותן עבוטות

שנטלת ממני ואני אלמד עליך זכות א"ל כן אעשה הלך וגתן לו אותו זהב ואתן עבושות מקצת והלך לו וכו' (מכסוי אמוכ בו, צוכר).

"עבר, עיבוי, שיז, שהיים מן עבה,-התעבות: בי אותו

האור היוצא מתוך א"ק חזה הגה הוא כולו אור אחד שוה רק כי ע"י התרחקותו וירידתו הוא מתעכה עיבוי אחר עיבוי (לס"ו, ע"ס ל' סיכ' ל"ק ס צ). אינברך ל"ז, ש"ז, עיבור הארץ, מה שהאדמה מביאה, בדן, תבואה, Getreide; récolte, blé; product, הוא הכוא ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי בעצם היום הוה וישבת המן ממחרת באכלם מעבור הארץ (יסוט' ס יל-יב).

ב-עבור, בעבר, בעבורי, בעבור, בעבורי, בעבוריה, בעבורה, בעבורה, בעבורם,-מה"ם להורות הסכה והתכלית שלכן עשה דבר או לא עשה,-א) לפני שם, כמו מלת היחם, בגלל, בשביל ; wegen :pour, à cause de; because_of, for the sake of אסיף לקלל עוד את האדמה בַּעַכור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו (נרחשי ח כח). ויסף עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים (צדיקים) ויאמר לא אעשה בעבור הארבעים (פסיס כע; גס לח-לנ). והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי (שם כו כד). וידע דוד כי הכינו יי׳ למלך על ישראל וכי נשא ממלאכתו בַּעַבוּר עמו ישראל (פ״נה ינ). בַּעַבוּר דברך וכלכך עשית את כל הגדולה הואת להודיע את עבדך (שס ז כל). ויאמרו עבדיו אליו (אל דוד) מה הדבר הוה אשר עשית בעבור 3) הילד חי צמת וכאשר מת הילד קמת ותאכל לחם (עסיב כאן גסויבן ע אן יב כס; ענ 3). פעבור האדמה תתה כי לא היה גשם כארץ

[[]עו' שרש עבמ.] (1

[[]בך בהוצ' צוקים, ובדפו' עבים.] (2

נבארם' עכורא, דגן ובאשור' אַכּוּרְ (זליעש, [.(Handw. 11

^{(2) [}חברוהו עם א. עבור, ויהיה פרושו בשביל תבואת או שבר הדבר. ואמר שד"ל: ואמרו שאדם עושה דבר מה בעבור דבר מה כגון ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חקיו והכוונה כדי שיבואהו ממעשהו הפרי הוה והוא שישמרו חקיו ואח"ב הרחיבו שמוש המלה ואמרוה גם במקומות שאין הכוונה על הפרי העתיד אלא על הסבה הקודמת כמו בעבור אברהם עבדי (מכסג צרלש ספי הרקמה).]

⁽מעבור הילד כשהיה חי, רד"ק, וכן בשבע'. [מעבור הילד כשהיה חי, רד"ק, וכן בשבע' (נוסח לוקיקן); וכך ורש ער דרביא קים, ועי פרושו של סגל.]

בשו אכרים חפו ראשם (ירמי יד ל). כה אמר יו' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים (עמוי ב ו). לקנות בכסף דלים ואביון בעבור נעלים (שם חו). קומו ולכו כי לא זאת המנוחה בעכור ממאה 1) תחבל וחכל נמרץ (מיכ' ז י). פעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך (מהלי קלבי). וידע דויד כי הכינו יי׳ למלך על ישראל כי נשאת למעלה מלכותו בעבור עמו ישראל (דפי״ל יד ב). כי הכניע יו' את יהודה בעבור עמוי ישראל (זהיייב כח יע).-ובן עם כנ': ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך וכו' ארורה האדמה בעכורף (נכלוסי נים). אמרי נא אחתי את למען יישב לי פעכירה (שסיביג). ולאברם היטיב בַעבורה ויהי לו צאן וכקר וחמרים ועכדים וכו' (עס עז). ויאמר דוד יי' אלהי ישראל שמע שמע עבדך כי מבקש שאול לבוא אל קעילה לשחת לעיר בעבורי (ש"ח כג י). ויקציפו על מי מריכה וירע למשה בעכורם (מסלי קו לב). -- ואמר בן סירא: למען תשמח בעבורם ועל מוסר תשא שכל (ב"ס גכיי לה ב). בעבורו היה שארית ובבריתו חדל מבול (שם מדיו). - ולפני זה, זאת, כן: ואולם בעבור זאת העמדתיך כעכור הראתך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ (שמום ט טו). והגדת לבנך ביום ההוא לאמר פעכור זה עשה ייי לי בצאתי ממצרים (שם ע ס).-ואמר בן סירא: לב קניתי לי מתחלתה בעבור כן [לא אעובנה] מעי יהמו כתנור לה לחבים בה בעבור כן קניתיה קנין טוב (נ״ס גני׳ כל כ-כל). – ולפני מקו': בעבזר הראתך את כחי (שמות ע עז). וכעסתה צרתה גם כעם בעבור הרעמה כי סגר יי' בעד רחמה (פ״ל לוו). ויאמרו שרי בני עמון אל חנון אַדניהם המכבד דוד את אביך בעיניך כי שלח לך מנחמים הלוא בעבור חקר את העיר ולרגלה ולהפכה שלח דוד את עבריו אליך (ש"ג יג). ואבשלום לקח ויצב לו בחיו את מצכת אשר בעמק המלך כי אמר אין לי כן פעבור הוכיר שמי (שם יח יח).--ומקו' עם ל: ויאמרו שרי בני עמון לחנון המכבה דויד את אביך בעיניך כי שלח לך מנחמים הלא בעבור לחקור ולהפך ולרגל הארץ באו עבדיו אליך (דהי״ל יעג).--ואמר כן סירא: הלא מעץ המתיקו מים בעבוד להודיע כל אנוש כחו

(צ"ם גניי לם ה). -- ובן עם לי, לבעבור: ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים (שמוח ככ), לבעבור סבב את פני הדבר עשה עבדך יואב את הדבר הזה (ש״נידכ). ויי׳ צוה להפר את עצת אחיתפל הטובה לבעבור הביא יי׳ אל אבשלום. את הרעה (שם יז יד).--ובתו"ם: ולמה נקרא שמו נקדימון שנקדרה חמה בעבורו תנו רכנן שלשה נקדמה להן חמה בעבורן משה ויהושע ונקדימין בן גוריון (מעני כ.). שמש שבא בעבורו זרחה בעבורו (כי ילסק, סנסי לה:). למלך שכעם על ממרונה ורחפה והוציאה וכו' אני הוא שפסלתי כל הנשים בעבורך (כי יהושע דסכנין צפס כי לוי, מד"ר חיכי, חני הגצר). - ואמר הפיטן: סיכר פוב עם הנשמעה עורר בעבור התשועה (גפזי שכטי ג, דודפון 23). כל אחכה שהיא תלויה בדבר בטל דבר בטלה אהכה כי בעכור זה פחותה יגרועה: (שלמה חיים חבר עוב, למח לדיק ד). יבועו בעבור העיהם ישקוטו (אדם לבנקון, על קפי פי החרות 117). – ב) לפני בשל, למען, damit, um zu; afin que; in order that פֿעַל, למען כי את שכע ככשות תקח מידי בעכור תהיה לי לעדה בי הפרתי את הבאר הואת (נכחשי כה ל). ועשה לר מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה פעבור תברכך נפשי בטרם אמות (שם כז ד). ואמרתם אנשי מקנה חיו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אכתינו פעכור תשכו בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן (פס מו לד). כי בפעם הואת אני שלח את כל מגפתי אל לבך ובעבדיך ובעמך בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ (שמות טיד). ויאמר יו' אל משה חנה אנכי כא אליך כעב הענן פעכור ישמע העם כדברי עמך (שס יש ש). ויתן להם ארצות גוים ועמל לאמים יירשו בעבור ישמרו הקיו ותורתיו ינצרו הללויה (מפלד קס מד-מס). -- פעבור אשר: והבאת לאכיך ואכל פעבר אשר יברכך לפני מותו (נראשי כזי).-ובלא ב' בראש, עבור 1), ואמר כן סירא: כני במאמר וכמעשה כבד

^{1) [}שַם כמו מַמְאָה, וי״ת כמו מקור מַפּּאָה, וכן פרש"י ור״א מכלגנצי. וראב״ע ורד״ק פרשו מֶמְאָה, עכר לנסתרת, עי׳ מנחת שיי. ום״א מַמְאָה, כהא רפה.]

¹⁾ ככר השיגו על דונש תלמידי מנחם ואמרן: באמרך עבור לא תוקש בלבות המורים עבור במקום בעבור ולא נמצא ככל התורה עבור ולא יתכן מבנין הלשון לדבר כן. וכן ראב"ע קרא תגר על מעשי הפישנים ואמר: בגללך וכעבורך לא יכאו כ"א בבית וחשר (ר"ל המשורר) המסיר הבית הוא סר טעם (כלנ"ע, ככלטי יג יג) ע"כ. אולם כבר השיבו על זה תלמידי דונש (תשונות 30), וגם ריב"ג הגן על שמוש זה ואמר: וכבר נהגו המשורום לומר עבור במקום בעבור כמו שאמף

אביך עבור ישיגוך כל בדכית (צ"ס גניי ג ס).-ואמר המליץ: והצדק בקש ואל תהיו עקש עבור ואל תנקש בלבות הפורים - (דונש בן לברט, דעה לבי חכמה).--ומצוי בסהמ"א: ואשר שאלתם נכוננינו עבור מהו לומר השיאנו ועבור החילוק שיש בין חכמי מקומכי (הילכי ר"ה, מעשה הגחונים מט, עפשטיין 37). קצת סמך וש מכאן שנוהגים בכל הקהלות שיחיד המדיין עם קהלו עבור עניני מסים שחקהל גובין ממנו המס תחלה ואחר כך אם ירצה ירדו עמו לדין (מכדכי, ב"ב מקכצ). ותבע אותו עבור ממונו ולא נודמן לו לפרוע ואני נכנסתי אצלו בערכות בקנין גמור (כ״י צרללוני, כוסח סטר ערצות, ספ' השער' 68). אלא בלב שלם ובנפש חפצה' ובדעת שלימה ובעין יפה נעשיתי לו קבלן גמור עבור פלוני בן פלוני שלוה ממנו כך וכך דינרין (שם 83). ואינו נקרא מנחש אלא כשיממוך על הנחש שיניח מעשיו עבור נחשיו (ספ' יכחים פע). נוק השני שבאצטומכא הוא הכאב ההוה מג' סבות וכוי הב' עבור חדות שרה הירוקה (כ' עובי' כן, מעשה עוביי, בית מדש ד). וזה מצוי בורידים הלבנים הנקראים (וינ"י לאקמיא"ה) עבור צורתם ומיץ שבהם (מס ו): ופעם עבור הקילום עצמו ופעם עבור הכלים אם געלה בהם עיפוש נולד בהם רוע הקניה (מסו). אמרה אשת ראוכן לשמעון אל תקח הסום כלל כי בעלי ג"ב צרי' לרכו' עליו עבור עסק (תרומת הדטן לו.). שאם המת היה דר בעיר וגם בנו האומר קדיש אחריו ג"כ היה דר בעיר נמצא יש לו שני חלקים בזכות אמירת הקרישים חלק אחד עבור המת שהיה תושב וחלק אחד עבור עצמו שהוא תושב ובו' (כי יוסכן עכיו"ם, הביאו הב"י בהלי אבלות מובא בכוב"י שו"ח או"ח הן ג.). כי לא מצינו שאב יאמר קדיש עבור הבן (פס). ויהי

המשורר והצדק בקש וכו' זיש אגשים מבעלי הדקדוק שתפשו עליו בזה ואין לתפש בהשבת הדבר אל עקרו לצדך השיר זכן גם עושים בעלי לשון אחרת (הכקמה שער ז), ע"ב. וביותר באור בהשרשים: נהגו לשמש במלה זו במקרא בתוספת הבית אבל הפייטים הקלו על עצמם לשמש בלי בית ואומרים עבור ב"ן וכך וכבר מחה בידם מי שקדמנו מבעלי הדקדוק אבל אני איני מוחה בידיהם כי הפיוט מקום הדחק ומפני שהבית כו נוספת אינה מהשרש ויהיה זה כמנהג הערב שאומרים מנ אג'ל בר'א בתוספת מג ואג'ל כד'א בלי מנ, ובעברי: מפני בך וכך ואומרים פני בך וכך מבלתי מן ע"כ. [ועי' דברי בדי", במכתב בראש ספי הרקמה.]

כי זקן יצחק ותכהין עיניו והצער גדול שהיה לו עבור בנו יעקב במכיר' יוסף כמו שנאמר ויבך אותו אביו (רש"ע פלקירת, לרי היגון 24),--ואמר המליין: ודין חכם יהי קודם לאחר עכור חכמה ודינו אל תאחר (רה"ג, להכלל לל, שד"מ וש"ש 73).--ואמר הפישן: ביאור שמם לא שנו ולשונם לא שנו וסודם לא גלו עבור כן נגאלו (נכזי שכער ג, דודקון 18). עדת עגמים עבור עגומים עליהם מרום הרעים (מדת, יול' ז' פקח). ' ספוני גנזיו פנה לחילותיו לבזור עבור בבל לב אותו לעזור (הומה, יול׳ חחרי-פסה).ערך בה חק לעם מפזר עבור מלפתל עקש כמין וזר (ממכה חוקה גזר, יולי שבת פרה). ממנו לנו פח ומוקש ישור בשך יוקש עבור ממך להעקש (רשצ"י בר' חצון, חל חל חי חרכן, יולי סנת ב לחספ"ם). ויום החמשים עדת קרושים מקדישים חג עצרת עבור הימן ציר נאמן נפל ביום זה עפרת (כ"י בכללוני, חזהכי ב:). עבור איתן אשר נתן יחידו לך ענה אותו (יוסף, יחידתי בלכתי, יוה"כ, מחז' כומני). יועם ככ': ולפי שהולך בדרך רגיל לקנות יותר --מכביתו שיש לו קונים עבורו וגם מוצא כביתו הרבה משום הכי נקט הולך בדרך (מוספי מוקי כז.). שאלו להר"ם על ראובן שנתפס וגם אשתו נתפסת מצד אחר ומיסרין אותה ועמדו קרוביה ופשרו עכורה אם יכולין להוציא דמי פריונה מיד שמעון שיש בידו פקדון אחד משל ראובן בעלה (מכדכי, כתובי רפת). ואין בית דין עושין עבורו והן פתפרנסין מן הצדקה (כ"י צרללוני, ספ' השער' 61), ראובן היה לו סום בביתו ויצא לשוק וכא שמעון לביתו של ראובן ולקח הסום לרכוב עליו מהר עבור חוב אחד שאם לא ירכוב עתה עבורו יהא בודאי נפסד וכו' (מכומס סדשן כו:). שמעון אוכל עם חמיו ראוכן הוא ואשתו ב' שנים יותר על קצבת הזמן שהגכיל לתת להם המזונות לאחר ההתונה ועתה כא ראוכן וחכע מחתנו שיפרע לו המזונות עבורו ועבור אשתו אל אותם השנים היתירות וכו' (שס). שיכקש עבורך מן הכרמל את הגליונות שבאו שם שירי ועבורי את גליונות המליץ (ילייג, הגרות ה מ). - ואמר הפיטן: נושאים פלל עבורך ולאל 'זועקים (חמן, יול׳ צ׳ שבוע׳). מזרות ושמשים וכל שמרי מזרח עבורך קבעתי עולם בלי נקרה (כי שמוחל כהן, חימחי שמחי, יולי שבת ב' חחח"ם). ---עבזר בי: אמונים גשו לנצחך איום נצה כל היום עבור כי פנה יום (אז ידעך, מפ׳ נעיל׳).--ועבור שדני יעכור שהגאוה שרש להרכה מדות פחותות וגם היצר משתתף ומתערב כלב האדם וכו' לכן צריך אתה להתחכם כנגדו (ססי חוכסת לדיקים, הגמום, ג:). השני שלועג על דבדי ב"א עבור שהוא בז להם מחמת שלא הצליחו גם הם בממון ובכבוד (סס, השחיקם, כנ:). מי שלועג לרש עבור שהוא רש ונראה בעינו מה שהוא רש מחמת חסרון חכמתו (סס). על כן תמצא ברכות וקללות להפחיד לב הקורא כדי שיעורר לבו כמו שעושין לנער עבור שהוא קמן בחכמה (סס, יכחת שתים קג:).

אי עבור, עיבור, שיו, שמיים מן עבר, -- א) פרשת העבור: ההולך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה ואומר הושע את עמך את שארית ישראל בכל פרשת העבור 1) ויהיו צרביהם לפניך בא"י ש"ת (כ' יסושע, בככי ד ד). -- ב) עבור דין, עברה על הדין והצדק: לכך אין מצוה שלא הזהיר עליה הקב"ה שנאמר וכי ימכור איש את בתו לאמה מי גרם לו כך אלא עיבור הדין שעבר על אחרים (מד״ר שמוח ל). לפי שהפסוק [אומר] (האומר) עצתי תקום וכל חפצי אעשה מי ששומע את הפסוק הזה אומר שמא יש עיבור דין למעלה אמר ר' תנחומא בר אכא מהו וכל חפצי אעשה שאינו חפץ לחייב שום בריה (סנסו' מזכיע ע). -ג) עפור צורה, העברת הצורה, קלקול כשר הקרבן: משום הכי בעי עיבור צורה שמא יבוא אליהו ויטהרגה (פקס׳ לד.). אפילו פיגול טעון עיבור צורה (תנח דבי רבה בכ חבוה, שם לד:). -- ד) עבור של אשה, התעברותה, הריון, ;Schwangerschaft ימי עבורה מצטרפין בתוך ימי : pregnancy מיניקותה (כ' יוסי, תוספתי כדה ל י). עיקר עיבורה של דינה זכר היה מאחר שנתפללה לה רחל נעשית נקבה (כי יהודה בן פזי בשם דבית יכלי, יקושי בככי ע ה). ימי עיבורה וימי מיניקותה מצמרפין לשלש עונות (שם

1) [ככר כימי האמוראים גשתכח פרושו הנכון של כמוי זה, זהם פרשוהו בדרך דרש, זו"ל: מאי פרשת העיבור אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו בשעה שאתה מתמלא עליהם עכרה כאשה עוברת יהיו כל צרכיהם לפגיך איכא דאמרי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו בשעה שהם עוברים על דברי תורה יהיו כל צרכיהם לפניך (נרכ' כמ'), והרמב"ם פרש כפרוש כל צרכיהם לפניך (נרכ' כמ'), והרמב"ם פרש רבי אמא בל חבירוש' (נס) פרשו: רבי אחא בשם רבי אמא כל מה שש"ץ עובר לפני התיבה ותובע צרכי עמך לפניך כל מה שש"ץ עובר לפני פרמה, הגרמה: פרשת הציבור.]

כדה א ג). עצבונך זה צער גירול כנים והרוגך זה צער העיבור 1) (רי ילסק צר חצדימי, עירוצי ק:). גדול בי שנים שנה של עיבורה של מלכה ושנה של עיבורה של יסכה (מד"ר צרחשי לה). מתחילת עיבורו שלמואב לא היה לשם זנות אלא לשם שמים (כי סנינה בכ פפה, שם כל, מילודי). ז' דברים מכוסים מבני אדם ואלו הם יום המיתה ויום הנחמה ועומק הדין ובמה הוא משתכר ומה בלבו של חברו ומה בעיבורה של אשה ומלכות זו של אדום אימתי נופלת (שם קהל', מס ימלחו). -- ומ"ר: ל"ש אלא בדורות הראשונים ששנותיהן מרובות (ימתין עשר שנים לאשתו ואם לא תלד יוציא) אכל כדורות האחרונים ששנותיה' מועטות שתי שנים ומחצה כנגד שלשה עיבורים (ר"י נריה דרנ שתוחל בר שילח, יבת' קד:).-ובסהמ"א: עברתו עיבורו הריון שלו (כש"י, ישעי עז ו). - *ובהשאלה, לעץ פרי: חרוב זה משעת נמיעתו עד שעת גמר פירותיו שבעים שנה זימי עיבורו שלש שנים (נכור' ת.). - "ועבור נשמה: רשע ורע לו הוא רשע שלא היה לו עיבור נשמה כמדובר ולכן רע לו (כ' אניסו, שצע מוסר כב). אעבור של עיר, בליטה של עיר ותוספת עד שבעים אמה מהוצה לה: הנותן את עירובו בעיבורה של עיר לא עשה ולא כלום (עירוני ה ז). הנודר מן מן העיר מותר ליכנם לתחומה של עיר ואסור ליכנם לעיבורה (מדל' ז ה). מהו ליתן עיבור לעיבור מלתא דרבי שמעון בן יוחאי אמרה כן נותנין עיבור לעיבור (ירוש' עירוצ' ה ח). בעיבורה (של יריחו) היה (יהושע) (כ' יודן בר שלום, שם כדכ' ז ו). והשובת במדינה אפי' היא גדולה כאנטוכיא מהלך את כולה ועיבורה וחוץ מעיבורה אלפים אמה ומהו עיבורה החנווות והפונדקיות שחוץ למדינה על הדרך (מנסו' במד' ע, צובר).--ובסהמ"א: ויהי בהיות יהושע ביריחו בגבול יריחו ומכאן סמכו ז"ל שעבורה של עיר דינו כעיר שהרי יהושע לא היה בתוך העיר (כד"ק, יהוש' ה יג). כל אדם שדר בעיר יכול לילך בשכת או ביו"ם מעבור העיר כגון שיש לה בית או נפש או גשר שיש כהן כית דירה או כל דומיהן ונקרא על שם אותה העיר מחשבין אותה שתהא ישיבתה מיושבת עד אותה העיבור היוצא ולכך נקרא עיבורה של עיר שעושין אותה כמין אשה מעוברת שבריסה בולט מן העובר שבמעיה (ר"י ברללוני, הלכי

[[]עי' מד"ר בראש' כ וכהערה של תיאודי.] (1

עירובי ממומין, פפי העמים 62).--ו) עבור החדש, תוספת של יום אחד לחדש!), intercalation: עיבור החודש בשלשה (סנה׳ 6 ג). אחד אומר כשנים בחודש ואחד אומר בשלשה בחודש עדותן קיימת שוה יודע בעיבורו של חודש וזה אינו יודע בעיבורו של חודש (שס ה ג). אכל בחבורת מצוה אכל בעיבור החודש אכל מעשר שני בירושלים וכוי אינו נעשה כן סורר וסורה עד שיאכל בשר וישתה יין (שם ק ב). - אור, לילי, יום עבור: אין משיאין משואות אלא על החדש שנראה בנמנו לקדשו ואימתי משיאין לאור עיבורו (כ״ה בכ:). אין עצרת חלה אלא ביום הנף ואין ר"ה חלה אלא או ביום הנף או לאור עיבורו (ערכ' ע:). ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בומנו ובלילי עיבורו לא בראה וקיבלן רכן גמליאל (כ״ה כ ק). אין משיאין לילי ומנו אלא לילי עיבורו (יכוש' שס 3 ל). קידוש ביום עיבור בשלשה (פנסי י:). -- וכן עבור שנה, תוספת של חדש לשנה: [ומה] חדש אין תוספת עבורו אלא בסוף אף שנה אין תוספת עיבורה אלא בסוף (מכיי בל ב). עד מתי שואלין עד שתגיע זמנה של רביעה ובו' אם היתה השנה מעוברת נותנין לה עיבורה (מוספת' מענ' לוצ). קידוש החודש ועיבור שנה כשלשה דברי ר' מאיר וחכם' אומ' עיבור שנה כשלשה מתחילין בחמשה נושאין ונותנין וגומרין בשבעה (עם פנה׳ ב ח). לקידוש החדש מתחילין מן הגדול לעיבור השנה מתחילין מן הצד (ימים) כ״ה בו). אמר הרי השנה מקודשת בעיבורה (פס). כמה עיבור שנה שלשים יום רבן שמעון בן במליאל אומר חדש (שם נכלי, יש:). והעיבור נכנם להשוות ימות שנות החמה עם ימות שנות הלכנה זהחמה (פדכ"ל ז). - ובסהמ"א: חלא תראה [כ]דבריך מחסרי דעה שמועד יתנהג בעיבור השנים ובעיבור יום ומנו בעיבור שנים ובחשבון מולד לבנה (מספרי הלכה של הקראים הקדמונים, גנזי שכער ב, גינלצורג 457). האנחנו יודעים כי מכראשונה ומימים שהיה' כית המקדש קיים לא היה עבור השנה תלוי לקבוע

אדר ואדר אלא בחכמי ארץ ישראל ובארץ ישראל לפי שהעבור תלוי באביב ובפירות האילן (וכוס בן מחיר, JQR, NS, V, 546 - וחדש העבור, החדש השלשה עשר: מעשה בציפורי וכו' וכא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ולפני ר' יוסי ואמרו יחלקו את חדש העיכור (נ״מ ס.ס). מה ת״ל נציב אחד אשר בארץ הוי אומר זה חודש העיבור (מוספתי צ"ב ב י). -שנת העבור, שנה מעברת: והלכנה מהלכת לאחרי ושלה מתחיל לשרת לפניה בלילה וכן המזלות משרתין אחריו כדרכן וכן עד שנת מחזור הקמן עד שנת העיבור (פדר"ח). -- ובסהמ"א: בכן יום השבת כחרי אף ענה ספר חג המצות כבשיו בשנה ויותר ממאה כבשיו לי למנה ובשנת העבור אוסיף עוד שמונה (כחצ"ע, שיכי ריב, כהנה ה, 122). − סוד העבור, החשבון הסודיי שעל פיו היו מעברים את החדש והשנה: א"ל אבא אבוה דרבי שמלאי לשמואל ידע מר האי מלתא דתניא במוד העבור נולד קודם חצות או נולד אחר חצות (כ״הכ:). אדם מסר לחנוך ונכנם כסוד העיבור ועיבר את השנה וכו' וחנוך מסר לנח סוד העיבור ועיבר את השנה (פזכ"ל ק). -- ובסהמ"א: בומן שהיתה סגדרי גדולה בארץ יהודה היה להן לעכר את השנים כאשר הם רואין אם במסורת שיש בידינו בסוד העיבור ואם בזולתה (סשו' הגחו' הרכני שנה). ואף מי שבדאו מתחילה וכתבו לא היה יודע בסוד העיבור בין ימינו לשמאלו (וכוס בן מחיר, JQR, NS, V, 550). - ואמר המשורר: אלהים תן עורה לאכרהם בן עורא היה עמו תמיד אשר תקן חבור בסוד העבור למבין עם תלמיד (ראצ"ע, ספי העבור, הקדמ', מק"כ). ועי' עוד סור.-חשבון העפור: קחה לך החכור בחשכון העיכור אשר סודו נסתם (רחב"ה הנשיח, שיר ברחש ספי העבור). --וחכמת העפור: החדש הזה לכם ראש חדשים על הדמיון לא נסתפק העם אם רצה לומר חדשי המצרים שהיו ביניהם או חדשי הכשדים שהיו עם אברהם באור כשדים או רצה חדשי השמש או חדשי הירה או שני הירת בתחבולות יסכימם עם שני השמש כאשר בחבמת העבור (כ"י ח"ה, הכוזכיג לה). אמרתי אשאלך בחכמת העבור אשר נפלינו בה מכל האומות ואם אינה ממנין החכמות (כ"י צן זכלכה, שעשוע', דודקון 118). ומחכמת העבור אשר צריך אליה כל יחיד יצבור מה ידע (שם 138). -- ואמר המשורר: וענין

^{1) [}בהשאלה ממשמ' ד), כמו שמוכת מהכטויים חדש מעבר, נתעברה השנה וכדומ'; עי' ב.עבר. ויש שפרש במו העברה של ראש חדש ליום שלאחריו (נכנסטין, ספי זכרון להרכני 89 וכוי), וכן גינצבורג (נכזי סכט' לו, 897), אבל זה נגד שמוש הלשון בתלמוד, וגם אינו חולם את הבמוי עכור השנה.

כפרחים ומעשה פתוחים מכסים כירחים בענת עבורם (כ״ם הנגיד, בחשמרת ערב).--ואמר הפימן: רגלים לישב ומנים לחשב בעבור איך לישב וסוד מה להקשיב (חבי כל, יוצ' פרם' החדש). עבור מעברים לשמרו במועדו (אדון, שס).--*ומ"ר עבורים, עיבורין: באחד בניסן ראש השנה לחדשים ועיבורין ולתרומת שקלים (כ"ס ז.). העיד ר' יהושע כן לוי משום קהלא קדישא דירושלים על שני אדרים שמקדשין אותן ביום עיבוריהן '(פס יע:). היה הקב"ה יושב וחושב חשבונות ומעבר עיבורים ומקדש את השנים (פסיקי כנת', הסדם). ומה אם האשה הזו ע"י שפרשה שנים שלשה ימים התורה קורא אותה נדה אנו שפורשנו מבית חיינו ומבית קדשינו ותפארתנו כמה ימים וכמה שנים כמה קיצים וכמה עיבורים על אחת כמה וכמה (מד"כ ויקרי יע). אין הרים וגבעות האמורין כאן אלא קצים ועיבורין מדלג על החשכונות ועל הקצים ועיבורין (כני יַהודה, עם עה"ע, קול דודי). -- ובסהמ"א: והיה כל החשכונות מתחשבים לפני הק' עד שנברא אדם ומסר לו בגן עדן חשבון ימים ולילות שנים וחדשים תקופות ומחזורות ועיבורים שנא' זה ספר תולדות אדם (קעדיתכה, שכער 93). ואם יהיו החדשים של עיבורים שלמים בידך (כלצ"ח הנשיל, הגיון הנפש, הקד׳ VII). העבורים קבעו עבור בשנה השלישית אחר שנתים וחצי שנה בעכור שהתחברו מיתרון שנת החמה על שנת הלבנה (כחצ"ע, ספי העצור, מק"כ, ג:).-ואמר הפימן: ובתשע מאות עבורים עדיו עברת והיום הורית לעם אשר בחרת (רצות עסית, יולי פרס' הסדם). חשבון מחזור חמה ולכנה שבעה עבורים בם נמנה זה לתשעה עשר וזה לעשרים ושמונה (גמי שבט' ג, דודקון 114). "ומ"ר עבוריות, עבריות: ודבר זה מפורש בירוש' פסחים ר' ירמיה בעי בתי כנסיות ובתי מדרשות מהו שצריכין בדיקה וכו' עד שהן אוכלים שם בעבריות ובראשיבחדשים פירוש בעבור השנה ובקירוש החדש (חשו' סגמוי ליק קס).

ב-עַבּרָר, עיבור¹), ש"כ,—כמו א.עַבור: בית מאה אחת הנית לו אביו ממנה משח ממנה חמר ממנה עיבור ממנה קשניות (כמוני קיצ.).

יעָבּוּרָי, ס״ז, כק׳ עָפּוּרִית,—של העברה, כתב עְפּוּרִי, עָפּוּרִים: נשְׁתִירוֹ עשר שטרות שטרות

אחרות שחן מן חוקנים והחכמים שכותבין על מר שרואין לעשות בו אחת מהן זהן כתב מינוי כתב עבורי כתב תקנתא כתב מסמיך (כ"י זכללוני, ספי סטעלות 181). וכתב השני הוא כתב עיבורית והוא כגון שמעבירין לשלית ציבור או למבח או לסופר שנמצא בו דבר שאינו הגון (שס).

עבות, עבת, כני עבתו, שזו"כ, מ"ר עבותים, עבתים. עבתת, עבתות, – א) חבל עב, גדול, מפתל וקלוע, ישתמשו בו לאסר איש, לאסר העל בבהמה, Strick, ויאסרהו בשנים עבתים חרשים: Seil; corde; rope ויעלוהו פן הסלע וכו' ותצלח עליו רוח וי' ותהיינה: העבתים אשר על ורעותיו כפשתים אשר כערו באש וימסו אסוריו מעל ידיו (שפטי יה יג-יד). אם אסור יאסרוני בעלתים חדשים אשר לא נעשה בהם מלאכה. וכו' ותקת דלילה עבתים חדשים ותאסרהו בהם (שסיר יל-יצ). הנה נתנו עדיך עבותים ואסרוך בהם (יסוקי ג כה). והנה נתתי עליך עבותים ולא תהפך מצדך אל צדך (שס 7 ס). אמרו חג פעבתים 1) עד קרנות המובה (מסלי קיס כז). התקשר רים בתלם עבתו אם ישרד עמקים אחריך (חיוב לעי). → ובתו"ם: הנוגע בעול ובקטרב בעין ובעבות אפילו בשעת מלאכת מהור (כלים כח ב). כל כלי לרבות הקלע והקמיע והתפילה אר יכול שאני פרכה את העץ ואת העכות ת"ל אשר יעשה ובו' (ספרה שמיני פרק ה). -- ובסהמ"א: ופירוש נוז הוא דבר מחובר ותלוי בדבר אחר כמו התפירה והאריגה ועשיית הגדילין והעבותות (כי״ף, פו״פ טו). ובמשמי קליעת הקשר של חבל: אבל לא מפקיע החבל לפתור עבותו וגדילתו (כש"י, ביל' לח:). --עבות העגלה: הוי משכי העון כחבלי השוא וכעכות העגלה חטאה (ישעי ה יס).—ובתלמו': יצה"ר בתחילה רומה לחומ של בזכיא ולבסוף דומה כעבותות 2)-העגלה (כ' חפי, פוכ' כנ.). - וקצץ עבתיו במשמ' וו: יוי צדיק קצין עבות רשעים (מהלי קכע ד). - ואמר המשורר: קצץ עבות חמא יגוד עקבה (כשנ"ג, שולמים, מכסי יוה"כ, סדר רע"ג, ורסה, נג.). לחזק מיתרי אהל ידידות לכל ינתקו לעד עבותינו (רמנ"ע, לפי שכל, דיוחן כב, בודל'). -- ואמר הפיטן: סבו עגלה הורגית עבותיה לקצץ ועוגיה סוף להשבית סיגיה התאנת

[[]נך בארמ'،] (1

וש מפרשים כמו ענפים מן עכות כ), עוד (בפרושו של חיות.

[[]בסנה' (לע:) הגרסה: בעבות.] (2

חנטה פגיה (אהוביך, יולי שבת הוהמ"ם). עורת קבץ שאריתי מכפרי גליות לידידי פנים אשא לקצץ עבותי מלכיות (גנזי שכט׳ ג, דודפון 87). כי להקטיר לפניך על מוכח לא ננסר מתי נראנה בארץ וחג בעבותים נאסר (שם 169)-ובהשאלה, עלתות אהבה: בחכלי אדם אמשכם בעבתות אהבה ואחיה להם כמרימי על על לחיהם (סוט' יל ד).--ואמר המשורר: והוא הים אשר נמשך נחלים ולב איש בעבות אהכה משכו כמו אדם אשר יקרב למראה ולא ידע אנוש קץ מהלכו (רענ"ג, שאלמס על לצבי). מי ימשכני בעבתות אהבה מי יתמכני עת צעדי צדו (הוא, כיתי יקוחיאל). משכתיך לי בעבות ואהכות ונדכות נהרות האכות הן לא יוכלו לככות את אהבה (כלפ"ע, בסכתי בלסלינה). ובשורה שמשה יחשך ימים מקדם חשכה וכרה מקדם עת משכתה בעבותות האהבה (סול, לילת על דוד): קשור לבות באין עבות ובדברך עבותך והחבירם והתירם ברגע מלאכותך וסולמות במרומות עלות ולירד עשותך וכו׳ בלחיו הב עבות אהב וימשכהו לביתך (יביא לחדרו, אהבה לפסח, הגדי מנק' ומלויר', כ"י בריע' מוזי). --נפשי פדות עפרה לור חקרב תכין כפניה ללכדו ארב לגזור לככות בעבות נמשכות אמר לעיניה קחו לי חרב (כ"י בן זכחכה, שעשוע', דודפון 135). ועבות חשק: ואסר בעבות חשק לבבי והתעורר גבור ממצוריו (כפנ"ג, לכי הלים). – ב) שרשרת של זהב קלועה ומפתלת: ושתי שרשרת זהב מהור מגבלת תעשה אתם מעשה עבת ונתתה את שרשרת העכתת על המשבצות (סמות כת יד). ונתתה את שתי עבתת הוהב על שתי המבעות אל קצות החשן (מס כד).--ומעשה עבת: ועשית על החשן שרשרת גכלת מעשה עבת והב מהור (שם כצ). -- ובמהמ"א: נקראו חותלית של תמרים וכלי הוא מעלין של דקל שגודלין אותו בארוג או כמעשה עבות (משו׳ הגחוי הככצי רקו). עבות, מייר עבותים, עבתים, או מייז, כמו עבת: ויראו כל גבעה רמה וכל עץ עבות ויובחו שם

(לב:).] (כך יוצא מהמאמר במוכה (לב:).]

את זבחיהם (יחזק׳ כ כס). – ב) ש"נ 1), אילן עבת,

ענף עלת: ותגבה קומתו על בין עלתים 2) וירא

בגבהו ברב דליותיו (שס ישיל). הנה אשור ארז בלבנון יפה עגף וכו' וכין עבתים 1) היתה צמרתו (שס לח ג).

ויתן צמרתו אל בין עבותים (שס י).—ובתלמ': נשרו
רב עליו ונשתיירו בו מיעום כשר ובלבד, שתהא
עבותו 2) קיימת (סוכ' לצ:).—ובסהמ"א: עץ שהוא
עבות וענפו חופה את עצו הוי אומר זה הדס
(סלמיז' לציסולחי גחון, סלכ' ססוק' 28). — ג) "שם כוכב:
ויעלו הכוכבי המיושבים ההם התקועים בכדי סוף
ויעלו הכוכבי המיושבים ההם התקועים בכדי סוף
בלשון הגר עבות (אפשר שוהו פיי הפסוק ביום
ההוא וכו' חושך בוקר לא עבו"ת) (ובס"א הגירסא
הנק' כוכב עבור) (כ"י סיעלחלי, יפו"ע צו). — ד) "כמו
הנק' כוכב עבור) (כ"י סיעלחלי, יפו"ע צו). — ד) "כמו
עבה: יוכת כולו הימב ביחד וכבור אותו בכברה של
סולת ובשל הדבש והחלב ומרוביו ביחד בסיר על האש
וירתיהו עד שיהיו עבותים כמו דבש (מסף 68).

יעברת, ש"ל, -- כמו עבי: ויש משתון עב וישאר עב ויש משתון דק ואחרי בן יתעב' וישאר בעבותו (ל"ת מלדצי, ש"ל ד, מקום הסקן). וכפי העלתו למעלה למעלה כן ימעם בבדתו ועבותו (ל"ד מפריזנסוזן, מוסדום סצל ט). -- ועבות הקול: והנה בשנת הארבעה מוסדום סצל ט). -- ועבות החלק השלישי מהו' ומנים עשר בקירוב והוא התחלת החלק השלישי מהו' ומנים אז' נולד ובפרט אצל מין זכר עבות קול דיבורם ותאות הנערות מתחילים אצלם להגלות ולשלוט (צכוך מסקלוצ, עמודי סטמים ב, ו.). -- ות"ל עביות: וכבר נודע לו כי הויה בנקודת אלהים הם מדותיה של אימא הם הגבורות הממותקות והם המשתוים בעביותיהם ("לימי ללמין, עה"ת, שעל לישל לועיל

אינכט 4), ממנו עָבוֹשׁ, איִנְבַשּׁ.

וכעין זה גם התרגומים העתיקים. ויש מהחדשים המפרשים מלשון עב וענן, עי' הערה הבאה, אולם זה נגד משמ' הכתוב ונגד המסרת.]

^{2) [}אילנות שענפיהם מרובין, רש"י. וכן ר"א מבלגנצי : אילנות גדולים כדרך הגפנים ששריגיה מתפשטים למעלה בגובהי האילנות, ע"ב. ורד"ק: הענף שהוא בין העבותים שהוא גבוה על כל שאר הענפים.

נק פרשו כל המפרשים העברים וכל התרגומים, בין (כך פרשו כל המפרשים העברים וכל התרגומים, הוץ מהשבע' שתרגמו, εἰς μέσον νεφελῶν העננים, עי' א.עב. וכן כל החדשים. וי"ת: ועל ניגרין שלח שרשוה, כאלו היה כתוב: ועל יובל ישלח שרשוו.

^{[.}הן אצל זה עלים זה אצל זה.] (2

^{(3 [}ואפשר שצ"ל בעביותם, מן עביות.]

לעכת, צבט, צבת. באשרי (גם בארמ', פרוב לעכת, צבט, צבת. באשרי אפט, אפת, אסר בשלשלת, ואולי גם עבט; עי' דליטש: (Handwb. 6).

איערט, פעו"י, תעלט, עלט, - לקח או נתן עלט, ,verpfänden; mettre en gage; to pawn, pledge א) עכם העלם, לקח עלם מאיש: כי תשה ברעך משאת מאומה לא תבא אל ביתו לעבש עבשו (דברי כד י). ב) עבש, נתן עלש, לוה מעות בעבש: ואתה לא תעלם (סס יה ו).--ואמר המשורר: העת אשר שמש נעורים פנתה גם צללי השחרות ינמו העוד ישובון או ישיבון אל מתי זוקן עבום נוער אשר עבטו (רמצ"ע, דיוחן סב. בודל'). - ואמר הפישן: בעושה ולעושה יועבומה בין אצר ודישון .(אדעה, יולי שנת תשובה). פארים פרודים וכגוים עבומים צנפם כמכך מריב ושפטים (חין מי יקרח, פליחי יום ח). עובש מעבישי תהיה גואלי תמיד לא יחטיא פתי מסלי ידך תפתח בא לי פתוח (עמרס, ספ׳ רכי ושמחי ז:). אודך אלהי עולם בעבור השבת חבול תמונתי אשר עב פתני בעד משאת תנומתי (כש"ם, די כוסוח, כוס ישועי ה).

הפעי, הֶעֶביש, פ״י, העבש, העבשה, הְעַבישְנּוּ, --הֶעֶבישׁ את פלוני, הלוח לו מעות בַּעַבשׁ: ולא תקפין את ידך מאחיך האביון כי פתח תפתח את ידך לו וְהַעַבשׁ העבישְנּוּ די מחסורו אשר יחסר לו (דנל' יס ס). כי יי׳ אלהיך ברכך כאשר דבר לך וְהַעַבשְׁהָ גוים רבים ואתה לא תעבש (עס ו). -- ואמר הפישן: משכנותיך יסד וקמים החבש שונא פדוייך כבקש להעבש (נכזי שכע' ג, זוקמון 192). עובש מעבישי תהיה גואלי (עמרס, קפ׳ כני ושמסי, ז:).

ביעבטי), ממנו ביעבט. ביעבטי), קל לא נמצא במקרא.

שמי, יַעְבְּמוּן, שְנַמַ דרכּוּ, עִקס אותוּ, לא הלך בדרך ישר, נמה מן הדרך, (Wege); ישר, נמה מן הדרך, (Tortuer, détournér; to Walk in a crocked path בגבורים ירוצון (הארבה) כאנשי מלחמה יעלו חומה ואיש בדרכיו ילבון ולא יַעַבַּמוֹן 3) ארחותם (יול׳ בז).

-ועי הערה להערך (1

2) עי' הערה לקמן. -- 3) ת"י: ולא מעכבין אורתתהון, השבע' פֿמאג\(\text{Rink}\) (משמ' נמיה, וכך שאר המתרגמים. מנחם: פתרונו לפי ענינו לשון עיקול דוא, ע"כ. ריב"ג: לא יתעכבוג, ע"כ, ובעבר': לא יתעכבוג רש"י: אין לו דמיון ופתרונו לפי ענינו יעקלון, ע"כ. רד"י: אין לו דמיון ופתרונו לפי ענינו יעקלון, ע"כ. רד"ק: כלומר לא יעכבו באורחותם כי במהרה ירוצון "כו' ויש מפרשין לא ישאילו אורתותם זל"ו, ע"כ. ולב

ליעבטי), ממנו *עָבָמ, *עָבִיט, *מַעְבָּט.

יוםן המשטית של עלים ונפל ממנו גרגר יחידי אם ומן המשטית של עלים ונפל ממנו גרגר יחידי אם יש לו חותם מחור (עסלי י ס). ענבים המבוקעות מן העב ש ונפלו לאויר התגור מחור (מוססס טס ג ג). שתי אצבעות שאמרו בינונית של כל אדם ולא אמר בעב ט כוית מן הגבלה ובעדשה מן השרץ ספק יש בהן כשיעור ספק אין בו ספקו ממא (שס מקוול' ה יש בהן כשיעור ספק אין בו ספקו ממא (שס מקוול' ה ז). אילו דברים שעושים לאבל בימי אבלו דורכים את עבמו וזולפים את יינו וגפים חבייותיו וזיתיו (ילוש' גני' 195). - ועבמ של ענבים: תני שוין שאין מוכרין גדיש של חמין ועבמ של ענבים ומעמן של זתים אלא לחבר ולמי שהוא יודע שהוא עושה אותן במהרה (שס זמלי ו). והא תני על העבט מהן ביום מוב (שס צילי מ ל).

עַבְּטִינ²) : הוי המרכה לא לו עד מתי ומכביד עליו עַבִּמִים הלוא פתע יקומו נשכיך ויקצו

[עי' כשרשי רד"ק, וכהערה שם כשם ראב"ע: כמו יעוותון וככה כלשון ישמעאל], וגרץ: ישון. והנה משם יעכוב בודאי אינה פתישבת על לשון המליצה כי במשמ' זו היה צריך להיות אח"כ באורחותם, כהוספת ב' בראש. ולכן יותר נראה פרוש המלה של השבע' ומנחם ורש"י במשמ' נטיה ועקול, ואולי יש לו חבר בלשון ערבי כהשרש עשם 3), המשמש כלשון זו במשמ' נטיה בכלל, וגם כפרש בענין נטיה מן תכניתו, שב על עקביו. ועוד בערב' עתב b) עוב את הדרך המוב והלך בדרך רע וקשה ללכת כו, וגם נסוג הצדה, ועוב דרך נוח, [ועי' גם לקו"ק לפינסקר קמו.]

[עי' הערה לערך עבים.] (וֹ

2) [כל המפרשים העברים פרשו שהוא מלח מרכבת, עברשים. ואמר ריב"ג בשרשיו וו"ל: הוא בעיני מורכב מעב ומשים ווה על דרך ההעברה בענין ובו" ואין ענין להיותו מענין עבוש כמו שחושבים הפתיים בבני אדם, ע"כ. וכן כפש" ענגא דסיגא, והירוני densum. וכעין זה בשבע", אלא שהם נסתו עלו במקום עליו. אולם י"ת תקוף חובין, ונראה שחבר את השם עם א.עבט. וכן החדשים מפרשים שהוא כמו עבוש עם א.עבט. וכן החדשים מפרשים שהוא כמו עבוש במשקל סגריר. והמחבר העיר בצד הגליון בחבקי שם: במשקל סגריר. והמחבר העיר בצד הגליון בחבקי שם: איל עבמים מחערב" עטב עלים), התקצף על פלוני, תקפו, וגם כמו אבד.]

ه عطف (ه عتب العام العا

מועועיך והיית למשמות למו (מנק' ז ו-ז).—ובסהמ"א במשמ' מיט עבה: במיט הפריכם ועכש וכוח אונם הרמים טרפו בעשר וגאוה לבש והכביד עליו עבטיט (לקע"ג, ענולה, קונן מעס ילי גלוני קלמונ' ז, 13). ולפרקים ביחוד לפני הפסח מתמלאים על כל גרותם ומעלים על הרחובות והשוקים עבטיט ורפש (מכללי מו"ס, מקעום זכימין סטליםי, ספכלס III [52].—ובמשמ' התעבות הדם חנוול, (וכדאה לחגש (פרקי מסס כג, מס:).—ומיט בלול במים: הגה מן הרפואות העוצרות הדם המין הבלול במים קרים עד שישוב עבטים (קלמון גסון).

Dicke, שָבֶּר, ש״ז, פתי עָבִי, א איכות מה שהוא עָבָה, פתי עַבִּי, ש״ז, פתי עַבִּי, בצואר : Dichtigkeit; épaisseur; thickness בַּעַבִי גבי מגניו (חיוב יה כו). ב) כמו מַעַבָּה: כככר הירון יצקם המלך בַּעַבִי האדמה בין סכות ובין צרדתה (זְסִייב דֹּיִז).

לבי, פ"ז, כנ' עביו, --כמו עבו א): ועביו מפח (מ"ח ז כו). שמנה עשרה אמה קומה העמר האחר וחוט שתים עשרה אמה יסבנו ועביו ארבע אצבעות נבוב (ירמי כב כה). - ובתו"ם: בתוך עוביו של כותל היה מהלך עד שנמצא עומד בין ב' השערים (כ' יסודס, מדות ב בית תבלין של חרם וקלמרין המתואמות ובית תכלין של עץ נממא אחד מהן במשקה לא נשמא חברו רבי יוחנן כן נורי אומר חולקין את עבין (כלים כז). מגדל שהוא עומד באויר מומאה בתוכו כלים שבעביו טחורים טומאה בעביו כלים שבתוכון מהורין (אהל׳ ד א). כל המטלטלין מביאין את הטומאה בעובי המרדע (שס מז ל). ערוב מקואות בשפופרת הנוד בעביה וכחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן (מקוח' ו ז). ומרדע שאמרו אין בעביו טפח ויש בהיקפו מפח וגזרו על היקפו משום עביו (כ' יכחי, שבמת.). אם רצה מביא יתידות גבוהות עשרה מפתים ומשקען בארץ ומביא שלושה שפחים שעוביין יותר ממפח או ארבעה אף על פי שאין עוביין יותר על שפח ומקיפן מבחוץ (מוספת' עירוצי ג ב). מחש שנמצאת בעובי בית הכוסות בזמן שנראית מצד אחד כשרה משני צדדין פסולה (מס מולי ג.י). -- של רקיע, ארץ: וכשם שעביו של רקיע מהלך חמשים שנה כך עוביה של ארץ ועוביה של תהום מהלך

חמשים שנה וכו' (ירושי ברכ' ל ל). מהארץ ועד לרקיע: מהלך ה' מאות שנה ומרקיע לרקיע מהלך ת"ק שנה. ועביו של רקיע ת"ק שנה (מסע א). כמה מחלך אדם בינוני ביום ל פרסאות מעלות השחר ועד הנץ: החמה, ה' מילין משקיעת החמה ער צאת הכוכבים המשה מילין נמצא עביו של רקיע אחר מששה: ביום (רנה בר כי הונה, פסח׳ לד.). עביה של ארץ מהלך ם' שנה (כ' יהושע, פדכ"ה ה).--ואורכה אמה ועובייה: כרביע כרע מיטה אחת לשנים ושנים לארבעה (כי יודה, ירום' סועי 3 3). והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה. ועביין שלשה (כי יהודה, צ"ב יד.). למה הקדים אלו לאלו (שמות השבמים) לפי שהם תקרת העולם זה שמתקן תקרה בראוי נותן עוביה של תקרה: זו בצד ראשה של אחרת שאינה שוה לפיכך מקדים אלו לאלו (מד"ר שמות ה).--ומשל: מכאן לבעל הקורה שיכנם בעביה של קורה 1) (נרכ' סד.). בעל הקורה מוען בעוביה (מד"ר צרחסי מצ). -- ובסהמ"א: כדרך המשפחות שהא' נכנס כעובי הקורה בעד שאר בשרו ולא יתנו לזרים מקום למשול בהם (כלי יקר על סתוכה, בכחש' יב ח). ←וצריך הסופר לשער את היריעות ואת הדפים ואת השטין שכותב בכל יכלו במספר ובשיעור כמדת הגויל בעביו וכחוקתו (הלכי פ״ח, גמיר מלכים, חדלכ 19). ואיה יתרון נפשך על גופך ומעלת עולמה על עולמו ועלותה מירידתה וכו' ודקות עצמה מעביו (כיי חיים, חויים, חשבון הנפש ג). ומחול שוחק בעבור שבכח המבעי מנקה הדם והמרה השחורה מהעכירות והעובי ובהנקותם תהיה השמחה והשחוק (הוא, הכוזכי ז כה). העושה את הלכד הרי זה תולדה מווה וחייב והוא שילבד דבר שאפשר למוות ממנו חום: אורך ארבעה מפחים בעובי בינוני (רמב"ס, שנח ש. עו). היה (מגדל) עומד באויר וטומאה בתובו כלים: שבעביו מהורים (הוא, טומאת מת ית ו). עבירות המים קרוי רפש ועביו קרוי שים וכל זה נמשך במים. מכת הרות (למצ"ן, פפ' יליל' ל יל). אמרתי שאם יהיה: הראש קרוב מאד לחוה ולא היה דבר מפסיקו היה קיטור הלב ועשנו חם מאד ועבי הצואר מרחיק. זה מזה והתום מתקרר ויהיה מזוג ברוחב המקום (כ"כ

 ⁽אם בא למלמלה ממקום למקום לתתה בכניך, כלוםי הוא צריך למול את הצד היותר עבה: וחבונה שמי שנוגע יותר בדבר צריך לקבל עליו את האחריות.]

ט, דוֹדקון 110). הנפש החמרית איננה עבה כעביות החמר ממש (ר"מ קורדובירו, שיעור קומה, נשמות). אמנם

צריך שימסור המיפה הזאת בספי' ב' שתהיה נקבה

כדי שע"י עקירת ההויות מן חספי' זכר ומסירתם

לספ׳ נקבה יהיה להם עביות וגידול וכיוצא להעתיק

הנמצאות ממציאות אל מציאות (סול, לילמה, עין חמר

ויג). ע"ד האומר לחרם ולא יזרח ובעד בוכבים

יחתום ויהיה זה אם כן נס כגרם השמימיי או שחרש

הב"ה כאויר עובי ועביות מכופל שלא היה

עובר בו ניצוץ השמש למצריי' (ר"י הצרבנהל, מפעלי ללהיסיט). והסבה בוה לעביותה (של הארץ)

ומקשיותה וכמו שנתבאר כל זה בארוכה (כ״ת חלבילדה,

כחשית יעס, קעו:). האור הנמשך ויוצא דרך האזן הוא

דך מאד וכאשר נמשך האור הוה בפנימיות הא"ק ער

הגיעו אל החומם ויצא קצת דרך שם הוא מתעכה

וקונה איוה עביות וגמות (כח"ו, ען חיים ב, כב:).

ומהשפעת ההסתר יולד החסרן העביות והשפלות

וכו' עניני עביות ועניני זכות (כמס"ל, דכך ה' בסג). וכל הכני אדם מדריגה אחת יהיה להם דהיינו מדריגת

נשמה ולא ישאר החלק העביות בקצת בני אדם

(כ"כ צר"י חלחכן, עה"מ כו.). ואותו היותר וך שבדינים

נדבק ביותר עב מהתסדים ואותו העביות נדבק

חלק בחלקו (סס פה:). - עביות: שהיסורות כל מה שיתקרבו יותר לשמים הם יותר בהירים וספיריים

וכשיתרחקו יותר מן השמים יוסיפו עוביות (כי"ן קחלו,

מולדום ילסק, ברחשי, ב:). והית' הקשת בענן לא הזכיר

קשת לבדו לפי שאין האות הקשת אלא היותו בענן

ווה האות מתייחס מאד שהענני' העכים הערפליים

יהיו סבה להמטיר תמיד עד שתשחת הארץ וכשלא

יהין בזה העוביות וערפליות לא ימטיר כל כך

"עבים"), ש"ז, מ"ר עביטים, -א) כלי גדול, של חרם

או מתכת להחזיק בו פירות, נוזלים וכרומ', Gofäss,

עבים: Wanne; vaisscau, cuve; vessel, tub

היה הוא תחלה לקוצרים פוסק עמו על הגדיש ועל

העבים של ענבים ועל המעמן של ותים (צ"מ ס ז).

לקחו גדיש של תכואה ועבים של ענבים ומעומן

(שם נח, כב:).

בהדרגה וסדור מהעובי אל הדקות (כְלב״ג, מלסמ׳ שנדע כי הם ואם יתנו המוגים הנה יכינו ויניעו ויעורו אחד מהקבלים אבל לא יכריחונו בפעולותנו בי לא יהיה האדם בעל בחירה (כ"מ סנכצוני, סמחמי בצחירה, ספ' ד"ח לח). השתן כל מה שתקריבהו אליך יוסיף עובי וכל עוד שתרחיקהו יוסיף זכות (קלינון א בגב א, מאמר כללי בסמן). ובשנתנה תורה לישראל שאו היה נעקר וה הדעת אסר להם קצת הבית המולידים עובי ועכירות (רפחל מנוכלי, מרפח לנפט, ית.). אמר הפימן: במרד לו שער עביו איך לשער —ואמר (אבי כל חוזה, יול' פרש החדש). בעבי רום נכתב דבר צחות ראו אל תי מושל ככל רוחות וכבהקים שם נחוה שיחות (כמב"ע, צשם חל מי). --"עבי הלחות: וכח הכרסנה יספיק כה לחתך עובי הליחות ולבשלם זלהתיכם (פרקי משה כג, מח:). - ועבי החום: למה הכחשת עוות קומת הוקן מפני חולשת גופו לעמוד בקומה וַקופה ולא לעובי החום הטבעי ורב צלו וחשבתו (ר"מ אלדבי, ש"א נתיב ה, סב.). - עבי התשובה: חנה בהיותם בהתעצמות התלונה מהדברים נכנס אהרן עם משה בעובי התשוב' אכל משה התחיל כה

"עביון, עוביון, ש"ז, - מין מחלה, התעבות הרקמה שבגוף, tumescentia): לכל מיני השחין הצומח בצואר וכו" או נפוח או עכיון או כמו אגורות קשות ונקשחות (המקף 51:). ויעביר הירקון וירבה הבעירה וירביך את העוביון (שם 54.). לעביון הלשון אם הוא נפוח די ללעום קורנית בכל יום עד הרפא (שם .88.). דבר אחר לעוביון הלשון ולכל שחין שיצמח בו האכילהו עוגת לחם אפויה בנתר וכוי (עס 88:). ויולשו כאודם הכיצה הימב והמח על עביון הנפח פעמיים או ג' (פס 111.).

יעביות, עביות, עוביות, שינ, - כמו עבי, עבי, עבות: אם תקח מיוח ותשחקהו ותערבהו במים ערבים עד שיותך בו הישב ואחר כך תשליך במים ההם בצים יהיו צפים על המים המלוחים כי המים ההם עבים זעכורים וישוונו כדמות המים ולא יוכלו לשקוע שם לעביותם וישקעו במים הערבים (כ"י זכחכת, שעשועי

זכחרה, שעשועי ע, דודקון 107). ולפי שהמוגים הולכים ה' ל יצ). אמנם מעבי הגרמים השמימיים צריך ואהרן סייעו (ר"י אברבנאל, פיי על החורה, בשלח, קכט:י).

ו) [לוי מחברו עם אכט, עי׳ ערכו וערך אמבט. גם פלישר אצל לוי (מלון לחרגומים ח"ב עמי 578). ולדעת י. נ. אפשטין הוא משרש עכט־עבץ, ומוה מעכט־מעבץ. ובארמ' של סונה געבען עי' תרביני א, 53.

ו) תרג' ד"ר מויא.

של זיתים זה מעשר שלו וזה מעשר שלו (מוספסי זמחיויה). עבים של עובים ומעופן של וחים שמשכו אין מפתפקין מהן ביום טוב ואין צריך לומר בשבת (פס שנת ג [ד] ט). - ושל זיתים: שאל תלמיד אחד את ר' נחוניא כן הקנה איש אמהום (ש)אמר לו עבימי זיתים וחמש שבלים מה הן לעכב את הודוי אמר לו בערתי הק' מן הבית מה שבבית מעכב לא מה שבשדה (מדרי תנחים, דברי כו יג, הופמן).--ושל מימי רגלים: גרף של רעי ועבים של מי רגלים עמו בבית הרי זה מרחיק ארבע אמות וקורא (קריאת שמע) (חוספת' ברכ' ב יט). אמר שמואל גרף של רעי ועבים של מימי רגלים מוחר להוציאו לאשפה (נילי לו:). התקינו שהיו מניחיך אותה (את הכתובה) בבית המיה עשירות עושות אותה קלתות של כסף ושל זהב עניות היו עושות אותה עבים של מימי רגלים 1) (כמונ׳ פנ:). אמור לאדם שישהא מדה חסרה או יתירה בתוך ביתו ואפילו היא עבים של מימי רגלים (כ' יהודה בשם כי, ב"ב פע:). ספת לה צואה או שנפך לפניה עבים של מימי רגלים חייב (ע"ז כ:).--ובסהמ"א: שמעשה באחת שהיתה רוחצת רגליה בעבים בא אחד וחשף זוו מחבירו והשליכו לך 2) אמר לה הרי לך ומקודשת את לי בו (מלמידי כב יהודחי גחון, הלכי פקוקי 82). ופוסק על היין משיבצור הענבים ויתנם בעבים ועל השמן משנתן זיתים במעמן ועל הסיד משישקענה בכבשן (ממצ"ס, מלוס זלוח ט א). - ב) כר של הגמל שוכבים עליו 3), : Kamelssattel; bat de chameau; saddle of camel אלו שמאין משום מרכב זריו האשקלוני וכו' ועבים של גמל ובו' (כלים כג ב). איזה המרכב המיוחר זרו האשקלני ומדוכה המדרית ועבים של גמל ומפיטו של סום (ספרח תלורע פרק ג). -- ומ"ר עביטים, עביטין: שיירא ששרתה בכקעה והקיפוה בגמלים ובעביטין ובאוכפות ובשקים ובקנים ובקולחות אפילו שלשה חבלים זו למעלה מזו מטלטלין לתובן ובלבד שלא

ב ה). בכל עושין מחיצות אפי׳ אוכפין אפי׳ עכישין אפי׳ גמלים ובלבד שלא יהא וכו׳ בין עביש לעביש מלוא עביש (ילוש׳ שס ה ה). שיירה שחנתה בבקעת והקיפוה בגמלין באוכפות בעבישין בשליפין בקנים בקולחות מטלטלין בתובה (נכלי שס טז.). — ג) "במז א.עכוש, משפון: והלא חנן בישא מפורסם היה ואמר לו רב הונא לאותו האיש לך והתר לו עבישך 1) (מליידי כב יסודה׳ גמון, חלכי סקוק׳ 66).

עי׳ עַבִיר. – עי׳ עַבִיר.

יל ברי מאן דמר ג' כדי עבר: מאן דמר ג' כדי עברי מאן דמר ארכעה כדי מקום (ירוש' עירוצ' ל ל) - ועי' גם עברה ב).

עבר, אַבּרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, עַבָּר, עַבָּר, עַבָּר, עָבַר, עָבַר, עָבַר, עָבַר, עֶבַרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָּה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָּה, אַבְּרָה, אַבְרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְרָה, אַבְרָּרָה, אַבְרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָּה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָּה, אַבְּרָה, אַבְּרָה, אַבְּרָה,

עברי, פייז, כֹכ׳ עַבְרוֹ, מייר עברים, סמי עברי, כני עבריו, עבריהם, -א) צד של נהר, ים, עמק וכדומ' שעברים כדי להגיע אליו, הצד השני, השפה האחרת שלעומת Seite, jenseits; השפה שאתה עמד עליה או מדבר בה עבר ארנון:-,côté, au delà de; side, across, beyond משם נסעו ויחנו מעבר ארנון אשר במדבר היצא מגבל האמרי (פמדי כח יג). וילך (ישראל) במדבר ויםב את ארץ אדום ואת ארץ מואב ויבא ממורח שמש לארץ מואב ויחנון בעבר ארנון (ספעי יל יה). עבר הים: ולא מַעַבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עַבַר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה (יכמי ל יג). ואת מלכי האי אשר פעבר הים (יכמי כה כב). ויבאו ויגידו ליהושפט לאמר בא עליך המון רב מעבר לים מארם והנם בחצצון תמר היא עין גדי (זהי״ב כ צ). —וְהַעֲמֵק: ויראו אנשי ישראל אשר בעבר העמק ואשר בעבר הירדן כי נפו אנשי ישראל (ט״ה לא ז).-- המדבר: והנה רוח גדולה באה' מעבר המדבר ויגע בארבע פגות הבית ויפל על הנערים וימותו (איוב א יע). - נהרו כוש: הוי ארץ צלצל כנפים אשר מעבר לנהרי בוש (ישע' יס ל). מעבר לנהרי בוש עתרי בת פוצי יובלון מנחתי (לפניגי).-וישמעו בני ישראל לאמר הנה בנו בני ראובן ובני גד וחצי שכם המנשה

יהא בין גמל לגמל כמלא גמל וכנ' (מוססת' עירוב'

[[]עי' ב"ק קמו.] (1

^{(2) [}משתף כמעם לכל הלשונות האחיות.]

^{1) [}רשי לא גרם של מימי רגלים, ור"ת גרם של נחשת, עי' תוספ' שם.]

[[]נך בדפו', וברור שהוא מעות כמקום לה:] (2

^{[.(}a כך בארמ', ובערב' ע'בים (3

⁽a غيط

האלהים (עזכ' ח לו). ואומר למלך אם על המלך מוב

אגרות יתנו לי על פחוות עבר הנהר אשר יעבירוני

עד אשר אבוא אל יהודה (נסמי בי).-ב) ובכלל

במשם' צד, כמו עבר במקום, צד אחד כמקום מן המקומות: לכה ונעכרה אל מצב פלשתים אשר מעכר

הלו (מ״ל יד ל). בין המעברות אשר בקש יונתן לעבר את המובה אל מול ארץ כנען אל גלילות הירדן אל על מצב פלשתים שן הסלע מהעבר מוה ושן הסלע עבר בני ישראל (יחוםי כנ יה). מבית שאן עד אכל מחעבר מזה (שס ד). ויאמר אל כל ישראל אתם תחיר מחולה עד מעבר ליקמעם (מ"ח דיב).--עבר הירדן לעבר אחד ואני ויונתן בני נהיה לעבר אחד (עס ע)-ממורח לירדן: ויבאו ער גרן האמד אשר בעבר מכל עברי פלוני, מכל צד, מכל מקום מסכיב: ושלום חירדן וכו' על כן קרא שמה אכל מצרים אשר פעבר היה לו מכל עבריו מסביב (מ"ח ה ד). ומכל עבריר הירדן (צרחם׳ כי-יה). ויסעו בני ישראל ויחנו בערבות אביא את אודם נאם יו' (ירמ' מט לג).-איש לעברו. כל מואב מעבר לירדן ירחו (נמד' כנ ל). פעבר הירדן אחד ואחד לצדו, להמקום שהוא שם: מחריך מנעוריך בארץ מואכ הואיל משה באר את התורה הואת איש לעכרו תעו אין מושיעך (יפעי עו יה). עברי נהר (זכרי ה ה). נשיכם מפכם ומקניכם ישבו בארץ אשר וכדום', שתי שפות הנהר מזה ומוה: ביום ההוא יגלה נתן לכם משה בעבר הירדן (יהוש' ליד). וראש ערב אדני בתער השכירה פעכרי נהר כמלך אשור (מס זי וואב הביאו אל גדעון מעבר לירדן (שפטי ז כה). כי כ). עובו ערים ושכנו בסלע ישבי מואב והיו כיונה: לא מועף לאשר מוצק לה כעת הראשון הקל ארצה תקנן בעברי פי פחת (ירמי מס כס).-עבר של דבר זכלון וארצה נפתלי והאחרון הכביד דרך הים עבר או לוח, וכיוצא בזה, צדו, שני עברי הלוח, שני הירדן גליל הגוים (ישע׳ ס כג). - וםמערב לירדן: צדדיו: לוחות כתכים משני עבריהם מזה ומזה הם כי לא ננחל אתם מַעַבר לירדן והלאה כי באה כתבים (שמוח לב יה). - עבר פני דבר, לעמת המקום נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה (נמד' לב יש). עד שהדכר שם: ועשית את גרתיה (של המגורה) שבעה-אשר יניח יו' לאחיכם ככם וירשו גם הם את הארץ אשר יי׳ אלהיכם נתן להם פעכר הירדן (דברי ג כ). וחעיר על עבר פניה (סמוס כה לז).--ולעבר דבר: על שפתו אשר אל עבר האפור ביתה (פס כס כו). וכתרת-ויהי כשמע כל מלכי האמרי אשר פעבר הירדן ימה על שני העמודים גם ממעל מלעמת הבטן אשר לעבר וכל מלכי הכנעני אשר על הים את אשר הוביש חשבכה 1) (מ״חו כ). עבר העבר: ויעבר דוד העבר יי׳ את מי הירדן (יהושי ה ל). ויחי כשמע כל המלכים ויעמד על ראש החר (ש״ח כו יג). -- ובמדרי: העברי אשר פעכר הירדן כהר וכשפלה וככל חוף הים הגדול שכל העולם כלו לעבר אחד והוא היה לעבר אחד אל מול הלבנון (שם ע ל). לחברוני חשביהו ואחיו (פסיקי רנחי, אוכי אוכי). - ואמר הפימן: תחיה בדברים וכו' על פקדת ישראל מעכר לירדן מערבה (זהיים כו דורש מכל עכרים כדברים היות מלמדי עדרי (Kahle, ל).-עכר הנהר, מורח לנהר פרת: ויאמר יהושע אל אבסר. d. West, כג). למה נמשתה נורדה ביערים כל העם כה אמר יי' אלהי ישראל בַּעַבֵּר הנהר ישבו ומכל עברים פרשי מכמרים (כ״י הלוי, יונה נשחחה). אכותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעכדו אלהים אחרים (יפוש' כד ב). וישלח הדרעור ויצא את מים ומזרח ומצפון ותימן שלום רחוק וקרוב שאי מכל עבריך (הוא, ליון הלא משאלי). בנים ובנות תשוקהי ארם אשר מעבר הנהר ויבאן חילם (ש"ב י ע). והכה בשוקיך שוקקו שחקו וחשתקשקו בסך עבריך (ליוך יי' את ישראל כאשר ינוד הקנה במים ונתש את ישראל מעל האדמה הטובה הואת אשר נתן לאבותיהם וזרם מעכר לנהר יען אשר עשו את אשריהם מכעימים את יוי (מ"ח יד יה). -- וגם מערב לנהר פרת: כי הוא רדה כבל עבר הנהר מתפסח ועד עוה בכל מלכי שבר הנהר (שס סד). ויתנו את דתי המלך לאחשררפני המלך ופחוות עבר הנהר ונשאו את העם ואת בית

ידידות, קיני). ולך גבור ישפות מכל עברים רוב שלום כמו שפת מאז ומקדמון (גיזי שכעי ג, דודקון, 314). איעבר, פעו"י, עבר, עברו, עברה, עברה, עברהי, עברהי, עַבַרוּ, עַבַרְהָם, עַבַרְגוּ, עֹבֵר, עוֹבֵר, עֹבַרִים, עֹבְרִים, עוֹבְרֵי, עָבוֹר, עֲבוֹר, עֲבֹר, לַעַבָּר־, עַבְרִי, עָבִרְנוּ, עָבִרְהּ, עָבְרֶדּ, עֶבְרָכֶם, עָבְרוֹ, עָבְרָם, עֲבֹר, עִבְּרִי, עֵבֹרִי, עִבְּרוּ, אַעַבֿר,־בוֹר, אַעִבּרָה, אַעבֿרָה, תַעבֿר, תַעבַר־, תַעבֿרִי, ישלר, ישבור, ישברד, ישברנו. ישברנהו, משלר, משברד, בעבר, בעברה, בעברה, העברה, יעברה, יעברה, יעברה

^{1) [}כך הקרי והכתיב שבכה.!

מה יד).-ובפרט למלחמה: ויעבר יפתח אל בני עמוך להלחם בם (שפעי יה לב). ואראה כי אינך מושיע ואשימה נפשי בכפי ואעברה אל בני עמון ויתנם ייד בידי (שם יב ג). ויהי היום ויאמר יונתן כן שאול אל הנער נשא כליו לכה ונעפרה אל מצב פלשתים (ש"לי יד ל). - והמים וכדום' עברו את גבולם, את גדותם: עברי ארצך כיאר בת תרשיש אין מזח עוד (שס כגי). האותי לא תיראו נאם יי׳ אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים חוק עולם ולא יעברנהו ויתגעשו ולא יוכלו וחמו גליו ולא יעברנהו (יכמ' ה כב). גכול שמת בל יעברון בל ישבון לכסות הארץ (מסלי קד ע)-אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעברו (איוצויה). -ובהשאלה לחיל האויב, שטף ועבר: ולכן וונה אדני מעלה עליהם את מי הנהר העצומים והרכים את מלך אשור ואת כל כבודו ועלה על כל אפיקיו והלך על כל גדותיו וחלף ביהורה שפף ועכר עד צואר יגיע (ישעי הז-ה). ובא במלכות מלך הנגב ושב אל אדמהו ובנו יתגרו ואספו המון תילים רבים ובא בוא וששף וְעַבר וושב ויתלרו עד מעוה (זכיי יל ע-י). ובעת קיב יתנגח עמו מלך הנגב וישתער עליו מלך הצפון ברכב ובפרשים ובאניות רבות ובא בארצות ושמף וְעַבַר (מס מ). ובשטף עבר כלה יעשה מקומה ואיביו ירדף חשך (יסו' ל ס). - ושוש: וכפר בריתכם את מות וחזותכם את שאול לא תקום שוט שוטף כי יעבר והיותם לו למרמם מדי עַברוֹ יקת אתכם כי בבקר בבקר יעבר ביום ובלילה (ישעי כח יח-יע).--ומים וכדום' עַבְרוּ עַל: כי מי נח ואת לי אשר גשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער כך (שס מד ט). ותשליכני מצולה בלבב ימים ונהר יסבבני כל משבריך וגליך עלי עַכַרוּ (יוני ג ד). חהום אל חהום קורא לקול צנוריך כל משבריך וגליך עלי עַברו (מסכ׳י מכ ס). אוי המים שמפונו נחלה עַבַר על נפשנו אוי עבר על נפשנו המים הוידונים (שם קכד ד-ה).--ועון. יחרון: כי עוגתי עָבְרוּ ראשי כמשא כבד יבבדו ממני (שם לח ה). עלי עַבְרוּ חרוניך בעותיך צמתתוני (שם פס יו). - ויין: הייתי כאיש שכור וכגבר עברו יין מפני יי' ומפני דברי קדשו (ירמ' כג ע).--ומר: קמתר אני לפתח לדודי וידי נשפו מור ואצבעתי מור עבר (שח"ם ה ה). לחיו בערוגת הבשם מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים נמפות מור עבר (מסיג).--ותער על הראש, גלח את הראש: כל ימי נדר נזרו חער לא

יעברנהו, יעברום, מעברנה, - א) עבר נחל, נהר, ים וכיוצא כזה, מעכר אחד אל העכר שכנגדו, -über ויקם ויעלר : schreiten; passer; to pass, cross over את הנהר (נכחשי לח כח). כי במקלי עברתי את הירדן הוה (שם לב יה). עד יעבור עםך יוי עד יעבר עם וו קנית (שמות ים יו). ועבר לכם כל חלוץ את הירדן (נמדי לב כה). בי אתם עברים את הירדן אל ארץ כנען (שם לג כח). עתה קומו ועברו לכם את נחל ורד (דגכ׳ ניג). ועברתם את הירדן וישבתם בארץ (פס יבי). והיה ביום אשר תעברו את הירדן וכו' וכתכת עליהם את כל דכרי התורה הזאת פעברה וכו' והיה פעברכם את הירדן תקיפו את האבנים האלה (פס כז ב-ד). פי יעבר־לנו אל עבר הים (שם ליג). ויהי כנסע העם מאהליהם לעבר את הירדן (יסוש" ג יד). ותעברו את הירדן ותבאו אל יריחו (שם כד יה). וילכד גלעד את מעברות הירדן לאפרים והיה כי יאמרו פליטי אפרים אעלרה וכו' (שפעי יג ה). ועכרים עברו את הירדן ארץ גר וגלער (ש"ח יג ז). ויעסדו מאתים איש אשר פגרו מעלר את נחל הבשור (פס לי). עַבְרוּ פיכל המים וכו' קומו ועברו מהרה את המים (מ"ב יז כ-כה). ועברה העברה לעביר את בית המלך ולעשות המוב בעינו ושמעי בן גרא נפל לפני המלך בעברו בירדן (מס יע יע). ועברת את נחל קדרון (מ"ל ב לו). תעו מדבר שלחתיה נמשו עַברוּ ים (ישעי יו ס). סחר צירון עבר ים מלאוך (שם כג ב). חשפי שבל גלי שוק עברי נהרות (פס מז 3).—ובתו"ם: כיון שעברו ישראל את הירדן ובאו אל הר גריזים וכו' (סועי ז כ). — ובהשאלה, עבר תלמודו, שנה אותו: זה תלמיד שאינו רגיל במשנתו ששפתיו נוטפות מור1) אעפ"ב עובר הוא וחוזר ומברר תלמודו (מד"כ שה"ש ס, לסייו). - ועבר גבול של ארץ: דרך המלך גלך לא נמה ימין ושמאול עד אשר נעבר גבלך (מדי כ יו). בדרך המלך נלך עד אשר נעבר גבלך (שם כא כב). ויקם דוד ויעבר הוא ושש מאות איש אשר עמו אל אכיש בן מעוך מלך גת (ס"ח כז ב). וישקף ארונה וירא את המלך ואת עבדיו עברים עליו ויצא ארונה וישתחו למלך אפיו ארצה (ש"ב כד פ). כה אמר יי, יגיע כפים וסחר כוש וסבאים אנשי מדה עליך יעברו ולך יהיו אחריך ילכו בוקים יעברו ואליך ישתחוו אליך יתפללו אך בך אל ואין עוד אפס אלהים (ישעי

(וכריה כן יהוידע הכהן) למה אתם עברים את בצות יי' ולא תצליחו (זהי"ב כד כ).--ופה באותה המשב": למה זה אתם עברים את פי יי׳ והוא לא חצלה (במדי יד מה). זיען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי כלק מלא ביתו כסף וותב לא אוכל לעבר את פי יו! אלהי לעשות קטנה או גדולה (שם כבים). ויאמר שאול אל שמואל חמאתי כי עברתי את פי יי' ואת דבריך (ש"ל יה כד).-ואמר בן סירא: זרע נקלה עובר מצוה (ניים גניייט).--ובתויים: יכול אם אמר לו אביו ואמו לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה ישמע לחם (ספרה קדוםי ה). אם יאמר גוי לישראל לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה חוץ מעכודה ורה וגילוי עריות ושפיכות דמים יעבור ולא יהרג (בשם כי יכחי ובשם כי שמעון בן יולדק, ירוסי סניעי ד ב).--ועל דת: ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהורית (כמוצ'וו),-ועל דין ומשפט: שלא הפך את סדום עד שעכרה את הדין וכו' ואף ירושלם לא גלתה עד שעברה את הדין (מד"כ שמות ל). כך אחר הדברות הזהיר הקב"ה על המשפטים שלא יעברו עליהם ישראל (סס). - ועל דברי פלוני: כדיי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל (נרכי א ג). עלו בו צמחים מחמת המכה נסתרה המכה חייב לרפותו וחייב ליתן לו שבתו שלא מחמת חמכה או שעבר על דברי הרופא פשור (חוססחי ב"קע ד). הרי שעבר על דברי רופא ואכל דבש' או כל מיני מתיקה (נ"ק פה.). מימי לא מלאגי לכי לעבור על דברי חברי (רכי מחיר, שנת קלד.). שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה (כ״ם בן יעקב, יבמי ל:).--ועל דעת פלוני: מעשה באדם אחר שהדיר את אשתו מלעלות לרגל ועברה על דעתו ועלתה לרגל ובא לפני ר' יוסי אמר לו ואילו היית יודע שעוברת על בעתך ועולה לרגל כלום הדרתה א'ל לא והתירו ר' יוםי (מדמי כג.). -עבר על, במצות עשה, במצות לא תעשה: השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה (פססי הד). התולש סימני ממאה והכווה את המחיה עובר בלא תעשה (מנע'ז ד). שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד עבר על עשה ושב אינו זו משם עד שמוחלין לו וכו' עכר על לא תעשה ועשה חשובה וכו' עוֹבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה תשובה ויוה"ב תולין ויסורין

יעבר על ראשו (כמד' ו ה).--ועבר על פלוני, במשמ' עבר והגיע ושכן על, רוח: ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נשמאה (שס סיד). ויגש צדקיהו בן כנענה ויכה את מיכיהו על הלחי ויאמר אי זה עַבַר רוח יי׳ מאתי לדבר אותך (מ״ל כנ כד). -ורעה או דבר: אין כהה לשברך נחלה מכתך כל שמעי שמעך תקעו כף עליך כי על מי לא עברה רעתך תמיד (נסוי ג יט). החרישו ממני ואדברה אני ויעבר עלי מה (איזב יג יג). כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהית לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח (זכר׳ כד ה).--ובמדר': מי היה מחכה ליוסף שעברו עליו כל הצרות האילו שיהיה למלך (מד"ר בכחם' פח).-ובסהמ"א במשמי חל על: המוב לך לבקש משכון ולקחתו אלא מריעך וחבירך אשר אין לו רשות עליך ולא מצותו עוברת עליך (כ"י ח"ה, סו"ה הבטחון ו). -ובהשאלה: עבר ברית, תורה וכדום', עַכַּר עליה, לא השגית בה, überschreiten; transgresser; to לא שמר, לא עשה, עבר ברית: כי ימצא בקרבך באחר שעריך, transgress אשר יוי אלהיך נתן לך איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני יו׳ אלהיך לעבר בריתו (זברי יז ב). תטא ישראל וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם (יסופי ז יל). פעברכם את ברית יו' אלהיכם אשר צוה אתכם והלכתם ועכדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם וחרה אף יי' בכם (שס כג יו). ויתר אף יי' בישראל ויאמר יען אשר עכרו הגוי הוה את בריתי אשר צויתי את אבותם ולא שמעו לקולי (פפטי 3 כ). על אשר לא שמעו בקול יו׳ אלהיהם ויעברו את בריתו את כל אשר צוה משה עבר יו' ולא שמעו ולא עשו (מ"צ ים יצ). ונתתי את האנשים העברים את בריתי אשר לא הקימו את דברי הברית אשר כרתו לפני וכו' ונתתי אותם ביד איביהם וביד מכקשי נפשם (יכמי לד יס-כ). והמה כאדם עַבְרוּ ברית שם בגדו בי (סומ' וז). אל חכך שפר כנשר על בית יי' יען עכרו בריתי ועל תורתי פשעו (מס ס ל).--וְתוֹרָה: והארץ חנפה תחת ישביה כי עַבְרוּ תורת חלפו חק הפרו ברית עולם (ישעי כד ה). וכל ישראל עָברוּ את תורתך יסור לבלתי שמוע בקלך (זניי ע יא).--וחק: ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור (סהלי קמה ו).-וּמצוה: ויאמרו עכדי המלך אשר בשער המלך למרדכי מדוע אתה עובר את מצות המלך (לקתי גג). ויאמר להם בנהר, כנחל: וכל הארץ כוכים קול גדול וכל העם עברים והמלך עכר בנחל קדרון (ש"ב יה כג). ושמעי בן גרא נפל לפני המלך בעברו בירדן (שסיע יע). כי תעבר במים אתך אני וכנהרות לא ישמפוך כי תלך במו אש לא תכוה ולהבה לא תבער בך (ישע' מג' ב). הפך ים ליכשה בנהר יעכרו ברגל שם נשמחה בו (מהל' קו ו). - ובתוך ים: ויעכרו כתוך הים המדברה (נמד' לג ס). והים בקעת לפניהם ויעברו בתוך הים ביבשה (נחמ' ט יה). - ובשער: עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלו סלו המסלה (ישעי פנ י). -- ועבר את: ותהי על יפתח רות יי' ויעכר את הגלעד ואת מגשה ויעבר את מצפה גלעד (שפטי יל כט). כי אם שם אדיר יוי לנו מקום נהרים יאורים רחבי ידים כל תלך בו אני שים וצי אדיר לא יעברנו (יסע' לג כח). **ועבר סתם: ועבר ייי לנגף את מצרים וראה אח** הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות (שמות יב כג). אכל בכסף תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי רק אעפרה ברגלי (זכר' כ כס). והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כאריה כבהמות יער ככפיר בעדרי צאן אשר אם עַבַר ורמם וטרף ואין מציל (מיכ׳ הי). → עבר ושב: ויאמר להם (משה) וכו' עכרו ושובו משער לשער כמחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרובו (סמות לב כז). --- וביכ' עבר ושב; הלן בדרך, נסע: ונתתי את הר שעיר לשממה ושממה והכרתי ממנו עבר ושב (יחזקי לה ז). ואסערם על כל תנוים אשר לא ידעום והארץ נשמה אהריהם מעבר ומשב וישימו ארץ חמדה לשמה (זכר' ז יד). וחניתי לביתי מצבה מעבר ומשב (פס ע ס).--ובתו"מ: והיה כל עובר ושב דומה שהמלך צלוב (מוספת' סנה' עוז). כל המגביה עצמו על ד"ת למה הוא דומה לנבלה מושלכת בדרך כל עובר ושב מניח ידו על חוממו ומתרחק ממנה (כ' עקיצל, לזכ"נ יל). -- ומ"ר: מפני מראית העין כיצד שלא יהו עובדין ושבין אומרין ראו פלוני שקצר שדהו ולא נתן ממנה פאה. (כ' שמעון, מוספתי פלה ל ו). בעשה בחסיד אחד שהיה חופר בורות שיחין ומערות לעוברים ושבים פעם אחת היתה בתו עוברת להינשא ושמפה נהר (כי סגיי נקס כ' שמוחל צכ נחמן, ירוש' שקל' ה צ). מושב שתעקר אות אחת מן התורה ויתקדש שם שמים כפרהסיא שהיו עוברים ושבים אומרים מה טיבם של אלו (בני שאול ובני מיכל) הללו בני מלכים הם ומה עשו ממרקין (יומיפו.). המלוה את חבירו אינו רשאי למשכנו גאם מישכנו צריך להחזיר לו זעובר על כל שם זשם שיש בו (מוספת' ב"מי ח). כל הכובש שכר שכיר עובר בה' שמות הללו (גמרי שם קיה.). ולמה חלקן הבתוב לעבור עליו בשני לאוין (רצח, שם). בעו שיניה מרב ששת קבלנות עובר עליו משום כל תלין או אין עובר משום כל חלין (מס, קיב.). - עבר את הדין: אמר הקב"ה לישראל כשם שאני יכול לעבור את הדין על העכו"ם ובוי (מד"ר שמות ל). עברי רצונו של הקב"ה: הרואה מרקולים אומר ברוך שנתן ארך אפים לעוברי רצונו (כככ' כו:). עברי עברה: ספיחי חרדל מותרין שלא נחשרו עליהן עוברי עבירה (כ' יהודה, עניע' ע ל). - ועי' עברה. -- עבר על פשע, עבר עליו ולא השגיח בו, סלח לפלוגי את עונו: מי אל כמוך נשא עון וְעֹבֶר על פשע (מיכ' ז ים). שכל אדם האריך אפו ותפארתו עבר על פשע (משלי יע יא).--ועבר לפלוני סתם במשמי זו: הנני שם אנך כקרב עמי ישראל לא אוסיף עוד עבור לו (עמו' ז ה). עבר דרך מקום, חלך בכל durchschreiten, durchziehen; traver- המקום וכדום', ser, parcourir; to pass through, traverse. זיעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון סורה י(בכחשי יבו). ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי בל בכור בארץ מצרים מאדם ועד כהמה (שמות יב -3). ויעלר (שאיל) בהר אפרים ויעלר בארץ שלשה ילא מצאו ויעברג בארץ שעלים ואין ויעבר בארץ -מיני חלא מצאו (ש"ח ט ד). ויעבר בכל שבטי ישראל אבלה ובית מעכה וכל הכרים (ש"ב כ יד). ועכר כה צקשה זרעכ (ישעי ס כח). המוליך אתנו במדבר וכו' בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם (יכמ' 3 ז). ואנשי תִמיד יבדילו עברים בארץ מקברים את העברים את הנותרים על פני הארץ למהרה וכו׳ זעברו הַעַבְרִים בארץ וראה עצם אדם ובגה אצלו ציון (יחזק' לע יד-יה). -- וְעַבֵּר בקרב: כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם (זכר׳ כע יה). עברו בקרב המחנה זצוו את העם לאמר הכינו לכם צדה (יהושי א יא). זבבל ברמים מספד כי אעבר בקרבך אמר יוי (עמוי ס עבר בתוך: ויאמר יי' אלו (אל יחוקאל) עבר בתוך העיר בתוך ירושלם (יסוק' ע ז). להם לבדם בתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם (סיוג יה יע).--עבר

פשטו ידיהם בגרים גרורים (כ' יוחנן מפוס כ' שמעון גן יסולדק, יבת' עט.). למלך שחיה עובר ממקום למקום. ונפלה מרגלית מעל ראשו עמד חמלך וכל פמליא שלו שם והיה עוברים ושבים אומרים מה מיבו של מלך וכל פמליא שלו באן (רי צרכיה ורי סימון, מד"ר כות ק).--ובה"א הידיעה: ויעש להם משתה בביתו של אכרהם אכינו היה שהיה מקכל את העוברים ואת. השבים (שם ברחשי כ). מה פלשירה זו מבלה את העוברים ואת השבים והיא קיימת לעולם כך בניך מבלים את כל אומות העולם (כי עזריה נפס כ' חחח, שם סט).—עָבַר בּרִית, עָבַר בין בתרי הגוף שהיו ברתים לפנים לשם ברית, וככלל התקשר בקשר של ברית: ויהי השמש באה ועלטה היה והגה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה ביום ההוא כרת יו" את אברם ברית (נלסטי עו יז-יס). לעברה בברית יוי אלהיך ובאלתו אשר יי׳ אלהיך כרת עמך היום (זכרי כע יה). ונתתי את האנשים העברים את בריתי אשר לא הקימו את דברי הברית אשר ברתו לפני העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו שרי יהודה ושרי ירושלם הסרסים והכהנים וכל עם הארץ העברים בין בתרי העגל (ירמ׳ לד ים-יט). -ג) עבר והלך בצד פלוני, vorübergehen; passer; to או בצד מקום או דבר, pass along, עבר על: כי על כן עבותם על עבדכם (צרחשים ה). והבית הזה יהיה עליון כל עבר עליו ישם ושרק (מ״ח ע ה). לשום ארצם לשמה וכו' כל עובר עליה ישם ויניד בראשו (יכמי יס יו). איך היתה לשמה מרבץ לחיה כל עובר עליה ישרק יניע ידו (פפני ב טו).--וכן עבר אל: וילך (אליהו) משם וימצא את אלישע כן שפט והוא חרש שנים עשר צמרים לפניו והוא בשנים העשר ויעבר אליהו אלין וישלך אדרתו אליו (מ"ח יע יע). ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם (מיז ד ס). - ועל פניו: ויעלר יו' על פניו וכו' (פעום לדה),--עבר את: ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צלעי על ירכו (בכחם כב לב). ואהוד נמלט עד התמהמהם והוא עבר את הפסילים וימלש השעירתה (שפעי ג כו). וישלח איש האלהים אל מלך ישראל לאמר השמר מעבר המקום הזה כי שם ארם נחתים (מ"גוע).—ועבר סתם: ויעברו אנשים מדינים סחרים וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור (נכחשי לו כח). והיה בַּעַבֹר כבודי ושמתיך בנקרת הצור (שמות לג כג). זיהי מדי עָבְרוֹ (אלישע) ימר שמה לאכל לחם (מיינ

דים).--וחרות: כדי רות עברה בו ואיננו ולא יכירנד עוד מקומו (מחלי קג יו).. בעבור סופה ואין רשע וצדיק יפוד עולם (משלי כה). ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים ורוח עברה ותמהרם (חיוצ מ כח).--ומים: ראוך יחילו הרים זרם מים עַכַּר נתן תהום: קולו רום ידיהו נשא (סבקי ג.י)..כו אתה עמל תשכת כמים עַבָרוּ תוֹכר (חֹיוֹב.יחֹ יוֹ).—ובינ' עַבֵּר 1): ואתנך־ לחרבה ולחרפה בגוים אשר סביבותיך לעיני כל עזברי (ימוקי ה יד; גם יד עון יו עון כהן לג כחן לה לד). מחזיק באזני כלב עבר מתעבר על ריב לא. לו (מפלי כו יו)... -ומ"ר: והיה ביום ההוא אתן לגוג מקום שם קבר בישראל גו הַעַבְרִים קדמת הים וחסמת היא את. העברים וקברו שם את גוג ואת כל המונה וקראר גיא המון גוג (יחוקי לע יח).--ואתמול עמי לאויב יקומם ממול שלמה אדר תפשטון מעברים במח שובר מלחמה (מיכי 3 ס). ולא אמרו העברים ברכת ייד אליכם ברכגו אתכם בשם יו' (מהלי קכע ה). -עברר ארח: נשמו מסלות. שכת. עבר ארח (ישעי לג ס).--עברי דרך: למה פרצת גדריה וארוח כל עברי דרך (מסלי פ יג). שםהו כל עברי דרך היה חרפה לשכניר (שם פע מנ). לקרא לעברי דרך המישרים ארחותם (מסלי עיה). הלא שאלתם עוברי דרך ואתתם לאב תנברו (חיוב כח כע). לוא אליכם כל עברי דרך הבישר וראו אם יש מכאוב. כמכאבי אשר עלל לי (חיכי חיב)... ספקו עליך כפים כל עברי דרך שרקו ויגעו ראשם. על בת ירושלם (מס ז יה).--*ועברי דרכים: (החופר בור) לעובר, דרכים ממלא ושותה ואסור להכנים. לתוך ביתו (מוספתי ציות ילי ל). מתנירא הייתי שמא. יפסיקו בי עובריו דרכום (רי יוסי, נרכי ג.). אמררי מלאכי השרת לפני הקב"ה מסילות שהתקנת לירושלים: שלא יהו עוברי דרכים פוסקים מהם היאך היר לשממה (מד"ר חיכ׳ פחיי).--וכן מתם עבר, נסע: דריש: עובר גלילאה י"ג ווין נאמרו ביין וכו׳ (סנסי ע.)... וכסף הַעֹבֵר מיד ליד: וישקל אברהם את הכסף. אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף-עבר לפחר (נרחש כג יו). ויאמר יהואש אל הכהנים: כל כסף הקדשים אשר יובא בית יי' כסף עובר־ איש כסף נפשות -ערכו (מ"ב יבי ס).--ובסהמ"א: יש: מן הדין לראות אם אלו הזהובים ממבע עובר־ בארצכם שקונין ומוכרין בו (כי"ף, סנ"מ.יד). ד

נמו עבר ושב למעלה:].

weitergehen; passer (sur une route) שלבר והלך לו הלאה שבר אדני (אכרהם) אדני :avancer; ,to pass on, go om אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך שבו' ואקחה פת לחם ומעדו לבכם אחר תעברו (נכחשי אם ג-ה). ויוסף מלאך ייי עבור ויעמד במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל (נמד' בכ כו). ויעבר יהושע וכל ישראל עמו ממקדה לבנה וילחם עם לבנה מישושי בנו). ויעברו משם הר אפרים ויבאו עד כית מיבה (שפעי יה ענ). ויאמר אליו אדניו לא נסור אל עיר בכרי אשר לא מכני ישראל הנה וְעַבַּרְנוּ עד גבעה (עס יע יב). ויצקו את ארון האלחים ויעל אביתר עד חם בל העם לעבור מן העיר (ס"צ יה כד). ויאמר כעו אל רות הלוא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכה תדבקין עם נערתי (כוס ב ס). ויהיו הרצים עברים מעיר לעיר בארץ אפרים זמנשה ועד ובלון ויהיו משחיקים עליהם ומלעגים בם אמרו עליו על אגריפס המלך (דהייבלא).--ובתלמו': אמרו עליו על אגריפס שעבר מלפני הכלה ושיבחוהו חכמים (כתוני יו.). -וומן: ויעבהו ימי בכיתו ויהבר יוסף אל בית פרעה מבו׳ (בכחשי כ ד). זיהי בעבר הצהרים ויתנבאו עד לעלות המנחה ואין קול ואין ענה ואין קשב (מ״ל ס כט). עַבַר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו (ירמי ס כ). לאמר מתי יעבר החדש ונשכירה שבר והשבת זנפתחה בר (עמו' ס ה). בי הנה הסתו עבר הגשם שחלף הלך לו (שה"ש ב יה).--ובתלמו": השכיר נשבע בומנו ונוטל עבר זמנו אינו גשבע ונוטל (חוספתי ב״מין). חמץ של נברי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה (פקסי בב). וכיון דעבר יומו כטל קרבנו א(ברכ' כו.). קונם יין שאני טועם וכו' שבת זו אסור בכל השכת ושכת שעברה חדש זה אסור ככל החרש ור"ת להבא וכו' שכוע זו אסור בכל השכוע זשביעית שעברה (נדרים.). יכול יהא בכור שעברה שנחו") בפסולי המקדשין ויפסל ת"ל וכו' (ממורי כח:). שַׁעָבַר, הוֹמן שֶׁעָבַר, כמו עַבַר: משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על שעבר (כמוני בת.).--וכן לשעבר,--מה"פ: זהיו מוטות ומרכבות רצות מעצמן ונכנסות בעל כרתן. לשעבור היו הפרדות מושכות המרבבות ועבשיו מרכבות מושכות את הפרדות (מכיי בשלח ה). אמר להן לשעבר אדם נברא מן

העפר וחוה גבראת מן האדם (ירוש' ברפי ע ל). כל דבר שהוא לבא אומרה בעכורה וכל דבר שהוא לשעבר אומרה בהודאה (ירושי נרכי דג). אם יש בו רעת לשעבר יש בו דעת להכא אם אין בו ודעת לשעבר אין בו דעת להבא (ר' ננימין צר לוי, שם תרומ' ל ל). האורו והרוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני ראש השנה מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית (פס, שניעי בז). לשעבר אם לא היה אדם רואה אשה לא היה. מתאוה ועכשיו בין רואה בין אינו רואה מתאוה (פסיקי דר"כ, הסדם, בוכר). אמרה (הוו"ד) לפניי רבש"ע בשביל שאני קטנה שבאותיות הוצאתני משרה הצדקת אמר להם הקב"ה לשעבר היית בשמה של נקכה בסופן של אותיות עכשיו אני נותנך בשמו של זכר ובראשון של אותיות (מד״ר צראטי מו). לשעבר היית בעל הבית והקב"ה כתן ועכשיו נעשית כהן והקב"ה בעל הבית (שם שמות לה). לשעבר הייתם משתמשים ע"י וה"ק עכשיו אין אתם משתמשים אלא ע"י מלחן־ (שס לב). לאמר לו למשה מה לשעבר הייתי נוהג עמהם במדת הממים (שם צמדי יב). כי כבד אכבדך מאד יתיר ממה שהייתה נומל לשעבר אני נותן (שס כ). לשעבר בשהיתה הפרוטה מצויה היתה נפש אדם מתאוה לשמוע דבר הלכה (קופרי יו ד). -- ובסהמ"א: וכן זרחל באה עם הצאן לשעבר באה עם הצאן לעתיד ולכל זמן (ג' ספרי דקדוק לר"י חיוג, הולי נוע 42).--ועבר את הומן בלה אותו, עי' הָפּע': מדבר לדבר ומענין לענין לעכור השעה ברוב דברים (פלח יועץ לס).--והגבול עבר אל מקום פלוני: ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים ועבר צגה וכו' ויצא חצר אדר ועבר עצמונה (נעלי לד ד). ועלה הגבול בית חגלה ועבר מצפון לבית הערבה וכו' וְעַבַר. הגבול אל מי עין שמש (יהוטי יה ו-ז). ומשם עבר קדמה מזרחה גתה חפר עתה קצין (סס יע יג; גס יע; יה ג-ד; יו בן ון יה יה). ה) עבר לפני, על פני, הלך לפניו: ויתן ביד עבדיו עדר עדר לבדו זיאמר אל עבדיו עברו לפני ורוח תשימו בין עדר ובין עדר (נכחשי לכ יו). ותעלר המנחה על פניו יוחוא לן כלילה ההוא במחנה (שם (כב). ויאמר יי׳ אל משה עַבר לפני העם וקה אתך מוקני ישראל (שמות יו ס). וידעת היום כי יי׳ אלהיך ריא העבר לפניך (דבל׳ עג). וכל עבריו עברים על ידן ורי חברתי זכל הפלתי זכל הגתים שש מאות

ו [בוכת' (כע.) הגרסה: שעיברה, זבת: ת' [מנפינו ועי' פעי.]

איש אשר כאו ברגלו מנת עברים. על פגי המלך (ט"ב יה ית). כאשר -הגה מן המסלה עבר ב, איש אחרי יואב לרדף אחרי שבע כן בכרי (פס כיג).--*ועבר לפני הַהַבה להתפלל בתור שליח צבור 1): העובר לפני התיבה ומעה יעכור אחר תחתיו וכו' העובר לפני התיבה לא יענה אחר הכהנים אמן (נרכי ה ג-ד). העובר לפני התיבה ביום שוב האחרון של חג האחרון מוביר (כ' יהודה, מעני ל ל). אין פוחתין משלשה בני אדם עוברין לפני התיבה בחענית צבור (מכיי עמלק ג): מעשה באיש אחד שהיה עומד כבית הכנסת ובנו עומד כנגדו וכל העם עונים אחר העובר לפני התיכה הללויה ובנו עונה דברים של תפלות וכו' (מד"ר צמרי ד).-עבר למנין, על הפקורים: זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש ובו' כל העבר על הפקדים מכן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת יי׳ (שמות ל יג-יד).--תחת השבם: וכל מעשר. כקר וצאן כל אשר יעלר תחת חשבט העשורו יהיה קדש ליוי (ויקרי כז לב). ויקמו ויעברו במספר שנים עשר לבנימן ולאיש בשת בן שאול (פ"3 3 יה). בערי ההר בערי השפלה ובערי הנגב ובארץ בנימן ובסביבי ירושלם ובערי יהודה עד העברנה הצאן על ידי מונה אמר יי׳ (יכמי לג יג).--ו) עַבר וחלך בגולח: עברי לכם יושבת שפיר עריה בשת לא יצאה יושבת צאנן וכו' (מיכ' א יא).--עַבַר ונעלם: פתחתי אני לרודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני (שסיים ס ו). – ומץ עבר: זהיה כאבק דק המון וריך וכמץ עבר המון עריצים (ישני כע ה).--וקש: ואפיצם כקש עובר לרוח מדבר (ימו׳ יג כד). - וצל: אדם להבל דמה ימיו כצל עובר (מסלי קמד ד).-- נחל: אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעלרו (איונויה).--עבר ובמל, פקדה, מנהג וכדומ': אם על המלך טוב יצא דבר מלבות מלפניו ויכתב בדתי פרם ומדי ולא יעבור (משתי מיע). קימו וקבל 2) היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם ולא יעבור להיות עשים את שני הימים האלה ככתכם וכומנם וכו' וימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים זוכרם לא יסוף מזרעם (שם ע כז כה).--ובתלמ': אלו עוברין בפסח כותח הכבלי ושכר המדי וחומץ האדומי (פסס' ג ל). הרי זה גימך

כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום (גיע' זו)--ועברה הצורה במשמ' זו: על הפת שעפשה ועל חיין שהקרים ועל תכשיל שעברה צורתו אסד שהכל גהיה בדברו (נ"ב לה:).--מום עבר: אלא דנפל ביה מום עובר מערב יום מוב (ציל' כו.).--ובסהמ"א. במשמ' מה שאינו קים, מה שאינו אמת ונכון: והשמיני לבאר עניני האחר העובר והאחר האמה והתשועי שהאל ית' אחד אמת ואין אחד אמת זולתו (כ"י חיים, סוייה, שער היחוד ח). ומהם מי שמיחדהו בלבו ולשונו אחר שיבין ענין האחד האמת והאחד העובר ויביא ראיות על ברור מציאותו ואמתת יחודו (של). והד' אנשים שהוסיפו על מה שהקדמנו זכרם בפירוש המלות המסופקות בספרי הקודש והנראה מן הפשש והקרו עם זה על ידיעת העובר והאמתי בלשון העברית והשמזת הרומים ושאינם רומים (שם עצודם החלהים). מצד כל אלן הג' ראיות נראה שאין דיבורו עובר (כי"ן קחכו, תולדות ילחק, ויכח בלק, קי:). - ד) "במשמ' קרה וארע: מח שעבר כמדרשנו בשבת הואת אשר עברה א"ך א"ם את"ה ל"ו שמענ"י 1) (משרי הגמרי הרכצי כמה). זילך המשנה זינד לאלכסנדרום המלך הדברים ש'עברו (יוסיפון יח, דפו' פרנקפורע)-- וכלשון הפלוסופים במשמ׳ יכול לקרוח, יתכן. אפשר: לפי שאמר ברודם פחם לא יעבר שיאמר ברודה רודם (דוגם, ספוי על רקע"ג 56). אמר הכוזרי יעיינו ברוב הספרים כי הרכים לא יעבור עליהם הכזב ויניחו היחידים וכן יעשה במעתיקים כשיחלקו המיעום ישובו לדעת הרוב (כ"י ח"ת, סכוזכי ג כו). ואלה הענגים אשר לא יושגו מדרך ההקשה בפלום פילוסופי יון מפני שההקשה מרחקת מה שלא נראה כמוהו וקיימו אותם הנכיאים מפני שלא יכלו להכחיש מה שראותו בעין הרוחנית אשר נתן להם יתרון בה' וחיו קהלות ובדורות נחלקים לא תעבור עליהם' ההסכמה והודו להם החכמים אשר השיגום (שס ד.ג). דע שלא יעבור לשום אדם לקחת מלה אחת מענין שכלו רבק ומתחבר להיות לו (כמצ"ם. לגרס סימן ז.). לא יתכן שתהית הצורה הגעדרת היא המקבלת ולא יעבור ג"ב שיהיה העדר האויר ממציא אותם (כלב"ד, למו"כ 9). הנה התאמת שלא יעבר שיהיה במציאות שני אלוהות (שם 50). התמורה אשר נכוין לזכרה הוא שם יפול על הסרת הרבר ממה

^{[.}Elbogen, Stud. 38. 177] (1

[[]מן הכתיב והקרי וקבלו.] (²

י [בשבת של פרשת חיי שרה.] (1

שהיה זיעבור בלשון הערב שיאמר חמיר האור את החשך והמיר האל ממשלת עם אחד בעם אחר ומה שדומה לזה (מס 75). ויש שאפילו א' לא נשאר כישעיהו ואליהו זולתי מאשר לא יעבור שישאר עמי השארת דתו (רשב"ה, מחמר על ישמעהל, פרלק ט.). אמנם בייעוד הגשמי כבר יסופק בו תחלה אם היה שיעבור שלא יתקיים לאחד מהסבות שוברנו (כ' הפדחי קרשקש, אור סי ג ג ג). - וכן בלשון הקראים: וההליכה בשבת אסורה בעכור פחד בעכור כי יעבור שיצא אריה לאכול אותו ויעבור שלא יצא וכו' (כ"ח הקרחי, ספ' ג"ע, ענין שנס יז, לד.). ונראה שהיתה זאת התרועה מחוברת עם תקיעת החצוצרות שהיתה כיום הזה עם המוספים וגם יעבור כי בכל ערי ישראל היו מחקבצים ומריעים בשיר והלל (שם, ענין יום חרועה נק::). -- ובמשמ' אפשר, מתר: והתורה אסרה הכשול בשבת הוא הדין להאסר כל דבר בשול בשבת כגון הכובש כבושים וכוי אמנם להתחמם מן השמש הפך לצנן המאכל עובר להעשות (שם ענין הקנם יח, לד::). מה שעושים מלכון הכגדים ותקון הספרים וכל עניני הרבק שאינו עומר לאכילה ונפסד ממנו צורת החמץ עובר לקיימו בפסח (שם, ענין חג המלוח ב, מו:י). בי לא נתחייבה אכילת המצות בעבור שהקרה אלא במצוה היה עליהם כדי שלא יהיו מתמהמהים ויעבור לעשותו בתנור על האש עוגות (שס ג, מו::). המצות אשר אין להם תליאה בשכל יעבור לעשותם גם האינו ישראל (שם ענין מג הפוכות, פה::).--ובמשם' מתר ולא חובה: והנה יש דברים שתלויים בעניני המצות ונעשה כהם ע"ד הקרבה מהם מה שיהיה ע"ד עובר ומהם מה שיהיה ע"ד חוב ומה שהוא ע"ר עובר כגון שנרצה לאכול משחישת זולתנו עם היותנו מקריבים כי הוא מאמין וזה לא יהיה בדעת ברורה כי אם על דעת ההקרבה וזה על דעת עובר שאם לא נרצה לאכלו אין לנו חיוב (שס, ענין קדוה"ם י, יח:י). כיאת הגרים בסכה על דרך עובר ולא על דרך חיוב (שם ענין הג הסכות ב, סה::). -- ובחבמת הלשון, שמש במשמ' מעתקת, בהשאלה: ואלו היו יודעים האנשים האלה מהעברות הלשונות ושמושיהם מה שנדעהו לא היו מונעים מה שהכשרנוהו ובעכור סכלות הרבה אנשים אשר לא למדו חכמת לשון הערב במה שעובר אצלם כלשונם מההעברות וההשאלות

(כיי איים, הכקמה, הקדמ' XI). — ועי' עוד העברה.

ביפע', יַעְבַר, - בַּעֲבֵר הְנָהָר, שעברו בו, שאפשר לעבר בו: בי גאו המים מי שחו נחל אשר לא יַעְבַר (יִסוּק' מו ס).

verriegeln; rouiller; ,שבר ברתוקות, יועבר, -עבר ברתוקות to bolt: ויצף שלמה את הבית מפנימה והב מגור ויעבר 1) ברתוקות זהב לפני חדביר ויצפהו זהב (מ"ח ו כמו קל: וכן . - ובתלמוי במשמי העקרית, כמו קל: וכן . מי שיצא מירושלים ונוכר שיש בידו כשר קדש אם עיבר 2) צופים שורפו במקומו (פקסיג ס). ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ימותו ושעיברה (3) שנתה ושאבדה ונמצאת בעלת מום משכפרו הבעלים תמות (ממוי דה). מעשה שעיברה הדליקה עד הירדן שהיתה קשה (מוספסי צ"ק ו כב). נשים המעברות על הדת מאבדות את הכל (כי סייל, ירושי כתובי ז ז). -- ועפר הדין: מי גרם לו כד אלא עיבור הרין שעיבר על אחרים (מד"ר שמות ל). -ועברה צורת התכשיל, נתקלקל: כיצד דבר שדרכו לאכול אין מחייבין אותו לאכול לא קנובת ירק ולא פת שעיפישה ולא תכשיל שעיברה צורתה4) (סוספסי שביע' ו ב).

הַשְבַּרְהִּי, הַשְבִּיר, הָשְבַּרְהָּי, וְהַעְבַרְהָּ, וְהַעַבְרָהָּ, הַשְבַּרִהְּי, וְהַעַבַרְהָּי, הַעְבַרִּהִי, הַשְבַּרִרּי, הַעְבַרִּהּי, הַעְבַּרִרּי, הַעְבַרִּרִּי, הַעְבַּרִרּי, הַעְבַּרִרּי, הַעְבַּרִרּי, הַעְבַּרִרּ, הַעְבַּרִרּ, הַעְבַּרִר, הַעְבַּרִרּ, וְיַעֲבִר, וֹיְעֲבִרְּ, וְיַעֲבִרְּי, וְיַעֲבִרְי, את פלוני בחל, יעברומי, מעבר אחד אל העבר שבנגדו, עשה שֵׁיִעְבַּרְ hinüberführen, übersetzen; faire passer; to cause הַעְבַרְנִין את הירדן (בּמִיִּילִבּ את הנחל (בּלְּמִי לְּבַּ כִּלְ). אל העבר את העם הוה את הירדן (יִסוש' ז ז). ועְבֵּרְהָּוּ הַעְבִּרְהוּ הַעְבִּרְהוּ (אַת אוּשׁ בשת) מחנים (פּיבֹּבׁ בִּס). וּלְלֹבֵת לְקראת המלך (את איש בשת) מחנים (פּיבֹּבׁ בֹּס). וּלְלַבת לְקראת המלך (את איש בשת) מחנים (פּיבֹּבֹּ בַּס). וּלְבַּרִרְהוּ

¹⁾ פרשו הקדמונ' במשמי בריח, בערכ' בריח עיברא, וא"ב אין זה מזה השרש? [ואפשר שהפע' עבר והשם הארמ' עברא, עיברא, מקבילים להפעל ברח והשם בריח באותן המשמ', עי' ברח א).]

^{2) [}כך במרב"מ, ובפרוש רח"ג (מס"ג, סול' חסף (210). ובדפו' עבר, קל.]

^{3) [}כך במדכ"מ וכגמוא וכפרוש רגמ"ה. וכדפו': ושעכרה, וכן יומ' (פו.).]

⁽⁴ ב"ל שעוברה פעי, עו' להלן.)

^{(5) [}כך במסורה.]

(כ"י א"ח, חו"ה, היחוד ב).→והעביר .על המחשבה, ציר כדמיונו: אם תעביר על מחשבתך עגול גדול (כ"י סריזי, מו"כ א עצ).-ב) העביר ממקום למקום, העתיק, nut : übersetzen, übertragen; transporter; to transfer העם העביר אתו לערים 1) מקצה גכול מצרים ועד קצהו (נכחשי מו כח). וירו הירים למלך יאשיהו ויאמר המלך לעכדיו העבירוני כי החליתי מאד ויעבירהו עבדיו מן המרכבה וירכיבהו על רכב המשנה אשר לו (זהייונ לה כג-כד). -- ודבר לא בע"ח: וצוו אותם לאמר שאו לכם מוה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הבין שתים עשרה אכנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר תליגו בו הלילה (יסום' דג). ויעשו כן בני ישראל וכו' וישאו שתי עשרה אבנים מתוך חירדן וכו' ויעכרום עמם אל המלון וינחום שם (שם מ). -- העביר נחלת פלוני לסלוני: כן בנות צלפחד דברת נתן תתן להם אחות נחלה בתוך אתי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן ואל בני ישראל תרבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו (נמד׳ כז ז-מ). -- ובתלמוי: מעבירין את המת2) מלפני כלה וזה וזה מלפני מלך ישראל (כסוב׳ יז.). שכרו (את הפועל) לעשות עמו מלאכה אחרת אף על פי שאמר לו העבר לי חבית של יין נסך ממקום למקום שכרו מותר (ע"ו ה א). גוי שתיה מעביר עם ישראל כדי יין ממקום למקום אם היה בחזקת המשתמר מותר אם הודיעו שהוא מפליג ברי שישתום ויסתום זיגוב (עס ג). ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום (קוע' י.). --והעביר לומן אחר: אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו מעבירין דיגו למחר (פנה' הה). מצאו לו זכות פשרוהו ואם לאו מעבירין אותה (מוספת' שם ע ל).--"העביר את הומן, עשה שיעבר הומן: העתקתי לעצמי אלה השיחות כדי להעביר בהם זמני הרע בקצת אמתים ולהפים דעתי ולהפיג צערי (מלך אכעום, Magaz. XII, ברליכר, חולר עוב 1). -- והעביר לאלהות, קדש: והעברת כל פטר רחם ליי' וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים ליי׳ (שמות יג יצ). - ובפרם ילדים לע"ו: ומורעך לא תתן להעביר3) למלך ולא תחלל את

לחעביר את המלך את הירדן (פס יע יו). ועברה העברה לעביר את בית המלך (שס יש). בקע ים ויעבירם זיצב מים כמו גד (ססל׳ עס יג). לגור ים סוף לגורים מכו' והעכיר ישראל כתוכו (פס קלו יד).--והעכיר רוח: שיזכר אלהים את נת ואת כל החיה ואת כל הבחמה אשר אתו בתבה ויעבר אלהים רוח על הארץ וישכו: המים (נכחש' מ ח).-ותער על הבשר, הראש, לגלח את השער: וכה תעשה להם למהרם הוה עליהם בי חשאת והעבירו תער על כל כשרם וככסו בגדיהם זהמחרו (נמדי מז). ואתה בן אדם קת לך חרב חדה תער הגלכים תקחנה לך והעברה על ראשך ועל זקנך (יסוק' ה ל). -- ובתו"ם, העביר את הנהר, הים: הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעבורת לפניו א"ל שול דינר והעבירני (את הנהר) אין לו אלא שכרו (ב"ק קעוז.). למלך שהיתה לו כת אהובה נתוגה בעבר הנהר פשט המלך את ידו והעבירת והושיבה בקרונין שלו (מדייר שמוח טו). - ובתפלה: זים סוף בקעת וודים מכעת וידידים העברת ויכסו מים צריהם (שוכס לבותינו, מפלי שחרים). - ואמר המשורר: זרוע רמה התעוררה ובים עכדים ניערה וביכשה עכרה העכרה להעביר את בית המלך (רחנ"ע, מי כמוך חפק ים).-וחעביר על או את הרבר: מי רגלים נתר ובורית וכו' בדי לככם בגד קטן כסככה רבי יהודה אומר כדי לחעביר על הכתם (שנת שה). לוחשין על העין ועל הנחש ועל העקרב ומעבירין את העין בשבת (מוספח' שם ז [ק] כג). ערים שהעבירו על גבי קנים הרי הן קנים מחיצה (כ' יסוזה, עם כלחי ד ד). בתשעה באב מרחוץ ידיו ומעבירן על פניו (רני זעירה כר המה, ירוש' יומ' ח ה). בשעה שמעביור (רבי) ידיו על פניו מקבל עליו עול מלכות שמים (רצי חייח, צרכי אנ:). ואעפ"י שהיה להם חורשים סמוך לבתיהם שדה קשנה היתה ומעבירין דרך עליה (נ״ק כ.).--והעביר על דעת פלוני: ג' דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו (עירוצי מח:). כל המעביר על דעת של בעל הבית נקרא גולן (נ"מ עם.). פלית לא יקח בו חלוק מפני שמעביר על דעתו של בעל בהכית (פס בה:).--ועל חק: אם יכעום המלך עליך כדי להעבירך על חוקי התורה אל תתכהל מכעסו כדי ישתלך בעצתו (מד"ר נמד'ייר).-"העביר על הלשון, דבר, הביע: ואינם מעלים על מחשבתם להכין אמחת ענין שה שיעבירו על לשונם מפני הסכלות והעצלות

⁽השומר' והשבע' גורסים: העביד אתו לעבדים.) [1 [הדר אחרת (כש"י).] — (3 [פרש ראכ"ע וו"ל: ב" להעביר מתורת השם לדת המולך. ורש"י פרש זו העברת האש, וכן משמע מהמשנ' (פנס' זו); ועי' משמ' ג).]

לא יבא באש תעבירו במים (נמד' לח כג). -- ובפרש

העביר ילד באש לע"ו 1): לא ימצא בך מעכיר בנו

ובתו באש (זכל יס י). וגם את בנו העביר באש

כתעבות הגוים (מ"ב יו ג). להעביר איש את בנו' ואת

בתו באש למלך (מס כגי), בהעביר בניכם באש אתם

נשמאים לכל גלוליכם (יחזקי כ לח). -- העביר גוגש:

ועמד על כנו מעביר נוגש הדר מלכות (זכיי יל כ).--

- ובתלמו': היה (חמור) אחד מעון ואחד רכוב

מעכירין את המעון מפני הרכוב (מוספס' ניק ז'). הוציא חצי גרוגרת והניתה וחזר והוציא חצי גרוגרת

אם הניחה בתוך ארבע אמות לראשונה חייב ואם

לאו פטור רבי יוםי אומר אם העבירו דרך עליה

חייב ואם לאו פטור (יכוש' שנת א א).-ד) העביר על

פני, לפני פלוני: ויאמר אני אעכיר כל מובי על

פניך וקראתי בשם ייי לפניך (שמות לגיע). ויקרא ישי

אל אכיגדב ויעברהו לפני שמואל ויאמר גם בוה

לא בחר יי' ויעבר ישי שמה ויאמר גם בזה לא בחר

יי׳ ויעבר ישי שבעת בניו לפני שמואל ויאמר שמואל

אל ישי לא בחר יו׳ באלה '(מ״ח יו מ-י), --- *והעביר

לפני התבה: אין מעבירין לפני התובה לא חיפין ולא כשנין ולא טבעונין מפני שהן עושין היתין הותין

ועינין אינין (ירופ' ברכ' ב, גני' ד).--ובמשמי עשה שילך

לפני פלוני: ויאמר (יהונתן) לנערו רץ מצא גא את

החצים אשר אנכי מורה הנער רץ והוא ירה החצי

לְהַעַבּירוֹ (ש״ל כ לו).—ה) עשה שיעלר וילך לו, הַסִיר, פשל, ממלכה: כה יעשה אלהים לאבנר וכה יסיף לו

כי כאשר נשבע יי׳ לדוד כי כן אעשה לו להעביר

הממלכה מבית שאול ולהקים את כמא דוד על ישראל

ועל יהודה (ש"בגע-י). --ועין שלא תראה: העבר עיני

מראות שוא בדרכיך חיני (מהל' קיט לז). - אדרת:

ויגע הדבר (דבר יוי) אל מלך ניגוה ויקם מכסאו

ויעבר אדרתו מעליו ויכם שק וישב על האפר (יוני ג

ו).--ומבעת: ויסר המלך (אחשורוש) את מבעתו אשר

העביר מהמן ויתנה למרדכי (אפת' ס ב). -- גלולים

וכדומ": ויעבר (אסא) הקדשים מן הארץ ויםר את

כל הגללים אשר עשו אבתיו (מ״ח יה יכ). והיה ביום

ההוא נאם יו' צבאות אכרית את שמות העצבים מן

הארץ ולא יוכרו עוד וגם את הנכיאים ואת רוח

הממאה אעביר מן הארץ (זכרי ג צ).---חמא ועון:

שם אלהיך (ויקרי ים כח). ויבנו את במות הבעל אשר בגיא בן הנם להעביר את בניהם ואת בנותיהם למלך אשר לא צויתים ולא עלתה על לבי לעשות התועבה: והואת (ירמי לב לה). ותשחמי את בני ותתנים בהעביר :אותם להם (יסוק' יו כל). ואטמא אותם במתנותם בהעביר כל פמר רחם למען אשמם (שם כ כו). וגם את בניהן אשר ילדו לי העבירו להם לאכלה (שם כג ילו). →ג) העביר במקום, עשה שיעבר דרך מקום, hindurchführen; faire traverser; to cause to pass through: לו חיה רעה אעביר בארץ ושכלתה והיתה שממה מבלי עובר מפני החיה (יסוק' יד יה). ויוציאני אל החצר החיצונה ויעבירני אל ארכעת מקצועי החצר ואומר למלך אם על המלך טוב אגרות (פס מו כל). יתנו לי על פחוות עכר הנהר אשר יעכיריני עד אשר אבוא אל יהודה (נסמ' ב ז). -- ובמשמ' הרשה לעבר: ולא אבה סיחון מלך חשבון העבירגו בו כי הקשה ייי אלהיך את רוחו ואמץ את לבבו למען תתו בידך ביום הזה (דברי ב ל).--וכמלפן: ואת העם אשר בה הוציא וישם במגרה ובתרצי הברול ובמגזרות. -הברול והעכיר 1) אותם כמלבן (ש"ב יב לח). -- ותחת השכט למנין: והעכרתי אתכם תחת השכט והכאתי אתכם במסרת הברית (יסוק' כ לו).--העביר קול: ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו. עוד מלאכה לתרומת הקדש (שמות לו ו). ובשנת אחת לכורש מלך פרם לכלות דבר ייי׳ מפי ירמיה העיר יי׳ את רוח כרש מלך פרם ויעבר־קול בכל מלכותו (עזכ׳ ל ל). ויעבירו קול ביהודה וירושלם לכל בני הגולה להקבץ ירושלם (מסיים). ואשר ישמיעו ויעבירו קול בכל עריהם ובירושלם לאמר צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדם ועלי תמרים ועלי עץ עבת (נחמי ס יה). ויעסידו דבר להעביר קול בכל ישראל מכאר שבע ועד דן וכו' (זהי"צ ל ה). -ושופר: והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם (זיקר' כה ט). --העביר במים: בצאת האיש קדים וקו בידו וימד אלף באמה זיעברגי במים מי אפסים וימד אלף ויעברני במים מי ברכים וימד אלף ויעברני מי מתנים (יחזק' מו ג-ד). -- וכלי גם כאש: כל דבר אשר יבא כאש מעבירו כאש ומהר אך כמי נדה יתחמא וכל אשר

(1 (יש מהחדשים שמנסחים והעביד, עי' בפרושו של סגל.)

ואולי הכונה לא דרך האש, אלא הקריש[אותו ע"י האש, כמו במשמ' ב).]

ייאמר נתן אל דוד גם יו׳ העביר חמאתך לא תמות (ש"ב יב יג). ויאמר דוד אל יי׳ חמאתי מאד אשר עשיתי ועתה יי׳ העבר נא את עון עבדך כי נסכלתי מאד (שם כד י). ויאמר אליו (המלאך אל יהושע הכהן הגדול) ראה העברתי מעליך עונך והלבש אתך מחלצות (זכר׳ ג ד). ומה לא תשא פשעי ותעביר את קוני כי עתה לעפר אשכב ושחרתני ואינגי (חיוב ז כה). - חרפה, רעה: העבר חרפתי אשר יגרתי כי משפטיך מובים (חהל' קיט לט). והסר כעם מלבך והעבר יעה מבשרך כי הילדות והשחרות הבל (קהל' יל י). יתוסף אסתר ותדבר לפני המלך ותפל לפני רגליו תבך ותתחנן לו להעביר את רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על היהודים (לסמ' מג).--ומועד: קראו שם פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד (יכמ' מו יו).--ובתו"ם: האלפם והקדרה שהעבירן מרותחין לא יתן לתובן תבלין (שנת ג ה). מעבירין מעל השלחן פירורין פחות מכויח (עם כח ג). כתיב וכתת נחש הנחשת וכי לא עמד צדיק ממשה ועד חוקיהו להעבירו אלא אותה עמרה הגיח לו הקב"ה להתעמר בה (ירושי דמחי ב ח). [מיבלין] מעבירין את היבולת מפרקין בעלין מאבקין עושה לה אבק (שם שביע' ב ב). בל ומן שרטיה זו על מכתך אכול ושתה מה שהנאתך ורחוץ כין בחמין כין בצונן ואין אתה נווק ואם אתה מעבירה הרי אתה מעלה נימי (ספרי דבר' מה). ולפי שהיה . (משה) יפה חבל מתאוים לראותו מי שהיה רואהו לא היה מעכיר עצמו מעליו (מד"ר שמוח ה). - וכמו החליף: כבר נשבענו להקב"ה שאין אנו מעבירין אותו באל אחר ואף הוא גשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה אחרת (גיעי כו:). -- "והעביר את השער, הסיר אותו: מספריים שנחלקה לשנים מהורה לפי שאינה מעברת את השיער אלא בדוחק (מנניס, ילו ע): - יוהעביר את פלוני, הסיר אותו מעבודתו, ממשמרתו: מי ששחם והוציא מריפה פעם אחת מתחת ידו וכו' אם כבר נכשל ורגלים לדבר מעבירין אותו (כמ"ח, יו"ד ב). נסתפק במי שהעבירוהו מהיות שו"ב ע"י עד אחר וכו' אם רשאי לשחום בביתו וכו' ואפילו העבירוחו ע"ם ב' עדים וכו' (פחחי חשוצה שם).--*ובמשמ' בשל: יוחגן כה"ג העביר הודיית המעשר (מע"ש ה עו). -ואמר הפיטן: ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגורה (וכתכם תקף, מוסף יוס"כ).--"העביר את

שלוני כדברים, הרחיקו מהאמת ע"י דברים: ומה שאמר שם דוד לאחימלך ואת הנערי יודעתי אל מקום פלוני אלמוני אמר כן להעבירו בדברים מקום פלוני אלמוני אמר כן להעבירו בדברים (כ' ילסק בכ' לבכסס, סזוק לחוכס לו מס). — ו) *כמו קל: חיה עומד ומתפלל באסרשיא או בפלטיא הרי זה מעביר!) מפני החמור ומפני הקרון (יכוט' צככ' ס ל). למדנו שאין מעבירין על האוכלין?) (עיכונ' קס). כל המעביר על מדותיו?) מעבירין לו על (סס). כל המעביר על מדותיו?) מעבירין לו על (כ"ל, שס לנ.). תנא דבי רבי ישמעאל מעביר ראשון (כ"ל, שס לנ.). תנא דבי רבי ישמעאל מעביר ראשון הדברות לפי שהבריות מעבירין על הדין והוא הדברות לפי שהבריות מעבירין על הדין והוא הדברות לפי שהבריות מעבירין על הדין והוא נפרע מהם (מד"כ מוום ל).

-- המסי, התעפר,--א) כמו קל, עבר את הומן, דהה ענין מיום ליום, זאמר בן סירא: אל תאחר לשוב אליו (אל יי') ואל תתעבר מיום אל יום כי פתאום יצא זעמו וכעת נקם תספה (נ"ק גכי' הז). אל תתקצר בתפלה ובצדקה אל תתעבר (שסזי). כני בחולי אל תחעבר התפלל אל אל כי הוא ירפא (עם למ ט).--ב) "התעפר אל זולתו, עבר ענין אל איש אחר: והוא חובות האברים אשר תועלתם ונוקם מתעברים אל זולתו כצדקה והמעשר (כ"י ח"ת, מו"ה, הנעמון ד). ובדקדוק, פעל מתעבר, שפעלתו עוברת מהפעל — אל הפעול, פעל יוצא transitiv(e); transitif, אל השלישי יחלק לשני חלקים אחד מהם מוסף והשני כלתי מוסף וכל אחד מן המוסף ושאינו מוסף יחלק לשני חלקים למתעבר ושאינו מתעבר (הוח, הרקמה יד). דע כי הפעלים המתעברים מתעברים אל פעוליהם על שלשה דרכים (שסיו). ואלה וכמותם הם הפעלים המתעברים פעם במלה יתכן נפלה ופעם מכלי המלה ההיא (שס). אכל החכמים ווולתם מן המפרשים שמוהו מענין המנוחה ושמוהו פעל מתעבר

⁽בתוספתי (נרכי ג כ) הגרסה: עובר.]

^{2) [}המוצא אוכלין כדרך אינו רשאי לעכור עליהן ולהניהן שם (כש"י).]

⁽מדוד מדה למצערים אותו מדה למצערים אותו ומניח לו מדותיו והולך לו (כש"י).]

ל) [הפוגע כמצוה לא יעכור ממנה (כפ"י). ואולי הכונה אין דוחין, כמו התפ" א).]

⁽כן שבראשונים הבאים לתתם לכף מעבירו [עון שבראשונים הבאים לחתם לכף מעבירו ושומטו (כש"י.)

אמרו התכשים ו"ל וינח לעולמו ביום השביעי ר"ל
הפסק הבריאה בו (ל"ט ל"ס, מו"נ לו סו).—ובמשמ' קבל
הפעל שם בתור פעול: כמהפכת אלהים את סדם
ואת ע' הוא שם במקום המקור ועל כן התעבר
אל סדום (ל"י ל"ס, סטכט' לריב"ב, ספך). המלות האלה
מתעברים על הרב בבית כאשר אתה רואה ויש
שם תעבר בלתי בית כאשר נאמר מושל בגבורתו
עולם מושל עמים וופתחהו (שס, משל).

-פני, *עבר, -- עברה צורה, עשו שיתקלקל הקרבן ותבטל צורתו 1): הפסח שיצא או שנטמא ישרף מיד נשמאו הבעלים או שמתו תעובר צורתו וישרף בששה עשר (פססי ז ע). בשר שנמצא בעזרה איברין עולות וחתיכות חמאות בירושלים ובחי שלמים זה וזה תעובר צורתו ויצא לבית השריפה (פקלי זג). אברי חטאת שנתערכו באכרי עולה וכו' וחכ"א תעובר צורתן ויצא לבית השרפה (זכסי ס ד). הביא אשמו ולא הביא גוילו לא יהא ממרס בדמו עד שיביא גזילו אלא תעובר 2) צורתו (מוספתי ססחי ד ה). מצורע שהביא חפאתו קודם לאשמו לא יהא ממרם בדמו עד שיביא אשמו אלא תעובר2) צורתו ותצא לבית השריפה (מס צ"ק" ע). לול קטן היה בין כבש למובח במערבו של כבש ששם היו זורקין פסולי משאת העוף ותעובר צורתן (כי ישמעחל בכו של כי יוחנן בן ברוקה, פסחי לד.).--ובסהמ"א: הרי הוא מאום חרי הוא ירוד הרי הוא מעוכר הרי הוא כהדיום (רסע"ג, ספי הגלוי רלג).

שהעבירו בעת עבר הדרי במוב דבר נבול קש אותו: נאור בעת עבר הדרי במוב דבר נבול קש יועבר כי הנה המתיו עבר (ממזי מיעלי מ, קל.). היך לדקדק חשבון בכל דבר לבל יגלם חשבון וישפף ויעבר (מזי מילי). ובאלה הדורות ובו׳ ויעבר (מז למים, יולי פכשי שקלי). ובאלה הדורות ובו׳ לא פסקו השבעים סנהדרין וחכמתם על פיהם היו ממנים הממונה ומעבירין המועבר (ל"י מ"ם, סכוזכי ג קס). מלבי צדק הועבר מן הכהוגה ונתנה לאברהם לפי שהקדים אברהם להקב"ה בברכתו (מזקוני, בכלש,

ב.עבר, ממנו ביעבר, עברה, ביעבר, קל לא נמצא.

-החפי, התעבר, התעפרת, מתעבר, מתעברו, יתעבר. יתעבר, -- התעבר בפלוני ועם פלוני, קצף, חרה אפו בו יו אל ווי: zürnen; être irrité; to be angry בעת ההיא לאמר וכוי ויתעפר ייי בי למענכם ולא שמע אלי (דברי ג כג-כו). ואתה זנחת ותמאם התעברת עם משיחך נארת ברית עבדך חללת לארץ נזרו (סהלי סט לע-ת). -- וברבר לא בע"ח, בארץ וכיוצא בזה: ויסגר לחרב עמו ובנחלתו הַתְעַבֵּר בחוריו אכלה אש ובתולותיו לא הללו (שם עם כצ-כג).--והתעבר סתם: שמע יי׳ ויחייפר ואש נשקה ביעקב וגם אף עלה בישראל (כס כה). שמע אלהים ויתעבר וימאם מאד בישראל (שס נע). חכם ירא וסר מרע וכסיל מתעפר 1) ובוטח (מסלי יד יו).--הַתְעַבֵּר על דבר, בשביל הדבר: מחזוק באזני כלב עבר מחעבר על ריב לא לו (שם כויו).--והתעבר את פלוני, הכעיסו, העלה חרונו בו: נהם ככפיר אימת מלך מתעכרוֹ 2) חומא נפשו (פס כ ב).--ואמר בן סירא: עד אשר יועיל יהתל בך פעמים שלש יעריצך ובכן יראך והתעבר בך 3 ובראשו יניע אליך (נ"ס גכיי יניז). בעדת רשעים יוקדת אש ובגוי חנף נצתה חמה אשר לא נשא לנסיכי קדם המורים בגבורתם ולא חמל על מגורי לומ המתעברים 4) בגאותם (שם יו ה).-ובמדר' נתעבר: ויתעבר יוי בי כאדם שאומר נתעבר בי פלוני ונתמלא עלי חימה (ספרי בעד' קלה),--ואמר המשורר: ולמה נתעבר בזד כי התגבר ומה נוכל דבר בארץ מרחקים (כחצ"ע, כדוד הקיר).

גיעבר, *עבר, *עבר, *עבר (דתבואה?).

⁽נראה שהיה דבור מיחד לעניני קרבנות.] (נראה שהיה דבור מיחד לעניני קרבנות.] (בר בדפוי, ובהוצ' צוק"מ: תעיבר.

^{1) [}והכסיל יתעבר ויבעום (מתיוסק לכלוצ"ע). וכן רלב"ג: כועם ומקנמר. אולם רש"י פרש: מתחוק לעבור בחוקה, ע"כ. וכן בתרגום החמשי של אוריגינם: διαβαίνει, וכן בתרגום החמשי של אוריגינם: , transiit והירונ': transiit, ועי' א.עבר, התפ'. והפשמ' והתרג' הארמי: מתחלמ, גרסו מתערב, ועי' הערה הבאה.]

^{2) [}כֹר בפשט' ובתרג' הארמ': ומן דמחמית ליה, מורב"ג: מקציפו, ורש"י: מבעיסו. וכן הירוני': αμί : מקציפו, וכעין העיי: מבעיסו. וכן הירוני': δ δὲ παροξύνων . בשבע': παροξύνων, απακτό , απακτό , απακτό , απακτό , απακτό , απακτό , απακτέ , απ

משמ' זו של קצף איגה חולמת היטב את [3 הכתוב, ואולי זה מן א.עבר, וכמו ועבר עליף.]

⁽⁴ ממתגאים, וכן נרדף עכרה לגאוה (ישעי יו ו). [המתגאים, וכן נרדף עכרה לגאוה (5 בארם' עכר במשמ' זו. [ויותר נראה שהוא

ביעבר, -קל לא נמצא.

-סעי, עבר,-א) עפר השור את הסרה, עשה אותה הרה, befruchten (decken); féconder; to impreg- בולר בקרבה, מורו עבר ולא יגעל תפלש פרתו ולא תשכל (ליוב כל י). - ובתו"ם במשמ' פיע, עפרה הבהמה: הגוול את הפרה ועיברה אצלו ושנת ושילשה אפילו ארבעה: יוחמשה פעמים וכו' משלם כשעת הגזילה (מוססתי ב'ק א ל). גול כחושה והשמינה מחוירה בעיינה מפני שעיברה אצלו וילדה משלם כשעת הגוילה (כנ ססדת, ירושי צ"ק ע ת). בשנשרפה ולכסוף עיברה (חולי בס.).--ועפרה האשה: כהן שבא על בת ישראל לא תאכל בתרומה עיברה לא תאכל ילדה תאכל (ינמ' זה). רבי יותנן כי עברתו אמו מת אכיו ילדתו מתה אמו (קידושי לח:), שלמו בעצמן (כנות לומ) והוציאו עירותן ועיברו כמביאה שנייה (כי סנסומל, מד"ר ברחשי מה, מיחודי). עיברו בל בני ביתו של אבימלך וילדו זברים (פסיקי רצתי מג). כל עקרות שהיו בעולם נפקדו עם שרה ועיברו עמה (סס),--ופ"י: אמי אמי לא עברתני כדרך כל הנשים ולא ילידתני כדרך היולדות (שם כו). – ובסהמ"א, עבר הזכר: שור הוא הזכר המעבר ולא יפלום השכבת, זרע לחוץ לבמלה כי מרב שלותם אפילו זרע כהמתם היה נבון ולא יוצא לבמלה (רשנ"ן דורחן, חוהב משפט, בחורים לחיוב, קיו.). -- ב) עבר את העיר, הוסיף על גבולה מה שנמצא מחוצה לה: כיצד מעברין 1) את הערים בית נכנם בית יוצא פגום נכנס פגום יוצא ובו' (עירוצ' ה א). - ג) עבר השנה, הוסיף בה חדש einschalten; אחד, עבר החרש, הוסיף בו יום אחד אחד (חוקיהו המלך) intercaler; to intercalate ביסן בניסן ולא חודו לו (פסס׳ דעו). שנים אומ' צריכה לשבר ושלשה אומ' אינה צריכה לשבר בשלו שנים . במיעומן (מוקפתי קנהי ב ח), האבן אומי לעבר ובנו אי שלא לעבר שניהם נימנין (שס). הרי שעברו את אדר ולא בא אכיב כומנו שומעני שיעברו ר"ה ניסן

אחד עם א.עבר, ופע' כמובן פ"י, עשה שיעבר הורע אל הנקבה. וכן בארם' עדא, עבר, עַדּא, עַבּר, ומוה עָרוי, עי' ערכו.]

(1) [ואמרו בירוש': רכ אמר מאכרין ושמואל אמר מעכרין מאן דמר מאבר מאברין מוסיפין לה אבר מאן דמר מעכרין כאשה עוברה, ע"כ. וכעין זה בכבלי (20 כנ.) ועיי עוד א.עבור ה).]

היה ר"ש אומר הא אם אמרת כן נמצאת אתה עושה ניסן ב' ואמרה תורה ראשון הוא לכם ר' נתן אומר את חרש [האכיכ] חדש הסמוך לאכיב אתה מעבר ואי זה זה הוי אומר זה אדר (מכיי בלו ב). מנין שאין מעברים את השנה אלא בבית דין הגדול שבירושלים תלמוד לומר ראשון הוא לכם (שס). מעשה שעיברו השנה שלשה רועי בקר (כי קריקפל צפס כי יוסנן, יכופי ל"ה נו). אמרין כל מי שספיקה בידו לעבר את השנה ואונו מעברה כאילו עובד עבודה זרה (שם סנייג ל). אין מעכרין את השנה אלא כיהודה ואם עיברוה בגליל מעובר' וכו' אין מעברין את השנה בגליל ואם עיברוה מעוברת (פס נזכי ו יב). כשירדתי לנהרדעא לעבר השנה מצאתי נחמיה איש בית דלי (כי עקיצה, יבמי קעו.). אין מעברין את השנה לפני ר"ה ואם עברוה אינה מעוברת (פנסי יצ.). יצא יעקב לחוצה לארץ ובקש לעבר את השנה בחוצה לארץ אפר לו הקב"ה יעקב אין לך רשות לעבר את השנה בח"ל (פזכ"ח ה). מכאן אמרו אפולו צדיקים ותכמים כח"ל ורועה צאן ובקר בארץ אין מעברין את השנה אלא ע"י רועה צאן ובקר (עס).--ובסהמ"א: עבר (חוקיהו) השנה לעצת בית דין והפסח שעשה היה בחדש הראשון והשם הנכבר קבלו בראיות ברורות רק שגג שגגה קמנה שלא עבר ביום שעבר לפני החדש הראשון (כחציים, חגרי הפנת ח. קצולי קונערקי). כשמעברין בית דין את החדש מפני שלא כאו עדים כל יום שלשים היו עולים למקום מוכן ועושין כו סעודה כיום אחד ושלושים שהוא ראש חדש (כמניים, קדוהיית גיו). ועל זה סומכין ומעברין חרש אחר חרש או עושין חרש חסר אחר חדש הסר (שם יה ע). -- ואמר הפיטן: והתבונגן קבוע שנים ולתקנם במרץ אלהיכם המשכילכם לתסר ולעבר בתרץ (אח פני מלך, יולי שבה הפסקי ב).

-פני, *עבר, רק נינ' במקורות הקדומים, מעבר, מעובר, מעוברת, -א) נקבה שנתעברה, הדה: החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו (ינמי ז ל). אף בת כהן לכהן ומת והניתה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר (פס לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר (פס ז ג). האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך לא תנשא ולא תתייבם עד בתדע שמא מעוברת היא צרתה (פס פו ט). היתה

מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעור אומרים נאמנת (כסופי ל ט). מעוברת חבירו ומינקת חבירו לא שותה ולא נוטלת כתובה (סוטי ד ג). ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקנה (כני חליעזר, נדה ח ג). המעוברת לעצמו המינקת לעצמו או שותה או לא נומלת כתובתה (מוספסי סוטי הג). לא ישא אדם מעוברת חברו ומינקת חברו משום שנ' אל תסיג גבול עולם ובשדה יתומים אל תבוא (שם בז). התירו למעוברת שתהא מועמת דכר מועמ מפני סכנות נפשות (מס מקוח׳ זו). דומה שאשתי מעוברת עכשיו שאין אשתי מעוברת נכסי לפלוגי (נ"ב קמו.). הייתה אשה אחת מעוברת ורואה אחד מהם אומרת לו נביא מה בבטני וכו' (סנסות' ויקרי י, נונר). -- וווייר מעברות, מעוברות: שנים שקידשו שתי גשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו את של זה לזה ואת של זה לזה וכוי ומפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן (יצמ' גי).--וכסהמ"א: עובתי אשתי מעוברת ואיןנין יורע אם הולידה זכר או נקבה (נכזי שכטר א, גיכלצורג 239). ורע שהאלרתה וההריון הכווב הם שמות גרדפים להריין כוזב בסבת התקבצות מים כרכומיים ברתם ותראה כסעוברת זמן מה ואחר יתרוקנו פתאם (רש"ע שפרוש, עין כל [פרוש קאנון א"ם], כ"י ציהמ"ד שכער 80:).--מעברה, ואמר המשורר: דעה כי הומן אשת נעורים המעברה (כ"ש הנגיד, חחי מוקר). - ועבר, בהשאלה לוכר: אויל עבר שמועה יחבל לו כחבלי אשה הרה מעולה (ב"ז צ"ק יע עו).-ב) חדש מעבר, שנה מעברת, שעברו אותם, חדש שהוסיפו לו יום אחד, שנה שהוסיפו לח חדש אחד: ראוהו בית דין וכל ישראל נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקורש עד שחשיכה הרי זה מעוכר (כ״ה ג ח). וכן בגליות נוהגין אחר מעובר ואחר שאינו מעובר היו נוהגין תמוז בומנו והאכ מעובר ובו' (תוספתי ערכי א ח). מימות עורא ואילך לא מצינו אלול מעובר (רב, ר"ה יע:). עד מתי שואלין ער שתגיע זמנה של רביעה וכו' אם היתה שנה מעוברת נותנין לה עיבורה (חוספתי חעני ל ג). כגון שהיתה שנה מעוברת עיבור שנה ל' יום (ר' משרשית, ערכי ע:).--ובסהמ"א: ואסקינן הא אתרוג ראש השנה שלה ט"ו בשבט דחדשים ולא שלתקופה בין בפשומה ובין במעוברת ואיזו היא שלתקופות זו שלפני

מגין יונים (תטוי סגלי הרכני רמג). ואם היתה שנת בצרה בארץ ישראל ומסכיב והנה אין זרע אף כי אכים הנקבע השנה פשוטה או מעוברת גם אין ספירה נספרת (ללצ"ע, הקדי ל לפלוטו על החולה, להלל, 3, 6). והשנה המעוברת אם יהיו חדשיה כסדרן תהיה יתרה על השנה הסדורה שלשים יום (למצ"ס, קדוח"ה ינ:).—ות"ר, מעברים, מעוברין: אין פוחתין מארבעה חדשים המעוברין בשנה ולא מוסיפין על שמנה חדשים המעוברין (ססימי).

- הספי, *התעבר, נתעבר, נתעברה, -- א) שנעשתה: מעברת, הרה: גול פרה ונתעברה 1) אצלו וילדה וכו' משלם כשעת הגוילה (נייק ע א). עצכוגך בומן. שהאשה מתעברת פניה מכוערות ומוריקות כל ג' חדשים הראשונים (חדר"כ ה). ר"ם סבר אימתי לבשו כרים הצאן בומן שעמקים יעמפו בר ואימתי עמקים יעטפו כר מאדר מתעברות באדר ויולדות באב. (כ' יוסנן, כ"ה ה.). וילבו לאהליהם שמחים ומובי לב וכו" שמחים שנהנו מויו השכינה ומובי לב שכל" אחד ואחד נתעברה אשתו בבן זכר (מחליפת, מו"ק ע.). בשלמא אוגן משום לא לו יהיה הזרע אלא ער מאי מעמא עבד הכי כדי שלא תתעבר ויכחיש יופיה (ינמי לד:). הרד שבא על אשת חבירו דין הוא: שלא תתעבר אלא עולם כמנהגו נוהג (ע"ו כד:)... ר' לוי כר חייתא אמר מביאה ראשונה נתעברה איר אלעזר לעולם אין האשה מתעברת מביאה ראשונה (מד"כ צכלם! מס), והיתה הגר אומרת להם שרה גברתי אין סיתרה כגלוי נראת צדקת ואינת צדקת אילו היתה צדקת ראו כמה שנים שלא נתעברה: ואני בלילה אחת נתעברתי (שס). כל השירות. שבעולם נאמרו בל' נקבות לומר מה הנקבה הואת מתעברת ויולדות וחוזרת ויולדת כך הם הצרות. באות. עליהן והיו אומרים שירות בלשון נקבות (שם: שמות כג). הנואף הוה: כשהוא הולך אצל אשת איש והיא מתעברת הימנו נמצא אותו ממור שאין לו דין חלק בנכסי בעלה והוא יחלוק עם בניו בנכסים (פס צמד׳ י). -- ובהשאלה, נתעפרה הארץ: ובמקום שיפקוד להם הקב"ה להעלות ולהמטיר שם מגשימי": מיד הארץ מתעברת וצמחה כאשה אלמנה שהיתה מעוברת מונות (פדר"ף ה).--"נתעפרה הנשמה בגוף;

^{1) [}במדב"מ: ועיברה, וכן בירוש' ובתוספת:

נכנסה אל תוכו: והנה בבואה נשמה זה להתעבר בגוף וה אם הוא צדיק צריך הקכ"ה להכיא יסורין על הצדיק הזה וכו' וכיון שאין כיד הצדיק עון כלל וגלקה על חנם בעבור הנשמה אשר נתעברה כו צריך הקב"ה להרכות שכרו לעוח"ב יען שנצטער כדי לתקן את הנשמה המתעברת בו (כ' חליהו, שבע מוסר כב). ואפשר לומר דבל זה רמווהו רז"ל באומרם צדיק ופוב לו צדיק גמור כלומר הנשמה שנחעברה בו היא נשמת צדיק גמור ולא נתעברה בו כ"א להדריכו ולשמרו לבל יכשל כשום דבר (שם).-ב) בתעבר עם העיר, נתוסף על גבול העיר, נתחבר עם העיר: ואילו שמתעברין עמה נפש שהוא ארבע אמות על ארבע אמות ר' יהודה אומר כתליה וזיזיה מתעברין עמה וכו' וגדר וכורגנין שבתוכה ובית שבים מתעברין עמה ואילו שאין מתעברין עמה וכו' (מוספתי עירוצ' ו (ה) ד-ה). עיר של רבים שחרבה זנשתיירו בו גודריות גבוהות עשרה מפחים אף על פי שאין צורות פתחיה ניכרין הרי זה מתעברת להיות בעיר (שס ז ד). יכול אני לעשות שתהא בית מעון מתעברת עם מיבריא (כ"ש כן לקיש, יַרושי שם ה ח). -ג) נתעפרה השנה, נעשתה שנה מעפרת, נחעפר החדש, נעשה חדש מעפר: קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני (מגל׳ לו ד). המשכיר בית לחברו לשנה נתעברה השנה נתעברה למשכיר השכיר לו לחדשים נתעברה השנה נתעברה למשבור (נימס ס). הואיל והחדש מתעכר והשנה מתעכרת מה החדש אחד מסנויו אף שנה אחד ממנויה (מכי' כל כ). ר' אומר ניסן לא נתעבר מימיו וכו' רב אמר תשרי לא נתעבר מימיו (ירוסי ר"ה ג ל). העיד ר' חנניה איש אונו אם אינה (השנה) יכולה להתעבר ביהודה שמעברין אותה בגליל (עם כדרי ו יב). שנה תמימה ובו' וחב"א מונה שנים עשר חדש מיום ליום ואם נתעברה נתעברה למוכר (יומי קס:). ראויה היתה אותה שנה שתתעבר ומפני מה לא עיברה אלישע ששנת בצורת היתה והיו הכל רצין לבית הגרנות (פנס' יב.).

*עבר, עובר, או ספ״פ, של הומן שכבר עני, קדם לרבר, עובר, או לרבר, לרבר, לרבר, לרבר, לרבר, לרבר, לרבר מומן או מום עובר to להקדשן ולאחר מכאן גולד להם מום קבוע ונפרו

פשורין מן הככורה ומן המתנות (נכור׳ ב ג). מצות מאימתי מברך עליהן רבי יוחגן אמר עובר לעשייתן (יכושי ברכי ע ד). כל המצות מפרך עליהן עובר לעשייתן 1) (כבי יהודה חמר שמוחל, פסחי ז:). במו עבר: עלינו לדעת יסוד כל מלה ומשרתיה לכל עוברי פניה (דוכש על מכחס 9). ותאבה ותאפה כתובים באליף ובלא אל"ף ומבטאם שוה ולא נוכל להפעילם לכל עוברי פניהם כי אם אלף מיוסד בהם (פס 25). - ג) בדקדוק, שזו"ח, כמו עבר: כי אין הפועל העובר ממנו כמו יצא יכא כי אם בא כמו קם (ני ספרי דקדוק לכ"י חיוג, הולי נוע 43). ובושו ובו' והוא על משקל הפועל העובר שאתה מספר בעד הרבים שכבר בושו (שס). והעוברים בתוספת נון בראש האבנים לאות הבנין (רד"ק, מכלול, סדס"פ נד.). ובאו על תבונתם להורות כי כן היה המשפט בכלם לגלי דמיוגם אל העוברים (שס). - ואמר המליץ: אין אלוה מבלעדיך אין פלך זולתך אתה בעובר ובהווה ובעתיד (כי חליסו, שבע מוסי יח). -- ומייר נקי: בני חשאת חדל בקש על העוברות ויבפרו לך (ב"ז צ"ם, כח ח).-ד) פעל לבר, שפעולתו עברת מהפעל אל הפעול, פעל מתעבר. יצא: הפעלים נחלקים על שלשה דרכים כי מהם מה שלא יהית לעולם כי אם עובר כמו אמר שמר וכו' ומהם מה שיהיה עומד לעולם וכוי גבר גדל ובו' (כ"י ח"ח, הכקמה יד, 82)+

"עבר, שזו"ה, — חזמן שעכר, פעל המסמן פעולה Vergangenheit; passé, prétérit; past, שנעשתה כבר, tense, preterite tense, preterite בל המלות שיש להם עבר ועומד מגורת פעל כל המלות שיש להם עבר ועומד מגורת פעל (כלפ"ע, לסוס ס:). אולי אבנה מגורת בן ועוד יתכן שהבן הוא כדמות כניין והאב כמו היסוד וכן חסר ה"א וכן בל חי תאר או פעל עבר (סול, בכלשי יוב). להורות על רבים נמצאים שפעולתם לומן עבר והנמשל פעלתם (כל"ק, מכלול, שדס"ם ז.). ועשו כן בעבור שלא ידמה הצווי לעבר (שס כל.). ורוב ענין במשקל ובמנין הכל הבל ורעיון העבר אין העתיד עדין וההוה כהרף עין אם כן דאגה מנין (כ' זליגמן לומלת).

^{[.}Jacob, ZDMG 1901, 136, יעי (1

^{1) [}ואמרו שם: מאי משמע דהאי עוכר לישנא דאקדומי הוא אמר רב נחמן כר יצחק דאמר קרא וירץ אחימעץ דרך הככך ויעכר את הכושי אכיי אמר מהכא והוא עכר לפניהם ואבע"א מחכא ויעבר מלכם לפניהם, ע"כ.]

מרחה המופר ה.). ויתבן שיתחברו בכל חלקי הבגין בין בעבר ובעתיד שהם בבחינת פעלים ובין בבינוגי ובמקור שחם בבחינת שמות (נ"ז, חל"ע רכנ). כל עבר נפעל מפעלים שפאיהם עי"ן ולמדיהם ה"א יוצאים אצלנו מן הכלל (ר"ש פינסקר, מצוח חל הנקוד החשורי 92)+ עבר, עובר, ש"ז, מ"ר עפרים, עוברין, - ולד במעי אמו, בת ישראל שנשאת לכהן ומת :Embryo(n), (1 foetus והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של, עובר (יצמ' זג). שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה וכו' (נ"ק ה ה). בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושים הרועה את ידו נגע כו בין בכהמה ממאה בין בבחמה שהורה שהור (סול' דג). הלוקה עובר חמורו של נכרי והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי וכו' פפור מן הבכורה (נכורי ל ל). המחתך את העובר במעי אשה ברשות בית דין והיויק פטור מדיני אדם ודינו מסור לשמים (מוספתי נ״קויז). לא תחתך נכרית העובר במעיה של בת ישר' (פס ש"וגד). מוכר לו בהמה ומשייר לו עוברה (ירושי דמחי וג). אפילו שניהן או' על העובר שכמעיה ממור הוא אינן נאמנין (סס קידוםי ד ז). כתיב כי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה וכו' מה ת"ל הרה מגיד שאין מתחיי' עד שיכה במקום עוברה (מצח יוסי בן סכן, שם צ"ק הו). מיילד' מבחוץ אבל לא מבפנים לא תכנים ידה לפנים שלא תמיק את העובר כמיעית (שם שיו בא). וכל היולדת לתשעה עוברה ניכר לשליש ימיה (כי נסמן, יצמי לו.). שלש גשים משמשות במוך קמנה מעוברת ומניקה וכו' מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל (כנ ניני, שס). דכתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך איזהו אדם שהוא כאדם הוי אומר זה עובר שבמעי אמו (סנסי נז:). רי אליעזר סבר עובר ירך אמו ור' יהושע סבר עובר לאו ירך אמו (חולי כה.). -- ומיר: אין מסירין לא אברים בעוברים ולא עוברים באברים ולא עוברים ואברים בשלימים (סמוי ליג). המוכר מעשרו' שדהו לחבירו זכו׳ עוברי בהמתו לחבירו לא עשה כלום (ירוש׳ דמחיוג). היה רבי מאיר אומר מנין שאפי׳ עוברים שבמעי אמן אמרו שירה שגאמר וכוי (כרכי כ.). כן נת נהרג בדיין א' וכו' משום רבי ישמעאל אמרו אף על העוברין (סנה' כז:)---ובסהמ"א: ולמה

חוששת שמא מת עוברה (גמי סכטר ב, גינלצורג 170). בת כהן שבא עליה ישראל אין חוששין שמא נתעברה אלא מובלת ואוכלת לערב ובוי הוכר עוברה הרי זו מקולקלת למפרע עד מ' יום שכל המ' יום אינו עובר אלא מים בעולם הוא חשוב (רמצ"ס, מרותי סג). אכק נקרא מגין העובר להוציא הכוחות המתחדשים על הקרום ועוצר הבמן (נרצוני, חוכח חיים, בחריון, כ"י ביהמ"ד שכער). - ואמר הפישן: על הכל יתגדל מלך כל סוד עמו כי עד תום זה החדל עובר יחך אמו (מן היום, לימי פורים, כנף רננים, מג.).--*ועבר של דגים, ביצים של דגים: ידע אנא מפרשה בין עוברי דגים שמאין לעוב רין דגים שהורין עוברי דגים שמאים עגולין עוברי דגים שהורין ארוכין (נתן בר בח, ירוש' ע"ז בי). קרבי דגים ועוברן 1) אין ניקחין אלא מן המומחה (כג, פ"ז מ:). בסימני ביצים כך סימני עוברי דגים (שס).

עברה, ש"כ, מ"ל סמי עברות, - א) במו מעברה, שעברים בה נהר וכרום', Furt; gué; ford: ועכרה העברה לעביר את כית המלך ולעשות המוב בעינו (ש"ב יע יע). ראו אנכי מתמהמה בעכרות 2) המדבר עד בוא דבר מעמכב להגיד לי (שם יה כם). ועתה שלחו מהרה והגידו לדוד לאמר אל תלן הלילה בעברות 2) המדבר וגם עבור תעבור פן יבלע למלך ולכל העם אשר אתו (פס יז יו).--ובסהמ"א: ומצאתי בדברי הגאונים ו"ל שאם המחוז יבש שאין הספינה יכולה להתקרב ביבשה כדי שיעשו כבש מותר לירד בעברה היא בוצית קטנה שהעברה היא כגשר (שבלי הלקט, שבת קית). - ב) "שה"פ מן עבר, - כמו עבירה: צריכה להיות בודקת וכו' יתרות עליהן כהנות בשעה שהן אוכלות בתרומה רבי יהודה אומר אף בשעת עברתן3) מלאכול בתרומה (מדה ל ז). תיפתר בשהיה החמור טעון גדיים ובשעת עברתן פשטו צואריהן ואכלו מפתח החנות (רי יוסי בי כבי בון, ירוש' צ"ק כד). מנא ליה מעשר גמר עברה עברה מבכור (זנסי לו:)+ שהעברה שאני עובר קשה היא שנאמר ועברתי בארץ מצרים (מד"ר שמות טו). - ג) "כמו

.מרגי ד"ר מזיא.

⁽¹ פרש"י ביצים שלהן. ופרש עמג' לו שהוא (במו במו ovaria), עי' תיאוד' במד"ר (ברלם' לו, 336, הערה 11), PSm, Thesaurus וגם PSm, Thesaurus, ערך וברא.

[[]כך הכתיב, והקר' בערבות, וכן בתרגומים.] (2

[[]נמרכ"מ: עבירתן.] (3

העברה, —שה"ם מן העביר ה), כתב עברה, כמו כתב עבורי: וכל בית הכנסת שתראה את כתב עברה הוה יקראוהו ויעשו כאשר פירשנו (לסע"ג, מספר הגלוי ללד).

עברה, ש"כ, סמי עברת, כני עברתי, עברתה, עברתו, מ"ר עברות, סמי עברות, עברות, -פעם, זעם, חרון אף, Zorn; colère; fury ארור אפם כי עז ועכרתם כי קשתה (כוחש' מעוז). הנה יום יי' בא אכזרי ועברה וחרון אף לשום הארץ לשמה וחטאיה ישמיד ממנה (יסעי יג ט). מכה עמים פעברה מכת בלתי סרה רדה באף גוים מרדף בלי חשך . (שם יד ו). שמענו גאון מואב גא מאד גאותו לגאונו ועברתו לא כן בדיו (שסיוו). היו שרי יהודה כמסיגי גבול עליהם אשפוך במים סברתי (סוש' סי). אתן לך מלך באפי ואקה בְּעָבַרְתִי (שם יג יה). כה אמר יו׳ על שלשה פשעי אדום ועל ארכעה לא אשיכנו על רדפו כחרב אחיו ושחת רחמיו וישרף לעד אפו ועכרתו שמרה נצח (עמו' ל יל). הבנהרים חרה ייי אם בנהרים אפך אם בים עברתה כי תרכב על סוסיך מרכבתיך ישועה (סבק' ב ס). ישלח בם חרון אפו עברה וועם וצרה משלחת מלאכי רעים (מהליעה מע). אספת כל עברתף השיכות מחרון אפך (מס פה ד). כי כל ימינו פנו בעברתף (שם לש). מי יודע עו אפר וכיראתף עברתף (שסיה). רצון מלך לעבד משכיל ועכרתו תהיה מביש (משלי יד לה). בלע יי' וכו' הרם פעברתו מבצרי בת יהודה (ליכי ב כ). -- עכרת יי': בעכרת ייי צבאות נעחם ארץ ויהי העם כמאכלת אש (ישעי ע יח). על כן שפים ארגיז ותרעש הארץ מסקומה כעברת יי' צבאות וביום חרון אפו (מס ינ ינ). -- עַבְרַת וַדוֹן: זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זרון (משלי כא כד). - עם עברה: בגוי חנף אשלחנו ועל עם עברתי אצונו לשלל שלל ולבו בו (ישע' יו). -- דור עברה: גוי נזרך והשליבי ושאי על שפים קנה כי מאס יי' וימש את דור עברתו (יכמי ז כט). -- אש עברה: ושפכתי עליך זעמי באש עברתי אפיח עליך וגחתיך ביד אנשים בערים חרשי משחית (יחזק׳ כח לון גם כב כחן לא; לס יט). -- שבט עברה: זורע עולה יקצור און ושבט עברתוֹ 1) יבלה (משלי כנ ה). אני הגבר ראה

עני בשבט עברתו (מיכי ג מ).-יום עברה: יום עברה היום ההוא יום צרה ומצוקה יום שאה ומשואה יום חשך ואפלה יום ענן וערפל (נפני מיה). לא יועיל הון ביום עברה וצדקה חציל ממות (מסלי יל ד). - ואמר בן סירא: אל תבמה על נכסי שקר כי לא יועילר ביום עברה (ניים גכי ה ח). יום עברת ייי: כספסה ווהבם לא יוכל להצילם ביום עברת יי' נפשם לא ישבעו ומעיהם לא ימלאו (יחזקי ז יט). גם כספם גם זהבם לא יוכל להצילם ביום עברת יי' וכאש קנאתר תאבל כל הארץ (לפכ"ל ימ). -- ומ"ל, יום עברות: כר ליום איד יחשך רע ליום עברות יובלו (חיוב כח ל). שונקמי: קומה יי' באפך הנשא פעכרות צוררי ועורה-אלי משפט צוית (מהל' זו). הפץ עברות אפך וראה כל גאה והשפילהו (חיוב מיח). - ובתו"ם: אפילר בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשה עוברה יהיו כל צרכיהם לפניך (כנ חסדה נשם שר עוקנה, ברכי כע:), שהיא (גבורת גשמים) אוספת את העברה שנא' אספת כל עברתך (מד"ר נרחשי יג). ד"א פתחתר אני לדודי ודודי המק עבר נתחמא עלי נתמלא עלי עברה כאשה עוברת (שם שה"ש, פתחתי חני). באותה שעה נתמלא הקב"ה בעברה עליו (רי שמלחי, סנחוי ואמח ואמר המשורר: נמחו במבול למהר ארץ לא מטוהרה היא נה נמלט מעברה ויצא בשלום ותשורה (כתב"ע, חחד כבה חמוכתך). --ומ"כ, ואמר הפישן: שונאי תוכחות ומוסר פורעים עברות יובלו וברגז שבעים (חמתי שמו, יולי ב שבוע'). אויל מוכן לעברות מה לכהן בקברות (ירדה להליל, יולי שנה"ג).

מי שעבר על מצות אלהים, גרדף עם עון, חמא. מי שעבר על מצות אלהים, גרדף עם עון, חמא. מי שעבר על מצות אלהים, גרדף עם עון, חמא. "Derschreitung des Gesetzes; transgression de la loi; — of the law הירון על שאיגן זהירות בגרה ובחלה ובהדלקת הגר (שנה 13 בחלה). תשובה מכפרת על עבירות קלות על עשה: ועל לא תעשה ועל החמורות היא תולה עד שיבא יום: הכפורים ויכפר וכו' עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה לחבירו (יומי ס ס-ט). זהור מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושבר עברה כנגד הפסדה (אכוי צאי). שבעה מיני פורעניות באין לעולם

ו [קשה, רש"י פרש: שכט חמתו שרודה בני אדם כלה והולך. וכעין זה ראב"ע, ר"י נחמיאש ורלב"ג. רד"ס כשרשיו מפרש כשם אכיו עכרתו כמו עבור, השכט

שחוכטין כו התכואה, אכל זה רחוק. והשכע' גרסו ? עלדת:!!

של שבעה גופי עבירות (מסהה). עבירה יש לה קרן האין לה פירות (מוספח׳ פחה אנ). בשעה שישראל באין לידי עבדרה ומעשים רעים הגשמים געצרין (כני שמוחל בר נחמרי, ירושי ברכ' ה ב). (לולב) גדול פסול משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה (רי אמי, יומי ל.). ברולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה (כי נסמן בר ילחק, כזיר כג:). דאין אדם מתכפר בדבר הבא מן העבירה (רנס, סמורי כ:).-עבר עברה: כל המוכה את הרבים אין מספיקין בידו לעכור עבירה כדי שלא יהיו הלמידיו נוחלין העולם והוא יורד לשאול (חוספתי יוסייכס (ד) י). ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשובה (זכי פני יפתעחל, נרכי יע.). כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם (כי חליעזר, עם כח:). כיון שעכר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו (מצ הונח, יומ' פו:). כל העובר עבירה אפילו יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאלו עבר שבל השנה כולה (מגיי ס:). אין אדם עובר עבירה :אא"ב נכנס בו רוח שטות (כ' מחיר, סוע' ג.). אדם עובר עבירה בפתר והקב"ה מכריו עליו בגלוי (עס).-ובסהמ"א: חנופה יש בכאן אני וחבירי גנבנו אני ותב[ירי גולנו אני וחבי]רי עברנו עבירות סעות אני וחבירי עשינו מעשים מקולק[לים] וכו' לנקזי שכטר לו, גינלצורג 203.).—ועברי עברה: ענש הבתוב את הנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה (כ״ע, 'סנס' ע.). - ובפרם בעניני 'עריות וזגות: כל מקום שיש קרושין ואין עברה הולד הולך אחר הובר אאיזו זו כהנת לויח וישראלית שנישאו לכהן וללוי לישראל (קידום' גיב). ג' מיני הדרוקן הן של עבירה שבה ושל רעב תפוח וכו' סימן לעבירה הררוקן (שנת לג.). אין מחינה אלא לשון עבירה וכך הוא אומר תשחן לאחר אשתי (כ' יוחכן, קועי י.), בדין שתהא בת ראויה להיות כבן סורר ומורה שהכל מצויין אצלה בעבירה אלא נוירת הכתוב היא כן ולא בת (כני שמעון, פנהי פע:). מיום שחרב בית המקדש בישלה שעם ביאה וביתנה לעוברי עבידה (כי ילסק, בס עה.). שבשעה שהולך אדם לחמוא השמן מרקד לו עד שגומר את העבירה (מד"כ במדי כ).--וכן דבר עברה: כל העושה דבר עבירה ומתכייש מוחלין לו על כל עונותיו (כב, בככי יב:). שניהם לדבר עבירה צתבוונו (רנה, מגלייב). מלמד שתבען (פרעה למילדות מועבריות) לדבר עבירה ולא בתבעו (כי יוסי בכי

סנינל, סוני יל:). — וחרהור עברה: ג' עבירות אין אדם גיצל מהן בכל יום הרחור עבירה ועיון תפלה ולשון הרע (דג, ב"ג קסד:). — ובגוי לערוה: יוסף משלו ולשון הרע (דג, ב"ג קסד:). — ובגוי לערוה: יוסף משלו גתגו לו פיו שלא נשק בעבירה על פיך ישל כל עסי צואר שלא הרכינו לעבירה וישם רביד הזהב על צוארו ידיו שלא משמשו בעבירה וישב פרעה את מבעתו גופו שלא נגע בעבירה וילבש אותו בגדי שש (דעב"ב, מד"ר ויקר' כג). — ובסהם"א: כי העבירה האחת ממני שוקלת עבירות רבות משלו מפני שעבירתי מכוסה וצפונה ועבירתו נראית ומפורסמת (ד"י ל"ס, סו"ה, יסוד המעסה ס). חושק בנות מכיד, מסכמ' כ). — ובמשם' עריות: בשו לשמוע (ד" בעבירה יורשים כבשרים ביצד הית לו את או בן בעבירה יורשים כבשרים ביצד הית לו את או בן ממור הרי וה יורש כבשר (מו"ע סו"ת מסלום, דעו ו.

"עברה, עוברה, עברת, עוברה, - ש"כ, - סְעַבּרָת ¹), (2מוברה: Schwangere; enceinte; pregnant מוברה: שהריחה (מאכל ביוה"כ) מאכילין אותה עד שתשוכ נפשה (יומי ס ה). חצרות היו בירושולים בנויות על גבי הסלע ובו' ומביאים נשים עוברות8) ויולרות שם ומגדלות שם את בניהן (פרה ג ב). עברות ומניקות מתענות תשעה באב ויום הכיפ' ושלש תעניות שניות של ציבור (מוספת' מענ' ג (ג) ג). באותה שעה אמר רבי) אי לכם חיות שבארץ ישראל אי לכם עוברות שבארץ ישראל (ירוסי כתוני יב ג). האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו (גיע' כג:). עוברה שהריחה כשר קודש או כשר חזיר תוחבין לה כוש ברוטב ומניחין לה על פיה (יומ׳ פב.). ביצד תולות (נשים הישנות כמטה אחת את הדם שנמצא כה) זו כזו עוברה ושאינה עוברה תולה עוברה בשאינה עוברה וכו' היו שתיהן עוברות וכו' (כדס ק:). כל אותן י"ג שנה שהיה חושש רבי את שיניו לא הפילה עוברה בארץ ישראל ולא נצמערה יולדת (כי יוסי כר חבין, מד"ר צכחשי לג). לאשה עוברת שנחבשה בבית האסורין ילדה שם בן גדל אותו הילד עבר המלך לפני בית האסורין התחיל אותו הילד לצווח אדוני המלך למה

⁽¹ בהשממת מ"ם הבנין, כמו מועט, ממועט, (1 בהשממת מ"ם (Segal, Gram. of Mishn. Heb. §. 62, 130 עי,

[[]במרכ"מ: עכרה.] (2

^{(3 [}במדב"ם: עברות.]

אני חבוש בכית האסורים אמר לו המלך בחמייה של אמך את נתון כאן (כ' לוי, עס דנכ' ע).—ובסהמ"א: תעוברת שהיא מקשה לילד מותר לתתוך העובר במעיה בין בסם בין ביד (טו"ע מו"ע, מוגל מכס).—ואמר המימן: בעברה המלימה במרם יבא חבל (לדיר ונאס, יול' ענת לסכ ענוע').—ועי' עוד עברה.

יעררן, שיי, -אולי כמו עָבֶר, ואמר הפּימן: גם אל מרים נמסר מעין באר גנים עליו עת שיר עונים ישקה נאות מדבר בסביבותיו חבר פרח וציץ שרון ובעת הכל עבר ון מות ולא חיים (כנף רכניס, סימוני כ.).

יעברות, שינ, -- כמו עבר: כי הביא מה שנתחלף בלשון והשוה בטעמים שהביא המאמרות העומדות שהם לא עברות ולא עתידות (זונש, חשויעל רפע"ג 122). עבריום, מייז, נקי עבריה, מייר עברים, עבריים, hebräisch; עבריות, שהוא מכני ישראל עבריות, עבריות, האמר מלך מצרים למילדות : hébreu; Hebrew העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה (ממות ח יה). זירא (משה) איש מצרי מכה איש עברי מאחיו (פס ב יה). והנה שני עברים נצים (פס יג). כי תקנה עכד עברי שש שנים יעבד (מס כח ג). כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ויעברך שש שנים (זכרי יסיב). לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו העברי יהעבריה חפשים (ירמי לד ע). -- ב) שזו"ינ, -- כל אחד ואתר מכני ישראל, Hebräer; hébreu; Hebrew: כי לא יוכלו המצרים לאכל את העברים לחם (נכחשי מג לב). ויאשר (פרעה) כילדכן את העבריות וראיתן על האבנים (שמות ל יו). ותאמר (כת פרעה) מילדי העברים

1) [קדמונינו פרשו באופנים שונים, וו"ל; ר"י אומר כל העולם כולו מעבר אחד והוא (אכרהם) מעבר אחד והוא (אכרהם) מעבר אחד ר"נ אומר שהוא מכני בניו של עבר ורבנן אמרי שהוא מעבר הנהר והוא משיח בלשון עברי, ע"כ (תד"כ בלסימנ). ומהמפרשים העברים וגם החדשים יש סברים כמו ר"ב ויש סברים כפרוש הראשון של רבנן ואלו הם הרב. זרעת רב החקרים נפה שהשם הוא אחד עם השם הוא אחד עם השם הבו הגוכר באגרי עמרנה, עי' ע" Hebräer, 83 ff. בפך הגכרים (בכלסי לע יד; ש"ל דו); בפי ישראל כשהוא בדבר אל הגברי (בכלסי מג לג; שמום לעו); וכן גם תאר ישראל לגברי (בכלסי מג לג; שמום ל עו); וכן גם תאר לאברהם (בכלסי מג לג; שמום ל עו); וכן גם תאר לאברהם (בכלסי מג לג; שמום ל עו); וכן גם תאר לאברהם (בכלסי מג לג; שמום ל עו);

וה (שס ב ו). האלך וקראתי לך אשה מינקת מך העברית (שס ז). יו׳ אלתי העבריים 1) נקרח עלינו (שם ג ימ). מה קול התרועה הגרולה הואת במחנה: העברים (ש"ח ז ו). התחוקו והיו לאנשים פלשתים פן תעבדו לעברים כאשר עבדו לכם (שס ט). ושאול תקע בשופר בכל הארץ לאמר ישמעו העברים 2) (פס ע ג). כי אמר ⁸) פלשתים פן יעשו העכרים תרב או חנית (שס יע). זעכרים 4) עברו את הירדן (שס ז). ויאמרג פלשתים הנה עברים יצאים מן החרים אשר התחבאו שם (שם יד יה). והעברים 2) היו לפלשתים כאתמול־ שלשם (מס כל). ודוד ואנשיו עברים באחרנה עם אכיש ויאמרו שרי פלשתים מה העברים האלה (שסי כע ב-ג). ויאמר אליהם עברי אנכי ואת יי' אלהר השמים אני ירא (יוני א ע). -- ובתו"ם: שני גימין שכתכן זה בצד זה ושנים עדים עברים כאים מתחת-זה לתחת זה ושנים ערים יוונים כאים מתחת זה לתחת זה את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר" עד אחד עברי ועד אחד יוני ועד אחד עברי ועד אחד יוני כאין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין (גיע׳ עון). יש בעבד עברי מה שאין בעברייה וכעברייה מה שאין כעכד עברי עבר עברי יוצא בשנים ובו' (ספרי דברי קיק).--והלשון והבתב העברי: ד' לשונות נאים שישתמש בהן העולם ואילו הן לעד לומר רומי לקרב סורסי לאילייא עברי לדיבור וכו" עברי יש לו לשון ואין לו כתב בחרו להם כתב אשורי ולשון עברי (יכוש' מגל' חיח). בתחילה ניתנה תורה לישראל ככתב עברי ולשון הקודש חזרה וניתנה להם בימי עזרה בכתב אשורית ולשון ארמר כיררו להן לישראל כתב אשורית ולשון הקודש והניהר להדיוטות כתב עברית 5) ולשון ארמי (מר צוערם ואיתיתא מר עוקבא, סנהי כא:). בלשון עברי שמו ייבי ובלשון ארמי שמו חמר (כי יהודה הלוי בר שלום, מכסי שמיני ז).-ובסהמ"א: ולא יעבור מן הפירוש הוה. כלישון העברים (דונט, חשוי על רקע"ג 14). זה מקרא

^{1) [}צורה מלאה זו דרשו במד"ר (שמוס ג) כשתרי תכוח, זו"ל: למה הוא קורא אותם עכריים על שב-שעכרו ים, ע"כ.]

^{2) [}השכע' גרסים: העכ**דים, עי' בפרושו של'** סגל.]—3) [כך הכתיכ, והקרי: אמרו.]

לן [השבע' מנקדים וְעְבְרִים, ֻעִי' בפרושו שה € סגל.] –5) בפרוש ר״ת הגרסה: עברי.

לשון עברי של חומש (רס"י, מגילי ג.). וזולת זה ממהגיהם ממה שנוהגים גם כן העבריים בלשונם (ר"י ל"ח, הרקמ" XI). ואין להקפיד על צאת הכוכבי שיש לו שני פירושים שכמה עברי יש בתלמוד שלשונם שוה ופירושן חלק (ספ" ירלים קב, לג:"). תקרא מפר מגיד מתר אמרי שפר אל דת עברים אל סוד משקל כבד וקל גם עקלקל חא לך מורים (קבלה על מולחכת השיר צ, גיצולר (19).

"עַבְרָיאֵל, -- שם מלאך: חשר הששי עבריא "ל וכל מחנהו (כ"נ צר"י ללחנן, עמ"ה, הקדמי ד, ה.).

עַבְרַיְּרֶתְ, ש״נ, מ״ל עָבְרִיזֹת – אשה מבני ישראל, – עי' עָבְרִי.

"עַבְרָיּל, מייז, -- של עברה: אמגם אם היה העון המחייב זה אמוגה בוזכת או מעשה עבריי שהם ב' חלקים ראשונים אשר אליהם תחלק התורה האלהית (כ' לנכסס בינלגו, דרך למוכה ג, כג:.).

יבריין, ש"ז, מ"ר עברינים, עבריינים, –םי "עבריינים, –םי" Gesetzesübertreter; שַׁעַבַר על התורה, עַבַר עַבַרוֹת יאמר רב המקשה עצמו :transgresseur; transgressor לדעת יהא כנדוי וכו' ורב אמי אמר נקרא עכריין שכך אומנות של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך (נדה יג:).-ובסהמ"א: כי העושה זה הוא עבריין גמור אשר לא יאכה השם םלות לו (כ"י בכי חנטולי, מלמד החלמידים, קעז:). ואם הוא עבריין באחת מכל מצות האמורות כתורה במזיר ולא עשה תשובה אינו חיי' לא להחיותו ולא לחלוותו (פפי ירחים מז). וצריכים העדים להעיד מה שהם יודעים לפני בית דין אם יתבעו בית דין שנאמר או ראה או ידע וכשראה אדם עכריין בדבר צריך להעיד עליו (כ"ח הקרחי, פפ׳ ג"ע, דין העדים, קלד:). וזה כמו שיתגבר הקטן בגדול כשיהיה שונא או הנקלה כנכבד והעבריין בנזיר אלקים (כ"י מסיר ליחון, מסי לופ׳ ג יה). קרא עליו ערער, שמעון הנו׳ וקרא לו עבריין בי הפל חק השבועה (פרי החלץ, סויית ב, חומי טוען ונעען ה). גי"ה הגיעני ע"ד עבדין א' שהערים כאלו מכר חמצו לנכרי ועבר עליו הפסח (סחס סופר, לו"ס קו). -- "ומ"ל: על דעת המקום ועל דעת הקהל ובו׳ אנו מתירום להתפלל עם העבריינים (מכלי ערצי יוס"כ). ולא כאלה הרשעים העבריינים הקסים ביחוד בב"ה ומחש"י אינם יראים (הקנה, כוונת ק"ט).

"עַבַרְנוּת, עבריינות, ש״כ, בעשה העברין, עברה:
אם אין בית דין מכין ועונשין אותו על
עבריינותו והן אמת כחא דהיתרא הלוה אלמלא
כתוב אפשר לאומרו מכח מברא ישרה (כפלי לבית
דוד ב ט. ואם נשאת ב עברינות תצא (כ׳ בכיתין,
מו״ת כל).

שַׁבְּרֵירוֹן, שם מלאך רע: השר השביעי עברירון גווניו כדמות עבים והוא וכל מחניהו מתלבשים בעבים המסבכים בעולם כל מיני נזיקין (ר"כ נר"י חלסכן, עה"מ, שער קרים חרצע עו, פר::).

"עַבַרָית, ש"כ, -- כמו עבריה: ראה רובה אחת מלקטת שעורים מתחת גללי הסום אמר להם רבן יוחנן בן זכאי ראיתם ריבה זו מה היא אמרו לו עברית סום זה של מי הוא אמרו לו פרש ערבי אחד (מכיי יסכו ל).-ובפרט הלשון והכתב העברי: גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית עד אחד עברי ועד אחד יוני וכו' כשר (גיטי ט ס). משנין שטרות מעיברית ליוונית ומיוונית לעיברית ועושין לו קיום (מוספתי ב"ב יל ח). קראה (את המגלה) גיפטית עברית עילמית מדית יוונית לא יצא וכו' גיפטית לגיפטים עברית לעברים וכו' לא יצא (מגילי יח.). אין כותבין לא עברית ולא ארמית ולא מדית ולא יוונית כתב בכל לשון בכל כתבים לא יקרא בו עד שתהא כתובה אשורית (קופכים ו). או ששוה אותיותיהן (של תפילין) או שכתכן עברית או שעשאן כמין קמיע הרי אלה פסולים (מפכ' תפילין, הולי קירכהיים). -ובסהמ"א: לשון הקדש הכרית אשר היא לשארית בשקלו העברית במשקלים ורום (חשו' חלמידי מנחס 7). כי יש סלות בלשון עברית מלה אחת מתחלפת בפתרון לשמש בנין וסתירה (כש"י, שמות כז ב). ולא רצה באמרו ולשון עלגים הלועזים אשר אינם מרברים עברית בלל (ר"י ח"ת, הרקמה VI). ועיי עברי.

יעברנות, ס"ל, - אולי כמו בערות: וידוע כמו כן שאין שהדתות ההם המדמים לדתגו הם דברים שאין להם להם פנימיות אלא ספורים ודמיונים שהתכוון להם המדמה לככוד עצמו ולאמר עליו שהיה כפלוני ופלוני והתבארה עברגותו לנגד החכמים וגעשה דבר שהוק וליצנות (כ' כמום מעכני, מגלי סימן להרמצ"ם 9).

עבשי), ממנו עָכַשׁ.

[&]quot;) עי' שרש עפש, וֹקרוב לוֹה גם אבש.

בניני לייני עבשי, עבשה מגופת החבית, וכיוצא בוה, כמו עפש: עבשה "2 פרות תחת מגרפתיהם נשמו אוצרות נהרסו ממגרות כי הכיש דגן (יולי ליי).

- ובסהמ"א: בשים הפריכם ועבש וכוח אונם הרשים (לסע"ג, ענודס, קונן מעסס ידי גלוכיי צ, 18). הגפן הובישה והתאנה אומללה ועב שה ועין המים יבשה (ד"ס יסודי מלכיס ולו"י צ, מן 27). משכב מנוחה אלי אבות אוי גבחרה גופת קרושים בלי תרקיב ועובשה אוי גבחרה גופת קרושים בלי תרקיב ועובשה (לישני, לספוף לקפר, לפנס פענס, קנן על יד ז, 26). לשונם ברע שתו ויין ענושים ישתו גאותם בקרבם עבושה זעליהם תכסה הבושה (לי עזל סגנלי, סוכס' מוסי, סקדמי). אל תתפאר בתכמה כי חכמת אדם אין נגד ד' משיב מבקר יציץ וחלף לערב ימולל ויבש (לי שלמס ללעמי, בכקר יציץ וחלף לערב ימולל ויבש (לי שלמס ללעמי, בכקר יציץ וחלף לערב ימולל ויבש (לי שלמס ללעמי, לוכי סמוקל, ד:).

"עַבְשׁים, עובשן, ש״ז, מ״ר עַבְשׁים, עובשין, — א) מין תפוח, ועצו, כמו הבש, חבוש: וכן היה ר' יוסי אומר שורשי העובשין והתפוחין והאתרוגין של קטן לתלותן בחופתו או על פתח חנותו הרי אלו מצמרפין (מוספתי עוקלי לה ס).—ב) "עפוש ורקב, -sehim. העבש (mucor) (שיממעל) הוא השר נראהו לפעמים על לחם יבש וישן (שינהלק, אשר נראהו לפעמים על לחם יבש וישן (שינהלק).

ני הערה לקמן. (1

:'תרגום השבע' ἐσκίρτησαν δαμάλεις 'תרגום השבע' (2 רפשו פרות. ואין להכריע אם באמת היתה למתרגמי יואל נסחה אחרת, או זה תרגום עפ"י סברה, עכ"פ כבר אמרו גם החדשים, כי אין כאן שום מקום לדבר על הפרות. ת"י: אתמסיאו גרבי חמר תחות מגופתהון, ע"כ. ור"ל נתעפשו, והביא גם ריב"ג את ת"י והוסיף: מנ קול אלמשנה ועל הפת שעיפשה ויגיאנש קול אל ערב פי ע'יר הד'א אלמעני עבש עליה אלושה' אי יבש והר'א אלמעני הו אלאליק ענדנא בעכשו פררות אי יבשת כאנה קאל יבשו, ע"כ. ובעבר": מלשון המשנה וכו' ודומה לזה מה שאומרים העוב בזולת הענין הזה עכש עליה אלושח' ר"ל יבשה הצואה, וזו המשמ' יותר באה אצלי בעכשו פרדות כאלו אמר יבשו, ע"כ. [ועי" גם לקו"ק קמו.] רש"י כמו ח"י במשמ' נתעפשו, וכך רד"ק. [וכן מנחם, אכן כוחן, עי' עמרת צבי לכבור גרץ 106]. לכ החדשים פרשו כמו ריב"ג במשמ' יבש, וקצתם הגיהו לפי התרגום היוני. והיותר נאות לפי הנסחת המקבלה הוא פרושו של ת"י שהסכיםו עליו רב הקרמוני. ועי' ערך מגרפה וערך פרדה.

"עַבְשׁרְתָ, סיג, - אולי כמו עכש ב), יְקב, חְלשה:
וכן מי שקיים בהם עב שות על אלהינו יחיש
עושה נוראות (כיי סיקי, JQR. VIII, 484). - ובמשמי
עפוש: קול מבשר אתה שומע מבשר ברכה משמיע
ישועה ליבושת המים ונאות גרן ויקב וירק דשא
ולמהר עבשות אויר ארץ לא ממוהרה (כש"ס, מכנכ
כוקות, כוס תכחומיס ז).

עכת

איעברן, ממנו עבות, עַבֹת.

עַבְתַּת, שִישׁ בּוֹ :dichtbelaubt; feuillu; leafy ולקחתם עלים הרבה, לוכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עָבֹת וערבי נחל (ויקלי כג מ). ויראו כל גבעה רמה וכל עץ עָבוֹת ויובתו שם (יסוק' כ כס). ותחת כל עץ רענן ותחת כל אלה עָבְתָּה מקום אשר נתנו שם רית ניחת (פס ויג). צאו ההר והביאו עלי זית וכו' ועלי עץ עָבֹת לעשות סכות ככתוב (יסמי ס יס).

ביעבת, ממגו ביעבת.

בּיעַבַת, – קל לא נמצא.

-- שני, יְעַבְּתוּהָ. -- עַבֵּת את הדבר, עשה את הדבר למשחק: השר שואל והשפט בשלום והגדול דבר חות נפשו חוא וַיַעַבְּתוּהְ וֹ) מובם כחדק ישר ממסוכה (עיכי ז ג).-- ובסהמ"א כמו עות: וסקלו נתיבותיה ועבתו

ו השבע' תרגמו ἐξελοῦμαι, יאולי שרף, ואולי היתה לפני מתרגם מיכ' נסחה: ויבערוה, ת"י: זוי עליהון דקלקלוה, ע"ב. פרש במשמ' קלקול. תרג' ירוש': עבדנוה כקלעיה דחיבין, ע"כ. במשמ' עץ עלת. ריב"ג: ומג הד'א אלמעני הוא ויעכתוה אלצ'מיר אלד'י פי ויעכתוה ראג'ע אלי הות נפשו יקול אנהם יפננון אל'שר ויפרעונה. ע"כ, ובעבר': ומהענין הזה (של אלה עכתה) ויעכתוה הכנוי שכויעכתוה שב אל הות נפשו הוא אומר שהם מסעיפים הוות נפשם, כלומ' מה שיש בלבך מן הרע ממעיפים אותו ומגדילים בו, ע"כ. רש"י כמו תרג' ירוש' מלשון קליעה. [וכך ר"י קרא: לשון עבותות וגדילים (ברכת הברהם לכבוד ברלינר 25). ור"א מבלגנצי: מעבתים ומגדילים את הרע זכו' כמו מעשה עבות, ע"ב.] וכך רו"ל: ויעכתוה פרוש וישלשלוה כי הם שלש בפסוק השר והשופט והגרול, וכך רד"ק. והחדשים קצת ספרשים כמו עות, עותו המשפט, וקצתם סכרים כי הנסחה משכשת. והנראה כי מחשרש הערכי עכת'a שתק, עשה דכרים במלים [השאר חסר בכ"י המחבר.]

מלותיה ותיבותיה (כ"י ח"ס, הכקמס, הקדי).—וכמו קלע זמרג: מוף גדל במים וכו' ותוכם מסוגי רך וממנם יע בתו הכסאות ויעשו מלים ושאר דברים (לינזל, כחם למודים ח ז, ל.).

ע"ג. ר״ס – על גב, על גבון עובדו גְּלוּלְים. ענא. – עי' עָגָה.

ַ עָנָב. – עי' עונָב.

ענבי, ענב, ענבה ענבה.

ענב, ש"ז, מ"ר ענבים, -א) אהבה ותאוה להודונות Liebesverlangen; amour sensuel; בין וכר לנקבה, sensuous love: ושמעו את דבריך ואותם לא יעשו כי עגכים כפיהם וכו' והנך להם כשיר עגכים יפה קול ומטיב נגן (יחזקי לג לח-לב).--ואמר הפיטן: ויהי לאבל כנור ושיר ועגב הקודרים ברנה ותודה התהלך כשגב (משוב הרחמנו, סליח׳ ללו"ג). ובור מבב צקלג ונגב עמלק יושב בארץ הנגב פגרו מוב רואי מנשף בעגב (זכור, יולי פרטי זכור). וההפרש בין ידיד לאהוב היא אהכת החשק והעגב לא כאהבת גשים כי היא אהכת מסוגלה ונקראת ידידות הנפש (כי שלמה ב"כ שמוחל, ספי המלילה, צכר 16).-ושירי עגבים, שירת עגבים, ואמר המשורר: אי ישן מחדש גילים אי שירת עגבים כל דם נאסר לאצילים כלתי דם עובים (כחב"ע, חי ישן). כל א' וא' מרבה רננים ושירי שגבים ופניהם פני לחבים (קוצן על יד ע, שריד מעיר, 11). וגראה אסור בענין הגשים המגדלות בניהן בשירי עגבים ודברי חשוקים לפי ששירים אלו מטמאים הגוף והנפש (כ' אליסו, שצע מופר כד). ב) "מ"י מן עגבות, עיי עגבה.

עָגְבָה האשה, התאוו לחורוג וב"ו הודוגות בְּשְׂרִת, עַגְבָה האשה, התאוו לחורוג וב"ו הודוגות בְּשְׂרִת, עַגְבָה האשה, התאוו לחורוג וב"ו הודוגות בְּשְׂרִת, sinnlich lieben; aimer sensuellement; to love carnally ותתן תונותיה עליהם מבחר בני אשור כלם וכבל אשר עַגְבָה (יסוק' כגי).—וְעָגָבָה אל פלוני, השתוקקה אליו להודוג בו: אל בני אשור עָגָבָה מחות ומגנים (שס יצ). — וְעַגְבָה על פלוני במו"ב: ותון אהלה תחתר ותְעָבָר על מאהביה אל אשור קרובים (שס ס). לכן נתתיה ביד מאהביה ביד בני אשור אשר

עָבְּכָה עליחם (מס ע). וְמַעְבֶּבְי וֹ עליהם למראת עיניה:
ותשלח מלאבים אליהם כשדימה (מס יו). וְתַעְבָּבְּה עַלֹּ
מלגשיהם אשר בשר המורים בשרם וזרמת מוסים
זרמתם (מס כ).—ובמשם' חְשָק, ואמר המשורר: אילת
על דוד עגבה יום יום לראותו תאבה בליל ברחובות
סבבה עד תמצא את שאהבה (כלפ״ע, לילס על זוד).
בא יום ולא היום אשר קויתי בו ממך המדת לבבי
זרתי ואעגבה בבוז תמול הפחתי (עמני, מסנ' ל).
תשכבנה על מפות קרשות שן עם הבנים תקוצנה
בעלים תעגבנה נתינים (מס). עשיתי לי משם
עוגב למו עופרים בה אעגבם יחד הרם דגליך:
(כש"ס, יכיעום שלמס ילו:).—"וניכ' פעוי: לי עגובה ברה
בחמה ומובה על יצועי תאיר כמו המאורות בלבנה
יפה אדומה לבנה אך קווצות שערה בלבי שחורות.
(כ' סעדי לבן מלון, מלוכם ספיר, כינוילכ 1).

- בשני 2), "עַבּב, התעלם באהבים עם פלוני, "עַבּב, התעלם באהבים עם פלוני, haben; courtiser; to make love to, נותן לך רשות להכנם בכית שבתי בו ולשחוק עמה ולעגב 3) אותה כרצונך (מעפה יכוסלמי, דה"י של מסה, סת.). ונמשכו דברי אהכה ואחוה ורעות ביניהם עד שיצא הקול בעיר פלוני עיגב 4) את פלוני ופלוני עוגבת את פלוני (ממס ישכים, שו"ם לג).
- -ספטי התעניב, יעניב, עשה שתהא אהבה: בהושעת. תרידי שגב מכף מלך נגב ויעגיב 5) עגב הבן את. הבת (כסושעתס יסודס ולסכיס, מסזי ויטרי 450).
- —החסי "התעצב,—כמו קל: נסשי בין פוך מאסה לשוא עלי תתעצבי (משנ"ג, אל נסשו). גודע כי בכסלה הרבה הגדוד לו התעצבה על דת דהבה כאישון: ובגות (יונה נכאנה, חסלי ישרים, דם.).

עַבֶּב, מ״ז, מ״ר עְנְבִים, --מי שדרכו לענֹב, מזנה וְנְאֵף.
Buhler; amoureux; paramour
כי תלבשי שני כי תעדי עדי והב כי תקרעי בפוך
עיניך לשוא תתיפי מאמו בך ענְבִים נפשך יבקשו
(יכמי ד ל).

עַבְרַ ה, ש״כ, כני עַנְבָתָה, —כמו עַנְב: ותרא אחותה אהליבה ותשחת עַגבתה ממנה ואת תזנותיה מזנוני

[[]בערב' עג'ב ג), תמה, העריץ; עג'יב (1 אהוב.)

a) عجب (b) عجيب

נותעצב כתיב ותעגבה קרי.]

[[]עי' הערות הבאות.] (2

אפשר שהוא קל: ולעגוב.] 4) [אפשר שצרי קל: 3] [במחו' ארג' (כסועג" לצרום עוגב, קל.] 5] [במחו' ארג' (כסועג"), הגרסה: ויעגב, פע'.]

אחותה (יסוקי כג יה).—ובסהמייא: חובב עגבה אוהב זרים (מקף זיקו). גם בא עד אחד שקודם הגירושים הית בין פורפיניין והאשה הנז' דברי עגבה ואהבה ושראה אותו פירפיניאן הוא בחצר והיה בחלון גבוה הרבה שהיה מסתכל בה וקורץ בעיניו גם מדבר עמה דברי עגבה ואהבה (ממת ישרים, שו"ת לג). --- ומ"ר עגבות כנוי לשת; אחורים של גוף האדם שהוא ישב Hüfte, Hinterbacke; hanche, fesse; hip, עליהם, buttocks: עצים בעולם עצים בארם זה עצמותיו של אדם גבעות בעולם גבעות באדם זה עגבותיו של אדם (מזכ"כ למ), עגבות אין בהן משום ערוה (ירוש' סלה ב ד). וינאץ השקד זו קליבוסת ויִסתבל החגב אלו עגבות ותפר האביונה זו תמדה (שנת קנב.). א״ר אושיעה משמיה דרב אדם הראשון גופו מככל וראשו מארץ ישראל ואברין משאר ארצות עגבותיו א"ר אחא מאקרא דאגמא (פנסי לפני), למה הולד רומה במעי אמו לפנקם שמקופל ומונח יריו על שתי צדעיו שתי אציליו על כ' ארכובותיו וב' עקביו על ב' עג'בותיו וראשו מונח לו בין ברכיו (כ' שמלחי, כדה ל:).--ובסהמ"א: סנטירו יש גורסים כך ואנו גרסנו סנימרו מנגד מתניו מצדו בין צלעותיו לעגבותיו ונקרא בלשון ישמעאלים אלרצר (חשוי הגח' הרכני ח). לפי שהעגבות!) שם הנקבים שמוציאין המיאום לפי׳ בראן מאגמא דיוקרא, שאיגו מקום יפה (ערוך ערך חגמח). פ"א עגבותיו כבדים לו נפלו פי' (לא יכלון מלט משא שאינו יכול לסבול צואתו (שס, ערך כנד). ויסתבל החגב שיהיו עגבותיו לו לסבל ומשאוי (כשב"ם, קהלי יב ה, הולי יליכק). בכנורות על השמינית אחשב שהוא כלי זמר יש בו שמנה יתרים הנקרא (גישאר"א לשינ"א כלע"ו) ומוה המין הנקרא (לאו"ם בלע"ו) והוא עוגב בלשון הקדש כי יש לו בדמות עגבות (כלנ"ג, דה"ים עו, חולה"ם ב). ובתחתית המוח יש נקב עגול ובו יוצא המוח לחום השדרה עד העגבות (כיית חלדני, ש"ח ד, מו:י). שני צירי החים במקום שקבועים הירכיים ועושים נטייתם לצד הפנים הוא נקרא בל"ה עגבות ובל"ל אינגווינ"א ובל"א בימע"ך (ברוך משקלוב, עמודי השמים, הפחרת חדם, ע.). --וגם מ"י "עגב: ומתחלת עצם העגבות יצאו ג' בתיבות מכל עגב לנחיב אחד וכולם יורדים אל הרגלים (ראב"ד, פי' ספי ילירי, טו.). זוה יכנס בבלי העגב שממנו

יעשה הקשר הראשון (מכלוז בן זכנים, ספי ללמנסור, פעל סעלמוס, כ"י וסיקן). כל עצמות הרגל הם כ"ם ואלו הם הענב וקצה השוק ועצם העקב ועצם האריה (שם). הענב וקצה השוק ועצם העקב ועצם האריה (שם). בער בקר, סייז, כקי עגביית, של עגבה: אחרי שדברה הנערה החושקת את כל הדברים הנוברים להקל מעליה בובד חליה מאהבה נשאה עיניה וראתה נערות אשר היו שומעות את קולה ולועגות עליה על היותה נמשבת אחרי האהבח העגביית בהיותה כעורה ושחורה (כ' יוסף דון יסיל, פיי פס"ם, שסוכם לכי, ו::).

קטנה של בצק אפויה, Kuchen; gâteau; cake: מהרי שלש סאים קמח סלת לושי ועשי עגות (נרחשי יח׳ו). ויאפו את הכצק אשר הוציאו ממצרים עגות מצות (שמות יב לע). שמו העם ולקמו (את המן) ובו' ועשו אתו עגות והיה מעמו כמעם לשד השמן (נתלי יל ה). עשי לי משם (מהקמח והשמן שהיה להאשה) עגה קמנה בראשנה (מ״ל יז יג). ועגת שערים תאכלנה (יסוקי ד יצ) - עגת רצפים, אפויה על רצפים: ויבט והנה מראשתיו ענת רצפים וצפחת מים (שס יע ו).--עגה לא הפוכה, לא אפויה אלא מצד אחד, ובמליצה לעם שאין דעתו מישבת עליו כראוי: אפרים היה עגה כלי הפוכה אכלו זרים כחו והוא לא ידע (סוםי ו ח-ע).--ובמדר': ולמה נקרא שמו עוג שבא ומצא את אברהם יושב ועוסק במצות עוגות (מד"כ ככלשי מצ). תשע סאין אפתה (שרה) שלש לעוגות שלש לחביץ ושלש לפיני פילומפיה (כי לביתר, עם מת).--ובסחמ"א: כשר אפעה מערבין בו לחם חמץ יבש שחוק ועושין אותו עוגות כמין סלעים ומיבשין אותן ומכניסין אותן עם שאר סימנין בשריאקא (חשף הגחי גניי, חקף 211 / שמענו שיש מקום שקורין לעוגה קליר על כן נקרא ר' אליעור הקליר שאכל עוגה שהיה כחוב בה קמיעא ונתפקח (ערוך ערך קלר). קנובקאות לא איתפרש וכו' ושמא הן כעין עוגות של יונקי שדים שמחזירן לסולתה לעשות להם חלובה (כ״ש, סלה ל ה). ועוד צריך ליהוהר שלא יאפו עוגה קמנה בצד פשטי"דה פן יאכל העוגה בחלב (ססכומס, אויים פא). נשאל לרבינו מאיר על עוגות התינוקות שכותבין עליהן האותיות ותיבות איך אוכלים אותם התינוקות ביו"ם (מכדכי, שנת שקט). דברים אלו עוגה בלי הפוכה כלבל כמה דברי' אשר אין להם שחר (רשב"ה, משמרת הבית על חורת הביח, ביח הנשים ה). ואם

⁽בהוצ' קוהום: עגביות.)

יפעם לי מעם מערנות שרים הסרוחים על ערשותיהם כמעם עוגת רצפים תחת צל רתם ברתום מרכבות בבודך על ראשי ההרים (רש"פ, די כוסות, כוס ישועות ל). ←ובחכפת הרפואה, שפך דם שנקרש, Placenta (1 placenta). sanguinis: ואם לא יהיה שם חפוה חוקה אך כשיהיה מפה מפה ותהיה בעוגות או ראוי שתהיה ההקוה מעט מעט (קאנון ג ס א ד).--ועוגת הרחם: והנה זאת הליחה הדקה המדבקת היא מתעבית מידי זמן זמן אשר אחרי התעבותה בשלימות נקראת אז בלשין החכמים עוגת הרחם ובל"ל פלאצענמא אומערינא (בכוך משקלוב, עמודי השמים, תפחרת חדם, ג:). - ובשלאכת הרכבת הרפואות, רקיקי רפואה קטנים, pastilli): או יעשה (מהסמים הנוכרים שם) עוגות וישתה מהן במי בסבור (נרצוני, אורה חיים, צחליי הראש א, כ"י ציה"מ שכער). זראוי שתבא ההרקה בעת שלא תהיה קדחת ואץ"פ שהנהנה לפעמים תקל השקוי הנה המורסא מחוירתו זראוי שיתמעם מהם העוגות הקובצות 2) ואע"פ שיהיו חזקים כמו עוגות ברבריש וביחוד בעת העצר המבע (קלון ג יד יב). עוגות ורדים חצי זוג ומעט מסחישת אפסנתין (שם יג ד ל). ועוגות הכוכב חוקי תועלת מן הפוקות (שם היב). תאר עוגות אפעה זבו ולא יאות לעוגות אלה כל אפעה אבל ובוי זכשימות תוציא קרביו וכו' ואחר תעשה עוגות דקיקות (שם מזכרת הכפוחה ח'ח ב). ואם לא יהיה שם תפוה חוקה אך כשיהיה מפה מפה ותהיה בעוגות או ראוי שתהיה ההקוה מעט מעט (שסג ה ד). ויקח בכל בוקר כמו דראמה עוגות מקנפורה עם מעט מהיולי הניו' ווה תואר העוגות עלי וורדים וכו' (ילחק בן טודרום, באר לחי).-ב) *עגול,-במו חוג, Kreis; cercle; circle: מה עשה (חוני המעגל) עג עוגה זעמד בתוכה (מענ' ג ס). ואמר המשורר: על כן לא תמדד עוגתו ולא יודע שעור קומתו (כחב"ע, חי בן מקין).-ג) בור עגול, כמו עוגיה, עוקה: אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ולא לתוך כלים אבל שוחם הוא לתוך עוגה3) של מים (סולי ב ע). מוכר

1) תרג' ד"ר מזיא.

ער' ערך קבץ. (2

3) [ס"א עוגא, במדב"מ: העוגל, וכן מביא רש"י וכן גרסת הערוך והוא מביא גם גרסה אוגן, וכן גרסת הרי"ף וכ"י מינכ'. וכן גרס הרמב"ם, ועי' כסף משנה, (הלכי שחיע' 3 ה); גם ד"ס.]

אדם עוגתו¹) של מים לנכרי ומחליף עמו משבת למוצ"ש ואינו חושש (מוספת' מו"ק 6 d).

איענה, אייענה.

*עַרָּה, עגא, אגא, פ״ל, – לשון עגה, לשון לעז, המונית:
אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו
וכו' תנא ובגבולין ובלשון עגה (2) (פנס' קלי:).—
ובסהמ״א, עזֹנֶה: על זה ידוו כל הדוויים ותוסיף
הדאגה כי הענינים הראויים להסתר בסתר המדרגת
ידרשום בגבולים ובלשון עוגה (פנ' סיכס סקד', מנס'
קנל' 123).

איינגרה, פ״ע, דכר בלשון עגה, חרף ולעג: ויתכן להיות מהענין הזה בחנפי לעגי מעוג כלומו עוגים בלעגיהם כלומר שהם מחרפים אותו ומיחסים אליו מן הגנות מה שהם עוגים בו ודבקים בו והמלה הפוכה ושעורו עוגי לעג 3) (ר״י צן גנחס, ספי הערטים לכיצ״ג, עלט עוג).

ב.ענה, ממנו ב."ענה.

בּייּעַבְרְאָּ), פּיּע,—חָפָּה, לְּיָה: וכבר אמר המשורר בענין העכוב והתוחלת פאת צפון וגם תימן אצוה שלומי לך ואחותי תחוה אצוהן וגם אכבה אליהן ואעגה ועדיהן אקוה (פס, פרפ ענה).

"עַבּרְבַּלֹּ, פּ״ז, מ״ר עָגּוּגִים, גנדרנות, הְתִיפּוּת, -Schön tun; coquetterie; coquetry שכן דרך אשה מנאפת

[נך בדפו'. ובהוצ צוק"ם: משכיר אדם עונתו.] (פרש הערוך (ערך לגל), וו"ל: אגא פי' [פרש הערוך בגבולין חוץ לירושלים בל' אגע בלשון ליעוג שאינו צריך לכך. ויש אומרים אגא [כמו עגה] כל לשון שאינו עכרי הוא עגה והוא הדין כירוש' אכל משום הכי בגבולין שבירושל' לא משתעי בלשון עגה, ע"ב. ורש"י פרש: לעז שאינו הוגה באותיותיו בלשון הקודש שלנו אלא שאר לועזין עגה לשון בלעגי שפה. ל"א ענה לשון עוגה מקום שיש כו חבורת בני אדם שמדברין דברי חול, ע״כ. ולוי ואחריו קוהוט ויסטר' סברים שהוא אחד עם אגא בתרג' השמרוני במקום ויקב (ויקכי כד יה). אבל קשה לומר שהכריתא הביאה את התרג' השמרוני. וכרור שהיה להם בטוי לשון עגה או אגא. ואפשר שבשם זה קראו ללשון השמרונים, וזוהי כונת הפרוש של המשנה (ירושי סנסי י ח) המובא אצל לוי: ר' מנא אומר כגון אילין כותאי דמשתכעין, ע"כ. וע"י גם פלישר אצל לוי (ח"ל 278).] (שתי התבות האחרונות נמצאית במקור הערבי.[-4] שרש זה המציאו ר"י חיוג' וריב"ני לגוור ממנו תעגנה (כות ח יג), ועי' הערה לערך עגן.] [כמו עגעוג מן עגעג.] (5

לעשות עגוגים וגעגועים למצוא הן (שחרים מכחלה פח).

לעברל, עיגול, פ"ז מ"ר, עצולים, עיגולין, -א) כלי עגל שלבשים אל תוכו תאנים בצורת עוגה עגלה: ליטרא קציעות שדרסה על פי עגול ואינו יודע באיזה עגול דרסה (ציל ב:). - ובפרט עוגה עגלה של תאנים או של פירות אחרים: רבי יהודה אומר כל שיש בו שנוי חייב להכריו כיצד מצא עגול ובחוכו חרם ככר זכתוכו מעות (נ"מ כ ל). השוכר את הפועלים לעשות בנמע רבעי שלו הרי אלו לא יאכלו אם לא הודיען פודה ימאכילן נתפרסו עיגוליז נתפתחו חביותיו הרי אלו לא יאכלו (שסוז). כתב בחרם ונתן של פי חבית בנייר ונתן על פי עיגול חייב להכריז (מוספתי שם ב ד). על דעתיה דחוקיה אפילו עיגוליי מן גוא עיגולין אפילו רמונים מן גוא רמונים (יכושי שבת ז ב). וכיון שהגיע זמן מולדיהם הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח וכו' והקב"ה שולח מלאך משפי פרום ומניקה אותם וכו' ופלקט להם שני עגולין אחד של שבן ואחד של דבש (מד"כ שמות ל).--ועגול של דבלה: באמת אמרו העיגול של דבילה שנשמא מקצתו תורם מן השהור שיש בו על הממא שיש בו וכו' היו שני עיגולין וכו' לא יתרום מזה על זה (חכומי ז ה). מצילין סל מלא ככרות ואף על פי שיש בו מאה מעודות ועגול של דבלה והבית של יין (שנת מזג). ביצין שנקפו בקערה הרי זה חבור וכז' שרפן במשקין חבור שרפן במימי עצמו הוכשרו הרי הן בעגול של דבלה (מוספתי עבול יום ציה). כל מקום ששנה ר' גראין עדיין המחלוק' במקומה חוץ מעיגול של רבילה דדין מודה לדין ודין מודה לדין (כי זעוכה, יכושי יצמי ד יח). בעיגול של דבילה והוציאו לר"ה בקורה והוציאו לר"ה ר' יהודה אומר אם לא יכול האחד להוציאו והוציאן שנים חייבין (שכת כג.). -- ועצולי דבלה: אלו מציאות שלו מצא פירות מפוורין מעות מפוורות כריכות ברשות הרבים ועגולי דבלה וכו' (ציית צ ל), סקי תבואה ועיגולי דבילה וחביות של גרוגרת כולם בהקפה אחת תורמין ומעשרין מזה על זה (סוספס' חכומ' ג י). כל העגולין מהורין אין מכיאין מומאה חוץ מעיגולי דבלה מפני שהן יושבין תחתיהן בפקועות (ל' יומנן בן נורי, שם אהיל' יג ה). עיגולי דבילה שנפלו משקין על מקצתו הרי הוא גומל עובי שלש אצבעות על

רוחב מלא קציעה דברי ר' יהודה ותכמים אומרים: אין נומל הימנו אלא מקום משקה כלבד (סס טכול יוסד ניב). וכיון שהגיעו אצל פרוודאות אמרו להם להיכן: אתם הולכין אומרין להם לעשות שני עגולי דבילה: במכחשת שלפניגו ובעלי שעל כתפינו (חעני כה.).--עגול בעצולים: א"ר אכהו כד משיב רבי שמעון בן לקיש לר׳ יוחגן הסאה פומרת את הכל א"ל וכר עיגול בעיגולין דבר ברי שהתרום' עולה בידו ואת. אמרת דבר קל הוא אף הכא קל הוא ויתביניה שנייא הא בעיבולין שכבר בטלו (ירושי חלה אם). שאנר שונה עיגול בעגולים עולה (ריש לקום, יצושי פת.)... ענול שלג, כמו בדור של שלג: עגולי שלג -המשוקעים במקוה הרי אלו מעלין (מוססמי מקוחי ה מ)--ובסהמ"א: עיגולי דבלה הגדולים מעלין את הקמנים הקשנים מעלין את הגדולים (והזהיר שמות עד)_ עד שיקפלו המקצועות המכינים שהם מיוחדים לחתוך התאנים כשעושים מהן עיגולין נקראין מקצועות וכוי ואף העיגולין עצמן נקראין כן על שמן (ר"כ, מזרי סח:). והלפה למשה מסיני שעיגול של דבלה שנממא מקצתו תורמין לכתחלה מן המהור שבו על הממא שבו ולא העיגול כלכד שהוא גוף א' אלא אפילו ובו' שני עיגולין או שתי אגודות אר שתי ערימות אחת ממאה ואחת מהורה בצידה לא יתרום מן הטהור על הטמא לכתחלה (רמנ"ם, סרומי כ s). —"ועצול של פת: כשהתאנים לחין כותשין אותך במכחשת ומעמלין אותן בידים ועושין מהן כעיברליי פתו (ערוך ערך דנל). ומעיד אני עלי שמי' וארץ איך־ עיני ראו ולא זר בעיר ויניציא יע"א שהגוים מוכרים עיגולים וגלוסקאות נילושות בחמאה ולא עכבר המורים לקונים ואוכלים: אותם בפומבי (כ' רפחם: מלדולה, מים רבים, שו"ח יו"ד יב). ואין לבקש היתר משעם דרוב פעמים נילושי׳ העיגולי׳ עם מים רוחחי׳ ויהי׳ חלומי׳ (מחס פופר חו״ם קלמ), -- ושל מאבלים אחרים: מ"ם האוכל המגכיה העגול ע"י כפ מהקערה ובה עגול א' הרי נאסר העגול והכף ומרק המועט שבתוכו (פס). ואחר הנחה זו שיש: ככמה מקומות פירורי חמץ אפי' שהיה אחד מאלף: בכל מקום שהוא נגד התערובות כולו מ"מ אם נעשו: ממנו עגולים קמנים ויהי׳ בתוך עגול קשן פירור חמץ קשן ולא יהיה בעיגול מ' בנגדו (סס).

ני מד"ר (ויקרי ו): תרון עיגולין דפחאת (1

ב) *קורה ענלה של עץ או גלגל של מים שסוחמים בהם את הענכים בגת: ושוין אלו ואלו שטוענים קורות בית חבד ועיגולי הגת (שנה חש). בין העגולין לוגין רשות הרבים (עהריים). --ובסהמ"א: ומניחין אותן על הוגין ואותו יין שיוצא מהן נקרא תמר והן העיגולין דקאמר עיגולי הגת (ערוך ערך עלפה). -- דערשין לאו גת עצמה הוא אלא עיגול של מים שמכביד על ענבים שבגת לדורכן (חוספי נדה, ד"ה הדפין, מה.).-ג) *קו עגל וסובב שכל גקרותיו רחוקות מן המרכז במרחק שוה ; Kreis; cercle circle: שהמרובע יתר על העיגול רביע (אהל יבו). -ובכלל צורה עגלה: והראה לו דמות הלבנה במים כדמות עגול במין גבינה עגולה (פנהי לפ.). --ובסהמ"א: והדבר ידוע שרוחב העיגול הוא אלכסונו של מרובע החקוק בתוכו (חלפסי, שנת ג.). ודבר עגול כי מרבעת לה מתוכו ומפקע עיגול שמביב הריבוע לא משכחת ביה ד' מרובעים אי לא הוי עיגולו קרוב לששה (כש"י, שנת ת.). ומזה נאמר לכלי שמתארין בו את הענול מחוגה ובמחוגה יתארהו (כ"י ל"ס, ספי השכשי לריצ"ג, חוג). כל אחד מבני המיעים שפסולת המאכל סובכת בהן הן הנקראין דקין וכו' ויש מהן מלופפין ומוקפין זו לפנים מזו בעיגול כמו נחש שנברך (רמב"ם, שחיטה ו יג). כל חכמי האומות הולכין סביב העיגול ודעתם ליגע ער הנקודה ואין להם צד על מה שיסמכו לידיעת אותה הנקודה מאחר שאינה מסורה להם (גיקאטיליא, גוס אגוז ב, ע:). וימהר ויעש ע'ג ו ל מאבנים ויעש עליהם עצים קשנים (ר"י סריזי, מסכמי לו). -- זריעות של ירקות, נטיעות של גפנים וכדום' בצורת עגול: והא אלו ד' המקומות שד' עיגולין חללו פוגמין זה בזה וגמצא ירק מכחיש בירק וכו' אם היה זה העגול זרוע תלמיו שתי זורע את תלמי זה ערב כדי שיהא מנוכר למראית העין (משו' הגלי הרכבי מכה). הרוצה למלאות כל גנתו מיני ירקות רבים ולא ירחיק ביניהם עושה כל הגנה ערונות מרובעות אפילו ששה על ששה ועושה בכל ערוגה המשה עיגולין ארבעה בארבע רוחותיה ואחד באמצע (רמנ"ס, כלחים ד טו). וכשתפתכל הצורות תמצאם ז' על ז' והם מ"מ גפן ויצאו מהם ד' גפנים חוץ מן העיגול (שם פי׳ ה ה). -- וחתיכת בד

מרש ועושין אותן [פרש רה"ג: עיגולין של מים ועושין אותן [נמין ריחיים ושמן ים, וכן בערוך ערך ים.]

בתבנית עגלה שנשאו היהודים על כגדיהם כארצות: הנוצרים לאות קלון: לפיכך אותם עגולים ירוקים שגזרו המלכו' שכל יחודי מחוייב להיות לו אחד" בכגדו כדי שיכירו כו שהוא יהודי מותר לצאת בהך וכן׳ דודאי לא ישלפנו מפחד המלכות (הלכוש, חו"ח: סל כג). -- ובחכמת השעור והתכונה וכתיכת הארץ: העגול בג' פנים בסביבה בחום ובגג (משנח המדוסג לון). מצבה עגולה אשר ראשה וכן תושבתה שמה עגול אשר קופרו י' אמות וגוכה המצכה י"ד אמה: ואתה יכול לדעת את תשברתה אם אתה מונה אה... קושר העגול אשר הוא וי בסגין עצמו ויהיה ק" (כחב"ה הנשיח, המשיחה והחשבורת ד ה, הלופה מחרן הגר ח ל, 26). והחלק הראשון אם תהיה התושכת מעגלת אתה פוחת מרובע חצי קומר העגול מן מרובע, תקו היוצא מהתושכת אל הראש והנשאר מן מרובעי הקו הזה קה את גדרו והוא יהיה גובה המוצק (סס.,, (28). כל עיגול אין לו ראשית (כחב"ע, 'חגרת השבתה ח, קצולי קוערי). יש מחלוקת גדולה בין הכמי האומותה במדת העגול (שסו). והנה סוד כל התנועות על" שלש דרכים התנועה האחת מהמוצק שהיא כנקודה: בתוך עגולה וואת תנועת האויר והאש שהיא תנועה: מלמטה אל מעלה (הוח, ספי נחום, ח.). כי בירושלים: עצמה מזרחים ומערכים רבים ושמזרח ציון דרך משליי אינגו מזרה בית המקרש ועגולי אפקיהם נחלקים: על דרך האמת אשר לא ישיגום החושים (כ״י ח״ת 🚅 הכוזרי ב כ, היכשפלו 87). וכאשר תרחיק המחשבה שהארץ כדורית ושהיא חלק אחד ממאה וששים ושש מעבול" השמש (שסג מע). כאשר הנקודה אשר באמצע הענולה: הוא השרש לכל הקוים היוצאים ממנה אל הקו המוכב. בעיגול כן שרש כל ההרגשות במוח (הוח, כוח קב ב). כשם שהיוצר חפץ להיות האש והרוח עולים למעלה, והמים והארץ יורדים לממה והגלגל מוכב: בעיגול וכן שאר בריות העולם להיות כמנהגן שחפיה בו (רמצ"ם, חשוצה ה ד). תבנית שם נגור מן בנה וענינר בנין הדבר ותכונתו ר"ל תארו כריבוע והעיגול והשילוש ווולתם מן התארים (כ"ש ה"ה, מו"כ, ה, ג.)... עוד יש תמונ' אחר' גופנית מעוגלת לא בעגולי הכדור אלא עגול אחר ואתה צריך לחכירו והיא. התמונה שהחכמים יקראו אותה משופע עגול והוא: רומה בתבניתו ומצבו לאוהל נמוי וקרקע המשופע (כ"י הישראלי, יקוד עולם א ד, עז.). והעיונית (חכמה) מעיינתא

בקיים ושמחים בגשמים על דרך כלל ועל דרך שיכלול שפחי כל הגשמים ויצייר השמחים והרבוע והעגול והנקרא והנקרא (בש"ע פלקירה, רחשים חכמה 42), והנקרא זה התבנית בשם הסובבו עגול (כ"י חנן עקנין, ספי מוסר ג כה), ראוי לנו לחזור לבאר ולסדר לתלמידים אפני ראשו ועקור עגולי רקיע השמיני (זוד גכז, נחמד ונעים לא). שוה העגול נר' כולו מה שאין כן בשאר עגולים שאין אנו רואי' כשום א' מהם רק חציו כלבד וכו' ואינו סוכב כשאר עיגולים אפי' כמלא נימא (פס לה.). והעגולים הנוכרים כוה המאמר הן תמונות שפחיות (יש״ר מקנדיה, מעין גניס מספי סוד היסוד פנה ב). הא לך עיגול דרב נחשון גאון (הלצוש, חו"ח מכח). שני העגולים של פנויות השמש (ווענדעצירקעל) עומדים במרחק שוה מן כ"ג מעלות שלשים חלקים נגד קו המשוה (יחוועל, למודי העבע, כו:). -- קו העגול: כי אינו רחוק שתהיה מלת מעגל מגזירת עיגול על שהמצות הם נמשלות לקו העיגול באדם שאין אדם רשאי לעברו (כ׳ זכחיי מברללונה, פיי משלי, השחר שנה ב, 78). ורמו בחוקו חוג ענין הכדורית שדומה לחוג שהוא הכלי שעושים בו קו העגול (שס סכז, 225). והמשל שאורך קו העגול עם היותו מהדברים שאם היה אפשר שיתכארו כשום, חכמה יתכארו בחכמת הגיממריא (כלב"ג, מלסמי ה' ו פ ים). והקשת ר"ל קו העגול היוצא מן האופק על יושרו ממטה למעלה (זוד בנז, נחמד ונעים לה). -- חצי עצול: ואם היא (החיצונה) עודפת על הפנימית הנכחית הצלעות ההם יהיו חפרים מחצי העגול ואם היא חסרה מהנכחית יהיו ב' הצלעות הנותרים עודפים על חצי העגול (ים״ר מקנדים, מעין בנים מספר סוד היסוד, פנה ג כז). ההבדל שבין הזוית השלישית וחצי העגול וכו' (מס לס). - עגול הישר, עגול המישור, קו המשוח, Equator: עגול הישר קו השוה אשר לכל א' מהשמות יש מעם בדבר נקרא משוה היום מפני שכל השוכנים תחת זו הקו להם לעולם כל ימות שנה יום ולילה שווים וכו' ומה שנקרא עיגול המישור מפני שהשוכנים תחת זה הקו רואין שני הצירים וכדור הארץ גראה להם כשטח וכארץ מישור (דוד גנז, נחמד ונעים לד). -ועגול הראיה: ביאור עגול השני הנקר' אופן המפריש או אופקי או עגול הראיה או חוג הארץ (מס לס). - עגול ההפוך: משכנו תחת חלק עגול הפוך הסרטן הפונה לפאת

איראפא (ליש כלוך, שכ"ש כ, יל.). משכנו באזר החום בין עגול היפוך הסרטן ובין קו המשוה (שס יכ.). ועי' עוד הפוך. הואמר המשורר: מדברי גלגל מספור נמרצים כהדר אל גל כי יקרו העצים כל ישר מעגל בעגולו רצים (ללנ"ש, לוכ לכול). ועלים במתכנתם בעגולו רצים (ללנ"ש, לוכ לכול). ועלים במתכנתם ורצים במשמרתם עלי קו והעגול נכונות מסכותיו (סול, נשס לל לשל למל, לכול (לוש, 193). ה) "במשמ" גלגל: ודמיון הסיבות הקרובות כהוצאת המים מעמקי הארץ בגלגל הכלים המעלים את המים מן הבור וסיבתו להעלות המי" מתחתיות הבאר אל פני הארץ אך להעלות המי" מתחתיות הבאר אל פני הארץ אך הסיבות אשר בין האדם והכלים מצועים בין שני תדברים והם הבהמה והעגולים שמניע קצתם את קצתם והתכלים (ל"י ל"ם, מו"ס, סנטמון ג).

ישבולי, עבוליי, מיז, כקי עבולית, מייכ עבוליות, kreisförmig, rund; של עגול, בצורת עגול, בצורת circulaire(ar): ולמה כמות הארץ כמעשה ענולית (ראב"ע, שאלות, סב. כהנא ב, 24). בי התגועה הגלגלית הסכובית והעגולית מה שאליו יתנועע ממנו יתנועע (כ' מכחם ביכלי הגולה, לקו"ק, נספח' 49). ולהיות השמש יותר גדולה מהארץ הנה בהכרח שחצי כדור הארץ יאיר תמיד מפאת השמא 1) וצל הארץ השמוח באויר עגולי תתמעם בעגול עד יכלה חדודו (שלמה בן לבכהם לביגדוכ, לשביכל ד). בי התנועה העגולית מבעית לו (ר"י סכהן, הקד' מדרש החכמה, כ"י ברלין). וכן העמידם על מתכונתם בתמונה העגולית אשר נפלה בגורלם המומל בחיקו ית' ואל אשר יתפוץ ישנו (כ"י מוסקעו, קול יהודה לכוזכי א פע). בי אין שום מקום פנוי ורים מן הנקודה והרי היא ככח כל התמונות ההנדמיות עגולית משולשת מרובעת וזולתן לאין תכלית (סול, נפולות יהודה ג ד, ע:). וואת התנועה יאמר בה חלוף ולא נגד כי אין לתנועת העגולת נגד לפי שאין כנגדה התנועה הישרה וכל שכן שאין כנגדה תנועה אחרת ענולית ואע"פ שהאחת מן המורח למערב והאחרת ממערב למורח אין זה נגד (כ״מ אלדני, ש״ה ב, כיה::). ויש לך לדעת שכדור הארץ הוא עגולי ובדורי מכל ששה קצותיו (זוד גנז, נסמד ונעים א). נהגו לעשו׳ כדור עגולי חלולי מרצועות דקו׳ (וקורין לו מפירא) (מס למ). ועל שרשם (של עצי תמר) יניצו הפרחים אשר יעובו אחריהם פרי אכני ארוך עגולי

^{1) [}כך ברפוי, וצ"ל: השמש.]

דומה בתארו לפרי האלון (שיינסחק, חולדה הלוחזים כע, יב). פריו עגולי ואדום בגודל פרי הקירשע ומעם בשרו מוב (סס כקד, מו). — ועגוליי: הששה הוא מספר עגוליי (כייי חצוה, שעסים לכי חבכס כסן חיכיכי, ועו). — ומ"ר כקי: הצורות עגוליות אשר אתה רואה הנה הגם קרויי אצלם גוללי ציררו רוצה לומר אפס ואין (כקמות לבית דוד מ, עו:). כי הצורות השבעיות הגם תמיד מעורבות עם המנגדות אותם כמו שהם השוות ודומות עם בלתי שווי ובלתי דמוי העגוליות עם בעלות הזוות או ישרות (כיי חבוסב, שעה"ש לכ"ל כהן חיכיכי,

אי ענוםים, מייז, כק' עגומה, מייר עגומים, עגומין, יהיו : betrübt; triste; sad ענומות, עצב, -כמו אגם, בני ירושלם כותבין מירושלם הגדולה לאלכסנדריאה הקטנה עד מתי ארוסי יושב אצלכם ואני יושבת עגומה עליו (ירושי חגיי ב ב). אמר לו הקב"ה דייך אני ואתה בעולם אם איגך מקבל עליך למול דיו לעולמי עד כאן ודייה לעורלה עד כאן ודייה למילה שתהא עגומה עד כאן וכוי (מד"כ בכלשי מב, סילוד'). ונשיא שמת כל בתי מדרשות בטלין ולא היו בטלין ומטיילין בשוק אלא יושבין ועומדין עגומין ודומין כבני אדם שאין להם פרנם (שמח' מז::).--נפשו, נפשן ענומה: למלך שבא אצל בניו לפרקים כל אחד ואחד אמר אצלי הוא שורה קטן שבכולם אמר אפשר שמנית אבא אחיי גדולים ושורה עמי הלך ועמד ופניו כבושות ונפשו עגומה!) (סגרי דברי שנב). הרואה חלום ונפשו עגומה 2) ילך ויפתרנו כפני שלשה (כ' הוכח בר חמי בשם ר' שדת בשם כ' יוחגן, ברכי נה:). לפי שהיתה נפשו של משה עגומה עליו ואמר הכל הביאו נדבתן למשכן ואני לא הבאתי (מד"ר ויקר' ל). ד"א ועניים מרודים אלו אבלים ומרי נפש שנפשן עגומה עליהן ומי משמחן יין (שס לד). – ואמר הפיטן: תון להקת ענייך הדלים והעגוסים זכור להם ברותך וברית שלשה תמימים (סזר רע"ג. סזר סליסום, פיקון ה). גאוף בת מלחלל לתת לה בעגומים זקן בא בימים (כי חליה הזקן, חזהכי, קוצן מעשי ידי גחוב' קדמו' ב, 71). אתה מלא רחמים ברחמיך שמח עגומים

גאלם כי הם יתומים (חתה, יול׳ סנת זכור). סוד כיצא בהנויה צאת עגומים לרויה (ירזם להליל, יולי שנה"ג). עדת ענמים עכור עגומים עליהם מרום הרעים ושפמם וחבמם בעשרה נגעים (עדת, יולי ז פקח). תענוג כלבוש משי ומנוח לעגומים יהי לנו מורשה לעולמי עולמים (חשימה, יולי שנת ד חמה"ם). מה אספר ואנחות עצומות נקטה נפשי ומקהלות עגומות (אנלה, שחרי לו"ג). מתי תגלה קץ שלומים ואין נביא וחוזה לבשר לעגומים (שסב, ית.). להקשיב מאמר עגומים דברים טובים דברים נחומים (גמי שכער גן דודקון 167). העגומים משחת רפסון כי לא ירדה בכם עוד אסון (בס 168).--ואמר המליץ: והש און לשועת מתחנן ולב עגום תרנין (כן סכוק, לגרת 32). ושמעו עגומים למלאך רחמים מן המרומים קול הצעדה (כ"י הלוי, יען ומקיס, שער השיר 98). אריכות ימים ושנות קיומים במוב ובגעימים יהי נא מסוימים לנחם עגומים (ד"ה יהודי מלרים וח"י ב, מן 82). איך לא השאתי מהוני אשה אלמנה ועגומה ולא רויתי דשן נפש יתום או יתומה (עמנו', מסנרי כס). בידו יוביל שי למורא ומשמועה רעה לא יירא מיגיע כפו יפרנם את כל דל ועגום וישתדל לקרות הפרשה ב' מקרא ואחד תרגום (עזרא הבבלי, מוכחי מוסר ג, עו:). -- ונפשו עגומה: ומה שהתירו רו"ל תענית חלום בשבת זהו כשיהיה החלום קשה מאד הרבה והוא שראה אותו נפשו עגומה עליו לפי שאינו יודע מחו (חולי הנח' ח, לוין 75). כתב חקוק רשומה לשמח נפש עגומה למעלה לזקוף ולרוממה (מחיי איעלי א, פח:). - ועגומת נפש: רחם על ציון כי היא בית חיינו ולעגומת נפש (תושיע) מהרה בימנו ותבנה מהרה (מצ"ס, אהצה, סדר תפלות, ברכת המפטיר).

בי*עַברֶבּוֹן, מייז, —מגמגמ, -axaa מייז, הייז, המנכנה בייעית יצא כל דעתו נשתעממו mering כל הכליות ונפרף לבו והלשון נפסק מבקש לדבר נאינו יכול אלא לשונו עגום (מד״כ נמד׳י).

"עברם", מ״ר עגומים, עינומים, שה״פ מן עגם, —כמו ענמה: הגלות והחרבן בכו בעיגומים והשמד קוננו בתמרור ושימומים (יוסקין של הסימעץ, כיצוילר צ, 128).

^{1) [}במדר' תנאים (לג ינ, הופוון 217) הגרסה: עגומה עליו.]

^{(2) [}בכ"ו מינכי: עגומה עליו, וכן ברוב הספרים, עי' הערת ד"ס.]

[[]בערב' עג'ם a), דבר בלשון לעז, נלעג.] (¹

عجم (a

"עַברן פיז, מייר עגונים, עינונין, או כמו עוגין: עוגין חני רבי חייא אלו עיגונין 1) שלה (ציב עג.). -- ובסהמ"א: אכל וכשוכב כראש חכל נגזר מן ותורידם בחבל והוא דבר עשוי מחבלים צף על פני המים בים כשמעגנין את הספינות ובו ירוע מקום העגון (ריב"ג, סשרשי, סבל). על מה אדניה המבעו או סי ירה אבן פנתה רמו להרים ולגבעות שהם להכביד הארץ כמו האדנים והעגונין והם סכת עמידתה (מעין נכים לחיוב לח ו). ולוחות הברול נקראים עגון או זיון (אנקער ארמאטור) (יאוועל, למודי הטבע, קעו:). אחר כי נסענו ארבעים שעות מיפו הנה השלכנו העגון במים (גועלוגר, ממלרים של פרנקל 6).-ב) "שה"פ עַבַּן, עשית אשה לעגונה, מצב העגונה: ולאשה עבריה עוד נגע אחד העגון הכל יכול וכוללם יחד (יכ"ב, קולו של יוד ה, 28). -ג) וכסו עגום, ואמר הפישן: רקיקי מצות עושין זכר לעגון2) ולשמן צריך לשמרן מחמוץ בהגון (כ' יוסף בר זרת, חלהי הרוחות, יולי שה"ג). -- ומ"כ ענונים: והיה דווה בדאבונים ומתעגן בעיגונים וחינן בחינונים פני שוכן מעונים (יוסקי לחסיתעץ, ניבויאר ב, 131).

"עַבוּנַרן, טיינ, מייר עַגוּגוֹת, -- א) אשה הקשורה לבעל ואינה יכולה להנשא לאחר, עזובה מכעלה, אשה המצפה לכעל: בראשונה היה עושה בית דין וכו' מפני תקון העולם וכו' ואמרין בשם ריש לקיש שלא תהא יושבת עגונה (ירום' גינו' ד ב). משום תקנת עגובות (רב מקדה אמר אבימי, שם בכלי כו:). הרבה נשים היו יושבות עגוגות ממתינות להם (לנדב ואביהוא) (רכי לוי, מד"ר ויקר׳ כ). הלהן תעגנה יכולות אתם יושבות עגונות לבלתי היות לאיש (שם רוח ב). -- ובסהמ"א: ואין בודקין עדי אשה בדרישה וחקירה שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל משום התרת עגונה (מצ"ס, גירוטי יג כח). לפיכך הקילו חכמים בדבר זה וכו". כדי שלא תשארנה בנות ישראל עגונות (סס כט). ולפעמים לא ימצאו שם עדים כשמת בעלה או כשיהרג אלא היא ואם לא יאמינוה חהיה עגונא כל ימיה וכו' ומשום עגונא הקילו בה רבגן ובו' (רי בנימין זמב, שו"ח א, בקוף). --

"וגם זכר עגון: זמתקנת רכינו גרשום אסור לומר לאשה בינו לבינה אל תסתרי עם פלוני שמא תסתרי ותהיה אסורה לו ולא יוכל לגרשה זיהיה עגון (כ"ח תלוכיל, ספ' חלחום סיים צ, כחוני כז). — ובמשם" עצור, אסור, ואמר המליץ: ובה (במדת הכילות) יהיה הדבר בפיו (של החכם) עגון לבלתי למד לתלמיד ו). — ב) בהמה ענונה, מאחרת, אחרונה!): שאלו את רבן גמלי מה הוא לגדל בהמה דקה א' להן מקיימין את העגונה שלשים יום והמבח לוקח ומוכר ובלבד שלא ישייר את האחרונה שבהם יותר משלשים יום שלא ישיר את האחרונה שבהם יותר משלשים יום (מוספס' צ"ק ס יצ). והמכח לוקח ושוחם לוקח ושוהה: ובלבד שלא ישיה העגונה שבהן ל' יום (צ"ק ס.).

לנורר, ש"ז, "מ"ל ענורים, שם עוף: כסום ענור" כן אצפצף (ישעי לס יד). גם חסידה בשמים ידעה מועדית ותר וסום וְעָנוּר 3) שמרו את עת באנה (יכת' ס ז).

-ובסהמ"א: הרדו לחנן כעדו כל זרע אגור כי הוא לכם ממרום שגזר צפצפו לברכהו כסום ועגור (קעע מזון הגה', קעדימיה טכער 74). המצפצפים ומהגים נכיא: קרי לשון גנאי שהם מצפצפים כעגורים ומהגים כיונים (יס"י, קועי יצ:). הגבורה לאריה והמבל לשור והחבמה לעגור והאריגה לעכביש ובוי (כ"י בן זכמכה שעשועי ז, זוקטן 76). כמשל העגור שנמל עצם מגרון

^{1) [}כך הגרסה ככ"י וברי"ף ובילקוט (יסזק' טקז), וכן משמע מפרוש רשב"ם; והערוך גורם עגינין, וברפי" עוגינין; ועי' ד"ם הערה (ג), ולהלן ערך עוגין.] (2) [שאכלו לחם עוגי (לוכ זכוט, הלכ" פסק' ככו).]

^{1) [}כך פרש רש"י כב"ק והערוך, אלא שהערוך גרס ענוגה. וכבר התקשו בתוספ" בפרוש זה ופרשו יחידה ב גרס ענוגה כמו בערוך, יחידה ב ואולי כאמת הגרסה ענוגה כמו בערוך, ובמשמ" רכה וחלשה. והפרוש אחרונה כא להם מסוף המאמר בתוספת".]

^{(2) [}י"ת כנוסיא דאחיד ומנציף, כמים הנאחד ומצפצף, כנראה גרס סגור, כלומ' בכלוב. וכן סומכום ומצפצף, כנראה גרס סגור, כלומ' בכלוב. וכן סומכום εγκεκλεισμένη בשבע' חסרה מלה זו. עקי' ותיאוד' לא תרגמו אלא העתיקו את המלה באותיות יוניות. αγούο בפש': איך סנוניתא דמנצרא נצרת, כמוס המצפף אצפצף, פרש כמו פעל; וכעין זה הירונ' כמו תאר של סים: pullus hirundinis, אפרח של סנונית, כלומ' סים המצפצף. והמפרשים העברים פרשו שחסרה וו השמוש כמו ועגור, והוא שם עוף, ועי' בפרוש רד"ק: ועי' גם ערך אמוס.]

^{3) [}גם כאן העתיק עקי' באותיות יוגיות. וכן גם סומכ' וגם השבע'. אלא שהסופרים שנו בשבעי מן מ'γόυρ ל-αγοῦδ, של שדה. והירוג' תרגם ἀγοῦδ, של הדה. והירוג' תרגם ἀγοῦδ, ובן בלקו"ק לפינסקר: ובן בלקו"ק לפינסקר ריב; ועי' א.סום.]

מהואב ושאל שכרו נחשיב הואב וכי לא יספיק לך שהיה ראשך בפי ויצא בשלום (פענס רזל, סולדום, יה.). במו שאמרו שלא יהא בביתו של אדם חיה רעה וכלכ רע כך עוף כמו עורבים ונץ ועגור וכוי ואם יהיה ליהודי ענור מיד ישחם אותו ואל יעכב (קפר הקידים מתתכיד). והעגור אשר יעמד על רגל אחת כי -יפחר שמא תמבע הארץ בו (מרג׳ כלילה ודימנה, Orient et Occident I. 167). אחודה נא לכם חידה מהואב זהעגור הנקרא גוריאי הואב היה אוכל בשר זבאכילתו כלע עצם ונאחו בגרונו שלא היה יכול לבולעו ולא להשליכו לארץ וכו׳ אמרה לו הארגבת הנה מצאתי לך אדוני רופא מומחה ורוצה בשכרו מאה זווי זהוא הענור וכוי (חידום חיזופיטו, בקבץ דפיי של משה, ע:). הרחם אשר ימהר את הארץ מנבלת כל פגר כאשר תעשינה העגור (קראניך) והחסידה (כיים בלוד, שבי"ע א, עו:). העגור (קראניך) גדול כהמרומהאה"ן רק צוארו ארוך ורגליו גבוהות הרבה ממבו (שיינהחק, תולד' החיים קקו). -- ואמר המשורר: שצהל לסוסים וצפצוף לסיסים וגם מן השסים כמו כן ילעגורים (דוכם, לדוכם הסכמות). ואהגה בם כיונים מאצפצף בשיחי כעגורים או כסיסים (רטג"ג, רגיני דמשך). והחי בעגור בתוך מסגר סגור כאחד בא לגור ויצא ממגורות (הול, ולותר לל מסשה). איך אתיה דאנ ואשמע קול מים וקול עגור ותור אשור ובצל הדם אשב ונצני גן לי ביציע וכר אשור (רמנ"ע, -מגביר נכפנו בחורך, שער השיר 73). וקול סים ועגור זיונה ותור שוב לך מנעים קול נכלים וצלצל (שס). פנה אל שיר מחומש מא[הכי]ם יצפצף לך כמו צפצוף עגורך (גמדשכער ג, דודפון 310). ועגורי נהפך קפוד ותורי בתנים שב ויונתי בעורבי (דון יהודה חברבנחל, זמן הכה בחץ, או"כ ב, 73).

עביל, ש"ז מ"ר עגילים, א) כעין מבעת בזהב וכדום"
תלויה לתבשים, Ohrring; boncle d'oreille; earring:
בלי זהב אצעדה וצמיד מבעת עגיל וכומו (נמדי לח
בלי זהב אצעדה וצמיד מבעת עגיל וכומו (נמדי לח
בל). ואתן נום על אפך וענילים על אזניך (יחזקח' יו
ב"ב כב). זוג עגילים של זהב עם חולי כתם משקלם
ששה שקלים (ד"ה יחודי מלרים וח"י ב, מן 94). ואיש
הלל לאיש בלתך כפתי עגילים שם עלי אזני
עגילים (עדרום הלוי, קעם כ"י נכי' בידי שסיל). ויהי
בראותה את יופי הצורה שמתה מאד עליה ותלבישה

את מעילה ותתן לה נומיה ועגיליה ותשב האשה אל ביתה שמחה ועליזה על עצתה ויאמר לה אישה בראותה מה היה מקרך ואיך נפל דברך ותאמר ראה מעילי ונזמי ועגילי את כל זה נתנה לי זיאמר בעלה ואנה העושר והככוד אשר אמרת האם מעילים נומים ועגילים חסרת (כ"י בן זנחכה, ספ' שעשועי ב, זוזקון 25). -- ואמר המשורר: וזכל בגלותו פני שמש ותכם פני כוכבי וכליה כרמות יפת תאר תגלה את לחיה ותחביא את עניליה (כ״ם הנגיד, הנה יחידהי). הכי יכסה פניו בתשבץ נצניו וככתנת פסים ומאין לב יגיל כבת תעדה עגיל ותתיף בשביסים (למצ"ע, זמן יקרא, דיואן קמז, צודלי). בת חיקי בפניך חיים וצוף כשניך יופי וחן אוניך עגילים באוניך ועינך בפוך שמת (כלנ"ע, ליומתי). - ואמר הפימן: יקוש בעיניו וילכוד בפח חבלו וצבי עדיו הורד ועגילו (יוקש בעניו, יול׳ שבת ה חתה"ם). נאה בעגיל חבר הרגיל זקן ופרקו נאה בדורן (מסני אחזו חלחלה, מחזי איטל' ב, עט:). -ב) ש"ח, כמו עגל: כית העגיל העשוי כשובך אין מטמאין בנגעים (תוספתי נגעי וג).--ובסהמ"א: ויש שמפסיקים (בערב ת"ב) בביצים שאין להם פה ועגילים כגלגל (חבן יכחי, המנהינ, מענ' כד). זאמר ושדיך לאשבולות ויותר מבואר שדיך לאשכלות הגפן כי היו קשנים ושבר לים (ר"י חבן כספי, שרשות כסף, לחפע 37).-ואמר המשורר: גפתר בלילה ויומם בינות גלילי עגילים אך הגבהים גבהים גם השפלים שפלים (כלנ״ע, לחוד לבנים אלילים, כפנא א, 88).

יעבילרת, ש"נ, כמו עגל, עצול: ומעגל רגלך מידי דאיתיה בעגילות רגלך והינו ערוה (ענן, ספי המלוס, הרכני 13).

ענל, ממנו "עָגּוּל, "עָגּוּל, עָגִיל, אועַגַל, בועַגֵּל, עָנִיל, אועַגַל, בועַגֵּל, עָנָל, "עָגָל, "עָגַל, "עָגַלְה, "עָגַלְה, "עַגְלְה, "עָגַלְה, "עָגַלְה, "עָגַלְה, "עָגַלְה, מַעְגָּל, "מַגַלָּה, מַעְגָּלָ, מַעְגָּלָ, מַעְגָּלָ, מַעְגָּלָ, מַעְגָּלָ, מַעְגָּלָ, מַעְגָּלָ, מַעְגַּלָ, "עָגַלָּה, מַעְגָּל, "עַגַּלָן, "מַעַגַּלָ, "מַעָּגַלָּה, מַעְגָּלָ, "עָגַלְה, מַעְגָּלָ, "עַגַּלָן, "מַעַגַּלָ, "מַעַגַּלָּה, מַעְגַּלָ, "עַגַּלָן, "מַעַגַּלָ, "מַעָּגַלָּה, מַעְגַּלָ, "עַגַּלָן, "מַנְגַּלָּה, מַעְגַּלָ, "עַגַּלָן, "מַנְּגַלָּה, מַעְגַּלָּה, מַעְגַּלָ, "עַגַּלָּה, מַעְבָּלָה, "עַגַּלָּה, מַעְגַּלָּה, "עַגַּלָּה, מַעְגַּלָ, "עַגַּלָן, "מַנְּבָּלָ, "עַגַּלָּה, מַעְגַּלָּה, מַעְגַּלָּה, מַעְגַּלָ, "עַגַּלָּה, "עַגַּלָּה, "עַגָּלָּה, "עַגָּלָּה, "עַגָּלָה, "עַגָּלָה, "עַגָּלָּה, "עַגָּלָה, "עַגָּלָּה, "עַנְּבָּלָן, "מַבְּרָּה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלְּה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָּה, "עָבְּלָּה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָה, "עַבְּלָבָּה, "עַבְּלָה, "עַבְּלָה, "עַבְּלָּה, "עַבְּלָה, "עַבְּלָבָּה, "עַבְּלָבְּה, "עַבְּלָבְּה, "עַבְּלָבְּה, "עַבְּבְּלָבְּה, "עַבְּבְּבָּרָן, "מַבְּבְּבָּרָה, "עַבְּבְּבָּבְּרָן, "מַבְּבְּבָּרָּה, "עַבְּבְּבָּרָה, "עַבְּבְּבָּרָה, "עַבְּבְּבָּרָה, "עַבְּבְּבָּרָה, "עַבְּבְּרָה, "עַבְּבְּבָּרָה, "עַבְּבְּבָּרָה, "עַבְּבְּרָה, "עַבְּבְּרָה, "עַבְּבְּבָּרָה, "עַבְּבָּרָה, "עַבְּבָּרָ

אינגלי, שיז, כני עָגְלַהְ, מ״ר עָגְלִים, כמי עָגְלַי, הילד מל הבקר, Kalb; veau; calf; של הבקר, לחטאת (ויקל' ע צ). ולאשה עָגְל מרבק בבית ותמהר יתובחהו (ש״ל כם כד). וגר זאב עם בבש וגמר עם גדי ירבץ וְעַגָּל ובפּיר ומריא יחדו (ישע' ילו ו). שמ ירעה עָגָּל ומפיר (שס כז י). יסרתני ואוסר פּעְגָּל ירתה עָגָּל ושם ירבץ (שס כז י). יסרתני ואוסר פּעְגַל

[[]משתף לכל השפות האחיות.]

לא למד (יכמי לח יח). העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו (שם לד ים). וכף רגליהם ככף רגל ענל (יחוקי או). השכבים על מפות שן וסרחים על ערשתם ואכלים כרים מצאן ועגלים מתוך מרכק (עמו' ו ד). במה אקדם יי' אכף לאלהי מרום האקדמנו בעולות פעגלים בני שנה (מיכ' ו ו). ויצאתם ופשתם פעגלי מרבק (מלחכ' ג' כ)—ובחלמו': אין העגל יוצא בגימון (שנת הר לים וסייחים (ברשות הרבים) (שם יח ב). אין ממרין את העגלים אבל מלעיטין אותן (שם כד ג). חון הכנסת עומד עליה ורצועה של עגל בידו כפולה אחד לשנים ושנים לארבעה ושתי רצועות עולות ויורדות בה (מכו' ג יצ). עגל זה לפדיון בני אין כנו פרוי אבל אם אמר עגל זה כחמש סלעים לפדיון כני וכוי בנו פדוי (חוססת' נכור' ו יג). עגלים וסייתים המקפצין ממקום למקום אין להן תקנה (כ' יוחכן, ירוש' ב"ב נ ח). עגלים וסייחין ממפל כהן גי חדשים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן (צ"מ כח:). שהיו משרתי עבורת כוכבים נותנין עיניהם בבעלי מומין ומרעיבים את העגלים ועושין דמות עצבים ומעמידין בצד אבוסיהן (כ' ילחק דני כני חמי, קיה' 'קנ:'). -- ובסהמ"א: ופי', תור היינו עגל שהוא עיגלא תולתא בן ג' שנים (ערוך ערך רד). תבא לביתי ברנה תשבע כטוב מאכלים לחם חמודות ויין ישן ומבחר עגלים (כחצ"ע, אחוד לצנים אלילים, כהנא א, 90). רב אחא כר יעקב כשעשה הקיפו כארכו בעורות של עגלים כתב הרוצה לעשות גוולין לספר תורה צריך שיקח את העורות וישיר את השער שלהן (הלכ' ק״ת, גנזי מלכים, אדלר 13). – עגל הים: והעושה לרגליו מנעלים מן עור עגל הים לא יכאכ כל ימי לכתו במנעלים ההם (הסף 159). עגל הים הוא פוקיון והוא ביקלו, מרינו (שם 108.). -ב) עגל הזהב, צלם זהכ בצורת עגל שעשו בני ישראל לפנים: ויתפרקו כל העם את נומי הוהב אשר באוניהם זיביאו אל אהרן ויקת מידם ויצר אתו כחרט ויעשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים (שמוח לב נ-ד). ואמר לחם למי זהב התפרקו ויתנו לי ואשלכהו באש ייצא העגל הזה (שם כד). ויועץ המלך (ירבעם בן נבט) ויעש שני ענלי והב ויאמר אלהם (אל עם ישראל) רב לכם מעלות ירושלם (מ״ח יכ כס). כן עשה בבית אל לובה לעגלים אשר עשה (שם לג). זנח עגלף שמריי ובו׳

והוא חרש עשהו ולא אלהים הוא כי שבכים יהיה עגל שמרון (הוש' מ ה-ו). יעשו עגל בחרב ישהחור למסכה (ססלי קו ש). אף כי עשו להם עגל מסכה ויאמרו זה אלהיך אשר העלך ממצרים (כסמי ע ימ).

— זבתו"מ, העגל: אותו היום היה קשה לישראל כיום שעשו בו העגל (מוספסי שנס ליז). — מעשה העגל: והוא חמא רבים נשא שכיפר על מעשה העגל (פוע' יד.). כך אמר הקב"ה תבא פרה ותכפר על מעשה העגל (כ' ליצו, מד"כ צמד' יע). א"ל הקב"ה למשה דברים גדולים גזרתי ועשיתי נזירתך למחול על מעשה העגל ומלחתי כדבריך (מכות' מסל מ).

בייעגל, מ״ר עגלים, — כמן עגול ג), חתיכה עגלה של כד על בגדי היהודים: ויעשו עצלים למפס ונשיהם לאות על לבושיהם (עלילוס דברים, חויים למפס ונשיהם לאות על לבושיהם (עלילוס דברים, חויים הסמנים להכיר (179). עגלים הם עגולים והם הסמנים להכיר היהודים (שס).

עַנֹל. עגול. מיר עַגְלִים, יק' עַגְלָה, עַגְלּוֹח, סייז,-דבר yand; עגל שצורתו או הקו המקיפו הוא כמו ענול rond; round: ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו עד שפתו עגל סביב (מיח ז כג). ופיה עגל מעשה כן וכו׳ ומסגרתיהם מרבעות לא עגלות (שם לא). ובראש המכונה חצי האמה קומה עגל מביב (שם לה). וראש עגול לכמה מאחריו (שסייט). משפתו עד שפתו עגול סביב (דהיינ ד ג). - ומצוי בחלמו': אלפים אמה לכל רוח עגולות (כ' חנינה בן אנטיגנום, עירוב' ד ה). אלו דברים של גוים אסורין ואסורן אסור הנאה היין וכו' ועורות לכוכין רבן שמעון בן גמליאל אומר בומן שהקרע שלו עגול אסור ומשוך מותר (ע"ז בג). היתה מרובעת ונעשית עגולה או ארוכה (נגע׳ 6 ה). היתה כלי (השקת שכסלע) וחברה בסיד ממלאין בה וכו׳ ניקבה מלמטן ופקקה בסמרטוט המים שבתוכה פסולין מפני שאינן עגולים כלי (פרה הז). עד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם עגול מהור משוך ממא (רבי חליעזר ברבי לדוק, נדה ח ד). ולמה תנינן דירבענה היא והיא ננעה מלא קיטרין והיא אביבא דפילא עגול הוא מלמטן (ירוש' מעשר' ה ז). פעמים שהן נעשים ביוצא בו בגל עגול (שם פפה' מו). סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה והנשיא היה יושב באמצע כדי שיהו רואין אותו ושומעין קולו (שם פנהי נלגלי (העין של) אדם עגולין וגלגלי בחמה ארוכין (שם .זה־ 3). -- זבסהמ"א: דרבר. ענול אין

לו אלכסון (כש"י, עיכוצי נה). והנה הכל (כל הגלגלים) עשרה ע"ב צורות יו"ד כדמות קו עגול שהוא מקיף כל אשר בתוכו (כלצ"ע, יקוד מוכל, יל). זהירות הדסים ויעבה לאגדם באתת אגודה עגולה והוא עומד בין ההדסים אשר במצלה (כ"ל ככ כלובן, לזהכ" י:). סביבותי תעלה העגולה כשמים עלי ארץ עגולה (נכזי מכטר ג, זודקון 213). —חשבון עגל: גם החמשה והששה חשבון עגול כי ימצאו לעולם במרובעם (כלצ"ע, קפ" הסס ג, קצולי קוכערפי).

ירק עושה ערוגה ו' על ו' ועוגל בה המשה ירק עושה ערוגה ו' על ו' ועוגל בה המשה וכו' (שכם פה:). — ובסהמ"א: אם היקפת בחום של מ"ו אמה בקרקע בריבועא תמצא בתוכו ד' מרובעות ואם היית צריך לעגלו מבפנים ולהוציא קרנות ריבועו אתה עוגלו בחום י"ב ונמצא חיצון יתר על הפניםי רביע (רש"י, סוכ' ס.). עושה ערוגה מרובע ו' על ו' ועוגל בה בתוך הריבוע הפניםי ה' על ה' (סוספי ועוגל בה בתוך הריבוע הפניםי ה' על ה' (סוספי שרחיק כלום בין זרע לורע (ר"י זכן מיגלם אלו בלי שירחיק כלום בין זרע לורע (ר"י זכן מיגלם, שו"מ כו). העגלה מתגלגלים אלה שני מולות ועוגלים והולכים העגלה מתגלגלים אלה שני מולות ועוגלים והולכים מביב מביב בנגד קצותיה (ר"ש זומולו, ספי סכמוני, פיי יליכה ו, 147).

—נפעי, *געגל, געשה עָגלי בשעה שקורעה (את הבחמה)
עד שהיא בחיים הוא נסלל ונעגל (רצי סונל, ירועי
ע"ז צ ג).
—ובסהם"א: והמוצקות נחלקות לד' מינים
האחד מוצקת אשר כל סלעיו שוות או נעגלות וכל
הקוים היוצאים מזוית תושבתם או מהקו הסוכב אותה
אל ראש המוצק שוים מבל צד (רלצ"ם סנטיל, סמטיסה
והמעברת ז ה, סלופה מלכץ הגר ל ל, 25).

שמידוש ומגורה משיעגל היה דש בחבית ומעגל משידוש ומגורה משיעגל היה דש בחבית ומעגל משידוש ומגורה משיעגל היה דש בחבית ומעגל במגורה גשברה החבית ונפתחה המגורה לא יאכל מהם (מעשל' 6). אלו הן הגולין ההורג נפש בשגגה היה מעגל במעגילה ונפלה עליו והרגתו ובו' (מכו' 5 d).—וגוף בן אדם: סך כהן עצמו שמן של תרומה ומביא בן בתו ישראל ומעגל ומעגל על גביו (מוססי סלומ' י'). תני רבי חייה השף שף ברגל והמעגל מעגל ביד (יכוט' מו"ק ה').—ובסהמ"א: פי' הייא מהרה ג"א לעגל והוא מהרה חילקם בלשון אבל הפתרון אחד (ל"ס, סקסי עה). כהנת שחפפה ראשה

בתלתן של תרומה אין הישראלית מותרת לחוף אחריה אבל מעגלת שערה בשערה (רמצ"ס, תרומי יל ע), ומנהג בישראל לעגל החיות בעת לידותן שוכבי על Brülls Jahrb.) המשה שלא ישלוש בהן רוחין ולילין מבפנים ולהוציא קרנות ריבועו אתה עוגלו בחום י"ב (כש"י, סוכי ה.). תשע שורות מן הגפנים רוחב ותשע באורך וכשנעגל עגולה בתוך אותו המרובע שיהיה הקפה נוגע כשורות החיצונות כדי שיהיה חצי אלכסון העגולה י"ו אמו' (פיי הרמצ"ם, כלח' ה ה). וכנגד אותן ראשי קרנות הנוגעין כחודו של עגול החיצון כנגדן אנו סובבין ומעגלן שיהא עיגולו ישר לכל הצדרין וכשאנו מרבעין העיר הזו ואנו מעגלין אותה מבחוץ בעין עיגול החיצון הוה נמצאת העיר משתכרת ד' מאות אמה לכל רוח ורוח (ר"י ברללוני, הלכי עירובי סחומין, ספי העתים סו, 83). → ובחכמת השעור: ואנו מעגלים בצורה הואת אופן אחד אשר מרכוו מרכז הארץ (כחב"ח הנשיח, ספ' העבול ח ו). אני מעגל עגולות אופן היוצא מרכז ללבנה והוא העגולה אשר על ארבע רוחותי' (הול, לוכת הלכן עז). -- וכמו התפ' ב), נעשה עגל: עקולי בעין שרגילין המים לעקול ולעקול סביב ובאותן מים שהתהום תחתיהן והולכין ומעגלין עד שמטביעין מה שצף על גבן (רגמ"ה, ב"ב כד.). חומט אומר אני שהוא מין שרץ שקורין ליגמא הגדל בקליפה ההולכת ומעגלת תמיד כל כמה שגדל (כש"י, קגי׳ יה.),-ואמר הפיטן: גזר מי בחזיר יפגל גם משך ערלה מלעגל גויתו להשאיר והממאן מלעגל (יוסף בר שלמה, חודך. כי חופת, שבת ח' חווכי).

—הספי, *התעגל,—א) גלל את עצמו: גוי שנתן שמן על גבי מבלא של שייש להתעגל עליה משעמד מותר לישראל לישב אחרין (מוספסי זימי לי יט). לא יסוך כהן שמן של תרומה על גבי מבלה של שייש להתעגל עליה (שם מכותי י). סך שמן ומתעגל על גבי קטיבלייא חדשה וואינו חושש (יכוש' שנת ו מ). —ב) נעשה עָגל: מה רוק שמתעגל ויוצא אף כל שמתעגל ויוצא (יסי יטי).—בהשאלה: והדבור היה יוצא מפיו של הקב"ה וכא ויושב על אזנו ומתעגל! עליה זו היא ועגילים על אזניך (פסיקי כנסי לג).—ובסהמ"א: פי' נהש שבצל העמוד שבתובו שמתעגל בראשו כמין גבעול ומתקבץ בו זרע הכצל (כ"ס.

[[]ועי' גם בהערת מא"ש.] (1

פשירונ׳ כע:). וכשחמה ממכבת פניה למולה (למול פני העשב שנקרא הרגי) היא מתעגלת עמה עד -ששוקעת החמה (ערוך, ערך הרני). משנתלש רוקו בפיו משנתענל ונאסף לצאת (רש"י, שירובי לח:). מה הסהר הזה מתעגל ומשלים פגימתו לסוף י"ד יום זאז מבהיק זיוו של עולם (מסזי ויטרי 318). כי צורת השמים כולם צורת כידור מתעגל מכל רוחותיו עגול שוה וישר (כתב"ם הנסית, לוכת התכן י). והנה האש היה נמשך ומהגלגל עד שנתעגל בעיגולו ממתוך העיגול נתקשה ונהיה לשמים (כלנ"ד, פיי ספי ליכה ל). איזו היא עונת המעשרות וכו' התפוחים זהאתרוגים משיתעגלו מפני שהן ראויין לאכילה בשהם קשנים (רמכ"ס, מעשרי ב ה). והתנין הבולע היא החכמה הלמודית וקראה תנין לפי שהתנין מתעגל בעגולת השמים ורמז כי תכמה זו מעולה מחכמת המבע (כ"ש אבן ויכגא, שבע יהודה, 64).

הספעי, *העגיל, —עשה שיהיה עָגל: אין לנפלים פתיתת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה (חֹסֹי ז ז). —וכמו פעי: שפין את הסדקון ומעגילין אותן במעגילה ביד וברגל אבל לא במחלצים (מו"ק ימ.). —ובסהמ"א: "סך הוא הכהן עצמו בשמן של תרומה ומביא בן בתו ישראל ומעגילו על גביו (מנפ"ס, מרומ' יל מ). בעלי הקבלה התירו זה כגון לפתות מים לגנה ולאסור המום אל הרחים למחון וכו' ולהעגיל על הויתים לחיות זכים בשבת (כ"י סקרמ', ג"ע, ענין ספגם ז, כז:). —ואמר הפימן: יקרת המלוכה לך ובעוך גרגלתה במעגל יושר העגלתה (גמי שכער בנויך המגלתה במעגל יושר העגלתה (גמי שכער מהרב הקורדווירו ו"ל שער הצרף פ"ח שהנית מ' מיני מספר מעגיל הקדמי הכרחי מוספי מרובע כללי פרמי מספר מעגיל הקדמי הכרחי מוספי מרובע כללי פרמי שויי מספריו (כ"י ז' מוזינו, חֹכי נוסי (כ"י ז' מוזינו, חֹכי נוסי (כ").

שעי, "עַגַּל, רק ציני מענָגל, מעוגל, — כמו עָנֹל: ני המרכע דבר המעוגל אינו עודף כי אם רביע (כיי צלולני, הלכ' עירוצי החומין, ספי העסיס סו, 88). זיש בדור חלול והוא שיש לו שתי תכלית מעוגלות וכאלו הן מקבילות בשמחיהן זו לזו (כיי סימלאלי, יסוד עולס, לו, יג.). כיון שהארץ היא כדורית כמו שאמרנו היי מדין המבע המותלם בחלק הזה משמחה הנק' יבשה לחיות מעוגל שוה עד מאד בעיגולו (מס צ צ, כל.). לפיכך בנאום כתמונת הששיות ולא עשאום מעוגלים

*עגל, עוגל, ש"ז, -א) כעין ברבה עגלה של מים!): אין שוחמין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ולא לתוך כלים אבל שוחם הוא לתוך עוגל2) של מים (פולי ב ע). ואיזהו חרדלית מי גשמים הכאין מדרון רואין אותן אם יש מתחלתן ועד סופן צרוף ארבעים סאה משבילין בהן ואם לאו אין משבילין בהן דברי בית שמאי בית הלל אומרים אין מטבילין בהן עד שיהא לפניו עוגל ארבעים סאה (מוספת' מקוח' די). rande Form; בו תכונת מה שהוא עגל, עגול. rondeur; roundness: יש אומרים לארכו מדרו ויש אומרים לעוגלו (ילקוע שמע׳ סהלי כנ). -- ובסהמ"א: ולפי גלגול עוגל העגלה מתגלגלים אלה שני מזלות ועוגלים והולכים סכיב סביב כנגד קצותיה (כ״ש זונולו, קפי חכמוני, פיי יליכי ו, 147). כשם ששוטחון נפיא ע"ם העוגל כך שוטחין הכא ומניחו על פי הקנה (רגמ״ה, סולי מה.). ועוגל בכל ערוגה ה' וזורע בעוגל מין א' ויש היכר מרבה לדבר וא"צ להרחיב בין ערוגה לחברתה (כש"י, שנת פת:). דאם יש כו נקב אחד ארוך שאין עגול רואים אותו אם יתנו ארכו לעגלו והוי כמלא מקדח הוי חסרון ' (הוח, סולי מה.). חוג עוגל מחוגת שמים כמו ובמחוגה יתארחו (כש"י, חיוב כנ יו). אגן עוגל הסהר מה הסהר הוה מתעגל וכו' (מסז' ויערי 318). עושה ערוגה מרובע ז' על ז' ובתוכה מרוכע עוד ה' על ה' וכו' וימלא העוגל כמין אחד (מוספי שנת פה:). ואם תעשה עוגל של עשרה על עשרת בתוך ריבוע החיצון יהא העגול בין שני הריבועים (שם סוכי ם:). ותחוור ותעשה בתוך העוגל ריבוע של אלכסונו שבעה כמדת העוגל הוה ליה ריבוע פנימי חמשה על חמשה (שס). -- ואמר הפימן: ועמקו בעשרים וארבעה למתח סוף וסוף בשבעים ושנים לעגל גיחון (כ״ח קליכ, חו כחים, יום שקלי). יעבל, ש"ו, בעל עגלה, עגלון: ותו מעשה שהביאו יין ממרחק ללובי"ן במקום שהיה דר מורי אב"י העזרי בע"ש ולא הספיקו להורידו עד שקדש עליהם היום והיו הרבה סוסים בעגלה והיה אומר להם

ולרעת הערוך) [כך יוצא מהמאמר שבתוספת'. ולרעת הערוך הוא כמו אֹנֶן.]

^{2) [}כך הגרסה כמדכ"ם ובערוך, וכן מכיא רש"י.
והערוך מכיא גם גרסה אוגן, וכן ככ"י וברי"ף, וכן
בנראה גרסת הרמב"ם (סלכי שמיטה כיס, ונמסכשים), ובדפו"?
עוגה, עוגא.]

תעגל או תורידו היין או תצמרכו לשלם לי כל הוצאות סוסים 1) (לוכזכוע, סו״ח, שנת סו). ומהר״ר מן אמר שהיה מפחד המגרש שקרוכי האשה בפראג ישובו לתפשו וכי בדרך ככואו מעיר נוימכורג לפראג הופקד ביד העגל לשומרו אך בפראג לא רצה להמתין העגל ולשמרו והלך לו וככה נמצא בעדיות ל"ב שנגנבו (מ״ח, סו״ח כע).

ענולגלת, מיינ -- עגלה־ארכה 2), משוכה, בנולגלת, מיינ -- עגלה־ארכה 2), משוכה, elliptisch; elliptique; elliptic
שכודרת ועגולגלת בידוע של עוף ממא וכל
שאינה כודרת ועגולגלת בידוע של עוף מהיר
הוא (מוספס' מול' נכנ). ואלו הן סימני ביצים כל
שכודרת ועגולגלת ראשה אחד כד וראשה אחד הר מהורה (ע"ז מ).

ונלה"), עגולה, ש"נ, מ"ר עגלות. עגולות, א) כמו שנול: להתעב אלו עשרת אבירי עגולה ואילו הן ר׳ ישמעאל 'ור׳ שמעון ובו׳ (נוזי שכער ה, ניכלבורג 236).-עגלה של דבלה: המקבץ דבלה ועשה ממנה עגולה או שנקב תאנים והכנים החבל בהן עד שנתקבצו גוף אחד הרי זה תולדת מעמר וחייב וכן כל היוצא בזה (רמצ"ס, שבת חו).-ב) במו ה.עצול, נמיעות של גפנים בצורת עצול: ומה שאמר הרי זה מקדש מ"ה גפנים בפי מה שאומר והוא שהוא מקדש לעולם ששה עשר אמה לכל רוח עגולות כדי שתהיה העגולה שיתקדש כל מה שבתוכה עגולה שיש באלכסינה ל"ב אמות (פיי הרמצ"ס, כנמי ה ה). יהיו כל הגפנים שיש בתוך העגולה מיה (שם). ובשתפתכל בצורה הואה תמצא שמה שבתוך העגולה מ"ה גפנים (שס). -- ועגלה כמים: כשתשליך אכן כבריכת מים ותעשה עגולה לפנין במים ואותה העגולה תעשה אחרת והאחרת אחרת עד שיהיו הרבה עגולים זה בתוך זה (כ״מ מלדני, סיים ד, מס:).-- עגלה תוך עגלה: ועכביש ראה קלות פעליו ורשתו לוכוב פרש ודקרה ועת ארגו עגולה תוך עגולה כאלו במחוגה הוא תארה (עמנו', מסבי ה). -ומצוי מאד בחכמת השעור והתכונה וכתיבת הארץ: בארבעה דרכים המדידה נקכצת ואלו הן המרבעת

והמשלשת והעבלה 1) והקשותה (משנת המדות מ). העגולה כיצד מצרף החוש בתוך עצמו ומשליך ממנו שביע וחצי שביע והיתר היא המשיחה (מס ב), שלש מדות בעגולה ואלו הן התלויה התלולה והשפלה (שם ה). ג' דברים נאמרו בקשותה ואלו הן הישרה החסרה והיתרה איזו היא ישרה כל שהיא עומדת בחצי העגולה לא הסר ולא יתר (פס), אכ מוצק תושבתו (של גולם) מרובעת קורין לו מרובע תהיה וכוי ואם היא עגולה קורין לה עגולה מוצקת (ראב"ה הנשיא, המשיחה והמשבורת ד, הלופה מארץ הגר א א. (24 שהתורה ספרה על עגלת האש והעפר בראשית ברא אלהים וכו (כ״י ח״ם, חו״ד לכקע״ג מגו). אר. זאת התנועה שתראה האש למעלה היא מקרית בעבור שתצא מעגלת האויר וכאשר תצא מעגלת האויר ותגיע אל מוצאה תשתנה תנועתה בסבובה (כס מ). כאשר הנקודה אשר כאמצע העגולה הוא השרש לכל הקוים היוצאים ממנה 'אל הקו הסובב בענול בן שרש כל ההרגשות במוח (הוח. כוה חן ב). הנה זה הגלגל סכה ראשונה גשמי בהויה והפסר והיחס בין האדם וואת העגולה התיחפות חלוש והוא בי האדם הוא גשם וואת העגולה מקרה בגשם שתי קשתות כשיקובצו יהיה מהם עגולה (כלפ"ד, ממו״ר 6). כי שני הקמבים והברית והעגולה הגרולה אשר מרחקה משני הקטבים מרחק אחד כלן מקרה לעגולה מצד שהיא מתנועעת (מס 59). וכאשר נחל מלמטה הנה העגלות הגדולות תשע והעשירי הוא הכדוש (כלבשע, ספי השם ג, קבולי קונעכקי). השם הנשגב לבדו ברא בעולם העליון תשע עגולות גדולות סוכבות את הארץ שהוא העולם השפל (הוא, ספ׳ המספר׳ 1). אין מחלוקת בין משכילי חקות השמים כי שתים עגולות הנה הן הן המסכות העליונות שמוצק האחת מוצק הארץ (הול, לוכי השנת סתיי, קבולי קונערס׳). זעתה אדבר על הלוח יש בו שלשה עגולות האחת הקו הסובב והיא עגולות2) ראש גדי כי לא יעבר מזל אחר עליה רק ראש גדי לבדו זיפתירנה ותקרא עגולות 2) הפך הסתיו ועגולה השנית היא עגולות2) ראש טלה ומאזגים כי עליה יעברו הם לבדם ויסתירוה ותקרא עגולות משווה היום והעגולה השלישית היא עגולות 2) ראש סרטן כי לא יעבור

^{[.}REJ, IX, 49 נעי בם (1

⁽סול' סד.), וז"ל: מפרוש רש"י (סול' סד.), וז"ל: עגולגלת לחודה הוה משמע עגולה בעדשה וכגביגה ובו' משוכה לארכה ועגולה לרחבה, ע"כ.]

[[]כך הוא הנקוד במחב׳ עמנואל.] (3

⁽ו (ואפשר שהוא נקי מן עגל.

[[]אולי צריך לנקד ענולות, כפו עגל.] (2

הגדוליי ומים המתוקים שבעולם זולתי בנילום וגם בשום ים מהימים המלוחים אינו נמצא כמו שכתב פליאניאו המבעיי זולתי בים אוקיאנום של כוש מפני חווק החום מהעגולה השרופה אשר שם מעורב עם המליחות של ים אוקיאנוס (כ"י לזכרנלנל, פי הסוכה, ולכל, קיד::). ובמחוגה יתארוהו לאמר יונה מציאות גשם בב"ת ונצייר עליו עגולה וקוים יוצאים ממרכוה אל המקיף זכו׳ (כ"י מוסקחעו, נפולות יהודה ד ד, יג.). עבים סתר לו ולא ירצה לראות כות העולם השפל ובעגולת שמים המקפת שם יתהלך ולא ישגיה על השפלי (רשב"ל, חוהב משפט, בחורים על חיוב, קכֹח.). העגולה היא צורה שטוחה יסוב כה קו אחד יאמר לו הסוכב ובפנים מהעגולה גקורה כל הקוים היוצאים ממנה לקו הסובב שוות מקצתן למקצת ומרכז העגולה היא אותה הנקורה (הקדי ליקלודום, כ"י כזנסנסי, רומל). העגולה היא צורת שטוח יסובבנה קו א' יאטר לו הפובב ויש בתוך העגולה נקורה כל הקוים הישרים היוצאים ממנה עד הקו הסובב יש (?) יחס כולם זה לוה (אקלידי של יחודה הכחן). העגולוח הממששות אלו אלו ולא תחצוב אחת לאחרת יאמר להו העגולות הממששות (פוס, במדרי פסכמה ג. ד). העגולות היא תחלת הצורות והשטוחות והכדור תחלת הגופניות (שם הקד', כ"י ברלין). ואי אפשר העדר המרכז בהיות העגולה כמו שאי אפשר העדר השנולה בהיות המרכז (כ"ח בן חליה הקרחי, עץ סיים קט). העגולות היותר צריבין לפלאכת הכדור הנוכר הם עשרה (זוד נכז, נחמד ונעים לב). והקשת ובו׳ נקרא עגולות הגובה לפי שממנה חלקת גובה השמש והירח ושאר כוכבי! (שם לה). אם תשום רגל א' מהמחוגה בנקורה א' ובו כח ושקט וברגל השני מהמחוגה נרשום בסיבובה קו אי שלם ומתובר קצה הראשון עם האחרון והתמונ' הואת תקרא עגולה (בכוד משקלוב, עמודי השמים, ג:). ועתה גציע משולש א ב ג שווית ג' ממנו היא נצבת הג"ה ונחוג עליו חצי שנולה המקינתן ע"ד האמור למעלה (פס יג.). לא יהי קץ המקיף עגולה ממש רק יהי' כמין עגולה ארוכה הנהראת עליפסא '(ר"ד משריזנהויזן, מוסדות תכל ב, יד:).--ואמר המשורר: נשמת רבבות סגלה ואלפי עגלה מרוממת רוצה תפלה מקדמי תהלה רננו צדיקים באדני לישרים נאוה תהלה (כ"י חבן סביתור, נשמת ישרחל, שער השיר 11). ושלום רב ממזרח למערב ומעגולה לעקרב

בליה מול אחר חוץ מתחילת סרטו ותקרא עגולות1) הפוך הקייצי (הוא, כלי נחושת א). העגולה שסובכת בה הירח תמיד היא נוטה מעל העגולה שסוכבת בה השמש תמיד (כמנ"ס, קדוה"ס עז ל). העגולה שהיא עוברת במחצית המולות שבה מהלך השמש אינה עוברת באמצע העולם מחצי המורח לחצי המערב (פס יש ב). ונאמר להם הראיתם כשיתנועע הרכב סבוב שלם הלא החלק אשר במקיפו הלך דרך העגולה הגדולה בומן ההוא בעצמו אשר הלך בו החלק אשר הוא קרוב לנקודת מרכזו העגולה הקשנה אם כן תנועת המקיף יותר ממהרת מתנועת העגולה הפנימית (ר״ש מ״ח, מו״כ מ עג). דמיון זה אמרנו בגדר העגולה שהיא תמונה תקיף בה קו אחד לתובה נקודה (כל מלחכת ההגיון, המופת, מב:). ובפי רחוק סדן גלגל מסדן גלגל העליון יעשו עגולות קטנות מרכז אותן העגולות (כ"י הקכחי, ספ' ג"ע, סבדל שנה משנה ד, יונו). והמון העגולות הקשנות התקוקות לשם מכ' צידי גלגל המישור המקבילות לו בשטחיהן וכו' ואחרים יקראו אותן עגולות הומן או עגולות המקבילות (כ"י הישכחלי, יקוד עולם, כ:). עמד זעיין בעגולת נחושת ההיא העשויי כמין מכעת שטחית גדולה מאוד (עס לע:), והמרוצה הואת הוא שתקרא ויאמר עליה כי היא מהלך הירה האמצעי ברוחב והעגולה הקוית שחוקק מרכז גלגל ההקפה (שס מה:). אולם אמצע גלגל המזלות בכדור (ר"ל כדור הארץ המלאכותי) היא העגלה הנחלקת לש"ם חלקים שוים וכו' ואולם גלגל משוה היום היא העגלה החולקת ואת העגלה על ראשי מלה ומאונים (יעקב בן מכיר בן חיבון, ספר המעשה בכדור הגלגל, כ"י ניהמ"ד שכער). נוביר בתחלה ממראי הקשת ונאמר כי הם שלש מראות העגלה העליונה אדומה והשנית ירוקה והשלישית כרכומית (אני הכלצ"ג, בעה"ש אז). זכאור זה כי מה שהם באמת מרובעות כשיעיין אותם האדם מרחוק וראה אותם כאילו הם עגולות 2) ופעמים רבים יראה מה שהם אלו כנגד אלו שהם מחוברות יחד (כש"ע פלקירה, רחש' סכמה 44). ונאמר כי שגולות!) משוח היום היא עגולה חותכת הכרור לשני חלקים שוין (כי שלמה גן חברהם חביגדור, חשפיכח ב, מו:). שוה הב"ח אינו נמצא כשום אחד מהנהרות

⁽¹ בעם' הקודם.] (עי' הערה 2 בעם' הקודם.] (1 אפשר שוה גק' מן עגל.]

ענלה

לרמב"ע, לגביר דעות). באיתן שבתן על עגולות ברורוה צרורות באור חיים ודולקות כנרות (כלב"ע, למכוס ימיס). במרם עגולה וחלדה בחכמה נועצת לבדה ארוכה מארץ מדה' ורחבה מני ים (הוא, אין אלוה מבלעדיך). מעקרב יוצא מהעגולה הנאמנה לפאת נגבה תימנה מנגידנו ישיבנו לעגולת כת רבים למעלה עקרבים (סומ, סי בן מקין). ואוור עגולה כאופן עגלה יגלגל זירעיש צבא רום זירעים (דון שלמה בונחפיד, שירים קלרים, ד"ח פו). בבין עמל ובינות היגונים אני נמשל בקוטר העגולה (עתנו', מסני ה),-ובהשאלה: וחוקר הדברים כסבותיהם וסוכב סוכב על דרך ההשכל' והחקירה אשר היא עגלה רעיונית ממה שממנו אל מה שאליו (ר"ל ביבלגו, דרך למונה, נג.).-ג) ואות האפס בחכמת החשבון: והנה נשים עגולה ונכתוב סביבה ש' מספרים ובעכור היות מי סוף חשבון יהיה ערוך על עצמו כמספר החשבון שהוא לימינו ולשמאלו ובעבור החמשה אמצעי ע"ב יתהפכו משם לשוב אחדים עשרוה.

והעשרות אחדים (כחב"ע, ספ׳ השם ו, קבולי קונעכי). ענלהן מייב, כני עגלתו, מייר עגלות, סמי עגלות,-כעין תיכה שמתחתיה אופנים ואסורה בעבותים לבהמה, תשמש להסוע בה משא ממקום למקום או לישב בה אדם ולהמשך בה ממקום למקום, ;Wagen charette, voiture; cart, waggon : פחו לכם מארץ מצרים עגלות למפכם ולנשיכם ונשאתם את אכיכם אבאתם (ברחשי מה יען גם כזן מו ה). שש עגלת צב ושני עשר בקר עגלה על שני הנשאים ושור לאחר וכו זיקת משה את העגלות ואת הבקר ויתן אותם אל הלוים את שתי הענלות ואת ארבעת הבקר נתן לבני ברשון כפי עכדתם ואת ארבע העגלת ואת שמנת הבקר נתן לבני מררי (נמד' ז ג-ס). ועתה קחו ועשו עגלה חדשה אחת וכו' ואסרתם את הפרות פעגלה ובו' ולקחתם את ארון יי' ונתתם אתו אל העגלה (ש"ה וז-ח). ויבקעו את עצי העגלה ואת הפרות העלו עלה ליי׳ (שס יד). וירכבו את ארון האלהים אל עגלה חדשה וכו' ועוא ואחיו בני אכינדב נהגים את העגלה חדשה (ש"בוג). הוי משכי העון בחכלי השוא וכעבות 2) העגלה חמאה (ישעי ס יס). כי לא בחרוץ יודש קצח ואופן קגלה על כמון יוסב וכו' והמם גלגל

עגלתו ופרשיו לא ידקנו (פס כס כז-כס). הנה אנכי מעיק תחתיכם באשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר (עמוי ב יג). משבית מלחמות עד קצה הארץ קשח ישבר וקצץ חנית עגלות ישרף באש (ההלי מו י). --ובתו"ם: אין עושין חלל תחת רשות הרבים בורוח שיחין ומערות רבי אליעזר מתיר כדי שתהא עגלה מהלכת והיא מעונה אכנים (נ"ב ג ס). דרדור עגלה וקוסטות המלכים וכו' אע"פ שמקבלין שמאין (כלים טו ל). שלש עגלות הם העשויה בקתדרא פמאה מדרק כמטה טמאה טמא מת ושל אכנים טהורה מכלום (כלים כד 3). בחמה שנכנסה מאליה לרשות היחיד והיזיקה בידה וברגלה ובקרנה ובעול וכו' בעגלה שהיא מושכת משלמת נזק שלם (מוספחי נ"ק לו). השוכר את החמור להביא לתך חיטין והביא שש עשרה שעורים פטור אם הוסיף על משאו חייב וכמה יוסיף על משאו ויהא חייב סומכום אומר משום ר' מאיר קב לבתף שלש מאין לעגלה וספינה לפי מה שהיא (שם צ"מ ז י). אבל מובר הוא (האומן בשביעית) מגליד ומגל קציר ועגלה וכל כליה (ירושי שביעיי ה׳ו). -- עגלה שמוליבים עליה ארון של גרוסות: וארון של גרוסות ר' צדוק משמא וחכמים מטהרין היתה עגלה שלה של מתכת ממאה (כלים יב ד). -- ובן עגלה של עריסה; עריסה מאימתי מקבלת מומאה משתגמר מלאכתה ואם עתיד לעשות לה עגלה מהורה עד שיעשה לה עגלה (מוספתי שם ביימ היב). - ועגלה שתחת אלית האילים: אין הוכרים יוצאין בעגלה שתחת האליה שלהן (שנת ה ד).--עגלה של קטן, שהתינוק משחק בה: עגלה של קטן טמאה מדרם ונטלת בשבת ואינה נגררת אלא על גבי כלים רבי יהודה אומר כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת (נילה ני).--ובסהמ"א: וארבעה אופני שנים לפניה ושנים לאחריה כדרך העגלות הגדולות (לש"י, מ"ל ז ל). שנקרא כן (השם מעגל) לפי שיכול האדם ללכת בו במרוצה וכמהירות מענין בעגלא ובזמן קריב וכן העגלות יכולות ללכת בו בנקל (כ"י בן נחמיחש, פיי משלי ב י). גלח אחד היה רוכב אחר הר' נתן ג"ע ראה סום גורר עגלה אחת בלא גלגלים א"ל להר' נתן נ"ע ראה כמה מום גורר בקלות זו העגלה ומהו ויסר את אופן מרכבותיו וינהגהו בכבדות מה כבדות יש (יוסף המקנא, ברכת אברהם לכבוד ברלינר 82). ואית דמפרשי

⁽¹⁾ בך גם כארם' עגלתא, ובפוגית עגלת (1) בילני 336), והשאל גם במצר' עגרת, ובקופם' עגלת (2) ב"ל השור ובעבות. (2) ב"ל השור ובעבות.

פררות עצים הנפרדים מן העגלה שמושכים את חעגלה בהם (כעמנייט, ציינ ה א). חסום העגלה בהאופנים למען תתנהג העגלה ככבדות (ילייג, קפילת הדרך). - עגלה זוחלת: ירתמו על הרוב ד' כלבים בעגלה זוחלת (שליטע) ויסיעו בני אדם או הככורה אשר להם ממקום למקום (כ״ש בלוך, שבי״ע ג, לו.).--ואמר המשורר: רצו המולות עלי מסלות מאש הצובות ולו תהלות נשאה וראשה לכל עגלות (כחב"ע, חל אל אמת). → *ושם אחד המזלות, ursa major: עגלה¹). בצפון ועקרב בדרום וכל הישוב כולו אינו יושב אלא בין עגלה לעקרב (פססי לד.). מעולם לא מצינו עגלה בדרום ועקרב בצפון (שס לד:). כל מאורי אור הגדולים נתונים בדרום חוץ מן העגלה שהיא נתונה בצפון (פדר"ח ז). --בין עקרב לסרטן כבין עגלה לעקרב עגלה בצפון ועקרב בדרום וכו' המזלות כסדינים התלי במלך ועגלה המנהיג (נכייסה דשמוהל הקען מ). -- ובסהמ"א: והעגלה הנתונה בצד צפון לתלי קרובה לתלי וקצות העגלה דבקים בטבעת התלי (כי שפתי דוכולו, מכמוכי, פי' יליכה ו). ועקרב יוצא מהעגלה הנאמנה לפאת נגבה תימנה (כחב"ע, מכחי לכ' שמוחל אכן גאמע, כהכא ב, 39). ושעם בין השמשות רגע היות נקרת עגלת השמש כנגר שמח הארץ כנגד היושב אז חצי עגלת השמש למעלה (פוח, פקדמ' צ' לפירושו על החורה, שם 82). ואני אשכון למול עקרב בשחר ולערב נכח העגלה (עמנוי, מחצי ח). התוכנים קוראים אותו דו"ב הגדו"ל וההמון קורים להם העגלה (זוד גכז, כסמ' וכע' ל כו). שבונב הרוב הקמן הנקרא עגלה (כתב זכח, ג, סשי אילים ליש"ר מקנדיה). חדוב הגדול הנה הוא הכוכב הבהיר והיפה ברקיע הצפון נודע ונכר הוא ע"י שבעה כוכבים הזכים והמאירים אשר בתוכו הנקראים עגלה הגדולת שכצפון בלשון חו"ל (יאוועל, למודי הטבע ד ע). - "וצורת אחד הטעמים המשרתים, ירת בן יומו: רביעית היא עגלה עם גלגל כלולה (3) חסר, דה"ע 17). ושמונה משרתים לטעמים חרותים הראשון אולה וכו' החמשי היא עגלה עם גלגל כלולה הששי שופר תואר בו ישפר ובוי (הוכים הקורם, זרכבורג 73).

אַבָר, - עפרת. - אוֹפֶן, - גלגל. חלקי האופן:
גַב, "וְרוֹעוֹת, חִישֶׁק, חִישׁוֹר, שַבּוֹר, יְדוֹת, מֶרֶן. "אְפַּוֹן, - הסב האופן. - ∞אוֹפֵן, - רוכב על אוֹפִנִים.
- "אוֹפַנִּי. - ∞אָפְנִים "), - סכונה על שני גלגלים.
" גַּלְגַל, אופן של עגלה. - גִּלְגַל, - אופן של עגלה הרישה. - בָּלְגַל, הניע דבר באופן שיסב סכיב עצמו. - ∞גַּרְרָה, - עגלה בלי אופנים נגררת ומחלקה.

*זוג,-פעמון כצואר הכהמה. הַבַל, חַבַלִים.

*מַס, מַפִּים,—צפויי פח או ברול העשויים בעיך מסים לצורך העגלה.

פַנְפִים, -א) קשוט העגלה, -ב) הקצוות המנְקבות ששם עוברות הרצועות.

לוּחַ, לוְּהוֹת,—הקרשים שמשני צדי העגלה.
מוֹם, מוֹטוֹת.—מוֹטַרְה, מוֹטַרוֹת,—חבל לקשר
בו העל להבהמה.—מוֹשְׁרָה, מוֹשְׁכוֹת,—*מְהְנֵּר, -יתר
בקצה העל.—מְצַלְּה, -פעמון בצואר הסוס.—*מְרִיצָּה,
עגלת ברזל קטנה בת שני אופנים ישתמשו בה להביא
חול, עפר ואבנים לצורך בנינים. — *מְשִׁיחְה, מְשִׁיחוֹת,
-תבלים. –מֵרְפָּב, –א) דבר שישב עליו אדם ברכיבתו,
כר וכדומ׳. – ב) שם הקבוין לרכב הברזל למלחמה.
-מֶרְכָּרָה, – עגלה של ברזל, רתומה לסוסים לרכיבת

יְּמַמֶּךְ, — הטבעת שנאמצע העל שלתוכה נכנס ראש המחרשה או ראש העגלה הנמשכת ע"י הבחמה.
עבות, — חבל עב. גדול ומפתל, ישתמשו בר לאסר העל בבהמה. — "עַנְלֹּ, "עַנְלֹּן, "עַנְלֹּן – נוהג עגלה, בעל־עגלה. — "עַנְלֹונוּת. — עֹלְ, — בד כבד של עץ או של ברול, יקשרוהו במוסרות בצואר הבחמה שתמשך את העגלה וכדום". – "עַנְבּוֹל, עַנְבָּל, – הלשון המקשקשת בווג שבצואר הבחמה.

ציר, צירים, — פֶרֶן, גלילי ברול שגלגלי העגלה מסתובבים עליהם. — «צְּנּוֹרְא, צְנּוֹרְה, — וו עקום. — *צָפּוּיִם,

*קַמֶּרֶב, – עֹל של מתכת. – בֶּרֶשׁ, קְרְשִׁים. – קרשי העגלה.

רְכַבּ, רֹכֵבּ, רֶכֶבּ, רַבְּבּ, --*רְצוּעֲה, רְצוּעוֹת. *חַמְהוּיוֹת, -- על ענל כעין קערה.

^{1) [}פרש"י, וז"ל: אוחן כוככים העשוים בעגלה זהוא מול שור, ע"כ. אפשר שנקד עֶגְּלָה, ועיי רש"י (נככי נמ:): רישא דעגלא ראשו של עגל והיינו מול שור, ע"כ.]

ו) [כך נקד המחבר בח״א, אבל לדעתי יש לנקד אוֹפַנִים.]

עבלה, שינו סמי עגלת, כני עגלתי, מייר סמי עגלות, - נקבת בני הבקר: קחה לי עגלה משלשת ועו משלשת ואיל משלש (נרחשי יה ע). ולקחו זקני העיר ההוא (שנמצא חלל בקרבתה) עַגְלַת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל והורידו זקני העיר ההוא את העגלה אל נחל איתן וכו' וערפו שם את העגלה בנחל וכז' וכל זקני העיר ההוא הקרובים אל' החלל ירחצו ידיתם על העגלה הערופה בנחל (ינר׳ כא ג-ו). עגלת בקר תקח בידיך ואמרת לובח ליי' באתי (ש"ל יו כ). והיה ביום ההוא יחיה איש שגלת בקר ושתי צאן (ישעייז כה). עגלה יפהפיה מצרים (ירמי ימו כ). בי תפושי כעגלה דשה ותצהלי באברים (פס כית). ואפרים עגלה מלמדה אהבתי לדוש (סום׳ ייל). – ועגלה שלשיה, האר למואב: לבי למואב יועק בריחה עד צער עגלת1) שלשיה (ישע' יה ה). מועקת חשבון עד אלעלה עד יהץ נתנו קולם מצער עד חרבים עגלת¹) שלשיה (ירמי מח לד). -ומשל, חרש בעגלת פלוני, השתמש ברבר שלו בכונה מהכוגות: ותגד (אשת שמשון) החידה לבני עמה וכו' ויאמר להם לולא חרשתם בעגלתי לא מצאתם מידתי (שפטי יד יז-ים). - ובתו"ם: ר' אליעור אומר עגלה כת שנתה ופרח בת שתים וחכמים אומרים עגלה בת שתים ופרה בת שלש אז בת ארבע (פכה ל ל). הלומד תורה בילדותו למה הוא דומה -לעגלה שכיבשוה כשהיא קטנה (חיר"י כנ), למה נקרא עגלה על שפעתה כעגלה ומתה (כי יהודה בכי סימון, מדרי שמוחל כב). -- ועגלה ערופה: ואלו באמרין בלשון הקדש וכו׳ ופרשת עגלה ערופה (סוע׳ זג). משרבו הרוצחנים בטלה עגלה ערופה (שם ע ע). -ואמר הפיטן: לחגי זכריה ומלאכי נגלה ולהם אל במחוה גלה קץ ומן פרה ועגלה (חלילי עם, יולי פרש' פרה). מרימי עול עגלה להלאות מכאב הגתה להראות אות (מרימי שול, יולי פרש׳ החדם). לחובט ארבעה בופות של יפיפיה עגלה וכדי לשכר אמות עממות משקצות בגעילה (חין ערוך, יול' שנה"ג). סבו עגלה בורגיה עבותיה לקצץ ועוגיה (אסוביך, יולי חוסמ"ם).--ותרש בעגלה: אכל ישכח לחכמים ולמחברים אשר קדמוני כי מימיהם אני שותה ועל פיהם אני מדכר ומספריהם אני מספר וכו' וכעגלותם חרשתי

ו) עי' רש"י ורד"ק. ורב ההדשים סברים שוה (במי עור כמו עגלים (יסוק' מו י).]

ונדחיהם אמפתי ופזורם קבצתי (כי מנחס צר זרח, לידה לדר, הקדי).—וצלם זהב בצורת עגלה: לעגלות!) בית און יגורו שמרון כי אבל עליו עמו וכמריו עליו יגולו (הוסי י ס).

"עבלון שגלן, ש"ו, מ"ר שגלונים, שגלנים, בוהג שנלה Fuhrmann, Kutscher; voiturier, cocher; waggoner, מרסה אבל הבעל עשה בערמה וכשהיה חצי פרסה :driver מחוץ לעיר צוה לעגלון לשוב ולילך לעיר (מעשיות טו, ציה"מ יליכק ו). מעשה בחכם אחר ובוי והיה נמנע מליכנס לבית ע"ו בשעת פטירתו היו מוציאים אותו להוליכו לבית הקברות והיה ע"ז על שער העיר וברחו הסוסים שלא ברצון העגלון והוליכו העגלה דרך פירצת כותל העיר (ספי חסידים תתתקנו). נוסף על זה בעו"ה נתרבו גנבים גולנים עד חדל לספר ובצרוף לוה שבקרב הימים נרצח ר' משה חתן ר' העגיך ע"י יהודי עגלון שלו (מהר"ם ז"ק, חפוי, מוכח בקב' העונשים של הרב חקף 124 אם הוליבני העגלון השני ששכרתי לעצמי במ"ש הנ"ל ברמים יקרים (יעצ"ץ, מגלם ספר 81). בא' שקנה ד' חביות יין וקנה כדרך התגרים ונתחייב המוכר להכיא היין למקום פ' בשלימות בלי שום חסרון וכו' ואח"ב נתנסך היין בדרך ע"י העגלונים וחלוקה אינו רוצה לקבל היין (פתחי משובה, שו"ע חו"מ, מקח ככה). הרצים האיצו בפקיתים והעגלונים נלחצו מאת נוגשיהם (ממייג, הלרפתים ברופיה 17). ברבוי סוסים ומרכבות מהודרות בעגלונים מקוששים כמנהג המדינה (כ״ח לויפל, שע״י ג, השקפה לטוצה, יד.). ואם בגד מלמד אחד או עגלון אחד מגאלים ברפש או כל העם נבוים ומגאלים (פ. סמולינסקין, קצורת ממור יד). אקבע לי עגלון קבוע אשר יבוא לביתך פעם כפעם בהיותו בריגא לקחת את אשר יהיה בירך אלי (יל״ג, לגכ׳ לי ד):-וְעַגְלַן: ולנה בלילה בכפר עם הנערה בכית ע"א אחד ועמהם גויה אשת העגלן הבעל וככוקר כשהחויק' בדרך שללוה האויבי' (כח"ש, שו"ת לב ה). כרב החובל הספינה והעגלו העגלה (כחב מין, ספי חילים ליש"ר מקנדיה). והנה בנסעו כמו שעה והמה באו השכים מיריד הנ"ל פגעו במרכבת האיש תם הסגורה מכל צד וישאלו לעגלן מי היושב בה ולא ענה אותם דבר (כ״י עתדין, המחבקוה). וכן עוד שנית ראו עגלן שלו

^{1) [}החרש' מגיהים לְעֵגֶל מפני כני הוכר שבא אח"ב.]

רוכב וסוסיו מושכים בקרון שלו .(הוא, שחק הכפיל). עוברא הוה איש א' מעירו שלח קודם פסח עגלן לק"ק פלוני לפלוני המוכר לשלוח לו ב' הין י"ש ראואלא (ממס פופר מו"מ קלנ). והעגלן בא להמובר ולקח מסנו הייש בע"פ שחרית וכו' והעגלן הערל בא למחוו חפצו בתוך המועד (שם). ואביו של הגויה ישב את עצמו על הקעלני כמו עגלן (פוהרמאן) (ר"י פערל, מגלה עמירין מד, לז.). בי עגלן אחר לא יכול להנהיג הסוסים (שם מה לה.). העגלן נוסע עמה מעיר לעיר ובו' (הוא, צוחן לדיק 8).

יעגלונות, ש"נ,-עבורת העגלון, נהוג בדבור העברי וכספרות העברית החדשה.

ענום "ענום, "ענום, "ענום, "ענם, "ענם, אעניםה, "עַנְמוֹן, "עַנְמוּת.

עבם, פיינ, עומה, -עומה נפשו לפלוני, היה בצער traurig sein; être triste; to be ובראגה לפלוני, אם לא ככיתי לקשה יום עגמה נפשי sorrowful לאביון (חיוב ל כה).-ובפדר"א: פלוטית בתו של לוט היתה נשואה לא' מגדולי סדום ראתה עני אח' מדוקדק ברחוב העיר ועגמה נפשה עליו (סדר"ח בה).--ואמר המליץ: והסיר את סכלו לעמו גם חבלו ונפשו עגמה לו ורחמיו נכמרים (חלמידי מנחס, לגבור בחעודה). עגמתי בלחצי ומחצו פרוך ביד קורצי ופקלל (כשב"ג, ארומתך, כשות לעבודה, מחזי פפרד'). ומקלל אב ואם נפש לעגמה בצרור אבן במרגמה (כי חלים הזקן, אזהר', קובן מעשי ידי גאונ' קדמ' ב, 62). עורה כבודי מה לך נרדמת כי שחרך עלה ומה עגמת (ייםי נן יהודת. כ"י .Jews' Goll, לוכדון). אמת שוא צפו רגשת עוגמיך דואבי עלומיך תהו קוו (פסון, הקדמי נכד המחזר חורת חמת, פו"ח). הלא כבר עגמה נפשי עליך לאמר מי יודע העודנו חי (פר"ל, חגרי עם).

-נסע", "נענם, -כמו קל: נעגם (הכהן) בככי כי הורשע כפתי והם יככו פן צדיק ירשיעו (כ' יוסי כן יוסי, חוכיכ בנורות, סדר עבודה). בזלו דמעיו בי לכן צרכו געגמו נם הם ופרשו וככו (Elbogen. Stud. 175).

הפע העצים: מקרעיו שיהיה עגום, העציב: מקרעיו לקטן מפני אגמת נפש כדי להעגים נפשות הגדולים ולא מפני שהוא אבל (ערוך ערך לגמל).--ואמר הפימן:

אין כמוך באלמים דומם ושותק עמעגימים צרינה רבים קמים (אין כמוך, יולי שבת א אחה"ם). ולפכך נהגר רבותינו החכמים שהיו קוראין ביום הכפורים סליתות: מעגימות הלבכות ומאנחות הנפשות כדי שיכבשר יצר הרע בקריאתם (כי צרכיה הנקדן, ספי הסיצור וספ" המלכף IIIVXXX, בחלחכן 37).

-פע' "עגם, -- כמו הפע': וכבית האסורים שמו ושמה עיגמו ואחר יהודי עמו (יוספי של חסימעץ, ב, ניבויחר

ענם, ש"ז, -- כמו ענמה, ואמר המקונן: מחולל הוא ביד נוקמי והן גדל לואת עגמי אלהי חוש וקנא לי וגם בנה להיבלי (מברך בן נחן, לקו"ק סז.).

,Kummer; tristesse; sorrow ענבר, עעב, עעב, עעב, עגמת נפש: עלו בו (בבית הכנמת שחרב) עשבים לא יתלוש מפני עגמת2) גפש (רי יהודה, מגילי גג). במה דברים אמורים בישובן אכל כחורבגן מניחין אותן ומגדלין בהם עשבים מפני עגמת נפש (הוח, חיקפת' שם ג ז). מפצעין באגווים ומפרכסין ברימונים מך המנחה ולמעלה מפני עגמת נפש (שנת קעו.). מקרעין לקטן מפני עגמת נפש (מו"ק יד:). תולין מפתחור ופנקסו של מת בארונו מפני עגמת נפש (שמסי ה). ובסהמ"א: אך מוכת החומל על העני הכואב לר הוא מכוין בה לרחות צער מעל עצמו אשר מצאהר מעגמת נפשו וכאבו (ר"י ח"ח, סו"ה, ענוד' החלהי... פתיח'). כמה דברים של עגמת נפש אומרים בה שאין קינה בעולם גדולה מהם (שנלי הלקט, סנוכה קלנ)... ראף אם אין דרכו למכור כלל (הבתים) רק שהיה: מחזיקם להכנים מהם דיורים זוכים הכנות דלא נאמר" למעט חלק הכנות כ"א הכתים שהיה דר בו האב ושפיר איכא עגטת נפש (פחחי השונה, שו"ע חו"מה נחלות רפא).

עַנְמוֹן, ש״ז, – כמו עַנְמָה: השר דעה כי אל [בחר]י בשירים מפי גיל ולא מעיצבון ועגמון (גמי שכער־ ב, דודקון 313).

ענמות, שינ, - כמו עגמה: חושבי קצים האנוחים בעגמות ומיון מלכות סבלו וחסמו פה בכלימות: (נכזי שכער ג, דודקין 88).

נמו אגמה, עי' ערכו.] (י י) [כך בארָסִי, והוא כסו אגם, עי' ערכו ובהערה

[[]גרמת הערוך: אגמה.] (2

ענן ישנו, ישנון ישנון ישנון ישנון ישנון אַנונה. ענן אַנונה. ענן - קל לא נמצא.

- רפעי, נַעֲבּן, מְעָבְנָה, נַעֲבְנָה האשה לפלוני, היתה עגונה לו, שהיה אסור לה להנשא לוולתו: כי אסרתי יש לי תקוה הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי בנים הלתן תשברגה עד אשר יגדלו הלהן מַעְבֶנָה 2) לבלתי היות לאיש (כוס ליצ-יג).
- -פני, 'עבן, -א) עשה שיהיה עגון או עגונה, שלא יכול להנשא: לאו חדוה שליםה היא אחרי שהרשות בידו לעגנה וכוי (מסר"מ מכוטנבכנ, טעלי מפוני, כייי פלמס, כלמך 38). וראוי לכל בר דעת שלא יעגן עצמו ולא בת זוגו מפני ממון רב (ל"ח מלוכיל, מכחום מייס 2, הלכי כחוני ג).-ב) החויק את פלוני שלא יווו מן המקום, עי עוגין, עגון א): שלא היו חכמים רוצים להחמיר עליהם כל כך ולעגן אותם שלא יהיו זוין מר"א שלהם (למנ", סזומי, עיכונין, ג).
- שלא ירצה להמחין ולהיות מעוגן עד כלות הכתובה שלא ירצה להמחין ולהיות מעוגן עד כלות הכתובה (מוספ' כמוני ד"ם מגל, קנ:).
- הַחִּכּי, "הַתְעַבּן, נַהְעַבּן, עשה עצמו עָגון, נעשה עָגון, עַגוּנָה: ונהי שגם הוא (הבעל) מתעגן בדורות הללו מתקנת ר"ג זי"ע מ"ם איהי נמי מעגנא וכ"ש לדברי ראב"ן ז"ל שמתיר לבעל לשא אחרת והיא תתעגן (מהכ"מ מרוטנזכנ, שערי סטי, כ"י פרמה, נלחך 38). דאתתאדמשו' עגונא מקלינן דאם לא תאמינה תתעגן כל ימיה (ל' זכימין זחֹנ, סו"ח חֹ, נקוף). ופקח עיני העורות להבין ולהורות בדין אשה זו אשר נ'תענגה זה שנים רבות להתירה לפי ע"ד (שס).
- "עַבָּלְ, פ"ז, כמו עגון ג). עָגום: סוד סנהדרי ערער זקנים שבתו משער מכית לכנון יער עדן גהפך לעגן ובמלו שירי נגן (כ' שמעון כר' ילסק, חֹלְ-חֹל חי חֹרוּן, שנת כ מחה"ם).
- שנות בחם של במו אגן: ומים שרוחצים בחם בחם עגנות וכוסות שלקמות צריך לשופכן בסקום גבות (סלמידי כב יסודלי נלון, סלכי פסוק' 16).
- *ענֶם, ש״ז, מ״ר עגסים, עוגסים, כמו אגם: גוי שהרכיב פרסק על גבי עוגם אף על פי שאינו
- 1) בארם' סגר, אסר כבית האסורים, והוא קרוב לאנן, הגן.] (2—[-] [הוקלה הנון מן הדגש, ומטעם זה גורו ריב"ג מן ענה, אבל עי' רד"ק, שרש ענה.]

רשאי לעשות כז נומל הימנו וחוזר ונומע כמקום אחר (מוססס' כלס' צ מו). ושאר כל פירות האילן כגון העוגסים והקרוסטמילון והפרישין והעוורדין אוכלין ממה שבתר על שבעמק וממה שבעמק על שבהר (כ׳ מתמון, סס ז מז). פגי ה עוגסין הקרוסמומלין וכו׳ כעונתן למעשרות ואין מטמאין מומאת אוכלין (סס מוקלין ג ז).

לְּנָבֶנָ, פּ״ְעּ, צינ׳ מְעַגְעַג, מְעַגְעַנִים,—כמו געגע א):
אפרוחין מעגעגין (בארמה (פסיקי דכ״כ,
מסכי מוס).

עגר, ממנו עגור.

אינבר²), ש"ז,—שלל, בפרט של דבר נאכל, של צידה 3), עד ולערב יחלק שלל (בנימין זאב ימרף בבקר יאבל עד וער ולערב יחלק שלל (בנימין זאב ימרף בבקר יאבל של 1 ולערב יחלק שלל (בנימט מט כז). אז חלק עד שלל 4) מרבה פסחים בזוו בז (ישע' לג כג). 5)—ובסהמ"א: עד הוא שלל ושלל הוא עד ועד הוא שהד (זוכט, מטוי על רק"ג).—ואמר המשורר: ואיך יובל לשי אם הוא מגובל מגת כלב יהי גופו ועדו 6) (עמנ' סרכס', לני מודס, קוצן על יד ל, 105). בקר אכלו עד חלקו שלל בערב (שלוס הכהן, ניר זוד, 187).

בּעַבָּר, פ״ז, — זמן ארוך, נצח, ; Ewigkeit; eternité; מ״ז, — זמן ארוך, נצח, eternity שבן עַד: כי כה אמר רם ונשא שכן עַד וקדוש שמו (יסעי כז יה), — אָבִי עַד, אב לעולם: כי ילד ילד לנו בן גתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עַד ") שר שלום (סס ע

- (כך הגרסה הנכונה, עי' הערת כוכר קעא:)
- (2 בארם' עדי, עדיתא, וזה מוכיח שהוא מך (2 בארם' עדי, עדיתא, וזה מוכיח שהוא מך שרש ב.עדה, אע"פ שמובנו רחוק ממשמ' שרש וה. ומהצורה עדודה נראה ששרשו עדד, עי' הערה 4). ב.עד הערה, ועדודה.]
 - 3) אולי זה המנה הנתנת להחיל.
 - 4) הוספה ופרוש על הגליון.
- לדעת רד"ק שיך לכאן גם צפנ' (נח): ליום קומי לעד, שפרש: כלומר לשלל כמו בכקר יאכל עד, ע"כ. ואחרים מנקדים לעד, וכן יש מפרשים אבי עד (ישע' ט ה): אבי השלל, ולפי פרוש רבו של רש"י מפרש אבא שאול יביאהו עד (שמוס כביצ). כמו עד, ועי' הערה לערך ב.עד.] 6) ובהערה: לי יאכל עד.
- 7) [אב ואדון לנצח, ומוסב על המלך המשיח שיולד. ורש"י מפרש שמוסב על ה' הנושא של ויקרא. וכן רד"ק, וו"ל: אבי עד שהוא קיים לעולם והוא אבי הומן וכו': ועי' גם א.עד, הערה 5).]

נאמנים ונחמדים לעד ולעולמי עולמים (ויליב, הסלי

שחר'). - עדי עד, במשמ' לעולם: במחו ביי עדי

עד (ישטי כו ד). בי אם שישו וגילו עדי עד אשר

אני בורא (שם פה ים). יבשו ויבהלו עדי עד ויחפרו

ויאבדו (זהל' פג יה). ויציצו כל פועלי און להשמדם

עדי עד (שם כב ח). אם ישמרו בניך בריתי ועדתי

זו אלמרם גם בניהם עדי ער ישבו לכסא לך (פס

קלנינ). ואת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה

(שם יד).--ובספר יצירה: י"ב פשוטות ובו' מדתן י"ב

גבולים וכו' והולכין עדי עד והם זרועות עולם (סס׳

יכירה ה ל). -- ומאתו נדרוש להורותינו הדרך השובה

והישרה לבלתי נטות ימין ושמאל ויצילנו מעונש

הטעות ואל נכשל למען שמו כי הוא יתברך לעדי

עד הכטיח דורשיו שלא יבושו לעולם (גנזי שכער 3,

גיכלכוכג 408). -- נאמר המשורר: אמרים מעצת ברים

שלולים ומדעת בני בין יהיו עד אמת אחר בלות

ימים ינובון ויחיו אחרי מות עדי עד (למצ"ע, הסכפים

י עט-פ). -- עַד עוֹלְמֵי עַד: ישראל נושע בד' תשועת

עולמים לא תבשו ולא תכלמו עד עולמי עד (ישעי

מה יו). - לעולם ועד, כמו ועד ו): די ימלוך לעולם

ועד (שמות יה ים). כי כל , העמים ילכו איש בשם

אלהיו ואבחנו גלך כשם ד' אלהיגו לעולם וַעַר (מיכי

ז ה). גערת גרם אכדת רשע שמם מחית לעולם ועד

(מהלי עון גם מה יחן קיע מדן קמה חן: בן כח). והמשבילים יותרו כוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם

ועד (דמיי יב ג). -- ובתפלה: ועל כלם יתברך ויתרומם

שמך מלכנו תמיד לעולם ועד (מודים, חפלי י"ח). זיציב

זנכון וכו' ומוב ויפה הדבר הוה עלינו לעולם ועד

(ויליב, מפל' שחרי). — עולם ועד: ד' מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו (מהל' י יון גם כח הן מה זן מה יהן

נבי; קר ה). -- ועל זמן העבר, מון עַר, מאז. מעולם:.

הואת ידעת מני עד מני שום אדם עלי ארץ (חיוב כד). ני עָבִיה, עָבִיה, עָבִיה, עָבִיה, עָבִיה, עָבִיה, עָבִיה, עָבִיה, עָבִיבֶם,

שאליו מלת היחס להראות הגכול במקום וכומן שאליו

ס). - גַברת ער, גברת לעולם: ותאמרי לעולם אהיה גברת עד 1) לא שמת אלה על לכך לא זכרת אחריתה (כס מו ז).--חררי עד, שמתקימים מעולם עד עולם: ויתפוצצו הררי עד שחו גבעות עולם (מבק׳ גְּוֹ)---"חיי ער: מת אם מזון שאינון אלא חיי שעה טעון ברכה לפניו ולאחריו תורה שהיא חיי עד לא כל שבן (ירושי ברכי ז ל).--"גיל עד: יראת אלהים היא צרי כל ציר כי בה משוש עולם והיא גיל עד (כ"י חריזי, השנק כב). - לעד, חה"ם, לומן ארוך, לעולם, ewig; pour toujours; for ever: עתה בוא כתכה על לוח אתם ועל ספר חקה ותהי ליום אחרון לעד 2) עד עולם (ישעי ל ס). אל תקצף ייי עד מאד ואל לַעֵּד תובר עון (פס סל ת). וימרף לעד אפו ועברתו שמרה נצח (עמו' ל יל). לא החזיק לעד אפו בי חפץ חסד הוא (מיכי זיק). כי לא לנצח ישכח אכיון תקות ענוים 3) תאכד לַעַר (מסלי עיע). יראת ד' מהורה עומדת לעד (פסיעי). כי תשיתהו כרכות לַעַד תחדהו בשמחה את פגיך (שם כלו ז). יחי לבבכם לַעַד (שם כנ כו). צדיקים יירשו ארץ וישכנו לַעַד עליה (פס לו כט). בן אומרה שמך לעד לשלמי נדרי יום יום (שם סח ט). ושמתי לעד ורעו ובסאו בימי שמים (שם פע ל). הוד והדר פעלו וצדקתו עמדת לַעַד (שם קיף ג). שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר (מטלי ינ יט). מלך שופט באמת דלים כמאו לעד יכון (עס כע יד). מי יתן אפו ויכתבו מלי מי יתן בספר ויחקו בעם ברול ועפרת לֻצַר בצור יחצבון (ליוב יע כג-כד). אם תדרשנו יִמְצא לך ואם תעזבנו יוניחך לַעַד (זסי״ל כח ע).--ואמר בן סירא: אל תאמין בשונא לעד כי כנחשת רועו יחליא (צ"ם גני יצ י; גם יל ז; מז יג).--ובמשנה: וכל העמלים עם הצבור יהיו עמלים עמהם לשם שמים שזכות אבותם מסייעתן וצדקתם עומדת לעד (אנו' ב ב).--ובתפלה: ישתבח שמך לעד מלכנו יוצר משרתים (מתברך, מפל' שמרית). כי אתה אלהים אמת ודברך אמת וקים לעד (חלהינו וחלהי חבוחינו מלוך, מפלי כייה פחר׳).--לַעַר לעולם: נאמנים כל פקודיו סמוכים לעד לעולם (מהלי קילו ז-מ). ויעמידם (את השמים) לעד לעולם (פס, קמס ו). - ובתפלה: ותבריו חיים וקיימים

⁽בנקוד העליון ועד, עי׳ פינסקר (מכוח לנקס"ח (בנקוד העליון (ממ' 1258), ועל נקוד הו"ו עי' ערך ו (עמ' 1258).] [משתף לרב לשוגות האחיות.] (2

⁽³⁾ נחלקו המדקדקים החדשים אם חיוד שרשית אי סמן הרבוי כמו אחרי, זעיי ערך אל, הערה.] (במקום עַרֵיבָם, עַרֵיהָם)

⁽¹ המסורה מפסיקה גברת באתנח, ומחברת עד אל הבא.]

⁽² ת״י. פשימ' והירונ' מנקדים: לער.

³) [כך הכתיב, והקרי: עניים.]

יגיענה עד עפר (פס כו ה).-אהל עד: ולום ישב בערי הכבר ויאהל עד סדם (ברחש' יג יב).--ואחרי פעלים אחרים: החקר אלוה תמצא אם עד תכלית שדי תמצא (ליובילו). ויצאו אנשי ישראל מן המצפה וירדפו את פלשתים ויכום עד מתחת לבית בר (ש"חזיח). אל יי' ויאר לנו אסרו חג בעכתים עד קרנות המובח (תהלי קיח כו). ותשלחי צריך עד מרחוק ותשפילי עד שאול (ישעי כז ע). ותועק חשבון ואלעלה עד יהל נשמע קולם (שם עו ד). קום בלק ושמע האזינה עדי בנו צפור (נמדי כג יס): ועדיכם אתבוגן והנה אין לאיוב מוכיח (ליוב לב יב). התבוננת עד רחבי ארין הגד אם ידעת כלה (שם לח יח). - ובלי פעל: יו׳ בהשמים חסדך אמוגתך עד שחקים (מסל' לו ו). ראשית גוים עסלק ואחריתו עדי אבד (נמדי כד כ). וצים מיד כתים וענו אשור זענו עכר וגם הוא עדי אבד (עס כד). -- ואמר בן סירא: עקכת גאים ממטם אלהים וישרשם עד קרקע ארץ (נ״ס גני׳ ייו). -- ולפני סלת היחס, עד אל: 'ויגד הצפה לאמר בא עד אליהם ולא שב (מ"ב ע כ). עד לפני: ויבוא (מרדכי) עד לפני שער המלך בי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק (חקמי לבית כר (ש״ל שתחת: ויכום עד מתחת לבית כר (ש״ל ש״ל ז יה), עד מעבר: מכית שאן עד אכל מחולה עד מעבר ליקמעם (מ"ח דינ). -- עד מעל: מהארץ עד מעל הפתח הברובים והתמרים עשוים (יחוק' מל כ). עד נגד: אחריו החזיק נחמיה זכו' עד נגד קברי דויד (מסמי ג'יו). והנתינים היו יושבים בעפל עד גגד שער המים למורת (מס כו). -- עד גבח: ויקם וילך ויבא עד נכח יבום היא ירושלם (ספטי יט י). --עד מרחוק: ותרבי רקחיך ותשלחי צריך עד מרחוק (ישעי מו ע).-עד באך: מהר המלט שמה כי לא אוכל לעשות דבר עד באך שמה (ככלם' יט ככ). ויחנו עליהם וישחיתו את יבול הארץ עד כאך עוה (שפטי ויד). ויכם מערוער ועד בואך מנית עשרים עיר (שם יח לג). ויקמו אנשי ישראל ויהודה וירעו וירדפו את הפלשתים עד בואך גיא ועד שערי עקרון (ש"ח יז כב). ויך (דוד) את פלשתים מגבע עד באך גור (שונ ה כה). ויד יי' היתה אל אליהו וישנם מתניו וירץ לפני אחאב עד באכה יזרעאלה (מ"ל יס מו). זעי' עוד בוא. –בואד... וְעַד: כי הנה ישכות' הארץ אשר מעילם בואך שורה ושר ארץ מצרים (ש"ח כו ח). בשן... עד, ועד, לכמן שני גבולות קיצוניים של שמת מקומיי: ויהי גבול הכגעני מצירון יגיע דבר, ובנגוד ל- אל, יכלול ע"ם רב גם אותו bis, bis zu; jusque, jusqu'à; until, as far הגבול, מב, - א) לסמן את הגבול במקום, אחרי פעלים של תנועה, כא ער: ויבאו ער חרן וישבו שם (נכלסי יל לח; גסני). על כל דבר פשע על שור על חמור וכו' עד האלהים יבא דבר שניהם (שמות כב ח). וחלפת משם והלאה ובאת עד אלון תבור (ש"חיג). ויגד הצפה לאמר כא המלאך עד המ") ולא שב (מ"ב ע יס). אך ביי' לי אמר צדקות ועו עדיו יבוא ויבשו כל הנחרים בו (ישעי מה כד). כי אנושה מכותיה כי באה עד יהודה נגע עד שער עמי עד ירושלם (מיכ' ל. ע). שמע תפלה עדיק כל בשר יכאו (מסלי סה ג). הושעני אלהים כי באו מים עד נפש (שם פע ב). -- הלך עד: ויאמר אברהם אל געריו שבו לכם פה עם החמור זאני והנער גלכה עד כה ונשתחוה וגשובה אליכם (ברחשי כב ס). כי בעלותם ממצרים וילך ישראל במדבר עד יום פוף ויבא קדשה (שפט' יה יו). לפנים בישראל כה אמר האיש בלבתו לדרוש אלהים לכו וגלכה עד הראה (ש"ח ט ט). ופרגי פלשתים הלכים אחריהם (אחרי הפרות) עד גבול בית שמש (שם ו יב). -- בגש עד: והוא עבר לפניהם וישתהו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו (כרחש' לג ג). ויבא אבימלך עד המגדל וילחם כו ויגש עד פתח המגדל לשרפו כאש (שפטי עוכב). -- שב עד: והעם לא שב עד המכהו ואת ייי בבאות לא דרשו (יפעי ע כג). שובה ישראל שוב יו׳ אלחיך בי כשלת בעונך (הוש׳ יד ב).-השיב יעה: תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם (מֹהל׳ לב). - עבר עד: ויעכר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון פורה (נכלש' ינ ו). -- נשה עד: וירד יהודה באת אתיו וים עד איש עדלמי ושמו חירה (כס לח ל). וחבר הקיצי נפרד מקין מבני חובב חתן משה זים אהלו עד אלון בצענים אשר את קדש (סכט' ד יל). - נגע עד: ואמר אָהה יי' יי' אכן השא השאת לעם הזה ולירושלם לאמר שלום יהיה לכם ונגעה הרב עד הנפש (ירמי די). זאת רעתך כי מר כי נגע עד לבך (פסים). כי עתה תכוא אליך ותלא תגע שַריף ותבחל (סיב ז ס). הגיע ער: וחלף ביהורה ששף ועבר עד צואר יגיע (ישע' ס ס). ומבצר משגב מומתיך חשח השפיל הגיע לארץ עד עפר (שם כם כי השח ישבי מרום קריה נשגכה ישפילנה וכוי

[[]מלה אחת (כד״ק), והוא כמו עָדֵיהֶם.]

ועד בשר יכלה והיה כמסם נסם (ישעי יס). מעוף השמים זעד בהמה נדדו הלכו (ירמי עע).-ולא בעלי חיים: אם מחום ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך (ברחש' יד כג). השמר לך פן תדבר עם יעקב ממוב עד רע (שם לח כד). כל ימי גורו מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל (נמדי וד). וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יצא בקיר (מ"ח היג). ניבנו לחם (בני ישראל) במות בכל עריהם ממגדל נוצרים עד עיר מבצר (מ"ניזע). - ואמר בן סירא: מעומה צניף וציץ ועד עומה שמלת שי[ער] (נ"ס גניי מ ד).--מן... עד... ער, וער': ויאמר יי' אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים (כללם' ו ז). אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד שה חיים שנים ישלם (שמות כב ג). ויתריםו את כל אשר היה כעיר מאיש וער אשה מנער ועד זקן זער שור ושה וחמור לפי חרב (יהוםיו כח). ויבער (שמשון) מגדיש ועד קמה ועד כרם זית (מפעי יה ה; גם כ מח). ולא געדר להם מן הקמן ועד הגדול ועד בנים ובנות ומשלל וער כל אשר לקחו להם הכל השיב דוד (שיח ל יע).--ובהשממת מן: כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ (ויקר' יל מנ). וזה מעשה המנורה עד ירכה עד פרחה מקשה היא (נמזי מיד). ויתפשט יהונתן את המעיל אשר עליו ויתנהו לדור ומדיו ועד חרבו ועד קשתו ועד חגרו (פ״ל יס י). – ורגיל בתלמו": הבונה גדר בינו ובין רשות הרכים מותר להעמיק עד הסלע (סביעי גי). נפרצה הכותל (שבין שתי מצירות) עד עשר אמות מערבין שנים ואם רצו מערבין אחר (עירונ׳ ז נ). בית פלא פסרתי לך וכים פלא מפרתי לך זהלה אומר איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל פטור זה אומר עד הויז ווה אומר עד החלון חייב (שנועי ו ו). כזית מן המת נתון תחתיה כנגרו עד התהום שמא על גבה כנגדו עד הרקיע ממא ובו' (להכ' עג). - ואחרי שלילה: עשה ראשה (של קורה) גולל לקבר אין ממא אלא עד ארבעה מפחים (שם טו ח). אין טמא אלא עד מקום שהוא יכול לפשוט את ידו וליגע (טהריזנ). -עד פחות: אם רצה גומם עד פחות משפח ווורע ואח"כ משרש (כלחי נד). - מן... עד, ועד: שלש ארצות לשביעית כל שהחזיקו עולי בכל מארץ ישראל ועד כויב לא

באכה גררה עד עזה כאכה סדמה ועמרה ואדמה וצבום עד לשע (ברחשי ישן גם יג גן יה יחן כה יח). ושמתי את גבלך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר (שמות כג לה). מערער אשר על שפת נחל ארגון והעיר אשר כנחל ועד הגלעד לא היתה קריה אשר שגכה ממנו (זכרי כלו). חנה ימים כאים ו) נאם יי' וגכנתה העיר ליי' ממגדל חננאל עד שער הפנה (יכתי לח לח). וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ (מסלי עב ס).--מקצה ועד קצה: ואת העם העביר אתו לערים מקצה גבול מצרים ועד קצהו (ברחשי מז כח). מאלהי העמים אשר סביבתיכם הקרבים אליך או הרחקים ממך מקצה הארץ ועד קצה הארץ (זכפי ע ס; גס כס פד). וחמש אמות כנף הכרוב האחת וחמש אמות כנף הכרוב השנית עשר אמות מקצות כנפיו ועד קצות כנפיו (מילון כד). כי חרב ליי׳ אכלה מקצה ארץ ועד קצה הארץ אין שלום לכל בשר (יכמי יביב). משפה ועד שפה: ויעש את הים מוצק עשר באמה--משפתו עד שפחו עגל סביב (מ״לו כג). - ובגוף האדם: וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו וער רגליו (ויקר' יג יצ). יכבה יו' בשחין רע על הברכים ועל השקים אשר לא תוכל להרפא מכף רגלך ועד קרקדך (זנר' לח כה). וכאבשלום לא היה איש יפה בכל ישראל להלל מאד מכף רגלו ועד קדקדו לא היה בו מום (פ"ג יד כה). ויצא השמן מאת פני ויי ויך את איוב בשחין רע מכף רגלו ועד קדקדו (איוב בי). מכף רגל ועד ראש אין בו מחום (ישעי לו).-לסמן שני סוגים קיצוניים של בני אדם ובעלי חיים הכוללים את הכל, במשמ' גם... גם: טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסבו על הבית פנער ועד וקן כל העם מקצה (צרחשי יע ד; גס יח). ויך את אנשי העיר מקטן ועד גדול (ש"ח ה ע). כי מקשנם ועד גדולם כלו בוצע בצע ומנביא וַעַד כהן כלו עשה שקר (ימי' ו יג), ויך הכרד בכל ארץ מצרים את כל אשר בשדה מאדם ועד בהמה ואת כל עשב השדה (שמות מכה; נסים ה; יג יה). מפכם גשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחמב עציך עד שאב מימיך (זכרי כט י). ויהי כל הנפלים ביום ההוא מאיש ועד אשה שנים עשר אלף (יהום׳ סכה). עתה לך והביתה את עמלק זכו' והמתה מאיש עד אשה מעולל ועד יוגק משור ועד שה מגמל ועד חמור (ש"ח יה ג; גם כניע). וכבוד יערו וכרמלו מנפש

ו) [כך הקרי, ובכתיב חסר.]

בקר וחנתר ממנו עד בקר באש תשרפו (שמות יב י). ואת כל העדף הניחו לכם למשמרת עד הכקר (ססי יי כג). - עדי ערב: יצא אדם לפעלו ולעבדתו עדי ערב (מספל קל כג). ועי ערב. - עד עולם: בי את: כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה ולורעך עד עולם (ברחשי יג יה). -- ובמשנה: לעולם אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם (כתוני ע ל). עד דור ודור: לא תשב לנצח ולא תשכון עד דור -ודור (ישע' יג כ). – עדי עד, עו' ב.עד. – עד שבע פעמים: ויזורר הנער עד שבע פעמים ויפקח הנער את עיניו (מ"ב 7 לה). - ואמר בן סירא: אל [תבחר] בזדון מצליח זכר כי עד מות לא ינקה (צ"ק גנ" ע יב),-עד בלי: יפרח בימיו צדיק והב שלום עד בלי ירח (מהל' עב ז). ועי' בלי. - עד בלתי: ויבד אותם (את אנשי העי) עד בלתי השאיר להם שריד ופלים (יסום' ס כבן ילגן יא סן מיוצי יא). ועי' בלתי - עד מן: עַד ממחרת השבת השביעית חספרו חמשים יום (ויקרי כג יו). - עד אחר: ואמרח אשר לא יפתחום (את שערו ירושלים) עד אחר השבת (כסמ' יג יע)-מן...עד: ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב (טמות יח יג). נזיר אלהים יהיה הגער (שמשון) מן הכמן עד יום מותו (ספט' יג ז). -- ואמר כן סירא: מיום צאתו מרחם אמו עד יום שובו אל אם כל חי ילדו (ב"ס גני' מ צ).-מעולם עד עולם: במרם הרים ילדו ותחולל ארץ ותכל ומעולם עד עולם אתח אל (סהל" בועת אפיך תאכל לחם עד שובך -.(35)--.ולפני מקור: בזעת אפיך האכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת (נרחם' גיע). ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות חשחר (שם לב לח; גם חזן יע כבן כז מחן לג גן לד חן מג כח). ואיש כד יסכר בית מושב עיר חומת וחיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו (ויקרי כה כע). וגם יד יי' חיתח בם לחמם. מקרב חמחנה עד חמם (זכר׳ ג יה). לא יחיצב איש בפניך עד חשמדך אחם (פס, ז כד). ויחילו (עבדי ענלון) ער בוש יחנה איננו פחה דלתות העליה (ספטי ג כה), ויתחרשו (חעותים) בל חלילה לאמר עד אור חבקר וחרגנחו (שם יו בּ), וחכית את ארם באפק עַר, בלח (מיציגים), - ואמר בן סירא: עד בלותו לשרת שובה ולפדר מערבות עליון (בַ"ס גניי כ יד), --וכמשנח: בין תבלת לברתי (קוראים שמע ונומריי) עד הנין החמה (כ׳ סליעור, בנבו ס ב), - ולפנו תה"פ, עד אנה,

נאכל ולא געבד וכל שתחויקו עולי מצרים מכויב ועד חנהר ועד אמנה גאכל אכל לא נעבר וכו' (שביע׳ ו ח). מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה ומעיקרו ועד ביתו אלפים אמה (עירונ׳ דו). הדקים שבכלי חרם וכו' שיעורן מכדי סיכת קמן ועד לוג (כניס 3 3). בעופא ר' ינאי אומר (חייבין לבדוק עד) לממה מן האגפים וריש לקיש אמר עד בין אגפים (סולי מו.). - עד היכן: עד היכן הוא אומר בית שמאי אומרים עד אם הכנים שמחה וכו' (פקח' יו). ועי׳ היכן.-עד כאן: חזור לאחוריך שכבר שיערתי בעקבי סוסי עד כאן תחום שבת (סגיי טו.). ועי' כאן.--ובסהם"א: ווה שאין עולין (הבורסקאים) לרגל לא מפני שהן מצירים לאחרים בריחם אלא מפני שאח[רים] מתרחקין מהן ומכנסין את עצמן בגשתם עדיהן לבל יגעו בהם (משרי הגלי גניי, לפף 93). עובוה ונלך איש לאהלו כי נגע אל השמים משפטו ועיקולו ונשא עד שחקים עדי רום זבולו (מפפרות הלכה של הקרחים הקדמונים, גנזי שכער ב, גינלבורג 495). עשירית בף בראש השם עשירית כף באחריתו וכו' ותבוא עד תבונתו (כלצ"ע, עסירים כף 87).-ב) לסמן את הגבול בזמן: והמים היו הלוך וחסור עד חחרש העשירי (נכחשי ח ה). והיה לכם למשמרת עַד ארבעה עשר יום לחדש הוה (ממוח יצ ון גס יהן יה). -- עד היום: ותלד הבכירה כן ותקרא את שמו מואב הוא אכי מואב עד היום (נכחם׳ יש לז: גס לח). ויתצו את בית הבעל וישימהו למחראות עד היום (מ"ב י כו). -- ואמר בן מירא: ויתן בפלשתים ערים ועד היום שבר קרנם (נ"ס גני מו ז). - עד היום הזה: ויקרא אתח שכעה על כן שם העיר באר שבע עד היום הוח (נכחם' כו , לג). ועי' יום. - עד עצם היום הוה: ולחם וקלי וברמל לא תאבלו עד עצם היום חוח (ויקרי כג יד). ועי' עצם. עד יום: ואם לא יעלח חענן ולא יסעו עד יום העלתו (פמות מלו). ואת העם צוח יחושע לאמר לא חריעו וכו' עד יום אמרי אליכם חריעו והריעתם (יהופי וי). ויהונתן בן גרשם בן מנשח חוא ובניו חיו בחנים לשכם חדני עד יום גלות חארץ (ששפי ים ל) - ובששנה: אל השרוש שן הצבור ואל חאפין בעצפך עד יום מוחך (הגל, הבוי ב ד),-ואמר הפישן: כי לא תחפוץ בשות חשת כי אם בשובו מדרכו וחיח ועד יום פותו תחבה לו (ונפנה תקף, מופף כיים) - עד בפר, עד הבפרג ולא תותירו פפנו ער

עד הנה, עד כה, עד כמה, עד מתי, עד עתה, עיי ערבים אלו במקומם. -- עד כן, עד עכשו: וליהודים לכהנים וכו' עד כן לא הגדתי (יסמי צ יו). --עד מה, מה: כי אם יהיה לבער קין עד מה אשור תשבך (מהלי כד כב). בני איש עד מה כבודי לכלמה (מהלי ד ג; גס עד ע; עע ה; פע מו). -- ולסמן את הומן שבין während; pendant; שני גבולות, משך הזמן, בינחים, מודיה בעבר כבודי ושמתיך בנקרת הצור : during בשכתי כפי עליך עד עברי (שמות לג כג). ואהוד גמלט עד התמהמהם (שפטיג כו). ויתפלל אל יי' ויאמר אנה ייי הלא זה דברי עד היותי על אדמתי (יונס ד במה לא תשעה ממני לא תרפני עד בלעי רקי (חיוב ז יע). -- ולפני שם: ויהי בראות יהורם את יהוא ויאמר השלום יהוא ויאמר מה השלום עד 1) זנוני איזבל אמך וכשפיה הרבים (מ״ב ט׳כב). כי רננת רשעים מקרוב ושמחת חנף עדי רגע (איונ כ ה).--זרגיל בתלמוי: תפלת השחר עד חצות (נככ' ד ל). כיוצא בו המשכיר בית לחבירו עד הגשמים (סניע' טו). עד ימיו (של יוחנן כהן גדול) היה פטיש מכה בירושלים (סוטיעי). עד הקציר עד הבציר עד המסיק אינו אסור אלא עד שיגיע (כדר' ס ג). עד אברהם לא היה וקנה (ב"מ פו.). - ובסהמ"א: ונמצא הראשונים אמרו בחכמה וכו' עד שבכאן חכמה לא נמצא השלמות בה עד הפלוסוף וככאן חכמה לא נמצא השלמות בה עד גליגום (כלב"ג, מלחמי ה' ה א יה). - *ואחרי שלילה: התקינו שלא יהו מקבלין (עדות החודש) אלא עד המנחה (כ"ס ד ד). הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות (זכסי ה ס). גולד לו (לבכור) מום וכוי לאחר שנתו אינו ראוי לקימו אלא עד שלשים יום (נכורי ז ג).--מן... ועד: מעצרת זעד החג מביא (בכורים) וקורא מן החג ועד חנוכה מביא ואינו קורא (כי יהודה, בכוכים לו ו). אמר לו (ר' דומא בן הרכינם לר' יהושע) אם באין אנו לרון אחר בית דינו של רכן גמליאל צריכין אנו לדון אחר כל בית דין ובית דין שעמד מימות משה ועד עכשיו (כיהצ ע). המשביר בית לחבירו בימות הגשמים אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח (נ"מ מו). עשרה דורות מאדם ועד נח וכו' עשרה דורות מנח ועד

אברהם להודיע כמה ארך אפים לפניו (אנות ה ב).---מכאן... ועד: (הרי זה גימך) על מנת שתתני לי ם מאן ועד שלשים יום (גיטיזה). ועי' מכאן. --ג) לסמן את הגבול הקיצוגי של פעולה, במשמ' ערך הפלגה של תה"פ, -- עד מאד, עי' מאר. -- עד מהרה: השלח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו (מכלי קמז יה). -עד אין: כי אפפו עלי רעות עד אין מספר (שם תיג). - עד אפם: הוי מגיעי בית בכית שדה בשרה יקריבו עד אפס מקום (ישני ה ח). - ובמשמ' אפילו: וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד (שמות ע זן גם יד כה; שפעי ד יון שיצ יז כצ). אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך. כף רגל (זכרי צ'ק). ויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתר עד חצי המלכות ותעש (לקת' הון גסוב). שבעים בלחם נשברו ורעבים חדלו עד 1) עקרה ילדה שבעה ורבת׳ בנים אמללה (ש"ל כ ה). הן עד ירת ולא יאהיל וכוכבים לא זכו בעיניו (חיוב כה ה). -- ובהשואה, עד מדרנת, כמו: מן השלשה הכי נכבר ויחי להם לשר ועד השלשה לא בא (ש"ב כג יע). כי עד סירים סבכים וכסבאם סבואים אכלו כקש יכש מלא (נסוס חי). ולשמעי בנים ששה עשר ובנות שש ולאחיו אין כנים רבים וכל משפחתם לא הרבו עד בני יהודה (זסיים ל כו).--ובתלמו׳: עד כמה הוא נותן לפועלים עד שליש יתר מכאן קוצר כדרכו והולך (כלח׳ זו). עד כמה מומנין עד כוית ר' יחודה אומר עד כביצה (ככני ונ). תולה (האשה כתם רם שנמצא בכגרה) בפשפש ועד בתורמום (כינ ברי ילחק, נדה נה:).-אמר לו בן עואי (לר"ע) עד כאן העות ברבך אמר לו תורה היא וללמוד אני צריך (נככ' קנ.). בעו מיניה מרב עולה עד היכן כיכוד אכ ואם אמר להם צאו וראו מה עשה נכרי אחד באשקלון וכו' (קידושי לת.). - ד) בהוספת ל- לחזוק, עד ל-, ע"פ רב בספרים המאחרים, במקום: וילכו למבוא גדר עד למורח הגיא לבקש מרעה לצאגם (דהי"ל ד לנו; גס יב יו). וירדפם אמא והעם אשר עמו עד לגרר (זסיינ ידינ). כי עונתינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים (מזרי טו).--עד לבוא: והארץ הגבלי וכל הלבנון מזרח השמש מכעל גד תחת הר הרמון עד לבוא חמה

 [[]כמו כעוד, כל זמן שמתקימים זגוני אוכל. זרד״ק התקשה לפרש: מה ענין השלום שיגיע עד זגוני אמר, ע"כ.]

ן) (אולם אפשר שהנסחה משבשת, עי' בפרושו של סגל.)

(יהושי יג ה). חמשת סרני פלשתים וכל הכנעני והצידני והתוי ישב הר הלבגון מהר כעל הרמון עד לבוא חמת (שמע' ג ג). ולמורח ישב עד לבוא מדברה למן הנהר פרת (זהי"ח ה ט). ויקהל דויד את כל ישראל מן שיתור מצרים ועד לבוא חמת להביא את ארון האלהים מקרות יערים (שם יג ה). ויצא שמו (של עויהו) עד למרחוק בי הפליא להעזר (זהי״בכו יה).--ובזמן: זאני ישב משומם עד למנחת הערב (עזרי ט ד). כי אמר דויד הנית וֹי׳ אלהי ישראל לעמו וישכן בירושלם עד לעולם (זהיית כג כה).--ובמשנה: אין פוחתין מששה מלאים המכוקרין כלשכת המלאים וכו' ומוסיפין עד לעולם אין פוחתין משתי הצוצרות ומוסיפין עד לעולם וכו' אין פוחתין משנים עשר לוים עומדין על הדוכן ומוסיפין עד לעולם (ערכי ב הו). -- ועם מקור: ויהי כעבר הצהרים ויתנבאו (נביאי הבעל) עד לעלות המנחה (מ"ח יח כט). יעמדו נא שרינו לכל הקהל וכל אשר בערינו ההשיב נשים נכריות יבא לעתים מזמנים ועמהם זקני עיר ועיר ושפטיה עד להשיב חרון אף אלהינו ממנו (עולי יד). לא ירפך ולא יעובך עד לכלות כל מלאכת עבודת בית יי' (זהי"ח כה כ). וישמחו כל חשרים וכל העם ויביאו וישליכו לארון עד לכלה (דהי"ב כד ין גם לח חן כו יון לב כד). -- ובמשמ' תה"ם, להפלגה: כי לעת יום כיום יכאו על דויד לעזרו עד למחנה גדול כמחנה אלהים (זהי"ל יב כג). ויתנו העמונים מנחה לעזיהו וכו' כי החזיק עד למעלה (יהי"ב כו ח). ועי' ערך מעלה.-וישרפו לו (לאמא) שרפה גדולה עד למאד (זס יו יד). ויאמר יחוקיהו המלך והשרים ללוים להלל ליי׳ בדברי הויד ואסף החות ויהללו עד לשמחה (כם כט ל). ויאמר אליו עוריהו הכהן הראש לכית צדוק ויאמר מהחל התרומה לביא בית יי' אכול ושכוע והותר עד לרוב וכו' (שם כֹח י). זיהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנבאיו עד עלות המת יי' עד לאין מרפא (שם לו יו). -- *עד לחייו: כל מי שיאמר לי קודם שאכנס לגדולה זו הכנס רוצה אני שארד עמי עד לחייו (יהודה בן עבחי, חדר"כ י ב).

עם הומן עם (א-bis; jusque; until; מלת הקשור מעל עבר וחלכו ויבאו ההרה פעל עבר המוסב על זמן שעבר: וולכו ויבאו ההרה וישבו שם שלשת ימים עד שבו הרדפים (ימוט׳ 303). וישקו איש את רעהו ויבכו איש את רעהו עד דוד הגדיל (ט״ל כ מל). ותקח רצפה בת איה את השק

ותמהו לה אל הצור מתחלת קציר עד נתך מים עליהם מן השמים (מ"ב כל י). כי ששת חדשים ישב שם יואכ ויבא ישראל עד הכרית כל זכר בארום (ש"ל יל יו). ויבא (יהוא) שמרון ויך את כל הנשארים לאחאב בשמרון עד השמדו (מ"נייז). תמים אתה בדרכיך מיום הבראך עד נמצא עולתה בך (יחוקי כח יה).--ומוסב על ומן העתיד: וארכעה אנשים היו מצרעים פתח השער זיאמרו איש אל רעהו מה אנחנו ישכים פה עד מתנו משבוג). ועברו העברים בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עד קברו אתו המקברים (יסוק' לע יה). ועשה כרצנו המלך ויתרומם ויתגדל על כל אל ועל אל אלים ידבר נפלאות והצליח עד כלה זעם (דכי׳ יח לו). -ועם פעל עתיד על זמן עבר: וידם השמש והירה עמד עד יקם גזי איביו (יהושי ייג). עד אבוא אל מקדשי אל אבינה לאחריתם (מסל׳ עג יו). הן הוחלתי לדבריכם אזין עד תבונותיכם עד תהקרון מלין (חיוב לב יה). -- ועל ומן העתיר: ויאמר יהודה לתמר כלתו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני (נרחם' לת ים). וחנה לא עלתה כי אמרה לאישה עד יגמל הנער והביאתיו (ש"ח ל כב). ונאמר המלך שכו בירחו עד") יצמח וֹקנכם ושכתם (ש"ביה). ונגלה באזני יי' צבאות אם יכפר העון הזה לכם עד תמתון (ישעי כניד; כו כ; לצה; סב לו;ז). ובצל כנפיך אחסה עד יעבר הוות (מהלי מז ב). שעה מעליו ויחדל עד ירצה כשביר יומו (איוב יד ון גם כז ה). -- ואחר מלת השלילה: לא ימור שבם מיהודה ומחקק מבין רגליו עד כי יבא שילה אן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא (ברחשי מט י). הן עם כלביא ישכב עד יאכל טרף (נמד' כג כד). לא יכהה ולא ירוץ עד ישים בארץ משפט (יטע' מז ד). וגם עד וקנה ושיבה אלהים אל תעוכני עד אגיד זרועך לדור לכל יבוא גבורתך (ההל' פה יהן גם קיב ח). הן אל לא ימאס תם ולא יחזיק ביד מרעים עד2) ימלה3) שחוק פיך ושפתיך תרועה (חיוב ה כ-כח)-ואמר בן סירא: שועת דל עבים חלפה ועד תגיע לא תנוח לא תמוש עד ופקור אל '(צ"ם גנף לב כח; גם כב; כג; כד; כה). -ואמר המשורר: אמיר בושם אשר רוח תניפו לכל רוח עדי נקרא הפכפך בעת ארים שמו גהפך לאויב והוא סבב לדמי עד ישופך (רחב"ע, חמיר). רעות עלי

[[]בדהי"א (יט ס): עד אשר.] (1

[[]אולי נקד עד.] (2

^{(3 [}כך הכתיב, והקרי: ימלא.]

מפני גערת אחר מפני גערת חמשה תנסו עד אם נותרתם כתרן על ראש החר וכנס על הגבעה (ישני ל יו). עם הנערים אשר לי תרבקין עד אם כלו את כל הקציר אשר לי (כוס נ כל).-עד כי: ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד (נכחשי כו יג; גם מח מע). הוא קם ויך בפלשתים עד כי יגעה ידו (ש"ב כג י). ויצא שמו (של עויהו) עד למרחוק כי הפליא להעזר עד כי חזק (זהי"ב כו יה). לא יסור שבם מיהודה ומחקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים (נכלטי מע י).--ואמר המשורר: ואשיג אל קצת תאות לבבי על ידי מרמה וכל מה שיהיה שוה עדי כי תאדים שלמה עדי ארדוף ואשיגה ואכה עדי חרמה (רחצ"ע, הרחקת כליל). -- עד שׁד, שׁד, עם פעל עבר: חדלו פרוון כישראל חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל (שפעי היו). כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהכה נפשי אחותיו ולא ארפנו עד שהביאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי (שק"ם ג ד). עם פעל עתיר: השבעתי אתכם בנות ירושלם ובו" אם תעירו ואם תעוררו את האהכה עד שתחפץ (שם צז; גסיז; ג ה; דו; חד). -- ורגיל מאד בתו"ם: מאימתי קורין את שמע בערבית וכו' רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר (נככי ל ל). הבריסין זהברדסין וכו' לא ילבש בהן עד שיבדוק (כלחי ע ז). אובלין ארעי מן העיסה עד שתתגלגל בחמים (סלסג א). מותר המת יהא מונח עד שיכא אליהו (כ״מ, שקל׳ כה). היה עומד בתפלה ומים שותתין על ברכיו פוסק עד שיכלו המים וחוזר ומתפלל (נרכי כג:).--ואחר שלילה: האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים וכאו ואמרו לה מת בעליך לא תנשא ולא תתיבם עד שתרע שמא מעוברת היא צרתה (ינמי עו ל). רבי יהודה אומר אמר קונם יין שאיני פועם עד שיהא הפסח אינו אסור אלא עד לילי הפסח ובו' קונם בשר שאיני טועם עד שיהא הצום אינו אסור אלא עד לילי הצום וכו' ר' יוסי בנו אומר אמר קונם שום שאיני טועם עד שתהא שבת אינו אסור אלא. עד לילי שבת (נדכ' ס ה-ו). האשה שהיא יצאה ליתרג אין ממתינין לח עד שתלד ישכה על המשבר ממתינין לה עד שתלר (ערכי ה ד). לא היה המקמיר מקמיר (את הקטורת) עד שחמסונה אומר לו הקטר (פמיד ו ג),-וביחוד לחבים תנאי, במשמ' אלא אם: אין מברבין על הגר עד שיאותו לאורו (נככי פ ו). וכל

אספו עד עצמותי רחפו ואויבים שמך גדפו ולא אספו אבל יספו (סול, ליך מגר). -עד אשר, עם פעל עבר של זמן העבר: ויקה את העגל אשר עשו וישרף באש וימחן עד אשר דק (סמות לנ כ). והימים אשר הלכנו מקדש ברגע עד אשר עברנו את נחל זרד שלשים זשמנה שנה (דברי ב יד). וכל ישראל עברים בחרכה עד אשר תמו כל הגוי לעכור את הירדן (יהוש' ג יו; בס ס כו). ותלך יד בני ישראל הלוך וקשה על יבין מלך כנען עד אשר הכריתו את יבין מלך כנען (שפע' דכד). ולא האמנתי בדברים עד אשר באתי ותראינה עיני (מ"ח יז; יז יז). וימאם ווי בכל זרע ישראל זיענם ויתנם ביד שסים עד אשר השליכם מפגיו (מ'נ יז כן כגן כא יו). -- ועל זמן העתיד: ואם אל עיר יאסף והשיאו כל ישראל אל העיר ההיא חבלים זסתכנו אתו עד הנחל עד אשר לא' נמצא שם גם צרור (ש"ב יו יג). יען בצד ובכתף תהדפו ובקרניכם תנגחו כל הנחלות עד אשר הפיצותם אותנה אל החוצה (יסוקי לד כה).--ועם פעל עתיד על ומן העתיד: וישבת עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת אחיך (ברחםי כז מד; גם כע ח). מעם מעם אגרשנו מפניך עד אשר תפרה ונחלת את הארץ (שמום כג ל; גם כד יר) איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זכ בקדשים לא יאכל עד אשר יפהר (ויקרי כב ד). עד חדש יפים עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא (במדי יל כ; גס כיז). וילך דוד משם מצפה מואב ויאמר אל מלך מואב יצא נא אכי ואמי אתכם עד אשר אדע מה יעשה לי אלהים (ט"ל כנג). אלך אשובה אל מקומי עד אשר יאשמו ובקשו פני (סוטי ס יס).--ואמר בן מירא: עד אשר יועיל יהתל בך פעמים שלש יעריצך (ניים גניי יג ז).--ועל זמן העבר: ויצא יונה מן העיר וישב מקדם לעיר ויעש לו שם סכה וישב תחתיה בצל עד אשר יראה מה יהיה בעיר (יונס ז ס). תרתי כלבי למשוך ביין את בשרי ולבי נהג בחכמה ולאחו בסכלות עד אשר אראת איזת מוב לבני תאדם אשר יעשו תחת חשמים (קסלי נג). -- עד אשר אם, עד עם: כי לא אעובך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך (צכחם כם יה). ואנחגו נחלץ חשים לפני בני ישראל ער אשר אם חביאנם אל מקומם (נמד׳ לב יו). עד אשר אם שאו ערום מאין יושב ובחים מאין אדם (יפע' ו יה), ותאמר (רבקח לאליעזר) גם לגמליך אשאב קר אם בלו לשתות (פרחש׳ פד יפן גם פג). אלף אחד

מי שאינו צריך ליפול (מן הצדקה) ונוטל אינו מת מן הזקנה עד שיצטרך לבריות וכל מי שצריך לימול ואינו נוטל אינו מת מן הוקנה עד שיפרנס אחרים משלו (פחה חע). קטנה שאמרה התקבל לי גימי אינו גם עד שיגיע גם לידה (גיעי ו ג). המגדף אינו חייב עד שיפרש השם (סנהיז ה). ומודה ר"ע (לחכמים) שאין מביא את מעילתו עד שתתודע לו ויביא עמו אשם ודאי (ככית׳ פ ב). - ואלא עד: אין מעידין (לאשה שמת בעלה) אלא עד שתצא נפשו ואפילו ראוהו מגוייד וצלוב וחיה אוכלת בו (יבתי עז ג). קונם יין שאיני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך (כדכי ס ל). -- וכסהמ"א: הידעת "כל מה שאתה חייב לדעתו מן המצות אשר אינך רשאי להתעלם כהם ואין ראוי לך לפשוע בהם עד שנפנית לחשוב בשאלות בכריות אשר לא תקנה בהם מעלה יתירה בתורתך ואמונתך (כ"י ח"ה, חו"ה הקדמ' 11). -ב) במשמ' משך הומן, בינתים: ויחי עד דבר שאול אל הכהן וההמון אשר במחנה פלשתים וילך הלוך ורב (ש"ח יד יע). יפלו במכמריו רשעים יחד אנכי עד אעכור (מהל' קמא י). עד 1) זה מדבר וזה בא וכוי (איוב א ימ). זיאמר להם לא יפתחו שערי ירושלם עד חם השמש זעד הם עמדים יגיפו הדלתות ואחזו (נחמי זג). -- עד שד: עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריתו (שה"ש א יב). -ובתו"מ: התיבון הרי אנשי כנסת הגדולה קראו אותו אכרם אתה הוא יי' האלהים אשר בחרת כאברם שנייא היא שעד שהוא אברם בחרת בו (ירוםי ברכ' ס ע). מנין לרבות העופות והמנחות עד שאני 2) מרבה לוג שמן של מצורע ת״ל אשר הם מקדישים לי (זכח׳ מד.). כך הקב"ה מראה להם לצדיקים עד שהם בעולם הזה מתן שכרן מה שהוא עתיד ליתן להם לעתיד לבא והם ישנים (רצי אלעזר, מד"ר צראשי קב). אמרו להן הנוגשים אם אתם הולכים לישן בבתיכם עד שאנו משלחין אחריכם בבקר היום עולה לשעה ולשתים ואין אתם משלימין את הסכום שלכם שנאסר והגוגשים אצים לאמר (שם שמות א). תמן תנינן נותנין לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הכעל לפרנס את עצמה ואני לא עשיתי כן אלא עד שאתם עוסקין בטיט ולבנים קפצתי וגאלתי אתכם (שם שה"ש,

חתי מלבכון). עד שאתם בציון לא גליתם (ויהי בעת שפרסה, פפיק' רצחי כו). שמא יעשו חשובה עד שהם נתונים כתוך ארצם והוא עושה לגו כדרך שעשה למנחריב (וחחמר ליון, שם לח). - עד לא, לפני, קודם: עד לא עשה ארץ וחוצות וראש עפרות תבל (משלי ס כי)--וכן עד אשר לא: ווכר את בראיך בימי בחורותיך עד אשר לא יכאו ימי הרעה (קחלף יב לן: גן: ו).--ובתו"ם ער שלא: מעשה בצרוקי אחר שהיה דר עמנו כמכוי ירושלם ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את (כל) הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסור עליכם (כפן גמליחל, עירוני ו ב). דרך ת"ח עד שלא היתה בתו יוצאת מאצלו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הדי הן מופרין (כדר' י ד). מתו בעליהן עד שלא שתו בש"א נופלות כתובה ולא שותות (סוטי זג). בא סימן התחתון עד שלא בא העליון או חולצת או מתיכמת (כדה ו ח). ספינה הכאה לים אין יוצאין מתוכה ליבשה אלא אם כן היתה כתוך התחום עד שלא חשיכה (מוספת' שנת יג (יד) יה). הפוסק צדקה עד שלא וכו כה פרנסין אין רשאי לשנותן לרבר אחר אלא מדעתן (שם מגלי ג (3) ד). שחמה עד שלא חשיכה מותר לשחום את בתה משחשיכה אסור (פס חול׳ ה (ו) ח). לאחד שיצא ליהרג הוא ובניו אמר לספקלטור הרגני עד שלא תהרוג את בניי (ספרי צמדי לה). שלח המלך והביאו וחייבו לקטוע את ראשו עד שלא יצא ליהרג אמר המלך מלאו לו מדה של דינרים זהב והוציאו לפניו (שם קלח). קצירת שיבולת הראשונה דומה למירותו עד שלא קצר שיבולת הראשונה לא נתחייבה שדהו פיאה (כ' יוסי, ירושי פלה ל ל). שלח להם כך אמר אבא ק"פ שנה עד שלא חרב הבית פשמה המלכות על ישראל (כ' ישמעחל בכי יוסי, שבת טו.). משך חמריו ופועליו והכניסן לתוך ביתו בין פסק עד שלא מדד וכין מדר עד שלא פסק שניהן יכולין לחזור בהן (ב"ב פה:). אמר לבני העיר דעו שהמלך עליכם בכעם והוא מבקש לשלוח לגיונות על העיר להחריבה צאו ופייסוהו ויחור אצלכם ער שלא ירחיק מכם (כשבייג בשם כ' יונחן, פסיק' דר"כ, בובר קמו:). עד שלא יצרתיך במעי אמך מניתיך להיות מתובא על עמי (ויהי צעת שקרחה, פקיק' רנת' כו). בשר ודם מבקש לצור צורה כמה סממנין צריך להביא עד שלא צר אותה אבל הקב"ה צר צורה מתוך מיפה אחת (מנסותי מזכיע ג). ועשה שם (באלוני ממרי) עשר שנים עד שלא נשא

^{1) [}אולי נקד עד, כמו כפי"ו, יו, וכן בנחמי.]

אף לוג (מחרי שאני מרכה ארכה עמהם אף לוג (מ"י).] שמן (מ"י).

לאכול כל מיני תיני תענוגים (שם, סמכוני צחשישות). למלך שהיתה לו בת קמנה עד שלא הגדילה ובאח לידי סימנין היה רואה אותה בשוק מדבר עמה כמבואות מדבר עמה כיון שהגדילה וכו' אמר אין כבודה של בתי שאהא מדבר עמה בפרהפיא אלא עשו לה פאפיליון (ר' יהודה בר' חלעחי, פסיקי דר"כ, ויהי ביום כלם משה, בובר).--וביחוד עד שלא... משד: נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי הרי היא ככל המנחות ותפדה ואם משקדשה בכלי וכו' (פוטיגו). שור שנגה את הפרה ונמצא עוכרה בצדה ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה משלם חצי נזק לפרה ורביע נזק לולד (נ״ק ה ה). שמין את האשה כמה היא שוה עד שלא ילדה וכמה היא יפה משילדה (פס ד). התורם חבית של יין ונמצאת של חומץ אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינו תרומה ואם משתרמה החמיצה הרי זו תרומה (רני, שם תרומ"ל ז). הגותן שרהו קבלה לעמי הארץ עד'שלא באו לעונות המעשרות צריך לעשר על ירן משבאו לעונת המעשרות אינו צריך לעשר על ידן (מוספתי דמחי ז יב). עד שלא נבחר בית עולמים היתה ירושלים ראויה לשכינה משנכחר בית עולמים יצאת ירושלים (מכיל', מקכי דשקהי פתיקתי). בוא וראה מה כת עבירה קשה שעד שלא פשמו ידיהם בעבירה לא היו. בהם זבים ומצורעים ומשפשמו ידיהם בעבירה היו בהם זבים ומצורעים (רבי יוסי הגלילי, סשרי צמדבי ל). עד שלא נחתם גור דין ישא ד׳־ פניר אליך ומשנחתם גזר דין אשר לא ישא פנים וכו' (פס מב). זה שהוא עומד ומתפלל צריך לישב שתי ישיבות אחת עד שלא יתפלל ואחת משיתפלל (כי יהושע בג לוי, ירושי ברכי ס לו). השבים לשנות עד שלא קרא ק"ש צרוך לברך משקרא ק"ש אין צריך לברך שכבר נפטר באחבה רבה (כי יהודה בשם שמוחל, שם בצלי, יח:). עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל הארצות לומר שירה משנבנסו לארץ לא הוכשרו כל ארצות לומר שירה (ערכי י:). כמה ששנו רבותינו עד שלא הוסם המשכן היו הכמות מותרות ועבודה בבכורות ומשהוקם נאסרו הכמות ועבודה בכהנים (מד"כ צמדי ד). עד שלא נכנסו לארץ ישראל היו מברבין ברבה אחת הון את הכל משנכנסו לארץ ישראל היו מברכין על הארץ ועל המוון (פס כג). עד שלא הכיר (אחשורוש באסתר) שהיא יהודית היה מספר עמה על ידי

את הגר (פע"כ ה). שבעה דברים נבראו עד שלא נברא העולם ואלו הן תורה וגיהנם וגן עדן וכו' (סדר"ח ג).--וקודם עד שלא: אילו היה כתיב בשמי ניחת הוא יאות לית כתיב אלא מפני שמי גיחת הוא קודם עד שלא הוכיר את השם כבר ניחת הוא (רי אצון, ירושי ברכ' א ה): וישע יי׳ אלהים גן בעדן דבית יניי אמי למה הוא מוכיר שם מלא במטעת הוו שמתחילת ברייתה היא צריכה כיוון קודם עד שלא נוצרה ממעי אמה אדם צריך לכוין את רותותיה (מד"ר בכחשי טו, פיחודי). וכל יצר מחשבות מבין קורם עד שלא גוצר יציר מחשבתו גלויה לפניו (מדל' שמוחל ה),--ובסהמ"א: שלשה כתבים שלח, יהושע עד שלא נכנם לארץ (רמצ"ס, מלכים ו ה). - ועם השנות הפעל, במשמ' קרם... את"כ: עד שלא נמחקה המגילה אמרה איני שותה מגילתה נגנות זכו' נמחקה המגילה ואמרה וכו' (פועי ג ג). לא נתן מן הגדיש נותן מן הכרז עד שלא מירח ואם מירח מעשר ונותן לו (מוספת' סתה ת ה). כשבא עני ועמד על פתחו של בעל הבית ואמר להם אביכם יש בכאן יאמרו לו הן בוא והכנם עד שלא נכנם ושולחן [היה ערוך] לפניו נכנם ואכל ושתה וברך לשם שמים (מזר"כי), היה יודע לו עדות בשטר עד שלא נעשה גולן ונעשה גולן הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידין (נ״נ קנט.). הכנס ורחוץ ושקול עצמך עד שלא תכנס ומאחר שתכנס הלך כיון שיצא ושקל עצמו לא חפר כלום (כי מחיר, מד"ר ברחשי ד). -- עד שלא ועכשו ש...: רבא בתר צלותיה אמר הבי אלהי שד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי (בככית.), אמר עד שלא מלתי היו העוברים והשבים באים אצלי עכשיו שמלתי לא יבואו אמר לו הקב"ה עד עתה היו בני אדם ערלים כאים אצלך עכשיו אני ופסליא שלי נגלים עליך (מד"ר ברחש' מח). עד שלא... כיון שד: 'על פני כל אחיו ישכון הכא את אמר ישכן ולהלן את אמר נפל אלא כל הימים שהיה אברהם קיים ישכון וכיון- שמת נפל עד שלא פשט ידו במקדש ישכון כיון שפשט ידו במקדש נפל ובו' (שם מה, מיחודי). שכן אמר ר' עד שלא חטא אדה"ר היה שומע קול הדבור עומד על רגליו ולא היה מתיירא כיון שחמא כששמע קול הדבור נתיירא ונתחבא (שם שה"ש, הנק מטחו). תני עד שלא יחלה אדם אוכל מה שמוציא כיון שחלה מבקש

מתורגמן משהביר בה התחיל לספר עמה בעצמו (ל' חבין, תנחותי חתור ה). -- ועם פעל עתיד: עד שלא יחמא אדם נותנים לו אימה ויראה משהוא חומא נותנים עליו אימה ויראה (כ' שמעון כן יוחחי, במדי יל). -- ובסהמ"א: לולבי זרדין והחרובין עד שלא ימתיקו בגרוגרת ומשימחיקו כמלא פי גדי (רוננ"ס, שנת ית ו). ושאר כל הנכבשים בין משימתיקו בין עד שלא המתיקו נלקחין (הוא, מיים ונטייר ז ה). ועי' מן. -- לא... עד שד, באותה המשמ': פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה אמרו לו לרכן גמליאל מה אנו לירד אמר להן מותרים אתם (עירונ׳ 2.7). כיון שהיה נותנו (את הבשר) לתוך פיו לא היה מתחיל לפוסקו עד שנשמתו יוצאה (ספרי נוודי לח). הנכנם לבית אל יאמר להם תנו לי ואוכל עד שיאמרו לו הם אכול (דר"ה ה). לא שהה שלשה ימים עד שנתנוהו בקברו (מוספתי יוה"כ ל ס). אמרו לא היו ימים מועטין עד שחיפו כהנים פני כל האולם במבלאות של זהב (שם מנחייג יע). לא היו ימים מועשים עד שנפלה קשטה בין אשתו של אותו חסיד ובין אמה של אותה ריבה (נרכ׳ יח:). לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קסמא והלכו כל גדולי רומי לקוברו (ע"ו יה.). -- לא הספיק עד ש־: סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה (סכות' ה ח).--ובסחמ"א: וכן סגדל שהוא ממא מדרם ונפסקה אחת מאוניו ותיקנה ממא מדרם וכו' לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנפסקה השנייה או שנפסק עקיבו או ניטל חשמו או נחלק לשנים מהור (למג"ס, כליס ז יג). ועי' ב.ספק, הפע' ב). -- ובלי מלת השלילה באותה המשמ': האשה שהפקידה עיסתה או שמכרתו או שנתנתו במתנה עד שיתגלגל בחימין ותימממים בשעורין וכו' (סוספתי סלה א יא). ביון שאמרו למשה נשלחה אנשים לפנינו התחיל משה עומד ותוהא אמר אפשר לי לעשות דבר עד שאמלך בהקב"ה (מד"ר במדי נוז). אמר משה לפנחם ולאנשי הצבא יודע אני שבלעם הרשע הוא שם ליפול שכרו עד שהואב בא לצאן פרשו לו מצודה (פס כנ). תן דעתך עד שיצא מפיך (לח"ז ג).-וקרם במעלה, להכיע חשיבותה של פעולה אחת מחברתה: עד שפוחחי' לו בכבוד אביו ואמו יפתחו לו בכבוד המקום (כי לזוק, נזכי ע ל). עד שאנו למדים מן הקנח נלמד מן חשער (ר״ע, נגע׳ י ח).

עד שאתם מתקנים את השומות בואו ותקנו את הזקחות (כי יהושע, כדה ו יד). בימי מרוגיונום הרשע נולד לו כן בתשעה כאב והיו מתענין מתה בתי כחנוכ' והדליקו נירות ושלחה אשתו ואמרח 'לו עד שאת מכבי את הברבריי בוא וכבוש את היהודים שמרדו בך (ירוט' סוכ' ס ל). שאל רבי חניגא בן עגיל את ר' חייא בר אכא מפני מה כדברות הראשונות לא נאמר כהם פוכ וברכרות האחרונות נאמר בהם פוב א"ל עד שאתה שואלני למה נאמר בהם מוב שאלני אם נאמר בהן מוב אם לאו (נ"ק כד:). ר' יוסי מתיר בהרדל מפני שיכול לומר לו עד שאתה אומר לי הרחק מרדלך מן דבוראי הרחק דבורך מן חרדלאי (נ"ב ימ.). א"ל (ר' יהושע לר' גמליאל) עד שאתה תמה עלי תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה רבי אלעזר חסמא ור״י בן גודגודא שיודעין לשער כמה מפות יש בים ואין להם פת לאכול ולא בגד ללכוש (הורי' :.). נכנס' מטרונה ולימדה עליהם סניגוריא א"ל אדוני המלך עד שאתה מכים באלו שאוכלין ושותין ומקללין אותך הביטה באילו שאוכליי ושותי' ומברכי' אותך (מדיים שהיש, בכה דודי). לאדם שהוא בגליל ויש לו כרם ביהודה ואחד ביהודה ויש לו כרם. בגליל אותו שבגליל הולך ליהודה לעדר את כרמו אותו שביהודה הולך לגליל לעדר את כרמו עמדו זה עם זה אמרו זה לוה עד שתבא אתה למקומי שמור שלי בתחומך ואני אשמור שלך בתחומי (סנסומי קדים' ו). -ג) עד בכלל, הגבול המסמן נכלל בתוך המשמ' של עד: איבעיא להו עד ועד בכלל או דילמא עד ולא עד בכלל (נרכי כו:). איכא עד ועד בכלל ואיבא עד ולא עד בכלל (נדה נה:).

אינד, ש"ז, כני עַרִי, מ"ל עַרִים, סמי עַרִי, עַירַי, כני עַרִי, עַרִיה, עַרִיה, עַרִיה, שוֹל עַרָי, עַרִיה, עַרִיה, עַרִיה, שוֹל עַרָי, עַרִיה, עַרִיה, עַרִיה, שוֹל שוֹל שוֹל באזניו מעשה מן המעשים ויוכל להגיד בשעת הצרך כל מה שראה או שמע שבאמת כך וכך היה המעשה, תקח נשים על בנתי אין עמנו ראה אלהים עַד ביני ובינך (נכלפי ללו ל). זיאמר יהושע אל העם עַדִּים אתם בכם כי אתם בחרתם לכם את יו' לעבד אותו ויאמרו עַדִּים (יְהִים כֹּל כֹנ). זיאמר אליהם עַדִּי אוֹל בכם ויאמר עַרִים (יְהִים כֹל כֹנ). זיאמר אליהם עַדִּי יו' בכם ויאמר עַרִים היום הוה כי לא מצאתם בירי מאומה ועַר מ"ל עד כֹל לא מצאתם בירי מאומה ויאמר עד (מ"לו צ'ר ב"). ואעודה לי עדים נאמנים את וויאמר עד (מ"לו צ'ר ב"). ואעודה לי עדים נאמנים את

ישוריה הכהן ואת זכריהו בן יברכיהו (ישעי ס ג). מי בהם יגיר ואת וראשנות ישמיענו יתנו עדיהם ויצדקו (שם מג ע). אתם עדי נאם יוי ועבדי אשר בחרתי למען תדעו ותאמינו לי (שם י; גם מד ק-ע). הן עד 1) לאומים נתתיו נגיד ומצוה לאמים (שם כה ד). ולעיני אעדים הכתבים בספר המקנה (ירמ׳ לב יב). ויאמר בעז לוקנים וכל העם עדים אתם היום כי קניתי את כל אשר לאלימלך ואת כל אשר לכליון ומחלון מיד נעמי זכו' ערים אתם היום ויאמרו כל העם אשר בשער גהוקנים עַדִים (כות צ ט-ית). -- ודבר לא בע"ח, כמו שאות זוכרון כי כך וכך היה הדבר: ועתה לכה ונכרתה ברית והיה לעד ביני ובינך (ברחשי לח מד; גם מח). מען תהיה לי השירה הואת לעד בכני ישראל וכו׳ היה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות וענתה השירה הואת לפניו לעד כי לא תשכח מפי ורעו (דנרי לח יע-כח; גס כו). ונאמר נעשה נא לנו לבנות את המובה לא לעולה ולא לזכח כי עד הוא בינינו וביניכם ובין דורותינו אחרינו וכו' ולא יאמרו בניכם מחר לבגינו אין לכם חלק ביי' (יהושי כג כו-כו). ביום ההוא יהיה מובח ליי׳ כתוך ארץ מצרים וכו' והיה לאות ולעד ליי׳ צבאות כארץ מצרים (ישעי יע יע-כ)+ כירח יכון שולם ועד בשחק נאמן (מסלי פט לס). ותקמטני לעד הית ויקם בי כחשי בפני יענה (חיוב יו ח).--ובפרט עד שמניד כפני כית דין וכדום' מה שהוא יודע בענין הנדון: ונסתרה (האשה) ונטמאה ועד אין בה (נמדי ה ב; גס לה ל). על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו (דנרי יז ו-ז; גס יע יה). ואנכי היודע ועד (ירמ' כע כג). והייתי עד ממהר במכשפים זכמנאפים ובנשבעים לשקר (מלחי ג ה). תחדש עדיה בגדי ותרב כעשתך עמדי (חיובייו). גם עתה הנה בשמים עַדִי ושהדי במרומים (עס יו יע).--עד אמת: זהמה אמרו אל ירמיהו יהי יי׳ כנו לעד אמת ונאמן (ירמ' מנ ה). מציל נפשות עד אמת ויפיח כוכים מרמה (משלי יד כה). -- עד אמוגים: עד אמונים לא יכוב (שם ה).-עד שקר: ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו (דנר' יע יס). אל תתגנ בנפש צרי כי קמו בי עדי שקר ויפת חמם (מחל' כז יב). יפית כובים עד שקר ומשלח מדנים בין אחים (משלי ו יען:

גס יד ה). עד שקרים: יפיח אמונה יגיד צדק ועד שקרים מרמה (שם יב יז; גם יע ה; ע). עד כוכים: ער כזבים יאכד ואיש שמע לנצח ידבר (עס כל כס).--עד בליעל: עד בליעל יליץ משפט ופי רשעים יבלע און (שם יע כה), עד חמם: אל תשת ידך עם רשע להית עד חמם (שמות כג א). כי יקום עד חמם באיש לענות בו סרה (זנרי יע יו). יקומון עדי חמם אשר לא ידעתי ישאלוני (מהלי לה יה). -עד הגם: אל תהי עד חנם ברעך (משלי כד כס). - ב) כמו עדות: לא תענה ברעך עד¹) שקר (שמוס כיו). ולא תענה ברעך עד שוא (זברי ה כ). מפיץ וחרב וחץ שנון איש ענת ברעהו עד שקר (משלי כה יה). -- ובתלמו': לידע להוריע ולהודע שהוא האל הוא היוצר וכו' הוא הדין הוא העד וכו' (כני אלעזר הקפר, אנוי ד כנ). פנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש מקצתן נעשו עדים ומקצתן נעשו דיינין דכרי רבי טרפון רבי עקיבא אומר כולן נעשו עדים ואין עד נעשה דיין (כ״ה כה:). העיר ר' יופי הכהן וה' זכריה בן הקצב על בת ישראל שהורתנה באשקלון וריחקוה בני משפחתה ועדיה מעירים אותה שלא נסתרה ושלא נממאה (כחוני כו:). (אם מפר לאומן) אפילו בעדים נמי מתוך שיכול לומר לו החזרתיו לך כי א"ל לקוחה היא בודי מהימן (ב"ב מה.). עידי חתימה כרתי וכו' עידי מסירה כרתי (מנב"י, קידושי מה.). - עד זומם, עדים זוממים, עי' ערך זמם. -- ודבר לא בע"ח: שאלו את ר"א ראשונים גדולים או אחרונים גדולים אמר להם תנו עיניכם בכירה אכא דאמרי אמר להם חנו עידיכם כירה (יומי ע:).--ובמשמ' עַדוּת, סְמן: (על הצרור של בית הכסא) אם יש עליה עד 2) מותר (כג שעת, שנת סה.).--ובסהמ"א: מי שנשבע שלא ידין אלא לפני הישיבה. הקדושה ואמר לבעל דינו נכתוב שענותי וטענותיך ונעיד תחתיהם עדים ונשגר לפני גאון ונקח קניין כי לא נצא ממה שיחקק בתשובתו (גמזי שכטר ב, גיכלבורג 62). ואין ירושה געקרת מן היורשים

¹⁾ אולי זה כמשמ' שופט, ואולי צ"ל עד, וכי ליום קומי לעד כי משפטי וכו' (לפנ' ג מ) ?

ואפשר שהוא אחר עם עד א), ופרושו כמו (ז'), נואפשר שהוא אחר עם עד אין ניין (ז') ער, כתור עד.

^{2) (}רש"י: קגוח הסעיר שעשויה לכך מותר למלטלה לקינוח, ע"כ. ולדעת ר"ח הוא מן ג.עד, וו"ל: פירשו רכינו עד כגון סמרטוט או פקולין כדתנן התם משמשת בכ' עדים, ע"כ; וכן פרש רי"ף; וין דעת נתי"ול. והערור ני"ר יד היושים.

בי אם בעדים ב[רורים] (שס 217), לקיים השטר זבלא העדאת עדים שיעידו על כתב ידן (לס"י, כסוני כל:), מי שירצה לשקר ירחיק עדיו" (לי מסס מינץ, טו"ם כו). — ואמר המשורר: ידע לבב משכיל בוראו במעבדו כי כל מכחש בו הוא באמת עדו (לסנ"ע, יסוד מולל, הקדי). — ובמשמי ראיה: שבעתים עד שבעת דורות כי אין זאת המלה ארכעה עשר זלא שלש מאות ומ"ג והעד ואור התמה יהיה שבעתים זכו' (הול, נכלט' ז'יה).

בּיּעָדֶר, פ״ז, — כמו א.עָר, גוף כהמה מרופה: אם מרף ימרף (החמור או השה שנתן לשמור) יבאהו עַר¹) המרפה לא ישלם (ממוס כנינ).

1) אונק' קרא עד ותרגם במשמ' עדות: אתי םהדין דתביר, ע"ב, ונראה כי לא קרא יבאהו אלא יָבָא. מכמו ת"א כך גם דעת ר' יוחנן כר יאשיה, אמר וו"ל: יביא עדים שנטרפה ויהא פטור מלשלם (מכיי מסכי נזיקין טז). וכך גם רסע"ג: פליאת בשאהד. והשכע' קראו עד וראו בון מלת המעם עד הרגילה ומברוה עם המרפה: יביאהו (את בעל הטרפה) עד הטרפה, וכך גם דעת ר' מונתן: יביאהו עד הטרפה יוליך הכעלים אצל טרפה ויהא פמור מלשלם (מכי׳ מס). וכך גם רב כהנא: עד מרפה ישלם המרפה עצמה לא ישלם (נ"ק":). ואולם ב"ו בתוק. אך אחד מחכמי התלמוד פרש עד זה במשמ' אחרת: אבא שאול אומר יביא עדודה לבי"ד (שס נ"ק יל.). כך הגרסה בנוסח׳ הדפו׳: עדודה, בעין ושתי דלתין, וככ"י וקצת דפו' ישנים הגרסה עדורה כריש אחרי הוו, וכך בפרוש הר״ח, ופרש: יביא הנבלה בבי״ר לשומה לניזק בתשלומים. ובהערוך הגרסה אדורה, באלף זריש. ולפי גרסה זו של הערוך הובאה מלה זו א דורה למעלה בערך אדורה. ורש"י מקים גרסת עדודה, והביא כשם רבו וו"ל: עדודה נכילה וכו' והכי משמע קרא יביאה עד יביא העדודה כדכתיב בבקר. יאכל עד רהיינו שלל כדמתרגמיגן עדאה מפי מורי, עמכ. וכן דעת שאר המפרשים והפוסקים כי הכונה בהמלה שהשתמש בה אבא שאול כאן, לכל הגרסאות הכל אחד, היא להנכלה והסברה מכרעת להגרסה עדודה, שלפי כך השתמש אכא שאול כאן כסלה זו ולא במלח: נכלה הרגילה, מפני שהוא פרש כך את המלה עד שבכתוב, כמו שהרגיש בזה מורו של רש"י. וזהו הפרוש שהיותר נאה להכתוב. ורגלים לדבר כי ביטי אכא שאול היה נהוג המשקל עדודה במקום המשקל עד בומן קדום. ונראה דעת מזרו של רש"י כי זו היא המלה עד בהכתוב בבקר יאכל עד, ואפשר שבאמת גם כאן צרוך לנקד העין בפתח, אכל מפני משא פנים להנקוד של חמסורה 'קבעתי הצורה עד בצירה, שגם זה אפשר.

לקנח אוחו מקום ולקלימת חדם בשעת וסתה: וגהי לקנח אוחו מקום ולקלימת חדם בשעת וסתה: וגהי בשמא בלנו וכבגד עדים 2) כל צדקתיגו (יסעי קד ס).

-- ימצוי בתלמו': כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה והמשמשת בעדים 3) חרי זו כפקידה (נדס ל ל). עד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם עגול מהור משוך ממא (מס ז). כדי שתושים ידיה ותמול העד מתחת הכר או מתחת הדלוסקמום (כלז"ל, מוקזם שם מתחת הכר או מתחת הדלוסקמום (כלז"ל, מוקזם שם בכל למי צמס כב, יכושי מס צ ג). עד שלפני תשמיש אינו ממעט בפקידה (כ' יהודס צמס מחולל, צבלי שס ה.). מעט בפקידה (כ' יהודס צמס מחולל, צבלי שס ה.). ינמי, שס יצ.) — ובסהמ"א: וכשתקנה האשה אחריה תראה על העד או שנראה לה אדמומית (ספו' סגמ' גניי, למף 100 אשה שהרגישה בעצמה שנפתח מקורה

וק בעבר'; ועי׳ הערה לקמן.

8) [פרש רה"ג: מטלית וסמרטוט של בגד שהאשה בודקת עצמה בהן לאחר תשמיש, ע"ב.]

4) [הערוך ערך עדן פרש כמו עדן וומן, ועי' מהרש"ל וגליון הש"ס.]

[,] ράκος ἀποκαθημένης : 'αποκαθημένης (2 [מטלית של היושבת בנדה, וכך גם הירוני.] י"ת: וכלבוש מרחק. רסע"ג: כת'וב דנס, ר"ל בגד לא נקי, מגעל. הפשם': ואיך אורקעתא דכפסניתא, ר"ל ממלית של נדה. [סומכ': בגד של הרה, וכך גם רד"ק בפרוש אחד, מן הארמ' מעדיא. עקילם מנקד ומפרש עדים, מלשון עדות, והעיר הירונ' שהכונה לעדות של בתולים, עי" פילד Hexapla. וריב"ג בשרש עד אמר וז"ל: איפשר שיהיה דומה לתרגום שאת או ספחת עמקא או עדיא והוא נגע רע והבגד המושם עליו יהיה נמאם בלי ספק, ע"כ.] וכשרש עוד אמר וו"ל: ואפשר שיהיה מן השרש הוה ומן הענין הוה וכבגד עדים ויתיה התפץ בו מה שנאמר במשנה בנות ישראל משמשות בשני עדים ויהי" הדגש בדלת וככגד עדים בעבור הבלע הגת הרפה אשר בין העין והדלת של עדים כאשר גבלעה היוד ציץ במלת ופטורי צצים, ע"כ. [רש"י, ע"פ ת"י, מפרש מן עדה במשמ' הסיר. ורד"ק בפרושו וכשרשיו מכיא פרוש זה וגם פרושיו של ריב"ג.] והחדשים קבלו את פרושו השני של ריב"ג אך קבעו יחיד עדה, כערב' עדה (מוא מעמד האשה בומן אחרי מות בעלה או הגרושים או בומן וסתה. זהוא מן עדד, מספר (?), אך אינו נראה. היחיד בתלמו' הוא עד וקראים עד.

^{515 (}a

להוציא דם והלכה וכדקה את עצמה מיד ומצאתה על העד ליחלוחית לבן ובוי יש לטחר האשה או לאו (כי ישראל איסרלן, חרומת הדשן, רמו). - ואשר הששורר: עלי מה אקרעה מלכוש ומדים ולבתי כבגד עש ועדים (כ״ם הכניד, עלי מה). ובמקום שירי דוד הקדושים ישוררו לחם שירי הקרשים וכון ידמו עדים לעדיים והמתים אל חוים (כ"י חכיזי, מחכמוני כד). האחשוב בלויי פשתן מגן וצנה בפני חרבות חרף וצינה או אם יש עודד בבגד עדים (רש"ם, חרצע כוסוח, כוס התרעלה ג).

מעדמל. – שם מלאך: כשיוצא אדם יחידי בלילה אומר מימיני (בל אמוש) אל ומשמאלי עדאל 1) (סדר רע"ג ב, כה).

> איערר, אַעָדיּרָהֹ, ממנו איער (?). ביער, אַעדיּרָהֹי ביעדדי ממנו גיער.

ג.עדר, מסנו א.עדר 2). ריערר"), ממנו ב.*עְרָר יּעְיָה.

אינבדה, קל לא נמצא במקורות הקדומים.

– פוע', עורד, יעודד, מעורד, – עודר את פלוגי, חוק, aufrichten, ermutigen; restau- אמץ, חוק לבכו, רוחו, יי שומר את rer, encourager; to restore, encourage גרים יתום ואלמנה יעודד ודרך רשעים יעות (מהלי קמו ט). מעזרד ענוים יי' משפיל רשעים עדי ארץ (שם קמז ו). - ואמר הפישן: עודדני בצדק משוי ממים וכפר זרון ומשוגה פדנו ממהומת מות ואחור כל נסוגה (חל נח רפח נח, סליח׳ לחחלוחי ילדים, סדר רע"ג ב, כיו). כי הוא רחום ומרחם ופתח להם בנשואי רחם מעודד בשלום ליודעי רחם (גמי שכער ג, דודמון 43). ידענו דרכיך ועורר רחמיך לעודדנו יי׳ ארחותיך

(ו [אולי וה אחד עם עדי אל (זהר סקודי מח:), ני' שואב (Angélogie 207) עי' שואב

למרנו (אנא אלהי, פליחי שחרי יוה"כ). מנודד בלי מעודד מאסף חרפתי דבת עם אשמע ומוסר כלמתי (ימי שנותי). יולי בכת א אחה"ם). מנה דר מועדי ירד ופלג דודי מדלג הר לעודדי קול רודי (מנעים מדושי שירים, יול מ פפחד מהו' ליטל' ל, קנ:). ואם המה כאדם ומועדה ומפה ידם ואתה נוצר האדם ויתרון תנה לעודדם (נפת בבת המותה, שתרי יוה"כ, שם ב, של.). -- ואמר המשורר: עודד כן רפה ידים זכור רחמיו מחמד עינים (כחב"ע, לנשי חמונה). במעשה ידיך מאד הפחדתני וכפקודיך הבי עודדתני (הוא, את השלי מלא). אורחותיך למדני עמך תמים עד אהיה וכשפלותי עודדני יי' מסית ומחיה (סומ, מוכחותיך למזפי). בינה הגיגי ועודדני ולעשות רצונך למרני (הוח, חל חנוח חת ענדך). והכביד הנדוד עליו ואין לו מעודד בלתי ילדי סעיפו (חבוי ברחותי, החלון ע ב, 64). שיקרה למי שנפשו עייפה מחוזק החולשה שהמים הקרים אשר ישתה או שי<mark>זלפרי</mark> על פניו יעודד נפשו להתעורר ולהתחוק מעם: (ח"י ערמאה, יד אבשלום על משלי כו, ד"ה טוב שבח). רבש"ע עודדני בעוסק לי בלימוד תורה תמימה (כ' משה שמשון, רצש"ע חמן, שו"ת חות יחיר רלח, בקוף). המרחץ ליהודי ארץ מולדת ומדינה חפשית וכוי ואף הוא יכול ככל כני אדם לעלות שם במעלות למדרגה גבוהה על האיצטבא העליונה לעודד את נשמתו העגומה (מכדלי מו"ם, הפרדם ג, מקעות בנימין השלישי 63).

-החפוי, התעודד, נתעודד, -עודד את עצמו: המה כרער ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד (מסל' כ ע).-ובסהמ"א: זכרך יאמץ כל עדי יתחזקו ושמך ימעד כל ויתעודרר (נכזי שכטר ג, דודקון 207). כי לא חמנו בם עולם גושענר והתעודדגו וקמנו המה יתדות אהלי והם מיתרי וחבלי (ילחק חבן גיחח, יום לרו לעדי, שער השיר 18). ואולם בעבור זאת קמתי ונתעודדתי אמרתי הנה באתי למען שיתי שומי שאשית אני אותותי (כ' יוסף כן כד מהכן ששון, הקדמי חוכם ממח, שו"ח). ובשם קדשך בצוקר התעודדתי כי אוכרה מקדם פלאך צדק ומשפטה מכון כסאך (יחיד לנקם, חגר' שד"ל רע. 509). וכמו חשחר עלה קמנו התעור דנו למלשינינו בלשונם לענות. למדנו (יל"ג, על זה קה בכינה, ה, 132). ומרגע לרגע ירב הכעש תחוק המהומה יגדל הרעש אין איש מתעודד אין מי שלום יעש (הוח, משלי ל. 15). - גם החעדר: דברר שבות התעדדו עליהם בנינים יסדו ושנים עשר נולדה אלה חולדות יעקב (ראצייע, אמונה אלהי, כהנה א, 177)...

^{(2) [}כך ריב"ג, וכן משמע מהשמוש אצל, הפימנים, ורד"ק בשרשיו סבר שהוא מן עיד. וכן דעת כל החדשים. ולפי זה יש לגורו מן א.עוד במשמי חור. שב. ומוה פוע', השיב, שובב וחזק; יי ברש (Wurzelunters 35). אכל נראה שהוא אחד עם ד.עדד, והוראתו העקרית היא קשר, ומוה חוק; וכן המקשרות, הקשרים (נכחש' ל מח-מב) פרושם מחזקות, חזקים; עי"ש ראב"ע ורמב"ן, וגם רד"ק בשרש קשר.] ' בשרש קשר.] (זי הערה לערך עדה.] (3

- פעי, "עַבַּר, יעַבַּר, -שעודרו אותו, ואמר הפיטן: בסכת עמקים ימדדו בסכת צלצל יעדדו בסכת סביביו ימדדו (ר"ח סקליר, כי חקס מועד, צ סוכות).

-קל, "עדר, -- כמו פוע", צילי עודר: נפשו בצדקתם הם עודרים כל חמא ואשמה כיסם ימהר מעלים בקדש ולא מורידים (ל"ל עוזרי, קילי על ל"י תפיסל, REJ. XXVI ולא מורידים (ל"ל עוזרי, קילי על ל"י תפיסל, 281). -- וצילי פעו": ירא אנוש ותן תודה לאל בעוד נפשך עדודה (לת פלי תנין, יוה"ל, מחזי רותלי).

ביעדד, קל לא נמצאי).

שפע, *עדר, ניכ' מעדר, מעודר, שקשרו אותו: אמרו בית הלל לבית שמאי הכל מודין במעלה שק אחד מעודר בית הלל לבית שמאי הכל מודין במעלה שק שהמים יורדין מצד העליון לתחתון שאינן בכי יותן אמרו להן בית שמאי אי אתם מודין במעלה שני שקין מעודרים (3) ונתן זה על גבי זה שהמים יורדין מן העליון לתחתון שהתחתון בכי יותן (מוספס' מכשי' ל ג). העליון לתחתון שהתחתון בכי יותן (מוספס' מכשי' ל ג). "עדר, עודה, פ"כ, -קשר, חבילה: הנית עליה עודה" של שקין פסלה (כג יהולת 250 כצ, סוע' מי.).

אינדך, ש״כ, בעבור לְעֵד: כי את שבע ככשות תקח מידי בעבור תהיה לי לְעֵדָה כי חפרתי את הבאר הואת (בכלש' כל ל). עד הגל הוה וְעַדָה המצכה (שס לל כנ). הנה האבן הואת תהיה בנו לְעֵדָה כי

1) [אולי שייך לכאן הדבור: עודה את כל הפרשה בולה ליבום (ירוש' ינת' 3 ל), אורעה כל הפרשה כולה ללא תפשה (גיע' לע:), עירה כל הפרשה בולה (קפרת קדש' פרק ס). וצריך לגרום עוֹדַד, או עַדַּד, ובמשמ' קשר וחבר.]

(מכשיר ל ז) (כך ברפוי, ובהוצ' צוק"ם: מעודר, ובפריש (מכשיר ל ז): מעורר.

(כך בדפוי, ובהוצ' פנוק"מ: מעודרון ובר"ש שם: מעודרון.]

לי (פרש"י: אגודה של שקין, ובע"ו (כג.) פרש, זו"ל: שקין הרבה ריקנין קשורין ביחד, ע"כ, וכן הערוך בשם תשובות, וגזרוהו מן מעודר ענוים יי'. ובלשנא אחרינא (גע"ז סס) פרש": עץ שטווים בו שקין, ע"כ. זר"ח (ע"ז סס) פרש": עץ שטווים בו שקין, ע"כ. שאוגדין אותה כבהמה, ע"כ. כנראה פרש מלשון עדי, או מן הערבי עדה a), כר ואובף. אבל ברור שהוא כמו הערבי עדה a), כר ואובף. אבל ברור שהוא כמו הערבי עדה a), בר ואובף. וכן במור' עדדא; הערבי עדה b), בן השמות עדידותא, תערידותא תערידותא, תערידותא, תערידותא, תערידותא, ב803, 2804).

היא שמעה את כל אמרי ייי אשר דבר עמנו והיתה בכם לעדה פן תכחשון באלהיבם (יסומי כד כז).

בינדר, ש"כ, מ"כ עדות, עלת, עלתי, עלתיה, עלתיו, עלתיו, ערותם, שרותם, שהועד כן אדם והוהר לעשות, ונרדף עם חק, מצוה, פקוד, משפט, -warning, Mahnung; ad הפקוד, משפטים שמוה, פקוד, משפטים אלה העלת והחקים והמשפטים אשר דבר משה אל בני ישראל בצאהם ממצרים (דכל ד מה). שמור תשמרון את מצות יו' אלהיכם ועלתיו וחקיו אשר צוך (שם ויו; גם כ). כל ארחות יו' חמד ואמת לנצרי בריתו ועלתיו (חסלי כה י; גם עם כו). עלתיה נאמנו מאד (שם לב ה; גם לע ז; קיע צוכו'). אם ישמרו בניך בריתי ועלתיו זו אלמדם גם בניהם עדי עד ישבו לבמא לך (שם קלב יצ).

גיערה, שינ, פמי ערת, כני ערתי, ערתוד, ערתו, ערתם, Gemeinde; congré- א) קבוץ אנשים יחדו, צבור, ים יות ישראל (שמות יב ג; גם יו gation כנן לח כה), וישכו אליו אהרן וכל הנשאים פערה וידבר משה אלהם (שם לד לח). וסמבו זקני הערה את ידיהם על ראש הפר (ויקר' ד יה; גם ס ג; כד יד). אלה קרואי העדה נשיאי מטות אכותם (נמד' חיין גם יגן יד חן להן יה כדן יו גן כבן כ חן כז יו-יזן לה בד-כה). וילנו כל העדה על הנשיאים (יהום' מית; גס כח; כו). ותקהל העדה כאיש אחד למדן ועד באר שבע וארין הגלעד אל יי׳ המצפה (שפטי כ הן גם כה י). באשר ילכו אפרוש עליהם רשתי כעוף השמים אורידם איסירם כשמע לעדתם 2) (פופ׳ ז ינ). והיו בגיו (של יעקב) כקדם ועדתו לפני תכון (ירמי ל כ). זכר עדתה קנית קדם (מהל' עד ב). – ואמר כן סירא: מארון וגברת על שקר מעדה ועם על פשע (צ"ס"גניי מח יה; גם דיז; מו יד). -- ב) אספת הצבור, ישיבת הצבור למועצה: ויהי כשמע כל ישראל כי שב ירבעם וישלחו ויקראו אתו אל העדה וימליכו אתו על כל ישראל (מ״ת יצ כ). לכן שמעו הגוים ודעי עָדָה אשר בם (ירת׳ ו ימ). הללויה אודה יי' בכל לכב בסוד ישרים ועדה (מסלי קים ל). כמעש הייתי בכל רע בתוך קהל ועדה (משלי ה יד). -- ואמר בן סירא: אל תרשיעך בעדת

^{1) [}אמר ראב"ע, וו"ל: החולם החת שורק או היא מילה זרה מורככת מלשון יחיד ורבים כמו והפרא יי את מכותך, ע"כ. והשבע' חרגמו το μαφτύφιά μου עדיותי נקדו: עדתי.]

[[]השבט! גרסים לרַעַתִּס.] (2

שער ואל תפילך בקהלה (נ"ם גני' ז ז). - ובכלל קבוץ הרבה אנשים, חבורה גדולה: כי סבכוני כלבים עַרַת מרעים הקיפוני (מהל' כב יו). זדים. קמו עלי ועדת עריצים בקשו נפשי (שם פו יד)---וגם חבורת עמים: ועדת לאמים תסובבך (שס ז ס). עבת פלוני, חבורת אנשים הדבקים בפלוני, נשמעים לקולו, הולכים בדרכיו וכיוצא בזה: אשר חצו על משה ועל אהרן בעדת קרת (במד' כו'ט). וירבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר (שם יו ה; גם יל; יו). תפתח ארץ ותבלע דתן ותכם על עדת אבירם ותבער אש בעדתם (מהל' קו יז-ימ). -ואמר בן סירא: בעדת רשעים יוקדת אש ובגוי חנף נצתה חמה (כ"ס גלי יו ו). -- וקבוץ של בע"ח, דבורים וכדומ': והנה עדת דברים בגוית האריה ודבש (ספט' יד ס).-ובתו"ם: מה אגרוף הידוע לעדה ולעדים אף אבן תהא ידועה לעדה ולעדים (שמעון הסימני, הוספסי סנה' יב ב). ראה חיים עם האשה אשר אהבת א"ר משום עדה קדושה קנה לך אומנות עם התורה וכוי למה הוא קורא אותן עדה קרושה ששם היו ר' יוסי בן משולם ור' שמעון בן מנסיא שהיו משלשין היום שליש לתורה שליש לתפלה שליש למלאכה (מד"ר קהלי, ראה חיים). -- ובסהמ"א: ומה בין עדה שהיא לשון עדות לעדה שהיא קיהול עשרה עדה שהיא לשון עדות הע' ננקדת בצירה שהיא קמוצה קמנה וכו' אבל עדה של עשרה הע' נסגלה כגון לעדה הרעה הואת ובוי (מדר' שכל עוב, ברחשי כח ל).--ואמר הפישן: Kahle,) מירתו קשוב עדתו כי ברחמים תשוב [עווו וו] י). בועם אם עדה פולסה אפרו יעל "Masor. d. West. ראש וכצעם זכור בי נשבעתי וחוסה והסך עד יעכור זעם (רסע"ג, באדני ילדקו, עבודה, קובן מעשי גאוני קדמוי ב, 12). אליכם עדה נאמנה אשאל מכם טענה מה נשתנה יום זה מכל השנה (עליכס, קני, ספרדי), אלי עדתי והלילי יום בו נפל כלילי זיהי לאכל כבורי (אלי עדמי, קנ' שחר', שס). ←ואמר המשורר: מה תאנחי יעלת צבי בי שמחי כי כך אשמחה אך עד יעבר זעם חבי אחר עיניך אפקחה ושבותך אשיב משכי ואקבץ עדה נדחה (כחצ"ע, חילת על). ביציאת מצרים זנב בן פלגש עדת אל כי כן כתוב ויבא עמלק וילחם עם ישראל (הוא, אל תכונתך). -- ובחכמת הרפואה, קבוץ של מתגים: קבוצות מתגים כאלה נקראות בשם עדות וככל עדה, ועדה ירמשו אלפי אלפים מתגים (עובים, הדיפתיריה, ה).

אינדר, *עדית (ז), ממנו איעדה, איעדי, *עדית (ז). איערה, פ״י עָדִית, עַדָה, אֶעְדָּה, מַעִרי, מַעֶּדֶה, וַמַּעַר, עדתה האשה תכשיטיה, לבשתם, שמתם עליה. sich schmücken; se parer; to adorn oneself יכהן פאר וככלה תעדה כליה (יפע' סח י). ואת שדוד מה תעשי כי תלבשי שני כו תעדי עדי זהב (יכמי ד ל). עוד תעדי תפיך ויצאת במחול משחקים (שם לפ ג). וַתְעָדִי והב וכסף (יסוקי יו יג). כחלת עיניך וַעָדִית עדי (שם כג מ). ותעד נומה וחליתה וחלך אחרי מאהביה (סוסייב יה). עדה את פלוני עדי, הלבישו: ואעדה עדי ואתנה צמירים על ידיך ורביד על גרונך (יסוק" יו יה),--ובתשאלה, עדה גאון וכיוצא כוה: עדה נא גאון וגבה והוד והדר תלבש (חיוב מי). -- ובסהמ"א: והוא איננו מתעלם ממך לוכש לך בגד הידידות: ועודה עדי האהכה לך ונכנס בכלל נאמניך (כ"? ח״ת, חו״ה, יחוד המעשה). לא תעדה אשה עדי האיש וכו' ולא יעדה איש עדי אשה וכו' איש שעדה עדי אשה ואשה שערתה עדי איש לוקין המלקם שערות לבנות מחוך השחורות מראשו או מוקנר משילקט שערה אחת לוקה מפני שעדה עדי אשה (רמצ"ם, עבודת כוכבים יב י). מהר לב אהבו ויעדו תורה ומצות כחרוזים וקשורים (כ' שמוחל כן עלי, מכביג ב, 59). זיקן פוי חכמות ועדה סותי חכמה תחת תכלת וארגמן (שם 61). אל אחינו בית ישראל הקהלות הקרושות וכו' עדויי עו פועלי פרות וכו' (שם 72). ואמר המליץ: ספרי יהי זכרי ואעדהו (כד"ק, השכל וידוע, מכלול קלד:). שר המלכים בז יקרם יעלון לרוב ומלכותם מאד שמחה כי מחלצותם בעזו העמיר ויעדם נזרו ובו נפרחה (ד"ה יהודי מלרים וח"י ב, מן 267). ואד שילחום (המצריים את היהודים) וליוום חשים ונמהרים עדויי כסף וותב ופנינים יקרים (חו כגולגל, יולי שנה"ג. סדור מנוקי, כ"י ציה"ס כסנטנסי). צדו צעדיה מלכת עדר עדיה לעיר ממלכת צדו כארי לעיד מהפכת (על מה גכש, חגר' שד"ל רט, 499).

-הָפּע׳, "הְעְדָה, —כּמוֹ קלֹ: וכראותי יקר השיר ויקרו הכינותיו לנוהו מסלות והעדיתיו בעדי הבדולה והעדיתיו עמרות מתהלות (ישנ"ג, קסלס אל). ונשכם בכקר אני ואשתי לפנות הבית ולתקנו ולהעדותו ולהכינו (כ״ינן זכלה, שעשוע׳ ה, דודמון 46). ענה מגולה

[[]רק בעבר', ובתור שם גם בארמ'.]

וחעדה ממלתחת ענה נין ממלא אמתחת וגם מכיא משפחת (ענה חיומה, פמח"ל, חרנ:).

הססי, "התעדה, יתעדה, עדה את עצמו: פתח מענה רך להשיב חימה פחז מפהו מתוודה ולא יתעדה (Elbog., Stud. 163).

ביער דון). ממנו ביערה, יעדוי, ביעריי

ביעדה, פ"ע, עָרָה הארי, וכרום' על דרך, עבר עליו vorübergehen; passer; to pass by עיט ולא שופתו עין איה לא הדריכוהו בני שחץ ולא עדה עליו שחל (ליונ כס ז-ס).—ובסהמ"א: ויקה לו לאשה על אשתו ויקרא עשו את שמה עדה לאמר עדה ממנו הברכה (פסי הישר, פרט' סולד').—ובשתי המשמ' יחד, ואמר המשורר: ינחמוני באמרם לי בשיבה תאריך עדה והיא דמתה לגור דמה מרוף אותי ביום עדה (מנ"ע, המרטים ה סס-סע).

entfernen העדה, ביני מעדה, --העדה בגד, פשטו, -ausziehen; enlever; to remove: מעדה בגד ביום קרה חמץ על נתר ושר בשרים על לב רע (משלי כה כ). - ובמדר': יום שנזדווג נכוכדנצר לישראל העדה מהן שני לבושין בגדי כחונה ובגדי מלכות (ר׳ סִימון, מד"כ חיכ׳, פסיס׳).--ואמר הפיטן: ידוו הדווים ויספדו על כי חלל לארץ נור העדו איך נפלו גבורים ויאבדו (נכית כרוחה, סליחי מוסף יוה"כ). ויד יקדום בעת יעדם וראש עת יחלוץ אתם (ידיד עליון, יול' פרש' עקב). חרש חכם כמקדם חוצה וצא מלהאדם חברו בראשו מלהעדם ומראש הררי קדם (אמרח רכן אערוכה, יול' שמה"ח, מחז' איטלי ב, קפט.).—וביכ' מהעדה בלי השמטת הא הבנין 2): וכשרואה הנביא בעין הנסתרת הצורה התמימה שבצורות אשר ראה אותה בדמות מלך או שופט יושב על כסא דין בענין צווי ואזהרה מהקם ומהעדה ידע שהיא צורה ראויה למלך נעבק נשמע (כ"י ח"ח, הכחרי דג). והסדר לשאר בני אדם על מדרגות כאשר יוצא ממנו יתברך סדר העולם ומתכונתו ורואים אותו בעת שהוא מהעדה ומהקם ודן את המלכים (שס).

בְּסָפּע׳, *העדה, העדו, הועדו, --שהעבירו והסירו אותו:

שאטר לו דוד (לשאול) ואבי ראה גם ראה א״ל מה את בעי מן גלגוי דידך בסירה הועדה 1) כדאתוך למעגל אמר לו הלא תענה אבנר בכנף אמרת בסירה הועדו (מד״ל ווְקל׳ כוֹ). הועדה תנית וצפהת בסירה הועדו (מד״ל לאברי בע״ה גילד־דָדָ, ס״ל, כנ׳ עדתי, –גוף, קבוץ כל אברי בע״ה בדי בע״ה בתייב בע״ה בייני בייני

יחד, Organism(us): אך אתה הלאני השמות כל עדתי 2) (חונ יו ז).

"עַדּרָדְר, פ״נ, –נכלה, גופה של בהמה שנטרפה, יבּדְרָדְר, פ״נ, –נכלה, גופה של בהמה שנטרפה, יביא עדודה (ב״ד (נֹ״ק יח). – ובסהמ״א: אם נטרפה בפשיעה שהוא בר תשלומין יביא עדודה ויוסיף מביתו על הדמים שהיה שוה בשעת מיתה (כ״״, שס).

*עדרי"), עירוי, ש"ז, ח"ר עדויים, --הריון, ירוין, שירוי, מ"ל מדויים, --הריון, sohaft; grossesse; pregnancy והרונך זה צער העירוי (די בער הגפלים: ממ"ר בכלש"כ). האשה הוו כל זמן שהיא ילדה יש לה ופתות ואני אחרי בלותי היתה לי עדנה עירויי (די מאשה הזו כל זמן שהיא ילדה יש לה עדינין ואני האשה הזו כל זמן שהיא ילדה יש לה עדינין ואני אחרי בלותי היתה לי עדנה זמני (שס מח).

*עדרן, עידון, ש"ז, מ"ל עדונים, עידונין שה"ם מני עדרן, תענוג, ואמר בן סירא: חיי מה לחסר תירוש והוא לגול נחלק מראש שמחת לב וששון 'ועדון '\"
יין נשתה בעת וראי (נ"ק נני' לד כס).—ובתלמו': שכח ואכל ושתה אל יתראה בפני הצבור ואל ינהיג עידונין בעצמו (סעני יו).—ובסהמ"א: אחרי שבליתר וזקנתי איך תתהדש לי עדון ועונג הנוער (כחב"ע.

ובכושית (בארם' עדא, וכן בערב' עדא $(1/\epsilon)$, ובכושית עדו $(2/\epsilon)$ (כמו בארט' (זכיי כ כל), $(2/\epsilon)$

¹¹s (2

[[]פרש מ"כ: בקוץ הוסרה ממך כגף מעילך, ע"כ.]

^{(2) [}ער', רלב"ג, וו"ל: שמת כל אכרי שומטים, ע"ב. ורב החדשים מפרשים שהכונה לבני כיתו ואוהכיה.]

^{(3) [}אמר רה"ג, וז"ל: ושאלת יביא ארורה (נ"ק ערעורה ויו היכי גירסה ופירושה ויש בגוסחאות ערעורה וכו' אכל עיקר הא בריתא-מסיפרי דכי רב היא וכו' יביא עדידה לבי"ד וכו' וכללו של דבר בין למאן דתאני ארורה וערעורה פרושו מדעם מן נכלה או מן מאי דהאוי סימן למופה כגון שתי כרעים או בדל און שהרועה מציל שיביאהו ער (תמוי סגמוי סגכני כנטי.] - (תרג' של עפור.]

^{5) [}משך תהריון בחבדל מן עבור שהוא ההתעברות.

ועי׳ גם הגרסה בעירוב׳ (ק:), והערת תיאוד׳.]

^{6) [}בנוסחאות מדויקות עידנין, ועי' תיאוד': ועי' גם תרג' יונ' וירוש' (כרלש' יה יה').]

⁽ז [בב"ו: ועדוי.]

נרחש' יחינ). וכן ענין ושלם נות צדקך וישלם שוכנת צדקך וכו' ודמה אותה בשוכנת ככתים בעבור ענוגה ועדונה וזה כמו שאומרים ליושבת בחדרים חודרת (כ"י ח"ת, ספי השכשי לכיב"ג, כוה). אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן ולא כאלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתיה (כמצ"ם, הלכי ח"ת ג יב). אע"פ שאין השמש הזה הגשמי פועל בנשמות בחומו ולא מעדן בעדונו רק שהם משלים נרמזים בדברים דקים פנימיים (רשנ"ח, מחמור על ישמעחל, פרלק מל). המחיצה השלישית והיא החומה הפנימית שם העידוגי' שלמים כלי שום רוגו כלל ושם הם החפידים הגמורים משרתי עליון (כ"מ חלדני, ש"ח ע, קיז:). מכאן אתה למד שאין לו לאדם לקנאת בכל מוכת: שבעולם הזה וגם לא באנשי רשע ובדרכיהם ועדונם מאם כן נראה שמוסף ומתאוה בדרכם (כ"י לונוסנ, (מוח"ת, כר א, הקדמי). וצריך לידע ממנו במה היה רגיל למעור שאולי הוא רגיל בערוגים אם הוא בן מוכים (שס ג או ז הצריקים שמניחים עדוני הגוף ועוסקין בעדוני הנפש אין ממשלתם ראויה להיות בעולם הזה (שסדגננ). כי אין שחוק הלויתן זולת זה לקבץ בו בכל יום מעין ברכותיו מעדוגי המצו' שהצדיקי' מתאוי' בלבב שלם (רמייע מסחנו, חמרי מהורי, הקור דין ס ב), כי מרוב תאות הגוף אכילה ושתיי' ועידוני העוה"ו. שהוא עול' שוא ושקר וחושב לאסוף הון רב אין כת הנשמה לחשוב אחר הבורא ית' (ספי חורסת לדיקים, שער המסצה, יע.). ותשב באיתן קשתו (של יוםף) עם גודל יפיו ועדונו והוא בכחרותו (כ' שלמה חלעמי, הגרת מוסר, ז:). ואם עד אלה לא נכנע היצר ידמה נגד עיניו שיושב בטיולים ועידונין ומעדנים וכמנותות וכז' וידמה נגד עיניו שאם יעשה העכירה מאבד כל זה (כ' חליהו, שנט מוסר, יג). ביום התענית לא ינהוג עידונין בעצמו אלא יהא דואג ואונן וינוד מכל נדנוד עבירה (כייד חופנהיים, הנהגות חדם, כג:). והנה מה שהורונו חו"ל הוא שהאדם לא נברא אלא להתענג על יין וליחנות מזיו שבינתו שוהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים לימצא ומקום העידון הזה הוא באמת העוה"ב (רמח"ל, מסלח ישרים א). המותרות המשמשות לעונג ועידון בני האדם (ספי המדות לחרסטו, סטכוב). וכשעת עידון וחדוה זו נתגלגלה מדת הרחמים לוכות איתו בריות טוב של ק"ן מיליון אדומים בבת אחח

(מנדלי מו״ם, מסעות בנימין השלישי, השלים ג, 6). — ואמר הפימן: נמע כל עץ מאכל וכל מיני עדונים נכראו לקומתם ומאליהם פרי מעונים (מגורה, יולי שנת ה מסה"ם). חשק עידונים מסך ומעימה חשתה לברא יצור מאדמה (משולם צן קלונימום, מלצויגן 126). בורא ארץ עדון משמני הארץ היות ברכה באוץ חפץ בלי צוחה ופרץ (כי שמולל, גמי שכער ג, דודקון 100).

א.*עדרר, עידור, שפ"פ מן ג.עדר: אין לי אלא זירוע
ווימור מניין לניכוש ולעידור ולכיסוח ת"ל שרך
(מו"ק ג.). וכיון שהגיע (אברהם) לסולמה של צור
ראה אותן עסוקין בניכוש בשעת הגיכוש בעידור
בשעת העידור אמר הלואי יהי חלקי בארץ הואת
(כי לוי, מד"ר בכלסי לט). —ובסהמ"א: אף כל עבודה
ובו' כגון כל הני פרטי יצא קשקוש ועידור (כש"י,
מו"ק ג.).

בייעה הך, עירור, מ"ז, סה"פ מן אנערר, --חסרון, ואמר הפיטן: שים מיעוט דמי כדם המצאה עדור חלבי שעה בחלב הקלאה (כ' משה צכ' שמוחל, חל ימטט, סלים' יוס ז). -- ובמשמ' פטירה ומיתה: וגם נתברר לפננו ח"ם שוהו חוק קבוע מעתה ועד עולם אצל הקיפטול שבכל עת שיארע ח"ו עידור בהגמון שלא יפחתו עכ"פ מליתן לכל שר ושר מאה ר"מ וכו' בכן יצא מאתנו ח"מ מעתה ועד עולם שככל עת וזמן שיארע ח"ו עידור כנ"ל וכו' (פנקס ק"ק נמצורג 14). אך שם כעיר בודון הנ"ל 'אין להם שום תקנה קבועה על דבר העידור אלא כל א' וא' משם עד"ר עד"ר לבדו דהיינו מקצתם מתנים וכותבים בשטר תנאים בוה הלשון ומחמת העידור והחזרה יתקנו בשמר כתוב וחתום קודם החופה כתקנת ק"ק שו"ם (כ' חסרון ששון, תוכת חמת, שו"ח נד, עד.). -- ששר עדור: בותבין שמר חורה וקורין לו שמר עדור ווה נוסחו וכו' (מכם לני, שו"ת פח).

*עָרוּרָה, עי אַדורה, עַדוּרָה

אינדרת: עדה, ש"כ, ערות, — כמו בעדה, לוחות העדות: יותן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לחת העדת לחת אבן כתבים באצבע אלהים (שמוס לא יס; גס לג יה; כד כע). — ובלי לוחות: ונתה אל הארן את העדת אשר אתן אליך (שמוס כה "; גס כא; לא ז; מ כ). — ארון העדות, שבו היו מנחים שני לוחות חעדות: ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני

הברבים אשר על ארון העדת (פס כה כנ; גס כו לג-בד; כו כו; כע כה; מג; ה; כח). ובא אהרן ובניו בנסע המחנה והורדו את פרכת המסך. וכסו כה את ארן העדת (נמד' ד' ה; נסופט). צוה את הכהנים נשאי ארון העדות ויעלו מן הירדן (יסוס" דיו).--ובלי ארון: ויניחתו אהרן (את המן) לפני העַרַת למשמרת (סמות יו לד; גם כז כלו; ל ו; לו). ונתן את הקשרת על האש לפני יי וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר על העדות ולא ימות (ויקרי יו יג). והנחתם (את מטות השבטים) באהל מועד לפני הַעָדוּת אשר אועד לכם שמה (מודי יני (כה). – משבן הערות, המשכן שכו עמד ארון העדות: אלה פקורי המשכן משכן הְעֵרָת אשר פקד על פי משה (סמות לח כח). ואתה הפקד את הלוים על משכן העדת ועל בל כליו ועל כל אשר לו (נמד' ל כ; כג; י יא). - אהל הערות, כמו משכן הערות: וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן לאהל השרת ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בקר (במד׳ עיה; יו כב-כג; יח.ב). ויקרא המלך ליהוידע הראש ויאמר לו מדוע לא דרשת על הלוים להביא מיהודה ומירושלם את משאת משה עבד יי' והקהל לישראל לאחל העדות (זהי״ב כד ו). בוכת העדות, שהיתה פרושה לפני ארון העדות: מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יערוך אתו (את נר החמיד) אהרן ובניו מערב עד בקר לפני יו' תמיד (ויקר' כד ג). ---ובמשם׳ תורה: תורת יי תמימה משיכת נפש עדות יו׳ נאמנה מחכימת פתי (מהלי יע חן גם עח הן פא ון קים פה; קכב ד).--ויוצא (יהוידע הכהן) את בן המלך ניתן עליו את הגזר ואת העדות 1) וימלכו אתו ויםשחהו ויכו כף ויאמרו יחי המלך (מ"ב יל יב).--שם נגינה מהנגינות שנגנו בהם מזמורי תהלים, שושן, שושנים ערות: למנצח על שושן עדות?) מכחם לרוד ללמד (מהל' פ ה). למנצח אל ששנים עדות 3) לאסף בומור (שם פ ח).--ומ"ר עדות: לשמר הקתיו מצותיו ומשפשיו ועדותיו ככתוב בתורת משה (מ״ת ב ג). וימאסו את חקיו ואת' בריתו אשר כרת את אבותם ואת

עְרוֹתְיוֹ אשר העיר בם (מ"ז יז יס). ויעמר המלך על העמוד ויכרת את הברית לפני יי ללכת אחר ייי ולשמר מצותיו ואת עַדְוֹתְיוֹ ואת חקתיו בכל לב ובכל נפש (שס כג ג). ולא שמעתם בקול יי' ובתורתו ובחקתיו ובעַרוֹתְיו לא הלכתם (יכמי מד כג). ולא הקשיבו אל מצותיך וּלְעַדְוֹתָיְהָ אשר העירת בהם (כממי ע לד). בדרך עַדְוֹתִיךְ ששתי בעל כל חון (מסל' קיע יד; גס למ; לו; עַדְוֹתִיךְ ששתי בעל כל חון (מסל' קיע יד; גס למ; לו; לע; קיל; קכץ; קמז).

בי*עדרת, ש"כ, מ"כ ערויות, -מה שמעיר הער, Eeugnis; ,témoignage; testimony למראש מעשיך והקם חזון דבר בשמך (צ"ם גני' לג כ). מוב על לחם תכרך שפה עדות מובו נאמנה (ססלד כג).--ובתו"ם: קבלנו עדותכם אבל מה נעשה שגור רבן יוחגן בן זכאי שלא להושיב בתי דינין על כך (יסנ"ג, עדו' הג). משעה שיצאת עדות ברורה יצאת (ירוש' כסוב' ב ב). בו. ביום גזרו על פיתן (של גוים) וכו׳ ועל לשונן ועל עדותן וכו׳ (ר״ם צן יוחי, ירוש׳ שנח ל). מעידותו של ר' עקיבה היא דתנינן תמן הומיף ר' עקיבה וכוי (כי יותנן, שם חני' ג צ). כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו (נרכ' יד:). פיפי לא העדתי אלא עדות אחת והעלו עכד לכהונה על פי (ר"ח צר לדוק, יצמי לע:). מעדותו של ר' יוחגן כן גודגדא אמר לעדים ראו גם זה שאני נותן ואמר לה כנסי שמר חוב זה הרי זו מגורשת (כנת, שם קינ:). כותב אדם עדותו על השפר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים (כמוני ב.). עד שתשקר גופה של עדות (מכוח ה.). -- ומ"ר: שלשה אחים ואחד מצמרף עמהן הרי אלו שלשה עדיות והן עדות אחת להומה (ב"ב נ ד). היו שנים רואין אותו מחלון זה ושנים רואין אותו מחלון זה ואחד מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו עדות אחת ואם לאו הרי אלו שתי עדויות (מכוח ל ט). כשם שבודקין אותו (את החולה או המשותק) לגימין כך בודקין אותו למקחות ולמתנות לירשות ולעדיות (חוססחי ניע' ז ח). החזיקה בפני שנים שנה הראשונה בפני שנים שנה שנייה בפני שנים שנה השלישית הרי אילו שלש עדיות והן עדות אחת להומה (סס ב"ב ב ע). אמר להם הקב"ה מה עדיות לא העדתי ביד הגביאים (פסיק' רנתי לג).--ובמשמי ססני הבתולים: לשושבין כתו של סלך שהיו עדותיה בירו עמד אחר מן המסוכין וקלל את השושכין ואמר

את חקיו ואת בריתו אשר כרת את אבותם ואת

("רש"י פרש שהכוגה לתורה (ע"ס דבלי יז יט),
וכן רלב"ג. וריב"ג בשרש עדה פרש כמו עדי ותכשים מן א.עדה, וכן רד"ק. והחרשים מגיהים: והעדיים או
והצעדות (ע"ס ש"ז לי).]

^{(2 [}ריב"ג מפרש גם כאן כמו ערי.]

מפסיק בין ששנים (3 המנקדים הפרידו ע"י מעם מפסיק בין ששנים נבין עדות, אכל כרור שהוא אחד עם שושי "דות.

לא היו בתולים לבתו של מלך וכו' (מד"ר צמד' יה). כלה זו יושבת בפוריה ואומרת ראו שאני מהורה ווו עדותי מעידה עלי (שם שה"ש, נפת תעפנה). בנות גוים משמרות עצמן ממקום עידותן 1) ומפסידות ממקום אחר (מדה"ג שכער, חיי שרה, והנערה עובת מרחה). "וכסהמ"א: ומתוך שהיה מיסיח עם בני אדם או' להן ראיתי יהודי במקום פלן נידון בשלטון ומת וכו" בודקין אם בכוונה בא על שם להעיד אותה העידות או קרובי האשה שמת בעלה הלכו והכיאו אותו (מעשים לבני ארץ ישראל, תרבין א, לוין 93). אבל ודאי בל עידיות שמעידין לפני שכיב מרע וכל פקרונות שמצוה שכיב מרע ככתובין וכמסורין דומין (חלמידי כב יהודחי נחון, הלכי פסוקי 91). ויש מקומות וכפרים ומרחקים שאינן כך אלא שקרנות וכובנות ידועה בהן וגומלין הן ונהנין מעדיותיהן (משו' הגמי הרכני רעה). דעה כי משפטי תורה השוקים ולהמשה חלקים הם חלוקים ממונות גם קנסות גם עדיות ולמלקיות ולנפשות צדויות (כב החי נחון, חהלל חל, שד"מ וש"ם. -24 25). שאף על פי שעדות החוָקה של עדויות הן הרי הן בעדות אחת להומה (כמנ״ם, עדות כח ז). כי שכרו עידי שקר נגד הכת העלובה והעידו עליהם ע'דיות רבות ורעות לפני שופטי הארץ והוזמו (הלל החקר מארץ נוד, מכח' ע"ד ספרי הרמצ"ס, חמדה גנוזה א, עדלמן, יט.). אם יתאמת הפרסום הגזכר שיקבלו העדויות ועל,פיהם ידונו מה שיראה להם מקו ישר וחנה יצאו לפניהם עדויות שוה נסתם וכו' (כח"ם, סו"ת יו ח). וגם לא יקבלו העדות שלא בפניה ושלא בפני בעלה כדין כל העדויות שיבא בעל השור ויעמוד על שורו (הלצוש, חישות יח ד). ורבו הקששות ביניהם לבלי חוק עד שהוזקקנו נחנו ח"ם כדי להשקים ריב ומדון מביניהם לקכל כל העדוות הגמצאות על החצר הנובר (מהכשד"ם, שו"ח, חו"מ עו). והעדויות ההם השה אזנו וגזר גירוש כולל ככל ממשלתו ועל זה היה רוה לב כל היהודים (כ"ם לכן ויכגלו, שבע יהודה 38).---ובמשמ׳ הוכחה וראיה: אמנם היות לשמים תנועות נפשיות ברצון הנה כבר בארגו עדויותיהם מן הכתובים (כחצ"ך, חמו"ר 62). ויישב דעתו על מה שיבמה עליו מן הראיות "והמורגשות והעדויות הגלויות

האמתיות (ל"י ל"ס, סו"ס, סנטסון ז). כבר בארגו זה באר הישב בראיות ידועות והתקיים בעדויות ברוחה כי עגין האחדות האמתי דבק אל עצם כבודו (שס סיסודי). רבים חכמים אמרו (כהה) כמו השך ועדותן ותכהינה עיניו (כלצ"ע, ויקל" יגו).—זכרון עדות: במה דברים אמורים שהיה כתוב בלשון שמובח שלא היו ב"ד כגון זכרון עדות אבל אם כתוב בלשון ב"ד כגון זכרון דברי ובפנינו ב"ד הודה ואין חתום בו אלא שנים וכו" (עוסו"ת, מלוס ולוס לע). — ואמר הפיטן: שמעו שחקים והאזיני חלד ניבי עדות עניו מקדם להביא בנים גדלתי ורוממתי עד עבי והם שעו בי (נוזי שכער נ, דודקון 16). אי עדיות ושלי אלי אשר האמנתי איה ברית אל אשר אצורה איה חסידים בעדם נשענתי מי זה זרעם ואני אקצורה מינות מיני, מסנ" ז).

אינדי, עדי, ש"ז, כנ' עדיה, עדיו, עדיה, עדים, מ"כ עדיים, -- כלי של תכשיט בוהב או אבנים טובות, וישמע העם את Schmuck; ornement; ornament הדבר הרע הוה ויתאכלו ולא שתו איש עדיו עליר (שמות לג ד). הורד עדיק מעליך וכו' ויתנצלו אה עדים מהר חורב (שס ה-ו). בנות ישראל אל שאול בכינה המלבישכם שני עם עדנים המעלה עדי זהב על לבושכן (ש"ב א כד). כי כלם בעדי תלבשי ותקשרים ככלה (ישע' מע יח). התשכח בתולה עדיה כלה קשוריה (ירמ׳ צ לצ). מה תעשי כי תלבשי שני כי תעדי עדר זהב כי תקרעי בפוך עיניך (שם ז ל). וצבי עדיו לגאון שמהו (יחזק' ז כ). ותרבי ותגדלי מאד ותבאי בעדי עריים 2) שדים נכנו ושערך צמח (סס יו ז). ואערך עדי ואתנה צמידים על ידיך ורכיד על גרוגך ואתן נום על אפך ועגילים על אונך ועטרת תפארת בראשך (שם יח). כחלת עיניך ועדית עדי (שם כג מ). המשביע בשוב עדיף 3) תתחדש כנשר געוריבי (ספל' קג ה).

⁽נכלסי) (כך הגרסה בערוך ערך עד, ובמד"ר (נכלסי) הגרסה: ערותן או עירותן ועי' שם מה; נא, ובהערות תיאוד'.]

ו) [מנקד עדיות מפני המשקל.]

^{2) [}כמכיי בא (סייג) דרשו מן א.עד, שלל, וויל: בעדי זו ביזת מצריים עדיים זו ביזת הים, ע"כ. כמו עדי ים. ומנחם חברו עם עדי עד (סטוי זונט ומככעת רים 182). ריב"ג גורו מן ב.עדה וכמו ב.עדי. וו"ל: ענין המרוצה והמהירות בהליכה, כלומ' שגדלת והגעת אל המחרות במהרה וכומן קרוב, ע"כ. והחדשים מגיהים עד עדים, או בעת עדים, מן ג.ער.]

⁽³ מספקי תרג': "יומי סיבותייכי, ימי זקנותך.

ואמר בן סירא: עדי זהב עולה ומוכרותיה פתיל תכלת ב"ק גני׳ ג ל). תואר שמים והדר כוכב ו עדי משריק במרומי אל (שם מג ש). -- ובתו"ם: רוני רוני השיטה וכו' המהוללה בדביר ארמון ומפוארה בעדי עדיים (ל"י נפחח, ע"ז כד:). ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר כגדי יפיה ואת עדי תפארתה ותקח עמה את שתי נערותיה וכו' והנערה השנית הולכת אחרי גברתה וסומכת עדיה לבלתי נגוע הזהב אשר עליה ארצה (מד"ר אסס' ט). — ואמר המשורר: רעוץ ורצוץ הליו ועדיו ראוי לשלם נשיו בקשיו רגבים יבלו שרשיו ופריו ראיו יאמרו איו רבה רעת האדם (כשב"ג, מדכי מה מדס). איך תאמרו לי עדיך הורד ופשום רבידה מגרוניה (הוח, נפש חשר עלו שחוניה). לחיה כשושנה כדם מאדמת אראה כשפים בה ואינה מכשפה תעדה עדי זהב ומני בדלחים וככל יקר אבן ספיר מעלפה (הוא, מי זחת כמו שחר עלה). וצפונים לבת האיתנים בעדיי קשורים (הוא, בלל שדי חספה, חזהרי). שבחי אלהים איה זהכם וחלי עדיהם היש כהם אשר יחיה ובעפר יסודיהם (רמצ"ע, חרדים לבית תפלתם). רקמת גויתה מהודרה תדמה לכלה תעדה עדיה (כמצ"ע, מיך מחשה). מה תתאונני בתי קומי לך צאי אתי אביאך לבית תפארתי אני אישך ואת אשתי עדי עדיך והתנחמת '(הות, איותחי). ומול בתולה בלי חץ נפוי וראש לו חפוי וכבודה בת מלך בעדי רב כחול או תשמח בתולה במחול (הוח, חי בן מקין). קראוה תבל והיא כאשה תבל ראשה אכל וסופה ציר נותכל תשיא אתכם בעדיה ותעגב עליכם ביפיה (כ"י חריזי, החכמוני ב). ובתוכה מזרע הקדש קהלה עדי הישר תעדה רכבה כצמה השדה (פס מו). ומכל לץ ובער אחשוך את תבונתי ועוצם דברותי לבל על אף חזיר אתן נזמי ועל כלב עדיי מחלפותי (כי משה הקרחי, לקו"ק לב). עדי קשמתי סוסי צר להבהילה סונים לירות ולזרוק בנבכי מצולה (נכזי שכטר ב, דודסון 61). - ואמר הפישן: כל עדיה פחחה הכלה כום מוגה לקרואי הלולה ככשו פניהם

בנגוד לגעוריכי הבא, תברו עם עוד, זמן. וכעין זה
סומכ' την ἐπιμονήν σου, אולי גרם: ערכי. השבע':

המושני κεπιθυμίαν σου, תאותך, תרגי חפשי, כמו נפשך, עי'
ראכ"ע. עקילם פרש תכשים, וכן הירונ'. הפש': גושמכי,
גופך. ריב"ג מפרש פיך, וגם מלשון עדי: שמפארך
ומקשטך ברב מה שגמלך מן המוב, ע"ב. וכעין זה גם
ראב"ע.

מחבים צלח (יוסף כר שלמה, חודך כי חנסח, שנח ח מנוכי).

אתה קלים הכבדת ולעדיי ערסוני קרבת בא (בואם)

אלי ויחריסני (דוד זרעו מכקחו נשנת, קני, מחז' חיעלי ח,

קע:). — ומעשה באדם אחד שהיה מוכר עדי ובו'

(וסוסיר ויקר', קז.). מהם אלצוני להעתיק להם זה הספר

הנותן אמרי שפר כי הוא עדי הלשון וחלי ההגיון

(ר"י חריזי, מוקרי הפלקום', פחיי). ונשכם בבקר אני ואשתי

לפנות הבית ולתקנו ולהעדותו ולהכינו ולא מצאנו

מאמה מהכגדים וחליים והתכשימים והעדיים (ר"י

זנלוכה, שעשוע' ה, דודקון 46).

ביעדר, מ"ז, כני עדיז, -- עדי הסוס, מרוצתו ; Lauf; ביעדר, מ"ז carrière; course, אל תהיו כסום כפרד אין הבין במתג ורסן עדיוֹ 1) לבלום בל קרב אליך (מסלי לב ט). -ובסחמ"א במשמי פה: ואל יצר אשר מלב גרשתיו והריתי בשכלי והמתיו ואל פי באמר צדק חסמתיו ועדיי מדבר עתק בלמתיו (כ"י בן זכלכה, שעשוע', הקדמי, דודפון 4). פתי במתג דום עדי מכלך בלום של בעלך של ואל תקרב הלום (חכמי פרוצינליח, שירים קלרים, פ). כי אמנם כן מכע רב ב"א בעלי זרוע רמה אשר בהתוכחם את האדם הכפוף תחת ידם וכו' ובכח הזרוע עדיו יבלומו להודות לרבריהם (כ"י פענוב, דברי כיצות, ת.). אף רוכבו יבלום עדיו בעוז ידו (מחפו, מספת ליון ע). -- וא.עדי וב.עדי יחד: יעלה כמו כוכב ביד עופר הכוס ומערכו ישו עדיו ויזרחו אוריו עלי לחיו ויף בהודו מצבי עדיו (רמצ"ע, החרשים צ לח-25). עריון. "עראין, ערעיין, - ספ"פ של הומן, "עריין, איין, עריין, "עריין, " עור, עד אז, עד עכשו, לפעמים במשמ' נגורית. אף :noch, noch immer; encore; still, yet בכל זאת, המשיא בתו הקטנה ונתאלמנה או נתגרשה וחורה אצלו עדיין היא נערה (ר"י, כדרי ילו י). כיצד מקנא לה (לאשתו) אמר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני ודברה עמו עדין היא מותרת לביתה ומותרת לאכול בתרומה (סוט׳ ל כֹּ). בו ביום דרש רבי יהושק

^{1) [}התרג' ורש"י פרשו מן א.עדי, וכן עקילם וסומכ', וריב"ג פרש לפי הענין פיהן, והשבע': לְחִים, וכן הירוג', וכן מביא ראב"ע בשם ר' משה' והפשמ': מן מליותהון, מנעוריהם.]

םן מליותהון, לבערייההן 2) [נראה שהוא הרתכה מן עדן שנכתב ככתב א"י מאותר גם עדאן, וכן עדיין—עדאין, עי' להלן. ואפשר שהרתכת הצורה כאה בהשפעת הארמ' אדין שהוא קרוב לאזי העברי.]

בן הורקנום לא עבד איוב את הקרוש ברוך הוא אלא מאהכה שנאמר הן יקמלני לו איחל ועדין הדבר שקול (שם ה ה). ומודים (ב"ש לב"ה) בשוכה בחצר שהוא מהור א"ר יוסי עדיין מחלוקת במקומה עומדת (מקוח' ד' ה). והלא מכני יעקב נאסר גיד הנשה ועדיין בהמה ממאה מותרת להן (כ' יסודם, סולי זו). א"ל ר! יהושע (לרבן גמליאל) הכתוב אומר ושכתי את שבות עמי ישראל ויהודה ועדין לא שבו (ידיס ד ד). כשהוא אומר ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה זכו' עדינין הדבר שקול וכו' (מכיי ב ז). ועדין לא היה יודע משה כיצד יקריבו בשואים (ספרי במדי מו). א"ל (משה ליהושע) עם זה שאני מוסר לך גדיים הן עדיין תינוקת הן אל תקפיד עליהם (שם זנר' שה). תנא דבי ר' ישמעאל שש תקיעות תוקעין ע"ש התחיל לתקוע תקיעה ראשונה נמנעו העומדים כשדה מלעדור וכו' ועדיין חנויות פתוחות ותריסין מונחים (שנת לה:). בראשונה היו בותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים התקינו שיהו מניחין אותה בבית אביה ועדיין כשהוא כועם עליה אומר לה לכי אצל כתובתך התקינו שיהו מניחין אותה בבית חמיה' (רב יהודה, כמוב' פב:). אפילו אלף אלפי פעמים בן עדיין לחצי כבוד לא הגיע (פסיק' רבתי, י' הדברות כניעייחל).--ובסהמ"א: מען שעדיין שותפי אתה ונשאר לי אצלך כך וכך וזה אומר כבר חלקנו ובוי (רמצ"ס, שלוחין יג).--עדאין: המבכר כרמו של חברו שכורת אתו זעדאין סמדר הוא וכו' (נחוניקה ב, גיכלכורג 246). נכנם (ישעיה בן אמוץ) לבית חמישי ומצא שם הפחות והסגגים והגיוברין ופרעה הרשע (והמצריים וג)שיהם ועדאין פר' הרשע יושב ומשמר (נמזי שכער א, הוא 205). -- עדעיין: והיו בותבין בהן (בעורות מעובדים לשם ע"ו) ספרי תורה מפני שלא היה בידם הלכה למעשה ועדעיין הן נוהגין כך (בכזי שכער ב, הוא 143).

עַרְינָרָה, ה״כ, מ״ר "עִרינוֹת, — אשה מתערנת, מתפנקת, verzärteltes Weib; femme indolente; self- indulואת ערינה הישכת לבטח האמרה כלבבל: ועתה שמעי
ואת ערינה הישכת לבטח האמרה כלבבה אני ואפסי
עוד לא אשב אלמנה ולא אדע שכול (ישע' מז מ).
- האמר הפימן: רגלי מבשר החיש וקול-קורא במדבר ועול עדינה מעליה ישבר (כי יכליי, גכזי שכער ב, זוזקוון ועול עדינה מעליה ישבר (כי יכליי, גכזי שכער ב, זוזקוון

28). שנה כשנה אהגה כיונה כי עיר עדינה היתה לוונה (שנה בשנה, חשלת ישרים, רנט:). כשו נגדעה קרן עדיגה היא גברת כל מדינה (כלוצ"ע, ספי לחוח, ז.). כסיסרא בקישון כיבין בקלשון כלע דשון ואצר ורישן ואבד עדינה בגיחון ופישון (רי שלמה, גמי שכטר ג, דודפון 93). אך במר לב שחתי לעדינות בוטחות נא שמען קולי יעבר עלי פה עד ירפא שברי אל ימינו רמה (כלפ"ע, ליסכה עת). -- ובמשמ' רבה וענוגה: ככודה כבת מלך עדינה מענגה ריח כריח מקמר מר ובשרפה (כשב"ג, מי זחת כמו שחר). ובנות עדינות הגלו ממדינות מממות רענגות ומנוחת שאננות (כ"י הלוי, יונה נשלחה). איחרה עת פדותי ואין מצפים וגולים קץ שבותי ונדים בני עדינה וגולים (כחב"ע, חיסכה עת). מיונת רחוקים נשמע קול חנינה אם כין השפתים שכבה עדינה כנפיה בכסף נחפה כי באמנה (סול, חיה גוחלנו). ומי יספר בעד החושקים בי אם דמעתה אן יהיה תחנות הלבכות העדינות כי אם על הריה ועל גבעתה (עמכו', מסנ' עו). תכון נא משאת אנחותי קשרת לפניך נפש עדינה קחי נסכי עיני כנסבי קרבן כי קדשו (רש"פ, חרצע כופות, כום התרעלה ה). בתוחלת ממושכה ועדינה הלא נפשי שמתני גבר מאושר וצולת (ר״ש נלוך, שני״ע ג, הקדי 3). ואתה נפש עדינה זכה ומהורה (שס 5). עלמה עדינה ויעלת חן (מחפו, חהבת ליון 3). -- ובמשם' מלאה עדן ותענוג: צדקו דברי מליצי הפרסיים באמרם כי בערך שאר בני חלד יתדמו יושבי קאשעמיר לבני עליון המועדים לגור בארץ עדינה אשר גם היא בערך שאר ארצות תכל לגן ערן תחשב (כ״ם נלוך, סני״ע ג, פרס למ:). - וכן מ"ז עדין, רך וענוג, השתמשו בו בדבור ובספרות החדשה.

לנדינדה, עדיינה, ש"כ, כסוי של בור 1): אשר ישכב על ישכב עליו הזב ישסא יכול אפי' שכב על עדיינה ועל הדלת ת"ל משכב ולא עדיינה ולא הדלת (ספר)

besser, כקי עָדִיפָּה, – יותר מוב, משבח: besser, יותר מוב, משבח: vorzüglicher; mieux, préférable; better, preferable תביבה תורה כששאל דוד לא שאל אלא תורה שנאמר מוב אתה ומטיב למדני חקיך טובך עדיף עלי ועל

וֹ) [כמו אודיוני (נ״נ קמי.) שפרש רגמ״ה: כור וכסויו, וכן רשב״ם. ור״ת פרש באופן אחר. עי' שם בתוספ׳, גם אצל יסמר׳; קרוים (מככימולי 274, וֹ).

כל באי העולם (ספרי צוודי קיט). דרבי יהודה סבר מין שבעה עדיף ורבגן סברי מין חביב עדיף (עולה, צרכי מה.). פשימא לי בר ביתו ובר חנוכה בר ביתו עדיף משום שלום ביתו (רצה, שצת כג:). מקרא מגילה עדיף וכו' מת מצוה עדיף (מגיל' ג:). וחכם עדיף מנכיא שנאמר ונביא לכב חכמה מי נתלה כמי הוי אומר קשן נתלה בגדול (צ"ב יב.). חד אמר סיני עדיף ותד' אמר עוקר הרים עדיף (הוכי׳ יד.).--ובסהמ"א: שלא מצינו המפל עדיף מן העיקר (ר"ח, פקח' לו:). היה העד חכם גדול וחיה בבית דין פחות ממנו בחכמה הואיל ואין כבודו שילך לפניהם עשה של כבוד תורה עדיף ויש לו להמנע (רמב"ם, עדות א ב). - ונקי: י' ספירות בלימה אחת רוח אלהים חיים וכו' והיא האם הגדולה וממנו יצאו כל התולדות והיא עדיפה ומשובחת מכל שרשים - (ר"י ברללוני, פיי ספ' ילירה (179). -- *וגם עדיפא: מערכה גדולה עדיפא שכן כפרתה מרובה אדרבה מערכה שניה עדיפא שכן מכניסין ממנה לפנים וכו' (יומי לג.).-ובפהמ"א: וגאמן הלוה לומר פרעתי ושובר היה לי ואבד ואפילו שיש בו נאמנות דהוכחה זו עדי פא (לצום חו"מ, טוען וכעען פה ל).

עריפר, יתרון, -מגלת מי שהוא עדיף, יתרון, -Vorzüg עדיפרה, עדיפרה, עדיפרה עדים במדת שנותיהם וביום ד] שלשה ימים הראשונים שוים במדת שנותיהם ובשיעוריהם ובו' אבל משנבראו המאורות ביום הרביעי ובשיעוריהם ובו' אבל משנבראו המאורות ביום הרביעי נתן הקב"ה [ל]לילה ויום עדיפה או מעישה (תזכ' מדמ' ל, מסטעין). —ובסהמ"א: עדי פת הריבור על השכל פתוי ועדיפת השכל על הדבור גנות והמוב שייפה זה את זה (כ"י ל"ס, מנה' ססניכים לכשנ"ג ב). ומדת העדיפה במקום הזה אשר היום הארוך עודף על השוה אינה מוספת על שעה אחת (כלונ"מ הנשים על השוה אינה מוספת על שעה אחת (כלונ"מ הנשים על השות דעת ומזימה מחשבת הלב ורגיל הלשון ותשמיש כה באבריו חצונים עדיפת אדם מן הבחמה ועדיפת בהמה על הצמחים (כזימל מתללך, י:).

לבדים בית של עדיפה: אפי׳ ר׳ יהודה מודה דאין עדיפות בשבעת המינין אלא מברך על איזה שירצה תחלה החביב לו מאי מעמא דרבי יהודה דאמר שבעת המינין עדיף מאי עדיפות שייב׳ בהו אחר שאינן יבולין לפמור שאר מינין ומשני בהו אחר שאינן יבולין לפמור שאר מינין ומשני דה עדיפות הוי מן ההקדמה (מוספ׳ ברכ׳ מה).

אלא דהתם בנידון הריב"ש ז"ל היה עדי פות זה דגם בני הקהל הסכימו כאלה ובשבועה לקיים חותם המלך (מוסורגי, שמש לדקס ז, (ס.). — ובמשמ" תוספת: שימכור אפי" תכשימיו במכירה גמורה לחכירו שבשובתו אפי" בוול ואח"ב יחוור ויקחנו ממנו בעדי פות הרבית שחשב עליו הלוקה (דברי הכיוים ודעם מסמת ז"ו).

עָדִיר, ש״ז; -- במו מַעְבֵּר: יד הקררום של בקוע ושל עדיר 1) ששה (כליס כע ז).

*עריךה, ט"י, מ"ר עדירות, שס"ס מן עדר, -- חפירה:
גם בלילה לא שכב לבו מאהר שהיה אחד
מישראל משלים מלאכתו היה אומר לו המצרי עדור
לי שתי עדירות 2) ובקע לי שתי בקיעות (מז"ר קסל"
ל) -- ובסהמ"א: ואפי' נשתת כל הברול בעדירה
מחזיר לו הנצב של עץ וכן כל ביוצא בזה (רמצ"ס, מלכ ופקדון ל).

לנדית (תיבית, ש"כ, אדמה מובה ומשבחת: לוף של ערב שביעית שנכנס לשביעית וכן בצלים הקיצונים וכן פואה של עידית בש"א עוקרין אותן במארופות של עץ וב"ה אומרים בקרדומות של מתכות (שביני ה ל). הניזקין שמין להם בעידית ובעל חוב בבינונית (ניני ה ל). אחד נוקי אדם ואחד נוקי בממה שמין להם מן העידית (מוקסטי צ"ק ל ל). — ובהשאלה, מבחר, ואמר הפימן: סככתגי בלילה היא יהודית מודה ברוך ומעמה עדית סוחרה לעמה וליון לפידית (ל' יוסף צר שלמה, לודך כי לנסס, שבת ל מכוכ').

עַרָּרַת, או עדית, — שמה של אשת לום: עדית 4\
אשתו של לום נכמרו רחמיה על בנותיה הנשואות.
בסדום והביטה אחריה לראות אם היו הולכות אחריה
וראתה אחריה חשכינה ונעשית נציב מלח (פדר"ח כה).

⁽בכמה דפו' נשתכש: עדור.)

[[]במד"ר (ברחשי כז) הגרסה: עדריות.] (2

^{3) [}כן כארם׳ ופרשוהו מלשון עדי ותכשים, וזה בחיק. והנכון כדעת קוהום שהוא כמו הערבי עד'יה ב. רחיק. והנכון כדעת קוהום שהוא כמו הערבי עד'יה ארץ מיכה ומכריאה, מן עד'א d), היתה הארץ, האויר. S. Fränkel, Beiträge z. Assyriol. בריאה; ועי׳ גם

ל (כך גם בילק' (זפוי וכשה). על גרפות אחרות עי' הערות הרד"ל. ועי' גם אוצר ישראל [17, VI]

a عدية فا عدا

לַבְּדַל, ש״ז, — מין צמח, כמו אָדַל, עי' ערכו: לולבי ורדים ושל עדל ועלי הלוף השומה איגן מממאין מומאת אוכלים עד שימתוקו (עוקלי ג ד).

ינור, מי היה, בין גברים לנשים זונות, מי שסוחר בוונות: עדולמי²) הוא שם תאר לכל מי שמשדך נשים לאנשים בדרך זנות רופיאן בלעו (REJ. 1890, oct. 269).

איערן (³), ממנו *עִדּוּן, עֲדִינֶּה, אוּעַדֶּן, עֻדַּן, עֻדְנָה, אוּמַעַרָן, בּיּמַעַדְנָּה,

אינבן, פייו, מייר עדנים, כני עדניה, או שם מקום יפה, אינביה, משקה מאד, שנטע שם אלהים גן והשכין בו את אדם הראשון: ויטע יו' אלהים גן בַּעַדַן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר (נכחשי ז ס; גס י; יס; ג כג; כד; דיו). כי נחם יי׳ ציון נחם כל חרבתיה וישם מדברה בעדן וערבתה כגן יי׳ (ישע' כל ג). -- ואמר בן סירא: יראת אלהים כעדן ברכה ועל כל כבוד תפתה (ניים בכיי מ כו). --ובתו"ם: מאי עין לא ראתה אריב"ל זה יין המשומר בענכיו מששת ימי בראשית ר' שמואל בר בחמני אמר זה עדן שלא שלמה כו עין כל כריה (ברכילד:), מציתו שכל העולם כלו ככיסוי קדרה לגיהנם יעולם אחד מששים בעדן אין לה שיעור (כני יודן נרי אלעאי, מד"כ שה"ש, אחת היא).--ואמר המשורר: ארכב עלי כמתי ימות אלי חיי עולם ואלך אלי עדן עלי תופת (רמצ"ע, ממחלכה צשם ר"ש הנגיד, כ"י ילין). צורה החיתני איך מותי בשלה צורת ראש אהבים להט עם ברובים על עדן נציבים (רחצ"ע, לורה החיחני). כלכל עדני מחשישות יסרני קשות מקששות כונתו חולת תשישות סמכוני באשישות (חור ישע, יול׳ כ פסס, מחזי מיעלי ח. קיב.). כי אין לכו כי אם לערמה כי מדוע לא כחר במקום ההוא להיות מנוחתו ותענוגו ועדנו "לר"י זכארה, שעשועי ב, דודפון 24). והוא חייו והוא כחו ועדנו ויהפך בכל נחח למינו (הוח, בחי הנסט, שם (163). היוסף אוהכי נצב כצר לי ותפת נהסך גני ועדני (עדרום הלוי, קטע כ"י גניי בידי שפירת).--ובסתרי הווחר נמצא העדין העליון למעלה מכל עדן ותוא

העדן חפניםי מקום כל העדונין (כשיט, ספ׳ האמונום וו).--ועדן גן: גזיר אחים ומי ראוי לעדן ועדן גן למי ראוי לדירה ומי יבנה בעולם הנשמות לשבתו בית ובול ארמון ומירה (עמכוי, מספי ס).-ומיר עדנים: האויב בקומו לעורר מדנים ודמה להכרית פרחי עדנים זמם לשקול לגנזי אדונים (סליחי חענית אסחר, סדר רע"ג ב, כייד:). זולתך כעלוני אדני זדים עורוני מעדני חויר כרסם מעדני עורי מעם יו׳ (מנחס צר מכיר, אחור וקדם לכח, יולי שבת הפסקה ח). —"בות עדן, תאר או ברכה לצדיק מת: ואמרנו בישיבה כששינן גאון אבא מארי נות עדן את הפרק הוה דהדין גירסא מפי דק (ננזי שכער ב, גיללבורג 59). שאל ר' מנתם את ר' נתן נוחו עדן והשיב לו ואמ' ששאל וכו' (מעשה סגחי, חפשטין 26). אשכחן פירושה משמה דאדוננו מר רב יהודאי ובפירושי אדוננו סעדיה גאון נוחם עדן ראמרי ובו' (משוי הנחי גניי, חקף 212). - "ובהשאלה, תאר של התכמה: והחכמה היא הנקרא עדן שהיא מרכבה לכתר (רש"ט, ספי החמונות ו ו). - גן ערן: בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסכתך אדם פטדה ויהלם זכו' (יחוקי כה יג; גם לה ע; יו; יח). ואמרו הארץ הלזו הנשמה היתה כגן עדן (שם לו לה). כגן עדן הארץ לפניו (לפני הארבה) ואחריו מדבר שממה (יול' צ ג).-ובתו"ם: כל המוכה את הרבים אין חמא כא על ירו מ"ם כדי שלא יהא הוא בגיהנם ותלמיריו בגן עדן שנא' וכו' (יומי סו.). הכא את אמר וכל שית השדה ולהלן את אמר ויצמת יי׳ אלהים מן האדמה א"ר חניגא להלן לגן עדן וכאן לישובו של עולם (מד"ר ברחשי יג). גם את זה לעומת זה זה גיהנם וגן עדן כמה ביניהם מפח (שם קהלי ב).-ובסהמ"א: ור׳ יהושע כן לוי שהיה גם הוא צדיק גמור ואהוב למלאך המות פעם אחת אמר למלאך המות הראני גן עדן אמר לו בשמחה (מלפה ניחה דבן סירה, כני.). רע כי הגן עדן שיעד הקכ"ה לצדיקים והזכירוהו הנביאים ברמז במקרא גם חכמי התלמוד הביאוהו באלפי מקומות בגם' בבלית וירושלסית ובאגדות מדריגת ההגעה אליו הוא על דרך שאומר לך עתה (רי הלל מוירוא, חגמי הנסט, כא:). ואני שמעתי מן האפיפיור וההגמונים שכל מי שאינו מקבל מבילת ישו הוא ממא לעולם ולא יוכל לבוא לגן עדן (כים אבן ויכגל, שבע יהודה 30). אם תקבלו דת הנוצרים אחינו אתם ותקבלו ממנו, בכל יום כבוד ותועלת ותחיו עמנו

⁽יורח"ג מכיא גרסה אדל, ובמרב"ם: ערל.)

⁽² ע"פ בראש' לח כ.].

^{(3) [}גם בסור', ובערב' ע'רן אי, רֹך ועיפות.]

ه) غدن

חיים ערבים גם כגן עדן נשב יחדיו (שם 67). והוא דוגמא הג"ע העליון כאמרם ז"ל הכיאני המלך חדריו אלו חדרי ג"ע (כ"י מפיסח, מנחי קנחי 76). ואמרו חכמים הוקף גן עדן במאוסים והוקף גיהנם בתענוגים (כחב"ח, מחזכי לדק לחלנולי 17).-ועם ככ': והפילוסופים קוראים נותן המדרגה הואת השכל הפועל וישימוהו מלאך אחרי האלחים וכאשר שכלי בני אדם נדבקים בו הוא גן עדנם והתמדתם הנצחית (כ"י ח"ח, הכוזכי ה כג).בגן עדנה להתעדן רצוני ועתות צמאוני הוא בהרי (כלצ"ע, נדם אל אדנקה). -גן עדנים: העם קראתי בנים לחסתירו ממונים סכתה בענן הבאתו לתוך גן עדנים תחת שבעה עננים כצל שדי יתלוגן (כ"י הלוי, יום נחים גחולים).—וגנת עדנים: אחפש בו חדר חכמה ואעל בלי סלם אלי גנת עדני (רמצ"ע, הקילותי). וגני עדנים: ועל כן יש שני גני עדנים מטה-ומעלה (כ"מ די ליחון, נפש החכמה ג). - ב) מאכל או משתה פוב הפעם מאד: אכלנו הממנו נבוכדראצר מלך בכל הציגנו כלי ריק בלענו כתנין מלא כרשו מעדני 1) הדיחבו (ירמי כא לד). ירוין מדשן ביתך ונחל עדניה תשקם (מהלי לו ט).--ובסהמ"א: ארץ דגן תירוש ויצהר רבת תנובות ועדנים וכל מיני מגדים (מכחס בן פרוק, מכת' כי חסדחי חבן שפרוע למלך הכוזכים). ראה בגן הושבתיך ומפרי עדניו האכלתיך ותאוה אחת מנעתיך ביני ובינך מה היא (רחב"ע, חחד רבה חמונתך). זיזרוק על חמאיו מי סליחות לכבות אש יגונים ואנחות ונפש להמה לה ים עיניו וצמאה ישברו מימי עדניו ועם נפשות חרדים אל דכרו צרורה תהיה בצרור יקרן (ר"י זבחרה, בתי הנפש, דודקון 167).

בינה ישראל אל שאול בכינה בנות ישראל אל שאול בכינה המלבישכן שני עם עַרָנִים 3) המעלה עדי זהב על לבושכן (ש־10 מ מי).

אינדן, קל לא נמצא למקורות הקדומים.

-- התפי, התעדן, אכלו ושתו מעדנים, התפנקו :wohl leben ייאכל: vivre dans les délices; to live in luxury וישבעו וישמינו ויתעדנו במובך הגדול (נחמ' ע כה). -ובתו"ם: צדיקים מתרפאין כה וכו' ולא עוד אלא שמתעדנין בה (כ״ש בן לקים, ע״ז ד.). לבן מלך שעמד מחליו א"ל פרגוגו ילך בנך לאיסכולי א"ל המלך עדיין לא בא בני בויוו שנשתנה מחליו אלא יתעדן ויתענג בשלשה חדשים במאכל יובמשתה ואח"כ ילך לאיסכולי וכו' אמר להם הקכ"ה וכו' יתעדנו בני עד ג׳ חדשים בבאר ומן ושלו ואח"כ אתן להם התורה (מד"ר שה"ם, סמכוני באשישות).--נתעדן הכשר, היה רך וענוג: אחר שנתבלה הכשר ורבו הקמטין נתעדן הכשר ונתפשטו הקמטון וחור היופי למקומו (כי הקדה, צ"ת פז.). -- ובסהמ"א: מי הוא אשר ירוץ להתענג ולהתעדן בנעימים שהוא יכול על זה יותר ממני (כ"י ח"ח, הערעי לריצ"ג, נחץ). וחבב אליהם להתעדך ולהתנשא בו (בעולם) עד אשר צללו במצולות ימיו וחייבם היצר לפבול צער גליהם והעולם מושל בהם (הוח, חו"ה, הפרישות ב). ראשו של לויתן בגן עדן להתעדן שם ושם הצדיקים (פפי ספידים מפססשנד). אהבי תענוגי העולם הזה לא יתעדן בטוב הגדול (קטע כ"י גכ", JQR. 1904, 430). על בן יחושו נחליו ויתרוצצו גליו לחנות בגבוליו ולנשוק מדרך רגליו ול התעדן בזוהר הדרתו ולהתברך בברכתו (רי יוסף בן חנחום הירושלמי, מכחי חל רי דוד בן חברהם בן הרמצ"ם, מעמוני מסחרים, 19, קובץ על יד ע). שבמו שיש ג"ע של מטה שהוא מקום תתערנו בו הנפשות כן הגהינם הוא מקום מוכן אל העוגש זהיסורין (ר"י מפיסח, מכח' קכח' 82). שלא תתעדן כלל לא בשינה ולא אפילו בתנומה שהיא פחותה מהשינה (כ"י כן נחמחים, סיי משלי ו ה). וגשקפה על פני הישימון פירוש נראית על פני המדבר לתענוג להם ולמקניהם לשתייה ולהתעדן ולהתקרר (פענה כזה, הקה, כג.). צורת החיות ם תעדנות כפי חפציכן והאתונות דועות על ידיהן (משל הקדמוני ל). (היין) משמח לב החכם ומחוק הנפש החכמה בחכמה וכתכונה אשר כהם הנפש שמחה ומתעדנת עדי יפיה (ר"מ חלדני, ש"ח ד, פה:). ואמר הפימן: זה זכרם שלחו למקנה להתעדן בפרי סחרם ואמר המשורר: יגעים בימיו — .(Eldog., Stud. 146) מצאה נפשם נפישה אשר התעדנה תכל כחסדו כאלו היתה היום חדשה (רסנ"ג, הלפור או זכור). שתו והיותר

 ¹⁾ כך נקוד המסורה, אך יש לפקפק, כי מלא את מדבר אינו נהוג בלשון ונמצא רק פעם אחת: מלא את מדבר אינו נהוג בלשון ונמצא רק פעם אחת: מעדבי?
 אשפתו מהם (סכל קכז ס), ואולי היתה הכונה כאן מעדבי?
 עי הערה לקמן.

³⁾ הקדמוג' פרשו גם עדנים זה במשמ' הרגיל, בענין תענוג ותפנוק, אך זה דתוק כאן, כי אין זו מליצה שבעית הלביש את פלוגי תענוגים, זהמוגר של הפסוק אומר בפרוש כי הכונה ב עד גים זה הוא עדי זהב. ואולי הוא מ"ם במקו⊕ עדיים, [ועי' בפרושו של סגל.]

כשמן מוב עלי ראשם להתעדן ביר משחו (ראצ"עו אק קדמו לוכיו). ובוראות ירדן כם אתעדן וכמו בעדן לב ארחיבה (כ"י הלוי, יען ומקים), פרקו הנומים וזרקו הבשמים ועבדן יתעדן בקנמונן ונרדן (הוא, יוני נאיות). בגן עדנה להתעדן רצוני ועתות צמאוני הוא נהרי (כתב"ע, בדת חל חדבקה). בי שהדי לנורא עלילה אתעדנה בדעתו וגילה (הוא, חודה לשם). אל תתן מאויי מחרפי ותפל תחנתי לפניך ראש מסכי עמל פימו יבסם ואל יתעדנו בעדניך (סוח, יי חקרתני). יביאוני לגן עדנך ושם תהיה ישיכתי ואתעדן באורך (פול, לך אלי חשוקחי, כסנא א, 207). ואל תשים חלקי עם רודפי תאות העולם וטובותיו והמתעדנים בתענוגותיו (כ"י סריזי, תסכמונ' יד). השיבתני ואם כן בהלום קום ונתעדן ביופי הראייה (נכזי שכער ג, דודקון 231). מלאו הגביעים דם ענב והמר ובמעדני הפלך התעדגו (גועלוצר, ממלרים של פרנקל 57).

-סני, *עדן, -עשה שיתעדן, שיתענג: למלך שהיו לו אפוטרופסים במדינה וכו' ואסר להם כל זמן שבני עושה לי רצוני היו מערבים ומעדגים אותו (ספרי זנכי לו). אשר ברא מיני מעדנים לעדן בהן נפש כל חי (כי יוכה בשם כי שמעון הפידה, ירושי בככי ו ה). תקבו שווקין להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמן (כשנ"י, שנח לג:). מה שמן מעדן הראש והגוף (מד"ר שה"ם, כי נונים). -- ובמשם' עשה שיהיה רך: אנפיקנון שמן זית שלא הביאה שליש ולמה מכין אותו שמשיר את השיער ומעדן את הבשר (שנת פ:). עדינו העצגי כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת ובשעה שהיה יוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ (מו"ק עז:).--עדן את העשבים, את הפרות: מה רביבים הללו יורדין על העשבים ומעדגין אותן ומפרנקין אותן כך דברי תורה מעדנין אותך ומפרנקין אותך (מדכ' תנחים לג ב, הופתן). ממר משקה מרוה ומובל ומעדן וממשיך (רב חנן בגדתחהף כתובי י:). התקשור מעדנות כימה או מושכות כסיל תפחח ר' חנינה כר פפא ור' סימן אמר כימה מעדנת!) את הפירות (מד"ר בכחס"י). -- ובסהמ"א: ואסכך בשמן לעדן הבשר שנתקשה בעבוד' בחמר ובלבני' (כד"ק, יחזק' עז ע). כי המנהג למוך בו (כשמן המור) גם הידים לעדן ולרכך אותם (רמנ"ן, שמות ל כג). אע"פ

ויש מפרשים: מקשרת, מן מעדנות משרש (1 עדן־ענד, עי' הערת תיאודי, ועי' גם א.מעדנה.]

שאין השמש זה, ז הגשמי פועל כנשמות בחומו ולא מעדן בעדונו רק שהם משלים גרמוים בדברים דקים פנימיים (כשנ"מ, מלתכ על ישתעלל, פכלק מל). ומראה להם (לצדיקים) השחוק כדי שיראו שמעדן ומענג להם לויתן (קפי סקידים מסססטנ"ל). ויהיה זה הרבר דומה לדבש שנפל לתובו סם המות שאכילתו מעדגת לדבש שנפל לתובו סם המות שאכילתו מעדגת והורגת (כ' צכנים הנקדן, קפ' המיצוד וקפ' המלכף VI, גמללונן אל היק אמם תחממם ותעדגם (מלטין לליוצ לע ז).—אל היק אמם תחממם ותעדגם (מלטין לליוצ לע ז).—זאמר הפימן: דגלים העלים באהבה ועידגם בחופת גנה דבר צום והמירו וגורשו ממנה דלים (קפע"ג, מלסים יה מקדס, עלצויגן 122). חופפתני במדבר מן ושליו כשבע גרגשי להדום בארץ צבי ואקדום ויעדגוני לשדום וקפתני ימינו חמוני ממרור בפרא ואדום (פיטים ויכיכים, גנזי טכער ג, זודקון 66).

-פעי, *עדן, מעדן, מעודן. -- שעדגו אותו, שהוא רך וענוג: אבל אם היה מרוכך מעודן מפונק כל שכן שבפול בו צערו (מכיי משפט' ח). מה ת"ל המעלה עדי זהב על לבושכן שאין תכשיט נאה אלא על גוף מעודן (ירוסי כדרי ע יח). -- ובסהמ"א: בדי שיהא (לויתן) מעודן לעתיד לכוא ויאכלוהו בכל מיני תאותם (ספ׳ מסידים ממתחשנד). -- ואמר הפיטן: צאתי לאלוש עדגתי ברדת של צעקתי והזכר לי ברית ילדות מָל (כ״ח הקליר, חחנרה, הפלי על). צבאו פתה ארמון הגמון מעדן נכל וכילי צהל לקראתם ואמר בואו לבדכם אלי (חודך כי, יולי שנת ב' חנוכ'). עלי נפער ונזעי המעודן וצורתי אשר יפתח בצורות ועל ארז יפה ענף וקומה (מדמו כי, סמח"ל משעה.). - ואמר המשורר: ראש אקרח ומר אצרח על גולת אשביליה על אצילים הם חללים ובניהם בשביה ועל בנות מעודגות נמסרו לדת נכריה (כמצ"ע, מהה יכד). לחיה מעלה שחרים ושערה מעריב ערכים תהי בה נפשך מעודנת ותהי לך סכנת (ר"י סריזי, מסכמונ' ו).

ב-הפני, "העדין, - היה עדין, התעדן, ואמר הפימן: מצות וחקים דת ודין משם למדו מאמצי הדין מדשן ביתך וכו להעדין משמים השמעת דין (שלמים צמנותם, יולי צ שנוני).

→קל, "עָדַן, ציל' פעו' עָדון, מ״ל עֲדוּנְים: עדוּנים להיות שבע בצל רעננים סימן לשבעה עננים בֿחג המכות (אנוו צמלות, ליל צ פוכ').—וכמן עַדְנִים: ואברהם המון כל הגדיבים אשר נמע פרי עדן עדונים אבי סעד

סעדו אל בחסדו והמשירו בכל קצוות ו[פ]נים (ז'ס יהודי "מלרים ולו"י, ג, מן 76). חוה הראשונה היא תעיד למבינים בת גרש האדם מגן העדונים (עממו), מלכ' ל).

ביעדן, אמערנה. ממערנה.

"עַרָּין"), ש"ז, מ"ל עָדנים, -ומן, זאמר הפּיטן: מס וידא ועדן שנה יקץ כישן וער כמשנה (חתית עת דודים, יול' פרשי החדש). חלף זמן ועדן נגרע ענג ומעדן ארכו קצים ומועדן (כ"י טוב עלם, חכיות הדיתו, יול' סבת ג מחסיים). ממערכי לב משוח כל נכון ורבן נעלם משך העדן ונסתם כשש החרבן ספו תמו תמידי כפרה ובשל הקרבן (יי׳ אלהי ישראל, סליחי ד, עייית). כבד עלי עול סבל ואיך אנחם בזה יום בכל שנה עידן עלי שנה והנני עגומה ועגונה יתר מאלף שנה (חיך סנסמוני, קני). -- ומ"כ: 'היה בכל זמנים לאבותיי הקדמונים ויהיה בכל עד בים לבנים ולבני בנים (אסימען, ספי יוחפין, כיבויאר ב, 112). דברך נצב לעולמי עדגים דרבי שובך נצח לא שונים (כ' שלמה כר ילחק, הי חלהי, סלים׳ עכ״ה). קרב קץ עדני קול לחשמיע לעויני (ר' שמשון צר ילחק, חורך וחמחך, סליחי ב' עי"ת). קהלים נוסדו מדני לשנים עשר עדני רב ריב יי' על חושבי אבדני (חין לור, יול' שנת ח חנוכ'). זהרו מצא בנם לימים שמונה לשקדני קבעו לכן הימים האלה לדורות עדני (חודך כי, יול' שבת ב חנוכי). -- כמה 'רפאות תעלה בעדניה 2) ככל אשר יודו הרופאים מפיהם או מפי כתכם פתשגן אגרתא (חבן בוסן, ויכיליה פה.). -- עדן עדנים: חשכתי עדן עדנים 3) עיני כלות לומנים לפי רוב השנים (כ' אפרים צר ילחק, אלחי צך אחצק, יול' שבת ד לחה"ם). - עדן וסת: אפשר אחר שוקנתי יחוור לי עדן וסת וכו' שאין אשה יכולה להיתעכר אא״כ יחזור לה עדן ופת (הנהה בכחש הדף, כ"ה:).--ובמשמ' תקופה בחיי האדם: אמנם כשארי דכרים הם שווים לומן הקודם שאין התחדשות יותר מתחדש כגופם עד חשנה השביעית שהוא החלק הב' מחלקי שבעה עידנין שחלקו החכמים מיני בריאות מאדם והשתנות שמתחדשים בגופו (כי צרוך משקלוב, עמודי השמים, הפחרת כלדס, נ.). זהנה אז האדם עומד בימי הנערות שהם עד שנת המ"א בקירוב עד עבור כל משך שכעה

העירנין ועד עבור הז' עידנין היא הנפיש מתאחדת מאוד עם הגוף ומראית בו כחה וכל בה הנפש המגדלת (שם).

ערן (בין מפיים, - ערון: ושוב משניהם את אשה ערן לא היה אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש (קהלי דג).—ובסחמ"א: ולא בריך מפני שהיה אוכל הרבה כלומר שעדן לא שבעתי שאומר ואכלת ושבעת (גחומיקה ב, גיכלצורג 341). הרתא דארגיז עיר שיש סמוכה לעירינו ברחוק פרסה אחר ושמה חרתא דארגיז ארגיז איש א[מג]ושי היה והיה רב [המנו]נא [דר שמה] ועדן [קבו]רתו שם (סטף סגלי גכי', אפף 155). כל ומן שאוכיל מהן בין שלחן לפניו ואוכיל עליו בין גמר סעוד ועדן שלחן לפניו ובו' כל זמן שלא ברך ברכת המזון מברך לפניו ואין מברך לאחריו (עם 74). רב [הונא] אכל י"ג ריפי שהן בני ג' ג' לקבא וכו' ולא בריך מפני שהיה אוכל הרבה שעדן לא שבעתי (חולי הגח' ח, לוין 94).-ואמר המשורר: גדפו חסידיך אשר מאומה אין עדן כודיך קומה ורומה על שמי כבודך ויחזו מה נחלו עבדיך (כלב"ע, לכי בלוכי).--ועדאן: ר' יהודה אומר אובלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש מה טעם גזירה משום יום המעוגן שאם תתיר לו לאכול בחמש פעמים שתגיע שבע עדאן חמש הן (חלמידי רב יהודחי גחון, הלכי פסוקי 12). כיון שבבל מאו מקום לשון ארמי ולשון כשרי ועדאן ככל העיירות בלשון ארמי וכשדי מספרין הכל כין ישראל וכין הגויים (חולי סגח' ח, לוין 34). ובאותן השנים היה מנהג כל אדם להפרד מאילו בעלי אומניות (ברסקאים) ולא היו יושבין עמהן ולא מתערבין בהם ומתרחקין מהן ולפיכך היו להם בתי כנסיות לבדן ועדאן בכמה מ[קום]ות יש (ספרי סגלי גניי, לסף 93). אבל אם נמוקו שני פעמים בודאי הולכת שהוא לה ביותר ועדאן השמנוגית מצויה כו (שם 108). שבכל ימות [השבת הוא מד]ליק את הנר ונתן כה' שמן ארבעה והמש[ה] פעמים ועדאן [היא כובה אכל בליל]י שבת מדליקה

[[]מן הארמי.]

⁽מליצה ע"פ המשל: תעלא בעירניה סגיד (מגיל טו:),—השתחוה לשועל בומנו.]

[[]עי דני (ז כה).] (3

^{1) [}קצור מן עֶדֶכֶּה שהוא קצור מן עד הנה, ואמר ראב״ע (צפרוטו לקפל׳ דג), וז״ל: עדנה חסר הא והוא עד הנה וכו' מלת עדן מורכבת והיא חסרת הא לפני הנון ואתריו כמו עדנה, ע״ב. וכן רד״ק בשרשיו וכל החדשים: אבל אולי הוא להפך שעֶדֶן הוא מן עד בהוספת נזן, כמו גרוַן, ועֻדַבָּה הוא צורה מַארכת מן עַדַן.]

מבעוד יום והלך לבית המדרש וכו' ועדאן היא דולקת (גמי שכער א, גיכלבורג 6). — ועידאן: צא וחשב תתקכ"ב כי כן החשבון מחרכן הבית ועידאן (סטוב' סגלי הככנ' מס).

ישבר אני את המתים שבר המת אני את המתים שכבר מתו מן התיים אשר המת חיים עדבה (קסלי ד.). — ובסהמ"א: עוד זכור אזכורה עדנה לא שבחתי (לדס סכסן לנכקון, למס ולמוכה ל 3).

Vergnügen, Wonne; עדנה, --תענוג, שיכ, מ"כ ערנות, יתצחק שרה : délice, plaisir; delight, pleasure בקרבה לאמר אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדני זקן (בכחשי יס יכ). -- ובסהמ"א: מעדן גותן עדנה וויו בפירות (כש"י, כמונ' י:),--ואמר המשורר: שמואל בן יוסף שמע דברי בסף שמואל בן יוסף ועדנה ספירם (כ"ם הנגיד, בחשמרת ערב).-ואמר המליץ: ברועה אלו זכרתיה בהיותי עם יעלה על ערש רעגנה לא תהיה לי כל הלילה עדנה (עמכו', מסני ב). הייתי שעשועי לבות צביות חן בי תגלְנה בי תשכחנה עדנה אותי על ראש שמחתי תעלינה (שס ד).-ובמשמ' ימי העלומים 2) שהם זמן התענוגים: יוצרי ורועי ואני בעדנה נפשי-וגוי קנית לעשות רצונך מתרפה (כ"י הלוי, מי יחנכי ענד, מלח ספנים, גיגר, לה). והלמני דבר עון אשר אצבור נשמטו ימי עדנה ובא העת לקבור (כחב"ע, ונכן ייי קכחחיך). זאלו איש אסיר שיבה ישורה יהי שב מומן זקנה לעדנה (כ״י סריזי, פסכמול׳ כ). כל הרואה נסיעתו מן הנער אל העדנה ידע כי כן יסע מן העדנה אל הזקנה (שם מד). ומעיר (היין) בלב כילי נדבה ומאריך העדנה ומאחר הזקנה (כ"י זכחרה, שעשועי ח, דודפון 12). ואם יהיה ביום ג' תהיה בעדגתו מכאן ואילך תהיה בוקנתו (שס, יב, 137). הה לומני כתב שמנה עלי לא השאיר לי עדגה (עמנוי, מסני ד). ובצאתו מן הנוער אל העדנה והוא ככן שלשים שנה נשא אשה מכנות הנדיבים (פס כד).-עדנות הגן: והנהר הוא הכינה שהוא משקה כל עדגות הגן³) וממנה נמשכו

ההויות כמו הנהר שממנו נמשכו המים מהגבוה לעמוק (כש"ע, ספי החתונות ו ו).

ממנו *עָרָיּה, ״עָרִיפָּה, ״עַרִיפּוּת, עָרַף, ״עֹרְיפּ, ״עֹרְיפּ, ״עֹרְיפּוּת, עָרַף, ״עֹרְיפּ, ״עֹרְיפּוּת, בַּיבָרָיִּת, ״עִרְפָּנִוּת.

עד ה, עדף, עדפים, עדפת, - עדף דכר, היה יותר überflüssig sein; être abondant; to מהצרך, מהמדה be in excess : שבת קדש ליי׳ מחר את אשר תאפו אפו ואת אשר תכשלו כשלו ואת כל העדף הניתו לכם למשמרת עד הבקר (שמות יו כג). - וְעֹדֶף במְדה, שהוא יותר ארוך יותר רחב מדבר זולתו: וסרת העדף ביריעת האהל חצי היריעה הערפת תסרח על אחרי המשכן והאמה מות והאמה מות בעדף בארך יריעת האהל יהיה סרוח על צדי המשכן מזה ומזה לכסתו (שס כו יב-יג). -- ויותר במנין, במספר, יותר מהחשבון: כי ימוך אחיך ומכר מאחותו וכו' והשיגה ידו ומצא (כסף) כדי גאלתו וחשב את שני מסכרו והשיב את העדף לאיש אשר מכר לו (ויקרי כה כה-כו). ואת פדויי השלשה והשבעים והמאתים הערפים על הלוים מבכור בני ישראל וכוי ונחתה הכסף לאהרן ולכניו פרויי העדפים בהם ויקח משה את כסף הפדיום מאת העדפים על פדויי הלוים (נמד' ג מו-מט).--ובתלמוי: אם יש לה (לטבלא שהיא מלאה קערות) לזכו עורף נטמאת אחת מהם נשמאו כלן (כלים ב ז). כלי חרש שיש לו שלשה שפיות הפנימית עודפת הכל מהוד (שם ז ד). לפסין זו בתוך זו ושפתותיהן שוות וכו' השרץ בעליונה והתחתונה עודפת היא והתחתונה ממאה (שסי ס). נסר שהוא נתון על פי תנור חדש ועודף מכל צדדיו בפותח מפח ממאה תחתיו כלים שעל גביו מהורים (אהלי יצ א). א"ר חנינא שה אחד של בן לוי פטר כמה פטרי חמורים מישראל אמר אכיי תדע שהרי מנה הכתוב עודפים באדם ולא מנה עודפין בבהמה (צכוכי ד:). - ועַדַף עַל: שפתו 'העליונה עורפת על התחתונה והתחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום (עס משנה זה). פתחו של אולם גובהו ארבעים אמה ורחבו עשרים אמה וחמש מלתראות' של מילת היו על גביו התחתונה עודפת על הפתח אמה מוה ואמה מוה (מדות גו). והאולם עודף עליו חמש

[[]עי' הערה לערך עָבֶן.] (זי

^{2) [}ע"פ תרג' אונקלום (נכלשי יס נ): ערנה עודן עודן עודן ישר, וועי' רש"י שם, וו"ל: דבר אחר לשון עודן עודן וומן נדות, ע"ב, ע"פ מד"ר (נכלשי מס); וכן ריב"ג בשרשיו מפרש עדנה בחרות.]

מליצה לקותה מן הדכיר עדן גן, עי' א.עֵדְן (3 ...

^{[.(}a ע'דפ 'בערב' (בארם'), (בר בארם'), (בר

ه خدف

יעשרה אמה מן הצפון וחמש עשרה אמה מן הדרום י (שס דו). ראה לשון שלימרנו בן הנפח אילו אמר בעיבורה הייתי אומר אילו אחר עשר יום שהחמה יעודפת על לבנה (כי יונסן, ירושי סנסי ל צ). כגון שהיו ישראל מחצה טמאים ומחצה טהורים ונשים. :משלימות למהורים ועזדפות עליהם (כ' אשי, צבלי שס, ינ:).--ובסהמ"א: והווית שלש מהם זוית נצבה וכו' ממחם זוית נרוחת והיא העודפת על הזוית הנצכה (כתב"ה הנפית, המשיחה והחשצורת ת, 10). אין מעמידין את הציון ממקום הטומאה אלא יהי עודף מכאן ממכאן בצידי הטומאה שלא להפסיד את הטהרות י(כמצ"ִם, טומחם מת ם ט). שני זיוין זה על גב זה ובו׳ יהיה העליון עודף על התחתון פותח מפח ומומאה אתחת התחתון או ביניהן תחתיהן וביגיהן פמא (שם ייוד). - ובהשאלה במשמי יתר, ימרבה: והתגדלם כשובות האלחים העודפות והתגלגלם בהם עד ששבו מצלם רגילות וידועות (כ"י ל"ח, מו"ה, הבסיכה, פסיסי). שכשיתברר כל זה ממנו לבוטת יתחייב שתנוח נפשו עליו וישען אליו בעכור מה שקדם לו עליו מן המוכות העודפות והתועלות המתמידות (שם, הצטחון ב). וכשיכיר העבד מאדוניו סימגי מובותיו העודפות בנפשו וגופו וכל תנועותיו (שם, משכון הנסע ג). והם בעלי ברית לשעירים אשר זונים אחריהם ואולי אחוריהם יעופו בשערותם אשר עדפו ילכו ולא ייעפו. (משת ני חזיון 12).--ואמר המשורר: לו נפשך לה כן מהי מדדת פרח אשר עדוף בשמך תחשב פרח ואז חשב לך בודרת (יהודה חגן תפון, שיבה, שער השיר 129). -וכמו עדיף: אבל :נפל ביתו ומבקש לישב כו הוא מוציאו אפולו בימות הגשמים ואע"פ שלא הודיעו שלשים יום שאומר לו אין את עודף ממני (מלמידי יכב יהודחי בחון, הלכי פסוק' 56). קרן בלא שבועה עודף מיכפל בשבועה (שם 58).-"וניני פַעו', עָרוּף, עַרוּפָה, -מרכה, יתר: ונהיה דורשים על מדת שנת החמה התמימה ויעלה בידינו מדת שנה עדופה זאין זה ברך החקירה (כחצ"ם הנפיח, ספי העצור ח, 77). -- ואמר המשורר: וכן חקו להתבאש בחפים ולשלים עם מתי דמים ומרמה ומובתו לכל כילי עדופה ואיפתו לכל נדיב זעומה (כמב"ע, מכדה לבשה מבל). שוהר גמילות חסד בין דל ובין עשיר וכבוד אב ואם והבאת שלום: -עדופה (כייל בכ כלובן, לזהכי, יל.). אמרתם צרופה שלופה וברכתם עדופה ולשונם חרב שלופה

(ר״ סכיז׳, ססכמוכ׳ ל).--ובלשון הקראים במשמ' עָרִיף:

ויש תשובה אחרת על זה שבעל קרי אינו צריך רחיצה
אלא בעבור המקדש ואם על מחנה קטון צריך פנות
ערב ונמצא מחנה קטון עדוף מן המקדש (ר״ל סקללי,
ג״ע, עמלה ועהכה, קעו::). אומרים שאם שנת השמטה
פחותה מן המועד בשביתה ונקראת בשם שבת הדין
להקרא המועד בשם שבת שהוא עדוף בשביתת
מלאכה (טס, ענין חג סטנוע׳, סקדמ׳, נ::). ואיך מפני
צורך מעברין את החדש והצורך ההוא יהיה עדוף
מחלול השבת ווה' דבר שאי אפשר (טס, ענין קדוס״מ
מחלול השבת ווה' דבר שאי אפשר (טס, ענין קדוס״מ
עי יו:). וכבר הודענו שהשבת עדופה מן המועד
שהמועד יש בז התר מעשה אכל ובשבת הוא באסור
(טס, ענין חג סטנוע׳, הקדמ׳, כו:). ומה שיש לנו לומר
בעבור שממאת המת עדופה מכל הממאות (טס,

עדף

- הְּפִע׳, הַעְדִּיף, פִיִּע, הַעְדִיף פלוני, היה לו ערף, מצא überflüssig haben; avoir du יותר מהמרה הקצובה, יומרו בעמר ולא העדיף: superflu; to have a surplus המרבה והממעים לא החסיר איש לפי אכלן לקטו (סמות יו יה).—ובתו"ם, במשמ' עשה יותר מן המדה, הַרבה: קונם שאני עושה לפיך אין צריך להפר ר״ע אומר יפר שמא תעדיף, עליו יותר מן הראוי לו (כדר' יח ד). שנים לוקחין ושנים מוברין אף על פי שמעדיפין זה על זה אין בכך כלום (מוספתי ביית ד יד). שני זיזין זה על גבי זה וכו' סתר את התחתון או שהעדיף עליו שיעורו כל שהוא (שם חסיל' יד ח). מוכך עדיף עלי ולא כל באי העולם יעדיף מוכך עלי ולמדני חקיך (פפרי נמד' קיע).-ובסהמ"א: שהקב"ה בגודל רחמיו העדיף טובתו וחנותו על בני אדם (ראב״ח הנשיח, הניון הנפש, ע.). ואם העדיף ה' לו מובה יותר על אחרים ראוי לו להלל לה' המעדיף טובו עליו (פלח יועץ, סו). -- המעדיף על מעשרותיו מעשרותיו מקולקלין ופירותיו מתוקנין (ירושי דמחי ם כד). והא אפשר לצמצם אמר רבי אמי במעדיף (פירוצי עו:). ב' בתים בב' צידי רח"ר זה עושה מעקה לחצי גגו ווה עושה מעקה לחצי גגו זה שלא כנגד זה ומעדיף (לביי, ב"ב ו:). גדול הוא כיכוד אב ואם שהעדיפן הקב"ה יותר מכבודו (פסיקי ככסי, יי סוברות רביעייתה). ←ובסהמ"א: משהיה מרבה לא היה מעדיף שנ' לא העדיף המרבה הממעים (גמי שכטר א, נינלצורג ד). כי כן דרך האיסטומכא כשיעדיף

עליה האוכל לא תקבלנו (ערוך ערך הפקעפיזון). מובה חכמה מגבורה ומוסיפה ומעדיפה אורה ועינים מאירה (דה"ע 5, 6), אמנם פעמים ימצא בנו נוחל שני עולמות והוא כשיהיה השבח הרבה שיעדיף על שניהם ווה לא יוכל להיות כי אם במעם ולכן לא היה בישראל גבורה בזה העולם כי אם מעש אכל לעתיד לבוא יעדיף עלינו בשני עולמות כמו שהבטהנו על ידי גביאיו (כ״מ חלדני, ס״ח ט, יג:). ---ובמו פשע, היה יתר, מרבה: וכוונת הדת הנימוסית הוא להרחיק המגונה ולקרב הנאה כדי שיתרחקו האנשים מן הגנות כפי המפורסם ובזה תעדיף על המבעית (כ״י חלצו, העקרים ח ז). והענין שהוא יתב׳ היה נמצא ראשון קודם מציאות העולם וימצא אחרי העדרו אחרון זתעדיף אם כן התמדתו על מציאות כלל גבראיו משתי קצותיו (ר"י לברבנהל, מפעלות חלהים - מכלשון הקראים: ככר היה יעבור להעדיף (33 מי אינו ראשית און על מי הוא ראשית און (יעקנ כן שמעון, ספ' הישר (העריות) לישועה בן יהודה הקרחי 78). והדין נותן להשתמר לעצור שני הימים ואין להעדיף אחד מן האחר (כ"ל הקרלי, ג"ע, ענין קדוה"ם יצ, יג:.). והיה ביום הנחילו את כנִיו אין לו להעדיף אחד על זולתו (שם דיני ירושה ב, קקו::). ובעבור שדרישת המת מתשע תועכות וכו' להרחיק תכלית ההרחקה על כן העדיפה במשיגי הממאה באחל ובקבר (עם עווחה ועהכה ו, קכד:.). -ואמר הפימן: ושני הגהרות מעדיפים כאורך הירדן (אז כאים, יולי שנם פקלי). שדי חילי תאמץ תעדיף קט וקומץ לבאר בלי שמץ הלכות בעור חמץ (מגה בסיל, יולי שבס"ג). נפשי לך תמד ותקדיף אהבה לו נפשך לה כן תחי מדדת (יהודה בן חבון, שיבה). מרחשון חדש שני נקרא בו יעדיף לעני הצרה מַבלי אש ומלבוש בקרה (לחצ"ע, שמעו כח חל דברי הרופח, כהכח ח, 181). אתך השר היקיר הנחמד יפדה צור ממער ברבותיך יעדיף ויישר לך נהל ככל צעד (ד"ם יהודי מלרים וא"י ב, מן 54).

כפעי, "נצרף, -- שעדפו אותו: המסלה תאחת היא דרך חצדיקים השלום בת גערף וגכפל והמסלה השנית דרך הרשע אשר חשלום מסנה נאבר וגחדל (ללנ"ס סנפיל, סגיון סנפע, יג.): ולא נשכיל אופן למה גערפו ישראל (ל"י צן לליס סקללי, ען סייס קל). להודיע חברונו אצל שלמות האדון שלא יהיה מתקשט בקומתו הוקופה אשר געדף בה מכעלי חיום (ל"ל סקללי, ג"ע, ענין

תפלה, כתיי, ע:.). בעבור שממאת המת עדופה מכל הממאוח וכי המת אב אבי הממאה ונעדפה במשיני הממאה (שם עיתף ועהרה 7, קכנ::).

בְּסְפּע׳, "הָעָדַף, הוערף, — שהעדיפן אותו: מהרתם ועדפנותם מהם עדופים על מקצתם אשר הועדף הבל ושת מקין (ל"י סלקי, לס"כ לס). נשיאים וזקנים ושופטים ושוטרים הועדפו בכל שבט ושבט לישראל עמו (שס).

"עַרָּקּי), עודף, ש"ז, מ"כ עַרַפִּים,--מה שהוא עודף, יתר, נמר שהוא נתון: Übermass; excès, superflu; excess על פי הדות ומומאה תחתיו או על גבי הכלים שכנגד העודף מכאן ומכאן ממאין היתה כפישה ויש לה ליזכז מפח ומומאה תחת הכלים שכנגד העודף מכאך ומכאן ממאין (סוקפת' לסיל' יג ה). וכל כלי פתוח [וגו"] פתיל זה העודף צמיד זה הדופק (ספרי צמד' קכו). כשיפדה מעשר שני שבעזרף פרוי (ירום' דמחי ה ב). --ובסחמ"א: א"ר לזי קשה עונשין של מידות יותר משל עריות וכו' ,ומה עודפם אותם של עריות אפשר להם בתישובה וכו' (סלמידי כב יסודחי גמון, סלכ׳ פסוקי פד). אין מעמידין את הציון על גבי המומאה אלא יהי עודף מכאן ומכאן בצידי הטומאה שלא להפסיד את הטהרות. (רמצ"ס, טומחת מת ח ע).-ואמר המליץ: (קו של אות ק') כונן בעדף צבי עדיו בגדף ומן בני אפרים צר הודף פרעוש כפו רודף (מיוחק לרקע"ג, הורית הקורח, דרכצורג עתק גכוהה ככמאו בעדף עגמה יהידתו ותקצר (147 בגדף (כס צהערה). להויותך אין הסרון וליהודך אין יתרון כמו חיית לעולם תהיה חוסר ועודף בך לא יהיה (שיר סיסוד ג). - ונשלמו החלופים והחילוקים היפים הם שעמי החסרים והעדפים אשר אזן וחקר וחקן מבדול הנרדפים (שד"ל, לוגרי כד). - ובחכמת החשבון ספן הערף, Plus: כאשר בחרו להם המחשבים סימן המורה על השתוות שני מספרים או שעורים כן בחרו להם סימן. המורה על בלתי השתוותם וכו" ונקרא העודף (כי דוד פריזכהויזן, כליל החשבון יח.,.

יערן ביפה, עדיפה, עדיפה, עדיפה, עדיפה, עדיפה, עדיפה, יתרון: באשר ישוב אל דבר אשר לו יתרון ועד פנות (יעקנ נן טועון, ספי היטר (העריות) ליטועה נן יהודה הקלחי, הקדמי 2). ואם יהיו שוים ב' העלות ונתנשאה עדפנות אחת מן האחרת (שס 3). ואולם אין

ן [כך הקריאה חמסורה, ואפשר שצריך לנקר (יודף, בינ' פוע'.]

ופתם: ויגן ביד עבריו עדר עדר לבדו ויאמר אל

עבדיו עברו לפני ורוח תשימו בין עדר ובין עדר

(נרחשי לב יו; גם כ). למה ישכת בין המשפתים לשמע

שרקות עדרים (מפע' ה יו). עוובות ערי ערער לעדרים

תהיינה ורבצו ואין מחרוד (ישעי יז בן גם לב יד; מיא).

אליה יבאו רעים ועדריהם תקעו עליה אהלים סביב

רעו איש את ידו (ירמ׳ וג; גס לא ט; כג; כא כג). גבלות ישיגו עַדַר גולו וירעו (מיונ כד כ). שלמה אהיה כעמיה

על עַדרֵי חבריך (שה״ש ל ז). ומסכגות לתבואת דגן

ותירוש זיצהר וארות לכל בחמח ובחמה ועדרים

לאורות (זהי"ב לב כק).—ובהשאלה במליצה לאנשים,

לעם: ותרד עינו רמעה כי נשבה עַרַר יו׳ (יכמי יג יו).

שאי עיניכם וראי הכאים מצפון איה העדר נתן לך

צאן תפארתך (פס כ). כי פקד יי' צבאות את עדרו

את בית יהודה (זכרי יג).--ובתו"ם: מי שנדר בנזיר

וכו' גשאל לחכם והתירו והיתה לו בהמה מופרשת

תצא ותראה בעדר (מיל סג). אלו מביאין וחוצצין

השידה והתיכה וכו' ועדר ¹) בהמה ממאה ומהורה

ומכונות חיה ועוף ובו' (אמלי ה א). יצא עדר גמלים

ועדר רחלים ומכונת חיה ועוף ששכנו ממאות שאין

מפורשות מן התורה (מוספתי שנועי ה ז). וכן עדר

בהמה חיה ועוף וכן החיים שהיו מהלכין, זה אהר

זה אפילו ראשו של זה בין רגליו של זה וראשו של

זה בין רגליו של זה אין הנויר מגלח עליהן (פס

להילי ע ל). בעא מיניה רבא מר' נחמן כמה שעירים

משלח א"ל וכי עדרו משלח אמר לו וכי עדרו

שורף (יומי קל:). מאי אחד מיוחד שבעדרו (שס ע:).

הנכנם לתוך עדרו בלילה וראה כעשר כחמש עשרה

מבכירות וכו' (נכול' כד.). — ובהשאלה לבני אדם:

וכיון שמתגדלין (ילדי ישראל במצרים) באין עדרים

עדרים בכתיהם שנא' ותבאי בעדי עדיים אל תקרי

בעדי עדיים אלא בעדרי עדרים (מד״ר שמות ה).

הולכת ויושכת לה עדרום עדרים במדבר (זכי כ'

ינחי, שם שה"ש, החחנה). את מוצא עד שלא גלו ישראל

היו עשויים עדרים עדרים עדרי כהונה לבד

עדרי לויה לבד עדרי ישראל לבד וכיון שגלו נעשו עדר אחד כי נשבה עדר יי׳ (שם חיכ׳ פתי׳).

ועל אותו הדור נאמר ותהי האמת נעדרת ומהו

געדרת שבעלי האמת געשו עדרים עדרים והולכים

ראוי לעמור המקובל במקום המושכל כי המושכל משיג הרתוק והקרוב כאחד ובכל העתים כאחד בשוה ואין ערשנות לאיש אחד מאיש אחר (כ״ח הקרחי, ג״ע, ענין קדופיים י, יל:). ואם זה חיום ומעשהו הוא ליאוט על התשובה' היהיה לתשובת זה היום עדפנות מתשובת פמים אחרום (פס ענין יום הכפורים א, פ:). כמו שרן הכתוכ כדם נדה הראשון שהוא זולת השני ואמר שבעת ימים תהיה כנדתה היינו דנים גם אם תראה האשה דם וולת השבעה אולי יהיה עדפנות לראשון ב; השני (שם, ענין עמחה ועהכה ז, קיג:.). ובאשר יש לתעביד (המילה) מן העת הראשון אל העת השני כן יש להעביר מן היום הראשון אל היום השני לא שיש ליום השני עדפנות על היום הראשון (פס, מילהי, קקב:). והאמת כי לשניהם דין אחד שצריך לפרעו בעדים שאין לשמר עדפנות מן העדים (שס, דין קייס הדברים, קפח:.). מהרתם ועדפנותם מהם עדופים על מקצתם אשר הועדף הבל ושת מקין (כ"י הדסי, פה"כ נה).

איעדרי ממנו עדרי

עַרֶר (פְיִי עָרְרוֹ, מ״ר עַרָרִים, פְּמִי עָרְרֵי, עַרֶּרִים, פְמִי עָרְרֵי, עַרֶּרִים, בּיַי עַרְרֵי, עַרֶּר צאן, עַדַר עוים, עַדַר בקר, הרבה צאן, עוים וכרוםי, Herde; troupeau; הלכים יחה לרעות בשדה וכיוצא בוה, herd, flock: וירא והנה כאר כשרה והנה שם שלשה עדרי צאן רכצים עליה כי מן הכאר ההוא ישקו העדרים (בכחש' כע ב; גָס ג; ס; ל מ). רעה היה עברך לאביו בצאן וכא הארי ואת הדוב ונשא שה מהעדר (ש"ל יולד). כבקרת רעה עדרו ביום היותו בתוך צאנו נפרשות כן אכקר את צאני (יחזק' לד יב). מה נאנחה בהמה נככו עדרי בקר כי אין מרעה להם גם עדרי צאן נאשמו (יוח' ח יח). ויסע כצאן עמו וינהגם פעדר במדבר (תהל' עה נג). ידע תדע פני צאגך שית לבך לעדרים (משלי כז כג). שניך פעדר הרחלים שעלו מן הרחצה (שה"שוו; גס ד צ). - של עזים: הגך יפה עיניך יונים מכעד לצמתך שערך כַּעֲדַר חעוים שגלשו מהר גלעד (שה"ש ז ח; ו ה). -- של בקר: מה נאנחה בהמה בבבו עדרי בקר כי אין מרעה להם (יוחי ח יח). ---

ובורחים ומתחבאים במערות ובמחילות עפר (חוחות

عدر a

[[]כך בארמ' עדרא. השכע' מעתיקים את השם מגדל עדר (נרחש לה כח [יו]) Γαδερ. ולפי זה יש לשער ששרשו ע'דר a והוא א"כ מן ב.עדר.]

ן (נראה שהערוך גרם אדר, עיי ר"ש.)

המטיח, ציה"מ יכינק ב. 58).—ומ"ל עדרות: אמר שמעון בן פתידא נוחרין היו עדרות!) באימשרמית של מלך והיו עולי רגלים מפקיעין בדם עד רבובותיהם מלך והיו עולי רגלים מפקיעין בדם עד רבובותיהם ולא חשו להם משום מומאה (מוקפתי עלוי גב).—ואמר המשורר: ומצאו בעיניו זאבי יערים כתן הבתולות בעני נערים וחשב יענים לשרים ונגנים ושאגת כפירים שרקות עדרים (כ"י הלוי, היוכלו פגכים). מעון ימינך לפירים בכל יערים (כלה"ע, ליך מגכ כפלד). דרך לבירות צרפית לבי בתי על משענותם תעמדי בשעריך נבואות צרפית לבי בתי על משענותם תעמדי בשעריך ובעקבותם תרעי את עדריך (מול, יעלה יפת). הכמיך ומסור מעמיהם אבי חוזים וישישים (גמי שכער ג, זימיור מעמיהם אבי חוזים וישישים (גמי שכער גריון ושלמו נדרים (מ 20).

בּיערר²), מסנו א.עָרַר, ״הָעְצַר, ״הָעְצַר, ״הָעְצַרָר. איעַרַר, קל לא נהוג.

יִפעי. נְעְדֵּר, נְעְדֶּר, נְעְדְּרָה, נְעְדְּרָת, — נַעְדֵּר מּלוֹני, או דבר פלוני, לא היה איש או הדכר במקום מן :fehlen; manquer; to be lacking, fail , חמקומות, חמר, ויצל דוד את כל אשר לקחו עמלק וכו׳ ולא נעדר להם מן הקטן ועד הגדול ועד בנים וכנות ומשלל ועד כל אשר לקחו להם (ס'ח ל יח-יט). ויקם דוד וכל העם אשר אתו ויעברו את הירדן עד אור הבקר עד אחד לא נעדר אשר לא עכר (ט"ב יז כג). דרשו מעל ספר יוי׳ וקראו אחת מהנה לא נעדרה אשה רעותה לא פקדו (ישעי לד יו). המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא מרב אונים ואמיץ כח איש לא נַעְדַּר (טָס מכו). ותהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל (סס נע יס). -- וסתם, לא נעדר, לא יחסר: ככקר בכקר משפטו ותן לאור לא נעדר ולא יודע עול בשת (לפניג ה).-ובסהמ"א: יחיל לבנו על ואת וחית רוחנו כי געדר געדר מפינו הגות קדש מעוזנו (רקע"ג, קפ' הלגרון, הקדמי העצרי כד). עוד שאלת על מיני היסורים הרעב והחלי והפחד וכו' למה מן האדם לא נעדרים כל אלה שאלה אחת והרבית דברים (הוח, על חוי הכלכי, דודקון

(42). וגדול החטא ועצם הרשע ונעדרה האמה והצדק איננו (יוסיפון כו). ולא יתכן שיהיה המסולק: הנעדר הוא המקכל לצורת המתחדש כי מתנאר המקבל שישאר עם המקובל (כלפ"ד, למו"כ 10). בי בורא העולם יתעלה לא מתרבה ולא געדר ולא-מחודש (כ"י ח"ח, חו"ה, היחוד י). בכמו המקומות האלה: ווולתם יצטרך האדם אל בעלי הגרסא ואנשי הקבלה? אשר געדרו ממנו בפאה הואת (סול, סרקמה ל, 197)-והחלק השני דברים מצואים בעל כרחינו או נעדרים בעל ברחינו (ר"י אבן עקנין, ספי מוסר צ טו). בן העחקתב המעתיק הוא הפועל ודברי הספר המועתק הם החומר^ר ואם לא ידעם המעתיק הגם לו כרברי הספר ההתום וכאלו נעדרו ממנו (כ"ש ח"ת, פתי' מו"כ). שאלו הדברים אשר נדעם עתה אינם ידיעותינו אשר ידענום אתמול אבל נעדרו המדעים ההם ונכראו מדעים אחרים כמותם (שם א עג, קיע:). ונעדר ההרגשה יקרא חומא (הוא, פיי הרמב"ם לאבות ה). שמשלמות השם ומעלתר הוא להשגיח בשפלים ובנעדרי היכולת להושיעם מיד שוסיהם (כ"י חלצו, העקרים ח יח). אמרתי כמה טובות נעדרות מהאדם כעבור העצלה והאיתור (כייי זכלרה, שעשועי מ, דודקין 83). אמנם אמרנו אחד הוא באמרנו נעדר הרבוי (ריית סלדני, ש"ח חן זו.). ועוד ע"כ קודם המשכתם היו געדרי מציאות (רמס"ל, מוקר ומקבל צ). כי השומע מופת מה על ענין מה תדמה הנפש שהמופת הוא הסכת והאמונה הוא המסוכב אשר בהעדר הסבה יעדר המסובב (נאור מו"כ צ עז. בכלין מקנה):--ואמר המשורר: וכחדו אל שדי באמרם כי יש די כארבע מוסדי אשר הם עקרים להמציא: הנעדר כאל חי הנאדר (לענ"ג, מחלת החכמה). והוא הוא התאם שנים אב ואם בשמות יקראו ואינם נעדרים (שס). מעמק יה לשרך כבני רפתים מאכלם בועם ולעפר שפותים נעדרה מלדת כפיל לתוגה נמצון ודרדר להצמיח בערוגה (כי משולם כן קלונימום, משוקם נפלחותיך, Elbog., Stud. 127, ומשל: מי שנעלם חליין געדר מזורו (משלי חכמים קמה).--ובמשם' פטירה ומיתה: יהנני מודה בפניכם היום איך אמת ויציב הוא שאם ח"ו אעדר אני או תעדר זוגתי הנ"ל ולא ישאר ממנו וש"ק הרי אני וכ"ב מחוייבים להחויר לזוגתי הנ"ל וליורשיה כל מה שהכניסה לי בנדוני" (מכם לבי, שו"ת קח). -פע', עדר, יעדרו, -עדר דבר, החסיר, לא נתן: ובלכלו

⁽מקלי ס ל), הגרסה: ערורות.]

²⁾ בערב' ע'דר a), פגר, נחשל

عدر (a

הנצבים האלה את המדך שלמה וכו' איש חדשו לא יעדר: דבר (מ"ל ס")

- הפני, "העדור, עשה שיהיה נעדר, שלל: [ד]ע וראה בי אלוה לטובת יצורים ייסרם למען ידעו כאב המוסרים ותמרורם ויחדלו מעשות רע אשר לזה יסגירם ולא היו מכירים אילו העדורם (לסע"ג, ב"ג' על חוי הכלכי, דודקון 42). וחנה אתם לכם יכולת להמית החיים ולהעדיה מהם תיי העולם הזה כי תהרגו' וכי תמיתו' אבל אין בידכם יכולת על המתים לשפטם או להציל אותם מן האבדון אף כי להחיותם (יוסיפון לג). אע"פ שיש יכולת לו יחעלה לשנותו כולו (את העולם) או להעדירו או להעדיר אי זה מכע שירצה מטבעיו (ר״ש א״ת, מו״נ כ כט). ששמנו חובה עלינו בכל שכת ושכת בשתי הכניסיות שנתפלל עליו במעמד להקותינו ולא נעדירה את שכחו גם בראש מרגא ורבגא דויד הלוי (ד"ה יהודי מלרים וח"י ב, מן 87). והיו שוללים השגחת השם יתכרך מעולם השפל עד שהעדירו מציאותו והיו אומרים כי הגלגל הוא האלוה (כ"ח הקרחי, ג"ע, ענין קדוה"ה נ, ד::). שוה לא יתריין שמשתף עם השם זולתו ולא שמקצר בהשגתו ולא שמשיגו בחלוף מה שהוא אלא מעדיר מציאותו ית' מכל חסרון (שם עקין הפלה, פחיי, ע:). ואם נאמר השם ית' העדירו (ר"ח גן חהרן הקרחי, ען חיים ו). וההיולי הוא המקבל הוויה והפסד בי הוא מקבל צורה ומעדיר צורה (שם טוצ, מו"כ, הקדי ד). החושבים עליהם (על חכמי התלמוד) כי רצו הם ז"ל להעדיר הסבה המבעית ובו' (מהר"ל מפרג, כחר הגולה ו). הלא הן מברות מעדירות האמת (כ"י משקוני, סיי על הכחב"ע הקדמי, ברליכר, חולר טוב, Magaz. 1878). ואולם זה א"א שימצא בזולתו שיהי' אמיתותו מכרחת לו השלימות ומעדרת ממנו החסרונות וכו' ויהי' הוא מעדיר מעצמו החסרונות וכו' (כמס"ל, זכך הי ל 3 ב), שאם היות שאין ההעדר כח פועל כעצמו עם כל זה להיותו מעדיר הצורה הקודמת הוא בבחינת מה סבה להגעת הצורה הנמשכת (שלמה מימון, גבעת המוכה חיי).

קל, "עָדַר, נינ׳ פְּעוּי, עָדוּר, עַדוּרוֹת, —כמו נפּע׳: ואמ אתה חסר ש[כל] ובינה ודעות מלבכך עדורוּת בעיני כל אנוש [י]שכיל ויבין אני פּ[טור] ושירותי פשורות (כטנ״ג, נכי׳, 71, 1918, 1918).

- הספי, "התעדר, נתעדר, -כמו נפע": אבל בכית שני לא שכן הככוד בתוכו כלל כי לא חיה לחם איין

וכפורת וכרוכים זלא אורים ותומים ולא רוח הקודש ולא אש עליונה ולא שמן המשחה כאשר היה כבית ראשון אשר מהערר אלו הה' דברים נתעדר השלום ביניהם (רי ילמק צרי הצרמס, חזוק המוכה ה' לד).

גיערר¹), ממנו כ.ערר, מעדר. ביערר. ביערר כיערר. ביערר קל לא נמצא.

בישעי, יעדר, יעדרון, בעדרה האדמה, נחפרה ונעשתה תחוחה לא במחרשת אלא במעדר ;behackt werden; חחוחה לא במחרשת אלא במעדר ;etre houe; to be hoed לא יומר ולא יעדר ועלה שמיר ושית (ישע' הו). וכל ההרים אשר במעדר יעדרון לא תבוא שמה יראה שמיר ושית (שס ז כה). -- ובתלמו': הצר הנעדר העדר היא בגינה ואוכלין ארעי (כ' נחמי, חוספח' מ"כ בנה ואוצלין בתוכה עראי והוא שיעדר רובה ואם זרע רובה אין אוכלין עראי והוא שיעדר רובה ואם זרע רובה אין אוכלין עראי (מנצ"ס, מעטלי ז יז). -- ואמר המליץ: הופרץ גדרי ומרמם הושמתי ואהיה בתה ולא נעדרתי (מני הככס, מילת הסחר ו, נג.). -- ובמשמ' א.עדר וב.עדר יחד: הבם רום כרקב יכלה גם כובכיהם יעדרון אף ההרים יבלו ומעדר כליון יעדרון (מ"י חליזי, סענק קכנ).

-קל, *עדר, - א) חפר את האדמה וכרום' במעדר: אומר אדם לחכירו נכש עמי ואנכש עמך עדור עמי ואעדור עמך (ניימהי). כיצר ראיית הנגע האיש נראה כעודר וכמוסק זתים האשה כעורכת וכמניקה את בנה (מנשי בד). ועודרין אותו (את הובל) כדי שיתפח (כ' מחיר, חוססחי שניטי ב יד). שברו לנכש וגמר את שדהו לא יאמר לו בוא ועדור (ססצ"מ"ז ה). רשאי בעל הכית לשנותו למלאכה קלה אכל לא למלאכה: חמורה הא כי זה צד שכרו לנכש וגמר שדה ואמי לו מדעתו בוא ועדוך שתי גפנים (שסו), יצא המנכש בשום ובבצלים והמסמך בגפנים והעודר תחת הזתי' (יכוסי מעסר' 3 ו). שש תקיעות חוקעין ע"ש החתיל לחקוע תקיעה ראשונה נמנעו העומדים בשרה מלעדור ומלחרוש ומלעשות כל מלאכה שבשדות (חנא דבי רבי ישמעאל, שבת לה:). יבול לא יקשקש תחת: הזיתים ולא יעדר תחת הגפנים זכו" ח"ל שדך לא

ן) [כך גם בערב' המדברת בסוריה עדר ב).]

a) عدر

תורע (מו״קג.). (אין עושין את האמה וכו׳) פליגי בה רבי זירא ור' אכא בר ממל חד אמר מפני שנראה כעודר וחד אמר מפני שמכשיר אגפיה לוריעה (פס ד:). מציאת פועל לעצמו אימתי בומן שאמר לו בעל הבית נכש עמי היום או ערור עמי היום (ניית קיה.). השוכר את הפועל לעדור ולקשקש תחת הויתים הרי זה לא יאכל (נית פע:). הרי שחרשת וזרעה ועדרת וכסחת וקצרת ועמרת ודשת ועשית תבואה בגרניה אם אין הקב"ה מוציא לך מעט רוח שתורה מהיכן אתה תי (כי לוי, מד"ר ויקכי כה). מאחר שהיה בן ישראל גומר את מלאכתו היה אומר לו עדור לי שתי עדריות בקע לי שתי בקעיות (מס ברחםי כ ז). -ובהשאלה, עדר את ההלכח: מלך זה כעל תלמוד לשרה נעבד זה בעל משנה שהוא עודר לפני' את ההלכה (עם קהלי ה). —ובםהמ"א: ואין עודרין עם הנכרי בכלאים אכל עוקרין עמו כדי למעם התיפלה (רווניים, כלחי ה ת). שאלו לעדור בו פרדסים (הרבה שלו) עודר בו כל הפרדסים שלו ואפילו נשחת כל-הברול בעדירה (הוא, שאלה ופקדון א ז).-ב) לקש תאנים, ירקות וכדום': פועלין שהיו עודרין 1) בתאנים זגודרין בתמרים ומוסקין בויתים אע"ם שמפסיקין ואוכלין וכו' אין צריך לברך (מוספתי ברכי ד יע). הגיע זמן תאנים שלוחי בית דין שוכרין פועלין ועודרין אותן ועושין אותן דבילה וכונסין אותן בחביות (שם שניע' ס ח). ואין לִי אלא קוצר בוצר מוסק גודר עודר מניין, (בית שתחי, יצתי קטז:). מנכשי זרעים זעודרו ירקות בומן שבעה"ב מקפיד עליהן יש בהן משום גול (ב"ק קיע:).

שהיו במדלעות עד ראש השנה (שניעי צ ב). פועלין שהיו מכדלעות עד ראש השנה (שניעי צ ב). פועלין שהיו מנכשין בשדה ומעדרין בשדה לא יאכלו מן הוית ומן התאינה אלא אם כן נתן להם כעל הבית רשות (תוספתי מעשלי צ יג). הרי אדם שלא עמל ולא חרש זכוי ולא עידר ובשעת הקציר בא שדפון וויקון זחילקה ואין בכך כלום אבל אדם שעמל וחרש וורע זנכש ועדר וכסה ובשעת הקציר בא שדפון וחילקה הרי שיניו שלו קהות (ספכל נסוקי פכק ה). הראשונים חרשו זרעו וכוי עידרו קצרו וכוי ואנו אין לנו מה חרשו זרעו וכוי עידרו קצרו וכוי ואנו אין לנו מה לובל (כי מצי, יכושי שקלי ה מ). מה קנמון הזה כל זמן

שאתה מוכלו ומעדרו הוא עושה פירות וכו' (ל"ל. מד"ל זכלם מו. השדה הזו כל זמן שאתה מוכלה ומעדרת, היא עושה פירות (עס ענ). אמרו לו מוכ כשהוא מוכר שדה אתת ומוכלה ומעדרה ממי שהוא הוכר שדות הרכה ומכירן (עס פנ). אחד מהם עומד ונושע מעדר ומנכש (מנסות' שמינ' יג). לאדם שהוא כגליל ויש לו כרם ביהודה ואחד ביהודה ויש לו כרם בגליל אותו שבגליל הולך ליהודה לעדר את כרמו (עס קדוש' ו).

עדש

-פעי, "עדר, עודר, שעדרו אותו, ואמר המקונן: עודר ונחרש יסודך לשדה בור וגיר לחכה ואכלה סביבך אש פלדיך (ליון לפירס, קיני)•

דיעדרי) ממנו גיעדרי

בינדר, ס"ע, לערור, עדר, השתתף במערכות המלחמה:
מובלון יוצאי צכא ערבי מלחמה בכל כלי מלחמה
המשים אלף ולעדר 2) בלא לב ולב (זסיים יכ לו).
כל אלה אנשי מלחמה עדרי 3) מערכה בלבב שלם
באו חברונה להמליך את דויד על כל ישראל (שס
לש), --ואמר המשורר: ובלא לב ולב במלחמה זאת
עדרו ובכל כת ארצם את חיליםו אזרו (יל"ג, עלסעות

בעי, "עדר, העדר, העמיד במערכה: בעצתך הנבער האדריני ובאדרת שיער תאדריני במקבותיך החזקים תעדריני ובמערכות מלחמותיך תעדריני (עזכח הככלי, מוכחי מוסי, מעי).

עד"ש, -ר"מ: ערוב דבר שחין: ר' יהודה היה נותן בהם סימנים דצ"ב עד "ש באח"ב (פסכי זכר' של).

עָרָשׁיּן, שֶרְשׁׁ, מ״ר עָרָשִׁים, עדשׂין, במין מסיני מין מיני בורתו קצת ביצית פחוסה, קצהו האחד בד

ן [הערוך ערך: אר, גד, גורס: אורין, וכן] (ז הרימכ"א.]

עיי הערה להערך.

^{2) [}מ' כ"י והשבע' והירונ' גרסים: לעזור. ואמר ריב"ג וז"ל: הוא ההשתדלות לערוך מערכות המלחמה מענין עדר עדר לבדו וישת לו עדרים מערכות ושורות. ע"ב. וכן רד"ק בפרושו ובשרשיו. ובפרוש המיחם לרש"י פרש, זו"ל: לשון עדור ממש וכו' ומתוך כך יעסדו הם העורכי מלחמה, ויש אומרים לעדור כמו לערוך מלחמה. ע"ב.] [3] [ככ"י אחדים ובכמה נוסהאות של השבע': ערבי.] [4] [כערב' ערשים, והיחיד ערשהם, והיחיד ערשהם)

a عدس (a) عدية

וועקב נתן לעשו : Linse; lentille; lentil לחם ונויד עדשים ויאכל וישת (נכחשי כו לד). וחשים ושערים וקמת וקלי ופול ועדשים (פויניו כס). ואתה קח לך חמים ושערים ופול ועדשים ודהן וכסמים ונחתה אותם בכלי אחד ועשית אותם לך ללחם (יחזק' ד ע). ובשדה בקמתם: ותהי שם חלקת חשדה מלאה עדשים (ט"ג כג יל).--ובתו"ם: שום בעל בכי וכוי והעדשים המצריות (מעשרי הז). המוציא אוכלין כגרוגרת מצטרפין זה עם זה וכו' רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים שמתבשלות עמהן (שנת ז'ד). מעבירין מעל השלחן פירורין פחות מכזית ושער של אפונין ושל עדשין מפני שהוא מאכל בהמה (שס כלוג). ד' יעקב דכפר חגן אמר עדשין היו אלא שהיתה עגבה שלהן יפה בשל שעורין א"ר לוי אילו הן הפלשתים שהיו באין זקופין כשעורין והולכין להן גמוכין כעדשין (ירוס׳ פנה׳ כ ה). הרגיל בעדשי' אחת לשלושים יום מונע אסברה מתוך ביתו (כ' מכי ח״ר יוחנן, נככ' מ.). לא שנו אלא שאמר מן השעורים אבל אמר מן העדשים לא מייתי ולא כלום (מיל ע:). הלוקח יין לתת לתוך המוריים או לתוך האלונתית כרשינין לעשותן מהן מחינין עדשים לעשות מהן רסיסין חייב משום דמאי (סול' ו.)! כדרך שבני אדם מוציאין חמה בקליפתה ושעורה בקליפתה ועדשים בקליפתן (מכח דבי כי ישתעחל, שם קיע.). אם קידמך חבירך בעדשים קדמנו בבשר למה שהוא גמל עליך תחלה (כי יוסכן, מד"כ ברחשי לח). מעשה בימי שמעון בן שמח ובימי שלמצה המלכה שהיו גשמים יורדים בלילי שבתות עד שנעשו חשים ככליות ושעורים כגרעיני הותים ועדשים בדינדי זהב (שם ויקר' לם). בתוב אחד אומר עדשים וכתוב אחד אומר שעורים ה' יעקב אמר עדשים היו אלא שהיתה ענבותן דומה לשעורים (כס רות ה). -ובסהמ"א: [יום] טוב שחל להיות ערב השבת עושה עירוכ [תכשילין מביא דג וכצה] שעליו שהן שני תבשילין אפילו עדשין ובצל (נמז שכער ח, בעלבורג 42). העדשים קרים ממעימים את הדם דוחין את האסכרה מרבים את הגוף מחוקין את הכוח ואת הבמן (מסף 32:).--וברפואה: בעלי הקבלה אמרו קרחת אלו הם השחקים גכחת אלו הם העדשים

ונראה שהיחיד גם בעכרית הוא עַדְשָׁה כמו בתו"מ, וכמו תמה-חמים וכדומ', והיחיד עָדֶשׁ של הפּיטנים הוא יצירה מלאכותית.]

(ר"ח הקרחי, ג"ע, טמחה וטהרה ו, קיע::). - עדשי הפנים, Sommersprossen; taches de rousseur; summer freckles: אם תחבוש המקום בדם ארנכת יסיר עדשי הפנים (כחב"ע, ספ' הנסיונות ג ד). מעדשי הפנים הנקרא כלף (קאמן כב פסיסי). ואמנם המימות הגפרתיים הנה הם מנקים העצבים וכוי ומנקים חיצוני הגוף וכו' והכתמים המגונים ועדשי הפנים וכו' (שם ל 3 ב ל יע). באלכלף הם עדשי הפנים והכתמים (נרצוני, חרח חיים ז ל, כ"י ביה"ת שכער). -- וערשי המים, מין צמח מימי: עדשי המים שקורין אלמחלב והוא ירוקה שעל פני המים (רסב"ן דוכאן, מגן אבות, חלק יעקב ד פא:).--ועדשי הים: אם התרנגולים הולכים בחצר סגור טוב להאכילם לפעמים חציר ועשב שלש העלים וכו' גם חתיכות בשר ועדשי הים (מעערלינוען) (הצרומונין, סומ"ע, סעוף, 254). -- ומ"י "עַדשׁ, ואמר הפיטן: הדום מגר נווד עדש כהיום הזה יחדש בגודש (קיסת, יולי פרשי החודש). בצדק אב זר עדש (ביום הלבנת פשעי, מחזי רומני). אל גא ספק ספק בכל חדש וחדש וברך ארו ורותן ופול ועדש (חל כח חולכך, הושענה כבה), -יחיה החלק הדומה לעדש באחריתו בולט וחלק (קחנון זהגה). בהיקתא מים אדמדם בצורת עדש ולפעמים שחור (מלון למח דוד, ככריות, יח::).

"נדים הי, ת"ר עדשה, עדשות, אות במו עדשו":

מקום עדשה ארבע שערות (נגע' ו מ). אימתי

בזמן שהיא כעדשה מובאת היתה יתרה מכעדשה

המותר סימן פשיון לפנימית והחיצונה ממאה היה

בהק פחות מכעדשה סימן פשיון לפנימית ואין

סימן פשיון לחיצונה (ל' שתעון, שס ו). אמרו במערכא

משמיה דרבה בר מרי מה עדשה זו אין לה פה

אף אבל אין לו פה וכו' מה עדשה זו מגולגלת

אף אבילות ומחזרת על באי העולם (נ"נ עז:).—ות"י:

מקום הגרים תשע עדשות (נגע' ו מ).—ב) מין כלי,

שמוח ועגל בצורת עדשה?): לא יתן (אדם) עדשה

מלאה חמין על מעיו (מוספסי שנת ג ז). אין ממלאין

בעדשה בשבת ואם כתם על החבל ועל המשיחה

מותר (שם עירוני יל כל). — זכן כף המאזנים בצורת

עושה: בעדשה (הולכין) אחר המסמר (ל' נסתים,

^{1) [}עו' הערה לערך הקודם. מ"ר עדשות משמש.רק בהשאלה במשמי מדת השעור.]

נוכן ביוני φακός וברום' lenticula, עי' קוהום.] (2) [וכן ביוני φακός, הגרסא בערסי הלך אחר שלשלותיו, (3)

סס כליס כ"ת גיג). בין עגול של גת ממים בצורת עדשה: מי שהיו גתיו ובדיו ממאין ומכקש למהרן הדפין והלולבין והעדשות (מתבבין והן מהורין (סס ע"ז מ ג). ובתכמת הרפואה, נגע שבעור: ויקרו הנגעים בשהירת מאחר מד' נקודות אם הוא על ראש מלה יקרה לו (לנולד) בכף ועל מאונים צרעת ועל גדי הנגע הנקרא עדשה וכו' (כ"י סכסן מעוליטולת, לומוס סטמיס ומטפעי סכוכניס, מ:). עדשה של העין, לעין הנקרא קנה הכמה (פערנגלאו) מורכב מן שני מיני וכוכית הרמים וכולמים משני עבריהם אשר מיני וכוכית הרמים וכולמים משני עבריהם אשר האחד יושם נגד העין הנקרא עדשה של העין המחד יושם נגד העין הנקרא עדשה של העין המחד יושם נגד העין הנקרא עדשה של העין הנחדי מעני וכו' (ליחושל, לוודי הענע, פנו).

ערשה, ערשיי, מ״ל ערשיים, ס״ז – בצורת ערשה, וווsenförmig; lenticulaire; lenticular מקבל הצר הרחב מהחלק העדשיי ובו׳ שחלקי הדבר העדשיי העגול למחתך הזה הוא מאחור ויחתך זבו׳ (קלכון זיס ג ל). ראוי שתשוה נקרת עצם המוח ההווח מן החתך והנקור אם במגדרים ואם ברבר מן המתתבים החומים השער והם העדשיים (שס).—ועי׳ גם ערך מחתה.

"עַרְיָּטְי, ש״ז, — אדם שעורו מוגע כערשי הפנים sommersprossig; lentigineux; summer freckled: באיש עדשן שבין עדשה לעדשה מבהיק חבשר בלובן צח (כש״י, ויקלי יג לט).

עיה, —כ"ם: עורת השם, עליו השלום, עם הארץ. עה"ב, —כ"ם: עולם הבא.

עה"ל,--כ"ת: עולם הוה.

עה"ח,--כ"מ: על החתום.

עה"ק,--ר"ח: עיר הקדש, ערוך הקצף.

עה"ש, - כ"מ: ערוך השלם.

עובי ממנו ביעל, גיעָב, די*עָבי

עוב, ממנו ב.סְעוֹג, עָנָה, *עוּגְיָה. א.עוּג.

אולם הערוך גורם גם שם בעדשה, וכן כ"י מינב', עי' ד"ם (הערה (ז) (ה).)

1) [בתוספת' (עסכי יל יו) הגרסה: והעדשים. רש"י (ע"ז עס.) פרש: גת עצמה, אבל עי' ר"ש (עסכי יק).] 2) תרג' ד"ר מויא.

אינגר, ס"י, תעננה, - א) עשה ענה: וענת שערים תאכלנה והיא כגללי צאת האדם העננה!) לעיניהם (יסוקי ד יצ). - ובסהמ"א: ותעוג בהם שאר הסמנים (ספי לפוס' להלינצי, גרוסנלג (ספי לפוס' להלינצי, גרוסנלג (ספי לפוס' להלינצי, גרוסנלג (ספי לפוס' להלינצי, גרוסנלג (ספי לפוס' ענה ב): מה עשה (חוני המענל) עג עונה ועמד בתוכה ואמר רבונו של עולם וכוי נשבע אנר בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחם על כניך (ספל' ג ס). באותה שעה עג משה עוגה קמנה ועמד בתוכה וביקש לחמים עליה ואמר איני זו מכאן עד שתרפא מרים אחותי (להליני ע). זכיון שראה משה שנחתם עליו גזר דין גזר עליו תענית ועג עוגה קמנה ועמד בתוכה ואמר איני זו מכאן עד שתבשל קמנה ועמד בתוכה ואמר איני זו מכאן עד שתבשל אותה גזירה (מד"ל דצל ').

הפני, "הזעג, יועַג, — שעשה אותו עְגָה: ויש מך הרפואות המורכבות המועילות מזה עוגות דילי ותארם ורדים מחוגים עשרה זווים נרד ב' זווים ועפראן זוז ובו' יודקו הסמנים ויותך הדילי ביין ויולשו בו הסמנים ויועגו והשתיה שלשה זווים (קלמון גינ גימ).

ב-עַרְרָ, שִיז, מייר עוגים, —כמו עוגין: סבו עגלה הורניה עבותיה לקצץ ועוגיה מוף להשבית סיגיה התאנה חנמה פגיה (לפוציך, יולי שבת סופמים).

"עורין"), ש"ז, מ"ל עוגינים, עוגינין, ברזל כבד שמורידים אל המים כדי להעמיד את הספינה מכר במורידים אל המים כדי להעמיד את הספינה מכר Anker; ancre; anchor את התורן ואת הנם ואת העוגין ואת כל המנהנין אותה (צ"צ ס ל). כל הכלים ניטלין בשבת חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרישה רשב"ג אומר אף העוגין") של ספינה (מוספסי שצמ יס (יל) ל). עוגין תני ר' חייא אלו עוגינין של שלה וכן הוא אומר תני ר' חייא אלו עוגינין של שלה וכן הוא אומר

נון רפה, עי' רד"ק בפרושו. וס"א נון דגושה. עי' רד"ק בשרשיו, גם מ"ש וגינצבורג.

^{(2) [}גזרוהו כגמרי מן עגן. כלומ' דבר המעכב, עי ערוך ורשב"ם (2"ג עג.); אולם בירוש' (3"ג על ס ס ס ס ערוך ורשב"ם (3"ג עג.); אולם בירוש' (3"ג אגן ואולר הגרסה: הוגין, ובכן עגן וה נרדף להגן, אגן ואולר אגן, אבל קשה הצורה עוגין בחירק, ונראה שצרוך לנקד בצירה כמו ביני פוע'. וכן באמת במדב"ם (3"גן, הוגן, שאמנם אפשר גם לנקד ההוגן, הגן, הגן, לדעת פרינקל (4ram. Fremdw. 229)

היא מלה זרה שצריך לנקד עונין, אבל זה רחוק.]
3) [כך כדפו', וכהוצ' צוק"ם: אגוו. הגר"א מגיה: העיגול.]—4) [כך בדפו'. ועיי ענון הערה 1.]

וכו' הלהן תעגנה לבלתי היות לאיש (צ"ג ענ.). — יבסהמ"א: ואם רואין כי קלו המים משליכין העוגין בים שהן ברוילין [גדולים] ומעמידין אותה שם (כ"ח, שנח קב.). — ואמר הפימן: יראי המא נמאסו ונפסק העוגן נבווו חנויות מזויות ואין מגין (נכיתין הקטן, נכיח ככוסה, סלים מוסף יום"ב). לשוא שקרו ה עוגין והמנהיגים (כמצ"ן, חפלי הים, לתכי כעם, קע:).

ערבה, עגב, כני עגבי, -כלי נגינה: ושם אחיו יוכל הוא היה אבי כל תופש כנור ועוגב (נרחסי 7 כח). הללוהו בתף ומחול הללוהו במנים ועגב (מהלי קנ ד). ישאו בתף וכנור וישמחו לקול עוגב (חיוב כח יב). ויהי לאבל בנורי וְעָנֵבֵי לקול בכים (שם ל לח). — ובתלמו": עוגב זה ארדבלם 1) (רשנ"ל, ירוש' סוכה ה ו). -- ובסהמ"א: עוגב מן כלי השיר אומרים שהוא התוף (לקו"ק כיב). אבוב לחרי זמר השתא לגירדאי ולא קבלוה כלומר עוגב") שהיה מקדם זמר לנכבדים עכשיו נפל כיד פחותים כעלי אומנות ואין יודעים לקבלו (המחיכי, יומי ח, כ:). עגבו עלי עוגבם ויחללו קרש חלילם (יוסי צן יהודה, ניב שפחים, כ"י ,Jews' Coll., קרש לוכדון). ותחי קוראה כספרים חיצונים ופרטת על עגב ומנים (יל"ג, נהכח נהכח, גו).-"ומ"ר עוגבים: ובממלכה השלישית נשים שאננות מנגנות ומענות תופשות כנורים ועוגבים וזמירים (כחצ"ע, סי בן מקין). דעת העגבים והקולות (נפי בייר נם הקרחי, לקו"ק, נפסח' 9). "ערגיאל. - א) כלשון המקבלים שם של הקלפה השניה: (הקליפה) השנית נקי עוגיאל ופי'

(כ' שם עוב, קפ' המעונום ס ב).

"ערב"ר, ש"כ, רק מ"כ עוגיות, עוגיאות, — חפירה
"ערב"ר סכיב האילן, כמו ענה ג'"): ואין עושין
עוביות לבפנים (מו"ק מ מ). אילו הן עוביות

המעם כי היא עוגה לחברתה כן פירש הרמב"ן ז"ל

ואפשר לפרש מלשו' הלהן תעגנה והכונה מעכב

השפע ומונע ההשגח' (ר"מ קורדובירו, פרדם רמונים כה

ד).—ב) שם ספירת: הספירה השנייה אומרים ששמה עוגיאל והמכוון בה כי היא עוגה מן חברתה

אילו בדידין שבע קרי אילנות מותרין ומשמטין בקנים (מוססס' שנישי לז). זיתי ערב שביעית שנכנסו לשביעית מסקלין מקוסין ממלין נקעין שתחתיהן עפר ועושין עוגיות מוה לזה (שס ג ז), ולא ימלא את הנקעים שתחת הזיתים ולא יעשה עוגיאות בין אילן לאילן חבירו (ספכל נסר סמיסי). הממלא את הנקעים שתחת הותים והעושה עוגיות לגפני' (ירוט' שנס ז נ).

א.עוד ממגו עוד.

עוֹד¹), עֹד, עוֹדִי עוֹדָנִי, עוֹדְהּ, עוֹדְהָּ, עוֹדְהָּ, עוֹדְהָּ, עוֹדָהָּ, עוֹדִינּה, עוֹדִינּה (קרי), עוֹדָבּּוּ, עוֹדָה, עוֹדִינּה, (כתיב).

לפני שם כעין נסמך במשמ' יתר, נוסף על הקדם, ויסעו מכית: noch, ferner; encore; still, yet, more אל ויהי עוד כברת ארץ לבוא אפרתה ותלד רחלי ותקש בלדתה (נכלש׳ לה יו). ויאמר יו׳ אל משה עוד נגע אחר אביא על פרעה ועל מצרים אחרי כן ישלח אתכם מוה (שמות יה ה). ויאמר ציבא אל המלך (דוד) עוד בן ליהונתן נכה רגלים (ש"ב עג). כי לא היה כל בית אכי כי אם אנשי מות לאדוני המלך ותשת את עבדך באוכלי שלחגך ומה יש לי עוד צדקה זלועק עוד אל המלך (שם יש כש). כי עוד חוון למועד זיפח לקץ ולא יכוב (סנק' נ ג). העוד הורע במגורה זעד הגפן והתאנה והרמון ועין הזית לא נשא (סגי עיט). וישאלו עוד ביי' הבא עוד הלם איש") (ס"ל א כב). - ובתלמו': המניה איסר ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא יוצא בפונדיון אוכל עליו עוד איסר המנית פוגדיון ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא יוצא באיסר אוכל עליו עוד פלג (מע"ם דם). הוסיף לו (לחייב מלקות) עוד רצועה אחת ומת הרי זה גולה על ידו (מכות

מ"ר עוגיית, עוגיאות. ואפשר ג"כ שמ"י הוא עוגה, שלא נמצא במ"ר במשמ' וו.]

נצ"ל אדרבלים וחוא כמו הרדולים – הרדולים – הרדולים – הרדולים (ערכ' י:), ביונ' δδραυλις, עוגב של מים, עי' ר"ב מוספיא (ערוך ערך הרדולים).]

^{[.}תרג' הארמ': אכוכא.] (2

⁽מו"ק ד:); והערוך ערך בדיד מפרש (מו"ק ד:); והערוך ערך בדיד מפרש במו ערוגה, וכן הראב"ד (ספרל נהר). ואולי מ"י עוגית.

^{1) [}מעקרו שם במשם׳ חורה, המשך והוספה. משְתף לכל הלשונות האחיות במשמעות. מתחלפות. בכנענ׳ עד, עוד. בערב׳ עוד, עאד a), חור, הוסיף לעשות; עאדה b), הָרְגַּל; בערב׳ ההמונ׳ עַאדם), עוד. בכוש׳ עוֹדַ, מבב; עַיִּד, סבוב וֹהקף. בזור׳ עַיַּד, הרגיל; עידַא, הְרגל, ועי׳ כרם (Warzelunters. 34)

[[]כמו הכא עוד איש הלם.] (2"

a) عود عاد ف) عادة ·) عاد

מעל (יסוקי כ כו). - ואמר בן סירא: עוד באלה ולא נסוף וקץ דבר הוא הכל (נ"ק גני' מג כז). -- ובתלמו': ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יכנה שכל עיר שהיא רואה ושומעת וקרובה ויכולה לבוא תוקעין וכיבנה לא היו תוקעין אלא בכית דין כלבד (כ״ס ד ב). ועוד זאת התקין רבן יותנן בן זכאי שאפילו ראש בית דין בכל מקום שלא יהו העדים הולכין אלא למקום הוועד (כ' יהושע בן קרחה, שם ד). - אחרי שם: ויאמר המלך (אחשורוש) לאסתר המלכה וכו' ומה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עוד ותעש (פססי עינ). אחרי אין, אפס: אתה הראת לדעת כי ווי הוא האלהים אין עוד מלבדו (זכר' ז לה). וידעת היום והשכת אל לבבך כי יי׳ הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד .(שם לע). למען דעת כל עמי הארץ כי יי' הוא האלהים אין עוד (מ"ל ס ס). ויאמר יהושפט האין פה נכיא ליי' עוד ונדרשה מאותו (פס כנ ז). ויהי כמלאת הכלים ותאמר אל בנה הגישה אלי עוד כלי ויאמר אליה אין עוד כלי (ישעי און אלהים (ישעי און אלהים (ישעי און אלהים (ישעי מה הן ון ידן יחן כחן כבן מו ע). וידעתם בי בקרב ישראל אני ואני יי׳ אלהיכם ואין עוד (יוס׳ כ כו). כי החיים יודעים שימתו והמתים אינם יודעים מאומה ואין עוד להם שכר (קהל' ע ה). ויאמר המלך האפם עור איש לבית שאול ואעשה עמו חסר אלהים (פ"נ ט ג). ועתה שמעי זאת עדינה הישכת לבטח האמרה בלבבת אני ואפסי עוד (ישני מו מן גס י). ואת העיר העליוה היושבת לכטה האומרה בלכבה אני ואפסי עוֹד איך היתה לשמה (לפל' צ יה). -- אחרי יש, ואמר בן סירא: מג[ד]לןי יוי'ן הרימו קול בכל תוכלו כי יש עוד (נ"ס גני' מג ל). - ובהשמטת יש: ויאמר מלך ישראל אל יהושפט עור איש אחד לדרוש את יי' מאתו ואני שנאתיו (מ"ל כב ס). ונשאו דודו ומסרפו להוציא עצמים מן הכית ואמר לאשר בירכתי הביח העוד עמך ואמר אפס (עמוס ו י). - לפני פעל, כמו תה"ם: ויאמר שמואל אל ישי התמו הנערים ויאמר עוד שאר הקשן והנה רעה בצאן (ש״ל יו יל). לכן עוד אריב אתכם נאם יי' ואת בני בניכם אריב (ירמי 3 ט). ויאמר יו' אלי עוד לך אהב אשה אהבת רע ומנאפת (הוש' ג ל). אשרי יושבי ביתך ען דון יהללוך סלה (מהלי פד ה). כי יש לעץ תקוה אם יברת

יד).-עוד מעם: ויצעק משה אל ייי לאמר מה אינשה לעם הוה עוד מעם וסקלני (פמוס יז ד). עי' מעש. - ולפני שם המספר: כי לימים עוד שבעה אנכי סמטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה (ברחם' ז ד; גם ח יב; כע כז; ל). ויצא בנימין לקראתם מן הגבעה ביום השני וישחיתו בכני ישראל עוד שמנת עשר אלת איש ארצה (שפעי כ כה). זיחל יונה לבוא בעיר מהלך יום אחד ויקרא ויאמר עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת (יונס ג ד). בי כה אמר יו' צבאות עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ וכו' (מגי ג ו). ועתה אמת אגיד לך הנה עור שלשה מלכים עמדים לפרם (זכי׳ יז 3). -- ובתלמו׳: בכל יום היו. שם (במקדש) עשרים ואחת חקיעות וכו' וכמוספין היו מוסיפין עוד חשע זכערב ישבת היו מוסיפין עוד שש (סוכ׳ ה ה). מעשה בהילגי המלכה שהלך בנה למלחמה ואמרה אם יכא בני מן המלחמה בשלום אהא נזירה שבע שנים וכא בנה מן המלחמה כשלום והיתה נזירה שבע שנים יבסוף שבע שנים עלתה לארץ והורו בית הלל שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות (מי' גו). ומנין להביא עוד שלשה (למספר כ' של סנחדרי קשנה) ממשמע שנאמר וכו' המייתך למוכה על פי א' המייתך לרעה על פי שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהם עוד אחד (סנהי ל ו). דיני ממונות בשלשה זה בורך לו אחד וזה בורר לו אחד ושניהן בוררין להן עוד אחד דברי רבי מאיר והכמים אומרים שני דיינין בוררין להן עוד אחד (שסגל). האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר ילדה זכר מביאה שתי קנים א' לנדרה ואחד לחוכתה וכו' והכחן צריך לעשות שלש פרידות מלמעלן ואתד מלמטן ולא עשה כן אלא עשה שתים למעלן ושתים למטן ולא נמלך צריכה להביא עוד פרירה אחת (קני' גו).-עור מי: וואמרו האנשים אל לוט עוד מי לך פה חתן ובניך זבנתיך וכל אשר לך בעיר הוצא מן המקום (נכחש׳ יש יכ). -- ולפני ל־: ויאמר ישראל למה הרעתם לי להגיד לאיש העוד לכם אח (פס מג ו). ויחר לשאול מאד וכו' ויאמר נתנו לדוד רבבות ולי נתנו האלפים זעזר לו אך המלוכה (ש"ל יה ה). ותאמר נעמי שבנה בנתיי למה תלכנה עמי העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים (כות ה יה).--לפני כנוי הרמו: כה אמר יוי אלהים עוד ואת גדפו אותי אבותיכם במעלם בי

ו) [בגליון מגיה המחבר לעולם וער.]

עלה וובח לאלהים אחרים בי אם ליוי (מיצ ה יו; גס כד ז). על מה תכו עוד תוסיפו סרה (ישע' א ה; גס ב ד; ה ד; יד ח; כג יב; כו כח; ל כ; לח יח; כד ע; קב ד). לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד (יכמ' ג לו; גס יג כון יר יד; לא יט). כי אני יי' אדבר את אשר אדבר דבר ויעשה לא תמשך עוד (יחזקי יצ כה; גם כח; יג כח; כג). ותהר עוד ותלד בת ויאמר לו קרא שמה לא רחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל (פושי לו ו). ויען יו' ויאמר לעמו הנני שולח לכם את הדגן והתירוש והיצהר ושכעתם אתו ולא אתן אתכם עוד חרפה בגוים (יולי ב יט). ותשנה קולן ותבכינה עוד ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה (כות חיד). מוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוֹד (קסל׳ דיג). לא ישוב עוֹד לביתו ולא יכירגו עוֹד מקומו (איוב ז י; לב יה; יו; לד כג). -- ובסחמ"א: והוא מה שאמרו ז"ל היום לעשותם ומחר לקבל שכרם וכשתסתכל עוד בדבר תראה כי השלימות האמיתי הוא רק הדביקות בו ית' (רמס"ל, מסלם ישרים ה).--ועוד שד: שאלתי את רי אליעור בכית מותכא רבא מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים א"ל גוירת הכתוב הוא ועוד שסייעו ישראל כשעת יציאתם מסצרים (כ' סנינה, נכור' ה:). - ודבור ' ולא עזד אלא, במשם' ועזד, ועזד יותר, לפני אף: כתב המהלך תחת הצורות ותחת הדיוקנאות אין מסתכלין בו ולא עוד אלא אף בחול אין מסתכלין בדיוקנאות משום שנאמר אל תפנו אל האלילים (מוספחי שנת יז ה). ולא עוד אלא אע"פ שהיה הענן עושה כל המדבר מישור היה מניה מקום גבוה למשכן שיהא שם חנייתו (סנסומי חוקם לז). - ולפני אפילו: אמר עד אחר אני ראיתיה שנטמאת לא היתה שותה ולא עוד אלא אפילו עבר אפילו שפחה הרי אלו גאמנין (קוע׳ ו ב). מרביצין שדה בערב שביעית כדי שתעלה ירקות כשביעית ולא עוד אלא אפי' בשביעית מרביצין אותן (חוקפת' שניע" ב ח). מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו ולא עוד אלא אפי' היא אומרת הניחוני ואבננו משלי אין שומעין לה (כמוב' קג.). גר שקכל עליו דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו ולא עוד אלא אפילו דקדוק אחד מדקדוקי תורה או מדקדוקי סופרים (כ' יוסי, סנסוי ויקל' ג).--ולפני ש": נושא אדם אשה ופוסק עמה

ועזר יחליה ויונקתו לא תחדל (חיוב יד ז). ישכחהו רחם מתקו רמה עוד לא יוכר ותשכר כעץ עולה (שם כד כ). ועוד ראיתי תחת השמש מקום המשפט שמה הרשע וכו' (קסל' ג יו; גם יצ ע). ויגבה לבו (של יהו שפט) כדרכי יוי ועוד הסיר את הכמות ואת האשרים מיהודה (דסייב יו ו). - ובתלמו': ועוד אמרו לפניו אומר היה רבי אליעור וכו' (שניע' סי). מעשה שכאו שנים ואמרו ראינוהו (את הירת) שחרית במורח זערבית במערב אמר ר' יוחנן בן נורי עדי שקר הם וכשכאו ליכנה קבלן רבן גמליאל ועוד כאו שנים ואמרו וכו' (כיה ב ה). מעשה שירדו וקנים מירושלים לעריהם וגורן תענית על שנראה כמלא פי חנור שדפון באשקלון ועוד גזרו תענית על שאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן (מעניגו). ועוד שאלן ר"ע אבר המדולדל בבהמה מהו (ככית'ג ק). ר' מתון בעא קומי רי יוחנן ומאלישע אנו למרין תורה א"ל מתון מתון מה המת משהוא מסתלק עוד אינו רואהו כך זה משנסתלק עוד לא ראהו (ירוש' מו״ק ג ובסהמ"א: ועוד אכאר העונות שאינן מתכפרות.(-אלא לאחר נקמה (כן ברכיה הנקדן, פפ' החיבור ופפי המלכף XXXIX, גמלמנן as). - ובפרט אחרי פעל: וידע אדם עוד את אשתו ותלד בן ותקרא את שמו שת (נכחמי ד כהן גם מיבן כאן עיאן יהן יו פן יח כען כד כן כע לג; לד; לה; ל ז; יט; לב כט; לה ט; י; לז ה; ח; ע; מו כט). ויאמר עוד אלהים אל משה כה תאמר אל בני ישראל (שמות ג יה; גס ד ו; ע, כע; י כע; לו ו). ויאמר יי׳ אלי (אל משה) רב לך אל תוסף דבר אלי עוד כרבר הזה (דבר׳ ג כון גם יג יזן לח בן לד י). וגשמע וימם לבכנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם (יהושי נ יא). ויוסף עוד געל לדבר ויאמר וכו' (ספט' ע לו; יני ס; ע; כס; כ כס). ותאמר (חנה לעלי) תמצא שפחתך חן בעיניך ותלך האשה לדרכה ותאכל ופניה לא היו לה עוד (ש"ח חים; זיג; יכב; יח כנו; כג; כג ד). ויתקע יואב בשופר ויעמדו כל העם ולא ירדפו עוד אחרי ישראל ולא יספו עוד להלחם (ש"ב ב כה; כב; ה יג; כבן ו אן ז בן יב כגן יד ין יש לן לון כא יזן יחן יש). ותרא מלכת שבא את כל חכמת שלמה והבית אשר בנה ומאכל שלחנו ומושב עבדיו וכו' ועלתו אשר יעלה בית יי' ולא היה בה עזר רות ותאמר אל המלך וכו' (מ"חי ד-ו; גסיב ה). ויאמר נעמן ולא יתן נא לעבדך משא צמד פרדים אדמה כי לוא יעשה עזר עבדר

דעל מנת שלא לוון על טנת שלא לפרנם ולא עוד אלא שאדם נושא אשה ופוסק עמה על מנת שתהא זנתו ומפרנסו ומלמדתו תורה (מופפחי כמוצ' ד ו). מי לנו גדול כיוסף שלא נתעסק בו אלא משה וב" ולא עוד אלא שעם יעקב עלו עבדי פרעה ווקני ביתו". ועם יוסף הארון והשכינה וכו' ולא עוד אלא שהיה מהלך ארונו של יופף עם ארון חי העולמים (מכיי בשלח ב). ולא עוד אלא שמצמער (הים) ואין יכול לעשות בענין שנאמר יהמו גליו ולא יוכלו (פפרי "דנרי שו). כל העוסק בתורה לשמה זוכה לרברים הרבה זלא עוד אלא שכל העולם כולו בדאי הוא לו י(חצריו ח). ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחת של ג"ע ואחת של גיהנם (כי חליעור, ברכ' כח:). לפי שהיה אכרהם אבינו מפחד וכו' א"ל הקב"ה לך אני פומרך מכיבוד אב ואם וכו' ולא עוד אלא שאני מקדים מיתתו ליציאתך כתחלה וימת תרח כחרן ואח"כ ויאמר ה' אל אברם (מד"ר ברלטי לט). והלא נשמת אדם ונשמת כהמה הכל הולכין אל מקום אחד ולא עוד אלא שאחד האדם ואחד הבהם' מקרה אחד להם ליום המות (מזכ' ח"ב זכ"ע כי, ביהמ"ד יליכק נ, 38). -- אני עשיתי כדברי בית הלל ואתה עשית כרכרי כית שמאי ולא עוד אלא שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות (ברכי ים.). -- ובלי קשור אחרי אלא: אמר לו הקב"ה (לאכרהם) מנוח לא העמדתי מגינים של צדיקים אכל ממך אני מעמיר מגינים של צדיקים ולא עוד אלא בשעה שיהיו בניך באים לידי עכירות ומעשים רעים אני רואה צדיק אחר בהן שיכול לומר למידת הדין דיי אני נומלו ומכפרו עליהן (מד"כ בכחשי מד, מחודי). והיה אברהם מתפלל (על אבימלך ובני ביתו) וכולם מתרפאים מן עצירתם ולא עוד אלא עיברו כל בני ביתו של אכימלד וילדו זברים (פסיק׳ רבת׳ מג).--ובסהמ״א: ולא עוד אלא המוכר קרקע שלו לאחר יש לחבירו שהוא בצר המצר שלו ליתן דמים ללוקה ולפלק אותו (רונצים, מכלי יכ ס). ולא עוד אלא שאפילו אם עשה מצוה בומן מלאכתו לא לצדקה תחשב לו (כמס"ל, מפלס ישרים יה). -- *וכמשם' גם: עוד הוא בדברי נחמות (כי יוסכן, ירוש' גרכ' ס ח). עוד היא בשלא אמר יוכו לי ד' אמות שלי (ר"ש כן לקיש, שם פחם ד ג). - ובפהמ"א: מי שנשא שתים או שלש או ארבע נשים וקבר את הראשונת ויש לו סמנה כנים וכו' ואחר כך מת האיש

ומתה עוד היא ועמדו כניהן ליפול את כתובת אימותן (נעסים לבני חיי, מרכץ ל, לוין 24). כל מי שאינו תוכף גאולה לתפלה למה הוא דומה לאותבו של מלך שבא ודפק על פתחו של מלך יצא לידע מה הוא מבקש ומצאו שהפליג עוד הוא הפליג (מס 28).
- ואחרי השם: למה לא המכתם כליכם עוד (מס 22).

-ב) *מיון במשמ' חופפת מועם לשעור: שמונה אמות ועוד נותנין לו כדי עכודתו וזורע את המוחר (כלסי ו ו). ר' אליעור אומר תרומה עולה כאתד ומאה רבי יהושע אומר במאה ועוד ועוד זה אין לו שיעור (מכומ' ד ז). מלוא תרווד ועוד עפר קברו' ממא רי שמעון משהר (מחלי 3 3). בהרת לגרים ופשתה חצי גרים ועוד והלך מן האום כחצי גרים רבי עקיבא מממא (נגפי 7 ש). שנים שכאו אצל בהן בזה בהרת כגרים וכזה כסלע בסוף שבוע בזה כסלע ועוד ובזה כסלע ועוד שניהן מסאין (שם ה ה) לעולם הוא במסולו עד שיצא מסנו מלואו ועוד (מקומינ ל). שיער רבי ב' בצים ועוד כמה הוא ועוד אחד מעשרים בביצה (פירונ' שג.) -- ומיר ועודים, ועודין: נמצאו עשרת קבים ירושלמיים שהן ששה עשרונות ועודין 1) (מכחי ז כ).--ובסהמ"א: ונמצא אותן ב' ידות [ממצה] (במצה) של תודה שהן כ' קבין ירושלי שהן ו' עשרונות ועדוים ועודיין 2) היינו ב! שלישין (רגמיה, מכתי עז.). -- וגם ועודות: נמצאת שליש של צפורי כועודות³) של רבי יתירה על מחצה של מרבריות שליש ביצה (פירוני שב.).

במשם' המשך הומן והפעלה. עד הנה, עיין,
während, noch; encore, pendant; still, yet,
היום גדול לא עת האסף המקנה (ברלשי כעיז). אם
עור רבות בשנים לפיהן ישיב נאלתו מבסף מקנחו
(ויקל' כס כל). ויאמר יו' אל נדעון עוד העם רב
(שפע' ז' ז'). ויאמר דוד הבי יש עוד אשר נותר לבית
שאול (שינ ע ל; גם יד (נ). רק הכמות לא סרו עוד
העם מוכתים ומקפרים בכמות (מ"נ יד ז'). והיה פרם
יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע (שפי
קס כל). ויהודה עד רד עם אל ועם קדישים נאמן
(מסי יצ ל). לא זרו מתאותם עוד אכלם בפיהם (מכני

^{1) (}כך כמדב"ם וכפרוש הרכב"ם, וכגמר' (מת): ועודיין, וכדפו' נשתבש ועדוין, וכירוש' (כלפ' ו ס): ועדויין, (בפל משבש, וצ"ל ועודים או ועודין.)

⁽מן ברש"י ובכ"י. בדפו": בועודיות.]

שמ ל). עוד זה מדבר וזה כא ויאמר וכו' (חיוב ח יו; בסית).--ואמר המשורר: צנפני זמן מיום היותי ועוד לא נם חדר אפי ולחו (כמצייע, עלה משכיל, בספי החג בשטינטנידר, 39).-ובשאלה: ותען רחל ולאה ותאשרנה לו (ליעקב) העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו (נכחש' לא יד; גם מה ג). העוד הורע במגורה ועד הגפן והתאנה יהרמון ועץ הוית לא נשא (סגי ביע).-עוד בר: ועוד בה עשיריה ושכה והיתה לבער (ישני ויג). -- ואמרי בן סירא: הוי למות מה [מ]ר וכרך לאיש שוק[מ] על מכונתו איש שליו ומצלית בכל ועוד ב[ו ח]יל לקבל תענוג (נ״ס גכ״ מה ה). -- כל עוֹד: ויאמר אלי עמד נא עלי ומתתני כי אחוני השבץ כי כל עוד1) נפשי בי (ש"ב א ט). כי כל עוד נשמתי בי ורוח אלוה באפי (איוצ כז ג). -- ובסהמ"א: כל עוד שמתגדל האדם מנית הכעם והאכזריות ומקבל הרחמים והחמלה (כמס"ל, פתחי מכמה כז:). - ועם כנ' : ואברהם עורבו עמד לפנו ווי (ברחשי ים כב; גם מג כז; כה; מו ל). וילך משה וישב אל יתר חתנו ויאמר לו אלכה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים ואראה העודם חיים (סמוס דיס). כי אם מאן אתה לשלח (את ישראל) ועודה מחזיק בם הנה יד יי' הויה במקנך (עם עוב-גן גם יו). הבשר עורנו בין שניהם טרם יכרת ואף יו' חרה בעם (ממדי יל לג). עורבי היום חוק כאשר ביום שלח אותי משה (יסוש' יד יל). עד היום חוה עוֹדנוּ (המובח אשר בנה גדעון) בעפרת אבי העורי (שפשיו כד; גס ח כ). ושאול עודבו בגלגל וכל העם חרדו אחריו (ש"ח יג ז). והנה עורבה מדברת (בת שבע) עם המלך ונתן הנביא בא (מ"ח ח כב; גם מב; מ"בו לג). ויהי דבר יו' אל ירמיהו שנית והוא עוֹדֵנוּ עצור בחצר המטרה (יכמ' לג ה; גם מ ה). אספרם מחול ירבון הקיצותי ועודי עמך (מהלי קלט ים). ועדבו (איוב) מחויק בתמתו (חיוב ב ג; גם ס יב). עודינה 2) תכלינה עינינו אל עורתגו הכל בצפיתנו צפינו אל גוי לא יושיע (חיכי דיו). עודם מדברים ופריסי המלך הגיעו (חסת' ו יד). ובשמונה שנים למלכו והוא עורנו נער החל לדרוש לאלהי תויד אביו (זהי"ג לדג). – וכתלמו": עודהו הסל על בתפו קורא (המביא בכורים) מהגדתי היום וכו' (נכוכ'

גו). בהרת ואין כה כלום בתחלה בסוף שבוע ראשון יסגיר כסוף שכוע שני לאחר הפמור יפמור עודהו מסגירו ופוטרו ונולדו לו סיסני טומאה יחליט וכו' עודהו מחלימו והלכו להן סימני מומאה וכו' (גגע' זג). שלשל דלי למלאות ונפסק החבל מידו אם עד שלא הגיע למים חשב עליו מערה וצריך לנגב עודהו במים וחשב עלין מערה ואין צריך לנגב (חוספתי פרה סה). בריא שכתב דייתיקי חוזר בו זלא עוד הוא בריא ודכוותה שכיב מרע שכתב מתנה חוזר בו ולא עודהו שביב מרע (יכוסי פלסגט). עודהו 1) (הציץ) על מצחו מרצה אין עודהו 1) על מצחו אינו מרצה (כני יסודה, יות' ז:). מה אם רשות שלממן שיש בה כוב ושקר וגניבות דעת וכו' והיום עודנו ומחר איננו וכו' רשות של מעלן וכו' על אחת כמה וכמה (כי לצהו, יכושי קנהי ו). עודה שפחה ונשתחררה עודה נכרית ונתגיירה משבאת לישראל ילדה בכור לנחלה ואינו בכור לכהן (נכור׳ ס ח). משל משלו חכמים באשה פגה בוחל וצמל פגה עודה תינוקת בוחל אלו ימי נעורים (נדס ס ז). פסק להכניסה ערומה לא יאמר הבעל כשתבא לביתי אכסנה בכסותי אלא מכסה ועודה בבית אביה (כסוב' וה). היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראי' (שס ז ס). ראתה (דם) ועודה בבית אכיה בית שמאי אומרים וכו׳ (כדה י ל). וכן אגודה של ירק מתניתן שנישמאת ועודה אגודה אכל נישמאת קלחין ואגדן לא בדא ואין סופר ליחלק ולעשות שתים (ירוש' מרומי ב ה). חד אמר עודן בידו מותר ע"ג קרקע אסור (שנת לח:). והתניא אע"פ שאין עודן עליו אסור (שס מג.). מעות שעל הכת וכו' ארבב"ה א"ר יוחגן לא שנו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלו ועודן עליו (שם קמנ:).-וכסהמ"א: עודם באותו מושב כא חתול וקיטע תינוק יצא רב ודרש חתול אסור לקייםו מפני שחשבו בארי וואב ופרדלם ונחש (מטוי הגה'י הרכני כעד).--ואמר הפיטן: שש ודץ שלול נות בית עודו צג בפרוזדור הבית (מן ההר ,למעוניו, יולי גו שבועי). וכמו שם: אל תדאג אם עושרך אבד אם שכלך נשמר והודך כי איך תהיה דואג עלי תער העור החרב בידך (רש"ט פלקירת, לרי היגון 16). - ובמשמ' חיים: כי לא על הלחם לכדו יחיה האדם כל ימי עודן (שבלי הלקט, שחיטי הקדמי, קלג:).

[[]עי' בפרושו של סגל.] (ני'

בתיב עודינה עם כנ' לנסתרות, וכן משמע (מתרנ", ורש"י, הקרי עודינו עם כנ' למדברים, וכן מדינחאי ורש"י, ובוולג'.]

נו [בסנה' (יצי) הגרסה: עודו.]

− ד) עם אות היחם כד, פעור, פעורי, פעורפי, פעורפו, − לסמן זמן נוסף, במשך, אחרי הזמן: בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך וחשיבך על כנך (נכחש' יו יג; גם יע). הכינו לכם צדה כי פעור שלשת ימים אתם עברים את הירדן הזה (יסופי ליל). כי כה אמר יי' אלי בעוד שנה בשני שכיר וכלה כל כבוד קדר (ישע' כא יו; גם ז ה). בעוד שנתים ימים אני משיב אל המקום הוה את כל כלי בית יי׳ (ירמי כח ג; גם יח). וגם אגבי מנעתי מכם את הגשם פעוד שלשה חדשים לקציר (עמוי דו),--ולסמן מקום: ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך פעוד ככרת ארץ לכא אפרתה (נרחשי מה ז). - ובמשמ' עדין: ויאמר (דוד) בעוד הילד חי צמתי ואככה כי אמרתי מי יודע יחנני וי' וחי הילד (ט"ב יב כב). אמרתי אשמרה דרכי מחמוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי (סהלי לש 3). כאשר הייתי בימי חרפי בסוד אלוה עלי אהלי פעור שדי עמדי (איזב כע ד-ה).-בעוד הגרון אש אל רעו ובעוד שלש אמת להכ[ת נשמ]ע קל אש קרא אל דעו (כמצת השלח). -- בעוד יום, יומם, לילה: ויכא כל העם להברות את דוד לחם פעוד היום (ש"נ גלה). אמללה ילדת השבעה נפחה נפשה באה שמשה בעד יומם בושה וחפרה (ירמי יה ט). ותקם בעוד לילה ותתן שרף לביתה '(משלי לא יה). -- ועם כל':' ולבני הפילגשים אשר לאכרהם נתן אכרהם מתנות וישלחם מעל יצחק כנו בעורנו חי קרמה (צרחשי כה ו). הן בעורפי חי עמכם היום ממרים הייתם עם יו! ואף כי אחרי מותי (זכרי לא כז). כבכורת במרם קיץ אשר יראה הראה אותה פעורה בכפו יבלענה (ישעי כח ד). --ובתלמוי: אסור לטלטלן בעודן עליו (שנת מג.).-ובפהמ"א: נשמת בוראי הבינתני ויאורו עיני בכל יום מברכת בעודה באפי בדתך אשים הגיוני (כתכ"ע, נשמה אל). בעזרי, בחיי: אשירה ליי׳ בחיי אומרה לאלהי פעורו (מהלי קד לגן גם קמו ב). - ובסהמ"א: בעודו תולעים יסובבהו ואחריתו רמה וגוף עפר יכסוהו (רצגו בקיי, ברכי נפטי, בפוף חו"ה). אשרי שיאחו נתיב יושר בעודו ונפץ את עלילות שחרות ימי חלדו (כ"י נג'ארא, אשרי, עולת חדש כ).--ועם אות היחם מד, מעודי, מעזרך, מומן היותי, היותר: האלהים הרעה אתי מעזרי ער היום הזה (נכחשי מס יס). ותאמר האתון אל בלעם הלוא אנכי אתונך אשר רככת עלי מעודה עד היום הוח (במדי כב כ). -- *מפעוד יום, כמו בעוד יום: אין

שורין דיו וסממנין וכרשינין אלא כדי שישירו מכעוד יום (ניים, שנם ה כ). מאימתי נותנין רשות כש"א מבעוד יום וכה"א משחשיכה (שימשי ד), אבל אם היו עליו (התפלין) מבעוד יום מותר (יחשי ברסי בג). א"ל ר' יהודה (לר' מאיר) והלא כהנים מבעוד יום הם מובלים (נוסי נ:). כבר פעדתי מבעוד יום (חי יהושע, דיה ו). אבל אם מבקש לפרוש כמו מצור לצירון מותר לו לפרוש אפילו בערב שבת ספני שהרבר ידוע שהוא יכול לילך מבעוד יום (מה"כ צמה' בה).-בעוד שד: בעוד שהיו מהלכין (אכרהם ויצחק) בדרך קדמר שטן לאברהם בדרך (מזכי ויושת, ספי דיים מ). בקוד שהיו מהלכים בדרך אברהם ויצחק נכנם תגרות כין ישמעאל ובין אליעור (שם 3). משל במדר הגעלם לרועה שהיה רועה צאנו אצל שפת הנהר וכאו זאכים אל העדר מה עשה נשל תיש אחד גדול וחשלים: לואכים בענין שבעוד שלוחסים עמו מעכיר צאנד (ר' חברהם קבע, לרור המור, עג:.). והחלק הגשאר באיד מן האש והאויר יעלה כל אחד למקומו המכעי כי בעוד שחשאיר מורכב מן המים לא יובל להגביי למעלה לכברותו (כ״י פ״ח, כוס סן ז).

מסנו איעור, עַד, איערה, ב.*עַדות, <mark>יסוּעָד. (ב.*עַדות, יסוּעָד.</mark> *מוּעַדַת, תִּעוּרָה.

אינדר, אַעוּדָר: מָה אַעוּדָר: מה אדמה לך הבת ירושלם מה אשוה לך ואנחמך בתולת בת ציון כי גדול כים שברך מי ירפא לך (סיכי ציג).

הָּעִירָה, הַעִּיר, הַעָּר, הַעִּירֹק, הַעֵּרֹקָה, הַעִירֹתִי, הַעָּדֹקי, הַעָּדֹר, הַעָּד, הָעָד, הָעָד, הָעָד, הָעִידו, אָעִיד, וְאָעָדר, וְאָעָדר, אָעִידר, הַעָּד, הַעָּד, הַעָּד, הַעָּד, אָעִידר, וְאָעָדר, הַעָּד, הַעָּד, הַעָּד, הַעָּד, הַעָּדר, אַנִידר, וְאָעָדר, וְאָעָדר, אָעִידר, הַעָּדר, הַעָּדר, הַעָּדר, אָעִידר, וְאָעָדר, הַעָּדר, הַעְּדר, הַעָּדר, הַעָּידר, הַעָּדר, הַעָּדר, הַעָּדר, הַעָּבּר, הַעְּיִדר, הַעָּדר, הַבְּיִר, הַעָּדר, הַעְּיִדר, הַעְּיִבּר, הַעָּבּיר, הַעָּיִר, הַעְּיִבּר, הַעָּיר, הַעְּיִבּר, הַעְּיִר, הַעְּיִבּר, הַעְּיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַבְּיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַבְּיִבּר, הַעְיִבּר, הַעִּיבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַבְּיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּיר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּיר, הַעִיבּיר, הַעְיִבּר, הַעִּיבּיר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּיר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִבּר, הַעְיבּיר, הַעְיִיבּר, הַעְיִבּר, הַעְיִיבּר, הַעִּיבּיר, הַעְיִיבּר, הַעְיִיבּר, הַעִּיבּיר, הַעְיִיבּר, הַעְיִיבּיר, הַעְיִיבּי, הַעְיבּיר, הַעְיִיבּי, הַעְיִיבּי, הַעְיבּיי, הַעְיבּיר, הַעְיִיב

- 1) [החדשים חברוהו עם איעוד במשם' חזר וכפל את דבריו, ובהפע' המשיך את דבריו, העיד, אבל זה רחוק. ויותר קרובה דעתו של ברם (Warselanters, 34) שהוא כמו בערב' עהד, "דע, והסור' עהד, זבר. ובערב' ההמונ' נמצא עאד, אעאד 6), כמוכן אפר.]
- 2) [כך הכתיב, וקרי אעירף, הפע'. וכבר עמדו קדמונינו על הקשי שבלשון ואמרו: מה אעידף מה תכשיטים שלא קשטתי אתכם ואין הלשון הזה אעידף אלא עדי (פסיק׳ רכס׳ לג), וע"פ זה אמר מנחם: מה לבני פרחת לעוד בנום וחת, ע׳ פרחון (מסנסת סערוך עכך סכס). וריב"ג פרש, וו"ל: והענין בו איזה דכר אאמת בך, ע"כ. והירונ׳ תרגם: comparabo te, ולפי זה מתקנים כמה מן החדשים: אערף.

a) عهد (a) عاد اعاد

ואמ' וכו' באותה שעה אמ' ר' יהושע מעידני עלי שמים וארץ שאיני זו מיכאן עד שאפדה אותו (חוקפת' הורי׳ ב ו). מעידני עלי שמים וארץ שיותר מד׳ וה׳ פעמים לקה עקיבא על ידי לפני ר"ג שהייתי קוכל לו עליו (רבי יוחכן בן כורי, ספרא קדוש' פרק ד). מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ובו' (יצמי עז.). – והעיד עדים על שטר וכדום', עשה שיחתמו עליו: קח לך גליון גדול וכתב עליו וכו' ואת זכריה ואקידה עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה כן יכרכיהו (ישעי ס ל-3). ואכתב בספר ואחתם ואינד עדים (ירמי לני). ואתה אמרת אלי אדני יי' קנה לך השדה בכסף והעד עדים (שם כס). -- העיד אח Zaugniss ablegen; rendre פלוני, הגיד עליו עדות, témoignage; to give evidence: והושיבו שנים אנשים בני בליעל נגדו ויעדהו לאמר ברכת אלהים ומלך (מ"ח כח י). ויבאו שני האנשים כני בליעל וישבו נגדו ויעדהו אנשי הכליעל את נכות נגד העם לאמר כרך נכות אלהים ומלך (שס ע). כי אזן שמעה ותאשרני ועין ראתה וַתְּעִידְנִי 1) (ליוב כע יל). – והַעִיד פתם, היה עו בדבר: כי יו' העיד בינך ובין אשת נעוריך (מלחכי ב יד). — ובתו"ם: היו שנים מעידין אותו שאכלה שלש שנים ונמצאו זוממין משלמין לו את הכל (נ"ב ג ד). כהן גדול דן ודנין אותו מעיד ומעידין אותו חולץ וחולצין לאשתו ובו' (סנסי ב ה). ראה שמתחייב כדין ואמר קרבו פלוני ופלוני יהעידוני או שהוציא ראיה מתוך אפונדתו הרי זה אינו כלום (שס ג ח). שבועה שלא געידך נשבע לבמל את המצוה (סטועי ג ס). המודר הנאה מחבירו מביא לו ארון ותכריכין חלילין ומקוננות שאין הנאה למתים ומעידו עדות ממון ולא עדות נפשות (חוקפתי כדכי בון שיש לי ביר נדכי בואו והעידוני שיש לי ביר פלוגי מאתים זוו מעסקי שכר שביר וממוון אשה ובנות שכועה שלא נעידך חרי אילו פטורין עד שיאמרו שפועה (פס פנוע' ניה). אין אומרין למי שלא ראה את החדש יבוא ויעיד אלא למי שראח (כִי חליעור, עם נדה ה ה). אמר הלו (ר"ג לר' יחושע) עמוד על רגליך ויעידוך וחיח רבן גמליאל יושב ודורש ורבי יחושע עומד על רגליו (ירוטי נרכ' ד ה). עכד שובר מקובו לדונו וממהר לחעידו תקנה וש לו (מגיי ה.). העיד ר' יוסי הכהן ור' זכריח

ו) [העידה על צדקתי ותם לבכי (כלב"ג).]

מעיד, ומער, ויעד, יעדהו, א) העיד בפלוני, הזהיר אותו, אמר לו לעשות כך וכך ואם אין יהי כך וכך, warnen, feierlich erklären; avertir, affirmer solen-ויאמר אליו: nellement; to warn, affirm solemnly יהודה העד העד כנו האיש לאמר לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם (נרחשי מג ג). רד העד בעם פן יהרסו אל יוי לראות ונפל ממנו רב (שמות יע כח). לא יובל העם לעלת אל הר סיני כי אתה העדתה בנו לאמר הגבל את ההר וקרשתו (שם כג). והיה אם שכח תשכח את יי' אלהיך וכו' העדתי בכם היום כי אכד תאבדון (דברי ח יע). שימו לבככם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום (שם לג מו). ועתה שמע בקולם אך כי העד תעיד בהם והגדת להם משפט המלך אשר ימלך עליהם (ש"ח ח ט). הלא השבעתיך ביי׳ ואעד כך לאמר ביום צאתך והלכת אנה ואנה ידע תדע כי מות תמות (מ"ח צ מצ). ויעד יו' בישראל וביהודה ביד כל נכיאו כל חוח לאמר שבו מדרכיכם הרעים וכו' וימאסו את חקיו וכו' ואת עדותיו אשר העיד כם (מ"ב יז יג-יס). שמעו והעידו בבית יעקב וכוי כי ביום פקדי את פשעי ישראל עליו ופקדתי על מזבחות בית אל (עמוי ג יג-יד). על מי אדברה ואַעִידה וישמעו הנה ערלה אונם ולא יוכלו להקשיב (יכמי ריי). כי הַעַד הַעַדֹתִי באבותיכם ביום העלותי אותם מארץ מצרים ועד היום הזה חשכם והעד לאמר שמעו בקולו (פס יה ז) דבר יו׳ עליכם שארית יהודה אל תבאו מצרים ידע תרעו כי הַעִידֹתִי ככם היום (פס מצ יע). וַיַּעַר מלאך יי׳ ביהושע לאמר (זכר׳ ג ו). שמעה עמי ואדברה שראל ואַעִירַה בך אלהים אלהיך אנכי (מהלי כו). ואת נביאיך הרגו אשר הַעִידוּ בם לחשיבם אליך (נסמי ע כו). ומעד כם לחשיבם אל תורתך (שם כע). וָאַעִיד ביום מכרם ציד (שם יג יה). ואעידת כהם ואסרת אליהם מדוע אתם לנים נגד התומה (שם כה). - ואמר כן סירא: חכמות למדה כניח ותעיד לכל מבינים בה (נ״ס גמי׳ דיה). ב) הַעִיד zum Zeugen nehmen; את פלוני, עשהו ער על דבר, prendre à témoin; to take as witness: העילתי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבר תאבדון מהר (זכרי ז כו). הקחילו אלי את כל וקגי שבשיבם ובו' ואעידה בם את השמים ואת הארץ (סס לה כה).-ואמר בן סירא: ועת נוחו על משככו העיד יייי ומשיתו (ב"ם גניי מו יע). - ובתו"ם: נענה אותו תיגוק

בן הקצב על בת ישראל שהורהנה באשקלון וריחקוה בני משפחתה ועדיה מעידים אותה שלא נסתרה ושלא נטמאה (כתוני כו:). וכבר העיד אליעור ספרא ויותנן בן גודגרא על הגלודה שפסולה (סולי נה:).--*העדת, דתי: אמר הקב"ה אם היעדת לחבריך עדות שקר מעלה אני עליך כאילו היעדת עלי שלא בראתי שמיי וארץ (ירושי ברכי ל ס). מימי לא העדתי אלא ערות אחת והעלו עבד לבהונה על פי (כ"ח כר לדוק, יצמי למ:). -- ובסהמ"א: ופתר ישמע אל ויענם ויעיד עליהם (דוכם, סטו' על רסע"ג 31). -- ואמר המשורר: שער הסגור בסחרת תסעיד שער העין בעמרת תעיד (יוסף אבן אבימור, שער האימון, שער השיר 18). וכל סבל בסבר מוב שפטיו מליציו מוב ביום משפט מעידים אוי מאן להתנחם לבכי ושבעתי עדי גוע נדדים (כ"ם הכניד, הכימים בַּסרתם). לבי יעידני ראות צלמם והם שכבו ומהביש מאורי הזו (רמצ"ע, דיוחן סח, צודלי). אתה אל ממתתר לך המלכות תאות בריאותיך יעידוך ועיניגו רואות (כסב״ע, חל תכונתך).

-ספעי, הועד, --הועד השור הנגח וכרומי, חעידו בכעליו לשמרו: ואם שור נגח הוא מתמול שלשום והועד בבעליו ולא ישמרנו (פמוס כל כט). --ובתלמוי: שאלו (את השור) בחזקת שהוא תם ונמצא מועד הבעלים משלמין חצי נזק והשואל פמור הועד בו בפני שואל ואחר כך מסרו לבעלים הבעלים משלמין חצי נזק והשואל משלם חצי נזק (מוספסי צ"ק ס ל). --ובסהמ"א: ולשוך אשר הומל והועד ובעים יצפצף לבאר מחקרי לב וחידותיו (כלצ"ע, צס לל לסכ למכ, כסכל ל, 198).

שמי עודוני, עודו החבלים את פלוני, נתכרכו ונסתבכו מביב לגופו לו, umwickeln; envelopper, enserrer; to (נופו לגופו בביב לגופו (מכלי enwrap : חבלי רשעים עודוני תורתך לא שכתהי (מכלי פוע פליני ארני ודים (מכל פוע פליני ארני ודים

1) [כך תרגמו חשבע", הפשמ" וחירונ". מנחם חברו עם א.עד, שלל, וכן פרש רש"י כלשון ראשון, וכן ראב"י כלשוץ כשרשיו. וראב"ע גנה פרוש זה וחוא מבאר כמו רד"ים כשרש"י בלשון שנ" אמר, וז"ל: ויש לפותרו לשון עד כלומר נוספו זרבו עלי, ע"ב. ובעין זה תרגם הארמי: אתכנשו עלי. ואפשר שהוא פרש בסרום אותיות כמו ועד. והחדשים מהברים אותו עם עזד כמו רש"י, אלא שהם מפרשים אותו במובן מבוב כמו בכוש", וכמו אלא שהם מפרשים אותו במובן מבוב כמו בכוש", וכמו תחל" (יסו), ע" חערה לערך עזרן ברצ (tess. 85).] -- \$] [לדעת המהבר בהערותיו לתנ"ך שיך

עודוני מעדני (מנחס כר מכיר, לחוד וקלס, יולי שכה הססק" ל). —ואמר המשורר: יי׳ סעפוני ודים עודוני ולארץ תחתיות הורידוני כמעם מגוי יכחידוני ויאמרו לא יראה יה (ללכ"ע, ללילים לכשי מושיום). ופתאם לפתע באה עורתי ממקום לא קויתי ובהמת הדעת מאתים אלף בגורל זכיתי ועדת הנפים ומלקקים עודוני (יל"ב, כירם כלילה כ ל).

ממנו עֶוֶה, עֵיָה, עֶזון, דעוְעֵוּ, עוְעָים, כְּיּ, מְעָוָה, בּמַעָּה, בּמָעָה, בּמָעָה, בּמַעָּה, בּמָעָה,

עוד. קל לא נמצא בהכתובים הקדומים.

-ספע׳ העוה, העוות, העויתי, העוינו, העוה, העותו, -העוה פלוני, עשה דבר לא ישר בעיני אלהים ואדם. : Verkehren, verkehrt handeln; pervertir; to pervert אני אהיה לו לאכ והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והכחתיו בשכם אנשים ובנגעי בני אדם (ש"ב ז יד). ואל תזכר את אשר העוה עבדך ביום אשר יצא אדגי המלך מירושלם (שם יע כ). הנה אנכי המאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו (מס כד יו). המאנו והעוינו רשענו (מיח ס מז). למרו לשונם דבר שקר העוה נלאו (יכמי ט ד). חמאנו עם אכותינו העוינו הרשענו (חסלי קו ו).--העוה דרכו, חלך בדרך לא ישר, חטא: כי העוד את דרכם שכחו את יי׳ אלהיהם (יכתי ג כל). העוה הישר: חמאתי וישר העויתי ולא שוח לי (חיוב לב כז). -ובתפלה: דברגו רפי העוינו והרשענו (ודוי יוס"כ). -ואמר הפיטן: ויכא רגו כי פשענו הישר העוינו והרע בעיניך עשינו (כ' לככהס כן לביגדור, לכל ללסי מצרהם, פליחי שחר' יוה"כ). -- ואמר המשורר: ראיתי את כל אשר העוה עבדך כי כל דרכי ומחשבותי נגדך וכסיתם מאנוש למען חסדך (כחנ"ע, חלהי נשם

-פע' עַּאָת, - עָזָּה פני דבר, פני האדמה וכיוצא כזה, עשה אותן לא הלְקות: הגה יי' בוקק הארץ ובולקה ועוָה פניה והפיץ ישביה (ישע' כז ל). - וְעַיָּת הדרך, עשה אותו לא הלק, לא ישר: גדר דרבי בגוית

לכאן גם תהל' קמא ה: כי עוד ותפלתי ברעותיהם, שצריך לגרום לפי דעתו: כי עורו תפלתי.]

ו) [כארם' עוא, עוי. כערב' מתחלק לשני שרשים עוי. בערב' מתחלק לשני שרשים עוי מן מין ועלים (עוי מן מרך. ונן כבוש' עיי. תעה.]

ه) عوي (b) غوی

בתיבתי עיה (איכיג ע).—ובתלמוי: עוים מתימן באו זלמה בקרא שמן עוים שעיוו!) את מקומן ד"א שעיוו!) לאלהות הרבה (פולי פ:) —ואמר המשורר: זאותו הזמן יצוד ועלי בתיבי יום ליום בניו (של הזמן) יעוו (ממצ"ע, דיומן כד). בי בה תפלם לך נתיבות גיל בידי יגונות הזמן עון (כ"י סכיזי, ססכמוכ" ס).

-יִפע׳, מַעוִיתִי, 'נעוַה, - נעוַה פלוני מבהלה וכדומ׳, gekrümmt sein; être tordu; to be bent, ,cnuqqu, twisted: על כן מלאו מתני חלחלה צירים אחזוני כצירי יולדה נעויתי משמע נבהלתי מראות (ישע׳ כא ג). הבאישו נמקו תבורתי משני אולתי נעויתי שחותי עד מאד (מהלי לה ו-ז).--נעוה לב, שלבו אינו ישר: לפי שכלו יהלל איש ונעוה לב יהיה לבוז (משלי יכ ס). ונעות המרדות, שסרה מן המומר: ויחר אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן נעות3) המרדות (ש"ח כ ל).-ואמר בן סירא: 'עשיר יעוה הוא יתנוה ועל דל בעוה הוא יתחנן (ניים גניי יג ג).--ובסהמ"א: והענין השלישי מה שהוא נראה מחולשת תחבולותיו כשיחסר כח הדבר אשר נתן בו הבורא בו יתרון על שאר החיים שאינם מדברים למאורע שיארע במוחו כי בעת ההיא יהיה נעוה ונתעה משאר ב"ח (כ"י חיים, סויים, עצוד' החלהים, פתיחי). -- ואמר המליץ: כמום ונעוה יעורמל בהיכל אומר כבוד (לסעיג, בחדוני ילדקו, סד' עבודה, קובן מעשי ידי גאוי קדמ' ב, 14). אל תרכו תדברו אלי בני געות סורו ממני מרעים ואצרה מצות אלהי (חלהי ימי שנותי, יולי שנת ה חחה"ם). דבקה לעפר נפשי ולא אשא ראשי געויתי שחותי עד מאד כל חיום (דוד חבן פקודה, חדני דמנה רוחי, שער השיר 133). אכן לישר געוה לשון ולנחלה שפה יהי מרחי (כד״ק, סשכל וידוע, מכלול, קלד:). זדון לבבך השיאך בן הנעות שוכני בחגוי סלע מרום הגאוה הנותן כל הצביות לבוז ולראוה (עמכוי, מסבי ג). הה שאול איך נעוית עשו הסכלת כהני אל בנכ מכחת לא חמלת (שלום הכהן, ניר דוד 85).

קַל, עֶוֹתָה, עָוִינוּ, — עָיָה האדם, כמו הָעָוֹה, עָוִינוּ, בּיִהְ על פלוני, חמא לו: לא על המלך לבדו עותה ושתי

המלכה (למת' ל יו). חמאנו ועוינו והרשענו ומרדנו (דני' ע ה). - וכמשנה: וכך היה אומר אנא השם עויתי פשעתי לפניך אני וביתי (יומי ב ה). אנא השם עוד פשעו חשאו לפניך עשך בית ישראל (שס ו 3).--ובתפלה: נאצנו סררנו עוינו פשענו צררנו (וזוי יוה"כ).--ואקח את בני מעיו בידי ואתן בתי לאיש אחר אם לא עותה ואם עותה תמות (יוסיפון שיס). -ואמר הפימן: סלה סכו ונסכו וכניצוצים הרכיכו על אלה עויתי וכבן השליפי כאשר לא אביפי להמליכו (מכל חנחו צמצוכה, יולי שבת חיכי, מחז' חימלים, קקת.). -- ואמו המשורו: יתלבן בתמה אם נקתה יתאדם עונה אם עותה על אשר לא עשתה את מאמר המלך (כ"י סלוי, חלסי מעשיו). -- ואמר המליץ מ ותספר לו את אשר עשתה ואת מעוותה אשר עותה (כ"י זצחרה, שעשוע' ב, דודקון 30). -- ומקור: וישקול עמה (עם נפשו) כוותו בעניני אחריתו ועותו 1) מעבודת אלהיו ואז ימצא מחשבתו בעניני עולמו (כ״י ח״ת, סו"ה, השטון סיפש ג). לפי שלמרו לשונם בדבר שקר ובעות1) בלאו (ר"י צרי חכשולי, מלמד החלמידים, קלח:).

> עוהיב, -- ריים: עולם הכא. עוהיז, -- ריים: עולם חוה.

"עַרְרָּר, ש"ז, --שח"פ מן עוה, מעשה המא ועון: עוה עוה עוה עות אשימנה עיווי עיותה ולעוח אשימנה (כס"י, ע"ז ז.). -- ואמר הפיטן: זועמו בעוויים וממאיים נמחו זורו באפסים ולא נחו (חזון חסן, קליחי מעני שני מסרי). הרב הבכסם המהר מעווים אותם לטרר (קזחון, יולי שנה פרס).

^{1) [}בך הגרסה בערוך וברש"י ובילקי (כ"י דכר' הזל), קי' ד"ס הערה (נ), ובילקו' (יחוט' כנ): שעוו, בגמר': שעיוהו,]

[[]בך בערוך, ובגמר': שאיוו:] (ב

ין [עי' בפרושו של מגל.]

⁽ו (ואולי זה פע'י)

"עררל, ש"ז במו עול, ואמר הפימן: די שקלי עד לא שקלתי הגם למם עובד היום שקלתי ובחמא עודל שקל לרשע נשקלתי (חלה חזכרה, יול' שנח שקלי). מהר היחיד ושב בינתים מוחלין לו גואש ולא שב אין תקנה לעוולו (צלימין, זו מכח, קלים' לו"ג). עול פשעי עיוול פשעי כמו ועולתה קפצה פיה (כ' יוםף קרה, פי חיכי ד"ם יח).

"עררת, ש"ז, שה"פ מן עות, - עוות הדין: הרב בא לעולם על ענוי הדין ועל עוות הדין ועל המורים בתורה שלא כהלכה (מצוי ה ס). בעון עינוי הדין ועיוות הדין וקלקול הדין וביטול תורה חרב וביוה רכה ודבר ובצורת בא (שנת לג.). ויקם משה ויושיען וישק את צאנם בא משה וישב עליהם כדין אמר להם מנהגו של עולם אנשים ממלאין ונשים משקות כאן נשים דולות ואנשים משקין עיוות הדין יש כאן חייבין בדין חייבין לשעה (מזכ״ג כ). -- ואמר המליץ: ירא חרב אשר באה להחרים עבור עיוות ועינוי דין ומורים (כה"ג, אאלל אל, שד"מ וש"ש 87). -- בי זה ידוע כי כל מלכות צדק תעמוד כי הצדק ככנין והעיוות כהרימות ברגע יפול הקיר (כלפ"ע, דבר' כה עו). וכל שיראו בו עוות דבר מביאין אותו לבית דין ודנין אותו כפי רשעו (רמכיס, סנהי א א). וענין סוררת ופרר ענין העוות והשתנו' מהמנהג (כד"ק, הושי ד טון). וי"ל כי למך לא אמר בדרך נבואה רק שהתפלל כך דרך תפלה שכשמת אדם נולד נוח והתפלל יתקן זה עיוותו של זה (פעכה כזה) על התוכה, ברחשי ג:). - עוות מאונים ומשקלות: ורוב העולם כשאיש ואשתו עוולנים במעות בלא אונם או בעיוות מאונים וכעיוות משקלות וככסף ובמעות גם הבנים רעים באותו עניין (ספ' חסידים הסכלה). - עוות קומה: ואם יאמר אומר למה הכחשת עוות קומת הזקן מפני חולשת גופו לעמוד בקומה זקופה ובו' (כ״מ חלדני, ש"ח ה, פג.).-ובמשמ' קלקול, שנוי בשליחות לותה: נתן מעות לשלוחו לקנות לו קרקע וקנה לו שלא באחריות הרי זה עוות (רמצ"ס, שלוחין חב). כל שינוי שהשלית משנה לעיוות מקחו וממכרו במל בכל שהוא וכו' דעיות משהו בשליח מבמל המעשה (כלנ"ד, השנות שם). אם התנה עמו (עם השליח) בין לתקון בין לעיוות אפילו מחל לו על הכל מהול (עוסו"מ, שלים, קכג י).—ומ"כ: עוותים, עיוותים: והיו דוחים אותנו בלך ושוב עד שנתגלגל הדבר שבא

סופר מן המלכה לשמוע כל העיוותי' שנעשו בעיר בין מן השר בין מן העירונים ואז כאנו בתוך הכאים וקבלנו על העירונים וספרנו לפניו העיוותים שעשו לנו (מהרט"ל, טו"ת לה). -- ובמשמי העקרית: עקום: אלו הדברים שיקרו כשחימה נומים מיושר השחישה ועכ"ו אינם פוסלים את השחישה כגון ששחם את הסימנים בעוות לא על מור אחד ישר ואם נכרתו הסימנים עכ"פ השחיטה כשרה (כ"א הקכאי, ג"ע, ענין שמיעה י, פח::).--ושם מחלה, כמו עוית: כי כששה קולות משוררים לפניו מידות נושאי כמא ככודו כרובים והאופנים וחיות הקודש בקול שמעולה מחבירו ומשונה משלפניו קול הראשון קול השומע אותו מיד משתגע ומשתפה וכו' קול השלישי השומע אותו אוחזתו עוות ומיד מת (היכלי כבסי ד, יליכק ג). יאחום עוות שקורין קראמפף (כש"י, קהל' יב ג). א"ג (אמר גלינום) העוות יתחדש באיברים אשר ימשכו העצבים ובו' (יעק׳ צן יוסי זכחרה, חרג' פרקי חצוקרע. כ"י ציה"מ שכער 30:), והפך זה גראה תמיד שהוא: (השלשול) מחדש צער גדול ועוותים כבטן וחלשה וסבוב דראש (חפוריסמי הצוקרע ב ח, כ"י ברלין). - ועוזת. הפה, paralysis facialis): והפלאג הוא פרליסיאה: ועוות הפה ועמעום העינים והסנורים (כ' שנתי דונולה. מכמוני, פי' ספי ילירה, סד::).

ערר²), ממנו עוז א.מְעוֹז.

ערל, פ"ש, מקול, לעזו, ;to take refuge to take refuge :to take refuge לעוז במעון פרעה ולחסות בצל מצרים (ישט' ל ז). לעזו במעון פרעה ולחסות בצל מצרים (ישט' ל ז). לעזו במעון פרעה ולחסות בצל מצרים (ישט' ל ז) אסף אותם מחשדה וכרום' אל מחסה, העז את המקנה. bringen; mettre à couvert; to bring into safety ועתה שלח העז את מקנך ואת כל אשר לך בשדה כל האדם והבהמה אשר ימצא בשדה ולא יאסף הביתה וירד עליהם הברד ומתו (שמום עיש).—ב) שיש. העיזו, נאספו יחד למחסה: נדדה מדמנה ישבי הגבים העיזו (ישט' ל). שאו נם ציונה העיון אל תעמדו כי רעה אנכי מכיא מצפון ושבר גדול (ימט' ז ו).

ו) תרג' ד"ר מזיא.

נבערב' עַאַד': עוד'a), ועי' א.מְעוּוּ, הערה.) (2

a) عاذ عوذ

הָעָוֹז בני בניסן מקרב ירושלם ובתקוע תקעו שופר (סס ו h).

מין עוף מסא, כמו עוניה¹): ויש כהם שנכרא ביום הראשון מומאה כשני אין כו מומאה בשלישי יש בו מומאה ברביעי ובחמישי אין כהם מומאה חוץ מכנף העוז וכו' א״ר יוחנן כן נורי מה נשתנה כנף העוז מכל הכנפים (כליס יז יד).

נורל2), ש"ז, מ"ר עוילים, כני עויליהם, -ילד קפן, גער. Junge, Schlingel; garçon, כפרט בכונת קצת ולוול, יסגרני אל אל עויל 3) gamin; boy, youngster: ידי רשעים ירשני (חיוב יו יח). רוחי זרה לאשתי וחנותי לבני בשני גם עוילים מאמו בי אקומה וידברו בי (שם יש יו-ים). ישלחו כצאן עויליהם 4) וילדיהם ירקדון (עם כח יח).--ואמר הפימן: יצרו הורגל לתאות רבעו ושלחה עויליה עובד ורועה (כי יניי, חתה כוננת, מעשי את באונ' קדמוי ב, 112). -- ואמר המשורר: והשם את גבורתם והיו במלחמתם לנשים ועוילים (ר"ש הכגיד, הלי מעש). אישים ככור מבחן צרוף ושרוף עויליהם בזיק ככלי חרוגך יעד להם והעכירם בזיק (כמצ"ע, התרשים ה לע-מ).--ובמשם׳ עול ורשע: ודכרין הם אלים למובח עולים לחוטאים עוילים להמציא כפורים לדונש, לדורש החכמות). ערב לך להעבירנו מן העולם ואיך תשעברנו לעוילים פדיתנו או מקשה פרך למה תביחנו בעל פרא (יוסף חבן חביתור, חת מי זכחת לכלח, שער השיר 15). צור יסר עוילים והלכו בניו גאולים ופרעה בנגעים גדולים וחרפתו ישיב לו (כחב"ע, מי במוך חל). הוא רופא אליל כסיל בן עויל (כ"י מריזי, מסכמונ' כו). אל תאמין אל העוילים נואלים אם במרומים יתנו הסכל הוצא כספך בספרי היקר תמצא תמורתם זהב השכל (עמנו', מחני יד). אמור לי פודי מצילי עד אן עוילי מנהילי ירעני רועה אוילי ויהי הבל רועה צאן (ר' חלעור ערחקי, ספ' הפומור', סו.).

שניה, שינ, —מין מחלה שגורמת התעותות והתעקמות *עַנָּיה, שינ, —מין מחלה שגורמת: Krampf; orampe; convulsion האברים,

לעוית ולפיקה ולא מדרכי האמ' עמד עצם בגרונו נותן על ראשו מאותו המין (מוססתי שנת זכל). המשמש משתו מעומד אוחותו עוית¹) מיושב אוחותו דלריא (גיטי ע.). עוים שכל הרואה אותם אוחותו עוית (מולי ק:). ראית מימיך חמור עוית עליו גמל עוית עליו 2) אלא איכן הייסורין מצויין בכני אדם (רני שתולל בכ כחתן, מד"כ קסלי א).

איעול(?), ישול, עָלָה, שַׁוִיל(?), יעוּלָה.

צמער, שיין, שורנו יונק שדי אמו, שורנו יונק שדי אמו, צמון ברחם בן במנה (ישני מעים). שועול ימים: לא יהיה משם בן במנה (ישני מעים). שועול ימים: לא יהיה משם עוד עול ימים וזקן אשר לא ימלא את ימיו (עם פה כ). אמר המליץ: אם תוכל השיבני על מלולי ערכה לפני התיצבה למולי ואל תשב בחדר עם נערי ועולי להתהלל נגד פתיי קהלי (ססל כן מנלים סכסן, לקו"ק, כקסם יצון. אויל עבר שמועה וחבל לו כחבלי אשה הרה מעולה (צ"ז צ"ם יע עו). שובמשםי נעורים: יש עם באבלם ילבשו לבן מקום שחור והיום אל גבולם באתי ואלמדה חקם ואל אבדן ימי עולי לחיי ילבשו שיבתי (כלצ"ע, שעם, כסנל ל, 35). שובל ימים: שוקד שיבתי (כלצ"ע, שעם, כסנל ל, 35). שונל מדים נשור רש ויוצר עצר (כ"י נגילכל), ילדי גפן, עולם מדע נצ).

ביער ביי מפגו בפואל, שול, עול, עול, בפולה שעולן, עולנות, עולקה.

עַרֶל, פּ״ז, פּמי עָוֶל, כּני עַוְלוֹ, — מעשה שלא בצְּדְקּ וושר ומשפט, Unrecht; injustice : לא תעשו עְוֶל במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך (ויקרי יעיס: גסלס). לא יהיה לך בכיסך

^{[.}בערוך הוסיף: וי״א אווו, ע״כ.]

²⁾ אולי הקטנ' מן עול, 'משק' פעיל בערבי.

קצת סברים כי הוא כמו עול אך במשמ" (3 זו היה צריך להיות עויל, ולפי הנקוד עדוף מן עול.

לוי בערביה צוַחין (ככלש' לו): א"ר לוי בערביה צוַחין (לינוקא עוילה, ועי' שם הערת תיאודי.

ן [בערוך ערך אלריא הגרסה: עועית, והוא קצור מן עועות, ומכאן הצורה אבאבית כהערה הבאה.]

^{(2) [}במדר' הגדול, שכמר (נכחמי ג יד, דים ויחתר ייז חלסים אל הנסט), הגרסה: שמעת מימיך אומרין חמור ייז חלסים אל הנסט), הגרסה: שמעת מימיך אומרין חמור וה עועיות עלו בו גמל זה אבאבית באה עליו, ע"כ. ועי' אכבית.]

ין, (מערב' ע'ול ג) היניקה ההרה, עול ש) ין,

ל (כך בארמ', ובערב' עול b), נמה, סר מן (4 בצרק וכרומ'; בכוש' עלו, עקפ, השחית.

a) غول ٥) عول

אבן ואבן גדולה וקמנה וכוי כי תועכת יוי אלהיך כל עשה אלה כל עשה עול (זכרי כס יג-יו). הצור תמים פעלו כי כל דרביו משפש אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא (מס לב ד). כה אמר ייי מה מצאו אכותיכם בי עול כי רחקו מעלי וולכו אחרי ההבל זיהבלו (יכמי ב ה). בשוב צדיק מצדקתו ועשה עול ומת עליהם בעולו אשר עשה ימות (יחזקי יח כו; גם ח; כד; נ כן לג יגן יסן יס). מרב עוגיך בעול רכלחך חללת מקדשיך (פס כס יס). יי אלהי אם עשיתי זאת אם יש עול בכפי אם גמלתי שלמי רע ואחלצה צוררי ריקם ירדף אויב נפשי (מכלי ז ג-ד). השחיתו והתעיבו עול אין עשה מוב (מס כג צ). עד מתי תשפמו עול ופני רשעים תשאו (שס פכ 3). תועכת צדיקים איש עול ותועבת רשעים ישר דרך (משלי כע כו). חלילה לאל מרשע ושדי מעול כי פעל אדם ישלם לו (חיוב לד יים). אם עול פעלתי לא אסיף (שם לג).-ובמדר': אמר הקכ"ה אכותיכם לא מצאו כי עול ואתם מצאתם כי עול אדם הראשון לא מצא כי עול ואתם מצאתם בי עול (ילקי חיכ' מתר).-ובסהמ"א: אך אדוני המלך לא חמאתי לך וכל עול לא נמצא בי לפניך (יוסיפון ג, דפרי פרנקפ', יה:). דוברי מישרים ועול וחמם מתעכים (כי שמוחל בן עלי, קובן חנכי, חכבין ב, 62). העול והחסם הוא הפך הצדק והמשפט והוא לעקם הישרה ולפעול שלא בדין (שלמה חיים חבר עוב, למס לדיק כח, כג.). אל תקנא בעול בי לא ידעת מה אחריתו (נ"ו נ"ם ע עו). -- ואמר המשורר: בני אל תעמד מלכות בעול ולא חברה במדינים ופרץ (ר"ם המניד, ב"מ 77, הרכבי 187). -- ומ"ר עולים: ומפני זה יראו שידיעת הדברים חשוים וחעולים אינם חבמה (יוסף כפסי, קלור ספר סמוסר ה, כ"י וטיקן). עול. פל לא נמצא.

בשני, עול, יעול, מעול, עשה עול: יהן רשע כל למד צדק בארץ גכחות יעול ובל יראה גאות ייי (ישני כוי). אלהי פלמני מיד רשע מכף מעול וחומץ (ססלי מל ז). אנהי פלמני מיד רשע מכף מעול וחומץ שככולם גוגב דעת הבריות וכו' המעול במידות ימשקר במשקלות ובז' (סוסים' נייק ז מ). ובמהמ"א: ישירצה בכל ענין שיעתיענו אליו ואם ישביעהו יודה וישבת ואם ירעיבהו ירצה ויסבול לא יתשדנו בדינו ולא יעוולנו בנורתו (כיי ליק, מר"ס, מנודה מלוסים לו האמום במים רבות גם אשר

הפסידו ריבותם לפני השופמים שבו למרמם רגל וכל אדם יעוולם אחרי היותם בזה האופן מן החלשה והעדר היכלת (ר"י מסיר ליחון, נוסי לוס' 3 ו, 68). מי זה מצא ידו לעשוק ולא עשק לעול רעהו זלא עול (ב": 2"ס לח טו).

- הַספּי, בּהַתְעַוּל, מִתְעַוּל, - שעשו לו עָוֶל: שבבר עול
ועשק בין שהיה זה ברצון או בבלתי רצון ר״ל ברצון
המעול זה מת עזל או בבלתי רצונם (יוסף כפפי,
ספי המוסר ס, כ״י זעיקן).

ערל, ש"ז, - איש עשה עול: ולא יודע עול בשת (לפני ג ה). אך אלה משכנות עול וזה מקום לא ידע אל (חיונים כל). יהי ברשע איבי ומתקוממי בעול (שס כז ז). ואשברה מתלעות עול ומשניו אשליך מרף (שס כז ז). ואשברה מתלעות עול ומשניו אשליך מרף (שס כט ז). הלא איד לעול ונכר לפעלי און (שס לז נ). - ואמר בן סירא: לא ימלט בגזל עול ולא ישבית תקות צדיקים (נ"ס גני" יויג). - ואמר המשורר: דעה כי אין בשלמונים במושל אשר חפניו עלי עול מריביו (כ"ש הנגיד, נ"מ 15, הככני 1822). עול עוד תפתח מריביו (כ"ש הנגיד, נ"מ 1615). עול עוד תפתח פיך מורו מריעים סורו (כתק"ל, ליטריס ספלה ג).

עולה, שינ, -כשו עול: כנפל לפני בני עולה נפלח (מ״ב ג לד). ולא יסיפו בני עולה לענותו באשר בראשונה (שס זי). שפתותיכם דברו שקר לשונכם עולה תהגה (ישע' נע ג). יו' צדוק בקרבה לא יעשה עולה בבקר כבקר משפמו יתן (לפנ' ג ס). שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב (עס יג). חזרת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפחיו (מלחי נו). אל תתחר במרעים אל תקנא בעשי עולה כי כחציר מהרה ימלו וכירק דשא יבולון (מסל' לז ה). מאיש מרמה ועולה תפלמני (שם מג א). לא ישיא אויב בו ובן עולה לא יעגנו (שם פט כג). יראו ישרים וישפחו וכל עולה קפצה פיח (מס קו מב). אף לא פעלו עולה בדרכיו חלכו (שם קיע ג). זרע עולה יקצור און (משלי כנ ס). היש בלשוני עולה אם חבי לא יבין חוות (חיוב ו ל). אם און בידך הרחיקהו ואל חשבן באחליך עולה כי או חשא שניך ממום (שם יה יד-יה). הלאל תדברו עולה ולו חדברו רמיה (שם יג ז). חן בקדשו לא יאמין ושמים לא זכו בעיניו אף בי נתעב ונאלח איש שחח במים עולח (עם יה יה-יו). זתשבר כעין עולה (שם כד כ). אין עם יי' אלחינו עולה וסשא פנים ומקח שחד (זהיינ יט ז). -- ובמשנה: ברוך הוא שאין לפניו לא עולה ולא שכחה וכו׳

(כ' חלמור הקפר, חבר דכ). — ואמר המליץ: ולא נשגה באהבת אל ותורת אמת לשתות בצמא את דברה ראה כי נחרוש רשע ועולה הכי נקצור ונאכל מעכורה (עתניי, מתצ' ס). ומעולם לא יצא מתחת ידם דבר שאינו מתוקן ולא נמצא עולה בשעתם (כ"י נד שמים, מו"ח קלס). — בני עולה, ואמר הפימן: יונה תמה עלה רגשו בני עולה מי ואת עולה (חור ישע, יול' 3 ספס, מסוי מעלי א, קיב.). סורו בני עולה פורו ממני (מתס"ל, לישרים תסלה ג).

עולה: האמנם אלם צדק ה"י, מ"ר עולת"), —כמו עולה: האמנם אלם צדק הדברון מישרים השפטו בני אדם אף בלב²) עולת תפעלון בארץ המם ידיכם תפלטון (מהלי מס ב-ג). יהפשו עולת (3 המנו הפש מחפש (20 קד 1).

*ערבר, ש"כ, - ילדה, ריבה, Mädehen; fille; girl "והניתו יתרם לעולליהם עולה אחת שנשתיירה לו עשית אותה אגוספים במלכות שאינה שלה ואיוו וו ושתי (מד"ר לססיג). - ובסהם"א עולת ימים: ובתך לא עת עוד לא עת עוד לא עת בוא עוד דודיה כי עולת ימים היא גם הוא עודנו ילד (מדס סכסן, מתם ומתוכה מ ב).

עולל, עלל ש"ז, מ"כ עוללים, כני עולליה, עלליה, יבמו עול, ילד קמן, גדול מיונק: ואת חמת ייי מלאתי נלאיתי הכיל שפך על עוֹלַל בחוץ ועל סוד בחורים יחדו (ירמי ו יה). כי עלה מות בחלונינו בא בארמנותינו להכרית עוֹלֵל מחוץ בחורים מרחבוח (שם ע כ). אספו עם קדשו קהל קבצו זקנים אספו עוללים ויונקי שדים (יוחי כ יו). נשי עמי תגרשון מבית תענגיה מעל עלליה 4) תקחו הדרי לעולם (מיכ' ב ט). גם עלליה ירטשו בראש כל חוצות (יחוי ג י). בת בכל השדודה אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו אשרי שיאחו ונפץ את עלליף אל הסלע (מהלי קלו מ-ע). עולליה הלכו שבי לפני צר (חיכי ח ה). שאי אליו כפיך על נפש עולליה העטופים ברעב בראש כל חוצות (מס ביע). דבק לשון יונק אל חבו עוללים שאלו לחם פרש אין להם (שסידו). - ואמר המשורר: אחפף על ילדי תענוגיך ושאי בחיקך את עולליך (כ"י הלוי, יפה מה עבו אהליך).

עול לה, ש"כ, מ"ר עוֹלְלוֹת, עוֹלוֹת, עוֹלוֹת, סמי עוֹלוֹת עוֹלוֹת, - הגרגרים בענפי האילן שנשארים אחרי לקיםת הלקם: הלא מוב עוֹלוֹת אפרים מבציר אביעור (שפעי ס 2). ונשאר בו עוֹלוֹת כנקף זית שנים שלשה גרגרים בראש אמיר (ישעי יז ו). כנקף זית בעולת אם כלה קציר (שס כד יג). אם בצרים באו לך לא ישאירו עוֹלוֹת אם גנבים בלילה השתיתו דים (יכמי מע ט). אללי לי בי הייתי באספי קיץ בעולת בציר אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי (מיכ׳ ז ה). שונתו ביתור עוֹלוֹת הבציר שצריך להשאיר לעניים בו ברם שכולו עוֹלוֹת ה' אליעור אומר

עולל. עלל ש"ז, מ"ר עוללים, עללים, סמ' עללי, ככי עולליהם, עלליהם, -במו עולל: והמת מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק (ש"ח יה ג). כי ידעתי את אשר תעשה לבני ישראל רעה מבצריהם תשלח באש ובחריהם בחרב תהרג ועלליהם תרמש והרתיהם תבקע (יטעי יג יו). ועלליהם ירטשו לעיניהם (יטעי יג יו). להכרית לכם איש ואשה עולל ויונק מתוך יהודה (ירמי מדו). עלליהם ירששו והריותיו יבקעו (הושי יד ה). מפי עוללים ויונקים יסדת עו (מהלי סג). ישבעו בגים והגיהו יתרם לעולליהם (שם יז יד). או כנפל ממון לא אהיה בעללים לא ראו אור (מיוצ ג יו). בעשף עולל ויונק ברחבות קריה וכו' בהשתפך נפשם אל חיק אמתם (חיכי ב יח-יב). אם תאכלנה נשים פרים עללי מפחים (שם כ).--וכתלמו': בשעה שהיו אבותינו בים היח מושל עוללו) על ברכה של אמו ותינוק יונק משדי אמו (רי יוקי הגלילי, ירושי קוע' ה ו). - ובסהמ"א: שוח ישיחו בו עם אלהינו בצאתם וכבואם ובכל משלח ידם ובחדרי משכבם ואל עולליהם (רפעיה, ספ' האגרון, ההקדמי העברי נו). כי כבוד אל בהיכלי והקרושה באהלי ואור עולם על דגלי והחסידות באצילי והנבואה בזקני יעוללי (כ"י סכיזי, מסכמוני מו). יוחק מוחות הצפרים והיונים חמשים במספר וחלמון ביצת תרנגולים עוללים ימים עשרים (קחנון ג כ א כא). אמנם העוללים שמבעם חלוש ואין בן יכולת למנוע השתן מלצאת לכן ישתינו בשינה (כית אלדבי, ש"ח ה, עע:.). מינקת תישן עוללה בומר ספרה (שלום הכהן, כיר דוד 68).

⁽אפשר גם לנקד עוֹלָל, וכן במאמרים הבאים:

[[]ע"פ המצוה בויקרי (יע י).] (2

^{1) [}עו' רש"ו (ממלי כם ג), גם 162 II (33.] 2) אולי: אך כלכם.

גלים לדבר כי הגרסה משכשת [תרג' ורש"י (מרצ' ורש"י על יל ות.] • אולי עלליהן ?

בלי גכול. כעבר או בעתיד, ימי קדם, חמיד, נצחיות,

Fortdauer (in Vergangenheit oder Zukunft), Ewig-

keit; longue durée (au passé ou au futur), éternité; .long duration (in past or future), eternity

א) מזמן שעבר כסומך לשם, ארח עולם: הארח עולם

תשמור אשר דרכו מתי און (חיוצ כנ יק).--במות עולם: כה אמר אדני יי' יען אמר האויב עליכם האח וכמות

עולם למורשה הותה לנו לכן הנבא ואמרת וכו' (יסוקי

לו ב-ג). -- גבול עולם: אל תסג גבול עולם אשר עשו אבותיך (משלי כב כח; גם כג י). - גבעות עולם: ברבת

אביך גברו על ברכת הורי עד תאות גבעת עולם תהיין

לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו (ברחשי מע כו). ומראש

הררי קדם וממגד גבעות עולם (דברי לג יה). - זרועות

עולם: מענה אלהי קדם ומתחת ורעות עולם (שם לג

כו).-חרבות עוֹלֶם: ובנו ממך חרבות עוֹלִם מוסדי

דור ודור תקומם (ישעי נס יב; גם פל ד). -ימי עולם:

בכל צרתם לא 1) צר וכו' וינשלם וינשאם כל יםי

עולם וכו' ויוכר ימי עולם משה עמו איה המעלם

מים את רעה צאנו (שם פג ע-יה). ביום ההוא אקים

את סכת דויד הנפלת וגדרתי את פרציהן והרסתיו

אקים ובניתיה כימי עולם (עתר ע יא). ממך (מכית

לחם) לי יצא להיות מושל בישראל ומוצאתיג מקדם

מימי עוֹלם (מיכי ה א; גס ז יד). - ימות עוֹלם: וכר

ימות עולם בינו שנות דר ודר (דנרי לנ ז).--ואמר בן

סירא: רב כבוד חלק להם עליון וגדלו מימות עולם

(ב"ס גמי מד ב). -- מתי עוֹלַם: כי רדף אויב נפשי דכא

לארץ חיתי הושיבני במחשכים כמתי עולם (מסל' קשב

ג). -- נתיבות עולם: כה אמר יו" עמדו על דרכים

וראו ושאלו לנתכות עולם אי זה דרך המוב ולכו בה ומצאו מרגוע לנפשכם (ירמי ו יו). - עם עולם:

ומי כמוני יקרא ויגידה ויערכה לי משומי עם עולם

ואתיות אשר תכאנה יגידו למו (ישע' מדו). והורדתיך

את יורדי בור אל עם עוֹלָם והושבתיך בארץ תחתיות

(יחזקי כו כ). - פתחי עולם: שאו שערים ראשיכם והנשאו

פתחי עולם ויבוא מלך הככוד וכוי שאו שערים

ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הככוד (מהל' כזי

ו-ע). -- שבילי עולם: כי שכחני עמי לשוא יקשרו

זיכשלום בדרכיהם שבילי עולם ללכת נתיבות דרך

לא סלולה (ירוני ימ יה). - מעולם: וגם אתרי כן אשר

לבעל חבית ובוי אין לעניים בעוללות קודם חבציר המקדיש את כרמו עד שלא נודעו כו העוללות אין חעוללות לעניים משנודעו בו חעוללות חעוללות לעניים (פֿאס זו-ח). גוו שמכר כרמו לישראל לבצור חייב בעוללות וישראל שמכר כרמו לגוי לבצור פשור מן העוללות (מוספחי שם ג יב). מקום שדורכין את חעולילות נאמן עני לומר יין וח של עוללות הוא (שם ד ל). ד"א מעולל מקשפין עוללותיתן (מד"ר חססיג). אמר לחם הקב"ה שומים שבעולם אדם נכנס לכרם ואוכל עד שישבע ולוקט ויוצא לו שמא יאמר אלקום עוללותי' של גפן ואתה לקחת עד העוללות ואף אני משלם לך בך (מזכי ססלי קכח). -- ומיי עוֹלְלַה: מעשה בחמיד אחד שיצא לכרמו בשבת וראה עוללה אחת וברך עליה אמר כדאי היא העוללה הזו שנברך עליה (מד"כ ברחשי כע),--ועוללת: איוהו עוללת כל שאין לה לא כתף ולא נשף וכו' עוללת שבארכובה אם נקצרת עם האשכול הרי היא של בעה"ב ואם לאו הרי היא של עניים גרגר יחידי רבי יהודה אומר אשכול וחב"א עוללת (פחסזד).

"עוללות, ש"כ. - ימי העולל, ילדות, Kindheit; יוכן נמצא האדם בהקשתו : enfance ; infancy אצל שאר מיני החיים שאינם מדברים חסר וחלש מכל ויראה לך זה בג' ענינים אחר מהם בענין גדולו ועוללותו כי נמצא שאר מיני החיים חוקים ממנו ובו' (כ"י 'ח"מ, סו"ה, עבודת החלהים, פתי').

עולם"), עלם, כני עלמו, מיר עולמים, עלמים, *עולמות, סמי עולמי, ש"ז, - משך זמן אלך עד מאד, משך זמן

ו) [כך הכתיב, והקרי: לו.]

⁽נם במואב' ובכנעני' עלם; בארמ' עלם, עלמא; בערב' וכוש' עאלם a). גזרוהו מן א.עלם, מה שנסתר ונעלם, ואמר ר"ו בר' אנטולי (מלמד החלמידים נס, יח.) וז"ל: וכבר אמרו בעלי הלשון שהעולם גגזר מן העלם ואמרו כי נקרא כן לדב סתריו ועומק עניניו, ע"כ. ור' אהרן הקראי (ספ' ג"ע, ענין מפלה, ב, עב.) אמר, וו"ל: ולא נקרא העולם עולם אלא מפני שהוא מחודש שלשון עולם לשון חדוש מגורת בן מי וה העלם, ע"כ. וזה רחוק. אחרים מחברים אותו עם הכוש' עלת, ומן, יום, ששרשו ועל; אשור' אלו, אלאנ, הומן הרחוק. העכר הרחוק (Del., Handw. 65). וא"כ הסיום-ם הוא סיום נוסף של היחס, כמו יומם וכדומ'.]

יכאו בני האלהים אל בנות האדם זילדו להם המה

תגברים אשר מעולם אנשי חשם (נרחשי ו ד), ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר וו' אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם (יהושי כד ב). ויעל דור ואנשיו ויפשמו אל הגשורי והגרזי והעמלקי כי הנה ישבות הארץ אשר בעולם 1) (ש"ח כו ס). החשיתי מעולם אחריש אתאפק (ישע' מנ יד; גס מו ע; כז יח; יע; יע; פד ג). כי מעולם שברתי עלך נתקתי מוסרותיך (ירמי בכ;גם סעו). וחושבתיך בארין תחתיות בחרבות מעולם את יורדי בור (יסזקי כו כ). זכר רחמיך יי' וחסדיך כי מַעוֹלֵם המה (מסל' כס ון גם לג בן קיע כב). מעוֹלם בסבתי מראש מקדמי ארץ (משלי מ כג). -- ואמר כן סירא: ואוכרה את רחמי גין וחסדיו אשר מעולם (ב"פ גניי בת ס). -- ובסהמ"א: שמנונית שבין שוק לירך מהור או שמא כך נהוגים אנחנו מעולם ושכחים שלמדו מן החכמי לימול אותו (גמי שכער ב, גילבורג 104).--ובתו"ם עם שלילה, במשמ' אף לא פעם אחת: מעשה בגגת ורדים שהיתה בירושלים וחיו תאנים נמכרות משלש ומארכע כאיסר ולא הופרש ממנה תרומה ומעשר מעולם (מעשרי ב ה). כל חזקה שאין עמה מענה אינה הוקה כיצד אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי והוא אמר לו שלא אמר לי אדם דבר מעולם אינה חוקה (צ"ג גג). רבי מרפון ורבי עקיבא אומרים אלו חיינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם (מכוי ל י). עשרה נסים נעשו לאכותינו בבית המקדש לא הפילה אשה מריח כשר הקדש ולא הסריח כשר הקדש מעולם (חברי הה). (הפשפש) שבדרום לא נכנם בו אדם מעולם (מתי' גו). אמרו עליו על יוסף חכחן שלא נמצא כתב ידו ביד גוי מעולם (מוספת' שנח יגיג). אמרו עליו על ר' יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נברי בשוק (נרכי יז.). א"ל (רבי) בר קפרא איני מכירך מעולם (מו"ק עז.). -לא היו דברים מעולם, שקר הדבר: אדם שאטר לתבירו תן לי מנה שאתה חייב לי אמר לו לא היו דברים מעולם (יכושי צ"מ א א). -- ובראש המאמר: מעולם לא נתמעך אדם בעזרה חוץ מפסח אחד שהיה בימי הלל שנתמעך בו זקן אחד (פסס' סד:). מעולם לא מצינו עגלה בררום ועקרב בצפון (רני, שם לד:). מעולם לא שנה אדם בה (בקטורת) (יומי כנ.). מעולם לא קדם צד שמאל לצד ימין (כני

1) [כמה כ"י של השכעי גרסים מטילם, עי" פרושו של סגל.]

סנינה בן החי ר"י, נדם מחו). מעולם לא בוקק הקב"ה להשיה עם אשה אלא עם אותה הצדקת ואף היא ע"י עילה (רבי בר סימון ור' יוחכן בשם ר' חליעזר בר שמשון, מד"ר נרחשי מה). מעולם לא אמ' הקב"ה דבר מוכ וחוזר בו (שם חיכ', ולח זכר). הלבו אצל בלהה ואמרו לה חבנסי אצל יוסף ואמרי לו אביך צוה לפני מותו לאמר ומעולם לא צוה יעקב מכל הדברים האלו כלום אלא מעצמן אמרו דבר זה (מכחות' נו י).--מן הַעוֹלַם: הנביאים אשר היו לפני ולפניך מן הקוֹלַם וינבאו אל ארצות רבות (יכת' כה ה). עם רב ועצום (הארבה) כמהו לא נהיה מן העולם ואחריו לא יוסף עד שני דור ודור (יול' 3 3). -- ומייר לעולמים: יש דכר שיאמר ראה זה חדש הוא כבר היה לעלמים אשר היה מלפנינו (קהלי ה י). -- דורות עולמים: עורי עורי לבשי עז זרוע יי' עורי כימי קדם דורות עולמים (ישעי נא ע).-שנות עולמים: חשבתי ישים מקדם שנות עולמים (מהלי עו ו).

–ב) מומן העתיר, במשמ' ומן רב, כל הימים, כמומך לשם, גאלת עולם: וערי הלוים בתי ערי אחותם גאלת עולם תהיה ללוים (ויקר' כה לג). -- הרת עולם: ותהי לי אמי קכרי ורחמה הרת עוֹלַם (יכמי ב יו). - הרפת עוֹלָם: ונחתי עליכם חרפת עוֹלָם וכלמות עולם אשר לא תשכח (ירוני כג וו). -- כלמת עולם: ויי׳ אותי כגבור עריץ על כן רודפי יכשלו ולא יכלו בשו מאד כי לא השכילו כלמת עולמ לא תשכח (שם כיה). -- עבד עולם: ולקחת את המרצע ונתתה באזנו ובדלת והיה לך עבר עולם (זכרי יה יו). ויאמן אכיש כדוד לאמר הבאש הכאיש בעמו בישראל והיה לו לעבד עולם (ש"ל כז יב). היברת ברית עמך תקחנו לעבד עולם (חיוב מ כס). - מום עולם, ואמר כן סירא: גור מרע כי רע יוליד למה מום עולם תשא (פיים גניי יח לג). -- ובתלמו": אין מוברין בית הכנסת אלא. על תנאי שאם ירצו יחזירוהו דברי ר" מאיר וחכ"א מוכרים אותו ממכר עולם: הוין מארבעה רברים למרחץ ולברסקי ולמכילה ולכית המים (מגילי נ ב). עמוני ומואבי אסורין ואיסורן איסור עולם אכל נקבותיהם מותרות מיד וכו' קל וחומר הדברים ומה אם במקום שאסר את הוכרים איסור עולם התיר את הנקבות מיד וכו' ממזרין ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות (יצמי ה ג: גם סוטי ו ג). מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון

כה לד). -- איבת עולם: כח אמר אדני יי׳ יען עשות פלשתים כנקמח וינקמו נקם בשאט נפש למשחית איבת עולם (יחוקי כח יהן גם לה ה). -- אל עולם: וישע (אברהם) אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם יי' אל עוֹלָם (ברחשי כח לג).--אלהי עוֹלָם: הלוא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם יי' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע (ישע׳ מ כס).--ובתפלה: אלהי עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו (המאיר לארץ, תשלי שחרי).--בית עולם, הקבר: וינאץ השקד ויסתכל החגב ותפר האביונה כי הולך האדם אל בית עלמו (קסלי ינ ס). -ובסהמ"א: נאספה לבית 'עולמה האשה הוקנה וכו' (מלצה מעדן, ..UH., הצולפון 126). נאסף לבית עלפו פרח בר יהואש (מלכה, שם 130). שמואל אשר גדל בישראל לעטות הדרנו וכו' וילקה אל בית עולמו להיות בכלל ישיבת בני עליה (כי שמוחל בן עלי, חגר', מרצין ב, 73). עי' בית. -- ברית עולם: והיתה הקשת בענן וראיתיה לוכר ברית עולם בין אלהים ובין כל נפש חיה בכל בשר אשר על הארץ (בכחם עין; גם יז ון יגן יען שמות לא יון ויקרי כד חן ש"ב כג חן ישעי כד ס; כם גן פח חן ירמי לב מן כ הן יחוקי יו פן לו כרן דהיית יו יו). - ברית מלח עולם: כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל ליי׳ נתתי לך ולבניך ולבנתיך אתך לחק עולם ברית מלח עוֹלָם הוא לפני יי׳ לך ולורעך אתך (נמדי ים יע). – ברית בהגת עולם: והיתה לו (לפנחם) ולורעו אחריו ברית כהנת עולם (פס כה יג). -גאון עוֹלַם: תחת היותך עוובה ושנואה ואין עובר ושמתיך לגאון עולם משוש דור ודור (ישע' ס יה). --דורות עוֹלַם: ויאמר אלהים ואת אות הברית אשר אני נתן ביני וביניכם ובין כל נפש חיה אשר אתכם לדרת עוֹלם (נכחש' עינ). -- דראון עוֹלם: ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו וכו' ואלה לחרפות לדראון עולם (זכי׳ יב ב). -דרך עוֹלם: וראה אם דרך עצב כי ונחני כדרך עוֹלם (מהלי קלע כד).--זבר עולם: בי לעולם לא ימוש לוכר עוֹלֶם יהיה צדיק (פס קיב ו). - חיי עוֹלַם: ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עוֹלָם וכו' (זכיי יב א).---ובתלמו': מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה (כשכ"י. שנת לג:).--ואמר הפישן: קוניהם לחיי עולם עתידים רב מוב הצפון לחסידים (אלוף, יולי צ שנוני). -- חי הַעוֹלַם: לבוש הברים אשר ממעל למימי היאר וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם (מס ז). -- ובתלמו': מודים אנחנו לך אדון כל הבריות נזיר עולם הכביד שערו מיקל בתער וכו׳ נויר שמשון אינו מיקל וכו' (מיי 6 ג). אמרו לו (החכמים לר' אליעור) ישמא נויר שאין קדושתו קדושת עולם ואל ישמא כהן שקדושתו קדושת עולם (פסוח). כל חמתות צרורות שהורות חוץ משל ערביין ר' מאיר אומר צרור שעה מהורה צרור עולם ממאה (כלים כו ד). -- ועם פֿעַל: ישב עוֹלָם לפני אלהים חסד ואמת מן ינצרחו (מהלי קה ה). כי אמרתי עולם חסר יבנה (פס פע נ). +וביחוד לעולם: והגישו אדוניו אל האלחים והגישו (את העכד) אל הדלת או' אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם (פמות כח ו). והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה לעלם בהם תעבדו (ויקרי כה מו). ותאמר (בת שבע) יחי אדני המלך דוד לעלם (מ״ח חלח). ואמר למלך המלך לעולם יחיה (נסמי בג). נשי עמי תגרשון מבית תענגיה מעל עלליה חקחו הדרי לעולם 1) (מיכי ב ט). וישמחו כל חופי בך לעולם ירנגו וחפך עלימו (מהל' ה יב). בספו לא נתן בנשך ושחר על נקי לא לקח עשה אלה לא ימוש לעולם (שם טו ה; גם ל ז; יג; לח ב; לז כז; כס; מח יג; מד ט; כב יח; כה כג; עב כו; עה י; עט יג; סו יב; קיע לג; לה; קיה; קיב; קכה ה). צדיק לעולם בל ימום ורשעים לא ישכנו ארץ (מסלי י ל). --ואמר בן סירא: בכל מעשיך וכור אחרית ולעולם לא תשחת (צ"ס גניי ז לו). -- וכן עד עולם: וחנה לא עלתה כי אמרה לאישה עד יגמל הנער והכיאתיו ונראה את פני ייי וישב שם עד עולם (מ״ח א כנ).--ועולם ועד: חיים שאל ממך נתתה לו ארך ימים עולם ועד (חסלי כח מ; נס קיע מד). -- עי' ב.עד. -- ובמשמ' זמן בלי קץ, עדי עד, לנצח, כסומך לשם, אהכת עוֹלָם: מרחוק ייי נראה לי ואהבת עוֹלָם אהבתיך על כן משכתיך חסד (יכמי לא ב).--אור עוֹלָם: לא יהיה לך עוד השמש לאור. יומם ולנגה הירת לא יאיר לך והיה לך ייי לאור עולם ואלהיך לתפארתך (ישע׳ ס יע; גס כ). אות עוֹלָם: תָחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדם והיה ליי׳ לשם לאות עוֹלָם לא יברת (מס נה ינ). - ואמר בן סירא: זגם ירח ירח עת עת ממשלת קץ ואות עולם (ניים נכיי מנ ו).--אחות עולם: ונחתי לך ולורעך אחריך את ארץ מגריך את כל ארץ כנען לאחות עולם (צרחשי יז ה; גס מה ד). ושדה מגרש עריה: לא ימכר כי אחות עוֹלֶם הוא להם (ויקנ' ון. אולי יש לנקד לעולם ולפרש כמו פרנסה, מוון.

עולם שממח עד היום הוח (יהום׳ ח כח),--ואמר בן סירא: מוב למות מחיים רעים ונוחת עולם מכאב עומד (ניים גניי ל יי). -- "אסור עולם, בעם עולם: אילו לפני מלך כשר ודם היו מוליכין אותי וכוי שאם כועם עלי אין כעסו כעס עולם ואם אוסרני אין איסורו איסור עולם וכו׳ אעפ״ב הייתי בוכה (כ׳ חליעזכ, ברכי כה:). - "משוש עולם: יראת אלהים היא צרי כל ציר כי בה משוש עולם (כ"י חריזי, הענק כב). ואיך נמכור משוש עולם ונצחי בעד הכל ותכל הארורה (עתכו', מסב' ס). - סוד עולם: ספר ספירות כל יצור סופר שכל ומבע הם שני עדיו צופה לסוד עולם נתתי כי כל רו וכל סתום במצעדיו (כ"י חבן לעיף, לוכם העולם, הקדמי).--וכן עד עולם: ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם (שמוני יב כד).--עי' ב.עד. - ובן עוֹלֶם וַעֵּר: בי וה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות (מסל' מס יה). ועי' ב.עד.--ואחרי פעל: משל בגבורתו עולם עיניו בגוים תצפינה (שם פו ז). כירח יכון עולם ועד בשחק נאמן פלה (שם פע לה). – לעולם: ויאמר עוד אלהים אל משה וכו' זה שמי לעוֹלם ווה וכרי לדר דר (שמות גיה; גס לח יז). ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם (שפעי ב ה). בי טוב ייי כי לעולם חסדו (ירתי לג יה). וישכו' על הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב וכו׳ חמה ובניהם ובני בניחם עד עולם (יחוקי לו כה). לקצבי הרים ירדתי הארץ בריחיה בעדי לְעוֹלַם (יונ׳ נו). קרבם בתימו לעולם משכנתם לדור ודר (מסלי מע יב; גם לב ען קהן קו לן קז לן קי דן קים לן בן גן דן כען קיט קמבן קמדן קלה יגן קלו חן קלח ח). בי לא לעולם חסן (משלי כז כד). כי אין זכרון לחכם עם הבסיל לעולם (קהל' בין; גסביד; עו). -ועם פעל: ועתה פן ישלת ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם (נכחשי ג כנ; גס ו ג). וגם בך (במשה) יאמינו לעוֹלם (שמוחיש ען גס לביג). מי יתן וחיה לבבם זה להם ליראה אתי ולשמר את כל מצותי כל הימים למען יישב לחם ולבניחם לעולם (דבר' ה כו; גם כג ז; לב מ). ועתה הואל וכרך את בית עבדך להיות לעולם לפניך (ט"נו כט). ושבו דמיהם בראש יואב ובראש זרעו לעלם (מ"ח ב לב; גם ע הן יען מ"ב ה כזן כח ז). לא תחד אתם בקבורה כי ארצך שחת עמך הרגת לא יקרא לעולם זרע מרעים (ישע׳ יד כן גם כה בן לד ין, מ הן מזמן כח ון מן מין ס כח). הינשור לעולם אם ישפר לנצח

אלוה התשבחות צור עולסים חי העולם יוצר בראשית יבו' (ירוש' צרכי א ק). - *יוחי העולמים: אשר ברא נפשות רבות להחיות בהן נפש כל חי בא"י חנ העולמים (מסיף), ההולך לעבור ע"ו מצילין אותו בנפשו אם מפני ככוד בשר ידם מצילין אותו בנפשו לא כל שכן מפני חי העולמים (פס סנסי סט).--ובתפלה: אל ההודאות אדון הנפלאות הבוחר בשירי זמרה מלך אל חי העולמים (תפלת שחרית, ישמנת).-ובספר יצירת: ברוך ומבורך שמו של חי העולמים (יליר' אט). -- חסד עולמ: בשצף קצף הסתרתי פני רגע ממך יבחסד עולם רחמתיך אמר גאלך יי׳ (ישעי נד ס).--חק, חקת עולם: וחגתם אתו (את הפסח) חג ליי' לדרתיכם חקת עולם תחגהו (פמות יב יד). והיה לאחרן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל (שם כע כהן גם כז כחן כה מגן כע ען ל כחן זיקרי ג יון וֹיחן יהן ז לדן לון יען יהן יו כען לחן לדן יו זן כב ידן לאן מאן כד גן ען במדי י מן עו יהן ים מן יאן יען כגן יע ין כח; ירמ' ה כב; יחזקי מו יד).--חרבות עולם: הנגי שלח ולקחתי את כל משפקות צפון נאם יי' ואל נכוכדראצר מלך כבל עבדי והבאחים על הארץ הואת ועל ישביה וכו' זשמחים לשמה ולשרקה ולחרבות עולם (ירמי כה ט). כי בי נשבעתי נאם יי׳ כי לשמה לחרפה לחרב זלקללה תהיה בצרה וכל עריה תהיינה לחרכות עולם (שם מט יג). -- חרפת עולם: ויך צריו אחור הרפת עולם נתן למו (ספלי עם פו). -- כהנת עולם: ומשחת אתם כאשר משחת את אכיהם וכהנו לי והיתה להית להם משחתם לכהנת עולם לדרתם (שמות מיה). -- שם עולם: שם עולם אתן לו אשר לא יברת (ישעי נו ה). -- שמחת עולם: ופרויי יי' ישבון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם (עם לה ין גם כח יח; מח ז). -שממות עולם: והיה כמלאת שבעים שנה אפקד על מלך בכל ועל הגוי ההוא גאם יי' את עונם ועל ארץ כשרים ושמתי אתו לשממות עולם (ירמ' כה יב; גם כח כו; קב; יחוקי לה ט). - שנת עולם: בחמם אשית את משתיהם והשכרתים למען יעלזו וישנו שנת עולם ולא יקיצו (שם כח לען: גם כז). -- שרוקת עולם: לשום ארצם לשמה שרוקת עולם כל עובר עליה ישם ויניד בראשו (יכת' ים יו). - תל עולם: ואת כל שללה (של עיר הנדחת) תקבץ אל תוך רחבה ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל ליי׳ אלהיך והיתה תל עולם לא תכנה עוד (דברי ע יו). וישרף יהושע את העי וישימה תל

מנה דברתי ותעשי הרעות ותוכל (יכמ' גס; גס יב; יז כס; לא מ). בלהות אתנך ואינך ותבקשי ולא תמצאי עוד לעולם נאם אדני יי׳ (יחוק׳ כו כלו; גס לו כון כחן מג ז; ע). וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק זבמשפט ובחסד וברחמים (סושע׳ צ כח). ולא יבשו עמי לעולם (יוחי זכון גסכון דכ). מחמם אחיך יעקב תכסך בושה ונכרת לעולם '(עוצד' י). אכותיכם איה הם והנבאים הלעולם יחיו (זככי לו ה). ויי' לעולם ישב בוגן למשפט כסאו (מסליע מן גס יצ מן כע ין לג ימן בו יחן מה גן מע ען כה כגן עב יון יען עח סען פח יון פה ון שע כען לזן כגן קב יגן קב ען קד לאן קה חן קיא הן חן ען קיב ון קיז בן קיע לגן קיאן קנבן קפן קכה אן קמה אן בן קמו ונין קמס ו). צדיק לעולם בל ימום ורשעים לא ישכנו ארץ (משלי י ל). מאסתי לא לעולם אחיה חדל ממני כי הבל ימי (חיוב זיו). כי לא יונה לעולם יי' (איכיֹג לא; גס פיע). דור הלך ודור בא והארץ לעולם עמדת (קסלי אד). זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור (דהיית יו יה; גם יז כז; כג כה; כע יח; דהייצע ס; ל ס; לג ד) --ומ"ר עוֹלְמים, בתור סומך: במתו ביי' פדי עד כי ביה יו' צור עולמים (ישע' כו ד), ישראל גושע ביי' תשועת עוֹלמים (פס מה יו). שבעים שבעים בחתך על עמך ועל עיר קרשך לכלא הפשע ולחתם המאות ולכפר עון ולהביא צדק עלמים (זכיי ע כד). - ובמדר': עד שלא נבחר בית עולמים היתה ירושלים ראויה לשכינה משנבחר בית עולמים יצאת ירושלים (מכי' מקכ' פקה' פתיי).--ובתפלה: צור העולמים אדון כל הבריות (על הכל ימגדל, בקד' בע"ג). - בל עולמים: מלכותך מלכות כל עולמים יםמשלתך בכל דור ודר (חהלי קמה יג).--וסמ' עוֹלמי: לא תבשו ולא תבלמו עד עוולמי עד (ישע' מה יו).--ובמדר': כל ימיך לעולם ולעולמי עולמים (ספרי ונכי כנל). - ובתפלה: ודבריו חיים וקיימים נאמנים וגחמדים לעד ולעולמי עולמים (ויליב, ספלי שהרי). -ואמר הפימן: תענוג כלכוש משי ומנוח לעגומים יהי לנו מורשה לעולמי עולמים (חשישה, יול' שבת ד מסס״פ). דברך נצב לעולמי עדנים דרכי מובך נצח לא שוגים (ד' שלמה צד ילחק, ייי אלהי, קליח' ער"ה).--ועם פעל, כמו לעולם: בנה בניתי בית וכל לך מכון לשכתך עולמים (מ"ל ס יג). אגורה כאהלך עולמים (מסל' פל ה). הַלְעוֹלְמִים יונח יי׳ ולא יסיף לרצות עוד (סהל' מו ס). - ובתלמו': וכי עלתה על דעתי של דוד

שהוא תי וקיים לעולמים (יכוש' בקל' ב ה).-ואמר המליץ: לא יחליף האל ולא ימיר דתו לעולמים לוולתו (יגדל, הפל' שחרי). וישימהו (המלך את הפרש) בכלא אכזרי לעולמים (רי ידעיה הצדרשי, קפי הפרדק א, אולה״פג, 4). - מַעוֹלַם עַר עוֹלַם: בטרם הרים ילרו ותחולל ארץ ותבל ומעולם עד עולם אתה אל (מהני ל 3). ויאמרו הלוים ישוע וכו' קומו ברכו את יי' אלחיכם מן הַעוֹלַם עד הַעוֹלַם (נסמ' ע ה). ברוך יי' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם (זהיים יו לו).-ושכנתי אתכם כמקום הוה בארץ אשר נתתי לאכותיכם למן עולם ועד עולם (ירמ' זון גם כה ה). -ואמר בן סירא: מעולם ועד עולם יבים ואין נפלא וחוק ממנו (נ"ס גנ" לע כ).-ובחלמו׳ לעולם במשמ׳ תמיר, בכל זמן, בכל אופן: לעולם היא ברשות האב עד שתכנם לרשות הבעל לנשואין (כמוצ' ד ה).-ועיי ערך לעולם. -- ובסהמ"א: לעולם חושש למיתה (תלמידי רב יהודחי גחון, הלכ' פסוקי 88). ולעולם לא ישאל החבר מע"ה לא אוכלין ולא משקין ולא כלי חרם אלא על דעת שהן ממאין (רמב"ם, עומלת מת כג ח). - *וכסוף המאמר: כל זמן שהיא בכית בעלה גובה כתובתה לעולם (כמוצ' יב ד). אמר קונם שדי שאיני חורש בה לעולם (מזכי זו). בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם (קידושי דו). אין פוחתין מששה שלאים וכו' ומוסיפין עד לעולם אין פוחתין משתי הצוצרות ומוסיפין עד לעולם וכו' (ערכי ב ה). תניי בית דין שאין מחשבה הולכת אלא אחר העובד לעולם (כ' יוסי, מוספתי זנסי ס יג). שאין הדין בטל מלפניו לעולם (מכיי סשל א). הלבה ברבי אליעזר לעולם (ירוש' ברכי ה ב). אין אדם מתחייב בתוך ארבע אמות לעולם (פס פנת 6 ה).--ובסהמ"א: ואתר כך תחוור אצל רוחב הירת הראשון ותקח שני שלישיו לעולם (כמצ"ס, קדוה"מ יז יב).

במשמ' תבל ומלואה"), Welt; monde; world :), את Welt; monde; world :), הכל עשה יפה בעתו גם את העלם 2) נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה

וכך גם בארמי ובערב׳. ואמר ר'י הישראלי (יסוד עולס יז:), וו"ל: דע כי שם העולם נאמר בהכמת התכונה על השמים והארץ וכל צבאם על הכדור העליון ומה שבחוכו.)

יטה שבחוכה) (2) [כך מפרש רש"י, וכן הירוג' : mundum ; וראב"ע ורב המפרשים החדשים מבארים גם כאן במשמ" נצחיות, עיי בדברי ראב"ע.]

האלהים מראש ועד פוף (קהל׳ ג׳ה).--ואמר בן פירא: מעט נפשר מכל גדולת עולם ולפני אל תמצא רחמים (ב"ס גניי ג ימ). אשר לא נשא לגפיכי קדם המורים עולם בגבורתם (שס יו ז),--ומצוי מאד בתו"ם: על הזיקין ועל הזועות וכו' אומר כרוך שכוחו וגבורתו מלא עולם (נרכ' ע צ). כל חותמי ברכות שהיו במקדש תיו אומרים מן העולם משקלקלו האפיקורסים ואמרו אין עולם אלא אחד התקינו שיהין אומרים מן העולם ועד העולם (שס ה). שכל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם נאכדו רשעים מן העולם נסתלק חרון אף מן העולם (שסיו). על שלשה דברים ה.עולם עומד על חתורה ועל העבודה ועל גמילות הסדים (שמעון הלדיק, חברי חבל צפוי והרשות נתונה ובטוב העולם נדון והכל לפי רוב המעשה (שסניה). בעשרה מאמרות נברא העולם ימה תלמוד לומר וחלא במאמר אחד יכול להבראות אלא הפרע מהרשעים שמאבדין את העולם שנברא: בעשרה מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות (שס ה ל). שבעה מיני פורעניות באין לעולם על שבעה גופי עבירות וכו' דבר בא לעולם על מיתות האמורות בתורה שלא נמסרו לבית דין וכו' חרב בא לעולם על ענוי הדין וכו' חיה רעה באה לעולם על שבועת שוא וכו׳ גלות בא לעולם על עובדי אלילים וכו׳ (שם מ-ע). הא למדת שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר וכו' (שס ו ו). הנוי והכח והעושר יהכבוד והחכמה והזקנה והשיכה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם שנאמר וכו' (רבי שתעון בן מנקיא משום רבי שמעון בן יוחאי, שם ח). מה אעשה משקה נפשי בתורה זיתקיים העולם על ידי אחרים (בן עותי, מוספת' יבמי ס ד). חל (עצרת) להיות בחמשה מימן רע לעולם (ר׳ יהוזה, שם ערכ׳ א ט). תמיה אנו אם יאריך אותו האיש ימים בעולם (ירושי יותי ח ה). לפי שבכל מקום אין אדם מזכה אלא למי שהוא בעולם ובאן למי שאינו בעולם (כ' זעיכה, שם כחוני דיכ). ליבתו הרוח היו כולן פטורין תמן אמרי'ברוח של אונסי' היא מחנית' אבל ברוח שהעולם מתנהג בו חייב (מס צ"ק וד). שמיתתן של רשעים הנייה להן יהנאה לעולם ולצדיקים רע להן ורע לעולם (שם סנהי מז). עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה (כב יוסף בדיה דריב"ל, פסח' כ.). כי ישבו אחים

יחרו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם (כז יסודכ חמר רב, יבמ' יז:). עולם כמנהגו נוהג ושושים שקלקלר עתידין ליתן הדין (פ"ז כל:). בעונתו נברא העולם: לא היה העולם ראוי להבראות קודם לכן (קיי סנסומח, מדייר ברחשי ח, מיחודי).--דבר שלא בא לעולם, שאינו עדין במציאות: אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (צ"מ טז:).-ובסהמ"א, ואמר המשורר: והוא. מעורר מדי חדש בחדשו עולם וקורותיו ומובותיו ורעותיו כרצון הכורא אותו להודיע לבני אדם גכורותיו (רסב"ג, כתר מלכות). אם יחליק לך עולם לשון חשב אותו חובר חבר (מונ"ע, התרשיש מ פנ). אשרי רואה כל מוב עולם חציר יצמח תוך גן ירק ונצורת לב חשב תכל ובפניה ירק ירק (מס פו-פו), העולם כארגוי ומנעול ברול עליו כה וכה (כתֹב״ע, ערוגת החכמה ופרדק המזמה, כהכח ב, 99),--באשר יבין הנלבב את העולם ימצאנו אויב שלובש כסות אוהב (כ"י ח"ת, מנחר הפכינים לרשב"ג 68). נמצא כל העולם לענין מצות התלויות בארץ נחלקת לג' מחלוקות א"י וסוריא וח"ל (רמצ"ס, תרומ' לו ו). ומרב אהבת האל באשכול לואח תלה מכון עולם באשבול (כיי חריזי, חחכמונ' מע). העולם ים גדול ורחב ידים והאדם ספינה משוממת בתוכו (אנן נחן עע::). בי מי בעולם מסתפק במשמעותו (כ"י קמחי, ספר הגלוי 106). -- *בל העולם כלו: שאין כל העולם כלו כדאי כיום שניתן בד שיר חשירים לישראל (ידים ג ה). היה מחזר בכל העולם כולו ורואה אי זו נטיעה יפה ונוטעה כתוך פרדםו (ירוש׳ ברכי ב ח). של כל העולם בולו לקה שלו (של אותו חסיד) לא לקה (סס, נכלי יס:),--ועם ככי: וכל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו (שנו' ו יש). היה לי בעולמי גוי אחד צדיק ונחתי לו שכרו ופטרתיו מעולמי (כי סייה, ירושי סוטי ה מ). אבסקנטא לא אמר (ר"ג) אלא שכך ברא בריות נאות בעולמו (שס ברכ׳ עוב). בעון משכב זכור אמר הקב"ה אתה זיעזעתה איברך על דבר שאינו שלך חייך שאני מועוע עולמי על אותר האיש (כני למלי, עם עון). אחת לשבע שנים הקב"ה מחלף את עולמו (לי יופי בי רבי בון בשם רב זביד. שם שנת אנ). עולמך תראה בחייך ואחריתך לחיי העה"ב (ברכ' יז.). כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסוריו קיבל עולמו (זני ר' ישמעחל, ערכ' עוני). כך אמרי המב"ה לעולפו עולפי עולפי הלואי תהא מעלת

בשבת בתשעה ועשרו' לירח מרחשון שנת חמשת אלפים ושמנה עשרה לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן בפריש (טוסם הגט מרצינו יחיחל מסחרים, קמ"ג מ"ע, גירושי, קלג:). בארבעת אלפים וחמש מאות ושמנים Ascoli, Inscrizion מלכס, עולם (מלכס, לבריאת עולם 25). – גלגל עינו של עולם: הה"ד וישבו ויכאו אל עין משפט היא קדש לא בקשו להזרווג אלא לגלגל עינו של עולם עין שעשתה מדת הדין בעולם בקשו לסמותה (כי שמוחל בר נחמן, מדייר חסתר ח).--חדוש העולם: ואמנם העירותיך על זה שלא תרומה שהנה אפשר שישימך לחשור אדם יום אחר בספק שיספקהו על חרוש העולם ותוסת מהרה (כיש חים, מויכ ב כג). החלק הא' מצאנום ח' הא' חדוש העולם הב' השארו' הנפש וכו' (כ״ח קריסקט, חור ייי ג ו). → "חשק העולם: נתן בלבי חשק העולם לרדוף אחרי ימים והכלם אכן בהשפטי על כל נעלם ירא אני את אדני המלך (רמצ"ן, מרחש מקדמי עולמים, מלח מפנים לגיגר, 40). יסודי עולם: אע"פ שהן יסודי עולם אין מחזיקין מוכה לעצמן (ערוך ערך מרגל). - *ישוב העולם: להלן לגן עהן וכאן לישובו של עולם (כי סנינה, מד"ר ברחש" יג). עיר ישוב. - כבשונו של עולם: דברים שהן ככשונו של עולם (מגי' יג.). -- ובסהמיאו והרוני אני מכאר לכם ראשי פרקים מאלה הדברים שהם בבשונו של עולם (כמב"סן חגר׳ לחכמי מרשליה). - מציאות העולם: היה (הכורא) נמצא ראשון קודם מציאות העולם (כ״י אברבאול, מפעלי אלהים ב ה). - בוף העולם: חמש עשרה נשים פומרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היכום עד סוף העולם (ינמי ה ל). ביצד מאיימין את העדים וכו' הוו יודעין שלא כדיני מפוגות דיגי נפשות וכו׳ דיני נפשות דמו ודם זרעותיו תלויים בו עד סוף העולם (סנסי ד ה). אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו (שס גמרי עו.).-ובסהמ"א: דור הולך ודור כא מאנשים וכעלי חיים וצמח והיא כן עומדת עד סוף עולמה (ר"י ח"ת, חו"ד לרסע"ג ח ד).--סתרו' של עולם: לכך משה אמר יושב בסתר עליון הקב"ה שהוא יושב בסתרו של עולם הוא רואה הכל ואינו נראה (מד"ר במדי יג). -- עניי עולם: תמחוי לעניו עולם קופה לעניי העיר (צ"ב ס:). - "עניני העולם: ומהם שהכומה כאלהים יביאהו במחונו לפנות את לבו מעניני העולם וליחר לבבו לעניני העבורה (כיי חיים, חויים, הבעחון פתיחי). וביון שאתה עושה זה

חן לפני בכל עת כשם שהעלית הן לפני בשעה זו (כ׳ ינתן, מד"ר בכחש' ט). אמר לו הקב"ה (לאל"ף) עולמי זמלואו לא נבראו אלא בזכות התורה (כ' סלעול נכ אנון בשם כ' חחח, שם שה"ש, רחשו כחם פו). אומה שעשתה שלום כיני ובין עולמי שאלו לא קכלה תורתי הייתי מחזיר עולמי לתוהו וביהו (נשם רי ירמים, שם, שוני שוני)-ואמר המשורר: כי אתה מקום עולמך ואין עולם ד מקומד (כ"י סכיני, מסכמוני, הקדמ' 5). - *ובמשם' זמן החיים שבעולם: אשת אחיו שלא היה בעולמו (יצמי ה ה). שני אחין בעולם אחד ומת אחד מהן בלא ולד (שם גמרי, יעוֹ). וישב שם עד עולם והלא אין עולמו של לוי אלא חמשים שנה (ירושי ברכ' ד ה). ועבדו לעולם כל ימי עולמו שלרוצע (קטע מכיי דרשנ"י, JQR. 1904, 445).--וסומך לשמות, אבות העולם: ולמה מוכירין את דברי שמאי והלל לבטלה ללמד לדורות הבאים שלא יהא אדם עומד על דבריו שהרי אכות העולם לא עמדו על דכריהם (עדו' ל ד).-- אפות העולם: ככל יום ויום אומות העולם משלחין נוטריהן ומשיאין את התורה שהיתה כתובה בשבעים לשון (כ' יודה, ירושי סועי ז ה). מיד יחרה אפו של ארמילום הרשע ויקבוץ כל חילי אומות העולם לעמק החרוץ זילחם עם ישראל זיהרגו ממנו תילי תילים וינגפו ישראל מעם ויהרג משיח ה' ובאים מלאכי השרת ונוטלים אותו ומטמינים אותו עם אכות העולם (חוחף המשים, ביהמיל ילינק ב). ועיי אמה.--"אנשי הַעוֹלַם: ומי הוא זה מאנשי העולם והשררה שלא יתן אתונות עשרים ועירים עשרה (עמנו', מסני באי עולם: בראש השנה כל באי העולם ..(-עוברין לפניו כבני מרון (כ״ה ל ג). והלא אם מתכנסים בל באי העולם לבראות יתוש אחד ולהכנים בו נשמה אינן יכולים לכראותו (ספרי דנרי לג). וכי מה צורך לבאי עולם בכך (שס מ). הרי כתר תורה מונח כדי שלא יתן פתחון פה לכאי העולם לומר אלו היה כתר מלכות וכתר כהונה מונחים הייתי זוכה בהן ונוטלן (עם נמדי קיע). ועי' בוא, פתחון. -בריאת העולם: שאין כתיב בהן יצירה מתחילת ברייתו של עולם (ירוסי כדה ג 3), אין בכת האדם למצוא עומק השוב ר"ל התחלת בריאת העולם והרע הוא הפסרו (דונם בן חמים, פיי ספי יליכה ל).--ובפרט במגין השנים: ושוב כותבין (בגם מקושר) בשמה (השנת) [המישית] בשנת כך וכך לברואת עולם (מרוך מרך גט). בשלישי

בעניני עולמך הכלה כל שכן שתעשה כפלים בעניני אחריתך הקיימת (שם יחוד המעשה ו). -- עםקי העולם: בודקין על אדם נאמן ושיש לו כח בעסקי העולם כדי לשמור גלמים ולהרוית כתן ומעמידין אותו על הקשנים (רמצ"ם, נסלות י ו). - *פירות העולם: אמר קונם פירות העולם עלי הרי זה יפר (ספרי נמדי קיה). -- "צורת עולם: חותם תורה ניתן צורה ספר נקרא צורת עולם כי כו ניבר רמן יכיא מפי גביא על כל געלם (ר"י חבן לטיף, לורת העולם, הקדמ").-- צרך העולם: אלו לדבר שאינו צורך העולם 1) כו היו עובדין היה מבטלו הרי הן עובדין לחמה וללבנה ולכוככים יאכד עולמו מפני השומים (נ"ז דו).--ובסהמ"א: והמתעסק בהן אינו מתעסק בדבר ריק אלא בדבר שהוא מצורך העולם והמצות ואני רואה חכמת המנין ואם שהיא מצורך העולם ומועילה בעסקיו ובעסק מצות רבות אינה קשה להבין (כלב"ם סנשיל, סמשימה והמשבורת, הקדמי "קיום העולם: כל א' וא' (מן המלאכים) ממונה (2 על י"ב אלף ממוני' אחרי' והם ממונים על קיום העולם ואלה בקי מאונים וכו' (כ״ת קורדוציכו, פרדק כמונים כג א). - *קרקע עולם: בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה מהורה (שמוחל, כדה כז:). ראש השנה של עוֹלַם: התיב ר' יודן בר פליא קומי ר' יונה הרי חרוכין הרי הן חונטין קודם ראש השנה של עולם והן מתעשרין לבא (יכושי שניעי ה א). - רבון העולם: עלה ספר משנה תורה ונשתמח לפני הקב"ה אמר לפניו רבון העולם כתכת בתורתך כל דייתיקי שבטלה מקצת בטלה כולה וכו' (כיים כן יוסי, ירושי פנה׳ בו). אמרה רבון העולם אתמול אמרת לי הרבה ארבה את זרעך והיום הוא מת מיד ויקרא מלאך אלהים אל הגר (לי ברכיה, מד"ר שמות ג). בקשו מלאכי השרת לקטרגו (על ישמעאל) אמרו לפניו רבון העולם אדם שעתיד להמית בניך כצמא אתה מעלה לו את הבאר (שֹס). וכיון שהיתה יולדת עווכת הנער ומוסרת אותו להקכ"ה ואומרת רבון העולם אני עשיתי את שלי ואתה עשה שלך (כי יהודה, עם כג).-רבונו של עולם: כך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם לא חסיר אני וכו' (צרכ' ד.). אמר לפניו רבונו של עולם אני ראשון של אותיות ולא בראת בי (את עולמך) אתמהא (מד"ר בכלפי ל,

י (מול ב לי פול בי מולים ברפוי (מול ברפוי (מולם ברפוי (מולם ברפוי (מול ברפוי לעולם.]

סילוד'). - "רבון כל העולמים: רבון כל העולמים לא על צדקותיגו אנחנו מפילים תחנונינו לפגיך (מפלח השחר).--*שביעית של עולם: ובשביעית יצא שביעית של מבירה לא שביעית של עולם (ירום' קידום' ח שמאל של עוֹלם: וצריך לכתוב בימינו ואיטר - .(3 בשמאל של עולם שהוא אליו ימין ושולם בשתי ידיו יכתו' בימין העולם (ספ' סמכומה, מפילין כה, דאה קנה פירשנו). --*תקון העולם: התקין רבן גמליאל הוקן שלא יהו עושין כן מפני תיקון העולם (גיעי דב). אין עושין כתוכת אשה מן הממלמלין מפני תיקון העולם (מוספתי כמוב' יב ב). חלוקח מביא ביבורין מפני תיקון העולם (ירושי דמחי כי ע).--נבסחמ"א: כל אותם הימים שמיטפל כאבדה קודם שימכרנה בביי דין אם האכילה משלו נומל מהכעלים כלא שבועה מפני תיקון העולם (שו"ע מו"מ לצידה רפז כו).--העולם הוה, העולם הבא, העולם הנצחי שאחרי המות: אלו דברים שאדם אוכל פירותיה; בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כבור אב ואם יכו׳ (פחה ל ל), יגיע כפיך כי תאכל אשריך ומוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא (צן זומל, לנוי ד ל). העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא (כי שקנ, שם שו). גרולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא (שם ויו). - חיי העולם הבא: קנה לו דברי תורה קנה לו חיי העולם הבא (הלל, שם בו). יצתה בת קול ואמרה בולכם מוומנין לחיי העולם הבא (כ׳ פרנך בשם כי יוחנן, מו"ק ע.). - חלק לעולם הבא: כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא (סנסי יח). היום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא ויש לך חלק בו (מד"ר צמדי כב). - בן העולם הבא: כל שקבוע בארץ ישראל ומדבר לשון הקדש וכו' יהא מבושר שבן העולם הבא הוא (נשם ר"מ, ירושי שקלי ג ד). איותו בן העולם יהבא וה הסומך גאולה לתפלה של ערבית (כ' יוסכן, בככ' ד:). - ובתפלה: אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנכרא העולם אתה הוא בעולם הוה אתה הוא בעולם הכא (מפלי השמר).--ובסהמ"א: וכשראו הכהנים שבשביל כן נתמעמה האמונה של עולם הכא התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם (ערוך ערך עם). ואמר המשורר: שם יחליפו כח ושם ינוחו יגיעי כח ואלה בני נח ובו נועם כלי תכלית וקצבה והוא

בית זבול ארמון ומירה (עמכו', מסני ס). אשה אשר תמות בתולה אין לה בעולם הגשמות חלק (מס מסב' עז), והיינו שברא העולם במדה"ד דהיינו ההנהגה הרחוקה כדפי' ראה שאין העולם מתקיים ירצה אם תתרחק לעולם הכחות שהיא הנהגת שם אלהים (כיינג קורדובירו, שעור קומה, בונה עולמות ומחריבן). בי כל זה בחי" הכתים והוא נקרא עולם אצילות אשר ב<mark>תוכר</mark> יושב האדם העליון וכו' ואח"כ נכרא עולם הבריאה (כח"ו, היכי חצי"ע). מתחילת בריאותו של עולם רמו לנד אלה העולמות אבי"ע ארבעתן באופן זה כי בעולם המלכוש הוא אור לבושו שנא' עליו עוטה אור כשלמה רמז לנו עולם האצילות אשר כל הנאצלים נאצלים ממנו (ר"ן בר"י אלחנן, עמ"ם, עולם הבריאה ג). וצדקו בוה דברי ספר הוכרון שאמ' שהספירו' הן זו אחר זו כשלשלי דהיינו דווקא במצב הזה שהיו בעולם הנקורות ובעול׳ התוהו (שם, עול׳ התוחו יצ). עולם הנקודים והוא עולם התוהו ועולם התיקון עולם. הנקודים הנא מה שהאצילות עם כל ענפיו היו הולכים ונעשים כאומן העושה כלי מחתיכת עץ (רמס"ל, פססי מכמה לו-לו). וכל אלו הם סוד הגבורות והדינים ווה הוא הנקרא עולם התהו (עמנוחל סי כיקי, משני חסידים פב). ולממה הכלילות הנמשך מן הכתר יקרה אל הכל וישיגן כלם הניצוץ של הכלילות הנוכר וגם בעולם התיקון (ריינ בר"י חלחנן, עמייה, עולם החוחו י). ולעשות לו הכנה כדי שיתוקן בעולם התיקון (שם יו). חלק האצילות והיא נשמה נקראה כשם אלוקית וחלק הב׳ אינם אלוקית ונקראי׳ עולם הפירוד (כמס"ל, סוקר ומקצל 2). ובשבתי פה אינני יודע מן הענינים המתחדשים בעולם היהודים אלא במקרה (סלל החסר מארץ כוד, מכתי ע"ד ספרי הרמצ"ם, חמדי גכחי, עדלמן יה:). - ועם תאר: זהצורה הואת אשר אינה מתדכקת אל ההיולי הוא צורת המלאכים והשרפים והנפשות וכל הצורות המיוחסות אל העולם העליוני (כלכ"ם הנשיח, הגיון הנפש, ב:). השם הנשגב לבדו ברא בעולם העליון תשע עגולות גדולות סובכות את הארץ שהוא העולם השפל (לחצ"ע, ספ' המספר 1). ווכר שלש פעמינו קרוש כנגד שלשה עולמות עולם העליוך והוא עולם המלאכים והנשמות ועולם התיכון נהוא עולם הגלגלים והכוכבים ועולם השפל והוא וה העולם והנככד בות העולם הוא האדם ואמר שהוא קדוש ומרומם ונעלה מג' העולמות וכשני

העולם הבא (רשב"ג, כתר מלכות). וחקים צדיקים הוריתנו להנחותינו במעגלי ישר ובו' ולפדות נפשותינו מסומות חומן ומן תאות העולם הוח (כי נסיי, יי׳ שפחי מפחח, בקוף חו"ה). כן לא תתחבר בלב המאמין אהכת העולם הזה ואהכת העולם הכא (כ"י ח"ח, חו"ה, חשבון הנסש ג). שער פרישות מהעולם הוה ואהבת העולם הבא אמר החכם מולות העולם הוה על הבורא שאין ממרין אותו כי אם בו וכו' (הות, מבתר הפכיכים לרשב"ג 63). ואמר שחכם ראה אדם אחד דואג אמר אם ראגתך על העולם הוה כבר הינת 1) לך אלהים ממנו ואם דאנתר על העולם הבא יוסיף לך האלהים דאגה (שם 58). ולא יאמר באביו ובאמו ולא יאמר כך יוכה לעולם הבא (ספ׳ הסידים התתקלב). אמר החכם העזלם הוה למי שוגבר עליו (פכיכי המלילות, גכזי פערצורג, הולי גורלכד). עשה מה שתמצא ידך בעולם הוה כאלו לנצח חיתך ועשה מה שתמצא לעולם כאלו הגיע זמן מותך (שם כא). ואמר הכון לעולם הזה כאלו לעולם תחיה (כ"י צן זבחרה, שעשוע' ז, דודמון 73). ואמר הכון לעולם הכא כאלו מחר תמות (שס). כי גרושי תכל המה נשואי העולם הבא (עמכוי, מסברי יע). ולכן תעבוד בעולם הזה עבודת מי שיחיה לעולם וחשוב לעולם הבא כמו שימות למחר (קוד הקודות 127). וצוה פילוסוף לתלמידו ואמר לו די לך מן העולם הוה מה שישריפך לחם חקך ומה שירוה צמאונך וכו' (כ״ת אלדני, ש"ח ס'ע). -- ובלי הא הידיעה: בעולם זה זרע זרע צדקה ומי מהר זרוק כו עת זרוע תהי קוצר בעולם בא אלומות אשר תלאה לנשאם על זרע (ר"י סריזי, ספי הענק לג, ספי זכרון להרכצי). עורה אגוש מרם לעולמך תפע וקח צידה בעולם זה (שם כה). ובלי הזה: ולא נמה עם אל העולם עד שנמו מן התורה (כ"י ח"ח, חו"ה, הפרישות ב). -- ונסמך לשם: בראתיו עולם הבריאה שם נשמות הצדיקים וגנזי ברכה וחיים (מסכי אלילות). יצרתיו עולם היצירה שם חיות הקדש שראה יחוקאל כן בוזי הכהן (שס). אף עשיתיו עולם העשייה שם אופנים ומקבלי התפלות והבקשות (שס). הנה יתכאר כן לפי שהמציאות בכלל ג' חלקים עליון והוא עולם המלאכים אמצעי והוא עולם הגלגלים שפל והוא עולם היסודות (כ״ם קרישקש, אור יי בוג). ומי יבנה יבעולם הגשמות

[. [הניח בבאור.]

העולמות יקדישוהו וירוממוהו כתהלתם והאדם גם כן בעולם השפל (כד"ק, ישעי וג). והיינו מוד אומרו והיה אור הלבנה כאור החמה והמעם שהנשמות נתקנו וקנו עולמם בעולם התחתון והגבירו המוב על הרע (ר"מ קוכדובירו, שעור קומה, צוכה עולמות ומחריבן). ויביבו במקרה עולם התחתון תכונותיו מוצאיו ומובאיו איך בקשר זה בזה בשלוב (נשים, די כוסות, כוס ציד הי ז). ---יולם גרול, macrocosmos, עולם קמן, macrocosmos חעולם הגדול הולך על ד' מבעים וכן העולם הקמן שהוא האדם (כיי ליים, מקון מדום הנפש לכשבייג י). אמר מי שקנה הרב במעם והכיר כל אלו הצרות ומושל בתאוות עולם קטן בעבור עולם גדול אשריו ואשריו (הוא, מבסר הפנינים לרשב"ג 69). החבמה תחיה האדם שהוא עולם קטן (כחב"ע, משלי ג טו). בצלם אלהים האדם עולם קטון או העולם אדם גדול כמאמר יחוקאל וכו' (הוח, שיטה רחשונה מפיי התורה, חו"כ ב, 214). ולמה נקרא (האדם) עולם קטן ונקרא עולם גדול הנה אלו הענינים כלם מיחור נפש החכמה הפילוסופית להעתקות ממחזכי העיוכים לחבוחמד חלבזלי (כ"י פרים) שרק יי בקגולת נפש החבתה, שם 197). ועל בן נקרא האדם עולם קטן לפי שיש בו דמות מכל מה שבעולם גופו במעלת העולם הגשמי ונפשו ההכמה במעלת העולם הרוחאני (רצי יוסף מצן לדיק, העולם הקען, הקדמי). ולהיות הענין כן נק' האדם עולם קטן לפי שבמתכונת גופו ונשמתו הוא דוגמא לכל העולמות (כ"י מפיסח, מנחי קנחי 87). אנולם חדש: כל מי שנאמר בו היה ראה עולם *****---חדש (כי לוי, מד"ר בכחשי ל). - "עולם החדש, ובפרט אמריקה: ווה עולם החדש שמצאו הוא גלגל מובדל מהקודם ורחוק ממנו מצד הצפוני שהוא היותר קרוב כמו שלש מאות וחמשים פרסה בקירוב (אמונת הכמים -ד, לא.). ועתה נדבר מעולם חדש הנמצא ווה אמעריקא הנתגלה ע"י קאלומבום (חרחות עולם כח). וקראוהו עולם חדש לגדלו ואורבו (פס כע), והחלק הב' הוא מה שאנו קורין עולם החדש או אמריק"א והחלק הזה העליון הוא מתחיל ממדינת פורמוגאל וכו' העולם החדש הזה כפי המורגל כפי ההמון לא נודע ממנו בימים הקדמונים (כ"י מוסקאטו, אולר נסמד לכוזרי ציט, יט:). והוא החלק העולם החדש שקורין נאבא שונדע אשר שם יבשה רחבת ידים (דוד גנז, נפתד ונעים ג קד). פימן ע"ג ממציאות עולם חדש הנקרא אמוריק"ו (שם עג). וברבות העתים נתישבה מהם כל העולם

החדש (מקום ישראל של מנשה בן ישראל, יז.). וכנגד זה מצאו בעולם החדש אנשים לבנים ומגודלי זקן (שם יע.). "שבעולם: מניח אבי כל אומניות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה (קידושי ד יד). כל שמעשונ מרובין מהכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועשין ושרשיו מכובין שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו'אין מזיוות אותו ממקומו (לצו' ג יז). בני אם אתה נותן לי כל כסף ווהב שבעולם איני דר אלא במקום תורה (כי יוסי בן קסמח, שם ו ט). אמר לו רבו אתה יודע בי שאלו היו נותנין [לי] כל ממון שבעולם אין אני מבדה (מכי' משפע' כ). וחרי כל האומות שבעולם אומרים שבחו של הקב"ה אבל שלי געים וגאה לפניו יותר משלהם (שם בשלח ג). שבתחלה הוא מותר בכל הנשים שבעולם והיא מותרת בכל האנשים שבעולם קדשה הוא אוסרה והיא אוסרתו (כ' יופי, יצמ' לה.). בנוהג שבעולם אדם נכשל בעבירה ובו' (יכוסי סועי ל ז).-- ועי' נהג. -ולהפלגה: אמרו לו (ר"ג רב"י ראב"ע ור"ע למין אחד) רשע שבעולם אין אדם רשאי למלמל בתוך חצירו בשבת אמר להם הן אמרו לו עליונים ותחתונים חצירו של הקב"ה (מד"כ שמות ל). שהיינו כאתד וגנבנו כאחד וגולנו כאחד ועשינו כל מעשים רעים. שבעולם כאחד (שם קהל', מעוום).--ובסהמ"א: כירה גרופה וקטומה משהין עליה כל תכשיל שבעולם (כ"ן על הכי"ף, שנת יו:).-"בעולם, בעין תה"פ במשמ׳ סתם, בלבד, אינו אלא'), -bloss, nur; ne... que, seule יקנו בתחלה מכסף : ment; just, only שקנה ושטר לראיה בעולם (מלמידי כב יהודתי גחון, סלכי פקוק' 51). אמר רב יוסף על מי אתה סומך על שמר שמר חרש בעולם 2) הוא (שם 69). והלכה שאין קירושין תופשין כאשת איש ואם אדם [קרשה] קירושין בעולם קידשה ולא כנסה אינה צריכה גם ממנו (שם 98). וגם חליצה בין שנכתב ביום ונחתם בלילה כשר שלראיה בעולם הוא (שם 100). ואשה שהפילה שיליה בעולם אע"פ שאין בר וולד נאמר אין אפשר לשיליה בלא וולד (מס 102)-הפלגת דברים בעולם הוא (משוי גחוני קדמי, קקל קיד). אל תאמרו מים מים שאין שם מים כל עיקר

- בלום.]

[[]מן הארם' בעלמא.] (יו

מן הארם' חספא בעלמא, כלומ' אינו שוה (2

אלא דמות בעולם נראית (כ״ס, סגין ידן). אבל גבי לויתי ממך מנה דהיינו נפילה דרבים שיש לחוש מאיש אחר בעולם נפל ואיש אחר בעולם מצאו (רשב"ס, ב"ב, קעב:). בת כהן שבא עליה ישראל זכו' הובר עוברה הרי זו מקולקלת למפרע עד מי יום שכל המ' יום אינו עובר אלא מים בעולם הוא חשוב (רתב"ס, מרומ' ה ג). דובמשמ' יושבי העולם, בני אדם: שרגילין העולם לומר איני אומר כנגדך הרעה שהקורה לי (ערוך ערך קבל). כדי שאם יבא למכור קרקע לא יבינו העולם שהוא דחוק לפרוע מעות (כש"י, ב"ב מב.). וגם מה שאומרים העולם לכך אומרים קדיש בלשון ארמית לפי שתפלה נאה שבח גדול הוא על כן נתקן כלשון תרגום שלא יבינו. המלאכים (מופפ' בככ' ג.). ומה שהעולם אין בוהרין עכשיו כוה לפי שאין אותה רוח העה שורה כאלו המלכיות (פס יומי. ע"ו:). ומה שנהגו העולם להרליק הנר מי"מ לחבירו ואין מדקדקין אם הוא לילה וכו" (שם ביל' כב.). והעולם נהגו שלא להגעיל כלי שיש בו שלאי (רי"ץ מוינה, חור זרוע, ב, פקחי, נה::). שלא להוציא לעו על קרושין הראשונים שהעולם יאמרו אין קדושי שליח כלום (מכזכי, קדום' מקו). ודרך העולם למחול טעות עד שתות (עוחו"מ הוכחה רכו). נהגו העולם שלא לאכול בפסח לא גבינה ישנה ילא דגים מלוחים (הלצוש או״מ חתו ה). על מה ששואלין העולם לפי סוד העבור היכן חיה נשמתו וכו' (הרקנעי ל, לד:). ביון שהעולם מבשלים אותו לאכילה וכו' ואפשר שעל זה סמכו העולם לברך שהכל על הקאוי לצאת ידי ספק (מורפורגו, שמש לדקה, שו"ח, יב::). לכד נהגן העולם לתת האפיקומן תחת המפה זכר לצרורות בשמלותם (חזקוני, פיי התוכה, שמוח יב לד). והעולם בהגו לכרוך שליש ולא לעשות חוליות (לכדת, החגור, ג:), אומרים העולם שהוא יסוד ר' יגיי (שד"ל, מצוח למהז' צני כומא, י).--*ומ"ר עולמים: רבון כל העולמים בן הגון להם שתתן להם ותהרגם (מוספת' סוט' ו ז). זוכה ונוחל שני עולמים העולם הזה והעילם הכא (כי יוֹסי בר תנינה, ברכי נה.). --ובסהמ"א: ובצאת הדברים מן המציאות אל האפיסה ומן האפיסה אל המציאות יתכן להמציא עולמים רבים (יוסף כן לדיק, העולם הקען מנ).-- *ועוֹלמוֹת: סכותה לראשי ביום נשק וכו׳ ביום ששני עולמות בושקין זה את זהי העולם הזה יוצא יהעולם הבא נכנס (ירושי יצמי טי ג). ביצחק וכוי ביית

תרי בן שהוא עתיד לנחול שני עול מות העולם הוה והעולם הבא (כי הוכם, שם כדכי בינ). רוכב על כרוב קל שלו ושש בשמונה עשר אלף עול מות (ע"ז ג:). שבעה הכלים שאמר קהלת כנגד ז' עולמות שאדם רואה (מד"ל קסלי מ). וביציאתו (הילד) בוכה ולמה מפני שמחליפין לו שבעה עולמות באותה שעה (סדכ יליכס סולד, ביהמ"ד יליכק מ, 154).—ובסהמ"א: בתיב כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו מלמד שברא הקב"ה ארבע עולמות וכו' (מקכ' מלילום). יש עוד ע' עולמות בסוד הבי' שהיא ע' שמשם השפיע ע' שנה לדור הם אלף אלו הם אלף דורות אלף עולמות (כ"ת קוכזוניכו, שעול קומה, צוכה עולמום ומסיצו).

עוֹלְמִית, מייִר נק׳ עוֹלְמִית, עוֹלְמִית, מייִר עוֹלְמִים, מייִר עוֹלְמִים, ewig; עוֹלְמִיּוֹת, –א) מה שהוא לעולם, נצהי, לית המובה : éternel; everlasting העולמית אשר אם יגיע אדם אליה תכלה עינו תמיד להגיע אל מה שלמעלה ממנה (כ"י ל"ם, סקו' מדוי הנפי לרשב"ג ט). ומהענין הזה משוכה נצחת כלומר תמידה עולמית משקלו נפעלת ועקרו ננצחת (הול, ספי סשרשי לריב"ג, כלס). כי זה המות ירצה לומר בה המות הנצחיית והעול מיית אשר תהיה לנפש האדם הרודף לתאוות החושיות (כ' זכחיי מבכללונה, פיי משלים כז, השחר ב, 219). כי בידיעת הכללים אלו תנחל חירושה העולמית הנצחית אשר לא תפול תחת גבול ההעדר (מכתי מיוחק להרמצ"ס, חמדי גנוז', עדלמן, מצ:). והבל בא להוכית האדם שלא ישה אחר גופו ולא ישים השתדלותו בו לפי שהנמיח ההיא היא מומאה עולמית (כ"י בכי אנטולי, מלמד החלמידים, פע:). לפי שידוע שהאשה החומאת תחת אישה אין ספק שדבר מכרית גרם לה לשכחה את חשם וענשו לסלק מעליה אימת בעלת ולקנות לה שם רע עולמי בין שכנותיה (שם קכו.). וכן ראו בכל דור ודור לכל אנשי חשם הנמצאים בכל דור ודור שילך לפניהם שכלם לתור להם מנוחה עולמית בשלשלת הומנים העוברים על האדם (שם קל:), הדבר הנעדר אפשרות הגעת התועלת ראוי שירחה דחוו עולמי (כ"י מסיר ליחון, כופ' לופי ב יג). והסכה בהשחוקקם כל דבר שדעותיהם מבולבלות לא נתישבו עדין על מה שראוי מהענינים העולמיים ואין סברותיהם קימות (שסג יה)., אחר שהש"י ייער לישראל בשבועות האלה לגאול אותם מזו הגלות

באולה שלימה עולמית מ"מ לא מאסם ולא השליכם מיאום עולמי והשלכה נצחית (כ"י נ"ר חברהם, חזוק יאמונה א כח). נבואת משה באמון אין למעלה ממנו אהוא אמון עולמי (כ"ח בכ" חליה הקכחי, ען חיים לע). weltlich; של העולם הזה, מה שאינו רותני, י לפי שקצת המוענים : mondain; worldly, secular עלינו יבווונו לפי שבתורתנו לא ימצא בה גמול ולא עונש אלא עולמי (כחב"ד, חמו"ר 39). ובמה שלמטה מזה מן החדושים העולמיים והעתקת המלכיות שיצאו באמצעיים (שס 86). אחר שקנה מן הקנינים העלמיים ומן המתכות והצמחים או משאר הקניבים (כ"י ח"ח, הקו' מדוי הנפ' לרשב"ג, ג, הערה שנו). אבל כוחות המדה השנית הן מותרי הדבור ורב חברת בני אדם וכו' והקנאה בהם בקנינים העולמיים וכו' (הול), מו"ה, עצודם החלהים ה). אך תועלת הבטחון בעולם מהם מנוחת הלב מן הראגות העולמיות והשלוה מנדנוד הנפש וצערה לחסרון תאוותיה הגופיות (שס, הנטחון פתיח'). לא עמדנו על איזה מלאכה מן המלאכות טובה לנו ויותר ראויה לבקשת המרף והבריאות והמוב ולא באיזה סחורה ובאיזו דרך ובאיזה מעשה מן המעשים העולמיים נצליח כשנתגלגל בהם (שם ד). ופנו נפשותם ולכותם לעניני תורתם ועבודת אלהיהם לכבודו ורוממותו ולשמור מצותיו וגופותם עולמיות מלבותם רוחניות (שם, להצח יי' ז). ומישר כלי המחשב מפנה אותו מכל אשר קדם מהמחשבות העולמיות (סול, סכוזכי ג ה). אלה דיניו יתברך העול מיים (שם יש). וכאשר יגיע קצו יאבר גנו העולמי ויזבור אוצרו ומעשיו ומצאם בלתי מספיקים להיות כופר בפשו וישלים עליו כעם הכורא ויענישהו העונשים המרום עובש נצחו (כי ידעיה הצדכשי, ספי הפרדם א, אולה"ם ב, 4). ההצלחה השנייה והיא הצלחה רוחנית בחכמת האדם בהנהגת עולמית (רש"ע פלקירה, רחשי חכמי 6). ונתינת עורף אויביהם ואריכות ימים עולמיים ונתינת שובע בארצות מרבוי כסף ווהב (כי ילחק חצו לטיף, חגר' התשובה 57). כי כל הרעות העולםיות אינן רק מצד מעום ההסתפקות כני אדם בהכרחי (דוד בן יו"ע בן בילח, יסודות המשכיל ז, ד"ח נה). ולא יבקש היותו ראש ופרנס על הצבור בעסקיהם העולמים (פריפוט דורחן הלוי, מעשה חפד, הקדמ' ב). והיה הכתב באוצר למה שירצה האדם וכירתו בהשתדליותיו ועסקיו העולמיים (שם ה, 34). לפי שהיתה תלמודו מכוון

אם להתעדנו בעיון ואם להתכבד בן שהם כלם דברים עזל מיים (ל" לזכנלל, נחלי לזכנ ד"ה הלמד ע"ה ללמד). ולפי שרוב עסקי האדם ועניניו העולמיים הלא הם להתמדת בבודו (זס, כל התקיים לת החוכה). הלא הם להתמדת בבודו (זס, כל התקיים לת החוכה) אם אין על מה שיסמובו מאיוה מעשה ופועל עומד (כסלות לנית דוד ד כל, מת). ולבש בגדים אחרים שלא מהעולמיים מזרי הוראה שיצא מדעתו לבחור בחיי הפרישות מעולם הוה (זס זמנ, ענ.). והנה בפי מדרגת השפעתם של הימים האלה (שבת ויו"ש) כן הוצרכנו לינתק מן העסק העולמי וכפי איסור המלאכות בהם לתתגנב מעם מעם בחיי האיש הישראלי (כ"ל לויםל, להתגנב מעם מעם בחיי האיש הישראלי (כ"ל לויםל, צע"י ג, השקסה לעונה, יג.).

:immer; toujours; for ever לעוֹלם, סס"ם –לעוֹלם: במי שבא לכלל עוני הכת' מדבר יצא נשיא ומשיח שאינן באין לבלל עוני שקדושתן עול מית (מוספת' שנוע'ילו ו). הפר לאשתו הפר עולם ית הפר לעבדו יצא לחירות משלים נזירותו (מד"כ נמד' י). ---ובסהמ"א: שומרת יבם שנשאת בלא חליצה אם אין לה בנים תצא מוה ומוה מבעל בגמ ומיבם בחליצה ואסורה להן עול מית (מלמידי כב יהודתי גחון, הלכי פסוק' (109). כיון שבנפילה ראשונה לא היתה ראויה לו אט"פ שכנפילה שניה היתה ראויה לו אסורה שליו עולמית (והזהיה ויקרי, פה.). בי יד על כם יה ידו של הקב"ה הורמה לישבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עול מית (כש"י, שמות יז עז). לצמתות לפסיקה למכירה פסוקה עולמית (הוא, ויקר' כה כג). בלע המות יכסנו ויעלימנו עולמית מישראל (הוא, ישעי כה ה). ואחרים הוציאו ומנם כולו בגשמיות לבד ויצאו ממנו כאשר באו כלעומת שבא כו ילד והפסידוהו כולו הפסד עולמית (כ"ם ל"ס, פין הכ"ות לחצות יע.), נוהג שבעולם אשה ראשונה שאדם בועל אהבתו תקועה בלבו עולמית (סזקוני על המורה, ברחשי כט ל). -- ואמר המשורר: הלחזות בנעם אדני צמית ולשרת פניו עולםית שובי שובי השולמית (כ״י סלוי, יקכה מיקר). בחרתי היות לך לריע ולעמית ולהיות שמי חרות על לוח ספרך עולמית (עממי, מקב', nimmer, nie; jamais; הקדמי).--וביחוד עם שלילה, never: עשו לו (לגוי בשבת) ארון וחפרו לו קבר יקבר בו ישראל ואם בשביל ישראל לא יקבר בו

עולמית (שנח כנד). פקח שנשא פקחת וכו' נתחרש הוא או נשמתה אינו מוציאה עולמית (יכמ' יד ל). הצורם באוון הַבכור הרי זה לא ישחם עולמית (נכור׳ הג). וכולן שחזרו בהן !) אין מקבלין אותן עול מית (כ' מחיר, מוספחי דמחי ב ש). אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות מקבלין אותו בסבר פנים יפות ומעלין ומושיבין אותו עמהם אם יש ממש כדבריו פמרוהו ולא היה יורד משם עולמית (שם קנהי עג). קצצה מתכוין רי אליעזר אומר משיולד לו נגע אחר ויטהר הימנה יחכמים אומרי אין לזה מהרה עולםית (שם נגע' : ס). ר"א מימים ימימה מגיד שאדם צריך לבדוק את התפלין אחת לשנים עשר חדש וכו' דברי ב"ה בית שמאי אומרים אינו צריך לכדקן עולמית (מכיי to יז). הנושא מעוברת חבירו ומניקת חבירו יוציא ולא יחויר עולמית (כ' מסיר, ירוש' סוט' ד ד). הוציא לו (לחברו) שם רע אין לו מחילה עולמית (כ' יופה, שם ב"ק מ י). נפל ליד דיין לא יוציא עולמית (נייני ז.). החוצב קבר לאביו והלך וקברו במקום אחר הרי זה לא יקבר עולמית (סנס׳ מז:). כלי נתר אין לו מהרה עול מית (כ' יוסי ח"ר חמי, ע"ז לג:). אמר לו הקב"ה (ליעקב) ואתה אל תירא, אם אתה עולה אין לך ירידה עולמית לא האמין ולא עלה (מד"ר ויקר' כט). — ובסהמ"א: היעסדו דברי מרדכי האומר שלא ישתחוה עולמית כי הוא יהודי (כש"י, חסס׳ גד). ושופר של תקרובת ע"ו אפילו של גוי לא יצא בו דתקרובת ע"ו הרי היא כמת שאין לה היתר עולמית (ריעב"ח, מקכ' ר"ה ג, לע::).

ינולן, ש"ו, מ"ל עולנים, עוולנים, כמו עול: והנה אשר ימית עצמו בגלל הכעם הנה אינו עולן בענין המיוחד (יוסף כספי, קלול ספי סמוסל ה, כ"י ועיקן). ואמר (הפלסוף) כי האדם הפועל השווי יקרא שוה והפועל בלא שווי יקרא לא שוה או עולן (סול, קילול ספי סמוסל ה, כ"י ועיקן). והמדברים שקר במו"ם שעושים עם גוייה גורמים חילול ה' שאומרים הגויים ידוע הדבר שיהודי שקרן כובן עולן (כ"ל סלפו, עוו לנים במעות בלא אונם או בעיוות מאונים עוו לנים במעות בלא אונם או בעיוות מאונים רעים ובעיוות משקלות ובכפף ובמעות גם הבנים רעים באותו עגיין (ספי ספילים).

וֹ) [מדברי הברות וכדום'.]

"עַן לַנוּת, שינ, במר עולה: אמנם הנלקחים בעולנות הם אם הדברים אשר ראזי שתפול בהם המחילה (ריי מקיר ליחון, נופח לופיס ב ו),

עורת שע עולתה קצרתם לבר למצא עולתה הבראך עד (פוט' ייג). תמים אתה בררכיך מיום הבראך עד נמצא עולתה בך ברב רכלתך מלו תובך חמם ותחמא (ימזק' כס יס-יו). להגיד כי ישר יי׳ צורי ולא עולתה בו (מסל' לצ יו). למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם (שם קסס ג). — ואמר הפיטן: ואם עולת התפש ותבדק מה גדבר ומה גצמדק (למס מלקי, קלים' לדע י"מ). — כי באמת ישרים דרכי ה' ולא עולתה בהם (רכס"ו, יין לצכון, פיי לצוח צ, כג.). — ועי׳ עלוה, עלתה.

בורן, שוון, שיו, פמי שון, שוון, כנ' שוני, שוננו, שונה, שונה: עוֹנָה, עוֹנָה, עוֹנָבֶם, עוֹנוֹ, עוֹנָה, עוֹנָם, מ״ר עוֹנִינוּ, עוֹניק, עוֹנבי, עוֹנֹת, עוֹנֹת, כני עוֹנֹתי, עוֹנֹתי, עוֹנֹתינוּ, עונותינו, עונותיה,דלתיה, עונותיכם,דלתיכם, עונותיו. עוונותיו, עונתם, דנו, עונתיהם ד,נותיהם, - סעשה לא: ישר, שלא לפי הצדק, לא לפי התורה והחקים, Sünde; ייאמר קין: Verbrechen; iniquité, crime; iniquity אל ווי גדול עוני מנשוא (כרחטי דיג). כי לא שלם עון האמורי עד הנה (ססיסיו). פן תספה בעון העיר (שם יע יה). והתודה עליו את כל עונות בני ישראלי יאת כל פשעיהם וכו' ונשא השעיר עליו את כל עוֹנֹתם אל ארץ גורה (ויקני יו כל-כב). כי מנחת קנאות היא מנחת וכרון מוכרת עון (נמדי ה יה). הכרת-תכרת הנפש ההוא עונה !) בה (מס יה לח). לא יקום: ער אחד באיש לכל עון ולכל חמאת (זכרי יע יה). המעט לכם את עון פעור אשר לא הטהרו ממנו עד היום הוה (יהוםי כב יו; גס כ). בי שפט אני את ביתר עד עולם בעון אשר ידע כי מקללים להם בניו ולא: כהה בחם ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בובח ומנחה (ש"ח ג יג-יד; גם כ ח; ס). ותפל (אביגיל) על רגליו ותאמר בי אני אדני העון ותדבר נא אמתך באוניך (סס כה כד). עלי אדני המלך העון ועל בית אכי (ש"ב יד ט.) אל יחשב לי אדני עון ואל תוכר את אשר העוה עבדך ביום אשר יצא אדני המלך מירושלם (שס יע כ). ואהיה תמים לד ואשתמרה מעוני (שם כנ כד). ועתה יי' העבר נא את עון עבדך (שם כד י). באת אלי להוביר את עוני

^{1) [}כך הייכורה בלא מפיק.]

קלהמית את בני (מ"ח יו יס). הוי גוי חמא עם כבר יעון ורע מרעים כנים משחיתים (יטע' א ז). הוי משכי העון בחבלי השוא ובעבות העגלה חטאה (כס כ יס). הכינו לבניו משבח פעון אבתם (שם יד כח). דברו על לב ירושלם וקראו אליה כי מלאה צכאה כי גרצה. עונה כי לקחה מיד יי׳ כפלים בכל חמאתיה (מס ית ב; גם תג כד; כ א). והוא מחלל מפשעינו מדכא ימעונותינו (עם כנ ה). ועונתם הוא יסבל (עם יח; גם פע ג; סד ה). כי אם תככסי בנתר ותרבי לך ברית נכתם עוגף לפני (ירמי-ב כבן גם ג יגן ח כהן יג כבן יו ין לח לן לג ח). אם עונינו ענו בנו יו' עשה למען ישמך (עס יד ז). נמו מחוך בבל ומלמו איש נפשו אל יתדמו בעונה (שם כל ו). הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש (יחוקי ג יה; גם יו מע; כח כה; כד כג; כח יא; לב כז; לו לג; מגי). ואפרים יכשלו בעונם כשל גם ייהורה עמם (סוסי ס ס). כל יגיעי לא ימצאו לי עון אשר חמא (עס יב ען גס יג יבן יד ג). ישוב ירחמנו יכבש עולתינו ותשליך במצלות ים כל חמאתם (מיכי ז יע). ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד (זכרי ג ע). שרבים השיב מעון (מלחי ב ו). כשל בעוני כחי ועצמי עששו (שם לא יא). כי עוֹנֹתֵי עברוֹ ראשי כמשא כבד יכברו ממני (שם למ ה). בתוכחות על עון יסרת איש -(מהלי לע יב). השיבוני עוֹנֹתי ולא יבלתי לראות (שם א יג). למה- אירא בימי רע עון עקבי יסבני (שם מע 🛰 ב). הרבה כבסני מעוני ומחשאתי שהרני (שם גל ד). והסתר פניך מחמאי וכל עוֹנֹתִי מחה (סס יח). תנה עון על עונם ואל יבאו בצדקתך (שם פני כח). שת עונתינו לנגדך עלמנו למאור פניך (שם ל מ). הפלת לכל עונכי הרופא לכל תחלואיכי (שם קג ג). פעמים רבות יצילם והמה ימרו בעצתו וימכו בעונם (עם קו מג). עוונותיו ילברנו את הרשע (משלי ה כב). אם חטאתי ושסרתני זמעוני לא תנקני (חיוב י יד). ודע בי ישה לך אלה מעונף (שם יח ון גם יה הן כב הן לח לנ). מחמאת נביאיה עונות כהניה השפכים בקרבה דם צריקים (סיכי דיג).--עון אבות: אנכי יו' אלהיך: אל קנא פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל: ארבעים (שמות כ ה). והנשארים בכם ימקו בעונם בארצת איביכם ואף בעולת אכתם אתם ימקו '(ויקרי כו לע). -עשה חסד לאלפים ומשלם עון אכות אל חיק בניהם אחריהם (ילמי לב ים). - עון אשמה: והשיאן אותם -עון אשתה באבלם את קדשיהם (ויקרי כַּבּ יוֹ). -- עוֹן

האשה: ותפקד עלי עון האשה הואת (ס"בג ס).-עון בצע: בעון בצעו קצפתי ואכהו הסתר ואקצף (ישעי מים). - עונות חרב: גורו לכם מפניי חרב כי חמת עונות חרב למען תדעון (חיוב יע כע). - עונות נעורים: כי תכתב עלי מררות ותורישני עונות נעורי (שם ע כו). - עון פלילי: כי הוא ומה והוא עון פלילים (שם לא יא). גם הוא עון פלילי כי בחשתי לאל ממעל (שם כח).--ואמר המקונן: גדר ארחות שבילי וגלתה עדת חכלילי כנפקד עון פלילי יום ענו בי עונותי ובושתי מכל עלילותי (מלי עדמי, קיני פפרד'). - מכשול עון: כספם ווהבם לא יוכל להצילם ביום עברת ייי נפשם לא ישבעו ומעיהם לא יסלאו בי מכשול עונם היה (יחוק' ז יע). ועי' מכשול. ---סר עון: ויגע על פי (השרף) ויאמר הגה נגע וה על שפתיך וסר עונה וחטאתך תכפר (יסע' וו). –מצא עון: ויאמר יהודה מה נאמר לאדני מה נדבר ומה נצמרק האלהים מצא את עון עבריך הננו עבדים לאדני (נרחשי מד יו). ויאמרו (המצרעים) איש אל רעהו לא כן אנחגו עשים היום הוה יום בשרה הוא ואנחנו מחשים וחכינו עד אור הכקר ומצאנו עוון (מ״בזט). –נשא עון: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחמאה (ממות לד ז). עי' נשא ג). -סלח עון: וסלחת לעוננו ולחשאתנו ונחלתנו (שם ט). ועיי סלח. – פקד עון: ותשמא הארץ ואפקד עוֹנָה עליה ותקא הארץ את ' ישביה (ויקרי ים כה). ועיי פַקד. - ובמשמ' ענש הַעֵּוֹן: וישבע לה שאול ויאמר חי יו׳ אם יקרך עוֹן 1) בדבר הוה (פ"ל כס י). -ובתו"ם: יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון וכל תורה שאין עמה מלאכה מופה במלה וגוררת עון (רצן גמליחל צמו של די יסודה המשיח, אבוי ב ב). וכשמת דיקדקו חכמים על כל מעשיו ולא מצאו אלא עוון אותה העיז בלבד (וכוסי סוטי ט, גניי 221). בעון נדרים מתה אשה של אדם (כני כתן, שצת לצ:). בעון גול הגובאי עולה והרעב הווה וכני אדם אוכלים בשר בניהם ובנותיהן (שם, ועוד שם, ולג.). גר שבא להתגייר בזמן הוה וכו' ומודיעין אותו עון לקט שבחה ופאה (ינמי מז.). לא נתת לי אח שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומרצין

⁽ז' ש מפרשים כך גם בראש' (ז' ע) ועוד מקומות, כמו בדבור נשא עון, עי' להלן; ועי' גם ראמ"ע (זס).

וה לזה זיהא עון תלוי בראשו (נ״ב קלד.). אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מחול לי על אותו עין שלא יאמרו הר שבכם צפור נדרתו (פנה' קז.).—ובסהמ"א: אמ' לב פפא אם פועה התנא הזה ואין יודע במה יצאו בעוננו מאחר ארבעת אלפים שנה- וכו' (ספוי הגחי הרכני מה). ואין לחשוב עון על מי שהתנצל (רוֹי חֹיים, מבחי הפניני לרשבייג 35). דע בי פשע קשה מעון (כתב"ע, שמות לד ז). -- ואמר. המשורר: הנה העון גרצה ואדני בעמו רוצה ולנפש קצרה וקצה צרי ותעלה ימצא (כיי הלוי, ירופלים למוגיך). וישב במארב עון מריך הרב ועם נפשך התוכח ומעשיך אל תשכת (כמצ"ע, מוכימה צפי). היה שערי כמו מורי דיו מעון נער כתבים והן נמחו בשיבתי (יהודה לנן גיאם, מנין עפאים, טער הטיר, 124)-עון השרשי, הנטיה לעון שירשו בני אדם מאדם הראשון: הפרק השלישי לבאר ענין ההגשמה אשר האמינוה נהסיבה התכליתית שלה בעניין העוון השרשי אשר קראות אורגינאל (פרופייע דוראן, ספ' כלמת הגוים, הלופה מארץ הגר ג 103). אומ״ל עַוֹנוֹת: מעשה באחד שהיה יוצא ליהרג -אמרו לו אמור תהא מיתתי כפרה על כל עוונותי יכו' (ירושי סנהי ו ד). כל העוסק בתירה ובגמילות חסדים וקובר את כניו מוחלין לו על כל עווגותיו (בככי ה.). שני אלפים ימות המשיח ובעוונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו (דני חליהו, סנהי מ:). למח היה יוסף דומה לצלוחית שהיה עליה פקק ולא היה ריחה ניכר כך כל זמן שהיה בכית אביו לא היו מעשיו נכרין וכיון [שהורק] מכלי אל כלי והלך בגולה בעוונות מיד נכרו מעשיו (מדר' שה"ש ח ג, גרינסוט). - ובסהמ"א: אם יש תפילין עם עונות בכף מאונים בעון שפשע ולא הנית תפילין היא מכרעת ואם היה זהיר במצות תפילין כף של זכויות מברעת (חולכ הגחול א, לוין 40). שלג הם עוגותיו של אדם שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו וכשם שהשלג מיד נעשה ממנו מים והולכים לים כך עונותיו של אדם מיד כשיעשה תשובה ימהו למים שנאמר וכו' (חנדת עולם קען, ביהמיד ילינק ס), -ואמר הפיטן: אבל עונות אכיתינו החריבו נוה וחשאתינו האריכו קצו (אכל, מוסף יוה"כ). כי בעובותינו ובעונות אכותינו חסרנו כל אלה (טס). - אנו זקנים ומנהיגים וראשי קהל מדינה פלונית כל היה שבעוונותינו ובעון דורני גכרו היגונות

ועצמו התלאות (כ"י בכללוני, ספ' השטרות 137). ויש לדעת שהתשובה מפלת כלל"העונות ואם יהיו לאדם זכיות ועונות שקול המאונים נתחייב מדין השכל ומדין התורה (ר"ח הקרחי, ספי ג"ע, ענין יוה"כ ד, קב:.). ואמרנו שהחכמים בחכמה שנו פעם חמא ועברה ופעם עון כי יש הכדל בין חטא לעון החטאים הם בדרכי החכמה שבכל דכר ממנה יש דרך למוב ודרך לרע וכו' זהעונות הם בדרכי הבינה שאיף בדבר מהן דרך והפוכו אלא דרך אחר לבד (כנסייו, פי לבות, ב, כנ.). - ומייר עונים: בכל עת יהיו בגדיך לבנים ותמיד תנקי מעונים (רמצ"ע, טרם חענה, דוקם 93). ושער ראש בהתלכן ויוהיר אשר יתלבנו כתמי עונים (רש"ט פלקירת, המנקש ית). -- ודבור בעונות. doider; malheureusement; להביע צער, כמו לדאכוני, unfortunately: וששאלתם צבור דמצלו תפלת ערבית וקרו ק"ש קודם צאת הכוכבים ולא יכיל איניש לעכובינהו דבעונות כמה קהלות אקילי על נפשיהו בכך (כס״ג, לולכ סגל׳ לו, לוין 2). וירא אני מאד פן ילך ויכיא שטר מהכטול הן שיהיה בדרך אמת או בשקר כי בעונות הרבר הזה מצוי (כ״נ ג׳יכוכדי, שו״ה מג). ויאמר שמעו שמים והאזינו ארץ כמו שוכירתר פרצה בגבול הובירות פרץ ועמנואל דודי בעיני לא יותן בי הוא בעונות, שכחן (עמנו', מסני ימ). אבל אנר בעונות שכחן (זכרי בן סעדיה חללהכי ספי המוסר, מהב" יס, כ״י סימכי). לאחר שסיימו חלימוד ורצה לילך לביתו קרא האר"י ז"ל למהר"ר אכיגדור בנו של הר"ר יוסף לחוץ וא"ל אחיך הקפן איך שלומו א"ל ולמה שואל האדון הוא ישן כמטה א"ל כעווגות שהנר סיפר לי שימות (לקוטים מספ' מעלומות חכמה, מד:). - ובן הן בעון 1): אחרי כי הן בעון באנו לגווו ונמצינו **גוווים** (שחרית הנחלה, רעצ). כי הן בעון מלבד המעוקשים רבו אשר כשם תלמודיים יכנו והם עמי הארץ גמורים (שם לפג). המדבר בגנות חברו ואומר אמת והן בעון אין אדם ניצול ממנו (ר"ח פחסו, פלח יועץ, ל קפח). - יעון גליון, כמו און גליון, בליון, Εὐαγγέλιον עי' און: אלה בשביון עון גליון²) ואלה בהגיון שוא קנאוני (שנכו לשונם, להבה לשבת ולרל, קדור עבודה-בלב).--וכן עון בליון: ועוד כתב להם ספרי כובים:

ו) [מן תהל' (כח ז).]

^{2) [}בדפו' אחרים: עין רעיון, כנראה מפנר תקון הבלרה.!

זקרא אותם עו"ן כליו"ן והם סכרו שהוא אומר אב"ן גליו"ן כלומר אב ובן (מולד' ישוע, 115). וירכב שמעון על העב ויקבץ את אנשי עי אל המגדל וימסור. להם את ספר העון כליון ויצו להם לכשיולדו להם בנים שיזרקו על הכנים מים (מס 118). לקיים את. דברי העון בליון כחוק אשר נאמר בהעון בליון (שם 126).

ערן יממנו אימעון, יאימעונה.

עונה מיר אונות שינה כני ענחה, סמי אעונת, מיר אעונות — ומן קבוע לדבר מהדברים, ובפרט לתשמיש המטה אם אחרת יקח לו שארה :Beiwohnung; cohabitation כסותה וענתה 2) לא יגרע (שמוס כח י). - ובתו"ם: העונה האמורה בתורה המיילין בכל יום ובו' (כחוב' הו). עונה של תלמידי הכמים אימת אמר רבי יהודה אמר שמואל מע"ש לע"ש (כסונ׳ סנ:).-מצות עונה: למימרא דרבי יוסי מצות עונה לא קיים (שנת קיה:).--ובסהמ"א: 'נראה' בעיני שלמדנו מכאן שאין העונה שוה ככל אדם אלא לפי הטורח המושל עליו (כש"י, בכחש' לב יה). -- ואמר המשורר: ולא יגרע אותה שארה וכסותה ומשכב עונתה בקחתו בת אחרים (רשב"ג, לזהכי, מג:).--*ובמשמ' זמן, Zeitabschnitt; saison; season, yeason הרוח ומוריד הגשם בעדנתו (כ' אליעזר, מענ' א ה). המניח' קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים רבי אליעזר אומר אם עונת גשמים הוא אם יש בו כמעט מים בכור ישכר ואם לאו לא ישכר (מקוח' בין). ביב שהוא קמור ארבע אמות ברשות הרבים אין שופכין לתוכו מים בשבת ותני עלה אם היתה מזחילה מותר עונת גשמים מותר (יכוש' כלמ' ע ב). אם היה שעת דוחק או עונת גשמים אפילו (אבל) על אביו ועל אמו מרבה בעסקיו' (שס מו"ק ג ס). רבנן אמרי כבר חבר מצוי ועוג' הגשמים עברה ועדיין השרב לא בא (מדייר ברחשי פב). ואם

תאמר תשרי הרי יש כו עונת גשמים הוי בכושרות (שם במדי ג). - ושל מים: משביר אדם עונתו של מים לגוי ומחליף עמו משבת למוצאי שבת ואינו חושש (חוקפת' מו"ק ל 3). ושל בעל שמנע מהם מים שתי עונות דברי רבי מאיר וחכמים אומרים שלש (שניע' צ. ט). אלו דברים העושין לאבל בימי אבלו וכו' ומרביצין שדהו משתגיע עונת המים שלו (מו"ק ה.). - עונת המעשרות: וכל אילן כיון שבא לעונת המעשרות מותר לקוצצו (שניע' די). ושאר כל פירות האילן כעונתן למעשרות כך עונתן לשביעית (עס ד ט). - של תאנה, של צדיקים: בעל התאנה יודע אימתי עונתה של תאינה ללקום (והיה) (והוא) לוקטה כך הקב"ה יודע אימתי עונתן של צדיקים לסלקן מן העולם והוא מסלקן (ירושי ברכ' צ ס). התאנה הזו בשעה שהיא נלקטה בעונתה יפה לה ויפה לתאינה (כני לנהו, מד"ר ברלם' כנ). - ושל ק"ש ותפלה: ולמה אמרו בשוכת כדי שיהא אדם מזרו, בעצמו לקרותה בעונתה (ירוש' צרכי ל ה). הקורא מיכן והילך לא הפסיד כאדם שהוא קורא בתורה הא בעונתה חביבה היא ביותר מדברי תורה (שם שבת א א). ילמדנו רבנו היה רובב על חמור והגיע עונת תפלה ביצד יעשה ובו' (מנסומ' מולד' ה). - ובסהמ"א: ור' יהודה והרכה מן החכמים שהיו מתפללין תפלת המנחה בעונתה בין מנחה גדולה ובין מנחה קשנה (כ״מ, אול׳ הגאו׳ א, נספ׳, לוין 31).--*עונת נדרים: קטן שלא הביא שתי שערות יובו" ר' יוםי אומ' אם עד שלא בא לעונת נדרי' אין הרומתו תרומה (מנסומ' מכומ' ל ג). - באחד באדר משמיעין וכו' ולמה באחר באדר כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן (מס מקל׳ ל ל). חמשה דברים נאמרו בשושבינות נגבית בבית דין וחוזרת בעונתה ואין בה משום רבית (ב"ב קנים.). הכל מודים שאם הווקקנו לעונתו, של שמה ונמצאת עונתו מכוונת בשכת אן כעשרה בחשרי ששטר מאוחר הוא וכשר (כ' פוף, קם העל), - ובקהמ"א: ורוב השטרות בעונות היבן משכחנגן להו (סשוי הגלי הרכבי כלח). - אשל סעודה: וביון שהגיע עוגת ה של סעודה וכו' הלכה ונטלה הפך (של שמן) מתוך הבירה (מדכ"כ כז, מופס' צ). - בעונתו נברא העולם לא היה העולם ראוי לבראות קודם לכן (כ' מנסועה, מדייר ברחש' ח, מיחודי). שהשקיעה הקביה גלגל חמה

עונה

ן [קרוב לדעת שהוא ג״כ כנראה, מן שרש ענה. (נקרוב לדעת שהוא ג״כ אחרים מחברים אותו עם איענה או אפילו עם ביענה, אבל זה נגד השמוש בתו"מ.]

⁽במוצ' מז:) אמרו וו"ל: עונתה זו עונה (במוצ' מז:) האמורה בתורה וכו' רבי אלעזר אומר וכו' עונתה אלו מוזנות וכו' רבי אליעור כן יעקב אומר יובו' ועוגתה לפום עונתה תן כסותה שלא יתן חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים, ע"ב, וכן מכין (משפטים ג).]

עוד היום בנוב לעמוד עד געה (Elbog., Stud. 115).

עונת פסח (חומן גבורומיך, מחזי חיטלי קב.). - ואמר

המשורר: ומנער בחר רע אמנה אשר תמצא בכל

רגע ועונה (כה"ב, לקוטי קדמונים 62). וגלות נגעלות

ומקוות ותעלות עליהן אילות כאילות היערים בכל

ענות ערגות ואין להם פוגות לרות הערגות כמים

מגרים (דונש, דעה לבי סכמה). וענין כפרחים ומעשה

פתוחים מכוסים כירחים בענת עבורים (כ״ש הנגיד,

בחשתרת ערב). ויען בכל עונה אשר אכינה לבבי

לדרשהו בצר לי ענה (הוח, חסלל). אך אם יבואון

אויבים נגדו ויורו או הלא יברח אלי קול חילה

אחד בכל עונה הלא אליו רשות ידלג בכל ביח

באחר סלה (כחב"ע. חשיר נקולי שיר, כהנה ה, 155). בשעה

מעולה ועוגה מהוללה ויד ושם ותהלה ומלוי כל

שאלה וכו' לחתן ולכלה ולכל הקתלה הנקהלה (נוסף

כתוב', כייי בריעי מוזי, מובא בסוף ספ' כפואות להרמב"ס,

גרלקפערג 62).—ובשתי המשמ' יחד: אני אוקיר כבודי משאול מאנוש חסדו לפי רגע ועוגה אכל ממי

יהי בן מה בלבי ולא ימנע שאר וכסות ועונה

(רמצ"ע, החרשים ע ל-לח). -- ומספר קבוען של ימים:

איזו היא זקנה כל שעכרו עליה שלש עונות') סמוך לזקנתה (כדס 6 ס). כמה עונה נותנין לה ר"ש

בן לקיש אמר נותנין לה עונה בינונית שלשים יום

(יכושי שס ב ג). תינוקות שלא הגיע זמנה לראות וראתול

ראייה ראשונה ושנייה דייה שעתה שלישית מממאה

מעת לעת הפסיקה שלש עונות וראתה דייה שעתה

(תוקפתי כדה ל ח). -- ובסהמ"א: בד"א בוסת שאינו קבוע

והוה לה בפחות מעונה בינונית אבל עונה בינונית

שהיא לשלושי' יום חרי הוא לה כום' קבוע לדבר

זה (רשב"ח, חורת הבית ז ב, קפה.). -- וחלק קבוע של

מעת לעת: הפולמת (שכבת) זרע ביום השלישי מהורה

ד"ר אלעור כן עוריה רבי ישמאעל אומר פעמים שהם ארבע עונות פעמים שהם חמש פעמים שהם

שש (מקומי ס ג). ראתה מעודה כבית אביה ב"ה

אומרים כל הלילה שלה ונותנין לה עונה שלפה

וכמה עונה שלמה פירש רכן שמעון כן גמליאל

בעונתת בשביל לרבד עם יעקב אבינו בצגעה (עם פת). - ובסהמ"א: לסוף בא אליהו ז"ל אצלו אמ' לו כבר הגיעה העונה ליטול מה שנתתי לכם זכוי (תקו' הגלי גניי, לקף 252). כי בא השמש משמע ששקעה לו חמה פחאום שלא בעונתה כדי שילין שם (כש"י, ברחם׳ כמ יח).--*של עסה: ואימתי עונתה של עיסה להדבק בתנור הוי אומר בשעה שהוא מוסק (מדייר ברחשי י), -- מה ראה זה לומר שלא בעונתו (פסיק' רבת', ויסי בעת שסרתה).--ובסהמ"א: יובא (הצלף) בשתי עונות בימי ניםן ובו' (משו' הגח' הרכני שעק). היתומה הקטנה שהגיעה לעונת הפעומות שהשיאוה אמה או אחיה לדעתה או שנשאת היא לדעתה היא שיכולה למאן (כ"י ברללוני, ספר השערות 27). ומגבין אות' (את מס הקופה לפרנסת הדיינים) בעונתו כמו ארנונית כדי שיהא מקובץ ומוכן לו' (עוחו"ת קנה' ע). -וברפואה: ואמנם זמן עונתח (של הקרחת) הנה היא מן ארבעה שעות עד כ"ד שעות (קלוון ד ל נ נב). הקרחת היומית היא אותה שתקרה עונתה ביום ופשירתה בלילה (פס כז). ואמנם אורך עונת הקדחת הנה תורה על זמן החולי כי היא כל מה שיהיה ארכת יותר רב הנה היא תורה על תוספת החולי (קבולי גלינום, כייי פרים). מהם (מהקדחות) מה שיהיי עונותיהם שלישיות ומהם מה שיהיו רביעיות ומהם שעונותיהם בבל יום (מרגוס פרקי גליכום, כ"י פרים). שלשי כי ראוי שיהיה הרופא חכם ונכון כמו שהעיד גליאינו בעצמו בבוא החולה לפניו מהות הליהה המחליאה אותו ואז ידע בנקלה סדר העונות העתידות להקיף בחולי ההוא ועתותיו ובוי שאם יכיר הליחה המחליאה אותו היא אדומה ידע שהעונות הבאות משלשי לשלשי ובו' (אפוריסמי אבוקרע יב, כ"י ברלין), ותהיה (קרחת יום) עונה אחת לא תשוב ופעמים נראתה אותה העונה בי ימים או ג' ולא יותר (נרצוני, חורה חיים בקדחת יום, כ"י ביהמ"ד שכער). שהקאה משוכחת בתחלת כל קדחת מפסקת וביותר בקדתת רביעית ומוב לעשותה שעה אחת שהן שתים קודם העונה (עוביה כן, מעשה עוביה, משמכת הבית הקדמ' לואמר הפישן: רוממה בחנינה כי געה עונה¹).—ואמר הפישן: רוממה בחנינה כי געה עונה¹ וצת לחננה (זכור את, יול' שנת זכור). סלה יסבית תחנה בכל עת ובכל עונה ויתקימו ברגנה (אל מסנשא, יולי שנח שקלי). כשל חיים במושבו ביורה ומלקוש בעונתו

ו) [הגיעה העונה.]

לילה וחצי יום (נדס קס.). וכמה עוגה א"ר חייא כר

(נדס קס.). וו"ל: כמה עוגה

(נדס עובה אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה עוגה בינונית

שלשים יום ורבא אמר רב הסדא עשרים יום ולא פליגי

(מ"ל.) ע"כ.]

אבא א"ר יותגן או יום או לילה וכו' אמר רכה כר בר חנה א"ר יוחנן חצי יום וחצי לילה וכו' ולא שליני ובו׳ (שם סה:). חכמים תיקנו להן לבנות ישראל שיהו בודקות עצמן שחרית וערבית ובו' וזו הואיל ולא בדקה הפסידה עונה (כי יהויה חמר שמוחל, שם ד:). נדה לזו בית הלל אומרים כל הלילה שלה רבן שמעון בן גמליאל אומר נותנין לה עונת שלמה חצי יום ולילו (מוספתי שם ע מ). ואם יצאת מקצת עונה ראשונה משלימים לו מקצת עונה ששית (ר' עקינת, ספרת מלורע זגים פרק ו). -- וחלק של שעה: ארבע משמרות כלילה העונה אחת מעשרים וארבע בשעה והעת אחת מעשרים וארבע בעונה והרגע אחת מעשרים וארבע בעת (רצי, מוספת' ברכי ל ג). דבר אחר הצור התקיף תמים פעלו פעולתו שלמה אם כל באי העולם ואין להרהר אחר מעשיו אפי׳ (עוגה) [עולה] של כלום (ילקי דברי חתקמב).-ואמר הפימן: ועוגות היום חמש מאות ושבעים ושש רגעי העוגה בעוגות כל היום (חז כחים, יול' שנת שקל').

בינוֹנְרָה, פּיּכּ, מייר עונות, כנ׳ עונתם, — במו מענה, מענית: באותי ואסרם ואספו עליהם עמים באסרם לשתי עונתם (ואפרים עגלה מלמדה אהבתי לדוש ואני עברתי על מוב צוארה ארכיב אפרים יחרוש יהודה ישדר לו יעקב (מש׳ י׳-ימ).

לינור שיכ, מייר עונות,—כמו ענוי, יסורים: זאת זו עונה של בעל עונה 2) של מדבר גם זאת זו עונה של בעל פעור ואף גם זאת זו עונה של כעל פעור ואף גם זאת זו עונה של מלכי האמורי (ספרם בסקתי פרק ס). כי אין חרצובות למותם ובריא אולם לא הרהרתים בחלאים ולא צביתים בעונות 3) אלא זבריא אולם עשיתים בריאים כאולם (מד"ר ויקרי יז).

בלגנצי לשתי מענות שלהם. וכן רד"ק, וו"ל: כמו מכלגנצי לשתי מענות שלהם. וכן רד"ק, וו"ל: כמו מעניתם והם חרישות האדמה הנקראות גדודיי ותלי העפר מזה ומזה נקרא תלמי', ע"כ. וריב"ג פרש שהתבה שלנו היא בינ' פועלות מן ענה במשם' הרש, כלומ' חורשות. ורש"י מפרש כגראה ע"פ הכתיב כמו עינים, זו"ל: דימה ימוריהם לפרה שמיינעין אותה בחרישה יואסרוה בעול המחרישה וסימלוני העול נוקבין ויורדין אחד מכאן ואחד מכאן אצל שני עיני השור, ע"כ. ותי' עין, והשבע' והפש' והירונ' נקדו: עונתם, ועי' עון. והשבע' והפש' והירונ' נקדו: עונתם, ועי' עור בפרושו של וויינקופ, הוצ' בהנא.]

[אולי זה מן א.עונה.] (2

[ערי מתגות כהונה.] (8

ערער¹), — פ"י, כלכל, ואמר הפימן: מוגה עועו מוגיה מוף כדנג למוגניה סערה מאנחה להפינה התאנה חגמה פגיה (לפיק ככן, יול' 3 פכח).

עַרְעַיִּם (בּלְבוֹת Verwirrung; confusion), יי׳ מסך בקרבה שרוף הדעת, Verwirrung; confusion שרוף הדעת, שרוף הדעת, Verwirrung; confusion וי׳ מסך בקרבה רות עועים והתעו את מצרים בכל מעשהו כהתעוח שבור בקיאו (ישעי יע יוי). — ואמר הפימן: עושקיהם יקניאום ונתנום לשסוף עועים ימסבו ויהיו לספוף (לזון מסן, קליס׳ ה, עי״ה). נבקה רותם ונבלעה עצתם מסך עועים נמסכו להתעותם (מכגלת, יול׳ ז פקס). — דבר המבקש אל העשיר תחנונים ודבר בנחת נשמעים אולי יכנע לבבו הערל וישוב מדרכיו הרעים ויחדש בקרבו רות נכון תחת רות עועים (כש״ע פלקיל, המכקש עו). בקום עש ורמה עלי עש וכימה לדבר במרמה דבר שוא ועועים ושועל תרבות ועורב במרמה בגלגל ערבות יבקע בקיעים (זון שלמס צוכלפיל, ערבות בגלגל ערבות יבקע בקיעים (זון שלמס צוכלפיל, שיכיס קלריס, ז״ם סו).

עות, ש"ז, *מ"ר עופות,-בע"ח שיש לו כנפים להתרומם Gevögel, Vogel; באויר ממקום למקום באויר ולהעתק באויר יתלה אותך על העץ ואכל :oiseau; fowl, birds (coll.) העוף את בשרך מעליך (נכחש' מיע). ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם לכם (ויקרי יל יג). וידבר (שלמה) על הבהמה ועל העוף ועל הרמש ועל הרגים (מ"ח היג). והיה בעוף נודר קן משלח (ישעי יו צ). בכלוב מלא עוֹף כן בתיהם מלאים מרמה (ירת' ס כו). -עוֹף השמים, כנ' להעופות מפני שהם עפים במרום האויר: ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים (נכלשי לונ). והיח נבלתם למאכל לכל עוף השמים ולבהמת הארץ (זנרי כח כו). ויאמר הפלשתי אל דוד לכה אלי ואתנה את בשרך לעוף השמים ולבהמת השדה (ש"ח יו מד). ונתתי פגר מחנה פלשתים היום הזה לעוף השמים ולחית הארץ (שם מו). ולא נתנה עוֹף השמים לנוח עליהם יומם ואת חית השדה לילה (ש"ב כח י). וכרתי להם ברית היום ההוא עם חית השרה ועם עוף השמים ורמש

[[]פעל נגזר מן עועים, עי׳ הערך הכא.] (!

מן היחיד עְוְעֶה, מעקרו עְוְעֵוּ, צורה כפולה (2

מן עוה:] [משתף לרב הלשונות האחיות:]

(שנת כת.). הלכתא עוף הבא בסימן אחד שהוד (תולי סכ.). ואמר לך של עוף פלוני ומחור הוא סמוך עליהם (שם סד.). כל עוף הקולט מן האויר שמא (ריש בן חלעזר, שם סה.).-עוף של מים: סיפא אתאן לעוף של מים הואיל ואין לו קרום וכו' הואיל וקרומו רך (שם נו.).--ובסחמ"א: ויש מאכלות שהם רעים ואינן במו אלו והם עוף המים ובני יונה (רמב"ם, דעות ד ו). ודגרה היא קריאה שהעוף קורא בגרונו להמשיך אפרוחים אחריו (נפ״י, ישעי לד עו)-עשו עוף ראשונה ודג באתרונה צלו עוד כן יונה קנו לו צמוקים (רחב"ע, נדוד הקיר, כהנח ח, 30). עוף האביה (שיינהחק, תולדות החיים, מערכת העוף קעו). עוף הגשם (מס פח). עוף הדבש (פס קלד). עוף הזקן (שם קלב). עוף החצוצרה (שם קעה). עוף המות (שם קלח). עוף המלך (שם קפו). עוף המפואר (שם קנח). עוף הנבער (שם קעם). עוף הנחשים (שם קעה). עוף הסוף (שם קסון גם ברוך ליכדה, רחשית למודים ח ו, יו:). עוף הסערה (שם קש). עוף העדן (נכוך לינדה, כחשית למודים או). עוף העצל (שיינהאק, חולדות החיים, מערכת העוף, קקג). עוף הפטדה (עם קכו). עוף הפלפל (שם קכח). עוף הפרדם (שם קלח). עוף הפשתה (שם קמב). עוף הקרח. (שם קכד; גם בכוך לינדת, כחשים למודים ה ב). צוף הרעש (ברוך ליכדת, רחשית למודים חו). דומ"ר: מאה עופות יש במזרח וכולן מין איה הן (חיקי בגַּ יהודה, ספרי דברי קג). העופות כלן נותגין את בניהם תחת רגליהם מפני שהן מתייראין מעוף אחר שהוא פורח באויר (מכי' ימרו ג). שלשה עזין הן ישראל באומות כלב בחיות תרנגול בעופות (ניט כק:)-עופות יש להם קשקשת ברגליהם כדגים (סול' כז.)-עופות טהורים קורקכנן נקלף וטמאין אין קורקכנן נקלף (עם מנ:). עשרים וארבעה עופות ממאין הך (רב חון בריה דרבא אמר רב, שם קג.). גלוי וירוע לפנר מי שאמר והיה העולם שעופות מהורין מרובין על הממאין לפיכך מנה הכתוב בממאין (רני, שם קג:). ז' מאות מיני דגים הן וח' מאות מיני חגבים ולעופות אין מספר (לניתי בריה לכ' לבהו, שם).--ובסהמ"א: ומלאים ועופות כשהן בעורותיהן וכוד ובשביל העופות ששאלתם שהולכין לשם ואינן תדירין ואין אתם יודעין אם סוגה היא או לא וכו" (גחוניקה ב, גינלבורג 118). השליח השני הוא השור הלך אל שאמור"ך מלך העופות אשר אינן דורסים (ר

האדמה (מוש' ב כ). אסף אדם ובהמה אסף עוֹף השמים ודגי הים (לפני א ג). ראיתי והגה אין האדם וכל עוף השמים גדדו (יכמי 7 כה). והפקדתי עליהם ארבע משפחות נאס יי׳ את החרב להרג ואת הכלבים לסחב ואת עוֹף השמים ואת בהמת הארץ לאכל ולהשחית (שם יה ג). בסעפתיו קננו כל עוף השמים ותחת פארתיו ילדו כל חית השדה (יסוק׳ לא ו). נתנו את נבלת עכדיך מאכל לעוף השמים כשר חכידיך לחיתו ארץ (מהלי עע ב). עליהם עוף השמים ישכון מבין עפאים יתנו קול (שס קד יצ). שאל נא בהמות ותורך ועוף השמים ויגד לך (איוב יב ז). ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה (שם כם כל). גם במדעך מלך אל תקלל וכו' כי עוף השמים יוליך את הקול (קהל' י כ).--עוֹף כנף: ויברא אלהים את התנינים וכו' ואת כל עוף כנף לפינהו (נרחשי ח כח). -- עוף הרים: ידעתי כל עוף הרים וויו שדי עמדי (מפלי כ יל).geflügeltes Insekt; שרץ העוף, חרוק בעל כנפים insecte ailé; winged insect: כל שרץ העוף ההלך על ארבע שקץ הוא לכם (ויקר׳ יח כ). וכל שרץ העוף שמא הוא לכם לא יאכלו (דברי יד יע).--ואמר בן סירא: אליל בעוף דברה וראש תנובות פריה (כ״כ גניי יה ג). בעוף אחוז בכלוב לב גאה וכמרגל יראה ערוה (שס ל).--ובתו"ם: ומשולש בכתובים 1) כל עוף למינו ישכון וכן אדם 'לדומה' לו (נ״ק לנ:). 'דרומת הואב בדקה ודרוסת הארי בגסה דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוםת הגם בעוף הגם (כני ימודה, מולי ג א). ואלו מרפות בעוף נקובת הוושם וכו' (מס נֹ). ואלו כשרות בעוף ניקבה הגרגרת או שנסדקה וכו' (שס ד). סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה וסימני העוף לא נאמרו אכל אמרו חכמים כל עוף הדורם ממא וכו' ר' אליעזר בר צדוק אומר כל עוף החולק את רגליו ממא (שס ו). כל שיש לו אצבע יתירה בעוף שהור כל העוף הדורם שמא (רבן המעון בן גמליאל, מוספת' סול' ג כב). עוף מהור נקרא עוף ונקרא צפור והטמא אין נקרא אלא עוף בלבד (רי ילחק, ספרי דצר' קג). עוף שאסור משום נבלה יכול יהא אסור לבשל בחלב ת"ל בחלב אמו יצא עוף שאין לו חלב (כ' יוסי הגלילי, שם קד). עוף אחד יש בברבי הים וכרום שמו וכיון שחמה זורחת מתהפך לכמה גוונין (ככל ו:). -עוף אחד יש בכרבי הים וקיק שמו

[ערי ב"ם גברי (יג טו-טו).]

קלונימוס, בעלי חיים ב ד). עופות האגם רגליהם ארוכות למען אשר יוכלו לעבור בהם לצרכם, בכצאת ואגמי מים (שיינהחק, חולד' החיים, מערכת העוף קפג).

עוף, אָעופָה, יְעוּף, וַיְּעֶף, וַיִּעֶף, בּ״עו פּה, יְעוּף, וַיְּעֶף, בּ״עוּף, יַעוּף, וַיְּעֶף, וַיִּעֹף, תְעוֹף, וַנְּעָפָה, יָעָפּוּ, תְעוֹפִינָה, -עָף הנשר וכיוצא בו, גע ממקום למקום כחלל האויר ע"י תנועת כנפיו, כל צפור כנף אשר העוף : fliegen; voler; to fly בשמים (זכר' ז יו). בצפרים עפות כן יגן יי׳ צבאות על ירושלם (ישע׳ לח ה). ילך פשט וַיַּעֹף (כחו׳ ג יו). ואמר מי יתן לי אבר כיונה אַעוּפַה ואשכנה (מסל׳ כה ז). כי עשה יעשה לו כנפים כנשר יעוף השמים (משלי כג ה). כצפור לנזה כדרור לעוף כן קללת חגם לא תבא (פס כן ג).--ומלאך וכדומ': ויעף אלי אחד מן השרפים (ישעי וו). וירכב על כרוב וַיַעֹף (מהל' ימ יה).--זבני רשף: כי אדם לעמל יולד ובני רשף יגביהו עוף (חיוב הז). -- ובחשאלה לכל תנועה ממקום למקום בחלל האויר, הענן וכדום': וְעָפוּ בכתף פלשתים ימה (ישע' יחיד). מי אלה כעב העופינה (שם ס ח).--ומגלה עַפַה: ואשוב ואשא עיני ואראה והנה מגלה עפה 1) ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר אני ראה מגלה עַפַּה 1) ארכה עשרים באמה ורחבה עשר באמה (זכר׳ ה ל-3).--והתץ וכיוצא בזה: לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם (פסל' לא ה). -- ובהרחבה, להליכה מהירה מאד: ופרשיו מרחוק יבאו יַעְפוּ כנשר חש לאכול (סנק' d ס).—והעין: התעוף²) עיניך בו ואיננו וכו' אל תלחם את לחם רע עין (משלי כג ה-ו).--ובמשמי עכר וחלף מהרה: כי גז חיש וגעפה (מהלי כחלום יעוף לא ימצאהו וידד בחויון לילה (חיוב כס). - ובתלמו' בהשאלה, מלהב האש: אין מדליקין בנפט לבן בחול ואצ"ל בשבת וכו' מפני שהוא עף8) (שכת כו.). -- ובסהם"א: אם הסופר מכתש סממני הדיו ועף מהן אבק על הקלף וכתב באַצבעו על האבק (ערוך ערך חבק). שרף של קטף שהוא עף ואם מעמידו

כנגד הנר אף על פי שמרוחק מיד עף ובא הנר ודולק בו (שם ערך חפרפמון). - ואמה המשורר: וברק ענן אורו כמו ניצוץ עף על פני כוכבי מהליה תשמע שאון רעמו כהוללת ארץ יבקע קול חליליה (כ״ם סכגיד, סכס ימידתי), ואלו אהיה כזבוב ואעוף עלי רודי עקרני בידו (רשב"ג, זמן בוגד). זעל כן ברוח ברחתי ולו יכולתי עפתי פרחתי כי עד מאד סכלתי (ד"ה יהודי מלרים וח"י ב, מן 131). ושחרתיו ואיננו בשכבר בתוך עפר כמו עף עם רנגים (כ' שמוחל בן עלי, חגר', מרנין כ, 76).-ואמר הפימן: מע ועף בבצע שקלי חשדי ונשאו את רדידי מעלי שדדי (בככמי מלון, מוס׳ פרם' שקל'). סחי ים השריץ שבע מאות מיני מהורים וכושר עפים לאין חקר ומספרים (כ' צניתין, חלהינו אלהים אמח, יול' שבת בראשי, מהז' איעל' א, סג:).

-פוע' יעוֹפַף, מעוֹפַף, עוֹפִפִּי,-א) פייע, כמו קל: ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמים (נכחש' לו כ). + ומלאך: שרפים עומדים. ממעל לו שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף (יטעי ו 3). -- ובהשאלה לנחש מזדרק במהירות כאויר: כי משרש נחש יצא צפע ופריו שרף מעופף (טס יד כט). אפעה ושרף מעופף (שם ל ו).—ובחו"מ: היתה מעופפת!) בזמן שכנפיה נוגעות בקן חיב לשלח (מול׳ יב ג). כשהיא רובצת עליהם פרט למעופפת יכול אעפ"י שכנפיה נוגעים בהם (ספרי דנר' רכו).--ובהשאלה: א"ר הונא בר ברכיה משום ר' אלעור הקפר כל המשתף שם שמים בצערו כופלין לו פרגסתו וכו' ר' שמואל בר נחמני אמר פרנסתו מעופפת לו כצפור (נרכ' קג.).--ובסהמ"א: ווה כי אתה לקחת הכנף בענין ההצטרפות כי לא יהיה אלא למעופף ולא לקחת המעופף בענין ההצמרפות (כסנ"ד, חמו"כ ד). גראו אליו כאלו הם מעופפים אל הפך צד מרוצתו (מס 51). והרביעית סימן החכמה הגראה כמיני שאר החיים מקשגם ועד גדולם מהם המעופף והשוחה הזוחל (כיי ליים. סו"ה, הצחינה ד). וכנפיהם היו פרודות מהגוף ופרושות למעלה לעופף (כד"ק, יסזק' לויל). עוף אחד היה משומם ומעופף אחריו והחזיר ראשו לאחוריו וראהו אמר וראי שליחותא אית גביה רצה לומר שהוא בשליחות (זכך אמת על הזהר, ואכא, כמ.). שדרך העופות

^{1) [}כך התרגומים ור"י חיוג' והחדשים. ולדעת רו״ל פרושו כפולה, מן הארמ' עיף. עי' עירוב' (כח.) ור״ח שם, וו״ל: פי׳ עפה כפולה כדמתרגמינן רבוע יהיה כפול ארבעה יהא עיף, ע"כ; וכן רש"י שם. זעי' עוד רש"י כאן וריב"ג בשרשיו.]

[[]כך הכתיב, וא"ב צריך לגרוס עינה כמו הקרי ככמה כ"י ובשבע' ובתרגומ' והפשמ'; ועי' הְפּע'. (נורבק בכותלי הבית ומדליק את הבית (כש"י).]

פרחון במחברת הערוך.]

וֹן [ריב"ג בשרש עות גרם מעפעפת, וכן ר"-

כשנלכדות בפת מבקשות׳ לעופף (ר"י בן נחמיחם, סי' משלי יצ כז). וצוכל להמשיל ולרשום מעלת האהבה בעוף יעופף על הארץ (שלמה חיים הבר עוב, למח לדיק, ד:). ואמר המשורר: ולא נחלקה רוחי לעמדה לנגדך מהרה שלחתיה לעופף כאיש דואה (לסיג, קנינך המלת מעופף ואופן משפף (JQR. NS. I, 283 באונך וכרוב ינפף כנף לעופף בגאונך (ילחק לנן ביחת, קניכד, שער השיר 19). ובנפול עלי עיני תנומה זתררמה תעופף שנת עיני ותדד תנומתי (רסצ"ג, ידירי שעו). חשוב הישב ואחר כן תדבר והכן כי לשון בל איש כמו קן ומליך יעופפו לאזגם ולהם לא יהי על לבך קן (רמצ"ע, החרשים, י לב-לב). לבות בני בין עופפו אל שיר נעים להתבוגן יקר חגם ימכרו בהם בני חורים יעבדום שרי זמן חגם (סול, סגגיל בכפלו בחורך). הקרן המתהלך יחלק לשתי רוחות והמעופף לעשר משפחות (כחב"ע, חגכם סי בן מקין). אני הגבר ממבחר ילדי עבר שוממתי בכל עבר ועופפתי מים ועד מזרת בלי אבר (ר"י סריזי, ססכמונ' כ).--ובהשאלה: החומאים מהם יקרא מעופף ומהם חולשה (ספ' המדות לחליסטו ז ט, סנטוב). החשא אשר הוא בלתי נעצב הוא הנקרא מעופף (שס). מהחומאים אמנם מובים הם נקראים מעופפים (עסי). והנה החוט הנ"ל עם חמשקל יכונה בשם משקל מעופף (pendulum) (בכוך ליכדה, כחשים למודים ב ד). לימודי זכללי חנועת המעופף והמסתעפים ממנו הם רבים ועמוקים עד מאד (שס). כ"י, בהרחבה, עופף הרב וכדומ', עשה בו תנועה מהירה מאד באויר: בעופפי חרבי על פניהם (יחוק' לני).--ואמר הפימן: מלך אביון תנומה תעופנו תרדמה תעופפנו תהו ישופנו עד מתי ימלוך (מלך עליון, מוסף ר"ה ח).-בי יש מעופף יעופפהו הרוח (כלב"ד, למו"כ ד). ולנחם לככי מכאכו בהזכירי חרפת הזמן וטובו וכעופפי חרבי על פני אשר כסו פניהם בחלבם (עמנו', מסני ח). הנמצא חן בשירות נערבות וחנית כי נגיעיה מהרה הבחרב נעופף על פני איש הכי תופיע עלי נפש נהרה (מס ח).

-הספי יתעופף, -התעופף העוף, עף לו מהרה מן המקום גם wegfliegen; s'envoler; to fly away לדבר לא בע"ח, במשמ' עבר וחלף מהרה; התעופף כבודו של פלוני: אפרים בעוף יתעופף כבודם (הוש' שימ). אמרים המשורר: ובהם חי אשר יצעד וישחה

ויתעופף וחפה בבין ארץ ותוך מהמרותיו (כלהנית, נשם אל אפר אוכ, כהגל ל 196). — ואמר הפימן: קול ינופפון ויתעופפון עשות חפץ אל נאדר (יקודי לם, על צבם ה לחהיים).

שפטי תעיף, העיף עיגו, הביש במחירות גדולה כדבר:

התעיף!) עיניך בו ואינגו כי עשה יעשה לו כנסים

כנשר יעוף בשמים (מפלי כגיה). — ואמר בן סירא:

למענו ברא אוצ[ר] וי עף ע[בי]ם כ[צפורי]ם (ניק

גני' מג יד). — ואמר המשורר: ותשכיבו (את הפרעוש)

בלילה האפילה עלי גבי והשחר יעיםו (מסכמונ' ד).

הלא יתן את לבו כי עשה יעשה לו כנסים הונו

ומדר תעיף עיש²) בו ואינו (כש"ע פלקיכל, כלשים

ממיס ד). לבי הלא ללכת אליו (אל יושר) פעמי

מאילת יער ישא ויריץ אף יעיף בנשר (כמסיל,

ביער הי ממנו ב.עוף, עֵיפָה, מוּעְף, אימְעוף.
ביער הי משר, העפה הי, השר, משר, dunkel sein; être היה השך, obscur; to be dark
בכקר תהיה (מינ יל יו). — ואמר הפימן: תנומה
תעופנו תרדמה תעופפנו (מלך עליון, מוס' כ"ה ל).

ני ל ל ל ל ל מיע, — כמו ב.יעף, עיף: השחיו את המבין ועף 4) בא חבירו ושחט אם שהה כדי שחיטה פסולה (מול' ב ג). כנסת ישראל אומרת לפני הקדוש ברוך הוא מרוב עונות שלי הצדיקים שבי עפים ומתעלפים (מדר' שמול כג).

דעובה, מיים, פעלת העזף, פריחה, מיסה דעיבה עלה יכי לא היו בחיות אלא ייסון: vol; flight, flying שתים לעופף ושתים לכסות גויותיהן כמו שאמ' ושתי מכסות את גויותיהנה ובשתים שהיו פרודות מלמעלה

יי ר"י נחסיאש.ן [בהערות: עיניך.] (2

ן [כך הקרי ועי' קל, ועל פרושיהם של קדמונינו עי' ר"י נחמיאש.]

^{(3) [}אמר ראב"ע וו"ל: ו"א מסתכל וכן התעיף עיניך בו ואחרי אמרו כי תעופה מן עיפה ווה נכון והענין וכו' ובעת החשך תשוב ככקר, ע"כ. ורלכ"ג פרש תאיר ותוהיר. ורש"י אמר וו"ל: אפילך ככקר תהיה פ"א תעופה לשון עפעפי שחר שאם הוא לשון אופל היה לו לומר תעופה נקוד בשבא כמו תנופה תקומה תרומה, ע"כ. ובאמת כך מנקדים לב החדשים ע"פ תרגי והפש"ו]

ל, ורסב״ם מפרש: ונסתלק, (דיייגע (דיייגע) אינוף. בנראה מן אינוף.

היתה העופפות (כד״ק, ישני ו צ). ענין העופפות וענין הכמוי פרשנו למעלה (הוא, פרוע מרכנה, נקוף יסוקהל). והוא נאמר בדרך השתוף או בדרך המשל לפי שקלות העופפות מיוחסת לנשרים (רייבלי אכטולי, מלעד התלמידים, ז.). לפי שידוע שהמלאך מתואר בתנועת עופפות כמו שאמר וכשתים יעופף והוא בעל כנפים כמ"ש שש כנפים לאחד (שם מנ.): חוק העופפות (העורב) המרבה ללכת בדרך רחוקה המשוטם בקצוות המגיד העתידות (כי קלונימום, געלי סיים בז). הנה אני עם גודל גופי ואומץ כחי ומהירות עופפותי עובתי בתיה' וברחתי מהם אל האיי' הרחוקים ואל ההרי' הרמי' והנשאי' (שם ט). החי לא ינשא על הרבור והעופפות ואמנם ינשא על המדבר והמעופף (כלב"ג, מלחמות היגיב). וכן לא זכרה התורה יסוד האויר הפשום ואפי' בעופפות העופות אמר על פני דקיע השמים ולא אמר באויר להיותו בלתי מוחש (כ״י לבכבלכל, בכלטי ל, ד״ה כוס). ויעף אלי אחד מן השרפים שהוא מלשון עופפות בא בקמץ (סול, ש"ב כח, ד"ה וחסי עוד מלחמה). ולא היה העופפות למלוק שבינה (רשב"ן דורחן, עגן חבות, תלק שוסיכו ג). דאה היא ראה שבמשנה תורה ויש לה שני דכרים הצריכים לדרום אחד שרואה מאד מרחוק כאו"ל שיושבת בארץ ישראל ורואה נכילה בכבל ונקרא וולשור והוא שם העופפות השניי שפורהת במהרה להשיג הגדרם (כי"ל קחכו, סולדום ילחק, פה.). אלופי לא זו הדרך והיא רחוקה מחיי האדם והוא עופפות לשמים בלי בנפים (כתב זרת ג, ספי חילם ליש"ר מקנדיחה י). ומלאכת העופפו' לכני האדם נתפרסם בומננו והמרגיל עצמו יעופף באויר כאשר על ידי החרגל ישום בים כדג (פס, מעין חוחס פו)...

"עוֹפֶּבֶת, ש"כ, -עוף נקבה: שלא יסתכל אדם באשה נאה אפילו פנויה באשת איש אפיי מכוערת וכו' ולא בעוף ולא בען פפת בשעה שוקקין והי לזה (ר"י לנוסב, מנוס"מ לו בנו).

ערין '). עצו, פ״י, --כמו יעץ: והיה כל הראה ואמר לא נהיתה ולא נראתה כואת (כמעשה פלגש בגבעה) למיום עלות בני ישראל מארץ מצרים עד היום הוה שימו לכם עליה עצו ודברו (שפט' יש ל). עצו עצה

ין (כבר הביאו המחכר כשרש יעץ, וכן רדיק, אבל ברור שהוא שרש לעצמו.]

ותפר רברו דבר ולא יקום כי עמנו אל (ישע' ס י)ואמר הפיטן: לץ בבוא ללוצץ פלץ ונתלוצץ כעץ:
מחצצים לחצץ כנץ על צפור לנצץ (לון קולן, יול' שנח
זכור). סקרת כי למוקש ולצנין יעמד עצת זה לוה
שמע במעמד עתיד שקלים מראש חדש ללמד (תמחית
פלוסיס, יול' שנת שקלי). בדעת ראשית דרבו עץ אדם
למעת (כקפיצ, נלולי ילדקו, עצודם, קונן מעט' ידי גלור
קדמונ' 3, 11). למען ספר שמך עצת חמש מאות מהלך
רצת ולמוף במוף לחמו נפצת וכל שאונו במאמאה
לחצת (בעשר, יול' 3 ספח). בנין בערכו כי עץ צרכו
בשעשוע ברכו ראשית דרכו (לון למנכי, יול' ל שנונ').
המה אלהי אונך לעצי עצה וחשבו מזימה בל יוכלו
(העה לוסי, קינ').

יערצין שיינ,—כגוי לאדום !): ראש מבית רשע גמתיך בעץ תמשים בפסח שתי אלה רגע תביא לעוצית: בפסח (לווץ גנוכוסיך, מהזי ליטלי ל, קב.).

מלם, חוק, מייז, מייל עוקים, עיוקים, עיוקין. שלב של מלם, חוק, מלם, חוק, Stufe; échelon; step, rung, מקום המרוב מלם, חוק, מוקה מקום קילוחו בחצר אין לו חוקה דבית רבי ינאי אמרו עד ג' עיוקין (במצר בינגי אמרו עד ג' עיוקין (במא (ילושי צ"ב ג ח), מלמד שהראה הקב"ה ליעקב אבינו שדה של בכל עולה ע' עיוקין (של מדי נ"ב ושל יוך ק"פ ושל אדום עולה ולא יודע כמה (כני שמוחל צכ מחון, מד"כ ויקלי כע). למולם גדול ועשרה בראשו אמר המלך כל מי שיעלה לראשו נומל העשרה עלה אחד והגיע לשני עוקים ונפל כך השני כך השלישי עלה אחד שהיה בן בינה כשעלה שנים או שלשה עוקים נחמומשו רגליו התחיל קורא אדני המלך מערני (כני מכומן מכק בכת מכומות).

תייכ עוּקוֹת, ש״כ, א) במו עְגָה ג), עוּגְיָה, *ערָכָרָה, מ״כ עוּקוֹת, משירה לעוקה (מעטרי 16), חצר עגָל א): השמן משירה לעוקה (מעטרי 16), חצר

[[]ע"ם איכה (ז כל)] (1

^{2) [}כך נקד המחבר חוק; אחרים מנקדים עוק. ואולי צריך לנקד עוק כמו שור או עוק כמו שוק. יהוא מן עוק, עיק, מפני שדוחקים ורומסים אותו ברגל.

[[]בבבלי (שירובן עז: וב"ב כע.): חווקין.] (3 "

ל [בך גם כפסיק' דר"כ (קיל); ובתנחום' (וילם בפדר"א (לה) הגרסה: עוקים. ובילק' (נילט' קיל) הגרסה: חווקים; וכן בערוך. ועי' חוק.]

[[]עוי הערת גרינהוש.] (5

שהיא פתוחה מארכע אמות אין שופכין בתוכה מים בשבת אלא אם כן עשו לה עוקה מחזקת סאתים (עירוצ' ס ט). (וכן) שתי דיומאות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה את שעשו עוקה מותרין את שלא עשו עוקה אמורין (פס -ה). מים שאובין ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקה זעל מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר (מקוח' ד ד). עוקת המערה אין מטבילין כה אלא אם כן היתה נקובה כשפופרת הנוד (שס ו ח). עוקה שבחצר מחזקת סאתים אף על פי שנתמלאת מערב שבת שופכין לתוכה מים (מוספתי עירוני עיה). מכאן אמרו התבואה משתמרת והיין משתקפה והשמן משירד לעוקה (מפרי צמד' קכח). ניקבה העוקה אית תני אין צריך לפוק ואית תני צריך לפוק נתמלאת העוקה אית תני צריך לשפוך אית תגי אין צריך (ירוש' עירובי ק א). בימות הגשמים עוקה מחזיק סאתים נותנין לו סאתים מחויק סאה נותנין לו סאה (כנ נחמן, עם בבלי פח:), --ובסהמ"א: ראובן ושמעון שהיו הולבין מי תשמיש ביתו דרך סילון אל בית שמעון זהיו מתקבצים עם מי תשמישו של שמעון בעוקה שתחת הארץ וכשהיו מצטרכין לפנות העוקה אחר שנתמלאה היה אומר שמעון לראובן תן עמי בהוצאה (כ"י חבן מיגם, פו"ת קלב, לשון המתרגם). היתה העוקה פחותה מסאתים שופכין לה במלואה (רמנ״ס, שנח עו יו). והיו מימיו נשפכין לעוקה שבקרקע (ר"כ על הכי״ף, שבָּת יח:). ובקהלתינו עשוים מימי הגאונים הקדמונים כ' עוקות זו בצד זו ושניהם מלאים ונקובים זה לזה נקב גרול (ממס מופר, יו"ד כיד). --ב) החלל שבתוך הושט, בית הבליעה, ; Sehland gosier; gullet, עוקת נפש: מי גריסין לעיסת גריסין של פול עוקת¹) נפש (נזה טו). לעיםת גריםין של פול עו עיקת2) נפש (חוקפה' שם ה ע).--ובםהמ"א: ואמר, לנו משום רב האי גאון תרי מעמי עוקת גפש כלומר שכל כך הוא גלעם שכבר עומד ליבלע בתוך עוקת הגרון דהיינו נפש (ערוך ערך חלק). בהאשה פרק מ' בגרה לעיסת גריסים של פול על עוקת נפש פירוש כשילעום אדם גריסין יפה יפה ולא נשאר כהם כלום אלא הם בעוקת נפשו פירוש

כשילעים בהבנסת בית הכליעה- שדומה לעוקה של כית הבד ולעוקת המים (שם ערן לעם).-ג) "במשמ" עגול, וביהוד מבעת של הגרגרת: עיקור מי ששוחם בהמה ועוקר קנה מן הקוע ואין מניח שיעור שתי שעורות מן הקוע אפילו עוקה אחת מריפה (חלמידי כב יהודחי גחון, הלכי פסוק' 141).

י ממנו עור, עַר, *מְעוֹרֵר, דְּהְעָרָח, דֹּפְעוּרָה.

עור, - פעו"י, עורה, עורי, יעורנו, -ער פלוני משנתו, הקיץ. עברה השנה ממנו, ובהשאלה התחוק ברוחו לעשות דבר, התגבר על רפיונו, על לא חפצו, sich ermuntern, aufwachen, sich erregen; s'éveiller, se י עורי עורי דבורה :réveiller; to awake, rouse oneself עורי עורי דברי שיר (שפעי סיב). עורי עורי לבשי עז זרוע יו' עזרי כימי קדם דורות עולמים (יפעי נס ע). קומה ינ' כאפך הנשא בעכרות צוררי ועורה אלי משפט צוית (מהל' זו; גם נע ה).--וגם לדבר לא בע"ח. במשמ' התחיל לעשות דבר, ער הרוח, התחיל לנשב: עורי צפון : ובואי תימן הפיחי גני (פפ"ם ד יו). --ולעיר: עורי עורי לבשי עוך ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלם כי לא יוסיף יבא בך ערל וממא (ישעי כב ה). ולחרב: חרב עורי על רעי ועל גבר עמיתי נאם יי׳ צבאות הך את הרעה ותפוצין הצאן (זככי יג ז). -ולדבר מפשט, לכבוד, ולכלי נגינה: עזרה כבודי עורה הגבל וכנור (מהל' מז ט). - ובמשמ' העקרית כענין השנה: הוי אומר לעץ הקיצה עורי לאכן דומם (מבק' ב יע). עורה למה תישן יו' הקיצה אל תונה לנצח (מהל' מד כד). -- ופ"י, ער את פלוני, עשה שיקיין משגתו: לא אכזר כי יעורנו2) (את הלויתן) ומי הוא לפניו יתיצב (ליוג מל ג).--ואמר המשורר: מגדי נקמה לכש באף וחמה עורה למה הישן ייי (כסנייע, סל סל סקכס). עוד מתנומות לשחר צורך וגל תעלומות לפני יוצרך (שוב דל, סליסי כ״ה, סמח"ל חמד.). קומי אורי עורי עורי שיר דברי (כי שלמה חלקבץ,

-הָפְעי, הַעְיר, פּעוּ״י, הַעִירוֹתִי, הַעִירֹתִיהוּ, מֵעֶיר, מִעִירָם, הְעִירָה, הְעִירוּ, אָעִירָה, יָעִיר, יִעַר, וַיְּעַר, יְעִירְגִּי,

נך גרסת רה"ג, ועי' להלן; ובדפו' חלוקת.] (2 משכש, בדפו': עור עוקת נחש, ג"כ משכש,

אכל ברור שהגרמה עוקת היא נכונה כגרסת רה"ג.]

⁽כך בארמי, ובאשור' איר; וחברוהו עם (1 [כך הקרי $_{*}$ (בך הקרי $_{*}$), קנא $_{*}$ (בך הקרי $_{*}$)

a) غير غار

תעירו,-א) העיר העוף קנו, היה ער ושמר עליו: כנשר יַעִיר !) קנו על גווליו ירחף יפרש כנפיו יקחהו ישאהה על אברתו (דברי לב יב). והעיר על פלוני, שמר עליו, יום ולילה: אם זך וישר אתה כי עתה יעיר עליך ושלם נות צדקך (איוב מו). -ב) העיר את פלוני, על פלוני, עשה שפלוני יעור לעשות דבר לפלוני, שילחם בו, שיתגבר, שימצא את לבו לזה: הנני מעיר עליהם את מדי אשר כסף לא יחשבו ווהב לא יחפצו בו וקשתות נערים תרמשנה ופרי במן לא ירחמו (יפצי יג יז-יס). הַעִירוֹתִי מצפון ויאת (פס מח כס). אגבי הַעִירתִיהוּ בצדק וכל דרכיו אישר (פס מה יג). כי הגה אנכי מַעִיר ומעלה על בכל קהל גוים גדולים מארץ צפון (יכמ' כ ט), הנני מעיר את באהכיך עליך את אשר נקעה נפשך מהם והכאתים עליך מסביב (יסוקי כג כג). קראו זאת בגוים קדשו מלחמה הַעִירוּ הגבורים יגשו יעלו כל אנשי המלחמה (יול׳ דע). הגגי מעירם מן המקום אשר מכרתם אותם שמה (שס ז). לא אכזר כי יעירנו2) ומי הוא לפני יתיצב (חיוב מח ב). הנה עוד שלשה מלכים עומדים לפרם והרביעי יעשיר עשר גדול מכל וכחוקתו בעשרו יעיר הכל את פלכות יון (דכי' יה ב). -- ודבר לא בע"ח, מפשם, אחבה, הַעִיר את האהבה כלב פלוני, עשה שפלוני יתחיל לאהב, שתתחוק אהכתו: השכעתי אתכם בנות ירושלם כצבאות או באילות השדה אם תַעִירוּ ואם תעוררו את האהכה עד שתחפץ (סמ״ם צו). - זאת רוחו של פלוני לדבר, שירצה פלוני בדבר, שיתחיל לעשותוֹ: הַעִיר יי׳ את רוח מלכי מדי כי על בבל מומתו להשחיתה (ירתי גא יא). ויער יי׳ את רוח זרבבל בן שאלתיאל פחת יהודה ואת רוח יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול ואת רוח כל שארות העם ויבאו ויעשו מלאכה בבית יי׳ צבאות אלהיהם (קגי ל יד). ובשנת אחת לבורש מלך פרם וכוי הַעִיר יי׳ את רות ברש מלך פרס ויעבר קול בכל מלכותו (שכ' ל ל). ויקומו ראשי האבות וכוי לכל העיר אלהים את רוחו לעלות לכנות את בית וו׳ אשר בירושלם (סס ה), ויער ייי את רוח פול מלך אשור וכו' ויגלם (נסי"ם ס כו).--והעיר את רוחו על פלוני: ויער יו' על יהורם את רוח הפלשתים והערבים

אשר על יד כושים ויעלו ביהודה ויבקעוה (זהייג כח יו-יו).--.וקנאה: יו' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה ירוע אף יצרית על איביו (ישע' מב יג).--וחמה, אַף: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשים אפו ולא יַעִיר כל חמתו (מהל׳ עה לה).-ואמר בן סירא: העיר אף ושפוך חמה הכניע צר והרוף אויב (צ"ם גפי לו פּ) - ובֿח, לַב: וְיַעֵר כחו ולבבו על מַלך הנגב בחיל גדול (דני׳ יא כה). -- ואון: אדני יי׳ נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר יַעִיר כבקר בכקר יַעִיר לי און לשמע בלמודים (יפע׳ כיד). -- הַעִיר השחר, במליצה, עשה שהשחר כמו יקיץ משנתו, יתחיל: עורה הנבל וכנור אַיִירָה שחר (ססל׳ כז ע).--ובמשמ' העקר', הַעִיר את פלוני משנתו: וישב המלאך הדבר בי ויעירני כאיש אשר יעור משנתו (זכרי ד ה). -- ב) פ"ע, כמו קל: הַעִירַה והקיצה למשפטי אלהי ואדני לריבי (מסכ'׳ לה כג).--ובמדר", פיי: מי הוא זה שהעיר לבם של מזרחיים שיבואו ויפלו ביד אברהם (מד"ר בכחם' מג). ישינים היו אומות העולם מלבא תחת כנפי השכינה ומי העירן לבא לחסות תחת כנפיו אברהם וכו' ואל תאמר לאומות העולם כלבד העיד אברהם אלא אף הצדקה היתה ישינה והעירה כיצד אברהם פתח לו פונדק וכו' (מדרי תהלי קי, צונר). -- ואמר המשורר: אם מעשות משפט ישן מעט לעשות כזו וכזו את לב: הלא יער (לחב"ע, התרשים ח קיג). העיר שחרים לעברת אל מרם שאול אתך יהי מעיר (כ"י סריזי, הענן קעה). לא הקצנו עד אור הבקר העירנו ונקם לאור היום ונחבוש את חמורינו (כ"י זכלרה, שעשועי ב, דודקון 64).---והעיר את השכל, את הרגש, או לעשות איזה מעשה: ועוד אשמיעך בו ענין מעיר השכל (כ"י חריזי, מו"כ ב יח). שהמושל בנפשו וכו' ויכבוש את יצרו ויחלוק עליו בפעולותיו אל מה שיעירוהו אליו כחותיו ותאותו ותכונת נפשו וכו' אכל החסיד הוא נמשך כפעולתו אחר מה שתעירהו תאותו ותכונתו (כ"ש ל"ם, שמונה פרקים להרמצ"ם ו). הדבר אשר העירני לפרש ספר משלי היה שתי סבות (כי זכחיי מברללונה, השחר ב, 65). ויאפר אלי אכול את החזרת שכולה בחופץ בי היא מעירה את התאוה ומכבה להב הכבד (כ״י זצחרס, שעשוע' ס, דודקון 82). אלה הענינים העירו אה רוחי לשרוח לשם ששים (ר' הלל מוורונה, הגמולי הנפב, ה.). והעירה (התורה) היחידים לחקור על האמות המיוחד להם בדברים האלה (כ"ל דילמדיגו, נסיכת סדת ב׳.

ווותר גכון שפרושו (ויותר גכון שפרושו (שיר אתר קנו.)

[[]כך הכתיב, ועיי קל.] (2

זכשראה משה שישראל פשעו בענין העגל והיו חיבים כליה על פי הדין והשם העירו לבקש בעדם (ר"ל ברי חליה הקרחי, עץ חיים מח). - ובפרש העיר בדברים לשים לב לאיזה ענין: ובעשות מה שהעירונו אליו שם לשוב אל שני ספרי ר' יהודה (כ"י ח"ם, ספרע' לריצ"ג, הקדמי). וכשמעירים את בעלי הטובות להביר אופני יתרוגם ומגלים להם מה שנעלם מדעתם מהם יגדל שבחם ותרבה הודאתם (הוח, מו"ה, הנסינה, פמיחי). וכבר זכרתים והעירותי עליהן כמה שנזדמן לי מן הכתוב (שם, הצעיחון ג). הנה העירות על מקום ספק ואין אצלי בו ספק (סול, הכוזרי ז טו). וכבר בארגו בחבורינו התלמודיים כללים מזה הענין והעירונו על ענינים רבים (כ"ם ח"ח, מו"כ סמיח"). ואמנם העירותיך על זה שלא תרומה שהנה אפשר שישימך לחשוד אדם יום אחד בספק שיספקהו על חדוש העולם (שסנכג). ולא חדלתי בעוד חברתך עמי ככוא זכר פסוק או דבר מדברי חכמים המעיר, אל ענין מופלא לבאר אותו לך (כ"י סכיזי, עם פחיח'). אבו בשנבאר לו המשל ההוא או בעירהו להכין כי הוא משל (שס). לפי שאינו בא לגזור פירוש או מאמר לא בפסוקים אלה ולא באחרים אכל להעיר עליהם (כ"י נרי אכטולי, מלמד החלמידים, הקדמ', ד:). יש בקצת פירושין בביאור ברייתא של לשכות דברים מבולבלים שאני צריך להעירך בהן דרך קצרה (סמליכי, יומי ל, יל:). ושהעירו אח"ב להיות והיר בעשית המצוות וכו" ושהעירות אח"כ בעשית המצוות ומניעת העכירות וכו׳ (הוא, פיי אנות בא). כבר העירותי אל מציאות התכלית האחרונה שהיא תכלית התכליות (כ"י סכן לעיף, שעה"ש, השחר ב, 104). והנה העיר בוה בי הקנינים מהחכמה וכו' (כלג"ג, משלי כ כא, ד"ה נחלה מצהלח). והרמב"ם בספר סורה הנבוכים פרק ל"ה ח"ב העיר על היות הגם הזה בערך ישראל לא בערך הגלגל (ר"י חברבחכל, יהוש' י, השחלה השלישית). - ובשפרות הקראים: אודות הדברים העירותני שנראים לפי דעתך שהם נוטים מדרך הישרים (מכחס גיכלי הגולה, לקו"ק, כספסי 47). ועוד יש לחוש במאמר זה החכם איך לא חשש להעיר מה המבה (כ"ח בכי חלים הקרחי, ען חיים מח). כבר העירונו בפתיחת עניגנו זה כי התורה בנויה באמצעות הנכואה לפי חכמת המבשא ולפי בחינת הדבור (ר"ח הקרחי, ג"ע, ענין שחיטק יט, כֹל.). -- העיר הערה: ואלה חוקרין ומביאין ראיות

ום עירים הערות רבית כדי למצא דברים המקובלין ההם (ר"י ברי אנעולי, מלמד ההלמידים, הקדמי ב:).

-נְשׁע׳, נעוֹר, וֱעוֹר, וְעֹרוּ, וְעוֹרוּ, –א) געור מחשנה, שסרה השנה ממנו: ויעירני (המלאך) כאיש אשר יעור משנתו (זכרי ד ל). ואיש שכב ולא יקום עד בלתי שמים לא יקיצו ולא יערו משנתם (חיוב יד יב). ב) בהשאלה, נַעוֹר לעשות דבר, כמו קל: הנה עם בא מארץ צפון וגוי גדול יעור מירכתי ארץ (ירמ' ר כב). ומלכים רבים יערו מירכתי ארץ (עם כ מח). יעורו ויעלו הגוים אל עמק יהושפט (יוסי דינ). הם כל בשר מפני ייי כי נעור 1) ממעון קרשו (זכרי ב יו). והמער : יסער גדול יעור מירבתי ארץ (ירמ' כה לג).-ובתו"מ: נתן ביהה והיא ישנה נעורה קוראה והרי הוא גמה (גיעי ס ב). הגעור בלילה והמהלך בדרך יחידי וכו' הרי זה מתחיוב בנפשו (כי סכיכל בן סכיכלי, לבום ג ד). הגונב כיסו של חבירו והחזירו לו כשהוא ישן וניעור והרי הכים כידו אם מכיר את שלו פפור זאם לאו חייב (מוספסי ב"ק ילו). אי זהו קשן וכו' ר' יוחגן אמר כל שהוא ניעור משנתו וקורא אימא (ירושי סוכי בע). מעשה בר"א ורבי יהושע שהיו באין כספינה והיה ר"א ישן זר' יהושע געור נודעוע ר' יהושע ונינער ר"א (ב"ב עד:). כשניעור אביו משנתו נכנס והוציאה (מדייר דברי ה). וביון שנעור משנתו בקש להרוג את כל עבדיו (שם חפת' ג).-ובמשם' נתעורר ונתחוק: מצא מין את מינו וניעור²) (ע"ז עג.).-וגוער במקום נעור: מתוך שהוא ישן על מישה כפויה הוא גוער בלילה (צשם ר"ש צן לקיש, ילוש' צרכ' ג א). הגוער משנתו צריך לומר בא"י מחיה המתים (זכי רבי ינחי, שם דב). בשעה שהיה דוד ישן כלילה תולה הכנור במטתו והיה נוער משנתו בחצי הלילה ונוטלו ומקיש בו (פסיק' רנסי, ויסי בסלי הלילה).-ובסהמ"א: עלו בהן (בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שחרבו) עשבים חולשין אותם ומניחין אותך במקומן כדי שיראו אותן העם ותעור הוחם ויבנום (כמצ"ס, תפלי יח יח). אבל תהיה ניעור ומוהר בענין השכל לרדוף אחריו (כ' זרסיי מבכללונה, פי' משלי ו, השחר שנה ב, 210). - ואמר-המשורר: בני כפל חצות ליל ישנים ומשנה בני שבל נעורים (רמצ"ע, החרטים ס ד).

לדעת ריכ"ג הוא מן א.נער, עי' בשרשיו (1 (שרש כער) ; Opuscules, הוצי דרנבורג (עמי 98-99 ועמי (ערם גער). וכן דעת ה״י קמחי, עי' רד״ק (שרש גער).] [רש"י: נתחוק וניתוסף איסורו.] (2.

-פועי, עורר, עוררתי, עוררתה, ערר, עוררה, מערר, תעררו, העוררו,--כמו הפעי, עורר את פלוני מהשנה, וכמליצה את המתים: שאול מתחת רגוה לך לקראת בואך עוֹרַר לך רפאים כל עתודי ארץ הקים מכסאותם כל מלכי גוים '(ישע' יד ע).--ועורר את פלוגי על סלוני, לאיבה, למלחמה: ועוררתי בניך ציון על בניך יון ושמתיך כחרב גבור (זכרי ע יג).--ועורר אהבה זכרום': אם תעירו ואם תעוררו את האהכה עד שתחפץ (שה"ם בז). -- וגבורה: לפני אפרים ובנימן ומנשה עוררה את גבורתך (מהל׳ פ ג). -- ומדגים: שנאה תערר מדנים ועל כל פשעים תכסה אחכה (משלי : s). -- והספר על מת: יקבהו אררי יום העתידים ערר לויתן (חיובג ס).-עי׳ לויתן.-ובהשאלה מליצית, עזרר את פלוני, הביאו מאין ליש. עשה שיתהוה, הולידו: תחת התפוח עוברהיה שמה חכלתך אמך שמה חבלה ילדתך (שה"ש ה ה). - עורר חגית, שוט, הניף, הניף על פלוני: והוא עורר את חגיתו על שלש מאות חלל (ש"ב כג יה). ועורר עליו יי׳ צבאות שום כמכת מדין בצור עורב (ישעי י כו). -- ובתו"ם: לא יעורר אדם על מתו ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום (מו״ק ל ה). והיה יצרו מקטרגי ואומר לו דוד דרכן של מלכים להיות השחר מעוררן יאת אָמר אעירה שחר (ירוש' נרכ' ח ח). היודע מספרכם הוא יעורר אתכם (ר' סייל צעם רי יוחנן, עם ע ג). דבר שהוא כמל דבר תורה מעוררי) את מינו ליאסר (כי יוסי, שם תכומי הב). זהו שאמר הכתוב שנאה תעורר מדנים וגומר שנאה שנתנו ישראל ביניהם לבין אביהן שבשמים עוררה להן ריני דינין (מד"ר ויקר' ז). אוכיתך ואערכה לעיניך תרין אמוראין חד אמר אעורר כל לעיניך וחד אמר אסדור כל לעיניך (שם דבר׳ ה). ויצא משה למחנה ישראל והיה מעורר אותם משינתם (פדר"ל מל).-וכמו ערר, ערער: מכיון שערר עמו ג' שניי הראשונו' עוד אין צריך לעורר עליו (מיה צר רב בשם רב, ירושי ב"ב ג ג). ועי' מעורר. -ובסהמ"א: לשון חבת אשת נעורים המעוררת את דודה בלילות בתנומות עלי משכב מחבקתו ומנשקתו (כש"י, שה"ש מ ה). המחשבה והחכמה אשר עוררוהו לדבר כדי להכיא הנחשב מתהו אל ממש כדרך שכ"ע וחכמה מעוררים הכינה ליצירה (כחב"ד, פי׳ ספי יליכה, כב:.). המרכיב זכר על נקבה שאינו מינו

בין בבהמה בין בחיה ובעוף ובו' אבל אם העלם זה על זה בלבד שעוררן בקול מבין אותו מכת מרדות (רמצ"ס, כלח' ע ח). לא תעורר אשה על מת שלה שלשים יום קודם לחג (הוח, הכל יחו). אבל אם יונה האיש ההוא המוכן במונו אל ואת המעלה מכלתי למוד כלל ולא יעורר כחותיו ישאר סכל בלי ספק (כ"ם ח"ח, שמונה פרקים להרמצ"ם ה). אמר אם לא אהיה אני בעצמי המעורר נפשי למעלה מי יעירה שאין לו מעורר מחוץ (סול, לכות ה). והיה מנהג אחד מן הפילוסופים כשכתו בבית משתה היין אמר לקראת בעל המוסיקא עורר הנפש לקראת כחתיה הנכבהות מן הענוה והיושר וסבר הפנים (כ"י סריזי, מוסרי הפילוסו' אים). אמנם באלה הענינים שרוחך עוררתני וכהם הזכרתגי והעירותני (מנחם גינלי הגולה, לקו"ק, נספחי 48). וואת היתה הסבה הראשונה אשר עוררתני בראותי התלמיד החשוב הנוכר שולח ידיו בפרי עץ הדעת מוב ורע (כ"י ב"ר יהודה לנדח, החגור, הקדמ', ב.). (הפרק) הרביעי כעת שהיו הכהנים מעוררין אותו אחר שהניתוהו זקנים אלו והלכו להם (ממחירי, יות' פסיס'). ורו"ל חכמי האמת יודעי הצפונות אשר דבריהם כדרכונות הביאו על זה מאמר מעורר נפלא ריחו כשמן הטוב מורק (נחיי, נרחשי, ו.). ומעלים אותה למעלה ומעוררין עמה נחש קדמוני חלויתן נחש עקלתון שיעלה ויעורר קללות נמרצות (כי חליםו די וידחש, רחשית חכמה יג, כה.). כבר קדם לנו בפרקים העוברים שכל אלו הענינים שאנו עושים ביסים הללו (בימים הנוראים) הנה הם לעורר המדות העליונות (כ״ת חלבילדה, כחשית דעת, לע.). - ועורר בדברים לשים לב לדבר: לכן חוייב שנעורר על מבע מהו ועל מה יאמר באמת ועל מה יאמר בהעברה (כלב"ד, למו"כ 3). וכשנכאר לו המשל ההוא או נעירר על היותו משל ימלט וינצל מן המבוכה ההיא (כ"ש ח"ח, מו"כ פתיח"), וכבר בארנו בחבורי ספרינו בתלמוד כללים מהענין הזה ועוררנו על ענינים רבים (כ״י סכיזי, שם פתיחי). והנה אעורר אותך על עומק מחשבות אריסטו ופליאת השגת שכלו (שסעכ). ואני המעורר אין מחשבתי שישיג שכלי אפילו בטיפה מן הים באמחת הענין (ר"א הלוי מברללונה, ספ' החנוך, חל, קעו.). ואחר שעוררנוך על זה יש לנו לעוררך על היות אלקים שם הכא אחר שם י"ה כמו שביארנו למעלה (כ"י ביקאטיליא, גנס אגוז, א, יג:). וכן הוא ענין המחקר

[[]עי' נפע' למעלה (ע"ו ע"ג).]

מלחמות גדולות ועצומות בין בכל ובין רומניים בים וביבשה (יוסיפון יג). אמר להז חוני המענל התחת אלהים אני להסיר, מלחמות שהתעוררו ברוב עונות וחטאות (זכרי מלכי בים סני 1). -- ודע שמן הכח המדמה הוה יכאו שלשה עניינים האחד הוא השגת תכונת המוחשי' והרככתם וכוי והג' הוא שמתעורר להרחיק הדבר המזיקו ולכוין אל הנאות לו (ב"י ח"ח, כוח חן ב). ומפני שהמסכים לעשות דבר יתעורר לעשותו בקימה נאמר לכל מי שיתעורר לאיזה ענין שהוא קם (כיים חיים, מויינ חיב). שמעלות המרות כולם ימצאו לחלק המתעורר לחלקי הנפש (הול, לבות ב). וכן הוא ידוע אצל הפילוסופים והרושאים שהנפש המתעוררת היא בלב והלב חדרה וכליה אליו תיוחם (פס). ולפי שהמלאך והבהמה אין תולדותם שוה על כן יתעוררו מלחמו' גדולות בגוף האדם כל ימי חייו (סמ"ג, הקדמי למלוות עשה).—בה מתעורר: אהמוג היותר נאות הוא אשר לו תוספת על מה שוכרנו שני כחות והם בשלוח השגה והנעה ושניהם יעבדו כח בו בהם יברת מן המזיק ויקרב אל הערב והוא יקרא כח מתעורר (כחב"ד, חמו" (26). לפי שמין האדם צריך למלאכות רבות אשר לא ישלמו אלא בכח השכל המעשי הראשון שהוא באמת כח המדמה ומכח המתעורר והוכרנו אותו למעלה (כ"י ליים, כוס סן ד). והמתעורר הוא הכח אשר בו ישתוקק האהם ויבקש דבר או יברח ממנו (כש"ע פלקירה, המעלות ב, 22). והם זיל לקחו ריע בדרך דרש מגזרת רע וכשלא יאמן הרע תהוא יפרד הדל ממנו גם אחיו שהם הכח המדמה וכח המתעורר וכח החרגשה (כ״י בכי חנטולי, מלמד החלמיד', עה:). לפי שהחלק השכלי שהוא החלק הנבחר מחלקי הנפש חוא המלך וכו' כי הוא משל לכל ההנאות הגופיות שאיגן כלל לחלק הזה רק לשאר חלקי הגפש והם המרגיש והמתעורר (שם קל.). הכח המתעורר כשיהיה לדבר הערב נקראת תאות (כ״ח ככ׳ חלים הקרחי, עץ מיים עה). -הוקשה לי זה ימים הכתוב הזה וכו' ונתעוררתי עתה מפני שראיתי בזה הפרק אמר רבי אבהו וכז' (רשנ"ל, חשו" ק). ואל תתמה כי ככר נתעוררת אתה לדעת כי אין ככל פרטי המצו" מצוה שאינה רומות אל עניני החכמה (פס לד). כי הלב הוא המרגיש והמתעורר מכל האברים (ר"י בן נחמיחם, פין משלי כג עז). שכל הרואי הערתו

שמעוררי חלכבות להניע הרעיונים בסברות וראיות עד שישיגן מהם המבוקש (המחירי, הקדמי למעלי). ומכל אלה הדברים אשר עוררנוך עליהם יש לך להקיש על כל מה שתמצא בחורה מענין אוהב ואויב נגדו ית' (כ"מ חלדבי, ש"ח ח, ע:.) -ואמר הפיטן: סיבר טוב עם הנשמעה עורר בעבור התשועה (כי יניי, נוזי שכעי ג, זודפון 23). את ישיני מערות את תעורר בתפארות בעכור רווח לצרות בניך להציל ממאירות (Kable, ים משמי מקטרי מקטרי מפטמי (x ,Masor. d. West. .. פיטומי בושם ערוגה (מס יד).--ואמר המשורר: שירה חדשה שוררו ואהכה ישנה עוררו וכיכשה עכרו ואת אויביהם כסה הים (כ"י הלוי, מי כמוך). אהבה עודרו בי הנה גמלות יעוררו חן למאהבי ונקמה לעזבי בי גוטר לאיבי אני ונצר חסד לאהבי (סול, יה למיחלים). וכבנות יענה אכל אסדר וקינתי ונהיתי אעורר (ד"ס יהודי מלרים וח"י ב, מן 15). וכן אמר המשורר לכל איש אשר תאותו עליו עורר (כֹי׳ זנחכה, סעשועי, דודקון 10). -- התעורה, התעוררי, התעוררהי, יתעורר, --התעורר לעשות דבר, כמו קל: התעוררי התעוררי קומי ירושלם (ישני נא יו). ואין קורא בשמך מתעורר להחזיק בך (שם פר ו).--הַתְעוֹרֵר על פּלוני, לאיבה, להרע לו: ישמו ישרים על זאת ונקי על חנף יתערר (חיוב יז ח).--ובמשמ' שמח על דבר: אם אשמח בפיד משנאי והתעררתי כי מצאו רע (שם לא כט).—ובמדרי: עורי צפון זו העולה שהיתה נשחטת בצפון מהו עורי דבר שהיה ישן ומתעורר (מד"ר ברחש כב). עתיד הקב"ה לתתעורר עליך ולשלם לך כל צדקות שעשית (כב חיים בר חבח, מס עע). קרוב לתשע מאות שנה היתה השנאה ככושה בין ישראל לבין אביהם שבשמים מיום שיצאו בני ישראל ממצרים ועד שנה שנתעוררה עליהן בימי יחוקאל (סס ויקר' ז). עורי צפון לכשית עוררו הגליות הנתוגות בצפון יבאו זיחנו בדרום (שם ט). לכשיתעורר גוג ומגוג שנתון בצפון ויבא ויפול כדרום וכו' לכשיתעורר מלך המשיח שנתון בצפון ויבא ויבנה בית המקדש (שם שה"ש, עורי לפון). חייך שמתוך שינה אני מתעורר על אותו האיש (המן) ומאבדו מן העולם (שם חקת', ויחתר המן). והקב"ה אומר בני התעוררו עלי לפי רצוגכם (מדר׳ חחלי קמע). ומשנפלו ארמיים בדבר אלישע לא עמדו אלא שנתעוררו בימי אחו ונפלו (סדע"ר כ). ובמהמ"א: ויהי מקץ מאתים וה' שנה ויתעוררו

(מראה המקום נשמש מכ"י המחבר.]

בפתיחת דבריו יכיר כי בו דברים נעלמים ויבין עצמו ילהתעורר לתת לב בהבנתם (המחירי, פיי משלין הקדמי). זיש מהם שחוקרשו שיתחלקו הפירות לכד ושאר הקרן קיים ביד הגבאי ועכשו נתעזררו קצת מטנהיגי יהקהל (כ"כ גיכוכדי, שו"מ ב), ראובן ושמעון ולוי נתחברו מהתעוררו לעכור הים ולהתקרב לארץ ישראל (מס בלק). ואדרבה נראה שהיתה דעתו קרובה אצל רבי חיים הנז' שבחר בו להיותו מופר עמו מזולתו אמת הוא שר׳ אברהם נתעורר לשאול הספרות בעד עצמו (בר שפת, שו"ת קלה). וחיה מי שהתעורה ראשונה התחיל לכתב בחכמה הואת הגאון רכינו סעדיה: -(מריפוע דוראן הלוי, מעשה אפד ח). וכאשר באו ב' בתות הראשונות בתוך הכתכים כי הם נתעוררו מוה. באשר הזוכר בלשון הרב (ר"ת בר שמוחל נכתוים, מכתב, «מכסי קנפי יס). וכתב אפלאמון צריך האדם להתרחק מהחשק כי הוא תקוה מתעוררת כלכ ויתקבצו כו בחות מן התאוה (כיימ חלדני, ש"ח ה, פח:). ובשמעי הדברים האלה בלהות בעתתני ורוח קנאה הציקתני ינתעוררתי ללמוד במפרים החיצונים (שס ח, קז:.). ואפשר שהתעורר לוה מהמלחמות אשר ראה (כ"י: -לברבלכל, מ"ב יד ל), אלא נתעורר בואת החשגה י(כ"ח בכי חלים הקלחי, עץ חיים מח). ותמר התעוררה מתאמר (מחפו, חהבת ליון י). - ובמשמי שם לבו לדבר, העיר הערה, פרש: ודי למתעורר שיתעורר: אל כלל הכוונה ואל עיקר הענין ואין צורך גדול לפרמים (כ"ם ח"ח, יקוו המים ג, 149). זהו מה שיראה שצריך להתעורר עליו בתשובת הרב (כ' הסדמי הרשקש, לוכייגל ד). ראו להתעורר מה היתה הסיבה להודיע סדר הקבלה (המליכי, פיי לבוי פתיתי). הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר וצריך. להתעורר על אמרו מגלה סוד מכסה דבר ולא אמר בשניהם סוד או בשניהם דבר (כ"י בכי חנטולי, מלמד החלמידים, לב:). ומה שאמ' בקליפויי דשמיר' הרכולא התעורר מאד על מלת בקלפויי (הרקנטי, שיי המוכה, ד::). יש לך להתעורר על מה שעוררתיך בכר כי כל הדברים העליונים בהגלותן נגלה בעולם חשפל דוגמתם וכפי ההתעוררות הנעשה למטה כך בששה למעלה (פס, י::). ונתעוררו רו"ל על מלת זיובור מפני שהמבול כא ככח מדת הדין וכוי (פס, נה יע:). ומצאתי שרבותינו זכרונם לברכה נתעוררו במדרש רות על מה ששואלין העולם לפי סוד העיבור

היאך חיה נשמתו והיכן (פס, ויפג לד:). ועם היות דב־ פי חכם חן הנה לא התיר הספקות אשר הערותי ולא התעורר לתת הסכה למה סדרו חכמינו ז"ל שמות חלקי כתבי הקדש כוה האפן תורה נביאים כתובים (כ"י לברצחכל, פיי כביחים רחשוני, הקדמי). והדלב"ג לא התעורר אליה כלל (שס, מ"ציגיצ). וכבר התעוררו המפרשים למה נוכרו כאן הדברים האלה (שם שפע" ז ז). ראוי שתתעורר במ"ש הרב וכו' (פול, מו"כ צלז). ראוי שתתעורר שפרש (הרמב"ם) ראשונה המאוחר בדברי ארימטו שהוא דעתנו ופירש באחרונה מלת שכלנו שוכר אריםטו ראשונה (הוח, שמים חדשים, עיון ח). ובבר נתעורדו חז"ל ואמרו שבשביל "יחיד שעש" תשובה כגון זו מוחלין לכל צבור (כמ"ע מפחכו, חקור דין ל יד, למכי עהוכי). ולהיות נשמתם צרורות בצרור החיים למעלה ולא להיות למפה הרי נרא' שאין וה מה שהתעוררנו עד עתה ולא מה שאומרי׳ רוב אנשי העולם (מבקת כוכל ב, מ). וראוי להתעורר כבאנתו ראשונה בקשר אומרו ראש דברך אמת עם אומרו והי אלקים אמת וכו' (ר"מ חלבילדה, רחפים דעם, לב.). דע שכבר התעורר על זאת המבוכה בעל מאור עינים גם אחרים זולתו (דוד גמן, נחמד ונעים פט). תחלה יש לצו להתעורר על אמרו קתו עמכם דברים ושובו אל ה' (ר"י מוסקחטו, נפולי יהודה לח). -- ואמר המשורר: ולבי יתעורר להשיב ולברר דבר המשחרר עלי כל, הפתרים (מלמידי מוחס, לגבור במעודה). מי יעמד בצד לחשוב צוררום כי יערימו סוד ויתעדרו (לעניג, ניתי יקותיאל). אתעורה אתגברה על שורה משתורהה פה פערה על סוערה ואחברה שה פורה לי שברה לא אוכרה חסד נעוריה (כלנ"ע, ליפה נכי). אמצת המתצבת מדוכא כחלל בכן יתעוררו הגליות לנואי מכלל גורי צמח ומרשעת תאמלל (פיוטיס ושירים, גגזי שכטר ג, דודקון (76). כאשר הרדתם זנת עוררתם ועזרתם בהוגכם בנפשותיכם כן תחרדו וכצפור ממצרים ותתעוררו לבוא לירושלים (ד"ה יהודי מנרים וח"י ב, מן 157). התעוררי התעורדי כי בא אורך קומי אורי (ר' שלמה חלקבן, לכה דודי). ותכל נפש דוד עליו נכמרו רחמיו כי נחם על אמנון ואהבתו התעוררה (שלום הכהן, כיר דוד 320).

- ספעי, *הזערן - שהעירו אותו: ותהר ותלד כן ותקרא שמו ער שהוער מן העולם (מד"ר ברחש כס). - ובסהמ"א: אריות נוסו כי אריה הוער לצמר פלימת

ברם זו (קשע מותן סגמוני, ספדימנס, שכער 72). הוער מקדם מקדם וממורח חובא וצדק לרגלו נקרא ונחיה זהר תועים מדרך תועכה חשכם מאש ולהבה (נכימין, מסגם מזה, קלים' כי פיים).

עורן, עורו, עורה, עורה, עורה עורה עורה עורה, עורם, ערם, מייר עזרות, עות, כני עותם, - הקלפה העליונה שעל פני הבשר בבע"ח, Fell; peau; hide, עור של בהמה וחיה: ויעש יו' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם (נרחש' נ כח). ואת עלת גדיי העוים הלבישה על ידיו ועל חלקת צואריו (שם כז יו). ועלת אילים מאדמים ועלת תחשים (שמות כם כ). ואת בשר הפר ואת ערו ואת פרשו תשרף באש (עם כע יד). ואת עור הפר ואת כל כשרו (ויקרי ד יח). ושרפו כאש את ערתם (של השעיר ופר החשאת) ואת כשרם (שם יו כז). ובסו אתו בסכסה עור תחש (נמדי ד ק).--ובפרם עזר מעבר, leather מכל כלי: Leder; eair; leather עץ או בגר או עור או שק (ויקרי יל לצ). או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור או בכל מלאכת עור (שם יג מס). לכל אשר יעשה העור למלאכה וכוי ושרף את הבגד וכו' או את כל כלי העור אשר יהיה בו הנגע (שם נמ-נב). וכל בגר וכל כלי שור ובל מעשה עוים וכל כלי עץ תתחמאו (נמד' לא כ). איש בעל שער ואזור עזר אזור במתניו (מיצ א ה).--ועור אדם Haut; peau; skin כי הוא כסותה לבדה הוא שמלתו לערו במה ישכב (ממוח כנ כו). וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו (מס לד ל). אדם כי יהיה בעור כשרו שאת או ספחת או בהרת (ויקל' יג ג). ובשר כי יהיה בו בערו שחין וגרפא (סס יס). ונתתי עליכם גידים והעליתי עליכם בשר וקרמתי עליכם עור ונתתי בכם רוח וחייתם (יסוקי לו ו). ואשר אכלו שאר עפי ועורם מעליהם הפשומו (מיכי ג ג). עוֹרִי שחר מעלי ועצמי חרה מני הרב (מיוצ ל ל). בלה בשרי ועורי שבר עצמותי (מיכי ג ד). צפר עורם על עצמם ובש היה בעץ (מס ד מ). עוֹרְנוּ כתנור נכמרו מפני וֹלעפות רעב (עם הי),— ומשל, עזר בעד עזר: ויען השמן את יי' ויאמר עזר בעד עוד וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו (ססנד).--לכש כשרי רמה וגוש עפר עוֹרִי רגע וימאס (מסוז ה). עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תסוככני

(שם י יא). בעזרי ובכשרי דבקה עצמי ואתמלמה בעזר שני (שם יע כ). -ובתלמו': פורסין עור של גדי על" גבי שידה תיבה ומגדל (כני שמעון בן נוס, שנח עז ס)... אין נותנין את העור, לפני הדורפין (כ״ש, כיכי פ כ)--עולה שנשחמה שלא לשמה אע"ם שלא עלתה לבעלים: עורה לכהנים אחד עולת האיש ואחד עולת האשה: עורותיהן לכהנים (זכס'יב צ). מימי לא ראיתר עור יוצא לבית השרפה (רצי חנינה קגן הכהנים, שסיי ד). כלי עץ מאימתי מקבלים טומאה המטה וחעריםה משישופם בעור הדג (כליס יו ג). אלו עורות ממאיב מדרם עור שחשב עליו לשמיח עור סקורמיא עור קטכוליא עור החסור עור הכתן עור הכתף עור הרופא עור העריסה עוד הלב של קטן עור הכר עור הכסת מדרם עור הסרוק עור הסורק ר' אליעור אומר מדרם ותכמים אומרים שמא מת (עם כג ה). עורות. בעל הכית מחשבה משמאתן ושל עבדן אין מחשבה-משמאתן (מס ח). כתבו (את הגט) וכו' על עור כרישיב על עלי בצלים ובוי המקרע על העור כתבנית כתב פסול הרושם על העוד כתבנית כתב כשר (מוספסד גיע' צ ג-ד). היכה כאחר ידו בנייר בפינקס בעורות שאינן נעברין וכמומוס של שמרות שבידיו גותן ארבער מאות זוז (שם ב"ק עלח). עור שבפני חמור אף על פר שיש בו תמשה על חמשה טהור שאינו אלא חיפור (שם כלים ב"ב ד יב). כרים יוצאין לבובין שהוא גוחף עור מכורסינין כנגד לבו והוא מתרים בנגד חיה: (ירום' שנת ה ח). ולא פרה בעור הקופד שהוא נותך עור קופר בין דריח בשביל שלא תינק את בנהר (שס ג). השף את העור על גבי העמוד חייב (שכם וְבֹ). שהספרים נכתבין כשתי עורות ותפילין ומזווות: אינן נכתבות אלא בעור אחד (שם מגיל' ה' יה). אחדי עור בית הפרסות ואחד עור הראש של עגל הרך ואחד עור של תחת האליה וכל שמנו חכמים גבר שומאה אלו שעורות'יהן ככשרן להכיא עור ביה הבושת (כ״ש גן יהודה משום ר״ש, חול' נה:). — בית העור ב והרגל של ימין בשמאלו ובית עורו לחוץ ובוי של" ימין בימיגו של שמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ (תמיד ד ג).—ובסהמ"א: וטלאים ועופות כשהן בעורותיהן: (גאוניקה ב, גינלנירג 118). חפיפית בל' ישמעאל וקובה: והוא דבר שמתכנס על העור מן הטינוף (כים, שנה עו:). כפ' כמה מומנין מומנין בשלחין פיי עורוה שגלושין נומל צמרן ועדיין לא נעבדו (ערוך ערך

רק בעברות? [בפונית: ערת (לידוכר' 346)."

שלח). אין לנו להכיא ראיה לשאר עורות מעולה שפרט בה הכתוב לבדה מפני שלא הוצרכנו ללמוד על שאר עורות מה תהא עליהן אלא על של עולה בלבד (כש"י, זכסי קג:). וכמו מחתך העורות מהעור הבא לוֹדו יעשה נעלים מובים (ספ' המדות לחכיקעו, ח ז, סעמונ).-ושל אדם: וכמו שברא בעולם ארץ עבה יקשה וארץ לחה ורכה כן ברא באדם בשר ועור (כי שבתי דוכולו, חכמוני, פיי ספי יליכה ח, קד::). ואית דמפרשי עורו עור האדם ממש (כש"י, מיכ, נח:). הנה כל הכחות המשנים החלקים מכחות המכע הנה הם המתחדשים לעצמו ב' עורות כמו שני, עורות האצמומכא ושני עורות המעים ושני עורות הרחם עם מה שהוא עליו (פרקי מפה, כב::). - ואמר הפימן: שמלת עורו מהר יפשום (הכהן הגדול) וירד וימכול ויעל ויסתפג (כי יוסי בן יוסי, חזכיר גבורוח, עבודה, מעשי ידי גחונ' קדמוני ב, 6). עורנו יועם כחם בקרץ וגויתינו שמנו בארץ אז תרצה הארץ (ליכה לשפחו, קינ'). ותשחמהו (את בנה) ותפשוט עורו ובשרו עשתה ככשר ובחים לנתחיה לשנים עשר נתחים (כ״י כג'חכה, חלה חזככה, שולם סדם כה). לחש ידיד תמים לאביו לחש קום אב מהרה מותה לי תחש קומה פשוט עורי כמו עור תחש לי אוֹנך האטם כפתן נחש (הוח, נסטי לך חערג, עולת חדש מו).

בּיעוֹר (ז), ממנו ב.עור, עֵירֹם, עֶרוֹם (ז), מֶעוֹר, א.מַעֲרֹם. בּיערָר, –קל לא נמצא.

פמני, נַעזר, תַעזר, נגלה ונעשה ערום; eatblösst werden; בספי, נַעזר, תַעזר, נגלה ונעשה פספי, נַעזר, מַעזר, מות :être à au; to be bare מפות אמר סלה (סנק׳ ג ע).

עָּוֶרָ, עָוָרָן מָמֵנוּ עָזַר, עָוַרָּ, עָיָרוֹן, עַוֶּרֶת.

(בְּרָב⁸), מ"ל, מ"ל עורים, או אדם שאין עיניו רואות, מ"ל עורים, או ה"ל Blinder, aveugle; a blind person או מי ישים אלם או חרש או עור הלא אנכי יי' מיום דימ). לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול (מיום דימ). לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול

(ויקרי יע יו). ארור משגה עור בדרך (דברי כז ימ). והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור באפלה (שם כם כט). לא תבוא הנה כי אם הסירך העורים והפסחים (ש"צ ה ו). ואת הפסחים ואת העורים שנאו גפש דוד על כן יאמרו עזר ופסה לא יכוא אל הבית (פס ס). ושמעו ביום ההוא החרשים דברי ספר ומחשך עיני עורים תראינה (ישעי כע יה). או תפקחנה עיני עורים ואזני חרשים תפתחנה (שם לה ה). החרשים שמעו והעורים הכישו לראות מי עור כי אם עברי וחרש כמלאכי אשלה מי עור כמשלם ועור כעבד יוי (מס מב יח-יט). צפו עורים כלם לא ידעו (מס כו י). נגששה בעורים קיר וכאין עינים נגששה (מס נט י). והצרתי לאדם והלכו בעורים כי ליוי חמאו (נפני מ יו). וכי תגישון עזר לובח אין רע (מלחי א ח). יוי פקח עורים יו' וֹקף כפופים (חהלי קמו ח). עינים הייתי לעור ורגלים לפסח אני (מיוב כע יה). געו עורים בחוצות נגאלו בדם (פיכ' ד יד).--ובתו"מ: עור בין סומא בשתי עיניו בין סומא באחת מעיניו (נכוכ' מד.). הקב"ה מצוה על העורים שאין יסורין גדולים מהם וכו' וכשיבא לרפאות העולם אינו מרפא תחלה אלא העורים וכו' ומי הן העורים הדורות הללו שהולבות בתורה כעורים (מזר׳ ההל׳ קמו).--וָבסחמ"א: ועורי לב יחשבו כי העושר מעלה גדולה לצדיקים (רחב"ע, ברחשי כה לד). כי כל מה שיאמרו בהם הכל דרך אומדות והשערות כעורים מגששים קיר בחשכה יתהלכו (ר"מ חבן נגחי, עבודת הקדש, קתרי תורה ח).-ואמר המשורו: דמות פקחים והם עורים וחרשים בפה רחב ובלבבות סגורות (כ״י הלוי, הממיר צוקנים), יהי ראש לבית אבות כיולדיו ויחית עדי יחוו עוריו אשר בז ישברו (כ"י סריזי, מסכמוני כ). אשוב אני עור ולא יחשובו עוד רעיוני על דבר תפארת (עמכוי, מחצי ח). - ומשל: המאשים לפכל במאשים לעור (משלי חכמים לח). אין ראות העין פועיל כשהלב עור (דברי מוסר, בסוף ספר המפוחר למולכו, 52). - -מעי עור: תועלת המעים העליוגים וכוי והשלשה התחתונים האחד הוא מעות ונקרא עור יש לו פתח אחד ממנו יבא לו פסולת המאכל (כ' מנחס בר זכח, לידה לדרך, ח יג, כד.). עי' מעי. --ב) ח"ז, איש עור: איש עור או פסח (ויקכ' כל יה). הוציא עם עור ועינים יש וחרשים ואזנים למו (ישעי מג ח). - מ"ר כק' עורות: לפקח עינים עורות להוציא ממסגר אסיר (שם מב ז).

[[]קרוב לערה, ערר; בערב' עורה ג), ערוה.] (1

ייי (כדייק). [ענין גלוי וכו' נפע' מנחי העין (כדייק).]

^{3) [}כך בארמ', ובערב' עורַס), היה בעל עין אחת; בכוש' עורָ, היה עור. לדעת יוסף הלוי פרושו העקרי אדם שעינו מבִסה בעור, עי' REJ XI, 67.]

ه) عورة (ا) عور

-ובסהמ"א: ופקח עיני העורות להבין ולחורות בדין אשה זו ובו' (כי בנימין זמב, פו"מ מ בפוף). --"ומ"י עורה: ויאנח העם אנחת חללים ורואים תמיד בעיניהם את המות והממית לא ראו על כן קראו למות ההיא מות עורה (יוסיפון שסה). - ועורת: הקנקן ריקן בלי יין והגבינה נגובה בלי זין והגברת עורת כלי עין חגרת ונשכרת צעדה עלי עין (כסב"ע, שירי עני, כהנה ה, 13). אחר אשר עין הזמן עורת כי לא יחלק פוב לאישים פובו (עמכו', מסג' ל). והרביעי הוא המעי הנקרא עיוורת המתום (מקף הרופה, כ"י מינכי, 35:). כשיםופר על האכן שהיא משוללת הראות או שאינה רואה לא יחוייב מפני זה היותה עורת כי דרך השלילה כלתי מורה על נושא מוכן לוה ולוה בדרך ההעדר (ר"י מוסקחטו, קול יהודה לכוזרי ב ב).-ג) שם מפשמ, עצם המום 1): וכי יהיה כו (בהככור) מום פסח או עור כל מום רע (זנר' יס כה).

עַרָר, קל לא נמצא.

blenden; avengler; to שיהיה שיהיה עור, עור, עור, עור, ואת כני צדקיהו שחטו לעיניו : blind, make blind ואת עיני צדקיהו עור ויאסרהו בנחשתים ויביאהו בבל (מ״ב כה ז). - ובהשאלה, עשה שלא יראה: ושחד לא תקח כי השחד יעזר פקחים ויסלף דברי צדיקים (מתוח כג ה). לא תמה משפט לא תביר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים (דנר' יו יע).—ובמדר': ונטל קרן הודו מבין עיניו ועיור את עינו עַר כאן עלתה למשה (מד״ר דבר׳ יה). לזה (לצדקיהו) עוורו עיניו ולזה (לשמשון) עוורו. עיניו (חנחות' חחרי ה).--ובסהמ"א: כי היה מנהג מלך פרם כל מי שמיקל מלכותן מעוורין עיניו (עכוך עכך סכש). ויאמר המלאך (אל מובי) מי שעור אותך ממאור עיניך הוא ירפאך כי צדיק אתה (ספי עובים ה, סבסעי מונסער). ובאפל או נפשם לפי חרב דכאה לא עוד עורו עינם עתה שוא ורמיה (מיכל, הריקום עריה). - ובהשאלה: התעו בהני מצרים את המון עם ארצם ויעורו את עיניה' באמונות וחזיונות שוא וכוזכות (סיינסק, מוס"ח, העוף

פטי, ייעור, עורו עוני עם אוגיהם נאטמו (סס).

-סספי, *התעור, נחעור - נעשה עור: כנשבע זה צדקיהר וכו' וגתעור ו עיניו וכו' כאשר שבועה ירא זה שמשון וכו' וגתעורו עיניו (סנסומי לסכי ל). - ובסהמ"א: שפי שעופד כפקום פלך פרם ושואל איזהו חשוב הוא איש מלחמתו מכת עין תוחבר וכאילו תובע עיניו להתעוור (עכוך עכך סכש). פר שיבחר אחת משתי הדעות אם מפני גידול או לתועלת אחת פן התועלות הוא יתעוור מראות הנכונה (כ"ש ל"ס, מו"כ כ כג).

"עורד, ש"כ,--כמו עזר: כי בחמשי יום המקולל לערכ משחשיכה הלך ר' יצחק בר' אלעזר מבלויש זהיה משקה סוסו בנהר והיה נושא את עורה זוירא בחיקו שהיה מביאה מבית עירון אחד ונשמט אחד משולר העורה שקורין פאו זהיה נראה מתחת סרבלו ובא גולייר אחד גם הוא להשקות סוסו וכבואו ראה סוס הנולייר לובן העורה וקפץ לאחריו ולא היה יכול להביאו במים (QGID II, 32).

בורון, שיים, מום העור, Blindheit; cécité; blindness עַרַרון, שיים, יככה יי׳ בשגעון ובעורון ובתמהון לבב (דנרי כם כם)+ ביום התא נאם יי' אכה כל סום בתמחון וכו' וכל סום העמים אכה בעורון (זכר׳ יג ד).—וכמדר׳: אין צער גדול ואין יסורים גדולים וקשים כעורון עינים (מדכ׳ סהלי קמו).--ובסהמ"א: ווה נקרא כניעה מדרך ההסכמה אכל על דרך האמת הוא דלות הנפש ועורונה (כ"י ל"ח, סו"ה, הכניעה צ). והרביעי תשבונו עם נפשו בגודל טובות האלחים עליו בהערתו אל מה שיש בו חיותו בשני העולמים בתורה נכבדת נאמנה להסיר עורונו ולבער סכלותו (שם חשנון הנפש ג). כי העורון העדר ומציאותו אמנם יהיה בדבר שיהיה מטכעו להיות כו הראות והראות הוא הקנין (כ' זרחיי מברללונה, פי' משלי, השחר שנה ב, 224). רק הוא שולל הראות ממנה עם היות שאין מדרכה קבול הראות והעורון (כ"י מוסקאטו, קול יהודה לכחרי ב ב). - ואמר המשורר: כשכחו אני אחל ופובו לא איחל כי אפס שכרון וואת יורה עלי כי לא שקר מלי ואין בם עורון (מנחס בן סרוק, אדוני, שער השיר 1): מה לי עוד בתבל לולא שאת עורוגי (כשב"ג, כחר בקראי). - ואמד הפימן: מהור עין פקח עין לעניי שלח אורך והאר עורוני (ששוני כב, קונערם הפיועי (47). ממרום השמיע נלאתי מעון והכני בעורון ובשגעון ופקד עלי עון נוב וגבעון (חיכה ישנה סבללת.

⁽לרעת כל המפרשים הוא כמו משמ' א) או ב).]

קיני). "ומ"ל עורונים: שלח אלחים חשכל אליה לפרוש כנפיו עליה ולהאיר באורו עורוניה ולרוות בסיפיו צמאוגיה וכו' (ל"י סליני, מסלמול", סקדמי).

"עַרְרְבְּרְ, ש"כ, — כמו עורון: והייתי עור ד' שנים וכל אחי וקרובי עצבים על עורות עיני (סס' עונים ב, ספסעי עונסער). ובעת אשר היית קובר את המתים אני הייתי עסך ונסה אותך יי' בעורות עיניך בי פיי צדיק יכתן (שס יב).

דערר, עזריי, מיז, מיז עזריים, של עזר, ממבע העזר:
אם יהיה הגבול בכמו גדר או ירקון או גרב ובכלל
לסבת דברים העוריים (קלמון דבל לו). הוא נעצוין
גבוה כשלש אמות גדל באגמים הוא וקליפתו הם
עוריי (לעדערארטיג) ויקלעו ממנו כלים שונים
תוקים (שיינסלק, פולדום סלמסים צ מו). ועליו גדולים
ועבים מטבע עורי פריו עגולי ואדום (שס מו).
עורר, שינ, כמו עירון: כל מום לא יהיה בו (בחקרבן)
עורת או שבור או חרוץ או יבלת (ויקרי כצ כל-כצ).

לבליל, פיע, עושו, – במו עזר (1): עושו 2) ובאו כל תגוים מסביב ונקבצו שמה הנחת יו' גבוריך (יולי, ד יל).

יל).– ואמר המשורר: בואו לגן עדן מתים וגעו בעץ דעת ועץ חיים ואל תשתעו עושו ובואו תמצאו רעתו מקור חיים ובלעדיו בדוב תפגעו (כלכיע, גבסי שחקיס). קרבו רומי קשת משמאילים מימינים עושו ובואו כל גושאי המגנים (עוכר, מסני ל). עושו זריוים ובו בתי ומירות בנו כי המקרה יהי מך בעצלתים (עוכני פרכסיס, מסק שפחיס, מגול 16).

- ספעי, "הַעִישׁ, כָכץ ואסף: גיא החסיף... גורניה באסיף להעיש ולהאסיף... וגם לו בבסיף עד פה תבוא ולא תוסיף (Elbogen, Stad. 176).

ו) [חכרוהו החדשים עם הערב' עַ'אתִי a), סכאית עות, עור, וקרוב לעות.]

לפי תנין; וחיים ליינים ליינים לפי תרגמו: האספי, בנראח לפי הענין; וע"פ זה מפרש רש"י: מן עשת ברול המכונס יחד, ע"ב. וראכ"ע ורד"ק מן עש, עיש, קבוץ של כוכבים. ואמר ר"א מכלגנצי, וו"ל: היו נוקבים ומכקעים לבא כעש שאוכל זנוקב ויוצא, ע"ב: וכל זוז רחוק. ומנחם אמר כמו חושו מברי. וכן יש מהחדשים מגיהים חושו, ואחרים עורו, כמו העירו (יולי ז ט), יעורו (שס יצ).

א.עורת במנו א.עות.

אינורת 2), פייי, לעות: ארני יי׳ נתן לי לשון למודים לרעת לעות 3) את עיף דבר (ישמי כ ד). - ואמר המשורר: ועתיו (של הומן) מחרו לעות יעפים עליצותם ולרגוע רגשיו (רמב"ע, קרחני הגביר, דיוחן קמה, בודלי). ולעות יעפים דברים כצופים וקור מי עדנים ולא מי גבאים (הוא, לאנשי לבצוח, שם 182). הן בתבתי לך שלישים על מחברת השרשים לעות אמרי אל לדעת דעת עליון (ר"י ח"ח, השרשי לריב"ג, הקדמ"). - ולעות דבר בעתו מה שוב מוסר יתאר (אסף ב טו, כ.). הפץ נוולי חכמה עלי צמאי דעת למען תרב ל עות את יעף דבר (מס כד). בני אם דעח חננך אלהים לדעת. לעות את יעף דבר חכמת כונה השמר לך מכחש בגדולות ובנפלאות (שם מני). בידך עתותי מרם יעותו4) (שם ג מד ז). ויאמר (המלך) כלבו לדעת יעות להרג את הנויר בצניעות (זכרי בן קעדיה, קפ' המוקר, מחב' ד, כ"י סימנ'). אתם האל מלא ידיכם להדוך גאון הסכלות ורמיה בארץ נשיה לעות לנו בקודש חויתם מה הגיד אל ומה עניתם (בלומנסלד, הלשון, ליון ב, 1). ברוך אתה לו ידיד היודע לעות דבר (יל"ג, לגלי פס).

-נסני, *געוֹת, יעוֹתוֹ -- כמו נְאוֹת, ועיי אות: אין מברבין על הנר עד שיאותו לאורו רב אמר יאותו ושמואל אמר יעותו מאן דמר יאותו אך בואת נאות לכם מאן דמר יעותו לדעת לעות את יעף רבר (ירושי נרכ' ס ז).

> ביצרת, מסנו ב.עות, עוְתָה, יעוות. "מְעָוָת. ביצרת⁶).-- קל לא נמצא.

— פְּטִי, עְוְהְ, עְוְהְנִי, עְוְהֹּ, עְוְהוּיִי, עְוַהְ, יְעֲוַה, — עְוַתּ המאונים, הכריעם לצד אחד, לא לפי תצדק והישר, beugen, krümmen; faire fléchir, pervertir; to falsify, pervert: שמעו זאת השאפים אביון ולשבית.

[עיי הערה לקמן.] (2

[[]עי' הערה לשרש עוש.] (י

^{(3) [}מנחם וכל הכאים אחריו חברוחו עם עַח...
ופרשו בו פרושים שונים. ובא בצורת נחי העין במקום
כפולים כמו לבזר (קסלי על), במקום לבר. ועיי ריב"ג
בשרשיו שהאריך בזה. וכבר חלק על זה דונש, ועיי
הכרעת ר"ת (עט.). והחדשים מגיהים באופנים שונים.]

[[]יבואו בעתם.] (4

ני' הערה לשרש עוה. וכן (5 בארם'.] בארם'.]

ענוי ארץ מתי יעכר החדש ונשבירה שכר והשבת ונפתחה בר להקטין איפה ולהגדיל שקל ולעות מאזני מרמה (עמו' ס ד-ה). -- עזת את פלוני במשפטו, בריבו וכדום', הכריע הדבר לרעתו של פלוני: יבשו זדים בי שקר עותוני אני אשית בפקודיך (מהלי קיע עה). דעו אפו כי אלוה עותני ומצודן עלי הקיף (חיוב יע ו). להטות משפט גבר נגד פני עליון לעות אדם בריבו (חיכ׳ ג לה-לו). -- עות משפש, עות צדק, קלקל הצדק, שפט לא בצדק: האַל יְעַוַּת משפט ואם שרי יעות צדק (חיוב ס ג; גס לד יב). - עות דרכו של פלוגי, עשה אותה לא ישר: יתום ואלמנה יעודד ודרך רשעים יעות (סהלי קמו ט). --ובכלל עות דבר, קלקלו, השחיתו: ראה את מעשה האלהים כי מי יוכל לתקן את אשר עותו (קסלי זיג). -- ובתו"מ: ק"ו לשאר כל אדם המענים את הדין והמעותין את הדין עאכ"ו (ספרי במדי קלה). למה אתה מעוות עליגו את הכתובים מעירני עלי שמים וארץ שחזרגו על כל המקומות שבתורה (שם דנר' ח). דור שבן דוד בא בו העוות תרבה והיוקר יעות!) והגפן יתן פריו זהיין ביוקר (רני נחמיה, סנה׳ לו.). עוים מתימן באו זלמה נקרא שמן עוים שעיותו את מקומן (חולי ס:). אין בודקין אותן (את בנות ישראל שהגיעו לפרקן) ביד מפני שמעוותות אותן אלא סכות אותן בשמן מכפנים ומקנחות אותן מבחוץ והן נכדקות מאליהן (רצי יהודה, כדה י:). אשה שאין לה וכת אסורה לשמש זכו' ר"ח כן אנטיגנום אומר משמש כשני ערים הן עוותוה הן תקנוה (שס יכ:). נראין דבריו (של ר"א בר"ש) מדברי שהוא מתקנה ואני מעוותה (כ', שם נג:). ומתוך כך משכחין את התורה ומעוותין את הדין (מד"כ נמד' י). אם אין אדם מעוות עצמו מד"ת יכול הוא לתקן את עצמו (שם קסלי ח). ושלמה צוח מקום המשפט שמח הרשע שלמה היה צופה איך הרשעים מעוותין במקדש (תנחותי ויקכי מ). אמר דוד אע"פ שהרשעים הם מעותים אותי לא הנחתי את התורה (מדרי מהלי קיט עם). -- ובסהמ"א: לא אמרנו אלא כיתומים עצמן שחלקו זה עם זה אכל שלית זה ושלית זה שחלקו יכול לומר לתקן שלחתיך ושלא לעוות (מלעידי רב יהודחי גחון, מלכי פסיקי 45). ומה שאמרו קדמונינו ז"ל כי מעם השחית

כל בשר את דרכו שכל חי לא שמר דרך תולדתו ועות הנתיב הידוע נכון הוא (כלפ"ע, בכלש" ו יל). כמו הפרה הרעה שמעקלת ומעוותה עצמה מתחת העול ולא יוכל אדם למרוש בה כן סרר ישראל מתחת אלהיהם שקכלו עליהם עול התורה והמצות אשר צום ועותו עצמם מתחת העול (כד"ק, פושי ד עז). איש חכם רמו לך שהחכם צריך לו שיהיה נות בדיבורו ושלָא יעשה כתוך דבריו תנועות משתנות ומרגיוות באיבריו ובידיו כמו שעושים הרבה בני אדם בדברים עד שידברו עם אבריהם כלם ומעוותים צורותיהם וכו' (כ' זכחי' מבכללונה, פו' משלי כע ט, השחר ב (306). והג' שהיו עוד מעותים המאונים ועושין מאזני מרמה אחר שעותו אותן (כי ילחק בכי לבכהם, סזוק למוכה ל לל). ואם אחד סיפר עליו מעשים רעים אם אמת הדבר לא יתפוש לעוות את האמת לנקות עצמו (חורהם לדיקים, הענוה, ח.). והנה הוא מעות במחשבתו את היושר - (כנהיו, יין לבנון, פי' לבוס ב, כג.). אמר הפימן: עמלק אשר כא זעות מחנות וחקר — אתכם בפני בנות (חלהים חל דמי, יולי שנת זכור). ברע שופשי במועצות עותם ופנים הסתיר מהם כשר עותתם (חיכה השחלתםי, קיני). ויםבב חומה ויעות המון (זכור לת לשר עשה, שם). -- ואשר המשורר: שבתי וראיתי בבעם גדפו ולעותו ולבישו כפלים (כחב"ע, בחתי ביום לוס, כסוח ח, 14). איגע להצליח ולא אוכל כי עוחוני. בוכבי שמי (הוח, גלגל ומזלות, שם 10). עיביו בעיני היונים ורקתו כפלח הרמונים לא עותה קומתו ולא כשל כתו (סום, חיצן מקין). שוא ידבר והבל ימלל צדק יעות ואמת יהולל תהפוכות כלבו און יחשוב על משכבו (שס). חם לבי בתוך קרבי על נפשי אשר עותה ומארצה מהוו חפצה לארץ ממאה גלתה (פוס, להה יכד).

שַּטִי, מַעְּיָּת, שְׁיַת הדבר, נתקלקל, נשחת, דבר מְעְיָּת, מַקְלֹקל, נשחת: מְעָיְת לֹא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות (יובל להמנות (יובל להמנות (יובי מעוות היובי מעוות מעוות היובי מי שהוא מעוות יכול להתקן ומי שהוא מעוות אינו יכול להמקו (יום שהוא מעוות אינו יכול להתקן (יום קסי לי). — ובסהמ"א: לשמור את בל דברי כי הוא יתקן המעוותים בכחו (כלה"ע, בכרי יום שתנועת הרות תנועה מעוות ה מפני

יאמיר, [ער רש"י. בסוטה (מע:) הגרסה: יאמיר, כן במשנה שם (ע עו).]

ו אולי להמלאות.

שהאיד יעלה למעלה ואח"ב ישוב סובב סביב הארץ זישב מעוות (כ"ע ח"ח, חוחות השמים, כ"י ביה"ם כזנחנקי). מאשר אכתוב [על דרך] הלימוד פעמים יהיו השירות מיושרות פעמים יהיו מעוותות (ד"ה יהודי מלכים ילח"י 3, מן 146). – ואמר המשורר: בעץ יבש מעות לא יתוקן ויתקן בעודו לת ורטוב (כ"ש המניד, ב"מ ב עה, הרכבי 187). קומה כמו חומה ושקים כשני עצי יער מכרתים זכו' ולחי כפחם רק שפתיה שפתי חמור גרם מעותים (כייי סכיזי, מסכמוני ו). שור נא קצה משוט אל תוך המים הן רק מעות ומעקל תראהו (כמח"ל, לישכים ססלה צ). -- ובחכמת התכונה, שעות מְעְיַתוֹת, בנגוד לשעות ישרות: השער השישי בידיעת כמה שעות עברו מן היום השעות המעוותות וכו' ועיין נוכה השמש על כמה שעות נפל מן המעוותות וככה שעות עברו מעוותות (רחצ"ע, כלי נחוחת טו). ההקדמה השנית כי השעה הנסכם עליה בעבור מהשעות המעוותות בייל מעוותות שהם י"ב ביום וי"ב בלילה בכל עתות השנה (רמצ"ס, משצון העצור, ד"ח כד). ועי' מעות.

-- פספ', התעותו - התעות האדם, נתקלקל, נשחת: ביום שיועו שומרי הבית והתעותו אנשי החיל (קהלי יב נ). -ובתו"ם: אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן מתחילה ונתעוות (כשנ"י, הגיי או). מיום שגבר אגרופה של חגופה נתעוותו הדינין ונתקלקלו המעשים (כ' שמעון צן סלפחל, סוטי מל:). דבר אחר מעוות לא יוכל לתקון משנתעוותו המים מששת ימי בראשית עוד לא נתקנו וכו' דכר אחר מעוות לא יוכל לתקון משנתעוותו דור המכול במעשיהם הרעים שוב לא נתקנו (מד"ר קחלי ח). -- ובסחמ"א: ואנוב (האליל) היה גדול בעיני העם מאסירים להתעוותם יותר (יוסיפון סב, פרנקפי). או כחום דבר של מתכת הנתך באש ויצוק על הארץ ויורד כחום מתעוות פה ופה כאש חיה וכהרף עין נראה לעין (כי שצחי דוכולו, סכמוני, פי' יליכה, סו.). בלי עץ שהבובם מכה בו הכגדים על אכן בעת שמלבגן ואלו כולן קפיד. עליהן שלא יתעוותו או יפגמו (ר"ח, שנת קכג.). יצאו משם ונתעוות (מקומם) שחרב (רש"י, חולי ק:). איך נתעות האדם ואיך היתה האמירה ואיך באו הרעות ועל מי יתאוגן (כ"ת, הכלי נגד דונם ד). דמיון זה האיש יתעותו פניו ויקרה לו עקום (כל מלחכת ההגיון המופח, מב.). ויחתלו גופו בנח' כדי שלא

יתעוותו איבריו וירחצוהו בכל יום במים פושרין באויר ממוצע (כ״ת חלוכי, ט״ל ה, עה.). ילפתו ובעת באויר ממוצע (כ״ת חלוכי, ט״ל ה, עה.). ילפתו ובעת שיוורבו ילפתו ארחות דרכם ויתעוותו ללכת אנה ואנה עד שיפסקו לגמרי (כענ״ץ, חוהנ משפט, צחוכי לחיונ. פו.). – ואמר המשורר: אם בשמאל דותם בימין קרבם אל יאמרו גואש בעת יתעותו אך יאמינו כי לעולם הם וכי לא ישבתו עד יום וליל ישבתו (כ״י סלוי, שתם ויכח).

"עַוְרֶתְן, ש", -- מי שמעות את הצדק: היוקר יעות שלא יכבדו זה את זה יקר כבוד ל"א היוקר יעוות מכובד שבהן יהא עוותן ורמאי (כש"י, פכה' לז.).

לורתה, ש"ז, - חמס ולא צדק, ירובי נפשי גאלת היי ריבי נפשי גאלת חיי ראית יי׳ עותתי שפטה משפטי (חיכ׳ ג נס-נט). -ואמר המקונן: בלע שופטי במועצות עותם ופנים המתיר מהם כשר עותתם ויומר לאבק מטרט להבעיתם (חיכ׳ מפחלמי, קיכ׳). ראה רוב בעתותי להבעיתם (חיכ׳ מפחלמי, קיכ׳). ראה רוב בעתותי השימות כל עדתי ראית יי׳ עותתי (חיכ׳ מפסו, שס). -- ואמר המשורר: העותי ובעותתי אדברה אגי כי אלוה עותני (כ"י נג'חלה, לנוכו של עולס, עולת מדם נג'. כי לא לתקן עותתי עתה יכול אני וכבר מדני שתחי (ממ"ל, לישכים מחלם).

לבו"), ש"כ, מ"ר עזים, כני עזיה, — נקבת בע"ח ביתי, מהבהמות הדקות, בעל קרנים, מכסה שערות ארכות, נותן חֶלֶב, chèvre; goat: קחה לי עגלה משלשת ועו משלשת ואיל משולש (נכלסייס ט). ויסר ביום ההוא את התישים העקדים והטלואים ואת כל הְעִים הנקדות והטלואות (שס ל לס). זה עשרים שנה אנכי עמך רחליך ועזיה לא שכלו (שס לל לס; גס לנ יס). ודי חלב עזים ללחמך ללחם ביתר (תשלי כז). ב) שם כללי לכל המין, הזכר והנקבה: מן הכבשים ומן העזים תקח (שתות יצ ה). ואם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים לעלה זכר תמים יקריבנו (ויקל' ל י). כל חלב שור וכשב ועו לא תאכלו (שס ז כג). אך ככור שור או בכור כשב או תאכלו (שס ז כג). אך ככור שור או בכור כשב או

ן) [כך בפונית: עז, מ"ר עום (ליז:344); בארמ' עיוא, מ"ר עיוין; בסור' עוא, ממ' ענון; באשור' אנו (ליעט 99); בערב' ענון; באצר' הקדומה ענה, אנו גראה שהשרש ענו.]

ا عنو اa

בכור עו לא חפרה (צמלי יס יו). ולו צאן שלשת אלפים ואלף עזים (מ״ח כה צ). שערך בעדר העזים שגלשו מהר גלעד (סה"ם ז ל). -- גדי עזים, חשפי עוים, כביר עזים, צפיר עזים, שה עזים, שעיר עזים, עיי כל אחר בערכו. עור הַעוֹ: ועשית יריעת עָזִים לאהל על המשכן (שמוס כו ז). -- ושערות העזים: ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים (פס כה ד). וכל הנשים אשר נשא לכן אתנה בתכמה טוו את העוים (שם לה כו). וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחמאו (במדי לא כ). — ובתו"מ: מפנין תרומה מהורה וכו' והתורמוס היבש מפני שהוא מאכל לעזים (שנת יס ל). הלוקה בהמה מן העובד כוכבים ואינו יודע אם ביכרה ואם לא כיכרה רבי ישמעאל אומר עז כת שנתה וראי לכהן (נכולי ג א). אין שמין לא את העיזים ולא את הרחילים ולא כל דבר שאינו עושה ואובל (תוקפת' צ"מ ה ד). הגוזו עזיו פטור מראשית הגז (שם סול' י ד). פעם אחת הלך ר' אליעזר לסכנין ומצא עז רבוצה תחת התאינה וחלב שותת ממנה ודכש יוצא מן התאנה ומתערבין זה בזה (מזכי מנאים כו ט, הופמן). הרואה עז בחלום שנה מתבוכת לו (כ' יוסף, בככי כו.). בגד אין לי אלא בגד צמר ופשתים מניין לרבות צמר גמלים וצמר ארנבים נוצה של עזים והשירין וכו' (שנת כז.). מעשה בחסיד אחד שחיה גונח מלבו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שינק חלב רותה משחרית לשחרית והביאו לו עז וקשרו לו בכרעי הממה והיה יונק ממנה משחרית לשחרית לימים נכנסו חביריו לכקרו כיון שראו אותה העז קשורה ככרעי הממה חזרו לאחוריהם ואמרו לסמים מוויין בביתו של זה ואנו נכנסים אצלו (נ״ק פ.). ההולך לחלוב את עזיו ולגזוו את רחליו (נ"מ סד.). מה שעזי חולבות מבור לך (שס). שערך כעדר העוים מה עו זו בוויה כך ישראל בזויין בשטים (מדייַר שה"ם, הקצי עיניך). כשנכנם יעקב נכנס גן עדן עמו שנאמר וירח את ריח בגדיו וגוי והרי, לא לכש אלא כגדי עזים וכו' ואין לך ריח רע בעולם מן השפף של עזים וכז' (תכסומי סולדי כב, בובר). - ואמר הפיטן: מליחה ימן לעמוסי מקוראיו עז משתלה נדחף לאחוריו עונות נמחלים לבני בחיריו (שמעון בר ילחק, חיך חשח, פליסי מופי יוה"כ). ובמשמ' הוכר, תיש: אי זהו כוי א"ר לעזר עז"--שעלה על גבי צבי (יריש' בכורי ב ז). -- "עו הגמל:

עז הגמל (קאמעל ציגע) משכנו באמעריקא והוא דומה לעו ולגמל (נכוך לינדה, כחשית למודים 6 ו, יד.). ואם יאלצהו הרעב ירחיב עוז למרוף גם חיות קמגות. כמו צעירי הצאן ועז הגמל (הכמוביץ, סוח"ע, העוף 65).

על, עוו, עו, פת' עו, עו, ככ' עוי, עוובו, עוף, עוף עוף, עוף, עוכם, עוו, עוה, עוה, עומו, או כח, כח Kraft, Macht; pouvoir, puissance; גופני או רוחני, strength, might: נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בְעַזּהְ אל גוה קדשך (שמות יה יג). ושברתי את גאון עזכם ונתתי את שמיכם כברול (ויקרי כו יע). תדרכר נפשי עו (שפעי ה כה). יי׳ יחתו מריבו ובו׳ ויתן עד למלכו וירם קרן משיחו (ש״ה צי). ודוד מכרכר בכל עו לפני יו׳ (ש"ב ו יד). עורי עורי לבשי עו זרוע ייד (ישעי כל ע). בשבע יו' בימינו ובורוע עזו אם אתך את דגנך עוד מאכל לאיביך (שם סב ם). יי׳ בעוק ישמח מלך ובישועתך מה יגיל מאד (מהל' כל 3)-רומה יי׳ בעזה נשירה ונומרה גבורתך (שם יד). יי׳ עוי ומגני בו בטח לבי ונעורתי (שם כח ז). ואני אשיר עוף וארגן לבקר חסדך זכו' עזי אליך אומרה. (פס נע יז-ים). ברב עוף יכחשו לך איביך (פס פו ג). הן יתן בקולו קול עו (פס פח לד). אל ישראל הוא נתן על ותעצמות לעם (שם לו). אתה פוררת בעוף ים שברת ראשי תנינים על המים (שם עד יג). אתה האל עשה פלא הודעת בעמים עוף גאלת בורוע עמך (שס עז יה-יו). יסע קדים בשמים וינהג בְּעָזוֹ חימן (שס עה כו). חרגינו לאלחים עוזנג (שם פח ב). אשרי אדם עוד לו בך (סס פד ו). פנה אלי וחנני תנה עוף לעבדך והושיעה לבן אמתך (שם פו יו). אתה דכאת כחלל רהב בזרוע עַזָּהְ פזרת אויביך (פס פֿע יה). מי יודע עו אפך וכיראתך 1)- עברתך (שם ליא)+ משה עוף ישלח יו' מציון רדה בקרב איביך (סס קי ג). ביום קראתי ותענני תרהבני בנפשי עו (שם קלח ג). יי׳ עד ישועתי סכותה לראשי ביום נשק (שם קת ח). גבר חבם בעוו ואיש דעת מאמץ כח (משלי כד ה). חגרה בעוו מתניה ותאמץ ורועתיה (שם לא יו). עמו עד ותושיה לו שוגג ומשגה (חיוב יב יו). מה עזרת ללא בה הושע זרוע לא עו (שם כו ב). וגשם מטרות עז? (שם לו ו). בצוארו ילין עו ולפניו תרוץ דאבה (שר מא יד).-עו פנים: מי כהחכם ומי יודע פשר דבר

¹⁾ צ"ל: ומי לאה בה.

חכםת אדם תאיר פניו ועו פניו ישנא (קהלי ה א). -ב) קצח במשם' מגן ומחמה: ומגדל עו היה בתוך העיר זינסו שמה כל האנשים והנשים וכל בעלי העיר ויסגרו בעדם (שפטי ט כל). ביום ההוא יושר השיר הוה בארץ יהודה עיר עו לנו ישועה ישית חומות וחל (ישעי כו פ). ואכבר בעיני ייי ואלהי חיה עזי (שם מע ה). יו' עדי ומעזי ומנומי ביום צרה (יכת' יו ים). בי תעלה בכל השמים וכי תבצר מרום עוה מאתי יבאו שודדים לה נאם יוי (שם גל נג). אלהים לנו מחסה ועו עורה בצרות נמצא מאד (מהל' מו ב). על אלהים ישעי וכבודי צור עזי מחסי באלהים (שס סב ק). ואתה מחסי עו (שם של ז). ביראת יי' מבשח על ולבניו יהיה מחמה (משלי יד כו). הון עשיר קרית עה וכחומה נשגבה במשכיתו (פס יס יא). אח נפשע מקרית עו (שם יש). עיר גבורים עלה חכם ויורד עוו) מבמתה (שם כא כב),-ועי' עזי.-ג) כמו פאר והדר: אך ביי לי אמר צדקות ועו עדיו יבוא ויכשו כל הנחרים בו (יספ׳ מה כד). עורי עורי לבשי עוה ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלם עיר הקדש (שם כב ל). נדו לו כל סביביו וכל ידעי שמו אמרו איכה נשבר ממה עו מקל תפארה (ירמי מס יו). ותתש (הגפן) בחמה לארץ השלכה ורוח הקדים הוביש פריה התפרקו ויבשו ממה עזה אש אכלתהו (יחוק' יע יב). הנני מחלל את מקדשי גאון עוכם מחמד עיניכם ומחמל נפשכם (שם כד כה). ונפלו סמכי מצרים וירד גאון עזה (שם לו). עמך בתרב יהרג ומצבות עזה לארץ תרד (שם כו ים). צד וסכיב הארץ והורד מסך עוף ונכוו ארמנותיך (עמויג יה). ועמד ורעה בעו יי׳ בגאון שם יו' אלהיו (מיכי הג). כסה שמים הודו וכו' ונגה כאור תהיה קרנים עמרו לו ושם חביון עוה (סבקי ג ג-ד). מפי עוללים ויונקים יסדת עו למען צורריך להשבית אויב ומתנקם (מסלי סג). הבו לייי בני אלים הכו ליו׳ ככוד ועו הכו ליו׳ ככוד שמו (מס כע ה). בי עו לאלהים (מס סנ יג). כן בקרש חזיתיך לראות עַזְּהְ וכִבודך (שם פג ג). תנו עו לאלהים על ישראל גאותו ועזו בשחקים (מס פס לה). ויתן לשבי עזו ותפארתו ביד צר (שם עם סמ). כי תפארת עזמו 2) אתה וברצונך תרום קרננו (שם פע ים). יי׳ מלך גאות לבש לבש יי׳ עו התאור אף תכון תכל

בל תמום '(סס מ א). הוד והדר לפניו עו ותפארה: במקדשו (שם לו ו). ועו מלך משפט אהב (שם לע ד).. דרשו יי׳ ועוי בקשו פניו תמיד (פס קה ד). הללו אל בקדשו הללוחו ברקיע עזו (סס קנ ח). עזו והדר לבושה ותשחק ליום אחרון (משלי לח כה). הוד והדר לפניד עו וחרות במקומו (זהייה יו כז). ומהללים לייי יום ביום חלוים והכחגים בכלי עו ליו' (זהי"ב ל כל 1).-ואמר בן סירא: וילבישהו כליל תפארת ויפארהר בכבור ועוז (ב"ק גמי מה ח). - ובתפלה : אדון עוג'ו צור משגבנו מגן ישענו משגב בערנו וכו" מאורות נתן סביבות עזו פנות צבאיו קדושים רוממי שדי (המחיר לחרץ, חפלי שחרי).-ובתלמו': ומנין שהתפלין עוז הם לישראל דכתיב וכו׳ (נככ' ו.). ר' יוחגן בתר דמסיים צלותיה אמר הכי יהי רצון: מלפניך יו' אלהינו שתצוץ בכשתינו ותכים ברעתנו ותתלבש ברחמיך ותתכסה בעוך ותתעמף בחסידותך (מס טו:). - ואמר הפיטן: עוז אכנט התאור (הכהן הגדול) במות ארוג בד ולא כלאים (כ' יופי צן יופי, אזכיר גבורום, עבודה, מעשי ידי גאוני קדמוני ב, ד). שר יבין גלחמו בו כוכבי לילה עזו וגאונו אשה הפילה (כ׳ יניי, גנזי שכער ג, דודקון 28). ימס לבבי מעוז כאבי (היכל ייי, שנח חיכה, ספרד'). והיה (משה) במגדל עוד לדליו ואביוניו (כס"ג, לנבי, JQR. NS. 1. 240). -ואמר המשורר: בעוד מלכו כלם בטעמו הפילם ולשאול השפילם בריקים ופחזים (דוכם, דעה לבי חכמה). ויצחק אשר תצחק אדמה כלכתו כה ותעו ותתנאה בעזי בגאותי (כשב"ג, ידידי שעו מכי). יום בצר נכבדת ואלי נחמדת ולך עו יסדת מפי עוללים (כ"י הלוי, יוס ליצשה), האל התולה על בלמה תבל וכאשכול תולה אותה כלי חבל והיא כרקב תכלה ועוו לא יבל (רמצ"ע, החל החולה, דוקם 82). ועז התלי לעוור ולכשיל דמות תנין זנבו תבוסתו והעו מראשתיו (כאב"ע, בשם אל אשר אמר). ומנהו יהיו יגון וחדוה ועו מצח ושפלות ענוה (ר"י זכחרה, בתי הנפט, דודקון 166). עלמות מחטבות לתופף שירי סגן עזך כי צמח איומה התבשרי נצוח הודיות במשכנות חצרי (גכץ סכער ג, זודסון 71). ולא הוא לבדו סף וגמלט המון עוו ולא רע מעם מעם בא על המונו ומשפחתו (201 00). אדוננו משה השר האדיר בישראל עוז הישי[בה]

¹⁾ אולי עו החלק הגכוה במגדל המחסה.

אולי עזנו. (2

י) בקצת המשלים קשה להכריע לאיזו מג' המשמי התכון בעל המאמר.

זכו' (קעע כ״י גניי, 66 REJ. LXVI היי ובככי אמרר כל ימוחי וגם אספוד בהגה הי וקיגים לבן יקיר זילד שעשועים ועון מורים ותפארת מכינים (לי שמוחל כן עלי, קונץ לאגי, מכנין 5 מ/5. הן כל גבורה אין כגבורת גבר כובש בעוז יצרו שלים ברוח (רמח"ל, לישכים מהלס). עוז עמך מגן גוי מרעיתך הדרת תהלתגו מלכותך יכין בורא שמים עד עולמי עד סלה (סול, ס נ).

על, עו, מייו, כק' עוָה, מייר עוּים, עוּוֹת, פמי עוֹי,-חוק, stark, mächtig, hart; fort, בעל עו בנוף או ברוח, : puissant, violent; strong, mighty, fierce גאון עזים ונחלו מקדשיהם (יסוקי ז כד). המבליג שד על עו ושר על מכצר יבוא (עמוי ה ע). יגורו עלי עזים לא פשעי ולא חמאתי יי׳ (מהלי נע ד). -- בדברים מפשטים, כעס: ארור אפם כי עו ועברתם כי קשתה (ברחשי מע ז). מתן בסתר יכפה אף ושחד בחק חמה עוַה (מטלי כל יד).--ואחבה: בי עוַה בְמות אחבה קשה כשאול קנאה (פס"ם מו).--ורוח: ויולך יו' את הים כרוח קדים עוה כל הלילה (שמוס יד כה).--ומים עוים, רבים לערים: כה אמר יו' הנותן כים דרך וכמים עוים נתיבה (ישע' מג יו). והים בקעת לפניהם ויעכרו כתוך הים ביכשה ואת רדפיהם השלכת במצולת כמו אכן במים עוים (נחמ' ע יל). -- וחוק וקשה בכח גופני: אפס כי עו העם הישב בארץ והערים בצרות גדלת מאד (נמדי יג כה). מהאכל יצא מאכל ומעו יצא מתוק (מספטי יד יד). מה מתוק מדבש ומה עו מארי (מס ימ). יצילני מאיבי עו משנאי כי אמצו ממני (ס"ב כב ימ). וסכרתי את מצרים כיד אדנים קשה ומלך עו ימשל בהם (ישע' יש ד). על כן יכבדוך עם עו קרית גוים עריצים ייראוך (עס כה ג). הגמלים עם לא עוו ויכינו בקיץ לחמם (מסלי ל כה). -- וגבול עו, מבצר וקשה לכבשו: ויירש (ישראל) את ארצו (של סיחון) עד יבק עד בני עמון כי עו גבול בני עמון (נמד' כח כד).--ובתו"מ: הוי עו בנמר וקל כנשר וכו' (יסודם בן תימח, חברי ה כ). עואול שיהא עז וקשה (יומי סו:). תנא משמיה דר' מאיר מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין וכף והיינן ראמר ר"ש בן לקיש שלשה עזין הן ישראל באומות וכו' (צֹילי כס:). אתה מוצא מי שהוא עז אינו תופס מדת חדין אכל הקב"ח ובו' (ילק' מהלי ממנג).-ואמר המשורר: אם לעגו עוום ועליוים לך הנה מאד מפחדך סמרו

(רסב"ג, בימי יקומיחל). והם (הצפרים יונקי הרבש) עזים לערך שבע רפיונם ורכות שבעם (שיינהחק, חולד' החיים, מערכת העוף עו, קכו). – מראה עו, חוק: מראות נגעים שנים שהן ארבע בהרת עזה כשלג וכו' (מגעי ל ל). - ומים ויין: אין משערין במים מפני שהמיפ עזין ומעכרין אותו (מוספתי נדה דיה). יין קפריפין למה היא באה שבה שורין את הצפורין מפני שהיא עזה (יכושי יומי ד ה). תני ר' יהודה כר חביבא אין עושין מי מלח עוין מאי מלח עזין רבה ורב יוסף בר אבא דאמרי תרווייהו כל שהכיצה צפה בהן (סבת קס:). - ולשון: מפני מה נאמרה פרשת רוצחים בלשון עזה דכתיב ובו' (רב ממח בר מכינח, מכו' ים.). -- ובסהמ"א: אבל חי"ת ועי"ן אותיות הגרון חמה וכו' אכל האחת עזה מרעותה כי היא פנימה ממנה והוא עי"ן (מנחס, מסככת 6). ובתשובות עזות השכתי על זאת והואל גא לחזות חכם כל היצורים (חלמידי מנחם, לגבור בחעודה, שער השיר ד). לפי שהעופרת מחליק את החרם ואינו מניחו לבלוע אבל הירוקים מעורב צריף שקורין אלו"ם בתוך העופרת והוא עז ומחלחל את החרם ובולע (נש"י, כמוני קז:). -- עו פנים, שאינו יודע חמלה ורחמים: גוי עו פנים אשר לא ישא פנים לוקן ונער לא יחן (דברי כה כ). ובאחרית מלכותם כהתם. הפשעים יעמד מלך עו פנים ומבין חידות וכוי ונפלאות ישחית והצליח ועשה והשחית עצומים זעם קדשים (דניי ס כג-כד). עז נפש, עי' נפש. -ובתלמוי: עו פנים לגיהנם ובשת פנים לגן עדן (יחודה בן מימח, חבו' ה כ). ציץ אית רבעי מימר על הגודפנים אית דבעי מימר על עוי פנים (ירומי יות' ז ה). חמשת אלפים עבדים היו לו לפשחור בן אמר הכהן וכו' הן הן עזי פנים שבכהונה (ריב"ל, עס, יבוי סג). רבי כתר צלותיה אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אכותינו שתצילנו מעזי פנים ומעזות פנים (נרכי עז:). האמתנין והגפתנין והזחתנין והזרונין ועזי פנים ובעלי ורועות עליהם הכתוב אומר וכו' (ד"ל נ). - ובסהמ"א: זמי שהוא עו פנים תראה אותו ברוב העניינים מסקר העינים לא יחרד לבושת (ר"י ח"ח, תקוי מדו' הכסי לרשניג יד). זאיך לא יתבייש זה העז פנים לבקש מן הבורא שיקדים מובות גדולות על מה שקדם לו אצלו ויככד החוב עליו (הוא, הו״ה, הבעחון ו). ואמר ד' יהודא לכלתו האנוש הנייל את עזו פנים חוצפה פנים היכן ראית מעש"

כואת שאשה מגרשת את בעלת (שער הפרים, טו"ם קינ).

עד פנים לניהנם דלא שייך בעז פנים לעשות רצון
אביך שבשמים ואם ראית עז פנים בידוע לך שהוא
רשע וסופו לירש גיהנם (לכס"י, "ין לנכון, פיי הנו", מסחם
ה, קיו.). עז'ת, דברים עזים, קשים: תחנונים ידבר
רש ועשיר יענה עז'ת (מטלי יס כנ). ואמר המשורר:
בדבר רך תדבר אל שלשה ואם ענו לך עזות
וקשה אלי מלך כך ישלום ואל איש אשר חלה
חלי כבר ואשה (ל"ש הנגיד, צ"ע כ נו, הלכני). ענה עזות
הסבל (פרעה) במכלז מי יו' אשר אשמע בקולו (ל""
נניללס, מי כמוכה, עולם חלש ס). ואמר המקונן: למה
ברחוק תעמוד בדברם עזות נמת הנשמה אושיב
פרוות (ליכה לשפח, קיני). נביאיך תעו תרמית שוא
חזות ואדרוש לפלוח ופצתי אי לואת פתיתים ובנגדי
השיבו עזות (ליכה סבלוסי, שם).

עוא, עזה, - שם מלאך שמרד באלחים בתחלת הבריאה ונפל ארצה וחשא עם בנות האדם: אמרה לפניו (אשתו של משה) רבש"ע מאצל שכינתך ממכום ירדו שני מלאכים עזה ועואל וחמדו בנות ארצות והשחיתו דרכם על הארץ 'וכו' אכל כן עמרם מיום שנגלית אליו בסנה לא כא לאשתו (מד"ר דבר' יה). ומה עוא ועואל שגופן אש כשירדו לארץ המאו אנו לא כש"כ (פקיקי רנתי לד). את תכשל בעיניך שאין מכשול אלא בעינים שכן אתה מוצא עזה ועואל לא נכשלו אלא בעיניהם (כלה רצת' ג). -- ובסהמ"א: וחיה שם (המלך שלמה) ככל יום אצל עזא ועואל על כסא שהיה עומד על גשר (ר"ן בר"י חלחנן, עה"ת, הקדמי, ה:). מעשה בשלמה המלך ע״ה אשר היה שם בכל יום לרקיע לשמוע סודות מפי עוא (מס, מיקוני המשובות, הקדמי, יד:). זיש מהן כצורת שעירים ומאלה היו כת עוא ועואל ושניהם לכדם צורת אדם ממש וכשנפלו מן השמים שהוא חלק אחד מן האויר שוכרנו נתלבשו בכח זה האויר (שם, קרית מרבע עז, פה:). וצריך אתה לדעת כי עוא ועואל הם המלאכים שקמרגו על אדם (שס קט, קו:.). הלך ופרת בכישופיו להרי חושך והגיע לאותם שלשלאות של ברול שהם על רגלי עוא ועואל (שם קי, קו:::). עווא, שם מלאך, -א) כמו עוא: עואול שמכפר על מעשה עוזא ועזאל (יותי סז:).-ב) שר של מצרים: כשעה שיצאו ישראל ממצרים עמר ענו א שר של מצרים לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע

אומה זו שאתה מוציא ממצרים יש לי דין עמהם (מדכי ויושע, ד"ס ד). כיון שראה הקב"ה שהיה רוצה עווא להחזיר את ישראל למצרים אמר לעווא מפני מה אתה רוצה להחזיר את כני לשעכודך (מס)... עזאולי), - שם בריה כמו השטן וכדומי, שבן במדבר: ומאת עדת בני ישראל יקה (אהרן) שני שעירי עוים לחמאת וכו' ולקח את שני השעירים והעמיד אתם לפני יי׳ פתח אהל מוער ונתן אהרן על שג השעירים גרלות גורל אחד ליי׳ וגורל אחד לעזאולי והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל ליי" ועשהו חמאת והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעואול יעמד חי לפני יי׳ לכפר עליו לשלח אחו לעואול המדברה (ויקרי יו ה-י). -- ובסהמ"א: וענין העזאול לעד כי ידוע שכמו נפש גלגל מאדים שהוא מלאך: סמאל שרו של עיצו (ר"י משיסת, מנסי קנת' 50). ויען: נאטיניפו ויאמר אינינו (האלהים) כחור ואינינו זקנ אמנם אמצעי הוא בשנים ויש לו קרני עואול (עמכואל בן יעקב, מרג׳ חולדות אלכסנדר, REJ. 1881, oet. 268). אין רצונו של הקב"ה לשמוע קטרוג על ישראל והוא אוהב משפט הוא נותן עצה בשעיר המשתלת: לעזאול הוא מלה מורכבת מעוה ועואל ומחלק אותם בדי שיגיע מיתוק לאחד שלא יקטרג (כיון בכ"כ מלמכן, עס"מ, קרית מרצע קיב, קה:.). -- ובהשאלה, שלח: אותו לעואול: כלי זיני עלי חרב חנית קשת נחושה וקרני ברול על עם עברתי אצום לנתוש ולנתוץ לשלח אותו לעזאול (חבן צחן, וינליה נה:). ואמרתי לו לך לעואול המדברה (סות יחיר, שו"ת עב). והערל שלא הבין דבורו רקק בפניו ושלח אותו בחרון אפר לעואול (מכדלי מו"ם, מסעום בכימין השלישי, הפרדק ב..

¹⁾ לא נתכרר מקור השם ומהות הדבר שהיה מכון בהשם הזה [רו"ל (יומי סזי) פרשו מקום עו וקשה... קשה שבהרים: וכן רסע"ג (ללל ללפ"ע) וכן רש"י. ותנאידבי ר' ישמעאל (יומי ס) חברהו עם שם המלאך עואל, וכן במדרש המאחר המובא בערך עואל ואצל המקבלים. ורד"ק בשרשיו פרש, וו"ל: מלה מורכבת מן עו ואול. ונקרא ההר כן לפי שהעו היה הולך לשם, ע"כ. וכן מלמד התלמידים (קפל:). וכעין זה רב החדשים מכרים שהוא כמו עולול, כפל מן עולג), שפרושו בערב' המיר והרחיק, עי' אול הערה, ויהיה פרוש השם עואול. הרחקה גמורה לחלומין.

J;c (a

65).—ואמר המשורר: פקיד אב משמאלו לאות ומימינו סגן קרואיו פליאות שם ועזאזל לראות סוד ייי ליראיו (כסצ"ע, סזכיכה סדר עבודה). כאלו תארך כשעיר עזאזל ואיך נמלמת מארץ גורה (כ"י חכיזי, תחכתוני ז).—ובמשמ' מדבר: והיית כעונית עזאזל ודמית קאת מדבר ובוסו (כסצ"ג, נסר מהחלי).

עואל. - שם מלאך, חברו של עוא, חלוי בחלל האויר והוא מסית לעבירה: עואול שמכפר על מעשה עווא ועואל (יומי קו:). ממרום ירדו עווא זעזאל וחמדו בנות ארצות והשחיתו דרכם על הארץ עד שתלית אותם בין הארץ לרקיע וכו' (מד"כ דבר' יה), עואל לא חור בתשובה ועדיין הוא עומד בקילקולו להסית בני אדם לדבר עבירה (מדכי אכניר, מונח בהערוך ערך עזה). כיון שעמדו דור המבול ועבדו ע"ו היה חקכ"ה מתעצב מיד עמדו שני המלאכי" שמחואי ועואל ואמרו לפניו רבש"ע הלא אמרגו לפניך כשבראת עולמך מה אנוש כי תוכרנו וכו' (שמחזחי ועזחל, ציהמ"ד ילינק ד). - ובסהמ"א: כדי שיראה בנפילתו תמיד ויצטער בכפליים ועואל הוא כי לו עיניים תלוי ועומד בעפעפי עיניו מדה כנגד מדה שהלך אחרי עיניו (כ"ן בר"י חלחנן, עה"מ, קרים חרבע, קט, קונ.), ועי' עַיָּא, עָיָא.

איניבה, עובה, עוב

באשור' אָוֶבְ, עוב; אְשֵּוְב, עור, הַצִּיל (זכֹיטם) [כאשור' אָוֶבְ, עוב; אְשֵּוְב, עור, הַצִּיל (זכֹיטם), הלך (84-85); וכן בארמ' המקראית שיוב. בערב' עוב ב), הלך פלו, התרתק, בכושי מַעְסַב, אשה עוובה, אלמנה.]

ביר פלוני או במקום פלוני, lassen; laisser; to leave ותתפשהו בכגדו לאמר שכבה עמי ויעוב בגדו בידה וינס ויצא התוצה ויהי כראותה כי עוב בגדו בידה וינס התוצה ותקרא לאנשי ביתה (נכסם לע יג-יד). ויעוֹב בגדו אצלי (שם יה). וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו (הלכו לקכור את יעקב) רק מפם וצאנם ובקרם עובו בארץ גשן (פס כ ס). ואשר לא שם לבו אל דבר יי ויעוֹב את עכדיו ואת מקנהו כשדה (שמות ע כה). וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעוב אתם (ויקר' יע י). וגם של תשלו לה מן הצבתים ועובתם ולקמה (רות ניו). ויעובו שם עצביהם וישאם דוד ואנשיו (פ"ב ס כל). ויצא המלך וכל ביתו ברגליו ויעוב המלך את עשר נשים פלגשים לשמר הבית (שם יה יו). זיקומו זינוסו בנשף ויעובו את אהליהם ואת סוסיהם ואת חמריהם המחנה (מינו). וכאסף ביצים עובות כל הארץ אני אספתי (ישעי י יד). כי יראה חכמים ימותו יחד כסיל ובער יאבדו ועובו לאחרים חילם (מהל' מע יה). כי תעוב לעפר ביציה (חיוב לע יד). - ואמר בן סירא: הלא לאחר תעוב חילך ויגיעך ליודו גורל (נ״ס גכי׳ יד יה). ודבר מפשם, כבוד וכדומי: ומה תעשו ליום פקדה ולשואה ממרחק תבוא על מי תנוסו לעזרה ואנה תעובו כבודכם (ישעי ג).-ב) עב את פלוני, התרחק ממנו, פרש שמנו, לא היה אתו כמו קדם, ;verlassen; abandonner to forsake: על כן יעוב איש את אביו ואת אמו זדכק באשתו והיו לבשר אחד (נכסֹם׳ ג כז). לא יוכל הנער לעוב את אביו ועוב את אביו ומת (שם מד כנ). ותאמר רות (אל חמותה) אל תפגעי כי לעובה לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין (כות ל יו). ותעובי אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשם (פס ביה).--ובהשאלה, עוב את אלהים וכדום', לא עבד אותו יותר, לא הלך בדרכיו, לא שמר תורתו: עד השמדך ועד אבדך מהר מפני רע מעלליך אשר עובתני (זנר׳ כס כ). וקם העם הזה וזגה אחרי אלהי נכר הארץ אשר הוא בא שמה בקרבו ועזבני והפר את בריתי (שם לח יו). חלילה לנו מעוב את יו׳ לעכד אלהים אחרים (יהושי כד יו). כי תַעוֹבוֹ את יוי ועברתם אלתי נכר ושב והרע לכם (שם כ). ויעובו את יי׳ אלהי אבותם המוציא אתכם מארץ מצרים וילכו אחרי אלהים אחרים (פפט' ב יב). חשאנו לך וכי עובנו את אלהינו

ינעבר אח הכעלים (שסיי). ואתם עובתם אותי זתעכרו אלהים אחרים (שס יג). על אשר עוכו את פיי אלהיהם (מ״ל ט ט). יען אשר עובוני וישתחוו לעשתרת אלהי צירונין (שם ילו לג). הוי גוי חמא וכו' עובו את יי' נאצו את קדוש ישראל נזרו אתור (ישעי א ד). ועובי ייי יכלו (שם כח). ואתם עובי ייי השכחים את הר קדשי (מס סס יה). ודברתי משפטי אותם על כל רעתם אשר עובוני ויקטרו לאלהים אחרים (ירמ' א יו). הלא זאת תעשה לך עובף את יו' אלהיך (סס ביו). מקוה ישראל יו׳ כל עוביה יכשו (סס יו יג). איש את שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עובו (יסוקי כ ס). יד אלהיגו על כל מבקשיו למוכה ועזו ואפו על כל עוביו (עזר׳ ס כב). אם תדרשנו ימצא לך ואם תעובנו יוניתך לעד (זהי"ל כח ם). -- ואשה את בעלה: להצילך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה העובת אלוף נעוריה (משלי ב יו-יו). אדם את חברו: עובו פתאים () וחיו ואשרו בדרך בינה (עס ע ו). → נדבר מפשט, תוֹרָה, בריח, וכדום׳, במשמ' זו: על אשר עובו את כרית יי' אלהי אכותם (לצכ' כע כל). לא עכרתי את ישראל כי אם אה**ת** ובית אביך בעובכם את מצות יו׳ (מ״ל יס יס). קנא קנאתי לויי אלהי צבאות כי עובו בריתך בני ישראל (עם יעי). ויעובו את כל מצות יי' אלהיהם (מ"ב יו -ו). על עובם את תורתי אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה (ירמי עיב). על אשר עובו את ברית ויי אלחיתם (פס כנ ע). אם יעובו בניו תורתי ובמשפטי לא ילבון (מהלי פע לח). זלעפה אחותני מרשעים עובי תורתך (שם קיע נג). כי לקח מוב נתתי לך תורתי על הַעוֹבוּ (משלי ז ב). קנה חכמה זכו׳ אל תעובה ותשמרך (עס ה-ו). ויראת שדי יעוב (חיוב ו יד). -ג) הניחו לבדו, בלי עורה: והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך והשבתיך אל האדמה הואת כי לא אעובף עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך (נכחש' כח יה). ויאמר (משה לחותנו) אל צא תַעוֹב אתנו כי על כן ידעת הנתנו במדבר והיית לנו לעינים (נמד' ילח). השמר לך פן תעוב את הלוי (דבר' יצ יט). והלוי אשר בשעריך לא תעובנו כי אין לו חלק ונחלה עמך (שם יד כז). כי יי' אלהיך הוא

ההלך עסך לא ירפך ולא יעוֹבֶךָ (שם לח ו). כאשר הייתי עם משה אהית עמך לא ארפך ולא אעובף (יהוש' לו ה). וחשמעו בקולי לכל אשר צויתי אתכם לא עוֹכְהֶם את אחיכם זה ימים רבים עד היום הוה (עס כב ב-ג). נער מצרי אנכי עבר לאיש עמלקי ויעובני אדוני כי חליתי היום שלשה (פ"ל ל יג). ושבנתי בתוך בני ישראל ולא אעוב את עמי ישראל (מ"ל ויג). 'יחי יוי אלהינו עמנו כאשר היה עם אכתינו אל יעובני ואל יטשנו (שם ח מו). כי גם אילת בשדה ילדה וְעַוֹב כי לא היה דשא (יכמי יד ה). עובה יתמיך אני אחיה (עס מע יל). ובניכם ובנותיכם אשר עובתם בחרב יפלו (יסוקי כד כל). הוי רעי האליל עובי הצאן (זכרי יל יו). ויבמתו בך יודעי שמך כי לא עובת דרשיך יו' (ססלי ט יל). עליך יעוב חלכה יתום אתה היית עוזר (עסייד). אל תמשני ואל תעובני אלהי ישעי כי אבי ואמי עובוני ויי' יאספני (פַס כו עוּ-י). בי יי׳ אחב משפט ולא יעוֹב את חסיריו לעולם (שם לז כח). צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ווי לא יעובנו בידו (שם לב-לג). כו לא ושש ווי עמו ונחלתו לא יַעֲוֹב (פס לד יד). -- ובשנאה: וחרה אפי ביום ההוא ועובתים והסתרתי פני מהם (זכרי לח יו). ותאמר ציון עובני יו' (ישעי מע יד). ברגע קמן עובתיון וברחמים גדולים אקבצך (שם נד ז). מי יתוני במדבר מלון אורחים ואעובה את עמי ואלכה מאתם כי כלם מנאפים עצרת בגדים (ירמי ע ל). אלי אלי למה עובתני (מחלי ככ ב). אלהים עובו רדפו ותפשוחו כי אין מציל (שם על יל). למה לנצח תשכחנו תעובנו לארך ימים (חיכ' ה כ). כי עבדים אנחנו ובעבדתנו לא עובנו אלהינו (עור׳ עע). וכנוח להם ישובו לעשות רע לפניך וַתְּעוֹבֶם ביד איביהם (נחמי ש כח). כה אמר יי׳ אתם עובהם אתי ואף אני עובהי אתכם ביד שישק (דהי"ז יב ה). בי עובו אתי במחליים רבים (שם כד כה). וכן במליצי שרי בבל וכוי עובו האלהים לנסותו (שם לב לח). ד) עוב עיר, ארץ וכדום', יצא ממנה: ויעובו את הערים וינסו (פ"ל לל ז). מיום עוֹבָה וֹ) את הארץ ועד עתה (מ״נ סו). עַוְבוֹת ערי ערער לעדרים תהיינה '(ישעי יו ג). בַּעַוּזבַת החרש

 [[]מו את הפתאים, ואפשר לפרש כמו רש"י זרלכ"ג שפתאים הוא נושא, וצריך להשלים: את דרך הפתיות, ועוד, שפתאים הוא שם מפשט, מ"ר מן פתי (טס

לכו את הפתיות, וכן פרשו התרגומים העתיקים.
 ושלשת הפרושים נמצאים במיחס לראב"ע.]

וֹ) [הא רפה לפי המסורת כמקום עוכה, עיי ריב"ג בשרשיו ורד"ק.]

והאמיר אשר עובו מפני בני ישראל (שם ע). כל העיר עוובה ואין יושב בהן איש (יכמי 7 כע). בשנו מאד בי עובנו ארץ כי חשליכו משכנותינו (שם ע יח). עוב כבפיר סכו (שם כה לם). עובו ערים ושכגו בסלע יושבי מואב (עס מס כס). רפאנו את בבל ולא גרפתה עובוה ונלך איש אל ארצו (פס נא ט). כי עוה עווכה תהיה ואשקלון לשממה (לפני ב ד). ולא נעוב את בית אלהוינו (נסמ' י מ). — ה) עוב את פלוני, לא לקחו אתו: למה זה עובתן את האיש קראן לו ויאכל לחם (שמות כ כ).--ונתן לו ללכת: ויאמר אליהו אל אלישע שב נא פה וכו' ויאמר אלישע חי יי' וחי נפשך אם אעובד וירדו בית אל (מ"ב כ ב).--והניחו לנפשו, זו ממנו: ויעוב את הבקר וירץ אחרי אליחו ויאמר אשקה נא לאבי ולאמי ואלכה אחריך (מ״ל יש כ). ותאמר אם הנער (לאלישע) חי יו' וחי נפשך אם אַעוֹכַךָּ ויקם וילך אחריה (מ״ב ז ל).—ורכר מפשט, נתן לו שלא יהיה יותר אצלו: אם תמתיק כפיו רעה יכחידנה תחת לשונו יחמל עליה ולא יעובנה וימנענה בתוך חבו (חיוב כ ינ-יג). - ולא לקח דבר: היעוב מצור שדי שלג לבגון (ירמ' יח יד). -- עוב חוב, לא דרש, לא תבע: וגם אני אתי וגערי נשים בהם בסף נעובה נא את המשא הוה (נסמי קי). -- עוב דבר ביד פלוני, לא עסק בדבר זה, לא שם לבו לו, גתן לפלוני לעסק בו: ויעוב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה (נכלשי לע ו). - ו) עוב עצה וכדום׳, רחה, לא עשה כמו שיעצו: ויעוב (רחבעם) את עצת הזקנים אשר יעצהו (מ"ח יכ ס). -- ותוכחת: ועוב תוכחת מתעה (משלי ייח). – ו) עוב דבר, פרש מהדבר שלא לעשותו, עוב חסד ובדום' מעם פלוני: ברוך יוי אלהי אדני אברהם אשר לא עוב חסרו ואמתו מעם ארני (נרחשי כד כז). משמרים הבלי שוא חסדם יעוֹבוּ ואני בקול תודה אובחה לך (יונ׳ צע-י). ברוך הוא ליי׳ אשר לא עוב חסרו את החיים ואת המתים (מוסיב כ). - ועוב חמה, לא בעם יותר: הרף מאף ועוב חמה (מהל לו ה). -- עוב פשעוו, נדר לא לפשע: מכסה פשעיו לא יצליה ומודה ועוב ירחם (משלי כה יג). -- תזנותיה: ואת תזנותיה ממצרים לא עובה (יחוק' כג ס).--עוב פניו, יגונו, חדל מוה: אם אמרי אשכחה שיחי אֶעֶזבָה פני ואבליגה (חיוב ע כז). - עוב ארח, לא הלך יותר בדרך שהלך עד כה, וכחשאלה, במנהגיו ומעשיו: יעוב רשע דרכו ואיש

און מחשבותיו וישב אל ייי וירחמהו (ישע' כה ז), הַעוֹבִים ארחות ישר ללכת בדרבי חשך (משלי ב יג). מוסר רע לעוב ארח (שסים י). --ח) עוב לפלוני, נתן לו יכלת, רשות לעשות דכר: מה היהודים האמללים עשים היעוכו להם היובחו היכלו כיום היחיו את האבנים מערמות העפר (נחמ' ג לד). -- זהניחו כמר שהוא, כך וכך: ויעובו את העיר פתוחה (יהום' סיו)-וגם אני לא אוסיף להוריש איש מפניהם מן הגוים: אשר עוב יהושע וימת (שפטי כ כה). ועשו אותך בשנאה ולקחו כל יגיעך ועובות ערם ועריה (יסזק" כג כע). כי רצץ עובי) דלים בית גול ולא יבנהו (איוג כיע). -- ודבר לא בע"ח, הכח וכדומי, עובהף כחו, נפסק, לא היה לו יותר כה: לבי סחרחר עובני כחי ואור עיני גם הם אין אתי (מהלי לה יה).--לבר עובהו, במשמ' דעתו, לא היה בו יותר דעת: עצמר (הרעות) משערות ראשי ולבי עובני (שם מיג).—וחסר ואמת, חדל ממנו: חסד ואמת אל יעובה קשרם על גרגרותיך (משלי ג ג). -- ועשר: קרא דגר ולא ילד עשה עשר ולא במשפט בחצי ימיו יעובנו ובאחריתר יהיה נכל (ירמי יז יח). – ובתו"מ: וכתוב במגילת חטידים אם תעובני יום יומים אעובך (פפרי 1577 מס). אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם ארם נושא אשה על אשתו הראשונה זוכר מעשה וזראשונה אתה עובתני ושכחתני (ריג לקים, נרכי לנ:). עזובה זו מרים ולמה נקרא שמה עזובה שהכל עובוה מתחילתה (פוט' ינ.). מומי עוובה דא (רצי יוסי בר"ח בר"ם, ב"וו פה.). אמר (יעקב) לפניר רבון העולם כשם שהיתה בדעתו של לבן לעשות עמי רעה ולא עזבתו אף מחשכות של עשו אחר שמחשב עלי להורגני הפר דעתוי (מד״ר ברסטי עה). עשיתם לפני קטיגור ואמרתם מה אנוש כי תוכרגר ולא עובתם אותי עד ששרפתי מכם כתות כאש (פסיק' רנחי, מחן חורה). א"ל הקב"ה לירמיה ירמיה וכי אני עזבתים תחילה (פס, ומחמר ליון) -- ובסהם"א: עזבתי אשתי 'מעוברת ואי[ני] יודע אם הולידה זכר אז נקבה (גנזי שכטר א, גינזנורג 239). [אמר רבן יוחנן] בן זכאי חמ[שה בתי דיגין יש] בג[הינס] וכולן ראה אותן ישעיה כן אמוץ וכו' וראה בני אדם שהן אוחזין מים וממלאין ומשליכין לתוך הכאר והכאר אינה מתמלאת ובני אדם אינן עזובין

ו) כך הנקוד המסור, אך אולי עוב 1

(שם 196). ומה היא התשוכה הוא שיעזוב החומא חמאו ויסירו מסחשכתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד (כמצ"ס, משוצי ב ב). כל המתודה בדברים ולא גכ**ר** בלבו לעזוב הרי זה דומה למובל ושרץ בידו (ססג). זאם עובתם את ה' ושגיתם כמאכל וכמשתה וזנות זדומה להם מביא עליכם כל הקללות האלו (שם ע ל). על אשר עשה עם [א]נשי ביתו [בר]כת בני עסון בי עובה ענונ[ה] אלמנה [חיה זה] ארבע שנים (ד"ה יהודי מלרים וח"י ב, מן (130). כי אם אבוא אצלכם מעצמי אני הנה לא יקובנו האל מכל טוב וכו' (סס 302). ווה האיש כל ימי היותו בארץ השקה והזריע וחצליחה ועשתה פרי וימים רבים עוב הארץ ולא בא אליה וכו' פן יפגעני הארי ויםיתני ועל כן עובתיה חיום כמה ומן (משלי סנדתבר, מה.).-ואמר הפיטן: סם חיים לבהם מתכבדים עוזביהם עוזבים אחובקיהם מכבדים פלפולם בשלש עשרה מתלמדים צורפיהם מושיבים בין נגידים (אלוף, יול' ב טבוע'). ואם נחבא ונסתר מלפני שמו הרע בפי עשי עובו כמו עכבר אשר נכנם בתוך חור ועזב חוץ כפי חתול זנבו (כ"י סריזי, מחכמוני כ), -- ובמשמ' נתן והרשה: ויגשו בני יעקב לשבור את דלתי שערי העיר ולא עזכום יושבי העיר בי היו משליכים עליהם אכנים (סמי הישר, סרטי וישלס, לז:). [שהיה] משתכר בפונדיון אחד ביום חצ[יו אוכל וחציו] נותן לשומר כית המדרש שהיה עוובו לשמוע דברי תורה מפי שמעיה ואבשליון (נכזי שכער ל, גיכוצורג 195). -- ואמר המשורר: הלא המתהולל ברית קדש חלל עזב לו ויקלל אנשים צדיקים (כחב"ע, כדוד הפיר חוני, כהכח ח, 25).

ינעוב, נעוב, נעובה, נעובות, תעוב, יעובו, שעובו אותו, נעובה, נעובה, נעובה, נעובה, מעובה, שעובו אותו, נעובה ארץ מיושביה, שיצאו ממנה יושביה: והארץ תעוב מהם ותרץ את שבתתיה בהשמה (ויקר' כו שג). כי בטרם ידע הנער מאם ברע ובחור בשוב תעוב האדמה אשר אתה קץ מפני שני מלכיה (ישעי ז זי). ולך יקרא דרושה עיר לא נעובה (מס-פנ יצ). כה אמר אדני יי' להרים ולגבעות לאפיקים ולגאיוח ולתרבות השממות ולערים הנעובות אשר די לבו (ימוק' לו ל).—ובמשם' שאין איש כא שם: בי עיר בצורה כדר נוה משלח ונעוב כמדבר (ישע' כז י).—נייוב דבר לפלוני, נתן לו לעשות בו כרצונו: יעובו יתדו לעים הרים ולבהמת הארץ וקין עליו העים וכל בהמת הארץ וקין עליו העים וכל בהמת הארץ וקין עליו העים וכל בהמת הארץ וקין עליו

נעוב, שלשאר כלי עורה: נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעוב וורעו מבקש לחם (מסל' לז כד).
ראיתי צדיק נעוב וורעו מבקש לחם (מסל' לז כד).
ינעוב דבר, במשמ' אין אדם נותן דעתו לו: מרף נפשו באפו הלמענך העוב ארץ ויעתק צור ממקומו (מיוב יס ד). מדוע נעוב בית אלהים (כממ' יג יל).
יבמדר': אע"ם שורעו ובניו הם מבקשים לחם לא ראיתי שאותו צדיק נעוב מיראתו של הקב"ה (מי"ל ויקר' לס).
יובתפלח: שתראה בעני עמך ישראל וכוי ומקדשך אשר היה משלח ונעוב כמדבר (רסע"ג, מפלי השסר, סדל כנ עמכס השלס ל, קו.).
יואמר הפיפן:
תוחלת ישראל חסד לא נעוב תקותם נצח אמון לא אכוב (מוסלס, קליס' צע"ים).

- קיני, קוָב, קוְבָה, קוְבָה עיר, כמו נעובה, שיצאו יושביה ממנה: איך לא עובה עיר תהלה קרית משושי (יכתי תע כה). ואמר המקונן: המה אלהי אוגך לאומרים עוב ושכת ונמש ולעד שומם ושמע אנקתנו וקנא קנאתנו (העה חלהי, קיני).
- -- הְּפְעֵי, *הְעָוִיב, יְעָוִיב, -- עשה שיְעַוֹב, התיר, כשל את הנשואים: גם זה לא יתיר לא יעויב לא ישלח ובו' אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח (ניע' לכ:).
- פְּעִי, *עָזַב, -- עשה שיהיה עווב: דבר אחר עובני ה' עיזבני ביד ובו' (פסיק' רנס', ומלתר ליון).
- -- הספי, *התעזב, -- כמו נפע': שכל ומן שהאשה מקבלת עוברין היא מתעכרת ומתעזבת 1) (נסס כי מחיר, מד"כ בכחשי מה). שהיו יושבות אצלם והיו רואים שורות שורות של כנים יורדות משערם לתוך קדקד והיו משתקצות ומתעזבות 2) בפניחם (פקיקי כנסי, ומחמר ליון).

בּיעוֹב, "עַוֹב, "עַוֹיבָת.

ביעוב עוב, עוב, שוב, הַעוֹב לו עוב תראה חמר שנאך רבץ תחת משאו וחדלת מעוב לו עוב העוב עמו (פמות כנ ה).—ובסהמ"א: צריך לעזוב המשא מן החמור זה מצד זה ובעל החמור באמצע (כ"ל הקללי, ביע, דין הלבדה, קפה:).

⁽אולי צ"ל: ומחועכת, עי' הגהת תיאודי.) (1

[[]אולי צ"ל: ומתועבות.] (2

^{(3) [}המחבר לא כתב את הערך הזה במלואו, וקשה להכריע אם פרש פעל זה עור וסיע, כמו מנחם ורש"י, או מען את המשא, כמו ריב"ג; ועי' גם מכילי לפסוק זה וראב"ע.]

ואין סומכין עליו להוציא את ירושתה מחוקת ירושת

האיש ולפיכך ראוי להיות הקרקעות התם עם כל

עובון האשה בחוקת יורשי הבעל (קעע כאי גניי. JQR.

XVI, 1904. 654). כנון שהיה עוכון מורישם קרקע

שוח ת"ב דינרים (ערוך ערך ופר). ואנו כ"ד הקרנו

אחר עובון פלו' בעלה הנפמר (כיי בכללוכי, ספי

השערות 37). ויש לך שמר אחד שבותבין בית דין על

האפשרופוס בסך עובון הנפשר ומניתים אותו אצל

נאמן (שם 91). התם בשלא הנית האב עובון כלל

במה להשלים התנאי אכל היכא שנותר עובון וכו"

למה לא יפרע מעובונו וכו' (שם 129). מה שהודה

כפנינו ראובן שיש עליו מסמון עובון יעקב כך וכך

(עוסו״מ מלוה ולוה פח). עשיר אחד שצוה לפני מותנ וכו"

על א' מבניו שאם ידרוש ברבים בבית הבנסת שיהן לו סך מה פעובונו יתר על חלקו (שנוס יעקב, פוים 3

קמו). הנה נכתב שם לירד לנחלה ולחלוק עובוני

(פחחי חשובה על שו"ע חו"מ, נחל' רפא). -- וע"ר עובונותב

ונעתקו הספרים ההם לידי הטובים רבי חלב הסכלים

אשר אין אצלם מאונים ידעו בהם האמת מן השקר והסתירום ונמצאו בעזבונותם ונחשב בהם שהם

אמת (כ"ם ח"מ, מו"כ א, סב). ושם כלכו ר' נתן כנו לצאת כשכיל עזבונותיו שלא יאברו ופייסנוהו

למנות שליח ולא ישריח הוא על עצמו (ד"ס יהודי

תלרים וח"י ב, מן 24).

ניעובי, *מַעוִיבָּה. *מַעוִיבָּה. ליעובי, יַעַוִיבָּה.

נינובר, פ״י, יעובר, – במלאמת הבנין, אולי חוק, חֹקן:

ועל ירו החזיק (בבנין חומת ירושלים) חנגיה בן

הרקחים ויעובר?) ירושלם עד החומה הרחבה (נסמי

ג ס). – ובסהמ״א: שר השרים ננגיד הנגידים ועוזב

לבית ישראל הנגיד הגדול נו הגולה וכו' (״י״ יחודי

מלכים וס״י צ, מן 252). – א.עוב וג.עוב יחד, ואמר

המשורר: אהמה לאפריון עפרים נמשו אותו ועל

אהל צבאים עובו אחר אשר תוכו בנער רצפו אהב

וקירותיו בחשק עובו (רמנ״ע, המרטים ז קצ-קג).

Ware; מייו, מייר כני עובוניה, - א) סחורה marchandise; wares : תרשיש כחרתך כרב כל הון בכסף ברזל בדיל ועופרת נתנו עובוניה יון תובל ומשך המה רכליך בנפש אדם וכלי נחשת נתנו מערבך מבית תוגרמה סוסים ופרשים ופרדים נתנו עובוניה כני דדן רכליך איים רבים סחרת ידך קרנות שן וכו" וראמת וכדכד נתנו בּעוֹבוֹנֵיהָ וכו׳ ודן ויון מאוול בְּעִוֹבוֹנֵיְהְ נתנו וכוי ווהב נתנו עוֹבוֹנַיְהְ וכו' הונך ועזכוניה מערבך מלחיך וחבליך וכו' יפלו בלב ימים ביום מפלתך (יחזקי כז ינ-כז). בצאת עובוניה מימים השכעת עמים רכים ברב הוגיך ומערביך העשרת מלכי ארץ (שם לג).--ואמר הפיטן: לא תחמוד כתר רעך הונו ועזכוניו אף מכל מאכל אשר אסר לך (רקע"ג, אוהרי, קוצן מעשה ידי גאוי קדמ' ב, 52). – ב) מה שנשאר Vermächtnis; ירושה וכרום׳ לבניי, ירושה ומצא הער השני של גם ער אחר: legs; bequest

עלה, עיוח, ש"כ, הגקבה של התיש: וצבי שעלה "על גבי עיזה (רי לעור, ירושי צכור' בי).

לותקפפselle, שאין לו אשה, רְיָּק, Dachelor שיו, שאין לו אשה, רְיָּק, parçon, celibataire; bachelor ונקוב: כי יראה כי אולת יד ואפס עצוד וְעָוּוֹב ואמר אי אלהימו (דכרי לנ לו-לו). והכרתי לירבעם משתין בקיר ועצור וְעָוּוֹב בישראל (מ״ח׳ ד׳). והכרתי לאתאב משתין בקיר ועצור וְעָוּוֹב בישראל (מ״ח׳ ד׳). והכרתי לאתאב ראה יי׳ את עני ישראל מה מאד ואפס עצור ואפס עיוֹב ואין עור לישראל מסה מאד ואפס עצור ואפס שעו כל עבדי יהודה אשר ככשו אכותינו ויתנו כתף מוררת ואפס עצור ו עזוב (יוסיפון לטו). די וְעָוֹיֹר וְעָוֹיִב וִיברך צורנו שלא נתיתם דורינו ולא הואפס עור ועזוב!) והבים בהמר דלים ונכוים (כש״י, ספו׳, כפו׳, עור ועזוב!) והבים בהמר דלים ונכוים (כש״י, ספו׳, מפו׳,

ו (אול√ כמו בסכאית: עדב, תקן, בערב' מעוב a), אכן של בנין. ועוד אולי צריך לתברו עס ב.עצב, פעל ועשה.]

2) [כך פרש ריכ"ג: ענין החזוק זהכנין, וכן רר"ק, ורש"י: מלאוה עפר עד החומה הרחבה כדי להחזיקה, ע"כ. וראב"ע: מלשון הכמים מעויבה ויש אומרים כי כן עזוב תעווב עמו, ע"ב.]

3) [פרש ריב"ג, וו"ל: נאמר במסחרים הנמכרים הנעובים אצל קוניהם כארצות אשר יובילו אליהם, ע"ב. זרש"י פרש ממון, מן ג.עוב, וו"ל: וממונו של אדם הוא חוזקו המעמידו על רגליו, ע"ב. אמנם גזרון וה הנהו דרש, אבל עם הפרוש ממון יש להשוות שבאשור' אזוב, אוב, תשלום בסף של עזיבה, עי' דלימש

[.(Handw. 35)

ו) [לפי פרושו של רש"י (דברי לב לו): מחווק. מן ג.עוב.).]

a) ممزب

קטל' קונטי, ז:).--ואמר הפימן: עזוב ולא עוור ואין בי עורתי (חלהי, יולי שנת ח חתה"ם).

עוד עווכה ולארצך לא יאמר עוד שממה כי עוד עווכה ולארצך לא יאמר עוד שממה כי לך יקרא חפצי בה ולארצך בעולה (ישע' קב 7).—ות"ל "עוובות, ואמר המשורר: ותבנה מהרוסיה בצורות ותקים מנתוציה תלולות ותבעל מבנותיה עזובות אשר היו לצוריהן בעולות (ישצ"ג, מסלם חל).—וש"ת: כי כאשה עווכה ועצוכת רוח קראך יי' ואשת נעורים כי תמאם אמר אלהיך (ישע' כד ו).—ואמר המשורר: ותהי לבזה כאשה עזובה ביד צריה עלובה (ימנ"ע, לווי כי לבי).

בּיַעַלְרְבֶּךְ, ש״כּ, מעמד דבר עֲוב, שאין שם אדם, שאין
Verlassenheit; abandon; אדם מצוא בו וכדומ׳,
לפאין יושב ובתים מאין יושב ובתים באין אדם והאדמה תשאה שממה ורחק יי׳ את האדם ורכה העוובה בקרב הארץ (ישני ו יל-יב).

עורן, ש"ז, ככ' עוווו, -במו עו: וישפך עליו חמה אפו ועווז מלחמה (ישע' מכ כה). הדר כבוד הודך ודברי נפלאתיך אשיתה ועווו גוראותיך יאמרו וגדלותך אספרנה (מהלי קמה ה-ו). לא נכחד מבניהם לדור אחרון מספרים תהלות יי' ועוווו ונפלאתיו אשר עשה (שם עה ד).-ואמר בן סירא: ויחרו כו זרים ויקנאו בו במדבר אנשי דתן ואבירם ועדת קרח בעזוז אפם (ב"ם גני' מה ים). - ואמר הפיטן: כי קהלך עסה בכל צרה ודריסה גם כך לא חסה וכעווו הדליל עמוסה בתוך אבן מעמסה (זכור חת, יולי שנת זכור). מוליך לימין משה זרוע עזו בוקע מים להראות עזוזו נער פרעה בחמת רוגזו וגאל בשמחה גנת אגוזו (כי יוסף ללבכדלני, גלזי שכטר ג, דודקון 95). עזווך וחלו פחדו וגם חולחלו צירים אחזום וחלו (שם 126). בעווו נפש אותם ענה או לך מנו לולות עמל לכב כבד להם מנה (כי יוסף בן סהל, איכה יועם, דוקעם 102). -- ומ"ר "עוווות: ותן כבוד למצרים והקל פעמיך ואל תרדף עזוזות בחוצות עברה כם השכינה לכקש דם ברית על המווזות (כ"י הלוי, כאה ערים, הרכבי ב).

עַרְרָּרָ, טוס"ג, – א) בעל עו וכת: מי וה מלך הככור ייי עזו וגבור ייי גבור מלחמה (מסל' כְּדֹס).—ובתלמו': האל הגדול הגבור והגורא והאדיר והעוון והיראוי החוק והאמיץ וחודאי והנכבר (ככל' לג:).—ובסהמ"א:

חדל לכם ממנו כי יהודי הוא ואיש גורא מאד ועזוז יפרוץ ככם זישחיתכם (יוסיפון ג, פרכקפי).

ואמר המליץ: אתה עזוז והכל כך יעו אתה גדול והכל גדולתך יביע (כ' נסיי, ייי טפחי מפסס, נקוף סוייה).

ב) שם הקבוץ, הגבורים, ראשי המלחמה: המוציא רכב וסום חיל ועזוז יחדו (ישעי מגיז).

ורץ גלגל והוא הולך לאמו וגצה בעצליו את זריזיו ולו יצא למלחמת זמנו בחרב נכנעו לו כל עזוזיו (כ"י הלוי, כלס לסף, הככניל).

תחבולות נמרצות ועזוזות צבורות וכלים חלולים חתבולות נמרצות ועזוזות צבורות וכלים חלולים דקים מן הדקים (לאנים ספתה, מודע לנינה ל, קקדמי עז).

דן וכמו עזוז אהבת עזוזו ותקף חבה ברית נעורים זכור וחסד תאוה (להכם עזוז, פליס' מעיית).

עזוזו הדריך בנעלים יופי פעמי נעלים ערף קמי בשעלים אחזו רבו שעלים (לפיק ככן, יולי ב פסף).

"עוור שה"ם מן עוף: וכן אם עוקו וברק בשעת עוור מלמטה ומלמעלה לא עשה כלום (כתב"ם. עוור מליע: "עוור מליע: "בר ופיג, ואמר המליץ: "צרימו צמתו עווקיו") צרחו להפר חוקיו צרר כל משפט יקו צו לצו קו (לדיר, מטמוני הלמכורג ליג, המגיד טו, 345).

*עַלְּרָתְ, ש"כ, -- תעות, חצפה, (יודו לעולם תשעה impudence נשלה מישן (קדום 'עשרה קבים עוות⁸) ירדו לעולם תשעה נשלה מישן (קדום 'עשרה קבים עוות⁸) ירדו לעולם תשעה חרבה והיוקר יעות והגפן יתן פריז והיין ביוקר (כנ, נסמים, קנה' לז.) -- גלוי ראש עזות תקיפא הוא (כלת לצסי ב). א"ל הקיםר (לר' יהודה בן בבא) כמה עוי שנים אתם שעל פתח מיתה אתם עומדים ועדיין עזות אתבם (מדכם למלה לזכרם, בימ"ל 'לכק ב'). -- ואמר הפיפן: תורה נתתי בסיני אותה עובתם בעזות ההיתה כואת תורה נתתי בסיני אותה עובתם בעזות ההיתה כואת הלא מידכם לא עלי (מי הלב, קיני, קפרדי). לחם בובים בל ימותם לחמו לבם בפת עזות ואון יסעדו (יעקב בן למוזף, לל למחים, שער השיר בך עזות (כש"י, רביבים משום דמאנת הכלם שהיה בך עזות (כש"י, חעניות ואינן נחות (כ"י ל"מ, חקוי מדוי הכסי לכשב"ג, יד).

נברפו' מְנְקר: עָזוּז, ואפשר שצריך לנקר: (מונה) [ברפו' מי מונה]

^{(2 [}ואפשר שהוא בינ' פעול מן עוק.]

^{8) [}ממזרות (רמ״י), שהממזרים עזי פנים חם, עי' מסכ' כלה ב.]

וכאשר יתהלל החכם כחכמתו והגבור בגבורתו יתהללו קצתם בשקריהם ובמרמותם וקצתם בשגעונותם וקצתם ברבילותם וקצתם בעזותם ופריצותם (כ"י זכלכס, סעשועי יג, דודקון 142). העזות היא מדה גרועה ברוב פעולותיה והיא הפוך ממדת הבושת (חוכסת לדיקיס, שער העזות). וה"ה דלא אצטרך למתני דרך הרעה שבעוות ראנא ידענא שהעוות לרעה היא דרך רעה ועזות רעה שייכא בכל הדכרים וכדסי' שהעוות היא השקירה שהאדם שוקד על עניגו ואינו שב ממנו (כנס"ו, פי' חצוח ה, קיז.).-עזוח אף, ואמר ב"ם: לא נחלק לאנוש ודון ועזות אף לילוד אשה (נ"ס גנ" יים). -- עזות פנים: יחי רצון מלפניך ה' אלהינו שתצילני היום מעזי פנים ומעוות פנים בדברי תורה (כבין שנח ל:). כל אדם שיש לו עוות פנים סוף נכשל בעבירה (כְב התכוכח, העכ' ז:). כל אדם שיש לו עזות פנים מותר לקרותו רשע (כנה נר כנ הונה, שם). ארבע מאות עכדים ואמרי לי ארבעת אלפי עבדים היו לו לפשחור בן אימר וכולם נשמעו בכהונה גדולה וכל כהן שיש בו עוות פגים אינו אלא מהם (כני יהודה חמר שמוחל, קדוםי ע:). שנו רבותינו ארבעה נקראו רשעים הפושם ידו לחכירו להכותו וכו' והלוה ואינו משלם וכו' ומי שיש כו עזות פנים ואינו מתבייש לפני מי שגדול ממנו וכו' ומי שהוא בעל מחלוקת (מד"ר במד' ימ). ובסהמ"א: בעבירות שבין אדם למקום אינו צריך לפרסם עצמו ועזות פנים היא לו אם גילם (רמנ"ס, משוב' ב ה). וכן אסור לישראלי לשמש מטתו ביום שעזות פנים היא לו (רמנ״ם, חקורי ניחס כח י). יבאו בעזות פנים כאילו רוח קדים שהיא עוה שתתה פניהם או השקתה (כד"ק, סשכשי, גמה). מי שהוא עזות פנים לא יתבייש לפני איש אך עומד בעזות (חוכחת לדיקים, שער העזוח). - *עוזות מצח: אם ראית כהן בעזות מצח אל תהרהר אחריו (כי חליעזר, קדוש' ע:). ויש מהמדות שהם רעות לגמרי ולא נמצאו בהם קצוות משובחות ולא אמצעיות משובחות כמו עזות המצח והקנאה והניאוף וכו' (כש"ע פלקיכל, כחשית סכמה 15). —ובתפלה: ועל חטא שחטאנו לפניף בעזות מצח (על הטח, מעריב יוה"כ). ועי' מצח. - עזות תאר: הטוי דין לכפר בזהורן בולד נפסלים מרצה מחילים ומשחר עוות תוארן (מסני לסזו סלסלה, מסזי איעל׳ ב, עע:).

מסגו עו, עו, *עוְא, *עוְא, שְוְא, שְוּאוֹל, *עוְאל. עְוּוּוּ, עִזּוּוּ, *עִזּוּת, עָוִוּ, עָוִי, "עָזִיאַל, *עַזְּינּ, הַעְוָה, מוּעָוּ,

עוו

עווו, עווה, נעו, נעוו, פעו, פעו, שים, ביים, היה עו, stark, mächtig sein; être fort, puissant; to be ,pm (של עתניאל בן קנו) strong, mighty: את כושן רשעתים מלך ארם ותעו ידו על כושן רשעתים (פפע' ג י). ותעז יד מדין על ישראל (פס ו ב). קומה יו' אל יעו אנוש ישפטו גוים על פניך (מסלי ע כ). הנה הגבר לא נשים אלהים מעוזו ויבמת ברב עשרו יעו בהותו (פס כנ ע). צוה אלהיך עוך עונה אלהים זו פעלת לנו (מס פח כע). לך זרוע עם גבורה הַעוֹ ידך תרום ימינך (שם פע יד). באמצו שחקים ממעל בעווד עינות תהום (משלי ח כח). החכמה תַּעוֹ לחכם מעשרה שלימים אשר היו בעיר (קסל' ז יע). וגשא ההמון ירום לכבו והפיל רכאות ולא יעוד (זכיי יל יב).--ואמר הפימן: תרום ידך תעוז ימינך בליל התקדש חג פסח (חומן נצורומיך, מסז' חיעל' ח, קנ.). - ואמר המשורר: ויצחק אשר תצחק אדמה בלכתו בה'ותעו ותחגאה בעוי בגאותי (סשנ"ג. ידידי טעו). אשרי אדם יעוז בצורו עד עולם לא ימעד אשורו (רמצ"ע, לשרי לדס, דוקם 86). אעוז ברודיו ואנעם ממגדיו ומל פיהו יכבה יקוד חשקי וצמאתי (כ"י חבן גיחח, מבין עסחים, שער השיר 125).

→ספעי, העו, העוה, -- העו פנים, היה עו פנים, התחצף frech sein; être insolent; to be impudent בו ונשקה לו העוף ב") פניה ותאמר לו ובחי שלמים עלי (מטליז ינ-"ד). -- והעו בפניו: העו איש רשע בפניו וישר הוא יבין דרכיו (מס כלו כט). -- ובמו מן עזו, העיו מצח, ואמר בן סירא: עם בעל אף אל תעיו מצח ואל תרכב עמו בדרך (צ"ק גנ" פין). -- וכן בתו"מ, העיו פנים: א"ל בן עואי (לר"ע) עד באן העות פניך ברבך (צרכי סנ). אשה שאמרה בעלה גירשתני נאמנת חוקה אין אשה מעיוה

ו) [כמו יעז. בכנעג' עו (ליזלגר' 338), ובן בארמי, ובערב' עו ג); ובאשור' אוין, קצף (זליעם 35); בכוש' עזו, היה חוק; ובסבא' עות, עוֹ.]

⁽כקלות הוי"ן והיתה ראויה להרגש (כד"ק) (2

צסרסיו).]

[;]s (a

פניה בפני בעלה (כז המכוכה, יצמ' קטו.). חוקה אין ארם מעיז פניו בפני בעל חובו (כמוצ׳ ימ.). ילדות היתה בי והעזתי פני בנתן הכבלי (כני, צ"ב קלח.). רשע הוא והעיז פניך בו (רצי יוחכן, זכח' קב.). שמתחלה נאמר לו לא תלך כיון שהעיז פנים להלוך הלך שכן כתוב ויחר אף אלהים כי הולך הוא (מד"ר צמד' כ). למה אינך שותה מן המים המרים ה עזת פנייך (פסיק' רבחי, ויסי בעת שפרחה). -- והעיו סתם, באותה המשמ': חלק שמעיז בו עשיר לזה תאות ולזה תאוה שניהם שוין לקבר הכל הבל (מד״כ קהלי, הבל הבלים). -- ובסחמ"א: ויתגר מלחמה בחצים ובקשתות וברמחים מול היהודים ויעיזו היהודים על המקדונים ויכו כהם היהודים אשר מחוץ לחומה (יוסיסון תעו). ובתוך הסעודה אירע מקרה בלתי שהור שנתקומט ראובן עם כנו והעיץ כנו עמו ונתמלא ראובן אף וחימה (פרי המכן, פו"מ יו"ד יג, ימ:). --*העו הצבע, נעשה עו: והנה הנגע עמר בעיניו שאם הען וכהה כהה והעו כאילו לא כהה (ספרח מזריש נגעים פרשה צ פרק ב). -- ובסהמ"א : נשתנו מראיהן בין שהעזו או שכהו יראה בתחילה כיצד עכו"ם שהיתה בו בהרת כקרום ביצה וכו' (רמנ"ס, טומחת נכעת ו ד). -- "ועל דרך השלמים, העזיז, ואמר הפימן: וחם חרום בברול צויין לעזריאל ועוז למעזיזים אל גורל ליני ובוי (Elbog., Stud. 179).

- הספי, *התעוו, נתעוו, - כמו הפע': אל יתעווון במלכותן ואל יתעווון בשלותן ישפטו- גוים על פניך (מדכי מסכ' ע). - ואמר הפימן: בעווו עינות תהום ובו' נתעווו בימי ממימי תהום (צעות, יול' ל פנוע').

—נפני, "נְעָזוֹ, –נעשה עוֹ, ואמר הפימן: בעווו עינות תהום נעזווה מעיני ממעינות תהום (סס), בטרם נעזוו עוים עזה הייתי על תהום (סס), מירת מצוקי נעזוים תואר איתני חרוזים מכם זרועי מפוזים קרות בתינו ארזים (להוציך, יולי שנת סופת"ם).

-פעי, "עוּז, ניני מְעוּז, - חוּק: חכם הגדול מעזו ומיקר ומהדר את היודע אמהת הנפש הנבנית והנשכלית

שבאדם (פרגוס קדוס של חו"ד לרקע"ג, ליון חרח, 79).

עור, ש"ז, -- גבור, גבור מלתמה, מנצח: אשירה לייי
בי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים עווי וזמרת יה
ויהי לי לישועה (פמות יה מ-3). -- ואמר הפימן: אפיק

"ו עי׳ הערה לערך וְמַרָת, המו"מ בפרוש מלה זו. (1

רגן ושירים לנושאי על נשרים אשורר כעזי שרים שיר השירים (לפיק ככן, יולי 3 פקמ).

"עויאל, עוויאל, שם מלאך: מלאכים עוזיאל מחונה עליהם (מסכי חלילוס). ועשרה מלאכים שנבראו תחלה הם ממונים על עשר מחנות אלו אשר אלה שמותם וכו' עוויאל על המלאכים חשמל על החשמלים וכו' (מין נכשי חלמכן, עס"מ, עולס היליכה ח, קעס.). מלאכים ושרם עוזיאל בני האלקים ושרם הפניאל וכו' (ממשל, סחסי סכמה).

עויבה, ש"כ, א) שה"ס מן א.עוב: בר נגרי שנייה היא בלקט וכשכחה ובפיאה שהן בעזיבה (כ' מצהו, ירוש' פמה הד). יש לך עזיבה אחרת בזו מה זו לעניים ולא לעשירים אף מה שנ' במקום אחר לעניים ולא לעשירים (שסו ח). מעשר עני ניתן בזכייה ואילו (לקט שכחה ופאה) בעזיבה (טס נזר' ג ח). ארבעה דברים אמר ירמיה מאיפה וגעילה עזיכה ושביהה (רי יהושע צר חבין, שם, חיכ', למה לכלה השכחכו). אני משיב אתכם על עזיבה ושכיחה שתבעו אותי (סקיקי רצחי לא). -- ובסהמ"א: ואמר (החכם) העושר והגדולה היא עזיבת החמדה (ר"י ח"ת, מנחר הפנינ' לרשנ"ג 19). בקש מה שאתה צריך לו ועוזב מה שאין אתה צריך לו כי בעזיבת מה שאין אתה צריך לו תשיג מה שאתה צריך לו (שם 63). ואם יאמר כי הזימון ההוא צריך למי שיודמן ועזיבת הזימון צריך למי שלא הזרמן כבר הודה בסבות אמצעיות ושכהם עמידת המתאחרות (פוח, הכחלי ה כ). שער בעזיבת העולם ווברון משלי תנואותיו (ידעיה הצדרשי, הפרדם ח, חולה"ם ב). כל מבקש שלמות צריך שיעווב עזיבה גמורה כל בעל מדה רעה או בעל אמונה פחותה (כ"י צר' אכטולי, מלמד התלמידים, יג:). -ב) שה"פ מן ב.עוב: ואמר וחדלת מעווב לו עווב תעווב עמו וענין העזיבה צריך לעווב המשא מן החמור וה מצד וה ובעל החמור מצד זה (כ"ח הקכחי, ג"ע, דין החצדה, קפה:),--ג) שה"ס מן ג.עוב: ואין עזיבה אלא פרנסה היך מה דאת אמר ולא ראיתי צדיק נעוב (כי חיקי, מד"כ ברחשי שעו).

יעלין, ש"ח, כקי מ"ר עזיוות, במו עו: עמדו בנסיונם וקבלו דין בעליוות ולא נסוג אחור לב ועינים נלווות ראויים לקבע תפלות עויוות (אמוני שלומי שכחל, פליס' כ פיון). ואחרי ואת הבין לחוות לעשות עויוות קשות ועוות (יוספין של אסימען, כיבות כ ב 113).

לְלַבְּבוֹ , ש״ה, ת״ה עומים, —עו, אמיץ: דרש ר' ישמעאל וחבריו שבעה רקיעי' ברעת פלוסופי עומי²) הוברי שמי' החוזים בכוכבים ומודיעים תולדות לבגה לחדשים (כ״י סדסי, מס״כ סב).

בתובה שייכ, עו, אמץ, רפסי, ושפעת העומה בעת ומרכת הרוח ושפעת העומה בעת ומרכת הרוח ושפעת העומה בעת במלה כוו אינן מביאות רוב תועלת (תחמר רחשי נסמליץ מרכים ל לייכ).

עוניה אלה תשקצו מן דורם: ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם את הנשר ואת הפרם ואת העוניה (ויקר' יל יג). והפרס והעוניה והראה (דנר' יד ינ-יג).--ובסהמ"א: והיית בעונית עואול ודמית קאת מרבר וכוסו (כשב"ג, בסר מססלי). חשליח השלישי חוא העוני"ה פלך העופות הדורסים (כ' קלונימוס, בעלי חיים ב ד). אדוני שליח עופות הדורמי' אני ויאמר לו ומי שלחך פח אמר מלכנו ומי הוא מלככם ויאמר עזני"ה נפלא' מאד (שסגי). אמר המלך תאר לי צורת העוני"ה מדותיה והנהגותיה ויאמר כן אעשה אדוני המלך (פס). ומהעופות אלעוקבן שהיא עזניה (לידה לדרך ח כע). עזניה היא עזה וחזקה לדרום ושמה אבישטרו"ץ ואוכלת ברזל וזכובית וגם לוה נקרא עוביה (כ״י קסכו, חולדי ילחק, פה.). "עַוְפּיצֵל, -- שם מלאך: ולצד צפון ב' (מלאכים) אחרים ושמם עופיאל קטטריהאל וכל אחד ממונה על י"ב אלף ממונים אחרים 4) (רמ"ק, פרדק רמוכים כד ג).

ינין בן, ש"ז, -עו פנים: אגשמון עופן (מלון למס דול, ככריוס, ג.). גאה גא גאים גאיונים עופן (שס ענכריוס, יג:). זיד ווד עופן (שס כה.). עופן תואר למי שאין לו בושה (שס ככריוס, קקנ:).

עוְפְּבוּה, ש"כ – כמו עוות פנים: עשה או דבר בעופנות (שם ענכיום, כם.). זרון עופנות (שם). בעופנות (שם ענכות תאוה לא נהוגה (שם ספו), רהב חווק עופנות (שם ספס:).

עוקי), ממנו עוק.

עוכ, קל לא נמצא כמקורות הקדומים.

שמי, יעוק, יעוקהו, עוק את הכרם וכדום", חפר באדמה לעשותה תחוחה לנטיעה, את הכרם וכדום", חפר באדמה לעשותה תחוחה לנטיעה לטינה ולידידי בכרם בן שמן ויעוקהו (ביסילהו ויטעהו שרק (יטע" ה ה-3). – ובסהט"א: שמכבר הקרקע ומוציא ממנה עצים המכוסין בקרקע מסקל ומעזק הארץ (הערוך ערך זך). זך גם כמו נצח כבר הקרקע מסקל ומעזק הארץ ומצא בערוך (מלון למס זוד, נכריום, נכ:). – ואמר המליץ: ברמיה שורקים מסקלים ומעזקים שרשיה על יובל תשלח (רמנ"ע, מזי מי בן עקין). תרקו ברקו ארקו סרקו עוקו תרוקו המזי מיטל א, קנה,). פסיעות עמי לסקל ולעזק צר לבי להנוק (נכזי שכט"ג, זודמון 118).

-קל, *עַוְקּ,-א) כמו פּע': אף העוזק 8) בית הפרס מהור (כי שמשון, מסל' יס ס). עזקו (את בית הפרס) אין לך בדיקה גדולה מזו (מוספסי מסילי יז ע). ומצאו שהיה עוזק תחת זיתיו (מנס' פס:).-ואמר המליץ: בחמתר גפרית עלי תכוק ואת כרמי במגליך תעוק

^{[.(}a בערב' עום (1

⁽² מן התרוז עם השמות הבאים מוכח שצ"ל: פלוסופים עומים.)

^{(3) [}עי' עזו. הקדמונים שלנו גזרוהו מן עזו. ואמר ראכ"ע (ויקל' ילו יל) וו"ל: ועוגית מן עזו והנו"ן נוסף והוא תנקרא עקאב, ע"ב. ורד"ק (נשלשיו) אמר, וו"ל: כי על רוב עזה נקראת כן, ע"ב. וכן חזקוני (ויקל' שם): העזניה אורפריש ועל שם עזותה ועקשותה בקראת כך; ועי' גם ריב"ג (נשלשיו). ואולי הוא שם נכרי.]

⁽מה:).] עי' והר פקודי (מה:).]

¹⁾ גם בערב' עוק (2 במשם' חפירה מסכיב לשרשי הנטע [כבוש' עוקת, בור, באר. בארמ' עוקה (זכי' ו יס) עוקתא, טבעת. ומן חבור המשם' בערב' ובארמ' יש להסיק שעקר פרוש השרש היא: חפר חפירה עגלה כמו עוגה, עוקה.

^{2) [}רש"י פרש: סייגו זגדרו, מביב מוקף כמין מבעת דמתרגמינן עוקא, ע"כ. וכן מביא דד"ק: ועי" הערה הקורמת.]

⁽מי החייג פרש שעשה לו גדר אבנים, כמו רש"י לישע' (עי' סערס סקודמת). ועי' תוספ' (מנסי פל. ופו:). הערוך מביא פרוש זה בשם וויים, והוא עצמו מפרש: משליך אבנים. ורמב"ם מפרש, וו"ל: בלשון ערב אל תעויק והוא שמסלק האבנים ומנקה אותן עד שיהיה שוה, ע"ב. ור"ש ורא"ש מפרשים חופר ומשליך אבנים. במו בערוך. ורגם"ה (מנסי פס:), פרש: חופר; ושם רש"י: שחופר מביב הזית כעין מבלת כמו עיוקתא, ע"ב.]

(עוכל הכנלי, מוכח' מוכ', קע:).—ב) בהשאלה, סגר וחתם במו במבעת 1), קבע: חצר גדולה היתה בירושלים בית יעוק היתה נקראת מהו בית יעוק ששם היו עווקין את ההלכה (יכוש כ"ס בנ).—ובמשמ' סגר, החויק: בא אביו של תיגוק מצא שעווק 2) אחד בפיו ושתים בידו חבמו בקרקע ומת (סולי לד.).

רַפּעי, "נֶעֶזַק, שעוקו אותו: לא תהא סכור דכשדת בור גדלו אלא נתחרש יפה ונעוק כמו שנאמר ויעוקהו ויסקלהו (ערוך ערך עוק).

שני, "עוֹק, במו נפע", רק כיכ' מְעְזְּק, מְעָזְּקה: מפרדם מעוזק וגדר סביב לו (כש", יצמי קכב.). — ואמר המשורר: מעינותיה יפוצו וצמחיה יציצו כרמיה שורקים מסוקלים ומעוזקים (כלפ"ע, סי כן מקיץ). — יובהשאלה, ואמר הפימן: כל תהי מצות סכה בעיניך פלה כי בנגד כל מצות דת חקותיה שקולה המעוקה מחסקלה (כל מסי, יולי כ קוכ'). יתירה חיבתך תשוקה יוחשוקה עם הכלה חסודה מעוזקה מאת ה' תהיה החוקה (כ' שמעון פגזול, כשום למסן, מסזי ויעלי ספה, 1983). בבורה על אפן חקוקה המסקלה והמעזקה ודשונה ידשון למשמר חקה (ללולת למן, יולי סבם פכה). הנוה והמעונגה בחשוקות דליותיך נמועות שורק ומעוזקות (פיוע' ועיכים, גמי סכער ג, דוזקון 188).

-ספעי, "הְּעָוִיק, כמו החזיק, -כמו קל ב): כבירים הכזיק כנסם כבויק כהחזיק העזיק כאויק מחזיק (חילם ספסר, יול שבס ר"ס).

שניק, ש"ז, מ"ל עוקים, עוקין, -ספוג של צמר או צמר עוקין, -ספוג של צמר או צמר או צמר או צמר או צמר או צמר (בנו, ouate de saumwolle; ouate de ומשעה slaine ou de ceton; pad of wool or cotton שגוזוין אותה (את הרחל) מומנין לה עוק (כ מחל כר וומניתין לה על פדתהה כדי שלא תצמנן (כב מחל כר מומנין מולא, שנת כד:). בשעה שבורעת (הרחל) לילד מומנין לה שני עוקין של שמן ומניחין לה אחד על הרחם (כב פסף בכ מעולל, שס).

שהיה בריף שוקה שויקה, ס"כ, ברדם שעוקו אותו: נכרי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הן

- [עי' הערה לשרש.] (נ
- (2 בש"ו פרש: סוגר, ורגמיה מפרש לפי הענין:
- בוסם.]

 (3) לא נתברר מקורו. והוא אחד עם הסורי עדקא, קווצות ומחלפות שער, בחלוף זדר. וכן גרם הערוך בצורה ארמ' עדק (שנס כד:); ובכ"ו א"פ הגרסה: ערק בשבוש, עי' ד"ם שם הערה.]

של עזיקהי) הן של גפע רבעי הן לא אפר בלום. (יצמי קכנ.),

יעוק ה, פייק, במו עזיק, עוקה, ואמר המשורר: ויש פרי בכן כרם ויוסף פרי אחר ומירה ועוקה ואור פני אזי ירבה כהרבות מאור בית בהקצץ אבוקה (ריש הנגיד, ידידוסך).

אינור, פ״ז, כנ׳ עורי, עורה, עורה, בה, עורורה, עורם, Haller; מי שעזר לחברו נדבר מן הדברים, (- א aide; helper: ויאמר יי׳ אלחים לא טוב היות הארם לבדו אעשה לו עור כנגדו וכו' ולאדם לא מצא עור כנגרו (נכחשי ב יח-כ). ואני עני ואכיון אלהים חושה לי עורי ומפלמי אתה (מסלי ע ו). - ובמשם' שם חקכוץ, עוריו: וכל אשר סביבתיו עורה³) וכל אנפיו אורה לכל רוח (יחזקי יג יד). -- ב) שם מפשט, עצם Hilie; secours; הפעולה שעל ידה נחלץ האדם מצרתו, help: כי אלהי אבי פעזרי ויצילני מחרב פרעה (שמום יס ד). ידיו רב לו וְעוֹר מצריו תחיה (דברי לג ז). רכב שמים בעורה ובגאותו שחקים (שם כנ). מי כמוך עם נושע ביי' מגן עורה ואשר חרב גאותך (מס כט). על עם לא יועילו למו לא לעור 4) ולא להועיל כי לבשת וגם לחרפה (ישע׳ לה). שחתך ישראל כי בי בעורף 5 אהי מלכך אפוא זיושיעך ככל עריך (סושי יג ע-י). ישלח (אלהים) עורה מקדש ומציון יפעדך (מהלי כג). נפשנו תכתה ליי׳ עזרנו ומגנגו הוא (שם לג כ). ישראל במת ביי׳ עורם ומנגם הוא (עס קיס ע). אשא עיני אל ההרום מאין יבא עורי עורי מעם וו' עשה שמים וארץ (שם קכל ל-ב). אשרי שאל יעקב בעורו שברו

2) [כן ככנעג' כשמות כני אדם; כתרמור! עדר וגם עזר (ליזלנכי 838); כניבים ארמיים אחרים עדר; ובערב' עד'ר 2), וכן בערב' חדרומית.]

⁽נכסי פה.) (עי הערוך, רש"י ותוספי. ובתוספי (נכסי פה.) מובא פרוש שהוא על העיר עוקה שפרותיה משוכחים. ובתוספתי ברפוי (זנוסי קנ) הגרסה: עוק, וכן בירושי (זמסי ני, הוכי לוכץ).]

^{(3 [}הקרי עורו, ות"י והשבע" והפשמי בתרגמים:

עֹוְרָיוּ.] אולי לעור.

אולי עורף. (5

a) عذر

על יי אלחיו (פס קמו ה). ובחכשלם יעורו עור מעש (זכיי יל לד). - ובמדר': וכל מי שאין לו אשה שרוי בלא שוב בלא עור כלא שמחח בלא ברכח בלא כפרח (מד"ר קהלי, רחה חיים). על שם בשר ודם נקרא שמו אדם ומשבנה לו עור נקרא שמו ביניהם י"ה (כי יהושע בן קרחה, פדר"ה יב). -- ובמשמ' אשה: הכתנות שעשה הקכ"ה לאדם ולעזרו היו עם נה בתיבה וחנחילם לנמרוד (ילקי ברחשי סב). - ובסהמ"א: אמר חבוורי ווח מנשותך ועזרך לעמך (כ"י א"ח, סכוזכי ל לג). שושנת [עם]קנו מרנא ורבנא נתנאל עזר חישיבה ההוגה דת נפש משיבה (ד"ה יהודי מלרים וח"י כ, מן 168). וגם הוא מלובש מעיל חן מעיל הור וכמה מעילים יהי א' בעזרו לעולם אויביו בחרבו נפולים (כ' שמוחל בן עלי, חגרי, מרבין ב, 71). אל תפחדו כי הנכואה דברה ככשלם עזר מעט נעזרו (רשנ"ג, בימי יקוחיאל). דולקי אור בישעם ועורם גורת פנינים גזרם מבור לדור יעמד נזרם (כ"י הלוי, יחחה ממשלה). ומצא טוב ונתאם בעוד ונתנחם בשוב (כ' שמוחל, גנזי שכער ג, דודקון, 36).

בינין לחסידיך במו בון בין בין במו בחזון לחסידיך במו בחזות בחזות בחזר מעם ותאמר שויתי עור (2) על גבור הרימותי בחזר מעם (מהלי פע כ).

גרניר, ש"ז, מ"ל עידים, — מס שהמילו הקהלות על צרבי אכל נפש (3): יחידים מקהל נתחייבו ליחיד אחד מקהלם שקנה עזרים הנקראים שישא"ש היין והבשר וזהו מופס שטר חיובם שאמרו לנו פלוני ומלי וכו' תנו לו לפלוני קונה עזר היין והבשר של שנה פלונית מחמת שאנו מודים וכו' (כינ"ש, פו"ת חכו). ובכל קהלות ישראל שיש בודקים שכורים מהקהל לא ירים איש את ידו לשחום ולבדוק במקולין בלעדיהם אין צריך לומ' קונה העזר עצמו בדי להרתיק מן הכעור ואפי יהיה מומחה כאילא ביבנה מאת' שמן הכשרו' (מס מק).

לְעָוֹרוּ, עָוְרְנִי,־נוּ, עִוֹרְנִי, וַעַנֶּר, יַעַוְרָנָּי, יַעַוְרָהוּ,־רֶתָּיֶּ, ברם, ושורו, ושורו, ושורני, ישורוני, ישורכם, ישורהו-שור את פלוני, לפלוני, נתן לו כח ויכלת להנצל מצרה, helfen; aider; to help: מאל אביך ויעורך ואת 1) שדי ויברכך (נרחש' מט כה). אי אלהימו צור חסיו כו אשר חלב ובחימו יאכלו ישתו יין נסיכם יקומו ויעורבם, יהי עליכם פתרח (דבר׳ לב לז-לס). עד הנה עורני יו' (ש"ל ז ינ). ואין עור לישראל (מ"ב יד כו). אל תירא כי עמך אני אל תשתע כי אני אלהיך אמצתיך אף עורתיק אף תמכתיך בימין צדקי (ישער מח י). כה אמר יו' עשך ויצרך מכמן יעורף אל תירא עבדי יעקב (פס מד ב-ג). ואדני יי' יעור לי על כך לא נכלמתי (שם כז). וקצף גדול אני קצף על הגוים השאננים אשר אני קצפתי מעם והמה עורו לרעה (זכר' ל יה). יתום אתה היית עוור (מהל' ייד; גם כב יבך ל ילו; כד ון עב יבן קו יב). ייי לי בעורי ואני אראוד בשנאי (עם קים ז). ויעורם יי' ויפלמם (עם לז מ). אלחים בקרבה בל תמוט יעורה אלהים לפנת בקר (שם מו ו). עַזְרֵנִי אלהי ישענו על דבר כבוד שמך (שם עע ע). אתה, יי' עורתני ונהמתני (שם פו יו). עורני יי׳ אלהי (פס קע כו). תהי ידך לְעַוֹרְגִי כי פּקודיך־ בחרתי (שם קיע קעג). תחי נפשי ותהללך ומשפטך יעורני (עם קעה). מה עורה ללא כח (איוב כו ב; גם כט ינ; ל יג). שלום לך ושלום לעוריך בי עורך אלחיך (דסייל יב יע). ויהי בַּעָוֹר האלהים את הלווים וכוד (מס יה כו). יי' אין עמך לַעְוֹר בין רב לאין בח עַוְרֵגּף יו׳ אלהינו כי עליו נשענו (דהי״ב יד י). ויועק יהושפטי ויי׳ עורו (עס יה לח). כי יש כח באלהים לעוזר ולהכשיל (שם כה ח). ויעורהו האלהים על פלשתים (מס כו ז). להם (לאלהי מלכי ארם) אזכח ויעזרוני (שם כם כג). -- עור אחרי פלוני: ויעורו אחרי אדוניה: (מייל לו ז). - ועור לפלוני במלחמה וכדומ', השתתף mithelfen; aider; to עמו, נלחם אתו יחד בהאויב, help: ואתם תעברו חמשים לפני אחיכם כל גבורר החיל ועורהם אותם (יהושי מ יד). עלו אלי ועורני ונכה את גבעון (פסיד). עלה עלינו מהרה והושיעה לנו וְעַוֹרֵנוּ כי נקבצו אלינו כל מלכי האמרי (פס ו)... ותבא ארם דמשק לַעַוֹר להדדעור מלך צובה (פ״נ ס ס). ניעור לו אבישי בן צרוית ויך את הפלשתי וימתהו (עס כל יו). שלשים ושנים מלך עור אתו (מ"ל

ו) עי הערה לקמן.

²⁾ כך בנסחת המסורה, ואין להכריע אם זה מעות ספר פשום או באמת אמרו גם עוֶר במקום גור. [כל התרג' תרגמו כמו א.עור. ויש מגיהים עוֹר.]

⁽בנראה מן א.עוָר, ופרושו סיוע לצרכי הקהלה.]

ו) אולי: ואל.

כ יו). ומצרים הכל וריק יעורו (ישעי ל ז). ואכים ואין על היום הכא (שם סג ה). על היום הכא לשרוד את כל פלשתים להכרית לצר ולצירון כל שריד עור (ירמי מו ד). בתתי אש במצרים ונשברו כל עוֹרֵיהַ (יחוקי ל ח) ידברו לו אלי גבורים מתוך שאול את עוריו (פס לב כמ). בנפל עמה ביד צר, ואין עוור לה (סיכי ל ז). והמה בגבורים עורי המלחמה (יהיית יב ח; גם ים). וממנשה נפלו על דויד בכאו עם פלשתים על שאול למלחמה ולא עורם (שם יע). והמה עורו עם דוד על הגדוד כי גכורי חיל כלם וכו׳ יום ביום יבאו על דויד לעורו עד למתנה גדול (שם כח-כג). ויצא אל פניו יהוא כן חנני החזה ויאמר אל המלך יהושפט הלרשע לעור ולשנאי יי תאהב (זהי"ב יע ב; גם כה ח; כו יג; כח יו). והנה מיכאל אחד השרים הראשנים בא לעורני (זכי׳ ייג). ובא עד קצו ואין עוור לו (שם יח מה). כי בשתי לשאול מן המלך חיל ופרשים לעורנו מאויב בדרך (עזכ׳ ס ככ).-עורי רחב אלוה לא ישיב אפו תחתו שחחו עורי רהב (חיוב ע ינ).--וניכי פעו': ויו' ימה ידו וכשל עוזר ונפל עור ויחדו כלם יכליון (ישעי לא ג).-ובמלאכה: איש את רעהו יעורו ולאחיו יאמר חוק (ישע׳ מלו ו). ויצו דוד לבל שרי ישראל לעור לשלמה בנו (בכנין המקרש) (דהיים כב יו). זיועץ (יחוקיהו) עם שריו וגבריו לסתום את מימי העינות אשר מחוץ לעיר ויעורהו ויקכצו עם רב ויסתמו את כל המעינות (דהי"ב לב ג-ד).--ובבקשה והחלפה וכיוצא כזה: אך יונתן בן עשהאל ויחויה בן תקוח עמרו על זאת (בענין אספת הקהל) ומשלם ושבתי הלוי עזרם (עור׳ יים).-ואמר בן סירא: נגד קמי הייתה לי עזרתני ברוב חסדיך (ב"ק גניי נח ב). ואפנה סכיב ואין עוזר לי ואצפה סומך ואין (מס ז). -- זבתו"ם: אשכחיה ר' יוסי לאליהו א"ל כתיב אעשה לו עור במה אשה עוזרתו לאדם (ינת' סג.). לשני כלכים שהיו בעדר וכו' כא ואכ על האחד אמר האחר אם איני עוזרו היום הורג אותו ולמחר בא אלי (פנהי קה.). הוא רמשק אליעור שבשבילו הדפתי מלכים עד דמשק ועזרגי האל (מד"ר בכחשי מל). אמרה להם (קמחית לחכמים) כך יעזרו עלי אם ראו קורות ביתי שערות ראשי מימי (שם נוודנ' ב).-ובסהמ"א: אבל דין האשה הואת כמה שפירשנו למעלה שכבר קנתה בחליפ' מה שהקנה לה לפי מה שפירשנו וכך הדין ברוך העוזר (כס"ג, חטוי הגחוי

הרכני ל, 94). וישלח גביאונום אל הורקנום ואל אנטיפטר לבוא אליו ללכת יחד אל תלמי לעזור לו (יוסיפון מב, פרנקפ'). ויבא גביאונום מצרימה ויושב את תלמי במלכותו ויעורהו וכו' (שם). שלא תוכיר שם שמים לא באמת ולא בחגם לא בלעו ולא בשום לשון כמו שרגילים לומר כך יעורגי ה' ואתה אל תאמר כך (קב' הקידים המחקמ). וכן יעורו צורות המולות שבהם הכובבים (כ״י הכהן מעוליעולה, חוחות השמים ומשפטי הכוכנים, ס:). ופרות האילנות השקדים היבשים וכו' אלו בלם מועילי למשגל כי יעזרו אל הקושי וואמר לה (ר"מ חלדני, ש"ח ה, פח.). ויאמר לה (להזקנה) אשת פלוני אהכתי עזרני עליה ואתן לך מתנות (משלי סנדחבר, מז.). אחרי זה הגלה קיםר רומי כל שרי היהודים והביאם לרומי וגם שם יד ה' היתה כם ובהשתנות האוירים והמזונות והעון העוזר מתו כלם וברומי היתה קבורתם (כ״ש אכן ויכגא, סנט יהודה 2). כי פחד פחר מאומרו שהתעורות התחתון עוזר רוכב שמים בעוריך שלא יוכן כמו שאמרנו אלא דברים בפשומם (כ' יהודה חכיה די מודינח, חכי נוהם גל). -- ואמר הפיטן: ותהיה עוזר את יקומי ותידע שיבתי וקו[מי] Kahle, Masor. d. West.), ב). - ואמר המשורר: עלי אלי ועזריגי ידידי עלי ימים גזלוגי בבודי (ר״ש הנגיד, עלה, הרכצי 21). זוחליהערים ויגוור ואשה לחמא תעזור לחמו ישימו מזור אין תכונה בו (ר"י הלוי, לפתחה שערי רכני). והנהו היום ראש לנזירים ועוגר לכל הנעורים (עמכו', מסבר' ס).--עוזר ועווב, עין עווב. - ומשל: מומך נסתר בעוד מולך יעזרך (משלי חכמים קלו).-ובחבמת הנתוח: ובראש עצם הראש הנקרא עוזר וקצה אחד מתמיד בקצה החות והוא כלי הגרון (רש"ע כן ילחק מעורעוסת, ספי אלמכלור לאלראזי, שער ב).

עזר

-נפע׳. בעורתי, להעור, יעורו, - געור פלוגי, שנתן לו כח להנצל מצרה וכרומ': יי' עזי ומגיני בו בטח לבי ונעזרתי ויעלו 'לבי (מהל' כח ז). - געזר על על פלוני, התגבר עליו בכה העור שכא לו: ויעשר מלחמה עם ההגריאים וימור ונפיש ונודב ויעורו עליהם וינתנו בידם ההגריאים (זהי"ל היט-כ).-- ונעור, במשמי אמץ כחו למען יחוק: ויעש בירושלם חשבנות ובו׳ ויצא שמו עד למרחוק כי הפליא להעור עה כי חזק (זהייב כו יה). -- ובמשמ׳ מצא עור: ובחבשלם יעזרו עזר מעט וגלוו שליהם רבים בחלקלקות (דגי׳

-מ לד). - ובסהמ"א: ובעת ההיא יהיו כל מומות בהרשע נתוקות ושכורות והנפשות הרצוצות ביד יצר יהרע נעזרות (כחב"ה הכשיח, הגיון הנסם, עו.). ולא יתכן שיקכל ההמון מיחיד אלא אם יהיה נכיא או בעזר בענין האלהי (ר"י ל"ם, הכחרי ג לב). סמוך לבם בפוח כיוו לא יראו מצוררים כו יהיו נעזרים יזבצל ידו נסתרים (כי שמואל גן עלי, אגרי, תרבין ב ישיבה לא יכובו מימיו ישא שלום משע[ר] הישיבה האחרונית הנעזר בשם אלהי יעקב (ד"ס יסודי תלרים וח"י ח, מן 21).--ואמר המשורר: עשה אשר הפץ ומקים אשר גזר עריצים ייראוהו ואמר כל געור עורי מעם אדני (כיי הלוי, אלולה מרוח הקדש). ובעיר נא אמון האיתי המכין אליעור ושירו על ריק נעזר ובאזור שוא נאזר (כ"י סריזי, מסכמונ' ים). פלאות צור שרו עמו בנעזרו ועטו כסוף אל תוך הים באו וכל המונם היה בסוף (כ' יוסף אלצרדאני, גנזי שכער ג, דודפון 95).

בסוף (כייולן מכנית לי הייור לפלוני, עור לו: ויובח (אחו) לאלהי דרמשק המכים בו ויאמר כי אלהי מלכי ארם המכים בו ויאמר כי אלהי מלכי ארם הם מעורים 1) אתם להם אובת ויעורוגי (דסייצ כס כו). - ועקף לעויר, כמו להעויר: ועתה שוב כי תהיח לנו מעיר לעויר (ש"ב יס ג). - ספט", "העור, הועור, - שעורו אותו: וחלילה לי לומר

- סְפּעי, דּהַעוֹר, הועור, - שעורו אותו: וחלילה לי לומר כי אכל (חשם) אוכל או שתח כל משקה וכו' או הועזר מן בשר ודם וכו' (נסמור סכוער 1).

-- פּפּפ', "הְתְעוֹר, -- עוֹר וחוֹק את עצמו: אין מתעור האין עוו אוור הץ פתאם היו מכותם (עמנו', מסנ' יג).

ביעורי ממנו עורה

שם איש ושם הספר שנקרא על שמו, — ובסהמ"א שם רפואה: משתה זו הנקרא עזרא במדעיר יועיל לכל חולי ולנפל גום (190 190.). תריאק עזרא ובלמין תריאקא אישטרי (קחנון ס מ). והתריאק הזה מלאבת עזרא (שס מ). — עי' עורה.

קנה - עוורד, שוה, מ"ל עוררים, עוורדין - קנה שנתיבש וגעשה קשה: ש"ם באן בעוורדין - באן בשאין עוורדין - שאם (צרוני לד:). - באון בשאין עוורדין - ש"ם (צרוני לד:).

[כמו מעוורים, עי' רד"ק בשרשיום] (1

[בך הכתוב, והקרון לעוור.]

8) [כך הגרפה בדפוי, ופרשו הגאונים (פטי בפלוני הככני כו); עוודרין וכן פירושו בלשון ארטי קני. יידורדתא ובלשון ושמעאלי קצב פארטי, ע"ב. ולפי זה יידורדתא במו זרד. אולם בכ"י מינכ' וברפוי קדמונ', הגרפהן

בקנים דקים שהן עוורדין שהן כמין ירק ונוחים לחרכיבם ולנטותם (כ"ה, סס). ועי' עורר.

אינורד, ש"כ, סמי עורת, ככי עורתי,־תנו, דתה, -במו א.עוֶר ב): אורו מרוז אמר מלאך יי׳ ארו ארור ישביה כי לא באו לעורת יי׳ לעורת יי׳ בגבורים (פסע׳ ה כג). ומה תעשו ליום פקדה ולשואה ממרחק תבוא. על מי תנומו לעורה ואנה תעובו כבודכם (ישעי י ג). חנה כה מכמנו אשר נסגו שם לעורה להנצל מפני מלך אשור (פס כ ו). הוי הירדים מצרים לעורה ועל סופים ישענו וכוי וקם על בית מרעים ועל עורת פעלי און (שם לח ה-ב). הנה חיל פרעה היצא לכם לעזרה שב לארצו מצרים (יכת׳ לו ז). האם אין עורתי בי ותשיה נדחה ממני (חיוב ו יג). כי אראה בשער עזרתי (פס לא כא). עודינה תכלינה עינינו אל עורתנו הבל בצפיתנו צפינון אל גוי לא יושיע (חיכי דיו). ויתן (אחו כסף ווהב) למלך אשור ולא לעורה לו (זסיינ כח כח). -- במלחמה: פוט ולובים היו בעורתה (נחו' ג ט). ואתה יי׳ אל תרחק אילותי לעזרתי חושה (מפנ׳ כנ כ). אל תם באף עבדך עורתי היית (שם כז ש). החוק מגן וצנה וקומה בעורתי (שם לה כ). אלהים לנו מחסה ועו עורה בצרות נמצא מאד (שס מו ב). ובתלמו': על אלו מתריעין כשבת וכו' ר' יוסי אומר לעזרה ולא לצדקה (מענ׳ גי). -- ובמשמ׳ אשה¹): מיועדת לי מהו עזרתי מהו נגדתי מהו (קדושי ו.). ובסהמ"א: וילך (אנמיפמר) לעזרת גבינואו׳ -וימצאהו ברמשק (יוקיפון רכו). - ואמר המשורר: אשר צריך לעזרתי כמו מלכו ירציני וילעג לי אשר צריך אבי אליו ויבויני (כיים הכגיד, ביימ א מג, הפכני). התנגשו התקדשו הברו חושו לעורתי וידי חוקו (כשכ"ג, בימי יקוסיאל). אם אתה עורה לימיני הן שחת רשתם חגם מזורה (כ"י נג'מכס, מני לי", עולם סדם ג). ופתאם לפתע באה עזרתי ממקום לא קויתי ובהמח הדעת מאתים אלף בגורל זכיתי (יל"ג, ביכס צלילס). בייעור היי עורא: וראוי לכל פו שיקרהו מקרה חולי בחודש הזה להשקיהו מי המשתה הנקרא עזרה במשקל סלע א' (לסף .37). או אשר יקרה כו יובש במות ראשו או אשר עווררין, עי ד"ם הערות. ולדעת לו (שמות הלמסים, עמ' (כלחי גיה), זכן מורד, כמו בתוספת' (כלחי גיה), זכן רעת קוחום; אבל זה נגף כל דעות הראשונים.] [ער' אועורי] (נ

סרה ממנו הדעת ויפול לארץ לשיגעון במלאות החודש
צוו להשקותו מן המשתה הוח עזרה במים של
אפיתימון עם מעם דבש (מס). —ועורה גדולה: משקה
הגקרא עזרה הגדולה יועיל לכל מחלח (מס 179).

עורהי), שייכ, סמי *עורת, מייכ *עורות, חדר גרול, Halle; אולם מיוחד בבנין, וכפרט בבית המקדש, יםחיק הארץ עד העורה התחתונה שתים (salle; hall אמות ורחב אמה אחת ומהעזרה הקטנה עד העורח הגדולה ארבע אמות ורחב האמה (יסוקי מג יד). והעורה ארבע עשרה ארך בארבע עשרה רחב אל ארבעת. רבעיה והגבול סביב אותח חצי האמה והחיק לה אמה מביב (שם יו). ולקחת מרמו ונתתה על ארבע קרנותיו -ואל ארבע פנות העורה (שס כ). ויעש חצר הכהנים והעורה הגדולה ודלתות לעורה ודלתותיהם צפה נחשת (דסישב ד ע). כי עשה שלמה כיור נחשת ויתנהו בתוך העורה (שם ויג). - ואמר בן סירא: בעלותו על מובח בחוד ויהדר עזרת מקדש (נ"ס גני' כל יל).--ובתו"ם: אין מוסיפין על העיר ועל תעזרות אלא על פי בית דין של שבעים ואחד (סנהי א ה). ולשכות היו תחת עזרת ישראל ופתוחות לעזרות הנשים ובו' עזרת ישראל היתה ארך מאה ושלשים וחמש על רחב אחת עשרה זכן עזרת כהנים היתה אורך מאה זשלשים וחמש על רוחב אחת עשרה וראשי פספסין מבדילין בין עזרת ישראל לעזרת כהנים (מדוי כיו). -ספר העורה, ס"ת שהיה מונח בעורה: ואין מגיהין אות אחת אפילו בספר העזרה?) (מו"קגי). כל הספרים מממאין את הידים חוץ מספר העזרה (כליי יה ו). כל העזרה כשרה לאכילת קדשי קדשים

ולשחיפת קרשים קלין (מוקפת' כליס נ"ק ל ע).—ואמר חפימן: ספרו לו (לכהן הגדול) כי ברק גוגה ורץ למקוה שוהר לבית עורה סבו מחיצת שש בינו לבין עם (יוסי בן יוסי, עוכיכ גבוכות, עבולה, קובן עעטי ידי גלוני קיעונ' ב, 6). צו עוגש מיתה לבאי עורח להרחיץ ידים ורגלים בבואם (שס 7). שופך שאר בחוץ ביסוד פני פתח כי בם יכפר על עזרת הקדש (שס 9). עולם עוור או ירצה ולמוכח העזרה חוזר (לול לולסיס, עבולה, עס, 23). ברביצת פוך וספיר חקה חוק עזרתי ברוש תהרר ותאשור רהיםי ברותי חוזרעי (לונוסף, יולי שבת כ"ח). —וכן תמצא בעזרות המובח וכיוצא בו תמצא בעזרח כי מצגתו לפניהם לתשורה (זון ויללל שלוה, בעזרח כי מצגתו לפניהם לתשורה (זון ויללל שלוה, מעורת מון ויללל שלוה, מעורת כי מצגתו לפנים שינם למוני, 15).

עַרְיאָל, שם מלאך, — ואמר הפישן: וחם חרום בכרול צויין לעזריאל ועוז למעזיזים אל בכרול צויין לעזריאל ועוז למעזיזים אל (Elbog., Stud. 179).—ואם כתקופה שלישית וכו' ושרה עזריא"ל ובדיא"ל שמעיא"ל (מימל מכלוך, ל:). וזה הפחד מכפר על הרחור עבירה ותיכף טובל עצמו בגהר דינור ועזריאל המלאך עוזר לו ומוציאו מהגיהנם (כיין בכיי מלסכן, עמים, קרים מכבע קלד, קיו.).

עורדין, עוורר, עוורד, ש"ז, מ"ל עורדים, עוורדין, עוורדין, שין פרי באילן, תפוח קמן, ; Mispel; עוורדין, שין פרי באילן, תפוח קמן, ; Mispel; שנדמאי השיתין והרימין העוורדין? ובנות שות ובנות שקמה ונובלות התמרח וכו' (זמלי ל ל). ובאילן האגמין והקרוסתמלין והפרישים והעוורדים?) אינן כלאים זה בזה (כלל' ל ל). האגמים והקריסטומלין והפרישין והעוורדין משקרחו (מעשכ' ל ג). שיתין ארבב"ח א"ר יוחנן מין תאינים רימין כנדי העוורדין מולשי (בכל' מ:). פעם אחת נתארחתי אני ורכי למקום אחד והביאו לפנינו ביצים מצומקות כעוורדין ואכלנו מהן הרבה (כג ממל בכ

^{1) [}רש"י פרש: מלכן המזכה, וכן כל החדשים שמבדילים בין המשמ' ביחוקי למשמ' שבדהי"ב. אולם ב"א מבלגנצי פרש, וו"ל: כל דחבה שמביכות מקום מיוחד קורא עזרה ואיני יודע בו משמע, ע"ב. וכן בד"ק, וו"ל: מקום מעמד הכהגים המקריבים על המזכח, ע"ב. ובדהי"ב (7 ע) מוסיף, וו"ל: ונקראת עורה שהיו ג"ובים בה בהתפללם שם, ע"ב. וכן בשרשיו, ווה דרש. והחדשים הברוחו עם הערב' עו"בה (2), רתכה לפגי הכית: יעם מעד"ר, בסבא' וכערב' בגיבים שונים, בשוי תכני בקשר עם בנין.

⁽כך הגרסה בירוש', במדכ"מ, כ"י מינכ׳ ועוד. [כך הגרסה בירוש', במדכ"מ, כ"י מינכ׳ ועוד. ובדפו' עורא, ועי' ד"ם הערה (ס) (נו"א יס:).]

ו) [בדפו' בכל מקום עזרדין אבל צריך לומר [בדפו' עזררין, עזררין, והוא במו בסור' עזררא; עי' לָּן (שמות סלמסיס, עמ' 288), וקוהום. ורה"ג (עוקל' ל ו), פרש: וערור ג). עי' גם פריגקל (Frendw. 142).

⁽במדב״מ: והחוזררין, עי' חורר.]

^{(3 [}במדב"מ: והתזררין.]

⁽⁴ ו) [במדב"מ: והחוזררין, וכך עוקצ' (6 ו).]

ه) عدرة

סניכה, שנח לת.). סוחמין בגפנין ובפרישין ובעוזרדין אבל לא ברמונים (שס קמד:). — ובסחמ"א: האוכל עו רדין אדומים חולאים יבאו לו וכו' (כ"ש הלמולי, עו רדין אדומים חולאים יבאו לו וכו' (כ"ש הלמולי, מ.). — "ועזרורים: ולא אצל המלך ממנה (מאשתו שחלתה ושבה וגרפאה) משאלת כי היא אשה יפה משכלת ותאמר למלך אולי ימצא לה עזרורים והסתיו והשלג וכו' האילנות שרם יפריתו וכו' פרישים ורמונים ועזרורים (זבר' גן קעד' הלמסרי, קפי המוק', כ"י סימני, מסנרי מנ). וערך הוא להם תאנים עזרורים (ש).

עורת באר שורה: הבה לנו עורת מצר ושוא איז עורת מצר ושוא עורת אדם (מסלי קיג).

עורת בין קומה עורת בין: קומה עורתה לנו עורתה לנו ופרגו למען חסדך (סהלי מד כז),-ב) כמו עורה, עזרת: כי היית עורתה לי ובצל כנפיך ארגן (שם מג ע). לולי יי' עורתה לי כמעט שכנה רומה נפשי (שם לד יו). עמ"3), ש"ז, מ"ר "עטים,—כלי ברול או קנה חד בקצהו : Griffel, Stift; burin; stylus, reed pen לכתב בו, חטאת יהודה כתובה פעט ברול בצפרן שמיר חרושה על לוח לבם ולקרנות מוכחותיכם (ירתי יו ל). איכה תאמרו חכמים אנחנו ותורת ייי אתנו אכן הנה לשקר עשה עם שקר ספרים (סס חח). לשוני עם סופר מהיר (מהלי מה ב), מי יתן אפו ויכתבון מלי מי יתן בספר ויוחקו בעם ברול ועפרת לעד בצור יחצבון (חיוב יע כג-כד).--ובסהמ"א: מכתבא שהוא עם ברול נוקב את הצור כך דגלא שהוא מכוב מכיר בכובנות חבירו (ערוך ערך דגל). וכן עם של מתכת שבותבים בראשו האחד ובראשו השני מוחקין ניטל הכותב טמא (רמצ"ם, כלים יה כ), ואמר (סוקרט) בעש תנועות העש רסן על תגועת יתרי הכגור (ר"י חריזי, מוסרי הפלוסופי ב א), ואמר (אלכסנדר) על העט לולי העט לא היה העולם מתקיים ולא תיישר המלוכה (פס ה). אמר

בעם חעם קטן בכסותו גדול על כל גדול באיבותו (טס ניו). העם הוא הכשוף חחוק (טס יו). השמחה על בשורת השלום ועצבון על אשר מגעת מסני את עמך ולא זכיתני לראות את מורי יהלומך (חלל חחקר מחרץ נוד, מכח' ע"ד ספרי הרמצ"ם, המדה גנווה יה.). ומה לי פה לחלל גאון יפעתן בקנה רצוץ בעמי הכהה (כיים בלוך, שבייע ג, הקדמי 3).--ואמר המשורר: לך העם אשר נכבד ונחמד והוא נכוח חדל תאר וקומה (יוסף בן חסדחי, הללבי חן, שער השיר 28). לך חלק עליון בעש ובגליון וגולת עם אכיון בכיתך מסתורם (כ״ש הנגיד, בחסמרת ערב). ושית אתה כמומפת עלי ידך מקשרת ותכתב בלבתך בעם ברול ועפרת (הוח, שלח יונה מצשרת). וכף עפר בעם מאין דיו על פני כנור ככף כותב ונוקד (הוח, ידידי קוס). ליל כתבו עמם עלי המון צורות וצורות האדמה מחו (כשנ"ג, חולי דמעות). היא כל תהלתך ואולם לאט על עט שגה בכתבו כל לא כל ולא חציה (מוח, גפן שמולה). מחכים ברות שיו לכב פתי ורוק. עשו דמי כסל זמן הדיח (כמצ"ע. חפיר חשר לכו, דיוחן עע, כודל"). ראה העם ביד השר יכתב אבל ירקום וככרק ירוצץ (שם, דיוחן קעב). ימינו על פני ספר תחקק בפי העט כתב משי ורקמה (חול, חרדה לנפה חנל). בעם ספר יחי עשה אחי בין אשר לא יעשה גבור בחרב (הוח, הגניר נכפלו נחורך). אשר עמו אלי מודח ומערב מאד ארך ואם קסתו קסרה 1 (כ' יסודה בן יוסף, למי חקשור ,JQR. NS. I. 245). ולמח דבור העם נשאר לוכרון (רחצ"ע, פחלות, כמוח ב, 24). אנחנו ליקר עמוד ותמיד בעשנו נפאר המלוכה (כיי, סכיזי, מסכמוני מ). פליאה דעת העם ממני זר מעשהו (דון שם עוב בר"י חרדוטיל, ד"ח מו). עש בלי לב יבין לחשי ובלי און ישמע רחשי (סס). עצר דיו ועם קרח בצנתו עד כי ליד סופר שחקו בני ביתו כי לא "גתנד קור לגמור כתיכתו חשליך כפור קרחו שלא בתיבתו נסה מכול עמו שנית ונשכרה רגלו. ולא עלתה מבילתו (מס כ). במטה עש יבקע ים תעודות זיתן ברוח פיו דרבים (ידי מפה, שירים קלרים, שם פג). עמי עמ סופר קומה ופצה פיך (יל"ג, אחם עדי א, 122),--ות"כ: עישיו בפיהם רוש לפי שטים ועל חק הישרים ציף ולשפתים (רמב"ע, עיכות תהום, דיותן פבן בודלי). יויעשו עיטיו אשר לא יעשו חוגרי חרבות לקרב הורקו (הוא, אולי בקרבת, שם קעא). גלאו הינטים לחק: מעלתך

וֹ משק' וְמֵרֶת וכו' עי"ש.

²⁾ כך פרשו התרגומים העתיקים, אבל המפרשים פרשו כמו עֶזְרַתָה ב): להיות עזרה לנו, או שהוא תאר ליי' כמו אתה עֶזרתנוּ.]

⁽³ לא נתברר מקורו. יש מחברים עם הערב' ע'ום, ע'אמַג), שקע, חַרַר (Xö, II 83). ואולי הוא קרוב לחמם. ובאשור' חַפּּ, שבמ (Dal., 273).

a) غوط غاط

ו) [צ"ל: קצרה.]

(שתכיי, מחני יה). ואם צנה גם קור מימי חדיו גוזל ואין העם נוול קח לך עם כרול יעוז לך מעשרה עמים (זון פיש צכיי מכזועיל, דיים ג). את הכל עשה יפה עמים (זון פיש צכיי מכזועיל, דיים ג). את הכל עשה עמים בעתו ויעלני מדלות מימי רהמים בתבונה משנה עמים שירה כתובה בלא עם ודיו רצה נא באשפר (פס).

א.עמיָה, מַעָמָה. "עַמִיָּה, מַעָמָה.

אּיעָשָׁה, פעו״י, עָשוּ, עֹשָּה, הַעְשָה, יַנְשָה, וַיִּעָש, הַּנְשוּ, יַעַטוּ, -- עַטַה בגר, מעיל, התכסה והתעטף בו, sich einhüllen; s'envelopper; to wrap oneself איש זקן עלה והוא עשה מעיל (ש"ל כח יד). ועשה את ארץ מצרים כאשר יַעְמַה²) הרעה את בגדו (ירמי מג יב). וילבש בגדי נקם חלבשת ויעם כמעיל קנאה (ישעי כע יז).--ובהשאלה: עפה אור כשלמה (מהל' קד ב). תהי לו כבגד יעטה 2) ולמוח תמיד יחגרה (שם קע יע). ילבשו שמני כלמה ויעטו כמעיל בשתם (שם כע). יבשו יכלו שטני נפשי יעטו חרפה וכלמה מכקשי רעתי (סס על יג). - עטה על שפם, כסה בבגד את שפמו לאות ממאה או אכל, ; verhüllen; envelopper יהיו יהיו to enwrap: והצרוע אשר יהיה בו הנגע בגדיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה") וממא ממא יקרא (זיקרי יג מה). האנק דם מתים אבל לא תעשה פארך חבוש עליך ונעליך תשים ברגליך ולא תעטה 3) על שפם (יחוק' כד יו). ועשיתם כאשר עשיתי על שפם לא תַעְטוּ 4) (זס כג). ובשו ההוים וחפרו הקסמים ועטו על שפם כלם כי אין מענת אלהים (מיכיגז).-ואמר בן סירא: בעמה א[פ]ר אל תהתל ואל תקלם במרידי יום (צ"ם גניי יח ד). מעומה צניף וער עומה שמלת שי[ער] (שם « ד).--ובתו"מ: ברוך שעפני מעיל (כדר' מט:). שלא אהיה כאכל הוה שהוא עומה על שפמו ובוכה וכו' שלא אהיה כרועה ות שנכנסו זאכים כתוך עדרו וכקעוהו ועמה את בגדו ויצא (מד"ר שה"ם לו).—ובסהמ"א: מלך הכבוד יפתח לך אור עיגינו ולכל תלמידי חכם' שבקירואן משוש לבנו חביבנו ידידנו שערי חכמה ושערי בינה

ומעמה תהלה יעשמו וחלקם בחיים יחי נצח (חשו" הגאונ׳ הרכצי רקד). אמר החכם וכו׳ מי שעמתהו מעיל הבושת יעלמו מומיו מבני אדם (כ"י ח"ח, מנחי הפניני לרשנ"ג (21). עומי סותי אמונה וכפיהם מתמוך בשוחד נוערים (ר' שמוחל בן עלי, חגרי, חרבין ב, 59). שמואל אשר גדל בישראל לעטות הדרנו לרשת מצכנו ומשהרנו ולחבוש פארנו (שס 73). - ואמר המשורר: ומשך השומה זקנתו מומה אשר היתה עשה מלוכה כגברים (דונש, דעה לבי הכמה). זקן יראה חבר תורה ומוסר ישיש תלמוד שארית הנכונים והנכר בעמי הגדלים והנכבד בעמי הסדינים ובראותם באפריקי כבודו חשבוהו כאחד מגאונים (כ"ש הכגיד, ידידיך). לבשו (ההוללים) לכוש הפך ובגד בוגדים עם ו וכתנות האמת פשמו (רמב"ע, דיוחן סב, בודלי). מה מצאו ימים באנשי האמת כי לעגו להם ובהם עשו מלאו ידי רעים כלבותם בהון עתק ולטובים מעש צכשו (שם). אובא לגן בשם ואשכח שד ואעשה גיל יום לגן אובל (הוא, הגציר נכפלו באורך). סות אהביו עשות טובו מכל מרים ועליו איך תלוגי ולחשוק בך הקרים חכו ממתקים וכולו מחמרים (כאצ"ע, איה עוסר). לשירם נכהלו אנשי לבכות ועמה הזמן כגדי חררות (כ"י חריזי, חחכמוני יה). לכן פשום סות איר והשמחה לבש וחלוץ מעיל יגון והשלוה תעט (פס ה). אויה לי כי אבדה ארין תפארתו בעטותו אדרתו לשמור את משמרתו (גמזי שכער ג, דודמון 262). יפת תואר יפת מראה עדינה עמי צבייך ואת עדיך עדי נא (כ"י נג'ארס, יפת חואר, עולת חמיד קקע). -- ואמר הפימן: ימיגי לבש חן ונסמך על עוטה גאונות (חגני, סליח׳ לפתר). הלעימה רמש והיא משכה לעופר הוערמן ועמו עלים ולא עדי (חזכר סלה, עבודה, מחזי חיעלי ב, קכע.).-ונסתר עש: אור עש אדרת נוגה עוטרת סביביו סוחרת ברכו (קונטרי הפיוטי ד). מרם בעלותו יקדימנו סגן ביכתונת בד עם כמו מסוים (Elbog.,) ועם קנאה בשריון וכבע נראה (Stud. 137). אור עו ועם קנאה (חזר, יול' חחרי פסח). נקמנת וקנאה יעם שוגאיו להדוף כמו לשעבר עם לגרוף (מפה, שם).-וניני פעוי: צבאות דגים ותוקף תנינים התוית ליודעיך עטויי קשקשת (כי יכי, אתה כוככת, קובן מעשי ידי גאוכי קדמוכי ב, 111). סגולים ששים רבוא נכללו עטוים בששים אותיות וכם נדגלו פוצחים שרי משמרותיה כהודגלו (גמזי שכשר ג, דודפון 70). נודה ליי׳ אדונגו בי חסריו עליגו

ובסורית גם (בערב' ע'שא a); ובסורית גם [נקר בארם', ובערב' ע'שא a); ובסורית גם [.(Del., Handw. 45)

[[]מ"א: יִנְשָה.] (3 — [מ"א: יִנְשָה.] (2

[[]משטה (4 פ״א: תעשה)

lles (a

נמויים ורחמיו עמויים ובמוכו אנו נחויים (ל' שמוחל בן עלי, חנרי, חרבין ב, 61). ממוחל בן עלי, חנרי, חרבין ב, 61). ממוחל בן עלי, חנרי, חרבין ב, 61). ממוחלים בכל פאה נפוצים במדינות מחובים מנוי עוו עמויים בסדינות פקוד דמעת עשוקים (חמל כל מכלה, מתח"ל, חרים.). בעמק הבכא מעין ישיתהו גם ברכות יעשה (חמל פד ז). העשית עליו בושה (שם פע מו). – ואמר המשורר: הוא יום ביום משתחות לך גם את מעמה עליו מעיל הדר (רשב"ג, שמש כחמן). בוה ושמה למוה ושמה ובן האמה העשני אימה (ר"י סלוי, יוכה נשחתם). וארצי מנפה תחתי כאלו תמול לא העמת ני את מעילה (עייני, מסני, מסני, ח).

קספע', "הַּתְּמָה, — שהעטו אותו, ואטר הפיטן: הוד אפרנו נטה ועל גבנון אותו הטה זה סיני גאות עטה חידתו כעל אברה העטה (מכן, יונ' ל שנוע'). ועי' גם ב.עיט, הפע'.

-סספי, "התעשה, -- עָשָה את עצמו, ואמר המשורר: בושה יעמה וכלמה יתעמה ידך כתגמה ובשמי תבמה (גגזי שכער ג, דודקון 101).

ב.עמה. ממנו ב.עמה.

בינים ד, פיו"ע, עשה, עשה, עשה את פלוני, העתיקו והנידו ממקום למקום: הנה יי משלטלך שלטלה גבר ועשה עשה (ישטי כג יו). — ועשה, תעה ממקום למקום: הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים שלמה אהיה פעשיה על עדרי חבריך (שס"ש ל ז). — ואמר המשורר: אלו הרבה עלי תורה אשר הלבה לבית ציה אשר היתה עלי עדרי חבריה כמו עשיה (כ"ש סנגיד, סנמוס פליליס). לזבוב אשר בקצה יאור מצרים נשבני ושבתי עושיה (עמני, עומיה מדבר והנה בסופות בנגב חולפות עומיה ונכלמות ושוממות וכיוני הגיאיות כולם הומות (שס כס).

אינים לו מייו, מייר עמופים, --חלש, בלי בח, אינים לי בח, kraftlos; debile, defaillant; feeble, faint עמופים: ובהעטיף הצאן לא ישים והיה העטפים ללבן והקשרים ליעקב (נכלט' ל מנ). שאי אליו בפיך על גפש עולליך העטופים ברעב בראש כל חוצות (פיב' צ'יט). ואמר המשורר: ומי עינו לטוב ישים עליהם ויורם מחשבות מדע וערמה לפת מומר ומי

בי *עַטוּרְה, ח״ו, נק' עשופה, מ״ר עשופים, -לבוש עשיפה: הרי שהיה עטוף במעפורת בכידום וכפלדום איך כבוד שיקרא זיתרגם ויעכור לפני התיבה וישא את כפין (חוספתי מגילי ד ל). הרי שמצאו עומד בשוק ועטוף מליתו שומע אני שהוא רשאי ליטלנה מעל כתיפו ת"ל בחוץ תעמוד (כ' נתן, מדרי תנחים, דברי כד יה). אין נשאלין נדרים אלא עטופים ויושכים וֹהנשאל יושב והשואל צריך להיות עומד וכו' (יכוסי (האשה) כי אתא רב דימי אמר עמופה (האשה) כאכל ומנודה מכל אדם (ערוב' קד:). כשהיו ישראל נראין לעמונים נראין עטובין לשלום ולמואכים נראים מזוינין למלחמה (מד״ר נמדי כ). ר' ישמעאל בר' יוסי בעא קמיה רבי א"ל מה דין דכתיב כי ליושבים לפני ה' יהיה סחרה א"ל כגון את וחברך ושני עמופי סדינין כיוצא כך שאין אתם חשוכין בעצמיכם כלום (שם קהל' ה).-יבסהמ"א: אמרו רבותינו עמדו שפּהָותיו באותה הלילה ועשו נ"ר טלאות של תכלת וככקר בא לו אצל משה הוא ונ' ור' איש עטופים טלאות של תכלת (גנזי שכער א, גינלצורג 215). דרך כל החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהן עטופים (רמצ"ם, חשלה ה ה). ואז יוחנן בן מתתיה עשה לו חרב שתי זרתות ארכה וזרת רחבה תחת בגדיו עמופה (מגלי לונטיוכק).--ואמר המשורר: אראה היום במקדש מעט עטוף כאכיון כגלותי כפי כחי בפי ארחץ בנקיון (כ"י פלוי, לכלה פיום). - וא.עשוף וב.עטוף יחד: ישנים בלילם הלא תקראו אל להתיר אסורים בחשק עטופים ורועים כסילים באפל בעת כל בני איש בסותי שחרים עשופים (רמנ"ע, התרסים זי פח-פט).

לייני מור באן עטוף עטוף על ברות רעים אלא על נות לבדו (כ"י ח"ח, סשכש' לכינ"ג, ככה). ודע בי ומורט תאר לגוי עטוף על ממושך (שס מכע). ואמרו ראה בטוב מקור והוא עטוף על אמרו בשמחה לא על אנסבה (שס כקף). ואמרו כוכב אלהיהם רומז אל שבתו או אל זולתו ובו' וכובב עטוף על מה שלפניו (שס קכת).

נס"א ז יעטה.) (ו

ר. עַרְרַבְּ, ח״ז, מ״ל נק׳ עֲטוּפוֹת, -- עָקוֹם וכפוּף: ולשון
התפעל אל תתהדר לפני מלך ענינו התנאות
והתיפות והדורים אישר הם הנתיבות העטופות
והסכוכים של דרכים (שס הזר). והקשתות עטופות
כנחשים והחצים יוצאים מפיהם כצפעונים מהוריהם
גרושים (כ״י סכיזי, מסכמוכ׳, קלמינקל 843).

אי עמור בייו, שפיים פן ד.עמף: תנא עשרה דברים נאמרו בכום של ברכה טעון הרחה ושטיפה חי וסלא עיפור בעיפוף!) נוטלו בשתי ודיו ונותנו בימין וכו' (נרכי נל.). -- ובסהמ"א: כך האיש הישר הנותן בתו לת"ח אף שלבושו קרעים ועטפו כלים רעים ואין משים לכו ע"ז באומרו כי אין אלו דברי" דבוקים בגופו כן, הוא רואה מה שבתוכו ובהסיר אותו" עדשוף מעליו מראה תוארו ואור תורתו (כי אפיסון שבע מוסר פה). ולעומת זה החלוגנתי עליו על בן על הייסורין שעברו עלי לא יתנהג עמי בתואר שמאל וכו' כי אם שאם מתחלה היה שמאל עתה בם שיקרב בימין יהיה בעיטוף מה כי יעטוף ימין ולא יפשום אות' (חלסיך, חיונ כג ע). - ומ"ר סמי: מאותו יום (פיום שקבל כתב מסמיך) ולהלן קורין אותו כל אדם ר' וממנין אותו כדיינין ובסודות החברים ושמושיו ומלבושיו כשמושי החכמים ועטופי החכמים והחברים והרבנים הנסמכים (כ"י נרללוני, ספר השערות 132).

ב. "עמור ה, ש"ו, שה"ם מן א.עמף, — התעלפות: ויתחדשו הגעש והקיא ודפיקת הלב ועטוף ואם יגברו בהן אלה המקרים וכוי (נכנוני, לרס מייס בעונסות, כ"יַבניסע"ד שלה המקרים וכוי (נכנוני, לרס מייס בעונסות, כ"יַבניסע"ד פכער 412). ואם החום חזק ויפחד הואת העטוף ימשח באחרים העצלים (שס נקימת סדקים). רפואת העטוף להריח שמי הריח ורדים והדם וכו' (שס נסליון). רפואתו של האש הפרסי) בהתחלה להקיו במקום המתתלף אשר מנגד עדי יתחדש העטוף ויובל לשרום המקום אחרי ההרקה (שס נסליי הפרקים).

אינים (בין וקשור, מיז, ברקרוק, חבור וקשור, מטעמים (בין ויעש גם הוא מטעמים conjunction; conjunction וועש גם הוא מטעמים ותהיה לעטוף במקום הואו (כ״י ל״ח, השרשי לכינ״ג, בענין שכל מאוחר מהם נס). לא בענין עטוף אך בענין שכל מאוחר מהם

מעם לאשר לפניו (ר"ש ח"ם, יקוו סמים לו). דו העשוף. וו החבור: ומה שהיה מן ווי העשוף דינה להיות בשבא ונפלה (ר"י ח"ם, הרקמה טו, 102). ומה שהיה דינה מן ווי העשוף להיות בשורק כמו ושמרתם לעשות וכו' (שם 103). כאשר תהיה ואו העשוף לעשות וכו' (שם 103). כאשר תהיה הואו ההיא ברוב במלה גביהה ר"ל מלעיל תהיה הואו ההיא ברוב דבריהם קמוצה (שם 113). אך כאשר לא יהיה ענינה העתידות ולא יהיה בה ואו העשוף השבאית מלתה תהיה מלעיל (שם 202).

אי עמורן, עיטור, פ"ז, מ"ר עשורים, עיטורין, סה"ם מך א.עמר, -- עמור הבכורים, הפרות שהיו מקשמים בהם את הבכורים: שלש מדות בככורים הבכורים ותוספת. הבכורים ועישור הבכורים תוספת הבכורים מין במינו ועימור הבכורים מין כשאינו מינו תוספת הבכורים נאכלת בטהרה ופטורה מן הדמאי ועיטור הבכורים 'חייב בדמאי (כ״ם, ניכור' ג י).--ואמר הפימן: ארממך: בעמור בכורי בקלתות מוהבות ולא בתורמל כבוד הלבנון נתן לה הדר הכרמל (חור, מעריב ליל ב פסח). -- וקשום של כום: שלשה דברים נאמרו כָכוֹם של ברכה מלא עימורי) ומודה (כי חקח, ירוש' ברכי ז ו). תנא עשר' דברים נאמרו, בבום של כרכה מעון הדח' ושמיפ' חי ומלא עימור ועיפוף וכו' (שם בכלי, כת.). - ושל סבה: עיפורי סובה הרי בעיינן הן ואיגן בהכנן (רי ירמיה, ירושי שנת ג ג). מקרקע סוכה את מודד עשרים אמה היתה לממה מעשרה ותולה בה עימורין שהן ראויין למכך בהן ממעטין בה לפסול (שם סוכ' א א). ר' ירמיה בער עיטורי סוכה מה הן חזר ר' ירמיה ואפר כל שבעה הן בטילין על גב סובה (שם צילה א א). -- ובסהמ"א: עימורי סוכה שנפלו כשבת אסורין באכילה ואסוריג למלמלן ממקומן (רש"י, סדור רמז, בובר).--*ומשמ' בור וקשוש: עד שכא אכרהם ונחן לו הקב"ה את העמרה הוו (הוקן) שהוא עיפור לאדם כשהוא מוקין (תנסוני חיי שרה ד, צוצר).--ואמר הפיטן: אל נא ברך בעטור שנה אמרי׳ רצה בפלפולי ביום הושענא (אל כא מעיכר,

ב.*עַמַרָּר, שה״ס מן ב.עְטֵר.—הסרה, עטור סופרים. השמטת זו החבור במקרא ע״י הסופרים: מקרא

 ⁽מפרש שם כגמרא: רכ פפא מעמף (נטלימו, נש"ה) ויתיב רב אמי פרים סודרא על רישוה, ע"ב.]
 (ע" ג.עמוף.]

ל [בציצים ופרחים כדרך היוגים (ל"ז פרנקל בכרושו) ועי' גם עשר.]

סופרים ועיטור סופרים 1) וקריין ולא כתיבן וכתיבן

ולא קריין הלכה למשה מסיני (כ׳ יכֹסק, נדכי כֹז:). "עמוריט, שייו, תייר עטושים, שהיים בן עטש, -- התעטש: ששה דברים סימן יפה לחולה אלו הן עמוש זיעה שלשול קרי ושינה וחלום (נרכי מו:).--ובסהמ"א: מיד כל שעה שכא לה העימוש היתה עומרת ברגליה זמרחבת בין עיניה כאשר אמר לה ומובלת עצמה זסוגרה את פיה מעט מעט ונפסק ממנה העיטוש כלל (אלפא ביסא דבן סיכא). כדי להבדיל אותו מקול השעול והעפוש והדומה להם מהקולות שאינם בהסבמה בקולות הבהמות (כש"ע מלקירה, כחש' סכמ' 24). גם יאמינו כי הנשים המות מן האנשים ושהעמוש גבול החולי (כ"י הישרחלי, מוסר הרופחים 6). כל בעלי הנולים יקבלו הוק בתחלת התחדשם בעשוש (פרקי משה ע, כה::). העפוש הוא תנועה חיובית מן המוח לדחות הליחה (נכצוני, חורם סיים ו ח, כ"י ביה"מ שכער). ומהם (ממקרי הגוף) מושג לנשמע בכח כעימוש ופיהוק יציאה לרוח וקיאים ושעמים כפי איש חמוצים (שלתה רושה ברגנים, חרתי הבן סינה). ואולם העשושים אם נמנה אותם בסוג חנה הוא הרפואה אשר תושם בנחירים להריק מותר הראש (פרוש חבן כשד על סרוזי לנן סינה). העשוש היא תנועה מיותרת מן השוח לדחות ליחה או חמרים אחרים בעזר מן האויר הנשאף (קחנון ג ה בו). ולפעמים ידקדקו או יוילו המימיות אל הכים וינקבו מן הכים הצפאק מעט מעט והוא הנהגה פובה מועילה ווה בעפוש ובכל מה שימשוך המימיות לממה וראוי או שתוהר מכקיעה פן יקרה מן העמוש בקיעה (שסידדינ). העמוש תנועה מסגלת מן המוח לדחות חלאים רעים מתקכצים

במוח (כתן פלקיכה, לכי הגוף, כ"י בריט' מוזי). העישוש

יהיה מן הראש כאשר נתחמם המוח ונרטב המקום

הפנוי מן הראש וירד האויר אשר כו ונשמע קולו

כי עכרו ויציאתו יהיה ממקום צר (יעקב בן יוסף

אבן זבארה, פרקי אבוקרע ז לט, כ"י ביה"וו שכטר). וממין

הנחש העמוש אצל ההמון כמו שאמרנו כמה פעמים

נתעטש שתים או שלשה וקוראים העטוש נחש

הראש (ר"ח בדרטי, חוחם תכנית יש ב). – עטוש של

משה, נפיחה: עשה לו המחור הוא מעי השרשו, הגרבק בחור התחתון להוציא הגלל והדומן והצואה והרות של עמוש שלו הנולד מן הקרבים ומן המעים (רי שנתי דוכולו, חכמוכי, פיי ספי יליכי ח, סג.). ובבקע' צריך להתרחק כדי שלא ישמע חברו עמושים של ממח אבל אין צריך להתרחק עד כדי שלא יראנו (לפ"י, ברכי קב.). אמר לו למה נבראו עימושים אמ' לו אלולי עמושים היה אדם נתרו בכגדיו וכשידע אדם שעטושים באים עליו ילך ויעשה צרכיו שלא יבא לידי בושה וישב בבגדיו ממונפים (חלפת ביתת דבן קירת). כשראתה שלשה פעמים בעמושין או שלשת פעמים בפיהוקין (רשב"ה, חורת הבות, בית הנשים ג). ומדרכי ע"ב הצניעות הוא ג"ב שלא ילכו שני בני ארם יחד לבית הכסא אחד שלא יראה האחד פירועו של חבירו או ישמע עימושו (הלבוש חו"ם ג ב). ולא יעמש בחפלתו עטוש מלמטה בא לו עטוש ואינו יכול לעמוד על עצמו או שנאנס ונתעמש וכו' (סס). ורפואה המכיאה לידי עשוש, כמו מעמש: וראוי כשיקרה למעוברת קושי הלידה שתכנס במי נתכשלו בהם חולבה ובו׳ ויעשו לה עטוש בלבונ' וחלך בנחת במקום מורד ומדרון (כ"מ חלדני, ט"ח, ה, עד::). עטוש שנסה אותו גאלינום וכו' ויריח אותו החולה וינשם אותו ובו' (נחן פלקיכה, לרי הגוף, כ"י בריטי מוזי). ויעשה עטוש באלגברבא ובוי תשחוק אותו ויעשש בהם (שס). ויעשה מיני העשוש שקדמו למעלה ויעשה עמוש בשמן גרד או בשמן באכונג ויצוק על האון על צד הכאב (מס).

> עםם, ממנו "עשם. עשם, קל לא נמצא,

בספ", "העשים, — חתך באלכסון כצורת העם: כל שחימה העשויה כעם!) מרפה ואם העשיםה מתחת ארבע חותמות החבוקות אל המבעת הגדולה מהור הוא ואם העמימה מתחת המבעת הגדולה כשלשה חותמית

מרפה הוא (אלדד הדכי, הלכ' טרפות ב ה, אשקטין).

*עַטַר, ש"ו, --- עצה ומומה, Aufhetzung; instigation:

ארבעה מתו בעשוי של נחש ואלו הן בנימין בן

^{(1) (}עי' ערוך, תשו' הגאו' הרכבי המוכא בערך עשירה; רשב"א מאמר על ישמעאל (לז): פירוש הסרת מופרים, וכן הלא"ש. ורש"י ור"ן פרשו ברחק כמו א.עטור.]

⁽נ:) (עי' חול: (נ:): וב שחימה העשויה כקולמוס, ופרש רגמ"ה, וו"ל: שחותך המופר באלכמון, ע"כ.

^{2) [}פרש רש"י בעמיו כמו עמא ומעה (זכי' ני), וכן רגמ'ה (נ"ג "ג".). והערוך מביא גם פרוש מלשון עם: קולמוסו שנבתב בו המות, ע"ב. ואחרים פרשי במי המא. ווה רחוק.]

יעקב יעמרם אבי משה וישי אכי דוד וכלאכ כן דוד (מכת נס:).

(מכת נס:).

ובסחמ"א: אבל הצדיקים הגמורים אשר אין להם שום עון וחמא כי אם חמא עמיו של נחש הקדמוני עליהם נאמר ואני חמיד עמך (כדי יסים), מכח יקכלי 98). הנה הוא (האדם) מכת רע בתירתו החווה מעמיו של נחש הקדמוני עלתה לו לעבור את חוקו ולהשתית את דרכו עד שנפסד המין בכללו (כדי מנתלה, מזות קשה ל).

לְבַלְּבָּרְ, עפייה, מ״ל עֲפֵיּוֹת, ט״ל, — טס״ם מן א.עְפַה, וואמר הפישן: אור נוגה עפית מעילו ברוך שם כבוד גדלו גבור כת ושגיא חילו שרפים עומדים ממעל לו (לוכ־כונס, מוס׳ יוס״ל, מס׳ לועל׳ 3, קכז:). טירתך אור ע פייתך נוגה זורחך כמראה קשת (.Stad.) שייתך בוגה זורחך במראה קשת (185 בברת אבות ובנים רצוי עבודתם בהם מתלבנים רשע ועון ותטא סרבנים (כ׳ שמשון, ליך לשל, קליס׳ מוס׳ יוס״ל). —רק דמות כמראה אדם בעין בבואה זאף עפיית אורו ולבוש במראה אדם בעין בבואה זאף עפיית אורו ולבוש הודו והדרו לא ראה (כ״ל מנלגל׳, ס״ יסוק׳ ל כז).

ינבים ז', נחר, Schnarchen; ronflement; snoring מינבים ז', נחר, ובמו אל עשים והוא יותר קשה ויורה על לאות כח המניע לאברי הנשימה והיותר קשה שלא יתראה הנשימה ולא הקצף ולא העשים (קסנון ג ל ס ס).

עָמִינְיו: זה ימות בעצם חמו בעצם חמו בל מינין: זה ימות בעצם חמו כלו שלאגן ושליו עֲמִינְיוֹ³) מלאו חלב 4) ומח עצמותיו

ישקת (חיוב כח כג-כד).--ובסחמ"א: דלאו מחובר הוא (החלב) אלא פקיד ועקיר וקאי בעפיני הדד כתבואה בקשיה (כש"י, שנת לה.). כאשר נאמר עוד בענין הוה עד מתי תתחמקין כלומר עד מתי תקופי ותתעכבי משוב והוא נגור מן חמוקי ירכיך אשר הם העמינים המקיפים את הירכים והשוקים וזולתם (ר"י ח"ח, השרש' לריב"ג, ענה). כי באמת על זאת יתפלא כל משכיל ושהור לב יוסיף לתמוח איך קצר ישים ושבע רוגז עת תפקחנה עיניו לראות אשר רק חתולי אטון ועמיני חלב כל מחסוריו בראשיתו ארון עין ואבן מראשותיו כל קניניו באחריתו (כ״ש בלוך, שבי״ש ל, סקדמי ד). - ואמר המליץ: עמיניו מלא ראש ולען עצמותיו ישוקה (רסע"ג, מוכהה, JQR. NS. III. 96). -ואסר המשורר: ואצעדה תהי עש על זרעי זבניה רבידי צורני אזי לא אחמד עוה ואלו תשוה מעלות גלגל עםיני (רמצ"ע, הקיטחי, שער השיר 21). התאבקו יחר ברבעיהם ואת עפרות עמיניהם יפי עד חוננו (סול, דיולן קכס). ותכחדי כי את הרגתים והלא דמם כבתיך ובעטיניך שמת את יסותיהם חלום סתום ואך מות שבריך ופתרוניך (הוא, תכל מכי לכך, זוקם 100). כלנו (הייגו) שאננים וחלב בעם יב ינו וממתני קמינו עכה קמנינו ועתה דלונו וגברו, שומנינו (אחזמי בקאתי, יוה"כ, קדור תיתני). להתענג בניו כבוד ולמוץ חלב...ד למלאת העמיגים ולנהול יש עדי נצח נצחים ואוצרותי למלא מחסוגים (כי שמוחל בן פלי, לגר', פרבין ב 76). -- ומ"י: אסוכב על מקום עמין כמו נויר סחור כרמא ודי שתהיה עמי מפוהרה ולא גושמה (כחצ"ע, קכח שיכ זה). - ואחר (שרחצו את האתון) הנח העטין והוא שם הכלי שמשימין בו חלב סלשון עטוניו מלאו חלב במים חמים ויחלב בח (קאמן גיה ו). - עטיני השמים: ראוי לדעת מעשה השנה ועטיניה מהקכציים והנכחיים הקודמים לארכעה הפרקים בטבע המולות שלה מוליד רעם וכרק וראש המול הזה מוליד רוחות ומטר ואמצעותו בינוני וסופו שידף ובו' (כ"יהכהן מעולעילית, חוחות העמים ומשפטי הכוכבים ב, ו.). - ב) זיתים עמוגים: המשלה לחכירו שתילין ועטינין והוצני פשתן מעשרן ודאי מפני שנחשדו רוב בני אדם עליחן (כי יסודס משום ראצ"ע, חופפחי מע"ר,ג ח). א"ר פינחם בי רבי זכיי מתני' בעשינים מה דתני ר' חיית בגרגרים (ירושי מו"ק ב א).

^{[.(}a מיש'ש בערבי (1

^{(2) (}מהמשך הפסוק גראה שהכונה לחלק מגוף האדם, וכן הכיגוהו התרגומים העתיקים: התרג': חזה; האדם, וכן הכיגוהו התרגומים העתיקים: התרג': חזה; השבע': מעים, וכן הירוני': הפש': צלעות. רש"י מפרש מלשון מעמן. אכל גם הוא ממשיך אל גוף האדם: חלבו ולחלותו ושומנו, ע"כ; רלב"ג: השדים. ריב"ג אומר, וו"ל: העמינים אצל הערב מרב מקומות קבוץ הגמלים על המים ווולתם כלומר מרב חלב בקרו וצאנו מלאו עשיניו חלב כענין ארץ זכת חלב ורבש, ע"ב"; וכן ראב"ע. רד"ק (צטרטי) אומר, וו"ל: יש מפרשים חכלים שחולבין לתוכן ואין בזה יתרון וגדולה וכו' ע"כ. וכן מפרש בעל הקאנון כמאמר חמובא כפנים הערך. וכן דעת לב החדשים. ורשב"ץ (צסרום לוהג (שסט) מהבר דעת לב החדשים: וכן נקרא כלשון ערבי כלי שהולבין והוא רמו אל השדים, ע"כ.]

⁽³⁾ אולי כמו: עצליו.

⁴⁾ אולי: חלב.

a) غطيط

"עָמִיך, ש"ו, מ"ר עמיפים, -- מלית שמתעמפים בהי צריך אדם שיהו לו שני עטיפים 2) אחד לחול ואחד לשבת (מס פלה מ ה).

עמיף

א. "עמיפה, שיה - שהיים מן ג.עטף, כמו א.עטיף: תלמידי חכמים ניכרים בהילוכם ובדיבורם ובעמיפתם בשוק (ספרי דברי שמג). בעמיפתינו בחול כן עמיפתינו בשבת (ירושי פחס ס ס). מנוהה מהו בעמיפת הראש א"ר יוסף תא שמע והן מתעמפין ויושבין כמנודין וכאבלים עד שירחמו עליהן מן השמים (מו"ק טו.). וכל עם יפה שאינה בעם יפת ישמעאלים אינה עמיפה(3) (שמוחל, שס כד.). ד' יצחק (אמר) בירכו במן וקידשו במקושש בירכו בעמיפה רב הונא אמר צריך להתליף (מד"כ בכחש' ב, סיחוד'). שני תלמידים משל ר' יהודה שינו עמיפתן בשעת השמד וכו' (שם פנ). דגול מרככה א"ר אכא בר כהנא מלך בשר ודם מעטיפתו ניכר ברם הכא הוא אש ומשרתיו אש (שס, שה"ש, מה דודך). ת"ח צריך שיהא צנוע באכילה ובשתיה ברחיצה ובסיכה זבנעילת הסגדל בהליכתו ובעמיפתו ובקולו (דח": ז). --ובסהמ"א: וכי מאחר שהתבונן בציציותיו בשעת עמיפתן וברך עליהן לאחר מכאן למה אוחזן בידו וכו' (חול' הגח' ל, לוין 36). ואלה תולדות אהרן ומשה רבות' אמרו לא מפני שהיו עמיפת פניהם שווה לפיכך ייחם האבות עם הבנים ובו' (גכזי שכער א, גיכזצורג 95). כל בית דין של ישראל שהוא הגון שכינה עמהם לפיכך צריכין הדיינים לישב באימה ווראה ועטיפה וכובד ראש (רוונ"ס, סנהי ג ז). -- עשיפת הארץ: דשא ארברי"ץ עמיפת הארץ מכוסה בירק (רמ"י, דברי לב ב).

בייעמיפה, ש"נ, שס"פ מן א.עשף, -במו ב.עשוף: בי יעטוף עטיפת נפשו ודאגת לבו יתפלל תחלה וחדר לפני ה' ישפוך שיחו שמוגה עשרה (כפ"י, ע"ו ז:). ולהחליף בגדים בלבוש שק ואפר ולבכות עד עםיפת רוח (מספרום הלכה של הקרחים הקדמונים, גמי שכשר ב, גולבורג 486). הכשיח הנביא שהתפלה שהיא

מתוך הצער ועמיפת הנפש היא הנכנסת לפניו אל היכל קדשו יתברך (כנסו נחיי, שמות, ז:). וקראה עמיפה לפי שהוולדות ההם חלושים מלשון נפשם בהם תתעמף (ריי חברבחכלו ברחש' ל).

גייעטיפה, ש"נ, שס"ם מן דועמף—במו גועשוף: יש לואו המהפכת או בחינה אחרת כי היא לא תשיב את העוברים לעתידים אלא כשתהיה המלה מלרע כי כשתבוא המלה מלעיל לא יצא דינה מהעמיפה (כ"ד חבן יחיים, לשון למודים ח ג).

דייעמיפה, שינ, מייר עמיפות, שהיים מן ב.עמף, --עקום: הלוך ושפוף תלכנה כבר נוכר בספר בעלי הכפל וענינו לפי המקום הולכות בעטיפת הגוף ונענועו אצל צד (ר"י ח"ת, השרשים לריב"ג, עפש). -ועקום של הדרך: ורצה באמרו והדורים אישר הדרכים המעוקלים הקשים אשר הם כמו כרוכים לעמיפות אשר כהם ועל הדעת הואת אמר התרגום בוהיה העקוב למישור ויהא כפלא למישרא כלומר שהוא כמו כפול וכרוך לעמיפות אשר בו (פס, הזר). עמרליתי), ס״נ, אולי ערומה, ובהשאלה שוממה: אליך שורק הנטועה בקרן בן שמן מבחר קרוחיות ועטולית כולה זרע עלי עין פאורות שלחתה (כש"י. משוי, קבול' קונעלם' ח).

עמירה, ש"כ, שס"פ מן ב.עמר, -הסרה: עימור סופרים פי׳ לשון עפירה הוא תרג׳ רק הבמות לא סרו ולא עמרא (ערוך ערך עער).

עמישד, מ"כ, מ"ר כני עמישתיו, מה"פ מן עמש, --דחיה פתאמית של רוח בקול מיוחד מהנחירים משליוו (של :das Niesen; éternuement; sneezing הלויתן) תהל אור ועיניו כעפעפי שחר (חיוב מח י). -ובמדר': לפיכך חייב אדם לומר בעמישתו חיים שנהפך המות הזה לאור שנא' וכו' (פדר"ל כב). עמישותיו של מממרון תהל אור ועיניו כעפעפי שחר (מקכ' חלילות). -- ובסהמ"א: אמר התדע מתנועת העפישה אמרתי ליחה או רוח יויקו את המוח ועל כן ידיחנו המכע אל העצם הנקוב ככברה וכו"

^{[.(}a בערב' עטאפ a).] (1

^{2) [}אולי זה מ"ר מן עמיפה. ס"א עמופים, וכן מד"ר רות (ולסלק). ומ"ב גרם שם: עשפים.]

^{(3) [}פרש ר"ח (שם), וו"ל: מכמה שפמו ווקנו וחוממו במצנפתו או בטליתו.]

a) عطاف

בערב' ע'מל, עמלa), היה ריק, היתה בלי תכשישים; הלך בש/ן וכבנין הככד עשל, גם השם ארץ מיושביה. או הוא כמו ערשל בארמ' שפרושו ערום.]

a) غطل عطل

זעל זה ישמע קזל העטישה (כ״י זכלכס, טעטוע' ע זוֹסון 102). לפי שמתפורים מכח עטישותיו המים או מוציא ראשו מהם להתעטש ויתגלו עיניו ויאיר העולם (כטב"ץ, לוסב משפט, פי' ליוב קלד:.).

עמלהו), ש"ז, מ"ר עשלפים, -מין עכבר בעל בנפים : Fledermaus; chauve-souris; bat שיעוף בלילה, ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם את הנשר וכו' ואת הדוכיפת ואת העמלף (ויקרי יל יג-יע). ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו אשר עשו לו להשתחות לחפור פרות ולעטלפים (ישעי ב.כ). - ובתלמוי: צבוע זכר לאחר שבע שגים בעשה עמלף (2 שנים נעשה בעשה עמלף לאחר שכע ערפד (ב"ק טז.). לתרנגול ועמלף שהיו מצפין לאור א"ל תרנגול לעטלף אני טצפה לאורה שאורה שלי היא ואתה למה לך אורה (פנס' לפ:). כל המוליד מניק וכל המטיל ביצים מלקט חוץ מעמלף שאף על פי שמטיל ביצים מניק (נכול׳ ז:). - ובסהמ"א: המוסר מעביר מהדעתן שכרות ויוסיף לשומה שכרות במו שהיום מוסיף לבעלי העינים ראות ולעמלף עורון (ר״י ח״ת, מצחי הפניג' לרעצ״ג 26). – ואמר המשורר: אשר פרש כנפיו כעטלף ועפו עורבי שחק (כסב"ג, -אכי האים, דוקם 19). אך נסגרו לפני מאור שמש לעת ערב ולצאת בעשלף חשו (למה חקרי לב, שירים, ד"ח פה).-ובמשמ' פנונית: העטלף (שוואלבע) הוא ידוע להיות נמצא ברוב המקומות מאכלו כל מיני תולעים ורבורים (צרוך ליכזה, רחשיי למודים ח ו). בפרינות שווערען וענגלאנד יבואו העטלפים כאשר יתחיל לפרות פרח-היער (יחוועל, למודי הטבע ב, יג.). סימנים על ירידת הגשם מגדר החי אם העמלף יעוף קרוב למים והאדמה (פס או:).

ממנו ב. *עָפִין, יּעָפַן, *מַעַטְן.

לנטן, פיי, עשן זיתים, שם אותם במעמן: הזית השלישי עומנו בבית הבד עד שילקה ומעלהו ומנגבו בראש הגג (מנסי ס ד). מביאין שתלים וקרומנין

- לא נתברר מקורו; כך גם כארמ', ובכנענ' [.σθολαβαδ]
- 2) [בסדר רב עמרם השלם (ח״ה קלח:) הגרסה: בקבה. וכן ככ״י מינכ' ובילק', עיי ד״ם, הערה.]
 - (מערב׳ עמן ג), מנן והרטיב.]

a عطن

מחוצה לארץ לארץ אבל לא מארץ לחוצה לארץ ונוטנין אותן נכו! ולא זיתים מחוצה לארץ לארץ ועוטנין אותן בארץ (סוססס׳ שניט׳ דיט). הגיע זמן זיתים שלוחי בית דין שוכרין פועלים מוסקין אותן ועוטנין אותן כבית הבד (שס ס ה). ובלבד שלא יהא הוא מלקט והן אוגדין על ידיו בוצר ודורכין על ידיו מוסק ועומנין על ידיו (שס סלס כ ס). העוטין זיתיו בין שני בדין על ידיו (שס מלס כ ס). העוטין זיתיו בין שני בדין כיון שגמר אחד מהן הוכשרו לקבל מומאה (שס עסונין (כני יוסכן, יכוש׳ דרך בני אדם לוכל זיתיהם עטונין (כני יוסכן, יכוש׳ דמס׳ וו).

- פעי, "עָפּן, ציני מְעָפּן, מעומן, -- שעמנו אותו: לאהוב למעלה וחמד למטה וכו' המוכחר ממגורגר ומעומן (בראש הוית (לש"י, מפוי, קבולי קונערפי יד).

איעש בּ, ממנו אינטוף, בי עטוף, בי עטיפה, אינטף. אינע אַר, עשופים, עשף, יעשף,־שוף, עשף סרעב וכדום׳, schwach, ohnmächtig sein; היה חלש כלי בח, יבהשאלה; être faible, défaillant; to be weak, faint היה בצער גדול וכדום': תפלה לעני כי יעשף ולפני יו׳ ישפך שיחו (מהלי קב ח). - ועשף הלב במשם׳ וו: מקצה הארץ אליך אקרא פעטף, לבי (עס סח ג).--וכמשם' התפלל, ואמר המשורר: לך נפשי ומוב רחשי אל אשפוך לפניך וחין אטף כדל יעטף למצא חן בעיניך (ר"י חבן גיחת, יד חתיר, שער השיר 21). לך עמפתי גם שמפתי דמעי במשכבי (רשנ"ג, קמר גני, ליוה"כ, סדור חימני, כ"י בריט׳ מוז׳). נפשי ליאשיה תעמוף תהמה המות יונה בגג בודדת (רמנ"ע, דיוחן מס, בודלי). אצפה לעכרם ואעשף בקברם ועיני לשברם יפיצון נהרים (ר"י הלוי, היוכלו פגרים).--והרביעי שיתחגן אל האלהים ויעטוף אליו תשיד לכפר עונותיו ולסחול לו ולקבל תשובתו (ר"י ל"ח, מו"ה, החשונה ה).

- (פע", פַעְפַף (כמקום פַּהְעָפֵף). - נַעְפֵף הילד כרעה וכרום׳, כמו א.עְטוּף: כלו בדמעות עיני וכו׳ על שבר בת עמי פַּעָפַף עולל ויונק ברחבות קריה (ליכ׳ כּ יל). - בת עמי פַּעָפַף עולל ויונק ברחבות קריה (ליכ׳ כּ יל). - ובסהמ"א: כי רוח מלפני וכו׳ כשרוחו נעם פת והוא נכנע (לפ"י, ישעי לו עו). - ואמר הפיטן: קרב בן ישאף לצל חסדיך הומה כלב נעטף צורי אל תש באף אל עבדך (מה לך, קליס׳, קד׳ לע"ג נ). - ואמר המשורר: נדיבים נאספו היום אל מעוניו רעבים נעטפו וצמאים לפניו (למנ"ע, למכים ומקוה, זוקף 15%).

[[]ערי מנחי (ס ד).]

ולשלחנות ערוכים מחרו אכול והותר מי ברעכ נעמפו (סול, זיולן קון, נודלי).

- החעשף, החעשפם, החעשף, בשף, החעשף הילד, נחלש, נעפף, כמו איעשוף: לאמתם יאמרו איה דגן ויין בהתעשפם כחלל ברחבות עיר בהשתפך נפשם אל חיק אמותם (חיכ' ב יב).—ובהשאלה, התעמפה תנפש, נחלשה מרוב צער ויגון: בהתעמף עלי נפשי את ייי זכרתי (יוני ב ח). רעבים גם צמאים נפשם בהם תחינשף (מסל' ק ס). -- והתעשפה הרות: אזכרה אלחים ואהמיה אשיחה ותתעמף רוחי (כס עז ד). אשפך לפניו שיתי צרתי לפניו אגיד בהתעמף עלי רוחי (סס קמב ג-ד). ותתעשף עלי רוחי בתוכי ישתומם לבי (מס קמג ד). -ובמדר': הלכו להם ביער ונתעמף רוח האב ולגו עיני הכן דמעות על ענים (מנסומי החזיכו ה).-ואמר המשורר: אלהים אלי אתה רם לכל שאל נדרש רצני בהתעמפי כעני ורש (רשב"ג, חלהים חלי חתה). צמאה לך נפשי וכו' ותתעטף עלי להוביר את שמך ולהרבות זברך (נחיי, נקשה נפוף חו"ה). בפיך נחלי נפת וצופים ואתעטף בצירי בין צמאים (רמנ"ע, לכל חים, זוקם 97). בהתעשף רוחי: אוכרה נעמך הכט לכבודך יום בו ארוממך (כתב"ע, ונכן יי' קכתמיך). ויצחק אלי ויאמר אלו רעבת כאשר דברת והיתה נפשף ברעב מתעפפת וכצמא מתעלפת היית אוכל צללי הרפת ולא היית שואל צנון ולפת (כ"י זכחכה, שעשוע' ד, דודסון (42). ובאחרית הגענו אל גשר רעוע ותחתיו נחל שוטף וכאילו רואיו גוול וחוטף ואו החלה בפשי להתעמף (עמנו', ממנר' כמ). אני נפשי חחלל לו בכל יום ותתעמף בפלולים ושיחה (נמיעב שיר. פזמוני לפקח, סמח"ל, חשיד:).

- הפמי, העמיף, העטיף, – כמו קל, העמיף הצאן: ובהעמיף הצאן לא ישים (את המקלות) והיה העטפים ללבן וחקשרים ליעקב (נכלוםי ל מנ).

ב.עמיפָה. ב.עְמַף, ממנו ד."עֲמִיפָּה. ב.עְמַף,

בינְבַבּה יַעֲטֹף,־מוֹף,-עָטֵף ימין וכדומ', נמה ועבר וחלף: שמאול בעשתו ולא אחז יַעְטֹף ימין ולא אראה (חיונ כג ט). כי לא לעולם אריב ולא לנצח

י (פערב' עשף ג), נמה, סבב, קפל, עשף שלית, עקם חבר.]

a) عطف

אקצף כי רוח מלפני יַעְשוֹף ונשמות אני עשיתי (ישטי מיין).

ניעמור, יעשיף, איעשיף, יעשיף, איעשיף, איעשיפה, גיעשיף, מעשפה.

נעם או יעשף, יעשפו, עשף בגד וכדומי, כמו עשה, sich umhüllen; s'envelopper; to wrap oneself ובהשאלה, עַפַף לבוש של חמס וכרום': לכן ענקתמו גאוה יעמף שית חמם למו (מסל' עג ו). – ובהשאלה, העמקים בר, יתכסו: לבשו כרים הצאן ועמקים יעשפו בר (שם קה יד). -- ובתו"ם: ולשם (לחצר המעורבת) מוציא כל כלי תשמישו ולוכש כל מה שיכול ללכוש ועושף כל מה שיכול לעשוף (שנת טוד). עתיד עשו הרשע לעטוף טליתו ולישב עם הצדיקים בגן עדן וכו' (כי מוכח, ירושי נדרי ג יצ). מימיך בא אדם אצלך לדין או לשאלך ועככתו עד שתהא שותה בוסך ונועל סנדלך או עושף שליתך (כי ישמעאל כה"ג, מכיי משפטי יח). זה נקרא ד' וזה נקרא ר' זה חכם וזה חכם זה עומף בשליתו וזה עומף בשליתו אם כן למה חכמתי אז יותר (מד"ר קהלי ה, החכם עיניב ברחשו). שלא תהא תפילין נושא [ושליתך] עוםף והולך ועובר עברות (פסיקי לכת' כנ). --ובהשאלה עשף אור, כמו עמה אור: משעשף את האור חזר וברא את העולם (מד"כ שמות עו). -- ואמר המשורר: חיה רעה ומשכלת זוקן כי יחטיא פי חשפי חשכת יום צרה ומבוכה זוקן כי המעים פי עשפי (עמנו', מחצרי ד). בר נרחב אין קצה יעשוף אדם רב כעשוף הים מים (חדם הכהן לבנסון, חלום חזיון לילה).

—כפעי, *נעמף, — כמו קל: דרכים ששוה (אנדרגינום)
בהן לאנשים וכו' וחייב בכל המצוות האמורות בתירה
באנשים ואינו נעמף?) ומספר באנשים (סוספסי ביכוכי
ני). חיה נעמף בטליתו ומסאות ושהרות בצדו
וממאות ומהרות למעלה ספק נגע ספק לא נגע ספקר
מהור ואם אי אפשר לו לבון ספקו ממא נעמפת?).
ד א). האיש נעמף?) ומספר ואין האשה בעמפת?).

במ", "עשף, מעשף, - עשף את פלוני, הלביש: וחמלביש והמנעיל והמעשף) הרי אלו כאזהרה

[עי' הערה לב.עפף.] (י

[.(משחוא מצורע, עי' ויקר' (יג מה).]

(3 [בדפו' מעטף, מעטפת.]

[-קמפרי (דברי למ) הגרפה: והמעשיף.] (4

(שם פנהי יג).-וכמו קל: כי מעשף בציצות לימא

ברוך אשר קכמו"צ להתעפף בציצית (נרכ׳ פ:).

- פע', * לְּפֵּף, מְעֶפֶּף, - כמו א.עְטוּף: בכל שנה ושנה

היה זקן אחד לכוש לבנים ומעומף לכנים (מי"ר

ייקכ׳ כה). - ובסחמ"א: נראה לו למשה [רבע"ה] מתוך

בכודו של הקב"ה כדמות שליח צבור מעומף שיורד

לפני התיבה (ר"ה, נספח׳ לחוֹנ׳ הנח׳ ה, לוין 4). - ואמר

המשורר: קחה שירה מישרת ישרה תשורת אהבה

זכה קדומה מעלפת בכליה בכלה מעמפת בעריה

בעלמה (יוסף בן הקדה, הלוצי מן, שער השיר 29).

-התכ', *התעשף, נתעשף, -עשף את עצמו: המוצא ספר בשדה וכו' אם היו גשמים יורדין מתעמף בעור זחוזר ומכסה אותו (מוספחי עכוב' יח עו). אכל מיסב מתעמף ומברך (רבי בל בריל דרבי חייל, ירושי ברכי ז ם). אחו בה (בטלית) האור משני צדדין נוטלה שמתעמף כה ואם ככת' ככת' (שם שצח עו ח). בנוהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעמף שחורי ומגדל זקנו שאינו יודע היאך בינו יוצא אכל ישראל אינן כן אלא לוכשים לכנים בםתעמפין לבנים ומגלחים וקנם (ירושי ר"ה ל ג). ביון שראתה (כתו של נקדימון כן גוריון) את ר' מותנן כן זכאי נתעטפה בשערה ועמרה לפניו ואמרה לה רבי פרנסני (ספרי דנר׳ שה). אני ראיתי את ר׳ שגיהק ופיהק ונתעמש ורק ומשמש ככגדו אכל לא היה מתעטף (רבי הנינל, ברכי כד.). אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעמף בציצית (מס ק:). מאימתי התחלת דין רבי ירמיה זרי יונה חד אמר משיתעמפו הדיינין וחד אמר משיפתחו בעלי דינים (שנת י.). אותו היום ערב שבת היה והלל תפף את ראשו הלך ועכר על פתח ביתו אמר מי כאן הלל מי כאן הלל נתעמף זיצא לקראתו אמר לו בני מה אתה מבקש (שם לת.). ירד ר"ג מן החמור ונתעשף וישב והתיר לו נדרו (ערובי קד:). באו והודיעו את שמעון הצדיק מה עשה לבש בגדי כהונה ונתעשף בבגדי כהונה ומיקירי ישראל עמו וכוי (יומ' סט.). עמד (דוד) והעביר פיפורין מעליו ועטרה מעל ראשו ונתעטף בטליתו והלך לו אצל סנהדרין (מד"ר נרחשי עד). מה עשה (מרדכי) בתעטף כטליתו ועשד בתפילי לפני הקב"ה (רי לוי, שם מיקר' כח). מיד צוה ועשו ר"ג שליות תכלת ונתעשפו בהן אותן ר"נ ראשי סנהדראות שקמו על משה- (פס מתדי יה). באותה שעה מה עשה משה לכש שק

ונתעמף שק נתפלש באפר ועמד בתפלה ובתחנונים לפני הקב"ה עד שנודעועו שמים וארץ (מס דברי יה). מעשה בגרגבן אחד וכוי פעם אחת נתעשף בכלי קוריים שלו ועלה לראש הגג ונפל ומת (סס קהלי ל). לאחד שהיה מוכר מלית כאימלם ועבר אחד וראה אַותה א"ל שלי הוא א"ל התעטף כה אם מחוקת היא לך הרי היא שלך (כי מיים כצה, פסיקי דרייב ים, נונר). -- ובסהמ"א: ומפסיק ומברך בין ישתכח לקדיש להתעטף בציצית ומתעטף ומתחיל לומר קדיש (אולר הגאורים א, לוין 39).--ובהשאלה: רי יוחנן בתר דמסיים צלותיה אמר הכי יר"מ ה' אלהינו שתציץ בכשתינו ותבים ברעתינו ותתלבש ברחמיך ותתכסה בעוד, ותתעשף בחסידותך והתאור בחנינותך (נדכי טו:). רי שמעון בר' יהוצדק שאליה לרי שמואל בר נחמן וכוי מאיכן נברא האור אמר נתעמף הקכ"ה כה כשלמה והבהיק ויו הדרו מסוף העולם ועד סופו (מד"ר ברחש' א, מיאוד'). מיד לכש (סמאל) כעם וחגר חרבו ונתעטף אכזריות והלך לקראתו של משה (שם דברי יה).

רעטר, ממגו ג."עשוף, ג."עשיפה, ד."עשף, "עשף. רּעַטַרְיּ), פ״י,—בדקדוק חָבֵּר, ביחוד ע״י וו החבור: ואפשר שיעטפו הרב על המעט באשר נאמר בשבעה ועשרים יום (כ"י ח"ת, הרקתה 236). ואם יאמר אומר ולמה לא עמפו עליו (ר"ל כשנים עשר) כאשר עשפו בשנים ועשרים (סס). ואמרו נחת גדודיה עושף על אמרן חלמיה רוה ואמרו צמחה תברך עושף על אמרו ברביבים תמוגגנה (הוח, הטרטים לריצ'ג, נסס).--וו עוֹשפת, וו העשוף: וכבר המירו' עוד האלף מהוו העושפת הנופלת על הבית והמם והפא בין שתהיה אחת האותיות האלה נחה בין שתהיה נעה והומרה עוד מהוז העושפת הנופלת על כל אות נתה איזו אות שתהיה (פול, פרקמה 45). והשבועה נכנסת בין שני הדברים כאשר תראה ותהיה במקום ואו העופפת בעבור שהיא ממוצאה (שם 34). ואם תרצה להבין המאמר עשוף הביאור ואמור (כ"ח בדרשי, קותם תכנית ב ה). והואו הזאת בשתבא על פעל עבר הבא על פעל עבר אחר לא תהיה או מהפכת בי אם עום פת (כ"ד חבן יחיית, לשון למודים ח ג).

הפטי, "העמיף, --כמו קל: וכאשר תעשיף מספר על

[[]עיי הערה לב.עטף.] (1

מספר ותרצה להודיע") תודיע המספר הראשון כלכד אם תרצה ותעסיף השני בלא הודעה כאשר נאמר יום האחד ועשרים (כ"י ל"ס, הרקעה 238).

היעטר, היעטיפה, היעטיפה היעטיפה.

ה. דים בל מיי, במה ועקם: ומפני שכל מי שנשען על ממה הוא כופף עצמו עליה ועוטף את מתנין (פול, השכשים לכיב"ג, עמד).

ינפני, "נעפף, -- שעשפו ועקמו אותו: אמר הנה מדכר עם פרעה המדומה במשענת קנה כי כשתשבר תעמיד מתניהם אשר היו כופפות ונעשפות עליה (שס). -- ומקרי, העפף: ומוה הענין אצלי והעמדת להם כל מתנים כלומר שיעמדו מתניהם מהכפף והעשף והשען (שס).

אַיּעֶלֶהֶלְ, ס"י, --כמו בּיְעָמִיפָּה, עְמֶף רוח: שמעה דכא בימה עמף רוחו יהיו לרצון אמריו ושפך שיחו (כי אנים כּר טמעים, מקרמ נטמך, פנים' יום בּ). נמחיק לחובו מוד לצור עשנו בו תשבו אתנו בעמף רוח (יוסף יידידים, כל תנמכי שימות, כנף כנים, עו:).

ב. עמה, פ"ז, –כמו ב.עטוף: אבל הואו יכיאוה בתחלת המלות לעטף ככמו את השמים ואת הארץ (כ"י ח״ח, הרקמה 20). ומן העשף מה שיהיה בלא ואו גם כן ויאמר לו עמוף הבאור (פס 120). ואות העמף נופלת מן ככבש אלוף כנפלה מן שמש ירח 3) עמר ובולה (הוח, השרשים לריב"ג, חלף). יווה נקרא עשף הכאור כלומר שהוא כאור מהות הדברים וראוי להיות מן הכבר רצוני לומר וכו" (שם כחם). -- וו העשף: ויכנס בה ענין ואו העשף כמו או הודע אליו חטאתו (שם או). ופעמים יפילו ואו המשך מן יסב והדומים לו כשיוסיפו עליהם ואו העמף הפתוחה המורה על הפועל החולף (שם המם). וינמשו בעמק רפאים כשהוסר ואו העטף ישאר הפעל העתיר (פס נטם). והשמוש היותר מיועד לואו הוא חבור הדברים והענינים קצתם אל קצת והמדקדקים יקראו לואו הזאת ואו העפף (כ"ד לבן יחייל, לפון למודים ל ג).

א.עשרה, עטרה, עטרה, עטרה, עטרה, עטרה, עטרה,

אינים למרים העשרנו, עשרו אל פלוני. הלכו סכים לו, umgeben; entourer; to surround: ויהי דוד נחפן ללכת מפני שאול ושאול ואנשיי עשרים אלי דור זאל אנשיו לתפשם (ס״ח כג כו). – ועשר אותו דבר, הקיפו כדבר, כרך הדבר סביב לו: כי אתה תברך צדיק יו' כצנה רצון הַעשרבוּון (מסלי ס יג). ובברכה: ברוך אתה הי אלהינו מלך העולם עושר ישראל בתפארה (נככת הטחר). -- ואמר הפישן: אור עם אדרת נוגה עוטרת סכיכותיו סוחרת (חור עט, מסז' ויערי ממ, 567). — כי שניהם (הכתר והכותרת) סמוכים לגוף המוקף ונוגעים כו העושר גם הוא מקרוב אך איננו סמוך כמו המכתיר וכוי (שד"ל. נית האולר ב, 189). -- *ובילי פעו': בום של ברבה מצווחר שיהא מודת ושיהא עפור 2) ושיהא מלא (כ' למלד בשם לי יוחין, פקיק' רבחי ע). -ובסהמ"א: הרי שהצדיק פעול במקצת מאת הקכ"ה שהוא עמור מן הרצוך (כחב"ע, מהלי ה יג). וכל חבירנו ווקנגו ומנחיגנו יהיד עמורין מבורא הכל (ר"י ברללוני, פסי השערות 137).--ואמר הפיטן:, עשור ע[טרה עם לא] היבים אוון: (ג Kahle, Masor. d. West.). עפור כבע ולבוש שריונר **סרש** ורכב מצמדת על מתנו צועד ברגל וקולע באבנד קצין ונקלה ועבדו ואדונו (מחנה, יולי חחר' ססח). ולא מתנכים לי עשורי 2) שבש יד ציר חומכים (Elbog.,) .(Stud. 187

שפר, עפירה, עפירה, העפירה, מעפירי, שא עפיר לפלוני בעמרה, שם עמרה על ראשו, -Roristo Toma לפלוני בעמרה, שם עמרה על ראשו, -Roristo Grown בעמרה שעפרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבר בעמרה שעפרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבר (סס"ט ג יל). — ובהשאלה, עפירהו כבוד, הדר: ותחסרהר מעם מאלהים וכבוד והדר העפירהו (ססל' ס ו). — ועפרו חסר, רחמים: הגואל משחת חייכי המעפירי חסד ורחמים (סס קג ז). — ובמליצה, עפר את השנה: עמחה תברך עפיר, שנת מובתך ומעגליך ירעפון דשן צמחה תברך עפיר, שנת מובתך ומעגליך ירעפון דשן מסל' סף יל-יצ). — ואמר בן מירא: ועתה ברבו נא את ייי' המוב המעטר אתכם כבוד (צ"ס גנ" מס כס). — ובתו"מ: רבי שמעון בן נגם אומר מעטר אוכן אר הככורים חוץ משבעת המינים רבי עקיבא אומר איץ הככורים חוץ משבעת המינים רבי עקיבא אומר אין

[[]ע"י הא הידיעה.] (1

[[]עיי הערה לב.עמף.] (2

[[]כך במקור הערבי, ובדפו׳ של העברי: וירח.] (8

⁽מילני 330) (בך בכנענ' בפעל וחשם עטרת (לילני 330).] (4 בארם' במשטי סָבב, ובאשורי אַמַר, הציל, שמר (ליש 46).]

ריב"ג וראכ"ע סברים שהוא הפע', כמקוס (1 תעטירנו:

[[]ער א.עמור.] (2

מעטרין את הבכורים אלא משבעת המינים (ניכורי גע). מי שהיו לו ביכורים גרוגרות היה מעשרן תאינים וצימוקים היה מעשרן ענכים (ירושי שם ג ג). היתה פתוחה (החנות) לרי הרבים פותח אחד ונועל אחד ובערב יום טוב האחרון מוציא ומעטר את כל השוק (תוספתי מו"ק ב יג). זערב יום מוב האחרון של חג מוציא ומעמר את שוקי העיר בפירות (מו"ק יג:). עיטור 1) (של כום) רב יהודה מעטרהו בתלמידים רב חסדא מעטר ליה בנטלי (נרכי וח.). סככה כחלכתה ועטרה בקרמים ובסדינין המצויירין וכו' (ציל' ל:). מכוערות שבהם מה היו אומרות קחו מקחכם לשום שמים וכלבד שתעטרונו כוהובים (מעני לח.). אכרהם תבע זקנה אמר לפניו רבון העולמים אדם ובנו נכנסין למקום ואין אדם יודע למי מכבד מתוך שאתה מעטרו בוקנה אדם יודע למי מכבד (כי יהודה בר קימון, מד"ר ברחשי 'קה). אותו היום פרוזבומי של פרעה היה וכו' משעטרו אותו היו בשה ואהרון עומרין על פתח פלטרין של פרעה וכו' כיון שעלו היה מסתכל כהן שמא יעטרו אותו או שמא יתנו לו כתבים ואף לא שאלו בשלומו (כי חיים בר הבה בשם כי יומנן, שם שמות ה). למלך בשר ודם שנכנם למדינה מכבדין אותה ומרביצין אותה ומעמר' אותה ומפרשין קיטאות וכלי' נאים ומדליקין נרות (שם כע). בא וראה כמה מצות מעטרות את ישראל (שם צמד׳ י). למלך שנשא אשה והביא הנייר והלבלר משלו עימרה משלו והכנימה לביתו (שם דברי ג). ביום שירד הקב"ה ליתן תורה לישראל ירדו ששים רבוא של מלאכי השרת וכל אחד מהם עמרה בידו בדי לעמר את ישראל (רי יוחנן, פפיקי דר"כ ט"ז, בובר).--ואמר הפיטן: [וזכר רץ] אל הבקר ועט לינו ששון ויקר (Kahle, Masor. d. West.). מים אביב בם גיא לעטר לכל יעצרו כנשיון שטר (כ״ח הקליר, אף ברי, תפלי גשס). נעלי להר ציון ומקדש ידנו בגילה ב ע מ ד ד מלבינו (נמזי שכטר ב, גילבורג 256). צבות ורמחים צבאיו עשר צנועים כהשיג מערים להאשר (פס ג, דודקון 104). עמר בעב עולים דעך עופרת משולים ענו גור שעולים אחזו לנו שועלים (חנעים סדופי שיכים, מחזי חיעלי ח, קד.). יוסף עים ר ע"ל שימשות שוהם טרם יורבץ (Elbog., Stud. 138). ואמר המשורר: העומדים כסודך לעשות דכרך חשים

בכחך מתאזרים וראשם בשמך מעטרים (כאנייני, אלולים מחודך).

-הפעי, העשיר, מעטירה, -ארץ מעשירה, מפארה, לבושה עטרה בראשה: מי יעץ זאת על צר הפעטירה אשר םחריה שרים כנעניה נכבדי ארץ (ישעי כג ס).--ובמדר": ובאו כל המלכים כלן (אל פרעה) לכבדו והביאו דוראות של עטרות והיו מעטירין אותו שהוא יום קוומוקרטור (מד"ר שמוס ה). -- ואמר הפיטן: הלשונות מאמירות מעריצות מעפירות הנשמות מאדירות בין להבין ולהורות (חמכום סחל, יול' פרש' יחכו). גבהי שחק העטיר מאורות וצכא גכולם ודוברם כהוק ולא נעדרו (חזכר פלה, עבודה, מחזי חיטלי ב, קכע.), הגאות אור תורה העמירי דתים נחמדים מזהב ומפו הכתירי געות עד כמה יעוכב סברי (גמי שכטר ג, דודקון 79). - ואמר המשורר: רצון תעפיר כצנת גכור שמרי תעודתך ותסיר מהם מגנת לב ועשו עבודתך (כלוצ"ע, לל מי יואל). "נגיה בתורת אל מעטיר יזרוק דם כדת קרבני גרות שב עת יקשיר קשורת תמיד לפני ייי (הוא, אזכיכה סדר ענודה).--והנה גם המכתיר גם העומר גם קודם שיכתירו ויעמירו כבר היו בצורה עגולה כמו הכתר והעמרה (שד"ל, בים החולר ב, 189).

-פעי, *עשר, רק ביני מעשר, מעומר, מ״ל נק' מעשרות, מעוטרות, --שעטרו אותו: עיר שיש בה ע"א והיו בה חניות מעוטרות ושאינן מעוטרות וה היה מעשה כבית שאן ואמרו הכמים המעומרות אסורות ושאינן מעומרות מותרות (ע"ז ל ד). החמה רוכב במרכבה ועולה מעומר כחתן וישיש כגבור (פדר״ה ו). וכשיצא יעקב מאת פני יצחק אביו יצא מעומר כחתן וככלה בקשוריה (שם לג). מה המלך עטרה בראשו כך היה מרדבי מעומר שנאי ועמרת והב גדולה (שס כ). מפני דת עינים של והדריאל ה' אלהי ישראל שמעוטר וכא על כסא כבודו (פרקי היכלות ד).--ובסהמ"א: מודיע אני לך שבא אלינו כחבך המעומר בנועם הלשון ע"י יהודי מארץ נמץ (מכחס כן קרוק, מכה: פי מפדחי למלך הכחרים, לד.). ויתר הקהל גדלים וקמנים שבים ונערים יברכם כלם עושה אורים וכאישון יהיו שמורים וכשמו מתגברים וחסדו יהיו מעומרים מבישים אליו ונוהרים (כי שמוחל בן עלי, חגרי, חרצין ב, -ואמר הפיטן: קרב העמר שוקי ירושלים בפירות (59). מעטרים כוריוות בית דין מחצות רחוקים מתרים (חור, מעריב ב פסח). הם עטר בקול מצרף מעש קול

[[]ער׳ א.עפור.] (1

מגבע בלבשו שמנה בחדורן (מחני חמזו מלחלה, מחז' ליעל' ג, עני). כי המלך בכם מלבותי יושב בפז ועמרה וחתן באפריונו בכלת חתנים מעומרה (כי חליעוכ בכי נכון, כשות לחתוב בכלת חתנים מעומרה (כי חליעוכ בכי נכון, כשות לחתוב לחוא יקר והוד מעומר בנשמתו (כש"ע פלקיכה, כחשי חכמס 1). משם נסעו ויחנו במקהלות חסידים יושבים מעומרים כבוד והדר בגינת ביתן המלך וה' בראשם (כש"ם, מכנע כוקום, כוק ביד הי ז).

-- הספי, *התעשר, נתעשר, -- עשר את עצמו, התקשש: משכיר אדם מעותיו לשולחני להתנאות בהן להתלמד בהן ולחתעטר בחן נגנבו או שאברו חייב כאחריותן (סוקפתי ניימ ד ב). בתיב ובתת נחש הנחשת וכי לא עמר צדיק ממשה ועד חוקיה להעבירו אלא אותה עטרה הניח לו הקב"ה להתעטר בה ואנן העטרה הואת הניח הקב"ה לנו להתעטר בה' (יכושי דמלי ה להתעטר בה (ירחמאל) אשה גויה להתעטר בה (שם סנה' ג ג). הופיפו עליהן הפייף והעטרה והטבעי הסיף שהורג בו והעטרה שמתעטר כה טבעת שחותם בה (שם מ"ז ג א). כתיב אשת חיל עמרת בעלה וכוי בעלה נתעטר כה והיא לא נתעטרה בכעלה (רבי לחחל, מד"ר ברחשי מז). ד"א אפרתים כל אותה העמרה שנתעמר אפרים מאכינו יעקב בשעת פמירתו מן העולם (כי פנחם, שם רות ב). אל תשימם בעטרה להתעשר בהן ולא כקורדום (זח"ונ). – ובסהמ"א: ולכן בכל עת היות ישראל מחזיקים בתורתו ומתעמרים בעבודתו לא תנוח בהם רק מובה ושפע ברכה (כ"ל הלוי מברללונה, החנוך שנו). יתחלך בדמותו ובצלמו יתעשור בנורו וציץ נומו ותהי משרת התורה על שכמו (ר״י הצרצהכל, נחלי הצוח, הקדי). ומשם יעלו למעלות הרמות להשכיל ולהתעשר בנצח נעימות (כייי משיפה, מנסי קנחי 10). וקורם בואם ותולם בגוף יורדות דרך ב"ע של ממה ומתעטרות שם במעלות העליונות ההם (שס 75). -- ואמר המשורר: הן לעקור שאר שתשי צר נוטר ובכתמי יקר תרשישי יתעמר (ר"י הלוי, לאן אבדות בגלום). עליו כבוד והדר והוד בדעת מתפאר ובשכל מתעשר (רחב"ע, חי בן מקין). גאוו בנות עירי בהוד תפארת מתעשרות מוסר ולא תפרענה (כי משה חבן חביב, דרכי נעס, יו.). -- ואמר הפישן: באפיו פח מרוחו מעט מאלהים לחסרה בעדן גן שמו כבוד וחדר להתעטרה (כי חלישור ברי נחן, רשות לחתנים,

.(Monats, 1895, 34

בּיעמר¹), ממנו בִּיִּעְמֵר בּיִּעְמוּר. בּי**עמַר**, קל לא נמצא.

- פע", "עְפַר, - הַּחִיר: עיפור סופרים תרג׳ רק הבמוח לא סרו לחוד במתא לא עשרא שהיה מועין במקראות הללו ואומרין ואחר תלך ואח' תעברו ומשפשיך תהום רבה ואחר גוגנים עד שעישרום הסופרים וכיררום (משוי הגלו הככצי רע).

עשרה, ש"כ, מ"כ עמרות, - א) בעין מבעת גדולה עשויה פרחים או כסף ווהב, ישימוח על ראש ארם Krans, Krone; לכבור או לשמחה וששון וכיוצא כזה צאינה וראינה; guirlande, couronne; wreath, crown בנות ציון במלך שלמה בעמרה שעמרה לו אמו ביום התנתו וביום שמחת לו (שה"ש ג יח). כה אמר ארני ני׳ הסיר המצנפת והרים העטרה (יחוקי כח לח). ולקחת כסף וזהב ועשית עשרות ושמת בראש יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול (זכלי ו יא). -- ענד עמרה, עיי ענד. ובמליצה, ענד את פלוני לעטרה, עשה לעצמו את פלוני לעטרה מפני אהכה וככוד לפלוני: מי יתן לי שמע לי וכוי אם לא על שכמי אשאנו אענדנו עשרות לי (חיוב לח לה-לו). - ובתו"מ, עשרה של צמחים, עלים ופרחים: איזהו מחיר כלב אלו חלופי כלב שנא' תמכר עמך בלא הון החליף עמו פרכילי ענבים ועשרות של שובלין יינות שמנים וסלתות (פוספס׳ ממוכ' ד ד)... רב ירמי שיבשב ולבש עם רה של זית (ירושי פועי ע עו). מצא בראשו מעות וכו' א"ר יונתן לא סוף דבר עמרות שיבולים אלא אפי' עמרות של וורד (שם פייז דיב). ותלה בה אגוזים שקרים 'וכו' יינות שמנים וסלתות ועטרות שבלים אסור להסתפק מהן עד מוצאי יו"מ האחרון של חג (כילי ל:). -- ועטרה של מלך וכדומ׳: ובאו כל המלכים כלן לכבדו (את פרעה) והביאו דוראות של עטרות וכוי אותה שעה בעם ואמר וכוי לא היה יודע לשלח לי עמרה (מד"כ שמות ה). לבן מלכים שממר לו אביו ב' אפמרופין וכל עטרה שהיה אכיו מעמרו לא היה מעמרו אלא על ידיהן (שם דנרי י). באותה שעה כעם הקכ"ה עליו ואמר שלמה ולשמחה מה-זו עושה מה עמרה דו בראשך רד מכסאי (מדר' שה"ש ג, גרינהוע כע:).--של חתנים וכלות: בפולמום של אספסיינום גזרו על עטרות חתגים ועל האירום בפולמום של מיטום

בזרו על עמרות כלות (סוש׳ עיד). שלשה דכרים באמרו באיסטמא אין בה משום כלאים וכוי רבי שמעון בן אלעזר אומר אף אין בה משום עפרה לכלות (ירושי שצת ו א), -- וור במשתה: מר"ה עד יוה"ב לא היו עבדים נפטרין לבתיהן וכוי אלא אוכלין משותין ושמחין ועמרותיהן בראשיהן (כי ישמעאל בכו של די יותנן בן ברוקה, ריה תו). - ובשליצה: העולם הכא אין בו לא אכילה ולא שתיה וכוי אלא צדיקים יושבין זעשרותיהם בראשיהם ונהגים מויו שכינה (כג, ברכי -n.). עתיר הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק (קנהי קית:).—ובמשמי כבוד ותפארה: אל תעשם (את רברי התורה) עשרה להתגדל בהם וכוי (כי לדוק, חצוי דה). מה שעשת חכמה עמרה לראשה עשת ענוה שקב לסולייסה (רי ילחק בר חלעור, ירושי שבת ח ה). אותו יום (שבו הוקם המשכן) נטל עשר עטרות ראשון למעשה בראשית וכו' (שם נכלי פז:). למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה (ריב"ל, יומ' סט:). האכות עטרה לכנים והכנים עטרה לאבות (מד"ר ברחםי סג). ואת החויר זו אדום וכוי בלמה נקרא שמת חזיר שמחזרת עם רה לכעליה (שם ויקרי יג). -- ובסהמ"א: וכיון שראה שנסתלקו כל הכבורות והעשרות מיש' מיד התחיל לקבול ולצעוק (בכזי שכער א, גינלצורג 257). השורח בתכמה ובמוסר מקנה העמרות והנוירים יעשו העמרות מוהב הלשון המדברת ויושמו בראשי אוהביהם (כ"י ח"ת, מבח' הבניני לכשב"ג 2). ואלה עשיתי לאיש עשה פתוחי בסף ועמרה לספר תורה (כ"י סריזי, תחכמוכי כ). זמייפין אותן במקום המונח על הראש וקורין לה עם רה (הלצוש לו"ח יי). מנהג יפה חוא מנהג ארצות הישמעאלים שאין עושין עשרות למליתות להראות שאין עקרו נעשה לכך וכו' (פס).--ואמר הפימן: ספרו לעל כפים חקוקים עשרות ענודות לקבוצי ממרחקים (גמי שכער ג, דודפון 166). -- ואמר המשורר: ולקחת לך כסף וזהב. ועשית לראשיהם עמרות (כ"י הלוי, זוכשי פוכה). אכן בסודך לא העמדתגי לדכוק בהודך עשרות ענדתני (כחב"ע, חת ספלי מלח). - ב) זר של בגין לקשוט!): העטרות והפתוחים מביאים את הטומאה בפותח מפח (אהלי יד א). ושרשות של זחב היו קבועות

1) [כך רכ המפרשים, ורה"ג פרש, וז"ל: בנין למעלה מן החלון ויש בו חורין עגולים כמין עמרות, ע"כ, וכן כערוך: ועי המאמר הכא.]

בתקרת האולם שכתם פרחי כהונה עולים ורואים אח העטרות שבחלונותי) (מדויג ס). - וזר על כלי: עשה לה (לשקת) עמרה של פים והלכו המים לשם פסולין (פרס ה ז).--וגדר עגל: עשר נטיעות מפוזרוח בתוך בית סאה וכו' היו עשויות שורה ומוקפות עטרה אין חורשין להם אלא לצדדין (סניעי או).--ג) ראש גיד הזכרות: אלו הן ציצין המעכבין את המילה כשר החופה את רוב העשרה ואינו אוכל בתרומה (שנח יע ו). אילו הן ציצין המעכבין את המילה רי אבינא בשם רי ירמיי בחופה רוב גובהה של עמרה (ירושי שס יט ו). וכרות שפכה כל שנכרת הגיד ואם נשתייר ם העשרה אפילו כחום השערה כשר (ינמי ה ג). איזו היא הערייה וכו' עד שתכנס העטרה (כי יוסנן, שס ירוש׳ ו ל). - ובסהמ"א: וסוד הפריעה שאמרנו שהוא סוד גלוי העשרה הוא שמתגלים החסדים מכח מתוק (ר"ג בר"י חלחון, עה"מ, עולי הבריחי יז, קעה.). - ד) החקף שמסכיב לעקץ הדד שבאשה: אלו הן סימני בגרות ובו' די יופי אומר משתקיף העטרה (כדה מג). ---זהכשר מעל הערוה: או משתשקיף עפרת האשה היא הבשר התפוח שלמעלה מהערוה לעומת הכרם (הקנה, בדיקת איילנית, לו:).

עמרת2), פ"נ,—כמו עשרה: ויקת את עשרת מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד (ש"ב יב ל). הוי עטרת גאות שכורי אפרים ובו' אשר על ראש גיא שמנים (ישעי כח ח). אמר למלך ולגבירה השפילו שכת כי ירד מראשתיכם עטרת תפארתכם (ירמ' יג יס). ואתן נום על אפך ועגילים על אזגיך ועטרת תפארת בראשך (יחוקי יו (בי). ויחנו צמידים אל ידיהן ועשרת תפארת על ראשיהן (שם כג מג). ייי בעוך ישמה מלך וכו' תשית לראשו עשרות פו (מהלי כא ב-ד). ומרדבי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן (חֹפתי ס יה).--ובהשאלה, כבוד ותפארה: ביום ההוא יהיה יו' צבאות לעטרת צבי ולצפירת תפארה לשאר עמו (ישטי כס ה). והיית עמרת תפארת ביד ייי וצגוף מלוכה בכף אלהיך (שם 20 ג). תתן (החכמה) לראשך לוית הן עטרת תפארת תמגנך (משלי ד ט). אשת חיל עטרת בעלה וכרקב בעצמותיו מבישה

[[]כך כמדב"מ וכערוך, ובדפוי חסר.]

^{2) [}נראה שהוא הנסמך מן עמרה, אכל כסחמ"א השתמשו בו גם בנפרד.]

(שם יב ד). עמרת חבמים עשרם (שם יד כד). עמרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא (עס יו לח). עמרת זקנים כני בנים ותפארת כנים אכותם (שם יו ו). ככודי מעלי הפשים ויסר עטרת ראשי (חיוב יע ע). שבת משוש לכנו נהפך לאכל מחולנו נפלה עמרת ראשנו (חיכי ה יה-יו). - ואמר כן סירא: עמרת פו מעיל מצנפת ציץ [הרות הות]ם קדש (צ"ק גניי מה יב).---ובהשאלה: סביב לו עטרת בנים בשתילי ארזים בלבנון (שם ניצ). -- ובתלמוי: משמת רי אלעזר בן עזריה במלה עשרת חכמים שעשרת חכמים עשרם (מוספתי סועי יד ג). -- ובסהמ"א: וכמו שאמר הקיסר אוקטאביאנו כאשר הכיאו עשרת מלכות להמליכו ברומה לקח העפרת בידו ואמר עטרת עטרת אלו ידע האדם העמל והכאב אשר תחתיך אעפ"י שימצאך כחוץ מושלכת ארצה לא יקהך בידיו (כ״י אברבאול, שופטי ט, משל יוחס). - ואמר הפישן: ובימה מהם אינה נספרת והיא למלה זנב ולשור עמרת (כ"ל הקליכ, מחזי ליטלי ל, יב.). שער הסגור בסחרת חמעיד שער העין בעמרת תעיד (יוסף לכן לביסור, שינר החיחון, שער השיר 13).--*ובנין עגל שעל הבירה, בעין זר: עמרת כירה מהורה (כלים הג).

יעבריאל, שם מלאך: לצד צפון שנים אחריי ושמי פתחיאל ע מרי א ל וכל אי וא' ממונה על י"ב אלף ממונים אחרים (רמ"ק, פרוס רמונים כג ל). ונקרא ע מרי א ל על שם העמרה הגדולה שהיא כדמיון הוהב הנמשל למדת הדין (כ"מ סכן נצות הקדם עו).

ליבר (, ס"ז, — מין שרף של עץ כעין שמן שריחו רע ומשמש למאור: אין מדליקין בעטרן 1) מפני כבוד השבת (כי ישמעטל, סנס נ נ). פלפלת כל שהוא ועטרן 2) כל שהיא מִיני בשמים ומיני מתכות כל שהן (טסטו). מדליקין בשמן דגים ובעיטרן (חוספס' שס נ ז'). הלא אין דרכן של ערביים להיות נושאים אלא עורות ריח רע ועיטרן (כ' טרפון, שס נכס' ז'ד). — ובמהמ"א: שלשה מיפין של פסולת זפת והוא העיטרן (בכוך ערך כפר).

עמישה. *עמש. עמישה. *עמש.

: niesen; éternuer; to sneeze אורר, סייע, — זורר, עלטשי, העוטש בתפילתו סימן רע לו (כי חלפתח בן שחול, ירום' צרכ' ג ה). עד ימי יעקב היה אדם עומש ומת תדע לך שכך הוא אדם עומש והוא אומר לו חיים מובים (ילמזכו, ויהי,כי זקן ילחק, ערוך ערך עטש). מיום שנבראו שמים וארץ לא היָה אדם חולה אא״כ הי׳ בא בדרך או בשוק היה עו מש והי' נשמתו יוצאת מנחיריו (פדכ"ל כב). מיד היה קצפיאל השר דורך קשתו ועמש ומכיא לך רוח סערה וכו' (סיכל' כנחי יע). -וכסהמ"א: אמר לה אכיך גור עלי שאעטוש אלף עמושים לפניו (חלפה ביתה דבן סיכה). אמרה לר אל תראג כזה אני אלך במקומך ואע מוש לפניר אלף עטושים בשבילך ובשבילי (שס). ביום השלישי לקחה לאביה ואמר לה לכי עטשי לאביך אלפים עטושים באה לפניו ולא יכולה לעטוש אפילו פעם אחת (מס). אבל עמשה פעם אחת וראתה ופהקה פעם אחת וראתה וחששה פעם אחת בפי כריסה פעם אחת וראתה לא קבעה לה וסת שאין מקרי' אלו קובעין זסת כל אחר לחברו (כשנ"ח, סוכת הנית, ניה הנשים ג).

שפעי, *עפש, ניני מעפש, —כמו קל: ואלו הן הוסתות מפהקת ומעטשת וחוששת בפי כריסה ובו' (ניה עיק). אני ראיתי את רבי מפהק ומעטש ונותן ידין על פיו אבל לא רוקק (כי סנינל, יכוש' נככ' ניק). —ובסהמ"א, מעפש, שם של רפואה המביאה לידי עפוש: ומי שיעשו לו המעטשים ולא יתעשש לא תקוד בריאותו כלל (קלנון ניק ניק). המעטשים הקלים הם אופי אם יורה בענפי באדרוג (ססי).

-הספי, *התעמש, נתעמש, --כמה קל: עוים היו לכיה אכא בהרי מכייר וחי: מתעמשות מריח פטום הקטרה (כי אלעזכ כן זגלאי, חמיד ג ס). אני ראיתי את רבי שגיהק ופיהק וגתעמש ורק וממשמש בכגדו (כי סיימל כרכ" כד.). המתעמש בתפלתו סימן רע לו (שס כד:). עיך אחר יש בכרכי הים וחנון שמו ומביאין קיסם ומניחיך

פסולתא דויפתא, ופרש (שנת כ:) פסולתא דויפתא, ופרש רש"י, וויל: לאחר שיוצא הופת מן העץ וב ממנו על ירי האור פסולת צלול כשמן והוא עימרן, ע"כ.]

פרש הרמב"ם, וו"ל: עמרן ידוע וכלשון (2 [.(Aram. Fremdw. 150; 291) ייַרבי קטראן, ועי' פרינקלי

^{1) [}כך בסורית בשמות כמו עמְשָא, עומשא. ובערבי עַמְשׂ גּ), ובכוש' עַמָּס, וגם בגיבים החדשים של כוש'.]

a عطس

לה בחוממה כדי שתתעמש ויפלו דרני ראשה (כנ סוכל, שנס נד:). היתה (הסומה) מלובנת עושין אותה שחורה מאדמת עושין אותה ירוקה וכרח פיה ותפח צוארה תהא כשרה נישל תהא זכה תהא מתעמשת תהא מתרפקת איברים (מי"ר נמדי נו). לפיכך חייב אדם להודות כשמתעמש שנהפך: מן מות לחיים (ילקי חיוב מתכו). -- ובסהמ"א: לא היו אומרים למתעמש מרפא מפני בימול בית המדרש (ערוך ערך רשל). מרפא לאדם המתעמש שרגילים לומר אסותא (רט"י, צרכי נג.). עיי מרפא. לאחר ימים אמר לו המלך יש לי בת אחת ומתעמשת ככל שעה אלף עימושים רפא אותה (מלפה ניתה דגן פירה).—ובמשמ' "עמש מלממה, נפח נפיחה: עד מקום שמתעמש ואין קולו נשמע (כ' מנסום, יכוש! ב"ב ה ל). היה עומד בתפלה ונתעמש ממהין עד שיכלה הרוח וחוור ומתפלל (נרכ' כד:).--אחורי הגדר נפנה מיד ובכקעה כל זמן שמתעמש ואין חבירו שומע (עולה, עם קנ.).-ובסהמ"א: אעפ"י שרואה את גופו ושומעו מתעמש עימוש של ממה לית לן בה דבשרה לא המריחוהו יותר (הלצוש חושה, ג ס).

סספעי, "הַעְּמִישׁ, — עשה שיעמוש, שיתעמש: אשה הנהוגה להפיל שים בנחירנה אשר יעמישנה וצווה לה שתסתים את פיה ונחירה לעצור בעימוש (מסף). זוֹה בענין הרופא שיתן ביד החולה תפוח מרקחת מעשה רוקח לפקחו בעצם רוחניותו או לה ע מישו שיוהירנו שלא יאכל ממנו פן יוקנו כי לא נעשה לאכילה (כ״י מבכמכל, פי׳ ססוכה, בכלטי, ד״ה ויעע י״ ללהים גן בעדן). אעפ״י שהעימוש בא בלי חולי ע״י שימת דברים המעפישים בחומם (כ״י לכלון, אולי ע״י שימת דברים המעפישים בחומם (כ״י לכלון, ע״י דברים המעמישים זאם בכל אלה לא ישקום ע״י דברים המעמישים זאם בכל אלה לא ישקום צריך להקוה (מוביה כץ, מעעה מוביה, בים מדם ה ל).

—סומי, "עוֹמַשׁ, יְעוֹמַשׁ, כמו הַתפּ': וחשבו קצתם כי אם יעוֹמַשׁ בשבעה עלים אזוב ושבעה גרגרים חרדל וכו' וממה שיעוֹמשׁ בו לוה ויממם וכו' וממה שחשבו אנשים שהוא חזק התועלת מזה שיוקח מחימת עלי אל גנאת שהוא איבולה נמחט כלי מים ניעוֹם שבתרים שלש מפות (קלמון ג ל צ יצ). תרופתו הרקת הבלגם בחוקן וכו' והתחבושות המתיכות ואה"ב יעוֹמשׁ באלק ודם וכו' (כרצוכי, לו"ם ג ג, כ"י ציפ"ת מכמר).

ע"ו, -כים ז על ידי, על ידי, עין יעקב.

ערין, שיו, מיר קיים, עיין, -ערמת עפר ואבנים שנשארים מחרבן עיר, בית וכדוםי, décombres, מחרבן עיר, בית raine; heap of rains: ושמתי שמרון לעי השדה לממעי ברם והגרתי לגי אבניה ויסדיה אגלה (מיכ' לו ז). לבן בנללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיין 2) תהיה (בס ג יב). אלהים כאו נוים בנחלתך ממאו את היכל קדשך שמו את ירושלם לעיים נתנו את נכלת עכדיך מאכל לעוף השמים (מהלי פע ל-ב). אך לא פעי 3) ישלח יד אם בפידו להן שוע (חיוב ל כד). - ואמר הפימן: אפריון לעיי השרה מהר לשכלל יסודי ציון במשפש תפרה (אל אמנה, כלים' מר"ה). אבן הראשה לעיים ולחרישה ונוחלי מורשה מנוד ראש בלאמים (אבן הכחשה, קליח' עשר בעבת).--ואמר המשורר: יתנו שוכני עי כם זמירים ורנה יפצחו ציים ואיים (לעצ"ע, המרשים י מו-מז). -- וכנוי לקבר: ואיך אשקם וילד שעשועי זכריה צבי כל עולליכם בעי ישן שנת עולם ולבי לפרודו כמו על גחליכם (רי חליעזר בן יעקב הבבלי, ,Babyl. Geon, פחכנסקי 77). – ובהשאלה שריד: ובעצתם אסף מוראם מעיי המחנה הגדולה כל איש שמן וכל איש חיל כשלשים והמשה אלף איש מכל לשונות עמי איראפא (רמחיב, הלרפתי ברוק", 115).

עובי), ממנו, עיב, דעיוב.

יניב פיי, עמי יעיב עב את הדבר, את העם: איבה יעיב לב באפו יי את בת ציון השליך משמים ארץ תפארת ישראל ולא זבר הדם רגליו ביום אפו (חיכ׳ ב מ).

ו) [במקום עוי מן עוה.]

⁽כו יהַ): עיים. (בירם׳ (כו

³⁾ מסתבר כי צריך לקרא: פעיי שלח, כמשמי נוכח. — 4) [קרוב לעוב, עכב, עכה. בעוב' ע'יב ג), נובת. – 4) [קרוב לעוב, עכב, עכה.

לכמד"ר איכ' פרשו מלשון עב: את מסיפן ומעכירם כעבים, ע"כ. וגם חיב פיב (כאב) בחלוף "ל לת' ולכ'. רש"י פרש יאפיל, וראב"ע: יחשיך, והוא מוסיף: והנכון יגביה עד עב, ע"כ. ורד"ק (נטרטי) מביא את שני הפרושים ומסיים: והראשון גכון. ברם (Stad. 28 מתכרו עם השרש יעב בהשם תועבה, ועם הערב' עאפ d), שקץ ותעב, בחלוף ב־פ.]

a غيب (b) عاف

— פְּפֹפּ׳, "הַּעִיבֹ, החשיף, ואמר המשורר: והחקדרו ברים
הבכות זמתחום הלבכות עבות זכות כלי אכובות יפעה
אודי מעיבות זשפעת גילי מדיבות (כ"י חריזי,
החכמונ' עז).

עוד, "עיד, "עיד,

לנידי), מ"ר, עידים, —חג ומועד של עובדי אלילים, "דידים") של Fost; jour de fête; festival יוברי בובבים שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהם עיברי בובבים שלשה ימים אסור לפני עידיהן אסור (מיקפתי שס). ועי איד.

יעיד, קל לא נמצא.

במ", "עיד, מעיר, – קכע חג ומועד: והוא מעבר השגים והמוריש מעייד והוא פושט השנים (לקו"ק כפפס' 92).

"עליך, עית, ש"כ, --כמו עי, ואמר המקונן: ראה גורל אוית הושם לרועים לעית ולקאת מדבר הייתי דמוית (חיכה תפלרמי, קיכי).

שַׁנָרְהָּ⁶), קל לא נמצא.

- פעי, "עיָה, - עשה לְעִי, החרוב: כפיר מושלו משיה משנים חלקו מציח בכוש עוינים ולעיה ולדן אמר דן גור אריה (לתכת רכן לעכוכה, תמז' לוִעל' צ, קפע.).

יניים מייז, שמיים מן עיב: ולפני קונו רוחו ונפשו נשפכת זכות ענושים לחיוב לעיוב מהפכת (כי חליה כר שמעיה, חרכן וקלרן, קלים' ג עייה).

עיוה"כ,--ר"מ: ערב יום הכפורים.

עיו"מ,-רית: ערב יום מוב.

עין"כ, -כיים: ערב יום כפור.

*עלין ש"ז. - שה"פ מן עין, - א) עיון תפלה, כונה בתפלה: ששה דברים אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה זהקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן הבנסת אורחין וביקור חולים ועיון תפלה והשכמת בית המדרש ובי' (כ' לסי למכ כ' יוסכן, סנת קכו.). שלשה דברים

מוכירי׳ עונותיו של אדם ואלו הן קיר נטוי ועיון תפלה 1) ומומר דין על חבירו לשמים (רו ילחק, פרכי כה.). שלש עבירות אין אדם גיצול מהן בכל יום הרהור עבידה ועיון. תפלה ולשון הרע (ר׳ עוורס א"ר, ב"ב קסד:). -- ומצוי מאד בסהמ"א: ועיין לנפשך עיון שיאות לכמוך ויהיה שקול עם שכלך (כ"י ח"ת. סו״ה, התשובה י). והוי יודע כי המלות תהיינה בלשון כקליפה והעיון במלות כלב והתפלה כגוף וכו' (שם משבון הנפש ג). וכן נמי אם ישבו בית דין והוצרך להם לעיין ולאחר תדבר בין מפני. מירוף השעה בין מפני עיון הדין לעיין בדבר כותכין שמר שימוש על כך (ר"י ברללוני, ספי השערות 91). אין עומדין להתפלל לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש וכו' אלא מתוך דברי תורח שאין בח ביון כגון הלכות פסוקות (רמנ"ם, השלה ד יה). מי שיריצו צעריו יחסר עיונו (כ"י חליזי, מוסלי השלוסשים אי). ולא תקרא אותו קריאת העברה וקצור אלא קריאה השלמה ועיון אמתי (פי' המשני לרמצ"ם, חגיי ג). ואפילו בדברים פשושים מן עומק העיון נקלים (מנהם גינלי הקרחי, לקו"ק. נקפהי 28). בשם אשר מעשיו לו עדים נתחיל ענין המוערים והעיון בתחלה בענין הפסח (כ"ל הקראי, ג"ע, ענין הפסח, הקדמי, לו:.). בקל לבסיל עשות ומה שאינו עושה מחשבתו בעיון ומיתון רק העולה על רוחו בפעם הראשונה עושה (כ"י גן נחמיחם, משלי י כג). איש אחד יפליג בעיונו מתבודד ויסירו המצנפת מעל ראשו והוא לא ירגיש בהסרתו אכל תמיד ישב בהתבודדותו (ר"י לברבליל, מ"ב ב יב). - עיון בחפר, קריאה בספר: וגם לא ליודעים תן רצה לומר על חוש הראות שלא תהיה דעה כי אם בהארכת עייון בספרים והתמדת הלמוד והגירסא בהם (כ"י ל"מ, סקוי מדוי הנפי לַרשבייג יא). וכן הדין בלילי פסחים שחל להיות בשבת וצריך לו לומר הגדה על השלחן אם הוא יחידי אסור לקרות כספר ולא יועיל בעיוני אשתו עמו אם אינה יודעת לקרות בספר אכל עיוני ראשי הדברים שיודע לגמור בחוץ מותר (כי לזקים ברי חברהם הרופח, שבלי הלקט, שבת פד). ובן אחר שיתחיל

ולפי וה צריך לנקד עִיד, (בערכ' עִיד אין ולפי וה צריך לנקד עִיד, אולם מהשנוי איד כרור שכמאו אותו כצירה.

⁽מס ל ג) [שְנוּ לאידיהם, עי' כגמר' (פ"ז ג.) וירוש' (מס ל ג).

[[]פעל שנגור מן השם עי.]

عبد (a

^{1) [}שמחשב דעתו אכוין דעתי בתפילתי כדי שיעשו לי רצוני והיינו שדומה כמו מנסה לבוראו (ערוך עיש לי רצוני והיינו שדומה כמו מנסה לבוראו (ערוך עיש כגמייה) ור"ח (כייס עו:): המעיין בתפלה שתתקבל ותבוא שאלתו ומומך בצדקתו, ע"ב. ועי"ש גם רש"י ותומפי, רשב"ם ותומפי (צ"ג קמר:).]

ועתה אתה המעיין עמוד והתכונן נפלאות אל ושים לבך לוה העיון הנככד הדק העמוק האמתי (כ״י מבן לטיף, שעהיים כד, סשחר ב, 101). וכבר עיין זולתי בזה הפסוק עיון נאות (העחירי, פיי משלי יח יג). והמבער יכחיש התחלות התכוני והנחותיו מצד העיון המבעי (ריי חלבו, העקר' ד ב). או שמא השיאך העיון הפילוסופי להפוך קערה על פניה (כ' יהושע חלוכקי. נוסס כסנ, ד"ס מה). והיה כל חכם מהם כותב האמת ההוא בשם היהודי והיה משכהו על עיונו הדק (שו"ת בדבר למוד התכמות, שם עא). ומי שיפליג עיובו כדברי אבן רשד ירגיש בלבולו בשאלה הואת (כ"י חברבחיל, שמים חדשים, עיון ג). אמרות מהורות מזוקקות שבעתים בעליל האמת ובהתמרת העיון האמתי והפלגת החקירה (כ"י מפיסח, מנס' קנחי 2). כי התורה הקדושה לא תתלה החיים הנצחיים בעיון המושכלות כי אם כלמוד התורה ועשיית המצות (פס 72). ---תחלת העיון: והסתכל איך אלו הענינים המופלאים האמתיים אשר אליהם הגיע עיון המעולים שבפילוסופים מפוזרים כמדרשות כשיעיין כהם האיש החכם שאינו־ מודה על האמת בתחלת העיון ישחק מהם למה שיראהו בפשומיהם מההבדל מאמתת המציאות (כ״ש ח"ח, מו"נ א ע). עוד אמר דברי חכמים - כדרבונות: ובמסמרות נפועים וגומר ר"ל אל יעלה על 'לב אדם שרברי ספרים אלה הם לממה ממעלת דברי חכמי התורה הנאמרים בדרך קכלה כמו שיראה בתחלת על ון (כשי בכ' אנטולי, מלמד החלמידים, הקדמי, ב.). על כן העריםה תורה ונתנה רשות: להכשיח למהחיל העיון בשכר שהוא כמפה לים אצל העתיד לבא והוא שקול בעיניו יותר מהשכר והערון הגדול הכא בסוף (רשי אנשי, בעלי, חבמי העיון ב ואיגר לבדך על זה כי אם רבים מאנשי העיון בגלילנו זה (כלב"ד, למו"ר 2). וכבר הגיע המאמר באנשים מכעלי העיון באמרם כי תאריו יתעלה אינם עצמו ולא דבר יוצא מעצמו (כ״ש ח״ם, מנ״כ: *ל כל). א"כ אשר השיגו משה רכינו ע"ה ושלמה הוא: אשר ישיג האיש האחר מקצת דורשי החכמה ווה: אי אפשר בו תוספת אכל מן המפורסם אצל בעלוי התורה וגם אצל בעלי עיון הפילוסופי כי היתרון בזה הרבה (שם כש). ולפי שחכמי העיון חולקים על זה ומבקשים מדרך השינוי והרבוי הנמשכים לידיעת הפרמים אמר כמתרץ קושייתם זה הפסיק (כ"י בכי

ללמוד עמו גמרא יקבע לו עכ"פ יו' א' בכל שכוע למקרא באופן שלא ימוש המקרא עד שיגיע לכלל [ה] עיון מעצמו' (פנקס ועדי הקהלות, סימן שנג, עובים 193). - עיון בתכמה, הסתכלות והתבוגנות עמקה, מלוה יחשכו רבים מאנשי דורנו שהעיון Speculation באלה חכסות הדקות ממה שיויק באמת (רחנ"ד, חמו"ר 2). אמנם כושא העיון הזה הנה מכואר שהוא פילוסופיא מעשית מצד היותה בדת מקובלת ובפילוספיא האמיתית מבוארת במופת (שם 4). זיהיו שבעה ענינים עם המתון על מלאכת העיזן עד השלמתה תצא לנו האמת (כייי פיים, חויד לרסעיונ, בקדמי). והחלק השלישי מחלקי היתוד הוא יחוד הבורא וכלשון אתר שיוכל להביא עליו ראיו' על אמתת מציאותו בדרך העיון מבלי דעת ענין האחד האמת והאחר העובר (סול, מו״ה, סיסוד ב). אמר התבר זה שאתה אומר היא הדת ההקשית המנהגית מכיא אליה העיון ונכנסים כה ספקות רבות (סול, סכוזכי ל ע). ותהיה במדרגת רבי עקיבא ע"ה אשר נכנס בשלום ויצא כשלום בעיונו באלו הענינים האלהיים (כ"ם פ"ס, מו"כ פ לב). מה שתוכל להמציאו מדרך העיון טוב ומה שלא תשיג בו יר העיון השאירה על שרש הקבלה (סמחיכי, פי' משלי, סקדמי). מי שלא הגיעה מררגת עיונו להאמין הכתובים בדרך מסכים אל האמת ומאמין כפשמן וכוי איננו יוצא בזה מכלל בעלי התורה חלילה (כ"י אלבו, העקרי א ב). ולהיות הדבר מצד העיון מסופק הוצרכה התורה לומר בראשית ברא אלהים בי מצר העיון לא נכריע מהחרוש המוחלט על הקדמות (ר"י מפיפל, מכס' קכלי 97). ועל כן צריך לעיין בנמצאים עיון יותר בולל מהעיון המבעי (יש"ע פלקירת, רחשי חכת' 91). -- ובמשמ' חקירה: ווה עיון הק מאד יהבינהו (כ"ש היים, מו"כ ה ס). וכבר יצאנו מענינו מנכבד ועיוננו הרק אל העיון בכפול שגעון יראה בשולו לכל משכיל בעיון (שם סג). לכאר המכון מצד הפשם בעיון מופלא (ר"ל ברי חלים הקרחי, עץ חיים מה). וזה הדעת יצא להם מעיונם הנפסד שהוא עיון גופני (כיי בכי הנטולי, מלמד החלמידים, ז.). חיי בני ומזוני לאו בוכותא תליא מילתא אלא כמולא ווה ודכר אמתי והוא עיון פילוסופי (רש"ע פלקירה, המעלות ששני השרשים האלה רצונו לומר מציאותו והיותו אחד אמנם' יושג בעיון האנושי וכל מה שיניע בן במופת משוש הנבוא בן (רקניה, דברי חפן, עדלתן פי,

אנעולי, מלמד החלמידים, קעע:). וצריך האדם שהוא בעל חכמה ועיון והוא נכרל מהמון בדעתו שתהיה דעתו בכקשת חכמתו גדולה מדעתן כפי יתרונו עליהם (רש"ע פלקירת, ראשי חכמ' 17).—צריך עיון, צ"ע: בפרק כיצד הרגל בגמרא אם נהגית רבי חייא בר אבא נתיישב בדבר פי' ישב ועיין בדבר ולא עמד על בירור אמר עדיין צריך עיון (ערוך ערך שנ). ולעיל אמרי׳ על אביו ואמו קורע לעולם וצי"ע (מוקפי מו"ק כל.). אין אנו חוששין אם יתפרגו הנכרי ולכאורה היה מותר ועוד צ"ע (שס כו.). אמר (גלינום) שהליחות והחום מתחסרים מעת הולד ב״ח עד אחרית הימים וצריך עיון (פרקי משה כה, כח:).--וספק שדורש עיין: זה הכח יש כו עיון אם הוא במצוע הגלגל אם לא (ריים חיים, מוייכ ח עב). יש לי קצת עיון (רי לברהם די בוטן, לחם משנה על הרמב"ם, טוען ונטען ז ה).→ ומ״ר עיונים: מי שיכלה הומן וישים כל מחשבתו לעיונים הארוכים ולשאלות הקשות וענינים לא קרו זלא יקרו לעולם כסבורים שהם מצרף השכל ולטישה אליו והוא באמת איבוד הזמן (כלנ"ד, למו"כ (46). והחוקרים מחכמי ישמעאל שעמדו אחר בטלמיו"ם חקרו בעיוניהם על זה (כ"י הישרחלי, יפוד עולם, כד.). ומחדד רעיונים ומצהיל פנים ומאיר עיוֹנים (כ״י זכחרה, שעשותי ח, דודקון 12). וראיתי שעשיתי בזה ארבעה עיוונים הראשון כביאור דברי הפרק הזה וכוי בעיון השני אוציא מדרך כלל מדברי הפרק הטענות וכוי (כ"י חברבחכל, שמים חדשים, הקדמ"). האנשים אשר הם משתכשים בעיוניהם וכו' האנשים אשר הם מורגלים בשבושים בדעות (ר"י ערמלה, יד לנשלום על משלי בי). וצבא השכל הם עיוניו והקשיו (של הי) (ד"י מוסקאטו, נפולות יהודה לו). ועתה במציאת נבראי ובורא ית"ש הרי לנו בכאן ב' העיונים עיון בנבראים והעיון בבורא ית"ש (כמס"ל, סוקר ומקצל 51). זאלו העיונים נקראים מטעם זה כשם עיונים חיצונים כעכור שאין עיונם הכרחי אל תוכיות המעשה זקיום המצות (כי ישכחל זחמושן, כלח ישכחל, הקדמ'). --וצקמי: להיות מצות התורה הם הנותנות שלמות אחרון אל הנשמה המשכלת ולא עיוני החכמות המחקריות (כדי מפיסח, מכחי קכחי 72). וכן הוא עיוני היהודים היום כמו שראיתי בישיבתם אשר שאלתי מהם מסקנת הדברים ואין גם אחד שידע להשיב (כ״ע לכן ויכגל, שבט יסודה פור). - ואמר המליץ: מה מובו אהליה כי

תכתר מסתר העבודה והמדע כי תאהב זהכ הפרישות והעיון (רי ידעיה הבדרשי, בחיכת עולם טו). רעיוניו מכל עיון לא ילאו קטן 'וגדול שם הוא (כ"י פרנטים, מחק ססתים 104). אשר יפרוץ בעיונו הלא הוא כמו אכן כעמקי ים צלולה וישתכש ולא ידע להשיב לבד קול אך והברה צלולה (כ"מ אבן סביב, דרכי נעם עו.). -ב) "הכטה בעין: והעיוך העומד מכלי עפעוף ותנועה רע (קחנון ד ב חלג).--ג) כמו עצם אצל הפילוסופים: האדם נכלל כשער העיון כי הוא עין האדם והיודע ובשער הספירה () כי הוא נברא מחלקים מקובצים (רמב"ע, ערוגי הנשם, ליון ב, 119). - ד) מעשה רקמה וחשבץ בתבנית עינים: ועשית משבצות והב וכתנת תשבץ הכל רקמה ועיון²) רצוני לומר עינים עינים כמלאכת בגדי המשי כי אחוני השבץ תפשני העיון 3) רצוני לומר [ההקפה] שהקיפוהו אנשי המלחמה וסבכוהו ולא יוכל להנצל מהם (כ"י ח"ח, השכשי לריב"ג, שנן). ועו׳ עון ד), ביעינהי

יעלקבר, מייז, כקי עיונית, מייר עיונים, עיוניים, עיוניות, של העיון, מסגלת העיון, תוריי, מה שאינו speculativ, theoretisch; spéculatif, théorique; מעשיי, speculative, theoretical : והאנןשיות הם אשר בהם יובדל מין האדם ככחות עיוניות ומעשיות תייחדוהו (כחב"ד, חמו"כ 23). וכבר קיימנו לך שכל הכחות הם עובדים למתעורר והמתעורר יעבוד לזה הכח הדבר והעיוני כמה שיחבב אליו דברים וימאים אליו דברים (שם 33). אכל מה שאמרתי לך הוא שורש אמונתם כי תכלית ההצלחה לאדם איננה כי אם המדע העיוני (כ"י ל"ם, הכוזכי דיט). וקיום התחלות החכמות העיוניות מהמוסריות והמכעיות מן הדבריות (שם הינ). והנפש המדברת כשהיא מקבילה אל החכמות נקראת פעולתה שכל עיוני (פס). חשכל האנושי יחלק לשכל מעשי ולשכל עיוני וחשכל המעשי הוא אשר כו יכחר האדם המוב מן חרע (סול, כוס סן ג). הלא תראה בהחלש הכחות הגופניו׳ לעת הוקנה שיגבר וה הכח העיוני ויתחוק בארם והוא קצת ראיה שלא יכלה בכלות הנוף (פס). כל

וֹ) [הכמות.]

^{[.(2} בערב׳ תעיין (2

[[]מערב׳ אלעיאן 6).] (3

ه) تعيين (b) العيان

חכמה אמתית ר"ל עיונית היא יראת יו' (שס). מין המקובלות נופל ג"ב בדברים המעשיים כמו שנופל בדברים העיונים (שסו), והשם מלאכה אצל הקודמים שם משתת יפילוהו על כל חכמה עיונית ויפילוהו גם. בן על כל המעשים המלאכתים (מלות הגיון יד). ויקראו כל חכמה מחכמת הפילוסיפיא מלאכה עיונית (פס). זיפול אצלם השם הוה (פילוסופיא) על שתי חכמות יקראו אחת מב' החכמות הפילוסופיא העיוגית מהחכמה האחרת הפילומופיא המעשית (סס). ואלו הן המלאכות העיוניות כחכמת המכע ווולת זה מהחכמות (כל מלחכת הסגיון, המופת, מה.). גדלה מעלתך בעיני לרוב זריזותך על הדרישה ולמה שראיתי בשיריך בחוזק התשוקה לדברים העיוניים (כ"ס ח"ח, מו"כ, פתיי, ג.). יחלשו תשוקותיו העיוניות וישתקעו (פס ח, לד). ואלו הפעולות מהן מעשי ומהן עיוני המעשי ממנו מלאכות מחשבות וממנו מחשבי והעיוגי אשר בו ידע האדם הנמצאות שאינו משתנות כפי מה שהן עליו והם אשר יקראו חכמה מתם (הוח, שמכה פרקים בהרתב"ם ה). וחכמת הנגון נחלקת לשני חלקים האחד חכמת הנגון המעשית והשני חכמת הנגון העיונית (כש"ע פלקיכה, לחשי חכמ' 46). והמון העם הם האנשים אשר יספיקם בריעותיהם העיוניות מה שיחיים אותו תחילה המחשבה המשותפת לכל (פס 69). מלבד מה שהקדמנו מוכרון הראויות העיוניות הנקיות מן הזיוף המכריעות אמונת החדוש על הדעות הנמשכות אחר הקרמות (כ"י חבן לעיף, השחר ב, שעה"ש ג ב, 132). שרש מציאות הים ועיקר הויתו היא סתר עליון תורני חלוי באילן גבוה געלם מעיני כל בעלי המחקר העיוני לסול, כב פעלים ז, ד.). ההפרש העיובי שבין יש למצוי יש בו עיון דק (שם מד, יד:).. או לחוק בחם הפנות העיוניות או להחליש ולבמל דעתיהם במה שהורגלו לחלוק עמנו בפנות התוריות (המחירי, פיי משלי, ההדמי). ראיתי לחבר דברים מועילים למשכילים החושדים חמיד לשכלם מאמינים שיש שם חשגה שהיא למעלה מן השגה העיובית (כי דוד בר יום טוב בין בילח, יקודות המשכיל, הקדמ', ד"ח נו). אמנם במעשים העיונים אשר ישמח בהם השכל לא יתערב כהם כח מו הכחות הגופניו' לעורו ולחמבו (כ"י ערמחה, יד הנשלום על משלי יד, ד"ה לב יודע). ההצעות העיוגיות והמעשיות (מס כב, דיה חמר עלל). בי על שני מיני הלמודים ידבר העיוני אשר היא מכונה אל האכ והמעשי אשר היא

המכונה אל האם (שם כג, ד"ה כלל ז). ראיתי לוזורישד בזה שני דרושים עיוניים כפי מה שכיארום חכמי הפילוסופים (כ"י מנכנמנל, נכמש' מ). ואחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת הנה אנכי בא אליך בעב עיוני לבמל דעת אריסמו (הוח, שמים חדשים, עיון ב). ואין ענין כניסת הפרדס כמו שחשב רי ידעיה ז"ל וכאשר יראו אחרים זולתו שירצו כזה פרד(ת) [ס] החכמות והשגת הדעות העיוניות (כ"י מפיסח, מנח' קנחו' 101). אף גם זאת בכל דור ודור הוא קיים כל משפט צדקו ביושר לכב הסברא העיונית השכלית שלא ננעלו שערי העיון בפני הדופקים על דלתותיו (כ"י מוסקמעו, נפולי יהודה ד), וההולד בחקירה העיונית הולך בלי משען ומשענה וכי הוא כהולך בחצי הלילה במדבר יחידי במקום חשך ענן וערפל (פס עוב, מו"כ, פחים'). אמנם עוד אחת אני שואל וכו' שאם ימצא בחבורי זה או בספר השני במלאכת הרפואה עיונית ומעשיית איזו שגיאה בלשון או בדקדוק שיבערנה ויתקננה זידינני לכף זכות (עוכים כ"ץ, מעשה טוניה, הקדמי, 26). והנה זכינו לספר רפואות תעלה אשר כוננו ידיך ושם אתנו כלשון עברי דרכים לדעת בקלות כל הרפואה העיונית (כי זכה, כפבי, ספ' אילם לישר מקנדיה, יז).-ואדם עיונו, שאינו מעשיי, שעוסק בחכמה עיונית: אל תחשוב שבעבור שוברתי תולדות יפת ותולדות חם ולא נזכרו עדינה תולדות שם שלא היו לו בנים ושלהיות אלהי ועיוגי תמיד לא נזדווג לאשה אין הדבר בן (כ״י לצרגלול, פי׳ סתורס, נס, ד"ה צני יפת). הודיעני גא את דרכיך ומדרגתך אם אתה עיוני במוחלם או מדיני (פוס, נפלן סבות ו, ד"ה שהנה כי יופי בן קפתח).

ציין לור, ש"ז, שה"ם מן עיף, -- במן עיפות, יגיעה, - "עירך, שיז, שה"ם מו עיף, -- במן עיפות, יגיעה, יוף לשון עיוף ואיכא דאמרי ולא נתבייש לשון ויתעלף (הנע"ה, הול) ג:).-- ואמר הפיטן: יה הכם רגל ייהופי יום נפש עיופי יהי רצון שלא איענש במוספי יהיו לר' א' פי (כ"ל מקליה, 119 שלא איענש במוספי יהיו לר' א' פי (כ"ל מקליה, 119 שוקקות אסמי שבע להשקות ישקני מנשיקות עיוף שוקקות אסמי שבע להשקות ישקני מנשיקות (לול, יול' לו פסס). רבה שהים ודאים להברות להתן בירה רמש ובהמה וחייתו ארץ קרא בלא עיוף ויגיעה כל מנוברא ברה בלא מעצד ובשיל בי אם באמירה (כ' הנברא ברה בלא מעצד ובשיל בי אם באמירה (כ' מסור מות למתכים למתכים, 1895, 34, ניום למתכים, 1895, 34,

י טו"ה - כ"ת: על ידי וה.

ערט (ז), אועים (ז), אועים (ז), ביעים.

ייער מייז, עים, סמי עים, מ״ר "עיטים, סמי עיטי, → Raubvogel; oiseau de שם עוף שוכן בהרים, proie; bird of prey וירד העים על הפגרים וישב אותם אברם (ברחשי יה יה). יעובו יחד לעים הרים ולבהמת הארץ וקץ עליו העים וכל בהמת הארץ עליו תחרף (ישמ' ים וֹגָ העים צבוע נחלתי לי העים סביב עליה (ירמ' יצ ט). על הרוַ ישראל תפול אתה וכל אגפיך ועמים אשר אתך לעים צפור כל כנף וחית השדה נתתיך לאכלה (יחוקי לט ד). נתיב לא ידעו עים ולא שופתו עין איה (חיוב כח ז). -ובמדר': כצאת השמש היה אברהם יושב ומניף עליהם (על הכתרים) בסודרו כדי שלא ימשול כהם העיש עד שבא הערב (פדר"ח כס).-ובסהמ"א: לנשר הממהר כעים לעוף מארץ מרחקים וכן מצאנו במקרא המלכי' נמשלו בעים ובעוף (דונט, תטוצ' עם הכרעי ר"ת 31). אמרתי אלך אל מצרים ולא התמהמהתי ויצאו עלינו לסטים מורפים וחומפים בעימים (ד"ה יהודי מלרים וח"י 3, מן 39). כי עין הי נכחך לנשב ממך עימי המבע העומרים על פגרך (רש"ם, ארצע כוסות, כוס ציד ה' ב). עים הרים וכו' מראה הזכר הוא שחור (הזכרמונין, מוה"ע, העוף 53). וביום מועד יקשרו עים אחד עים אחד כגב כל שור אחרי דקרוהו מעט לראשונה כרומח ואמר המשורר: ועמה שת עים ועוף הוא →.(55 05) העים ולא ידע שים וגשלך בנהרים (דונט, מטוי עם הכרשי ר"ח, 31). כמקום לא ידעו עים שפים ואף רגל בני איש לא רמסו (רסכ"ג, נחר מהחלי). יערב מענה גרונה ויחריש קול זמירם לפים עלי ציץ ועימים (רמב"ע, התרטים ב פו). אשר מתקו לשון ימים יצפצף בגן כופר כמו תורים ועמים בשניו צוף אמונה לישרים ובהם לעגת זדים ושטים (הוח, דיוחן קד). ולשוך אשר הוטל והועד וכעים יצפצף לכאר מחקרי לב וחידותיו (דחב"ע, בשם חל חשר חמר, כהנח ח, 198).

ב.*עַלָּבּ, עִיים, שיז, — ציצית וגדיל שבקצה האריג בי. אין שיז, — ציצית וגדיל שבקצה האריג Franse; frange; fringe

בפשתן מותר עשה שני ראשים לצד אחד אמור. (מוספס׳ כלחי ה כ).

אינים 1), פישע, יַעָשׁ, -- עָשׁ בפּלוני התנהג אתו בגסות.
דבר לו קשות: ולאביגיל אשת נכל הגיד נער אחד
מהנערים לאמר הנה שלח דוד מלאכים מהמדבר
לבקש את אדנינו וְיִצְשׁ בהם והאנשים טבים לנו
מאד (ש״ל כה יד-ים).

הסט", "העים, →כמו קל: והאיש רע מעללים העים בגומלהו גתן דפי בדוד גלעב כמלאכהו (שלום הכהן, כיר דוד 132). אז אל נא תעשי 2) בו אל נא תקצפי (יל"ג, אל מאמיכו, משלי יסודה ד ט).

בינים, פ"ע, יעם, תעם, במליצה עם אל השלל, מה

והתנפל על השלל כמו עים 3): ויכו ביום ההוא
בפלשתים ממכמש אילנה ויעף העם מאד ויעם 4) העם
אל השלל ויקחו צאן ובקר ובני בקר וישחטו ארצה
(ש"ח יד לח-לצ). ולמה לא שמעת בקול ייי ותעם אל
השלל (שס יה יש). — ועל לחם, ואמר בן פירא: עין
רע עין תעים על לחם ומאומה אין על שלחנו
(צ"ם גכי' ידי). אכול כאיש דבר ששם לפניך ואל
תעם פן תגעל (שס לדיו). — ובסהמ"א: העםלף גרו"ם
עוף קטן עם ועף בלילה ואין לו עינים (חזקוני, על

הספעי, ^דהַעִים, – עשה שיעוף: משליך צרור בצפרים

וכן גרסת מנחת בכורים, וכדפו' עיפו, והגר"א מגיה : כיפה.]

1) בערב' ע"ים a), במשמ' כעס ? [פרשו במדרי מלשון עים: ואפרתינון במלין, הפריח וגרשם בדברים: וכן ריב"ג (נטלטיו), זו"ל: העיף אותם והענין גרשם ודתה אותם במלים, ע"ב. וכן ביתר באור בספר התוספת שלו (Opuscules), וכן דש"י ורד"ק. עי' גם הערה לשרש למעלה, ובפרושו של סגל.)

[צ"ל: תעומי.] (2:

לין (בדי יועים: ,)

(בדי פרש רש"י לנכון, ובא יוד בפתח במר ותחש (איונ לא ה), אולם ריב"ג גורו מן עמה מפני נקוד היוד בפתח במקוד היוד בפתח במקוד היוד בפתח במקוד שי כשרשיו (שלש ענה), ובס' התוספת (דלכנוג שס): ובן רד"ק, ור' ישעיה: נתפורו לכאן ולכאן לשלול שלל, ע"ב, ורלב"ג: סר וסבב לקחת מהשלל, ע"ב, ולוה מסבים גם קיניג (bäde I, 517-8 לקחת מהשלל, ע"ב, ולוה מסבים גם קיניג (bäde I, 517-8 בש"א יה ימ.]

(4 [כד הקרי, והכתיב: ויעש.]

bas (a

ו) [חברוהו עם הערב' עים, עַיַם\$), צָוח, גער, והעוף נקרא כן על שם צעקתו, אבל וה רחוק.]

⁽כנראה הוא כפו פיף במשנה (כלמי ע ע),

لعنف (a

יעט אותם גוער ברעהו מגרש אהבתו (נ"ז ז"ק ככ כ).
- כְּפַע׳, "הּוֹעֵט – כמו מן א.עטה, שהעטו אותו: והדכר
הוה הוא ידוע כי כל חרב יקרה תולט ותוע ט
בשמלה למען יעמוד ברק לטישתה (דונט, חטו׳ עס
הככנ׳ כ"ס ז"). חברכה אחת היא לך אבי למה ידיך
אתה יועט המבלי העט רקמת הכתב אין לוקום
אתה יועט המבלי העט רקמת הכתב אין לוקום
(זון ש"ט צכ"י מכדוטיל, ד"ס כ).

עי"כ, ר"ת: על ידי כן, כך.

"עילו), ש"ז, מ"כ עילים, — עיר, בן החמור, ואמר הפימן: ערודים עם עילים מדו זדו שעולים ענין לא מעלים (חור ישע, יול' 6 פקה).

על רום, ש"ז, — כמו עולם, לעילום: וישם (מנשה) את פסל הסמל אשר עשה בבית האלהים אשר אמר אלהים אשר אמר אלהים אל דויר ואל שלמה בנו בבית הזה ובירושלם אשר בחרתי מכל שבטי ישראל אשים את שמי לעילום 2) (זסי"צ לג ז). — ואמר הפיטן: פקוד המשלמת לרדוף שלומה ולבקש אותו במצות צור עילום עת לאהב ועת לשנא עת מלחמה ועת שלום (ר"י צר כחונן, לזסרי, יו.). תובנו עם כל ישראל חברים לראות בבנין בית עילום וגם כל העם הזה על מקמו יבא בשלום (סס כת). — יקרב אל עילום בימיו שר שלום וירבה השלום למרבה המשרה (ר"י סכיזי, מסכמוני ל). ומנה זה כתיבתי בידי ויד תבלה ומכתבה לעלום וכל דור אחרי יבוא ויקום וזברי בו לחיים גם לשלום (לקריק קיז).

עים, ממנו עים (?).

לים, ש"ז, - עים הרוח, עוו וחוקו: והחרים יי' את לשון ים מצרים וחניף ידו על הנהר בעים 3) רוחו והכהו לשבעה נחלים (יסע' יל יה). - ואמר הפימן:

- [מן הארמ׳, וקרוב לעול.] (1
 - [בכמה כ"י: לעולם.] (2

3) כך בנסחה המסורה, ולא עמדו החכמים על מקור מלה זו ומשמ' כריוק, אך לפי הענין פרשוה במשמ' לוק ועו. וכבר אמרו קצת החדשי, שד"ל ואחרים, כי זה שבוש מהמלה עצם. אך לא מצאגו במקרא המלה עצם שתשמש בענין עו הרוח. גם הנקוד בשוא וקמץ מעיד כי עכ"פ לא היתה כאן המלה עצם, כי אין ספק כדבר כי זה נקוד מקכל, כי אלמלא נקדוה הנקדנים עפ"ז מסברתם הם היו יותר מנקדים עים ולנקוד שוא יומר א שהעין הוא במקום אלף, מן איום זנורא. ורד"ק פרוש שהעין הוא במקום אלף, מן איום זנורא. ורד"ק

מרום קרא למי הום וארבות השמים פתח בעים (כי שמעון בר' ילחק, אמרו לאלהים אדירים, ז פפח). בהיר במי תלחיו מתח כשמלה בעים דיים צו מלגוללה (משישת, קונע' הפיוע' י). - ואמר המליץ: ויצידו הדגים ממצולות ים זוניפו ידיהם על הנהר בעים (עממוי, ממצ' ג). הלא עמה בעים גאוגר תשביה (מס יח). מי הניף ידו על נהרי התעודה בעים רוחו (שם יב). -וכאשר היתה הקרה עוה וקשה הפך ים ליכשה ובי חוק הקור בתחתיות ובעים (ר״מ חלדני, ש״ח נ, יע::). הגיף בעים ידו על ים צרים צללו כעופרת (חליהו בחור, מסרת המסרת, הקדמי). על נחר בעים או במצולות ים נמצאתי מאז נבראתי (משה כיחשי, חגרה יער הלבכון, כ"י בריע' מוז'). ובין כוכבים תשים קנך שכתך וכנך בעים רוחך גרסה נפשך לתאכה אהכה רבה אהבת החבמה (יש"ר מקנדיאה, מכתי אחוז, מלא חשנים לגיגר 5). מיום הבראך עד עתה לא הכביד אכפו עליך בעים רוחו (כש"ם, חרצע כופות, כופ תנחות' ה). נשבו בעים רוחם כפיח כבשן נדפנו (שלום הכהן, ניר דוד 73). רוחי בעים רוחם ארצה דכאו (ילייג, הוי חח, ח, 160).

שינו, עינה, עינים, עינים, סמי עינים, ככ' עיני, עיניה, עיניה, עיניה, עינים, עינים, סמי עינים, ככ' עיניה, מוחת בכעלי החיים, פעץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל (בכלם' ג ו). וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו (שמוס כל כו), או גבן או דק או תבלל בעינו או גרב או ילפת (ויקכ' כל כ'). אף אני אעשה ואת לכם והפקדתי עליכם בהלה את חשתפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיכת נפש (שס כו יו). ומשה כן מאה ועשרים שנה במתו לא כהתה עינו ולא נס לחה (דכל' לד ו). אדני יי' וכרני נא ותוקני נס לחה (דכל' לד ו). אדני יי' וכרני נא ותוקני נס לחה (דכל' לד ו). אדני יי' וכרני נא ותוקני

מביא כשם אחיו ר' משה שהוא מ"ר מן עַי, ופרושו גלי הים. ולפי זה צריך לנקד בעים, אכל היה צריך להיות בעיי. ועי גם תשו' דונש (על רקע"ג 164) ושפה יתר (לראב"ע); פינסקר (לקו"ק קיג).]

ו) משתף לכל הלשונות השמיות.

נא אך הפעם הות האלהים ואנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים (שפע' יו כה). בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה (מס כח כה). ויעל וישכב על חילד וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וכפיו על כפו ויגהר עליו ויחם בשר הילד (מ״ב ד לד). ואת בני צדקיהו שחשו לעיניו ואת עיני צדקיהו עור (שם כם ז). הנמע און הלא ישמע אם יצר עין חלא יבים (ססלי לד ט). -- של בעלי חיים: זהיה בכל יחם הצאן המקשרות ושם יעקב את המקלות לעיני הצאן ברהמים (נכלשי ל מל). כי חגם מזרה הרשת בעיני כל בעל כנף (משלי מיז). נתיב לא ידעו עים ולא שופתו עין אית (חיוב כח ז). משם חפר אכל למרחוק עיניו יבישו (שם לע כע). בעינין יקחנו במוקשים ינקב אף (מס מ כד). - של יוי: יוי בהיכל קדשו יים בשמים כסאו עיניו יחוו עפעפיו יכחנו בני אדם (מסלי יל ד). - של אלילים: פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו (עם קים ה).--של אופני המרכבה: וגבתם מלאות עינים סביב לארבעתן (יסוקי ח יק).--ושל אכן (כָחוון): כי הנה האכן אשר נתתי לפני יחושע על אבן אחת שבעה עינים (זכָר׳ ג ט).-ובתו"ם: איותו חרום הכוחל שתי עיניו כאחת שתי עיניו למעלה ושתי עיניו לממה וכוי עיניו גדולות כשל עגל או קשנות כשל אווו (נכורי ז ג-ד). יד לעין תיקצץ (שנת קת:),-ובסהמ"א: ולעולם אל ישלים אדם דעתו אחריו שהעינים הם לפנים ולא לאחור (כמנ״ס, חגרי נחכת מרשיליה). -- "מלא עינים: שלא יסתכל אדם באשה נאה וכוי ואפי׳ מלא עינים כמלאך המות (מ"ז כ:). - ומשל: עינים להרים ואזנים לכותלים (פרקי רביכו הקדוש ג ג, גרינהוע לד.). -- "ה עין תורגמן ללב (משלף חכמים טו).--*עינו של עולם: הוא (המלך הורדום שהרג את חכםי ישראל) סימא עינו של עולם ילך ויתעסק בעינו של עולם (בתקון בית המקרש) (נ"ב ד.).--עין הומן, עי' עזר.--"עין הלב: ראיתיך בעין הלב ואחר בתורתך בכח נאדרי (כפצ"ע, בדם אל אדבקה). ואיך לא אהי צופה כבודו בעין לבי ודעה אשר שם בי ונפש מעידותיו (הול, נסס לל חשר חמר, כסכם ה, 192).--*ותאר לאליל: את (האליל) שקורין לו פני אלוה קורין אותו פני כלב עין כום!) קורין אותה עין קוץ (יכושי ע"ו ג ס). - "ובהשאלה תאר לאדם חשוב: בעל החוטם כלומר עין שכהם

חשוב שבהם 1) (מגמ"ה, מענ' כע.). -- עין העדה: ראיבן היה שוכן כמדינה וידוע שהוא עין העדה (סטוי סגמ׳ הרכבי לו). - עינים רכות: ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה (ברחשי כע יו). -- עינים עורות: לפקח עינים עורות להוציא ממסגר אסיר מבית כלא ישבי חשך (ישע' מג ז). עי' עור. עינים כיונים, עי' יונה.—וככרכות, עיי ברכה.—אישון, ככת עין, עי' ערכים אלו.—בת עין, כמו בבת עין: שמרני כאישון כת עין כצל כנפיך תכתירני (מסלי יז ס). הורירי כנחל דמעה יומם ולילה אל תתני פוגת לך אל תדם בת עינה (חיכ' ז ים). -- ואמר המשורר: חקקתים עלי לוח לבכי ויתרת כבדי ואישון עין ימיני ובכתי (רשצ"ג, ידידי שעו). — גפות, ריסי, גלגל, חבלילות, חבלילי, לפלוף עינים, עי׳ ערכים אלו. - *גב, קרקע העין: איוה הוא רוק שצף על גבי העין ולא המשוקע בקרקע העין חלזון כמשמעו נחש כמשמעו וכו' (מוספתי בכור' ד ב). יין בתוך העין אסור על גב העין מותר (שכח קמ:). -- ובסהמ"א: שעלתה קרמית על גב עינו (עכוך עכך יכוד). - "האש, זגב הַעַיְן: מי שלחלוחית נמשכת מראש עינו מכנגד החומם או מוגב 'עינו מצד צדעיו וכו' הואיל ויש בין שתיהן שינוי -מ"ם פסול (רמב"ס, ביחת המקדם ת ו). - "שחור, לבן, אדם של העין: אוכמא שחור של עין ציהרא ארום הסובב את השחור (עכוך עכך לכ). -- ואמר המשורר: ולבן בעיניהם ושחור בציציהם וירוק במראיהם ואדם בצמחותיו (ראצ"ע, בשם אל אשר אמר, כהכא א, 196). ונמשלו הסגנים בלובן בעבור שאין בעינים כמוהו והוא כאור (פול, בכלש' לו כ). וצבע מראות העינים הוא בעניינים מתחלפים יש מהן שצבע מראה העין ירוקה כדמות גלאנ"י וכו' ועל זה ראות עין השחורה איננו חד אך עין הגלאני הוא חד הראות (חבי סכלביג, שעומר במקום שעומר במקום שעומר במקום שעומר במקום מלך פרם ושואל איזהו חשוב הוא איש מלחמתו מכת עין תוחבו (ערוך ערך חרש). --יפה עינים: וישלח (ישי) ויביאהו (את דור) והוא אדמוני עם יפה עינים ומוב ראי (ס"ל יויצ). עי' יפה. — ובתלמן': לכלח שהיא בכית אכיה כל זמן שעיניה יפות אין כל גופה צריכה בדיקה (מעני כד.). -- ובסהמ"א: מאד הם יושבים יפה אילו העיגים וכו' כמקום שמתקבצין כל

ן (עי' ספרא (ויקל' פלט' ז): מה עיני האמור (הלן ב"ד אף כאן ב"ד.

⁽בבבלי (ע"ז מו.), הגרסה: כ ל.]

עין

יתלה בה עינוה (רש"ו ברחש לב ז), לפי שהעניים והאכיונים כחשאם וכעניותם תולין עיניהם על התבואות בראותם בעלי השדות מאלמים אלומים (ר״ח סלוי מברללונה, ספ' החנוך מקלב). שהמומה תולה עיניה באיש אחר (כ"י צן נסמיחם, פיי מקלי ו ימ). החויר לו חובו ולא אמר לו כן יכול להיות עיניו תלויות בו ומסבב עמו דברים עד שיאמר לו שלי הם ובמחנה נתחים לך (לנוש סויית, שטרי קז לו). -- ואמר הפיטן: ואם כעכדים עינינו לך תלויות עד שתחנני (היום הרח עולם, מום' כ"ה). – ומראה העינים, עי' מראה. ---מַרְאִית עַיָן, עי מראית.-הרף עין,-עי הרף.-שומטו העינים: עיני יו' המה משוממים בכל הארץ (זכר׳ די). -- ואמר הפימן: סובל בבחו שמי עליותיו עיניו משומפות במעש בריותיו (נמי שכטר ג, דודקון 195). – שַׁנַה לַעַיִן: אם אתן שנת לְעִינִי לעפעפי תנומה (מחלי קלב ד). בי גם ביום ובלילה שנה בעיניו אינגו ראה (קסלי סיו).—ובסהמ"א: לא נבראה העין לישון כי אם שעה ידועה גם לכוכבים תנועה כנשמה (כחב"ע, ישעי כז עו). -- ובמליצה, רדומי עין, המתים הישנים כעפר: בכיהון עין נתאב ללחום לחם רע עין ונתאמת לו מתוך העין נדבה כרכה לחם במוב עין מאמין במל תחית רדומי עין (גמי שכער ג, דודפון 89). -העין מקור דמעה: מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואככה יומם ולילה את חללי בת עמי (ירמ' ס כג). עי' דמעה. -- ואמר הפימן: מדמיעים עין כביקושים עת מכהן מתפרשים הוא דורש גדרשים והם לפניו דורשים (Elbog., Stud. 172). – פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך (מסל' קים קלו). עיי ירד. - מליצין רעי אל אלוה דלפה עיני (מיוב יו כ). עיני נגרה ולא תדמה מאין הפגות (סיכ' ג מט). עי' נגר, ולג.-ואמר המשורה: תוחלתי נכובה ועיגי בבכי ובח וכל אויל אני דמעה יגוני יענה הבח (רחבויש, קוסלתי נכובה). ועצמי ברקב תבלה ועיני שלחה יבלי בכי (פס). -- ובהשאלה, עיני שחק, ענן: ילד העב הניק הגן ותלמיו באבק דק שחק עד כי שחקו פיות צציו חעת ככו עיני שחק (רמב"ע, הגניר נכסלו צאורך). עיני עננים ברכי נמאסו עד עקבי גן חהדם נחמסו '(פול, דיולן קכה). →שפי עינים, דמעות: מי עיגים פלוחים (תנסות' סוקת א). - תנין תבתה מוקנה : ויהי כי זקן יצחק ותכתין עיניו בראות (נכחש' כז ח). עי' פחה, ועיבי ישראל כפרו פזקן לא

העולם לחשב חשכון כל יופי עיני הנשים הישות (מסז' ויטרי 319). -- *עין של זהב: נשה לה עין של זהב שן של זהב (יכוש' כדכי ע י). - עין רואה, חוזה, מביטה ושרת: והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימן בי פי המדבר אליכם (צרחשי מהיצ). מלך ביפיו תחוינה עיניה תראינה ארץ טרחקים (ישע' לג יו). ותכם עיני בשורי בקמים עלי מרעים תשמענה אוני (מהלי לב יב). זעין נאף שמרה נשף לאמר לא תשורני עין וסתר פנים ישים (חיוב כד יה), - ואמר בן סירא: ועין ייי צפתהו למוב וינעריהו מעפר צחגה (צ"ם גני' יח יב). -ובתלמו': דע מה למעלה ממך עין רואה ואוון שומעת (רני, חנוי נ ח).--ואמר המשורר: ובעין לב שרתיך ואמנם אתה גוחי (כ״י הלוי, חלהים מחרתיך).--זהאדם נושא עיניו ורואה: וישא לום את עיניו וירא את כל ככר הירדן (נרחשי יג י). עי' נשא. - ובתלמוי: הנושא את עיניו כאשתו שתמות וירשנה או ישא את אחותה סוף קוברתו (מוספת' סוע' ה י). אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין קורין את המגילה גובין זמחלקין -בו ביום לפי שאין עיניהם של עניים נשואות אלא ליום מקרא (עם מגילי ח ד). -- ומשל: תשא עיניך לשמים ולבך בין תנור וכירים (שבע מוס׳ בט).-וכן זקף שיניו: מעשה בר' יהודה כן בתירה ור' מתיא כן חרש ור' חנינא בן אחי ר' יהושע ור' יונתן שהיו יוצאים ח"ל והגיעו לפלטום ווכרו את ארץ ישראל זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם (פפרי דבר׳ פ). - זבן תלה עיניו: אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים (נ"מ נס:). לאתלימום שהוא עומד ומתגושש עם בנו של מלך תלה עיניו וראה את המלך עומד על גביו והרפיש עצמו לפניו (כי סמק בכ סכיכה, מד"ר בכחש' עו). לאוהבו של מלך שהיה נפנה מן העולם והיו בניו סובבין את מטחו ובו' תלה עיניו והביט במלך אמר להם ובו׳ (שם לה). כיון שיצא פרעה והמצריים לרדוף אחריהם תלו עיניהם לשמים וראו שרן של מצרים פורח באויר (שם שמות כל). שכיון שרדפו אחריהם וראו אותן נתייראו מאד ותלו עיניהם למרום ועשו תשובה והתפללו (פס). ואין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מכושם ובכלים נאים ותולת עיניו בנגדה ומיישר את רגליו ומברך (סופרי כ א). -ובסהמ"א: בכלן האמהות נגשות לפני הבגים אכל ברחֹיַ יוסף נגש לפניה אמר אמי יפת תאר שמא

עין: ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם גם כד תרבה תפלה אינני שמע (שם איה). עי' עלם. -- כסות עינים: ולשרה אמר (אבימלך) הנה נתתי אלף כסף לאחיך הנה הוא לך כמות עינים לבל אשר אתך (ככלשי כ יי). - ואמר המשורר: משי ורקמה הם כסות שופך אבל החן והיפי כסות עיגיך (כ"י הלוי, מה לך לציה). בחל את העינים: ואף כי תשלחנה לאנשים באים: אשר מלאך שלות אליהם והנה באו לאשר רחצת בחלת עיבוה ועדית עדי (יסזק׳ כג מ). עי' כחל.—וכך שים, קרע בפוך עינים: ויבוא יהוא יזרעאלה ואיזבל שמעה ותשם בפוך עיניה ותיטב את ראשה ותשקף בעד החלון (מ״צעל). ואתי שדוד מה תעשי כי תלבשי שני כי תעדי עדי זהב כי תקרעי בפוך עיניה לשוא תתיפי מאסו בך עגבים (ירמי דג). - למש עינים: ילמש עיניו לי (חיוב יו יע).--קרץ עינים: שנאי חגם יקרצו עין (מהל' לה יע). עי' קרץ. ←רומו העינים: מה יקחך לבך ומה ירומון עיניה (חיוב יה יכ). -וכן *רְמוֹ בְעִינַיוֹ: שבכל יום ויום היו אומות העולם מחרקין שיניהם ומרמוין בעיניהם ומנענעים בראשיהם ומפשירים בשפתותיהם (פסיקי כנס׳ לו).--נקר את העינים: ויאחווהר פלשתים (את שמשון) וינקרו את עיניו ויורידו אותר עותה (שפעי יו כל). עיי נקר, עור, סמא. -שים עין על פלוני: ותאמר אל עבדיך הורידוהו אלי ואשימה עֵינִי עליו (ברחשי מד כח). עי׳ שים. -- ובלי פעל: ארץ אשר יוי אלהיך דרש אתה תמיד עיני יוי אלהיך כה מרשית השנה ועד אחרית שנה (דכרי ילו יכ). עיני כנאמני ארץ (מהלי קלו ז). הנה עין יי אל יראיו למיחלים לחסדו (עס לגיק). אשכילך ואשורך בהרך זו תלך איעצה עליך עיני (שם לב ה). יותן לוו לבשחו וישען ועיניהו על דרכיהם (חיוב כד כג). - ולרעהג הנה עיני אדני יי׳ בממלכה החמאה (עמני עי ש). לא תשורני עין ראי עיניה בי ואינני (חיוב זיה). - שית עינים: עיניהם ישיתו (הרשעים) לנפות בארץ (תהלי ית יא).--*שער עיניו: מצורות 1) היו לו לוכן גמליאל שהיה משער בה עיניו במישר (ירוש ערוני ד 🕬 🖈 עי' שער. - ועם פעלים אחדים ג אף בלעם הביש כהם ויצאה עינו כנגדן שלא היה יכול ליתע כחם (מד"ר במדי ב). וקרת שפקת היה מה: ראה לעשות שמות זו אלא עינו המעתו (מנסותי קרס ים, שוער). היכהו על מותו וירדו מים ותופו את שיביו על

יוכל לראות (שם אם י). ועלי בן תשעים ושמונה שנה ועיניו קמה לא יכול לראות (פ״ח ד יס). דלו עיני למרום אדני עשקה לי ערכני (ישעי לס יד). עיני דאבה מני עני קראתיך יי׳ בכל יום (מהל׳ פחיי).-- ואמר בן סירא: בני אל תלעג לחיי עני ואל תדאיב עיני מר רוח (צ"ס גניי ד א).-על זה היה דוה לבנו על אלה חשבו עיניגו (חיכ׳ ה יו).--גלה עין, עי׳ גלה.--*גלה עפר מן העין: דרש רבי יהודה בן פדייה מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שלא יכולת לעמוד בציוויך אפי׳ שעה אחת וחרי בניך ממתינין לערלה ג' שנים (מד"ר ברחם' כח). -- פקח את העין: ויפקח אלהים את עיניה (של הגר) ותרא באר מים (נכחשי כח יט). עי׳ פקח.--ובסהמ"א: ויצטייר לך כל ענין נעלם בנפשך ותראה צורות האמתות בעיגים פקותות (כ"י ח"מ, מו"ה, מסצון הנפש ד).-עינים פתוחות: להיות עינה ו) פתוחות אל הבית הזה לילה יויום (מ״ל ס כט). עיי פחה, עמץ, עצם, עצימה. - מאור קינים: מאור עינים ישמח לב שמועה טובה תדשן עצם (משלי יה ל). עיי מאור. -- ובסחמ"א: ונותרנו מעם מהרכה ומדרש התנאים כמו שומם כי כל נער מאור עינים היה מוכל למדרש המשנה ועתה אין איש מביא (ספו' גלוי, 147, 1918. JQR). וכך אמ' בה מר' יצחק גאון מאור עינינו (חול הגח' ח א, לוֹין 117). – אורו העינים, האיר את העינים, עי' אור קל והפע". -- ובתלמו": אי והו רבו וכו" כל שהאיר עיניו במשנתו (כי יופי, יכוש' מו"ק ג ז). אם כשהוא חורש כתוך חצי שדהו שקעה פרתו וגשברה ירד לחעלותה והאיר הב"ה עיניו ומצא סימא וכו" (שם הורי' גי), לא נמצאת מאירה (האשה) עיניו ומעמידתו על רגליו (כי יוסי, יצמי סג.). -- ובסהמ"א: מהם מודדים במדה מחוקה ומהם גודשים מאירי עינים במאו[רה] ומישור שמים מעקשים (כי שמוחל בן עלי, חגר', תרבין ב, 80). - גלוי, שתום עינים: וישא (כלעם) משלו ויאמר נאם כלעם כנו בעור ונאם הגבר שתם העין נאם שמע אמרי אל אשר מחוה שרי יחוה נפל וגלוי עינים (ממד' כד ג-ד). -- טח, השע את הַעֵיבַים; לא 'ידעו ולא יבינו כי פח פראות עיגיהם מחשכיל לבתם (ישע׳ מד יח). השמן לב העם הזה ואזניו הכבר ועיניו חשע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולכבו יבין ושב ורפא לו (שם וי). -- העלים

עיביו ויצאו כבות מלך זמימא את עיביו יצא בן הורין (חופפת' פ"ק ע כז). ושם הנהר השני גיחון זו מדי שחית המן שף עינים כנחש על שם גחונך. אתלך (מד"ר ברחש' ב). חש בעונים: אדם חש בעוניו גותן ממון לרופא ספק מתרפא כפק אינו מתרפא (כ' לתכחו, כחוב' קה.). — ובסחמ"א: החושש בעיניו בשבת מחו שיתן לחוכה יין לתוך העין אסור על גב העין מותר (חלמידי רב יחודתי גמון, הלכ' פסוקי 6). -- "מחו בבלע א"ר לוי אם רואים בארון כבלע חוח שהוא בופל מן חעין מיד חם מתים (מד"ר צמד' ה).--"בַּהַי עינים, משקפים, Brillen; lunettes; spectacles: הרברים המחזיקים העין והראות הן הפינוקיאו וירבינה שושנים צילידוניה רומה הכמה במעיין ובמראה בתי עינים בהבשה בעשבים ירוקים ראות בכקר כהרים ובערב במעיין רחיצת בשתרית העינים והידים (כ"י למלון, -לוכפ״ם ל, ס:). ועוד יש שינוי אחר של מצב הלחות הזה שאם יצא ויבלם לחוץ אול אישון העין או רואה. דבר יותר ברוחק מקרוב בגראה בזקנים ואם יכנם תוכו בעומק אז רואה יותר הקרוב מהרחוק וצריך להשתמש מכתי עיגים נקרא מיאופיאה (שסוז). ויהי היום היה יושב ומלמד אל משכילי עמנו והי' לו בתי עינים בחוממו כמשפט הוקנים ואומר לו אדוני בתי עינים אשר בחוממך הם מראים לעיני כני אדם. האנשים ראשם למטה ורגליהם למעלה וכו' או אמרתי שיתן לי בתי עינים שלו ואשים אותם רחוק מעיניו מנקודת הערבוב והלאה ויראה בעיניו הוא וכל העומדים שם מה שלא היה אפשר להם להאמין (הני עד שר שלום, חמונת הכמים יב). ותיק של בתי עינים שקו' בְדילי"ן אע"פ שהתיק הוא של כסף אסוד לצאת בו שהבתי עינים הם עיקר והם משוי ואין לומר שהבתי עינים יחיו בפלים אגב התיק שהוא חשוב שהוא של כסף דאדובא חכתי עינים הם עיקר שאין אומרים נעשה בתי עינים לתיק אלא אומריי בעשה תיק לבתי עינים (הלצום חוה״ה, שנת שה יה). משל התפילון לבתי עינים פלא מלאכת מעשה תושב מראה זכוכית תעוור עינים חוש הראות נשמר וגם בפלים תוסיף ראיה נגרעת השבי (ל' שמשון כהן, קול מוסר כח). במו שבחי עינים א"א שישוה לכל עין כך אין מלות לכל חלבכות והשכלים (רמס"ל, חוקר ומקבל 20).

בחשאלה למדות הנפש והרגשותיה המשתקפים

בעינים. גאוח: עיני גכהות אדם שפל ושח רום אנשים (יפעי צ'ית). וישת אדם וישפל אוש ועיני גבהים תשפלנה (סס היה). גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל (מסל' קח ה). רום עינים ורחב לב נר רשעים חטאת (משלי כח ד). והיה כי יבצע וו' את כל מעשהו בהר ציון ובירושלם אפקד על פרי גדל לבכ מלך אשור זעל תפארת רום עיניו (ישטי יצ). כי אתח עם עני תושיע ועינים רמות תשפיל (מהלי יח כח). יי׳ לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדלות וכנפלאות ממני (זס קלה ה). שש הנה שנא יו' ושכע תועבות נפשו עינים רמות לשון שקר וכוי (משלי ו שלים). -- ובתו"ם: עיניו של אבא היו גבוהות ונשא אשה שאינה הוגנת לו וחילל את אותו האיש (ירום' שניעי ו ל). אמר הקב"ה לא אברא אותה מן העין שלא תהא עינה רמה (כ' יהושע דקכנין, מד"ר דברי ו). ויתפלל מרדכי אל יוי ויאמר וכו' כי לא מגבהות לב ומרום עין עשיתי אשר לא השתחויתי להמן (פס חקתי ז יק).--ובסחמ"א: היה מהלך בגובה עינים ומבים לכאן ולכאן עד שנכשל בראיית אותה האשה וחעלה לבו מינא (כס"ג, לולי הגלי ל ל, לוין 44). -- ואמר המשורר: בעלי קומות ובשנם בערמות להם נפשות בזויות ועיגיהם רמות (כ"י סכיזי, מסכמונ' כד).--ענוה: ושח עינים יושיע (חיוב כב כט). - ובסהמ"א: ומוכרח הוא שבושת פנים יכא מחמת שיהא, שה עינים שאם הוא גבה עינים ודאי שאין לו בושת (כ״ל די וידלש, כלש׳ סכמי, הקדומה). - שח בעין: שא נא כתבי את שלומי שא אל שח בעין נפשו והוא נשא (כי חליעזר בן יעקב סבבלי, Babyl. Geon, פחונכסקי 67). וידוע שהתעוררות חיצון מסייע להתעוררות פנימי וע"י התנהגו בכובר ראש ושחות עינים (פלח יוען, חום ם, רסח). -- בוז ולעג: עין תלעג לאב ותבו ליקהת אם יקרוה ערבי נחל ויאכלוה בני נשר (מסלי ל יי).-- חמלה: ועינכם אל תחם על כליכם כי שוב כל ארץ פצרים לכם חוא (בכחש' מס כ). עיי חום. אהי דבריך מות אחי קמבך שאול נחם יסתר פַעֵינֵי (סום׳ יג יד). -- גדיבות וקפצנות: מוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל (משלי כב ע). אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמתיו (עס כגו). נכהל לחון איש רע עין ולא ידע כי חפר יבאנו (סס כס ככ). - ואמר בן סירא: תן לעליון במתנתן ובמוב עין בחשיגת יד (ניים גני׳ לס יצ). ללב קטון לא גאוה עושר ולאיש רע עין למה חרוץ (עס יד ג).

עין רע עין תעים על לחם ומאומה אין על שלחנו (שם י). רע מעין מת חלק על כן מפני כל גם לחה (שם לב יג). -- זבתו"ם, עין שיבה, יפה, רעה, צרח: אמר לחם (ריב"ו) צאו וראו איזיתי דרך ישרה שידבק בה האדם ר' אליעור אומר עין מובה זכו' (אני ג ע). ומשם היו שולחין ככל עיירות שבארץ ישראל וכל מי שהיו מיצאין אותו חכם עניו שפוי עין טוכה יכו׳ מושיבין אותו בבית דין שכחר הבית וכו׳ (יכוש׳ פנסי מ ב). למלך שהיה בנו הולך למדינה אחת הלך ושרה אצל עשיר אחד וקיבל העשיר בנו של מלך בעין מובה וכו' (מד"ר שמות כ). הראשונים היו חובשים זיתיהם ונוהגים בהם עין יפה (ספרי דנרי רפד). שהאיש עינו יפה והאשה עינה רעה (תס נמד' קי). איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם וכו' עין רעה (לנו' כ עין הרע ויצר הרע ושנאת הכריות מוציאין את האדם מן העולם (שם יל). הרוצה שיתן (צדקה) ולא יתנו אחרים עינו רעה בשל אחרים יתנו אחרים והוא לא יתן עינו רעה בשלו (שם היג). מה דגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולמת בהם אף זרעו של יוסף אין ע"ה שולפת בהן (כ"י ברי הכיכה, ברכי כ.).--ובסהמ"א: וספני זה אמר נכיא הישמעאלי' שעין הרע יכנים האדם לקבר והשה לקדרה (כ"י חברבחנל, נחל' חבו' ב, ד"ה רבי יהושע חומר). שדבר אחר הוא עין הרע ודבר אחר הוא לשון הרע וכמו שהנשים הלוחשות על מי שחלה מעין הרע ומשליכות מפות שמן על כלי מים אומרות אחת על עין הרע ואחת על לשון הרע (כ״י קחכו, פולד׳ ילסק, ער:).-*ובהשמטת רע: רב ור' חייה רבה תריהון אמרין תשעים ותשעה מתים בעין ואחד בידי שמים (יכושי סנת יד ג). אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולמת בו (זני רני ישמעחל, העני ה:). אמר לחם (יעקב לבניו) אל תוציאו בידכם פרוסה ואל תכנסו כולכם בפתח אחד מפני העין (מד"ר נרחשי לח).-משרבו צרי העין ומורפי שרף חן חן שפכי דמים רבו אומצי הלב וכל אחד ואחד קופץ יד מחבירו (מוקזמ' קוע' יד ז). גיחזי אדם גבור בתורח חיח אלא שחיו בו ג׳ דברים עין צרח ופריץ בערוח וכו' (ילופ' פנסי י ב). לא שחיתה עינו צרח אלא שהיה חושש לדכרי חכמים (פס פקח' לַ חֹ). שכל מי שעיניו צרות בתלמירי חכמים בעולם חזח מחמלאות עיניו עשן לעולם חבא (כי ספינה, בייב עה.). -- ואמר חפימן: ועל חשא

שחמאנו לפניך בצרות עין (על חעה, הפלי יוה"כ).--תאות: ותרא האשה כי מוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמר העץ להשביל (נכלשי ג ו). ולא תתורו אחרי לבככם ואחרי עיניכם אשר אתם ונים אחריהם (נמדי יה לט). ווכרו פליטיהם אותי בגוים: אשר נשבו שם אשר נשברתי את לבם הזונה אשר סר מעלי ואת עיניהם הזגות אחרי גלוליהם (יחוקי ו ט). ברית כרתי לגיגי ומה אתכוגן על בתולה (חיוב לא א). אם תשה אשרי מני הדרך ואחר עיני הלך לבי (שסו), לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא און משמע (קהלי ה ה). - ובתלמו': מאר אנפוריא אר"י אמר שמואל כלים חדשים שלא שכעתן העין (נ״מ כג:).—ואמר המשורר: עינים לא שבער לראות פלאים נודעו והאונים שמעו כי אתה ייד (ראב"ע, אמונחך נודעה). -- ובל אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם לא מנעתי את לבי מכל שמחה (קהלי ב י) – ובמדר': ותשא אסתר את עיניה ותרא את פני המלך והנת עיניו כאש בוערות מרוב החמה אשר כלבו (מד"ר חסמי ה ח). - מחמד עינים: בן אדם הגני לקח ממך את מחמד עיניה במגפה (יחוקי כד יו).-ואמר כן סירא: י[פי ונע]ם [יח]מידו עין ומשניהם צמחי שדה (נ״ס מ כנ). עי' מחמר. – שקוצי עינים: ואסר אלהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי סצרים אל תשמאו (יסוקי כ ז).—גנב, אחו את העינים, אחיות עינים, עי' ערכים אלו.

ב) ואחרי אות או מלת היחס, בעינים, טוב, ימב, יקר, ישר בעיני פלוני, עי' ערכים אלו.-רע בּעיני פלוני: כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ וכו" ועשיתם הרע פעיני יו' אלהיך להכעיםו (זכרי ז כה). עי' רע.--חרה בעיני פלוגי, עי' חרה.-- מצא חן בעיני פלוני, עו' חן, מצא.—נפלא בעיני פלוני: ויפלא בעיני אַמנון לעשות לה (לתמר אַחותו) מאומה (פ״ב יג כ)... כה אמר יוי צכאות כי יפלא בעיני שארית העם חות בימים ההם גם בעיני יפלא נאם ייי צבאות (זכרי סו)... -נכוח, וך, חכם, שחור, שמא, נכרי, צדיק, קל, צנינים, שכים בעיני פלוני, עי' ערכים אלו.-חיח בעיני פלוגר כמו: ויאמר (לום אל חתניו) קומו צאו מן חמקום הוח כי משחית יו' את חעיר ויחי כמצחק בעיני חתניו (נכחשי יע יד). וחייתי בַעֵינִיו במתעתע וחבאתר עלי קללה ולא ברכה (עם כז ינ). ויעבר יעקב ברחל שכע שנים ויחיו בעיניו כימים אחדים באהכתו אתה

(שם כע כ). -- ואמר בן סירא: [א]ל ת[ת]מה ב[דוכי ר]ע [ק]רוץ לייי וקוה לא[ו]רו כי נכח בעיני ייי ב[פ]תע פתאם ל[ה]ע[שיר דל] (נ"ס גני׳ יל כל). --ובתלמו': אמר לו ר' אליעור (לר"ע) כך אני ב'עיניך שדיני בזה שחייב מיתה אין דיני אלא כשהמית אדם ע״פ עד אחד (ניק מח:). - לעיני פלוני, לפניו, כשהוא רואה: לעיני בני עמי נתתיה לך קבור מתך (ברחשי כג יה). ועוד רבים. – ואמר 'בן' 'פוראינ 'כאשר נקדשת לעיניהם בנו כן לעינינו הכבד בם (צ"פגלי לוד). —וכן נגד, לנגד, מנגד עיני פלוני, עי' נגד. ובחשאלה לעינים, להראות הדרך, מורה דרך: ויאמר (משה לחותנו) אל גא תעוב אתנו כי על כן ידעת חנתנו במדבר והיית לנו לְעֵינִים (נמדי לא).-- מַעֵינִי פלוני: ותדד שנתי מעיני (נרחש' לח מ). -- נסתר, הסתיר, נעלם מעיני פלוני. עי' ערכים אלו. - בין עינים: והיה לך לאות על ידך ולוכרון בין עיניף למען תהיה תורת יי׳ בפיך (שמות יג ט). וקשרתם לאות על ידך והיו לממפות בין עיניה (זכריו מ). לא תתגדרו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת (שם יד ה). והצפיר קרן חוות בין עיניו (דכי' ח ה; גם כה). --ראה עין את עין: וצדקיה מלך יהודה לא ימלם מיד הכשדים כי הנתן ינתן ביד מלך בכל ודכר פיו עם שיו ועיניו את עינו תראינה (ירמי לב ד; גם לד ג). ---ראה עין בעין: ואמרו אל יושב הארץ הואת שמעו כי אתה יו' בקרב- העם הזה אשר עין בעין נראה אתה יו' וענגך עמד עליהם (נמד' יד יד). קול צפיך נשאו קול יחדו ירננו כי עין בַּעיון יראו בשוב ייי ציון (ישעי כב ת). עין תחת עין: ואם אסון יהיה זנתת נפש תחת נפש עין תחת עין שן תחת שן זכו׳ (סמות כא כג-כד). --וכן עין בעין: ולא תחום עינן נפש בנפש עון בעין שן בשן ובו' (זכרי יט כח).--*ובמשמי בדיוק, בצמצום, שלא תכריע כף המאזגים את חברתה: היה שוקל עין בעין נותן לו גירומיו (נ"ב ה יח).--ובסהמ"א: במה דברים אמורים במקום שנהגו למכור עין בעין (למב"ס, גליבה ס יד).-- ושבועה, על עיבי: ותענה הצפרדע על ראשי ועל עיני כי תעכור במים אתך אנו (זכריה בן סעדיה חללהחרי, ספי המוש' ב, כ"י חימנ'). בהשאלה, מה שרואים בעיון, תאר ומראה של (" הדבר הנראה, עַין הארץ, שטח הארץ: וכסה (הארבה) את עין הארץ ולא יוכל לראת.את הארץ (שמות יה). הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ (נמדי

כנה). - ובתו"ם בעין, כמראה, כמו 1): ואם היה משקה עומד אפילו בעין החרדל מצמרף (עהרי ס ס). היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעועו אכריו אוחו באמה וכולע את התרומה ומטמאים ככל שהן אפילו כעין החרדל ובפחות מכן (כדה ה צ). הרואה מיפה כעין החרדל יושבת ומשמרת עליו שבעה נקיים (כצ סונה, ירושי ברכי ה ה). כל שהוא בעין סולת ובעין חליטה ומחמשת המינין אומר עליו בורא מיני מזוגות (כי יעקב צר חידי בשם כי חנינח, שם ו ח).. מצות חליצה בשלשה שיודעין להקרות כעין דיינים ר"י אומר בחמשה (יצמי קח.). כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט (דני די ישמעחל, זנחי ד:).--ובסהמ"א: פיי כעין אלו שחורשין עם החמור או סום או פרד יביאו בגדים של צמר או של עור או של שק וכו' (ערוך ערך ענ). פת גדולה האפוייה בתנור גדול בעין תנורים שלנו שהתנורים שלהם היו קשנים ומשלשלין (רט"י, פקס' לא:).-- *בעין, בצורה הרגילה, בשלמות: כל גוילה שהיא בעינה ולא שינה אותה מכירייתה אומר לו הרי שלך לפניך (חוספתי ב"קיד). שילח האב שושבינות כשהיא חוזרת בעיניה (שם 2"3"). ראשי לפתות ששקלן אם בעייגן הן אומר עליהן בורא פרי האדמה (כי זעוכל בשם שמולל, יכושי ו ל). אין לך דכר שהוא בעינו ואינו בהכנו אלא דכר אחד בלבד (כי יוחנן, שם שבת גג). - ובסהמ"א: מי שנטל מעות בעסקא מחבירו ומת או שלקח ממנו מעות לעשות בהן כלים וישני לעסקא בעינו ומת ובו' (תלמידי רב יהודחי גחון, הלכ' פקוק' 41). ואם יש תכשימין שכתב לה בכתובתה וכו' וישגן בעיניהן בין ישנן עמה בין ישנן עמו נגבה ממנו ונתן לה (שם 79). אסור לחבר לומר תבואה שיש לי במקום פלוני תהא תרומה על זו שמא אותה שעה אינה בעין ואם עשה עשוי (סוח, גיט׳ ל:). ומיירי שהגט כבר בעין דאם אינו בעין אפילו במשון לא שייך מעמד ג' (תוסש' גיעי יג.). כיצד מגעילין משפשף תחלה כדי להעביר איסור הגדבק על פני הכלי שאין הגעלה לאיסור שבעין ואח"ב מגעיל (רטב"ח, תורת הבית החרוך דד, קכנ.). ועוד אם היה ענין היותו אדם הוא בעינר ענין היותו אחד לא יעבור שיהיה אדם אחד וסוס אחד ואילן אחד ואכן אחת (כלפ"ד, למו"כ 50). או מתי ראינו אותם נתקים אל אלה הארבעה בעיניהם אם

הרבה" מעין מלאכה אינו חייב אלא חמאת אחת (שבת ז ח). שריון שנחלקו לארכו מהור לרחבו אם משמש מעין מלאכתה ראשונה ממא ואם לאו טהור (חוססתי כלים ב"מ ג ה). וחבמים אומרים כלי מתכות שנתרועעו אם משמשין מעין פלאכתן ראשונח ממאין ואם לאו שהורין (מס ד ה), כל שחוא כעין פולת וכעין חלימה ומחמשת המינין אומר עליו בורא מינו מווגות ומפרך לאתריח ברפח אתת מעין שלש (כּוֹ יעקל כל חידי בשם לו מנינחו ירושי ברכי ו ה). בה יום שיש בו קרבן מוסיף בגון ראש חורש וחולו של פוער צרוך להוכיר מעין המאורע אם לא הוכיר פחוירין אותו (פסף ה). נמיעה מעין עשר ווקינה מעין שלש (שם שניני זו). המכדיל צריך שיאמר מעין התימה ממוך לחתימתו (רי יהודה חנוכ שמוחל, פפחי קד.). ומראה לאילו [ולאילו] מעין דוגמח שלחם (פפיקי כּצפי כג). -ובסהמ"א: גומר כל ברכה וברכח כתיקונה ולחתום כמעין אותה ברכה (בן באבוי, גנזי שכטר ב, ביטלבורג 553). הברכות יש בהן כללות ופרשות וכל מין ומין תן לו מעין ברכותיו (אולי הנאוי א ב, לוין 65). השביע נפש רעיכה ונפש שוקקה מלא מוב תהי רועי לא אחסר וכיוצא באלו בכל ברכה מעין התורף שלה וכו' (שם א א, 141). -- צבע של דבר: וראהו הכהן ביום השביעי והנה הנגע עמר בעיניו לא פשה הנגע בעור וכו' (ויקרי יג ה). והמן כורע גד הוא ועינו בעין הבדלח (נמדי יל ז). וארא והנה רוח סערה כאה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב ומתוכה בעין החשמל (יחוקי אדן גם מבן יע). וגויתו כתרשיש ופניו כמראה ברק ועיניו כלפידי אש וורעתיו ומרגלתיו בעין נחשת קלל (דניייו). -ושל יין: אל תרא יין כי יתאדם כי יתן בכום עינו יתהלך במשרים (משני כג לח),-ובמשנה: בש"א אין נותנין אונין של פשתן לתוך התנור אלא כדי שיהכילו מבעוד יום ולא את הצמר ליורה אלא כדי שיקלוט העין ובית הלל מתירין (פנת א ו).--ובסהמ״א: צהוב בלשון ישמעאל קרוב מעין הלובן (החב"ע, ויקרי יג ל). כברמל יש אומרי׳ הך הכרמל ואינגו כי אם עין וכן בדברי הימים כתוב וכרמל עם ארגמן (הוא, שהיים זו, פעם העושה עין הצבע הרי וה תולדת צובע וחייב (רמנ"ס, שנת ע יד). ולוקחין חום צמר שנצבע בעין הרקיע וכורכין אותו על הענף וחוט זה הוא הנקרא תכלת (הוא, לילים א ב). ושנוי עין הבגדים או הבתים

ינתק חלק אל דמות העפר אינו עפר (כ"י חית, הכוזכי ס יד). ואין אותו החמימות (של האש) החמימות ההוא בעינו מפני שהאש תסתלק' וישאר זה החמימות באויר וכו' (והאור המתפשט על הארץ) אינו האור הגשוא בעצמו בעינו (רש"ע פלקירת, מקור חיים לרשנ"ג ל יל). כי הדבר האחר בעינו באשר נכחן מצד מח שיסודר ממנו דבר זולתו נקרא יכול או פועל (ככנולא מושנ ל נח). אשר הוקדמו עצתם לסבה אחת בעינה (רלב"ג, מלסמ' השם, הקדמי). וזה השקר בעינו יתחיים (סס א א). ומברכין על המוגמר כדר' שמברכין על המתגמר אם היה בעין אם הוא עץ מברך עצי בשמים ואם הוא עשב בורא עשבי בשמים (עור חו"ה בַּרכ׳ כיו). שצד חלקי הגלגל אשר תשעה ביום היותם למעלה הוא בעינו יהיה בלילה ממה (כ"י הבכנהכל, שמים חדשים ב, יה.). וקשה עוד מוה (בהפרושים על משלי) הראות בו ההכפל בהשבת הרכה דברים בעינם אם במלות שונות או בהן עצמן (כ"י עכמלה, יד הצמלום על משלי, סקדמי). כבר היו לו קצת עורות מוכנים בעיין (דברי ריצום, שו"ם קם). ראובן שמסר ביד שמעון פקדון בעין בשבתם באיתן מושבם בבודון להוליכו לבלוגראדו (כ״ח ששון, מוכח חמת, שו״ת קמד). - ובסף בְּעַיָן, בשלֵמותו, מוָמן: ובמקום שהכניסה לו מעות וישנן כעיניהן או שעושין כהם משא ומתן וכוי (חלמידי כב יהודחי גחון, הלכי פסוק' 89). דביון דישנו (רס"י, ומל כל אחד כחשבון שהמיל (רס"י, כסובי לג:). אם מעות של גוים בעין ולא מעות של יהודים וכוי ואם מעות של גוים אבודים ושל ישראל בעין ובו' (ספי הסידים מתמרכה). בן חבורה זו שהתנה ואמר שמחצית מה שירור יהא לתברת חולים אם כמקדיש מעכשיו אתה תופסו לא אמר כלום אלא אם כן היה לו אותו מנה בעין (כ״כ גירוכדי, ספף ל). עוד שאלת אם האשה אינה רוצה בכליה כי אם במעו' בעין אם יכול הבעל לכופה ליטול כליה (ריצ"ם, שו"ת כג). ואפילו בש"ם שהרי אינו מונח בעין שיוכל המקבל מתנה למלו כמו שהוא (ר"י קולון, פו"ת לה). ואין הזהובים בעין כאשר חשבתי שלא היו בעין בנדון הזה (פס). - *וכן מעין, דומה לדבר, קצור דומה לדבר: אם שגורה תפלתו בפיו יתפלל שמונה עשרה ואם לאו מעין שמונה עשרה (כי עקיצה: ברכי דג). מברך על הרעה מועון על המובה ועל המוכה מעין על הרעה (שם עג). העושה מלאכות

קרוי צרעת (סול, עומלת לכעת עז י). האדום ביצד הוא עינו כעמוד שיצא ראשון מדם חקוה של בני אדם בותן הדם ככום ומקיף לז ורואהו והשחור כעין הדיו חיבש (הוא, אסורי ביאה ה ס). והמעם שלא יוכל המאכל להתעכל עכול ראשון או שני וכו' ואינו מתעכל יפה זיהפך לדם דומה לעין הורד (כ"י אנן עקנין, ספי מוסי ב יג). ומי רגלים עצמם מבימים (מהם) ראייה על העכול השיני שככבד מסתכלין בעינו הלבן הוא או אדום או יבוק וכוי (שס). נדבק והוסיף ולא נהפך הרי זה חולה כמו בעלי הנתק שמוסיף המאכל באבריהם ואינו משתנה אל עינם מפני הכח המשנה שחוא חלוש (פס). ומה שתראה האשה שחור ממאו החכמים שאמרו שהוא דם נשרף ואין הפרש בין שיהיה עין הדם עמוק או יהיה נושה אל הלבנות זכו' אבל אם תראה האשה עין לבן לגמרי אד ירוק מה שאין, עיבו נומה אל אודם החכמים מהרוהו (ליים הקרחי, גייע, ענין טמחה וטהרה ד, קי::). - ואמר חמשורר: ברך אשר עינו כעין ברקת שלח לגינת ההדם מינקת (רשב"ג, קעע כ"י גניי, ביד שפירה).--וני"ר עינים: 'לבנה אדמדמת משני העינים (כלניש, ויקרי ל יט). ומן העינים (של כוכב צדק) האדמדמות וכל מין מכות בעבור היות זה העין בין הלוכן והשחרות (הוא ספי -הטעמים בו כ"י פריז). -- ומ"ר עיבות: כל הגלגלים איגן לא קלים ולא ככדים ואין להם לא עין אדום ולא עין שחור ולא שאר עינות וזה שאנו רואין אותם כעין התכלת למראית העין בלבד הוא לפי גובה האויר (רמנ"ס, יקודי החוכה ג ג). אם היה הדם במראה דם ההקוה ושאר העינות המתדמות או עמוק מהן הנה ממא ואם לאו מחור (כ"ל הקרחי, ענין עמחה ועהפה ד, קיח.).

ה) כנוי לדברים שונים שדומים לעין, *עין של תנור,
של כירה וביוצא בזה, בקב להכנים בו רוח או להוציא
העשן: השרץ שנמצא בעין של תנור בעין של כירה
בעין בופח מן השפח הפנימית ולחוץ מהור (כליס מ:),
תנור שנקב מעינו שפורו מלא כוש נכנס ויוצא דולק
(סס ע מ). תנור שהוא עומד בתוך הבית ועינו
קמורה לחוץ והאהילו עליו קוברי המת בש"א הכל
ממא וב"ה התנור ממא והפת מחור (ממלי ה מ). עין
של תנור שעשה לח לימורין מבפנים וכו' (מוספחי כליס
ב"ק ז ע). — ומכעת בצורת עין: הגוגע בעול ובקמרב
בעין ובעבות אפילו בשעת מלאכת מחור וכו' בעין

של מתכת בלחיין ובעריין שמא (כלים כח ב). העיין שבמצעד וה עיין שבמחרישה והמסוה שבמעדר בומן שהן קבועין חיבור למומאה ולהואה (תוספתי כלים ב"ב לו). - עין של מחט, קוף המחט: ואם ראשה (של מחט) למעלה ועינה למטה לא הלכה אלא דרך הקנה ולא נקבה ובשרה (וסוסיר ויקרי מ.). - הנקבים שבמעשה אריג וקליעה: האלף כסף נתתו לאחיך שוקנה לך בו כסות נאה שהיא עשויה עינים עינים (כד״ק, השלשי, עין). שלא יהיה שם בסריגות אלו או בעיני המשפלות או בין חבל לחבל פותח מפח (רמב"ס, טומחס מת יג ס). מפני שעיני אותה הסבכה דקין ביותר (הוח, כלים כנג). - בלי מדידה: אמר להם בפניכם הוא גבור ובעל קומה איני יודע הרי העין אם יהא כו קומה מדדו ונמצא קשן־ונפסל (אגדה נרחשי מ). -- ובחכמת הנתוח, עין הכתף: והתוספת הואת (בעצם חכתף) כמו הסנסן בחוליות נבראת להגן ונקראת עין הכתף (קאמון א א אי). - מין פרי עץ: ובלשון ישמעאל אגאץ עיין בקר ומברכין עליהן בורא פרי העץ (ערוך ערך דרמפקן). ושמענו שיש מן המפרשים שאומר שהבכאים הם אילנות ידועות שקורין בלשון ערבי אגאץ והם כלעו פרוגץ וגם קצת קורין אותן בלשון ערב עין בקר (ר"י ברללוני, פיי ספי ילירה ס, 136). -- עין שור השמאלי, שם כוכב: עין שור השמאלי הוא הנקרא אלדבראן הוא כמול שור. (כחב"ע, כלי נחשח כע). וכתב כי הנכון בעיגיו בי הוא (כימה) כוכב אחד והוא כוכב גדול יקרא עין השור השמאלי (כד"ק, השרשי, כים).

בינין, ש"כ, עין, עינה, סתי עין, מ"ר עינות, בת, סתי עינות, בת, בתיחה בקרקע שמשם לבעים ויוצאים מים חיים מבטן האדמה, guelle; source; spring מים חיים מבטן האדמה, guelle; source; spring מים חיים מבטן האדמה מלאך ייי על עין המים במדבר על הְעין בדרך שור (נכלטי יו ז). הנה אנכי נצב על עין המים (טס כד ינ). ותרד העינה ותמלא בדה ותעל (טס יי. וירץ לבן אל האיש החוצה אל הְעִין (טס כט). ותרד הְעִינה ותשאב (טס מס). בן פרת יוסף בן פרת עלי עין (טס מט כנ). ויבאו אלימה ושם שתים עשרה עינת מים (טמות יה כז). וירד הגבל משפם הרבלה מקדם לְעִין (נמדי לד יה). ארץ נחלי מים עינת ותחמת יצאים בבקעה ובהר (זכרי מז). וישראל חנים בְּעָין!) אשר ביזרעאל (ט"ל כט ל). באמצו שחקים ממעל בעוון

ואולי שע"ם? (1

ג.*ערל, מ״ר עינים, עיינים, עיינין, שם האות ע: מאן רא' לרעץ ניתנה התורה עין מעשה ניסים (כי לוי, ירושי מגילי ח יח). נו"ן סמ"ך עי"ן נונא סמא לעינים (שמוחל, נדרי נד:), בשביל מה הקדים פה לעין בשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם (ככח איר יוחנן, פנהי קד:). -ומייר: וכתבתם כתב שלם מבאן אמרו כתב לאלפים עיינים ולעיינים אלפים וכו' הרי אלו יגנוו '(ספרי דברי לו). תנא אין מעכירין לפני התיכה לא תיפנין ולא בישנין ולא מיכעונין מפני שהן עושי' היהין חיתין ועיינין אאין 2) יכום׳ בככ׳ דבי רבי אליעור בן יעקב קורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין (שם בכלי לב.). שלא יכתוב אלפין עונון עונון אלפון (הלכי ס״ח, גמי מלרים לב).---ובסהמ"א: התכונן ואל תתעלם מן המעשים המסוכנות בפה ובעין ובלמר שלהן (דונס, על רקע"ג 36). וחכם גדול בדקדוק לשון ישמעאל חבר ספר בדקדוק הלשון ושם הספר ספר העין בעבור כי ממנו החל כי העין הוא אות היוצא בתחילה מהגרון רק החית וחעין הם קשים (כחצ"ע, ספי לחות, ז:). ראה עין אשר דרכו להמרות לבר בער ולברות עברות (כי שלמה שרציע סזהב, לקוטי קדמונים 17). – עין הפעל, האות השניה של השרש: ותקרא האות הראשונה מהכנין ההוא

פא הפעל כי היא נכח פא פעל ותקרא השנית עין בי היא נכח עין הפעל וכוי (ריי ליים, הרקמה יל). פעמים רבות תשמעני שאומר פא הפועל ועין הפועל ולמד הפועל (הוא, השרשי לריצייג, הקדמי). - ועם כני: ותמוגנו מן הפעל המסתכן עינו והוא .כמו נמוגו כל יושבי כנען (דוכם, על רפע"ג 46). ומשנו מה שהלמד שלו ממקום עינו והוא מעם מן הראשון (כ"י א"ח. הרקמה יד, דד). וזה יורה על ששני הפנים נכונים ככל פעל שלישי אשר עינו ולמדו נמלטות מאותיות הגרון - (שם 84). ואמר אות פלוני היא פא המלה הואת ואות פל' היא עינה ואות פל' היא למרה (הוח, השרשי, הקדמי). -- ומ"ר סמי: וכן הנה הנסתר אשר בשב וקם שהוא על משקל פעל והנח עומד במקום עין כנהפך לוו ביקום ישוב שגם ווין אלו וחבריהם חם עיני הפעלים (כי משם הכהן נקעילה, גי ספרי דקדוק מכיב"ב, כוט 10).

עין

schel בינ' עין, -- הבים בעין, ובפרם בשנאה, :blicken; regarder de mauvais oeil; to look askance ויהי שאול עין 1) את דוד (ש״ה יה ט). -- ובסהמ״א: שהעויין את האנשים בעין רעה ימלא בפנו ממומי האנשים ובמינמ סבה כנודות חדשים יבקע (כ"ל די וידחש, כחשי חכמה, ענוה ה). ואם היה ראובן מחזירו ללוי היה שמעון עויין עליו כל ימיו (הלצום, גכיבה שמת ז). סר לב שאול נפש צדיק נאלחה עוין את דוד ביקר שמו קנאהו (שלום הכהן, ניר דוד 67). ודרבם של אלו להיות עוינים זה את זה כל אחד ואחד מחם מרגה לספר בגנות חברו (כ"ח לוישל, שע"י ג, שם משם שוב, ה:). -פעי, *עין, עיין, -א) נתן עין, הבים, בפרם בתוך הספר. קרא: אסור למתרגם לעיין בתורה ולתרגם (סנסות" כי תשח לד). -- ורגיל בסהמ"א במשמ' קיא בספר בהתבוננות: דנין יג"ל מיג"ל עיין בערך תבמש (ערוך ערך יגל). ומפני שחכמת המצוות שבתורה על שני ענינים האחד מהם גלוי וחשני נסתר עיינתי בספרי הקדמו' וכו' (כ"י ל"ח, סו"ה הקדמי). ואני מבקש מן המעיינים בספרים האלה ובו׳ (הוֹח, הרקוני, הקדני). ועתה מפיל אני תחנתי לפני כל מעיין בספר הוה אשר אם ימצא כהעתקה טעות וכו' שיתקננה וידינני לכף זכות (כ"ם ח"ח, מו"כ פתיחי). שאין ראוי למעיין בספריו שייחסהו במה שיחקר עליו לעזות (שם א פ).

וו"ל: (אמר דוגש (תעוי דונע עם הכפעי ר"ח 80), וו"ל: משל לשורש יעקב, וכאשר נמשל האכ בעין נמשלה האם בבור ובו' (ישעי נא א), וכאשר נמשלו האב והאם בעין וככזר כן נמשלו הכנים במים ככתוב וממי יחודה יצאו (סס מה ח) וכו' ועוד כאשר נמשל בעין יעקב נמשל כמקור ישראל וכו' (חהלי פח כז), ע"כ. ועיי גם ריב"ג יראב"ע.

[[]בגני הגרסה: זעינים אינים.] (2

⁽בך קרי, והכתיב: עוֹן, ווש מברים שוה משקל פועל במקום מעזין, עי׳ בפרושו של סנל.]

בה פוף בא לידי באב לב (כי מייל כר לכל בשם רב'

יותכן, ברכ' נה.).-ובסהמ"א: במעשה של גט שנמצא

בבית דינו של רב הונא וכו' א"ל רב חסדא לרבא

צא ועיין!) בה (מלמידי לצ ימודתי גמון, הלכי ספוקי 100).

עייננו על כל מה שכתוב בשאלה זו ואם כן היה

הדבר באשר כתוב בה כך ראינו וכו' (משו' הנח'

הרכני ר). אין אומרים קדוש אלא בשכת ובימים

פובים בלבד ודברים הללו אין מעיין אותן ומדקדק

בהם (גאוניקה צ, 52). ובאשר עיינתים והנה הם חילוף

מה שאמר (דונש, על רקע"ג 6), וצריך לפשפש ולחקור

ולעיין אחריהם אם יש להן יורשין וכו' צריך לעיין

לכל הבאין מכח אחיו (הגמיים, ב"ב קעו.). עייננו

בשאלה זו וראינו כי השטר לא היה בו סהיום ולאחר

מיתה ואעפ"כ השטר מקויים (רי"ף, שו"ח כג). באשר

הכטנו בתלמור ועיינו בדרכיו מצינו ענייניו חמשה

ובו' (גנזי שכטר ב, גינלצורג 407). ועוד תדע שהעצם יחלק

אל גשמי ובלתי גשמי והעצם הגשמי הוא אשר

נעיין בו עתה (כמצ"ד, ממו"כ 11). והתעלמו מעיין

במה שאין להם רשות להתעלם ממנו מעניני נפשותם

(כ"י ח"ח, חו"ה, עצודה החלהים ד). וכן כשהוא צריך ללכת

בדרך רחוקה מומין עניני הליכתו קודם לכן בימים

ויעיין כמה שהוא עובר במקום שהוא הולך אליו

מן המסחרים (שס, השנון הנפש ג). והנחוץ ממה שיעיין

עליו היחיד הוא חלק הכל שיתננו ולא יתעלם ממנו

(סול, הכוזרי גיט). בן אדם אלו היית מעיין במעש

שנשאר מימיך היית מואם כמה שתקוהו ממעט מאוייך

(הוא, מצחי הפניניי לרשצ"ג 69). מי שנתחייב מיתה בחולו

של מועד מעיינין בדינו ואוכלין בית דין ושותין

ואחר כך גומרין את דינו סמוך לשקיעת החמה והורגין

אותו (רמב"ס, סנהי יג ה). בעיגן שתעיין כמה יש

בין היום אשר תקבע כו ר"ה אותה שנה ובין היום אשר תקבע בשנה הבאה (הוח, השנון הענור, ד"ה לח).

נעמו לי דבריך החבר חיים כי חיים הם למוצאיהם

ויפה עיינת ואל האמת כיונת ולהלכה הסכמת (רי"ן

מויכה, חור זכוע, יו"ט, ע:.). ואין אסורם (של העריות)

מן הדעת כשנעיין אלא גזרת מלך הם (ר״מ נסיילי,

עריות, הקדם ג ל-3, 60). ואולם מצות שבאו בתורה

שתלויות בזמן המעיין בהם ימצא ענינים גבוהים

ורמיזות עצומות (כ"ח הקרחי, ג"ע הקדמי, ג.). ועתה רבותי

[עי' רש"ו (יצמי כצ:); רגמ"ה, ורשב"מ (צ'צ קמו.).]

חושו לצרכי ועיינו במזונותי (כ"י נכללוני, ספי השער? [יני גמי (כו),]

מי שמעיין בספרו (הכוזרי) תהי משכורתו שלמה מעם הי אלהו ישראל (כ"י מסיסת, מכחי קנתי 107). ואולם מדרגות הלמוד הנעשה בזה הספר הנה ראוי שיקדם העיון למעיין בו במאמר השביעי והשמיני והתשיעי מאוקלידים (ללניג, מעשה הושנ, הקדמי). יעיינו בספרי הפילוסופים כדי לחכיר מעלת חורתינו הקדושה על שאר החכמות והדתות הנימוסיות (כי דוד בר יום טוב בן בילח, יסודות המשכיל, הקדמי, ד"ת כו). על בן בראותי עצלות בני אדם מלעיין בחבורים הגדולים וכו' (כ"י לצוסב, מכוסימ, סקדמי). והם רמוים וחידות לא יבינום כלל אלא המעיינים בספרי החבמות המבארים אותם העניינים (רט"ע שלקירא, ראשי חכמי 21). ואבקש מהמעיין בואת האגרת כי אם יראה כה שגיאה שתהיה מסותרת אל יתן אליה בעין רעה אלא כטוכה (הוח, המבקם ע). דע אתה המעיין אלהים יחנך ויצילך מן התועים (ר״מ חלדני, ש״ח ח, קו:). - יוהבים בהתכוננות: כי הם עיינו אל מראה הלובן אשר בוה הנייר דרך משל וראו שהלובן במוחלם יותר כולל ממנו וכו' (כלנ"ד, למו"כ 5). ואם היה השמש מערבי בלקיחתך גובהה שים אותה בגשרים המערבים ועיין גובה השמש וכו' (ראצ"ע, כלי נחשת טו). כשתעיין בעיניך תשיג מה שבכה ראותך שתשיגהו וכשתכריה עיניך ותפליג בעיון ותפרח לעיין על רוחק גדול יותר ארוך ממה שבכחך לעיין ברוחקו ובו'. לא יחלש ראותך על זה אשר לא תוכל לבד אבל יחלש גם כן על מה שבכחך שתשיגהו (ר״ם ח״ם, מו״נ חלב). כי הוא העיד ואמר כי ככל שהיה מעיין את הירח בכל יפי החדש וולתי עת ההקבלה ועת הקבוץ האמצעיים היה כודק ומצא כל אחד מוויות חלופו עודפת על המדה הראויה לה לפי חלופו הפשום (כ"י הישראלי, יקוד עולס, נג:), - ובמשמ' השגיח: ראובן היה בדעתו לילך למדינת הים והיה לו קרקעות אמר לשמעון עיין לי בשדות אלו (כי״ף, טו״ת ע). -וכמו קל: יעיין אותם בעין רעה (כלביג, חיוב טו). וילמוש עיניו לי לעיין אותי בעין רעה (סס). עזד המעיפן את חבירו בעין טובה לא יתמלא כעם עליו מהרה (כ"ח די וידחש, כחשי חכמה, ענוה ה). – ב) *חבים בעין השכל, הסתכל, התכונן: אין לי אלא זרעה זרע זרעה סניין ת״ל זרע אין לה עיינון לה (קידוש׳ ל.). - עצו בתפלה: כל המאריך בתפלתו ומעיין

62). וישים חקירתו בחכמת מעיינת בגופים ומבעיהם זעצמם ומקריהם וחומר וצורתו (כש"ע פלקיכה, כהשי סכמי 4). אלו החכמות כולם הם מעיינות בקוים זבשטחים והמוגשמים ומספרים וכו' (שם 47). חקר על מדת השנה ע"ד האמת עמד ועיין בעגולת נחושת ההיא העשויו׳ כמין מבעת שמחית גדולה (כיי הישכחלי, יקוד עולס, לע:). באשר עייננו ביצירת הבעל חי זשלמות כל אבריהם מצאנו שהשגיה הבורא ביצירתם השגחה נפלאה לתקן ענייניהם (ר"י אלנו, סעקרים א י). לא דייך שאתה מתרשל ואין אתה מעיין אלא שאתה מתריו כנגדי (רדנ"ז, פו"ת ד רעט). אם לאחר שנתרצה הלוה או הנפקר ליתן למקבל אומר עיינתי בחשבוני וכו' (מו"ע סו"מ הכפחה קכו יג). -ועי מעין.-ג) *שקל בדיוק ובצמצום, עין בעין: מנין שלא יעיין במקום שמכרועים ולא יכריע במקום שמעיינים ת"ל וכו' (פפרי דברי רפד). הריני מעיין במקום שמכריעין וכו' והריני מכריע במקום שמעיינין (ב"ב פט.). ועי' ברע, הפע'.--ד) "ובמשמי קבע, יחד") באומר זה וזה אני נושל אעפ"י שלא עיין האפרוחים אלא אמר מעיו"ט מוה השבך אני נוטל וכו' (ר"ח, בילי י.). ומפני מה נשתנה דין החמאת והפסח מכל הובחים ודין מנחת חומא ומנחת קנאות מכל המנחות שעיין עליחם הכתוב (רמצ"ס, פסולי המוקדשין טו ג). דעת זה האיש כי התורה לא עינה דרך אחת מכלל דרכי הירח (כ"ח הקכחי, ענין קדוה"ח ו, ז:.). כי הם היו ם עיינים בכל יום ששי לרדת אל נמל במטילי הברול וה אי אפשר (סס, ענין הסנת יד, לנ.). ויהיה עוד ראוי לעיין מלאכה אחרת יקבל הממאה ביצד סיר אשר הקרקע שלו כדמות קערה יהיה ממא משום קערה (שם, ענץ עמחה ועהרה י, קג:.). וצריך לעיין בומנו אם עיין לו זמן ואם שכח יש לו לקיימו אחרי הזמן ההוא ובמהותו ואיכותו וכמותו (עס, דיני בדרים, קעג.). דבר שעיין הלוה שיפרע המלוח ממנו בעדות אפילו נמבר מוציאו מיד הקונה (שם, דין קיום הדברים, קפע:).

בְּעִי, *עְיַנְוּ, בּינִי מְעְיָּנְוּ, מעויון, מְעְיָנִים, מעוינים, מְעְיָנוֹת, מעויינות, – א) שָׁקוּל, שמשקלו מְרְיָּק, עין בעין, בלי הכרע: היה מעוין וכו' הקב"ה חומף שמר אחד

מן העבירות והזביוי מבריעות (ירושי סנקי יל ל). מהו בי עין בעין אמר ר"ל הרי מאזנים מעוין (מד"כ צמדי מו), אמר משה רבש"ע הרי מדת הדין בכף מאונים מעויין (שם דבר' ה). ושוקל את העונות כנגד הזכיות והם נשקלים העונות והוכיות אילו כנגד אילו ושתי הכפות של המאונים נמצאים מעויינות (פקיק' רנהי מה). --ובסחמ"א: כשהקדוש ברוך הוא דן את האדם בראש השנה והוא שקול ומעויין מדת רב חסר שלו שהוא מטה כלפי חסד פוטרו מגיהנם (רמצ"ן, שער סגמול, ל::). הנה נא בפעם הואת ערכתי משפט ערוך ומעויין שהוא על ענין רב האיכות (כ״מ חלסיך. פיי איוב יג יה). ועי' בשין. - ב) "שעינו והתבוננו בו: והוא הצד אשר יעויין בהם בתכמה הזאת (ספר שמע הטבעי של צן כשד ד, יד:). והיותר מיוחד ויותר מבואר שבהם לפי כונת זה הספר הוא שכאשר יעויינו הנמצאות גראה שהם כולם בכללם יגיעו לתכלית אחר והוא הסדור הנמצא בעולם כסדור הנמצא במחנה (כ״י אלצו, סעקרים ב יג).--וות הדעת כשיעויין בו ימצא נפסד הפסד גמור (שסג א). כאשר יעויין הבדלם כל אחד בסגנון שלו (כ"י ערמחה, יד חצשלום של משלי, הקדמי). כאשר יעויינו שני הדרכים האלה וכו' כבר התאחדו הדרכים האלה בעצמם (כ״י הנרנהול, שמים הדשים, עיון ג). ובשני אלו הכללים נכללי' המצות כשיעויין בהם (כפחל מכוכלי, מכפח לכפש, ימ:).-ג) בראה, שראו אותו והביטו בו: וחכמת המראות (אפטיקא) ומעיינ' בקו והשמח והגוף מצד מה שהם מעויינים (כש"ט פלקירת, המנקש, עג). דע כי ואת החכמה מעיינת בקי ובשטח ובגוף מצד שהם מעויינים (שס פח). ומהם תחבולות מראייות במלאכת כלים ידריכו העיגים להשיג אמיתת הדברים המעווין אליהם אשר הם לחוקים (הוא, ראשי חכמי 48).-ד) קבוע, מיחד, ;bestimmt; definite: וממה שמאמץ להיות עובוניך ומערבך מסחרים ודברים מעוינים אמרו הוגך ועובוניך מערביך ומלחיך וחבליך (ר"י ח"ח, השרשי לריצ"ג, ערב). המוג שראוי שיהי' לאיש אחד מעוין עד שיהי' נמצא חי ובריא (קלונון לו לוג לו). השיב בכעם ואמר לא ידעתי איזה יום היה קודם תענית ולא הזכיר יום מעויין (ר"ל ששון, מוכם למת, שו"ם יו). ואותה הנקווה מגלגל המולות צריך היותה מעויגת תמיד בתחלת החדש שלא תשתנה שלא יכא פעם בארוכה ופעם בקצרה (כ״ל הקכלי, ג״ע, ענין קדוה״ם ב, ג::). אבל מראה

[[]נמו בערב' עַיַּן גּ).] (נ

نده (a .

הדבר שיש להם יסוד מעויין במצוה ואותו היסוד אם יחליפוהו יאמרו מומעין אנומין שוגגין (פס ו, ז:.). בשמרנו המצות שהם לאומים לנו כ"ש בכאר התורה איבות הלאום במצוה מעויינת (שם, ענין טמחה וטהכה, פתימי, נמ:). לא הכלילה התורה על כל מה שתראה האשה מאותו המקום שיהיה ממא אכל בארה לו צורה מעויינת והוא עין הדם (פס, ל, קי::). אדם שיש לו חובות הרכה וכאו בעלי חובו לגבות אין קדימה לאחד מן האחר לבד אם היה דבר מעויין בתנאי לגבות תובו ממנו יש לו דין קדימה אלא אם אינו מעוין יד הכל שוה (שם, דין קיום הדברים, קפע:). ועשהו לכשרות לכד בעת המעוין אחרי חבמתו לא לצרך אליו (כ"ח בכי חליה הקכחי, ען היים פע). ההפרש בין המוחיי והאצטומכיי כי האצטומכי אין לו מדר ולא עתים מעויינים (קאמן גיו א בי אין -- ובלשון הפילוסופים, בנגוד למשלח: בי אין במעשה האל ית' וית' קיום לדבר מן הדברים בלתי מעויין ורמוז אליו עד שנאמר שהוא ית' ברא דבר שיחיה בלתי נודע המהות (כמצ"ד, ממו"כ 10). והמקובץ מהם הוא חומר ליסודות ואם כולם יחד במציאות דבר בסתם שיהיה נמצא והוא בלתי מעוין אם כן החומר הראשון חוא עצם יקחהו השכל מופשט מכל צורה ואיננו דבר מעויין אך הוא דבר אפשר שיהיה ממנו כל גשם (פס H). אך המקרים אמנם יאמרו על מה שישיג הגשם אחר היותו מעויין אבל היא הצורה עושה הגשם ברצון האל ית' (כס). בעבור שהיו הנמצאות. המעויינות בהם יותר מסוג אחד (כל מלחכת ההגים, מופת). ויאמרו שההקדמה האומרת כי מאחד לא יסורר אלא אחד היא גצחית ואמנם תצדק בפועל הפרטי המעויין אכל בשם יתברך שהוא הפועל הכולל המשולת וכו' (כ״י חלבו, העקרים ב יג). - חמר מעין: וה חמר שיודמן רק להמר ם עין (כ"ח ברי חליה הקרחי, עץ חיים פה). אם היו (הענינים המושכלים) נתלים בחומר לא ימנע מהיותם דבקים כחומר מעויין עד אי אפשר שיגיעו במחשכה נקיים מן החומר המעויין כאדם והצמח וזולתו וכו' (כ"ח מזרחי, מלחכת המפפר, הקדמי).

עריך, ש"ה מ"ר עונים, עוינים שונא, אויב: וכל צופה ועוין גם מקנא ישו מתים ומעולם אכודים (כ"ת פקראי לקו"ק פג). מקריבים למשוך אליו חסדו להמות עליו הבו להצילו מכל עויון וצורר (ד"ם

יסודי מלכלס וח"י ב, מן 193). ואמר לך עלי שחל ופתן דרוך ורמום כפיר תנין ועוינך (שס 265). ומיל ואמר הפימן: כפיר מושלו משיה כשנים חלקו מציה כבוש עוינים ולעיה ולדן אמר דן גור אריה (למכה ככוש עוינים ולעיה ולדן אמר דן גור אריה (למכה כון לעכוכה, מחזי מיעלי ב, קפע.). עמך להפיל בנחת עוינים להפיל בשחת (לזיכ, מעמוני העבוכב ליה, האני עי, 345). [ו]ממה עו אשר שלת אלהים ליסר בו המון זרים ועוינים (כי שמולו בן עלי, לזכי, מכנק ב, 1941 ורוח חן ותחנונים תנשב כ[אח]ליו לשמר מלבד ורוח חן ותחנונים תנשב כ[אח]ליו לשמר מלבד להשמיע ל עויני כי קרוב יום אדוני (לאכן ולמחך, פליח ב, עי"ח), קום בשרו ספו עויניו ומוניו אך לו לבד פניו יאר ד' מתנדבים בעם ברכו ח' (שיכו ללל, לבד פניו יאר ד' מתנדבים בעם ברכו ח' (שיכו ללל, קונעי הפיוטי ג). עיני ככל עויניו ומשטיניו אגער בהר שעיר אשעיר וערער (ימי שניה, שס כנ).

א. לינדה שיינ, כמו א.עיון, ופסו ב.עין: ג' נשי' הביאז קיניהן אחת אומרת לעינתי (1) ואחת אומרת לימתי ואחת אומרת ליכתי וו שאמרה לעינתי סברין מימר שופעת כמעיין אמ' לון בעיינה סבנת (יכתי שקל' ה ה).

ב.* לינ ר. ש"ל, מ"ל עינות, --אולי מעשה אריג בצורת (2 במו עיון ד): אשה זו מווה מעה (2 אחת דקה ומעה אות דקה ומעה (2 אחת דקה ומעה (3 אחת דקה ומעה (3 אחת דקה ומעה (3 אחת דקה וועלו לאיספרישן (מד"ל ויקל' יו).

*ערונן, ט"ו, בעל עינים גדולות: זהוה (אבא כר בתן)
ערינן ואיתחמי גחיך ואיקפר עלוי ומית (ירושי
מיר ז ז:).

עלרב.), ממנו עיף, עוף, עוף, "עייף, עופה, ב."עיפה, עירב." עיפה, ב."עיפות.

[ג"א: מפה.]

^{1 [[}במנת' (מד:): לעונתי, וכך גרפים שם רגמ"ה ורש"י שמפרשים מן א-עונה, אכל הערוך גרם שם לנכון? לעינתי, וכך מביא בעל ד"ם, וכרור שהוא צורה עממית מי שיו.]

^{(3) [}בך הגרסה בערוך ערך אספרישן, ובדפו': הציכום לעונות, משבש, ובילק' (פתס) הגרסה: לצביתים ולענות, או לציקין ולעוגות, וקוחוט מפרש מלה שלנו כמו אונין, חומים, ועי' גם בערוש

עץ יוסף.] 4) [כן בסור', והוא כסו יעף, ואמר ד"י חיוג בי ספרי דקדוק, מע 16), זו"ל: נהפך מעקר יעף היוד שהיא בתחלת יעף נקבעה באמצע עיף.]

עיף, נחלש: וחתקע (יעל) את היתד ברקתו (של סיסרא) ותצנח בארץ (יעל) את היתד ברקתו (של סיסרא) ותצנח בארץ והוא גרדם ויעף ו) וימת (טפטי 7 כל). ארור האיש אשר יאבל לחם היום ויעף העם (ש"ל י7 כק). וירד דוד ועכדיו עמו וילחמו את פלשתים ויעף דור (ש"ב כל יק).

עיות, מ"ה נקי עיפה, מ"ר עיפים, "עיפות, -חלש, בלי בה. mude, erschöpft; fatigué מפני יגיעה, מפני רעב וצמא, יבא עשו מן השדה והוא עיף: faible; weary, faint זיאמר עשו אל יעקב הלעימני נא מן האדם האדם הזה כי עיף אנכי (צרחשי כס כע-ל). אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע (דנרי כה ית). ויבא גדעון הירדנה עבר הוא ושלש מאות האיש אתו עיפים ורדפים ויאמר לאנשי סבות תנו נא ככרות לחם לעם אשר ברגלי כי עיפים הם (שפעי ס ד׳כ). ויבא המלך (דוד) וכל העם אשר אתו עיפים וינפש שם (סיב יו יד). ודבש וחמאה וצאן ושפות בקר הגישו לדוד ולעם אשר אתו לאכול כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר (מס יז כמ). אין עיף ואין בושל בו (ישפי ה כז). אשר אמר אלהים זאת המנוחה הניתו לעיף וואח המרגע (מס כס יצ).--ובפרם חלש מפני צמא ומשתוקק למים: כאשר יחלם הרעב והנה אוכל והקיץ ורקה נפשו וכאשר יחלם הצמא והנה שתה והקיץ והנה עיף ונפשו שוקקה (שם כע ח). כי הרויתי נפש עיפה וכל נפש דאבה מלאתי (ירמי לח כה). מים קרים על נפש עיפה ושמועה מובה מארץ מרחק (משלי כה כה). לא מים עַיַף תשקה ומרעב תמנע לחם (חשצ כנ ז).--ובהשאלה ארץ עיפה, יבשה, מאין גשם: בפלגי מים בציון בצל סלע בבד בארץ עיפה (יטעי לב ב). צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים (ססלי סג ב). פרשתי ידי אליך נפשי כארץ עיפה לך (שס קשג ו).--ובתו"ם: אין גמהר עם עייף בתורה ביד מי המציק לו (כ׳ חלמזר צר צרכיה, פנס׳ לד:). נתכנסו כל ישראל אצל משה אמרו לו בבקשה ממך האכילני מפסחך מפני שהיו עייפים מן הריח (מד"ר שמות יע). ד"א עיפתה שהרשעים עייפים בה (שם לח). משנתיגע הרבח פגעה בו סגולה וראתח משה

ו) [במקום: ויעף, ואמר רד"ק, וז"ל: העין בפתח להבדיל בינו ובין ויעף אלי שהוא ענין אחר, ע"ב, ובן לש"ב (כל יס), ובשרש עוף, ועי" גם בפרושו של מגל לש"ב (כל יס).

שהיה עיף מן היגיעה אמרה לו ארוני משה למה אתה עיף אפר לה וכו' (עם דברי יו). שאין דברי תורה נבלעין אלא במי שתוא עיף להם (חליפו זועי יד).--ואמר הפיטן ג רץ ותקרת כדרך עיפי טרתות דרך (ריה הקליר, הן קולן, יולי שבת זכור). שישו ברברי דת המשעשעים נפש עיתה כמים קרים (גנוי שכפי ב, ביכלפורג (406). ויישן מאשר הרע כעיף או כשברת ותעש לו אשר תחפץ ותשחק בו כצפורת (כיים המיד, לחי מוסר). מהם נסיכות ומהם משרתות מהם צבאות רצות ובאות לא עיפות ולא גלאות רואות ולא גראות (כפנ"ג, כחר מלכות). ויורם מחשבות מדע וערמה לפת מוסר ומי שכל עמופים ברעב ועיפים הם בצמא (למנים, חלדה לנשס סנל). ותעיתי בתלאובות פתיות והיא אל קר רסיסיה עיפה (הוח, ברעסי הבכי, דיוחן קנס, בודלי). צרי היגון ומרפא לא נחה בו ימצאו גיל ושמחח לאובד ולמרי נפש אתן מנחה כל עיף המרדות ויגע המקרים יתור בו מנוחה (כש"ע פלקיכה, לכי היגון, ג.).

ליבר פיעי עיפה, — כמו עיף, עיפה נפשו, נחלשה, דבאה מפני לב צער וכדומ': כי קול כחולה שמעתי צרה כמבכירה קול בת ציון תתיפח תפרש כפיה אוי נא לי עיפה נפשי להרגים (יכתי ז לל).—ובסהמ"א: ונחלשו הסוסים מן המרוצה עד כחללים נאקו ועיפו החרבות משפך דם צעקו (כ"י מכיזי, מסכמוני, קחמיקל). הגיעה עת הצהרים ידי הבוצרים והבוצרות עיפו וישמחו להם שמוח בכל פנות הכרם לצחק ולהחליף כת (מלפו, להכם ליון ס).

- ספפי, "התעיף, מתעיף, - כמו קל: פי הברכים שמת עייפין מפני המויקין שסומבין עליהם (ערוך ערך שה).

ישיפות: במות עיפות: היו עצביהם לחיה ולבהמה נשאתיכם עמומות משא לעיפה (ישני מו א).

יבי שחר: כי הגה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחו הגה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחו עשה שחר עִיפָּה 2) ודרך על במתי ארץ ייז אלהי

י) עי' הערה לקמן.

²⁾ מליצה החוקה מאד, ופרשו הקדמו' שהוא עשה את השחר חשך, ואין כל יסוד לבאור השם עיפה במשמ' את השחר חשר, ואין כל יסוד לבאור השם עיפה במשמ' חשך, ומה שהביאו המפרשים הקדמו' מפני שבעצם פרוש ארץ עפתה, כמו אפל, אינו מכריע, מפני שבעצם פרוש המלח עפתה במשמ' חשר יש לפקפק, ויש מפרשים גם

צבאות' שמו (עתיי זיג),—ובמשמ' חשך, ואמר הפימן: בועם דע יראתך יתמלאו ארקים משתחוים כל כשר לפניך עושה שחר ועים ה (תלכוסך חכון, יולי יוס"כ). ביה קראת להאיר עים ה נאה דרכך בסעורה וסופה (Elbog., Stud. 126). בר שבת וחנוכה מאור עים חך ידי גחוני קדמוני ב, בס). שמעו שנוקשתי בדחיפתם ובילק עלה עיםתם שמעת חרפתם (חיכה חססחו, קיכי).—ואמר עלה עיםתם שמעת חרפתם (חיכה חססחו, קיכי).—ואמר המשורר: הכל היום נסיעה וחניה וכל ליל מלון עיםה בבכיה (כ"ש הנגיד, הכל היום נסיעה וחניה וכל ליל מלון עים הבביה (כ"ש הנגיד, הכל היום). אנה פנותך אך היום מאד פנה וחבל ראי לולי אורך כמו עיםה (רסב"ג, תי זחת כרשים הככי, ומוכבי שחקים זורחים המה בעיםה (רמב"ע, כרשים הצכי, דיוחן קכם, בודלי). יתנו שבני עים ה זמרים ורנה יפצחו ציים ואיים (הול, הגביר ככפלו בחוכן).

איטיכה, שיינ, שס"ם מן עוף, פעולת העוף, עופפות:

ואפשר שמשתמשין בלשון הזה בעיפה כעבור
שהיא באבר ובכנף (ר"י "ה"ה, השכש' לכינ"ג, לנכ). ודע כי

נצא תצא כי נצו גם נעו אע"פ שענינם ענין עיפה

הם נגורים מן בנצתה וכו' ושמשו העברים בגורה

הזאת כאשר שמשו ביאבר נץ בעיפה גם כן הנגור

המלה עפתה במשמ' אור (מלנים), ועי' הערה לערך עפת ה. ואם נתכונן למשקל הכתוב ונדמה את המוגר להדלת גראה כי מלה אחת בהסוגר: יתרה, כי לפי הדלת יוצר הרים וברא רות צריך להיות בהסוגר: עשה שחר ודרך על במתי ארץ, או עשה עיפה ודרך על במתי ארץ. ומלבד וה, הנה שמוש עשה בענין השנוי בין היום והלילה אינו מדרך הדבור של עמום, כי הוא השתמש בענין זה בהפעלים הפך והחשיך, כמו שאמר במקום אחר: הפך לבקר צלמות ויום [ל]לילה החשיך (שס ה ח). ולכן מסתכר כי באכר הראשון של הסוגר מלה אחת מהשתים: שחר עיפה, יתרה. ולפי הידוע שבכל מקום שיש שתי מלים, אחת מצויה בהמקרא ואחת לא מצויה, ואחת מהן יתרה, היתרה היא המצויה, שרגלים לדבר שנרשמה על הגליון לפרוש להלא־מצויה ונשתרבבה אח"ב לתוך גוף הכתוב, קרוב לודאי הוא שגם כאן המלה שהשתמש בה עמום היתה עיפה, במשמ' שחר, תחלת אור חיום, יהמלה שהר נכתבה על הגליון לפרוש לעיפה עפ"י מה שהיה מקבל אצלם. עב"פ אין לפרש כי חכונה עשה שחר לעיפה, לאמר, הפך הבקר לערב, כי מה שנאמר אח"כ ודרך על במתי ארץ אין ספק כי הכוגה בזה היא עלות השמש ברקיע. אך בכל זה אולי הוא כמו המשקל של הפכוק עשה כימה וכשיל נהפך לככר צלמית?

מן ישאהו על אכרתו (שס, נלה). וכבר שמשו רבותינו ו"ל בענין העיפה בכמו הכפל הוח וכו' ומה נכון שמושם מעפעפת בכמו העיפה הזאת אשר הוא ריחוף רצוני לומר הנעת הכנפים ומכוב על הקן ואינה עיפה שלמה אך היא תנועתה (שס, עוף). ר' יהודה אומר בית ארבעה כורין מלא שגר היונה כלומר שעור השתלחות היונה בעיפה (שס, שגל). כל שנאמר בו יעוף הרי זה עיפה גמורה (פלחון, מסנלי, עוף). וענין התנועה קרוב לענין העיפה וכו' היתה מעופפת ניון שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח כלומר מתנועעות שאינה עפה אלא קרוב לעיפה (כד"ק, סשכלי, עוף). דע בי יתר עופות אשר ספר יי' לאיוב הגיד עיפתן וגם שכנן במשכנן (כ"י סדקי, לשס"כ, שענ).

בּייּעַיּכֶּה, ש״ל, שׄ״ל, שׁמ״ם מן עִיף, —עיפות ויגיעה: והוא
הכסא המתנשא הנושא את נושאיו ועומם את
עומסיו בֹלי יגיעה ובלי עיפה והוא אפריון (כזכ״ז,
כסר מלכומ).

ינים רף איז, - עיפה קלה שיש בה גם הליכה: וכל שלא' בו יעופף הרי זה עיפוף קמן שיש עמו הילוך ברגל (פרחון, מסנר', עוף).

"עיפות, ש"נ, -- כמו עיוף, ב.עיפה: אוכצנא קשלה בפ' המפקיד וכו' פי' עייפות (ערוך ערך חכלן). אובצנא עייפות ויגיעה ממשאה (כפ״י, נ״מ עק.). אובצנא עייפות שאינו יכול לווו ממקומו (הוח, שנח קו:). סינוק לשון עייפות (הוא, ספחי ג:). ותלה כמו ותלאה לשון עיפות כתרגומו (הוא, בראמי מז יג). עלפו לשון עייפות (הוח, ישעי כח כ). ואני שובב פרקדן מרוב העיפות (כמצ"ס, לגכי, קונן לגכי, י:). בי אותה עייפות כאה לו מהמלחמה שעשה (ספר היטר, ספורים). ולפי שהעיף צמא למים קראו בדרך ההשאלה לצמא עיף ואע"פ שאין כו ענין העיפות כ"א ענין הצמאה לכד (כד"ק, השרשי, עוף). ומה שאמרתי לך שהוא בא הפך הרכה פסוקים באו כמקרא כמוהו והוא נרדם ויעף וימת שהיה לו לומר ויעף וירדם וימת כי לא היה עיף בעבור שהיה נרדם רק מפני העיפות שהיה בו נרדם (כי זרסיי מצרללונה, פיי משלי, יד השחר ב, 229). ואמנם ישתנו שכלי הזקנים אשר הגיעו לסוף הוקנה לעייפות האבר המקבל השכל (רש"ע פלקירה, המעלות ב, 43). אמי שמעי דברי והסתכלי בהם והתחוקי בטוב נחמה והתעלי מהדמות לשאר נשים בעייפות החדדה ובהתעוררות יגון האבל (סוח, לכי סיגון, ז:). ר"ל

שהיא (התורה) כמים עמוקים בשכל האדם ככת דברין ולפי העומק ההוא רבים מכני אדם לא ישתו מחם נימותו בצמאם ובעייפותם לפי שאין להם חבל מספיק בדי לדלותם (כ"י ברי אנטולי, מלמד התלמידים, הקדמי, ב:), רחיצת הרגלים מועלת לכאב הראש והעינים ומסירה עייפות ומרגשת לאכול בתאוה (כ״יזכלכה, שעשועיו. זודסון 55), בשקידה עצומה ייעף לבכן ובעייפותו ילאו כל האיברים (כיי אנן לעיף, אגלי החשוני 63). אבל אם מתה בדרך ולא הרגיש בה עייפות מורח הדרד לא יוכל לישבע שמחמת מלאכה מתה (עומו״מ, שוחל שמה). אבל היכא שנכנס בה חלשות ועייפות מטורח הדרך אפי' שלא מתה מיד אלא מתנוונת והולכת זמן מרובה מתה מחמת מלאכה קרינן כיה (שס). כי היא (הנפש' העייפה) תצטרך החזוק במשקה הלביי ולוה היא חוזרת מיד אל עייפותה (כ״י עכמלם, יד אבשלום על משלי כו, ד"ה טוב שבח).

עֵיפָתָה, – עי׳ עֵפָּתָה.

עיק, ממנו עוק, "עַקָה, וי"א מוּעָקָה.

עירן (אַתְּיקּ, עְקָח העגלה המעונה: השמיעה כעין קול צעקה מפני המשא הכבד על גלגליה וכדום':
הנה אנכי מעיק תחתיכם כאשר הְעִיק (חעגלה המלאה לה עמיר (עלתי ביג).

הפעי, העיק, מעיק, העיק, עשה שיעיק, ובמליצה לקול רעש הארץ: הנה אנכי מעיק תחתיכם כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר (עס),—ובמדרי במשמ' הציק, לחץ: ויחר אף יעקב ברחל א"ל הקב"ה כך עונים את המעיקות חייך שבניך עתידים לעמוד לפני בנה ויאמר התחת אלהים אני (מד"כ צכלט' על).—ובמהמ"א: אשרי עין שרואה צאת המלך ביום קרב בחמה זרוחה ופליאה חיליו כברקים ירוצון שנים לרבבה ואחד למאח קמיהם יעיקון באשר תעיק העגלה המלאה (מרס בן פרוק, מכח'כ' ספדלי למלך מכחכי). מובני (פרושו)

הגלגל שהיה מעיק כשמושכו לקדש ידיו ממנו (רגמיה, סמיי כס:), ולא יעיקם מלחשתדל בחשנת ההצלחה והתכלית האחרון לפין האנושי (כשי מנבו, העקרים או), ואף המכחישים השבר והעוגש הנפשיי יודו על היות הכחירה מוחלשת ביד האדם ושאין לו מעיק עליה ובה יוכל לבחור מה שירצה (שסע). ולהיות כל זה מותר בלתי מבעי מונע ומעיק האדם מהשגת שלמותו האמתי הנפשיי (כ"י לנכנלכל, פיי סחורה, כמ, ד"ה וחוונה). וביען הסבות ההן שיעיקו כל אדם מהדבקות (שס, זיכה, ד"ה ויכה הליו). ואפילו שיחין שלמים כירושלם יעיקו האנשים החכמי׳ ויסירום מדבקותם (כ"ח ביבחגו, דרך חמונה ח ב, י:.). וראיתי כי אין בידינו חבור כולל הכל על ספר נאסף למי שיכוין לעמוד על האמת בנקלה כי יעיקוהו רוב ההקדמות (כי לוי בכי חברהם, סבי פרדם החכמי, הקדמי, אולה"ק ג). פנה אל רהבים ושמי כוב כדמות כלים יעקוהו אל ההצלחה הפרומית על שהיא כלי לנצחית (ר"מ הנרצוני, המחמר בצחירה, ד"ח מח). ונתן שעם לדבריו מפני מה לא יכלו להעיק לו המוונות והאויר (כ"י מוסקחעו, קול יהודה לכוזרי ח לה). כי השינה אחד מששים למיתה ואו לא יעיקהו הגוף כמו שיעיקנו בהקיץ (כ"ם חלמולי, פתרי חלומי, יצ.):-- ואמר החליץ: כי את מי לא העיקות בהעמיסך עליו משא לעיפה (רפע"ג. ספי הנלוי הפו). - ואמר המשורר: אשוע מפני שוד הובובים אשר לא יתנו השב רוחי בכל כחם יעיקוני באויבים (כחצ"ע, למי חנום, כהנח ח, 21). - הם שכמך לסבל ולא תעיק תחתיך משאה (נ"ז נ"קוכו). עגלות שמוסות אכל על דרכים תעיקנה (חייכנצוים, הצליר, ליון נ, 177). - וניני מעיק, כמו שם, מציק, מונע: על דברי האויב המרגיו לנפשו אשר האלהים ינקום נקמתו וידרוש ויבקש מיד מעיקי בני מקרא יצ"ו (קהל מן מללים, אגרי חוכחה, להו"ק 25). וכל חולי הוא אם בשוח אם בלתי כטוח והבטוח הוא החולי אשר אין מעיק מלרפאותו כראוי והבלתי בטוח היא אותו שיתחבר בו מעיק ולא יעוכנו להתנהג כו כנכון הנהנתו (האכון א ב א ז). כי כוונת התור׳ בהיות׳ מיעדת לגו מובות גשמיות לא הי' ה"ו למה שהם היו השבר חלילי אלא הכוני להסרת המעיק כי אם האדם לא יהי׳ לו לאכול אם אין קמח אין חור׳ וכוי בהסרת המעיקים ובהמציא הקניני השובים וכו" כאמרו ואהכך אין הכונ' אלא מה שיש בהסרת

[[]עי' הערה לקמן.] (1

τριζήσω ὑποκάτω: בקילם τρίζει ή ἄμαξα τρίζει ή ἄμαξα καθά τρίζει ή ἄμαξα καθά τρίζει ή ἄμαξα καθά τρίζει ή άμαξα καθά τρίζει ή άμαξα κατία κατία κατία κατία μα κατά κατία κατία.

החולי שהוא הסרת המעיק (ר"י לצוהב, נהר פישון, מלורט, כא:). בשיהיו המים למעלה בשיבריחם מעיק אי אפשר שיתחיל בתנועה עד שיסתלק המעיק א"כ אלו היסודות תחלת תנועתם היא כמהוה ומסיר המעיק (שם עוב, מו"כ ב, סקדמי יו). ומלבד היותה בלתי נותנת שלמות לעוסקים בה הנה היא באופן מה מעיקה לשלמותם (כ"י מוסקחטו, קול יהודה לכוזרי ח ג). וכשיוסרו המעיקים ההם וההפכים יחוברו אל הסכמה אחת אז תבנה ותכוגן הדת וארמונה על משפטו ישב (שם פ). שהיו המדינות רשעות ומעיקות אל ההצלחה המנהיגים בהם רעים מכוים החכמה והידיעה (ל' יופף שם טוב, כבוד חלמים, יג:). ואחר זה באר מעיקי האומה ככללה והורה שהם שני מינים אם מעיקי הגוף בעבודה קשה בעול הגלות הזה אם מעיקי הנפש במענות מזויפות לחלוק על התורה (מברהם שלום, כוה שלום ע ט, קקע.). כל מי שקורא ק"ש כתקנה ואין בו שמץ דופי של חמא נשמתו עולה בישיבה של מעלה בלי מעיק (ר"ן בר"י חלחכן, עה"מ, קריח חרבע קלה).--צורה מעיקה: ואחר שהדבר אמנם יתהוה מצד ההעדר המוסד עם שיש בו צורה מעיקה ומשנה כ"ש שיתהוה הדבר מההעדר אשל אין בו צורה מעיקה ולא משנה כלל והוא ההעדר הגמור (כ"י אברבאנל, מסעלי אלהים ד ד). – ויעיק מעיק: ומחם ענינים יבואו מחוץ ויעוררו על התנועה התגברות וניצוח וכו' או מעיקים יעיקו מתנועה הכרחית עד שכאשר יסתלקו תהיה התנועה (כלב"ד, חמו"כ 42). כי ליסודות חומר משותף מתפעל לא ישפע על דבר מהם שלמותו אלא על מוג מה ותכונה מה ואם יעיק מעיק מחוץ מהגיע זה המוג לא יהיה שפע זאת הצורה או בחותיה על השלמות (פס 94): עיניך יביטו אל היושר והאמת ולא יעיקך ם עיק ועפעפיך יישירו נגדך (כלב"ג, משלי ד, בקוף). ולוה כאשר יתבודד כאהבתו ויסכימו בו התנאים וישליםו ההכנות כאשר לא יעיק מעיק מחוץ אין ספק בשיושפע עליו רוח גבואי (כאס קכיטקט, חור ייז ב אי. אפשר שיהיו מים בפועל מכלתי שיעיקם ם עיק לירד למטה לא ירדו לעולם (שם טוב, מו"כ ב, סקדמי יו). העם המושגח מהאל יהיה נעדר המונעים מהשיג שלמותו ולא יהיו לו מעיקים יעיקוהו מהצלחתו (ר"ח שלום, נוה שלום ע ו, קפח:).

- הָפְּשִי, "הוּעַקּ, מוּעָקּ, שהעיקו אותו: ויתבאר או היותו קצר יד ונמנע ומועק מדבקות ההצלחה (פּרַקִּי הַהַּלֹלְּהַה הַ

מיוסי לרמצ"ס, בספי פלר הדור, לג::). ואיך יאמר באליהו שהוא נשאר בגופו להיותו מועק בוה בגשם העפריי (עס ב, לה:.).

עִיבֶר, - עי׳ עָקָר

עירון, אעירוני, "עֶירָה, "עִירוֹן, אעירוני, "עָירְנוֹת, "עִירְנוֹת, "אַירָנִי. אַירָנִי.

אינה, שירה עירה, עירה עירה, עירה עירה עירה, עירה מ"ה ערים, עירים, *עירות, מ"ר פמי ערי, כני ערי, עָרֵיהָ, עָרֵיהָ, עָרִיבָּם, עָרִיוּ, עָרֵיהָ, עָרֵיהָם, אַרִיהָם, אַרִיהָם, אַרִיהָם, אַרִיהָם, מקום ישבו בו בני אדם בבתים מסדרים ברחובות וידע קין את :Stadt; ville, cité; town, city וידע קין את אשתו ותהר ותלד את חנוך ויהי בנה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך (נכלסי דיו). הבאתי להם על אם בחור שדר בצהרים הפלתי עליה פתאם עיר 2) ובהלות (ירמי יה ס). לא אשוב לשחת אפרים כי אל אנכי ולא איש בקרבך קדוש ולא אכוא פעיר³) (פוטי יח ע)---ועם תארים שונים, עִיר גדולה: ואת רסן כין ניגוה וכין כלה הוא הַעָיר הגדלה (בכספי יבי). והיה כי יביאך יי' אלהיך אל הארץ אשר נשבע לאכתיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת לך עַרָים גדלת ומכת אשר לא בנית (דגרי ו י). ונינות היתה עיר גדולה לאלהים מהלך שלשת ימים (יוני ג ג). - עָיר קטנה: עִיר קטנה ואנשים בה טעט (קסלי ע יד). - עיר רחבת ידים: והעיר רחבת ידים וגדלה והעם מעט בתוכה ואין בתים בנוים (נחמי ז ד).--עיר נושבת: והערים הנושכות תחרבנה והארץ שממה תהיה (ימזקי יב כ). עיר הומיה: תשאות מלאה עיר הומיה קריה עליזה (ישעי כב ב). - עיר עליזה: זאת

לא נתברר מקורו. אולי מהשומרית אר;
 ואולי כן ער מואב.] -2 [ת"י: משריון בתכף וחכילא לחודון, מחגות פתאום וחרבן עריהם. וע"פ זה מפרש רש"י: גייסות של עיר. והוא מוסיף; ויש פותרים עיר לשון שנאה. וכן מביא רד"ק כשם אביו. ורד"ק בעצמו מפרש: חרבן הערים. גם עקילם וסומכוס והירונ' מתרגמים כמו קריה. אולם בשבע' מתרגמים: τρόμον, רעד ופחד. וכעין זה הסורי: דלותיא. וכך רב המפרשים ההדשים שמחברים אותו עם עור והתעוררות, אבל זה רחוף.]

^{3) [}התרגומים העתיקים וכל קדמונינו פרשו קרוה, עי' רד"ק. והחדשים מפרשים: בקצף ובחמה, ע"פ הפרוש שהמציאו להם לפסוק הקודם מן ירמ' (יס מ), או מגיהים אַבְעַר, או לְבַעַר: במקום אבוא בעיר. והמחבר רשם בגליון התג"ך שלו שצריך למחוק אבוא ב, ותהיה הגרסה: ולא עיר.]

ערי ארצך והרסתי כל מכצריך (מיכ׳ ה י).-עיר גבורים עיר גברים עלה חכם וירד עז מבמחה (מסלי כא כג).--ערי גורל: ולמשפחות בני קחת חלוים הנותרים מבני קהת ויהי ערי גורלם מממה אפרים (יסופי כל כ).-עיר דמים: ואתה בן אדם התשפט התשפט את עיר הדמים והודעתה את כל תועבתיה (יסוקי כג ג). הוי עיר דמים כלה כחש פרק מלאה לא ימיש טרף (נחוי ג ל). - עִיר ההרם: ביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת כנען ונשבעות ליי צבאות עיר ההרם יאמר לאחת (ישעי יש יס). -- עיר חומה: ואיש כי ימכר בית. מושב עיר הומה והיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו (ויקרי כה כע).--עַרִי הכבר: ויהי בשחת אלהים את ערי הכבר ויוכר אלהים את אברהם (בכחשי יע כ),--עיר מבצר, מבחור: והכיתם כל עיר מבצר וכל עיר מבחזר וכו' (מ"ב ג יע). ויבנו (בני ישראל) להם במות בכל עריהם ממגדל נוצרים עד עיר מבצר (שס יז ט). ואת בית נמרה ואת בית הרן ערי מבצר וגדרת צאן (נמדי לב לו). - ערי המועדה: אלה היו ערי המועדה לכל בני ישראל ולגר הגר בתוכם לנום שמה כל מכה נפש בשגגה (יהושי כ ע).--עיר מגרש: ויאמר דוד לכל קהל ישראל אם עליכם מוב ומן יי׳ אלהינו נפרצה נשלחה על אחינו הנשארים בכל ארצות ישראל ועמהם הכהנים והלוים בערי מגרשיהם ויקבצו אלינו (דסי״ל יג ב).-עיר מושב: תעו במדבר בישימון דרך עיר מושב לא מצאו (מהלי קז ד).-עיר המים: וישלח יואב מלאכים אל דוד ויאמר נלחמתי ברבה גם לכדתי את עיר המים (פ"ב יכ כז). - ערי מישור: וכל ערי המישור וכל ממלכות סיחון מלך האמרי אשר מלך בחשבון (יסוטי יג כל). - עיר המלוכה. הממלכה: וילחם יואב ברבת בני עמון וילכוד את עיר המלוכה (פ"ב יב כו). וייראו מאד כי עיר גדולה גבעון כאחת ערי הממלכה (יהושי י ג)--ערי מסכנות: ויבן (עם ישראל) ערי מסכגות לפרעה (שמות איא).--עיר מעוז: ביום ההוא יהיו ערי מעוזו כעזובת החרש והאמיר וכו' והיתה שממה (ישעי יז יש).--עיר מצור: ברוך יי' כי הפליא חסדו לי בְּעִיר מצור (מהלי לא כב). ויבן את בית חורון העליון ואת בית חורון התחתון ערי מצור דלתים ובריח (זהיינ ס ה). וישב רחבעם בירושלים ויבן ערים למצור ביהודה (שם יה ה). ועי' מצור. עיר מקלמ: והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיכו אתו העדה אל עיר מקלמו

העיר העליוה היושכת לבמח האמרה כלככה אני ואפסי עוד איך היתה לשמה מרבץ לחיה (לפני צ'יה). עיר הללה: ונשאו עליך קינה ואמרו לך איך אבדת נושבת מימים העיר ההללה אשר היתה חוקה כים היא וישביה (יסוקי כו יו). -- עיר היונה: הוי מוראה ונגאלה העיר היונה (לפני ג א). -- עיר שפכת דם: כה אמר אדני ייי עיר שפכת דם בתוכה לבוא עהה ועשתה גלולים עליה לממאה (יסוקי כבג). - עיר בצורה: כי עיר בצורה בדד גוה. משלח וגעוב כמדבר (ישע׳ כזי). אחינו המסו את לבבנו לאמר עם גדול ורם ממנו ערים גדלת ובצורת בשמים (זכרי ח כח). עיי בצר.—עיר נצורה: ונותרה כת ציון כסכה ככרם במלונה במקשה פעיר נצורה (ישעי א מ). -עיר פרוצה: עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצר לרותו (משלי כה כה). - עיר מבדלה: והערים המבדלות לבני אפרים בתוך נחלת בני מנשה כל הערים וחצריהן (יהוסי יו ט). -- עיר מבקעה: מקול פרש וגלגל ורכב תרעשנה חומותיך בכואו בשעריך כמבואי עיר מכקעה (יסוק׳ כו י). - עיר חרבה: והערים החרבות והנשמות והנהרסות כצורות ישבו (שם לו לה). - עיר נחרבת: כה אמר אדני ייי בתתי אתך עיר נחרבת כערים אשר לא נושבו (סס כו יע).--עיר נשמה: ושבתי את שבות עמי ישראל ובנו ערים נשמות וישבו (עמוי ט יד).---עיר עוובה: עובות ערי ערער לעדרים תהיינה (ישעי יו ב). עיר נעוכה: ולך (לירושלם) יקרא דרושה עיר לא נעובה (שם סנינ). כה אמר אדני יי' להרים ולגבעות וכו' ולערים הנעובות וכו' (יסוקי לו ד). עיר רחוקה: כן תעשה לכל הַעַרִים הרחקת ממך מאד (דברי כ יה). -- עיר נמצאה: גם כל הערים הגמצאות שלתו באש (מפטי כ מס). - עיר שרופה: ארצכם שממה עריכם שרפות אש (ישעי לו ז).--עיר רבתי עם: איכה ישבה בדד הַעִיר רבתי עם היתה כאלמנה (חיכי ח ח). ונסמך לשמות שונים, עיר אחְזה: ואשר יגאל — מן הלוים ויצא ממכר כית ועיר אחזתו ביובל כי בתי ערי הלוים הוא אחזתם בתוך בני ישראל (ויקכי כה לג). - עיר אלהים, תאר לירושלים: נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים קדש משכני עליון (מסלי מו ה).--עיר זוי: וקראו לך עיר יו׳ ציון קרוש ישראל (ישני ם יד). חזק ונתחוק בעד עמנו ובעד עדי אלהינו וייי יעשה המוב בעיניו (ס"ב י ינ)--עיר אמת: ונקראה ירושלם עיר האפת (זכרי הג). - ערי הארץ: והכרתי

וישאל דות ביי' לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר ייי אליו עלה (ש"ב ב ה). ובארבע עשרה שנח למלך חוקיהו עלה סנחריב מלך אשור על כל ערי יהודה הבצרות ויתפשם (מ"ב יס יג). – ערי ישראל: ויהי בכואם בשוב דוד מהכות את הפלשתי ותצאנה הנשים מכל ערי ישראל לשור והמחלות לקראת שאול המלך בתפים בשמחה ובשלשים (ש"ח יח).-ומומך לשמות, אחות העיר: כל התרומה חמשה ועשרים אלף בחמשה ועשרים אלף רביעית תרימו את תרומת הקדש אל אהזח הַעִיר (יסזק׳ מס כ). – אנשי העיר: פרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסבו על הבית מנער ועד זקן כל העם מקצה (ברחש' יע ד). –בת, בנות העיר, עיי בת, בעלי העיר: ומגדל עו היה בתוך העיר וינסו שמה כל האנשים והגשים וכל בעלי העיר ויסגרו בעדם (ספטי ע כל).-גבול עיר: ואם יצא יצא הרצח את גבול עיר מקלטו וכו׳ . ורצח גאל הדם את הרצח אין לו דם (במד' לה כו כו).--גדולי העיר : ובני המלך (אחאב) שבעים איש את גדולי העיר מגדלים אותם (מנ י ו). דרך הַעִיר: כי יצא עמך למלחמה על איביו כדרך אשר תשלחם והתפללו אליך דרך העיר הזאת אשר בחרת בה וכו' ושמעת מן השמים את תפלתם ואת תחנתם (זהי"ב ו לד-לה) – המון עיר: כי ארמון 'נמש המון עיר עוב עפל ובחן היה בעד מערות עד עולם (ישעי לב יד). – זקני הַעִיר: והיה הַעַיר הקרבה אל החלל ולקחו זקני הַעִיר הְחוֹא את עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל והורדו זקני הַעִיר ההוא את העגלה אל נחל איתן וכו' וערפו שם את העגלה בנחל וכו' וכל וקני העיר ההוא הקרכים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל וענו ואמרו ידינו לא שפכה את הדם הזה וכו' (זכרי כח ג-ז).-חומת העיר; והיה במשך בקרן חיובל בשמעכם את קול השופר יריעו כל העם תרועה גדולח ונפלה חומת הַעִיר תחתיה (יהושי ו ה). – חסן הַעִיר: ונתתי את כל חסן הֶעֶיה יהואת ואת כל יגיעה וכו' ביד איביהם ובזזום (ירמ׳ כ ה). – מבוא הַעִיר: ויראו השמרים איש יוצא מן הַעִיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא הַעָיר ועשינו עמך חסד ויראם את מבוא העיר (ששעי א כלרכה). - מבנה עיר; במראות אלהים הביאני אל ארץ ישראל ויגיחני אל הר גבוה מאד ועליו כמכנה עִיר מנגב (יחזק׳ מ ג).-מגרשי הַעֶרִים: ימגרשי הערים אשר תתנו ללוים מקיר העיר וחוצה

אשר נפ שמה (צמד' לה כה). ואת הערים אשר תתנו ללוים את שש ערי המקלמ אשר התנו לגם שמה הרצח (שם ו). עִיר מתים: וגלכד את כל עריו בעת ההוא ונהרם את כל עיר מתם והנשים וחמף לא השארנו שריד (זכרי כ לד)-ערי הנגב: ערי הנגב יסגרו ואין פתח הגלת יהודה כלה הגלת שלומים ירמע יג יט). - ערי עכודה: והם הלוים המעשרים בכל ערי עבודתנו (כסמיי י לס).-עיר עו: ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה עיר עו לנו ישועה ישית חומות וחל (ישעי כו א). - ערי הפרוי: כל אלה ערים בצרות חומה גבוהה דלתים ובריח לבד מערי הפרזי הרכה מאד (דכר׳ ג ס). על כן היהודים הפרוזים היושכים בערי הפרוות עושים את יום הארכעה עשר לחדש אדר. שמחה ומשתה ויום מוב ומשלוח מנות איש לרעהו (חסמי ע יע).--עיר קברות: אם על המלך שוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה אל עיר קברות אבותי ואבננה (נסמ' צ ס). - עיר הקדש, תאר לירושלים: כי מעיר הקדש נקראו ועל אלהי ישראל נסמכו (ישעי מס 3).-ערי הרכב, הפרשים : ויבן שלמה את גזר וכוי ואת ערי הרכב ואת ערי הפרשים זכו׳ (מ״ח עיזיע). – עיר רכלים: את ראש יניקותיו קשף ויביאהו אל אַרץ כנען כְּעִיר רכלים שמו (יחוק' רז ד). - ערי השדה: ויאמר דוד אל אכיש אם נא מצאתי חן כעיניך יתנו לי מקום כאחת ערי השדה ואשבה שם ולמה ישב עבדך בעיר הממלכה עמך שני בערי השפלה: ופלשתים פשמו בערי ... השפלה והנגב ליהודה וילכדו את בית שמש ואת אילון ובוי (דהי"ם כס יס) - עיר תהלה: איך לא עובה עיר תהלה קרית משושי (ירמי מע כה). -- עיר התמרים, תאר ליריחו: ואת הנגב ואת הככר בקעת ירחו עיר החשרים עד צער (דכר' לד ג).-ועיר של פלוני: ויקם אליעזר עכד אכרהם) וילך אל ארם נהרים אל עיר (אליעזר נחור (נרחשית כדיי).—כן תעשה לכל הערים הרחקות משך מאד אשר לא מערי הגוים האלה הנה רק מערי העמים האלה אשר יו' אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה. כל נשמה (זכרים כ יה יו). לא נפור אל עיר נכרי אשר אלא בבני ישראל הנה (ספע' יע יט). ואת גב עיר הכ הנים הכה (שאול) לפי חרב (ש"ח כנ יע). ויבא אל יציר הנביא הזקן לספד ולקברו (מ"ל יג כט). -ובפרם קיר דור, תאר לציון: וילכד דוד את מצדת ציון היא קיר דוד (ש"ב הַ וֹ). וַעַוֹדָ, עַרִי יהודה : ויהי אחרי כן

על כתפיו (מסט' יו ג). -- שר העיר: וישמע ובל שר העיר את דברי געל בן עבד ויתר אפו (שם ע ל).--תוצאת העיר: ואלה תוצאת העיר מפאת צפון חמש מאות וארבעת אלפים מדה (יחזקי מס ל). -- ודבורים שונים, עיר ועיר: והימים האלה (ימי הפורים) נוכרים וגעשים ככל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר (חסמ׳ ע כס). כל עיר ועיר: ויבא שדד אל כל עיר ועיר לא תמלם (יכמי מס ס). - עיר ואם: אתה מבקש להמית עיר ואם בישראל למה תבלע בחלת יו׳ (פ״ב כ יט). עיר על תלה: רק כל הערים העמדות על תלם לא שרפם ישראל (יהוט' יחי יג). כה אמר יי' הנני שב שבות אהלי יעקוב ומשכנותיר ארחם ונבנתה עיר על תלה וארמון על משפטו ישב (ירמ' ל יה). -- עיר ויושבי בה: מדן נשמע נחרת סוסיו מקול מצהלות אביריו רעשה כל הארץ ויכואו ויאכלו ארץ ומלואה עיר וישבי בה (שס חיו). --עיר ומלואה: מתעב אנכי את גאון יעקב וארמנתיו שנאתי והסגרתי עיר ומלאה (עמו׳ ו ס). -- ונושא לפעלים שונים, ישבה שפלה, מלאה, פצה, שבה, צהלה, נכוכה, נבקעה, נצדה, נתצה הַעָיר, עי' ערכים אלו. – זפעו' לכמה פעלים, בא, הבדיל, בזו, בחר, בנה הפר, חקק, חקר, החרים, ימף, יצא, הצית, ירש, לכד, מאס, מדד, מלט, מצא, הכה. הקיף, נתץ, שב, שדד, השחית, שרף את-הַעִיר, עין ערכים אלו.—ועם מלת או אות היחם.. ארב לעיר, בא, יצא, סר, צר, קרב אל עיר: גנן. פשט, שם על עיר: עבר פן עיר, פץ מעל עיר, עיד ערכים אלו. -ב) בהשאלה, יושבי הַעִיר: והאיש בא להגיד בעיר ותזעק כל העיר (ש"ח ד יג). הלילי שער זעקי עיר נמוג פלשת כלך (ישעי יד לח). ותלכנה שתיהן (נעמי ורות) עד בואנה בית לחם ויהי כבואנה: בית לחם ותהם כל הַעֵיר עליהן ותאמרנה הואת נעמר (לות לו יע).---ואמר בן סירא: נורא בעיר איש לשון ונושא על פיהו ישונא (נ"ס גמי ט יה). כשופט עהד כן מליציו וכראש עיר כן יושביה מלך פרוע ישחית: עמו ועיר נושבת בשכל שריה (שם י ב-ג). ילד ועיר יעמידו שם ומשניהם אשה נחשקת (פס מיע). יחוקיה חוק עידו בהטות אל תוכה מים ויחצב בנחשת צורים ויחסום הרים מקות (עס מה יו). הדואג לעמו מחתף ומחוק עירו מצר (שס כד). -- ורגיל' בתו"ם: איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרת: במלגין (מגילי ה ג). כמה יהא בעיר ותהא ראויהי

אלף אמה סביב (נמדי לה ד).—מושב העיר: ויאמרו אנשי קעיר (יריחו) אל אלישע הנה גא מושב העיר מוב כאשר אדני ראה והמים רעים והארץ משכלת (מ"ב ב יע).--מעלה העיר: המה (שאול וגערו) עלים במעלה הַעִיר והמה מצאו נערות יוצאות לשאב מים (ש״ל ע יל). → סָביבות הַעַרִים: ובל החצרים אשר סכיכות הערים האלה עד בעלת באר ראמת נגב ואת נחלת מטה בני שמעון למשפחתם (יהושי יע ק).-עון הַעִיר: וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים כלום לאמר קום קח את אשתך ואת שתי בנתיך הנמצאת פן תספה בעון העיר (כרחשי יש יה). - עשן העיר: ויפנו אנשי העי אחריהם ויראו והנה עלה עשן הַעִיר השמימה (יסוש' ס כ).—פקדות העיר: ויקרא באזני קול גדול לאמר קרבו פקדות הַעִיר ואיש כלי משחתו בידו (יסוקי ע ל). --פרץ עיר: ווה הדבר אשר הרים יד במלך שלמה בנה את המלוא סגר את פרץ עיר דוד אביו (מ"ל יל כו).--פתח הַעִיר: ויקם וילך צרפתה ויבא אל פתח הָעִיר והנה שם אשה אלמנה מקששת עצים (שס יז י).—קיר הָעִיר: ומגרשי הערים אשר תחנו ללוים מקיר הַעִיר וחוצה אלף אמה סביב (במדי לה ד).--קצה הַעִיר: המה יורדים בקצה הַעִיר ושמואל אמר אל שאול אמר לנער וכו' (פ״ה ע כז). רחוב הַעִיר: ויבא וישב ברחב הַעִיר ואין איש מאסף אותם הביתה ללון (שפע' יש יה). לאמתם יאמרו איה דגן ויין בהתעשפם כחלל ברחבות עיר בהשתפך נפשם אל חיק אמתם (סיכי ז יב). -- שדה העיר: ויקבץ (יוסף) את כל אכל שבע שנים אשר היו בארץ מצרים ויתן אכל בערים אכל שדה העיר אשר םביבותיה נתן בתוכה (נרחש' מח מח).--שועת העיר: והאנשים אשר לא מתו הכו בעפלים ותעל שועת העיר השמים (ש״ה פינ). - שלל הַעִיר: רק הבהמה בוונו לנו ושלל הערים אשר לכדנו (דברי ב לה).-שם העיר: וילך יהודה את שמעון אחיו ויכו את הכנעני יושכ צפת ויחרימו אותה ויקרא את שם העיר חרמה (שפטי לייו). ויקראו בשמות את שמות הערים אשר בגו (נמד׳ לפלס).--שער העיר: והוצאתם את שניהם אל שער הַעִיר ההוא וסקלתם אתם באכנים ומתו (דבר' כב כד). ויורידו את נבלתו (של מלך עי) מן העץ וישליכו אותה אל פתח שער הַעִיר (יהום' ס כע). ויקם (שמשון) בחצי הלילה ויאחו בדלתות שער העיר ובשתי המווות ויסעם עם הבריח וישם

מיום עלותו (כשנים, פלות כעורים). -ופן עירים: ויהי לו (ליאיר הנלעדין שלשים בנים רכבים על שלשים עירים ושלשים עירים לאם להם יקראו חות יאיר עד היום חזה (שפסי ל): -ובתו"ם *עורות!): כפרים ועיירות גרולות קוריף (מגלת אסתר) בי"ד (באדר) (מגילי ל ל). שפעמים בשפת כתי דיצין יושכין בעירות כשם שני וביום החמישי (כמוב' ל ל). נטצא מכוון בין שתי עיירות שתיהן מכיאות שתי עגלות (כי מליעזר, סוטי עיב). לא בל העיירות ראויות לחומה (כשב"ג, ביב א ה), וכל העיורות הסמוכות לשם (למקום קצירת העומד) מתכנסות לשם כדי שיהא נקצר בעסק גדול (מנחייג). עיירות המוקפות חומה מקודשות ממנה (כלים א). מעשה שנכנסו רבותינו לעיירות של כותים שעל יד הדרך (כי ממעון, חוספת' למתי הכד). בראשונה היו שלוחי בית דין מחזרין על פתחי עיירות פל מי שמביא פירות לתוך ידו היו נופלין אותן מפנו (מס שניעי ה א). שכן דרך השוק להיות עומד בעיידות מערב שבת לערב שבת (שם ב"ת ג כ). שלשה עיירות הללו אין בונין אותן לא ברכים גדולים ולא שידים קשנים (שם מכוי ג ק). אם ראית עיירות שמתלשו מסקומן בארץ ישרא' דע שלא החזיקו בשכר סופרים ומשני' (כשנ"י, ירושי חניי ה ז). אין בונין אותם (את עדי המקלט) לא כרכיי גדולים ולא עיירות קטבות אלא בינוניות (כ' נחמים, שם מכוי ב ש). אמרו עליו על רבי אלעור כן חרסום שהנית לו אכיו אלף עיירות ביכשת וכנגדן אלף ספינות בים (יומי לה:). לא א"ר יותנן אלא בשוק של עיירות דלא קביע תרעייהו (כנ חסי, ב"ו עב:). ומודה ר"ה בריה דרב יהושע ברוכלין המחוירין בעיירות דלא מצי מעכב (ניינ כנ.). אמר להמ (פרעה למשה ואהרן) בחור הוא (אלהי ישראל) או זקן הוא כמה שנותיו כמה עיירות ככש כמה מדינות לכד (מד"ר שמות ה). מדד הקב"ה את כל העיירות ולא מצא עיר שיבנה כו בית המקדש אלא ירושלים (רשצ"י, שס ויקר' יג). מעשה בינאי המלך שהיו לו ב' אלפים עיירות וכולם נחרבו על שבועת אמת (שם במד' כב). מגיבת עד אנמיפטרם ששים רבוא עיירות ואין לך עיירות מקולקלאת בכלן כבית אל ויריחו (כ' יוחנן, שם שה"ש, נפח חמפנה). -- עירות בדחות: אין עושין שלש עיירות נידתות כארץ ישראל כדי שלא

[במקום מ״ר ערים שאינו רגיל בתו״ם.]

לסנהדרין מאה ועשרים (פנה׳ ל א). א"ב עשה לה בעיר חדשה שבייחורה שיש בה חמשים דיורין (יכוסי עירוצי ה ה), עיר שיושבת על שפת הנחל אם יש לפניה דקא ארבעה מורדים לה משפת הנחל (כי יוסף צעם רמי צר אצא צעם ר' הופא, שם צבלי, סא.). -- העיר. ארושלים: אין מוסיפין על העיר ועל העורות אלא על פי בית דין של שבעים ואחד (סנסי ל ה). ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו עיר שהיא עושה כל ישראל חברים (מיצ"ל, ירופי חניי ג ו). --עיר של זהב, חבשים של זהב עם ציור של עיר ירושלים: לא תצא אשה לא בחומי צמר וכו' ולא בעיר של זהב (סנת ו א). כל תכשימי נשים ממאים עיר של זהב קשליות נומים ובו' (כליס יל ק). מקשה בר' עקיבא שעשה לאשתו עיר של זהב (ירוטי סגח ו ח). עיר הגראת, שנדתו יושביה לעפורת אלילים: אין עושין עיד הנדחת אלא כבית דין של שכעים ואחד ועי' נדח. (פנה' ל ה). ועי' נדח. -פן עיר: פן עיר שהלך לכרך ובן כרך שחלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא (את המגילה) במקופו (מנילי צ ה). -- ראיש חעיר: כל מקום שחיו בכנסים חייתי עושה לראש העיר למות וכיון שהיו בכנסין מוצאין כל בני העיר ממפלים עם ראש העיר (מכפומי הוספי לשלם י).-- חבר עיר, עי' חבר.--בכסחמ"א: אל תקראו עיר הלולים קראו במת ערלים (גמי שכעי ג, דודקון 150). הבא למדוד אלפים אמה של תחום העיר וכו' (שושע לושם שלם ל).--ואמר המקונן: חמול עיר החרבה תמור מוקד שביבה (מעוני שמים, קיני).--*וצכני: לא מכאן ולא מכאן הריגי כבני עירי (פירוצי ג ה). שמחים בכנין עירך וששים בעבודתך זבו' (כי עקינת, פקסי יו), בראשונה היה משנה שמו זשמה שם עירו ושם עירה (גיעי ד ב). -- ואמר המקובן: אלי ציון וערגה כמו אשה כציריה וכבתולה חגורת שק על בעל נעוריה (חלי ליון, שם). -- ואמר המשורר: אמר לעירי עורי עירי שירך שירי משיחך שורי (ר"י הלוי, יפעת חלכי), --*וח"ר ערים: כיצד מעברים את הערים וכו' (עימוצי ה ל). מעשה שירדו זקנים מירושלים לעריהם וגזרו תענית על שנראה כמלא שי תנור שדפון באשקלון (תעניגז). כהנים ולוים עולים לירושלים וישראל שכאותו משמר מתכנסין לעריהן וקוראין במעשה בראשית (פס 7 3).-ואמר המשורר: אשר בערים קם ונתש ערים ובחמתו נוחלה נחלתו

יחריבו את ארץ ישראל (מוספתי סנה' יד ל).-- ובסהמ"א: זכשנכנסין ישראל בכתי כנסיות להתפלל בעיירות עומד חון הכנסת ופותה ברוך שאמר וחיה העולם (סדר רפ"ג א, סט:). באן שחוקף חומח ולבסוף ישב שנתגו הם ללוים לית להו [דין] בתי ערי חומה דשוברין חומתן ועושין אותן עיירות בינוניות (הגמ״ה, שהכ׳ לג:). בד״א בעיירות אפל בכרכים אחר ימות חחמה ואחר ימות הגשמים צריך להודיעו י"ב חדש מקדם (רמניים, שכירות ו ז). הסוחרים שמביאין סתורתם למכור כתוך העיירות בני העיר מעכבין עליהם (סוא, טכנ' וי). על חרבך תחיה וקשה וכי רצה שיעסוק ברציחות וי"ל שר"ל בתרבך תשמור אות וכרכיו ועיירותיו (פענס רזל, סולדות, עו:). וכל העיירות הקרובות שמחו מאד מפני מורח עלייתם לירושלים וכן מפני ההגאה מן העולים (כ"ם אבן ויכגא, שבע יהודה 22). ב' עיירות מצרגיות זו לזו צור וצידון (כיי נכי סיים, מעה חהרן, שו"ח פח, קיו.).-ואמר תפימן: זכור פלימים אשר באף הסעיר צבאי בלכתם אל הר שעיר קנא לנקום עירות שעיר (זכור היש, יולי שבת זכור). -- ראש העירות, ירושלים, ואמר המשורר: תכנה ראש העירות תחפוץ שי בעזרות (כ"י סלוי, חמכום סחל). ועי' עירה.

ב-יעיר, ש"ז, מ"ל עירים, עירין, מלאך 1): ומה יעצור מח רב וצעיר ודוי ופלל לקדיש זעיר (לי שלמס, חין מי יקלח, קליסי שסרי יוס"ל). אני ישנה ולבי ער ביאת עיר משעירים תוחלת יסחבום צעירים (לחינס ולחינס, יולי צ פסס, מסזי חיטלי ח, קיב:). עיר וקדיש שה סביביו סתר אבן אתה אל מסתתר (שיל סיסול, יוס ז). גם קדישין זעירין דובבים ומשוררים הוד מבתירים (נשמס חסוזים, קונטי ספיוט' קס). וסוד עירין אשר בעין קלל בוערים לפני שיר זה לא מפארים (פוח נקלח, יולי פרשי ססדש). יבים תמונת צול במחוה זך ופה אל פה ידבר בו דברים ברים מבחר יצירת האנושי הוא באין מסך והשיג מעלת הוד עירים גשמו בלי נמנע' (20 (1915, 7, 539). ויתמיד להיות גמעל וישהר ויתקדש בעירים (נסי הנסט וסלסטים).

גייעיר, ש"ז, שס"פ מן עזר, – התעוררות משנה: ראשית עיר שור ומבתר שור כזב ותכלות כזב פליאה ואחרות פלא דעת (400 ציגע מו). זמן חום וחורף

עיר ה"י ם מסובים (מרווי אבן פינא, חנאי מסרקה, 156: ב"י ברליו).

עַיָּר, פייז, עירה, מייר עַיַרִים, –ילד של החמור, junger אסרי לגסן: Esel, Eselsfüllen; anon, ane; young ass עילה ולשרקה בני אתנו (נרחש' מע יח). אתנות עשרים ועירים עשרה (פסלביו). ויהי לו שלשים בנים רכבים על שלשים עירים (פפטי י ד). ויהי לו ארבעים בנים ושלשים בני בנים רכבים על שבעים עירים (סס יב יד). ישאו על כתף עירים 1) חיליהם ועל דבשת גמלים אוצרתם (ישע' ל ו). והאלפים והעירים עבדי האדמה בליל חמיץ יאכלו (שם כד). עני ורכב על חמור ועל עיר בן אתנות (זכרי עי). ואיש נכוב ילבב ועיר פרא אדם יולד (חיוב יח יב). - ובתלמו': אם משים ארם עצמו כעיר הזה שמהלך אחר סיחה נאה מה כתוב אחריו כי אש יצאה מחשבון (נ"ג עה:). -ובסהמ"א: ואין כין ובדני וזכת תולדה כאשר אין בין הפום הבחור לעיר השבור (זונם, על נסע"ג 21)-ויקת עמו אתון מנקת עייר ויאסור את העייר בנה במבא המקום (יוסיפון לו). -- ואמר המשורר: ואולי כי חשבתני לשפן ועל כן וחלה מראש פתני ולו אהיה כעיר כן אתונות אזי מלאה כרסה מעדני (ממכו', מסב' ז). ישלח רוכב בעיר להביא מרחוק בניך בגדולה (כ"י כב'חכה, יוכת הן, עולם מעיד ככ). — ועירה: מרפא נגעי צירך יהיה צירך כי רוכב על עירך יושיב עירך (כחציע, חחות כגע). -- "ומיר עירות, סמי עירות נמרים: צ' פרים היודעים לנצות ולהריב ארבעים פילין ועירות נפרים ג' מאות (יוסיפון קג).

לניךה, ש"כ, מ"ל עירין, "עיראין, כמו איירא: הנוגע בכבד העליון בכבד התחתון וכו' ובעירה שאינו עתיד להתוירה שהור (כליס כלו ל).—ובסהמ"א: והנוגע בתרב ובבורך וכו' ובעיראין ממא (מצ"ס, כליס כיד).

"עירה, עיירה, ש"כ, -- עיר קטנה, השתמשו כו בדבור וכספרות החדשה.

"עירון, ש"ז, מ"ל עירונים, עירנים, אורח ותושב קבוע "לירון, ש"ז, מ"ל עירונים, עירנים, של העיר, Städter, Bürger; citoyen, bourgeois; citizen, של העיר, burgher מבמשם" אורח שאינו יהודי: וששאלתם על העירונים שבנו מגרל על יסוד חומת ראובן וכוי

¹⁾ כך הקרי, והכתיב: עורים.

ובעבור זאת עקר דירתו למקום הגליל שקנ' בתוכו היין ועכשיו קודם כלות הג' שנים הלך ראובן ורצה לקנות אותו מן העירונים כלא ידיעתו וכשמעו שרצה ראוכן לקנות את היין אז השתדל הוא עם השר והעירוניי עד שהחזירו לו היין שרוף על ג' שני' אחרי' (מסכש"ל, שו"ח לה). בשנת רמ"ג אלף תפ"ג לנוצרי' התקשרו המון דלת העם כעיר פראג אשר גמו אחרי דת יאהנים הום וקמו על ערוני ווקני העיר והרגו אותם (דוד בכז, למס דוד ב, רמב, כד:). בעיר הגדולה ערפורט היה המולה ותלוגת העם על זקני וער'וני העיר בעבור שלוו כמה אלפים והובים בלתי ידיעת העדה אשר בעבור זה לקחו את ראש הערונים וכו' ותלו אותו על עץ גם בעיר קוילן ושפייאר דנהר רינום נקהלו בעת ההיא עדת ההגמון על ערוני ווקני העיר להרגם (שם רסם, כה:). עירון שלת לפרגם הרגיל ונשוא פנים אצלו בע"ש דג גדול קרפון פתוח מופלג בשמנוני' ונשאלתי מה שיהא הישראל מותר לאכלו (סות יחיר, שו״ת קעע). אחד מן העירוביי היה חייב לראובן והוא היה מן הפשרצי' וכשביל שמרח כדבר וכו' מעכב את שלו שלא כדין וכו' ומוען שמעון שאינו מחויב ליתן מה שהעירון מעכב משלו שלא כדין ילך ויתכע את העירון עוד טוען שהעירון אמר שהוא מעכב בשכיל שהוא עושה לו טוכות הרבה בכל השנה וראובן משיב שהגוי עיכב בשביל מה שעשה מוכה בחוב זה וכיי גם שמעון הביא עד אחד שאמר העירון עליו כמו שטוען (הוט השני, שו"ת לה). מה שיראה מדבריו (של בעל חום השני) דשמעון מחיייב ליתן כפי כל החוב שהיה לראובן אצל העירון וכאמת נהאה דיש לשום החוב כפי שויו לפי נכסי העירון ואלמותו (פתחי תשובה על שו"ע הו"מ, שבועה לא ג). - ובמשמ' אזרת יהודי: יש שם (בעיר) עוד׳ כמה וכמה דרים שאינם בכלל הקהלה ונקראים חוצים 'אע"פ שנושאים בעול ופורעים מסים אבל אין חוקת עירוני' בהקחלה והם כולם ממאנים ולא ירצו לקבל גזירות איסור שחומי חוץ (התם קופר הו"מ קיז).--וני עירוני.--וכן עירנים: אח"כ הלכה זקנתגו לאה ואמנו ואבינו וציוו לכתוב בפינקם העירנים שהם מכרו לנו בית הנ"ל והעירנים קבלו הודאתה ולקחו שכרם כנהוג (רמ״ח, שו״ח קט, לח:). יום א׳- ב״ד, מנחם ת״ל שלחו היקרים והברורים ראשי ומנהיגי ק"ק מאהילא"וו יצ"ו

עירון

זראובן אמר שהעירונים העבירו עליו את הדרך וכו' העירונים אמרו שבדין בנה (מהר"ם מרוטנצורג, שערי משוני קפ, 221). וכבר היה מעשה ברעגנשפור"ק ששלח עירין 1) שחלה אחר מאכל יהודי ושלחו לו ע"פ (רופאי) [חכמי] העיר '(מרזכי, שנת רכב). הרבה מהם ברתו דרך הצרות לבית העירונים ונמלטו (פפ' הפידים מתחתוקב). כי העירונים שבכל עיר ועיר אשר באו שם התועים התגרום בנו כי גם ידם היתה עמהם להברית שרש וגפן (הגזרות הישנות, משנת תתכ"ו 3). ויקח מקצה העירונים ויקץ את ידם (מס 4). ואנחנו בני מגנצא הנחנו ספרי התורה כלי חמדתינו וספרים וכל מאודינו בין זאיבי ערב בין העירונים להקל מעלינו לברוח על נפשינו (Monats, 1895, 458). ובקשו מ"ו הרב ר' יעקב ובנו הר"ר מאיר הי"ד מן העירונים שיתנו להם רשות לתקן עצמם נגד הקירוש (A. Epstein, (Wormser Minhagbücher, XI). ובשנת תש"ו לפ"ק היה עירון חשוב נקרא רילוא (שס XXVI). זכרון מה מאירע... שנעשה ריב וקטטה בין העירונים ובין השרים דלבורג אשר להם היה המשפט ללוות מתי ישראל ע"י אנשיהם מימים קדמונים (לקוטי פנקק ההקדם של ק"ק ויכמישל, מק"נ ט, 12). ובפנינו החתומים מסר הנדיב ר' יהודה בר' שמואל כתב זה לעירונים הממונים לאצור הכתבים והחותמות של מכירת קרקעות להיותו בידים לעדות נאמנה (QGJD. I. 18). הקרקעות והבתים שהיו של שני עירונים (פס 45). אז נתקבצו התועים והעירוגים ועמי הארץ עלינו ויאמרו אלינו איה ההבמחה שלכם איך תוכלו להנצל (שלמה בר שמעון, שם (II, 4). אם יאמר לך חברך קח לך כ׳ ככרות ותחלקם לפרשי' ולעירוגים ולכפרים לפרש שתי ככרות ולעירון ככר אח' ולכפרי חצי כפר וכו' (ירסמיחל צן שלמה, סידות, JQR, 1899, XI, 380). עירובים או פקידים שלחו אחריו או שהלך מעצמו אליהם מחמת חוב שיש לו על ארמאים (ר"י חיסרלין, חרומת הדשן ה, ב.). חבורת אנשים ונשים והרבה נפשות הלכו מעיר לעיר לשמחת נישואין ועכרו דרך עיר אחת של מושל רשע זכל משרתיו רשעים והעלילו עליהם לחייבם מיתה והריגה ותפשום כולם וחלקום העירונים בכל העיר בבתיהם כל איש וכל אשה לבד (שם רמח, עח.). שמעון תבע את ראובן איך שהשיג גבולו וקפח מחייתו כי כבר קנה הזין שרף מן העירונים על ג' שני'

(כך בדפום.]

בפקודת עירני המקום את השמש של הקהל ובו' (כ' מחיכ כ"ץ, שר"ח, כעו: צקפי גצורם חנשים). זעשו עם הערני' פשר ויתחברו הערנים עם הצוררים (לוק העימים, ו::).

לנירוני, שינה כקי שירונית, בן עיר קשנה, קרתני¹), : Kleinstädter; provincial; rustic כמו שירני, נראין דברי רים בעירוני (יכושי כדכי ז ד). לעירוני שהיה עובר לפני חנותו של זנג והיה לפניו קופה מלאה כוסות ודיימרומין והפשיל במקל ושיברן עמד ותפשו (כי יודן בשם כי יופנן בן זכחי וכי בככיה בשם כי טקיצח, מדיר בכחש' יט). לעירוני שהיה בשוי בת מלכים אע"ם שמאכילה כל מעדני עולם אינו יוצא י"ח (כי לוי, שם ויקכי ד). בני ציון היקרים מה היחה יקרותן עירוני שנשא ירושלמית היה נותן לה משקלה והכ וכן ירושלמי שנשא עירונית היו נותנין לו משקלו זהב (שם חיכי, בני ליון). ירמיה עדי שהיה עירובי מענתות היה גבנס לירושלים ואומר לישראל דברים של נחומים (פסיקי דר"כ יד, צובר). למה הדבר רומה לשליח של מלך שהלך לגבות (את העיר) (בעיר) משגכה אותה מצאו עירוני אחד בדרך (לסטים) קיפחו ונשל את כליו ואת המוגבה שהיתה בידו וכו' (מנסות' למור כו). - ובסהמ"א: מבח ישראל החליף פרתו עם גוי עירוגי על פרתו מה שיש לו בכפר אצל גוו א' (שער חפרים, שו"ח עט, נו::).

יעיריאל, שם בלאך: ויש ממונה אחד תחת ידו הנקרא עיריאל והוא יוצא ומרים קולו והכרוו יוצא ממגו עד שנשמע קולו בהיבל 2) (כ"ן בכ"י ללסכן, עס"ע, עולם הכרילה ים, קעה:).

Stadt- ידיר, חשבי העיר, הסתדרות תושבי העיר, שינ, חבר עיר, הסתדרות תושבי העיר, בתבור corwaltung; municipalité(y)
ובספרות 3).

לנירית, שלקשה למאכל *עירית שלקשה למאכל *בהמה צריך לבער (תופפת' שניע' היי).

יְעִירְנוּת, עירונית, ס״ל, - מעמד ווכת של עירון, Burgerrecht; droit de bourgeoisie; citizenship:

- REJ, XLI, 154,) (עד' מאמרי ביכלר ובאכר, (215).
 - [עי' והר פקודי (מס:).] (2
- 3) בהאור שנת תרע"א והרע"ב ואולי עוד קודם התחלתי להשתמש בסלה זו.
 - (בדפו' הגרסה: העידית.)

ונער שהוא בר מצוה כאותו שכת ואף שלא יהיה לר דין עירנות פה עולה לס"ת (הלבוש, חו"ח שבת רפב ז. בהגהס). דמי שאין לו דין עירנות אינו דוחה שום חיוב (מגן הצרהם, שם). שכל מי שקבל כאן מן ג"ק או מן גבאי פיקס מהיום והלאה הן שיש לו עירונית כאן הן שאין לו עירונית כאן וכו' (REJ. 1889, 136). "עירבי, שיז, מיר קירנים, עירנין, קירניות, -- כמו עירוני: כגון העירנין הללו (כ' יוסכן, ירוש' סכס" סג). מיתיבי ר' שמעון בן אלעור אומר כחול אם לרפואה כדי לכחול עין אחת אם לקשם כב' עינים תרגמא הילל בריה דרב שמואל כר נחמני כי תגיא ההוא בעירניות 1) (שנת פ.). למדינה שהיה לה פטרונין אחד בן מדינה ואתד עירני וכעם הסלך ובקש לרדותן ואטר המלך אם רודני אתם בפני בן המדינה עכשיו יאמרו אילו היה עירני כאן היה מחקיים עלינו ואילו היה בפני עירני עכשיו הן אומרין אילו כן המדינה שם עכשיו היה מתקיים עליבו (מד"ר ברחשי כן חיחודי),--ובשהמ"א: וגם סודני אינו מכוער לקרוא לכן כפר עירני וסתני (ספוי סגח' פרכצי פה).

"עירבות, מינ, מיל עירנית, -- כמו אילונית: ואין אינוית שיל עירנית ביום פוב ובר מאי הרניות אמר רבי יהודה עירביות ב) מאי עירניות אמר אבוי צעי הקלייתא (נילי לנ.).

מנירנית, מינ, עודה, חריפה, anfgeweekt; biea éveillée : עלק ביערה אחרונית wide awake : עירנית (ני חצהו, שירנית (ני חצהו, שירנית (ני חצהו, שירנית (ני חצהו, שירנית).

עירם, -- עי' ערם.

פוא Sternbild; פולין, שם לקבוץ כובכים ברקיע, שם לקבוץ כובכים ברקיע, של constellation על בניה תנחם (חיוב לם לב). ועי ב-עלב - ובתלמני: שבשעה שהקב"ה בקש להביא מבו! לפולם נמל שבי שבשעה שהקב"ה בקש להביא מבו! לפולם נמל שבי

(לדעת קדמוניכו הוא שו א מוצ, הרב הגדול.) (לדעת קדמוניכו הוא שו

⁽בנות כפרים (רט"י).] - 2) [כר הגרסה בקודן ערך ערך וכ"י מינכ'; ובדפו' ערניות, ועי' ד"ס השדה.]
(מון ב"י מינכ'; ובדפו' ערניות, ועי' ד"ס השדה ואמרי לה מסכתא, ע"כ; ופרש רש"י; אשה עירנית בעלת זק וחבורה כאדם שר וכו' מסכתא עירנית עמוקה וחבורה ומעורות לומדיה, ע"כ. ור"ח גרס: ע י ו ג י ת וג י ת ופרש אשה מכנות הכפרים, מסכתא משבה היצונה, ע"כ. ופרש רש"י יותר מתקבל על הדעת.]

בכבים מכימה וחביא מכול. לעולם וכשבקש לסתמה בשל שני כככי מעיש וסתמה (ברכ' וע.).-זבסהמ"א: כשכא מכול לעולם גנכה מימה שני כוכבים מעיש וחיא רצה אחריה כלומר תן לי בני והכ"ה עתיד להחזירן לה ולנחמה שנאמ' ועיש על בניה תנחם לפשם בן יפי פסים מספות, מעץ גנים לחיוב לח, 125). - ואמר המשורר: ונפשו המדה עיש וכימה ואף כי וחלי עפר והמשו (משב"ג, נחר מהחלי). לפת מוחר ומי שכל עשופים ברעב ועיפים הם כצמא בניהם נשאו קינה ושמש בבואה יפחרו עיש וכימה (רמצ"ע, מרדה לנסה סנל). אשר אמרו נתיב שכל פעמיו ורגליו דרכים מוסר ובוסים ומגער שעיפיו על שחקים ורעיוניו עלי עיש עמסים (הול, הרים מה). גם בחרה עיש היות חותם ידך ובניה צמידיך (סול, דיולן, נודלי לג). אמת תאות אנוש פים עמוקים וחפצם מן ידי עיש תלויות והרוחות לחפצם נושכות על פני ים לא עלי חפץ אניות (שם ל). עפרה אחות כימה וכת שמש אור והרה תסתיר בבנדי שש על רצפת עיש ברגליה תרקע מקום בהם ואכני שש (יוסי בן יהודה, כיב שפפים, כ"י 'Jews' בני עיש: יחשב לבבי בעלות שמש כי Coll. לוכדון). -- בני עיש: מעשהו מעשה נכון עת האדמה שאלה אורו יקח כני עיש לערבון (רסצ"ג, יחשב, שער השיר 39). – בגות עיש: והמרחק השמאל הוא קומב השמאלי בצד אפרקדון ובנות ע יש (אפוספל דונט בן המים, פיי ספי יליכה לג). הדוב ובתוכו כנות עיש (כסב"ח הנסיח, השבון המהלכוח יז, כייי בריטי מוזי). סביב הקומב הצפוני יש שבע ככבים מהלכים כדמות שור ונקרא אותן השבע ככבים בלשונינו בנות עיש וכלשונם אורש"א מאנו"ר!) (ר"ס כן לכרהס אבנדור, אספירא סגדול ב). וכאשר יהיה היום והלילה בשני ימים בוה החדש יראה כאויר מצד צפון נגד בנות עיש דמיון הברקים והאשים (נרצוני, לו"ס נקדחם סמנפות, כ"י ציהמ"ד שכער). --"ומ"ר עישים, או עישים: ומשם יפרד והיה לארכעה ראשים מזיוו קודרים כוכבי נוגה ועישים ומאורו חופרים מאורים ובושים (גמי שכטר ג, דודקון 302).

ע"כ, -- ר"ח: עד באן, על בך.

לכב²), מסנו *עֶבַב, *עַבְּבָה, *עָפּוב, "עִפּובי.

עָבָב, קל לא נמצא.

-פעי, *עבבו-א) עצר בעד חבר או פלוני, החויק כו שלא ילך הלאה, שלא יעשה מעשה, מנע כעדו, zurückhalten, verhindern ; rétenir, empêcher ; to עבב את המחרישה: היו שרשיו ; detain, prevent (של האילן) יוצאין לתוך של חברו מעמיק שלשה מפחים כדי שלא יעכב את המחרישה (ב"ק ב יב). ער מתי חייב למפל בנטיעות עד כדי שיחולו רבן שמעון בן גמלי' אומר בתאינים עד שיעכבו המחרישה (תוספת' ניית עית). -- עבב אותו שלא יוכל לעבר, שלא יוכל לבוא: מעשה שעברו יותר מארבעים זוג (עדים לקדוח"ח) ועיכבן רבי עקיבא בלוד שלח לו רבן גמליאל אם מעכב אתה את הרבים נמצאת מכשילן לעתיד לבא (ר״ה או). שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה כנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אוגסין (כדרי ג ג). ויהי לשבעת הימים אילו שבעת ימי אבלו של מתושלה הצדיק שעיכבו את הפורענות מלבוא לעולם (מוספת' סוטי יג). היה עומד לפנים מן המודיעים ואין יכול ליכנם מפני גמלים וקרונות המעכבות אותו יכול לא יהא חייב ת"ל ובדרך לא היה (פסחי לד.). שהספדן של צדיקים מעכבין את הפורעניות לבא (רנ, סנסי קס:).--ועבב את פלוני שלא יעשה מעשה: אין מעכבין את התינוקות מלתקוע אבל מתעסקין עמהן עד. שילמדו (כ״ה ד ס). אפי׳ הקפת נוירות על ראשה מעכבה היא מלוכל בובחים (ימשי, סוע' ב א). -- ובפהמ"א: אבל ברחל יוסף נגש לפניה אמר אמי יפת תואר שמא יתלה כה עיניו אותו רשע אעמור כמבה ואעכבנו מלחסתכל בה (רש"י, נהחש' לג ז). כיון שראה שאין מעכבו כלום אמר הלוקח בלכו במוח הוא וה שלא אמצא בו מום (מוח, דנרי ח כג). - *וכן עבב על פלוני: בכל השותפין מעככין זה על זה 1) בחצר חוץ מן הכביסה מפני בבוד בנו' ישראל (רי בניה, ירושי כדכי ה ל). ואם בא לחלוק בתוך ומנו חבירו ם עכב עליו (נ"מ קע.). מכאן ואילך המר מעכב עליו (שם עע:). צגור המקלח מים לחצר חבירו, ובא בעל הגג לסותמו בעל החצר מעכב עליו (כי יסודה אמר שמוחל, ב"ב נע.). חייך שאני מעלה עליך שאם אמרתי לך שתשחום את נפשך שלא היית מעכב על שמי שכך כתיב ולא חשכת את בנך (רפצ"י, מד"ר במדי יו). פתח יצחק ואמר רבונו של עולם כשאמר

[[]כך ברפום.] (¹ [כמו עקב.] (²

^{1) [}כבבלי (צ"ב נ"ז:), הגרסה: זה את זה.]

לי אבא אלהים- יראה לו השה לו לעולה בני לא עבבתי על דבריד ונעקדתי ברצון לבי על גבי המובח (שם חיכ' פתית').-ועבב על ידי פלוני: אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשין יכולין לעכב על ידה שכך כבודו של בעלה (מוספתי כמוני יב ג). הגותן מעות להבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר ורצה אחד מהם ליושנן חבירו מעכב על ידו (עס ניימ דים), השם בהמה מחבירו אין מיטפל בה פחות משנים עשר חודש עשה בה כל ימות החמה ומכקש למוכרה בימות הגשמים יכול לעכב על ידו עד שיעשה בה כל ימות הגשמים (שם ה ע). חמש חצירות הפתוחות למבוי כולן משמשות עם החיצונה וכו' רצו בני פנימית לפתוח להם פתח במקום אחר יכולין לעכב על ידו (שם יח יע). יש לז חנות ברשות הרבים ומבקש לפוחחה לחצר השותפין יכולין לעכב על ידיו מפני שמרבה עליהן את הדרך (שם כ"ב ל-7). לא תעשה משפט א"ר יהורה ברבי סימון כשבקשתה לדון את עולמך מסרת אותו ביד שנים רומום ורומילום שאם בקש אחד מהם לעשות דבר חבירו מעכב על ידו ואת בשביל שאין מי שיעכב על ידיך לא תעשה משפט (מד"ר ברחםי מט). - עבב בפלוני: ומילת זכריו ועבדיו מעכבת בו מלאכול בפסח ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה (יצמי ע:). ג' דברים מעכבין בה (בסומה) עד שלא קרב הקומץ ועה שלא נמחקה מגילה ועד שלא תקבל עליה שבועה (סוט׳ יט:). - ועפב בידו: הלכו ישראל אל משה אמרו לו בקש עלינו מלפני המקום יכול שעיכב משה בידו ת"ל ויצעק משה אל ה' יכול שעיכב בידו המקום ת"ל ובו' (ספרי במדי פו).--עבכ איוה מעשה: מחט שהעלתה חלודה אם מעכבת את התפירה מהורה ואם לאו ממאה (כלים יג ה). ניקב (את השופר) וסתמו אפילו במינו אם מעכב את התקיעה פסול (מוספתי כ״ה ג ד). שפה מווית לווית א"ר אמי ובשפה המעכבת!) (מו"ק ית.). -ובסהמ"א: והשפתים לעכב המשתה כדי שיהא הנצוק ממנו בשעור ובכינה (כ"י ח"ת, מו"ה, הנסיכה ה). -ובהשאלה עכב דכר את דבר, עכב הדכר החסר את הדבר שלא יהיה כראוי, כפי הדין: ולאלמנה וה מעשר עני הלקט וחשכחה והפיאה ואף על פי

שאין מעכבין את הודוי (מלה הי). התכלת אינה מעכבת את הלבן והלכן אינו מעכב את התכלת (מכסי ד ל), יש במחיה שהמחיה מממאה בקרחת וכגבחת הפובה ושלא הפוכה ומעכבת את ההופך כלו לבן (נגע' ד ג). ברכת כהן גדול מעכבת זו אה זו (סוספתי מנסי ו יצ). ברכות ותקיעות מעכבות זו את זו' (פס). תרומה אינה מעכבת את הביכורין (ירושי סרומי ב ז). אילו ציצין המעכבין את המילה (ירושי שנת יע ה). כהנים ולוים וישראל ושיר מעבבין את הקרבן (כי שמשון בן לעזר, שם פסחי ד, גניי 110). יצאו הקשר אמורים שאינן מעכבות את הכפרה (שם ה ד). --ואת'פלוני: מגיד שמילת עבדו מעכבתו (מכיל׳ בא עו).-ובלי הפעול: אמר רבי אליעור ככה יעשה כל דבר שהוא מעשה מעכב אמר לו הבי עקיבא משם ראיה ככה יעשה לאיש כל דבר שהוא מעשה באיש (ינמי ינג), ורמן מעון הזיה על בין הבדים ועל הפרכת ועל מוכח הוהב מתנה אחת מהן מעכבת (זכחי ה ה), חליצה מעכבת זאין רקיקה מועכבת (רי שמעי משום רי עקיבא, חוקפה' יבמי יב עו). אם היה שם אחד מעכב הופך את החזית אצל: (כי יוסי, שם ב"ת יא כב). פקע מקרנה וממלפה ומפרטה אין צריך להחזיר שאין זבח שאין מעכבת בחייה אין מעכבת בשרפתה (שם פרה גיצ). היה קורא כתורה וכו' א"ר בא זאת אומרת שאין הברכות מעבבות (ירושי ברכי ב ל). חברייא אמרי שאינו מתודה ברביעית אלא בחמישית א"ר הילא שאינו מעכב ודאי ברביעית אלא בחמישית (שם מ"ש ה ה). אית תניי תני כל המצות שכתורה מעככות אית תניי תני כל המצות שבפרשה מעכבות (מסו). לולב מעכב מצרים אינה מעכבת הרי מצאנו. דבר מעכב למד מדבר שאינו מעכב ודבר שאינו מעכב למד מדבר מעכב (שם יותי א א). הפולם והקפש אין מעכבין (שס מו"קג ח). אף השכילה מעכבת (רי יהושע, שם קידושי ג יד). ורבי אלבסגדרי כתר דמצלי אמר הכי רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיהה ושעבוד מלכיות (ברכי יו.). הרגיל בשמן שמן מעבבו (לענין ברבה) (כנ, שם מש). על אביו ועל אבו קורע את כולן ואפיקרסותו אינה מעכבת אתר האיש ואחר האשה (מו"ק כנ:). וכי מאחר שאגו מחכים והוא מחכה מי מעכב מידת הדין מעכבת (סנסי

⁽מסוף הפת לפוף האחר מותר לגלח שהרי מעכבת אבילה ושתיה ומאים (כש"י).]

לז:). אמרו לו (אנשי דור המכול לנח) ומי מעכב אמר לה פרידה אחת יש לי להוציא מכם (כי יוסי זמן קיסרי, שם קח.). אין לי אלא מתן שבע שמעבבות בכל מקום מתן די מניין ת"ל וכוי (זכחי לט.). אשכחן שעיר ונשיא בין למצוה בין לעכב (שחימה כצפון) שאר חמאות צמי אשכתן למצוה לעכב (שס מס:). אמרה לו (רחל ליעקב) אם הדבר הזה מעכב הנה אמתי כלהה בא אליה (מד"ר ברחשי עה). -- ובמשמ' החזיק בו, עצר אותו ועשה שיאחר: אמר לו רבי ישמעאל לרבי שמעון מימיך כא אדם אצלך לדין או לשאלך ועכבתו עד שתהא שותה כוסך ונומל סנדלך או עושף מליתך (מכילי משפט' ימ). כיצד לאלמנה הוא תובעה והיא מעכבתו היא תובעתו והוא מעכבה נותנין לו לפרנם את עצמו (שמסי ז).--ובסהמ"א: בבקשה ממך אל תעכביני שמא ירגזו עלי (גנזי שכער ח, גינלצורג 239). לאחר שסחרתים עמך עיכבתן אצלך יותר מגי חדשים (שם ב, 272). כדרך שמוזהר בעה"ב שלא יגזול שכר עני ולא יעכבנו בך העני מווהר שלא יגוול מלאכת בעה"ב (רמצ"ס, שׁכיכות יג ז). דוקא שאכל כבר הפירות כדי התביעה שמוען עליו אז הוא נאמן לעככם בחובו (עוסו״מ, סזקת קרקעות קכ ו). — עבב אשה אצלו: האונם אם רצה אביה ולא רצה הוא כופין אותו אבל אם עכבה בין היא בין אכיה אין כופין אותה (כי"ף, , סו״ת לו),-ואמר הפיטן: זדון לבכם השיאכם המלכה לבבוש זמנה להעביר ולעכבה עד בוש (מז כמרשת, יול׳ שנה"ג).-ואת הדין: בית דין הגדול קרוב ממקומם אם הוצרך הדבר לשאל מעכבין את הדין וכותבין ושולחין (גנזי שכער ב, גינלצורג 64).-ב) *מ"ע, כמו התפי, מנע את עצמו מלעשות דבר, הסס, אחר, zögern, באותה: säumen; hésiter, s'arrêter; to hesitate, delay שעה אמר יצחק הלואי היה נגלה עלי הקב"ה ואומר לי שאתתך אחד מאיברי ולא א עכב מיד והאלהים נפה את אברהם (מד"ר ברחש' כה). מעלה אני עליך כאילו אמרתי לך הקרב עצמך לי ולא עיבבת (שם כו). מגיד הכתוב שמיד היו ישראל זריזים לקיים דברי המקום בדגלים ולא עכבו לעשות (שם גמדי ב). ויעש משה כאשר צוה ה' ללמדך שאע"פ שאמר לו גורה רעה על אהרן לא קיכב (שם יע). אם יבא יצלית אם יעכב שעה אחת אין בו תוחלת (מס כ). אכל יהושע כיון שכא להלחם עם ל"א מלכים אמר

אם אני הורגם מיד מיד אני מת כשם שעשה משה רבינו מה עשה התחיל מעכב במלחמתם (20 02).
תדע לך בשעה שבקש הקב"ה לשלוח אותו בשליחותו התחיל מעכב א"ל הקב"ה אי אתה זכור מה שעשיתי לאסכילי פרעה (20 127' 3). – ומקו' לעביבה 1, לעכב: עצתי להגיד לך מה עשו פורקי עלך" הרוצים אמרך לעכיבה (20 1911, 1911).

-פעי, *עפב, זיני מעפב, מעוכב, מעפבת, מעוכבת. מעבבים, מעוכבים, מעבבות, מעוכבות,-שעכבו אותו: הלך משה ועמד על נילום נהר ואמ' יוסף יוסף הגיע השעה שהקב"ה גואל את ישר' ממצר' שכינה מעוכבת2) לך ישר׳ מעוכבין 2) לך ענני כבוד מעוכבות2) לך (מוספתי סוטי ידו). תן כבוד ליי' אלהי ישראל ואל תעכב את (גאולתך) גאולתנו כי בגללך אנו מעוכבים אם לאז נקיים אנו משכועתך (מכיל' בשלח ב, פתיתי). ומכיון שהוא מעוכב מלשמוח עמה כמי שהוא מעכבה מלאכול בובחים (ירוש' פוע' ב ח). גר מעוכב לאכול בקדשים עד שיביא קינו (כרית' ס:). -ובסהמ"א: ובשביל תקנה זו הוא מעוכל מליכנום באחד בשבת (רש"י, כמוצי ג.). לפי שאינו מעובב ביום מלילך לשרות לבית הכסא בכל עת שירצה (שם יו). ועדיין יהא חובו מעוכב בידו עד השלמת עשר משיהא פורע לו בחובו (עס קי.). המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גם שחרור ומעוכב גם שחרור אוכל בתרומה (מוספי גיעי מ.). ואע"פ שיש מצות שאין נוחגים עכשיו וכו' אין אחת מחן כטלה אלא שמעוכבת-מחמת שאי אפשר לה כלתי המקום והדברים הצריכים להם (כשב"ח, מחמר על ישמעחל, פרלם לה). וקרובי הבחורה כששמעו הכרוז יהדבו ועכבו הכרוז וכו' והמנהג לכל מי שמעכב הכרוז שהולך המעוכב לפני החצר או לפני השר ואם המעכב אינו מעכב בדין יפשרו למעוכב (ריצ"ט, שו"ח קכו). ביון שהחמץ שלו והבית עדין מעוכב אצלו (הלבוש לו"ה תלו ה). ועדיין היה החפץ מעוכב ביד השר הנוכר (מטה להכן, שו"ח עי המה.). שם ארח להוראת הדרך הרחבה שיש בו רוחה לעוברים ושבים שאינם צריבין לעכב זה את זה מחמת צמצום הדרך וגם לא יעוכבו

ו) [לפי הערת דוידסון אפשר לקרוא בכ"י גם לעביבה:]

⁽נבפסיקי דר"ב (ויהי צטלח) הגרסה: מעכבת. (בפסיקי דר"ב (ויהי צטלח)

מן שום ערעור מכני אדם אחר שהוא רשות הרבים (רש"ם, יריעות שלמה לו ג, מג.).—ואמר המקונן: איכה מעכב זמן לדתך ועד אן תהי את נקשרת בחיל צירי אחודיך (ליון לפיכה, קיני).

--סספי, *התעפב, נתעכב, עבב את עצמו, התאחר: משמר שומנו קבוע היה נומל עשר חלות והמתעכב בומל שתים (סוכ' ה ס). מרים המתינה למשה שעה אחת שנאמר ותתצב אחותו מרחוק לפיכך נתעכבו לה ישראל שבעה ימים במדבר (פוטי לו ט). וכן את מוצא בעומר של מן אם בא בומנו מיד הוא כלה ואם לאו מתעכב הוא לשלשה ימים (מוספתי כ״ה ל יכ). הכתפים אסורין בנעילת הסנדל שמא יפסוק סנדלו של אחד מהן ונמצא מתעכב מן המצוה (ירושי ברכי ג ל). מכיון שהוא שבת ואינו מוה עליו נמצא מתעכב מן המצות (שם פקסי וג). אמר משה ילך אדם אצל אשתו ונמצאו מתעכבין מלקבל את התורה (פדר"ה מה). כיון ששמעו שנתעכבו במדבר ם' שנה היו מכורים שבמדבר תהא דירתם (כ"ש נכ אכל בשם כי יוחנן, מד"ר שמות כ). אמר אעלה ואראה מה מיבו שבני מתעכב עלה ומצאו שהכישו נחש ומת מושלך בין החביות (שם קהלי א). - ובסהמ"א: והעם לא נפע זה הכבור חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור (כפ"י, צמד' יב יה). כשלא היה לו פנאי להקטיר בלילה כל האיברים שנת עכבו מבערב זכו' ונעשה בהן נם ולא היו מסריחין כל זמן עכבתן (הוא, אנף ה ה). והח׳ שבעל הכימיא"ה איננו מתעכב בשום מקום מיראתו שמא יתגלה סודו (כ״י ח״ם, סו״ה, הבטחון, פסיחי). ופרוש ממיני הגנבה והאונאה והגזל ומהרע לזולתך והתעכב בתנועת ידך (עם הפרישות ה). ואילו היה מה שאתה מבקש ממני לא היינו מתעכבים בגלות הוה עם מה שיש לאלהים בנו סוד וחבמה (סוח, סכחכי ד כג). רץ כצבי מתעכב כמו הדוב (קוד הקודות, מיות' לאריקטו, גקפר IV, 47). הוא נראה במתעכב ומהלד במתינות (כ"י הישרחלי, יקוד עולם, מו:).-ואמר המשורר: הנורי מאחרי תכל ואל תתעכבי (כפנ"ג, מה לך יסידה).-ואמר המקוגן: געו על נהרות בבל בנתעבבן ובעוללו עוללו חוצה שבבו (חיכה חם חשר, קיני).

יום יום פְּע׳: "הְּעֶכַב, הְּעָכַב, הְועכב, – כמו פְּע׳: מחצות יום מיעמו מינו סעודה מקרה פן ישנפו ותועכב עבודה (Elbog., Stud. 175).

עבבה, פינ,-דבר המעכב, מעצור, מניעה, Hiaderais Verzög rung; empêchement délai; hindrance, delay: כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גם (כשניג, גיעי זו).--ובמשמ׳ התעכבות, שהיה: כל עכבה שהיא מן האיש באלו חיא אשתו (כי ללינתכ בן יעקנ. יצמי יג ג). אין ישיבה למעלה ולא אכילה ולא שתיח ולא שינה ולא פריה ורביה וכף ולא עורף ולא עיפוי ולא עבבה (דח"כ ב). -ובסהמ"א: שמו ת"ק פרחים ערבות שאם יבא שלא יעשו לו שום עכבה (רינים, שו"ם קכז). -- ואמר המליץ: תמיד נראהו מיצר ורואג על עבבתו (עמנוי, מסני כג).--ומ״ר עבבות: ויעמוד השמש יש במשמעה שתי עכבות אחת בחצי השמים והיינו בחצי היום ואחת סמוך לשקיעתו (רש"י, ע"ו כה.).-*עבבת יין, קצת יין שנתעכב מן הכלי ולא נשפך ממנו: נטל את המשפך ומדר לתוך צלוהיתו של גוי וחור ומדר לתוך צלוחיתו של ישראל אם יש בו עכבת 1) יין אפור (ע"ז הז). גוי ששילה לגינו אצל ישר׳ ומקצת עככת יין לתוכו הרי זה ממלא לו אָת הלגין ונומל ממנו דמי כולו ואינו הושש (מוספת׳ שס ז יו). -- ובסהמ״א: גוי שהיה בירו קיתון של יין ומוג ושתה ונשאר בקיתון עכבת יין (רשב"ח, שו"ח קז).

יערכור, ש"ז, — כמו עלפר: ובשאר בעלי חיים כמו הכלב שוקק בעצמות החתול בעכבור השממית בובוב וכן הרבה ביתר בעלי חיים (טוניה כ"ץ, מעשה עוניה, ניח חדשה גו. — עכפור ראש, גגב, רמאי: סלך ממלכי אדמה גור שלא יהא יומא דשוקא כי אם פעם או שתים בשנה וכוי ויצו את עבריו שלא יבואו שמה כי אם הפרתמים ועבדי המלך הסרים אל משמעתו ואנשי אמת שונאי בצע ומהחמסנים והחוטפים ומעבבורי ראש בל ימצא (חוכי וישעי, שער החפלה ז, מנכר, לג:).

עַרָּבִישׁ⁹), ש"ז, – בע"ח קשן, ממין הוכוב וכיוצא בוה, יוצא מפיו כעין ריר שיהפך לחום דק מאד

(2) [קרוב לעכשוב. בארמ' עכוביתא; בערב' ענכבה), ענכבה), ענכבה), ענכבה (1); עי לקו"ק לפינסקר, ריב.]

^{1) [}בירוש' ובמדב"ם: עקבת, וכן גרס הערוך, אלא שהוא מביא גם הגרסה: עכבת, ובדפוי נאפולי: עקי'בת, ועי' ד"ם (ע"ז עב, הערס עו).]

יהוא אורג לו מוה כעין רשת לשכתו וצד בה זכוכים וכדום', Spinne; araignée; spider: ביצי צבעוני בקעו וקורי עבביש יארנו (ישט' יט ס). אשר יקום כסלו ובית עבביש מכמחו (איונ ה יד). - ובמדר': בהחלה דומה לחום של עכביש ולבסוף נעשה כקלע הזו של ספינה (מד"ר בכחםי כב). -- ובסהמ"א: פעם אחת היה דוד פלך ישראל ע"ה יושב בגנו וראה צירעה אוכלת עכביש ובא שומה וכידו עץ והיה מגרשם (אנפל ביסל דבן מיכל). עבביש יארוג כל חשנה ולא ילבשנו (שס). ואם יבא שמן המחשבה להראות לו חעול על הארנכת כאשר היא מאכל לצכועים והוכוכ לעבביש ישיב עליו השכל ויגער בו (ר"י ל"ם, הכחכי ניה). הגבורה לאריה והסבל לשור והחכמה לעגור והארינה לעכביש וחכנין לדכורים ועשיית האוצרות לנמלים (ר"י זבחרה, שעשושי ז, דודקון 76). ניעור כמו הדבורה בורח כמו התייש דואג כמו העכביש עניו כמו הגמלה (פוד הפודות, וניום' לחריפעו, גפתר IV, 47). יבים אל הנמלה המביגה בקיץ לחמה ושכל אין לה ולעכביש חאורגת לצוד ציד למאכלה (רס"ע פלקירה, רחשי הכמי ד). והעבבוש תארוג מצורה לצוד ציד למאכליה (סוח, סמנקש בע). פלאים חחות ודבר גבורה בעכביש אשר רשתה מזורה (פס). ומעליותא יש לעכביש שמושל כהם (ברמשום) וגם שמוח ברוקה פעם או פעמים ביום ואין רוק אלא בדי טויה אחת (פש' הפידים החתמשנ). ועבביש ראה מלות פעליו ורשתו לובוב פרש ודקרה (שמנו', מסג' ס). בעכביש ימיי גראה שעניגו קרוב מהעקרב הומיי (קליון דום כד). שיש להכיא ראיה מן העבביש שמטבעה לארוג אריגות לשבתי כם ולתפוש שם הזבובים והיתושים למאכלה (ר"י ערמחה, יד חצשלום על משלי ל, ד'ה לרצעה). עכביש הבית (הויז שפינגע) היא אשר תתפש בחדרים או בחלוגות (נרוך לינדח, רחש' למודי ו, 83). עכביש חמים (וואסער שפיננע) וכל אחד ממינם יש לו שמונה עינים (סס).

עַבְּרִישׁיים, כּיּי, כּק׳ עַבְּרִישׁית, עַבְּרִישׁיית, מ'כּ עַבְּרִשׁיים, של העכביש, דומה לקורי עַבְּרִישׁיים וישתרגו השני זוגות האלו שריגים עבבישיים קרובים מן ההרגש וכו׳ (קלונון לי לי ג). ואתריה אהרי הקרום הביציית שבעין) העבבישיית והיא דומה כאריגת העכביש בדקותה לפי שהיא דקח מאר (נסן פלקיכל, לכי הגוף, כ'י בכיט׳ מוז׳). כי הליתה הספירית

היא מימיית ואוירית גם העככישית אוירית כי לא
יוכל חוש העין להשיג המראים אלא אחר שיחקקנו
(לצי סכלציג, שנסים ע). יעלה עליו גוף דומה לאריגת
העככיש וואת היא המחיצה העכבישיית ויש
שיהי' תכליתיי וכו' והילדים בעת לידתם יהיו עיניהם
תכליתיית ואח"ב יעתקו אל המראה המבעי אשר לוה
הולד (כספין זוכלן, מגן לזנות, סלק יעקצ צ, (ז:). כלי
הראות הוא מבואר שהם העינים וכל אח' מורכב
משבעה מעילות ויש להם ג' ליחות וכו' אחריה
העכביש שהיא דקה
מאד (מנחס צכ זכק, לידה לדכך ליד).

שאפיצר מיל, מיל עַבְּבִיוֹח, מין דרדר שאפיצר לאכול אותו 1); החוחך מן חאדם מן הבחמה: ומן התיה וכו' ר' שמעון אומר חוץ מן העכביות וכו' חרו אלו צרוכין מחשכה וחכשר (עקלי ג כ). איך מספרין את חירק במספרת אכל מספרין את חקונהם ואת העבביות (מוספסי יושע גיע). אבל מחקנין את הקונדם ואת העבביות ומסיקין ואופין בפורני (נילד לה.). וקוץ ודרדר תצמיה לך קוין זה קנדים דרדר אלו עכביות ויש מחליפין קוץ אלו עכביות דרדר וה קנדים שהיא עשוי דרים דרים (מז"ל בלחםי כ).--ובסחמ"א: פירוש אטדין הן עכביות ומיני חדם חן (ערוך ערך אעד). קוץ ודרדר קונדם ועבביות וחך נאכלים על ידי תיקון (כש"י, גרמש"ג יה). וקוין ודרדר הוא ממיני חקוצים ובבראש' דר' אושעיא ודרדר אלו עכביות והוא כלשון ערבי ברשף (ד"י ה"ם, השרשי לריצ"ג, דת).

שרץ הלך על ארבע, דר בחורי האדמה ויוצא בפרט בלילה לבקש לו מזון, והחתול הוא אויבו ולדפו בפרט בלילה לבקש לו מזון, והחתול הוא אויבו ולדפו Maus; souris; mouse: וזה לכם הטטא בשרין, השרץ על הארץ החלט וְהַעְכַבְּר וֹהצב למינחו (ויקרי יל כע), וצלמי עַכְבַּרִיכֶם המשתיתים את הארץ (ס"ל ו ס). אכלי בשר החזיר והשקץ וְהָעַכַבְּר (ישעי פו ים), בוצלם של עַכַבּר עשוי זהב; וחמשה עַכַבּרי והב בוצלם של עַכַבּר עשוי זהב; וחמשה עַכַבּרי והב עַכַברי ווארץ (ס"ל ו ז).

⁽יעי' לו (שמות הלמחים, עמי 292).]

עכברא, אגברא, ובסו' עוקברא, אגברא, אגברא [$_{(a}$

a)- عکابر

עכבר גדול: מה שנסתפק מעלתו אי עכבר גדול שקזרין (ראטץ) יש לו דרוסה (סמס סופר יו"ד נמ).--עכפר הרים: רוב עושרו (של חצי האי קמצ'מקה) חיתו יער לרוב שועלים מכל מיני צבעים צאבעל עכבר הרים וכו' (כ"ם צלוד, שני"עוג, רופים צחדים, ו.). עכפר דולג: (בארץ ערב ישנם) קופים לרוג אשר ישחיתו את אילני קאווע עכברים הדולגים (יערכויאם) עכברי פאראניים הערביים יאכלו גם את' בשרם (שם כפו:).--עכפר האגוו: עכבר האגוו דומה לשאר עככרים אך הוא אוהב לאכול אגוזים משאר פירות (ברוך לינדת, רחסי למודי א וֹ, יב.). - עכפר הכים: עכבר הכים ארץ פולדתו הוא אפריקא גדול בחתול הבית (שם). בין הרבה חיתו יער אשר שמה (בהודו) ימצא גם חיתו כים והוא סמין עכבר הבים -(כ״ם בלוך, שבי״ע ג, הודו, נה:). -- עכבר השרה: עכבר השדה דומה לעככר הכית ומשכנו תמיד בשדה (ברוך ליכדת, רחשי למודי ת ו, ית:). - עבבר המערי: העכבר המערי גדול כחתול (שס, יב.).-און העכבר, מין עשב: ואלו ג' עשבים שהוכירו נכנסין ברפואות הרבה ושמותם ברפואות ממה הרועה ואזן העכבר וחי לעולם (פו"ת בדבר למוד. הסכמות, ד"ה סד). - ב) שריר שבגוף, Muskel: muscle: יועוד יש שמונה מוסקולי והם כמן התוכי בשר בצורת עכב ר בלשון לאמינו נקרא פום (ר"י להלון, אול"ה עד). העבברים (מוסקעלן) הוא שם הכולל לחתיכת בשר מעשה רשת מפתילים וורידים דקים מתעקמים מלוכשים בעור דק תוארו כצורת העכבר ויוכל להכווץ ולהתפשט כמו העכבר (בכוך ליכדה, כחש' למודי ה ט, מה:). שם מושקולי הוא שם כולל חתיכה בשר תואר כצורת העכבר ויובל להכווץ ולהתפשם והוא מורכב מעורקים וגידין וחללים (בכוך משקלאוו, עמודי השמים, תפארת אדם, יו). והעבברים הם מספר גדול אשר הגוף מכוסה עמהם מאור מאור באין מקום פנוי (פס). עכברי העיניים הם ייב המניעים את העין למעלה נק' עכברי הגאווה מפני שהגיא יש לו גבתות העיגים (שם יה.). והמניעים את העין לממה נקי עכברי הענווה מפני שהעניו שה עיניים (שס). וכמו כן שני זוגות המניעיי את העין לממה באלכסון ונקרא עכברי האהפה מפני. שהאוהכים מכימים א' על חבירו והופכיי את פ.יהם לכל צד נגד האוהב (פס). עכברי התנוכים של הגרון הם י"ד במספר וי ככל צד (שם יא:). ותנה

משרת האילן ומשרה הלבן שלא כדרכו במועד זבשביעית (מו״ק ל ד). עכבר שחציו בשר וחציו אדמה הנוגע בכשר ממא באדמה מהור (חול' עו). מפני מה הכל נשאלין על העכבר מפני שעימקו רע (מוספת' הוכיי ציצ). דתניגן גמל פורח באויר ניתני עכבר פורח באזיר (ירושי כדרי ג ב), שאלו תלמידיו את ר"א מפני מה הכלב מכיר את קונו וחתול אינו מכיר את קונו אמר להם ומה האוכל ממה שעכבר אוכל משכח האוכל עכבר עצמו עאכ"ו שאלו תלמידיו את ר"א מפני מה הכל מושלים בעכברים מפני שסורן רע (הוכי׳ יג.). ושוב מעשה בר״ם בן יאיר שהלך לעיר אחת והיו העכברים אוכלים בתחומה של אותה העיר (מד"ר דבר' ג).-ובסהמ"א: והללו סימנין של חלדה שרצא וחרצא ושוקיה דקין והוא מין עכברים (גאוניקה ב, גיללצורג 249). פעם אחת ישב עכבר עם נקבתו אצל התול וכו' (חלפה ניתה דבן קירה). אך באמרך עצם העפר נשתנה וקבל צורה חיונית עד שנעש' ממנו ה ע כ ב ר הודעת המקרה המשיג לעצם ההוא בהשתנותו מצורה לצורה (כ"י ח"ס, כוס סן י). והין באים עכברים ושומטים את המעי ההוא ושעל ההולי צוו לעשות עפולי זהב ועל העכברים שהיו מכים אותם שם צוו לעשות עוכובור זהב (כ״י אלו היה - ואלו היה היקראו פלשתים לכהנים). - ואלו היה רואה כו דבר מכוער היה מתבייש ונמאס בעיניו והיה מממין את עצמו באמתחת עכבר מגודל הבושה (נעם חליתלך, הנהגי החדם עו). - ואמר המשורר: כמו עכבר אשר נכנם בתוך חור ועוב חוץ בפי חתול זנבו (כ"י חריזי, חחכמוני כ). שנאו הדלים אשר מכל שוב חסרים כשנאת הישמעלים את החזירים ובנות החן את בני הנזירים והחתולים את העכברים (עתנוי, מחצי כח).-- "עבבר של ים: מתוך שנאמר עבבר אבול אף עבבה של ים ישמא (ספרת שמיני פרשי ה). "עכבר מדברי: ואם יתלה עליו (על הנכפה) ראש עכבר מדברי יתרפא מן הנפילה (נכצוני, חו"ח ג יח, כ"י ביסמ"ד שכטר). -- עכבר פרעה: ואב"ן אד"ם הוא עכברא פרעה אם ילקה אותו ב"ח ויחפף אותו בעקיצתו יבריא מיד (פרקי מסה כה). -- עכפר מצרי: זאת החיה המסוכנת (צפרדע של משה) גדילה והולכת בל זמן שמוקנת ומארכת ימים מאד אלא שברא לה הקב"ה העכבר המצרי הגדל בברבי נהר נילום לאויב ולשמן לה בכל דרכיה (מודע לצינה, חגר' ב, י,).

בתוך שני העוקצים העומדיי לצד פני הגוף קבועים ומחוברים הקצה הא' של עכברי הרקות הנקי בל"ל מושקאלי שעמפאראליש (עס יז.).—זנב הְעַכְבֶּר, דֹּפֶּק, דֹּפֶּק, רֹשׁים בושקאלי שעמפאראליש (עס יז.).—זנב הְעַכְבֶּר, דֹּפֶּק, דֹּפֶּק, רֹשׁים בושקאלי פעמפאראליש (פרקי משה ל). יש מין העכבר התוזר פעם שנית (פרקי משה ל). יש משניל (דפק) ונקרא זנב לעכבר ונדע לכל איש משכיל זנבר (עלמה רוצהברגוש, סרוזי הצן קיכה, כ"י ברלין). לוח מוני הדפקים וכו' זנב עכבר וכו' (עוציה כ"ן, מעשה מונים צ ד צ).

עכיד. -- כים: עד כאן דבריו.

*עַבָר, קל לא נמצא.

-ספעי, *הַעָּבָה, ניני מַעְבָה, - אולי כמו מעך: הולך וחזק מאד מנהג ההדיום כל זמן שהוא הולך [קולו] מחליש ומעכה!) אבל כאן כל זמן שהוא הולך קולו מגביר (מכיי יסרו, מסכי דנסדם ד).

שעבוב, עיכוב, שה״פ מן עבב, שכמו עבבה: תמן צלי אש כי אם צלי אש שנה עליו הכתוי לעיכוב (יכושי פקסי ז ב). מאי כרון למצוה או לעיכוב (שם שביל' נים). אם היתה עיכורבה מחמתו ניזונת משלו (כיב"ל, שם כפוצ' ה ג). המתפים עולה לבד"ה אין בה אלא עיכוב גוברין כלכד (עולה, חמור' לב.). --ובסהמ"א: הקיצה אחי משינת פתיותך וכוי וכמה ועד מתי העכוב הזה וכבר בלית ימיך ברצון תאותך (כיי ליים, סויים, הסשונה י). אבל לא תמנע המענה הזאת שיקח האדם העצה המובה ותומן כלי מלחמה לאויכך והמזון לרעכונך וכו' שתכחור בזריזות ובחשתהלה או בעצלה ובעבוב (הוח, הכוזרי ה כ). אמרו שאדם אחד עמד כשער המלך וכון כתב באגרת ארבעה מורים האחד הצורך והתוחלת הביאוני אליך השני עם החסרון אין סבל על העכוב וכו' (הוא, מבתי השניני לרשב"ג 16). -- ואמר הפימן: צמצם שכנו מרכבי יום חגוך כרכובי צפיתי פה עכובי על משבבי (חור, יולי ח פפח). בעשר מכות פתרופים הפרכת זארכאן למו הארכת לשלח בלי עכובן עם אשר בררת (נעשר, יול' ב פקח). צדיק נאלמתי בעכובי תפלתי סתם ועכבי צערוני לילות לעכבי על משכבי (אנעים מדושי שיכים, יולי א פקח, מחזי איעל' א, קד.).

(בתנחום: (יסכו יג) הגרסה: קולו עמה וכהה.
 וברש"י (שמוס יע יע): מחליש וכוהה. ועיי הערח מא"ש שם.)

יעברבית מיוז, כק' עפובית, של עפוב, המעכב, חנועה עפובית: אבל מציאות גלגל תשיעי יש בו ספק כי בשלמיום חשב שיש שם תנועה עבובית לגלגל המולות מלבד התנועה היומית (רט"ע פלקילת, שורה העוכה ל עב).

"עַבְרָּוֹ", עְבָּז, פּ״ז, —מקום העגבות של בהמה: אין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת וכו' ר״ע אומר מושיבו על עכוזוי 2) וממעך אם יש ביצה סופה לצאת (זכולי וו). מעשה בפרה של בית מנחם שהושיבוה על עכוז ומיעכוהו בביצים ולא יצאת אחת ונשתמה וכו' (לי יוסי, סוספת' שס, ד ס).

*עבולי, עיבול, מייר עפולים, סמי עפולי, עיבולי, שה"ם מן עבל, כמו אבול.-א) גמר אכילת המזון בקבה והסיכתו לחסרי הונה של הגוף, ; Verdauung : digestion במה שיעור עיכול א"ר יוחנן כל זמן שאינו רעב (נרכי כג:). ומה למעלה (בפה) שאינו עושה עיכול מציל לממה (בכני מעיים) שעושה עיכול אינו דין שמציל (סול׳ עה:). בעא ר"א מר׳ אסי אכל חצי זית והקיאו וחזר ואכלו מהו מאי קא מיבעיה ליה אי הוי עיכול אי לאו הוי עיכול ותיבעי ליה כזית (שם קג:).—ובסהמ"א: ויצטרך המבע להוציאו (את רוח העשני) מקנה הריאה להכנים רוח קר מחוץ לנשב בו על כל הבשול כדי שלא יכבה החום המכעי אשר כלב או תחלש אש הכשול אשר בכבד ויבשל העבול וימות החי (אנוסהל דוכש בן חמים, פי' ספי יליכה כא). ובעל נפש חסידה תהינה חלומותיו צודקות על הרוב ולזה יהיו החלומות הנראים לבקרים אחר השלמת המכע מן העכול צודקות על הרוב (מס לח). ושלשת העיבולים הללו משמשין אותם ארבע בחות (כ"י אבן עקנין, ספי מוס' ב יג). אמנם בעבול בי העבול ישלם בפירוק חלקי מה שהוא עב וגם (קאמן א א וג). וכן ענין המוון במדרגתו השלישית והוא אשר יאמרו העכול השלישי בשנוי והתהפכות (יעקב בן יוסף זבחרה, פרקי חבוקרט, כ"י ביהמ"ד

^{1) (}לא נתכרר מקורו. ימשר' מחברו עם כוז, וזה רחוק. ואולי הוא מן הסורי בווא, בושה. וביונ' πυσός, κυσθός, ערוה של אשה. ועי' גם אבוו.]

⁽בערוב' (נג:) שאלו: עכוזו תנן או אכוזו מנן, ובערוב' (נג:) שאלו: עכוזו תנן, ובערוך ערך הרגז, הגרסה: הרגוזו, ופרוש הרמכ"ם הרגיזו, וו"ל: והרגיזו הוא סוף חליות השדרה ויש מי שקורא עכוזו, ע"כ. ויש גם גרסה: עכוזו, אכוזו.

שכער, 12.). באשר גלעם המזון בין השינים נקרא עיבול ראשון (עוכיה כ"ץ, מעשה טוציה, כית הדש ג עיבול ראשון (עוכיה כ"ץ, מעשה טוציה, כית הדש ג בן וכן מי שמזונו מצוי כדגים ועופות שם עיבולו מהיר מאד (כפהל מטוכ?, מכפה לנפט, כה:).—ב) פליה וגמר, בפרש על ידי אש: בעינן גמי עיכול בשר (פנהי מז:).—ובסהמ"א: ואפילו לא נתעכלו כדשן הם חשובים שחצות לילה 'עושה עיכול והגהגה בהם לא מעל (המחיר, יומ' א, כ.).—ואמר הפימן: פדרים (הפלה מקה, פליהי ער"ה).—ג) *מ"ר, מה שפקע פדרים (הפלה מקה, פליהי ער"ה).—ג) *מ"ר, מה שפקע ונתו מן האש שעל גבי המובה: עיכולי קטורת (יומ' אתה מחזיר ואי את מחזיר ואי את מחזיר ואי את מחזיר ואי את מחזיר ואי אייר ואי אתה מחזיר ואייר ואייר

"עַכַרָּל, פ"ז 1), עב וגם (?): ואם המאכלת קצרה והצואר עכול 2) הרכה ושחם אותה פעמים זכו' ואם חיש גדול הוא ועורו עכול 2) עד למאד ועליו שער גדול (אלדד הדני, הלכי עכפות 2 ג, הולי אשטין).

עכו"ם, --רית: עובדי כוכבים ומולות: ג' אין מתקנאין בהן ואלו הן עבו"ם קפן ונחש (פּסְס׳ קיג.). וכבר ארו"ל שעכו"ם כופן הוה לאו עובדי כוכבים הם (פוס יסיר, טו"ם ל, סענה יס וינ.).

לברה, ח"ז, סק' עבורה, מ"ר עבורים, עבורין, משקה שאינו צלול, דלוח, דלוח, דין עבורין עבורין אין
לוג יין צלול שנפלו לתוך מאה לוגין עבורין אין
מוציאין שמרים שבהם (מוספסי סרות' ו') אין שוחמין
לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ולא לתוך מים
עבורין (שס סול' נ'ש). משערין אותן עבורין ואין
משערין אותן צלולין (שס כזס נ'מ). ואם לאו יתכמה
משערין אותן צלולין (שס כזס נ'מ). ואם לאו יתכמה
במים ויקרא מתניתא בעבורין אבל בצלולין אמור
(ירושי נרכ' ג'ס). ובן לוג יין צלול שנפל למאה לוג
יין עבור אין את מוציא שמרים שבו (שס סרות' ה'ט).
נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת
ואינו חושש אבל עבורין לא (זעירי, שנת קלע:).
ואינו חושש אבל עבורין לא (זעירי, שנת קלע:).
ועוברן (כזס כ'). עבורה היתה החבית וצללנו אותה
(כי יהודה בר סימון, מד"ר, נכלםי ס'). - זבסהמ"א: ומקבל

בשאר שמנים שמן עבור העולה למעלה על פנר השמן (רווצ"ס, ווכירי יח ע). ראובן שמבר לשפעון נאד שמן ולא פתהו אלא סמך על המובר שא"ל שהוא שוב וכשפתחו מצאו עכוד ישבע המוכר שנתן לר שמן שוב כמו שהתנה עמו (שויע הויית אומאס רלב א). וישקע העכור בעכור (כ"י חריוי, מוסרי הפילוסופי א נו. "ובהשאלה לדכרי מינות: שתה מים מבורך שתה ממים, של בוראך ואל תשתה עכורים ותמעק עם דברי מינים (רי שתעון בן תנקיא, ססרי דברי תח). -תפלה עבורה, לא זכה, לא מהורה: וכי יש תפלה תכורה אלא כל מי שידיו מלוכלכות בכול הוא קורא להקב"ה ואינו עונה אותו וכוי מנין שכל מי שהכדל בידו שתפלתו עכורה שנא' וכו' (מד"ר שמות כב). ומי שהוא בצרה, ברעה: ויאמר יהושע מה עכרתנר יעכרך ה' ביום הוה היום הוה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא ויש לך חלק בו (שם נמדי כג).--"אמונה עכורה: כי אמונת הרשעים וכל מי שהוא מן הכת שלהם והנמשך אחר דעתם היא אמונה מבולבלת ועבורה והיא כמו האפילה שהתולך כה יהיה גבשל (כ" זרחי מברללונה, פיו משלי, השחר ב, 169). -ואמר המשורה: ועיר ההללה כיפי נכבלה לאחריר משפלה וישביה עבורים (חלמידי מנחס, לגבור בחעודה, שער העיר, 5). שניהם בעלי שכל ותורה ראו כמה פעולתם עכורה ומיריהם שחוק אל הכסילים ועל דרך אמת המה כפירה (עמנו', מסנ' ס). זה עכורה תשוקתו וזו תתאו זהר את זה תתעב טומאה וזר תתכם שהר (שלום הכהן, ניל דוד 10).-תמר עכור, תאר לגוף: כי הם (בעלי החיים) לפי שחומרם עבור ועפרי הספיק לו מלבושו הנוצר עמו (ר"י ברי חכעולי. מלמד החלמידים, ק:). שאם היה ענין הנפש דבר אלהי נצחי ומצד עצמה היא שלמה בתכלית מה תיתה הסכה בכאה בחמר העכור הוה (כ"י מפיקה, מכהי קכה' 84). יעכור: לנשמה הקדושה המהורה בגוף האדם העפרי והעכורי שהוא קשה לשכל

(ר" קארו, מולדי ילחק, עע:).

עכ"ז, -- ר"ת: עם כל זה. --

לְעַבְרֹין, ש״ז, ת״ל עבינים, עבינין 1), במו עבנה: עם חמת זוחלי עפר שיהו מווחלין בעפר דבר אהר אלר עבינין 2) שאין שלמוגן אלא בעפר (ילקי 157י מסקיה).

[[]עי' הערה הבאה.] (1

^{(2) [}המו"ל א. אפשטון מעיר בהערה, וו"ל : הרמש"ש קורא עפול ופירש גם וגבות וכו' אפשר שצ"ל עבול ועבל בערבית הוראתו עב וגם.]

[[]ואפשר שהוא מ"ר מן עכינא.] (ו

[[]בספרי (זכר' שכח) הגרסה: הכינים.] (2

לנביר, ש"ז, מ"ד עכירים, עכירין -- כלי שמשתמשים בו בכית חבד לכבש את הזיתים 1): המוכר את בית הבד מכר את הים ואת הממל ואת הבתולות בית הבד מכר את העבירין 2) ואת הגלגל ואת הקורה (צ"ב ד ס). המוכר את בית הבד וכוי לא מכר לא את העבירים ולא את המרצופין (שם נגלי פו:). לא את העבירים ולא את המרצופין (שם נגלי פו:). "דשע נעכרת אשר היא שם העבירה (ר" מ"ח, סמכמ' לריצ"ב, כמה). תרפשון ומרפש כתוב בשין והם ענין הרמיםה במים והעבירה (ר"ק"ק, יחוקי לד יע). "בהשאלה עכירת הקול: ומועלת (הביצה) לחוה וכלי נשימה ולריאה ורקיקת חדם ז לעביר ת הקול (ר"ת הלנצי, ש"ח ס, פג.). עבירת הדם: פעולתו (של המחול) משיכת עבירת הדם אשר יתבשל בכבד המחול) משיכת עבירת הדם אשר יתבשל בכבד (ר"ת זועריל, פי' ספר ילירה ג ח).

שככח השבעי מנקה הדם והמרה השחורה מהעכירות שבכח השבעי מנקה הדם והמרה השחורה מהעכירות והעובי ובהנקותם תחיה השמחה והשחוק (כ"י ל"ס"ס, סכוזכי ז כס). ואמר הללו את יי' מן הארץ וזה לפי שהארץ היא המורגשת יותר לפי עכירותה וכבדותה (כ"י בכי לנעולי, תלתד ססלתידים, ס.). ולמה הוא (הצדיק) דומה למעיין שדולחין ורומסין ברגל וחוזר עכור לשעה שאותו עכירות אינו לעולם ואין לו קיימא בי עתיד הוא שיחוור לצלילותו (כנינו בס"י, וישלס, בי עתיד הוא שיחוור לצלילותו (כנינו בס"י, וישלס, עכירות כמו שאמר בדניאל והמשכילים יוחירו כזהר הרקיע ובו' (כ' זכח' הבכלוני, פ" תשלי, סשסר ב, פס). מוג התראה סוג הממשות וסוג הזכות והעכירות וכו' וסבת העכירות ערוב החלקים זרי המראה חשוכים וסבת העכירות ערוב החלקים זרי המראה חשוכים

(בגמרא (כ"ג קו:) מפרשים כבשי, ופרש רגמ"ה, וו"ל: אותן קצעין שמשימין על הקרשים, ע"כ. ורשב"ם מפרש, וו"ל: נסרים שנותנים על הזיתים בכית הכד בשמורידין הקורה עליהן לכבשן, ע"כ. ורמכ"ם: הנסרים הכבדים שמכבידין אותן על האמתחות ששמים כהם הזיתים הכתושים ועליהם נתלית האכן וכוכשן, ע"כ. והערוך מביא שני פרושים: כבשי שכובשין את הזתים כבית הכד והוא קורה פי' אחר עכירין הן העגילין וכו "והם גלגלי אכנים נקובות כאמצע וטותנין וכובשין וכובשין וכובשין וכובשין בכית הכד והוא קורה פי' אחר עכירין הן העגילין וכובשין וכובשין

2) [כך מביא רח"ג (כליסיצ ח), וכן גרם הערוך. במשנה שככלי: עבירים, ובירוש': הכירים, וכמדב"ם: העיבירים, ובכ"י מינכ': העמודים. עי' ד"ם (הערות ו, ז).]

ובוי. (קלוון ל ב ג כ ל). ובשנתנה תורה לישראל ובוי אסר להם קצת הב"ח המולידים עובי ועכירות (כי רפחל מכורלי, מרפח לנפס, יז.). ושמא תאמר הלא מצד עכירות עולם השפל לא יהיה לו מבא בו ויגיחהו למולות לא כן הוא (ר״מ חלשיך, פיי חיוב ע מ). ואיך יהיה לו מכא בחשך עכירות עולם השפל אם גם עין האדם להיותו גשמי והחושך הוא במינו וחשך לא תראה מה גם עתה מי שהוא גובה שמים רוחני עד אין תכלית כי איזה הדרך יהיה לו מבא אל עבירות הגשמות (שם כנינ). ויקרא אלקים לאור יום שהמשילם ליום לרוב בהירותו ווכותו והחשך החמרי ללילה לרוב ערכובו ועכירותו ורוע סדורו (ר"י חברבחול, מפעלי חלהים ג ז). - עבירות המים: ותדלח ותרפוש ענין אחד במלות שונות ענין הדרים' במים עם עבירו' המיי (כד"ק, יחזקי לב ב). רפש ופים עכירות המים קרוי רפש ועביו קרוי מים וכל זה נמשך במים מכח הרוח (רמצ"ן, פי' ספר ילירה א יא). מעכירות המים נעשה שלג (שסגג). עכירות החמר: והרכב' היא הוספ' גדול' בעכירות החומר בהיות חומר מעורב עם חומר (ר"י אצוהנ, נהר פיטון, יוג::). ובהשאלה, עַבִירוּת החושים: האות (של המחלה) כובד הראש ועבירות החושים (נרצוני, חו"ם ג, צחליי הרחש, כ"י ביסמ"ד עכער). ואלו הקולות לא ישמעו החרשים כאשר לא יביטו העורים מעשה ה' נוראים ע"כ פיי אם מצד ההרגל התמידי או מצד עכי רות החושים (כ״י מוסקחטו, נפולי יסודה ח): -- ועבירות הקול: והמרי (של כרוב חם ויבש) שלו ילחלת הבמן ויעורר השתי ועצמו יבש ועוצר ויועיל לעכירות הקול (כ"מ חלדנים ם"ח ה, פה::).

עבל, ממנו *עָכֵל, *עָפוּל.

*עָבַלי פ״י – כמו אכל, עכלה האש, ; verzehren אינתר פירשו קודם חצות. :consumer; to consume והחזירן רבה אמר חצות שני עוכלתן רב חסדא אמר עמוד השחר עוכלתן (זכחי פז.).

- ססס׳, *התעבל, נתעבל, --א) שעכלה אותו האש, נגמר וכלה: נתעכל הבשר מלקמין את העצמות וקוברין:
אותן במקומן. (סנס׳ ו ו). נותן על גבי המובח עם שקיעת החמה מתעכלין והולכין כל הלילה (מוספס׳ מנס׳ן ס). היא העולה על מוקדה על המובח כל הלילה עד הבוקר שיהא נותנן מבוא השמש והם

מתעבלים והולכים על המובח כל הלילה (ספרא לו ל). ומפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע שהרי אברים ופַררים שלא נתעכלו מבערב קרבים והולכים כל הלילה (בככי כו:). ואחת לאיברים ופדרין שלא בתעבלו מבערב (רני מחיר, יומ' מה.). מה הבשר מתעכל כפיר כך נתעכלו שם שהרגם מלך מואב ולא נמלט מהם אלא אח אחר לדור שבר' אצל נחש בני עמון (מד"ר במדי יד). -- ובסהמ"א: ואפילו לא נתעכלו כרשן הם חשובים שחצות לילה עושה עיבול והנהנה בהם לא מעל (המחירי, יומ' ח, כ.). ואסמכוה רבנן כנגד אבריי ופרדים שלא נתעכלו מכערב שנ' בה היא העולה על מוקדה ואם נתעכלו מבערב נתעבלו (אנן הירחי, המנהיג, דיני חפלח הערב סג).-ב) ינתעכל המזון בקבה: ועד מתי מכרך עד בדי שיתעכל המוון שבמעין (נרכי נה:),-ובסחמ"א: פי' כשיאכל אותם עד שיתעכלו במעיו לא יישן כי השינה מיד מזיקתו (כ״ס, מו״ק, יה.). ווה קודם שיתעכל אבל לאחר שיתעכל מוב לשתות עליו מן היין ומן השכר (ערוך ערך כוור). (אכילתו) מרקבת אינה מתעכלת לעשות ובל (כש"י, שנח מה). והמעם שלא יוכל המאכל להתעכל עכול ראשון או שני מה שאנו אומרים אפשר שיאכל האדם וקודם שיתעכל במעיו או בכבד מתנדנד ואוכל מאכל שיני ובעת שיתעכל הראשון יורד מן המעין אל הכבד ומוצץ הכבד האוכל המעוכל ואינו מתעכל יפה ויהפך לדם דומה לעין הורד (כ״י אבן עקנין, ספי מוסי ב יג). -ואמר המשורר: באוכלך אל תחאוו מים כאיין לבד אם יהיה מזוג ביין עדי יתחיל להתעכל מזונך אויי תרויח במים די רצוגך (כ"י מריזי, לפוחות הגווייה). -ג) "במשמי נתקלקל ונשחת: עצם של ירך שהוא עצם של מוח שנוח ממקומו מרפה כשנתעכלו החומים (וסוסיל ויקל' מו.). ואם נשמש עצם אמצעי מעצה הירך אף שנתעכל הניבין לא מצינו כן מ' (כחב"ד מכרבונת, החשכול ג, י"ה ערפות בקלרת, 65). מעומה ם תעכל ומתמעם כברול על רוב מבח (כ"ח מבלגולי, יחזקי כח כח). זיש מפרשים בזו של משנתינו אכול החניכים לבד והוא מחשש שמא יתעכל החיך זיםתכן (סמליכי, יומי ה, סב.). ומשהין אותן בקיץ יום אחד ובחורף ג' ימים ואין משהין אותם יותר כדי שְלא יתעבלו (רחצ"ן הירחי, גנזי ירושלים, שו"ח כח).

-סמי, *עבל, ניני מעבל, מעובל, מייר נקי מעבלות,

מעוכלות, -- שעכלה אותו האש: נשל את המחתה ועלה לראש המובח ופנה נחלים אילך ואילך וחותה מן המעוכלות!) הפנימיות וירד והניחה על הרובד הרביעי שבעזרה (יומ' דג). -- ועפל המזון בקבה: אמנם כאשר יעוכל המזון ויפסק העשן או יתחזק הכת ההוא וחלומיתיו צודקים (כ' ישכלל, פיי קפי יכיכם של לנוקהל לה, בהערם). ולכן יש לומר שבל מה שיהיה המאכל בעת החלום יותר מעוכל יהיה החלום יותר צודק מעיו ועדיין לא עוכל הוא יוצא לידי מהרה (כ"ל סקרלי, נ"ע, ענין עומלה ועסרה ד, קכר.). עכול מה שהוא בלתי נכנע באצמומבא ונשאר מה מעוכל הנשמע בלתי נכנע באצמומבא ונשאר מה מעוכל הנשמע אליו (קסנון ניו ל א).

-פע", "עפל, -גמר את אכילת המזון בקבה, הפך אותו : verdauen; digerer; to digest לחמרי הזנה של הגוף, ואמנם השנים והמלתעות לחתוך המאכל ומחינתו עד שירר אל האצטומכא לטחון זיקל עליה לעכלו (אבוסהל דונש בן המים, פי׳ ספי ילירה עו). והישלישי בח יקרא מעכל ומשנה ידמה הנמשך לגשם הנמשך עליו ויתהפכה אל שריגים ועלים פרחים וזולתם (כלנ"ד, למו"כ 25). המדה הואת גורמת כגוף חלאים ומדוים גדולים ורבים כמו הכובד והנפח וכו' והדומה לאלה מן החלאים המשונים אשר יקרו ממיעום כח המעבל (כ"י חים, חקו' מדוי הנפ' לרשב"ג מו). ותקן בתוכו עוד ארכעה אוצרות לארכעה פקידים ר"ל הכח המושך והכח המחזיק והכח המעבל והכח הדוחה (סוא, סוייה, עבודת החלהים ע). ואין המשל בו אצלי אלא כמי שיוון הנער היונק כלחם החמה והבשר ושתיית היין שהוא ימיתהו כלא ספק לא שאלו המזונות רעים כלתי מכעיים לאדם אכל לחולשת לוקחם לעכלם עד שיגיע לקבל התועלת בהם (כ״ש ח״ם, מו״כ ח לג). למה יהיה הצנון מעבל ולא יתעכל מפני שאינו מעכל בכל חלקיו אלא בעצם הדק אשר בו וכשיכלה ישאר העצם העב יולא יוכל חכח לעכלו (רפ"ע פלקירת, המנקש לו). ואם יאכילוהו או מזון אחר יביאו עליו חליים גדולים לפי שהכח המבעי שבו אינו חוק כל כך לעכל שום מאכל זולתו החלב לבר (כיית מלדני, שימ מ, עמ.). יוחבה הם עבל יפעל בבח .חחום (נרצוני, או"ח ג, צחליי האלטומכא א,

^{1) [}במדב"ם (סמיי 6 ד) הגרסה: המאוכלות. יכן שם בגמרא.]

כ"י ביהמ"ד שכער). זהשלישית היא המעכלת והיא המפזרת אותו לאיבריו (כי בככיה הנקדן, לו"ד של רקע"נ, (Monats, 1870, 413).

עכ"ל, -- ר"ת: עד באן לשונו.

ירק ועשרה אגווין (ל"ם כן חלטול, עלוני כע.). קב ירק ועשרה אגווין (ל"ם כן חלטול, עלוני כע.). קב וחצי קב רובע וחצי רובע הומן ועובל א 2) מגין (קוטי ס:). ולוג וחצי לוג ורביעית וחצי תומן ועובל א (ב"ב פע:). אבל עושה הוא סאה תרקב וחצי תרקב זקב וחצי קב ורובע ותומן וחצי תומן ועוכל א זכמה היא עוכלא אחד מחמשה ברביע (שס).—ואמר הפימן: אשמתנו גדלה עד תמן ועובל א אתה ייי רתמיך לא תכלא (מוסלס, קליסי ב ע"ים).

עכם3), קל לא נמצא.

התעבם, גתעכם, געשה רומה לעכו"ם, לאינו יהודי: אתב"י היושבים בארצות צרפת ברימאניה ואשכנו כבר נתעממו זנת עכמו במעט שפתם גתבלבלה שמותיהם נשתקעו והם ומנהגיהם נטמעו בין האומות (כ"ל לויפל, טע"י ז, 53).

עבן (בי), ממנו *עָבִין, *עָבַנְאי, *עַבְנָאי, *עַבְנָחּ. עבן, קל לא נמצא.

ספי, *עפן עיכן, בהשאלה סבב וגלגל: ולמה נקרא שמו עכן שעיכן (פנהי ער:).
שמו עכן שעיכן (פנהי שותים של ישראל (פנהי ער:).
עַרָבָאָי, פ׳ז-כמו עַכנָה: שהקיפוהו הלכות בעכנאים)
זה וממאוהו (בככי ענ.).

עכנא, עכינא, פ״ל, —מין נחש⁷): כיון שהוא * שותה היה היין בוער בו כבריסה של עבנא וכו'

- ו) [שם ארסי, כמו שמוכה מהכתיב ומוווגו עם תומן. לא נתכרר מקורו.]
 - [בירוש' (פוע' ל ז), הגרסה: ואוכלא.] (2
 - (3 [נגור באופן מלאכותי מן עכו"ם.
 - [-[בערב' עכנ ב), נתקפל הכטן.]
- (פרש הערוך, וו"ל: כעכנא שמסככת ומעקמת, ע"ב, ורש"ו פרש, וו"ל: גלגל עליהם פקודות עוונותיהם בעכנא זו שמתגלגלת בחיקף עגול, ע"ב.]
 - 6) [בר"ם הגרמה: כעכנא.]
- לי, (כרכי יע:), מפרש: (צ"מ סד:), ור"ן (כרכי יע:), מפרש: עבגה גקבה של נחשים, חברוהו עם היוני Σκινδα, ἔχις. זנחלקו הנסחות בכתיב שם וה, עי' עַכְין.

ه) تحكن

(יכושי סנהי י ב). אמרו לה עבנא עכנא פתחי פיך ויכנם בן אצל אביו (נ״מ פר:), והיתה אותו הריח מפעפע בהן כארם של עכנה והיה הקב"ה אומר לישעיה מה אלו עושות כאן יקומו ויגלו מכאן (מד"ל ויקרי טז). לעבינא שהיה יושב על פרשת דרכים ונושכת לעוברים ולשבים בא הדרכון וישב לו כנגדה כא החבר וראת אותן אמר זו עכנא כך היא דרכה לישוך על וה אני תמיה שבא ונדבק לה (כי ילמק, פס דנר'ו). לחבר אחר קשה שראה עכנה אחת קשה אמר מי יוכל לחב' את זו אמרו לו ולא את החב' הכל ממך (מסז). -- ובסהמ״א: עכנה נקבה של נחשים וזה שנתכוונו לדמותן לדברים בעכנה מפני שהקיפו דבריהן עליו בראיות ברורות וכו' כעכנה זו שאם מקפת על שום דבר וסוגרת עליו לא יהית לו ממנה מפלם (ר״כ, כרכ' יט:). שנאי בצע ששונאין את ממונן וכ"ש ממון ישראל שאין מקכלין את שוחד שהשוחד קשה הוא לפני המקום ולמה הוא דומה לעכנה שנושכת את החברים (וסזהיל שמום מג:).

עכם י), ממנו עָכֶם, עָכַם.

עבם2), מ"ז מ"ר עבסים, "עכסין, -א) תכשים של אשה, כעין אצעדה על הרגלים ושרשרת של זהב מחברת ביניהם: ביום ההוא יסיר יי' את תפארת העכסים והשביסים והשהרנים (ישעי ג יק). - ואמר המשורר: עדי היו נזמינו עמרות והיו מבעותינו עכם ים (רשב"ג, רביני דמעך). ואל תרהה לעינים ביונים אשר שכרו אכל מיין חמסים ויעמד לכך כחכוק ורעות באצעדות ותפארת עכסים (רמנ"ע, הריח מר). בנות אשר ילכו נטויות צוארי גאוה לאט משקרות עינים הלוך וספוף 3) ילכו ויגבהו בצבי עכסים שעלי רגלים (הוא, דיואן פד, צודלי). המשכצות מגוללות בבצות ושבו כלי הרקמות כלי נקמות והעכסים גרמסים (ריי מכיזי, מסכמוני כע). את רגלי תשים בעכםים ותשחית לי תפארת העכסים כאריה תעמוד על האכוסים ותאבל כל שוורים האבוסים (כי עזרה הנצלי, חוכ' מוס', נט:). ברקתו פאות ראשוי כמעש נותרו ב עכים י בסף נעלי רגליו סגרו (לערים, נשיח בישרחל 38, בפוף הספר

⁽בערב' עכאש a), (כבל ברגלי הגמלי) (נבל ברגלי הגמלי)

עי' הערה לקמן. – 3) כך בב"י.

ממלכים של מכנקל). -ובמשמי כבל ושרשרת: והערבים קוראים לעכסים ולככלים שם אחד [חגל] כמו שעשו העבריים שקראו שניהם חח (פ"י ח"ם, השכשי לרינ"ג, חה). האצערה וכו' והודיענו דין אחר והוא כי העכסין אינן מקבלין מומאה (פי׳ הרמצ"ס, פנח ו ד). בי עבם שם הכבל שהוא עגול כמו העכסים שנותנין הגשום בידיהם וברגליהם לגוי (כ״י צן נחמיחש, פי' משלים כב). ואמנם בשמע הנה כמו שיחלש שלא ישמע אלא הקרוב או הקול הרם או שיתכלכל שישמע מה שאין לו מציאות מחוץ כמו ההמיה כהמיית המים הרבים או כמכה כפמיש עם הקורנום או כתפוף בתפים או בעכם פעמונים (קחמון גיו ח ח). שחוקי הנערים אשר הם יצחקו יום יום כקושנם בכדור באגוזים כתמרים כגורי הכלבים בחתולים עכסים פעמונים גם ניירים (מנחם מלונזכו, דרך היים חתימה). וחפוון עבםי בנפיו יאיץ לפעור ארובות שחקי חכם' כי עממם חשך (כ"ם אחרן בכי יוסף ששון, הקדמ' לחורת אמח, שו"ח).--ב) כלב (?): הולך אחריה פתאם כשור אל מכת יבא וכעכם 1) אל מוסר אויל עד יפלח חץ כבדו (משלי ז כב-כג). - ג) *מין נחש"): אין אפעה אלא עכם אמרו שעכם זה רואה צל עוף שהוא פורת באויר ומיד מת ואכריו נושרין (מכי׳ נשלח 7 ה). יצא עליה העכם ונשכָה ומתה (מדר׳ תנחים, הוסמן לב ל).--ואמר הפימן: גחון גח מבין עכסים דראוני להוכיד

1) כך הנסחה המסורח, ואין לברר אם כך באמת היתה הנסחה הראשונה. השבע' תרנמו σπες ρομούς, כתבו, אפוא, במקום המלח עבם שבנסחה המסורה את חשם היוני לכלב, ואין להבריע אם בנסחה שלהם היה כתוב כלב או שהם תרגמו את המלה עכם בכלב. וכמו השבע' כך גם ת"י: היך כלבא לאסורו. [וכן הפשים'. סומכום מתרגם סובקואס, מפון ומרקד. הירונ' agnus, כבש. וכן מביא ר"י בן נחמיאש בשם ר' יעקב גאני, וז"ל: הוא הכבש או השלה שתולין בצוארו פעמון ומשמיע קול, ע"ב. לב המפרשים העברים פרשו כבל ובאופנים שונים. כך ריב"ג ורד"ק כשרשיהם, המיוחם לראב"ע, ר' זרחיה מכרצלונה, נחמיאש, רלב"ג ואחרים, ועוד מביא נחמיאש, וז"ל: וי"מ שמשפטו ובעכם אויל מוסר כי בעסו (ל"ל ככעם) של אויל בשעה שמייסרים אותו ויהיה עכם וכעם ככבש וכשב וי"מ וכעכם וכו' במכת רידוי שמכים ומרדים בעת שמייסרין אותו ומפרש ברגליהם תעכסנה מכות האדמה בהליכתן, ע״ב. ורש״י מפרש ארם נחש מן משמ' ג.).]

[פמו היוני פוגאני (2

לרקב כעסים (לוכיר סלס, יולי שנח זכור). שורח ובעסים שורדתי מעמוסים שובה ישראל יקשונו עבסים יחתונו מבעיסים יחלי ושיר, נשוב (למלסי לפושניס, יול' יוס"כ, יחלי ל ג' יוס"ל, מחזי ליעל' ז, קיב:). במקום נעילת העבסים ישתו ארם העבסים במקום שמן משחתם יפלו בבור שחתם (כ" עזכל סנבלי, סוכ' מוס', מב).—ואם היתה חמתו של' מלך בעבסים (כ"ז ללללסכי, ספי סמוס', מחב' לז, כ"ל סימני). במחלקה הזאת נכללו העבסים זבו' המצוינים בטור מזאת אשר קשקשי הזנב התחתונים מסודרים בטור אחד (לכלתונין, סוס"ע, מסלגי סזוסלים, 199).—"ובמשמ" ארם זרעל: זבערתי מן הארץ מות זעבם לבלי עוד ירימו לתפתה מבם (יל"ג, משלי יסודם ל כס).—ד) במשמ" כבש ומלה 1): זכן המשורר אומר פדיום שם לו עכס ומרא (כ"י ג' נסמילם, פיי מעלי ז כב).

עָבַם, קל לא נמצא.

שפיעה קשפ, העפסנה, עפסה האשה ברגליה, השמיעה קול צלצול בהעפסים שברגליה: יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נמויות גרון ומשקרות עינים הלך ומפף תלכנה וברגליהם העפסנה ושפח יי׳ קדקד כנות ציון (ישעי ג' יו-יז). — ובסהמ"א: הגוף מרקד ורגל תעכס (ישעי ג' יו-יז). — ובסהמ"א: הגוף מרקד ורגל תעכס וכל אדם מברבר ומפוז (כ׳ לכנוד גרן דס). אשר בהגיחה גוה מעכ סלום, עטרס לכי לכנוד גרן דס). אשר בהגיחה גוה בע כ מ חרצובות אסריה רמושת יתר קשת (כ״ס להכן בל׳ יוסף, סקדמ׳ לחוכח לאמת, מו"מ). — אמר המשורר: מי בל׳ יוסף, סקדמ׳ לחוכח לאמת, מו"מ). — אמר המשורר: מי הלוי, סעוד לילדום). ולמי ינגן החון ברגל מעכסת ווד מפרבסת רק לקירות בית הכנסת (כ״י מכיזי, מסכמונ׳ כד).

עכ"פ, - דיית: על כל פנים.

"עַבְּפַּת, -- כמו אבפת: מה עבפת לעבדת זרה אם מתקין יש' את שלו אם לאו (גמוניקס ב, גינלבונה 198). ומה עבפת לה אם בבת אחת מכבה אם בפירוגין (מפו' הגמו' הככני מ).

עכר, "עבירה, "עבירות, "עבירות, "עבירות, "עברות, "עברות, "עברות, "עברון, "עברורית, "עברורות, "עברון, "

עָבֶרְ בּ', עָבַרְתִּי, עָבַרְתִּי, עַבַרְתָּי, עַבַרְתָּי, עַבַרְתָּי, עַבַרְתָּי, עַבַרְתָּי, עַבַרְתָּי, עַבַרְתָּי, עַבְירָ, עַיִּי, עַרָּי, עַרָּי, עַרָּי, עַרָּי, עַרְיוּ צרה, רעה ביא עליו צרה, רעה totrüben, verwirren; troubler, affliger; to

ו [עי הערה הקורמת.] (1

⁽² בארמ' ובתו"מ במשמ' העקרית, דלח מים

ויאמר יעקב אל שמעון ולוי : trouble, disturb (אשר הרגו את אנשי שכם) עכרתם אתי להבאישני כישב הארץ בכנעני זבפרוי ואני מתי מספר ונאספו עלי והכוני ונשמרתי אני וביתי (נרחש' לד ל). ויאמר ייהושע (לעכן אשר לקח מהחרם וגרם מפלה לישראל) פח עכרתנו יעפרף יוי ביום הוה (יסופי ז כס). ויהי כראותו אותה (יפתח את כתו) ויאמר אהה כתי הכרע הכרעתני ואת היית בעכרי!) ואני פציתי פי אל יי' ולא אוכל לשוב (פופטי יח לה).--עבר ישראל: ויהי בראות אחאב את אליהו ויאמר אחאב אליו האתה' וה עבר ישראל ויאמר (אליהו) לא עכרתי את ישראל בי אם אתה ובית אביך (מ"ל יס יז-יס). ובני כרמי עכר עוֹבֵר ישראל אשר מעל בחרם (זהי״ה נוֹ).--ואת הארץ: ויאמר יונתן עכר אבי את הארץ (במה שאסר להצבא לאכל) ראו נא כי ארו עיני כי מעמתי מעם .דבש הזה וכו' (ש"ח יד כע-ל).--ואת גופו: גמל נפשו באיש חסד ועכר שארו אכורי (משלי יל יו). - וביתו: עכר ביתו ינחל רוח (שם כע). עכר ביתו בוצע בצע י(שם יה כו).--ובתלמו': כל שאפשר לו לעסוק בתורה זאינו עוסק הקדוש ברוך הוא מביא עליו יסורין מכוערין ועוכרין אותו (ברכ' ה.). כל אדם שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קימעא עוברתו (כנ ספרל. יוליתיתל כב עוקבל, קוע' ה.). -- ובסהמ"א: מי שבוצע בצע סופו לעכור ולהשחית את ביתו (כ"י כן נחמיחם, פי׳ משלי טו כו). חגך בגך ויסר אותו בכל כחך ולא תעברך תרבות רעתו (ב"ז צ"ס ל ינ).--ואמר הפימן: חמסי אם גבר לעכור חסידים אלו והריגתם זכור -(חודך כי חנפת, יול' שנת ח חנוכה). פועל שטימת בכורה יל ע כור צמיתות צאן קדשים למכור (חוכיר סלה, יולי שנת זכור). ותפקוד ותזכור כאב צר לעכור פיהו לסבור לנוע בשבור (חל נח, יולי פרש' זכור, סדר רייע. השלם ב, רכח:).-ואמר המשורר: חדד מכר וחת עבר ולו הכר ופיו סכר בבוז נכר עדי שכר ואך זכר לבן בבר (החציע, חני חני).--עבר נפשו, שארו: עזוב בני ואל תלך בחברת איש עכר נפשו חוק לבך אל גאלך והדבק בשם קדשו (הוח, מלחק נקוניה, כהנח ח,

ע"י עפר וטים, או יין ע"י שמרים וכדומ'. וכן בערב' עכר a'.]

ו) אולי לשון נופל על לשון.

رa عکر (a

(162). עבר שארו איך יישיב לאחר תוא לא יצלח בעשרו (ב"ז ב"ס יד ס). -- "במשם" העקרית, דלח ורפש: פחותה מבנות שלש שנים ויום אחד ובו" למה זו דומה ובו" לעובר את העין 1) וחוזרת וצוללת (ירוטי כסוב" ל ב). שפיר מרוקם ובו" אין בודקין אותו במים מפני שהן עוין ועוברין אותו ובו" (שס נדס ג ג). מים צלולין ישב בהן עד צוארו וקורא וי"א עוברן ברגלו (ברכ" כס:). ומה ים שיש בו כמה רביעיות רוח קימעה עוברתו אדם ובו" (כ" מלכסנדר, פוט" ס.). רוח קימעה עוברתו אדם ובו" (כ" מלכסנדר, פוט" ס.). רבנן אמרי צלולה היתה החבית ועברתם אותה (מד"ר ברלט" ס.).

בּנְעַבֶּר, בִּינ׳ בֶּעָבֶּר, כֹקִי בֶּעָבֶּרת, — שעברוֹ אותוֹ: נאלמתי דומית החשיתי מטוב וכאבי נעפר (תהל' לע ג) בית צדיק חסן רב ובתבואת רשע נעברת (משלי יסו).--ואמר בן סירא: אך עם איש מפחד תמיד אשר תדע שומר מצות אשר כלככו כלככך ואם תכשל יעכר בך (צ"ק גני' לז יצ). -- ואמר המשורר: מה אנושה מכתי ומה נעכרת וכיום הזה סרה ממני כל תפארת (כחב"ע, חיך חוכו). המטר משר גפרית ואש עליו עד כי ביד מות יהי נעכר (כ"י חריזי, חחכמוני כ). בלב נעכר במספד מר אקונן ואאנת וכככי אמרר (ד"ה יהודי מלכים ולש"י ב, מן 15). ראיתי עמדתו מרעיד לכי יתר מחרדתו כי נעכרתי עד וכרתי חמדת לכי וסגלתו (עמוי, מסג' ס). הבשן עקר ומשתיתו בעכר הנחש נחש בריח רותח ומליח (כ' יוסף ידידים, לבי העה, ככף לככים, עג:). -- *ובמשם' שדלחו אותו, שנעשה עבה: לא משום זה אלא שהלח נעכר2) והיבש אינו נעבר 2) (ל' יוסי, מנחי ט ה). שאין החלב נעבר אלא לאחר שלשה חדשים (מוספת' נדה ב.ב). יצללו ולא יעברו (ירוש' שס בו). דם נעבר וגעשה חלב (שם נצלי ט.).-ובסהמ"א: ומשקע מים המי' הצלולי' ששקע הטיט ולא נעכרו ברגלו' (רש"י, יחזק' לד יח).

בפעי *עבר, במו קל: אמר ליה (שמואל לרב המא בר גוריא) לעכר מוחך (צ"ק לע:) —ובסהמ"א: שאם אינן עבורין (המים) אינו רשאי לקרות (ק"ש) אלא יעבד המים ברגליו (ר"ח, חולי הגח' ח, נסוסי, לוין 28). ואין שיעור למים ולא לעפר ומעברן בכלי ומשער בהן לשעתו ובמקומו כשהן עכורין ואם צללו חוור

[[]חמעין.] (חמעין.]

⁽² מוא: נעהר, במדב"מ: נעבד.)

ום עכדן (התצ"ם הפוכי ציחה הם). וכן מימי אדמה נומל מבקעה אדמה ונותן עליה מים עד שיעלה המים על העפר כקליפת השום ומעכרו בבלי ומשער בהם לשעתו בשהן עכורין ואם צללו חוזר ומעכר (כ"ח הקכלי, ג"ע, עכין טמחה ועהרה, ד, קית.).

— הפעי, "הְעֶכִיר, — כמו קל: כשרורם אדם במים שאינם עמוקים שיוכל לגעת ברגלו בארץ מעלה המים ומעכיר חמים (כז"ק, יחוק' לנינ). העפר מעכיר את המים (כ"י לנוסג, נהר פימון, תנ::). בי מדי עברו איש לפתח ביתה שעדיין אינה בפתח רק מתקרב באמור לפתח ולא בפתח שם תעורנו אשת כסילות יצרו להעכירו (ר"ת ללמיך, תמלי עיג).

המסי, התתצבר, נתעכר, — נעשה עכור, — עבה וגם: שלא יתעבר החלב (רמצ"ס, גרוטי יל כס). כל אשר יקרבו הגשמים לנקודת המרכז התעברו והתעבו עצמם וכבדה תנועתם (ר"ש ל"ס, מו"ל לעצ). זה הנברא בשי תעבר יהגשם וכשיתגשם יתגרם וכשיתגרם יעמד (ר' ללסון בן לזכהס, יקוד עולסי, קפי השנס, צימת"ד נוסקט פ-1988, 21). כי למה שנתעבר חמרנו בווהמת נחש תעכב זוהמתנו מלקבל בגוף ונפש מערכת שולחנו יתברך מלא דשן אשר הכין לנו (ר"מ ללשיך, משלי עד). האדם אשר יחמא תדבק החמא בנפשו ותתעבר (פי כמראה אשר קבל עשן בבית ונתעבר (פי כמראה אשר קבל עשן בבית ונתעבר (פי כמראה, אים לבל עשן בבית ונתעבר (פי).

"עַבְּרוֹן, ש"ז, עמל, צרה: פגיתי אחר ההבל ונעכר עכר ון פקודה קרב ומלאני שברון (פלס, סלימי יז מתח, מסוי חיעלי ל, קסל.).

"שַּבְרַדְּרָת, ש"כ, כמו עכירות: ודע כי עכרורית!)
כל היסודות ירד בשבע אל מרכז הארץ ולוה
געשה מבעה קר בקר המוחלש והיובש המוחלש
(אנוסהל דוכש בן מעים, פיי קפ' יליכה כד).

"עַרָרְרְרְרָ, ש"ל, כמו עַבירות: האסמומכא כדי לבשל המזון אשר ירד אליה מחון ואז יקל עליה בשולו זהכדל עכרירותו מזכותו (שס מו). זה הענין נאצל מכחו יתן רק מהאמצעיים לצד עכרירות החמר (ל"ל כל סקלח, ען מייס פו). אי אפשר היות הנהגתו על פי החוב כי הנה מין האדם עצמו שנולד בעל מים ולא קדם לו תמא ואומי שזה מצד עכרירות החמר וזה עומד בנגד מאמ' הכתו' וכו' (שס פת).

יעברן, ש"ז, -- אדם עכור: והמתעטש מלממה סימן רע לו ויש אומרים ניכר שהוא עכרן 1) (חלספי, בכי עו). -- ובמשמ׳ רשע: רב שקה שהמיר ולקח לר אשה תמרורית שהמירה גם היא ולקחה בגיותן וקדשה בדיניהם וילדה בת ממנו וכו׳ שגדלה ביניהן והשיאה אותה לעכרן מומר גם הוא והולידו בן ערל ומים חזדונים עכרו על ראשו ונתגדל ביניהם מפתם אבל ומכוסם שתה (כת"ח, שו"ם קב).

עַבְלַטְרָב, שיין, מון עכביש גדול שמויק באדמו: tarantula שנגו לשוגם כמו נחש חמת עַבְשׁגב 2) חחת שפתימו סלה (סהלי קת ד). — ובתלמוי: נפלד לתוכן עכשוב שיבאו ביכאי דגה וצפרדע וגתבקעו ונשתנו הרי הן פסולין (סוספתי פרה עו). — ואמר המשורר: רודף בחייו רוח נשוב רודה במוחו חמה עכשוב (רטב"ג, למועיס ועמושים).

שׁבְּלְעָבְלְנִית, פין מחלה שנגרמת ע"ר עַבְשׁוּב, או שמופיעה בצורת עכשוב: הדא. עבשבונית 3) מכנה (ל' חזקיה מסס לנגן זקיסלין, ילום" ע"ו ב ב).

ער לער'), עכשיו, או מסיים של הומן, עתה, בומן ב' jetzt, nun; maintenant, à présent; now, הוה, at present : at present

1) [פרש ר' יונה: עבור במעיו. ובנמרי (כככי כד:), הגרסה: מכוער.]

(3 [בירוש' (שנח יד ד), הגרסה: עכשמוניתה.]

[[]אפשר שצריך לגרום עכרירות.]

^{2) [}תרגו': דעכוביתא, וכן רש"י: עכביש איריינאר בלעו. ובן אמר ריב"ג, וו"ל: אמרו שהוא רְתִּילְאַּ בּערב' a), ע"כ. וראכ"ע אמר, וו"ל: שם חיה רעה גושכת. ורד"ק בשרשיו מפרש, וו"ל: אחד מווחלי עפר" מפין פתן, ע"כ. וכן השבע': -λίος δασιλίσκου (λίος βασιλίσκου), והפשיט': דאספס, והירונ': venenum מפין פרוש זה מיוםד רק על התקבלת עם גחש, ולפיכך יותר קדוב הפרוש הראשון, שהוא ע"פ פרוס האותיות מן עכביש.

ל ובירוש (עבשהוניתה:)

ל (לא נחבר מקורו, אבל ברור שהוא מלה מרכבת. גיגר שער שהוא מרכב מן עד בשעה, לוי: עד כשעה היא, יספר': עתה במו שהוא. ואולי מן עד כשהוא, ונשתנה ל-ו, במו בסיום לנסתר יחדו, בניו... על הכתיב החסר עי' בחשבי. ובנקוד העליון מנקרד עבשו. גם עבשו.]

ه) رتبلا

(ב"מ מ ב), בתבו מעבשיו ותנו אם לא באתי (נישי מת.). מו מקבל עליו מעכשיו לילד בשליחותי (פקיקי רנתי לג). -- ובסהמ"א: כי ידע מעכשין כי נסתמו לפניו הגדולות והנוראות האלה בכוונת, מכוון ורצון עושה (כש"פ, די כוסות, כוס ביד ה" ב). -- *עד עכשיו: א"ל בעלה היכן היית עד עכשיו אמרה לו שומעת הייתי לר' מאיר דורש (מד"ר דבר' ה)... ובסהמ״א: עד עכשיו אין אומרים בארץ ישראל קדוש ושמע אלא כשכת או בימים טובים כלכד (כן צחבוי, גנזי שכער ב, גינלבורג 656). ולא שכחו תורה שבעל פה ולא הלכה למעשה שתי ישיבות מימות עולם ועד עכשיו (שס 563). -- של עכשיו: צא ועשה עלי בשער של עכשיו ואני אעלה לך כל שנים עשר חדש אסור (ניית קנ:).--ובנגוד לומן העבר בראשונה, בתחלה... עכישיו: בראשונה היה חומץ שביהודה פטור מן המעשרות וכו' ועכשיו שהיין מחמיץ חייב (רני יודה, ירוש' דמחי א ה). אין מעבירין על האובלין רבי יעקב כר זכרי בשם רכי אבחה הא דמר בראשונה אכל עכשיו מותר מפני הכשפים (שם נג). בראשונה כשהיו חשנים כתיקנן אכל עכשיו שאין השנים כתיקנן היא שביעית היא שאר שני שבוע (כי מכית, שם שקלי ת, גני', 121). הרא דאת אמר בראשונה אבל עכשיו אפי הלכות (כ' יופי, לס מו"ק נו). בראשונה שהיו מחבוונין לשם מצוה עכשיו שאין מחכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות ייבום (יפתי לע:). בתחלה שכאו עלי אגשים שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שכאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי את עצמי (כתוני כב.). - עד שו... עד שלא... ועכשיו ג עד שנכנסנו לתוך הבית את היית מלוה אותי ועכשינ אתה אומר לי הדלק את הגר הזה והאיר לי (מד"כ במדי עו). זכרי יום שהחזירך הקב"ה על כל אומה ולשון ולא רצו לקבלך עד שבאו בני לחר סיני וקבלו אותך וכנדוך ועכשיו את באה להעיד בהם ביום צרתם (שם חיכ' שתית').-- רבא בחר צלותיה אמר הכי אלתי עד שלא נוצרתי איני כדאי : עכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי (כרכ׳ יז.). הני יודע שעד שלא באת למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת חללת שבת אי אתה קנוש סקילה ועבשיו אכלת חלב קנוש ברת חללת שכת ענוש פקילה (יכת' תי.). צרפית אמרה עד שלא באתה אצלי היה הקב"ה רואה מעשיי ומעשה

יושכין ומשמרין כל חיום ויאמרו עכשיו נותן פאה זעבשיו בותן פאה (כ' שמעון, חוקבתי פחה ח ו), שאין עגלה ערופה באה אלא על הספק ועכשיו בגלוי רוצמין (שם סוט' יד ה). אמר להן רי יהושע (לאנשו אלכסנדריא) עבשיו שאלתם דבר של חכמה (שם נגע' עשו עליו כזוג עכשו יהו אומות העולם מקישות עליו כזוג (מכיי צשלח א). שרי יהודה פסול שנה לי וחזרתי על כל תלמידיו ובקשתי לי חכר ולא מצאתי עכשיו ששנית לי פסול החזרת לי אבדתי (יוסף הצבלי, מנחי יה.). בנ' מקומות בא הקדוש ב"ה להתוכח עם ישראל ושמחו אומות העולם ואמרו כלום אינון יכולין להתוכח עם בוראן עכשיו הוא מכלן מן העולם (כי שמוחל גר בחתן, מד"כ ויקני כז). התחיל משה מיצר אמר עכשיו עתידה המחלוקת להנתן בין השבמים (שם נמדי ב). מהו ועתה אלא שאמר לו הקב"ה אפי' עכשיו ועשה תשובה ואני מקבלך (כ׳ לנל נכ כהכל, שם יג). כיון שראה עכן כך אמר עכשיו אני נלכד בגורל איני מאמין ונחשב כזבן לפני יהושע (מס כג). ובששמע יעקב נתיירא הרבה מאד שאמר עכשיו יצאו כל עמי הארץ ויאספו עלי (סדר"ח לה).-ובסהמ"א: עכשיו אם שאלו שנים חלוק אחד זה לילך בו שחרית לבית המדרש לרוח מזרה וזה לילך בו ערבית לבית הכנסת לרוח מערב וכו' (חלפסי, ביל' מחקכו). וידיעת שני מינים הללו בזמן העובר ובזמן הבינוני שבין העובר והעתיד הנקרא עבשיו ידיעתנו בהן שוה (כ"י חבן עקנין, ספי מוסי ב טז). – עכשיו יאמרו: אמר משה לפני הקב"ה עכשיו יאמרו אומות העולם תשש כחו בנקבה ואינו יבול להציל (כ' חלעזר, בככי לב.). עבשו יאמרו הרב בכעם ותלמיד בכעם ישראל מה תהא עליהם (שס קג:). הכל יודעים שאביך ירא שמים הוא עכשיו יאמרו אמו גרמה לג (משום רשב"י, קנה' ע:). אמר לו הקב"ה למשה שכחך הוא שהוצאת ששים רכוא וקברתם כמדכר ואתה מכנים דור אחר עכשיו יאמרו אין לדור המדבר חלק לעולם .הבא (תנסותי מקס לב, בובר).-- "מעכשיו: זה גשך לאחר פיתה לא אמר כלום מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גם (גיט' ז ג'). בת ישראל לכהן תאכל בתרומה מעכשיו ולאחר שלושים יום ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום מקודשת (קיוש' ג ה). השכיר לו את הצרו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא לך בעשרה פלעים לשנה ואם של חדש בחדש בפלע לחדש מותר

עירי והיו מעשיי רבים על מעשה עירי עכשיו שכאת אצלי הזכרתה עוני והמתה את בני (נשס ל' סמל בכי סניכל, מד"ר ברחשי כ, חילודי). שפייסו הקב"ה א"ל למשה מה לשעבר הייתי נוהג עמהם במדת רחמים עד שלא עשו אותו המעשה כך עכשיו במדת רחמים אנהוג עמהם (כי סימון, עם במדי יב). ועיי עד. - מפני מה אשתקר של כל העולם כלו לקה ושלך לא לקה ועכשיו של כל העולם כלו נשדף ושלך לא נשדף (ברכ' יס:). כל ימי וכו' אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו (סס פח:). כל השנים הללו חוא עמה ועכשיו הוא אומר לה הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את (מד"ר בכלסי מ). כך א"ל הקכ"ה למשה כשרציתי לא רצית עכשיו שאתה רוצה איני רוצה (משמו של כי יהושע בן קרחה, ברכי ת). אמר הקב"ה אני אמרתי יהיו כמלאכי השרת עכשיו אני מטריח אותם שלש פרסאות (יומי עה:). נאכל בשר שממנו מקריכין על גבי מוכח ועכשיו במל (נ"ב ק:). רשע כל הדרך חוא רץ בשבילה ועכשיו אין אתה נותנה לפניו (מדכי תכחי כד טו, סופתן). -- וכסחמ"א: לא תאמר לו אמש היית עובד ע"ו ועכשיוי אתה בא ללמוד תורה שנתנה מפי הגכור' (רפ"י, ויקרי יע לג). - *במדומה אני שאתם נכוים בפושרים עכשיו אי אתם נכוים אפילו בחמי חמין (פרכי עת:). דומה שאשתי מעוברת עכשיו שאין אשתי מעוברת נכסי לפלוני (ב"ב קמת). דאמרה כסכורה אני שאני יכולה לקבל עכשיו אין אני יכולה לקבל (כתוצ׳ ע:). כסכורה הייתי שאכא נותן עלי ועכשיו שאין אכא בותן עלי מה אני יכולה לעשות (אדמון, שס קט.).-בעכשוו: כשהייתם שם (במצרים) היתה מהברכת בשבילכם ולא בעכשיו שאין בוכה עליה (פפני זככי לח).--ובנגוד לזמן העתיד: אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשיו אימתי (סלל, לצו' ל יד). ר' יהודה אומר נפרעין מהן מפני שחוא מצר אמרו לו אף על פי שהוא מצר עכשיו שמח הוא לאחר זמן (ע"ו א א), ויש מהן שילדו עבשיו ויש מהן שילדו לאחר זמן (ירוש' כדה חג). כאו להם (בני ישראל) אל משה אמרו לו משה רבינו לוואי יגלה לו פעם שניה לוואי ישקני מנשיקות פיהו וכו' אמר לחם אין זו עכשיו לעתיד לבא חוא (כי נחמים, מד"ר שס"ש, ישקני). -- ובסהמ"א: גנב פשר חמור קודם שנפדה משלם כפל אעפ"י שעכשיו

אינו שלו ראוי להיות שלו אחר שיפרה (עוחו״ת גכיכה מנ כג). - ב) במאמר של תנאי להציע את הסיפה: אוי לי אם אומר או לי אם לא אומר עכשיו מלמד אני את הרמאין לרמות אם לא אומר עכשיו אני מוגע את התלמוד (מוספתי כלים צ"מ ז ע). אילו לפני מלך כשר ודם היו מוליכין אותי וכו' הייתי בוכה ועכשיו שמוליבין אותי לפני ממ"ח הקב"ה וכו' ולא אבכה (כ' יומכן בן זכלי, ברכי כמ:). עבשין שאנו יושבים ועוסקים בתורה וכו' כך אם אנו הולכים ומכשלים ממנה עאבו"ב (ר"ע, צרכי קח:). אילו זה לגדל וזה לגדל זה להעכיר וזה להעכיר יפה אתם אומרים עבשיו נויר להעביר ומצורע לגדל (רשצ"י, מזיר ס:). יודע אני בכם שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי עכשיו איני מכקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל אבא (כ"ח,ע"ז כד.). אמר הקב"ה אם גכנם נח לחיכה כלילה עכשיו יהיו כל דנרו אומרים כך לא היינו יודעים בו (מד"ר בכחשי לב). אם אהרוג אותו עכשיו אני מתחייב מיתה למלך (שם מא, מיאודי). אמר הקב"ה אם רודה אני אותם ביום עכשיו הן אומרין אלו היתה לכנה שם היתה מתקיימת (שם כ). אלמלא אתם שמעתם לבדכם והם לא שמעו הייתם אומרים עכשיו כולם שמעו ומדוע תתנשאו (שס'במדי יה). אם אני משיבו יודע אני בו שהוא מכם גדול ועכשיו יקפחני בדבריו ואני מתרצה לו בעל ברחי (שם).--ובסהמ"א: ממתנו מאשר נמות ואם היה נקוד מלאפום היה נכאר ממיתתנו עכשיו שנקוד בשורק נכאר מאשר נמות (כש"י, שמה יד יב). שאלו היה רפת הייתי מפרשו וכו' עכשיו הוא משמע תלינו את אחרים (פס מז ז).

^{1) (}בכ"י אחד הגרסה: ממעלן.

יאל הארץ לדין עמו (חסלי כד). -- ואמר המשורר: מה יעשה לך אל ולא עשה חשח בני אדם ואתה על (כ"ש סכניד, כעי ססלוכן). על אף משנאינו ומקניאנו אל על בכל עת יעלה שיאנו (כענ"ע, לל על, דוקס 95). ואכן בען הדור לקחו ואל על מבני תבל קראו (הול, נקני זה גביר סדור. (Monats. 1896, 199). ומה צפור אשר יקיא שחרים גם תמימים בעברים והוא חלש והוא גבוד והוא על והוא אלם ירנן כמהירים (כ"י סלוי, ומס לסול, דנכי על והוא אלם ירנן כמהירים (כ"י סלוי, ומס לסול, דנכי בליעל ישח לתאותיו ועת כי אותו יקראו אל על בליעל ישח לתאותיו ועת כי אותו יקראו אל על בלי יעל (כ"י סכיזי, סענק לד). יכבר על העצם העלה משחת יעלה על חיש קל במוץ לפני רוח (גועלונה, מתלכים של פרנקל, 199). -- ואמר הפימן: ערב יהפך לבקר ובוגדים אל יעלו על (נחדם, סליםי יענס).

בְּעַבְּיהּ, עֶלְיהָ, עְלֵיהָ, עֶלֵיהְ, עֶלֵיהָ, עֶלַיהָ, עֶלְיהָי, עֶלְיהָי, עֶלְיהָי, עֶלִיהָ, עֶלֵיהָ, עֲלֵיהָ, עֲלֵיהָ, עֲלֵיהָ, עֵלֵיהָ, עֵלֵיהָ, עֵלִיהָ, עֵלִיהָ, עֵלִיהָ, עֵלִיהָ, עֵלִיהָ, עֵלִיהָ, עֵלִיהָ, עַלִיהָ, עַלִּיהָ, עַלִיהָּ, עַלִיהָ, עַלִיהָ, עַלִיהָ, עַלִיהָ, עַלִּיהָ, עַלִּיהָ, עַלִּיהָ, עַלִיהָּ, עַלִּיהָ, עַּלִּיהָ, עַלִּיהָ, עַלִּיהָ, עַלִּיהָ, עַלִּיהָ, עַיּהָ, עַלִּיהָ, עַלִּיהָ, עַּיְּהָּ, עַלִּיהָ, עַּיְּהָּ, עַּיְּהָּ, עַּיָּהָ, עַּיָּהָּ, עַּיָּהָ, עַבְּיהָ, עַּהָּ, עַּיָּהָ, עַּהָּ, עַּיָּהָּ, עַּיָּהָּ, עַּיָּהָּ, עַּיָּהָּ, עַּיָּהָ, עַּיָּהָ, עַּיָּהָ, עַּיָּהָ, עַּיָּהָ, עַּיָּהָ, עַּיָּהָ, עַּיָּהָּ, עַּיָּהָּ, עַּבְּיהָּ, עַּבְּיהָּ, עַּיָּבְּיהָ, עַּבְּיהָ, עַּבְּיהָּ, עַּבְּיהָּ, עַּבְּיהָ, עַּבְּיהָּ, עַּבְּיהָּ, עַּבְּיהָּ, עַּבְּיהָּ, עַבְּיהָ, עַבְּיהָּ, עַבְּיהָּ, עַבְּיהָּ, עַבְּיהָ, עַבְּיהָ, עַבְּיהָּ, עַבְּיהָּ, עַבְּיהָּ, עַבְּיהָּ, עַבְּיהָ, עַבְּיהָּ, עַבְּיהָּה, עַבְּיהָּ, עַבְּיהָּ, עַבְּיהָּ, עַבְּיהָּהָּ, עַבְּיהָּהָּ, עַבְּיהָּהָּ, עַבְּיהָּהָּ, עַבְּיהָּהָּ, עַבְּיהָּהָּ, עַבְּיהָּהָּ, עַּבְּיהָּהָּ, עַבְּיהָּהָּ, עַבְּיהָּיּ, עַבְּיהָרָּי, עַבְּיהָרָּיִיהָּיִיהָּיּ, עַבְּיהָּיִיהָּי, עַבְּיהָרָּיהָּי, עַבְּיהָּיּ, עַבְּיבָּיהָּי, עַבְּיבָּיהָּי, עַבְּיבָּיהָּיּיהָּי, עַבְּיבָּיהָּי, עַבְּיבָּיהָּיּיהָּייהָּי, עַבְּיבָּיהִיהָּי, עַבְּיבָּיהָיי, עִבְּיבָּיהָּיי, עַבְּיבָּיהָּייִיהָּייִיהָּי, עַבְּיבָּיהִיהָּייִיהָּיי, עַבְּיבָּייהָּי, עִבְּיבִּיהִיהָּיי, עַבְּיבִּיהָּי, עִבְּיבִּיהִיהָּייייִיהָּיייִיהָּיי, עַבְּיבִּיהִיהָּיייִבּייה, עבִּיבְיבִּיהָּיה, עבִּיבָּייִיהָּיהָּייה, עבְּיבִּיהָייִיהָּיה, עבִּיבְיבִּיהָּיה, עבְּי

א) מלת היתס, - א) לסמן את השמח שאיוה דבר במצא למעלה ממנו, או את המקום שבו, או למעלה ממנו, נעשית איזו פעולה, auf; sur; ויאמר אלהים תרשא הארץ דשא עשב וכו' אשר זרעו כו על הארץ (צרחש' ח יח). והיו למאורת ברקיע השמים להאיר על הארץ (שם יה). ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמים (פסכ). ויאמר יי׳ אלהים אל הנחש וכו׳ על גחנך תלך (פסג יד). והוא (יעקב) צלע על ירכו (פס צב לב). וכתכתי על הלחות את הדברים אשר חיו על הלחות הראשנים (ממות לד ה).-בפרט אחרי פעלים כמו בוח, ישב, שכב; רכב, וכרום'.--ובחשאלה אחרי בטח, בשען.--וכן *נסתפה על: התחיל (פנחס) מסתמך על עץ שלה עד שהגיע לפתחו (ירוש' סנס' יב). כרם הנשוע על פחות מד' אמות ר"ש אומר אינו כרם וחכ"א ה"ו ברם (ב"ב קב:).--יולסמן מדה מרבעת של השמח כאלו הרחב מונח על הארך: נכנס להיכל ופנה ליפינו ומקום היה שם אמה על אמה ומכלא של שיש וכו' (סוט׳ ב ב). - ומדה מעקבת: ג' על ג' על רום ג' (טניעי ג ה). - עַל פה, לשון, שפה: ושם אלהים אחרים לא תוכירו לא ישמע על פיך (שמות כג יג). ולרשע אמר. אלהים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי

פיך (סחל' ניו). ומלתו על לשוני (ש"ב כג ב). לא רגל על לשונו (מסלי יה ג). ובל אשא את שמותם על שפתי (שם יו ד). ← ומכגדים שנמצאים על הגוף: ויפשימו את יוסף את כתנתו את כתנת הפסים אשר עליו (ברחשי לז כג). ונעלות בלות ומטלאות ברג'ליהם (של הגבעונים) ושמלות בלות עליהם (יהוש' ט ה). ויאמר (כעז) הבי המטפחת אשר עליה (כוס ג יה).---ודברים אחרים שנושאים על הגוף: ואחר יצא אחיף אשר על ידו חשני (צרחטי לה ל). פסילי אלחיהםי תשרפון באש לא תחמד כסף וזהב עליהם (דבר' זכה). ויואב חגור מדו לבשו ועלו חגור חרב (ש"ב כ מ). איש חרבו על ירכו (סס״ם ג ס). - ועם פעל היה: לא יהיה כלי גבר על אשה (דנרי כנ ה).-ובמשנה: היו עליה כלי זהב וקטלאות (סוטי א ו).--ועלה על: ובגד כלאים שעמנז לא יעלה עַלֵיף (ויקר' יע ע). עי' עלח. -- ועם פעלים כמו גגן, כסה, סכך, עמה, פרש. --ובתלמו": המדלה את הגפן על מקצת אילן מאכל (כלמ" וד). המאהיל עליה ממא (ירוש' משקי ל ב).--וכן מן דבר המכסה דבר אחר: באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת (שמות כז כת).--ובהשאלה: חומה חיו עלינו גם לילה גם יומם (פ"ל כה יו). ויתן לי המלך ביד אלה" המובה עלי (נסמי 3 ס). -- סגר על: סגר עליהם המדבר (שמות יד ג). יסגר על איש ולא יפתח (חיוב יב יד). -ב) מה שמכביר על אדם, מטרית מצער אותו: והנפש אשר תאכל בשר מוכח השלמים אשר ליי וממאתו עלין ונכרתה הנפש ההיא מעמיה (ויקרי ז כ). מוסר שלומנו עליו (ישע' כג ה). פשעינו וחמאתינו עלינו ובם אנחנו נמקים (יסוק' לגיי). תכבד העבדה על האנשים ויעשו בה (שמות הע). ויאמר לז דוד (לחושי הארכי) אם עברת אתי והית עלי למשא (ש"ב יה לג). חדשיכם ומועדיכם שגאה נפשי היו עלי למרח (ישני א יד). למה שמתני למפגע לך ואהיה עלי למשא (איוב ז כ). והצאן והבקר עלות עלי (בראש' לג יג). ואני בכאי מפדן מתה עלי רחל (מס מק ז). יבכו עלי לאמר וכו' (נמדי יל יג). - ובתו"ם: ויהי מורא שמים עליכם (למי לוג). אימת חלש על גבור אימת מפגיע עול ארי זכו' (שנת שו:). כיון שהוא חומא נותנין על יו אימה ויראה (מד"ר שה"ש, הכה מטתו). -ג) מה שמומל על אדם כחובה, תשלום וכדומ': ויאמר (לכן ליעקב) נקבה שברך עלי ואתנה (נכחשי ל כמ). הרבו עלי מאד מהר ומתן ואתנה (שם לד יב).

[[]משחף כמעש לכל האחיות.]

[[]עי אל, עד.] (2

אמרך לא חמאתי (ירמי ב לס). כה אמר ייי ובוי על דושם בחרצות הברול את הגלעד (עמוי לו ג).--ואחרי פעלים בכה, ספד, שחק, שמח, חדה, נחם וכדום', עי" ערכים אלו.-ובמשנה: על שלש עבירות נשים מתות (שנת נו). כחם על הגר ובו' (שם ה). ומעשה ושאלר את ר"מ עליה ועל החלה שנשמאה (כיל' ג ס). ---ובסהמ"א: לפי שבעלי שלמות חשכל הוה הם על מעלות חלוקות (ר"י ברי אכעולי, מלמד החלמידים, לו.). ולר השכיל הנמצאות על הפנים אשר הם על**יהם נמצאים** היו קודמות בטבע אליו על צד מה שיוקדם המושכל לשבל (ר"מ הנרצוני, המחמר נצחירה, ד"ה מ). -על הדבר, המשפט: וישבע לו על הדבר הזה (נרחש' כד ע). הנה דם הברית אשר ברת יו׳ עמכם על כל הדברים האלה (סמות כד ת). ושפטו העדה בין המכה ובין גאל הדם על המשפטים האלה (נמדי לה כד). ונבנתה עיר על תלה וארמון על משפמו ישב (יכמי ל יס). - *ולסמך את האמצעי, כמו על ידי: של בית נמר היו מלקמין על החבל ונותנים פאה מכל אומן ואומן (פחה.ד ה). שלא ימחה על המים (סוט' א ד).-הניח בגות: גדולות וקטנות אין הגדולות מתפרנסות על הקטנות ולא הקטנות נזונות על הגדולות אלא חולקות בשוה (ב"ב ח ח). הכנות נזינות על הכנים (שס). לא ישחום עליו (בכורי ה ב). נוטל נפשו עליה (מכויג טו). כל המכבד את התורה גופו מכובד על הכריות וכו" גופו מחולל על הבריות (אנוי דו)-ובסהמ"א: שאין אדם נודר אלא על לשון שהוא רגיל לדבר (כפ"י, ר"ה יב:). - וכן על פה: קראה (את המגלה) על פה (מגי ב א). המחלק נכמיו על פיו (נ"ב ע ז). -בעל פה, תורה שבעל פה, בנגוד לתורה שבכתב, עי' פה--ודבורים על פי, על שם, על ידי, עי' ערכים אלו-ובמשמ' כפי, לפי, כמן: הוציאו את בגי ישראל מאריך מצרים על צבאתם (שתות ו כו). זיתילדו על משפחתם לבית אבתם (נוודי חית). אתה כהן לעולם על דבהתר מלכי צדק (תהל'קי ד).-ובתלמו': על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים (מעני ז ג).-לסמן דבר שבשבילר נעשית הפעולה: המלט על נפשך (ככחשי יע יז). אשר נלחם אבי עליכם (ספע' ט יז). אגבי אדבר עליף אל המלך (מיח ב יח). לבוא אל המלך להתחגן לו ולבקש מלפניו על עמה (אסמי ד ס). לך כנום את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי (פס יו). מיכאל השר הגדול העמד על בני עמך (זכיי יב א). ואלה יעמדו

יועם הפעלים שים, שית, גתן, צוה, כתב, נמל, עזב, גלל, השליך, פקד וכדום׳.--ובלי פעל: כל מחסורך עלי (שפטי יע כ). זבחי שלמים עלי (משלי ז יד).--ועם מקו': ועלי לתת לך עשרה בסף (ש"ב"ים ים). -- ועם היה: חדש בשנה יהיה על אחד 1) לכלכל (מ"ל דו). -ובתלמו': האומר הרי עלי עצים (שקל' ו ו). הרי עלי לגלת חצי בויר (מיר ב ו). כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות (שנוי ג ה). האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים (כב גידל בשם כב, כדכ׳ ת.). קא סברי רבנן על המזיק להרחים את עצמו (נ״ניס:). האשה שהיו עליה ספק חמש לידות וכו' מכיאה קרבן אחד ואוכלת בובחים (שם קקה). מחוי להו ר' ינאי בר ישמעאל עלי׳ועל צוארי (ש״גלג). ב״ד גוזרין שלשה תעניות על הצבור (מענ' ל ה). -- ובסהמ"א: והיה עליך להצדיקם בזה כאשר הצדקת אותם בענינים ובפירושים (חלמידי מנחס, חשו' 44). עלי שלשה דברים שאשים עיני עליו כשהוא בא ושארחיב לו מושב כשהוא יושב זכו' (ר"י א"ת, מנסי הפניי לרשב"ג 29.-ד) להביע שאיזה רגש או מצב נפשיי מתהוה בנושא עצמו ופועל עליו: מה תשתוחחי נפשי ותהמי עלי (מהל' מב ו). בהחעשף עלי רוחי (שם קמב ד). עלי לבי דור (ירמ' מ יח). נהפך עלי לבי (הושי יח ה). ותחפעם רוחו (של נבכדנצר) ושנתו נהיתה עליו (דמיי ב א). והודי נחפך עלי למשחית (שס י ס). וימלך לבי עלי ואריבה את החרים ואת הסגנים (נסמי כיו), אם על המלך שוב יכתב לאכדם (חקתי ג ע). ולב נבל שוב עליו והוא שבר עד מאד (ש״ל כה לו). -- ה) חיה על: ועל חרבך תהיה (ברחשי כזית). לא על הלחם לבדו יתיה האדם (דנל' סג). ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה (יסוק' לג יט). -ו) לסמן את הטעם והסכה לאיזו פעולה, כאלו הפעולה נמצאת מלמעלה לסבה, או נשענת עליה: הנך מת על האשה אשר לקחת (ברחשי כ-ג). כי עליה הרגנו כל היום (מהל' מד כג). כי לא על צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמך הרבים (דניי ט יק).- וכן בדבורים על זה, זאת, על מה, על אדות, על דבר, על כן, עי' ערכים אלו. – ועם מקוי: ייקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסתם את יי' (שמוס יוז). הגני גשפט אותך על

[האחד קרי.] (1

על הקללה (דברי כז יג). ופר חטאת תעשה ליום על הבפרים (שמות כע לו). עי' בפר. -- ובמשנה: כשהיה מתפלל על החולים (כככ' ס ס). מברך על איזה מהם שירצה (שם ו 7). האומר לכניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים וכו' (פסקי ק ג). -- ה) במשמ' נגד, למרות: על דעתך כי לא ארשע (חיוב יו). על משפטי אכוב (פס לד ו).-זכמשנה: וכל המתנה על שכתוב בתורה תנאו כטל (כחוצ' ע ה). - ט) במשמ' בנוגע ל..., אחרי פעלים אמר, דבר, הגיד, שמע, צוה, צעק, התודה, חמא, נבא, וכרום': ועל השנות החלום אל פרעה פעמים כי נכון הדבר מעם האלהים (נרחט' מח לג). על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם (שמות כב ת). נפש כי תחשא ומעלה מעל בייי וכו' על אחת מכל אשר יעשה האדם לחמא בהנה (ויקר' ה כח-כב). וזאת לפנים בישראל על הגאלה ועל התמורת לקים כל דבר שלף איש געלו ונתן לרעהו (כות דו). -- ובתלמו': ואמרו לה על בתה (כזיר ו יה). השומע על מתו (פססי לב:). כתובים היו נומלך עליהם שלא ליתנם (נ"מ אז). אמרו עליו על רבי זכריה בן אבקלום שהיה מחזיר פניו אחורי הממה וזורקן (סבת קתג.). -- נאמנין על הלקט ועל השכחה ועל הפאה (פחס ס ג). מפני שחשודין על הרביעה וכוי על העריות וכו' על שפיכות דמים (ני"ז כ א). חוששין על שכרו משום שביעית וכו' (ירוש' דמחי ו יה). -- ובסחמ"א: ולא שנאני אדם שלא התפללתי בעדו שיישרהו הבורא ולא האמין אדם אותי על סודו וגליתיו (ר"י ח"ח, מנחי הפניי לרשב"ג 34). ודע לך אלכסנדר כי הודענוך כל הדברים אשר אנחנו שליהם !) (יוסיפון קט). -- "ובמשמי בומן של 2) : מה שאומרים על התתונה מילתא דבדיחותא ואומרים מקודם עלא רמז וכו' (מגיד שיחות לר' נחמן מברללב ל:). י) במשמ' יותר מן: ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך (צכחם' מס כב). והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה 'על אשר ילקמו יום יום (סמות יו ה). או בי תזוב על נדתה (ויקר׳ יה כה). ואת פדויי השלשה והשבעים והמאתים העדפים על הלוים מבכור בני ישראל (במד' ג מו). ארבעים יכנו לא יסיף פן

יסיף להכתו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניד (דנר׳ כה ג). אני הנה הגדלתי והוספתי חכמה על כל אשר היה לפני (קהלי ל יו). וכל דבר חכמת בינה: אשר בקש מהם המלך וימצאם עשר ידות על כל החרממים האשפים אשר בכל מלכותו (זכי ל כ).--ובתלמוי, להביע ערך היתרון: אם הפרוץ מרובה על העומד ואם העומד מרובה על הפרוץ (כלא' די ד). אף על פי שהעור מרובה. על הבשר (מ״מ 6 ג). יתרות על הראשונות (מעני ח ו). יתרות על הבנין (ערובי ח ס). יתרות על בנות ג' (כתוב׳ אד). יתר על ג' פלע (ערכי ב ה). -- והדבור יחר על כן, עי' יחר, יחר. שפתו העליונה עודפת על התחתונה (נכורי ז ס). עיי עדף.-יא) במשמ' גוסף ל־: ואם תקח נשים על בנתי (ברחש' לח כ). ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם (נמדי לא ת). ימים על שנה תרגונה במחות (ישע׳ לבי). חוה על הוה תבוא (יחזקי ז כו). - ועם פעל: ולא שתם על צאן לבן (צרחשי ל מ). וילוו עליה וישרתוך (נמדי יס ב). עוד אקבץ עליו לנקבציו (ישעי כו ח). תנה עון על עונם (ססלי סע כס).--ובמשנה: נושאין על האנוסה ועל המפותה (נשי יה ה). מוסיף עלייו וכו' (כתובי ג ה). - יב) במשמ' ביחד עם: פן יבוא והכני אם על בנים (נרחש׳ לג יג). על מרורים יאכלהו (את הפסח) (שמוח יכ ח). ויבאו האנשים על הנשים וכו' (שם לה כב). לא תאכלו על הדם (ויקרי יש כו). לא תאכל עליו (על הפסח) חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות. (זברי יו ג). - יג) במשמ' הַתְעַלות, גבוה מן, מעלה מן: ולתתך עליון על כל הגוים (עם כו יע). הגר אשר בקרבך יעלה עליף מעלה מעלה (שם כח מג). רומה על השמים אלהים (מסלי מזו). כי אל גדול ייי ומלך גדול על כל אלחים (שם נהג). ויברכו שם כבודך ומרומם על בל ברכה ותהלה (נסמ׳ ט ה).-וכך עם הפעלים גבר, גדל, חוק, נשא, עוו, עי׳ ערכים אלו.-ובפרט לסמן שלמון וממשלה כמו עם הפעלים מלך, הפקיר, היה, שם, שת, נתן, ועם השמות מלה, שר, פקיד וכדומ'.— וכלי פעל: ועל צבאו נחשון בן עמינדב (נמד' י יד). ויואב בן צרויה על הצבא (ט"ב ס יו). ויאמר (יוסף) לאשר על ביתו (ברחסי מג יו). שכנא אשר על הבית. (ישע׳ כביה), אדרם אשר על המם (מ״חיביה). וישלת אשר על הבית ואשר על העיר והוקנים והאמנים אל יהוא לאמיר וכו' (מ"ב י ה). ויאמר (יהוא) לאשר על המלתחה וכו' (שם כג).--ובמשנה: פינחם על החותמות.

⁽נהרברים אשר עלינו.) (דבור גרמני.) (בבור גרמני.)

שלחני (ש"ב ע ז). למאחרים על היין (משלי כג ל). אם ילין (הרים) על אבוסך (חיוב כע ען. -- ובמשנה: היה איכל עמו על השלחן והגוח לפניו לגין וכו' (שנח ה ה). שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאלו אכלו מובחי מתים (רצי שמעון, חצו' ג ד). ובפרט עם הפעלים נצב, עמד: שלשה אנשים נצבים עליו (נרחש' יח ג). והוא (אכרהם) עומד עליהם תחת העץ ויאכלו (שם ח). עי' יצב, עמד.—ובמשנה: שמרה עומדת על פתח חצרה (נ״ק חו). -- ובסהמ״א: לפי שמספרין בתחלת הלילה ברחוב העיר על פתחיהן זה עם זה (חולי הגח' ח ב, לוין 3).-יו) אחרי פעל של תנועה מלמעלה לממה: כי לא הממיר יי׳ אלהים על הארץ (ברחשי ב ה). וירד העים על הפגרים (שם יה יח). ויפל אברם על פניו (שס יו ג). ויצק שמן על ראשה (שס כח יס). וישלך עַלַיו בגד (ש״ב כיב). -- ובמדר׳: והרי המאכלת על צוארו (של יצחק) וככו מלאכי השרת ונפלו דמעותיהם על המכין (מזכי ויושע, ז"ח ג).-ובהשאלה: ויפל יי׳ אלהים תרדמה על האדם ויישן (ברחשו ב כח). ופוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים (שס ע ב). וישל פחד יי׳ על העם (ש"ל יל ז). אשפוך המתי עליה (יסוקי ז ס). – וכן הביא רעה, חטאה על פלוני, עי׳ ערכים אלו. - ובלי פעל: חמשי עליף (ברחש' יו ה). עלי קללתך בני (פס כז יג). עלי אדני המלך העון ועל בית אבי (ש"ב יד ע).--ובן בהשאלה עם פעלים שונים להכיע את הממרה של הפעולה, כמו רחם, חמל, חום: התפאר, התענג, שמח, גיל, שוש, שחק, בכה, ספר, אכל, נשא קינה, נשא משל; הנכא, העיר, שמר, שקר; חשב, יעין, דכר. התורה, עי' ערכים אלו.-ובתו"ם: ליגלג עליו (נ"ק כ:). והיה אומות העולם רואין אותן מתמיהין עליהם (מדייר ברחש' לח). האלחים חם על כבודן של ישראל (שם במד' ע). - יו) אחרי .פעל של תגועה מלמטה למעלה, עם פעל עלה. עי' ערכו. -- יח) אחרי פעל של תנועה בקו ישר, כדי לעמד על הדבר: בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כגך (ברחש' מינ). השמר לך פן תכרת ברית ליושב הארץ אשר אתה בא עַלִיהַ (שנוס לד ינ). ענחת לך על שדיך (מ״ל ב כַוֹ). ורוח יו' ישאך על אשר לא ארע (שם ים יב). - ועל פלוני, כמו אל פלוני: ויעל (יהודה) על גווי צאנו (נרחשי לח יב). ויקחל חעם על אחרן (מטות לצ' ח). והם לא ידעו בי נגעת עליהם הרעה

אחיה על הנסכים (שקלי ס מ). ואין עושין שררה על הצבור פחות משנים (שס ה צ). יוחנן שהוא ממונה על החותמות (שס ה ז).--יד) במשמי ממעלה לדבר, גבוה ממנו ואינו נוגע בו, ; ber; sur, au-dessus de יעופף יעופף על הארץ על פני רקיע cover, above השמים (בכחשי ח כ). השמש יצא על הארץ (שס יט כג). אם זרחה השמש עליו דמים לו (שמות כב 3). ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש (זכל כד יס).--ועגן יוי עליהם יומם (צמדי י לד): והיו שמיך אשר על ראשך נחשת (זכר׳ כח כג). יהי עליכם סתרה (שם לצ לח). וברא יי׳ על כל מכון הר ציון ועל מקראה ענן יומם ועשן ונגה אש להבה לילה כי על כבוד חפה (ישע׳ ד ה). ויי׳ עליהם יראה (זכר׳ ע יד). בהלו גרו עלי ראשי (חיוב כע ג). - ועם פעלים של תנועה ממעל לדכר: הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו (שמום ידיין). והניף ידו על הנהר בעים רוחו (ישע' יל יה). הנשקף על גי הצבעים (ש"ל יג יס),--נקרא שם על: וראז כל עמי הארץ כי שם יי׳ בקראי עליה (דברי כה י). עיי קרא. -- חשמיע על: השמיעו על ירושלם נצרים כאים מארץ המרחק (ירמי דיו). עיי שמע - אים על: ומאיימין על יה כדרך שמאיימין על עדי נפשות (סוט' ל ד). -- ובהשאלה ישן על: ולא יושן על המלוי!) (קחמון חג הח). יה) במשמי סמוך לדבר, אצל, כאלו הוא שוחה מעל להדבר, an, bei; près de; by, near מעל להדבר, מלאך יי׳ על עין המים במדבר על העין בהרך ישור (ככלסי יו ז), והנה באר כשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רבצים עליה (סס כע ב). הקדשה הוא בעינים על הדרך (שס כח כח). בראש מרמים עלי הרך (משלי מ ב). וישיגו אותם חגים על הים ובו' על פי החירת וכוי (שמות יד ע). ותהי עליו רוח אלהים (במדי כד כ). ועלי הכהן ישב על הכסא על פווות היכל יי׳ (ש"ח ח ט). ועל גבול בנימן זבו׳ ועל גבול שמעון יובו' (יחוק' מח כד-כה). והיה בעץ שתול על פלגי מים (תהלי לוג). אם נפתה לבר על נאשה ועל פתח רעי ארבתי (איוצ כא ע) - ובמשנה: על כל סוכה יוסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים (יומי ו ה).--וכן עַל יהָ, ירך, כתף, עי' ערכים אלו. – ומאכילה ושתיה: מי יתן מותנו ביד יי׳ בארץ מצרים בשבתנו עַל סיר הבשר (סייות יו ג). ואתה תאבל לחם עַל [,ה"ל בעת שרבשן מלא מיד אחרי האכילה.] (1

חביריו על בן נגם (כי לבל בר ממל ה"ר, ב"ב קה.). הרי שהיה אוכל שדה ובא בחוקת שהיא שלו וקרא עליו אחד ערער לומר שלי הוא וכו' (ר"ש גן לקים, שמ קנד:).--ובסהמ"א: ומעום הנקמה אחר היכולת עליה כאשר נאמר על אחד המלכים שאמר למי שנתהייב אצלו וכוי הי ייי לולא הוקת כעסי עליך הייתי נוקם ממך נקמה גדולה (כ"י ח"ם, סו"ה, הכניעה). בי אתה מוצא עצמך יכול על חדבור ועל השתיקה (מול), סכווכי ס כ). - ועליות במשמי נגדות לרעתו, בנגוד אל לו: ויש על האדם מאורה מוסר שיודה על האמת הן לו הן עליו (מלמידי מנסס, משרי 19). אשר יאכל אכלים הראוים לגופתו יהי לו מאכלו והאוכל אכלים לא ראוים תהי עליו אכילתו ולא לו (כ״ש מכגיד, ב"מ, הרכני 134). ואל תסמוך על דבר שאין לך בו זכות ותנוח דעתך על הטענה שהיא עליך ולא לך (כ"י ח"ח, חו"ה, חשבון הנפש ג). מי שיהיו דבריו יותר משכלו יהיו דבריו עליו ומי ששכלו יותר מדבריו יהיו דבריו לו (הוח, מצחי הפכיכ' לרשצ"ג 41).-- ב) במו אל, לד: אם על המלך מוב (חממי חיט). אם עליכם מוב (דהי"ל יג 3). אף נחלת שפרה עלי (מהל' יו ו). יערב עַלְיו שיחי (שם קד לד). יי׳ גמל עליבי (שם קיו נ). רע עלי המעשה שנעשה תחת השמש (קסל' 3 יז). הלאל יסכן גבר כי יסכן עלימו משכיל (חיוב כב ב). ועלי הטה חסד לפני המלך (עזריז כח). כל אשר עשיתי על העם הזה (נסמי היע). ותמשך עליהם שנים רבות (שם על). -- ובסחמ"א: לפי שהפנימית יש לה דרך על החיצונה (כים, מעשרי ג ה). - בא) *להציע את הפעול, כמו את: להעביר על 1) הכתם (שבח ע ה), ללמד על מעשה הקשרת (יומי ג יא). שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה (כדרי יח יב). בבש עליו לתוך המים (סנה' ט א). הצביע עליו (שנועוי ה ב). מציל על הכל (עדוי מיד). אין משנין על המנהג (ירוש׳ ציימוד). –כב) ולפני מלות אחרותן על אחרי: ומדד ארך הבנין אל פני הגזרה אשר כל אחריה (יסוקי מל יה). על בין: ותגבה קומתו על בין עבתים (שם יע יל). על לפני: ועל פני השער היאתון על לפני אלם השער הפנימי (שם מיה). על מעל: על מעל לפתח ועד הבית הפנימי (שם מה יו). -על עבר: והאיר על עבר פניה (שמות כה לז),-על ככה: ומה ראו על ככה

(ספט' כ לד). מי ישמני שפט בארץ ועלי יבוא כל איש אשר יהיה לו ריב ומשפט (ש"ב יה ד). ועל מקום, אל מקום: הנידו לי ואפנה על ימין או על שמאל (ברחש' כד מע). וירכתו על צידון (שם מע יג). וילך אלקנה הרמתה על ביתו (ש"ח ב יח). -- ובמשנה: מהלבין על כל האחין (יצמי ז ה). והלכה לה על לבו (סנסי ט ב). יחורו !) על, הפתחום (כסוני יגג). איש הר הבית היה מחזר על כל משמר ומשמר ואבוקות רולקות לפניו (מדוֹי א ב). - בא על אשה": ואיש אין בארץ לבוא עלינו כדרך כל הארץ (בכחש' יט לח).--ורגיל בתלבו': ישראל שבא על בת כהן כהן שבא על בת ישראל (יצמ' זְ הֹ). ואשה המביאה את הבהמה עליה (ככיתי א א). עי' בוא.—וכן להביע פעולה נפשית המכונת אל פלוני או אל דבר: וידע יואב בן צריה כי לב המלך: על אכשלום (ש"ב יד ה). כי אין עיניך ולבך כי אם על בצעך ועל דם הנקי לשפוך ועל העשק ועל המרוצה לעשות (ירמי כצ יו). אשרי שאל יעקב בעזרן שברו על יוי אלהיו (מהל' קמו ה). אני לדודי ועלי תשוקתו (שפ״שוים). לי חיתה המלוכה וְעַלֵּי שמו כל ישראל פניהם למלך (מ"ח צ יה). ביום ההוא ישעה האדם על עשהו (ישעי יז ז). - יט) עם פעלים המביעים פעולה של איבה, התקפה לגד פלוני: ויבאו (שמעון ולוי) על העיר בטח ויהרגו כל וכר (נכחשי לד כה). ונאספו עלי והכוני (שם ל). ויקצף פרעה על שני מרימיו על שר המשקים ועל שר האופום (שס ת ב). ואתם חשבתם עלי רעה (מס י כ). החלצו מאתכם אנשים לצכא ויהיו על מדין לתת נקמת יי' במדין (נמד׳ לא ג). דבר פרה על יו׳ אלהיכם (דבר׳ יג ו). אחבירה עליכם במלים ואניעה עליכם במו ראשי (חיוב יו ד). חרק עלי בשניו (שם ט). -- וכן עם הפעלים לון, עמד, קום, נלחם, חנה, צור, שפך סוללה וכדומ'. ובלי פעל: לכן הגני על הנביאים (יכמ' כג ל). יחדו המה על יהודה (ישעי עיב). פלשתים עליה שמשון (שפטי יו יב). זה הדבר אשר נעשה לגבעה עליה בגורל (שם כ ט). - ובתלמו׳: בפולמום של אספסיינום גזרו על עמרות חתנים ועל האירום (סוטי עיד). אין להם זה על זה אלא תרעומות (ב"מוּ ל). הרוני כמשיב על שרפון אחי (כי יהושע, ידיס דג). אומרין צדוקין קובלין אנו עליכם פרושים (שסי). חלוקין עליו חבריו על סומכום (צ"קלה:). חולקין עליי

[[]במדב"מ וירוש' בדפו': את.]

(חסתי ע כו).--וכן על יד, על ידי, על פי, על פני, על אתר, על שם, על מנת, על גב, על כרח, בעל כרח, עי׳ ערכים אלו.—"ודכור אשר הוא, שהוא, הם עַלַיוּ, בלשון הפילוסופים במשמ' לפי טבעו ותכונתו: וזה כי היושר יגוור שישפיע על כל כעל מוג צורה הראויה לחמרו ומזגו וכאשר תהיה ראויה לו הושפעה עליו והיו הנמצאות על זה הסדור אשר הם עליו (כלנ"ל, למו"כ 99). זכדור הארץ מרכז עומד באמצעיתו מבלי נטיח ולא סבה ושם סדר הכל על מה שהוא עליו מהכמות והאיכות והתמונות (כ"י ל"ם, הכוזכי ב ו). בהכרח לבחון הנמצאות כלם כפי מה שהם עליו (כ"ם ח"ת, מו"כ א לד). החמר מחיצה גדולה ומסך מוגע השגת השכל הנפרד כפי מה שהוא עליו (שסגע). כל מה שהוא כטכע ההויה וההפסד הנה השתנותו מסה שהוא עליו אצל משה ע"ה הוא משער האפשר אוכו" והעולם הוה כפי מה שהוא עליו דבק אל מציאות הבורא כדבוק העלול לעלה (פרקי משה כה). לא יתהפך ולא ישתנה ולא יצא מן תנאו אשר עליו הוא מותנה (מנסס גנלי הגולה, לקו"ק, נקפ' 50). ומה החבמה במציאת הדברים לפי מה שהם עליו ומה המהווה מהם (העתקות ממחזכי העיוכים לחבוחמד חלגזלי (כ"י פרים) פרק י בסגולה נפש החכמה, חו"כ ב, 196). וצריך לתקן עניינים על אשר יועתקו ממה שהם עליו מההנהגות והעצות אל האמת וההנהגות הטובות (כש"ע פלקיכל, כחש' סכמ' 77). בחקרנו בהם למה היו במה שהם עליו מהמציאות (כלבייג, משלי ז). ולמה היה הבוכב הוה או הגלגל הזה או העולם כולו במדה הזאת שהוא עליו ולא במדה אחרת גדולה ממנה (ר״י הישרחלי, יקוד עולם ב צ, כה:). המראה אשר שלמותה בשיראו בה הצורות היפות כפי מה שהם על יו מכלי עוות ושנוי (יקודה בן שלמה נחן, כוונת הפלוסופים לחלגולי). -- וכן שאחה עליו: ואין ראוי שתסתיר מכני אדם מה שאתה עליו מן החסידות (כ"י ח"ם, מו"ה, יחוד המעשה ה).

ב) מלות הקשור,—א) להביע מעם וסבה, יען, מפני wegen, weil; parce que; becausa ויגנב יעקב את לב לבן הארמי על בלי הגיד לו כי ברח הוא (נרלשי לל כ). פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך (חסלי קיע קלו). וכל העם הריעו תרועה גדולה בהלל לייי על הומד בית יי' (עזכ' ג ילו). ועם אשר: ויגף יי' את העם על אשר עשו את העגל (שתוח לנ לה). ואמרו על אשר עובו את ברית יי' אלהי אכותם (דנר' כעל אשר עובו את ברית יי' אלהי אכותם (דנר' כעל אשר עובו את ברית יי' אלהי אכותם (דנר' כער' כע").

כל). ויך לכ דוד אתו על אשר כרת את כנף אשר לשאול (ש"ל כד ו). ועי אשר. — ועם כי: ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי כקרבי מצאוני הרעות האלה (דנכי לל יו). על כי עשו את הרע בעיני יי (שפעי ג יצ). — ולפני הא הידיעה: וישמה יחוקיהו וכל העם על ההכין האלהים לעם (דסי"ב כע לו). — ב) ובמשמ' אף על פי, למרות, - though; ויתן את רשעים קברו ואת עשיר במתיו על לא חמם בכפי (ליונ לא חמם עשה (ישע' נג ע'). על לא חמם בכפי (ליונ יו יו). "על ש־: אמר הקב"ה על שאהב את ישראל (יוד"ל שיום ל). אמר הקב"ה אם מעכב אני עליהם הם אומרים על שאינה מובה לא הראה אותה לנו (שם שד, אומרים על שאינה מובה לא הראה אותה לנו (שם שד, "על מנאי שד, על שם שד, על שם שד,

אף על פי שד, אף על פי כן, עני מנת, תנאי, אף. ב) עם אותיות היחם, כַּעַל: בדרך עדותיך ששתי כּעל כל חון (מחלי קיע יד). - בַּעַל... בַּעַל, כפי... בך: בעַל גמלות בעל ישלם חמה לצריו גמול לאיביו (ישע׳ נע יס). - מַעַל, --א) עם פעלים המביעים הזרה או תנועה של דבר מן איזה שמח: הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה (נכלפי ד יד). זתרם (התכה) מעל הארץ (שם זית). ותורד (רבקה) בדה מַעַלַיהַ (שם כד פו). ופרקת עלו מַעַל צוארך (שם כז מ). וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן (פס כעוג). ותפר (תמר) בגדי אלמנותה מַעַלִיהַ (שס לס יד). בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מַעֶלֶיהְ (פַס מִיני). ולפי העלות הענן מַעַל האהל (נמדי ט יו). שמלתך לא בלתה מעַלִיךּ (דנרי סד). זירד סיסרא מַעַל המרכבה (שפטי דיה). זיקם דוד מעל משכבו (ש"ב יח ב). דרשו מעל ספר יי' (ישע' לד יו). לילה עצמי נקר מֶעֶלַי (חיוב ל יו). —ובהשאלה: מר צלם מעליהם (צמדי יד ע). ויסר כחו מעליו (שפעי יו יש). הסירי את יינך מעליה (פ"ל ליד).-ב) והסרת רעה או דבר המכביד על פלוגי: ויסר מַעֶלַי רק את המות הוה (שמות י יו). ויםר מעלינו את הנחש (במד' כח ז). הסר מַעָלֵי נגעך (מסלי לע ה). ויאמר לו פרעה לך מעלי (שמום יכה). שלחו נא את ואת מעלי החוצה (פ"ב יג יו).—והקל מעליף ונשאו אתך (סמות ים כב). וישתק הים מֶעַלִינוּ וכו׳ וישתק הים מעליכם -(יונ׳ ל יל-יב). -- וצבא: וישב יואב מעל בני עמון (ש"ב י יד). ואלכה מעל העיר (פס כ כל). לך הפרה את בריתך את בעשה מלך ישראל ויעלה מַעַלִי (מ״ח יה יט).. ועתה ברח (דוד) מן הארץ מעל אכשלום (פייניטי). וים

ישראל מעליו (נמד' כ כה). -ג) ובמשמ' מאצל: ויעל אלחים מעל אברהם (נרחשי יו כנ). אל נא תעבר מעל עכדך (שם ים ג). ויצאו מעליו כל העמדים עליו (שפטי ג יע). רחקו מעלי (יכמ' ב ס). ואת יראתי אתן בלבבם לבלתי סור מעלי (שם לנ מ). הלוים אשר רחקו מעלי בתעות ישראל אשר תעו מעלי אחרי גלוליהם (יחוקי מדי). לא סר (יהוא) מעל חשאות ירבעם (מייבי לא). אחי מעלי הרחיק (איוצ יע יג). בי קרע ישראל מעל בית דוד (מייב יז כח). הבדל יבדילני יו' מעל עמו (ישע' כו ג). זנית מעל אלחיך (הוש' ע ל). ד) וכמו על: ויתן את כסאו מעל כסא המלכים אשר אתו בכבל (מ"צ כס כס). כי גדול מעל שמים חסדך (מסלי קם ה). כי גבה מעל גבה שמר (קסלי ס ז). זיפתח עזרא הספר לעיני כל העם כי מעל כל העם היה (נפמ' פ ה). והחמנים אשר למעלה מעליהם גדע (זהייב לד ד).--ה) מעל ל-, כמו על או ממעל ל-: ויבדל (אלהים) בין המים אשר מתחת לרקיע זבין המים אשר מעל לרקיע (נרחשי ח ז). זיחגר דוד את הרבו מעל למדיו (ש"ל יז לע). וימן ייי אלהים קיקיון ויעל מעל ליונה להיות צל על ראשו (יוני ד ו). יגדל יוי מעל לגבול ישראל (מלחכי ח ה).-ובמשמי אצל: והצרעת זרחה במצחו (של המלך עויהו) לפני הכהנים בבית יו' מעל למוכח הקטרת (זהי"ב כו יע). על!), עול, ש"ז, עלנו, עלה, עלכם, עלו, עלם, מ"ר *עלים, עולין, -בד כבד של עץ או של ברול יקשרו במוסרות בצואר הבהמה החורשת שתמשך כו את המחרשה וכדום', Joch; joug; yoke : ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בת מום אשר לא עלה עליה על (במדי יע ב). ולקחו זקני העיר ההוא עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה פעל (זכרי כח ג). זעתה קחו ועשו עגלה חדשה אחת ושתי פרות עלות אשר לא עלה עליהם על (פ"ל וו). -- ובהשאלה, על בבד. שלמון קשה של אדון על עבדו, בפרט של מלך על בני עמו, על עמים אחרים; הכביד עלו עליהם, מלך עליהם בקשי, המיל עליהם מסים כבדים: אכיך הקשה את עלנו ואתה עתה חקל מעכדת אביך הקשה

ומעלו הכבר אשר נתן עלינו ונעבדך (מיח יכד). אבי העמים עליכם על כבד ואני אסיף על עלכם אכי יסר אתכם כשושים ואני איםר אתכם בעקרבים (עס יל). קצפתי על 'עמי חללתי נחלתי ואתנם כידך לא שמת להם רחמים על זקן הכברת עלה מאד (ישעי מז ו).--נתן על על צואר פלוגי, שעבדו אליו, עשהו לעבד לו, העבידו עבודה קשה: ועברת את איביך וכו' ונתן על ברול על צוארך עד השמידו אתך (זכרי כל מה). בי כה אמר יי׳ צבאות אלהי ישראל על ברול נתתי על צואר, כל הגוים האלה לעכד את נככדנצר מלך ככל ועבדהו (יממי כס יד). -- נתן את צוארו בעל מלך פלוני: והיה הגוי והממלכה וכו׳ אשר לא יתן צוארו בעל מלך בכל בחרב וברעב אפקד על הגוי ההוא (יכמי כז ס). הביאו את צוארכם פעל מלך בכל ועבדו אתו ואת עמו וחיו (סס ינ). -- פרק העל מעל צוארו, השתחרר מהעברות: ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבר והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך (צרחשי כז מ). - ושבר את עלו, שחררו: בי מעולם שברתי עלה נתקתי מוסרותיך ותאמרי לא אעכוד (יכמי ב כ). אך המה יחדו שברו עול נתקו מוסרות (שם ה ה). שברתי את על מלך בבל וכו' נאם יי' כי אשבר את על מלך בבל (פס כח ב-ד).--עבי מפות עלו: אני יי׳ אלהיך אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מהיות להם עבדים ואשבר מטות עלכם ואולך אתכם קוממיות (ויקרי כו יג). והיו על אדמתם לבטח וידעו כי אני יי׳ בשברי את ממות עלם והצלתי מיד העברים בהם (יסוקי לד כו). -- החת את עלו של פלוני, שחררו: כי את על סכלו וכו' החתת כיום מדין (ישעי עג). - סר עלו: והיה ביום ההוא יפור סבלו מעל שכמך ועלו מעל צוארך וחבל על מפני שמן (שם י כו). לשבר אשור בארצי ועל הרי אבוסנו וסר מעליהם עלו וסבלו מעל שכמו יסור (שם יד כה). - ובהשארה, על הפשעים: נשקד על פשעי בידו ישחרגו עלו על צוארי (חיכי ח יד). - נשא על, נכנע, סבל מה שהמל עליו: מוב לגבר כי ישא על בנעוריו (מס ג כו). - וכתו"ם: השמאין שבעגלה העול של מתכת והקשרב וכו' השמאין שכעגלה העול המצופה וכנפים העשויות לנוי וכו׳ (כלים יד ד-ה). הנוגע בעול ובקטרב בעין ובעבות אפילו בשעת מלאכח מהור (מס כה ב). כמה רחבו (של התלם) מלא העול השרוני דומה לעין ל של ברמים (מוספתי כלחי ב ה). בעול שלא

על

^{1) [}בכאורים הכנענים שכאגרות עמרנה ח'ל, חיל (-עיל, 'עיל), ובערבי על a), שלשלת לקשר את הידים לערף.]

לעבודה הבתוב מדבר (ספרי צוודי קכג). א"ר אבהו בעי מיניה מר' יוחנן משיכת עול בכמה א"ל כמלא עול (סוטי מו.). זדייני גולה אמרי כל שהעול כובשו לא הוי שיור כל שאין העול כובשו הוי שיור (צ"ג ע.).--ובהשאלה: למה קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך מקבל עליו עול מצות (ברכי ב ב). כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ (חברי מכריע לכף וכות (חברי מכריע לכף וכות (שם וו). ספרי מינים שמטילים איבה ושנאה וקנאה ועול דכבות עאכ"ו שימחו מן העולם (ספרי נמדי עז). יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתשבור ותשבית עולו של יצר הרע מלבינו (ירושי צרכי ד צ). אבותיך לא היה עליהם עול מלכות ואתם אף על םי שיש עליכם עול מלכות וכו' (שם שביעי ו ח). ואמר המשורר: והשתוממו כלם למען מר צלם ומקל את עלם גדולים וצעירים (סלמידי מנחס, לגמר צחעודה). היום כמה שנים עלך משכת וימין ושמאל איננה משרבת (יוסף אבן אביחור, אלהים אמץ אם, שער השיר 15). ואמרו מכבידי עלי כי סר מעלי צלי ואני ידעתי גאלי הוק והוא לעשות יפליא (כ״י הלוי, יכושלם למוגיד). המר שב הדבש תחת לשונו ועול שם הענק על צוארונו (עדרום הלוי, קעע כ"י גניי, ביד שפירה).-- ואמר המקונן: נשקוד נמל עול פורכינו ויתעב שי ערכנו איכי אשפתו, קיני). -- לפרה שהיו מבקשין ליתן עליה-עול שתחרוש בשדה ולא היתה רוצה לצאת (גכזי שכטי א, גינלצורג 46).--*ומ"ר: אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע שני עולין אתה מפיל על בניך עול תורה ועול שעבוד גליות (סנסומי ברכי ה). --ובסחמ"א: ידיע להוי למר שהמסים והעולים שאנו דנים עליהם מתחלקים לפי הממון (מוקפורגו, שמש לדקה, שו"ח ב, יו.). אמר הפיטן: סגלתי ראיתיך בכבליך בצער עליך פשומה מעיליך (סגלחי חימה, יולי שנח ד חחה"ם).

על בון, *עֶלְבּוּ, יעֶלֶבּ, יעֹלֶבּ, *עֶלְבּוּן, *עֶלְבּוּ, *עֶלְבּוּן, *עֶלוּבּ, יעֵלִבּוּן, יעָלוּבּ,

יש ביים לו צער, הכלים את פלוני, גרם לו צער, הכלים *demütigen, beleidigen, והשמיל אותו, כמו לעב,

עלובין: humilier. insulter; to humiliate, insult ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משיכין וכוד (טנת החצשרף שיצמרף מניעת המצשרף שיצמרף ברשות חבירו בלי חפצו ודעתו והוא רע כי ירע בעיביו ויעלב אותו (מכחס ביכלי הגולה, לקו"ק, כפפחד 58). הסר ממוסריו והממיר אמריו והמפיל דבר אחד מדבריו חומם נפשו ומשחיתה ועולב יחידתו וממיתה (כלב"ע, סי בן מקין). דברי ברגן במתלחמים שדבריר כאילו הוא נעלב והלום ואינו כן כי הוא העולב וההולם את חבירו (ר"י בן נחמיחש, פיי משלי ית ח). ואם יצטרך לעלוב את בני ביתו להסירם מדרך הרע יעלוב בענין שלא יבעום בלבו (ר"ד חופנהיים, הנהגום אדם, כה:).--ואמר הפישן: נשפו שותי זיע עולב טפסת חן בבואי ללבלב ימסוך פי צוף וחלב יבין לו מחשבות לב (רפע"ג, פסיסי לחרי"ג וולות, קובן ונעסס ידי גאוני קדמוני ב, 28). זויות לב ביד עולב שבויות לבני אמה וכחורים בחורים מתעלפים בצמא (על נהרוח, קיבי תימכי).

- נסעי, *נעלב, -שעלבו אותו: הגעלבין ואינן עולבין
שומעין חרפתן ואינן משיבין ובו' (יומי כג.).-ואמר
הפיפן: מלך יושב על בסא דין קפון וגדול משלב
ורואה מי שב בכל לכ ומי שב ככלב ינקום נקמה
הגעלב מן העולב (מלך לסד, קליסי עכ״ה). ואמרו
הנה מתלאה ומה לכם להעלב על עסקי עון נצלב
(עב״י בכי לבון, לל לוכי להעלב על עסקי עון נצלב
(עב״י בכי לבון, לל לוכי לוכן, יולי שנת ב לוסה״ם).

יינילב, ש"ז, צער ועלפון: והעלב הכיאו לעשותו חמם (מוסס גיולי סגולה, לקו"ק, וספסי 68). צדייתה שמא תעשה חורים ונקבים בשהימה ותכיא עלב ועצב לעוף ולחיה ולשור (כ"י סדסי, לס"כ יד). וכל עצב ועלב ויגיעת העצמות מרחקת מאנשיך (שס פל).

יעל כָּב, שייז, -- כמו עלב: חבוש מחץ עוצבי ועלבי (רפבייג, ארומתך, רשות לעבודה).

*עַרָּבּוֹלְי, ש"ז, מ"ל עַלְבּוֹנִים, ענוי, כלמה, שפלות.
Demütigung, Beleidigung; humiliation; insult(e)
והוי צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו (כי מליכ, לפוי
ונ). בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות
ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה (כי
יסושע צן לוי, שס). מי כמוך באלים מי כמוך באלמים
שומע עלבון בניך ושותק (מכיי צשלם, שיכה ס). אלא
מה אני מקיים וישכב את בלהה פילגש אבין עלבון

⁽a כַלְב 'בערב'; ובערב' עַלַב (1

بلe (a

אביו. חבע (כי שמעון צן חלעזר, שנת נה:). מי שמבקש עלבונה של תורה הוא יבקש עלבוני (כי חכיכה צן סכדיון, ע"ז ים.). אתה אל ראי א"ר אייבו אתה הוא הרואה בעלבון של עלובין (מד"כ בכחשי מה). בעודני תי אותה שישכה על הכאר ואמרה לחי העולמים ראה בעלבוני (שם פה). מה האתון שאין לה זכו' נצטויתי לתכוע עלבונה מידך אומה שלימה שאתה בא לעוקרה עאכ"ו (שס מתדי כ). קבל עליך דברי תורה בצער ואל תהי מבקש עלבונך (הח"ז ב).--ובסחמ"א: אוי להם לאותן הדיינים שנהגו בכך מעלבון תורת משה שכוו דיניה והשפילוה עד ארץ (רמב"ס, סנהי כה ד). ואם רצו לפטור נמי אחד מפורעי המם לגמרי עד כך וכך שנה מפני עלבונו או מפני הפסדו או מפני שגרבו השלמון כותבין עליו כפי ימה שיראו (ר"י בלללולי, קפי השערות 138).-ואמר המשורר: ואכיהם רואה עלכונם בעת צרתם ואין עונם (כאבייע, אוי כי לבי).--ואמר הפישן: נושא עון זרואה בעלבון מחשב חשבון כחכם ונבון (מי ימלל, מוסף יוה"כ, מחזי איטלי ב, קכה.). -- ומ"ר: ושירי ביד עושק זמני ועלבוניו כגבור ואין חרב בידו כאלו לא גבירי בנו נתן גדוריו ולגיוניו (קטע כ"י גכיי, JQR, לא NS. I. 242). והנה הם עשו נגדו (נגד יוסף) שלשה עלבונים (כיי לברבלול, פיי התורם, מקץ, דייה זיקתו סחנשים חת המנחה). - ואמר הפימן: מדיו אמונה לאל הצילני נא מעלבונים פן יכא וחכני אם על כנים (אדם בקום, סליחי חעני אקחי).

על (ני) ממנו עלג. "עלג. "עלגה "עלגוח, "עלגוח, "עלגי. שלב, פייז, מייר עלגים,-בעל מום שאינו יכול לרבר stammeInd; הימב, שלשונו אינה ממהרת לדבר ולבב נמהרים יבין לדעת ולשון: bègue; stammering עלגים תמהר לדבר צחות (ישעי לנ ד).-ובסהמ"א: ותהיה תפלת אלו העלגים תפלה שלימה כתפלת בעלי הלשון הצחה ומפני ענין זה תקנן כל הברכות והתפלות מסודרות בפי כל ישראל כדי שיהא ענין כל ברכה ערוך בפי העלג (רמצ"ס, מפלי א ד). וכן העלג כנון מי שקורא לאל"ף עי"ן או לעי"ן אל"ף וכל מי שאינו יכול להוציא את האותיות כתיקונן אין ממנין אותו שליח צבור '(שם פיצ'). יש מקומות שאנשיהם עלגים ומפסידין את הלשון ומכנין על דכר בדבר

אחר הולכין שם אחר הכנוי (סות, נדכי ת טו), והעלגים מכנין אותה (את השבועה) ואומרים מוהא כיון שאמר לשון שמשמעו וענינו שבועה הרי זה חייב כמי שהוציא לשון שבועה (הוא, שצועי ב ה). ולא השבועה בלבד אלא כל כינויי שבועה כשכועה כגון שהיו אנשי אותו מקום עלגים והיו קוראים לשכועה שכותה או שקוקה וכו' (שס). והוספתי תימה האיך יהיה מבע בן שנולד בין העלגים (הוח, חגרי, חגרי הרמצ"ם, י.). העלג אעפ"י שהוא אנום צריך להוהר בכל כחו ושימעט כדכורו כרברים שהוא עלג באותיותיהן (כד"ק, מכלול, עג.). מי שהיה עלג או מקומות שהכל עלגין ודרכן לומר במקו' נזיר נזיק נזית או פזיח ואמר אחד מלשונות אלו על עצמו וכו' הרי זה נזיר (ר"ח הלוי מצרללונה, החנוך שעד). ש"מ נשתתק כפקח הוא אלא שאינו יכול להגיד כמו העילגים (עיטור ז ל). ויש מקצת מבני אדם אשר לשונם עכה מאד ולא יוכלו לדבר כהוגן והם נקראים עלגים וכבדי לשון (הכי הכלב"ג, שעה"ש ט). ואחרים שלשונם דבוק מלממה ולא יוכלו לדבר וכל אלה נקראים עלגים וכבדי לשון (כיית חלדבי, שייח ד, כב.). העלגים יבוא להם השלשול הארוך בסגולה (פרקי לונוקרע ו לל, כ"י ברלין). - מדבר בלשון לעו, מקלקלת: ומימי קדם היו חסידי עולם בלשון הקדש שמחים והיום פריצי עמנו וכו' וכל בנית עובו לשונם ושבו עלגגם וכספם היה לסיגים (כ"י מכיזי, מחכמוני, הקדמי ד). ותמגעו אותם מן לשון העלגים אשר היתה לנו למורשה מאכותינו האחרונים לבשתנו ולכשת אומתנו (יל"ג, לגרי ל פח). - ואמר המשורר: החוחים שם שוחות וחונות כנחות ועלג חצחות בפשר נפגרים (מלמידי דוכם, מפוי 11). איה צבי עלג ואנה פנה עפר מקשר מר דרור ולבונה (כ"ם סכניד, חים לבי עלג). כל על גי העוף למינו החליף ומיר לעמת נגנים פצחו (רוונ"ע, אם קדמו אוריו). ושפתי עלגים צחות יזובון לקומם בניני גיל ההרוסים (הוא, הריח מר).

עלב, קל לא נמצאי

-פעי, "עלג, ביני מעלג, - עשה שיהיה עלג, קלקל את הלשון: התבונן בני בשפת הקדש למצחצחיה ונוסה ממעלגיה ומנחתיה (דונש, על רקע"ג 11).

- פספי, "התעלג, - נעשה עלג, דבר כעלג: כאלה ישיג המשכיל לדעת שפת יתר ובהם יתכונן אמרי שפר לדבר צחות וכו' יצמצם סליו ולא יתעלג כמו

במו (מנחס בן סרוק, סקדמי, II אוקס 130). עתה אפרשם למחלקותם לבעבור לא II, דוקס 130). עתה אפרשם למחלקותם לבעבור לא תתעלג כמו כל לשון ולא תתעלג כמו כל שפה (מנחס בן שלמס, חבן בוחן, עטרס לבי לגרץ, 111). — ואמר הפימן: יה ילבין בשלג חש מאדם כשני ופה קשיגור כמתעלג ילבין ולא ילשין (צמקדש חל וחיכלו, מנחי יוח"כ, מחזי רומני).

Verderbnis (der לעו. קלקול הלשון, ש"כ, - לעו. קלקול הלשון, ש"כ, - לעו. קלקול הלשון, Sprache); corruption (de la langue; of language)

נגלינו אף אחריו בכל שערי ארץ ואיי היםה לא
היה גוי שלא באו בו נרחינו גם בתובם רבינו ילדינו

לשונותם למדנו וחלט על גתם על שפר אמרינו
ולא נכון בן (כפע"ג, ספ׳ הלגכון, סקדמ׳ כד).

"עלבות, ש"כ, -- כמו עלבה, תכונת העלב, ;Stammeln begaiement; stammering: לשון עלגים תמהר לדבר צחות והחפץ בו עלגות הלשון (כ"י ל"ם, השכשי לכיצ"ג, לעג). ודע כי יש גדיבות שהיא כבילות זיש מהירות הדכור שהיא בעילגות ויש חכמה שהיא כסבלות (רש"ע פלקירא, המנקש מה). קוגטרם אחד שכתב האיש המקולקל המוח והמבלבל השבל כלו מלא מעות ושבושים ברב דברים ודמיונות ועלגות (כ׳ פעדיה ברי מימון אבן דנאן, שאלה ע"ד האנוסים, חמדי גנוזי, יג:).--ואמר המשורר: כלכלה בציה דרורי למות ימינו תרעה לעתיד מגדלים ביתמות מופפו למלך כלי עלגות ואלמות (גמי שכער ג, דודמון 88). -- ומחלת העלגות: ויש מפגעיו (של הלשון) העלגות וכבר הלשון הנקרא כלף וכלש (קסמון גוד). העל גות הכא מלחות רע בעצם חלשון (המפרש לפרקי חצוקרע"ו לח). ויקרה מנשיכתו (של הלמאה) כאב חוק והתלהבות אשיי בגוף וסורסא חמה בלשון וכבדות לשון ועלגותו ורעדה ותרדמת איברים (ספר החרקים וספר הקשוע ב,

לַלְבָּלְ, מייז, מייכ כקי עלְגְּיוֹת, — כמו עלֶג: ויתר מה שנמצא במערכת לשוני מן הגמות וערבוביא מלשונות על דקדוק הלשון מלשונות על גיות וממעום הדיוק על דקדוק הלשון צחותו ונקיונו (כשים, יריעם שלמה לו, סקדמי, יב::).

עַבֶּלָדְ, ש״ז, פמי עֲלַה, כני עֲלַהוּ, מ״ר פמי עֲלֵי, כני עֶלָה, *
לְּלֵין, עְלִין, עְלַין, בצמח, עֲלַה האילן וכיוצא בוה,
כעין דף דק פחות או יותר גדול, עפי״ר יָרֹק הגוְן,
שצמח מקלחי הצמחים וענפי האילנות; Blatt; feuille;

ויתפרו עלה תאנה (ככלשי גיז). ותבא אליו :leat היונה והנה עלה זית פרף בפיה (שם שיל), ורדף אתכם קול עלה נדף (ויקרי כו לא). בי תחיו באלה נבלת עלה וכגנה אשר מים אין לה (ישעי לו לו). ונבל בעלה כלנו (שם סד ה). אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה וכעלה נבל (ירמי ס יג). זהיה בעין שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא ירא כי יבוא חם והיה עלהו רענן (פסיז ס). ועל הנחל יעלה על שפתו מוה ומוה כל עץ מאכל לא יכול עלהו ולא יתם פריו (יחוקי מו יב). ובעלה צדיקים יפרהו (משלי יח כק). הַעַלָה נדף תערוץ ואת קש יבש תרדף (איונ ע כה). הקשפים מלוח עלי שיח ושרש רתמים לחמם (שס ל ד). צאו ההר והכיאו עלי זית ועלי עין שמן ועלי הדם ועלי תמרים ועלי עץ עבת (נחמי ס יס). --ובתו"ם: אף נוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעית (כי שמעון, שניעי צ ב). אלו מותרין באכילה חלב שחלבו עובד אלילים וישראל רואהו וכו' ועלה של חלתית ובו' (ע"ז ני), איזו היא ערבה פסולה קנה שלה לבן עלה שלה עגול (מוספתי סוכי ב ז). אין לוקחין קורט של חילתית אלא מן המומחה ו העל ה "ניקח מכל מקום (שם ע"ו דיג). אכל עלה ירק ושתה כום של יין מצמרף (מסמה דרבה. ברכי מס:). יש לה (ריאה לעוף) וישנה בעלה של וורד בין אגפים (כי יוסכן, סולי כו.).--ומייר: לוף שעברה עליו שביעית רבי אליעזר אומר אם לקטו העניים את עליו לקטו ואם לאו יעשה חשבון עם העניים (שניעי ה ג). אבל לעלין יש ביעור מפני שנושרין מאביהן (שס ז ק). המוציא וכו' עלי שום דעלי בצלים לחים בגרוגרת ויבשין במלוא פי גדי (פכס ז'ד). יש מהן שהילכו אחר תפרי ויש מהן שהילכו אחר העלין הלפת והצנון הילכו בתן אחר הפרנ הלפת והגפום הילכו בהן אחר העלין (כי יונתן, יכושי כלחי ל ה). מהוצאת על ין ועד הפגין חמשים יום (כשנ"ג, שם שניעי ה א). בתרומת מעשר אין העלין תלושין על העלין ולא הקלחים תלושין על הקלחים (שם, תרומי יא ד). נותנין על גבי מבה בשבת שאינו אלא במשמרה א"ר תנחומא חוץ מעלי גפנים שהן לרפואה (שם שנתו ח). עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתונית האוכל עלי קנים ועלי גפנים ולולכי

לדעת אבי הרד"ק שייך לכאן גם יפקד עליה (ישטי כז ג).] (ישטי כז ג).

בפנום ובו' (צרכי נה.). עלין!) אין כהם משום רפואה (מר עוקבה חמר שמוחל, שבת קט.). מה זית אין עליו מושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים וכו' (כי יהושע בן לוי, מכחי כג:). מה הגפן הוה העלים שלה מבסין על האשכלות כך הם ישראל (מד"ר ויקרי טו).--זכסהמ"א: ופי' שראכי עלין רחבין שאוחזין בארץ (כ"ח, שבת ו.). פי' עלי האילן נקראו שיחים (ערוך ≪כך סס). זהגפן מעשה אמן היה שריגיה ועליה מפרחיה זהב (יוסיפון שו). פיי חתך עלי הלוף השומה מששית ועתה בשביעית הוציא עליון אחרים (כייי צן מלכי לדק, שביעי ה ג). - ואמר המשורר: קרא אחי תשובה לך שלוחה בחפוון כמו עלה דפוקה ומי יכין כשירתך אשר מר ושמן מוב עלי ראשים מריקה א(ר״ם הנגיד, ידידוסך). מוב מעמו הפר ועלה תאנה אתפר השיבו שדי לעפר ויגרש את האדם (כשנ"ג, מי יכמוך שכן). ופרחו גניהם ועלו עליהם וצצו ציציהם ופתחו זמוריהם (כמכ"ע, דיוחן כב, בודלי). לו ציצים לי פרי לי עלים לי שושן לי כפר ואהלים (לחצ"ע, חל סמד). ומתוק ומר מהם וחמוץ בעליהם ותפל ומלות במעם לאורותיו (פוח, צשם חל חשר חמר). יניםני עלה בדף בקולו והייתי תמול מנים קהלה (עמכוי, מסבי ל).-עלה של נייר, דף של ספר: עשה תעשה לך ולרעך דף אם מנסרים דקים אם ממתכת וכו' ויהיה הדף למדת רבוע עלה של נייר או יותר וכו' (כ״ש חכקוולעיכו, שרונת הבשם ל, ק'ת.). והלומד כל היום וכל הלילה בעוף המצפצף ויכים באשר עבר מן העלין הכתובים ולא נוכר אם - קראם מה יועיל לו קריאתו ויגיעו ילריק (מנחם בן זרח, לידה לדרך ח כח, כה.). היא השלהבת הבוכר׳ בווחר פ׳ בלק בתחילתו דף פ״ה עמוד ב׳ עלה רב׳ (ר"ן בר"י חלחכן, עה"מ, קרית חרבע קיג, קי.). דהא קיי"ל בברבות עלה נ' עושה אדם כל צרכיו בפת (נשמים רחש, בו"ח קלה). - עלי עתים, עתונים, ;Zeitungsblatt; journal periodical: צדקו האומרים לי כי למוציא עלי עתים יאות להכיר את העם אשר ברגלו ולמלא משאלותם (יוסט, מגרי לפֹד"ל, קסטיליוני ס). — ובהשאלה עלה של ראה: בר"א מלפניה של ריאה אבל על גבה אם נמצא בעלה של ריאה מריפה (תלמידי כב יהודחי גחון, הלכי פקוקי 140).-- ובמשמ' אבר הגוף: עלים יוקה בעד איברים שהם על שוק כמו הירך (מלון למס דוד, עצריות, קכו.).

ן [פרש ר״ח: עלי ירק לצגן העין. ורש״י פרש, ו״ל: עלין כך שם העשב.}

עלרוי), ממנו עָלָה, עֹלְה, *עֹלֶה, *עִלּוּי, עִלְּיּי, עַלְּיּי, עַלְּיּי, עַלְּיִּי, "מַעְלִּיִּה, "מַעְלִיִּה, בְּעַלְּאָה '*בַעְלְיִיה, מעל, א.מַעְלָה, מַעְלָה, "מַעַלוּתי, "מַעַלִּית,

עַלְרָה, פּיש, עָלְתָה, עָלְתָה, *עַלְתּ, עָלִית, עָלִית, עָלִית, עָלִית, עַלִּה, עַלָּה, עַלַּה, עַלַּה, עַלַּה, עַלַּה, עַלַּה, עַלַּה, עַלַּה, עַלָּה, עַלַּה, עַעַלָּה, עַעַלָּה, עַעַלָּה, עַעַלָּה, עַעַלָּה, עַעַלָּה, עַעַלָּה, עַעַלַּה, עַעַלַּה, עַעַלַּה, בעַלַּה, בעַלַה, בעַלַּה, בעַלה, מַעַלה, בעַלה, בעלה, בעַלה, בעַ

א) עלה פלוני מן ארץ שפלה, מן מקום נמוך: ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה (נכלטי יג ל). ויאמר יי' אל יהושע לאמר צוה את הכהנים נשאי ארון העדות ויעלו מן הירדן (יסושע ד יס-יו). מי זאת עלה מן המדבר כתימרות עשן (שה״ש ג ו). ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עלים מן הארץ (ש"ח כח יג). ויהי אחרו לכתם ויעלו מהכאר (ש"ב יו כא). והיה הנם מקול הפחד יפל אל הפחת והעולה מתוך הפחת ילכד בפח (ישעי כד יה). -ובמשנה: שכשעלו ישראל מן הגולה היו שוקלים דרכונות וכוי (רצי יהודה, שקלי ב ד). פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם פשט ירד וטכל עלה ונסתפג (יומ'.גד), עדת קרח אינה עתידה לעלות (סכהי יג). יום תגלחת זקנו ובלוריתו יום שעלה בו מן הים ויום שיצא בו מבית האמורין וכו' (ע"ז ל ג). _ המקום שעלה אליו, ביחם הפעול: ויעל משם כאר שבע (ברחש' כו כג). ויאשר אלהים אל יעקב קום עלה ביח אל ושב שם (עם לה ה). וישלה אתם משה לתור את ארץ כנען ויאמר אלהם עלו זה בנגב ועליתם את ההר (במדי יגיו). לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אחה וגעשנה (דנכ' ל יב). פחן כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך או חללת יצועי עלה (ברחשי מע ד). ולכן כה אסר ייי

⁻⁽² עלא א) משתף בלשונות השמיות, בערב' עלא

Gram.) Segal (בנוסחאות ארציישראליות, עי [2] (2 of Mish. Heb., § 204-5).

המטה אשר עלית שם לא תרד ממנה (מ"כ ל ד). ויקח חוקיהו את הספרים מיד המלאכים ויעל בות יו' (שס יע יד). כי מעלה הלחות בכבי יעלה בכי כי במורד חורגים צרי צעקת שבר שמעו (ירמ' מס ה). כגבורים ירוצון (הארכה) כאנשי מלחמה יעלו חומה ואיש בדרכיו ילכון (יוחי בי). ובעד עלה השער וישב שם (רות ד ח). -ועם פלת או אות היחם: ויאפר משה אל יי׳ לא יובל העם לעלת אל הר סיני וכו' (שמות יע כג). כי יפלא ממך דבר למשפט וכון וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר יי׳ אלחיך בו (דנכי זה). והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר יי׳ אל בית אלהי יעקב (ישעי ב ג). ויקת דוד מידה את אשר הכיאה לו ולה אמר עלי לשלום לביתך (ש"ח כה לה). ויעלו עד נחל אשכול ויראו את הארץ (במדי לב ט). ויהי אחרי כן וישאל דוד ביי' לאמר האעלה באחת ערי יהודה (ש"ב ב א). מי יעלה בהר יי' ומי יקום במקום קדשו (מהלי כד ג). זהמה מרם ישכבון והיא עלתה עליהם על הגג (יהושי ב ס). אעלה על במתי עב אדמה לעליון (ישני יד יד).--ואמר בן סירא: בעלותו על מזכח הוד ויהדר עורת מקדש (נ"ס גניי נ יל). - ובתלמו': הריני שוחש את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים (פספי מג). מעשה בבריא אחד שאמר כתבו גם לאשתי ועלה לראש הגג וגפל ומת ארשב"ג ובו' (ניטי ו וֹ). ומסבה היתה עולה מקרן מזרחית צפונית לקרן צפונית מערבית שבה היו עולים לגגות התאים (מדוידה). העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה כשרה ועולין לה ביום מוב בראש האילן או על גבי גמל כשרה ואין עולין לה ביום מוב וכו' (סוכי בג). כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וכותב ארך אפים (סנהי קית.). ובסהמ"א עלה לתורה: אם לא נמצא מי שיודע-להפשיר אלא אחד מאותם שעלו לקרות בתורה וכו׳ (בו"ע חו"ח כפב ה). -- ועם בד: לא עולין באילן ולא רוכבין ע"ג בהמה (ניל' ה ג). - עלה דרך: ויפגו ויעלו דרך הבשן (צמדי כא לג). ויעל גדעון דרך השכוני באהלים מקדם לנבה ויגבהה (שפטי חית). וראיתם אם דרך גכולו יעלה כית שמש הוא עשה לנו את הרעה הגדולה הואת (ש"ח ו ש).--ובמשנה: כל העולים למובח עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין דרך שמאל (זכחי ז יעלה בדבר: ויחלם (יעקב) והנה סלם מצב ארצה --(: יראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים יירדים בו (נכחשי כח ינ). ולא תעלה במעלת על מובחי

(שתות ככו). וובא אל שער אשר פניו דרך הקדיםה ויעל במעלתו (יסזק' מו).—ובמשנה: בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המובת תורם ובומן שהן מרובין רצין ועולין בכבש ובו' מעשה שהיו שנים שוין ורצין יועולין בכבש ודחף אחד מהן את חברו ונפל ונשברה דגלו (יומ' 3 ל-3). עלה בכבש ופנה לשמאלו (סוכ' 7 ע). החלו (הכהנים) עולים במעלות האולם ובו' (חמי ו ל). היה עולה במולם ונפל עליו והרגו הרי זה אינו גולה (ימו' 3 ל).

ב) עלה אל, על, לקראת פלוני: ויהי כי עלינו אל עבדך אבי ונגד לו את דברי אדני (ככססי מד כד). עלו אלי ועזרני ונכה את גבעון (יסושי יד). וגעלו אליה (אל דבורה) בני ישראל למשפט (שפטי ד'ה). וינחם יהודה ויעל על גווי צאנו (נכחםי לח יב). ויאסר יוסף מרככתו ויעל לקראת ישראל אכיו גשנה (שס מו כט). ומלאכים שלח (גדעון) כאשר וכוכלון ובנפתלי ויעלו לקראתם (שפטי ו לה). ומלאך יי׳ דבר אל אליה התשבי קום עלה לקראת מלאכי מלך שמרון ודבר אלהם וכו" (מ"ב א ג). - ואל יי": ומשה עלה אל האלחים ויקרא אליז יי' מן ההר לאמר (שמות יש ג). זיאמר יי אל משה עלה אלי ההרה והיה שם (פס כד יב). ולמלחמה: ויהי אחרי מות יהושע וישאלו בני ישראלי ביוי לאמר מי יעלה לגו אל הכנעני בתחלה להלחם (שפטי ה ה). ויעלו סרני פלשתים אל ישראל וישמער כני ישראל ויראו מפני פלשתים (פ״ה זו). וישמעו בני ישראל (כי שכטי עבר הירדן בנו סוכח) ויקהלו כל עדת בני ישאל שלה לעלות עליהם לצבא (יסוםי כנ יב). ויאמר איש יהודה למה עליהם עלינו ויאמרו (הפלשתים) לאסור את שמשון עלינו (ספטי יה י). ואם כה יאמרו עלו עלינו, ועלינו כי נתנם ייי בידנו (פיים ידי). ויהי בימי אחז כן יותם כן עויהו מלך יהורה עלה רצין מלך ארם ופקח כן רמליהו מלך ישראל ירושלם למלחמה עליה (ישע' ז א). רדי מכבוד ישכי בצמא ישבת בת דיבון כי שודר מואכ עלה בך שחת מבצריך (ירמי מס יס). - ועלה אחרי פלוגי: ויעלו אחרי דוד בארבע מאות איש ומאתים ישבו על הכ ים (פ"ח כה יג). ועליתם אחריו ובא וישב על כסאי והוא ימלך תחתי (מ"ח ח לה). - ומעל פלוגי: זיכל לרכר אתו ויעל, אלהים מעל אברהם (ברחשי יז כב). ויאפרו אנשי בית שמש מי זוכל לעמוד לפני ייי האלהים הקרוש הזה ואל מי יעלה מעלינו (שיח ו כ). ויעל

בכוד יי מעל תוך העיר ויעמר על ההר אשר מקדם לעיר (יחזק' יח כג). ומהלחם על פלוני: לך הפרה את בריתך את בעשא מלך ישראל ויעלה מעלי (יייל יס יט). ויקת יהואש מלך יהודה את כל הקרשים זבו' ואת כל הזהב הגמצא באצרות בית ייי ובית המלך וישלת לחזאל מלך ארם ויעל מעל ירושלם (מייז יז יט). דרש נא בערגו את יי' כי נבוברראצר מלך בכל נלחם עלינו אולי יעשה יי' אותנו ככל נפלאתיו ויעלה מעלינו (יכמי כל ז).

ג) והנושא בעלי חיים: והנה מן היאור עלת שבע פרות יפות מראה ובריאת בשר (נרחק׳ מח ב). ושרץ תיאר צפרדעים ועלו ובאו כביתך ובחדר משכבך זעל ממתך (שמות זכה). ויהי בערב ותעל השלו ותכם את המחגה (שס יו יג). לא יהיה שם אריה ופרוץ חיות כל יעלבה (ישעי לה ע). עלה אריה מסככו ומשחית גוים נסע יצא ממקומו (יכמי דו). כי גוי עלה על ארצי עצום ואין מספר שניו שני אריה ומתלעות לביא לו (יולי לו ו). בעיר ישקו בחומה ירצון בכתים יעלו בעד החלונים יבאו כגנב (שם 3 ט). שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם (שה"ש דצ).--ובמשנה: כופין את הסל לפני האפרותים כדי שיעלו וירדו (שבתיס ב). עלתה (הבהמה) לראשי צוקין ונפלה הרי וה אונם (ב"מזי). יַבר על הנקבָה: ויהי בעת יחם הצאן ואשא עיני זארא בחלום והנה העתדים העלים על הצאן עקדים בקדים וברדים (נכחשי לח י).--ובמשנה: עלה עליה (על הפרה האדומה) זכר פסולה (פרה צ ד).

ד) וצמחים: ובגפן שלשה שריגם והיא כפרחת עלתה נצה הבשילו אשכלתיה ענבים (כלסטי מי). ויחלם (פרעה) שנית והנה שבע שבלים עלות בקנה אחד בריאות ומבות (סס מל ה). גפרית ומלח שרפה כל אדב לא תורע ולא תצמח ולא יעלה בה כל עשב לדכל כע ככ). ואשיתהו (את הכרם) בתה לא יומר ילא יעדר ועלה שמיר ושית (ישטי לו). תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדם והיה לייי לשם לאות עולם (סס כס יג). ועל הנחל יעלה על שפתו מוה ומוה כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא יתם פריו (יחוק' מו יצ). ונשמדו במות און המאת ישראל קוץ ודרדר יעלה על מובחותם (יחים' ים). וימן יי' אלהים קיקיון ויעל מעל ליונה להיות צל על ראשו להציל לו מרעתו (יוני דו). והנה עלה כלו קמשונים כפו לו מרעתו (יוני דו). והנה עלה כלו קמשונים כפו

פניו חרלים וגדר אבניו נהרסה (משלי כד לה). חוח עלה ביד שכור ומשל בפי כסילים (מס כו ע), --וכהשאלה קרן: ואשא עיני ואראה והנה איל אחר עמד לפני האכל ולו קרנים והקרנים גכהות והאחת גבהה מן השנית והגבהה עלה באחרנה (דכיי מ ג).---ובמשנה: עלת הין חווית על רובו (של אתרוג) נטלה פשמתו וכו' פסול עלתה 1) חווית על מיעושו וכו' כשר (סוכי ג ו). עלו בו (בבית כנסת שחרב) עשביי לא יתלוש מפני עגמת נפש (מניי ג ג). תבואה שעלו בה ספיחי אסמים וכן מקום הגרנות שעלו בהן מינין הרבה וכוי אין מחייבין אותו לגכש (כלחי ב ה). הנוטע ברשות הרבים וכו' וחעולה מאליו חייב בערלה (ערלי לו צ). הקונה שני אילנות בתוך שדה חבירו הרי זה לא קנה קרקע וכו' הגדילו לא ישפה והעולה מן הגזע שלו ומן השרשים של בעל הקרקע וכו' (נ"ב ה ד). מרביצין שדה בערב שביעית כדי שתעלה ירקות בשביעית (מוספת' מביע' ב ה). -ובהשאלה: הכהו חייב לרפאותו עלו בו צמחים אם מחמת המכה חייב שלא מחמת המכה פמור (ב"ק ס ה). משלו משל למה הדבר דומה לאחד שעלתה לו מכה ברגלו והיה רופא כופתו ומחתך ברגלו כדי לראותו (שם שקל' חו). כהן שעלתה לו יבלת במתנין חבירו הותכה לו בשיניו במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור (שם עירוצי יח כ). איזהו סימניה רבי יוסי הגלילי אומר משיעלה הקמט תחת הדד (נדה ה ה). מעשה ביוסף כן פכסם שעלת נומי על רגלו ובקש הרופא לחותכה וכו' (ספרא אמור פרטי א). - עלה וגעשה שלם, נתחברו שבריו והיו לאחד: אילן שנפשח קושרין אותו בשכיעית לא שיעלה אלא שלא יוסיף (שניע׳ דו). ובן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארוכות המטה לא שתעלה אלא שלא תוסיף (שנת כג' ה).

ה) ודברים שונים, אד וענן: ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה (בלחמי בו). זיהי בשביעית ויאמר חנה עב קמנה בכף איש עלה מים (מ״ח יס מ״ז). הנה כעננים יעלה וכסופה מרכבותיו קלו מנשרים סוסיו אוי לנו כי שדדנו (יכמי ד מן). — שחר: וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים בלום לאמר וכו' (ברחשי יע יס), עי' שחר. — ובמשנה: מאימתי קורין את שמע בערבית וכו' רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד.

ו) בכ"י מנקד של ביהמ"ד שכמר, הגרסה: עַלָּת.

יעלה על ראשו כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבשף (טפט' יג ס). ומורה לא יעלה על ראשו (פ״ל ל יל). עלה על, עו' על. - גורל: והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לייי ועשהו חמאת. (ויקרי יו ע). - בשר: וראיתי והנה עליהם גידים ובשר עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה (יסזק' לז ס).—מספר: ולא עַלָה המספר במספר דברי הימים למלך דויד (זסי"ל כז כד).--קרבן: ויהי בעבר הצהרים ויתנבאד עד לעלות המנחה ואין-קול ואין ענה ואין קשב: (מ"ח יח כט). כל צאן קדר יקכצו לך אילי נביות: ישרתונך יעלו על רצון מוכתי ובית תפארתי אפאר (ישעי קיו). -- ובמשנה: המובח מקדש את הראוי לד ר' יהושע אומר כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד שנאמר וכו' מה עולה שהיא ראויה לאישים אם עלתה לא תרד אף כל דכר שהוא ראוי לאישים אם עלה לא ירד וכון (זכחי ע ח). כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו וכלן שעלו חיים לראש המזכח ירדו עולה שעלתה חיה לראש המזכח תרד וכו' ואלו אם עלו ירדו (שס ד-ה).---ארכה: הצרר אין בגלעד אם רופא אין שם כי מדוע לא עלתה ארכת בת עמי (יכמי ס כג). ועי' ארכה. -- ובהשאלה, נגינה עולה: ראשון אזלה לעולם עולה ופו' ששיתי היא שישלא פעם יורדת ופעם עולה (זה"ע 17)+ - ומחשבה אודות דבר, על לב, על רוח, על דעת, במחשבה: ויאמר יהואש אל הכהנים וכו' כל כסף אשר יעלה על לב איש להביא בית יו' (מ"ג יצ ה). כי הנגי בורא שמים חדשים וארץ חדשה ולא: תוכרנה הראשנות ולא תעלינה על לב (ישעי סס יו). זכרו מרחוק את יו' וירושלם תעלה על לכבכם (יכמי כח כ). ביום ההוא יעלו דברים על לבכך וחשבת מחשבת רעה (יסוקי לס י). -- ואמר בן מירא: בעת שלחן אל תרכה דברים ואם עלה על לבך דבר (ב"ס גני' לב יב). -- ובתו"ם, גם עלת: וכי עלת על לב שיהא זה מהלך בשוק והלה נהרג על ידו (סוספתי צ"ק עוז). וכי עלת על לב דוד שהוא חי לעולם (נשם כי יוחין, ירושי ברכי ב ח). - וְהַעֹלַה על רוחבם היר לא תהיה (יסוק' כלצ). -- ובתלמו': וכי עלת על דעתך שאת נותן לי עד שלא יתבעוהו (מדכי מנחים. הופתן כג ב). דכתיב ובא ויצא ופשט את בגדי הבד שאין תלמוד לומר אשר לבש וכי עלת על דעתינר כלום הוא פושמ אלא מה שהוא לובש (ירושי יות: די

השחר (נרכי א ה).--לבנה: שפעם אחת עלה סאור הלכנה ודימו שהאיר מורח ושחמו את התמיד והוציאוהו לבית השרפה (יותי ג 3). -- קימור ועשן: והנה עלה קישור הארץ כקישור הכבשן (נרחשי יט כח). ויעל עשנו (של הר סיני) כעשן הכבשן (שמות יע ית).--אש ולהב: וישלח מלאך יוי את קצה המשענת אשר בידו ווגע בכשר ובמצות ותעל האש מן הצור ותאכל את הבשר ואת המצות (שפע"ו כה). ויהי בעלות הלהב מעל המוכח השמימה ויעל מלאך יי׳ המוכח (שם יג כ).--מל: ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספם (שמות יו יד). — ובמשנה: ירד לתוכו של רבי אליעזר אומר יניחנה בחמה והטל עולה וחכמים פוסלים (פרה ע ה).-באר ומים: אז ישיר ישראל את השירה הואת עלי באר ענו לה (נמד' כח יו). מי זה כיאר יעלה כנהרות יתגעשו מימיו מצרים כיאור יעלה וכנהרות יתגעשו מים (ירמי מו ז-ס). הנה מים עלים מצפון והיו לנחל שומף וישמפו ארץ ומלואה (מס מז -נכשנה: המוריד בהמה לשתות המים העולים... בפיה בכי יותן (מכשיי ג ה). המים העולין בספינה ובעקל ובמשומות אינן בכי יותן (שם כי).-באש: וחלליהם ישלכו ופגריהם יעלה באשם ונמסו הרים מדמם (ישפי לד ג). ועלה כאשו (של הארכה) ותעל צחנתו כי הגדיל לעשות (יואי ככ).--קטרת: ועתר עגן הקטרת עלה (יסוקי סיא). - "עַלְתָה השמועה, הבעיה: וששאלת הא דקאמר ראכה כר חנניה משמא דרב אין אומרין אהבה רבה אילא אהבת עולם ועלתה השמועה בכך (אולי הגאי א א, לוין 29). עשר תקנות תיקן עזרה וכו' ותיקן מבילה לבעלי קרואים ועלת השמועה וחזרו רבנן לפלפל בה (גיחוניקה ב, גינלבורג 249). בעיות דר' ירמיה הם ופשוטות הן ועלו כולן בתיקו (כ״ס, ב"מ כח:).-בגר: את חקתי תשמרו וכו' ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך (ויקרי יט יט). והיה בבואם אל שערי החצר הפנימית בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר בשרתם בשערי החצר הפנימית וביתה (יסזק' מד יז).--ובמשנה: אמר קוגם צמר עולה עלי מותר להתכסות בגיזי צמר פשתן עולה עלי מותר לחתכסות באניצי פשתן וכוי אמר קונם צמר ופשתים קולים עלי מותר להתכסות ואסור להפשיל לאחוריו (כדר' זג). היה מעון צמר והוצד אמר קונם צמר עולה עלי אסור לטעון ומותר ללבוש (מוספסי בס ד ד). - מורה: הגך הרח וילדת בן ומורה לא

שני דעת.-אבל הקב"ה אינו כן אלא את השמים (3 שמים שעלו במחשבה ואת הארץ הארץ שעלת במחשבה (מדייר צרחשי ח, סיחודי). עדי מחשבה. -- ובן *עלה לפני יין: כך עלתה לפני (פדכ"ח כ).--חמה ואף: והיה אם תעלה חמת המלך ואמר לך וכוי (פ"ב יח כ). ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים וכו' עד עלות חמת ייי בעמו (דהי"ג לג יו). -- ואמר המשורר: עולם דומה אל גוף גבר אך אברהם רוח אפו ישקום כל עת יהיה רוצה ומאד ירגז בעלות אפו (רמב"ע, המכשים א לג-לד).-ורוח: אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח (קסלי יד). -- שועה וכדומ': ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנהו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים (שמות ב כג). והאנשים אשר לא מתו הכו בעפלים ותעל שועת העיר השמים (פ"ח ס יצ). -- יען התרגוך אלי ושאנגך עֶלָה באוני ושמתי חתי באפך ומתגי בשפתיך (מ"ב יע כס). קום לך אל נינוה העיר הגדולה וקרא עליה כי עלתה רעחם לפני (יונ' ל 3). - והגבול עלה מן העמק אל ההר: ועלה הגבול בית חגלה זעבר מצפון לבית הערבה ועלה הגבול אכן כהן בן ראובן (יהוש' יה ו). ויהי להם הגכול לפאת צפונה מן הירדן ועלה הגבול אל כתף יריחו מצפון ועלה בהר ימה (שם ים יב). עי' ירד. -- *כרם: כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחר לכל צד (מ"ש ה ב).--והפרות לירושלים: וחכ"א יעלו הפירות (של דמאי) ויאכלו בירושלים (זמחי ח ב). מעות בירושלים ופירות במדינה אומר הרי המעות האלו מחוללין על פירות ההם וכלכד שיעלו הפירות ויאכלו בירושלים (מ״ש ג ד).--קדרה: ארובה שהיא בתוך הבית וקדרה נתונה תחתיה שאם תעלה אין שפתותיה נוגעות בארובה וכוי (אסלי יו),-שומאה: מומאה תחתיה בתוכה או על גבה מומאה בוקע ועולה בוקעת ויורדת (פס).--שמרות: כל השמרות העולים בערכאות של נכרים אף על פי שחותמיהם נכרים כשרים (גיע' מ ה).

- ו) במשמי היה מעלה, עדיף: הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד ממה ממה (זכרי כמי מג). רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה (תשלי כמי כמי כמי בובאי עלו אהדרי בדמים (תנת"ק, ב"ב ז.). שמר שכתוב בו שחייב פלוני לפלוני כך גרושו"ש לזמן פלוני בין יעלו בין ירדו (תהכי"ט, מו"מ. כ"). - ואמר המשורר: יעלה יפת קול מה

יפו דבריך' עלית עלי כל בחכמת שעריך' (כלב"ע, יעלה יפת),

 — ו עלה המאכל, היה מוב לבריאות: שנות לב מוב
 תחת ממעמים ומאכלו יעלה עליו (צ"ק גכי' ל"כה).
 — ובמדר': האוכל אוכלין שאינם עולים על גופו
 עובר משום ג' לאוין (כי עקינה, הדכ"כ כו).

-ת) *עַלָּה המנין, היה המנין בסך הכל: וכן מרוי מונה אותם מבן חדש ועולה מנייגן ו אלף ומאתים (מד"כ צמי' ס). אין לך בכל השבטים פחות במנין במנשה שלא עלה מניינם אלא ל"ב אלף ור' (כס). - במנשה שלא עלה מניינם אלא ל"ב אלף ור' (כס). - בסהמ"א: וכשתצרפם עולה חשבונם מאתים ואחד כבר ואחד עשר מנה (הנמ"ה, צכולי ה.) כל אלו המספרים כל מה שהוא ממעלה אחת יחד הכל ומה שיעלה יותר מעשרה או עשרה כתבהו אחר המעלה ההיא ויעלה המחובר מ"ה אלפים ופ"ה (כלצ"ע, ספר התקפל לא נשתתפו אלא היה לכל אחד מעותיו מביתו היה עולה לו זה הריות או ההפסד (עומו"ת טוספין קעו).

ש) *עלה דבר במדה, לחשבון, למנין וכרום', נמנה ונכלל בתוך המדה, החשכון והמנין: כל שהוא בתוך בית רובע עולה במדת בית רובע אכילת הגפן והקבר והסלע עולין במדת בית רובע (כלמי בוי). לא היה כלה עורב עולה מן המדה אלא ארבע אמות חיה מעקה (כני יהודה, מדוי דו). בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין כסדרן ואין עולין להם מן החשבון (מגילי גו). ואם גלח (מי שנור שתי נוירות) יום ששים חסר אחד יצא שיום שלשים עולה לו מן המנין (מייג ב). אין עולין (הקטנים) למנין ואין עומדין על הדוכן (ערכי צו). היתה שנת שדפון וירקון או שביעית אינה עולה לו מן המנין (שם ע א). וגיובר הולך וקורא ונותן לו מן המטבע העולה לו לפי חשבון (חוקפתי שקלי ניג). בית השלחים שלהם ובהמת אחרים בית השלחין שלהן קודמת לכהמת אחרים וכולן עולין לחשבון באחרונה (שם בַּ״מ יח לו). שכל נכוכדנצר דכתיב בירמיה חי היה כרם הכא מת היה ואינו עולה להם מן החשבון אית מן תניי תני עולה להם מן החשבון (יכוםי מגיליגת). היה הוא חולה או שהיתה היא חולה וכו' אין עולין להן מן המינין (מוסבמי יצמי ס ד). ישיבתו בחוצה לארץ אינה עולה לו מן המיניון (כים לקיש, מד"ר צכחשי מה, חיחודי). הרגל עולה לאכל למנין שלשים ואין עולה לו למנין שבעה (שמס' ז),-והפעל סתם...

במשמ' נחשב: שכת (לענין קבורה) עולה יואינה מפסקת רגלים מפסיקין ואינן עולין (מו"קגה). רבי יהודה אומר הוי זהיר בתלמור ששגגת תלמוד עולה זדון רבי שמעון אומר שלשה כתרים המ וכו' וכהר שם מוב עולה על גביהן (אני ד'ג).--ואמר המשורר: בי עזר לא בזמנו עלה כרפואה אחרי מות החלה (יכ"ב, משכי יהודה ל יט),--ועם אות היחם ל-, במשמ' נמנה הדבר לפלוני, נחשב לו, יצא בו ידי חובתו: נמצאו או שהחזירום הגנבים אלו ואלו שקלין ואין עולין לשנה הבאה (שקלי ב מ). גלח (הנזיר) על המוכח ונמצא פסול חגלמתו פסולה וובחיו לא עלו לו וכו" רבי שמעון אומר אותו הזכח לא עלה לו אכל שאר זכחים עלו לו (מייוי). כל הזכחים שנזכחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה (זנמי 6 ל). הקומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה לא יקטיר ואם הקטיר אן שנקמצה עלתה לבעלים וזו שלא נקמצה לא עלתה לבעלים ובו' (מנס' גג). הביא צפורים ונתנגע לא עלו לו עד שיביא את חמאתו (כרית' בג). הנומע והמבריך והמרכיב שלשים יום לפני ראש השנה עלתה לו שנה ומותר לקיימן בשביעית (מוספתי שניעי ב ג). מלך שעמד בעשרים ותשעה כאדר כיון שהגיע אחד בניםן עלתה לו שנה (כ״ה בֹּנ). שאין הרגל עולה לו שיתעסקו בו הרבים ומלאכתו געשית על ידי אחרים וכו' (פוספתי מו"ק ב יג). הרי שהיה נזיר ומצורע מהו שיגלח תגלחת אחת ותעלה לו לנזירותו ולצרעתו (ספרי צמדי לס). פתחה עיניה ביותר או עצמה ביותר לא עלתה לה פבילה (כ' יוסכן, כדס קז.), א"ר הונא נר שיש לה שתי פיות עולה לב' בני אדם אמר רבא מילא קערה שמן והקיפה פתילות כפה עליה כלי עולה לכמה בני אדם לא כפה עליה כלי וכוי ואפילו לאחד נמי אינה עזלה (שנתכג:). דילמא זכרון אחד קולה לכאן ולכאן (ערוני, וו.).

הי) *ועלה לפלוני, קרה לו, באה עליו צרה וכדומ':
אמרו לו תלמידיו (לנחום איש גמוו) רבי וכי מאחר
שצדיק גמור אתה למה עלת ה לך כך (מעני כה.).
אמרו הראיתם נעמי שיצאה מארץ לחו"ל מה עלתה
לה (ילקי כוס ה). באיתה שעה כיון ששמעתי את קול
החזק הזה נרתעתי ונדממתי ונפלתי לאחורי עד שבא
הרפיאל הדריאל הדרניאל אשר נתן בי רוח ונשמה
והעמידני ואמר לי ידידי מה עלת ה לך (מיכ כע"ג
ה, יג.).

-יא) *עלה ביד פלוני, בא אל ירו, כפרט מקצת מהרכה: תרם ועלה בידו אחד מששים תרומה ואינו צריך לתרום זכו! עלה בידו מששים ואחד תרומה ויחוול ויתרום (מכומי 7 ג). מעשה בעפיא באחד ששלשלוהו לים ולא עלה בידם אלא רגלו ובו' (יבתי טז ד). דינר זהב שיעלה בידי ראשון הרי הוא הקדש ועלה של כסף ב"ש אומרים הקרש וב"ה אומרים אינו הקדש חבית של יין שתעלה כידי ראשונה הרי הקרש ועלתה של שמן ב"ש אומרים הקרש וב"ה אינו הקדש (סיכ ה כ). קמץ זעלה בידו צרור או גרגיר שלה או קורם של לבונה פסול (מנסי 6 כ). נתכוון לתרום אחד מעשרה ועלה כידו מעשרים משלשים ומארבעים וכו' תרומתו תרומה (מוספס' מרומ' ס ס). מי שנתבוון לעלות בידו בשר מלה ועלה בידו בשר חזיר וכו' המתכוון לעלות בידו בשר חויר ועלה בידו בשר חויר (סיסי בן יסווס, כזיל כג.). - ובמשמ׳ בא הדבר ליד פלוני, השיגו, הצליח בדבר: הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כר׳ שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן (אניי, נככי לה:). בשר ודם בונה בנין בשעה שהכנין עולה בירו הוא מהחיב ועולה (מד"ר ברחשי ב ח).--ובספר יצירה: וביון שצפה א"א' ע"ה והכים והקר והבין וחקק וחצב וצרף ועלתה בידו אז נגלה עליו אדון כל (ספר יכירסו).--וכמו משמ' י), בא עליוֹ: דומה שלא עלת בידי אלא המחה זו בלבד (ירוסי שנת ו ע). - זבלי בידו במשמי וו, הצליח, היה מתאים ומוב: בת כהן לישראל אין זווגן עולה יפה (כי יוסגן, פססי מע.).--"ובמשמ" הצליח, יכול לעשות: ויולוכוהו אל מקום כלו אורה אין חושך ואין צלמות וכו' מה שאין הלשון עולה לספר (רש"ע פלקירא, המצקש כצ).

ביב) *עלה באחד וחמשים, באחד ומאה, באחד ומאתים, נסתלק ויצא ממנו: מאה תרומה שנפלה על פי מגורה וקפאה ר' אליעור אומר אם יש בקפוי מאה מאה תעלה באחד ומאה ר' יהישע אומר לא תעלה וכו' ואם כן למה אמרו תרומה עולה באחת ומאה בשאינו ידוע וכו' לא שהתרומה עולה בחמשים ואחד אלא שהיו שם מאה ושני תצאים (סרומ' ד'ים-יג'). תנור שהמיקוהו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת תרלק רופת נתערבה באחרות תעלה באחד ומאתים (ערל' ג' הופעל מתם; מאה תרומה ממאה שנפלה לחוך מאה תולון מהורין ר' אליעור אומר תירום ותשרף מאה תולון מהורין ר' אליעור אומר תירום ותשרף

שאני אומר מאה שנפלח היא מאה שעלתה וחכ"א תעלה ותאבל נקורים או קליות (חרותי ה ב). -נפע' בעלה, בעלית, העלות, העלו, יעלה, תעלה-א) כמו קל, נעלה הענן: ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם זאם לא יעלה הענן ולא יסעו ער יום העלותו (שמוס מ לו-לו). ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל (נמדי ע יו). ויש אשר יחיה העגן מערב עד בקר וגעלה העגן בכקר ונסעו או יומס ולילה ונעלה הענן ונסעו או יומים או חדש או ימים בהאריך הענן על המשכן לשכן עליו יחנו בני ישראל ולא יסעו ובהעלחו יםעו (שם כח-כב). -- וכבוד יי׳: וכבוה אלחי ישראל בעלה מעל הכרוב אשר, היה עליו (יחזקי ע ג). --זבמשמי עלה והלך לו, נפתלק: דכר אל העדה לאמר העלו מסביב למשכן. קרח דתן ואבירם וכו' ויעלו וכו׳ (במדי יוֹ כד-כז). וואמר יואב חי יי׳ כי לולא רכרת כי אז מהכקר געלה העם איש מאחרי אחיו (ט"ג ג כו). וחיל פרעה יצא ממצרים וישמעו הכשדים הצרים על ירושלם את שמעם ויעלו מעל ירושלם (יכמי לז ה): והיה בהעלות חיל הכשדים מעל ירושלם מפני חיל פרעה ויצא ירמיהו מירושלם ללכת ארץ בנימן (שם יה). - וציני נקי אנעלת: בעון שפיכות דמים שבינה נעלת ובית המקדש מישמא (מוספתי יוה"כ א יב). erhaben sein; être בוה, עליון, התרומם, היה גבוה, עליון, exalté; to be exalted: לאלהים מגני ארץ מאד נעלה (מהלי מו י). בי אתה יוי עליון על כל הארץ מאד געלית על כל אלהים (שם מו ט). -- "ורגיל כתאר של כבוד בעלה, מעלה, גבוה ועליון: בחודש ניסן תל"ר קנה האלוף כהר"ר ליור ויינהיי' בן הגעלה כמר מאיר אופנהיוי שלי"ט המקום כב"ה דנשים (פנקס ההקדם של ק"ק וורמיישת, קכת: מק"פע, 11, הערה 2).-ג) שחעלה אותו: יען ביען שמות ושאף אתכם מסביב להיותכם מורשה לשארית הגוים ותעלו י) על שפת לשון ודבת עם (יסוקי לו ג). הכל העלה ששכצר עם העלות הגולה

מבבל לירושלם (עופי 6 י6). -- ספטי, העלה, העלה, העלגו, והעלתה, העלתם, העלית, והעלית, העלית, העליתנו, העליתי, העליתי

והעליתי, העליתיה, והעליתיה, והעליתיהו, והעליתים, העלו, העלוה, העלתם, העליתם, העליתנו, מעלה, מעלה, מעלה, מעלם, מעלה, מעלת, מעלים, מעליו העלות, העלחה, העלתו, העלותם, העל, העלחו, העליי העלו, אעלה, ואעל, אעלה, העלה, ותעל, תעלני, תעלנה, תעלבה, יעלה, ויעל, ויעל, יעלני, יעלהו, יעלם, ותעלי תעלהו, תעלו, יעלו, יעלהו, יעלהוו, -עשה aufbringen; élever, faire monter; to bring up שיעלה, א) הביא את פלוני מן מקום נמוך: ויעברו אנשים סדינים סחרים וימשכו ויעלו את יוסף מן חבור וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף (נרחשי לז כח). ויאמר (העם אל משה) למה זה העליתנו ממצרים להמית אתי ואת בני ואת מקני בצמא (שמות יז ג). וה משה האיש אשר העלנו ממצרים לא ידענו מה היה לו (עס לנ ל). חי יי׳ אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון וכו' (יכתי יו יה). הנה אני פתח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי (יסוקי לז ינ). לקצבי הרים ירדתי הארץ ברחיה בעדי לעולם ותעל משחת היו יוי אלהי (יוני ב ז). ויי העלית מן שאול נפשי (מהלי ל ד).--ובתלמו': פעם אחת הייתי מהלך בספינה זראיתי ספינה אחת שנשברה והייתי מצער על תלמיד חכם שבה ומנו רבי עקיבא וכשעליתי ביכשה בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי דף של ספינה נזרמן לי וכל גל וגל שבא עלי געניתי לו בראשי (ר"ג, יצמי קכה.). מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול ובאו והודיעו לר' חנינא בן דוסא וכו' אמר לה בתי מי העלך אמרה לו וכר של רחלים בודמן לי וזקן מנהיגו (שם קכם:),-העלה שליח צבור מן התכה, מנעוהו מלהתפלל לפני הצבור: עמד שמואל הקפן ותקנה (ברכת הצדוקים) לשנה אחרת שכחה והשקיף בה שתים ושלש שעות ולא העלוה: (ברכי כע.). מעה בכל הברכות כלן אין מעלין אותו בברבת הצדוקים מעלין אותו (כב יהודה חמר כב, שם). -והמקום שמעלים אלין ביחם הפעול: קה את אהרן ואת אלעזר בנו והעל אתם הר ההר (ממדי כ כה). ויהי בבקר ויקח בלק את בלעם ויעלהו במות בעל (שם כב על). והיא (רחב) העלתם הגגה ותממנם בפשתי העץ (יַסוֹשׁי בּ וֹ). ויקת יהושע אֹת עכן בן זרח ואת הכסף ואת האדרת וכו' ויצלו אתם עסק עכור (שם ז כד). ויהי בהעלות יי' את אליחו בסערה השמים

^{1) (}אמר רד"ק בפרושו, וז"ל: העי"ן בשוא ופתח שלא כמנהג כי משפטו על המנהג העי"ן בקמץ כמו ויעלו מעל משכן קרח, ע"ב. ויש ספרים שהעין בקמץ, עיי מנחת שי, ועי' גם 7.55.4 [.Kö.]

ובו' (מ"ג ג ה). נבנה עמכם כי ככם נדרוש לאלהיכם ולא אנחנו זכחים מימי אפר חדן פלך אשור הפעלה אתנו פה (עזרי ד 3),-ועם אל, לד: תני לי את בנך ויקוהו מחיקה ויעלהו אל העליה (מ"ל יז יע). ויתן ידו ויעלהו אליו אל 1) המרכבה (מ"ב י יה). ואת בת פרעה העלה שלמה מעיר דויד לבית אשר בנה לה (דסי"ב ס יח). - ובתו"מ: מסרוהו זקני בית דין (את הכהן הגדול) לוקני כהונה והעלוהו לעלית בית אבטינם (יותי א ה). הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין (כסובי יג יל). היו מעלין אותה (את הסומה) לבית דין הגדול שבירושלים ומאיימין עליה (סועי לו ד). וכשבא אל אמו אמרה לו היכן היית בני אמר לה נטלני אכא והעלני הרים והורדני גבעות וחעלני להר אחד (מד"כ קסלי א).--והעלה לכהונה: רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד אמר רבי אליעזר אימתי במקום שיש עוררין אבל במקום שאין עוררין מעלין לכהונה על פי עד אחד וכו' (כמוני ב ח).--ובתפלה: יהי רצון מלפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו שתעלנו בשמחה לארצנו ותטענו בגבולנו (תכנת שבת, מוסף לשבת).--ועם על: ווצא אליו בן הדר ויעלהו על המרכבה (מ"ח כ לג), ויתחוק (יחוקיהו) ויבן את כל החומה הפרוצה ויעל על המגדלות 2) (זסייונ לב ה):- מעל: ואעלה את שרי יהודה מעל לחומה (נסמי יב נח). - ב) עשה שיעלה פלובי אל פלוני, לפלוני: וישלח שאול את המלאכים לראות את דוד לאמר העלו אותו במטה אלי להמתו (פ"ה יט יה). ויתפשו את המלך ויעלו אתו אל מלך ככל רבלתה: (מ"ג כה ו). קסומי נא לי באוב והעלי לי את אשר אמר אליך (ש"ל כח ה).--ועל פלוני, נגד פלוני להלחם בו: הנה אנכי מעיר ומעלה על בכל קהל גוים גדלים מארץ צפון (יכמי ג ט). והעלו עליך קהל ורגמו אותך באבן (יפוקי יו מ). הנני עליך צור והעליתי עליך גוים רבים בהעלות הים לגליו (בס כו ג). ויעל עליהם את מלך כשדיים ויהרג בחוריהם בחרב בכית מקדשם (זהי"ג לו יו).-ג) העלה מן העולם, מן החיים: אמר אלי אל העלני בחצי ימי (ססלי קב כס).-ד) העלה מם, למס: ויעל המלך שלמה מס מכל ישראל, (מייה ה כו). ויעלם שלמה למם עבר עד היום הזה (כם

ש כל).-ה) העלה בעלי חיים: נמה את ירך בממך על הנהרת על היארים ועל האגמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים (שמות ה ה). העלו פום בילק פמר (ירמי נה כז). ותעל אחד מגריה כפיר היה וילמד למרף שרף (יסוקייט ג). כלה בחכה העלת 1) יגרהו בחרמר ויאספהו במכמרתו (סנקי לו יס).-ובתלמו": כן אנטיגנום העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו (מלה דיה). העלה (את הבהמה) לראשי צוקין ונפלה ומחה אינה אונם (ניית זיי). מה שאירש מאבא מכור לך ומה שתעלה מצורחי מכור לך לא אמ' כלום מה שאירש מאכא היום מכור לך ומה שתעלה מצורתי היום מכור לך דבריו קיימין (מוספתי ציית די).-העלה וכר על בהמה: עלה עליה (על פרה ארומה) ובר פסולה רבי יהודה אומר אם' העל הו פסולה ואם מעצמו כשרה (פרה כ ד). -- עשה שיעלה דבר, גרה: כל מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו (ויקרי יל ג). עיי גרה. -- גר: ועשות את גרתיה שכעה והעלה את גרתיה והאיר על עבר פניה (שמות כה לז). עי' גר. -- פקד יפקד אלהים אתכם והעלתם את עצמתי מזה (נכלשי כ כה). והמועד היה לאיש ישראל עם הארב הרב להעלותם משאת העשן מן העיר (שפטי כ לה). - וילך דוד וכל העם אשר אתו מבעלי יהודה להעלות משם את ארוך האלהים (ש"ב ו כ). — נשיאים: מעלה נשאים מקצה הארץ ברקים למטר עשה (מהלי קלה ז). - ותמקום שמעלים אליו ביחם הפעול: ואנחנו נכרת עצים מן הלבגון ככל צוכך ונביאם לך רפסדות על ים יפר ועם אל: - וועם אל: ביה). וועם אל: ויסעם (את דלתות שער העיר) עם הבריח וישם על בתפיו ויעלם אל ראש ההר (שפטי יו ג). זיקהל דויד את כל ישראל אל ירושלם להעלות את אמון יי׳ אל מקומו אשר הכין לו (בהייול יה ג). - ולפלוני, אל פלוני: ויעלו לה סרני פלשתים שבעה יתרים לחים (משטי יו ח). ומעיל קטן תעשה לו אשו והעלתה לר מימים ימימה (ש"ח ציט): רדו העלו אתו (את ארון ייי) אליכם (שס ו כה). וימצא מלך אשור בהושע קשר אשר שלח מלאכים אל סוא מלך מצרים ולא העלה מנחה למלך אשור כשנה כשנה (מ"ניזד).--ועם על:

וֹס״א: על₊].(1

[[]הירונ׳ מתרגם: turres desuper, עַלֵּיהָ מגדלות.] (2

 ⁽¹⁾ המר רד"ק וו"ל: ומלת העלה משונה בניקוד מהמנהג כי הה"א נקודה בצרי והעי"ן בשוא ופתח וכמוהו למה העברת העבר (יהוש' ז"ז), ע"ב.]

גם כל חלי וכל מכח אשר לא כתוב בספר התורה הוה ועלם יי׳ עליך עד השמדך (דברי כח סח). ויעלו עפר על ראשם (יהושי זו). עי׳ עפר. בנות ישראל אל שאול בכינה המלבשכם שני עם עדנים הפעלה עדי זהב על לבושכם (ש"ב א כד). ויעש המלך שלמה מאתים צנה זהב שחום שש מאות והב יעלה על הצנה האחת (משלייו). כי אעלה ארכה לך וממכותיך ארפאך (יכמי כ ים). עי׳ ארכה. ונחתי עליכם גידים והעלתי עליכם בשר וקרמתי עליכם עור (יחוקי לז ו). והפכתי חגיכם לאכל זכל שיריכם לקינה והעליתי על כל מתנים שק (עמוי מיי).--ובתלמוי: המעלה את העוף עם הגבינה על השלחן אינו עובר בלא תעשה (מולי מוג). שבר את החמר ואת הקדר להביא פריפרין וחלילים לכלה או למת ופועלין להעלות פשתנו מן המשרה וכל דבר שאכר וחורו בהן (נ"מ ו א). המעלה מן הפקעת לחברתה מן הסליל לחברו ובו׳ (נגט׳ יל ט). צנון שבמערה נדה מדיחתו והוא מהור העלתו כל שהוא מן המים ממא (מכעירי זו). ביצד מעלין את הבכורים כל העירות שכמעמד מתכנסות לעיר של מעמד וכו׳ (נכור׳ ג ג). לא יאמר אדם לחבירו העל לי פירות הללו לירושלם לחלק אלא אומ' לו העלם שנאכלם ושנשתם בירושלם (מוקפתי שציעי ו כג), לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חמין לעלייה הלך והעלה לו א"ל עירבת לי בהן קב חומטין א"ל לאו א"ל מוטב אם לא העליתה (פנת לת.). מביא אדם את אבניו ומפרקן על פתח ביתו ברשות הרבים להעלותן לראש הדימום (מוספתי צ"מ יל ה), ומצית בהן את האור ומוליך ומביא ומעלה ומוריד (כ״ה בג). צלוחית שפיה צר פובל ומעלה בדרכו (פרה יד ב). שיכול לומר לו למחר אתה יוצא ממנה ומעלה!) לפני עשבים (נ"מ עד). וכן תלתן שהעלית מיני עשבים אין מחייבין אותו לנכש (ירושי כלחי זו). - ובסהמ"א: האום של 'ריאה שנמצאת סמוכח לדופן בין שהעלת צמחים בין שלא העלת חוששין לה שמא ניקבה (כמצ"ס, שמיט' ז ה). ← השהין והמכוה והקדח ונעשו צרכת מהורים הראש והוקן עד שלא העלו שער (מניז א). מחם שהעלתה חלודה אם מעכבת את התפיר' מהורה (כלים יג ה). מעלין אזנים בשבת2) (רבה בר זוערת ת"ר חנינת, ע"ז כה:). פירש

ממנו אבר שאין עליו בשר בראוי מטמא במגע ובמשא ובאהל שיעור בשר כראוי כדי להעלות ארוכה ובו׳ (כלים א פ), זאת אומרת מות בפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ (סולי קכה.). מוגמר ביון שחעלה עשן צריך לברך (רי זעירת בשם כי ירמיי, ירושי ברכי ו ו). בית אכטינס היו בקיאין במעשה קטורת וכו' והיו יודעין לפשם כמותן ולא היו יודעין להעלות עשן כמותן (יותי לה.),-ובסהמ"א במשמ' לעשן: לשתות קאווי ומעלה עשן בחנות של גוי שהוא מושב לצים (פלח יוען, כח). -- ומעלה עשן, שם צמח: אם אין לו יין קפריסין מביא חמר חיורין עתיק מלת סדומית רובע הקב מעלה עשן כל שהוא (ירושי יומי דה). אמרתי לן (לאחד מבית אכמינס) בני למה כביתה אמר לי על כבוד של בית אבא שנתמעט ולמה שחקתה אמר לי על הכבוד המתוקן לצדיקים לעתיד לבא ומה ראית ם על ה עשן לנגדי (פס שקלי ה א). -- והעלה שמרות, עי' קל: ראובן הפקיד מעות ביד שמעון להתעסק בהם זנתן לו רשות להעלות השטרות בשמו ואחר כך נתנם לו במתנה בלא כתיבה לא קנה (פו"ע חו"ת הלווחות פו ה). - "זעם בד במקום את: החלו מעלים באפר על גבי התפוח וכו' (סמיי ב ב-ג). -- וביכי נקי מעלת, כמו מעלה: עמד השוכר והקדישה הרי זו מקודשת עד שתצא מרשותו ומעלת שכר לבעלים ומעלת שכר להקדש (מוספתי ציית עלג). והיתה מעלת להם דגים שמנים יותר מצרכם (ספרי במדי לה). --ובסהמ"א: אמרו חכמים מעשה בחסיד אחד שהיתה לו שדה שמעלת לו אלף מדות בכל שנה (אנן יכחי, התנהיג, ד.). -- ודבר מפשט, חמה ואף: להעלות חמה לנקם נקם נתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הכסות (יחזק' כד ח). מענה רך ישיב חמה ודבר עצב יעלה אף (משלי יה ל). -- ובמדר׳: בשעה שהיה יהודה מעלה חמה היו שערות לבו בוקעות כליו' ויוצאות (מד"ר ברחש' לנ.). - גלולים על, אל לב: בן אדם האנשים האלה העלו גלוליהם על לבס ומכשול עוגם נתנו נוכח פניהם (יחוק' יד ג). איש איש מכית ישראל ומהגר אשר יגור בישראל וינור מאחרי ויעל גלוליו אל לבי וכו' (שם ז). - *שם: היה מגדל לו את הכלב והעלח לו שם על שם אביו (ע"ז כד:). שכל אחד ואחד מאומות המילם חלך וכנה כרך גדול לעצמו והעלה לו על

ן [במשנ' שכגמר' ובגמר' ובמרב"מ: מעלת; ו | וגידי אזנים פעמים שיורדין למטה - (2 __ !עי' ד"ם.

ומתפרקין הלחוים וצריך להעלותן ויש סכנה בדבר (כש"י).]

בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוהו ודר בחצירו צריך להעלות לו שכר (כי יוסף בר טביותי א"ר נחתן, ב"ת קד:). -- ומזוגות: לא יאמר להם צאו ועשו מלאכה ואני זן לכם אלא הם יושבין ומעלה להם מזונות (מוקפתי כמוצי י ב). ואם גירש הרי יפה ואם לאו יעלה לה מזוגות (יכושי ים ז ל).-י) עשה שיעלה בחשבון, חשב, עי' קל מ): ואיזהו צאן ברול היו לפניו מאה צאן ואמ' לו הרי הן עשויות עליך במאה של זהב הוולדות והגיזין שלך ואתה העלה עלי סלע מכל אחד ואחד באחרונה אפור: (מוספתי ב"ת ס יד). הרי שהיו המריו ופועליו תובעים אותו בשוק ואמר לשולחני תן לי בדינר מעות ואפרנסם ואני אעלה לך יפה דינר ומריסית ממעות שיש לי בבית אם יש לו מעות מותר ואם לאו אסור (שם גמרי מו.). ישראל שלוה מעות מן הנכרי בריבית וביקש להתזירם לו מצאו ישראל אחר וא"ל תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו אסור (סס עה:), אמר לו חימים יש לי שאני נותן לך צא ועשה עלי כשער של עכשיו ואני אעלה לך כל שנים עשר חדש אסור (שס קב:), השוכר את השדה מחכירו בעשרה כורים חטין לשנה ואומר לו תן לי מאתים זוז ואפרנסנה ואני אעלה לך שנים עשר בורים לשנה מותר (שם סע:). כל שאילו יחלק ושמו עליו חולקין אם לאו מעלין אותו בדמים (ב"ב יג:). המקבל בהמה מן הנכרי וילדה מעלין אותו בשויה ונותן חצי דמיו לכהן (נכור' נ:). --ובסהמ"א: תנם (את המעות) לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו (מלפקי, ציית פתה). אין בהן כדי לוה וכדי לזה מעלין אותו בדמים ויש (לו) לומר לחבירו או מכור לי או קנח ממני (כמצ"ם, שכנ׳ א ה). השם פרה מחבירו ואומר לו הרי פרחך עשויה עלי בשלשים דיגרין ואני אעלה לך סלע בחדש (ר"י ברללוני, ספ' השטר' 91). כגון שהוא משים לו כשיתוף מאה דינרין ויעלה כהן ריות מ' דינרין או מ' דינרין הפסד (פס 112). כמה דברים אמורי' כששני הבתים שוים וחלקו כנגד בית ולא הוצרכו לשום אותם ולהעלות בדמי' (שו"ע חו"מ חלוקת שותפ' קענ צ).--ואמר הפימן: ורצה החתן לזכות את ישראל עם גורלו ולהעלות נכסים אלו בפרי ישוה לו (כ"י כג'חרה, כמובה למג השבועי, כב:). -- ומקוי להעל, כמו להעלות: או מאו ומות בכל פועל במספר במשקל

שם הרי ארץ ישראל (סול׳ ס:),--העלה הן, מצא הן: שולמי עולמי הלואי תהא מעלת הן לפני בכל עת כשם שהעלית חן לפני בשעה זו (מד"ר ברחש' ט). -"וזכרון: עוד הנני מצוה ומחלה פני מעלתכם שתעלו זכרון נשמתי מדי שבת בשבתו (לוחת כי נתנחל טרבוט, אולר טוב 17 (MWJ. 1887, 17). ובמשם׳ העדיף. החשיב יותר, עשה למעלה: תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי (ספלי קלו ו). - ובמשנה: אם אמרו יתומים אנחנו מעלין על גכסי אכיגו יתר דינר כדי שישלו כתובת אמן אין שומעין להן (כסונ׳ יג). על של שיש נותנין להם הפנים בכניסתו ועל של זהב ביציאתו שמעלין בקדש ולא מורידין (שקלי ויז). - ודבור לא מעלה ולא מוריד, אין לו שום חשיבות: מוח זה לא מעלה ולא מוריד (סול׳ מס:). דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין (גיע' כב:). -ובסהמ"א: כי לעולם היה לאדם יכולת לדקדק ולומר בכל שיעור שאין מעלה ומוריד בו לפחות או להוסיף ממנו משהו (ריטב״ח, פיי ר״ה ח, עז:). -ח) העלה קרבן על הסובח, או עשה שיעלה באש: ויקח (נח) מכל הבהמה המהרה ומכל העוף המהור ויעל עלת במובח ורח קטרת זרת לא תעלו עליו קטרת זרת (ברחשי ח כ). עיי עלה. לא תעלו עליו (שמות ל ש). ויעל בלק ובלעם פר ואיל במובח (נמדי כג צ). בחלקי נהל חלקך הם הם גורלך גם להם שפכת נסך העלית מנחה (ישעי מזו). - ובלי פעו': והשבתי למואב גאם יי' מעלה במה ומקטיר לאלהיו (ירתי מה לה). ובדבר יום ביום להעלות במצות משה לשבתות ולחדשים וכוי (יהישב סיג). וככלות להעלות ברעו המלך וכל הנמצאים אתו וישתחוו (שם כע כע). -ובמשנה: שחם מבפנים והעלה בחוץ חייב שהם בחוץ והעלה בחוץ פטור שלא העלה אלא דבר פסול (כ"י הגלילי, זנחי יג ל). המעלה מבשר חמאת מבשר אשם וכו' (שס יד ג). - שור זה עולה אומדים במה אד מרוצה ליתן כשור זה להעלותו עולה שאינו רשאי (ערכי ָס ז). אמר לחם הממונה בואו והפיפו מי שוחט מי זורק וכו' מי מעלה אברים לכבש ובוי (ממידג ל). - ט) העלה שבר, שלם: אף זה דר בתוך ביתו של חבירו צריך להעלות לו שכר (רצי יהודה, בימיג). מעלים היו שכר ללויים (הרוצחים שגלו לעיר המקלמ) דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר לא היו מעלים להן שכר (מכוי ב ח). אע"פ שאמרו הדר

כל לך להעל גדת בכן למשוי ממי שעל (אז מאז, יול' פרשי שהלי);--ובהשאלה: וכל העמלים עם הצבור ובוי ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם (רבו במליחל בכו של רבי יהודה הנשיח, חבו" ב ב). המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו (כ' שמעון, שסג ז). בין שנתן בין שלא נתן בפר ומוע לין עליו באלו לא כפר (מנעי ידי). מכיון שקיבלו עליהן כסב' פני' יפות העלה עליהן המקום כאילו מאיליהן קיבלו עליהן את המעשרות (ילוש' קדוש' ל ש). ישראל כשהם חומאים אין הקב"ה ם על ה עליהם (מד"ר צמדי צ). כל המעמץ את עיני הגוסם מעלין עליז כאילו הוא נוטל נשמתו (שמחי ל ד).←העלה את המקוה, העלה אותו עד השעור, השלים אותו: יש מעלין את המקוה ולא פוסלין פוסלין ולא מעלין לא מעלין ולא פוסלין וכו' מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל מהמ סאה לתוכו והעלהו נמצא מעלין ולא פוסלין (מקוחי ז א). - יא) עשה שיםתלק ויצא, שלא יפסול, עי' קל יב): רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות והלבנות מעלות את השחורות ענולי דבלה הגדולים מעלים את הקטנים והקטנים מעלים את הגדולים העגולים מעלים את המלבנים והמלבנים ם עלים את העגולים ר' אליעור אוסר ורבי עקיבא אומר בידוע מה נפלה אין מעלות זו את זו וכשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו (פרומי ד ק). התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה וכו' הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה וכו' (עכלי ב ב): בין יש בהן להעלות במאה ואחד בין אין בהן להעלות במאה ואחד (סולי לט.),-יב) העלה על פלוני, הכרית אותו: מעלין על אדם להלך באמצע ולא יהא נומה לכאן ולכאן (תוקפת' מגיי ב ו). -יג) העלה בידו, הצליח ברבר: זייפתם תורתכם ולא

העליתם בודכם כלום (כי אנימר בכ' יוסי, קנסי ל:).

- סְפּטי, הֹעֶלֶה, הֹעֶלֶתְה, שהעלו אותו: והצב גלתה
העלְתָה ואמהתיה מנהגזת בקול יונים מתפפות על
לבבהן (נסוי ב ס). - וקרבן על המובח: וישכימו אנשי
העיר בבקר והנה גתץ מובח הבעל והאשרה אשר
עליו ברתה ואת הפר השני העלה על המובח הבנוי
(ספט' ו כס). * הֹעֶלָה על ספר, נכתב: ויותר דברי
יהושפט הראשונים והאחרונים הנם כתובים בדברי

יהוא בן חנני אשר העלה על ספר מלכי ישראל (זהייב כ לז).—ובתלמו': לוותן בחכה הועלה מה מה עלה מה משורר: היה יעשו דגי רקק (תו"ק כה:). — ואמר המשורר: היה יקותיאל בתרן העלה על הר אשר בו עברים אשרו (ספנ"ג, נימי יקומילל).—ואמר הפומן: בחורים מומטו כשל בי לחרב ושכינה הועלה מקרב וכשלו איש באחיו כמפני תרב (מיכ' חספת, קיכ'). עודנו עף כבוד ועלה ועשר מסעות הועלה עינוי עוללה (סס). שפועי מובח על מכונותיו נכללו רננתי עולות עליו כהעלו (נכזי שכער ג, דודפון 78). — יכבד על העצם העלה משחת יעלה על חיש קל כמוץ לפני רוח (גועלונד, מומלונד, מומלונדם מל מכונותיו בללוף.

-- החפי, התעלה, יתעל,-א) העלה את עצמו, עלה: אל ידרך הדרך קשתו ואל יְתַעֵל 1) בסרינו (יכני כל ג). ובתפלה: וביום השביעי נתעלה וישב על כסא קדשו (לחל חשר שבת, חשלי שבת, שחר'). - וענין מועף ביעף מתעלה למעלה ר"ל שראה אותו מתעלה באויר יכול שיהיה להתעלותו בו לעוף (כ"י ח"ס, השרשי לריב"ג, יעם). ואליהו כקנאו את קנאת התורה גתעלה השמימה (פפ' חשמונים, הול' שוילר ו). - ואמר הפימן: למען ציר עלה ונתעלה ברכב וסוסי אש למען קדושים משלכים באש (למען חיתן, הושעני). - ב) *ובהשאלה, עלה למדרגה גבוהה, התרומם: וכל מי שעוסק בתורה הרי זה מתעלה (כ׳ יהושע צן לוי, חצו' ו ב). ממרף בני עלית מטרפו של יוסף עלית ונתעלית מטרפה של תמר עלית ונתעלית (מד"ר ברחש' לח). עשרה צדיקים ראשי דורות היו מלפנים ולא זכה אחד מהם לחתעלה בעולם אלא אתה (ססיקי רבתי לג).--ואמר המליץ: שירה לנצח במחולות קניה מושיעה חולות מן הנשים נתעלות המשוררים עוז תהלות (הוכיות סקורה, דרכנורג 148).--ואמר הפישן: חשי הרים לקבל שכינתו חפצים להתעלות ביקר תפארתו (שלמיס, יולי ב שבועי). -- ובסהם"א: אמי שמעי דברי והסתכני בהם והתחוקי בשוב נחמה ו"ה.ת על י מהדמות לשאר נשים בעייפות החרדה ובהתעוררות יגון האכל (כש"נ פלקירת, לרי היגון 14). לפי שנפשו מתעלית על ידי

וְאָל, פרש רד"ק, וו"ל: אל אשר יתעלה (יחגאה בשריונו שהוא לבוש, ע"כ, וזה קשה. ובכמה ספרים הגרסה: ואל, וכן הסורי והירונ'. ובה"י יש שתי גרסות: ולה, ולא, עי' רד"ק (סטרט טרט טלס), וגב בשבעי הגרסות מחולקות, עי' (Field, Hexapl: II. 728,)

האמונה במדרנה שהיא למעלה מן הדברים המכעיים לרשי אלצו, העקרים א כא). בי המלאבים אין מלכותם מתעלית אלא מצד הכבוד הנעשה להם מזולתם (פס ביד). הקדושה מתגלית ומתעלית בהתקדש החדש יחוה (ניסן) (ממדת הימים ג, מ:). וכך יכול הוא (הגוף) להתעלות בכל העולמות המזומנות לו אח"ב (כמס"ל, פתחי מכמה ב, כד.). -- ומקרי: הכתוב אינו מדבר רק על הצרות ושפלות אומת ישראל כומן הגלות והתעלות׳ למעלה עליונה מומן הגאולה ואילך מהקודמים (כ״י בכי לבכהסי מזוק למוכה ל כב). עד בי האומות העולם ואפי' מלכיהם בראותם ישועת ישראל והתעלותם למעלה עליונה בתכלית העלוי והתרוממות יתמהו עלינו תמיהה עצומה ונפלאה (פס). כי תוקף יצרו של אדם שחמתו בערה בו הוא עצמו יבא לכלל הודאה בהתעלותו למדרגת הרוחניות לעבוד את בוראו במהרה ובקדושה (כ"י מוסקלטו, נפול' יהודה כו). -ובפרט דבור של שבת ביתם לאלהים: אכל הקב"ה ישתבח שמו ויתעלה וכרו אינו כן אלא העולם וכל אשר בו שלן (כי נסמים, מד"ר שמות מח). יוסשרו בלם אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו ואם עשיתם בך אותה שעה אני מתעלה (שם ויקרי ל). אמרתי אעלה בתמר אמרתי שאני מתעלה בכל האומה בולה ולא נתעליתי אלא בכם .(שם שה"ש, חמכתי מעלה). -- ובסהמ"א: ונתברר ונתקיים כי הקב"ה ית עלה שמו חי בעצמו (כ"ו, בככי לב.). ולא המעין המצות אלא לאחר שנחן הכח והיכולת יתעלה שמו לנצח (הוח, ספר המפחח, הקדמי, גולדנחל). וחבל מעמד לבור! העולי ישתבח לנצח והכל ישוב אל העפ׳ ברצון הבורא יתעלה שמו (יוסיפון פד, פרנקפ'). וייחדנו הכורא יתעלה משאר האומות בעכודת חייבנו בה להודות לו (כ"י ל"ם, מו"ה, עצוד' האלהי ג). יתכרך האל האחד העיווו הגכור והנורא הקרוב העונה כעת צרה הקדמון הראשון הכורא יתעלה לאין קץ (הוח, מקוי מדוי הנפש לרשב"ג, ח). פעמים רוצים בי האור הנכרא אשר ישכינהו השם כמקום להגדלה ובן' ופעמים רוצים בו עצמו יתעלה ואמתתו (כ״ם -מים, מו"כ ל סד). איני רואה אותך אחר הגיעך לואת המדרגה ואמתך שהוא יתעלה נמצא לא במציאות ואחד לא באחדות צריך שיבואר לך הרחקת תאר הדבור ממנו (שם פה). ומעתה לא יקשה לך דברי אברהם אבינן ע"ה אל השם יתעלה באומרו לו

מלילה לד וכו' כי ליועץ המלך נתנוהו (הרקנטי, פיי סמורס, כס.).--*והתורה: בכל אתר את אמר הולבין אחר התורה והכא את אמר מוליכין את התורה אצלן אלא על ידי שהן בני אדם גדולים התורה מתעלה בהן (יכוש' יומ' ז ל). -ג) עלה בשויו, במחירו: ויראו אותה שרי פרעה ר' יותגן אמר מתעלה והולכת חד אמר אנא יהיב מאה דינרין ואיעלל עמה וחד אמר אנא יהיב מאתן ואיעלל עמה (מד"ר בכחם׳ מ). פרקמטיא שאתה רואה שפלה ונתונה בארץ לך עסוק בה שסופה להתעלות ואת משתבר (מנסומי משפע' ס). -וכסהמ"א: וכסוף גמ' דברכות דרש בר קפרא ולת קפוץ קני מינה פי׳ סחורה שהיא בזול קפוץ קנה מינה שסופה להתעלות (עמוך ערך זל), וע"י שעושה מחיצה ונתעלה נתייקר מקום מושבו (פחסי חשונה על שו"ע חו"מ, חלוקת שותפ' קעה ה).-ובהשאלה נגינת המעם: ושופר הפוך המשרת עם חברו ברית כרת יורד ועולה ומתעלה (דס"ע 17).

-שטעי יעלה, -- כמו הפע', בהשאלה רומם, -- א) העלה erheben; élever; exalter; to raise למעלה גבוהה, וישם שם וכו' ר"י אומר עילה אותו :up, exalt (מד"כ בכחש' יה). ועל שפחיו יוסיף לקח לקח שהוסיף על דברי תורה עילהו (שם שה"ש, שיר).--ובסהמ"א: עולו על תכמיו ומסר בידו אסמיו עצמו היהודים בימיו כמלאת הירדן במימין (יוסקין של אסימעץ, ניבויאר נ, 180). ועילנו בהרכבה נכבדת ומוג ישר ומכוון ומעלות עליונו' העלנו אשר כם משאר בעלי החיים הפרישבו (יחיאל הרופא, הקדתי ונעלות המדות). - ואמר הפיטן: עליתני אל על כל בנות כי בעבורי בחורב תתה קול (חכופה לעזכה, מופי ב כייה). שלם פעלו שרת בזבולו שביעי עלו שמור מחללו (חל נסח, יולי שנח בכחסי). צביוני אם תעשה מלכלא צאצאי בית אביך א על ה (כי יוסף בר שלמה, חודך כי, שבת ח סנוכי). אד על כל חיתו יער נשאת שור זעל כל ניחת עלית תשורת שור (מז, יולי ב פפה). ריש גלי בהעלה יונה תמה עלה רגשו בני עולה (חור ישע, שם מחז' חיעלי וס ברברים, הלל, שבח ; loben; louer; שבח הלל, שבח to praise: לפיכך אנחנו חייבין להודות להלל ובוי לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו (פסק׳ י ה). כורתי בריתי שנכרתו על ידי עלי זבח שעילו אותי ונזבחו על שמי (ר"ש בן מנסיח, ירוש' סנהי יד). אמרו יהודה שעילה

יתעלה יוםי ששתק יגלה לציפורי (שנח לג:).—ואמר הפימן: ככוד שמך מעלים בשיר וכתחן מתפללים בחשבון ראש רגלים (לות זה, יולי פרטי הקדט).

שעלו אותו שנתעלה למדרגה יותר —שעלו גבוהה, ואמר הפימן: עלה ויחם שמות חמשה עגל פר אלף שור בקר כדת חמשה (מז, יול׳ ב סקק).---ורגיל צביכ' *מעלה 1) מעולה, שומ"ז, נקי מעלה, מעולה, מ"ר מעלים, מעולים, מעלות, מעולות,-נבחר, היותר מוב, vorzüglich; excellent: למאן דאמר אכסדרה מאי עליית מעיולה שכבתים (כככ' י:). זו היא מעולה שבברבות (כב המכוכה, שם יה:). מאי עלייה אמר רבי אלעזר במעולה שבגכסיו וכו' אצל מעולים שבמשפחה ומאן נינהו דוד ושלמה (ב"ק עת:), המעולות שבהם יהיו בביתך (כני יסודה בכ שלום, מד"ר שמות י). אותן כלים שהיה (עשו) לובש ומשמש בהן את אביו הן מעולים (כשנייג, שם דנר' ל). שה"ש המשובה שבשירים המעולה שבשירים המסולסל שבשירים (שם שה"ש, שיר). זה משה המעולה בשבטים (שם לבנתני). אילולי שיש בידו (של אברהם) דבר מעולה לא היינו עולים לו בכך והוא מקבל (מנמות' בובר, לך לך ס). אם היה מעולה בדמים מותר (ר' חנינה, כלה רבהי י). אינכם מעולים ממני (ילקי שופטי ה).--ובסהמ"א: זעירי בר חמא וכו' אמר לו ליוסף בן ר' יהושע בן לוי בוא אומר לך דבר מעול ה שהיה עושה אביך (סלמידי כב יסודלי גלון, סלכי פקוק' 23). שקיום שמרות משל חכמים הוא שם עידות מעולה חוא וקרוב על צורה הוא מעיד (שם (49). אכל ודאי שבועות על דברים שהן מתקיימין בנדרים הרי זה גדר מעולה ומחזק כשבועה (ספו' הגח' הרכבי לכח). ומי לו בשמך המעולה והנאה לרס"ג, JQR. NS. I. 234). אביר שרים ושר בן שר מעלה וראש ראשים ומשרתו עלויה (ד"ה יהודי מכרים ולוי ג, 11). וכן כשיפנה (האיש) במחשבתו אל ענין מעולה ונכבד יאמר עלה (כ"ש ח"מ, מו"כ חי). מידות ה מעולות הם אדם עוצר מחשבותיו ונלחם עם הרהוריו (פפי ספידים פפפסטפד). ונתן לנו התורה אשר בה כל תכמה כלולה וצונו להגות בו יומם ולילה כדי להתבונן ממנ' דרך אמונתינו המעולה (כ"" אלדבי, ש"ח, הקדמי, ב.). הלא הוא כלל גדול בהבנת בונתו בכלל בספר הוה המעולה (משלי) כמו שכן

היה רב ענינו בספר קהלת (ר"י ערמלה, יד לבעלום על משלי, ההדתי). מי שהוא נכבד ומעולה שלא יועיל לו הבזיון כלל (שם יה, ד"ה ליקה). ספר הכתוב שאחרי הבנין המעולה והגדול אשר עשה שלמה בבית ה' ובביתו באה עליו הנבואה (כ"י הצרצהנל, פי" נציהים, מ"ה ט, דיים ויכח הי חל שלמה שכית). אמנם הנאה הוא הדבר המשוכת וטוב וערב מצד מה שהוא טוב וערב הגכחר בגלל עצמו והמעולה היא קנין משער לכל פעל הוא מוב מצד אותה ההשערה או יחשב בו שהוא מוב (כי יהודה מסיר ליחון, כופ' לופי ב ב).--ואמר הפישן: בצלם ובדמות אותו לדמות כאחד ממנו מעלה באימות ומוראו על חיות ובהמות (נסוקו מוסדום, יולי ח שנועי). -ותאר לאדם חשוב: באו לפנינו עדים ח"מ מעלות הברורים שהם המעולה כמהר"ר בנימין בכמר יוסף מארישאני יצ"ו והמעולה כ' משה בכמ"ר יחיאל בשני המעולה (שריד מעיר ב, קובן על יד ע, 4). בשני המעולה ב' מרדבי מציפיריאנו יצ"ו ובפני המעולה כ' מצליח וכו' (שם 5). - ולנקי מעלית, מעולית: המין הב' מן התשובה שהיא מאהבה שלמה ויראה פנימית מעולית מאד באמרו קחו עמכם דברים (ר"י מוסקחעו, נפוני יהודי לע). הנהגת ירושלים ע"י המלך הצדיק וסיעתו היחה מעולית מכל צד (שס מע).

על דן, עולה, ש"ז, מ"כ עלים, עולים, פמ" עולי, א) פלוני
או דבר העולה: יגיד עליו רעו מקנה אף על עולה 1
(מיוב לו לג). — ובתו"מ: מי שאינו מניח את העניים
ללקוט וכו' הרי זה גוול את העניים על זה נאמר
אל תסג גבול עולים 2) (פמס סו). — עולי בבל,
מצרים, ירושלים: שלש ארצות לשביעית כל שהחזיקו
עולי בבל מארץ ישראל ועד כזיב לא נאכל ולא
נעבד וכל שהחזיקו עולי מצרים מכויב ועד הנהר
ועד אמנה נאבל אבל לא נעבד (שניע' ו מ). בור של
יחיד ברגלי היחיד וכו' ושל עולי בבל ברגלי הממלא

[נשמם מן אות מ.]

 [[]קשה. ראב"ע פרש במו עֶלֶה, בחמה מניקה.
 גרץ ופרלס מגיהים: עלעולה, סערה. אחרים: על עולה.]

⁽על 0.6), בקר הגרסה בדפו' ובשרידי הירוש' (על 0.6), ובמדב"מ וירוש' וכ"י מינכ' ועוד, הגרסה: עולם. אולם מן הפרוש בירוש' מוכח שהגרסה עולים עקר, וו"ל: רב ירמיה ורב יוסף חד אמר אלו עולי מצרים וחרנה אלו שירדו מנכסיהן לסמיא צווחין סגיא נהוריא (בלומ' לעור קוראים רב המאור) ע"כ. ועי' בפירוש הרמב"ם. לעור קנולת מאמרי (54 מבר עולים, קמנים.)

(נילי ס ה): הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותים וכו' מעו'לי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים (נדר' ג י).--"ועולה לקריאת התורה: במקום שנהגו שהעולה עצמו קורא בקול רם אם לא סידר תחילה הפרשה פעסים שלש בינו לבין עצמו לא יעלה (שוייע אויים קלע א). מותר לקרות עולים חרבה אף על פי שקרא זה מה שקרא זה (לס כפג ב). וביום שאין בו מוסף תקנו לקרות להפרשה של חובת היום עם מניין העולים לחובת היום (לבופ שם ז). - ובמשמ' מסקנה שעולה מן החקירה, : Ergebnis; résultat; result וכו' (כיי לנרנלול, מיל יע). ונראה שהעולה מהגמרא ומהמדרשות הוא שהיה מאומות העולם קודם זמן התורה או באותו זמן (רשנ"ן, חוהב משפט, פי' חיוב. מה:).--ובחכמת החשבון: כאשר הוכה מספר מה על מספר מורכב משלושה מספרים והיה העולה מספר מה הנה אם הוכה המורכב משני מספרים מהם על המספר המורכב מהמספרים הנשארים יהיה העולה המספר ההוא בעינו וכו' (כלצ"ג, מעשה חושב ד). כתוב העולה בחברך אלו המספרים תחת הטורים ההם וכו' (שם 52). המספר המורכב מהמספרים רבים הוא בשהוכה הראשון בשני זחעולה על השלישי וכן עד כלותם (פס 1). -- ב) דבר שעולים בו, מעלה: ואל הכתף מחוצה לעולה לפתח השער הצפונה שנים שלחנות (יסוקי מ מ).

לבר וור שוחים. א) קרבן המתחלף בשויו לפי מצבו של המקריב אם עני אם עשיר!): כל שיש בה ידיעה בתחילה וידיעה בסוף העשיר במדים הרעלם בנתיים הרי זה בעולה ויורד יש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף שעיר שנעשה בפנים ויום הכפורים תולה עד שיודע לו ויביא בעולה ויורד (שנויר לפנע' לו 3). שבועת בשוי זכו' וחייבין על ודונה מכות ועל שגנתה קרבן עולה ויורד (סוכי ז'). חם הן מביאין קרבן עולה ויורד (סוכי ז'). ב) חד של סבין שהוא משפע: ג' מדות בסבין שותם בה לכתחלה (רנל סול מולי ז'). ב) שום אחר בסבין שותם בה לכתחלה (רנל סול מולי ז'). ב) שם אחר המשמים של ספרי אמ"ת: המלכים שלשה המ"ם העולה ויורד ובו' (כ' שלמה, שערי נעימה ה). הורקא העולה ויורד ובו' (כ' שלמה, שערי נעימה ה). הורקא

הקשן שר העולה ויורד או הרביעי הקשן כשאין להעולה ויורד משרת ולא יבואו אחר העולה ויורד ולא אחרי האתנח (שם).

איעל דו, עולה, ש"כ, פמי עוֹלַהו, כני עוֹלַהָּה, עֹלְהָהּ, עֹלְהָהּ, עֹלְתָהּ, עֹלְתָהּ, עולתו, עלתם, מיר עלת, עלות, עולות, ככי עלותינו. עלתיה, עולתיה, עלותו. עלתיכם, עולתיכם, עלותיכם. עולותיכם, עולתיהם, --קרבן שנשרף כליל על המובח. והקטרה: Ganzopfer; holocauste; whole burnt offering את כל האיל המוכחה עלה הוא ליי' ריח ניחוח אשה לויי׳, הוא (שמות כע ית). אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריכנו (ויקר' ל ג). ויאמר שמואל החפין ליי׳ בעלות הובחים כשמע בקול יי׳ (ש״ח יה כב). במה אקדם יי׳ אכף לאלהי מרום האקדמנו בעולות בעגלים בני שנה (מיכיוו). כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה (מסלי גפ יס). או תחפין ובחי צדק עולה וכליל או יעלו על מוכחך פרים (פס כח).--ובתלמו": המתכוון לאמר תרומה ואמר מעשר וכו" עולה ואמר שלמים שלמים ואמר עולה (תכומי ב ה). ח' דברים בעולה מצטרפין זה עם זה הבשר והחלב וכו' (מעי' ד ג). חטאת שנתערבה בעולה ועולה כחשאת אפי' א' בריבוא ימותו כלם וכו' וכן עולח שנתערכה כחובה אין כשר אלא כמנין עולות שבחובה (קניי ל ג). (השוחש) שתי עולות לציבור גאין צריכין אלא אחת חייב על האחרונה (מוספסי ספסי היו).--העלה עלה: ויבן נחי מובח לייי וכו' ויעל עלת במובח (נרחשי מ כ). קת גא אה בגך וכו' והעלהו שם לעלה (שם כניב). והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי וכו' והעליתיהו עולה (שפע' יל לא). ויבקעו את עצי העגלה ואת הפרות העלו עלה ליי׳ וכו׳ ואנשי בית שמשי העלו עלות ויובחו ובחים ביום החוא לִיוֹ' (ש"ל ו יד-יה). -- ובמשנה: שור וה עולה אומרים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה שאינו רשאי (ערכ' סי).-- הקריב עלה: עור העלה אשר הקריב לו יהיה (ויקר' ז ס). איש איש מבות ישראל וכו' אשר יקריבו ליו' לעלה (פס כב ים). ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו ליי' כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד (נמדי כס ג). וֹהְעֹלָה אשר יקרב הנשיא ליי׳ ביום השבת וכו׳ (יסוק׳ (מו ד). -- ובמשנה: שתי נשים שלקתו קניהן בעירוב או שנתנו דמי קניהן לכהן לאיזה שירצה כהן יקרים חשאת ולאיזה שירצה כהן יקריב עזלה (לי יוסי, קריי

[[]עי' ויקר' (סוזיה).] (ו

⁽² פרש רגמ״ה: סכין שאינו שוה בחידודו.)

ל ד). כיצד מערימים על הככור מככרת שהיתה מעוברת אומר מה שבמעיה של זו אם זכר עולה ילדה זכר יקרב עולה וכו' ילדה זכר ונקבה הוכר יקרב עולה והנקבה תקרב שלמים (ממור׳ ה מ).--הביא עלה: והבאתם שמה עלתיכם ווכחיכם ואת מעשרתיכם זאת תרזמת ידכם (דבר' יב ו). לא הביאת לי שה עלתיך וזבחיך לא בבדתני (יטעי מג כג). ובאו מערי יהודה ומסביבות ירושלם וכו' מבאים עלה ווכח ומנחה ולבונה (ירמי יז כו). -- ובמשנה: בש"א מביאין שלמים ואין סומבין עליחם אבל לא עולות ובה"א מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן (בילי בי). המפריש נקבה לעולה וילדה וכר ירעה עד שיםתאב וימכר ויביא בדמיו עולה (ממורי גג). המקריש נכסיו והיו כהן דברים ראויין על גבי המובח וכו' ימכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהם עולות (פקלי ג ס). - שחם עולה: וישחם את העלה וימצאו בני אחרן אליו את הדם (ויקכ׳ עיג). -- ובת עלה: מובח אדמה תעשה לך וזכחת עליו את על תיף ואת שלמיך (שמות כ כד). -- הריח עלה: ולשכה ופתחת באילים השערים שם ידיתו את העלה (יחוק' מ לס). עשה עלה: ואת חשני יעשה עלה כמשפט (ויקרי סי). ועשית עלתיה הכשר והדם על מזכח יי! אלהיך (זבר׳ יב כז). ואם תעשה עלה ליי׳ תעלנה (שפטי יג יו). כיום ההוא קרש המלך (שלמה) את תוך החצר אשר לפני בית ייִ' כי עשה שם את העלה ואת המנחה (מ"ח ס סד).-- הקשיר עלה: ויקשר (המלך) את עלתו ואת מנחתו (מ"ב יו יג). ומקטרים ליי' עלות בבקר בכקר ובערב בערב (זהי"ג יג יל). -- והפשים: והפשים את העלה ונתח אתה לנתחיה (ויקכ' לוו). רק הכהגים היו למעט ולא יכלו להפשיט את כל העלות (זסי"ב כע לד). -- *הבדיל בעלח: לא הסיר לא את המוראה ולא את הנוצה וכו' ולא הכדיל בעולה פסול (זבס' ו ו). - ונסמי: והבהן המקריב את עלת איש וכוי (ויקרי ז ס). ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם וכפר בעדו ובעד ביתו (שם יו כד). ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה ויקשה על המוכח מלבד עלת הבקר (שם עים). עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה (נוודי כה י). ושעיר עזים אחד לחטאת ליי על עלת התמיד יעשה ונסכו (סס יה). ויצוהו המלך אחו את אוריה הכהן לאמר על המובח הגדול הקטר את עלת הבקר ואת מנחת הערב ואת עלת

המלך ואת מנחתו ואת עלת כל, עם הארץ (מ"ב יו יה). ויעשו את חג הסכות ככתוב ועלת יום ביום במספר כמשפט דבר יום ביומו (עזר' ג ד), קנו אקנה מאותך במחיר ולא אעלה ליי׳ עלות 'חגם (ש"ב כד כד). עלות מחים אעלה לך עם קטרת אילים (מהלי פו יה). -- ובתלמו׳: עולת העוף נעשית למעלה ועולת בהמה לממה (קני א א). עולות צבור ששחטן שלא לשמן הרי זה חייב ויקטיר אימורין לערכ תמאת יחיד ועולת יחיד ששחמן בשכת לשמן וזרק דמן שלא לשמן הכי זה חייב והורצו הבעלים (מוספחי פסחי ה ז).--וסומך: וישכם אברהם בבקרי וכו' ויבקע עצי עלה (ברחש' כב ג). וסמך ידו על ראש הַעלה וגרצה לו (ויקרי לו ז). ולקת הכהן מדם החמאת באצבעו' ונתן על קרנות מזכח העלה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה (שס ד כה). צו אָת אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה (שם ו ב). ויקרב את איל העלה וכו' (שם ס יס).--ובמשנה: מותר עולה לעולה מותר מנחה למנחה (שקל׳ ב ה). שלשה עשר שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תקלין חדתין ותקלין עתיקין קנין וגוולי עולה וכו' קנין הן תורין וגוולי עולה הן בני יונה וכו" (שם ו ה). האומר קרבן עולה מנחה חטאת תורה שלמים שאני אוכל לך אסור רבי יהודה מתיר (נדכ' ל ד), דמי עולה יביאו עולה דמי שלמים יביאו שלמים (מעי׳ ג ב), אמר לו (ר' ישמעאל לר' יהושע) והלא' קיבת: עולה חמורה מקיבת נבילה וכו' (ע"ו 3 ס). חמאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם הטאת כשרה כמעשה חמאת לשם עולה כמעשה עולה לשם חמאת כמעשה עולה לשם עולה פסולה (זכחי ז ל). אברי חמאת שנתערבו באברי עולה וכו' (שם מ ד). תמורת עולה וולד תמורה וכו' (ממורי ג ב): ילדה שני זכרים אחד מהן יקריב עולה והשני ימכר לחייבי עולה ודמיו לחולין (שם ה ב).

ביינילך, עולה, ש"כ, שה"פ' מן עלה, — כמו עליה:

ויצפה לעתות אצור המסחרים ועתות מכירתם

וצופה עניני השער וחוקר אל יוקר הסחורות וזולתם

עולתם וירידתם בכל קצוי הארץ (ר"י ל"ם, סו"ה,

סשמון הכפש ג).

עַלְר, מ״כ, מ״ל עָלות, פרה או כבשה עַלָּה, מניקת. säugend; qui allaite; that gives suck, nursing אדני ידע כי הילדים רכים והצאן והבקר עַלוֹת עלי

ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן (צלמט' לגיג). קחו ועשו עגלה חדשה אחת ושתי פרות עלות וכו' והשיכתם בניהם מאחריהם הביתה (ש"חוי). ויעשו האגשים כן ניקחו שתי פרות עלות ויאסרום בעגלה ואת בניהם כלו בבית (סס'). כרעה עדרו ירעה בורעו יקבץ מלאים ובחיקו ישא עלות ינהל (ישני מ"ח). מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו (ססל עס עס). לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו (ססל עס עס). בסהמ"א: וכן הוא מנהיג גדוליהן במקלו ועלותיהם וילדיהם ינהל לאט ויניקם מדרי בעלי החלב (ר"י בכי מעולי, מלמד הסלמידים, כע.).

אי עלה'), עילה, עילא, פ"כ, מ"כ דעלות, עילות, -,Vorwand; prétexte; excuse עלילה, תואנה, מבה, מצא עלה: מעשה ברבן גמליאל שהפיל שן מבי עכדו אתא גבי דר' יהושע א"ל מבי עבדי מצאתי עילה לשחררו וכוי (ירושי כתוביג ע). עילה 2 מצאו ומיהרו את ארץ ישראל (כיש לקיש, כתוני כ:). בגון שכאו שני בני אדם בתוך ביתו ועמד והפגין בלילה ואמר נגנבו כליי כ"ש עילא") מצא (נ"ק קיד:). ובמשם' עולה: שמא עילה⁴) מצאת בי (עדוי הז). בקש עלה: עילא היו מכקשין להתיר דמן של בעלי מחלוקת (כי יפה, יכושי פחס ה ה). מעשה שירדתי להעיד על עד אחד באושא ולא היו צריכין לי אלא עילה ביקשתי להקביל פני חביריי (יכושי כ״ה 3 ל).--נמוש זה שיצא לדע' תדע לך שעילה היה רוצה להבריתו מנכסיו (פתוחל, שם ינת' עו ג). המוצי' את אשתו משום גדר לא יחזיר וכו' תדע לך שעילה היה רוצה לגרשה שהרי נדר שאינו צריך חקירת חכם היה (כ' זעירא, שם גיעי ד ז). לפיכך נפלו עליהם בעילה (ספיקי רבת' כת).-- ובמשמ' סבה מיחדת: מעולם לא גוקק הקב"ה להשיח עם אשה אלא עם אותה הצדקת ואף היא ע"י עילה (נפס רבי חליעור בר שתעון, מד"ר ברחשי מה). -- ובסהמ"א: כשיבא הגר או הגיורת להתגייר בודקין אחריו שמא בגלל ממון שיפול וכו'

ואם לא נמצא להם עילה מודיעין אותן כובד עיל התורה ובו' (כמצ"ם, חקוכי ציחה יג יד). והוא (פרעה) לרוע בחירתו בקש עילות ותואנות לחלות בהן ענין המבות (ר' רפאל מנורלי, מרפא לנפש, לב.). --ומצוי ביחוד במשמ' סבה: כל תשרי שיש בו עיבור ונולד קודם רנ"ו וכו' ועילת הדבר בזמן שמולד שלשנה מעוברת וכו' (רקע"ג, מספר הגלוי ריז). ואין אנו יודעין אמתת עלת הדבר ואף אין אנו יודעין כי כודאי סרה העילה שוה הדבר תלוי בה (כפייג, ספו' סגמי ליק א). והחלק הב' מצות השמע וכו׳ שנעלמו ממנו עילת איסורם ועילת חיוב ממה שנתחייבנו מהן (כ"י ליים, סויים, הקדמי 3) והקדמון הוא שאין לו עלה ומה שאין לו עלה אין לו תחלה (שם היסוד ה). אנשים ראו חסרון מי שקדם וכרם והשתדלו לדעת עילות הנקוד והמעמים ותכרו. אליהם דעת שמוש הלשון ודקדוקו (עם ענודי החלהים ד). ואם יקראו האלהים יתכרך בורא הוא על דרך העברה לא על המובן מחמלה אך הוא רוצה באמרו בורא ויוצר שהוא סבתו ועלתו (הוא, הכוזכי דיג). בי שמתי תבונת שבע ביום הללתיך 'קודם תכונת הלך וכו' בעבור העלה הנוכרת (הוא, השכשי לכיצ"ג, הקדמי ד). ויש שתהיה עלת שנותו שיתבאר ממנו שמוש העכריים בקצת המלות פעם בתוספת אות ופעם בלעדי תוספת (שם 8). ואי אפשר לאמר מה המעם והעיל,ה כי אות זה יורד וזה עולה או זו קשנה וזו גדולה (סוכים הקוכה, דכנבוכג 8). וכמת תמאו המשנים אשר שמו למוב עלה ולרע עלה (פיי ספי ילירה של חצוקהל, לצ). וכבר שמו אנשים מן הראשונים הכצים מן האכרים הראשים לעלת כשול הורע בהם והורע עלת ההולדה (שם עו). לפי שפרו׳ שם החכמה ידיעת העלות הרחוקות למצוא המצואים כלם מהנבראים וידיעת העלות הקרובות בראיית האמת שהם מצויים ומה הם והיאך הם (כ"י לגן עקנין, פס׳ מוסרג יא). עלת תנועת העורקים עלה מבעית (ר׳מ אלדצי, ש"א ד, נה:). בי אין כל העלות הכרחיות ולא פעולתם הכרחית (ר״מ הנרצוני, המחמר צצחירה, ד״ם לע). לפי מה שנתכאר במופת הוא שיש בעולם נמצא מחוייב המציאות בעצמו שאין לו עלה ולא דומה לו (כ"י אלבו, העקר' ב ו). ואמרו מקדם ירמוז לעילה הקדומה אשר האצילה זה העדן אשר הוא עולם הרוחניות (כ' דוד מרקיעו, זכות אדם, בריל 15). שעומדת עליהם (על הענינים) מארבע העלות המכעיות שהם העלח

^{[.(}בארמ', ובערב' עלהג).]

^{2) [}בנויר (קה:), הגרסה: עילא. והערוך מביא גרסה: עלעא, צלע, וכן לפי פרוש ר"ח ובתוספ" (כחוצי שס).]

[[]הערוך גרם: שעילה.] (3

^{4) [}במדב"מ: עולה, וכן בכמה דפו'. ובכ"י מינכ': עול.]

ale (a

כמו שקוראין אותו וכוי וא"ת עילות העילות וכו' (רתב"ע, ספ׳ העלמים, ה). והסוד כי עילת העילות יתחיים ממנו כתר עליון, שכל פשום בתכלית הפשימות עד שאין בינו ובין עילתו דבר אלא שוה עילה ווה עלול (כחצ"ד, פי׳ ספי יליכה, הקדמ׳, ב:.). הלא מוב היה להאמין כאמונת כל קהל ישראל שעילות העילות הוא אחד בתכלית האחדות ושהוא מנהיג עולמו (רמק"ל, חוקר ומקצל ז), - ואמר המליץ: תהלה לאל נורא עלילות ועלת העילות החונן לאדם המושכלות (רש"ע פלקירת, רחשי חכמי 6). -- ובנגוד לעלול: עוד נקח זה הענין אשר עיינו אליו מצד אחר ונאמר שהנמצאות מתחלקות אל עלה ועלול (כחב"ד; חמו"ר (47). בי הוא רם על כל רמים ועליון על כל העליונים וראש כל תחלה ועלת כל עלה ועלול (כ״י ח״ת, סו"ה, הימוד ז). אם תהיה העלה בבח העלול בבח ואם תהיה בפעל העלול בפעל והבורא יתברך עלה בפעל ועלולו בפעל בעוד שהוא עלתו (הוח, הכחלי דיג). והעלה מעלתו גדולה ממעלת העלול (הוא, הרקמה א). וכשנמצא דבר שהוא על ח בלבד נדע בי אינבו עלול (רמב"ע, ערוגי הצושם, ליון ב, 122). וכל אחד יש בה ראש וסוף ותוך הרי שלשים וכח על ה וכח העלול הרי ל"ב כחות לנתיבות החבמה (כלצ"ד, פי' ספי יליכה, הקדמי, ב::). קודם בעילה הוא כל דבר שהוא עילת חבירו ואי אפשר להמצ' העלה בלתי העלול ולא העלול בלתי העלה (כ"י ל"ם, כוס סו ס), וכמו שאומרין בעילה שהיא למעלה מן העלול (ממנ"ס, יסודי המורח ב ו). ואין לאל ית' בוגה בבריאה אבל העולם עלולו והוא העלה כדרך שהגר עלה לאורו והעמוד עלה לצלו ואי אפשר לעלה שתקדם לעלול ולא עלול בלא עלה (תלמיד הרמצ"ס, חגר' הרמצ"ס, ג:). ונחזור אל מה שהיינו בו ונאמר שהרע אמנם העלות הטוב והטוב מצד הבורא ומאצילו הראשון אי אפשר שיוםר כי עלתו לא הוסרה עד שיוםר העלול ויעלה בהעלתו על תו (פי׳ ספי יליכה לחבוסהל, לב). ובהיות אצילות השכלית דרך עלה ועלול נתחייב באחרון שבחם האחדות והפשימות (ר"י מסיסת, מכת' קכת' 95). בי ישינו (הנביאים) העלול באמצעות העלה שהיא השגת המאוחר עם הקודם והעלה עם העלול (שם 118). כי העלה היא אשר כהמצאה ימצא העלול (כ״ס קרשקש, חור י״ ה ג). ואמר לא באש יי׳ להגיד שמציאותו ומהותו יתעלה נכדל ממציאות המלאכים כי

החמרית והצורית והפועלת והשלמית (נסיס בר שלמה רי"ם, מרגי קבור ילחק הרופא הישראלי, בקפ' החג לשטינשנידר 132). והנה זאת העלה היא סבה גדולה וממנה זאת המכשלה (מנחם גינלי הגולה, לקו"ק, נספחי 48). וההפרש השלישי אשר הוא שכל כלתי הרגשי לא תכקש לו עלה וסבה ולא תפול בו מחשבה (מס 50). לא תחרש בשור וגו' עלת זה כי זה חלש וזה חוק (יעקנ כן כלונ: ההכלי, שם 86). אכן ההסבמה (על התחלת השנה) נפלה מעת הכנם השמש במול מלה וזה יהיה לעלות אדועות (כ״ל הקרלי, ג״ע, ענין קדוה לת ג.). ואם היתה העלה כדי שיהיו כל ישראל עושים יום אחד הלא בגלות בכל שהיו ביניהם נביאים לא חששו בשביל זה העלה (פס ק:). ואני כשעיינתי בספר רבינו ישועה ב"ע בהכיאו דרך העלות הכתובות והעלות המוצאות בסדר מאמריו הבינותים בדרך אחרת (שם, עליות ל, קלב,),--ואסר המליץ: אתם בני עליון שוגים באהבתו התכוננו וראו נוחלים בתורתו נמצא מחוייב יש סכת לבל מצוי אפשר בעצמותו ראוי בעלתו (JQR.) ותאר לבורא: ושבח לראש כל ראש. (NS. V. 538).--. ואדון ועלה לכל הווה וגצחו וסבתו (כש"ע פלקיכה. כחשי הכמי 1). ואחשבה וארעה כי הוא עלת מציאות בל וסבתו (עונוי, מרחים על יג עקרים, NS. V. בל 534). — וכן עלה ראשונה: וסכות הפעלים האלה וההפעליות האלה כאשר תבקשם ימנע ממך השגתם ואפשר שתמצא סבות סבותם עד שתגיע אל הפלכים ואחר כך אל עלות הפלכים ואחר כך אל העלה הראשונה וכאסת אמר האומר כי הכל בגזירת הבורא (כ"י ח"ם, הכוזכי ה כ). הפילוסופים כמו שידעת יקראו השם ית' העלה הראשונה והסבה הראשונה (כ"ם חים, מו"כ ח קע). ואומר בתחלה שבח וגדולה ועוז וממשלה לנורא עלילה אשר על כל מאד געלה כי הוא עלה ראשונה לכל עלה (כ"ת חלדני, ט"ח, הקדתי, באמרו באמרו באמרו באמרו באמרו -.(.3 לא יוכל לעבוד עילת העילות ותחלת ההתחלוי אלא נביא הדור במבעו (כ"י ל"ם, סו"ה, היסוד ב). וכל אשר נחקור על עלות העלות ההן למעלה נמצא מספרן פחות מהן וכל אשר העלינה יתמעש מספרן עד שיגיע אל עלה אחת והיא עלת העלות (פסז). ואם יאמרו הפילוסופים שהוא בראך הם אומרים וח על דרך העברה מפני שהוא עלת העלות בבריאת כל נברא (סות, סכותרי ת ל). וא"ת היא העילה הראשונה

הם עלולים ואפשרי המציאות והוא ית' עלה ומהוייב המציאות (ר"י לברבלול, מ"ל יע יב). וענין החשתלשלות הוה הממשמש ועולה יורה על עלות ועלולים (כ"י מוסקחטו, נפולי יסודה ד). בדעת המינים המאמינים שהוא ית׳ עלה והם עלולים (מכחם גיכלי הגולה, לקו"ק (49). לא קראוחו בשם כי אם בשם עלה (ר"ל צרי חלים הקרחי, עץ חיים ע). והשם עלה והעולם עלול וכבר בארגו שהעולם מחודש (שס). -- ואמר המשורר: ונמשלת תלאתי לעלה קדומה ואני לה בעלולה ודמיתי זמני אש ומקריו לעצים ואני השה לעולה (עמנוי, מסבר' ה). אמונתי בלבך שים ותשיג בגן עדן אכול כפרי מגדיו אמונתי באל נמצא וממציא לכל עלול ועלה בלעדיו (סוא, JQR. NS. V. 537).—ובנגוד למעלל: כי העילות כל אשר תקרבנה מהמעולל תמעם יכלתם להועיל למעולל ולהזיקו (כ"י ח"ח, חו"ה, הבעחון ז). ואף תכנים עצמך בחכמת שרשי המופת ואיכות הדיבר וכו' ואיכות הילוך העילה עם המעולל וכו' מפני עמקם ודקות ענינם (שס, יחוד המעשה ה).

בייני בייני שיינ, החלשה, מחלחון בייני מורמא (פרקי משה כג). אמר גאלינום דע מזג מבלי מורמא (פרקי משה כג). אמר גאלינום דע אתה פיקוליאם שאני הייתי חושב שאין לך צריך לדבר מצואתינו בעלת הגער (סון בן ילסק, ספי נאלינום בסכמה סכעל סככמה, 1894, 177 בהשאלה, אות עלה, אות של רפיון, אות רפויה וגחה: והרומה לוה מן השמות אשר עיניהם אות עלה (כ״י ל״ח, הכקמה ו).

לבלךב, שומייז, גקי עליבה, מייכ עליבים, עליבות, שפל, מסכן, יאמלל, ; demütig, unglücklich , יאמלל, ; מסכן, שפל, מסכן, יאמלל, ; demütig, unglücklich , יאמלל, ו מסכן, שפל, מסכן, יאמללו הוהוא עלוב בשנה רבינו שנאמר שבעלובים זה שהוא עלוב כמשה רבינו שנאמר וכו' (אזכיינ כג). ותאמרו נשלח אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארין א"ר שמעון עלובים בני אדם שכך בקשו להם מרגלים (ספכי זכרי כ). זיקחו מפרי הארץ א"ר שמעון עלובים בני אדם שכך נמלו בידם (שס כג). עלוב הוא אדם זה שצריך ללמד מן הנמלח (כיים צן אלעזר, עס שו). מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן מפני שנוחין ו עלובין היו ושונין דכריהן כמותן מפני שנוחין ו עלובין היו ושונין דכריהן

ודברי ב"ש (רבי חבח בשם שמוחל, ערובי יג:). רבש"ע: עלוב ושאינו עלוב צדיק ורשע מי נרחה מפני מי (מעני עו). עלובה היא העיסה שנחתומה מעיד עליה (רי סיים רבה, מד"כ בכחשי לד). עלוב הוא השאור שמר שברא אותו מעיד עליו שהוא רע (אגא יוסי המוכמי... טס). עלובה הנטיעה שמי שנמעה מעיר עליה שהיא רעה (שס). והיתה שרה אומרת להם צאו ושאלו כשלומה של עלובה והיתה הגר אומרת להם שרה גברתי אין סיתרה כגלוי (שם מה). אלו העקרות שהן אסורות כתוך' בתיהן ועלובות וכיון שהקב"ה פוקדנ בבנים הן נוקפות (פס על). עלובה היא הכלה: שמקלקלת בתוך חופתה (כי שמעון צן הלפחח, שם שה"ם, מי זחת עולה). מבין שניהם (פינחם ויפתה) אבדה ההוא עלובה (בת יפתח) ושניהם נתחייבו בדמיה (מנסותי בחקומי ז). דרכן של תלמידי חכמים עניו ושפל רוח וזריג ממולא עלוב ואהוב לכל אדם (דֹס״וֹמ). הוי עלוב ואהוב להשיב ליודעך (מסג). אמר לו (השמן ליצחק€ הא עלוב בנה של עלובה כמה תעניות נתענית אמך וכמה תפילות [נתפללה] עד שלא באת לה והוקד הזה נשתמה מוקנותו והולך לשוחמך (פסיקי כצחי ת). אמר לה (השמן לשרה) עלובה איך יקהו שניך על בנך שאינך יודעת שלזבוח הוליכו (מדרי ויושע, דיים ב). לעולם תהא נאה בצאתך ובבואך ותהא עלובו לאנשי ביתך (פרקי רביכו הקדוש יח, הלקוטים של בריכהוני ג, פס).--ובסהמ"א: אנו העניים העלובים, על אחת כמה וכמה (הלכי פ"ח, גנזי מלרים, אדלר 13). ושמו תחת אכות בנים ממלאי מקום תמיד יען כי שוב מלייצ עלובים להחליץ מיד מפליץ (ד"ה יהודי מלרים וח"י נ, מן 151). זבאשר הומן ישלח חפשי הוכוב חעלוב ויתן הנשר בכלוב דמוהו החכמים לכף מאונים ישפילף היתרים ויעלו החסרים (רש"ע פלקירא, לכי פיגון, פ.). והעלוב יוסף בן חיון ובו' (מקנ"ן ד כד). יתיה מנ העלובים אפי' מאשתו וב"ב אף שלא ירא מהם (כ"ד אופנהיים, הנהגום אדם, כה:). -- ואמר המשורה: ותהי לבוה כאשה עוובה ביד צריה על ובה (כלביים, לוי כי לני). על יוי השליכו יהבים פור נתנו לאביונים עלותים צדקתם עומדת לעד ובספר זכרון כתובים (כי שמוחל בן עלי, חגרי, מרבין ב, 62).

יעל וג, שיו, שסיים מן עלג, - הדבור של עלב: יש שהיו אומרום שהמופלגים בעלוג היו מדברים בן (כמיים, גדרי י:).

לבוד, ש"ל, — כמו עולה, בסרום האותיות 1): מימי הגבעה המאת ישראל שם עמדו לא תשיגם בגבעה מלחמה על בני עלוה (סומי ע). — ואמר הפימן: הלבו ימותי באין שלוה וספו בלי חדוה וירשו בני עלוה מקום אהלי ([ילטו] למלעל, קונעלי הפיועי נו). מי אל זולל ישוה יקר או איש ישר לבני עלוה איבה יתחר את הסומים מי עם רגלים אין לו שלוה (למנ"ע, מה אשיב, אחדות את הסומים מי עם רגלים אין לו שלוה (למנ"ע, מה אשיב, בני עלוה (לי סעדים בן יוסף, מעמוני מססלים, מק"ל ע, 72). בני עלוה (לי סעדים בן יוסף, מעמוני מססלים, מק"ל ע, 73). ההרהור והמחשבה והעצה והעלוו והשמחה עם הקול מן הכליות ומן הלב (ל"ש זומלו, סכמוני ה). — ואמר הפימן: צער לאיתון בעילווים וכליותיו בעלום בדרו שני וריזים (Elbog., Stad. 179).

על לר, עילוי, ש"ז, מ"ר עלויים, עילויין, שה"פ מן עלה, א) כמו עליה, הליכה ממקום גמוך למקום גבוה: מי זאת עולה מן המדבר עילויה מן המדבר חילוקה מן המדבר (מד"ר שה"ש ג). – ב) ובהשאלה, עליה למדרגה יותר גבוהה, חשיבות: דרך עילויו חיה קרב פיצר דרך עילויו הראש והרגל החזה וכו" (כי יוסי סגלילי, יומי כה:). הה"ד עלית למרום שבית שבי כל עלוייך לא היו אלא מן המרום (מד"כ שמות לג). אין ויקה אלא לשון עילוי שנאמר ותקת האשה בית פרעה (מנסומי בסקתי ג). - ובמהמ"א: והפתאים לא יקחום על דרך המשל וכו' ולא על דרך ההפלגה בעילוי מעלה ומדרגה לעוצם גבורתו ית' במציאותו (כי זכחיי מברכלוכה, סיי משלי, השחר בי 71). שאין כל בביא שיבוא קורא עלוי ספר מי שהקדימו כמו שלא יבוא מרע"ה קריאת עלוי נכואת אברהם יצחק ויעקב ויוסף ונח (רשב"ח, מחמר על ישמעחל, פרלפ, ע). בי הפעולות ג' אם פועל מעולה או פועל פחות או ממה שלא יפול בן ילא פחיתות ולא על נו (פיי ספי יליכה של חבוסהל, כג), שהואיל ובא לכלל עלויין שהם זגים וסועדין את הלב נעשין כמין בפני עצמן לברך עליהן כרכה מיוחדת (חבודרהם, סדר ברכום, קז:). והנה אין ספק שאת הפרידה ואם היא עלוי ותועלת אצל החשוב ההוא הנה הוא יותר מועילם מעט כבודו והוא עמהם (כי ידעיה הצדרשי, הפרדם א, אולה״ם גן. הנערית הוא זמן

התוספת והעילוי (רבנו בסיי, סיי שרה, ד"ה מחה שנה). וכהתפשמות עשר ספירות הנסתרות במציאות נאצלו מאמתתו עשר מעלות דקות שלמות עליונות בתכלית התקון והשלמות והעלוו (כי שם טוב, קפי החמונות דיט). העילוי מהשמחה והמצוה המובחרת היא להרבות במתנות לאביונים (כ"י סבוסב, מכוס"מ ג ג ד ג). וכשהחבור הוא בידיעה כראוי הוא עלוי גדול השכינה שרויה ביניהם והקב"ה שותף עמו והוא שותף להקב"ה (שם ג לו ו). יתעלה האל ממאמר המורדים והפושעים עלוי גדול (כלב"ה, מחזכי לדק לחלבולי, 35). שללו ממנו הידיעה מהם על צד עלוי ורוממות (כ״ח בר' חליה הקרחי, עץ חיים מע). תפארת החכמה ההיא הן מצד עלוי נושאה הן מצד מדרגת בירור מופתיה (כ"י מוסקחטו, נפולי יהודה יצ). יתעלה בכבודך מזה וביוצא בו עלוי רב (שד"ל, לגרי סד), זה זה הוא כבודו וזו זו היא גדולתו שכל עלויו לא היה אלא מעצמו (ר"ח לויפיל, שע"י ב, 12). - מעלוי לעלוי: הנשמה מתעלה מעלוי לעלוי מן העולם הזה שהוא עולם הגופות לעולם הנשמות ובו' (רצנו צחיי, צרחש', ד"ה יסי מחורות). נמצא שכל הדברי נעשית למוון וולתם אות' שהם למעלה מהם עד שהולכין מעלוי לעלוי עד למעלה (כ״י לצוהצ, מכו״ה גגוו). והמוד אני לדודי תשוקתי להתעלות מעלוי לעלוי עד התיחד עמו בנשיקה (ליית אבן נבאי, עבודי הקדש, הקדת' 8). --ואמר הפיטן: פדה דבקיך מתרץ וכלוו פלפם מעון ותנם לעלוי צוה ישועות משחריך בחלוי (חזון מסן, סליסי ה עיים). לופדת ווקוקיה יהילו ממדבר עלויה וכל פתנותיה ההונחלו נוגה תפרותיה לחזות עפים בקחלו (גסזי שכער ג, דודפון 70). לחלך ותומך בפלך בהדרת כל מלך ושרים עלווים (ד"ה יהודי מכרים וח"י ב, מן 22). -- והשיבות מיחדת, יתרון ועדיפה לדכר אחד על תשני: ואם אמרנו שהיתה חלוקת הארץ לגלגלתם במספר שמות יקשה אם כן מה שברך יעקב ליוסף שנתן לו הבכורה באומרו אפרים ומנשה כראובן ושמעון וכו' ותהיה לפי זה ברכה לבמלה ומתנה כלי עילוי (כ"י חברבחול, פיי יהוש' יד, שחלה ח). וכונתם לתת על ווי לפעולות הרצוגיות על הפעולות המבעיות (כשה ביבחנו, דרך המוכה ה ה). בי לענין שבעה אין שום עלוי לתושב על האורה (הלצוש לו"ח קלג ל). ויש עילוי יותר לתורף על המופש משום זמן שבו (שם הויית, קה פו). אבל רמוו גם כן שואב ר"ל השבל

ו (עי' רד"ק. ובכמה ספרים הגרסה: עולה יבס"א בתוב עלוה וכרי עולה, עי' גינצכורג.)

שוחט את הבן וכו' רוצה לומר שפובש את החומר והחומר מסכים להכבש תחתיו בעלותו גם הוא למדרגת רוחניות והוא מה שתלוי בו עלוי מדרגתו על מדרגת תנבדלים (ר"י מוסקחטו, נפונ׳ יהוזה לד). ושם על הארץ בהמה וחיה ועוף וכו' הכל מוכן ומזומן לאדם אשר ברא מוכחר מכל הבריאה ונתן לו עלוי ומעלה על כל הנבראים (כי חליהו, שבט מוסר ח). -ג) *ערד, מחיר י שויו, בפרט העלאת המחיר, עי' עלה, קל ה): עשרים וחמש הבעלים נותנין שלשים שאין מוסיפין חומש על שלויו של זה (ערכ׳ קג). אמר לאדם עילויין עלי סידורו עלי שומו עלי ערכו עלי נותן את ערכו (ירוש׳ מיר כ ל), אמור מעתה מקדישו אתה הקדש עילוי ואין אתה מקדישו הקדש מובח (ערכ׳ סו). ומקדישון אותן הקדש עילוי ומחרימין אותן (ממי זג).-ובסהמ"א: לשון הבאי הוא והוא נקרא גוזמא כי הוסיף בעילויו של דבר כלומר אילו היה בן אדם יכול לשתות כך היה זה שותה אף כך הוסיף עליו בעלוי תפוח (ערוך ערך גוזמה). מעילוייא דאב לפי אומד עילוי דעת וותרנותו (כש"י, כמוצ' כ:). מפני שעילוי דמיהן של (פירות) חדשות אינן כפי שהן מובות כישנות אלא שאדם רוצה לישנן (כפ"י, צ"מ ס.). וחלוקה זו על ידי חולקים כשרים ובקיאין במדה ובאומד קרקעות ובעילויין ובקיאין אלו ביררנום וקבלנום על עצמינו (כ"י בכללוכי, ספי השערי 51). והוסיפו הבעלים על עלויו אפילו פרומה אחת (רמצ"ס, ערכין וחרמין ח ו). ראובן שלוה משמעון והתנו שיעלה המנה דבר ידוע לחדש ולבטחון המנה והעלוי עשה ראובן לשמעון שמר מכר וכו' ואחרי עבור שנה או שנתים הביא שמעון לראובן לעשות החשבון ועולה לפי חשבון העילוי קרו' למאתים וכו' (כ"ג גירונדי, שו"ח, מה). אם יבא שום אדם בתוך ימי ההכרוה ויעלה הקרקע יותר מאשר שמוח ב"ד והמלוח רוצה ליקח הקרקע צריך לקבלו באותו עילוי (עומו"ת גביים מוב קיד עו). אחין שחלקו והגיע החצר לאחר והבית לשני והיה לאביהם חלונות פתוחים מן הבית לחצר צריך לפותמן זכו' שלא היה דעתם בעילוי זה אלא על בנין הבית וכו' וה"ר כתב דוקא שפירשו שלא היה העילוי אלא בשביל הבנין (מס שכנים קנד לו), והפסיד ראובן מאותם הסחורות שקנה משמעון פך רב שכבר לקחם בהיות המטבע בעילויו עתה כבר נפחתו משויונם (כ"ח ששון, חוכת חמת, שו"ת סב). ואחר כמה ימים הור

ראובן ולקת המוקשע׳ בחברת שמעון בעלוי גדול והוצאה מרובה (שס קלנ). – ד) צמחים שעולים מאליהם, עי׳ עלה, קל ד): ומקיימין את העלויים 1) שבגג עי׳ עלה, קל ד): ומקיימין את העלויים 1) שבגג אבל אין משקין אותן (סוקפס׳ שניע׳ לינ). – ה) "עליה של הקול בנגינה: כי יתחלקו (המעמים) לג׳ חלקים ידיעה והעמדה ועלוי וכו׳ ומיני העלוי ששה והם ורקא וכו׳ (ג׳ קפנ׳ לקדוק לכ״י סיונ׳, נוע 128). – ושם לאחד המעמים, מנח: תמונת העלויי הוא המונה ממש (כ׳ לליסו הלשכנ׳, קפ׳ עונ עעס ס). שופר מכרבל שופר עלוי ותרין חומרין (קלונימוס, מקנס לצרסס, שער בעעמי סמקכל). – ו) תלמיד חכם צעיר המצין בתריפותו ובקיאותו: אך עלוי הוא בקי בשלש בבות (יל״ג, ובבקיאותו: אך עלוי הוא בקי בשלש בבות (יל״ג, וכן מלי על יד, ד לו).

יעלדל, שוח"ז, צקי שלולה, מייר שלולים, שלולות. א) מה שבא מן עלה, מסבב, Folge; résultat; א יום בפנות העולם וכויי effect: הבחינה בפנות העולם וכויי והדרת רוחניות העולם ועלוליו ומעולליו ובו' (כ"כ חיים, חויים הבחינה ב). וזה שאתה כשתקח העלה גם. כן בכח תהיה היא קודמת לעלולה בזמן אמנם. כשתהיה עלה בפעל יהיה עלולה נמצא במציאות-העלה בפעל בהברח (ר״ם ח״ם, מו״כים סע). מכח בלי תכלית גראה [כי] ראוי שימשך על ו.ל בלי תכלית∞ (ר"ל הכהן ליכיכי, שעה"ש ה יצ). אמנם הראשון הוא-בעלולים עצמם והשני בהצמרפות אל סבתם (שס). ולדעתי הוא הצמצום והוא התאסף הא"ם כ"ה בעצמר בהתפרדו מעלולו (שס). אמנם בבחינת שהבלתי תכלית האמורה מצטרף אל עלוליו העתידים ע"י התפשמות מינים ממינים שונים (שס). כי ההולכים. לרגלו סוברים כי הבורא יתי ראשית כל האציל שכל עלול אחד שלם בתכלית מה שאפשר (כ"י מוסקחטו.. נפולי יהודה ח). כי שלא תאבד העלולה לא יאבד העלול ונפשות הכסילים לא תאבר באבוד גופן: (ר"י אבן עקנין, מאמר על הנפש, דברי חפץ 27). -- ואמרי המשורר: ארץ עלולה שם לפנים קננה מינות ושמה: כופרים דגרו (כי משולם בר' שלמה, יהגו מזמותי, שירים: מקוצלים, ד"ח עו). ועי' עלה. - ב) חולה, חלש: והחבם: גאלינוס כתב בספר הסמים כי עשב שנקרא דרור מביאים אמותיהם לבנים כשהם על ולים בעיניהם ונקרא כן על שם רפואתם כצפור דרוד והיא מוכה מאד לכל עין ב"ח (חבי הרלב"ג, שעָה"ש ד). וזכרו קצתם

^[.] וכר בדפו", ואצל צוק"מ: העלואין.]

שראוי שיוקה קנפרידש ויותו ראשיהם וכנפיהם ואח" יותך גויותיהם במי הרבש ויכנם חעלול למרחץ ואחר ישתה זה או יאכל בו הלחם וזה אצלי סכנה גדולה (קאמן גיל ביב). מעשה באשה עלולה מ"ו שנים רצופים וקרה לה הריון גם הפילה הולד אכל מאז הוסר הכאב ולא חזר יותר (עוביה כ"ץ, מעשה טוביה. בית חדש א א). זלפעמים ישתתף לו כאב גדול באופן שישתגע העלול ולפעמים כא לידי כיווץ (שם כ ד). אלו היה בסבת האויר הלא אנו רואים כאותו הזמן כמה חלאים העלוילים כקדחיות או כחולי הצד ולמה לא נפלו בדבר הפועל יותר חוק בגוף הנחלש (שם, משמרת הנית ב ב). כמדומה שאין תקנה לעלולי המדות לרפאותם ולשנותם להחליפם בזולתם אין תרופה למחלתם (ר"י עמדין, בירח מגדל עז, נה.).--ובחשאלה ימים עלולים, ימים שאין לשמוח בהם, הימים שבין י"ו תמוז ות"ב: מכל מקום הימים האלו עלולים הן אין להרבות כהן מיני שמחות (שבלי הלקט, מעני רקג). - ג) בדקדוק רפוי, בעל אות נחה: המלות העלולות העין והמלות העלולות הלמד (ר"י ח"ם, השרשי לריצ"ג, הקדמ' ז). וכבר (הראה) רי יהודה המופתים על מעותם כזה וכרומה לו מהפעלים העלולים והפעלים בעלי הבפל (הול. סרקתי 12). ומה שיהיה מן הפעלים העלולי העין פאו עין או חית או שתהיה הלמר שלו עין או חית או ריש פא הפעל ההוא כרוכ דבריהם מונעת בפתח (שם 106). ומה שיהיה על דמיון פועל ממה שהוא עלול הלמד ישתנה כסמכו אל השמות הנראים (שם 126). וכל שהוא פחות משלש אותיות יאמרו שיש בו אות נעלם בתחלתו או בסופו או באמצעו כמו קם יש בו אלף נעלם נח כמו וקאם שאון בעמיך לכך היא עלולת אות אמצעית לפי שאינו יוצא בלשון (סורית הקורת, דרנצורג 38). אמרו החבמים ז"ל וינח לעולמו כיום השביעי ר"ל הפסק הבריאה בן ואפשר שיהיה מעלולי הפא או עלולי הלמד ויהיה ענינו והנית (כ"ם ל"ס, מו"כ ל פז). וכתב החכם רבי יונה כי סר וועף מפעלי הכפל וראייתו שהוא פתח ואילו היה מפעלי העין היה קמץ כי התארים עלולי העין קמוצים (כד"ק, השרשי, פור).

יְנֵלְלְּלְךְ, מ״ל, – רפיון, חלשה: ואם יודע האלקים על ולתך אל מכות גדולות ונאמנות ממהר האלקים לשסות עתידותיהם כמי המרים אשר בידר

(כש"ם, להכנע כוסוס, כוס ביד הי ו). — ובדקדוק, רפיון השרש: והעלולה הואת מכלל מה שלא הרגיש בו אדם זולתנו (כ"י ל"ס, הכקמה 103).

יְעַלּוּם, שיז, שהיש מן עלם: ואין לשער מרכבות כבודך ואין לפרש עלום¹) שמך (חין קנצה, מוסי כ״ה ח). לעון עבדיך עלם וכבוש בעלו מך (פלח נח, מעריצ יוה״ר).

ינולובור, מוס"ל, מ"ל עלומות, — נעלם ונסתר, ואמר הפישן: קוממיות עלומה וגם לא בלומה כתבנית היבל רמה מאה אמה (ל' יניי, סקל לך, גנזי שכעל ג, זוזקון 8). גלומה עלומה ונקוקה דבורה על אפן חקוקה (לללס, יול' שנת פלס). — ואמר המשורר: רמה על מחשבת חבמתו ויגלה לרועים על ומתו ובאר מים חיים היא דתו (ללנ"ע, לודס עליון). — בראשית כל יסוד הבן יסודך חקור למצוא מציאות הקדומה אמת נמצא יחיד עולם לבדו והוא קדמון וקדמותו על ומה (ל"מ לללני, ש"ל, י, קכע). אפתח בכינור על על ומות שיר (עמנוי, סרוז מיוסד על ייג עיקריס, 100. על ומות שיר (עמנוי, סרוז מיוסד תמאות נמתרות: השל עולה ומחספס על ומות מלבין ובוחן נמתרות: השל עולה ומחספס על ומות מלבין ובוחן (לזכרה מקדס, יולי נין יוס"כ לקוני).

איעלומים, עלומיף, עלומיו, שמיר, -השנים ישאדם הוא עלם, Jugend; jeunesse; youth: כי בשת עלומיה תשכחי וחרפת אלמנותיך לא תוכרי עוד (ישע' יס ד). הקצרת ימי עלומיו העמית עליו בושה סלה (ססלי פט מו). רמפש בשרו מגער ישוב לימי עלומיו (חיוצ לג כה). - ובמשמי כח של זמן העלומים: עצמותיו מלא עלומיו 2) ועמו על עפר תשכב (שס כ יח). –ובסהמ"א: ינהגנו על מות וכו' אמר הגאון ישיבנו לימי עלומנו וככה פירש ד' משה הכהן ספרדי ור"א פי' מגורת נעלם (ראצייע, שפח יחר ק). וכאשר פנו לערוב ימי עלומים וחטאי נעורים היו כתולע אדומים (כש"ע פלקירא, המבקם, ט.). - ואמר המליץ: אני באמת והמות תאומים וינקנו שדי אם מעלומים (כ"י חכיזי, חחכמי מנשרים שנותי ולא אזכר מזמן שמחותי לא יום ולא לילה (רמצ"ע, נפשי חויחיך בלילה). - ומ"י עלום: גרע רום; קרנם ועלומם הקציר ובאבחת חרב שעריהם הציר (חיכה תפחרתי, קינ').

ו) (ככמה דפו' מנקד: עלום.]

^{(2) [}כך הקרי, והכתיב עלומו.]

בַּעַלוּמִים -- עוֹי עַלְמִים.

"עלום, ש"ז, ת"ר עלוסים, שה"ם מן עלס, – ואמר הפימן:
זמנת בו ביום עלום בנף רגנים (אטיסה, יול' שנת ד
אסס"ם), ישר ענגיו בעלוסים קשר לה ככתרי הדסים
(ר"א הקליר, ארק הכניפה, הפארם שינה ללונץ, 205). מלך
הכבוד מלאכי המלאכים אוכלוסיו אמן לממלכת כהנים
שעשועי עלוסיו (כ' מאיר בר' ילחק, אדיר ונאה, יול'
שצח, אחר שנוע').

אייני לדך, שמ"ם מן איעלף, מ"כ עלופים, — כמו איעטיפה: ושער שלך אשר בפני עילופיך ועימופיך שחור והגון כשער עדרי עזים (כעצ"ס, שמ"ע ד ל, סולי יליכק).—ואמר המליץ: וגדול שם אלוף וחתול כל עלוף ובניהם חלוף (סלמידי דוכש, סשוי ב, 12).

ב. של לה ב"ז, מ"ר עלופים, שה"פ מן ב.עלף, - התעלפותי חלשה: דברי חכמי התלמוד אשר בלשון משנה עילוף הוא פריחת הרוח כמו חיישיגן שמא נתעלפה (כיים על דונט, סמעלפנה, 84). לפעמים יקרה העלוף לרבים מחוזק מקרי הנפש זרוב מה שיקרה זה לחולים ולוקנים ולחלשים (פרקי משה ז). וכן דעת אונקלום שתרגם בכאן. (על הפסוק ויגוע) ואתנגיד והוא העלוף כלשון התנגיד ואתפח (רמניין, ברחש' כה יו). בי הידוע בעלוף הזה שיצעקו לו וירגילו אותו בשמתה וכו' (עם מה כו). שבא עליה בשעת עלופה דפשימא שוה חשיב אונם ראין לך אונם גדול מוה (כ״י קולון, מו״ת קכע). וימשך אחר תנועתו לחוץ קור הפנימי ולפעמים יפליג' זה ויותך כבת אחת ויתקרר החיצוני והפנימי וימשך אחריו עלוף או מות (קאמן ל ביביד). העלוף הוא בטול רוב הכח המניע והמרגיש וכו' (שם ג יל גו). ובאלה העניינים תכמח מהתחדש העלוף שהוא חבר המות (נכצוני, לו"ם, צחליי הלב ג, כיני ציהמיד שכטר). ראוי שתריק הדם עד שיגיע לעלוף הדם (שם, נחליי החזה ב). מי שימצאה פעמים רבות עילוף חוק מכלתי סבה נגלית הנה ימות פתאם (יעקב בן יוסי זבחרה, תרגו' פרקי חבוקרט, כ"י ציהמ"ד שכער, 14:). הנה יראה העלוף מורה על מיתה פחאומית כשיתחברו עמו שלשה התנאים אשר זבר (המפרש של ספרי חבוקרע צ מח). שאורך ישיבת המרחץ יפוחד ממנו העלוף וכני שהרושם הראשון אשר יעשה בגוף מחמום הלב הוא העלוף (כש"ט שפרוט, עין כל (פרוש קחנון), כ"י ביהמ"ד שכער 82:). לפי

שבהעצר הנדות בהולד הולד מאותו העצר זכוי יתחדשו עלופים (ר"י מברבמכל, פי' התורה, מלה תולדות). כי מצד הצער והראנה שנתחדשו בו בשמעו זכרון יוסף ושהוא חי בחשבו שלא היה כן קרהו עלוף בהכגם הרוֹח לפנים (שם, ויגש, ד"ה ויעלו ממלכים). וחשבו רכים מהמעיינים שיסכור הרב שקרה לנער חולי העלוף ולא נרגשה נשימתו ושלא מת בהחלט (סול, מ"ח יו). כאלו נפשה יוצאה בדברה וכאלו באין אליה כמין עלופים (כ' יוסף דון יחיית, פיי שה"ש, כתפות). ורפדוני בתפוחי' שד"ל חזקוני בתפוחים טובי הריח המוציאים חוצה כוחות ורוחות הגוף אשר נתקבצו בפנים מפני העילוף (שס). ולכלתי לכת אחרי הרצים אשר יצאו דחופים בקריאתם בהתעלפם בעילוף צום תעניתם (חמדת הימים ב, שמות הרמוזים במגילה ג). דורות הראשונים התחילו בהקות הדם אכל האחרונים אינם מסבימים מאימת העלופים (עוביה כיין, מעשה עוביה, בים סדם גד). -- ואמר הפישן: בעבור זאת ראתה על וף כובשה אמנה מהקטין ותורה זהב חבושה (ויופע, יולי שבת ה התה"פ). שכבו בעלוף כתוא מכמר ואין דולוה (חיכה תפחכתי, קיני).

"עלותי", ס"ח, נקי עלופיית, מתכונת העלוף, הגורם לעלוף: ולפעמים יהיה הרעב הזה עלופיי אם תאחר עםו המזון יפול בעלוף (קסנון גיב ל טו). הקרחת העלופיית הליחיית זאת כאה ברוב בסבת ליחת לבנה (סס 7 ל 2 נס). הקרחת הרקיקה העלופיית ובו' (סס נו). הבהשאלה: בעוד היות האהוב' עול ופיית ומתאונגת על העדר אהוכתה ממנה ומספרת עם בנות עירה את אשר היתה לה אתו בימים חלפו למו (כ' יוסף זון ימייל, פי סס"ם,

עלרי, ש"ז, מ"ר עלוצים, שס"פ מן עלץ, במו עלום: מגל לי נביאים נבואות פצים עת שמעי המו מעי בעלוצים פרשגן הנשתון לחזק נרצים (נכזי שכער נ, דויסון ד?).

י עלוק, ס"ז, מ"ל עלוקים, של עלוקה או גיהנם!),
המכיא לענש גיהנם: תולעי חמוקים כצמר מנוקים
עונותיכם על ו קים במים מצוקים ומשוד פינוקים
וממעודני הפנוקים לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים
(Elbog., Stad. 181).

[[]עי' עלוקה, הערה.] (1

עלוקהו), ש"י, מ"ר "עלוקות, או שם לבריה דמיונית ממין השדים (?): לַעַלוּקָה שתי בנות הב הב (משלי ל יה). -ב) *בע״ח מימי ממין התולעת וכרומ׳, מתדבק בפיו לגוף כע"ח ויונק את דמו, וישתמשו בו Blutegel; sangsue; לרפואה, להוציא דם רע מהגוף, leech: זבוב לצירעה פשפש לעלוקתה³) נחש לחפפית (ירוש' נרכי ע ג). ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה סכנת עלוקה (ע"ז ינ:). —ובסהמ"א: וכבר נאמר כי שלוח העלוקה על הצדעים מועיל (קאנון גנדו). אמנם העלוקות הנכחרות להשים איתם על איבריו הם אותם שגוונן כגוון הכבד (מפחח הרפוחה, כ"י בריע' מוזי, 97). מי שבלע עלוקה בדי שישליכנה יקחו פשפשים ויתנו אותם על אש ויפתח פיו ויקבל אותו עשן ויפול העלוקה (כי חליהו, שבט מוסר יה). כשיתחדש כפי האצטומכא עקיצה או חפין קיא או מצוק או עלוקה או פוקה הנה או הדפק ישוב תכוף מאד וקטן (פרקי מסה ד). הדם כשיקפא וישוב בעלוקה במקוה (שסו).--וכמשמ' גיהנם: וזה האכדון הוא שקורין אותו הנכיאים דרך משל כאר שחת ואבדון ותפתה ועלוקה וכל לשון כלייה והשחתה (כונצ"ם, תשובה ח ה). -- ואמר המשורר: ישלה אל עלי אישים זכרתם אשר שלח עלי נסי עזקה ויכלימם כתוך ארצו וירדו מכוסים בכלמה אל עלוקה (כ״ם הנגיד, ידידותך). בשבתו לכסא מתנשא באש עלוקה באפו גשקה כי באש אדוני נשפט (כ״י הלוי, המונים המונים).

יַבלרְרָר, ס״ז, מ״ר עֲלוּקְיִם, — מחכונת הְעֵלוּקָה: והמימות אשר יתערב עמהם עצם מחצבי או מה שיריץ מרוצתו או המימות העלוקיים הם כלם רעים (קלמון ל 3 3 יו).

עלוון, עַפִּיוּ, "עַלְווּן, עַפִּיוּ, "עַלְווּן, עַפִּיוּ, "עַלְיווּן.

- 2) [רו"ל פרשו בורך דרש גיהנם (ש"ז יז:), וכעין זה רסע"ג: אבדון וכליון, וכן מביא ריב"ג. רד"ק בשרשיו, ורלב"ג ואחרים פרשו כמו משמ" ב), וכן מקרגם בשבע" ואצל הירונ". המיחם לראב"ע מפרש שהוא בסרום אותיות במו עקולה, "עות. ולדעת ר"ת (תוספי ערוני יע., ע"ז מס) הוא שם חכם.]
 - (3 [צורה ארמית.] -4) [קרוב לעלם, עלץ.]

ליב הייז, מיין שעלו, ששמח, :exultant וירד הדרה והמונה ושאונה ועלו בה (ישע' ה יד). — ואמר המליץ: היה מראה זרוע עם (ישע' ה יד). — ואמר המליץ: היה מראה זרוע עם גבורה בעת מקרה ופגע רע יאונד ויום צרת בלב עלז הקבל ביום מובה זכבה את תרונך (רש"ע פלקירה, עלז הקבל ביום מובה זכבה את עלז בקנותי מזולתי לכי הינון. 2:). — מזה נמשך שאני עלז בקנותי מזולתי ידיעה מה (שד"ל, חבר) ב.

עלון, פייע, עלוו, עלוי, עלוו, אעלון אעלוה,־לווה, תעלויו יעלו, תעלוו, יעלוו, יעלווו תעלונה. - עלו frohlocken, jubeln; exulter; triompher; הארם, שמח, to exult; אל תגידו כגת אל תכשרו בחוצות אשקלון פן תשמחנה בנות פלשתים פן העלונה בנות הערלים (ט"ב ל כ). ויאמר לא תומיפי עוד לעלוו המעשקה בתולת בת ציון (ישע' כג יב). בי העתכי אז תעלוי (ירת' יל יה). לא ישכתי בסוד משחקים ואעלו מפני ידך בדד ישכתי (פס יה יו). כי תשמחי כי תעלוי 1) שפי נחלתי (פס כית). בחמם אשות את משתיהם והשברתים למען יעלוו וישנו שנת עולם (שם כח לע). ואני ביי׳ אעלווה אגילה כאלהי ישעי (סבק׳ ג יס). רני כת ציון הריעו ישראל שמחי ועלוי ככל לב כת ירושלם (לפני נ יד). ייי עזי ומעזי בו במח לבי ונעורתי ויעלו לבי ומשירי אחודנו. (מהלי כח ז). אלהים דבר בקדשו אעלוה אחלקה שכם ועמק מכות אמדד (סס ס ס). שירו לאלהים זמרו שמו סלו לרוכב בערבות ביה שמו ועלוו לפניו (שם סח ה). עד מתי רשעים יי׳ עד מתי רשעים יעלוו יביעו ידברו עתק (שם לג ג-ד). יעלוו חסידים בכבוד ירננו על משבבותם (שם קמט ה). בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ותעלונה כליותי בדבר שפתיך מישרים (משלי כג יה-יו). - וכהשאלה לרבר לא בע"ה, יעלו שדה וכדום': ישמתו השמים ותגל הארץ ירעם הים ומלאו יעלו שדי וכל אשר בו אז ירנגו כל עצי יער (מהלי לו יח-יב).--ואמר הפיטן: עליונים ששו ותחתונים על זו בקבלת תורה הכתובה מסיני (אז שש מאום, מוסי א שצועי). סעתה בענן כבורך להנחות צאן ידך נחית בחסדך עם בך יעלוזון בתוך הים כגוון שמעו עמים ירגזון (חופל המוכי, יול' ה פקח, מחזי חיעל' ח, קכו:). ארי עלו ביום הלו וחץ קלקל למול עיר (שעה, פליחי י עצת). כי בישועתך יגילו ישירו יתרועעו שארית צאנך

बंबीट (a

ו) [כך הכתים, והקרי: תעלונו.]

ותוסיף לעלוז המעוקשה (כ"י נג'להה, יסיפון לך כעיוני, עולם סמיד יב). — ואמר המשורר: לא אעלו בה (בתבל) לעולם לא יעלץ לה גאוני (כסב"ג, נסר בקרלוי). יעוו ויעלו לבבי בם בהשתוממי הם שעשועי ובהם בל גגינתי (כ"י לבן גילה, מבין עסלים). בנים אלי אביהם יום שעו מהם בני אמתם לא שעו היא אביהם יום שעו מהם בני אמתם לא שעו היא תעלון ועיניהם שעו (כלב"ע, עבר עלי). ההוא שמחת עולם בזכרו לבות עולזים דמותו מדברות בעדו ותארו מחוים החוזים (סול, ליס עופר). עת יעלה נצן ורם בם יעלוז עלי זמיר לקול אמיר (כ"י סכיזי, הסכמוני הם בימי עלומינו (עמנו', מסב' כו).

- ספטי, "הַעֶּלִיוֹ, - עשה שיהיה עֲלֵוֹ, שֹׁמַח: גלה כבודו בסנה לחווי דבר בקדשו לחרי ולהעליוי (אכי סומה, יול' שנס"ג, מחזי איעל' א, נ:).

—פְע', "עֶלֶּה.—א) כמו הָפּע': ואם שוד יעל זו וכדין יליזו וצדק ירוץ לאחזו בקול חיל שופר (לשל לעי, מעל יה לי ה' ה',—ב) כמו קל: וכליותי מעל זים צדריו שני זריזים (Elbog., Stud. 179).

בפע", "נעלו, — במו קל: לפי שינקב לא ירד למצרים אנום כי אם שמח ונעלו (ר"י לזכנלונל, זכם פסס, מו).

"עָלָן ש"ו, – רעדה והחרגוות: ואמרו אם כן קרית עליזה הוא ם על ז') המות (ר"י ל"ס, סטרט' לריצ"ג, עלו).

"עַלְּדָרְ, ש"כ, — שס"ם מן עלו: בעשרה לשונות של שמחה נקראו ישראל גילה שישה שמחה רינה פצחה צהלה עלצה עלוה חדוה תרועה (מל"כ סס"ט, כגילה וכסמסה). — ואמר המשורר: ענות ענות תנות תנות לא עת גילה לא עת עלוה (ר"י ועתנוי סרכטיס,

"עֶלְלֹוֹן, ש"ז, -- כמו עֶלֶוֹ: ספק בר ומוון ואל תשיתנו רוון וגודה לך בעלוון (חשפוך שיח, ספלי על עליכם גשמים, חילת השחר, קק.)

עלם י ממנו יעלם, יעלט, עלטה, יעלטה, יעלטה.

finster machen; שם בחשף, החשיף, שם בחשף, ייים בל מיי, החשיף, שם נושף ייים הוה מלך בכל obsouroir; to make dark

לבי מודח, קבץ על יד א, 102).

התחיל בי לשלום גרי כבה, אותו לעלום סבבוני חול כשדים זאין מפלים לפלום (לזכים עלם מקבכו, קליםי יי ענה, קתח"ל, חלפ"ז.). פור נהפך באויבים לשלום צליבה הוכן אגגי לקלום קלע ובלע פני הלום הלום ריבי עם באשמנים לעלום (לזכה סלל, קליםי מעני לקסה, קדל כע"ג ב, לעו.). בני פעו': ותבריק מאור לעלוםים לאישון גם אתה במו כן אל שחק שוכן פדות לעמך הבן (יכויי סילור, הופעלי ל, קפכדי).

- הספע', "הְעֶלִים, בינ' מעלים, בחשאלה אויב לוחץ:
בלע מעליםי שרו מלעיםי בור שומטי וחומסי ולובטי
(טופי פליעי, מכסי יוה"כ). סלה ארוממך מושיע ושליםי
מוציאי לחפשי מבית מעלים (חלהים נלעדך, יוח בסייג).
- הספעי, "העלם, הועלם, - שהעליםו אותו: עת בא אתוי
נהרים אשר זרח ממזרח העלם באפל ובעשור נמרח
(חימסי, יוח שנת ב חסה"ם).

--סספי, "התעלמ, נתעלמ, --חשך, היה אפל: ואם תנשב רוח מערב ותתעלמ הארץ ויהיה חנק ושרב דע כי יתגרו הלאים בכני אדם (127 qp6). כל אדם אשר אחזתו קדחת רכה (?) וכאב ראשו או נתעלמו עיניר או אחזו מכאוב בקרבו העליון דע כי יקראיהו קיא וכוי (מס 145).

קטי, "עָלָש, צינ' וקי מְעָלְשָׁה מעולמה, — כמו הפע': ואם תהיה השנה מעולמה בנשף בכל עת תתגרה קדחת חדה לשמן על בור אדם (שס 127)

על ל ש"ז, -- כמו עלשה ג תשלח אסיריך מבור העלט תשובב קוראיך ברני פלט שמע תחנתם ואון אל תשלם (סנן נסן, סזמי שחני יוס"כ). שבוים יטלט מאשטני על ט עדי עד יטובבם עו בני פלט (טמעון גל' ילסק, סוכה הקדושה, סלים' לוס גדלי). מטורח האיר על ט מאפלו צדק יקראהו לרגלו (סול, שנסי וכלה, יול' צ כ"ה). עלט ואור איך אמן רקטו חשך אי זה מקומו (קעע כ"י הלמיד סוי, סלמיד סוי, 359, 1901,

עַלְבַּוֹת השמשות (?), עֹילָכּוֹת השמשות (?), עַלְבַּוֹת מראַר בּאָה וֹהוֹי השמשות (?), ווהי השמש באה וועלטה היה והנה תגור עשן ולפיד אש (נכלוטי יס יו) ועלטה היה והנה תגור עשן ולפיד אש (נכלוטי יס יו) ואתה תצא בערב לעיניהם כמוצאי גולה ובוי לעיניהם על בתף תשא בעלטה תוציא (את הכלים). פניך תכסה ולא תראה את הארץ וכוי כלי הוצאתי ככלי גולה יוםם ובערב תתרתי לי בקיר ביד בַּעַלְטֵּה הוצאתי גולה יוםם ובערב תתרתי לי בקיר ביד בַּעַלְטֵּה הוצאתי

[[]מן הערב' a).] (1

עם הערב' עלט' 6), עבה, או עם (2 [.(Etymol. Stad. 5), עיבר (בענן, עי' ברת (5 (Etymol. Stad. 5)).

a) على الموت (b) علظ (a) غطل

⁽Beitr. z. Assyriologie 8, 86,) atalu :באשורי: (1

על כתף נשאתי לעיניהם (יסזקי יב ד-ז), והנשיא אשר בתוכם אל כתף ישא בעלמה ויצא (סס יכ). ---ובסהמ"א: ויבא הוא במקום וימצא אויר המקום מעונן בעלטה ואיד ולא ראו איש אל רעהו (יוסיפון כו). ועד שהוא השמש עובר ועולה עוביה של חלון להראות בישוב יהא שחר שנאמר וכמו השחר עלה ועד שהוא בא והולך ונמשך במושבו (צ"ל בעוביו) של מבוי יהיה עלמה (כ"ש דוכולו, ספר המזלות, פכילי שד"ל). רוה צפון ובו׳ לפיכך ממהר עוביו של אויר חומו ועל מתו יגיה השמש בלא חשך ענן וערפל (רזיחל המלחך, כ:).. אם לא תהיה מניעה מצד הזמן מצד עלמת העבים ואז צריך להסמך עליו מתחלתו (ר"ח הקרחי, ג"ע, ענין הבדל שנה משנה ז, יע.). -- ועלמה בתוך השתן: ואם ראיתה את השתן בעודינו חם מאד ועל מה בתווך באמצע השתן גם זה ימהר להירפא ואם ראיתה את העלמה למעלה במרום השתן כשברי זכובית (חקף בואם לבית על פות אשר אין דרך לנמות (כ"י נן כחובן, פסדתי מילרי, שער השיר 57). לא תרצח סתר או גלוי גודע ככל סתרי עלפות עיני אדני המה משומטות (כ"י הלוי, ויכד חיש).

"עַלֶּטֶת, ש"ג, — כמו עַלְמָה: אמולה לבתי כמו אש מלהמת לנוכת תועבותי עיני מכמת לעשות באור ובעל מת מעשה אשה זונה שלמת (כ' זוד, חמולה לנסי, סדור הספלוס כמוסג הקרחים ג, קס:).

בלי, ש"ז – כלי בעץ או במתכת קצהו האחד דחב וכבד, לכתש בו במכחשת, pestle וכבד, לכתש בו במכחשת, Filon; pestle מעלי ו אם תכתוש את האויל במכתש בתוך הריפות מעלי ו לא תסור מעליו אולתו (מטלי כז כז). — ובתלמו': בית שבאי אומרים אין נוטלין את העלי 2) לקצב עליו בשר ובית הלל מתירין (נילי לי ס). ומודים (ב"ה לב"ש) שאם קיצב על העלי שאסור לטלטלו (טס מוספהי שאם קיצב על העלי שאסור לטלטלו (טס מוספהי לי לי). היה מביא את הביבורים ועושן כמין סלין ומחפן בקציעות ונוטל את הסל ואת העלי על מחיפו ועולה בו' לעשות קציעות הללו שתי כפין של דבילה במכתש הלו שלפני בעלי זה שבידי (טס מעני 7). — ובסתמ"א: ואז ישימם (את השרשים) לבדם במכתש ויבתשם וימעכם בעלי עד אשר יתרכבו

פרש רש"י, וו"ל: על שם שמעלין אותו [. ומכין בו תמיד נקרא עלי, ע"כ. וכן רר"ק והחדשים.] [2] [בגמר' (סס י.), פרש רש"י: דף עב וכבד.]

היטב (כ״ש זומולו, ספי המרקחות, טעינשני II). — ובמשמי מכתש: ואחרי שיהיה הדבש מרותח להתכשל כחק הדת אז תתן הבשמים הכתובים (צ״ל הכתותים) הנכברים בתוך העלי (שס). זיכתוש את מרקחת המשקה בכל כוחו בתוך העלי ככה (שס). — ובהשאלה, כלי הנקבות של הפרח, נהוג בדבור העברי ובספרות.

עלית מייז, נק' עלית, מייר עליות, -במו עליון: ויתן לה כלב את גלת עלית ואת גלת תחתית (שפעי לו יס). ויתן לה את גלת עליות ואת גלת תהתיות (יסושי יה יט).--ובמדר': למלך שכנה פלמין משבנה תחתית בונה העלית (מד"ר צרחםי ח),--ובסהמ"א: לא יחפור בשוה לאחרים אלא מלמטה יחפור אותו שיהא אמה בינתים כעין עיל ית ותחתית (כש"י, ב"ב, קח:). הבתים אשר להם בחצר המכונה קורטיג"ו די בוטון שהם בית א' תחתית וא' עלית על גבו (פרס מעס מסכן מ). ראובן שהיה לו בית עילית על אויר שתחתיו הוא שמח קרקע שהוא מעבר לשאר השכנים שבחצר (שם ענ). וכן יקרא אותו החלק שבנשוא הנוגע בנושא או סמוך לו תחתית והחל' השני שעל אותו החלק הסמוך לנשוא יקרא עלית (רש"פ, יריעם שלמה ל ב, פתיחי, לד::). ואמר תשמיעני ששון ושמחה זהו מעלת רוח הקדש שהוא על ידי מצוע המרה האדומה כמתנצל כזה המאמר שמזה הכת יכואו מדות עליות ומדות תחתיות (כ"ח הקרחי, ג"ע, טמחה וטהרה יא, קכו:). - וכמו עליה ג): מדין תורה שאין בעל חוב נפרע מן העלית שהרי בעכום אומר בחוץ תעמוד וכו׳ (עם קפה.).--ואמר המשורר: וחיות על יות חיצוניות ופנימיות הליכותיך צופיות (רשב"ג, כמר מלכומ). גזר אומר להיות בגלות על יות ותחתיות אור מתרוצץ. לחיות באור פני מלך (רחצ"ע, מי כמוך חפק יש). על ארש עלית מפי כל נקראו כדמות הרי נשף גראים לעין (יל"ג, הוי חם ח, 167).

"עליבה, פ"כ, - שס"ם מן עלב: עושין מאהבת המקום ושמחים ביסורים על על יבה הבאה עליהם (כש", שנת פס.). ופירוש יחכלו שור אלמנה כמו יקחו משכון האלמנה בחוב שיש להם אצלה וזה הרבר נמגע בעבור עליבת האלמנה (כד"ק, ססכט', סנל).

יעליבות, ש״ל, כמו עליבֶה: שח מראות עיניהם: מהשביל לבותם ועל האביונים ירבו את עליבותם (עזכל הגבני, סוכתי מוסר, הקדמי). זירד זכו' (יכוש' בככ' ה ה), אם העבירו (חצי הגרוגרת) דרך עליה תייב ואם לאו פטור (רני יוסי, שם שנת ל ל), ישראל וכהן שהיו שותפין כחנו' ממלא הוא ישראל את הגר שמן שריפי ועולה בו לעלייה זיורד בו לחנות לעשות צרכיו של כהן אכל לא צרכיו של ישראל (שס כ ח). נמנו בעליית בית ארים התלמור קודם למעשה (פס סגיי ל ז). נודווג לו גוי לישראל נותנו לימינו וכו׳ עולה עמו לעלייה ויורד עמו לחרות (עם ע"ז ב א). נר חנוכת מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ אם היה דר בעלייה מניתה בחלון הסמוכה לר"ה (שנת כת:), אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם אדם בונה עלייה ואחר כך בונה בית (סגיי יב.). בעלייה התקינו שיהו בנות ניזונות מן המשלשלין (כסובי כ:), ואת מניקתו בחדר המשות מהו בחדר המטות זכו': רבי אלעזר אמר בתאים ור' שמואל בר נחמן בעליות ולא פליגי מ"ד בתאים בימות הגשמים מ"ד בעליות בימות החמה (מד"ר שה"ש, הנך יפס דודי). מעשה באחר מגדולי בכל שהיה משיא את בנו ועשה 'לעודה גדולה לחכמים אמר לבנו עלה והבא לנו חבית יין פלונית מן העלייה עלה לעלייה הכישו נחש בין החביות ומת (מנחות' שמיני ג).--ובסהמ"א: ותכא השמועה אל שער הישיבה ובעליית דרב אלבקד ראוך אנשים כשרים תחת חנערים עם כתבי הקרש (רפע"ג, מפפר הגלוי כל). כיבד בעל חבית ורבץ עלייתו או שרבה בה חלונות בדי לעשות בו אוצר ובוי (כמצ"ס, שכני ט יג). -- ואמר המשורר: ועשה משרתיו אש ולהט ומלאכיו ורוחות ואף קרה במים עליותיו (רחצ"ע, צפס חל חשר חמר). -ותאר לשמים: והקים מחלציו האלהים כמותו שר בתוך אום הקנויה ענקהו בחכמה עם תכונה ויראת שדי אל אשר שוכן עליה (ד"ה יהודי מלרים וח"י ב, מן - ובהשאלה, *חלק של הרחם: משל משלו חכמים באשה החדר והפרוזדור והעלייה דם החדר שמא נמצא כפרוזרור ספקו ממא לפי שחזקתו מן המקום (נדה צ ה). - ובסהמ"א: והשבילים שבהן מתכשלת שכבת הורע שלה מקום זה הוא הנקרא עליה (רמצ"ס, חסורי ביחה ה ד). -ב) *שה"ש מן עלה: כל הכלים הנמצאים בירושלים דרך ירידה לבית המבילה ממאים דרך עלייה מהורין שלא כדרך ירידתן עלייתן (כבי מחיר, שקלים ב). מכל ועלה אומר בעלייתו ברוך אקבמ"ו על הטכילה (נככי נה.).-ואמר הפיטן:

עַלְיָּרָרְיֹּ), עלייה, ש"כ 2), סמי עַלִית, כני עַלְיָתוֹ, מ"כ עַלְיּוֹת, כני עַלְיּוֹת, עַלְיֹּתִיוּ, עַלְיֹּתִיוּ, — א) חדר מעל לחדר Obergemach; chambre haute; התחתון שעל הארץ, upper chamber: והוא ישב בעלית המקרה אשר לו לבדו (שפט' ג כ). ויפגר דלתות העליה בעדו ונעל וכו' והנה איננו פתח דלתות העליה (פס כג-כה). ויעל על עלית השער ויבך (ס"ג יש 6). ויקחהו מחיקה ויעלהו אל העליה אשר הוא ישב שם וישכיבהו על מטתו (מ״ל יו יט). ויקת אליהו את הילד וירדהו מן העליה הביתה ויתנהו לאמו (שם כג). ויפל אחויה בעד השככה בעליתו אשר בשמרון (מיינ ה כ). נעשה נא עלית קיר קטנה וגשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומגורה והיה בכאו אלינו יסור שמה ויהי היום ויבא שמה ויסר אל העליה וישכב שמה (שסיד י-ח). ואת המובחות אשר על הגג עלית אחז אשר עשו מלכי יחורה (פס כג יב). הוי בנה ביתו בלא צדק ועליותיו בלא משפם ובו׳ האמר אכנה לי בות מדות ועליות מרוחים (יכמ׳ בב יג יד). נגד שער המפקד ועד עלית הפנה (נסמי ג לא). ויתן דוד לשלמה בנו את תכנית האולם ואת בתיו וגנוכיו ועליתיו וחדריו הפנימים (דהייה כס יה). והעליות חפה והב (דסיינ ג ע). - ובהשאלה כנוי לשמים: המקרה במים עליותיו השם עבים רכובו (פסלי קד ג). משקה הרים מעליותיו (שם יג).--ובתו"ם: אלו מהלכות שאמרו בעליות חגניה בן חוקיה בן גוריון (שנת ל ד). חמש תבורות ששבתו במרקלין אחד כש"א עירוב לכל חבורה וחבורה וב"ה עירוב אחד לכולן ומודים כומן שמקצתן שרויין בחדרים או בעליות שהן צריכין עירוב לכל חכורה וחבורה (ערונייו ו). הנודר מן הבית מותר בעלייה דברי ר' מאיר וחב"א עלייה בכלל הכית הנודר מן העלייה מותר בבית (קדל ז ד). הבית והעלייה של שנים שנפלו שניהם חולקים בעצים ובאבנים ובעפר (ב"מ אה מעמידו (את התנור) בעלייה עד שיהא (הי תחתיו מעויבה שלשה מפחים וככירה מפח ואם הזיק משלם מה שהויק (נ"ב כ כ). אמר לן (ר' חנינא בן חמא) המתינו לי עד שאעלה לעלייה ועלה לעלייה

⁽בך גם בארמ', ובערב' עליה 2). חדר האכל, בארמ', ובערב' עליה 20). ישאול מן הארמי; עי' פריגקל (20). [פעם אחת גם ש"ו (יכני בּבּ יֹּיִלְיּ

ande (ar

אל חר המור גבעת הוריה בית עקד הרועים וחשר

העליה גרול בענקים כהשבים לזכח והשתחויה דבקתו חבקתו ותוציאו לרויה (כי מחיר בכי ילחק, חל הל המוכו, סלימי בי עיית)++אועליה לרגל: אלמלא לא עלינו אלא לאכול פירות גנוסר בירושלים דיינו נמצא עלייה שלא לשמה (פססי ס:). - "עליה לתורה, גשת הקרואים לברך על קריאת התורה: לפעמים ימצאו כיום אחד כמה חיובים לעלות לתורה' והכהן אינו רוצה למחול על עלייתו לתורה ובו' (סמס סופר, חו"ם כה). עלית הקרבן למובח: השוחם והמעלה בחוץ חייב על השחיפה וחייב על העליה (זכחי יג א). חומר בשחימה מבעליה ובעליה מבשחימה וכו' חומר בעליה שנים שאחוו בסבין ושחשו פטורים ובן' העלה וחור והעלה וחור והעלה חייב על כל עליה ועליה דברי רבי שמעון (שס ג). – ועליה מן תכואה אסורה כדי לכמל את האסור, עי' עלה קל יב), הפע' יא: מה בין מעשר מה בין ביכורין מעשר אין לו עלייה בבורים יש להן עלייה (ירושי ביכורי א ב). -- ובהשאלה, עליה למדרגה גבוהה: לא ירד משם (התלמיד שהעלוהו) כל אותו היום כדי שלא תהא עלייתו ירידה לו (מוספתי סנהי ע ג). כהן גדול שחמא מלקין אותו אין תומר בעשרים ושלשה נמצאת על ייתו (נסס כים לקים, ירוש' עם צ ל). — ובסהמ"א: כי כל נפש ורוח כל בשר איש יש לה חוק וגכול להשגת עלייתה כי על כן הצדיק מתגלגל עד השיגו אל שלמות הראוי לנפשו לפי בחינתה (כ״מ חלפיך, פי׳ חיוב כג יג). ועליה של המהלה: ואם היה נומה להתכרכם -בכרכמות הקרוב לאודם ואו-הוא חעליה ועוד כשירקיק העלול רקיקה נקלה וכו" אז היא ההעמדה וכוי ועם ההעדר הכאכ וחסרון המקרים הנה היא אז הירידה (קאנון גי ד ה). - ועלות המטבע בערכו: ומעשים בכל יום בשנים שהפילו לכים א' מנה וא' מאתים וכשבאים לידי חלוקה עלה המטבע או ידד כל א' מה שהנית הוא נוטל ואין משגיחין בעלדית המטבע

וכו' אם שנים הם אני וכני הם (רשב"י, פנסי לז:).

1) [כת המקכלין פני השכינה (רט"י, פנה' מה:).]

וירידתה כלל (פחחי חשובה על שו"ע חו"מ קעו ו). - ג)

*במשם' המעלה שבנכסים, עַדִּית: מה בין חם למועד

אלא שהתם משלם חצי נוק מגופו ומועד משלם נוק

שלם מן העליה (נ"ק.6 ז).--בני עליה, עלייה: ראיתי

בני על ייוח!) והן מועטין, אם אלף הם אני ובני מהם

ובסהמ"א: ומה תדאוג פה להפקד כלי מלחמה 'דמיה' מבני על יה (כ' ידעיה מזירטי, נחי"ע ד).

יטליר, ש"כ, -- במו עליה ב): קיחת עלית עקר היא נצבה בפקד (קיסת, יולי שנת הסדש).

עליון, א) מייז, כקי עליונה, מייכ עליונים, עליונת, -דבר עליון שהוא על דבר אחר, ההפך מן תחתון ober; supérieur; upper: כחלומי והנה שלשה סלי חרי על ראשי ובסל העליון מכל מאכל פרעה (ברחם: מיו-יו). ולחתך עליון על כל הגוים (דברי כו יני). בית חרון עליון (יסושי יו ס). וחבית הזה יהיה עליון (מ"ל ע ס). יהוא בנה את שער בית יי' העליון (מינב ים לה). ויעמדו בתעלת הברכה העליונה (שם ים ים). בשער בנימן העליון (ירמי כ ב). מדרך שער העליון (ימוקי ענב). וכן התחתונה יעלה על העליונה לתיכונה (שם מה ז): והלשבות. העליונת קצרות (שם מב ה). אף אבי בבור אתנהו עליון למלכי ארץ (מסלי פע כח). והמגדל היוצא מבית המלך העליון אשר לחצר המטרה (נסמי ג כס). ותבן את בית חורון התחתון ואת העליון (זסי"ל ז כד). והוא יחוקיהו סתם את מוצא מימי גיחון העליון ויישרם למטה מערבה לעיר דויד (קסייצ לב ל).--ותאר לאלהים, אל עליון: והוא כהן לאל עליון (בכחשי יד ית). - ובתפלה: האל הגדול הגבור והנורא אל עליון גומל חסדים טובים (מפלי פיש). -ייי עליון: כי ייי עליון בורא מלך גדול על כל הארץ (מהל' מו ג). - ובתו"ם: זרע לוף העליון וכוי ושאר זרעוגי גגה שאינן נאכלים פטורים מן המעשרות וגלקחים מכל אדם בשביעית (מעשר) ה ם). הבית והעליה של שנים שנפלו וכו' ורואין את העליונות כאילו הן ראויות להשתבה (מוספתי צ"מ יא א). הקב"ה פתח להם מעיינות עליונים ותחתונים כדי לאבדם (לי יופי בן דורמסקים, ספרי דברי מג). צופה הייתי בין מים העליוגים למים התחתונים ואין בין זה לזה אַלא שלש אצבעות בלבד (כן זומה, סגי' עו.). המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת שדיומא העליונה שלי דיומא העליונה שלו (ב"ב קד.). מה השמן הזה עליון על.כל המשקין כך הם ישראל עליונים על כל האומות (מד"ר שה"ש, לריח שמניך).--ובסהמ"א: עשה לו תקרה העליונה שעל הפה היא הנמועות בה השנים והמתלעות כרמות הרקיע הוה שעלינו וכמו שמכדיל הרקיע הוה שעלינו בין מים למים וכו' גם כן התקרה העליונה של פה מבדלת

בין הליחה שבראש לבין הליחה שבקרב העליון (כ"ם לוכולו, ספי קכמוכי, הקדמ' א), שלשה בשפתים ואלו הן מי ששפתו העליונה עודפת על התחתונה מי ששפתו התחתונה עודפת על העליונה מי שפיו רפוי ורירו יורד מפיו (רמב"ס, ביחת המקדש ח ח).-ב) שם, כנוי : Allerhöchste; Très-Haut; the Most High לאלהים, באם שמע אמרי אל וידע דעת עליון (במד" כד יו). בהנחל עליון גוים (דבר׳ לב ח). ירעם מן שמים ייי ועליון יתן קולו (ש"ב כב יד). אעלה על במתי עב אדמה לעליון (ישע' יד יד): אומרה שמך עליון (ססל' ע ג). ובח לאלהים תודה ושלם לעליון גדריך (שם כ יד). ויוסיפו עוד לחמא לו למרות עליון בציה (שם פס יו). אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם אכן כאדם תמותון (מס פנ ו-ז). ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן (שם 65 ל). להמות משפט גבר נגד פני עליון (חיכי ג לה). מפי עליון לא תצא הרעות והמוב (עם לח). -ואמר בן־סירא: והתבונגת ביראת עליון ובמצותיו הגה תמיד (ניים גניי ולו). זה חלק כל בשר מאל ומה תמאם בתורת עליו[ן] (שם מא ד). רב כבוד חלק להם עליון וגדלו מימות עולם (שם מד ב). - "ועליון העליזנים: והדרך הזאת תפשו בעליון העליונים אמר וכובע ישועה בראשו וכו' (כחב"ע, שמוח יע כ).--ובתו"ם כמו א): התחתון נותן את התקרה והעליון את המעזיבה (כני יוסי, צ'מי צ). שתי גנות זו על גבי זו והירק בנתים רבי מאיר אומר של עליון רבי יהודה אומר של תחתון אמר רבי מאיר אם ירצה העליון ליקח את עפרו אין כאן ירק וכו' אמר רבי שמעון כל שהעליון יכול לפשום את ידו ולימול הרי הוא שלו (פס וֹ). הכל הולך אחר התחתון אם כן למה כותבין את העליון שאם תמחק אות אחת מן התחתון ילמד מן העליון (נ"ביב). היה מונדרן באמצע המבוי לע ליונים נידון משום חריץ (יכום עכוב׳ ה ה). עולם הפוך ראיתי עליונים לממה ותחתונים למעלה (רב יוסף בריה דריצ"ל, פסחי ז.).--ובמשמ' יושבי מרום, מלאכים: סליקא אמתיה דרבי לאיגרא אמרה עליונים מכקשים את רבי והתחתונים מכקשין את רבי יהי רצון שיכופו תחתונים את העליונים (כמוצ' קד.), בשושי בא לבראות את האדם אמר אם בורא אני אותו מן העיליונים עיליונים רבים על התחתונים בריה אחת ואין שלום בעולם וכו' אלא הריני בוראו מן העיליונים ומן התהתונים בשביל

של ים (מד"ר צפחשי צ, מיחודי). בכל יום ויום העליונים מכתירין להקב"ה ג' קרושות (שם ויקרי כד). -ובתפלה: ומי בעליונים או בתחתונים שיאמר לך מה תעשה (אחם סוא, חפלי שחרי).--ואמר המשורר: מה אעשה יום ירדו אל פי שאול עליוני אף כי בעת יפקדו עלי עובי (החב"ע, ככל ילורי). סמכו באור עליוגיו וגשא אליו פניו וערך שלחן לפניו מלא ברכת יי' (הוא, מתונתך נודעה). ויתרוצצו סביב עליונים שבעה פנימים חיצונים המה השרים הראשונים המשרתים את פני המלך (הוא, מי כמוך אזם יש). עליונים היו לאגורה בעמור מליץ חמדה ועלה כאיל ונפדה על יר איש משרי המלך (שס). – ונקמ׳ עַליוֹנֵי, החלקים הגבוהים: סוריא כמה מדינות היא כגון דמשק וחלב ומנכג ועד חרן אותן מקומות שעל עליוני פרת קרויין סוריא (אולי הגא' א א, לוין 86). והעורקים הבלתי דופקים יורדים אל המוח מעליוני המוח כדי שחקל הולת המוון אל המוח (פרקי משה ל). כשתהוח הליחה הולכת אל עליוני הפה או אל הלא"ה הנה חזרתה אל הפה יהיה בערעורים ברפואות התריפות (פס ס). —ועם ככ': ויעבור על לבו כל מה שהשיג בחושיו משרשי העולם וענפיו ופשומו ומורכבו ועליונו ותחתונו. שכלו עומד בדבר יי' (כ"י ל"ם, סו"ה, ססצון סנפש ג). כעליית האש היסודית היורדת עליוגה בהברח מורידה לסבות על יונו והיא תעלה במבע לשוב ליסודה (כ׳ הכל מוירוכת, סגמ׳ הכפי, ג:). - *יד פלוגי על העליזנה, לו הכח והבררה: בזמן שהמוכר חוזר בו יד לוקח על העליונה וכו' ובומן שלוקה חוור בו יד מוכר על העליונה (נ״מעז:). ושכיב מרע שאמר תנו מאתים לפלונית אשתי כראוי לה נומלתן ונומלת את כתובתה אם אמר בכתובתה ידה על העליונה רצה נושלתן רצה נושלת כתובתה (נ"ג קלס.). וכן העבד שקנה או מכר או נתן מתנה או נתנו לו יד האדון על העליוב' (שו"ע חו"ת, חוכחה כלה כד).-ובן לעליונה: הב"ה אינו כן אלא ואתה מרום לעולם לעולם ידך לעליובה 1) (ירושי צרכי ע ז).

יעליונרת, מ״נ,—סגלת העליון, — א) במובן חמרי,
Höhe; hauteur; height ונאמר שהמבע הוא התחלה מה לתנועת מה שהוא בו
ומנוחתו בעצם ולא במקרה ר״ל שהוא יניע האבן אל
מקום מה וכו' לא כהנעת הבנאי לאבן אל עליונות

1) [במד"ר (ויקרי כס), הגרסה: בעליונה.]

הגג והנחתו אותה כה (כלפ"ד. למו"כ 14). ומוה נאמר יושבת העמק כלומר הרחוקות בעליונות והגובה (כ"י ל"ם, השרשי, עמק), ואמנם הכוונה בוה הפרק כי רם ונשא אין ענינו המובן ממנו על יונות מקום אבל עליונות מעלה (ר"ש ח"ח, מו"כ ח כ). ולפי שיש לגלגל עליונות מקום זה על זה ושנוי מצד תנועתם בפאות העולם ימצא השנוי בין הענינים הנמשכים אל העצם כעושר וריש וכיוצא בם (כ״י ככ' לעולי, מלמד התלמידים, נד:). ובבא העשן ההוא על עליונות מות הראש או הוא בתכלית עלייתו (כי מכסס גכ זכס, .ניזה נזכך, מו.). כי הנה לא ייוחם דבר לשמים להיותו בעליונות האויר אלא להיות התחלתו מן השמים (כייי אברבאול, פיי החורה, בשלח, ענין המן). מדברי מעלתו בענין קשקשים נראה שהקשקשים גורמים ששוכנים באויר בעל יונות המים ואינו כן (ססס סופר, יו"ד עה). -ב) במוכן רוחני, רוממות, חשיבות עליונה, ;Hoheit sublimité(y), grandeur : אמר החכר וכי אנו דוחים שיש לעליונות מעשה בארציות (כ"י ח"ת, הכחכי ד ע). גלות לבני אדם שרוממות השם ועליונותו בכל מיני העליונות הן עליונות מציאות הן זולתו ובו' (כ"ם ח"ם, יקוו המים יב). ואבינה בעל יונותם המופלא ממני (כי ידעיה הבדרפי, בחייע יב). וזהו שאמר ולתתך עליון והורה עליונותם ועלויים כשלשה ,דברים ובו' (כי מצרמם שלום, כוה שלום י ה, קפ:). וירא זירץ לקראתם להורות כי בראשונה נשא עיניו והכין בעליונותם המופלא (כ' מבכהם סבע, לכור המור, ויכח, יט:.). ויש דעה בעליון ששללו ההשגחה מעולם השפל מצד עליונותו (כ"ח צר' חליה הקרחי, ען חיים פה). וכפי גדולת נושא שבו הן בתכלית העל יונות (כמב מין, ספ׳ חילם ליש״ר. מקנדיחה). על כן שמתי פני בחלמיש לקדם פני עליונותו (כתב זרת ב, שם). ראיתי לבדי באספקלריא המאירה מה שלא ראתה עינם של אלה החכמים המדקדקים אשר אין ערוך אל עליונות'ם מערכי השפל והנמוך (לש"ם, יריעת שלמה א, הקדמי, ב.).

ינוליוני, מייז, כקי עליונית, כמו עליון: וכבר שנה ר"א זה הענין בעצמו וגלה בו ר"ל היותם שני חמרים עליוני ותחתוני (כייש לוית, מו"כ' ב כו). כי רכב האבן העליונית הרוכבת על התחתונית הנקראת שכב (כ"י קמסי, ספי סגלוי 152). ואולי הסבה בזה עליונית כובבת (כי סלל מויכול), האולי הסבה בזה עליונית כובבת (כי סלל מויכול), הגמי סנפי,

מו.). ומן המבואר כי היושר בריאות הנפש ויש לו יתרון על בריאות הגוף כפי מעלת הנפש על הגוף ובאמצעות הנפש שיהיה למושל בה אשר הוא העליוני יתרון על המשועבד אשר הוא שפלי (כש"ט פלקירת, המעלות ב, 45), שהגפש המשכלת והיודעת היא דבר גשגב ועליוני מאד אין לשתפה עם שאר הנבראי' (ר"י משיסה, מנחי קנהי 72). וזה דבר תלוי בכוונת החבור איש ואשתו בעת הזווג וכו' ולוח ענין החבור הוא נשגב ועליוני מאד כשהוא בקרושה ובמהרה (שם 83). הנה נשארה בו עדין זאת התשוקה בי היא עליונית ואלהית (שם 78). ולא יוכלו לשנות הגזרה העליוגית ונתיעש עם משנהן ושריו שיהרג כל נולד באותה שנה (כ"י קלונימוס, צע"ח ה ד). ועל דרך השכל ענין הסנה ירמוז למציאת החומר השפל הבוער כאש העליונית והיה ראוי ובו' (לכנו בסיי, שמות, ס:). בי בל דבר עליוני יש לו דוגמה וענין בוה העולם (הרקנטי, פיי התורה ב, כ:). האמונה ההיא סותרת התורה לנמרי שאם אין השגחה עליונית אין תורה עליונית (כ"ש ה"ח. יקוו המיס יב). אשר אברי גופם יתהפכו לדבר רוחני כענין מנוח ואליהו וישיגו השגה עליונית יותר וותר ממה שהיו משיגים בעה"ז (כ"י מפיסח, מנקי קנחי (אם גלגול הנפש) יתחילו קנחי (אם גלגול הנפש) יתחילו כודאי ליתם יסוריו לרשעת נפשו הקדומה בגוף אחר ויתחיל להאשי בתוך צערו ההנהגה העליובית (שם 94). ודע שיסוד האש נחלק לשני חלקים החלק העליוני הוא יותר הם מן התחתון (כ"י ל"ח, כוס קן ז). ותענוגות הגוף כדבר ניתר ועל כן תענוגות נפש הפילוסוף יותר מפני ששני חלקי נפשו השפליים משועבדים אל החלק העליוני (רש"ע פלקירה, המעלום 9). בהיות הנפש המדברת שבאדם חלק עליוני ובוי נתן בה כח רב לפעול אפילו כמה שהוא חוץ ממנה (כ״ח הלוי מברללונה, ספי החנוך כלח). יען היות השכל האנושי שהוא נשמת האדם חלק עליוני (כ"ל סקכלי, ג"ע, ענין עריות, פתיח', קכח:.), איה עטרת הפרישות הרבני ואיה ומרת הישות העליוני איך מכרת הקיים והנעלה בכלה ופרי עץ חיים בעלה (עמכו', מסבי ג). כי החלמיד ימצא כלבו כשהוא משתדל בחכמה כח עליוני רוחני אין בכח אדם להועילו בו (כ"י ח"ח, סו"ה, משבון הנפשג). ויתחדש לך כח עליוני גברי לא ידעתו בכל אשר הרגלת כו מכחותיך (שס ד). והוא כת

עליוני הנאחו מן חש' היא הבינה (סקנה סקדמי, ה.). וזה פרי התורה ומצותיה זכוונת הכריאה וכות משלים הכוונה גמוציא הכח העליוני הרשום והגטוע בנפש לפועל. (כזת אבן גבאי, עבודה הקדם, הקדת' 6). כי כל כת עליוני אף כי הוא רוחני המציא דוגמה למטה ומשם אצילות הברכה למבריע שני הרמוז בברית (פרקנטי, פיי החורה, ברחשי, ה:). למה ישראל בשעה שעוסקי' בתורה הם מתנועעים לפי שנשמתן בא מכח עליוני נשגב אשר אינו משחכך לעולם כמו אור הנר אשר לעולם מתנועע לכאן ולכאן (כ"י מפיסח, מנת' קנחי 89). וכשנפלו (עוא ועואל) מן השמים שהוא חלק אחר מן האויר. שוכרגו נתלכשו בכח וה האויר אשר עלינו ונתגשמו גשמיות בני אדם ממש ונחלש הכח העליוני וקבלו הכח התחתוני (כ"ן נכ"י חלסכן, עה"מ, קרים ארבע עז, פה.). לי כתר התורה העליוני וכתר המלכות הרוחני ותפארת העולם הרכני (עמניי, מספי ח). או במדת רחמים עליוגית שתעשה בהם אותות ומופתים (רמב"ן, שמות ג יג, ד"ה וחמרו לו מה שמו). אמור מעט ועשה הרכה זו מדה עליונית היא (רשב"ץ דורחן, מגן חבות ח טו). ויהיה אופן המישור חולק את המחצית העליונית בנתים חציו לצפון וחציו לדרום (כחב"ה הנשיח, לוכת החכץ, פתח ז). שיגיע לקנין החכמות והשגת האמתיות וידמה למערכה העליונית בהקש אליו והיא מערכת המלאכים (כמבשח, מאזני לדק למלגזלי 98). יודוך אחיך ובית אביך בי בך בחר השכל לתתך סגולה לסגולה וכו' ולמלאת משכצות ההכנות מטוב מציאות העליוני ומומרת הישות ללמד בני יהודה (עמנוי, מסצי יצ). ואחר כך נפח בו (באדם) נפש עליונית (רמב"ן, ברחקי ח כד). ומפני כן אמרו שכורכין חוט התכלת על הלבן שהנפש היא העליונית והגוף תחתון (כ"ל סלוי מברללוכם, ספי הסמוך שפו). והוא שיתרבק בנפש העליונית לקבל אורה מאור הדיעה (נקים בר שלמה רי״ת, חרג׳ חצור ילחק הרופה הישרחלי, ספר החג לשטינשנידר (183). המעלה היתרה והזהר העליוני להכנס בבית האמת (מס). בי מי שיש בו נשמה עליונית באפו והלך. אחר הגוף לא יעשה מוב (כ"י קמחי, ספי הגלוי 49). ואם לא זכתה נסתלק ממנו כח הנשמה העליונית ותשאר הנפש לקבל ענשה (כ"י מפיסח, מנס' קנחי 76). וכן פירש אדוני אכי ז"ל לא יהיה. רוחי העליוני שנפחתי באדם במריבה עוד לעולם עם הגוף (כד"ה, השרשי זון).

עלין, פייו, כקי עליוה, מייר עליוים, סיני עליוי, - כמו עלו: עיר חומיה 'קריה עליוה (ישע' כב ב). הואת לכם עליוה מימי קדם (מס כג ז). שבת משוש תפים חדל שאון עליוים שבח משוש כנור (שם כז ה). גם קראתי גבורי לאפי עליזי גאותי (שם יניג). זאת העיר העליוה הישכת לכמה האמרה כלככה אני ואפסי עוד (לפני ב יה). אז אסיר מקרבך עליוי גאותך ולא חוספי לגבהה עוד (שם ג יה).--ובמדר': וכן את מוצא שאין הקב"ה עתיד ליפרע ממלכות העל זה אלא ברוח קדים (מכיי בשלח ד), - ובספר יצירה: ואלו הן שנים עשר מנהיגין בנפש שתי ידים ושתי רגלים וכו' [שתי לועוים ושתי עליוים שתי יועצים ושתי יעוצים 1 שתי טורפין ושתי ציידים] (ספי יליכה ה ב). ב' לועזים הם המרה והכבר כי הם המרגיוים את האדם וגורמים לו לעו כ' על יוים המסם הוא אשומכום והשחול הם המשמשים את האדם (כ"ש דוכולו, מכמוכי ה). ---ואמר המשורה: אם לעגו עוים ועלי זים לך הנה מאד מפחדך סמרו (כשנ"ג, ניתי יקותיחל). ופנים ועפים לבשו עליצות ועל יזים מתי יגון וששים (רמצ"ע, הריח מר). -- ואמר הפיטן: עדתי המה בא אוניך לתגכורת שלפי עליוים ערוב הנערב להוצאת שבת תקון ערובים אשר תקנו חוזים (ר"י כל לחובן, אוהרי כג.). פסו נביאים וחוזים שבת גאון עליזים תמיד נשמעה צוחה נפשי לעפר שחה (חכיום הדיסו, יולי שבת ג חחה"ם).

"עלין ה", ש"ל "עליוות, שה"ם מן עלו, —כמו עלוה:

בעשרה לשונות נקרא שמחה גילה שמחה שישה
עלימה עליות פצחה רנת צהלה חדות הריעה (לזכ"ל

לד). — ובסחמ"א: מן הלב וב' הכליות יבא התרהור
והמחשבה והעצה והעליות מן הכליות (כ"ש זונולו,
סכמוני ה). ואני עתיד לבאר ענין העליוה באות
העין בע"ה (כ"י ל"ם, ספכש' לכיצ"ב, כי). שחעליוה
והעצה מן הכליות דכתיב ותעלוונה בליותי (כזילל
העלון, ה). —ומ"ל, ואמר הפימן: געי בבכיה מעמרת
בעליוות היית מקדם והנך לבזות (למכסי שני,
קיני). להקדים קריאת שקלים בחדוה ובעליוו מנק יולי
שמור תשמרון את כל המצוה הואת (לת סכי מלך, יולי

י) [אצל רפע"ג, ר"י ברצלוגי וכוזרי (דכה) הגרסה: עליצים.]

"עליורת, ש"נ, - כמו עלייה: פתח לבכך ולאהבה אותו ולהשבע בשמו בעליוות ונקית. משכעתי זאת (כ"י נר למונן, לופרי, מוני, מוני שנת בעליוות מוני יבעיסוני (שנמו לשונס, יולי פרשי וירל). וינפיש העם בקבלם חרווות ודרשו מהם קלות וחמורות בעליוות (לווס מנרלשים, מסז' ויערי 603). קביעת חקי בעליוות רחשתי לעם מי זאת (נתי שכער ג, לודקון 158). - והשם מצהלות ובו' כולם ענין עליזות (כד"ק, השרש', להל).

Schmelzofen; : (מצרף ביון אולי כור ומצרף ביון שיו, אולי creuset; crucible כסף צרוף בעליל לארץ מזקק שבעתים (מהלי יב ז).--ואמר המשורר: צרופה צרפוה רעיוגים במצרף לב וגם בעליל וקוקה (כ״י הלוי, ויש בח שיר). וגם אתה הכון והכן לך שירים צרופים בעליל היופי ומווקקים שבעתים מאין דופי (עמנו', מסב' מ).-ואמר הפימן: ועת תנקני כבעליל מסטיני אז ייליל בי לבי לך בליל (כי ילחק, ישב בסחר, סליחי ד עי"ת). שמעו מצרים התמוגגו כי כל חכמיהם כעליל צרף אותם לאמר חזו אין בם כסף כי אם בדיל (ליל שמורים, קמל"ל, משכז:).-ואם בין בוכבים אשים קנו בעליל לארץ מזוקק ממעכה הגשמיות בין רגלי החיות האוכלים למעדנים לחם שמים (רש"ם, ארבע כוסום, כוס ביד ה' א). - ב) *גלוי, פרחסיה 2) offenbar; évidemment; openly, נראה בעליל: בין שנראה בעליל בין שלא נראה בעליל מחלליף עליו את השכת רבי יוסי אומר אם נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת (כ״ה ל ה), -- ובמהמ״א: ועם זה ידע הקורא שגם הדבור גם שלוחו פעפים

1) [כך תרגם יונתן: בכורא, והוא לפי הענין.

השבע' ואחריהם הסורי והירונ' תרגמו כמו נרדף לצרוף,

וגם זה לפי הענין, ולא שהיתה להם מסרת בפרוש

המלה. ובעין זה פרש ר"י בן קריש: מוצק (דפלח, כח),

וכך דרב"א (לקו"ק לפינסקל קהה). ובגמר' (כ"ה כח:), פרשו:

לישנא דמגלי, ובירוש' (שס ח ה) אמרו: מהו בעליל

מפורסם; ווהו לפי השמוש בלשון המאחרת. רש"י מביא

מרוש זה ועוד פרושים, וו"ל: לשון גילוי הוא ובו' ויש

מפרשים בעליל לשון מעלה ובו' כי בורי המצרף יעשה

אדם מן העפר המשובה ל"א בעליל כמו עלי בתוך

הריפות ובו' ל"א בעליל לשון בעלים כלומר אדון הארץ

ע"ב. ועי' גם ריב"ג (נפרטי), רד"ק (נפרטיו ונפרוטו),

וראב"ע. ורמבמ"ן גזר אותו מן עלל, עשה מעשה. וגיגר

גזר אותו מן עלל, בא, מבוא. אבל כל זה רחוק. ועי'

גזר אותו מן עלל, בא, מבוא. אבל כל זה רחוק. ועי'

גמר בפרושו של חיות לתהלים.]

(2) [או בפעל, במו עלילות.]

שנראים בעליל ופעשים שלא בעליל (ר"ש חרקוולעינו, ערוג' הצועם ל), מחמת שנראה בעליל בי כמה נערום אשר אין להם מורה דרך הולכים אחרי בצעם ומזמתם (פנקם קרחקה שנת של"ח, חולה"ם ד, 582). כל זה ו ראית בעליל ולא בחלום (יל"ג, קפילת הדרך).--ואמר הפישן: רבודים זר וכליל כמו נגיד ופליל בנראה בעליל (גכזי שכער ג, דודקון 280).-ובלי הפעל: בורק כשחר בעליל עברו אל דורו פורק ומה לכם ולאליל והוא געור ורק (רסע"ג, בחדכי ילדקו, עבודה, קובץ מעש' ידי גחוי קדמוני 3, 12). "דגר שנית בחרב לחובה גש בשלישי בעליל בחובה (חמימים, יולי שנת זכור). על מה מכל אום שת עלי כפו זאת בעליל כי פיד חקוק בכפו (אהלי אשר, קינ').--ועליל: המוציא גלגל חצי עליל וחצי משקיע (שחו מנחה, יולי שנת נחמו). ולמה החכם מכסה אותו תחת כנפיו וכו' שלא לעשותו עליל ופומבי לעוברי דרכים (מחזי ויטרי 629). -- *ובעליל העיר, לעיר: נמצא בעליל העיר היו מודרין שמצות עיסוק מדידה (חוקפתי קוטי ע ח). ומדדו שאפילו נמצא בעליל לעיר היו מודדין שמצוה לעסוק במדירה (גמר' שם מה.). — ובסהמ"א: אפילו נמצא בעליל מצוה לעסוק במדידה שמתוך שיהיו עסוקים בדבר יבאו מתוך הערים הנמדדות ומי שהלך מביתו ולא חזר באים בני משפחתו ומכירים הנרצח (חזקוני על המוכה, שפעי כח ב).

אינלולה, ש"כ, סמי "עלילת, מ"כ סמי עלילח, עלילוח, כמ עַלילוֹתִיהָּ,־תִיהָּ, עַלִילוֹתֵיכֵם, עַלִילוֹתִיוּ, לתיו, עלילותם, - א) תואנה, האשמה, Vorwand, ילתיו, שלילותם, "Beschuldigung; prétexte, accusation; pretext, charge שם עלילת דברים על פלוני, אמר עליו שהוא עשה דבר מהדברים, חיב אותו: כי יקה איש אשה ובא עליה ושנאת ושם לה עלילת דברים והוציא עליה שם רע (דבר' כב יג-יד). והנה הוא שם עלילת דברים לאמר לא מצאתי לבתך בתולים (שס יו). -- ובמדר': והדר בנבלה עם אשתו והמוציא עליה עלילות דברים בשביל לגרשה עליהם הכתוב אומר וכו' (ד"ל ב). ובסהמ"א: נראה להם (לדינים) שאינו בא אלא בעלילות דברים ובטענות של דופי (רמצ"ס, מלוס ולוה כב ב). - *ועם פעל, בא בעלילה: שלשה באו בעלילה אלו הן קין עשו ומנשה (סוסי קלו). א"ל (יהודה ליוסף) מתחלה באת עלינו בעלילה כמה מדינות ירדו למצרים לשבר אוכל ולא שאלת

והיה שוגא היהודים וכו' והיה מעליל עליהם עלילות ברשע ובוי (יוסף סמברי, לקועי, ברליכר 10). כי מלך ממלכי מערב רצה להעליל עלילות על אחר משריו (ר"י בן נחמיחם, פיי משלי יד ז). — עשה עלילה: ביון שדחקו רב פפא לגוי במלוח שלו רצה הגוי 'לעשות לו עלילה במרמה כדי להגצל בה מן התביעה (רצמו לסים, מפתח על ברכי, יג.).-ויקצוף האדון עליו בעלילה כדי לעשות גדולה לצדים ויהזירהו לכנו ולמשמרת הרפואה (אביתר הכחן, קטע מכתב מזמן הגאוי, קעדיאנה שכער 90). בי הבל מודים בי כל מי שיש לו כוח הדעת ויוכל להחליף מועד מיום ליום בעלילה גם יובל להדית שבת בעלילה (מספכות הלכה של הקראים הקדמונים, גנזי שכער ב, גינלבורג 458). והתנפל עלינו המסור קרויז בעלילותיו בשנת שס"ו שכמעם באנו עם כלל אחינו שבכל אשכנו לידי סכנה שאין למעלה הימנו (Brülls Jahrb. I, 107, סערה 93). − ובלי פעל: הודאה גמורה בלא שום מענה וערמה ועלילה אלא הודאה שלימה וברורה (ר"י ברללוני, ספי השטרות (42). ואתן אותם לו בכל מענה ועלילה (שם 49). כי המלך יודע היה בימים הקדמונים שכל מה שמדברים על היהודים עלילה הם וכבר נתאמת אצלו כי אין עליהם אשמה (כ"ש לבן ויכגל, שבע יהודה, 36).-ובקמי: היוצא בקזלר בעלילת המלך ויתנוהו בסוגר (כיש, טבו"י ז ה). גם תושבי העיר והם ספרדים נבונים ופקחים שבאומות האמינו הבלי זקנות משיחות כשמוות לאור הלבנה ועלילות עריצים יבקשו עילה למלא חסרונם בעםל אחרים (כ״ש אצן ויכגא, שנט יהודה 9). - עלילת דם, האשמת שקר שהיהודים הורגים ילדים כדי לאכול את 'דמם בפסח: והוציאו מאמר מן המלך לאמר שכל עלילת דם וכו' שלא ישמע לפני שר ושופם כי אם לפני שער המלך וכוי (יוסף סמברי, לקועי ברליכר 58). מאמר התנצלות נגד עלילת דם שנתחדשה בימינו (רלה"ם, תפארת לישראל, יע.). – ובמשמ' עלה וסבה: במו עץ הדעת עלילת מות כך יין ושבר עלילת סכלות (קטע ב"י גכ", לא תדעו עלילות (JQR. 1903, 429). כי אתם לא תדעו עלילות הביקוד ... והטעמו ולא חילוף עשרים וארבעה ספרים (ד"ה יהודי מכרים וא"י ב, מן 49). -ב) במו מעשה, מפעל, מל אלהים; Tat, Handlung; oeuvre, action; act, deed כי אל דעות יו׳ ולא נתכנו עללות (ש"ל בבי). הורו ליי קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו הוכירו כי נשגב שמו (ישע' יב ד). לכו וראו מפעלות אלהים נורא

אחד מהם (מד"כ בכחשי ל ג). המן הרשע בעלילה גדולה בא על ישראל (כי ילחק נפחח, שם חקתי, חם על המלך עוב). אמר (משה) לפניו רבונו של עולם בעלילה אתה בא עלי אתה תופש את החבל בשני ראשים יאבד משה ואלף כמותו ואל יאכד אחד מישראל (סנסומי ולססקן ו). -- ובסהמ"א: יבא עליו (על האפיקורום) בעלילה כיצד נפל לבור ויש סולם בבור יסלקנן בעלילה שיאמ' לו הריני צריך להוריד בני מן הגג וכן כל ביוצא בזה (פוסו"מ כזיקין סכה).--וע"י עלילה: ומ"מ ע"י עלילה גמורה ונכונה באו עליהם (בני יעקב על בני העיר שכם) (סזקוני על התורה, וישלח לד יג).--*הביא עלילות: עלילות הביא חקב"ה (פקיקי כנח', שור או כשב). -- לידי עלילה: מה זאת עשה אלהים לנו להביאנו לידי עלילה זו שלא חושב אלא להתעולל עלינו (רש"י, ברחשי מב כת). --בא, באה. עלילה: אם נודע לחבירו שגנב וגול ואעפ"ב חלק עמו הגניבה ואח"כ בא שום עלילה על הגנב מחמת זה וכן אם קנה גניבה/וחלק עם חבירו ובא אחר כך עלילה עליו כיון שלקח וקבל הריוח גם ההפסד לאמצע (לבום שותפין קעו יב). +*בקש עלילה: במתאוננים אין מתאוגנים אלא מתרעמים מבקשים עלילה לפרוש מאחרי המקום (ספרי צמדי פה), שהיו מבקשים עלילה האיך לחזור למצרים (כשנ"י, מד"ר נמדי ז). -- מצא עלילה: א"ל אליהו פר פר אל תירא לך עמהם ואל ימצאו עלילה שבשם ששמו של הקב"ה מתקדש על אותו שעמי כך מתקדש עליך (פס כב). ראה האיך תמצא עלילה לירמיהו ותפרע הימנו (פסיקי רבסי, ויהי צעת שקרחה). -- ובסהמ"א: ואלכסנדרה אם הבחור בקשה להמית את נפשה ובחרה בחיים למען תמצא עלילה לעשות נקמה באורורום (שוקיפון רפ), ולא דברה אלכסנדרה כי אם במרמה להיות שעש אחריה אולי תוכל לנקום נקמתה ולמצא עלילה להרוג את אורודום (מס כלו). וישמח בסתיאו על דברי אגריפס בי מצא עלי ל ה לעשות נקמה ביהודים (פס פת),--*נתן עלילה: שהוליבו בידם כל מיני קסמום שהין קוסמין בהם שלא יתן לו עלילות וביד זקני מדין היו הקסמים (מד"ר במד' כ). -- "העליל עלילות: חללה של רשות בריש גם' דשבת פי' שמעללין עלילות על בני אדם (ערון ערך רשות). להעליל עלי לות שקר (שלטי הגבורים על הרי"ף, כתובי ד:, ד"ה ובנוקום שנהגו). פעם אחת ממצרים כא אליה שופט זקן וכסיל וכו'

שלילה על בני אדם (פהל׳ פו ה). והגיתי בכל פעלך בעלילותיה אשיחה (סס עז יג). וישכחו עלילותיו זנפלאותיו אשר הראם (פס עס יל). יודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו (מס קג ז). -- ושל בני אדם: כי תראו את דרכם ואת עלילותם וידעתם כי לא חגם עשיתי את כל אשר עשיתי בה (יחזקי יד כג). וזכרתם שם את דרכיבם ואת כל עלילותיכם אשר נממאתם בם וכו' לא כדרכיכם הרעים וכעלילותיכם הנשחתות (שם כ מג מד). בדרביך ובעלילותיה שפטוך (שם כד יד). השביםו השחיתו כל עלילותם (לפני׳ ג ז). ביום ההוא לא תבושי מכל עלילתיה אשר פשעת בי (פס יח). .השחיתו התעיבו עלילה אין עשה מוב (מהלי יד ח). אל נשא היית להם ונקם על עלילותם (שם קג ז). --ובמדר': ב"ו מדותיו ועלילותיו מעוותות הן וכו" אבל מדותיו זעלילותיו של הקב"ה רחמניות הן (מד"ר שמות ב). שעשה עלילותיו במצרים כדי שיםפרו ישראל עלילות שעשה הקב"ה למצרים (פס).---ובסהמ"א: ומלת וירד יי' בעבור שכל מעשה התחתיים תלויים הם בכת הגבוהי' ומהשמים יתכנו כל העלילות (כחב״ע, בכחש׳ יחיה). יאמץ כח תולדת הכליות ויתנו עלילות הזרע (הוא, שמות כג כה). -- ואמר הפישן: וזכר בל היצור לפניך בא מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדי גבר. מחשבות אדם ותחכולותיו יצרי מעללי איש (חתה זוכר, מוקף ר"ה). - ואמר המשורר: ומושל ביומם וליל ובך לא ימשלו ולך נתכנו עללות ואתך לא תכנו (ר"י אבן גיאת, יה כל לספר, שער השיר 17). וכל שמע אשר תשמע ישמיע תהלתו וכל ריח תריח יודיע עלילתו (כלב"ע, לפיר מלוה). השהיתו בני איש עלילות לעשות במגדל גדולות (הוא, מי כמוך אל). אכל הוא אשר נודע כראשית עלילותיו ככחו וחכמתו ועוד תעצמותיו (הול, בשם אל אשר אמר). ואל יהיה לפניך ועמך אשר לו נחכנו כל העלילות (ד"ה יהודי מלכים וח"י ב, מן 17). ההדסים במצלה ענו אותמו המרם תדעו כי בעלילת אלוה אין אבדן נצה כי מובת כלמו (יל"ג, משלי יהודה ד ח). -- התעולל עלילות: אל תם לכי לדבר רע להתעולל עללות ברשע את אישים פעלי און (שם קמח ד).-- ואמר המשורר: ובעפר שרשו נחכא ועדה המצכה כשובו אל האדמה דוכר גדולות להתעולל עלילות בעוד יש בו הגשמה (כ״י -הלוי, יתפחכו, דבכי חפן 13). השקונו מצרים כוסות תרעלות להברית כל עולל להתעולל עלילות (כחב"ע, יום נושעו).

בי בי לילך, מ"י, שה"פ מן עלול, — הכשרה וסגלה לדבר, Fähigkeit; capacité; susceptibility, דמשקין עלולין לקבל מומאה ומה היא עלילתן 1) שמקבלין מומאה שלא בהבשר (פסחי יס:).

"עלילתן 1) שמקבלין מומאה שלא בהבשר (פסחי יס:).

"עלילות, מ"י, — פס"ים מן עלל, — בעלילות, במעשה, במעשה, במעשה להות להגל וה fact והא בעלילות מגרשני אמר לה שאמרה לבעלה ראיתי בחלום שאת מגרשני אמר לה למה בחלום הא בעלילות (כי לוי, מד"ר בכלטי כג, מילודי).

בלילה ב): גדל העליליה אשר עיניו פקחות על כל דרבי בני אדם (ירמי לב יע). — ואמר המשורה: הלא דרבי בני אדם (ירמי לב יע). — ואמר המשורה: הלא תרהו ואם לא תעריצו רב עליליה (כ"ש סנגיל, סכמום פליליס). רבת תועלת כל עוד מושלת כי כל תושיה היא העליליה (יל"ג, סכערס, ל, 90). — ומ"ל, ואמר המשורר: ידעתי ועיני צופיות הליכות רב עליליות ומחר נפשות וגויות יבואו למשפט אל המלך (כלצ"ע, מי כמוך לפסים). — ואמר הפישן: חמודות באר לו האותיות כי קצף עליו רב העליליות ובו בלילה נהרג בשאיות (מכרו, יולי ז פפס).

"עַלְימוּת, שייה, חזק, — כמו א.עַלְמוּת: הוא 'ינהננו עלמות בעלימות בוריזות (כי סניכס, יכוטי מניי בג).
"עַלִיכְר, שייה, — שסיים מן עָלְס: בעשרה לשונות נקרא
שמתה גילה שמחה שישה עליסה עליוה פצחה רנה צהלה חדוה הריעה (פפיקי דכייכ כ).

"עַּלָּייֹן, מ״ר עַלִּיצִים, עַלִּיצוֹת, --כמו עַלִּיוֹ: וצר בהם מולות והדשים ומנהיגים ב׳ לועזים וב׳ עליזים וב׳ יועצים וב׳ עליצים וב׳ טורפין וב׳ ציידין (כ״ש זומולו, סכמוכי, ס). -- ואמר המשורר: יאלמו שפתי יגונות מענות כאשר גבוהה העליצות שחו משקה למש עיני בגגהו ועלי אזני קרא כשמו ויתפתחו (למנ״ע, לש קלסו לווכיו).-- ואמר המליץ: ועפרות החברה למוצק הפרידה הוצקו ועד לא העליצות בכור הדמי נמקו (כ״י סכיזי, מסכמוני עז). וללצים אני אליץ אני חרון אני מליץ אני שש אני עליץ ועצמות בוערים אחליץ (עמכוי, מסנ׳ ע). במוע השר השירים והמליצות העליצים והעליצות אחרים והעליצות העליצים והעליצות אשר היו העליצים והעליצות אור אריה (שס ינ). והבנות העליצות אשר היו צבי לכל הארצות שבו כאבני גיר מנפצות (שס כו).

ובתוספ׳ (שס) הגרסה: עלילותן.

יינגליבר, ש"ל, מ"ל עליצות, — כמו עליצות: ימלא משאלו וירצה מפעלו ועמי וקהלי יקבץ בעליצה (נמי שמעל וירצה מפעלו ועמי וקהלי יקבץ בעליצה (נמי שמעל ג, דודקון 234). והלילו לעומתי יללה ובתבו לעליצה (1) גם חליצה (ש6-250). ועל מה זה מתאחר דיץ העליצ ה (1) שלוחים הריצו לזה ולוו במרוצה (מי מכנון, יולי שנה"ג).—ומ"ל: עמדה בראש מחנות האיב עליצותיו להפג וחיליו לדיב על ראשו גמולו לחוב (מודך כי, יולי שנת ח מנוכי).

עליצת, עליצות, ש"נ. שפ"פ מן עלץ: נקבת במפיז ראש פרוז יסערו להפיצני עליצתם כמו לאכל עני במסתר (סבקי גיד). --ואמר המשורר: דאג מפשעך ובעת עליצות ועת כעם אלהים נגדך שים (ל"ם סנגיד, צ"ת ד, הככצי 131). אלהים אלי אתה יודע מסתרי מליצות יגוני הסר והמר בעליצות (כסצ"ג, לנסיס ללי לספ). והבתים ירננו ומקיר צרור יען ומעצים כפיסים ופנים זעפים לבשו עליצות ועליוים מתי יגון וששים (כמצ"ע, סכיס מל). --ואמר הפישן: אנא חיש עליצותם להאזין חין מליצתם כאז מנוף בצאתם (לכיום סדיסו, יולי סבם ג לחס"ם).

שרף של עץ: וימרחו בשמנים הנזכרים בשער צמיחת השינים ובדבש מעורב בשמן קאמומילא ובדבש עם עלך אלבנום (קאמון אֹנ אֹנ, בסליי הילודים).

איעל ל (3) ממנו או אַעְפֶּוּה, "עָלוּגל, אוּעַלִילָה, בּוּ שְּׁלִילָּה, איעַלַל. אַעָלילוּה, עַלִילִּיה, אוּעָלַל, מַעַלָּל.

אינלל, קל לא בא במקורות הקרומים.

- הספי, התעלל, התעללמי, התעללמ, התעללו, יתעללו, התעלל בפלומי, עשו לו מעשים רעים, קשים, באכה בבזיון: ולמען תספר באזני בגך ובן בגך את אשר התעללמי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם (טמוס י 3). זלמה תכבדו את לבכם כאשר כבד ומצרים ופרעה את לבם הלוא כאשר התעלל בהם וישלחום וילבו (ט"ס) וי). ויאמר שאול לנשא כליו שלף חרבך ודקרני בה פן יבאו הערלים האלה ודקרני והתעללו בי (טסלס ל).

ויאמר המלך צדקיה אל ירמיהו אני דאג את היהודים אשר נפלו אל הכשדים פן יחנו אתי בידם והתעללה בי (ירמי לס יט).--ולבחמה, התעללה הבהמה בפלוני, התנהגה אתו שלא כחוגן: ויאמר בלעם לאתון כר התעללת בי לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך (נקד" כב כט). -- ובפרט התעלל באשה, אנם אותה, בעלה הרבה פעמים על כרחה, שלא כרצונה: ויחוק האיש: בפילגשו ויצא אליהם החוץ וידעו אותה ויתעללו בה כל הלילה (שפעי יע כה).--ובסהמ"א: ואל תאמן בסי כי לא יחיוך לפובה או לחסר אך לחרפה ישמרוך: אשר היא קשה ממות למען יתעללו כך בחרפה: גדופיהם (יוסיפון מז). לא תלך אשה בשוק ובנה? אחריה גזירה שמא יתפשו כנה ותלך אחריו להחזירו ויתעללו בה הרשעים שתפסוהו דרך שחוק (כמניים... אסורי ביאה כא יו). הילד חפצו ורצוגו להתעלל ולשחק. ובחור ועלם בקשתו בתנועה ותשמיש (מולדום חלכסכדק לוי 4). ידעתי גם אני וגם ראיתי בעיני מדרך הנהגתו יתכרך, כי יתעלל על בני אדם המועים: בכוונתו (ר״ת חלשיך, פיי חיוב יב עו). לכן גם אתה התעללת במו כמתעלל בילדים אין הבין (כנה״ו-סכמי שלמה יב כה). אל תתחרה באיש מתעלל כי צודה הוא לדבריהם (צ"ז צ"ס ס יד). - ונתעלל, נתעללה: ותתעצב מאד כי נתעללה לאיש (שכמרמה הובאה: אל המקדש ושם שגל אותה הבחור) (יוסיפון סנ. פרנקפי). יכסו עיניהם שלא יקילוך שאלו השיבותיך ריקנית יש להם לומר לאחר שנתעלל בה (אבימלך בשרה) החזירה (כש"י, בכחשי כ עז).

- סספוע', התעזלל: אל תם לבי לדבר רע להתעזלל עלות ברשע (ססלי קמל ז) - ובמדר': אדם שתפסוהר לסטים והיה כאו"א מתעולל בו להכותו (מדל' ססלי ו, נוכל) - ובסהמ"א: וישלפתור והתשומטנה והתעוללנה בובל גדרות צאן (רט"י, יכת' מע ג). ואין הפרש ביך עושק שביר או מתעולל עליו להוציאו מכלי שבירות (כ"ש ל"ס, מו"י ג מע). ואחר מהם היה תלמי שבכתבה לו התורה בלשון יונית שהיה מתעולל ומתאנה על ישראל (זכלי מלכי ניס מי) - ואמר הפימן: עו בכך יתמלל מפי יונק ועולל למשבית צר ומתעולל לרבע כאשה זדון לבו השיאו באשה (זכור ונתעולל לרבע כאשה זדון לבו השיאו באשה (זכור לים מעלותיך וארתך מולל (שכי, יול' שנס זס מוכל). זבור מה יפו מעגלותיך וארתך מולל (שכי, יול' בכסס) - ואמר מה יפו מעגלותיך וארתך מולל (שכי, יול' בכסס) - ואמר מה יפו מעגלותיך וארתך מולל (שכי, יול' בכסס) - ואמר

[[]אולי זה נקי מן עַלְּיץ.] (אולי זה נקי מן

^{[-(}a מן הערב' עַלָּךְ (a) (a)

⁽a בערב׳ על b) [בערב׳

Je (b Elle (2

המליץ: ובעת שיאמרו פלונית פעמים היא תתעולל יאמרו פלונית אשה יראת ה' היא תתהלל (עמנו', מסני ל). התעולל עליו עלילות: והרגיש הדברים שרצה להתעולל עליו עלילות ברשע (לולי סגלונ') ל ל, לין כי מאהבתו להקראות במחבירי פתרון ובמתקני פפר נשאו לכו להתעולל עלילות להכזיב מגחם בן סרוק בספר פתרוניו (סלמידי מכסס, ספוי 19). ויהי לימים וישומטו האנשים לתור סביבות בית דניאל לימים וישומטו האנשים לתור סביבות בית דניאל למחשבותם על דניאל (יוסיפון כנ). — ואמר המליץ: לעונן תעונן (לקע"ג, על מוי סגלכי, דודסון 25). ועי' עלילה במופו. — ונתעולל: ותשמע האשה ותתעצב מאד כי בתעולל הותלך ותספר לבעלה ולא היה לו מענה לשוי להריב עם אשתו (יוסיפון שס).

ששה לו, בפרט מעשה רע: תכוא כל רעתם לפלוני, עוֹלְלֹ למו כאשר עוֹלְלֹת עִי תֹלְתֹ, שוֹלְלֹת לו עוֹבל לפלוני, עשה לו, בפרט מעשה רע: תכוא כל רעתם לפניך ועוֹלְל למו כאשר עוֹלְלָת לו על כל פשעי (חיכי חיכו) ראה ייי והביטה למי עוֹלְלָת לו על בי אם תאכלנה נשנם פרים (שס צ כ). עינו עוֹלְלָה לו: עיני עוֹלְלָה לופשי מכל בנות עירי (שס ג כה). וציכ' מעוֹלְל: עמי נוגשיו בעל וונשים משלו בו (ישעי ג יצ). - ב) עוֹלְל בעפר: שק תפרתי עלי גלדי וְעֹלְתִי 2) בעפר קרני בעור מו מור ווח בי מור מון ווח וקרא לבכיה (שנח מול מכן קיכ'). - בי לא לחנם הוקבע היינו המנהג הקרום להכות המן בי לא לחנם הוקבע היינו המנהג הקרום להכות המן דווקא בענין מפלתו לא זולת ולא כאשר תעלולים עוללן למו (מתום סימים צ ג, עו:).

-פוע', עוֹלל, שעוללו לו, הובא עליו: הביטו וראו

1) (כך רש"י. ר"י חיוג פרש מן א.עול, כמו עולל, ובן רד"ק: וי"ת מן ב.עלל.]

אם יש מכאוב כמכאובי אשר עוֹלְל לי (חֹיכי חֹ יצ').

—וציכי כמו שם מְעוֹלְל ¹), מְסְבֹב, כמו עֵׁלוּל: בי
העילות כל אשר הקרבנה מהמעולל המעש וֹבלתם
להועיל למעולל ולהזיקו (כ״י ח״ס, מו״ס, סצטחון ז).

ואל תכנים עצמך בהכמת שרשי המופת ואיכות
הדיבר ובו' ואיכות הילוך העילה עם המעולל וכו'
מפני, עמקם ודקות ענינם (עס, יקוד העעסה ס). והקושיא
שמקשים שמהם יהיו עושים היום ומהם למתר הואיל
וקרוש התרש יהיה על הראייה כפי העלה יהיה
המעולל (כ״ל סקללי, ב״ע, ענין קדוס״ס ע, י.).

- קל *עלל, פ"ע, --התעסק בדבר: למלך שהיה לו כרם ומסרו לארים לעלול בו בשעושה יין טוב אומר המלך כמה חמריה דכרמי דידי מב וכשעושה יין רע אומר המלך חמריה דברמא דאריםי ביש (מד"ר קהלי ה).-וניני פעו', *עלול,-א) עשוי לאיזו פעולה, מכשר, fahig, ausgesetzt; capable, apte à; capable מסגל, of, liable to: מפני מה אמרו אם לא הדיח מהור שאין המים שכגבו עלולין לקכל מומאה עד שיתלשו (כ' נחמיה, חוקבת' מקוחי ה ה). אמרו בית שמאי לבית הלל וכי מי הוא עלול לקבל מומאה אדם או משקין אמרו להן משקין אמרו להן זכי מה אדם שאינו על ול לקבל מומאה כיון שנגע בה מומאה נממא משקין שכתוכו אינו דין שיהו ממאין (עס אהילי עו ט). ומה כלי חרם שהם עלולים לקבל טומאה הרי הם מצילים צמיד פתיל כאהל המת כלי אכנים כלי אדמה שאין עלולים וכו' אינו דין שיצילו (ספרי במדי קכו).--ובסחמ"א: ומשה היה רועה וכו' והטעם כדי שיתרחק מן הישוב שהוא עלול אצל החשא (רבכו בסיי, שמות, ז::). אדם שהוא עלול לנזילות ולא יכול לגלות ראשו מפני. הקרירות שמויק לו ובו׳ מומב שנתיר לו להניחם על הכובע הדק הסמור לראש (הלכוש לו"ח כז ה). ואשר שאלתני אשה עלולה לכאב ראש ולחלישות וציוו הרופאים לבלתי הרמיב ראשה בין כמים קרים בין בפושרים (נשמים כחש, פו"ת כלח). - ב) נגרם ע"י עלה וסבה, מסבב, שני עלול: שהעולם הוא מחודש חדוש מוחלם ואולם כשהונח השכל הפועל עלול ממניעי הגרמים השמימים לא יפול זה הספק (רלצ"ג, מלחמות פי ה ג יג). כי יראו שמניע הגלגל העליון הוא על ול מהסכה ראשונה (כאי מפיסח, מנחי קנחי 20). בי עלול היצירה עלול

עולי, ובן וויק, די זי טן ביעיל, והוסיף, וז"ל: ואף יתכן להיות מבורת עול, ע"ב. וחלק עליו דוגש ופרש מכן להיות מבורת עול, ע"ב. וחלק עליו דוגש ופרש מן הארמי עלל, בא, נכנס, וכן בערב' ע"ל\$), שם כתוך דבר. והשיג עליו ר"ת (סכרעי 83). אכל גם ר"י חיוג חברו עם על: וריב"ג חולק עליו וספרש מלשון רוממות ועליה, העליתי עפר על ראשי. וראב"ע בפרושו מחלים כפרוש ר"י חיוג, רש"י פרש: ולכלכתי וגניתי וכו' לשון בזיון, ע"כ. רד"ק בשרשיו מפרש פשום עשיתי. והנכון כפרושו של דוגש אלא שגם על שוך לשרש וה.]

נשמט טן אות מ.] (ו

ממנה ובאמצעותה נצטיירו כל הצורות המצויירות ציור רוחני פנימי כנגד העולם הנבדל (כ' שס טוג, קסי החמונה ד ע). הוא שכל בעצמו מבלי שיצטרך אל זולתו והעלול ממנו יצטרך אליו (כ"ת הכרצוכי, התחתר צבחירה, ד"ח לט). כי מה שכתבתי למעלה כי כת"ר אינו בכלל ולא במנין הספירות לא יובן מזה שיהיה הוא האי"ן סוף הוא עלול ממנו והוא שמו שאינו נבדל ואינו חוץ ממנו (כ"ת לכן גכלי, עבודם הקדש, סיימוד ג).

-ספע׳, "העליל, -א) מצא עלילה, הוציא דבה, האשים באשמת שקר: אשכח ינוקי מלעיל וסבי מלתחת כדי להעליל על האדם אם יקדים שלום לאלז או לאלו (רגמ"ה, צכורי ח:)." המוכר עבדו לפרהנג נכרי פיי בקונטרם מציק ושם עלילות ומכרו לו באותן דמים שהעליל (מוספי גיעי מד.). ערל אלם השבין לי זקוק זהב והפקדתי בידך ופעם אחת מלאך לבך לצאת מן העיר ובקשתיך להחזיר לי הזהוב שלא יעליל עלי הגוי ואמרת לי בוא עמי אל הגוי ואפטרך (מהכ"ס ארוענברג, שערי חשובי ריט). ביון שלא ראה (יוסף) את בנימין עמהם חשב ואת התחכולה שיעליל עליהם בדי שיביאו גם בנימין אחיו (רמצ"ן, ברחש' מב ט). שכבר חמם כי אנשים והעלילם עד שמכרו לו בזול וכו׳ אם יביא ראוכן ראיה שהעליל אותו הגובר שני אנשים (לפנ"ח, פו"ח תחקעו). שיעלילוהו שאמר או עשה עלה כגגרם מה שאינו כן (כלצ"ג, פי' משלי יע). מנהג העולם שמעלילין ומבקשים תואנות על העשיר (כ"י גן נחמיחש, שם יג ח). ומי שיודעים בו שהוא רש אינם מעלילים עליו (שס). והדברים ההם בדא אותם מלבו כדי להעליל אותד כי שקר הם (ריצ"ט, סו"ת פעג). ובשנת ה' ב' ליצירה העלילו על היאודים לפני המלך שהיאודים עושים זיוף במטבע והמלך חקר ודרש ומצא כי המעלילום המזייפים היו מטילים האשמה על היאודים ונמלטו (יוסף סמברי, לקוטים, ברליכר 28). השיב המלך חמתי עליך מומאש כי הכנת ממני שאני מאמין מה שמעלילים על היהודים ולחרפה נחשב לי הדבר הזה (כ״ש חצן ויכגח, שבט יהודת 9). והמעלילים כאשר ידעו שהיהודים שלחו שלוחי רדפו אחריהם והיהודי' יראו מאד ונחכאו כתוך היער (25 סבית הודה ואמר איך השליך את הנער מת בכית היחודית להעליל עליה (שם 35). שלפי שלא רצה ראובן לקנות מהשר משי לשותפות העליל עליו מה

שהעליל (כ"ח ששון, שו"ח, חוכח חמח, פה). ה' יפיר עצתם ויקלקל מחשבתם הרעה ויצמיח ישע תשועתנו ואשר עד הנה עזרונו רחמיו שהמעלילה עצמה הודתה שהוסתה והודחה מקצת מבני עירנו (אגר' ק"ק פוון לק"ק. ברלין, Monats. 1868, 175). ואליפו לא היה יודע רבר זה בבירור כי עכשיו לא רצה להעלילו בדברים לא היה יודע בהן (כשנ"ז, חוסג משפע לחיוב, נק:), אבל אליפו מחפצו להרשיעו במעשה ובאמונות העלילר בדברים לא היו בו (מס קכה.). ואת אחיו לא הביר ואת בניו לא ידע והניה ממון רב קרוב שני אלפים: פרחים מהם פיזר לשרים ולפגנים קרוב ארבע מאות. פרחים על אורות העלילה אשר העלילוהו ומהם: שללו השוללים ובו". (כי אליה מזכחי בקנדייא, שו"ת סוג מוצא בקבן על יד ז, 8). ועדיין אין שמנה חדשים שבא הנה קרובו אלגוי הדר באי שיאו על דבר עלילה אחת שהעלילוהו על אודות אשה משומרת שברחה משיאר ואמרו הוא הגורם (שם 9). היה גירוש האחרון בצרפת ביםי מלך קארל הששי שהעלילו על היהודי" שהרגו מומר אחד (שחרית ישכחל כ). ושתי שנים אחרי זה העלילו על היהודים שגנכו תינוק נוצרי ומלו אותר ושחטו אותו לפסח (עס כל),--ואמר הפימן: מונים לנקום להעלילו נוסדו יחד למולו התכינו עלילות מעללו הבה נתחכמה לו (אין מושיע, יולי שבם ב סכוכי). ב) עשה שיהיה עלול, שיצא המסכב מן הסבה: א"כ יקשה שוה שנקרא עילת כל העילות הוא ח"ו חירוש בו שהרי קודם שהעלילם לא נקרא עלית בל העילות (ספר סרדים מ ה).

של רשות בריש גם' "עלל, — א) כמו הפע' א): חללה של רשות בריש גם' דשבת פירוש שמעללין עלילות על בני אדם (ערוך ערך לטוס). — ב) ובלשון הקראים, עשה עלה, נתן מבה ומעם לדבר: כי אלו כשר לו לעלל כשביבה בקריאת שם האשה ערוה (יעקנ כן טועון, ספי סיטל (העריות) ליטועה הקלה' 33). אכילת המצה בחיוב בכל שבעת הימים כאשר אמר שבעת ימים תאכל עליו מצות וכו' ועלל!) עלה באמרו למען תובור עליו מצחך מארץ מצרים כל ימי חייך (כ"י הקלה, ""ע, ענין הג התלום ג, ות.). ואע"ם ש עלל!) עשיית המלאכה ליום בפור משום שהוא יום בפורים וואת העלה לא תכלול למי שהוא זולת בוגר (מס, ענין יוס הכפורים, מחים', מ.). ועל בן עלל!) החכם משום היותה העלה לא תכלול למי שהוא זולת בוגר (מס, ענין יוס הכפורים, מחים', מ.). ועל בן עלל!) החכם משום היותה

¹) [ואולי זה קל.]

צרה שהאסור משתלשל מנקבה אל נקבה (שס, עריום ס, קלג.). וכמו עלה או אשר יעלל כולל וחלקיי (משה כיחשי, מקדש משע ג).

-נפע', געלל, בדקרוק נעשה רפוי, נעשה נח, עיי עלול ג): ומוח הבנין עלולי העין כמו וגיד ברול משקלה גיד על משקל פעל אלא שנה היוד וגעלל וחרק תחת הגימל לכך נקראת עלולת העין (הוכיות הקורא, דרנבורג, 89).

> ביעללי), ממנו ביעלל. בּיעַלַל, קל אינו נהוג.

--פועי, עוֹלֵל, הְעוֹלֵל, יְעוֹלְלוֹ, יְעֹלְלְהוֹ, -עוֹלֵל את הברם, לקט את העוללות, את הגרגרים שנשארו מהלקיטה הראשונה: וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא חלקט לעני ולגר תעוב אתם (ויקר' יע י). כי ובצר כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה (זכרי כל כל). - ובהשאלה, עולל את האויב, הרג את השרידים, הנשארים: ויפנו וינסו המדברה אל סלע הרמון ויעוללהו במסלות חמשת אלפים איש (שפטי כ מה). כה אמר יו' צבאות עולל יעוללו כגפן שארית ישראל השב ידך כבצר על סלסלות (ירת' ו ט). ובסהמ"א: וישלח הפחה נוגשיו ומוכסיו וכוי לשומריו וצריו זיפרצו בעם בסוכם מאחרי המטה ויכתרום וירדיפום וידריכום ויעוללום במסלות (ד"ה יהודי מלכים וח"י 3, מן 31). - ואמר המשורר: רועים באו בכרם ולמורשה ירשוהו שנה בשנה ינצלוהו ובשביעית לא ימשוהו יבצרוהו ויעוללהו ישנוהו וישלשלוהו (כתב"ע, אם וענד, כהנת א, 180). והמות יעולל את המוגם בסלסלות וילקט הנורים (ר"י חריזי, הענק קלב).

עלם"), ממנו עוֹלָם (?), "עָלום, עָלַם, הַּעַלוּמָה. עלם, קל אינו נהוג.

-נפני, נעלם, נעלםה, נעלם, נעלםה, נעלמים, -נעלם דבר ממנו, נסתר, לא ידע את הדכר, לא ראהו : verborgen sein; être caché; to be concealed נפש 'אשר תגע ככל דבר טמא וכו' ונעלם ממנו (ויקר׳ ה ב). ולא נעלם דבר משלמה (זהי"ב ע ב).

ונעלם "דבר מעיני פלוני, לא ראהו, ובכלל לא — ידע: ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצוח יי׳ אשר לא תעשינה (ויקר' ד יג). ושכב איש אתה שכבת זרע וגעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נשמאה ועד אין בה (מדי היג). והחכמה מאין תבוא ואיוה מקום בינה ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה (חיוב כס כ-כח). --ונינ', נעלם, פתם, דבר נסתר, לא ידוע: ויגד לה שלמה את כל דבריה לא היה דבר נעלם מן המלך אשר לא הגיד לה (מ"ל י ג). כי את כל מעשה האלחים יביא במשפט על כל געלם אם טוב ואם רע (קהל' יב יד). ומ"ר בעלמים, נסתרים, רשעים המסתירים רעתם: לא ישבתי עם מתי שוא ועם נעלמים לא אבוא (מהלי כו ד). -- ויקי נעלמה, מתעלפת: גם את תשכרי תהי בעלמה 1) גם את תבקשי מעוד מאויב (נחוי ג יח).--ואמר בן סירא: כי פלאות מעשי ייי וגעלם מ[אדם] פעלו (ב"סגניי ית ד).--ובתלמו': נממא וידע ונעלמה ממנו הטומאה וזכור את הקדש נ'עלם ממנה הקדש ווכור את הטומאה נעלמו ממנו וה ווה ואכל את הקדש ולא ידע ומשאכל ידע הרי זה כעולה ויורד (שבוע' ב א). זו הלכה נעלמה מוקני בתירה פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשכת ולא היו יארעין אם פסח דותה את השבת אם לאו (ירוטי פססי ו ח). ביון שקינתרן בדברים נעלמה הלכה ממנו (מן הלל) (שם).--ובתפלה: אין דבר נעלם ממך ואין נפתר מנגד עיניך (אחת יודע רזי עולם, חפלי יוה"כ).-ובסחמ"א: וגם אחר שקיעת השמש במעט יעלם אורם מן האור שנשאר ברקיע מהשמש ולא יראו הכוכבים לעין האדם אלא עד שיתגכר אורם על האור המצוי מהשמש כמו שאינן געלמין כשחר אלא עד שיתגבר אור השמש על אורם (גנזי שכער 3, גיכלפורג 365). וראינו רבים מחברנו מעו בידיעת עניניו והעמדה על סודותיו מפני היות בו רמיוות עמוקות וסודות נעלמות (פיי ספר ילירה של אבוסאהל, טז.). עיין צורה מ"ד נציע שמרכז העגולה הואת היא נעלם ממנו ונרצה לתכירו (כ"י הישראלי, יפוד עולס, יא.). וזהו הענין שנבובו בו כל הנבובים להעלם מהם הסיבה (כ"י נכ' אנעולי, מלמד התלמידים, הקדמי, ד:). בשיודמן לחיות שמספר

^{1) [}נגור מן חשם עוֹלל, עוֹללְה.] 2) בערב' עלמ 2) במשמ' הפכיח, וַדְע, למד.

ale (a

[[]רד"ק פרש כאלו לא היית על דרך ושתו (ב ולעו והיו כלא היו, ע"כ. וזה קשה. והנכון שהוא כמו התעמף, החעלף; עו' בפרושו של הירשלר, הוצי בהנא.]

האי הוא נעלם קח מספר הבי (נכוך משקלוו, עמודי השמים, ו:).--מדרש הגעלם, שם ספר שנוסף על הזהר: אמרו המגיהים מתוך הלשון ניכר שאינו מספר הזוהר והאור. נכר מתוך החשך ולדעתינו כי הוא ממדרש הנעלם ובלשון הקדש היה (סגסום ווסי על.סזוסכ, כיח:).--ומשל: רע נעלם מן העין דאגה עליו אין (ב"ז, מלון גרמני עברי, ערך וויספען). -- ואמר המשורר: אן ואן לא אכקשך גוחי נעלםת ופעלך נכחי (כחצ"ע, חן וחן). אל אשר נשא ונעלם וחסריו יורון פיות שובבה בנים לגכולם וכקדם יחד להיות (סול, בעלי ריבי, כהכח ח, 56). - ונעלמים: שמע תמיד לדברי התכמים וסורה מאנשים נעלמים (כה"ג, יכל הלל).-יבדקדוק, אות שאינה נראה, שאינה הגויה: ונקרא כן מגזרת ויחרקו שן ויתכן חיות אחרי נוח נעלם שהוא יוד כמו ריב ומדון ופעם יחסרוהו מהמכתב כמו לא תענה על ריב (כחצ"ע, ספי לחום ח.). רק הוא על משקל מפעל כי הנה נעלם תחת פ"א (שס ו.). -ובשמ' גוף נסתר:"תשפוט על כל מוסף על השרש מצד הקנינים זכר זנקכה רכים ורכות נמצא ונעלם זבובת (פי' פפי יליכה לאצוקהאל, קד).

-הפעי, העלים, העלימו, מעלים, העלם, אעלים, העלים, תעלם, יעלימו-העלים דבר מפלוני, הסתירו, לא הגיד verbergen; cacher לו, לא הודיעו, לא הראה לו, לא celer; to conceal, hide: הרפה לה כי נפשה מרת לה זיי העלים ממני ולא הגיד לי (מ"ב ד כז). מי זה מעלים 1) עצה בלי דעת (חיוב מב ג). - העלים עינו מדבר, הסב עינו מהדבר ולא ראה את הדבר, ובכלל, לא ראה ולא ידע: ואם העלם יעליםו עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא וכו' לכלתי המית אתו ושמתי אני את פני כאיש ההוא (ויקר' כד-ה). ומיד מי לקחתי כפר ואעלים עיני בן (ש"ה יב ג). ומשכתותי העלימו עיביהם (יסוקי כב כו). נתן לרש אין מחסור ומעלים עינון (מן העני) רב מארות (משלי כק כז). --והעלים און, לבלתי ישמע: קולי שמעת אל תעלם אזגך לרוחתי לשועתי (חיכי ג כו). -- והעלים סתם, במשמ' העלים עין: למה יי׳ העמוד ברחוק העלים לעתות בצרה (מסל׳ י ל). -ואמר בן סירא: אל תועץ עם חמיך וממקנא העלים סוד (נ"ק גניי לוי). -- ובתו"מ: אמרה ליה (תמר ליתודה) בכקשה ממך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממני (סוטי י:). כל המעלים עיניו

מן הצדקה באילו עובד ע"א (כ' יהושע בן קרסה, ב"ב י.). (לגימה) מרחקת את הקרובים ומקרכת את הרחוקים ומעלמת עינים מן הרשעים (די יוסכן, סכסי קנ:). ותלך העלמה למה קראה הכתוב עלמה שהלבה בזריזות ר' שמואל אמר שהעלימה את דבריה (מד"ר סמות ה). העלים הקב"ה מסנו שהליכתו מאבדתו מן העולם ומוליכתו לבאר שחת (שם צמדי כ). ד"א על כן עלמות אהבוך על שהעלמת מהם יום המיחה ויום הנחמה אהבוך וכו' על שהעלמת מהם מתן שברן של צדיקים (שם שה"ש, לרים שמניך). אמר הקב"ה ומה אם שעה שהעלמתי מהם שם המפורש הם הורגים בכינוי אלו נתתי וגליתי להם שם המפורש עאכ"ו (שם קהלייג). אילולי שהעלים הקב"ה מבני אדם יום המיתה לא היה אדם לא בונה ולא נושע שהיה אומר למחר אני מת למה אני עומד ליגע בשביל אחרים לפיכך העלים הקב"ה לבות בני אדם מן המיתה (מנסות' קדושי ק, בובכ). -- ובסהמ"א: במים רותחים בקדרה ונשפכין לחוץ כי הקדרה לא תכילם לפיכך מה שנימל מן הקדרה באותה שעה הרי הוא נשמר וכו' ואם מעלימין עין הרי הוא נשפך ארצה (חול' הגח' ח ח, לון 139). פעם יוצץ לנו האמת ער שנחשכנו יום ואתר כן פיעלים והו המבעים והמנהיגים עד שנשוב בליל חשוך (כ"ם ח"מ, מו"כ פחיםי). אמר המשורר: לעג שומני שמעה אזני וכלבי אני אקרא את יי' מענות אלם אונך תעלם זיכלם כל מבקש יי׳ (כלצ"ע, לל לל לקכל). תמר תעלים השמש מדי צאתה כאשר תעלים השמש אור הכוכבים ביפעתה (עמכוי, מחבי ב).

הספי, התעלמה, התעלם, הקעלם,־לם, יתעלם, א) התעלם מדבר, העלים עיניו מהדבר לבלתי יראגו, עשה עצמו כאלו אינו רואה הדבר: לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמה מהם השב תשיבם לאחיך (זכני כג 6). וכן תעשה לכל אכדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמה מהם הקם תקים עמו (שס ג-7). כי תראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם (שמי כם ז). — התעלם מתחנת פלוני, לא המה און לבקשתו: האוינה אלהים תפלתי ואל התתעלם מתחנתי (ספל כס צ). — ב) התעלם השלג על הקרת וכדום', נפל ונצבר עליו וכסהו: כאפיק נחלים יעברו הקדרים מני קרת עליםו יתעלם שלג נחלים יעברו הקדרים מני קרת עליםו יתעלם שלג נחלים יעברו הקדרים מני קרת עליםו יתעלם שלג

וֹ אולי במשמ' אחרת?.

בעת יורבו נצמתו בחמו נדעבו ממקומם (איונ ו יה-יו). -ואמר בן סירא: במשפטו אסוף שארו ואל תתעלם בגויעתו (ב"ק גניי לח יו).-- ובתו"ם: אל תסתר פגיד ממנו ואל תתעלם מתחינתנו (ירוש' ברכ' ד ג). אלו ואלו לא היו זוין משם עד שהוא מתעלם מהן (מס יות' ג ז). בוצרין עם הגוי וכו' מסייעין אותר עד שנתעלם מעיניהן נתעלם מעיניהם יעשה יין נסך (מופפת' ע"ו ז א), מכאן נתעלם מעיני דוד שלא נשאו לוים את הארון אלא (בעגלה) [בכתף] (כ' נתן, ספרי צמדי מו). הרי שהיו חמריו ופועליו מעונין מהרות אפילו הפליג מהן יותר ממיל מהרותיו מהורות ואם אמר להן לכו ואני בא אחריכם כיון שנתעלם׳ עינו מהם שהרותיו שמאות (ע"ו סע.). -- הלכה זו נתעלמה מבני בתירה (פססי סו.). אמרתי לו (ליעקב איש כפר סכניא) יפה אמרת ונתעלמה ממני הלכה לשעה (רבי חליעזר, מד"ה קהלי, כל הדברים יגעים). שהפך (דוד) משכבו של לילה למשכבו של יגם ונתעלמה ממנו הלכה (לי יהודה, פנה' קז.). ונעלם דבר ולא שתתעלם מצוה כולה (סוכיו׳ ד.). נתן לחם ד' לוי בר סוסי ועשו לו ביסה גדולה והושיבו אותו למעלה ממנה נתעלמו דברי תורה מפיו (מד"ר ברחשי פה). שהיה הקול מתעלם מהן והיו שומעין את הקול מן המזרח והולכין למורח והקול יוצא מן המערב וכו' (מדרי שה"ם, גרינהוט ה). - ובקהמ"א: והם מתעלמים מחובת הלבבות ואינם מתעוררים למפסידי המעשים (כ"י ח"ח, חו"ה, עצוד' החלהים ד). ואל תתעלם לרפא מדות הגאוה מנפשך וממדותיך (סס הכניעה י). ואיך נתעלם והנסיעה מתמרת והעתקה תדירה והדרך ארוך והמרגוק רחוק (שם סשבון הנפש ג). ואל תתעלם מנפשך שתפקיר אותה ותחפש על מכלותה (שם). ואנשים תכמים גדולים נשתבשו בהן ונתעלמו מהן דברים ונולדו להן ספיקות (רמצ"ס, קדוה"ס יל צ). כך האדם מדותיו הרעות וכו' ואם יתעלם ולא יתקנם יעקור מלבו אור האמת (פפ' חורחת לדיקים, הקדמי). ה"ז מתיישב ומתעלם בכלי אותיות הדבור כמו שבתיישבי ומתעלמים המים ויין בתוך כלי הכום (החדמו"ר דוב בר, גביע הכסף ב א:).—ומקוי: דלוגו לגראה ונכחה בקומו הנם ארבעים וחמשה ימים בהתעלמו ועוד קץ לגלות למו (גכזי שכער ג, דודקון 66).

ה בשני, *העלם, הועלם, — שהעלימו אותו: העולם הועלם הועלם שם המפורש (כי לוחוול בריה דר' זיכל).

מד"ר קהלי ג). — וכסהמ"א: אמר (אריסטו) בעדו הוא רחוק הקרוב הגגלה אשר לא יתעלם מאדם אבל הועלם אשר לא נודע לאדם (רווצ"ע, ערוג' הכסס, ליון 3, 135).

שְּנֵי, *עָלַם, בינ' מְעָלָם, מעולם, מְעֶלְמִים, מעולמים, מעולמים, מעולמין, — במו הָפּע': דברים שהיו מעולמים ומסותרים מן הבריות הוציאו ר' עקיבא לאורה (מזר"ג נ' יצ). כך בני קרח אמרו על עלמות שיר מעולמין הם הדברים שראינו ואין אנו יודעין מה ראינו (מזרי מכל', זוכר מו).

—פעי "עלם, —כמו הפע": זה שמי לעולם לעלם כתיב לעלם עינים בו כששמים תכהנים שמי על ישרי (פף ספידים סמסטסם). — זאמר הפימן: צווי עבודתו ודבוקו ולצפון את השם ולעלמו פן תהיה פי כסיל מחתה (פי"גכ כלונן, לזסכי ע.). למובתם בלי לעלמה ותהיה לה כחומה תולה ארץ על בלימה (לל מתכשל).

לבות שיו, מייר כני שלמינו, שגיאה, עון בשוגג heimliches Vergehen; faute cachée; איר מהחומא, secrét sin secrét sin secrét sin set secrét sin et proses : שת עונתינו ללגדך עלמנו למאור פניך (מסלי ל מ). אומר המשורר: איך לחמן לוחמי לחומי נגלה עלו מי וסף עלומי בשאול ורומה דמות לעמי פן אדמה אין דמי לדמי (מלצ"ע, ליך לסמו). רוח חן בקרבי חדש בי עלומי קמו לענות בי (סול, לוסלי יכונו). הסילה עלומינו אשר למאור פניך שתם בי נורא את ומי יעמוד לפניך (הול, לוסנון עמך). חמול אבי כי תביא במשפט על כל עלומים שלת פדותך מלכותך מלכות כל עולמים (צעת קומס, קליםי לכ"ה, קמל"ל, ממני). -- ישאו רובי שלומים בברבות ארובות מותחמים כתחלה מלפני שובן מרומים וכופה מתומים ועלומים (נעת קומס, מתומים ועלומים (נעת קומס, מתומים ועלומים (נעת קומס, מתומים ועלומים (נעת קומס, מתומים ועלומים (נעת קומס מתומים מתומים ועלומים (נעת קומס מתומים מתומים ועלומים (נעת מתומים מתומים מתומים מתומים מתומים מתומים ברבות מתומים ועלומים (נעת מתומים מתומים מתומים מתומים מתומים מתומים מתומים בתומים מתומים מתומי

בּיעלם בין אַ עֶּלְם, עַלְּמָה, עֲלוּמִים.

אַנֶּלֶלֶם"), עֶלֶם, מ״ר "עַלְמִים, ט״ז,—אדם אחרי שנות הילדות, כשהגיע לימי הנערות והבתרות, נרדף עם נער, Jüngling; adolescent; a youth: וכראות שאול את דוד יצא לקראת הפלשתי אמר אל אכנר שד

ו) בערב' ע'לם a), כח ועז.

[[]משחף כמעט לכל האחיות.]

ا غلم (a

עלמה ו): ששים המה מלכות ושמנים פילגשים ועלמות

אין מספר (שם ו ה).-ב) עלמות, בנוי לקול הדק.

כמו קול העלמות Soprano, falsetto, (2 למנצח לבני

קרח על עלמות שיר (סהלי מו ל). ווכריה ועויאל

וכו׳ (ממנים לנגן) בנבלים על עַלְמוֹת ומתתיה וכוֹי

בכנרות על השמינית לנצת (זהי״ה עו כ-כה).--ובמדר":

עתיד הקב"ה לעשות ראש מחולה לצדיקים לעתיד

לבא שנאמר שיתו לככם לחילה לחולה כתיב לחולה

שהם חלין לפניו כעל מות ומראין עליו באצבע

(נשם כי חנינה, מד"ר קהלי, חין זכרון). - ואמר הפיטן:

כרתה ברית עם עלם ה תופפת גועה ונאספה ולא

היה /מים (כי יוסי, חזכיר גצורות, סדר עבודה). עדי יפיה

הגידו למלך על מה שאין כמוה בפלך (כי יוסף בכ

שלמה, חודך כי, שנת ח חנוכי). מעשפת בעדיה בעלמה (רי יוסף חנן הקדחי, הללני הן, שער השיר 29). עלמות

מחשבות לתופף שירי מגן (גמי שכער ג, דודקון 71).--

ואמר המליץ: ורמונים לחייהם כעל מות והמה

ממאור עין איש צפונים (ר"י סריזי, מסכמוני לב). על

מה עלמה על מעל מה על מה עת ישקום עת ירוד

או בו תחפוץ או יד תקפוץ ותצו לו לין דוד או

לנדוד (עמנוי, מסני ז). האם בחשוק צביות ועל מות

תקבל את פני יוצרה וצורה (שסח). עלמה גברח

עלמות (כ"י בריעי מוזי, שירי חימן, בחכר 41). שדי

עלם הי תוך לכי (שס). -- ובהשאלה, כנוי לשירות:

ושירותי חלי כתם ואיה אנוש יכיר פניני שיר וסלות

עלמות לא ידעם איש ואיכה לאישים בוערים יהיו

בעולות (כמב"ע, דיוחן קס, בודלי). - ואמר המשורר:

יונתי זיו יפעתך דמה לכסיל וכימות ואני לאהבתך

אשיר שיר על עלמות (ר״ח עירחקי הכהן, ספ' הפיזמונ',

שירים חימני, לה:). - ובשתי המשמעות: ראה מה נעמה

הצבא בן מי זה הנער אבגר זיאבר אבגר חי נפשך המלך אם ידעתי ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם (ט"ל יז נס-נו). והנה אשלח את הגער לך מצא את החצים אם אמר אמר ,לנער הנה החצים ממך את החצים אם אמר אמר ,לנער הנה החצים ממך והנה וכו' (שס כ כל-כנ).—ובסהמ"א: עלם זכור יום מפני זוקן תנוד כנוד צפור דרור מקן (עתנו', מסני ז). "זירץ לקראתם כנער וע ל מ להודרו למצות השם (כ' זירץ לקראתם כנער וע ל מ להודרו למצות השם (כ' מסכל חכמים וצעיר לימים מבאר פלאים (כתנ"ע, מולן נול', 130). ר' נחום ידע עד מאד כי אין לאל ידו להשיב חרפה אל חיק העלמים האלה ודברים אין בפיו להוכיח מעלתו עליהם (כיל נכוילם, הזם יססים ל, 14).

יקר: ואל תבתר בכל יקר ועל ם (רסיג, שנרי שנים קבול" קונטרסיס 64).

"עלם, עולם (רסיג, שנרי שנושום, קבול" קונטרסיס 64).

"עלם, עולם 2) מייר סמי עלםי, עולםי, —כמו א.עלם:

הדודאים נתנו ריח אלו עולםי ישראל שלא טעמו מעם חמא (עד"ר שה"ש, הזודאים).

של של של של במו העלם, שנעלם מסגו אסורו של הדבר: אכל כמה זיתים בכמה פרסים בעלם אחד אינו חייב אלא אחת (יכופי שנס לו לו).

ש"כ, מ"כ עלְסְוֹת, 3) – א) ש"כ מן א.עֶלְס, Mädchen, junge Frau; jeane fille, femme; girl, young woman : הנה אנכי נצב על עין המים והיה בעלמה היצאת לשאב מים זכו' (נכלש' כד מנ). ותאמר אחתו (של משה) אל בת פרעה האלך וקראתי לך וכו' ותאמר לה בת פרעה לכי ותלך העלמה ותקרא את אם הילד (שמום נ ז-ס). הנה העלמה הרה וילדת בן (ישע' ז יד). קדמו שרים אחר נגנים בתוך עלמות תופפות (ססל' קס כו). שלשה המה נפלאו ממני וארבע לא ידעתים דרך הנשר בשמים וכו' ודרך גבר בעלמה (משלי ל יס-יע). לריה שמניך מובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך (שה"ש ל נ). בחצרות המלכים לפנים, האשה במדרגה השלישית, מלכה, פלגש,

ן [בתדמור' משמש גם במובן וונה.] (בתדמור' משמש גם במובן וונה.] (2) [כעין זה בעקילם ἐπὶ νεανιοτήτων.

בעין זה בעקילם שמדן ואנו אילם, והשבעי והסורי והירונ' תרגמו נסתרות, מן א.עלמ; וכן וח"י והסורי והירונ' תרגמו נסתרות, מן א.עלמ; וכן רד"ק, וסומכוס תרגם נצחיות מלשון עולם ועד. מנחם ורש"י מפרשים שהוא שם כלי זמר. וכן גרץ לכר שהוא כלי זמר שבא מן ארץ עילם, כמו הגתית מן עיר גת. וראכ"ע פרש שם פיום, וכעין זה ריב"ג. מנחם מחבר לכאן גם על מות לבן (ססל' ע ל), עי' גם רש"י בפרושו וראב"ע זכן אחרים, עי' לקו"ק לפינסקר ריב, וכך גם החדשים. ועי' גם דונש (ססל' מס יס) שיך לכאן, ושצריך חחדשים שגם על מות (ססל' מס יס) שיך לכאן, ושצריך לחברו אל א מ. ועי' עלמות.]

[[]מערבי،] (1

^{[.(}a ארם', ובעין זה בערב' ע'לאם (2

^{[.(342} בכנעני עלמת (לידונ' 342).]

a) غلام

עפרה תשורר עלי כנור ותופפות עלמות יספרו נעים
יפיה בשירים והיא להם תשורר שיר עלמות (רמצ"ע,
ססכטים צ פס). יפי קול קדמו כנור ליפות ושרים אחרי
נוגנים חליפות עלמות לעלמות נעלמות (ר"י סלוי,
יפי קול).

יוכני שוכן איים, — נצחיות, כמו עולם: יוכני שוכן קדמון היותי אצלו אמון בארץ חי ובית על מון (ד'. שמשון סזקן, ספוי כ"ס 5).

: proteus anguineus בייעלמון, פיין חיה, העלמון הוא מין חי נפלא מאד וכו' הוא האחד מסלמנדרי הדג הנמצא באירופה וטמיר ונעלם במימי הנהרות (אברמוביץ, חוה"ע, מפלגי הזוחלים 259). *עלמות1), שינ, -א) חוק ואמץ, כמו בימי העלומים: ד"א על כן עלמות אהבוך בעלמות ובוריזות (מד"ר שס"ש, לכים שמניך). -- ובסהמ"א: ותלך העלמה הלכה בוריזות ועלמות בעלם (כש"י, שמות ב ה).--ואמר הפיטן: נקבה תמוכב גבר פרק שיר נחל סוד נהוג על מות כעלמות תופפות אחר חיל (חמונסך אממי, יול' שבת כ"ח). הוא ינהגנו עלמות הוא ינהגנו עלמות הוא ינהגנו בלי עלמות (קיני, מחז' רומני). -ב) ובמשמ' ימי העלומים: כקבלת העלמות אחר הילדות והכחרות אחר העלמות והזקנה אחר הכחרות וזו היא סבה מצד המבע (כ"ל מויכונל, חגמי הנפ', יג.). ושם איש כנוי לתחלת המעמד שנכנס כו האדם אחר צאתו ממעמד הנערות והעלמות (רש"ם, יריעת שלמה

1) ויש לחבר לכאן גם תהל' (מסיה): הוא ינהגנו על מות, שנכתב כמסורה כשתי תיבות, אבל הקדמונים גרסו בתבה אחת. וכן בירוש' (שג" ב ג), פרשו וו"ל: עלמות בעלימות בזריזות כאילין עלמות, ע"כ. וכן ת"י: ביומי טליותנא. וכן מביא דונש כשם רפע"ג (משרי 139), ור' משה אצל ראב"ע. וכעין זה רש"י: כאדם המנהג את כנו הקטן לאט, ע"כ. והשכע' והירונ' תרגמו מלשון עולם ונצחיות, וכן תרגם סומכוס, וכן פרשו מנחם וראב"ע. וכעין זה שם כירושי, וז"ל: הוא ינהגנו בעולם הזה הוא ינהגנו לעתיד לבוא, ע"ב; וכן במדרש שותר מוב, כאלו היה מנְקד עלְמוֹת. ועוד אמרו שם, יוו"ל: תירגם עקילם אתא נסייא, עולם שאין כו מות, ובאמת כן מובא בהקספלה בשם עקילם משמעמלה, עי׳ פילד. וזה שנוי גרסה: אל מות, או כמו שתרגם הסורי לעיל מן מותא. ודונש נדחק לפרש מלשון נעלם וגסתר. וחלק עליו ראב"ע (שפס יחר ק). ובעלי המסורה שחלקו לשתי תיבות פרשו כמו עד מות, עי' ראב"ע ורד"ק בשרשיו.]

ה ה י, ל:). הואמר הפיטן: השב אותי לעלמותי קץ פרותי נא תמהר משיחנו לעירנו ולהיבלנו אל נא נהר (פנחס, ססלון ע ז, 46). ה.) ובמשמ' נצחיות, במו עולם, א.עלמון: ארח צדקה ועלמות נחית דבריך אמץ להעצים עשות רצונך ודבריך (פליסי מיס"י).

י ממנו עַלֹס, יּעַלִיסָה; "עָלְסוֹן.

עַלַכַם, פיינו,—במו עַלו: משיב יגע ולא יבלע בחיל תמורתו ולא יַעַלם (חיוב כיס).

-יפעי, געלסה, -- כמו קל: כנף רגנים געלסה אם אברה חסידה ונצה (שס לע יג). --ובסהמ"א: בל"י מין עוף אשר זנכה געלם מלא עינים מגוונים שונים (כי בכימין מוספים, הגהות לערוך, ערך עוום). בריבות יזלו מים יטיפו בתעלה ויעלו בצנורות ופרדם יגדל עץ וכו' אשר שם צפורים יקננו ועוף יעופף כהגיונם געלים ים וגעלצים בצפצופם (שלמה חולילירו, חגר׳ אילת אהצים, א:). ולקול זמיר צפרים וכנף רגנים נעלם ה כנועם המאור הגדול (מפו, אסבת ליון ז). -ואמר המשורר: יפרה חתן כשושן בקרב ידידים געלסים ויהי כמלך בגדוריו כחפת הדר מתכסים (ר"י הלוי, יפרס חהן). ויתעלם לבב כל באהבים ויעלם זמן בכנף רננה (סול, צכל לף). וגיל בחור באילת אהבים והרנינו שניכם נעלסים והתעדן בקומת חן בתמר אבל. תגע כבדי ההדסים (רמצ"ע, הריח מר). קרושים כרשת זר נתפשו ואבדו כולם אז געלסו ומשה ואהרן עשו את כל. המופתים האלה (כלונ"ע, לומות אל במעשיו). אז רץ (אברהם) ואחז בו (באיל) ואותו עשה במקום בנו עולה ביד נעלם ה נפשו בקול תודה מאד נצהלת (כ"י נגחרה, נסטי לך מערג, עולת חדש מו).

התעלים, נתעליםה, התעלים באהבים, נאות, התענג בתענוגי בשרים, יהתעלים באהבים (משלי זיס) נרוח דדים עד הבקר נתעליםה באהבים (משלי זיס) בוסהם"א: כנף רננים שם עוף נקרא בן אולי הוא מרנן ויפה קול או מרנן ומתעלם בכנפיו שהן יפות (לד"ק, סשלשי, לכן). וציצית התוגות נובלת ובין השמחות פורח עמו מתעלם ים באהבים והדודאים נתנו ריח (לש"ע פלקיכם, המנקש שו). בהיותנו בימי הנעורים עם קצת החברים מתעלםים בספורי המאמרים (לי ידעים

[[]כמו עלו, עלץ.] (י

הבדרשי, ספ' הפרדם, פתיהי, חולה"ם ג). הגיעני רוח הזמן ואני בן שמנה עשרה שנה ותשאני רוח העת להתעלם כחברת נכבדים ומביני מדע (הוא, אוהב נשים, מפארם שיצה ללוכן 1). ושב בהכרח לזכור הדרך ההולכת אל האוצר כי אין זולתה להתעלם לשכח צרתו (סום, הפרדם א, אונה"ם ג). המלאים למו באביב כל חמדה וכל ענג לחשתעשע ולחתעלם שמה באהבים (ר"ם נלוך, שנייע ג, פקדמי 1). ונתעל מתי בצחותם ורוממותם (פד"ל במולם בם יהודה, 4). משנה שמחה ישמחו ויתעלםו באהבים באין מחריד (כ"ל מפו, להכת ליון כט).--ואמר הפיטן: אל נשא ארנן בהתעלסה אומץ עשה אגיד בכנסה (כי שלמה בר' יהודה הבבלי, אל נשא, יול' שבת בכאשי). גדי קשור ידים ברכות לשא באהב עוד גדיו שבינה נתעלםה (גדי קשור, מוס' פרשי שקלי). דבוקות לכמאו הומות מול הלל לנשאו ומתעלסות לנישואו (גמי שכער ג, דודקון 112). נתת בידי מאוני משפט ופלס אם לחסד ימציאני בו אתעלס ואם לרעה יהיה לעג וקלם כי לא היתה מאת המלך (רמצ"ן, מרחש מקדמי עולמים, מלח הפנים לגיגר מ). לו אהיה אהל ואתה שובני נתעלםה אהב בגיל נתאורה (כ' ישרחל, ידד שינם עיכי, פזמוני מימנ' ה:). - ואמר המליץ: ועל ערש אהבים יתעלם בנעימה ובו' (כ"י חריזי, חחכמונ', הקדמ'). וקשרתי עפעפי בעפעפי שחרים וכנפי ככנפי נשרים להתעלם בכפרים במקום גרדים עם כפרים ומרעה עפרים (שסג). והאם רובצת עליהם ומתעלסת עמהם והם פעם בחיקה ישנים וכמרעה טוב דשנים (שם כה). והתעלםנו כל הימים אשר נצמדנו עד אשר מחיק החברה נפרדנו ולכל צד נדדנו (שס). שכב בצל שיחים ומתעלם על קול שאון מים ושיר יונים (סול הענק רווב). נקת צביות מאוילים שמנו נתעלםה נחנו והם יאכדו רעה תכואמו והמרגעת (עמניי, מסני ו). ראה דובים אשר אורבים צבירה להתקלם להתעלם ביופיה (ר"י כגיחרה, עולה חמיד קקע).

"פעי, עלם, -עשה שיעלם, שיהיה עלו, ואמר הפיטן: בהושעת ברבות וארובות וגבוהות מעלסים בפשירתו יופי לך מובח מקלסים כן הושע נא (כהושעת חדם, הושעני לשנח). עילסם ובא לו לשער היסוד עמידת שעירים (Elbogen, Stud. 160). -- תוכחותם נחמרות מפנינים יעלסו שומעיהם כרננים גם המה כחצים שנובים (ריב התלמוד והשלוסופיה, כנסת ישראל ב, תרמח, אירוח מאושל 'צ').

"עַלְסוֹן, ש"ז, -כמו עַלִיסה, שמחה: גילה ללבך יצוה ועלסון גבור ישיתך גם חפון (קעע מומי הגחי, סעדיחנה שכער 71). ויפי דברו לו לששון וגיל ועלסון (מכתב שמוחל הכהן החש הישיצה ()).-- ואמר הפישן: שיעת צר תלשת אשר כאלוגים חסון יה ברחמיך ולא כפעלינו עשית לעלבון כן מלטנו העת כמלטת את אבותיך מאסון (אזכר מעלליך, פליםי לום אפתר, פמא"ל חרל.).

עלע, ממנו עלע.

עַלַע. פל לא נמצא.

-פעי, יעלעו, -עלע העוף דם וברוםי, שתה, בלע. סמו : schlürfen; lapper; to lap, swallow שהעוף לשה, ואפרחיו יעלעו 2) דם ובאשר חללים שם הוא (מיוב לע ל). -- ואמר הפימן: עריסת החמץ וחלאתו תתם כאשר עלעו והוצאתי את בלעו (מפחלה כשיון, יולי שה"ג, חילת השחר, קג.). חרפתנו אצו ברוחם יעלעו אפרותם למה תהיה כאיש נדהם ואורך זורתם (זכור איכה, ערבי לח"ב, מחזי איעלי א, קסח.). --והאפרוחים מהם יעלעו (כי יהושי ברוך, הקדמי, עין משפט על החלמוד). ודמי הרוגים הם עלעו כנחלים (מיכ"ל, יעל וסיסכה). ועי'

שררה *עלעים, שיז, מייר, עלעים, עילעין—במו צלע: שדרה שבירד רוב עילעין4) שבה שהורה (מיר כב.).

*עַלְעוֹל, עַלְעוֹל ש״ז, מ״ר עַלעוֹלִים, עלעולין, – רוח םערה, Sturm; tempête; storm: מערה, קול רעמו יחיל ארצו וככוחו יועים הרים אימתו תחרף תימן עלעול צפון סופה וסערה (ב"ס גניי מג יו).--ובמדר': אין לך עלעול קשה מן העילעול הוה שהוא בא מן הצפון ועולה ומכסיף את הבריות שנתונות בדרום (מד"ר שה"ש, מלחוני השותרים). משל לשני ספינות פורשות לים הגדול אחת יוצאת מן הלמן ואחת נכנסת ללמן וכו' היה שם פקח אחד אמר

⁽מראה המקום נשמט מכ"י המחבר.)

מנחם חברו עם לע, וכבר השיג עליו דונש (2 (תשו' דונם עם הכרעי ר"ת 86). וכן גם ריפ"ג מחברו עם לוע, ובכתאב אלמסתלהק (Derenbourg, Opuscules 82) הוא אומר שהוא במקום ילעעה ילועעו. וכן רד"ק (מכלול פעדה"ם, קת.). ורב החדשים גרסים ילעלעו.]

[[]מן הארמ׳.] (3

^{4) [}ברש"י הגרסה: צלעות, ובתוספ": עלעולין ובתוספתי (אהלי ב ה), הגרסה: חליות.]

להם וכו' זו שהיתה יוצאה מן הלמן לא צריכין לשמות עמה שאין יודעין באיזה פרק עומדת וכו' כמה על עולין הן מזדווגת (שם קהלי, עוב שם). — ואמר הפימן: נמשלו כארזים כחיות יער עולים יהרסו בכא מהבנות כקש כעל עולים (ויושע, יולי שנת 6 חסה"ם).
ועי עלה הערה.

איינים מיי, על עלה הרוח, סערה, הפיצה בסערה durcheinanderwirbeln; tourbillonner; to hurl, לגבי drive about הרוח שעלעלה את הגפנים על גבי תבואה יגדור מיד (כלח׳ ז׳). ואמר הפימן: בסוחים באש לעלעל ינוסו צללי האומות לשכרם תרעל מרוד ישרוד הסום ברושים להרעל (נכז׳ שכער ג, זודסון 68). בייעלעל, פייע, עלעלה היונה, היו לה צלעות מלאות ביינונה משיעלעלו¹) או עד שיצהיבו תורין משיפריחו (סוספס׳ סול׳ ח׳ יס).

ל-יעלעל²), כ"י, הפך את הרפים של ספר, רפדף umblättern; feuilleter; to turn the leaves of a :book רגע עזכה את הראי ותשב על יד המנים בידיה . הרבות על על ה את כתבי המנגינה ותבר את אשר ישרו בעיניה (כ. ל. בכוידם, סכמון, לולפ"ם ג, 2).

יעלעלת, ש"כ, – כמו עלעול, ואמר הפיטן: אוגף המית שועי לקשוב איבתי בקש בעלעלת לנשוב (לי יוסף בל שלתה, חודך כי, יגלי שבת ל סכוכי).

עַלְעֶלֶת, ש״כ, — שם צמה: ושורש עלעלת הוא במלגי. במוניא והוא (כלשון) יוון פומיריון (מקף 170:).

אינל לי ממנו איעלף, איעלף. אינל לי קל לא נמצא.

1) [כך הגרסה בדפו', ובהוצ' צוק"מ במעות: מששלעו. וכך גרסת הערוך וכ"י מינכי ודפו' ישנים בגמר' (סולי כנ:), עי' ד"ס הערה (ס). ובדפו שם בגמר': משיע לעו, כמו מן עלע. ואמרו שם וו"ל: הוא (ר' יעקב) תני לה והוא אמר לה אפרוחיו יעלעו דם, אבל זה רק אסמכתא על הפסוק שגרמה לשנוי הגרסה בגמר'. ואמרו שם עוד: אימת אמר אביי מכי שמיט בגמר'. ואמרו שם עוד: אימת אמר אביי מכי שמיט גדפא מיניה ואתי דמא (כששומטין ממנו את הכנף והדם בא). ולפי זה ברור שהוא מן עלע, כמו שפרשו בתוספ'.]

3) בערבי עילפ A), עילאפ b), מכסה, צפוי, מעטפה ובדומי.

a) غلف (b) غلاف

התעלף, התעלף החעלפה האשה בצעיף וכרומי, sich einhüllen; s'envelopper; מחעלף ברכח את פניה בהצעיף, sich einhüllen; s'envelopper; כרכח את פניה בהצעיף, to wrap oneself ותסר בגדי אלמנותה מעליה ותכס בצעיף ותתעלף ותשב בפתח עינים אשר על דרך תמנתה (כרלש' למיד). — ובסהמ"א: תתעל פנה בצעיפיהם הבתולות היפות והבחורים בבגדיהם וכו' בשעיפיהם הבתולות היפות והבחורים בבגדיהם וכו' המתעלפות ומתעלפים באפרים ובצעיפים (ר"ס, משוי זונש עס סכרע' ר"ס 48). — ואמר המליץ: בריעה לולי במעילה תתעלף לא הברתיה מן העמלף (מומו', מסבר' ב).

-פע' עלף, מעלפת, עלף דבר אבנים יקרות וכדומ'. besetzt; incrusté; נקבעו בו אבנים יקרות, כסה בהן, incrusted: ידיו גלילי והב ממלאים בתרשיש מעיר עשת שן מעלפת מפירים (שה"ם ה יד). - ובסהמ"א: בכל יום שלשה תפלות מסודרים וכו' בלשון צחה מעולפת ספירים ובשכתות ובראשי חדשים ובימים מובים הוסיפו תפלה רביעית כנגד מוספים הקרבים (אבודכהס, הקדת'). - ואמר המשורר: לחיה כשושנה כדם מאדמת אראה כשפים בה ואינה מכשפה תעדה. עדי זהב ומיני בדלחים וככל יקר אבן ספיר מעלפה (כשב"ג, מי זחת כמו שתר). שירים בספירי ידידות עלפר וביהלמי אהבה מלאו יתפארו כוכבי שחקים בם הכי על שם אחיהם הככור נקראו (רמצ"ע, עד מה בגרון Monats. 1896, 35). כי פארו שמך עלי כל שיר ובל מוריו בתרשישי כבודך עלפו (הוא, דיואן קנ, נודלי). ואשר רצון אל בקשה תשכן מירה בספירים מעלפת (ר"י סריזי, הענק קקה). ראה פטדה מזורופת בספירים מעולפת (גמי שכערג, דודקון 239). - ובמשמ' כסה, עטף: המהללה כדביר ארמון המעולפת מבין שני ברובים (מד"ר ברחשי כד). ועי' עדי. - ובסהמ"א: דרך הזונה לשבת בפתח עינים מעולפת הצעיף (רמצ"ן, ברחשי לח עו). - ובהשאלה: השמים יתעלפו במעולפת שלהכת יה מחם המאגנעם ימה מסדר הוראתו לרוב תתהוה קודם זועה שנה גשומה (יחוועל, למודי מטבע, פז.): - ואמר הפימן: והגבירה והצפירה בראש דוד תשימנה ומצנפת מעלפת בראש אהרן תקימנה (שני זתים, יולי שנת א חנוכי).--ואמר המשורר: קחת שירה מישרת ישרה תשורת אהכה זכה קדומה מעלפת בכליה ככלה (כ' יוסף חבן חסדחי, הללבי חן, שער סטיר (29). וכבר עמר הסהר בהצי השמים וככל המון בוכביםו השחקים עלפו (יל"ג, מלחמות דוד בפלשתים ב)...

בּיעַלְּהְּ, "הְתְעִלְפוּת, "עִלְפּוּ, בּי"עֶלֶף, "עִלְפָּה, "עִלְפָּה, "עִלְפּוּ, "עִלְפּוּ, "עֶלְפּוּן, "עֶלְפּוּגְיּית. בּיעַלַך, קל לא נמצא.

-הַספי, יַתְעלף, הַתְעלפנה, -הַתְעלף הארם, חַלשׁ וכמי במלו חושיו, למשל מצמא, מרב חם וכיוצא בזה. schwach, ohnmächtig werden; être faible, s'évanouir; to be faint, to swoon: ביום ההוא התעלפנה הבתולות היפות והבחורים בצמא (עמוי סיג). ותך השמש על ראש יונה ויחעלף וישאל את נפשו למות (יוני ד ס).-ובתו"מ: מי שיש לו חולה בתוך ביתו זנתעלף וכמדומה שמת וקרע ואחר כך מת לא יצא ידי קריעה (כדרי פו.). אם נתעלף אדם בדברי תורח והלכה סוף שנעשה בהם ספיר (כי לזכל זכ ממל. מד"ר שה"ם, ידיו גלילי זהב). כנסת ישראל אומרת לפני הקדוש ברוך הוא מרוב עונות שלי צדיקים שבי עפים ומתעלפים (מדרי שמוחל כג). אמרה לו (אשת פוטיפר ליוֹסף) אהובי ורעי מפני מה נתעלפתה (מדה"ג שכטר, וישב, ד"ה ויהי כהיום הזה). -ובמשמ' התיגע: מוציאין את התיבה לרתובה של עיר ונותנין עליה אפר מקלה ולא היו מתעלפין עליה ואחד יושב ומשמרה כל היום (פוספתי קצני א ס). מכות בשלשה אחד מכה ואחד מונה ואחד קורא ולא היו' מתעלפין עליו רצועה ולא היתה ארוכה אלא קצרה (שם מכוס ס עו).—וכסהמ"א: הלא על חמסי אני בוכה ועל משפטי עיני דמע דולפת ועל סלף דיני תתעלפנה עצמי גם לבבי ימם ויחר כבדי (מנחם בן קרוק, חלמידי מנחם, חשוי, הקדמי XXVII). מה גד צפור ועומד כך מצריין צרורין זעומדין והיו מתעלפין מריח הים (גנזי שכער ה, גיכלכוכג 352). ולפעמים יתעלף הנביא מחוקת המראה (כחב"ד, חמו"כ 72). אמנם האנשים המלומדים במוסרים ותוכחת התוריות והמתענגים במדות הפילוסופיות הם מקנים להם חוק נפש וגבורה והם גבורים באמת עד, אשר לא תתעלפנה נפשותיהם לדברי' אלו (כש"ע פלקירה, לרי סיגון 6). ואיפשר שינאק נאקה ויתעלף בו נפשו

1) [לרעת ברת (Etymol. Stud. 28) הוא כמו הערב' לַעִיב 2), בסרוס אותיות וחלוף פדב, ואחרים מברים שהוא אחד עם א.עלף. וכן א.עטף, אחד עם ג.עטף, עי' ערכים אלו.]

עשרים וארכעה שעות ויחשכוהו מת ויקברוה<mark>ו והוא חי</mark> (ר"י סריזי, מוסרי השלוסום׳ ב ס). אלו רעבת כאשר דברת והיתה נפשך ברעב מתעטפת ובצמא מתעלפת (כ"י זכחכה, שעשועי ד, דודקון 42). אותם שמתעלפים הרבה ובלי סבה ימותו פתאם (פרקי הצוקרט ב מה). ולבו בל עמו מצרת בניו ואשתו המצפים לו ואינו יודע אם ימצאם מתעלפים בחיים או מתים (כי חליה, שנט מוקר ט).--נתעלפה סברתם: שאמרת שדעת קצת בני עמנו נעדרה ונתבלבלה ונמה לבכם והתחדש להם ספק ונתעלפה סברתם (ד׳ נסום מערצי, חגרת חימן לרמציים). -ואמר הפיטן: מתעלפות מפחד רם יושב על כסא נראות נושאות והם נשואות עם כסא (וסיום לפר, מוסף כ״ה א). אם תתעלפנה הבתולות והבחורים בצמאון צחיחים (אם מאכלנה, קיני). -- ואמר המשורר: יונתי מה לך נודדת מקן אל קן תרחפי וכהרה תקריב ללדת בהבל תתעלפי (כי ישראל נגיאכה, יונתי, עולם סמיד יו). — וכשתי המשמ' יחד: נפשי מאד תחיל ותכהל בראות, אחות שמש ותתעלף תדמה להילל עת תכם בצעיף שער מאור אפה ותתעלף (רמנצ"ע, התרשים ד כד-כה).

שמי, עְלָּפּוּ עְלְפָּה (?), עַלְּף האדם, כמו התעַלְף: שתים
הנה קראתיך מי ינוד לך השד והשבר והרעב וההרב
מי אנחמך בניך עְלְּפּוּ שכבו בראש כל חוצות כתוא
מכמר (ישני כל יש-כ).—ובהשאלה, לצמת, עַלְּף האילן
ובדומ', נָבַל, נכמש: ואקדר עליו לבנון וכל עצי
השדה עליו עַלְפָּה !) מקול מפלתו הרעשתי גוים
השדה עליו עַלְפָּה !) מקול מפלתו הרעשתי גוים
מעולפת ספירום מעולפת כחן של בני אדם (תי"כ
מעולפת ספירים מעולפת כחן של בני אדם (תי"כ
שמ"ש, ידיו גלילי זסנ).—ובסהמ"א: כאשר התוא מעולף
במכמר כן בניך מעולפים במצורים וחרמים וברשת
במכמר כן בניך מעולפים במצורים וחרמים וברשת
במבמר כן בניך מעולפים במצורים וחרמים וברשת
המעולף כשיצעק לו אדם בקול רם ישמע (קיצולי
המעולף?). וזהו ותחי רוח יעקכ אביהם שחייתה רוחו

الغب (a

^{1) [}דונש (סמוי דונם עם סככעי ל"מ 84), מפרש שהוא שם במשמ' חרב ויבשות. וכן רד"ק מפרש שהוא שם תאר בתומפת הא כמו אשה, תפתה, וכן הוריית הקורא (לרכנוכג 41), וכן הוא השמוש במהמ"א. ומהחרשים מברים כך (Olshausen, Lehrbach 409) ואחרים. ורב החדשים מברים כמו המחבר שהוא פע". במקום עלפה.]

[[]מראה המקום נשמט מכ"י המחבר.]

תחת היותו מעולף '(כ"י לבכבלכל, פיי התוכה, ויגע, ד"ה ויעלו מתלרים). -- ואמר המקונן: עלפתי כחורב בציון עד אשר יופיע אלהים מציון (חיכה חת חשל, קיני). והכלות לבושות' שנים מעלפות בזרועות חתנים (החרישו, שס). - ואמר הפישן: וברות סוף הרתיח מעלפים ערמומית נלקחה ולעדת קדושים לריחני בשמים נפקחה (וישע חוכ, יול' שנת ח חסה"ם). היותו בגוש עפר מעולף והוא כחציר גגות ימל בבקר יציץ וחלף (Elbog., Stud. 145). נפש בתענוגי זמן תגיל יום דין תהי מרה מעלפת (ר"י תריזי, העוק קסה). ועלפה: בשנים הראשונים חיתם עלפה כי הסכיתום מפה אל פה (חז, יולי ח שבועי). הכרת פארת פרת השלך אל כל עבר וכו' עלפה עד אין מרפא (גוול לנול, שחר' ח"ב ספרד'). וכל איש על פני אדמתנו נדהם וכל עצי השדה עלינו עולפה כי המות הממנו אכלנו בכל פה (רי זכריה אללאהרי, ספי המוסר מה, קבץ על יד ע, מעמוני מסתכים 22).-ואמר° המשורר: את ישועת דוד אצפה אחכה אם יתמהמה כי לכבי עליו עלפה ובשרי אליו במה (ר"י נג'חכה, יתכודדו כל שגותי, עולת המיד ריב). מגד תנובות שדי תחתיו ימוללו עלפה עץ פרי מגזעם יסחו (מיכ"ל, הכיסות טכיה 18).

-פני, "עלף, - עשה שיתעלף: שוכב לי כקדם דת מורשה אשר בה עלפתני בלפידים וקול (מנוסה לניזכה, ייוסי צ כ"ס). סלעמו סוד נמלכים עלפו ונסוגו אחור ונסיכים (מקול, יולי מסכי ססס). כחר ועצר מל עלפת להם ומרף טורף ומולטל קדוש הבים לבל תופר ברית טל (קעע כ"י צידי שפירא).

כפעי "נַעַלַף, כמו התפעל: או נרדמתי וגם נעלפתי וינחני הרוח בבקעת דורא (דודמון, ספר שעשועי CXX). מפני שאין לנו דבר אשר יעיד עליו הנמיון יותר מבמול הדפק בנעלפים ונחנקים (מחרקום הערץ הרופה, מכתנ יל).

מבעד לצמתך ענין עלף הם (מנסס, מסנ', למס).

מבעד לצמתך ענין עלף הם (מנסס, מסנ', למס).

כסות וקררות ועלף ענין אחד הם (כ"ס, סטו' זוכט עס
סככע' כ"ס 84). גדרו נכחו עשרים ושתים גלם כאחת
בעלף צורותים (לשישם שלוססו, קונעל' סטיוע' '). הכלי
הסתום יש מסנו שיהיה שמא מומאת יום והוא כשיהי'
הכלי נוגע בעלף ומסנו יהיה שהור כשיהיה בין
הכלי ובין העלף דבר שאינו מקבל מומאה (כ"ל)
סקרלי, ג"ע, ענין עמלה ועסכס ז).

בּייּעֶבֶּלְ דְּ, ש״ז, התעלפות, ובהשאלה, עמל ויגיעה: עוללי אשר מפחתי בעלף ואיך גוו מני בחלף (מז נסלוך, קינ').

*עַלְפַּהוֹ), -- כמו ב.עלף.

-- סססי, נתעלפה, יתעלפה: ולא למרחץ להויע בעלמא לכתחלה אמאי לא גזירה שמא יתעלפה (שנת ע:). בד"א ששחטו לפנינו ב' וג' פעמים ולא נתעלפה" אכל לא שחם לפנינו ב' וג' פעמים לא ישחום שמא יתעלפה³) ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שהיטתו כשרה (סול' ג:). גורה שמא יתעלפה4) (כנ, כזה סע:),--ובסהמ"א: לפעמים בעת שילך ימצא קור גדול והרעב ככד יהיה לו ויתעלפה ולפעמים ימות (קפי חלמכלור וו, כ"י וחיקן),--ואמר הפיטן: היש לי פתחון פה לשוני יתעלפה בחסדך אף תכפה יה צור עולמים (שחר אעירה, לום גדליה, קמא"ל, חקכע:). "עלפה, ש"ז, -כמו ב.עלף: משה עלה ומות כי גורה היא שתמות לא אמות לא אמות לא אמות ועל מה אמות אם גמלתי בעלפה בסנה בדבור פה בדברי פה אל פה (לח חמות, לפיית, מחזי חיטלי ב, קלב:). --ומ"ז, מתעלף, חלש ויגע: ראה עבדך עלפה (עמכוי, מסבי יח). ויהי כראות האיש כי הרחבנו עליו פה ולמחלתו אין מרפא היה כאיש גדהם ועולפה (פס יו). שם ירומון עליהם (של עצי התמר) הרחבים והארוכים מחסה ומסתור להיעפים במדבר אשר בנפש עולפה ישאפו צל (כ״ם בלוך, מבי״ע ה, ד.).

ינילפף, ש"ז, שה"ם מן עלפה, -- כמו ב.עלף: גם מדמן תדומי לשון עלפוי ועיפות (פרסון, מסצי, דוס). יעף וכו' פ' לשון עלפוי ועילוף (סס, יעף). ואין ספק כי כמו שיקרה בלילה כן יקרה ביום עלפוי על ההרגש (כ"ל בכי לליס, ען ס"ס לס). ודע זה שאמרנו שיקרה עלפוי על פוי על הרגש ביום ויהיה מפתח בידך שבו תפתח קשרים (טס).

יְעֶלֶם וֹץ, ש״נַ, במו בּיעֶלֶף, עְלְפּוּי: ואם היתה מבת וֹה המרה יהיה לחולה חמימו׳ וצמאון ועלפון עשני (כ״מ מלדצי, ש״ל ד, נו:).

ו (נראה שנתארך מן עלף ע"י השפעת הצורה (לבראה שנתארך מן עלף ע"י השפעת הצורה (לב"ב") [כך הגרסה ככ"י מינכ' ובכמה דפוסים ישנים (לב"ב") ברגמ"ה ובראש. ובדפו': נתעלף.

⁽³ כך הגרסה כערוך וכ"י מינכ' וכמה דפוסים ישנים בגמר' וברא"ש. וברפו': יתעלף. ועי' ד"ס.] (4 הוב ודומה למת, רש"י.)

יעל פוניות, מינ, -של על פון מה שגורם להתעלפות: קדתת יום על פון ניית הגה יקרה למי שיתעלף להתגעשות תגועת הרוח חום מתחלף ויתהפך לקדחת (קלכון ד ל ל כע).

י ממנו עָלַץ, עַלִיצָת, "עֶלָץ, *עֶלְצָה, "עֶלְצָה, "עֶלְצוֹן. נוליץ, פיינ עלץ, אַעלצה, יַעלץ, הַעַלץ, יַעַלצה יַעלצה עלץ כדבר, כמו עלו, שמח: ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי ביי׳ רמה קרני ביי׳ רחב פי על אויבי כי שמחתי בישועתך (פ"ל 3 ל). אשמחה ואעלצה כך אומרה שמך עליון (מסל' ע ג). וישמחו כל חוסי בך לעולם ירגנו וחסך עליםו וועלצו כך אהבי שמך (מס ה יכ). וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלהים וישישו בשמחה (שם סס ד). כשוב צדיקים תעלץ קריה ובאבר רשעים רנה (מטלי יל י). בעלץ צדיקים רבה תפארת (שם כח יג).—ועלץ לפלוני במשמי שמח לרעתו של פלוני: אלחי כך בטחתי אל אכושה אל יעלצו אויבי לי (סהלי כה צ). - ובחשאלה, במליצה, עלץ חשרה: ירעם הים ומלואן יעלין2) השדה וכל אשר בו אז ירנגו עצי היער (זהייה יו לג-לג). -- ובסהמ"א: וראיתי אדוננו גאין מוכ לב למאוד ממכתכיך הכאים עליך וששתי ושמחתי ועלצתי בדבר הזה (ד"ס יהודי מלכים וח"י ב, מן 136). -- ואמר הפישן: עיר ויושביה בכשר בחוותה עלצה ותלך עמה שפחתה (כ״י ככ שלמה, חודך כי, יולי שבת א מכוכי). יוקשים כהתעו זו במעשה העגל רבים עלצו ופצו אין ישועתה לסגל (חו, יול׳ כ פסח). מנין מעות עשרים נתינת עניים ועשירים סמיכת כל הנספרים עולצים בכל עברים (חחה חהצת, יולי פרשי פקלי). עולצי בשמחות ישישו ברב הצלחות ויתמלמו מכל אנחות (אות זה, יולי פרש' החדש). עלצו הבגות כנוסות וארוסות לאכחת חרב לקדם דצות וששות (אמרחי שעו, קיני). גלים בירשתם רוגנים כפור חלקתם עולצים בארחותם חדים את אל בחדותם (כי סקס מועד, בי סוכ'). שמחי מאד עלצי טוב מענה תמלצי כי יש ארוכה לצירך ולמזוריך (יסרחל, יונה וחיך חרבלי, פזמוני מימנ' קו). נפשי בישועתך עלצה אחוה קידה לך ארצה (שמתי פני, שם קפה). אל בת עמי יבשר מוב וכו' יאמר קומי אל גן רטוב עלצי עם דוד מאז הלך (ר"י נגיחרה, ללבי סים, עולם חמיד, רכה). נאם אל

חפצו ובברית עלצו חזקו זאמצו כי הנצו הרסונים (כנס וגילה, סומונ' למילה, קמל"ל, סטכל).

לקטו חצירי מאמר להם ביום אקטף אני ציציו בעת לקטו חצירי מאמר להם ביום אקטף אני ציציו בעת פתחו עד עלצו בהם בני השיר (כמנ"ע, לש קלסו לוכיו). עניים דבקים בעושם עלץ לבי ביי' (כלנ"ע, לש כזר מכיר, קלר ענודה). אגילה בך וא על וצח ברודיך אשמת ואשיש מיין הרקת ומעסים (סול, מי כן מקין). לא יאכלו מחקם המחצה יעלצו עד כי השמש יצא (סול, לל לחל, כהל לו, 11). --וניני פעוי, עלוצה: על וצה מאד נאה ברחל וכלאה בגרלך עליצה על וצה (לגודת מסן, מסז' ויערי 602). --וניני פוע', במשמ" על וצה (לגודת מסן, מסז' ויערי 602). --וניני פוע', במשמ" בשיתי לאומצי ועולצי כי הוא יוציא (כשנ"ג, לכומתך, כיום לעכודה).

- הפני, *העליץ, - עשה שיעלץ, שמח, ואמר בן סירא:
יין ושכר יעליצו לב ומשניהם אהבת דודים (כ״ס:
גני מ כ). - ואמר הפיטן: להעריץ ולהעליץ להרגישי
להקדיש בשיר עירין כשירות קדישין (כ״ס הקליר, לקסה כללטון, יול' לו סכוס). ארורה זרש גפרית לחצי ברובה
אסתר דפקה להעליצי ארור המן האגני ברוך־
מרדבי וורעו בהגי (לוכר המן, מסזי ויעלי 217). - וענני
רחב הלב והגאון ויעליצני רוב ההון והאון (כ״י׳ מכיז, מסבר ליסילל יב).

--פע', "עלץ, --כמו הפעי, ואמר הפימן: גם אתה חלץ אלוץ ממאלץ ומרוי לב תעלץ (כהופעם יקיר, הופעי ל, ספרדי). עלץ בישעך עם תורתך שומר פשעו מנגה עיניך ישמר (נגזי שכער ג, דודמון 127).

-נפט', "נעלץ, -כמו קל: געלץ צועד נאמן עד נומרים מועד נתקפים מהמעד (אל נשא, יולי שנס בראשי).

- הַחַעַלְצַהְּי, נְתְעַלְצַהְּי, בּמוֹ קל: לבושי עוז כר רביתי נאוצים מעלות לבנין נתעלצתי כגעו קצים נגיד צוה ושב וקבל קרצים (נוזי שכער ג, דודסון 177).

יעל ל, ש"ו, מ"ר עלצים, — כמו עלצה, שמחה, ואמר
הפיטן: רוממות שדי אפרוש ואחגור חלץ ראו
די ערכו למוצאו בעלץ (רצב"ג, סללו לח, סיקון ליל
טבס בין ר"ס ליוס"כ, סדר רע"ג ב, לג.). יען היותך כל
כך חשובה יפה לך בעלץ ולשמות בטובה (לז
במלחם, קיכי). — ומ"ר, ואמר המשורר: וידכק לעצמי
השבורים יגון לבי כטבעת לבדים למות אתי מנוחים
ועלצים לנפשי עד ימי עולם מנדים (כ"ש הנגיד,
עלי מה לקרלה).

[[]כסו עלו, עלס.] (1

⁽² בתהלי (לו יצ): יעלו, ועי' עלו.

לְּלֶבְדָה, ש״ל, – כמו שֶלוּה, שמחה: בעשרה לשונות של שמחה נקראו ישראל גילה וכו' עלצה עלוה חדוה תרועה (מד״ל ס״ש, נגילה ונשמחה).

"עֶלְצרֹן, פ"ז, — כמו עָלְצָה: יהי רצון מלפניך ה' אוא"א שתהא שנה וו הכאה עלינו ועל כל עמך ישראל בכל מקום שהם וכו' שנת ששון שנת עלצון שנת פרות שנת צהלה (כי יוסי כן יוסי הכהן, יהי כלון, סדכ רע"ג, מוסי יוה"כ). -- ואמר הפישן: תשמור מוצא שפתיך כי תדור ותפליא להויר לרצון תקריב אם תפמא בפתע ועל תורת נזרך לעלצון (רסע"ג, אם ייי אלהיך סירח, סרי"ג, קובן מעשי ידי גחונ' קדמונ' ב, 31). - שבע ודשן בפנימי וחצון ים ודרום יורש בעלצון (חשרי העם שלו ככה, יול' ש"ח). מלאבי צבאות בעלצון מחן שנאן גדודיך מאורי וקות חלצון (מנחם בר מכיר, מלחכי לבחות, יולי שבת הפסקי ח). שערי תפלה פגימי וחיצון שדי תפתח דלתותם בעלצון (מעיכה שמר, ממזי מיעלי ב, יב:). יוסף פצה מקמיו הצילתו מלחצון פלולו קבל בשמחה ועלצון צדקת הוריו זכור (יוסף אשר מקדם, סליתי שחרי יוס"כ, מחזי חיטלי ב, קב.). כונן עמי לבך ועובה כל לצון לכה איעצר שובה בכל לבבך ובעלצון (ישרחל עם קדש, סליחי כ"ם, סמח"ל, חמה:). ענגי בעת רצון וקרב שנת עלצון ופדה את מעם הצאן מאיש עושה רמיה (כ״ח ערחקי הכחן, הרם דגלי, ספי פזמוני חימני, לח). מחפללים על חיי אחינו בכל רגעי עיתותינו להפיקם רצון בגיל ועלצון נצח (כ' שמוחל בן עלי, חגרי, מכבין ב, 46). בעת יודון במו שפה ברורה אלהיהם ויאמרון הללויה בקבוץ עם במו שמח ועלצון אלי ציון ואכן השתיה (ד"ה יהודי מלרים וא"י ב, מן 13).

עלל, ממנו "עלוק, עלוקה, "עלק, "עלק. "עלק.
"עלל, ש"ו, — כמו עלוקה, תאר לגיהנם!): יקרו
כהבחבי על ק חרחר ריח וחלק עקור מתן חלק חג
ומנורה דולק (כן שלתם צכי יסודם הצצלי, אין לוכ, יולי
שבח א מכוכי).

"עַלֵּלְ, אולי ש״ז,—חושא חשאים המביאים לגיהנם (?), או חושא שענשו גיהנם2): עלק שבר לגלע גררו וקלעו בקלע עלומה בסחורת סלע (מנעים מזושי שירים, יולי 6 פסח, מסוי מיעלי קד.).

"שׁלְשׁים ביינ, מייר עלשים 2), עולשין, – מין ממיני *שׁלְשׁים בייני ממיני *שׁלְשׁים בייני ממיני הירקות, Endivie; endive: חזרת וחזרת גלים עזלשין ועולשי שדה וכוי אינם כלאים זה בזה (כלמ' מ כ). כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ יש לו שכיעית ולדמיו שביעית ובו' ואיזה וה עלה הלוף וכו' העולשין והכרישין וכו' (שניעי ז ה). ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת ובעולשין ובתמכא וכו' (פסחי נו). עולשין שלקטן לכחמה ואחר כך חשב עליהן לאדם אין צריכין הכשר (מוספת' עוקלי ג ב). רי בעה מישרי שמיטתא סלק ר' פינחס בן יאיר לגביה א"ל מה עיבורייא עבידין א"ל עולשין יפות (ירושי תעני ג א). התולש עולשין והמזרד זרדים אם לאכילה כגרוגרת אם לבחמה כמלא פי הגדי (שנח קג.). עולשין שורען מתחילה לבהמה ונמלך עליהן לאדם צריכות מחשבה (כדה כ.). - ובסהמ"א: הנדבא הוא הנקרא כלשון הקדש עולשין וכיונית אדיביא וכן בלעו אינדיבייא (מסחם הכסוחה). ואם ירגיש בעפעף החיכוך ירחצם במים קרים או ישים עליהם תחבושת משמן בנפסג' עם מיץ עוול שין (ליית חלדני, שיח ד, מע:). -- ואמר הפימן: פנה לחזרת ועולשין תמכה וחרחבינה ומרור למנעמיך (כ' זכחים הלוי, חזהכי לפסח, הגדה מליכה ומנקדה, כ"י בריט' מוז').

עַלְתָה, ויושע מחרב מפיה, שנילה, עולתה: ויושע מחרב מפיהם ומיד חוק אביון ותהי לדל תקוה ועלתה קפצה פיה (לוצ ס יס-יו). — ובתפלה: ובבן צדיקים יראן וישמחו ובו' זעולתה תקפין פיה (ספלי כ"ס סדר רע"ג ב, קלס:).

אינט מייז, מ״ר, כלי עַפְּיף, עַפְּיוּ, עַפְּיף, עַפְיף, עַפְּיף, עַפּיף, עַפּיף, עַפּיף, עַפּיף, בן משפחה 3) פלוני, בן משפחה אחת, קרוב לו קרבת משפחה 3) עברתה γerwandter; parent; relation, kin הנפש ההוא מַעַפִּיהָ (נרחש' יז יד). ← נאסף אל עַפִּיוּ,

^{1) [}עי' עַלּוּקָה הערה, ובתוספ' (ערונ' יע.), ד"ה: והאיכא תפתה.] -[עי' עלוקה.]

ער' (בארמ' רק מ"ר עולתין, ובערבי עלת a); ער' (בארמ' הלמסיס 255).

[,]Add. 27210. Or. 5558.1 (בכ"י ברים' מוו', 1558.1 (בכ"י ברים' מוו', 1558.1 (בכ"י ביים' מון ברים' מוקד: עולשין.

⁽³ בערכ' עם b), אחי האב, עמה o), אחות האב. וכן בערכ' חדרום' עמ, אחי האב ובסור' אמתא, אחות האב.

مه (٥ مع (٥ مله (a

מת: וימת אברהם בשיבה מובה וכו' ויאסף אל עַפְּיוּ (סס כס ס). עו' אסף, לנפש לא יממא בְּעָפְּיוּ כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו וכו' (ייקר' כל ל-3). כי אם בתולה מַעַפְּיוּ יקח אשה (סס יד), וראיתה אותה (את הארץ) ונאספת אל עַפִּיף גם אתה (נתד' כז יג).

ביעם, עם, שיז, כני עפר, עפנה עפה, עפה, עפה, עפה עמה, עמם, מייר עמים, עממים, סמי עמי, עממי, כני עממיק, צבור אנשים שיצאו ממקור אהד, מדברים לשון אחת, שיש להם דה"י משתפים, חיים בֶמדינה אחת וכיוצא בזה Volk; peuple; people במשמ' במשמ' אמה שלמה, גוי: ויאמר יי' הן עם אחד ושפה אחת לכלם וכר (בכחש' יה ו). יעבדוך עַפִּים וישתחוו לך לאמים (שם כז כע). אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עפי (מס מח מ). אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העפום (טמופ יט ס). היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני העפים תחת כל השמים (זנר' נ כה). שמעי בת וראי והשי אוגך ושכתי עשה ובית אביך (מסל' מס יל). עַפַּף עַפִּי ואלהיך אלהי (כות לו יו). לא הגידה אסתר את עפה ואת מולדתה (לפתר בי). -- ואמר בן סירא: שופט חכם יוסד עמו וממשלת מבין סדורה (נ״ק גנ״ י ל). אוהב עמו ואהוב עושהו המושאל מבמן אמו (שם מו יג). – ובסהמ"א: ואמרו (חכמי הערבים) מלך מיסר בחרונו מוב מעם משולם עושה דרכיו כרצונו (ר׳ מנחס מחירי, משיב נפש י) עם במוש: אוי לך מואב אכדת עם כמוש (נמדי כח כע). -- עם ארם: וגלו עם ארם קירה (עמו' ל ה). - ואמר המשורר: עם בל ועם בבל פניו מחלים ערב ובוש ולוב עצרו במלים (מלצ"ע, סודות עלי). - עם בני ישראל: הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו (שמות א ע). - עם ייי: ומי יתן כל עם יו׳ נביאים (נמדי יח כע). אל בני בי לוא טובה השמעה אשר אנכי שמע מעברים עם יו' (ש"ח 3 כד). ויאמר ייי ראה ראיתי את עני עפי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי (שמות גיז). עד יעבור עמק ייי עד יעבר עם זו קנית (שס יה יו). כי חלק יו' עפו יעקב חבל נחלתו (דברי לב ט). -- בי עם קרוש אתה ליי׳ אלהיך (דברי זו). וקראו להם עם הקדש גאולי יי' (ישעי סב יב). כי למועד מועדים וחצי וככלות נפין יד עם קדש תכלינה כל אלה (דכי׳ יבּב). והשחית עצומים ועם קדשים (פס ס כד). בך בחר יו׳ אלהיך

להיות לו לעם סגלה (דברי זו). עיי סגלה. - קהל עם: וירוממהו בקהל עם ובמושב וקנים יהללוהו (מסלי קז לצ). ויתיצבו פנות כל העם כל שבמי ישראל בקהל עם האלהים (שפטי כ צ). - ואמר בן סירא: דבת עיר וקהלת עם והובישתך [בע]דת שער (נ"ס גניי מג יה).--קהל עפים: ואל שדי יברך אתך ויפרך וירבך והיית לקהל עפים (נכחש' כס-ג), ופרשתי עליך את רשתי בקהל עַפִּים רבים (יחוקי לג ג). - עם הקהל: וכפר את מקדש הקדש וכוי ועל כל עם הקהל יכפר (ויקרי יו לג). -- משפחות עמים: הבו לייי משפחות עמים הבו ליי׳ בבוד ועו (מסלי לו ז). - הַעָם הוה: למה הרעת לעכדך ולמה לא מצאתי חן בעיגיך לשום את משא כל הָעָם הוה עלי האנכי הריתי את כל הָעָם חוה וכו' מאין לי בשר לתת לכל העם חוה כי יבכו עלי וכו' (נתדי ים ים-יג). אל תפן אל קשי העם הוה ואל רשעו ואל חטאתו (דברי ט כו). -- *וֹבמ״ר במו גוים, אומות העולם: יוםי בן יועור איש צדידא ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו מומאה על ארץ העסים ועל כלי זכוכית (שנת יד:).—ובהשאלה לבע"ח: יום חשך ואפלה יום ענן וערפל כשחר פרש על ההרים עם רב ועצום כמהו לא נהיה מן העולם (יולי ב ב). אתה רצצת ראשי לויתן תתגו מאכל לעם לציים (מהלי עד יד). הנמלים עם לא על ויכינו בקיץ לחמם שפנים עם לא עצום וישימו בסלע ביתם (משלי ל כה-כו). -ב) חלק של האמה, שכטים: אף חבב עַפִּים!) כל קדשיו בידך (דברי לג ג). נצב לריב יי׳ ועמד לדין עמים 2) (ישעי ג יג). וקאם שאון פעפיק 3) וכל מבצריך יושר (סושי יד).--ותושבי העיר: מרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסבו על הבית מנער ועד זקן כל הַעָּם מקצה (ככלש' יע ד). ואלה דברי הספר אשר שלח ירמיה הנביא מירושלם אל יתר זקני הגולה ואל הכהנים ואל הגביאים ואל כל העם אשר הגלה נכוברנאצר מירושלם בכלה (יכמי כע א). ויאמר לעם ליושכי ירושלם לתת מנת הכהנים והלוים למען יחוקו בתורת יוי (זסי"ב לא ד).--ואנשים ההולכים אחרי

^{1) [}כך אונקלום. אולם השבע' ורב החדשים גרסים: עַפּוֹּ.]

[[]משבע': עמוֹם] (2

^{3) [}כתיב ביוד והוא לשון רבים ר"ל על השבמים. והתרגומים גרסים בעַפֶּף. והחרשים מגיהים: בעַרֶּיף וכדומ׳.]

מי שהוא, עבדים וכדום': ויירא יעקב מאד ויצר לו מיחץ את העם אשר אתו (נכחשי לנ ח). ויהי כאשר בלה (אהוד בן גרא) להקריב את המנחה וישלח את העם נשאי המנחה (ספטי ג יח). ויצא המלך וכל הַעָם ברגליו (ש"ב יה יו). ויסבו כל הַעָם אשר שבה ישמעאל מן המצפה וישכו וילכו אל יוחגן כן קרח (יכמי מל יד). ועתה קום לילה אתה והעם אשר אתך ארב בשדה (ספטי ט לג).-ג) וצבא: ויהי ממחרת זישם שאול את העם שלשה ראשים וכו' ויכו את עמון עד חם היום (ש"ח יח יח). אם ישפק עפר שמרון לשעלים לכל העם אשר ברגלי (מ״ל כ י). ויצא אדום לקראתו בעם כבד וביד חוקה (נמדי כ ב). ויאמר ייי אל יהושע וכו' קח עמך את כל עם המלחמה וקום עלה העי (יהושי ה ל).--ד) והמון העם בנגוד לשרים זלעשירים: אלה שרי הנצבים אשר על המלאכה לשלמה חמשים וחמש מאות הרדים פעם העשים במלאכה (מ״ל ט כג). ואחרי כן נאם יוי אתן את צדקיהו מלך יהודה ואת עכדיו ואת הַעָם וכו' ביד בבובדראצר מלך בבל (ירמ׳ כל ז). ותהי צעקת הַעָם זנשיהם גדולה אל אחיהם היהודים (נסמי ה ל). ואקבצה את החרים ואת הסגנים ואת הַעַם להתיחש (שס ז ק). - ובתלמו': פוטר היה רבן גמליאל אפילו עם שבשרות (כי חחם בכ עויכם ח"ר שמעון חקידם, ר"ה לה.). עם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה (פס),--"ובמשם" ההמון הנבער: ואמונת העם היא שאין כל מה שישכיל דבר יחוייב שיהיה הוא אותו הדבר (כלכ"ד, לתו"ר 66). אלא שהעם עיינו וראו שאין מן החיוב שיהיו אלה הענינים המתחלפים הם הגותנים הצורות המתחלפות (שס). - ה) ובמשמ' בני אדם בכלל: זאתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה למובה למען עשה כיום חזה להחיות עם רב (נכלשי ככ). ובמה יודע אפוא כי מצאתי תן בעיניך אני ועפה (שמוח לג יו). זיקרא את שם המקום ההוא קברות התאוה כי שם קברו את העם המתאוים (נמדי יל לד). וישלח יי' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רכ מישראל (שם כל ו). אכן חציר העם (ישע' מ ז). כי אתה עם עני חושיע ועינים רמות תשפיל (חהל' יה כה). זאנכי תולעת ולא איש הרפת אדם ובזוי עם (שם כב ז). - ובלעג, כני אדם מופלאים, חכמים: אמנם כי אתם עם ועמכם תמות חכמה (איונ יג ג).--ובתלמו': מימיהם של כת שלישית לא הגיעה לאהבתי כי ישמע

יי' מפניו שעם ה מועמין (פסס' סו). שאלו להלל הוקן מה. לעשות לעם שלא הביאו סכיניהן עמהן (ירום׳ שנת יע ח). נהגו העם בערביי׳ להיות גובה מן הבושם ומן הגמלים וכו' (כי יונקן, עם כמוצ' י ג). ---ובסהמ"א: והסתכלתי במה שאמרו העם הזה ומצאתיו רובו אמת (ר"י ח"ח, חו"ד לרקע"ג יד). -- ו) ומיר עממים 1), סמי עממי: מני אפרים שרשם בעמלק אחריך בנימין בעממיה (שפעי ה יד). ותתן להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה (נחמי ע כב). ויבאו הבנים ויירשו את הארץ וכוי ותתגם בידם ואת מלכיהם ואת עַמְמֵי הארץ לעשות בהם כרצונם (פס כד).—ובתודם: נאמר כאן ארץ וכת חלב ודכש ונאמר להלן ארץ זבת חלב ודבש מה להלן ארץ חמשת עממים אף באן ארץ חמשת עממים (קפרי דבר' של). מגיד הכתוב שמעשיהם של מצרים מקולקלים מכל עממין ואותו המקום שישבו בו ישראל מקולקל מכולם (ספרה הסכי יג). ר' אומר אין לך וכו' ואין לך בעם מים קשה מאמורי בשאדם קשה קורים אותו אמורי (מד"ר צכחשי מ (מח), סיחודי). כך עלה בדעתו של הקב"ת שמנחיל לישראל עשרת עממים ולא נתן להם אלא שבעה ובו' (כ' יוחכן, שם מד).--ובמשמ' גוים, נכרים: מת ביום מוב ראשון יתעסקו בו עממים מת בי"מ שני יתעסקו בו ישראל (רנח, נילי וֹ.).--ובסהמ"א: ומפני שלא יוכלו להתעסק בו למחר התירו לקוברו ע"י עםמים (רש"י, שנת קלע:).-ואמר הפימן: נגון נעימים למולם מנעימים נשאם מעממים עליהם למלוך (אנקיכה מלכי, מוק' ר"ה הים וגליו בעוך פוררו הירדן הובשת וברגל עברו ובמדבר כלכלתם ודבר לא חסרו וממלכות ועממים בידם נמסרו (כי גרשם בר יהודה, איה כל, קליחי ד). שדי כן משבעים עממים חשק והבדיל מעמי עמים (אאמיר, יולי שנה"ג). צירים אחזום מתקוממים קרואים ולקוחים מעממים רצו ונמשכו משלמים שדי הוליכם שלמים (מכוממוסך, יול' ז פקה). וישגיה ממרומים ויבין מעש עם מים (מלך חזור, יול' ח ה"ה מחזי חיטל' ב, לג:). מעילם ועלוה ועלון ועממיהם מפוט ופות ופול ופליטיהם (מחכוד, הושעני ג, פמח"ל, תכמ"ח:). -- ואמר המשורר: ראו עממים יום סיגי בעינם אותות עצומים גם שמעו באזנם מופתים קמים על ואת שוא וחנם (כחב"ע, חבות קדושים). - ועממות: וכדי לשכר אמות עממות 2

וֹ [כמו בארמ׳ המקראית: עַמְמַיָּא (דכי׳ ג ד-ז).]

[[]לווג עם אמות.] (2

משקצות בגעילה (אין ערוך, יולי שנה"ג).-ו) בני עם, עם כנ', חברים, כני אמה אחת: לא אדני שמעני וכוי לעיני בני עמי נתתיה לך (נכחשי כג יה). לא תקם ולא תטר את בני עמה (ויקר' יע יס), וישלח (בלק) מלאכים אל בלעם כן כעור פתורה אשר על הגהר ארץ בני עמו 1) לקרא לו (צמד' כב ה). החדה חדתה לבני עמי ולי לא הגדתה (שפטי יד יו). בן אדם דבר אל בני עמה ואמרת אליחם ובו' (יסוק' לג ב).--ואמר בן סירא: להשמיע בדביר קולו לוכרון לבני עמו (צ"ס גני' ניה ט). –בני העם, הדלים שבעם: וישלך את עפרה על קבר בני העם (מ"ב כג ו). וישלך את נבלתו (של אוריהו) אל קברי בני העם (ירמ' כו כג). -- ובמשמ' העם בכלל: כה אמר יי׳ אלי הלך ועמדת בשער בני העם 2) אשר יכאו בו מלכי יהודה (יכת' יו יע). ועמדו בקדש לפלגות בית האבות לאחיכם בני העם (זהייוצ לה ה).--ובמליצה, בת עמי, תאר לישראל: על כן אמרתי שעו מני אמרר כככי אל תאיצו לנחמני על שד בת עפי (ישע׳ כג ד). בעת ההיא יאמר לעם הזה ולירושלם רוח צח שפים במדבר דרך בת עפי (ירמי ז יה). נשפך לארץ כבדי על שבר בת עפי (חיכי ב יה). - וכן בתולת בת עפי: שבר גדול נשברה בתולת בת עפי מבה נחלה מאד (יכמי יד יז) - ח) ונקי: תבן אין נתן לעבדיך ולבנים אומרים לנוי עשו והנה עבדיך מכים וחמאת עמה ³) (שמות ה יו). וילכו חמשת האנשים ויבאו לישה ויראו את העם 4) אשר בקרבה יושבת לבטח (שפע' יח ז).-- מדוע שובבה 5) העם הוה ירושלם משכה נצחת (יכמי ס ס).--ואמר המשורר: התנערי מעפר קומי לכשי בגדי תפארתך עמי על יד בן ישי בית הלחמי (כי שלמה אלקנץ, לכה דודי). - ט) ודבורים מיחדים: לעם נכרי לא ימשל למכרה (את האמה) בכגדו בה (שמוח כל ח).--ואמר כן סירא: הניף יד על עם נכר ויראו את גבורתיך (ב"ם גני' לג ג). - ויצא ארום לקראתו פעם ככד וביד חוקה (במד׳ כ כ). - ואמר בן סירא: בעם כבד לא

אודע ומה נפשי בקצות רוחות (נ"ק גליי יו יו). -- הם קנאוני בלא אל כעסוני בהבליהם ואני אקניאם כלא עם בגוי נבל אכעיםם (דכרי לכ כה). אז ידד שרידי לאדירים עם יו' ירד לי בגבורים (שפט' ה יג). ויקשר עליו (על זכריהו כן ירבעם) שלם בן יבש ויכהר קבל עם 1) וימיתהן וימלך תחתיו (מיצ יה י). יי׳ רמה ידך כל יחזיון יחוו ויכשו קנאת עם אף אש צריך תאכלם (ישעי כו יה). ואצרך ואתנך לברית עם לאור גוים (שם מב ו). ויבואו אליך כמבוא עם וישבו לפניך עמי (יסוֹקי לג לא). ותעלו על שפת לשון ודבת עם (שם לוג). איכה ישכה כדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה (חיכ׳ ח ח). ויכתב ככל אשר צוה המן אל אחשדרפני המלך וכו' ואל שרי עם וַעָם מדינה ומדינה ככתבה וְעַםּ ועם כלשונו (אסת' ג יכ). וכניהם חצי מדכר אשדודית ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם (נסמ' יב כד).-בגוי חנף אשלחנו ועל עם עברתי אצונו (ישעי יו) כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עשהוֹ (עם כז יה). את עם נועו לא תראה עם עמקי שפה משמע גלעג לשון אין בינה (פס לג יע). בי רותה בשמים חרבי הנה על אדום תרד ועל עם <mark>חרמי</mark> למשפט (שם לד ה). פרשתי ידי כל היום אל עם סורר ההלכים הדרך לא מוב (שם פה צ). והורדתיך את יורדי בור אל עם עולם (יחזקי כו כ). והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם יי' (לפני ג יצ). וזרעות הנגב לא יעמדו ועם מכחריו ואין כח לעמד (זכי יה יה). --ואמר כן סירא: חכם עם ינחל כבוד ושמו עומד לחיי עולם (נ״ס גניי לו כו). -י) עם הארץ, האמה בכלל: ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת (נכחשי כג ז). ואם נפש אחת תחשא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות יי׳ אשר לא תעשינה ואשם (ויקרי ד כו). עם הארץ ירגמהו באבן (שם כ ב). וכל עם הארץ שמח ותקע בחצצרות (מ"ב יל יד). ויותם בן המלך על הבית שפט את עם הארץ (שם עו ה). ויך עם הארץ את כל הקשרים על המלך אמון וימליכו עם הארץ את יאשיהו בנו תחתיו (שֹס כל כד).--ואמר בן סירא: וירנו כל עם הארץ בתפלה לפני רחום (פיים גמי כיע). - ובנגוד לחשובים שבאמה: והגלה את כל ירושלם ואת כל השרים ואת כל גבורי החיל וכו׳ לא נשאר זולת דלת עם הארץ (מ״ב כד יד). ונתתי את האנשים העברים את בריתי וכו' שרי

ין (ככמה כ״י ובשומר׳ 'והסור' והירונ' גרסים:

עַמוֹן.]

[[]כך הקרי והכתיב: עָם.]

^{(3 (}עי' ראכ"ע. והחדשים מגיהים ע"פ השכע': וחטאת לעטך, או כמו סומכום: וַחַּטּאת עָמֶּךָ.

^{- [}החדשים מגיהים באופנים שונים.]

^{5) [}החדשים מגיהים: שוכב.]

⁽¹ החדשים מגיהים ע"פ לוקיאן: בּיבלעם.]

הארץ בטהרה אבל עושין עיסת חוליו בטהרה (מסוס כ' אלעזר צן מסמא, גיעי סג.). -- ובגגוד לחבר: אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה (שניע' הע). המקבל עליו להיות חבר אינו מוכר לעם הארץ לח ויבש (דמלי בג). עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו (מוספתי שם ב ה). לא ישמש חבר במשתה עם הארץ ולא כמעודת עם הארץ אלא אם כן היה הכל מתוקן ומעושר מתחת יבו ואפילו מניקת של יין (יכושי שם בג). -- ובנגוד לפרוש: בגדי עם הארץ מדרם לפרושין (סגיי בי). בית שמאי אומרים לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ (יכוש' שנת ל ה). – ובסהמ"א: אוי לו לעם הארץ שפעמים שבורות שלו גורם לו למות מיתה מנוולת (ר' שרירת גחון, מובת בהר"כ על הריף, פקח' טו:). ואם עם הארץ הוא (הכהן הגדול) מסיחין לפניו (הElbog.,) Stud. 104). ולמה לא אמרו כלי חרם של ע"ה לא יציל על הכל ושל חבר יציל על הכל שהרי הוא טהור מפני שאין עם הארץ ממא בעיני עצמו (רמצ"ס, טומלת מת כג ל). – ומ״ר *עפִי הארץ: שינה של שחרית וכו' וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאין את האדם מן העולם (רצי דוסה צן הרכינס, הצוי ג' י). השולח כיד עמי הארץ וביד הכותי אינו חושש משום מעשר ומשום שביעית (תוספת' דמחי ד כו). זקנים שאלו בהלכה שנ' תנה לנו מלך לשפטינו אבל עמי הארץ חזרו וקילקלו (פס פנהי דה). ואל יסב (הת"ח) בחבורה של עמי הארץ (נרכי מנ:). רוב עמי הארץ מעשרין הן (כנח, שנת יג.). הלכות הקדש תרומות ומעשרות הן הן גופי תורה ונמסרו לעמי הארץ (רשנ"ג, שם לנ:). מומב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ולא יאכילו לעמי הארץ מכלים (רבי, ערוב' לב,). גדולה שנאה ששונאין עמי הארץ לתלמיד חכם יותר משנאה ששונאים עכו"ם את ישראל (פקסי מע:). חברים אין שאילת שלום כיניהם עמי הארץ ששואלין מחוירין להם כשפה רפה וככובד ראש (מעלי יד:). מה התמר הזה עושה תמרים רומבי' ניקלווסין נובלות ועושה סולין כך הם ישראל יש בהם בני תורח ויש בחם עמי הארץ ויש בהם כורים (מד"ר צמדי ג).-ובסהמ"א: ורבר זה (הרתחת כשר כלא מלח) אסור למוסרו לנשים ולעמי הארץ שאין יכולין לעמוד. על הולכות חלימה (גאוניקה ב גיכלבורג 102). ובל שבן רוב אנשי ומנגו וה אשר ולולו בחכמת

אחורה ושרי ירושלם הסרסים והכהנים 'וכל עם הארץ מכוי ביד איביהם (יכוני לד יס-כ). ועשה הנשיא ביום ההוא בעדו ובעד כל עם הארץ פר תמאת (יחוקי מה: -35). ועתה תוק ורכבל נאם יי' וחוק יהושע בן יהוצדק אהכהן הגדול וחזק כל עם הארץ נאם יוי (סגי ג ד). אמר אל כל עם הארץ ואל הכהגים לאמר זכו' (זכרי ז ה). - והגוים היושבים בארץ ישראל: ואתם אל מתיראו את עם הארץ כי לחמנו הם (צמדי יד ע). ויהי עם הארץ מרפים ידי עם יהודה (עולי 7 7). – עפי הארץ, אמות העולם: למען דעת כל עפי הארץ את ייר יי׳ בי חוקה היא (יהוטי ד כד). בי אתה הבדלתם אך לנחלה מכל עמי הארץ כאשר דברת כיד משה עבדך (מ"ח ס כג). כי אתן אתכם לשם ולתהלה בכל עפי. הארץ (פכי ג כ). וידברו אל אלהי ירושלם כעל אלחי עפי הארץ מעשה ידי הארם (דסיינ לנ יע).---והיושכים בארץ ישראל: אנחנו מעלנו באלחינו ונשב צשים נכריות מעפי הארץ (עזרי י ב). ועתה תגו תודה ליי׳ אלהי אבותיכם ועשו רצוגו והכדלו מעפי הארץ ממן הנשים הנכריות (שף יה). ואשר לא נתן בנתינו לעפי הארץ ואת בנתיהם לא נקח לבנינו (נחתי י לה). ובן עמי הארצות: הארץ אשר אתם באים לרשתה ארץ נדה היא בנדת עפי הארצות (עזכ' ע יd). ותעד בם ברוחך ביד נכיאיך ולא האוינו ותתנם ביד עפי בהארצות (נחמי ע ל). ושאר העם הכהנים הלוים השוערים מכו' וכל הנבדל מעפי הארצות (ססי כע). הלא תדעו מה עשיתי אני (סנחריב) ואבותי לכל עפי הארצות ארם בלא ידיעת התורה «(דסי"ב לצ יג). – ובמשמ' של מ"י, אדם בלא ידיעת התורה Unwissender, grob; illettré, בער, בער, אדם גם, בער, ולא ולא cgrossier; illiterate, coarses עם הארץ חסיד (הלל, לצו' ז ה). האומר ובו' שלי שלך ושלך שלי עם הארץ (שם סי). והכותי מומנים עליו אמאי לא יהא אלא עם הארץ ותניא אין-מומנין על ע"ה (ככלי מו:). אם עם הארץ הוא חסיד אל תדור בשכונתו (רי שמעון בן לקים, שבה סג.). ופנחם אמר אני כהן גדול ובן כהן גדול ואלך אצל עם: הארץ זה (יפתח) (מד"ר ויקרי לו). -ובפרט מי שאינו זהיר בתרומות ומעשרות וכדיני ממאה ומהרה: הדמאי אין לו חומש ואין לו ביעור וכו' ונותנו לעם הארץ זיאכל כנגדו ופוי (דמסי ס 3). ואיוהו עם הארץ כל שאינו אוכל חוליו בפהרה רברי ר' מאיר וחכם' אום' בל שאינו מעשר (מוספתי נייזגי). אין עושין חלת עם

מצות האברים כל שכן כמצות הלכבות ואשר ידבנו לבו מהם לעיין בחכמת התורה הוא מתכוין לדבר שיקרא בו חכם אצל עםי הארץ (כייי חיית סו"ה, הקדמי). ומתגדלים ומתפארים על עמי הארץ שבהם באמונה ואיך יתפארו אלה במענת מה שיגיעו אליו וכו' (סוא, סכוזכי א קט). ומה שהזהירו בק"ש הוא ובו' שכל ישראל קוראים אותם פעמים ביום תכמים ועמי הארץ לפיכך היו צריכין להזהר עליהן מפגי עמי הארץ שאינם רגילים בקריאה (כד"ק, מכלול, עב:). מי שהוא כא מארץ מרחקים אל ימפר כגנותם כפני עמי הארצות ובפני הנשיא ובפני תלמיד חכם אם ראה שום דופי בהם (ספי חסילים מתחתשמע). ואומר אליו עם כל וה הזהר מעמי הארץ כי כל מעשיהם פרץ על פני פרץ (כייי זכארה, שעשועי, דודפון יב). ואין עםי הארץ מבינים לשון הקדש (מכודרהם עד:). -- העפי הארץ: ובאמת כי כן שמעתי אומרים בין העמי הארץ שמצות הי"ם הוא בקריאת ששה גברי מלבד המפטיר (מיס רניס, פו"ת, לח"ה כב).--*ומ"ר עפי הארצות: בעון שני דברים עםי הארצות מתים על שקורין לארון הקדש ארגא ועל שקורין לבית הכנסת בית עם (ר' ישמעאל כן אלעזר, שכם לב.),-ובסהמ"א: אוי לכם עמי הארצות גם למודי המצות בלא עיקר ידיעתם (סקנס, מי מוסר לאכל נער, קים.). אוי לעיר שראשיה נערים ועםי הארצות ואכורים (כ' חליסו, שבע מוסר י). -ועפי ארצוח, העפי ארצות, הַעָפֵּי הארצות ז והנני מודיעך כפעם הואת מעם ששמעתי מעם הארץ אחד למה העמי ארצות שונאים לתלמידי חכמים משום שתלמידי חכמים פוגים לנו כבהמות לכן אנו שונאים לתלמידי חכמים וכו' ואני השבתי לו תדע לסה ת"ח שונאים לעסי ארצות וחשובים בעיניהם ככהמות משום שאינן מתערכים עם ת״ח ללמד מחם (שס יה). ועוד מפני עמי הארץ שאינם יודעי' אותן (את הברכות) נהגו לסדרן בבית הכנסת כדי שיענו העמי הארצו' אמן אחריהן ויצאו ידי חובתן (סלנום חו"ס מו ג).--ועפי הארצים: ועתה בעונתינו הרכים כדו' חוח יש ויש חרכה מעמי הארצות שנותנין להם קבלה אע"פ שהם עמי הארצים גמורים וקלי הדעת שאין כהם יראת שמים כלל (רי חליחו הכתן, שבע מופר לו).

יעם הארץ, חסר ידיעת עם הארץ, חסר ידיעת העורת ותחכמת, כורות, -Unwissenheit; igno- התורת והחכמת, נחוג ברבור העברי ובספרות החרשה, rance; illiteracy

עם לו עפי, עפה, עפכה. עפה, עפו עפה, עפנר. עמכם, עמם עמהם, סלת היחס, -- תורה חבור בין שני גופים או דברים, כמו ב.את, ההפך מן בלא-ויעל (א-: mit; avec; with, במשמ' יחר את פלוני: ויעל אברם ממצרים וכו' ולום עַפוֹ הנגבה (נכחשי יג ח). ויעל לום מצוער וישב בהר ושתי כנתיו עפו (עם יער ל). ויקח יהושע את עכן בן זרח וכו' וכל ישראל עפו ויעלו אתם עמק עכור (יהוש' ז כד). — ולווג שנר שמות: ולא תאכל הנפש עם הכשר (דצר' יצ כג). בנות ישראל אל שאול בכינה המלבישכם שני עם עדנים (ט"ב 6 כד). עלות מחים אעלה לך עם קפרת אילים (מסל' פו יה). שלחיך פרדם רמונים עם פרד מגדים כפרים עם נרדים גרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואחלות עם כל ראשי בשמים (פה"ם ד יג-יד). - ועם פעלים שוגים: ואברהם הלך עָפַם לשלחם (נכמט׳ יס יו). והנה רחל בתו באה עָם הצאן (מס כע ו). והנער יעל עם אחיו (מס מד לג). ויאכל שאול עם שמואל ביום ההוא (מ״ח ע כד). לא אפקוד על בנותיכם כי תזגינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם. עם הזנות יפרדו ועם הקדשות יובחר (סוט' זיד). -- ב) להביע עור וסיוע: אלהים עפּוּ כבל אשר אתה עשת (נכחש׳ כח כֹנ). ואהיה עפּה ואברכך (שם כו ג). עוב תעוב עמו (שמות כג ה). סבו והמיתו כהני יו' כי גם ידם עם דוד (ש"ל כג יו). והנה ידי עפה להסב אליך את כל ישראל (ש"ב ג ינ). דברו דבר ולא יקום כי עַפֵּנוּ אל (ישני סי). יים צבאות עמנו משגב לנו (מסלי מו ס). -- התחוק עם בי ואין אחד מתחוק עָפּי על אלה כי אם מיכאל שרכם: (דניי כה), ואלה ראשי הגכורים אשר לדויד המתחוקים עמו במלכותו (זהיים ים י). - עור עם: והמה עורו עם דויד על הגדור כי גבורי חיל כלם (שם יב כח).--חר יי! אם יפל משערת ראשו ארצה כי עם אלהים עשה-היום הוח (ש"ח יד מס). ועשה למכצרי מעוים עם אלוה גכר (דני יא לע). - ג) להביע שתפות באיזור פעולה: כי לא יירש בן האמה הואת עם כני עם יצחק (נכחש' כח י). עי' ירש. תהי גא אלה בינותיגו־ בינינו ובינך ונכרתה כרית עַפַּהְ (שם כו כם). עי' כרת.

^{1) [}כך בארמ' ובסבא'. ובערב' מַעְ a), אבל: בניכים גם עם d).

a) مع (b) عم

טוב ונשלחך בשלום (שס כו כת-כע). שוב לארצך ולמולדתך ואימיבה עמה (שם לב-י). ואם תלכו עמי קרי ולא תאבו לשמע לו וכו' (ויקרי כו כח). והצגע לכת עם אלהיך (מיכי ו ס). אם ראית גנכ ותרץ עפו ועם מנאפים חלקך (מהלי כיס). עתה יי' אלהים יאמן דברך עם דויד אבי (דהי"ב א ט). --ועם תאר: תמים תהיה עם יי׳ אלחיך (דבכ' יס יג). והיה לבבכם שלם עם יי׳ אלהינו (מ״ח מ סח). ולבם לא נכון עמו (מהלי עה לו).--ואמר בן סירא: כי בהתנכר אלך עמו ולפנים אבחרנו בנסיונות (נ״ק גכ״ ד יו). אם יש לך ייטיב דבריו עמך (שם יג ה). צורך לו עמך והשיע לך (שם ו),--ובתלמו': יהי רצון מלפני שיכבשו רחמי את בעםי ויגולו רחמי על מדותי ואתנהג עם בני במדת רחמים (כב זוערת בר עוביה חמר רב, ברכי ז.). אמר להן הקב"ה לישראל דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא בעסתי בימי בלעם הרשע (כ' אלעזר, שס). בני אפי׳ אתה עושה להן כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חוכתך עם הן שהן כני אכרהם יצחק ויעקב (כ' יוחכן בן מחיל, ב"מ סו:). - ו) במשמ' ביחד את, כמו: ויגש אכרהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע (בכחשי יח כג). לא אבים אדם עוד עם ישבי חדל (ישע׳ לח יח). אל תאסף עם חטאים גפשי ועם אנשי דמים חיי (מהלי כו ט). אל תמשבני עם רשעים ועם פעלי און דברי שלום עם רעיהם ורעה בלבבם (שם כת ג). בעמל אנוש אינימו ועם אדם לא ינגעו (שם עוג ה). חמאנו עם אבתינו העוינו הרשענו (שם קו ו). כי עתה שכבתי ואשקוט ישנתי אז ינוח לי עם מלבים ויעצי ארץ הבנים חרבות למו או עם שרים זהב להם הממלאים בתיהם כסף (חיוב גיג-יה). כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם וכו׳ ואיך ימות החכם עם הכסיל (קסל' ביו). -- ו) וכך בחשואה, במשמ' כמו: צורי אל תחרש ממני פן תחשה ממני ונמשלתי עם יורדי בור (מהלי כה א). נחשבתי עם יורדי בור הייתי כגבר אין איל (שם פה ה). מצי גבור שנונים עם גחלי רחמים (שם קכ ד). חלפר עם אניות אבה כנשר ישוש עלי אכל (חיוב נה כו). תרקיע עמו לשחקים חוקים כראי מוצק (שם לז יה). -- ח) בהוראה זמנית, ביחד, בזמן, כל זמן, שמש :während; pendant; while, during ולפני ירח דור דורים (מהלי עב ה). כל כלים לוחב ולכסף וכו' הכל העלה ששכצר עם העלות הגולת

השמר לך פן תדבר עם יעקב ממוב עד רע (מס לח כד). וחשב עם קנהו משנת המכרו לו עד שנת היבל (ויקרי כה כ). על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו (דברי י ט). חלקו שלל איביכם עם אחיכם (יהוש' כב מ). עם שונים אל תחערב (משלי כד כח). ואמר בן סירא: אל תתאחר מבוכים ועם אבלים תתאבל (נ"ם גניים לל). עם פותה אל תסתייד כי לא יוכל לכסות סורך (שם חיו). עם נכון יהי חשבונך (שם עיה). השמר והיה והיר ואל תהלך עם אנשי חמם (שם יג יג), אל תועץ עם חמיך (שם לז י). -- ובתלמו': משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה ורחיים ותנור אבל לא תבור ולא תשחן עמה (סביעי ה ט). ולא תתיחד אשה עמהן (עם גוים) מפני שחשורון על העריות (ע"ז כ ח). לא ישא אדם ויתן עם הגוי ביום אירו (מוסססי שם לו ב). רשאי בעל הבית שיאמר לו אין לי חשבון עם כל אדם אלא עיםך (מס צ"מ ע לג). מישה שנקלישיה עולין ויורדין עמה שוממן ודייו (כ' יקל, ירושי מו"ק ג ה). כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין לא היו חותמין על השטר אלא א"ב יודעין מי חותם עמהן ולא היו יושבין בדין אלא א"כ יודעין מי יושב עמהן ולא היו נכנסין בסעודה אלא א״כ יודעין מי מיסב עמהן (סנסי כג.).--ובסהמ"א: ולא יערב מהורים עם ממאים לא במעשה ולא בדבור ולא במאכל ולא במשתה (כי חליהו, שבע מוסר לו). -ד) זעם פעולה משתפת של התנגדות בין הפועלים, כמשמ' נגד: ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר וכו' (נכחש' כו כ). ותאמר רחל נפתולי אלהים נפתלתי עם אחותי גם יכלתי (שם ל מ). שרית עם אלחים ועם אנשים ותוכל (שם לב כט). יו׳ במשפט יבוא עם וקני עמו ושריו (יסע׳ ג יד). מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פעלי און (מהלי לד יו). אף כי אנכי אענגו אבחרה' דברי עמוֹ (איוב טיד). − וכן עם הפעלים נאבק, גלחם, ריב, נשפט, המרה, עי' ערכים אלו.-ואמר בן סירא: אל תרוב עם איש גדול למה תפול בידו (צ"ק גניי ס ח). אל תונץ עם איש לשון ואל תתן על אש ע[ץ] (שם ג). עם בעל אף אל תעיו מצה (שם יו). -- ה) לממן פעולה או יחס בין איש לרעהו בין לטובה בין לרעה: הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם (בכחם׳ כד יב). תהי נא אלה בינותינו וכו׳ אם תעשה עפנו רעה כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עפק רק

פרתו ונשברה ובו' (עם מוריי ג ז). לצייר שהוא יושב וצר בלקמירים של שלמין עם כשהוא יושב וצר באו ואמרו לו נתחלף השלמון מיד רפו ידיו (פסיקי לבתי כד). עם כשהוא יוצא ממעי אמו זירתיה מתוחה לקיבליה (מנסומ' מלח, בובר ד). -מ) ולסמן את האמצעי. על ידי: ובכאה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו (אקתי ע כה). -- ובסהמ"א: ויראתי השכתה על מה שעלה במחשבתי מהם והתכת מה שקפא ברעיוני מעניניהם עם מעום העוורים מאנשי דורנו עליהם והסכמתי לכתבם על ספר (כ"י ה"ס, סו"ה, הקדמ"). שלא תגיעי בו אל משאלותיך עם אורך השתדלותך בהם (שם עצודי החלפי ה). -י) בהוראה מקומית, אצל מקום פלוני: ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו וישב יצחק עם באר לחי ראי (נרחם׳ כס יה). וישמן אתם יעקב תחת האלה אשר עם שכם (שם לה ד), וישלח יהושע אנשים מיריחו העי אשר עם בית און מקדם לבית אל (יסוש' ז ב). חמה עם בית מיכה והמה הכירו את קול הנער הלוי (שפעי ים ג). וימת שם (עוה) עם ארון האלחים (ש"ב ו ז). - ואצל פלוני: לכח נשקה את אכינו יין ונשככה עמו (שם יע לב). גר ותושב אנכי עמכם (צרחש' כג ב). וישכת עפו ימים אחדים (עם כז מד). הלא ברחל עבדתי עפה (שם כע כה). עם לבן גרתי (בכחשי לב ה). ושכבתי עם אכתי (מס מז ל): שבעת 'ימים יהיה (הככור) עם אמו (שמוס כב כע). אני האשה הנצבת עמבה בזה (ש"ח ח כו). -- ובתו"מ: באמת אמרו בין בשכר שעשיתי עמך וכין בשכר שאעשה עמך אינה מקודשת (כי יהודה הנשים, צ"ק לע:). אמר הקב"ה לישראל בניי עשו עמכם ששה ימים ועשו עמי יום אחד (פסיק׳ כנת׳ כג). אמרו לאחד חייך העמידנו עם אכא יודן אמר להם אותו האיש ומי יכול לעמוד עם המלך. ולא עמו (מד"ר דנרי ד).--ואמר המשורר: ועמי זעקו מקיר אבניו ומעץ יענה עם י כפיסו (רעצ"ג, נחר מהחלי). -- ובהוספת הוראה של קנין: גם תבן גם מספוא רב עפנו גם מקום ללון (ברחשי כד כה). וחיתה (התורה) עמו וקרא בו כל ימי חייו (דכרי יו יע). תנה את המנה אשר נתתי לך אשר אמרתי אליך שים אתה עפה (פ״ל ע כג). - ומשמות מפשטים: גבל שמו וגבלה עמו (שיל כה כה), כי עם יי׳ החסד והרבה עמו פרות (חהלי

מכבל לירושלם (עזרי א יא). ויהי לימים מימים וכעת צאת הקץ לימים שנים יצאו מעיו עם חליו וימת בתחלאים רעים (זהי"ב כל יע). -- ואמר בן סירא: מושבת מת ישכות זכרו והנחם עם צאת נפשו (צ"ם גניי לה כג),--ובתו"ם: אין מעמצין את המת בשכת ולא בחול עם יציאת הנפש (שכת כג כ). בית שמאי אומרים אין נותנין עורות לעכדן ולא כלים לכוכם עובד כוכבים אלא כדי שיעשו מכעוד יום ובכולן בית הלל מתירין עם השמש (שם ל ח). נותן על גבי המובח עם שקיעת החמה מתעכלין והולכין בל הלילה (מוספסי מנסי ו ה). מצות וידוי ערב יום הכיפורים עם חשיבה (שס יוס״כ ס יד). לא יצא החיים במחמו התחובה בבגדו בע"ש עם חשבה (שנת יל:). - ובסהמ"א: בערב שבת עם חשבה פטור מפני שחבובי שרוד (מלמידי כי יהודאי גאון, הלכי הפוקי 75). ועי' חשכה. לאחר שהיה מהלך כדרך עם דמדומי חמה (כי יוחק, פסיקי דכ"כ, צוצר כה). ועיי דמדום. תאינה עם נפילתה נמאסת (כב פפלו, ב"מ כל:). - ומלת הקשור במשמ' זו, עם ש־: משל למלך שקדש ממרונה בכ' מרגליות מיד ליד וכו' עם שהיתה משחקת עם אוהכה אכדה את ב' המרגליות שנתן לה המלך (כ״ש צשם ריב״ל, מד״ר שמות מצ). עם שהוא מפרש בים הגדול שקעה ספינתו בים וירד לעמקי תהום (פקיקי דכ״כ, בובר יס). עם שהוא בורא גופן (של המזיקין) קדש יום השכת והניתן ונשארו רוח בלא גוף (כי נכיים, סנסומי ברחשי, בובר יו). מי שהוא מכה את האויל עם שהוא מעלה את השכם להיות שונה לו הוא שוכח את הראשון (שם כק כד). עם שהן (אברהם ויצחק) הולכין בא השטן מימינו של יצחק ואמר וכו' (רי חבין הלוי צרבי, שם וירח מו). עם שהרשע מקלמן בקש לגנותן (ילקי שוועי, צלק משעא).--ובסהמ"א: עיקור ביצד כגון שהיה עומד מכח ושוחט כהמה וטכח היה גיכור ועם שהיה אחוו סימנין של כהמה נתעקרו סימניה ואפילו אחד מהן קודם שישחום (מלמידי רב ימודחי גחון, הלכי פפוקי 136). - *ועם כש־: לאחד שגוב נרחיקו של רופא עם כשהוא יוצא נפצע בנו חזר אצלו ואמר לו ובו׳ (כי יודה בן פזי, ירושי ברכ׳ הֹב). איזהו חסיד שומה ראה תינו' מכעכע בנהר אמר לכשאחלוץ תפילי אצילינו עם כשהוא חולץ תפליו הוציא זה את נפשו (מס סוטי ג'ד). עם כשהלכו להם ירד לחרוש בתוך הצי שרהו עם כשהוא חורש כתוך חצי שדהו שקעה

לא ברת ועם זה לא היו עושים השמטות (כ״י אברבאנל, פי' מ"ב כג כע). ושלח משה ואהרן עם חולשתם ועמדו כנגד פרעה עם חוקתו באותות ובמופתים ובשנוי המנהגים (כ"י א"ח, הכוזכי א פג). 'ואם אתה נוהג בחריצות הואת וההשתדלות הואת בתקנת גופך עם פחיתותו וגנותו ועם חלישותך וכו' (הוא, סו"ה, סשבון הנפש ג). ווה יתכן גם כן עם החוקנו באמונת החדוש כי החדוש לא ימנע הנצחית (כ״י בר' חנעולי, מלמד החלמידים יה.).--דובעין מלת הקשור, עם מה: שהעם עם מה שהאמינו במה שכא משה אחר המופתים האלה (כ"י ל"ם, סכוזכי ל פו). הלא תראה מה שאמר יהושע לא תוכלו לעכוד את ה' כי אלהים קדושים הוא וזה עם מה שהיתה בו עדתו פן החסידות והזהירות (שס ב נס). אומר עם רוב מה שאני מוצא מן המכאובים והנגעים מאנה נפשי העניה להפרד מגופו ולמור ממנו (הוא, קהיש לריב"ג, כגע). ואל יאשימנו אדם בחברנו הענין הזה אל לשון לא תעשון כן עם שאנו סוברים בו מה שאמרו רו"ל ובו' (סול, סרקמס לד). ומה שנראה לי בזה הוא שעם שוה התועלת היה מגיע מלשון אעשה אדם כתב נעשה כדי שיובן ממנו גם כן ענין אחר יותר עמוק והברתי (כ"י חלבו, העקרים ח יח). ועל זה בעצמו אמר כי עם שדרך כקשת עניני זה העולם הנה הוא ישר וחזק ובמוח כרצון איש ואיש הנה אחריתו דרכי מות (כ"י עכמאה, יד אבשלום על משלי יד, ד"ה לב יודע). ואח גם ואת עם שהוא מכואר שעל כל בעל תורת משה להאמין ביאת הגואל מדברי הנכיאים מנכואות פרטיות המורות על ביאתו (כי רפאל מנורלי, מרפא לנפט, לה:).-ועם היות: שהגדיב עם היות מתקן לתת לכל מבקש מחקן גם כן שלא לחשוות מתנותיו (המחירי, פי' משלי יא, ד"ה מרוה). הלא תראה כי מרדכי עם היותו יודע כי כתב אשר נכתב כשם המלך ונחתם בטבעת המלך אין להשיב הנה עם כל זה לא רפו ידיו (כלב"ג, פוף חפתי, חועלת כע). וזה שאנהגו נמצא השכל ההיולאני עם היות מדרכו להשיג הצורות הנה הוא ישיג ואת ההכנה רקה מן הצורות (סול, מלחמי הי ל 3). שעם היותו אלהי השמים ידע אותי ידיעה פרטית ודבר לי וגשבע לי (ר"י חלצו, העקרי ל יל). והשבעי יבחיש התחלות התכוני והנחותיי מצד העיון המבעי עם חיות החוש מסכים לדברי התכוני (שם דב). עם היות שהגלגל מצד עצמו נמנע מלקבל

קל ז). עמו חכמה וגכורה (חיוב יב יג). אכל רברים מוכים נמצאו עמה (להיינ יעג). כי לא לאדם תשפטו כי לייי ועמכם בדבר משפט (שס ו). - ואמר בן סירא: כי רחמים ואף עמו (נ״ק גנ״ הו). מכאום זגדדי שינה וצער וחשניק ופני הפוכות עם איש בסיל (שם לד כ). ויתן לכלב עצמה ועד שיבה עמדה עםו (עס מו ט). - יא) במשמ' חברות וידידות: זירא יעקב את פני לבן והנה איננו עמו כתמול שלשום (ברחשי לח ב). היש את לבכך ישר כאשר לבבי עם לככך (מ"ב ייה). אכול ושתה יאמר לך זלבו בל עַפַּה (משלי כג ז). -יב) ובמשמ' בתוך פלוני, בתוך לבו ונפשו: ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עפו וימלא אחרי וכו' (נמדי יד כד). יען אשר היתה זאת עפה ולא שמרת בריתי וחקתי וכו' (מ"ל יל יל). ואלה צפנת כלכבך ידעתי כי ואת עמף (חיי' יינ). מה ידעת ולא נדע תבין ולא עמנו הוא (שם יה ע). בי ישלים חקי וכהנוז רבות עַפּוֹ (מס כג יד). - וכן עם לכב פלוני: וידעת עם לבכך כי כאשר ייםר איש את בנו וי׳ אלהיך מיסרך (זכרי ס ה). השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך ובו' (מס יה ע). ואשב אותו דבר כאשר עם לבבי (יסוםי ידו). ויהי עם לבב בוד אבי לבנות בית לשם יי׳ אלהי ישראל (מ״ח מיז). מתדבר אליו את כל אשר היה עם לבבה (שסיג). יען אשר היתה ואת עם לבכך ולא שאלת עשר וכו' (להיייב לו לו). ויהי אחרי בן היה עם לב יואש לחדש את בית יי' (שם כד ד). עתה עם לבבי לברות ברית ליי׳ אלהי ישראל (שם כע י). -- ובםהמ"א: והחובות לאלפים ולרבבות ולבו כל עמו מצרת בניו ואשתו (כי חליהו, שבט מוקר ט). - והמשמ' בעיניו: והנער שמואל הולך וגרל ומוב גם עם יי׳ וגם עם אנשים (ש"ח ב כו). ונקלתי עוד מואת והייתי שפל בעיני ועם האמהות אשר אמרת עמם אכבדה (ש"ב ו כנ). -- יג) trotz, dennoch; במשמ' בכל ואת, אף על פי כן. by: : malgré, néanmoins; in spite of, nevertheless. פה לחם הפחה לא בקשתי כי כבדה העבודה על העם הוה (נממי היה). - ואמר בן סירא: ועם כל אלה העתר אל אל אשר יכין באמת צעדיך (נ״פ בניי לז יס).-ובסהמ"א: אבל עם כל זה אינני נמנע להודות לבוראי ולשבחו על מה שחגני מן המובה (כייי חיים, סקוי מדוי הכפ' לכשב"ג כה). ומלבד זה היו תמיד מקריבים בבמות אם לשם ע"ו ואם לשם ה' אשר החלוק (לפודי, מו"כ 2, סקדמ" ז). זעם חיות דברי פי חכם חן הנה לא התיר הספקות (כ"י לבכבלול, פי' נכילי לסטול, סקדמי). אמנם יהושפט עם היותו ירא ה' חנה לא האמין בדברי הנביא (טס מ"ל כב). שעם היות עיקרים אלו בלתי מבוארים מפי גבורת המופתים החזקים וכו' מ"מ אצל המטיכים לראות בעין יפה וכו' הנסיון יוכיה על אמתתם (כ"י מוסקלטו, נפול' יסודי יט). עם חיות שהכוזרי לקח לו ממנו יתד לתלות עליו חובת קבלתו (סול, קול יסודס לכוזכי לו פו).

-ב) מעם, מעפי, מעפה, מעפה, מעפו, מעפנו, מעפכם, -תורה על הסרה והרחקה של דבר או פלוני מן המצב המסמן עי' עם, -- א) אחרי פעלים המביעים תנועה מאצל פלוני למקום אחר: ויי׳ אמר אל אברם אחר הפרד לום מעפו שא נא עיניך וכו' (נכחשי יג יד). ויאמר אכימלך אל יצחק לך. מַעְפָּנוּ כי עצמת ממנו מאד (עם כו יו). ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון '(מס מד כע). ויצא משה ואהרן מעם פרעה (סמות ת ת). פן יש בכם איש או אשה וכו' אשר לבבו. פנה היום מעם יי׳ אלהינו וכו׳ (דבר׳ כע יו). פקרו נא וראו מי הלך מַעְפַנוּ (פ״ל יד יו). ורוח יוי סרה מַעַם שאול (שס יו יד). וירא שאול מלפני דוד כי היה ויי עמו ומעם שאול סר (שם יח יב). אנכי מתמהמה בעברות המדבר עד בוא דבר מַעָּמֶּבֶם (שׁ"בּ יס כת). שאל מה אעשה לך במרם אלקה מעפף (מ״ב או מת וכו' שלם ישלם (סמות כל יג). מה יי' אלהיך שאל מַעַפַּהָ (דבר' ייב). ואלהי ישראל יתן את שלתך אשר שאלת מעמו (מ"ל ל יו). — דרש: והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו (דכל' יס יע). הנה אשת ירבעם באה לדרש דבר מעמה (מ"ח יד ה). -- ותגועה מן מקום אחד למקום אחר: ויוצא יוסף אתם מעם ברכיו (של יעקב) (נכחשי מס יב). ובי יוד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מובחי תקחנו למות (שמו' כא יד). הנה עם ירדים מעם טבור הארץ (פשטי עלו). ויקם יהונתן מעם השלחן בחרי אף (פ"ח כ לד).-ב) ושם מפשמ: ברוך יי' אלהי אדני אכרהם אשר לא עוב חסדו ואמתו מעם אדני (נכלשי כד כז). ולא תכרית את חסדך מעם ביתי עד עולם (פ"ל כיה). וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול (ס"צויה). וחסדי לא אפיר מַעָמּוֹ (סְסְּלִי פִּטְ לִדְ). ולא יכרת שם המת' מֵעָם אחיו

(רות די). - ג) והרחקה מן רשותו של פלוני: כי יראתי כי אמרתי פן תגול את בנותיך מעפי (ברחשי לא לא). כי עבדך ערב את הגער מַעָם אבי לאמר (שם מד לב). ואם גנב יגנב מַעְמּוֹ ישלם לבעליו (שמות כב יל). ויצא מעפה הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו (ויקרי כה מח). ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעפק (דצרי יה יצ). לא תסגיר עבד אל אדניו אשר ינצל אליך מעם אדניו (שס כג יו). וישלח איש בשת ויקחה מַעָם איש מַעָם פּלטיאל בן לוש (ע"ב ג יה). לקנות מַעַפַּה את הגרן (שם כד כה). -- ד) לסמן את המקור והסכה של הדכר: ועל השנות החלום אל פרעה פעמים כי נכון הדבר מַעָם האלהים וממהר האלהים לעשתו (נרחשי מח לג). דע כי כלתה הרעה מעמו (מ"א כיז). נקי אנכי וממלכתי מעם יו' עד עולם (ש"ב ג כס). ולדוד ולורעו ובו' יהיה שלום עד עולם מעם יו׳ (מ״ח ב לג). ולא שמע המלך אל העם כי היתה סכה מעם יי׳ למען הקים את דברו אשר דבר (שס יב יה). הנה אנכי והילדים אשר נתן לי יו׳ לאתות ולמופתים בישראל מעם יי׳ צבאות (ישני ס יס). גם זאת מעם יו' צבאות יצאה (שם כח כע). עורי מעם יי׳ עשה שמים וארץ (מהל׳ קכל צ). הפעפה ישלמנה כי מאסת כי אתה תכחר ולא אני (חיוב לד לג). ותהי משכרתך שלמה מעם יו׳ אלהי ישראל (כוס ביצ). "עם, לעם, כלשון הפיטנים כמו עמה, לעמה, ואמר הפימן: סלח נא כחש כורעים ומשתחוים לעמך לעון לקוחיך כפר בטוב מעמך (פלס כמ, ערצי יו"כ). ישן ונגער והנה לעומו ידע והכין שהוא מעצמו משה ואהרן נאמני עמו ידועים (Elbog., Stud. 129). בכשר ראויים לעומו (גמי שכער ג, דודפון 159).

> ע"מ, — ר"מ: על מחצה, על מנת, על משקל. עמ"ב, — ר"מ: עושה מעשה בראשית. עמ"ב, — ר"מ: על מנת כן.

עמר, עַפּוּר, עָפָּר, עֹפֶר, עֶמְרָה, עַפּוּר, ^{עַ}עַפּוּרָי, עַפּוּרָי, עַפּוּרָי, מַעָמָר, מְעָפָר, מַעָמָר, *מַעַמִּרּיּ

אַלְבַּר, פּ״נּ, עָמָד, עָמְדָה, עָמַדְּהָ, עָמַדְּהָּ, עָמַדְּהָּ, עָמַדְּהּ, עָמַדְּהּ, עָמַדְּהּ, עָמַדְּהּ עַמַדְּהָּמ, עָמַדְנּוּ עֹמֵד, עוֹד, עֹמְדִּהּ, עָמַדְהּ, עָמַדְהּ, עָמַדְהּ, עָמַדְהּ, עָמַדְהּ, עָמַדְהּ, עַמַדְהּ, עַמַדְהּ, עַמְדִּהּ, בַּעָמַדּה, בַּעָמַדּר, ־מֹדָר, בַּעָמַדּוּ, עַמַדְר, בּעַמְדִּוּ, בַּעַמַדְּהּ, בַּעַמַדְהּ, בַּעַמַדְהּ, בּאַ עַמַדְּהָה, בּאַ בּאַרָּהָה, בּאַ עַמַדְּהָה, בּאַ עַמַדְּהָה, בּאַ עַמַדְּהָה, בּאַבְּהַרָּה, בּאַ עַמַדְּהָה, בּאַבְּהַרָּה, בּאַבְּהָה, בּאַבְּהָה, בּאַבְּהַרָּה, בּאַבְּהָּה, בּאַבְּהָּה, בּאַבְּהָּה, בּאַבְּהָּה, בּאַבְּהָּה, בּאַבְּהָּה, בּאַבְּהַרְהּה, בּאַבְּהַרְהּה, בּאַבְּהַרְהּה, בּאַבְּהַרְהּה, בּאַבְּהָּה, בּאָבְּהּה, בּאַבְּהָּה, בּאַבְּהַרְהּה, בּאַבְּהַרְהּה, בּאַבְּהַרְהּה, בּאַבְּהָּה, בּאַבְּהָּה, בּאָבְּהּה, בּאַבְּהָר, בּאַבְּהָר, בּאָבְּהּה, בּאַבְּבּה, בּאָבְּהּה, בּאַבְּהּה, בּאַבְּבּה, בּאַבְּהַרְה, בּאַבְּבּה, בּאַבְּבּה, בּאַבְּבּה, בּאַבְּבּה, בּאַבְּהּה, בּאַבְּבּה, בּאַבְּבּה, בּאַבְּבּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְּבּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְבּרוּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאַבְבּרוּה, בּאַבְבּרוּה, בּאַבּבּרוּה, בּאַבְּבּרוּה, בּאָבָּרוּה, בּאָבּבּרוּה, בּאַבּבּרוּה, בּאָבּבּרוּה, בּאָבּבּרוּה, בּאבּבּרוּה, בּאַבּבּרוּה, בּאָבּבּרוּה, בּאָבּבּרוּה, בּאבּבּרוּה, בּאָבּבּרוּבּרוּה, בּאבּבּרוּה, בּאבּבּרוּה, בּאבּבּרוּה, בּאבּבּרוּה, בּאבּבּרוּה, בּאבּרוּה, בּאבּרוּה, בּאבּבּרוּה, בּאברוּה, בּעבּבּרוּה, בּעבּבּרוּה, בּבּבּרוּה, בּעבּבּרוּה, בּעבּבּרוּה, בּעבּבּרוּה, בּעבּבּרוּב, בּבּבּרוּבּרוּבּיה, בּבּבּרוּה, בּעבּבּרוּה, בּעבּבּרוּבּר, בּעבּבּרוּה, בּבּבּרוּבּר, בּבּבּרוּה, בּב

אין מוסרין את השם לכל אדם ולא לעומד כחצי ימיו אלא למי שיצאו רוב שניו (מד"ר קהלי, חת הכל עשה ישה בעתו). -- ב) עמד ועשה דבר: ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה (דברי כה ה). ויעמד ויקרא אל מערכת ישראל (ש"ל יז ס). ויעמד ויברך את כל קהל ישראל (מיים ס נה), ויתי בבקר ויצא ויעמד ויאמר אל כל העם צדקים אתם (מ"ני ט). ויעמד רבשקה ויקרא בקול גדול יהודית (שסיח כה). ולא יכלו הכהנים לעמד לשרת מפני הענן (מ"ח ס יח). עמד וימדד ארץ ראה ויתר גוום (סנקי גו), -- וכתו"ם: עומד ואומר זה וזה אני נושל (נית הלל, נילי ל ג). מעשה כאיש אחד שעמד על ראש ההר ואמר איש פלוני בן פלוני ממקום פלוני מת וכו' (יבמי טז ו). מרחיקין את הנבילות זכו' דבית רבי ינאי אמרו עד מקום שעומד ומריח (ירושי ב"ב כ ט). כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך עמדו וקידשו קנו הן הן הדכרים הנקנין כאמירה (כנ גידל צסס רצ, כתוצי קצ.). כיון ששמעו שנתעבבו במדכר מ' שנה היו סכורים שכמדבר תהא דירתם עמדו ונטעו נשיעות וגדלו אותן ואח"כ הכניסן לארץ (כ׳ שמעון בר אצא בשם רי יוחכן, מד"ר שמוי כ). חביבה עלי תפלה אחת שאתה עומד ומתפלל לפני מאלף עולות שעתיד שלמה בגך להעלות לפני (מד"כ רות ג). מה עשה (אחו) עמד ונעל כל בתי כנסיות ומדרשות שלא להתעסק בתורה (מד"ר חסחי ה). ויש אומרים שאפילו עומד וצוות אל תכתבו לו שמר כותכים על כרחו אף על פי שאין עריו רוצים לילך למ״ה (ס״ע ח״מ, הלוחי לנו ד):--ועם מקוי: אין עומדין להתפלל אלא מתוך ככד ראש (נרכי ה ל). עמד תחת הציגור להקר או לידוח בשמא שמאין ובשהור בכי יותן (מכשירי ד ב). - ג) עַמַד על, נגד פלוני ז ויאמר יואש לכל אשר עמדו עליו האתם תריבון לבעל (שפעי ו כֹח). ויעמדו על עויהו המלך ויאמרו לו וכו' (זהי"ב כו יח). לא תעמד על דם רעך (ויקרי יש יו). -- ד) עמד לפני. התיצב: ויקפו וירדו מצרים ויעמדו לפני יוסף (כרחשי מג יה). ויקחו את פיח הכבשן ויעמדו לפני פרעה ויזרק אתו משה השמימה (שמי עי). ותעמדנה לפני משה ולפני אלעור הכהן ולפני הנשיאם וכל העדה (נמדי כז ב). ויבא דוד אל-שאול ויעמד לפניו ויאהכהו מאד (ש"ח יו כח). -- ולפני יו': ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני יו' (ויקרי ט ה). ועמדו שני האנשים וכו'

על רגליו, הפך מן ישב ושכב, לא ישב ולא שכב, stehen; être debout; to stand ינם מלות היחם: ויקח המאה וכו' ויתן לפניהם והוא עמר עליהם תחת העץ ויאכלו (בכחשי יח ח). של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עוֹמד עליו אדמת קדש הוא (שמי ג ה). זיעבר דוד העבר ויעמד על ראש ההר מרחק (ש"ח כו יג). ויתקבצו בני בנימן וכו' ויעמדו על ראש גבעה אחת (ש"ב ב כה). ויעמר משה בשער המחנה (שמו' לב כו). ויעמר מלאך יי׳ במשעול הכרמים גדר מוח וגדר מוה (צמדי כב כד). וירץ דוד ויעמד אל הפלשתי ויקח את חרבו וכו' (ש"ח יז כח). והוא בא ויעמד אל אדניו (מ"ב ה כה). וילך הנביא ויעמד למלך אל הדרך ויתחפש באפר על עיניו (מ״ח כלס). והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן וכו' ותעמדנה אצל הפרות על שפת היאר (כרחסי מה ג). והנה ששה אנשים וכו' ויכאו ויעמדו אצל מוכח הנחשת (יחוקי ע כ). ויפנו משם האנשים וילכו סרמה ואברהם עודגו עמד לפני יוי (ברחם׳ יח כב). או תבאנה שתים נשים זנות אל המלך וַתְעַמִּרְנָה לפניו (מ״ה ג יו). — ועמד בתפלה: וישכם אכרהם ככקר אל המקום אשר עמד שם את פני ייי (כרחשי יע כז). יום אשר עמדת לפני ייי אלהיך בחרב (דברי די). - ובתו"ם: היה עומד ומקריב על גבי המוכח ונודע שהוא כן גרושה או כן חלוצה וכו' (מכומי ס א). העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים (שנת א א). נשל את הדם ממי שהיה ממרם בו נכנם למקום שנכנס ועמד במקום שעמד והוה ממנו אחת למעלה ושבע לממה (יומי הג). י' נסים נעשו לאבותינו בבהמ"ק לא הפילה אשה מרוח כשר הקדש וכו' עומדים צפופים ומשתחוים רוחים וכו' (חברי ה ה). שכח בעל הכית ולא שכחוהו פועלים עמדו העניים בפניו או שחיפוהו בקש הרי זה אינו שכחה (ספרי, חלה רפצ). והיה רבן גמליאל יושב ודורש ור׳ יהושע עומד על רגליו עד שריננו בו כל העם (יכוטי סעני ד ה). ועוצם עיניו מראות ברע א"ר חייא כר אבא זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה (נ"ג מ:). עד שרבותינו חוזרין עברו באותו מקום אמרו לאחד חייך העמידנו עם אכא יודן אמר להם אותו האיש ומי יכול לעמוד עם המלך ולא עמו (מד"ר ראה ד). - ובסהמ"א: גם רבינו מאיר התיר ליגע בשבת במעמד שלפני ארון הקדש והגרות דולקות ועום דות עליו (מרזכי, שנת ת).--*ועמד בזמן: תנא

המלכים לא עמדו לפניו ואיך נעמד אנחנו (שס). ותפש הקשת לא יעמד (עמוי ניס). -- *ועמד ב־: הירא ורך הלבב במשמעו שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה (פי עקיצה, סועי ה ס). עשרה נסיונות נתנסה אברהם אכינו ועמד בכלם להודיע כמה חיבתו של אברהם אבינו ע"ה (מכוי הג). שאין גוורין גזירה על הצכור אא"ב רוב ציבור יכולין לעמוד בה (נ"ב ס:).--ובסהמ"א: ולעולם אי ניחא ליה (לאכל) לעסוד באבלו עד סוף היום אינה מגונה (מפוי סגמי גניי, לכף יוכן *עָמַד על: הנצרך לנקביו אל יתפלל ואם -(103). התפלל תפלחו תועכה וכו' במה דברים אמורים כשאין יכול לעמוד על עצמו אכל אם יכול לעמוד על עצמו תפלתו תפלה (נככי כג.).--ו) עמד מרחוק, מנגר: וירא העם וינעו ויעמרו מרחק (שמי כ יס). והסג אחור משפט וצדקה מרחוק תעמד (יטעי נע יד). וקרובי מרחקי עמדו (תהלי לה יב). למה יוי תעמד ברחוק (שם י א). ביום עמדן מנגד ביום שכות זרים חילו (ענדי ל יח). אהבי ורעי מנגד נגעי יעמדו (מהלי למ יב). וחמשים איש מבני הנכיאים הלכו ויעמדו מנגד מרחוק (מ"ג נו). -- ואמר בן סירא: מרע אוחב מבים אל שלחן ובעת צוקה מנגר יעמד (נ״ס גניי לו ד).--ח) עסדה הרגל: ועשדו רגליו ביום ההוא על הר הויתים (זכרי יד י). רגלי עמדה במישור (מחלי כו יב). עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלם (פס קכנ 3).--והמים: על הרים יעמדו מים (עס קד ו).—ש) עמד ונשאר במקומו, stillstehen, הדל מלכת, מלרוץ, או מפעלה אחרת, stillstehen, : aufhören; s'arrêter, cesser; to stand still, stop ותהר עוד ותלד בן וכו׳ ותעמר מלדת (נכחשי כע לה). וראהו הכהן וכו' והנה הנגע עמד בעיניו (ויקרי ע ה). ואם תחתיה תעמד הבהרת (עס כג). וידם השמש וירת עַמַד (יסוטי ינ). שמש ירח עַמַד וכלה (סנקי ניל). ויעמדו איש תחתיו סביב למחנה (פפעיז כה). ושמואל אמר אל שאול אמר לנער ויעבר לפנינו ויעבר ואתה עמד ביום (ש"ח ע כז). ויעמדו כל העם ולא ירדפו עוד אחרי ישראל (ס"ב ככס), ויעמד השמן (מ"ב דו). ויאמר קח החצים ובו' ויך שלש פעמים ויעמד (מס יג יה). ויעמד הים מועפו (יוני לו יה). והוחלתי כי לא ידברו בי עמדו לא ענו עוד (איוי לג יו). -- ובתו"ם: עמד עצם בגרונו נותן מאותו המין על ראשו (כי סיילי ירושי שנת ו ת). כותי אחד שאל את ר' מאיר אמר לו אפשר המים העליונים תלוים במאמר אמר לו הני

לפני ווי לפני הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם (זכני יע יו). ובאתם ועמרתם לפני בבית הזה ובו׳ ואמרתם נצלנו (ירמיזי). ויצא הרוח ויעמד לפני ייי ויאמר אני אפתנו (מ"ח כב כה). -- בה אמר ייי צבאות אם בדרבי תלך וכו' ונחתי לך מהלכים בין העמדים האלה (זכרי ג ז). - "ותאר לאנשים חשובים: לפי שהיו להם מהלכים בין העומדים והכירו בשפלותם וערכם (רי ערמאה, יד אבשלום על משלי יד, הולך בישרו),--ולפני השופטים: ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה למשפם (נמדי לה יב). - וכן *עמד בדין: נערה שנתפתחה בשתה ופגמה וקנמה של אביה וכו' עמדה בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחים לא הספיקה לעסוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה (כמוני ד ל). דור המבול אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין שנאמר וכו' אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא וכו' אכל עומדין כדין ר' נחמיה אומר אלו ואלו אין עומדין בדין שנאמר וכו' (פנהי יג)--ה) וכמשרת לפני אדוניו: וישלח שאול אל ישי לאטר יעמר נא דור לפני כי מצא חן בעיני (שיל יו כג). יכקשו לאדני המלך נערה כתולה ועמדה לפני המלך זתהי לו סכנת (מיל ל כ). - ולפני יי': בעת ההוא הבדיל יי׳ את שבט הלוי וכו׳ לעמד לפני יי׳ לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה (דנרי י ס). ופינחם בן אלעזר בן אהרן עמד לפניו בימים ההם (שפטי כ כס). ויאמר אליהו התשבי וכו' חי יו' אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה של ומשר כי אם לפי דברי (מיליול). ויאמר אלישע חי ייי צבאות אשר עמדתי לפניו כי לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם אבים אליך ואם אראך (מ"ב ג יד). לכן כה אמר יו' אם תשוב ואשיבך לפני תעמר ואם תוציא יקר מזולל כפי תחיה (יכמי יס יט). והכהנים חלוים בני צדוק וכו' ,המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני (יסוקי מל יה). -ו) עמד בפני, לפני, התיצב נגד פלוני, התגבר עליו: ויאמר יי׳ אל יהושע אל תירא מהם וכו' לא יעמד איש מהם בפניך (יהומי י ה). זינת יו' להם מסביב וכו' ולא עמד איש בפניהם מכל איביהם (שם כח מב). ויחר אף יי' בישראל וכו' ולא יכלו עוד לעמוד לפני אויביהם (שפטי ציד). ויראו מאד מאד ויאמרו הנה שני המלכים לא עמדו לפניו ואיך נעמר אנחנו (מ"ב י ד). -- ועמד סתם: הנה שני

זע). ר' יהודה אומר מקום שאין קנה המדה עומד (מקוחי בי). -- שתי עמד: וכן שני דפי חלוק שנראה נגע כאחר מהן הרי השני מהור כנפש המסכת וכשתי העומד הרי אלו מיממאין בנגעים מיד (מנעי יק ע). - חלב עמד, נעשה קפוא: דאמר מר חלב מהור עומד חלב ממא אינו עומד (ע"ז לה:). - צריך שלא יהא בינו לבין חבירו כמלואו כדי שלא יהא פרוץ כעומד אם העומד כפרוץ כנגד העומד מותר כנגד הפרוץ אסור (מוספתי כלתי דו). אם העומד רבה על הפרוץ מותר ואם הפרוץ רבה על העומד אסור (ירושי סוכי א א). לבן מלכים שהיו מאכילין אותו דבר שאי אפשי לו ואינו עומד בתוך מעיו (קטע מכילמי דברי, JQR. 1904, 452). שע"י הדרך אדם מתבוה וזו עמדה ביפיה (מד"ר ברחשי מ). --וכסהמ"א: ילמדינו אדונינו קירושין של מי יעמדו קידושי הראשון שקידש על ידי האה ברשות האכ או קידושי האח שקידש מהאב עצמו (גמי שכער ב, גיכלצורכ 66). שמע מיני רפואות הגוייה ונפשך תחא עם דה וחיה (כ"י חלסריזי, כפוחות הגווייה). -- *ועמר בדבור, בשמועה, ונשאר בו, היה נאמן לו: מי שפרע מאנשי דור המכול ומדור הפלגה הוא עתיד ליפרע מסי שאינו עומד בדבורו (ניימ 7 3). אני עמדתי בשמועתי והם עמדו בשמועתן (עדוי ה ז).--וכן עמד על: אבות העולם לא עמדו על דבריהם במקום שמועה (תוקפתי שם א ג). - ובסהמ"א: עד שנאמר כל הנשבע על זה הרי זו שבועת שוא אין אנו יכולין להתיר והוא חייב לעמוד על שבועתו (אולי הגחי א, לוין 78). + *ועמד על מדותיו, הקפיד שיקבל כמדתו: מי שאינו כועס במהרה ומי שאינו משתכר ומי שאינו עומד על מדותיו (פרקי לבינו הקדוש, גרינהוע ג מס).--ובסהמ"א: ואם נמנע מזו זה הוא דרך ההפסד ואם עומד על מדתו מסלקין אותו (כה"ב, סשוני סגחי הרכצי קעה). — "ובמשמ' שכן, ישב במקום: וראיתי את העם אשר אנחנו עומדים ביניהם מתחוקים להגיע אל תכלית הכמת לשונם כאשר זכרנו (ר"י מיים, סרקמה הקדמי ה). בחורה אחת נשאת לבחור אחד ועמד עמה כמו שמנה חדשים וכו' (הריצ"ם, קכז). ואכי הבחזר היה עומד במקום רו"מנו במקום שהכחורה ואמה ואחיה היו עומדים (שס).-יא) וכמשמ' המתין, התמחמה, warten; tarder; to wait, stay החמחמה, אל אבי ואמרתם אליו וכו' רדה אלי אל העמד (נכלסי א"ל הבא לי ארפכם הביא לו ארפכם נתן עליה מם שלוהב ולא עמדו המים מס שלכסף ולא עמדו ביון שנתן אצבעו עמדו מים (מד"ר ברחסי, מיחודי ד).--*עמדה הסבין, חדלה מלחתוך, היתה קהה: וא"ר יוסף סכין שעמדה מותר לחדדה ביום מוב (נילי כח:). --ובסתמ"א: שהיה כיצד כגון וכו' או שעמדה סכין או שיגע ובא חבירו ושחם (תלמידי יהודחי גחון, הלכי פקוקי 135). וסכין שעמדי כלום' שאינו חותך יפה מותר לחדדה ביום מוב (תכיל, מוקלה עת:).--י) נשאר בחיים, bleiben; rester, demeurer; to במקומו, נשאר קיים remain: אך אם יום או יומים יעמר (שמוי כה כה). ואנכי מדר עמדי ואדברה אליך (דנרי הכה). ואנכי עמדתי כהר כימים הראשנים ארבעים יום וארבעים לילה (זנריי). וישב מלך אשור ולא עמד שם בארץ (מ"ניס כ). כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה עמדים לפני נאם יי' כן יעמד זרעכם ושמכם (ישעי פו כב). לקוח את הספרים האלה וכו' ונתתם בכלי חרש למען יעמרו ימים רבים (ירמי לב יד). ורוחי עמדת בתוככם (סגינה). המה יאברו ואתה תעמד (מסלי קב כז). יראת יי׳ מהורה עומדת לעד (עם יעי). והארץ לעולם עמדת (קסלי ל ד). אף חכמתי עמדה לי (שס בע). ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדבי (אסמי ג ד). ואגי מעתה לא יעמד בי כח (דניי יים) - וכת הנשים יתן לו להשחיתה ולא תעמד ולא לו תחיה (שם יא יו).—והשעם: על כן עַמַד שעמו בו וריחו לא נמר (ירמי מה יה).--ואמר כן סירא: בדבר אל יעמדו חק ולא ישנו באשמרותם (ב"ק גנ" מג י). ויתן לכלב עצמה ועד שיבה עמדה עמו (שם מו ע). חבם עם ינחל כבוד ושמו עומד לחיי עולם (שם לז כו), עד עולם יעמד זכרם (שם מד יג).--ובתו"מ: על שלשה דברים העולם עומד על התורה_ועל העבודה ועל גמילות חמדים (שמעון הלדיק, חברי ח ב). שוכות אבותם מסייעתן וצדקתן עומדת לעד (שס ב 3). חבית שנתקלפה והופת שלה עומדת וכו' (כלים יה). עדיין מחלוקת במקומה עומדת (כי יוסי, מקוחי ז ה). ואם היה משקה עומד אפילו כעין החרדל מצטרף (טפרי ס ס). את העומד (מראה הנגע) בסוף שבוע ראשון לפטור את העומד כסוף שבוע שני להחלים (מנע׳ א ג). זה הכלל כל דבר שהוא משום מלאכה בין עמד בין לא עמד פסול ודבר שאינו משום מלאכה אם עמד פסול ואם לא עמד כשר (פרה מה ע). ויאמר אלהם משה עמרו ואשמעה מה יצוה יי׳ לכם (נמדי ע ס). ואתם אל תעמדו רדפו אחרי איביכם וונבתם אותם (יסוט' י יע). ויקרא יהונתן אחרי תנער מהרה חושה אל תעמר (פ"מ כ לס). -- יועם מקו' במשמ' המתין שתַעשה בו איוו פעלה, היה עתיר ומוכן לאיזו פעלה: גול פרה מעוברת וילדה רחל מעונה וגווה משלם דמי פרה העומדת לילד דמי רחל העומדת ליגוז (נ״קטח). כל העומד לורוק כורוק דמי (ססס׳ יג:). סוף סוף כל העומד לגווו כגווו דמי (כמוני נה.). במאי עסקינן אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה מאי טעמייהו דבית הלל אוכלא דאפרת הוא (כילי כ.). אמר רבה מסתברא מילתיה דשמואל בשור לחרישה ועומד לחרישה אכל בשור לחרישה ועומד למביתה זה גומל לפי מעותיו וזה נומל לפי מעותיו (כסוני לג:). בעי ה' אבין שער העומד ליגווו בכמה כגווו דמי ובשלשה או כמתובר דמי ובעשרה (פנסי עו.). מי סכרת בחמה בחייה לאכילה עומדת בהמה בחייה לגדל עומדת (סולי יה.). עד כאן לא פליגי אלא דמר סכר בחייה לאכרים עומדת ומ"ס בחייה לאו לאכרים מומדת (מולי קב:).-יב) ובמשמ' קם -aufstehen; se le- עומדת ver; to stand up: וייעמרו המים הירדים מלמעלה קמו נד אחד (יסושי ג יו). קרא אני אליהם יעסדו יחדו (ישני מה ג). הוא צוה ויעמר (ההלי לג ע). ויעמר פינחם ויפלל (שם קו ל). רות והצלה יעמור ליהודים ממקום אתר (אספי ד יד). ארבע מלכיות מגוי יעמרגה ולא בכתו (דניים כב). ואתה לך לקץ ותנוח ותעמד לגורלך לקץ הימין (שם יכ יכ). לא יאכלו מקדש הקדשים עד עמד כהן לאורים ולתמים (עורי ג סג). ויפתח עורא חספר וכו' וכפתחו עמרו כל העם (נסמי ס ס). ויהי אחרי כן ותעמד מלחמה בגור עם פלשתים (זהיית כ ד).-ועם מלות האחם: בן אדם עמר על הגליך (יחוקי ב א). ותבוא בהם הרוח ויחיו ויעמדו על רגליהם (שם לו י). ראיתי את כל החיים וכו' עם הילד השני אשר יעמר תחתיו (קסלי דיה). ועל שר שרים יעמד ובאפם יד ישבר (דניי ח'כה). ושר מלכות פרם עמד לנגדי עשרים ואחד יום (פסי ב). --ואמר כן סירא: ובעבורו עמד אחריו בן משכיל שוכן לכפח שלמה מלך בימי שלוה ואל הניח לו מסביב (כשק גניי מז יב-יג). וגם אחריו עמד נתן להתיצב לפני דוד (שם מו ח).--ובתו"מ: מי שישב בדרך ועמד וראה והרי הוא סמוך לעיר וכוי (כי מחיכ, עכובי ד ד). בעקבות משיחא חוצפא יסגי

ויוקר יאמיר וכו' וקנים יעמדו מפני קשנים וכו' (סוטי ע עו). עשה בראשה (של קורת בית הבר) כסא שהור מפני שאומרין לו עמוד ונעשה את מלאכתנו (כלים כג). כתיב וכתת נחש הנחושת וכי לא עם ד צדיק ממשה ועד חוקיהו להעבירו וכו' (יכושי דמחי ב א). בקש משה שיעמדו ממנו בהנים ומלכים (מד"ר שמו ז). לי מנשה זה משיח שעומד מבניו של מנשה שנאמר וכו' (סס נמדי יד). כל מי שעומד על אהרן לא על הקכ"ה הוא עומד (שם ים). ימיד הביאו התינוקות שבמעי אמן ומשדי אמן ועמדו בריסן כוכוכית (מדרש ססלי, בוצר מ ד). - ובסהמ"א: אכל ישכו לפניך בעת דון ועת יקרב גמר דין יעמדון (רה"ג, של"ס פז). -- "ועמר על: שלא אחד בלבר עמר עלינו לכלותינו אלא שבכל דור ודור עומדים עליגו לכלותינו (סגדה של פסח). - יעמד מאצל, קם והלך לו: א"ל שמא מפני אתה מתבייש הריני עומד מאצלך עמד ד' יותנן והלך לו (פזר"ח, ב). -יעמד למנין: אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו עום דין למגין (פנהים כ). - *ועמר מן השפה: שבן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות (מככות ל ב). ישן כרשות הרבים ועמד כליו מטאים מדרם (כי מחיר; עסכי ה ז). בגע באחד בלילה ואין ירוע אם חי אם מת ובשחר עמד ומצאו מת ר' מאיר משהר וחכמים משמאים (שס). הסהרהר בלילה ועמד ומצא בשרו חם ממא (מקוחי סג).-ומחלי: ות גישך מתיום אם מתי מחולי זה ועמד וחלך כשוק וחלה ומת אומדין אותו וכו' (גיש׳ זג). - ומליצה, עמד השער, קם מפחד: ואיזהו שיאור כל שהכמיפו פניו כאדם שעם דו שערותיו (פפחי ג פ).--*עמרו חדברים, קסו, נתקיימו: ולמה כרת (יונת הנכיא) אלא שפעם ראשונה שלתו להשיב את גבול ישראל ועמדו דבריו שנאמר וכו׳ (תיחוי ויקרי ח). - "ועַמְדַת ההלכה. חבריתא: ועמדה תהלכה אימר קדושה והבדלה על הכום (אולי הגאי א, לוין 38). אינה עומדת (הכריתא) לא בר' ולא בר' תייא (וחזסיר, ויקרי עו). - ודכור, "עומדת לנו 1), קבוע לנו: והלכה כרב שעומדת לנו כל מקום שחלוקין רב ושפואל באיסורין ולא נפסקה הלבת כרב (סלמידי יהודהי גחון, סלכי ססוקי 104). ועומדת לנו שכל מקום שחלוקין רב אתא ורבינא ככל התורה כולה חלכה כמי שמיקל והלכה קוולר

נמר בארמ' קימא לן.]

כשר (סס 109). ועומדת לנו שכל מקום שחלוקים רב ושמואל באיסורן הלכה כרב (מס 111). -יג) עמד לעור לפלוני: בי יעמוד לימין אביון (חהלי קע לח). אשר נתן המלך ליהודים וכו׳ להקהל ולעמד על נפשם (לסת' ס יה). ובעת ההיא יעמד מיכאל השר הגדול העמד על בני עמך (זכיי יב א).--ואמר בן סירא: כי יש אוהב כפי עת ולא יעמוד ביום צרה (נ"ס גניי ו ס). - וכן *עמד לפלוני: הוו זהירין ברשות שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן גראין כאוהבין בשעת הנאתן ואין עומדין לו לאדם בשעת דוחקו (אברי בג). מכאן ועד שלשים יום אלהיהן של יהודים עומד להם (מד"כ זבכי ב).--ובתפלה: והיא שעמדה לאבותינו ולנו וכו' והקב"ה מצילנו מידם (הגדה של ספק),--ודבורים שונים: עמד לפני בהמה, שכב אתה: ואשה לא תעמד לפני בהמה לרבעה (ויקרי ים כג).--עמד על הפקדים: ויקריבו נשיאי ישראל וכו' הם העמרים על הפקדים (נמדי : ג). -- על הקללה: ואלה יעמרו על הקללה בהר עיבל (דנרי כז יג).-על הרב: עמדתם על חרבכם (יחוקי לג כו).-בברית: ויעמד כל העם בברית (מיציכג ג). - בסוד: כי מי עמד בסוד יי׳ וירא וישמע את דברו (יכמי כג יה).-יד) *ועמר בקומתו: מאימתי אדם יורש את אשתו קטנה ב"ש אומרים משתעמוד בקומתה וכ"ה אומרים משתכנס לחופת (יבתי פע:).--*עמרה תמיה: משל למלך שנוף בעבדו ועמד לו תמיה כך עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו (רי ברכיה בשם רי יהודה ב"ר סימון, מד"ר ברחשי יב). -יה) *ועמד במחיר: משך ממנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים גותן לו סלע וכו׳ (מע"ם דו). כל המקבל עליו לספק סלתות מארבע עמדו משלש יספק מארבע משלש ועמדו מארבע יספק מארבע (שקל' ז ש). א"ר חסדא מכר לו שוה חמש בשש וחוקר ועמד על שמנה וכו' לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר (צ"ב פג:). מעשה ועמדו קינים בירושלים בדיגרי זהב (שם קקו.). רבי דוםתאי בן יהודה אומר מכרת לו במנה והשביחה ועמדה על מאתים מנין שאינו מחשב אלא במנה שנאמר וכו' (ערכי ל.). מכרה לו במאתים זהכסיפה ועמדה על מנה מנין שאין מחשבין אלא במנה שנאמר וכו' (שס). - ובסהמ"א: ואמר לו מלוה ללוה חבית זו שאני מלוה לך עומדת בעשרה דינר עכשיו אני נותן ונושא בך עשרה דינר וכו' ואמר לו לוה למלוה

הלויני 'חבית זו ואם עומרת בסאה בדינר לוקח אני לך במאה דינר (תלמידי יהודתי גחון, הלכי פסוקי 38). א"ר יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן ככל אחד כדי שיהא כהן מזיגת כוס יפה של ברכה שיעורו רובע רביעית לוג כדי שימוגגו ויע מוד על הביעית לוג (משנ"ס, פססי קס:).--*וכסו עלה ט): א"ר יוסי מסתכרא בשן של זהב שעמדה לה ביוקר לא תצא (ירושי שנת ו ח). לא דייכם שניוולתם פלשין באבנים ובעצים שעמדת לי בכמה יציאות אלא מחציפין אתם וקושרין עלי קטיגוריא (מד"ר קהלי מה יסרון העושה). - ובהשאלה: שמונה עשרה אפי' גדול אינו מבמל מפני שעמדה להן בנפשותיהן (ירופי פנח לו).--*ובמשמ' שוה במחירו: לעשיר שהיה לו אוצר מלא יין וגכנס לבודקו ומצאו כולו חומץ בא לצאת מתוך האוצר ומצא חבית אחת יין טוב אמר חבית וו עומדת עלי כמלא אוצר (מד"ר במד' ב).-יו) *עמר על דבר, חשב, מצא אותו: הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר ואמר לו הילך מנח ואינו יכול לעמוד על הפרומרום אסור (מוספתי ב"נו ז יו). משל לאדם אם מאבד סלע או כילרין בתוך ביתו הוא מדליק כמה נרות כמה פתילות עד שיעמוד עליהם והרי דברים קל וחומר מה אלו שהם חיי שעה של עולם הזה אדם מדליק כמה גרות וכמה פתילות עד שיעמוד עליהם ומצאם ד"ת וכו' אין אתה צריך לחפש אחריהם כמטמונים הללו (מד"ר שה"ש, שיר הקירים). -- *ובמשם' השיג, הבין אותו: וכי אפשר לבשר ודם לעמוד על (חציה) חציו של לילה אלא א"ב יוצרו חלקו (מכיי בא יג). ביצד עום דים על הדבר רואין אותו כאלו הוא עומד באמצע בית כור ומדליק (עס משפעי יד). ר' יוסי אומר בין השמשות כהרף עין ולא יכלו לעמוד עליו חכמים (יכושי בככי ל ל). והמכשלה הואת תחת ידך דברים שאין בני אדם עומדין עליהם אא"כ נכשלים כהן ישנן תחת ידיך (כנ קעיכה, שנת קכ.). ר' מאיר בדגרו לא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו (כי יוסכן, עירובי כג.). למלך שהיה לו בן והיה מבקש ליתן לו ירושה ואומר אם נותנה לו אני עכשיו עדיין קטן הוא ואינו יודע לשמרה אלא עד שילמוד כתובין ויעמוד על עמקן ואח"כ אני גותנה לו (מד"ר שמו' כ). מה ברכה זו אין אדם יודע מה שבתוכה כך אין אדם עומד על דברי חכמים (שם צמדי יד). מדבר לדבר ממשל למשל עמד

שלמה על סודה של תורה (שם שה"ש, שיר השילים). ד'י יהושע דסכנין בשם ריב"ל לכרי שהיה עומד בסדקי והיו הכל באין לשערו ולא יכלו היה שם פקח אחד א"ל אתם מבקשון לשערו מתרומותיו אתם עומדים עליו (מד"ר חיכי, יהטיר רצתי עם). עמד שלמה בחכמתו על משתיחה של ארץ (כי יכחי בכיה דרבי שמעון, שם קהלי - פסיחי לי גֹנות). לתלמידו של יוצר שגנב וכו' ועמד רבו על גניבתו מה עשה עמד ועשה כלי ונתנה לפניו בל כך למה להודיעו שעמד על גניבתו (כי לוי, פקיקי כנתי כד). - זבםהמ"א: שראיתי הרבה מהתלמידים בומננו זה לא עמדו על זה וישרתו בבקשת אותה הראיה ולא ימצאו אותה ויתקשה עליהם ההלכה (רי נסים גחון, הקדמה לבככות). ובעמדבו על מה שוברגו מן האדם יתכאר לנו מסוד העולם הזה הרכה מפני שהוא דומה אליו (כ"י ל"מ, סו"ה הנסיכה ה). וממה שראוי לעמוד עליו כי כל מטיב לוולתו מכני אדם מכל המינים אשר זכרנו אין לו יתרון על מן שמשיב לו אלא במקרה מן המקרים (שם, עצודת החלהים, פתיתי). וכאשר תרצה לעמוד על בירור מה שוכרתיו מרוב חטאי הלשון קבל על עצמך לזכור מה שיצא מלשונך (פס, הפריפות ה). וענין ונצורות ולא ידעתם שמורות מהגיע אליהם ומעמוד עליהם נמנעות מדעת אותם ומההשקפה עליהם (סול, סס"ם לריצ"ג, נלר). והנה בני האדם לא יוכלו לעמד על אמתת הויתם ולא יגיעו עד תכליתם (הוא, הכקמה ל). ואלו המדעות הראשונות אין אנו יודעין היאך ידענו אותן אלא מצינו דעתנו השיגה אותם ועמדה על אמתתם ולא ידענו במה השיגה אותם ועמדה על אמתתם ובורייתם (כ"י לכן עקנין, סי מוסר ביג). ועמדתי על כל הכתוב בו (ד"ם יהודי מכרים וח"י ב, מן 145). וזה דבר עמדנו עליו מן החוש שהעמדנו מראה שורפת כנגר אור הנר (רלב"ג, מלחמי הי ה זו). והיה מבואר שכאשר ברצה לעמוד בדרך החקירה העיונית על משיג ממשיגי הדבר אם הוא נמצא לדבר או לא (שסו א א). וזה דבר עמדו עליו מהלקויות הירחיים כאשר עמדו עליהם המזרחיים והמערביים (שס יג). וסברת דברי נדמית לפעולות הבורא היא שעומדת על אמתות הענינים וכו׳ שעומדת עליהם מארבע העלות המבעיות (נסים בר שלמה כי"ח, הבור ילחק ישראלי, ספר היובל לשעינשנידר 132). -יו) *וכיני עמה, כעין פעל העור להביע המשכתה והתמדתה של הפעלה המסמנת בכינ': הרי שהיה

תופש פרתו ועומד וכא חבירו ואמר לו פרתך למה לחמור אני צריך (נ"מ מז.).-ובסהמ"א: וכשמדליק נר בשבת מברך: להדליק גר של שבת ויש אומרים שאין לברך עליו ונותנים שעם לרבריהם שאם היתה דלוקה ועומד! אין צריך לכבות' כדי לחזור ולהדליקה וכוי ועוד אום' ר"ת שאם היה דלוק ועומד שצריך לבבותה ולחזור ולחדליי (לכדת, התגור שכו). - "וכמו תה"ם, בעמירה, כמו מעמר: חזן הכנסת נומל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וכו' וכהן גדול עומד ומקבל וקורא עומד (יומיז א). הקורא את המגילה עומד ויושב וכו' קראוה שנים יצאו (מגילי ד א). מפירין נדרים בין מהלך בין עומד ובין רכוב (כי כחמן, עכוני קד:). - ומ"כ עמדים, עמדות: אורגים (הטחור והטמא) בין בעומדין בין ביושבין (זכים ג 3). שימשתי את רבי עקיבה עומדות מה שלא שימשת ישיבות (רי יוחנן הקנדלר, ירוש' חגי' ג א). ---יח) בדקדוק, "פעל עמד, שפעלתו נשארת בפעל ואינו יוצא לאחר (intransitiv (f) (ve) מאינו יוצא לאחר מתנחו או הוא מהפעלי׳ העומדי׳ כי ימצאו פעלים שיצאו ויעמרו (כחב"ע, בכחש' יב יה). כי יש תואר דומה לפועל במו הולך שלא יתכן היותו פועל כי אין לנ פעול בעבור שהוא מהפעלים העומדים (הוח, משם ימר 21). שהוא בנין הקל פעמים שהוא עומד בעצמו ופעמים שהוא יוצא לזולתו (כד"ק, מכלול, ליק כ:). והפעלים העומדים לא ימצא כהם בנין נפעל מקבל מקרה בנין הקל (שם כח:).

--ספעי, העסיד, העסידו, העסדה, העסדקי, העסדקיה, העסדקיה, והעסדקי, העסדקיה, העסדקיה, העסדקיה, העסדקיה, העסדקיה, העסדקיה, העסדקיה, העסדקיה, העסיד, איסיד, איסיד, איסיד, איסיד, איסיד, איסידי, אי

עומדת (מיד' ב.). - ובסהמ"א: אמר רב נחמן העמיד אכילות לעומת אכילות והעמיד נכסים בחוקת אבות (מלמידי יהודאי גאון, הלכו' פסוק' 68).--*העמיד מלוה על דבר, להפרע ממנו: ש"מ דמעמידין מלוה על גבי פירות (ב"מ סג.).-"והעמיד פלוני אצל פלוני, העבירו לפרע ממנו תוב: ראובן קנה סחורה משמעון ואמר לו אעמידך אצל לוי שאני עושה לו מלאכה פלוי ונותן לי כך וכך לשנה ולכשיגיע הומן יתן לך שכרי במקומי (עוחו"ת תעתד שלשחן קכו). דמי שקונה סחורה ואין בירו מעות מעמירו אצל בעל חובו (פס), לזי חזן העיר חייב לראובן שני זהובים והעמידו אצל שמעון שהי' גוכה ופורע ממנו לחזן שיתן בשבילו לראובן ב', זהובים (סס). -- *ובמשמ' עשה שיעמר, שיחדל מהליכה או מפעלה אחרת: אמר אחד יש לי ללמד עליו (על הגירון) וכות הלה מניף בסודרין והסום רץ ומעמידו (סנה' ו ח). קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה וכו' מביאה את המומאה (אסל' מ ה). מה אני שאני בשר ודם אצבעי מעמדת מים אצבעו של הקב"ה עאכ"ו (כ"מ, מד"ר ברחם׳ ד). אין מעמידין את עיני הגוסס הנוגע בו ומויזו הרי וה שופך דמים (שמח׳ ל ד).-ב) עשה שישאר, שיהיה קים: ואולם בעכור ואת העמרתיה בעבור הראתך את כחי (שמו' ע יו). כי למען דוד נתן יי׳ אלהיו לו ניר בירושלים וכו' ולהעמיד את ירושלים (מ"ל ים ד). משות רגלי כאילות ועל במתי יעמידני (מהלי יח לד). ויעמידם לעד לעולם (שם קמח ו). מלך במשפט יעמיד ארץ (משלי כט ד). באהבת אלהים את ישראל להעמידו לעולם (דהיינע ס).--ואמר בן סירא: בהמה לך ראה בעיניך ואם אמנה היא העמידה (ב"ק גמי ז כב). - ובתו"מ: והם הם (ר"מ ור' יהודה ור' יוםי ור"ש ור"א בן שמוע) העמידו תורה אותה שעה (יצמי קב:). והארץ לעולם עומרת מה היא עומרת מעמדת (מד"כ קהל' והחכץ). -- ובסהמ"א: ועלי ועל יורשי אחרי להפיץ ולהדיח ולסלק מעליו ומעל הבאין מכחו כל עורר וטוען בעולם כין בכתב בין בעל פה עד שאעמיד בידו וביד הבאים מכחו העמדה גמורה בלא שום פסידא בעולם (הצרללוני, ק' השערו', 74). אם הדהו (את השופר שנסדק) הרבה בחום או במשיחה כשר שהרי החום מעמיד שלא יתבקע (ר"כ על הרי"ף, ר"ה ו:). יצחק אע"ם שהיה נכיא היה מתמיד במטעמים להעמיד בריאותו (כ"י אנטולי, מלמד החלמי ים, חולדוח

יב יב).--ובתו"ם: לא יעמיד אדם תנור בתוך הכית אלא אם כן יש על גביו גובה ארבע אמות היה מעמידו בעלייה עד שיהא תחתיו מעזיבה שלשה שפחים (צ"ב צ ב). היה מעמיד בהמה בחצר וכו' אינה חוקה (שס ג'ה). העמיד עליה (על האכן) עבודת אלילים וסילקה הרי זו מותרת (ע"ז ג ז). אין מעמידין בהמה בפוגדקאות של עכו"ם מפני שחשודין על הרביעה (שם כ ה). וראש המעמד היה מעמיד את הממאים כשערי מורח (ממיי סו). היה נותנו (כלי חרם) על גבי האור והאור מעמידו בידוע שאינו ככונם משקת וכו' "ר' יוםי אומר אם נתנה (כלי חרם) על גבי הרמץ והרמץ מעמידו בידוע שאינו ככונס משקה (חוקפתי בלים ב"ק ז ג). עושה אדם שני ציבורי מלח ומניח עליהן קורה שהמלח מעמדת את הקורה (כבה, ב"ב כ:). פלונסות של ארו שמעמידין בהן את הקורה (כי יותכן, שם סו:). קנים המחולקין שמעמידים תחת הגפנים (דצי רצי יכלי, שם קע.). עברו (החכמים) באותו מקום אמרו לאחר חייך העמידנו עם אכא יודן (מד"כ כחס ד). א"ר יהודה בן פריית בשעה ראשונה עלה אדם במחשבתו של הקב"ה להבראות וכו' בששית העמידו גולם בשביעית נפח בו נשמה (תנחו' שמיני, בובר יג).-ועל רגליו: אדם מביא חימין חימין בוסם פשתן פשתן לוכש לא נמצאת מאירה (האשה) עיביו ומעמידתו על רגליו (אליהו, יבמי קג.).-שהוא מחזיקני. ומעמידני על רגלי (פסיק' רב' לו). -ובסהמ"א: כלים שהן מפוצלין וכו' מעמידין אותן בי"ם (הלצום, לו"ם חקיט).--*והעמיד בדין: בעא מיניה אביי מרכה האומר לחבירו אנסת ופיתית את בתי והעמדתיך כדין ונתחייכת לי ממון והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי ולא העמדתני בדין ולא נתחייבתי לך ממון (כמוצ' מצ.). -- ובהשאלה: מעמידו על האמת מעמידו על השלום מתישב לבו בתלמודו (אנו' וו) בא דוד והעמידן (את המצוות) על אחת עשרה דכתיב וכו' (מכו' כד.). לא חרבה ירושלים אלא על וכו' שהעמידו דיניהם על דין תורה (נ״מ ל:).→ ובסחמ״א: [משום שאינן] יודעין (הנשים ועמי הארץ) להעמיד איסור והיתר על מקומו (גנזי שכע' ב, גיכלבורג 222).--*העמיד פלוני או דבר על חוקתו: העמד הגוף על חוקתו וחוקה אין אדם שותה בכום אא"ב בודקו (כחוני עה:). מ"מ שמאי קסבר העמד אשה על חוקתה ואשה בחוקת מהורה

דבריהם (נ"מ פו:),--וכן העמיד תלמידים, בנים, פרות: הוו מתוגים כדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סיג לתורה (אנו' א א). כל המעמיד תלמיד רשע סופו להתבזות ממנו (מד"ר חיכה, פתי'). ואילולי שנתת לו (לאדם הראשון) יום אחד משלך שהוא אלף שנה היאך נוקק להעמיד תולדות (כ' יסושע צר נסמים, מס צרחש' כצ). אמר (דור) לפניו רבש"ע אם עתיד אני להעמיד בנים ולהעציבך מומב לי ונחני בדרד עולם (שם מד). כל המעמיר בן רשע או תלמיד רשע סוף שעיניו כהות (שם פה). ובאותה שעה נשא (נח) אשה והעמיד בנים (מס נמד' יד). אוכל שדה העיר אשר סכיכותיי נתן כתוכה נתן מה שבתחו' מכריה במבריה וכוי שכל ארץ וארץ מעמדי פירותיה (שס, צרחשי ל). רי נחמיה אמר נתן בהם עפר וקטמיות דברים שהן מעמידין פירות (כס). --והעמיד פלוני משנתו, העיר אותו, עי' עמר יב): נכנם (המלך) לחדרו בלילה אמר' לקטן העמידני עם הנץ החמה ואמר לגדול העמידני כשלש שעות בא קטן להעםידו עם הנץ החמה (מכיי נשלם ס). --ד) *העמיד דבר לפלוני, הקים, המציא את הדבר וובר יין ושמן לחבירו :liefern; procurer; to supply כל ימות השנה חייב להעמיד לו כדרך שמעמיד בקטלזון (מוססמי ב"מ ו יג). הנותן מעות לחבירו ליתן לו פירות בגורן חייב להעמיד לו כשער בינוני (שם מז). יבש המעיין ונקצץ האילן חייב להעמיד לו מעיין אחר חייב להעמיד לו אילן אחר (שם ע ג). מאה חביות יין אני מוכר לך חייב להעמיה לו יין יפה כרוב היין הנמכר באותו חנות (ירוש' ב"ב ו ה). רשאין החמרין להתנות שכל מי שיאבד לנ חמורו יעמיד לו חמור אחר וכו' זרשאין הספנים להתנות שכל מי שאבדה לו ספינה יעמיד לו ספינה אחרת אבדה לו בכוסיא אין מעמידין שלא בכוסיא מעמידין לו ואי פירש למקום שאין הספינות הולכין אין מעמידין (נ"ק קטו:). הגוול שדה מחבירו ושמפה נהר חייב להעמיד לו שדה אחר (כי חלעור, פס קיו:). השוכר את החפור והבריכה או שנשאת לאנגריא וכו' שאינה חוזרת חייב להעמיד לו חמור אחר (צ"מ מה:). א"ל כן כית אני הלויתו ובאחריותו הם לשלם אני מעמידך על הכל (מד"ר סמות מג).--ובסהמ"א: ראובן עשה מקח עם שמעון להעמיד לג סחורה לומן קצוב (שער אפרים, שו״ח, קלו). הביא זה המחזיק

כד ב). וזה כמשל מי שהנית המזון השוב והמשקין הטובים המעמידים הבריאות שהוא בלא ספק יחלה זימות (פס, עקצ קפו ל). והעצמות ההמה מעמידים ומציבים את כל הגוף לכלתי ינוע מאליו אנה ואנה (ליכדה, כחשית למודים ה ט),-ג) עשה שיקום, הקים, קים: ותבוא בי רוח וכו' ותעמדני על רגלי (יחוק' צ ב). ויגע בי ויעמידני על עמדי (דני' ה יה). ומראשי האכות וכוי התנדבו לכית האלהים להעמידו על מכונו (עזר' 3 סק). לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו (שם ע ע). ויקם אלישוב חבהן הגדול ואחיו הכהנים ויכנו את שער הצאן המה קדשוהו זיעמידו דלתתיו (נסמ' ג ח). והמקומות אשר בנה (מנשה) בהם במות והעמיד האשרים והפסלים הגם בתובים על דברי חוזי (זהישג לג יש).-וברית: ויעמידה ליעקב חק לישראל ברית עולם (ססלי קס י). -- ורוח: ייאמר ויעמד רות סערה (עס קז כה).--ותוון: ובני פרוצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו (דני׳ יל יל). -והמון: ויתמרמר מלך הנגב ויצא ונלחם עמו וכוי זהעמיד המון רב (פס יל יל). -- *ושם: ילד ועיר יעמירו שם ומשניהם אשה נחשקת (נ"ק גני" מ יע). -ובתו"מ: איזהו גרגן למעשרות הקשואין והדלועים משיפקסו ואם אינו מפקס משיעמיד ערימה (מעשר' ה בסקבל שדה מחברו ולא עשתה אם יש בה בדי להעמיד ברי חיב למפל בה (נ"מ ע ס). בי"ו בתמוז נשתכרו הלוחות וכוי ושרף אפוסטמום את התורה זה עמיד צלם בהיכל (סענ' דו). העושה עבודה זרה המחתיך והמעמיד המח זכו' עובר בלא תעשה (סוספס' סנס' יג). אמרו ב"ר היום ראש חשנה הקב"ה או' למלאכי השרת העמידו בימה (ירוש' ר״ה א ג). אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא העמיד ממנו שופט (קוכ' כז:). - "והעמיד עצמו: שראה צורת ע"ו ואהכה או אדם שהעמיד עצמו ע"ו כהמן (כ״ח, שנח ענ:).--ובהשאלה, *העמיר נדר, דבר: א"ר ועירא הדא דאת אמר בשאינן מעמידים (את הגדרים) אכל אם היו מעמידין צריכין היתר הכם הרי זה מעמיד וזה אינו מעמיד מאחר שבטל אצל זה יבטל זה (יכום' כדכ' ג ל). א"ר לוי אותו היום שגמל אכרהם את יצחק כנו עשה סעודה גדולה היו כל אוה"ע מרגנים ואומרים ראיתם זקן יוקנה שהביאו אסופי מן חשוק ואומרים בנינו הוא ולא עוד אלא שעושין משתה גדול להעמיד

בקבת נבלה (ע"ז 3 ס). המעמיד בעורה של קיבה כשרת אם יש בה בנותן מעם הרי זו אסורה (סולי ס ה). מפני שמעמידין אותה בחומץ (כנ ספדה, פ"ז לה:).--ובסהמ"א: נפשי בשאלתו אודות בן תורה א' דדחיקא ליה שעתי' ואין פרנסתו כ"א מעשיית גבינה ורוצה מעלתו בתקנתו להמציא לו היתר להעמיד החלב בעו' קב' כי ההעמדה בקבה בלא עור מקלקל הגבינות (סמ"ס, יו"ד פל). -- *והעמיד דבר על, שנה והחליף אותו למצב אחר: גרדו (לשופר) והעמידו על גלדו כשר (כ״ה כז:). שתי אמות היה והעמידו על שתים עשרה (ר! ירמיה, מגלי עו:). מאי מקולקלת אמר רבי אכא שאם היתה עמוקה מפח מעמידה על ששה מפחים (מו"ק ד:).--*העמיד פלוגי מלפני פלוני, עשה שיעמר מאצלו, שיקום וילך לו, הרחיקו: אמר לו (לר' אליעור כן הורקנום) מפני מה אתה בוכה אמר לו (לר' יוחגן כן וכאי) מפני שהעמדתני מפניך כאדם שמעמיד מלפניו מוכה שחין (פדר״ח ל ל). -- *העמיד עצמו, עשה שיעמד בעצמו, החזיק בעצמו: אימתי בומן שהי' מעמדת עצמה אכל אם אינה מעמדת עצמה משכילין בה כמה שהיא (כי יהודה, מקולי ו ל). + "ובמשמ' התאפק, התגבר: קים להו לרבגן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו (שנת קונ.).-ובסחמ"א: וזה (החותר בסחתרת) להרגך כא שהרי יודע הוא שאין אדם מעמיד עצמו ורואה שנומלין ממונו בפניו ושותק (למ"י, שמוס כב ה). בקש להוציא רוח סלמטה ונצטער הרבה ואינו יכול להעמיד עצמו מהלך לאחריו ארבע אמות וממתין עד שתכלה הרוח (מנצ"ם, מפלה ד יב). השרוי בתענית יכול למעום תוך פיו עד כדי רביעית ויחוור ויפלמנו שאין זה חשיב הנאה וכלכד שידע בעצמו שיכול להעמיד עצמו שלא יבלע כלום (הלבום, חו"ם מקסז ה). - וכן *העמיד על עצמו: שהיו (דניאל חנגיה מישאל ועוריה) אונסין את עצמן מן השחוק ומן השיחה ומן השינה ומעמידין על עצמן בשעה שנצרבין לנקביהם (כ' ממל בכ' הניגל, סנהי לג:). - *וכמו קל י): שלשה הקב"ה אוהבן מי שאינו כועם מי שאינו משתכר ומי שאינו מעמיד על מדותיו (פקסי קיג:). אשרי מי שאינו מעמיד על דבריו (פרקי כבינו הקדום, גרינהוע ג מח). - "והעמיד משנה וכדו". פרש אותה 1): והקשו חכמים כדכר זה כריתא זו

ערים שאותו פלוני שמכר לו דר בה אפיל' יום אחד או אפילו שעה אחת מוענין לו שלקחה אותו פלו׳ בשוענין ללוקח ומעמידין אותה בידו (לנוש, חו"ת קמו יד). בראובן שעשה מעמד עם שמעון שיעמיד מחורתו למקום פלוני על אחריותו (פו״ע חו״מ, פחסי הפונה, הל' ערב קכע ה). כגון מי שעוש' מקח עם חבירו שיעמיד לו מחורה פלונית ליריד (שם מקה כז ב). -ה) העמיד לפני פלוני, עשה שיתיצב, הציג: ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה (נרחש' מוז). והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואתם (ויקכ' יד יה). ולקה את שני השעירם והעמיד אתם לפני ייי (שס יו ז). ואם מך הוא מערכך והעמירו לפני הכהן (שם כז ח). ותקרא אסתר להתך מסריםי המלך אשר העמיד לפניה (חסת׳ ד ה).--ו) הפקיד, מנה: ויעמידוּ (זרבבל בן שאלתיאל וישוע בן יוצדק מכו") את הלוים מכן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית יי' (עזרי ג ס). ואלה אשר העמיד דויד על ידי שיר בית יי׳ (זהיים ו יו). ויעמידו הלוים את הימן בן יואל וכו' (עס יה יו). ויעמד לו כהנים לכמות זלשעירים (זהיינ יל יה).--ואמר בן סירא: ביד אלחים ממשלת תבל ואיש לעת יעמיד עליה (נ"ס גנ"י ד). -ובמשנה: המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנם יתר מכן יוציא ויתן כתובה (כמוני ז ח). והיה ככלות השומרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם ובעקבו של עם מעמידין בקיפין לפניהם ואחרים מאחוריהם (פוט' מ ו). -- וכן *העמיד עדים: ומעשה באחר שפרע ראש האשה כשוק זכו' העמיד עליה עדים וכא לפני רכי עקיכא וכו' (ניק מו). מי שנמחק שמר חובו מעמיד עליו עדים מבא לפני ב"ד (נ"ביו). העמידו עושי חביתים לעשות הביתים (ממיי ל ג). -- ו) העמיד את פניו, התאפק: ויעמד את פניו וישם עד בש (מ"ב מ ימ). -יובמשמ' החנגד, מרד: כל מי שהוא מעמיד פנים בגל הגל שומפו וכל מי שאינו מעמיד פנים יבגל אין הגל שומפו (נעם רי לוי, מד"ר ברחש' מד). כל שמעמיד פניו במלך כאילו העמיד פניו בת"ח -(בשם כי יהודה בר סימון, מד"ר ברחשי לד). -- *העמיד חלב שכרו', עשה שיקפא: המעמיד בשרף הערלה אסור (כי חליעזר, ערלי חז). אמר ר' יהודה שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע כשהיו מהלכין בדרך אמר לו מפני מה אסרו גפינת עו"א אמר לו מפני שמעמידין אותה

ששנינו בכל שוחמין בין בת/וש בין במחובר במי נעמיד אותה (הבריתא) (וסוסיל, זיקלי טו). (הבריתא) אינה עומדת וכו' והמשנה העמדנותו באם שחש אינה עומדת וכו' והמשנה העמדנותו באם שחש מעמידה במסכת מעשר שני כשהקדישה בשעת המקדש וחרב המקדש (פו"ג, ו"ע קלו). אמרינן בפרק הפועלין עשר תעשר ואכלת ולא מוכר תבואת זרעך ולא לוקח ומעמידה רבינו יצחק בר רבי מרדכי בשלקח מישראל קודם מירוח (סס קלג)—ובמשמ' עשה שיבין, עי' קל יו): ובאה התורה והעמידת גו עליו בהערת זה המאמר (כ"י הקלח', ג"ע, קדוס"ם 7 כ). הוא יובל להעמידך על הרבה מעניני בית המדרש הזה (סד"ל, להגיוס קלל).

- הפעי, העמד, מעמד, יעמד, - שהעמידו אותו: והשעיר אשר עלה עליו. הגורל לעואול יעמד חי לפני יי׳ (ויקרי יו י). והמלך היה מעמד במרכבה נכח ארם (מ"ח כב לה). -- ובתלמו': והעמיד צלם בהיכל אית תניי תני הועמד מאן דאמר הועמר צלמו של מנשה (יכוש' מענ' ז ס).-ובסהמ"א: ואל יחשוב (האדם) כי מרפו מועמד על סיבה ידועה ושאם תמנע הסיבה ההיא ממנו לא יבא בסיבה אחרת אבל יבמת על האלהים במרפו (כ"י ח"ח, חו"ה, הנטחון ג). מן הידוע שרוב הכ"ח הרגשתם יותר חריפה ומהודדת מהרגשת מין האדם להיותם מחוסרי שכל ומדע והיו עלולים יותר אל הנוק המועמד לעומתם אלו לא הודיין אותם הבורא ית' בהרגשה ומשוש מחודד (כש"ם, יריעות שלמה ח ב ג). - "ובדקדוק, שהעמידו והפסיקו אותו על ידי נגינה, שיש לו נגינה: והגשות הלמד ממנו בעבור שהוא מעמד לא להבלע כפל (ר"י ח"ח, סס"ם לריצ"ג, זלל).. ולרבים לאמר הסו ואע"פ שהוא מלעיל אין לחוש עליו כי מפגי ההפסק הועמד כמו ערו ערו עד היסוד כה השני הועמד מפני ההפסק והראשון מפני השני (כד"ק, קה"ם, הקה). ויש שקורין אותה בהעמדה וכן מצאנוה בספרים מדוייקים הכ"ף מעמדת בגעיא (מס ככת). כי יפגשך עשו אחי הגים"ל בקמץ מעמד ורפה (שם פגש).

- פְּנִי, *עְמַד, רֹק צִינ' מְעְמָּד, מְעוֹמד, -א) מס"ם ומס"ם, כשהוא עומד, כמו קל יו): אין דגין אלא מעומד ואין מעידין אלא מעומד וכו' (מוספח' סנס' ו צ), צריך לקכל עליו מלכות שמים מעומד (צטס שמוחל, יכושי בככ' צ ח). ולפי שדרך עבדים להיות אוכלין

מעומד וכאן להיות אוכלין מסובין להודיע שיצאת מעבדות לחירות (כי לוי, יכושי פססי י ח), מלמד שאיך מלקין מעומד (ספרי זבר' רפו). והיכי מצלי לה רב: חסדא אמר מעומד רב ששת אמר אפילו מהלך (נרכי ת.). אמר ר' אבהו ואמרי לה במתניתא תנא-האוכל ומחלך מברך מעומד וכשהוא אוכל מעומד מברך מיושב (שם גמ:). דבר צניעות ראה בה (בעו ברות) עומדות מעומד נופלות מיושב (שנס קיג:). ויקם-ויקרע אמר רמי כר חמא מניין לקריעה שהיא מעומד (מו"ק כח.). ואין מוסרין אותו אלא מעומד (מד"כ קהלי, מת הכל עשה).—ובסהמ"א: עמידה ביצד אין מתפלל" אלא מעומד (רמצ"ס, חפלה ה.ג). -- "תקיעות שמעמד,. התקיעות שתוקעין בר"ה כשהש"ץ חוור על תפלח: העמידה: לא ישיח לא התוקע ולא הצבור בין תקיעות שמיושב לתקיעות שמעומד (שושע חושם, הלכוי כשה סקלב ג).-ב) "במשמ" קם: כרע שכב כארי זה דוד המעומד ממך שנא' אשר לבו כלב האריה (אגדי בכאשי פב, ביהמ"ד ד, ילינק). - ג) "שקבעו אותו, שנועה: ופרי השבוע יום השבת מפני שהוא מעומד להדבק בענין האלהי (כיי חיים, הכוזריג ה). -- ד) "וכמו הפע": משבו וקחו לכם צאן והמ"ם מעומדת 1) בגעיא (כד"ק מכלול עז ליק),

בֹּעַמַר, קל לא נמצא.

-ספטי, הַעֶּמִיד, וְהַעֲמַדְהְּ, -כמו הִמְעִיד: וְהַעֲמַדְהְּ 2) לחמה כל מתנים (יסוקי כט ז).

בן־ מיי, -- כמו אפה: מתני' מסייעא לר' יוסי בן־ חנינה עמדוהו למיתה וחיה מאימתי נותנין לו־ משעה שיקל (יכוסי כויי ט'ה).

עַבֶּר, כּני עָפָּרִי 3) מלת היתס,—במו עָפִּי: האשה אשר נתתה עָפָּרִי הוא נתנה לי מן העץ (ככלם גינ). ותגדל חסדך אשר עשית עָפָּרִי להחיות את נפשי:

[[]אפשר שצריך להגיה מועמדת.] (ו

^{2) [}הקדמונים השתדלו לפרשו מן א.עמר, וגם הכיאו שהוא כמו מעד בסרום אותיות; עי' רש"י. ריב"ג כשרשיו ורד"ק, והחדשים מגיהים והמעדת.]

⁽³ קצת התכמים לכרים כי היא המלח ענד ב) הערב' במשמ' אצל, עם. ועי' גם Brockelm., Grundr. הערב' במשמ' אצל, עם הפעל עם ד. וכנן הערב' ענד הוא במקום עמד.

die (a

(שם יע יע). מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי (פס כט). זה חסדך אשר תעשי עפרי (טסיג). כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי (שם כל כג). אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה (שם כח כ). שבה עמדי (שם כטיט). ונתנה לך גם את זאת בעבוה אשר תעבר עמדי עוד שבע שנים אחרות (שם כז). ואלהי אבי היה עָפַרִי (שם לא ה). ולא נתנו אלהים להרע עפרי (שס ז). הכר לך מה עפרי (שס לג). ויהי עפרי בדרך אשר הלכתי (שם לה ג). ועשית נא עפרי חסר (שם שיד). מה תריבון עפדי (שמות יז ג). כי גרים ותושבים אתם עפרי (ויקרי כה כג). ואתה פה עמד עפרי (דברי ס כמ). הלא הוא במם עמרי (שם לב לו). ואין אלהים עמרי (שם לע). כי משמרת אתה עמרי (ש״ח כב כג). זכלכלתי אתך עָפַּדִי (פ״ב יע לד). כאשר עשיתם עם המתים ועפדי (כום א ס). וזיו שדי עפדי (ססלי כ יא). עיני בנאמני ארץ לשכת עָפַּדִי (פס קח ו). כי חצי שרי עפדי (חיוב ו ד). כי לא כן אנכי עפדי (מס ט לה). חיים וחסר עשית עפרי (פסיינ). ותרב כעשך עמרי (שם יו). מי הוא יריב עמרי (שם יג יע). אך שתים אל תעש עפרי (מס כ). אם לא החלים עפרי (שם יז צ). כי ידע דרך עַפַּדִי (שם כג י). וים אמר אין עפרי (עם כח יד). בעוד שרי עפרי (פס כע ה). זצור יצוק עפרי פלגי שמן (פס ו). כבודי חדש עפרי (שס כ). - ומעפרי, כמו ממני: בלכתך היום מעפרי (ט״מ׳נ) נשאל נשאל דוד מעפרי עד בית לחם (סס כ כס),--ובסהמ"א: וכבוד חכמי ישראל חדש עמדו (יל"ג, אגרות א קנא).

אינבר, ש"ז, כנ' עָמדי, עַמְדְּהָ, עָמִדּוֹ, עְמִדְּם-מְּחִם,

Stelle, Platz; place; posi- דבר שאדם עמד עליו, tion:

הכחנים: ויעמד המלך על עַמִּדוֹ (זסי"ב לז לח). ויעמדו

הכחנים על עָמַדָּם (שס לס י). ויבא אצל עָמִדִּי (זכיי

ס יז). ויעמידני על עָמִדִּי (שס ימ). הבן בדברים אשר

אנבי דבר אליך ועמד על עָמַדְּהָ (שס יח). והעם על

עמדם (כסתי חז). ויקומו (ורע ישראל) על עָמִדַּם

(שס ע ג). ואקבצם (את המגנים) ואעמדם על עַמִדַּם

(שס ע ג). ואקבצם (את המגנים) ואעמדם על עַמִדַּם

עומדך שאני מבקש להתפלל תפלה (סנסוי ויקרי ס).

שומד שאני מבקש להתפלל תפלה (סנסוי ויקרי ס).

בני אם שכל כך יותש כחו עד גדר שלא יאמין בחיין

מיי הלפיך, חיוב כז כנ). וואמר המשורר: ואני בעודי

שמתיך אילותי אעמד על עמדי לא אם ממסלת (ילסק בן כלפון, לקבלה נדדי). ובאשר כלה ומירותיו עמו על עמדו לערוך תהלותיו ובסה פניו ולא מענוה ועמד בגאוה ובו' (כ"י סריזי, ססכשני כד). ונבהלו רעיוני מאשר ראו עיני ונלאתי מרוב אידי ופחדי לעמוד על עמדי ואמרתי אל השלוחים הרפו ממני עד אנות (פול, לוגרס לפון פוסב, דברי ספך, 3).

ב. לבר, עומד, מ״ר עמדים, עומדין, -- כמו אמד: משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות בעומד חמש סאין גהלים ובשבת בעומד שמונה מאין גהלים (סמיי צה). רבנין אמרין שני עומדין 1) רבים על עומד אחד ר' נחמיה אומר עומד האמצעי רבה על שניהם (ירושי כזיי ע ה). עמדי) של מעות הית' (כ' לנהו צמס כ' יוסי בן סניכה, עס).

*עֶּבֶּרָ, או עָמַד, ש״ז, כן העמד, --כנוי של גנאי: לא
זכה להיקראות כן העמל הרי הוא נקרא כן העָמר²)
אמר ר' יצחק בר גחמן תמן קריין לפעלה שכה
עמלה ולהרהון של מימי רגלים ע מדה²) (מ״״כ
ברלט׳ לע, מילוד׳).

אַעֶּבְרָדָּהְ, ש״ני, כני עֶמְדָּתוֹ,—במו אוּעְמֶד: עברי לכם יושבת שפיר עריה בשת לא יצאה יושבת צאנן מספר בית האצל יקת מכם עֶמְדָּתוֹ (מיכי לו ילו).

ביי עלת דר, פיני, — כמו בעמר: וכי עלת על דעתך שיהא זה מהלך בשוק והלה נהרג על ידיו אלא אפי' מת מחמת עמדה ראשונה פטור (יכושי מיי ע ה).

ל.*עֶבֶּרְדְּ, שש"כ: לא רצה להיקרות עמדה 3 קורן
אותה עמידה (ר"ל, ירוטי שנת על). — ובסהמ"א:
אהובי חביבי עמדתי רעי יקירי נכבדי גדולי ר'
שלמה ב"ר יצחק קרובי (רש"י, חשוני, קנולי קונערקי יג).

"עַבְּדְדְּ, שׁ"כ, — כמו העמדה: ר' ירמיה בעא קומי
ר' ועירה בהמה ממאה מהו שתישען עמדה

עמה, "עָמָה, "עָמָה, "עָמָה, "עָמָה,

והערכה (ירוש׳ מע״ם ג ט).

- [בסנה' (מסעג): אמודין, עומד.]
- [על הגרסות השונות עי' הערת תיאודור.] (2
- 3) [מהענין נראה שהוא כנוי של חבה וככוד, ואולי הוא כמו חמדה במכמא הירוש'. על הגרסות השונות עי' הערת תיאודור (מד"כ כלאס' לע).]
 - ו [כמו עמם, וכארמ' עמא.]

matt, schwach; mat, faible; רפה , שְמֵה מיז, - עְמוּם, רפה faint, feeble ההדיום כל זמן שהוא הולך ותוקע קולו עמה וכהה וכאן הולך ותוק (מכסוי ימכו יג).

*עמר, על לא נמצא.

-ספעי, *העמה, - עשה שיהיה עמה ורפה, החליש: עמיאל בן גמלי העמה כחו על שאמר כי חוק הוא ממנו וגמל לעצמו שלא נכנם לארץ ישראל (סנסו' סחזינו ז). אינמרך, עמד, ש"ז, כני עמודו מייר עמודים, עמדים, סמי׳ עמורי, ככ׳ עמוריו, עמריו, עמוריה, עמריה, עמודיהם, עפריהם. - א) עפוד של עין או של אכן, עצם מעץ או מאכן שמדת ארכו הרכה יותר ממדת עביו, עגל או מרבע הצורה ועמד נצב זקוף ומשמש עפי"ר להיות משען בראשו, חלק מהבנין וכיוצא כזה, : Säule, Pfeiler; colonne, pilier; column, pillar ונתתה אתה על ארבעה עמודי שמים (שמות כולב). ועמדיו עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי הַעַפְּרים והשקיהם כסף (שם כז י). עַפַּדִיהַם שלשה ואדניהם שלשה (שם יד). כל עפורי החצר סביב מחשקים כסף (שס יז). ויתן את בריחיו ויקם את עַפּוּדֵיו (פס מיס). ויקראו לשמשון מכית האסירים ויצחק לפניהם ויעמידו אותו בין העפודים ויאמר שמשון אל הנער המחזיק כידו הניחה אותי והימשני את העמדים אשר הבית נכון עליהם ואשען עליהם (פפט' יו כה-כו). וילפת שמשון את שני עפודי התוך אשר הבית נכון עליהם (שם כע). ויבן את בית יער הלבנון וכו' על ארבעה טורי עפודי ארוים וכרתות ארזים על העפודים (מ"ל ז ז). ואת אולם העמודים עשה וכו' ועפדים ועב על פניהם (שכ ו). ויצר את שני הַעַפּוּדִים נחשת שמנה עשרה אמה קומת העפוד האחד וחום שתים עשרה אמה ימב את העפוד השני ושתי כתרת עשה לתת על ראשי העמורים (שם יה-יו). וַעַפּרִים אל האילים אחד מפה ואחד מפה (יסוקי מ מע). כי משלשות הנה ואין להן עפורים בעמודי החצרות (עם מנ ו). עמודיו עשה כסף (שה"ש גי). חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוץ וארגסן על גלילי בסף וַעַמּזּרֵי שש (חֹסִתִי חֹ וֹ).--ואמר בן סירא: קנה אשה ראשית קנין עזר כנגדו ועמוד משען (ב"ק גכי' לו כע). -- ובתו"ם: איזו היא שבועת שוא זכו' אמר על העמוד של אבן שהוא של זהב (שנועיג מ). בית המטבחיים היה לצפונו של מזבח ועליו שמנה עמודים ננסין וכו' ומפשיטין על שולחנות של שיש

שבין העמודים (סמי ג ס). מומאה תחת העמוד מומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת (מהלי ו ו). ואם היה (הָבית) מְרוֹבע אפּילו על ארבעה עמודים מישמא (לגע' יב א). עמוד שהוא מושל באויר אינר מביא מומאה תחת דופנו עד שיהא בהיקפו עשרים וארבעה מפחים (תוקפה' חסילי יג ע). ר' אליעזר אומר לא היה שם ככש אלא עמודים של שיש היו קבועין וכלוגסאות של ארז על גביהן (סס פרה ג ז)-משל למלך בשר ורם שבנה פלטין והביריות נכנסין בתוכה ואומרים אילו היו העמודים גבוהים היתה נאה (כי שמעון בן יוסי, מד"ר ברחשי יב, חיחוד').-- ועפוד להלקות עליו: כיצד מלקין אותו כופה שתי ידיו על העמוד הילך והילך (מכו' גיב). מלמד שכפאתר אמו (של שלמה) על העמוד ואמרה לו מה ברי ומה בר במני (כי יוסגן משום כ"ם בן יוחי, פנהי ע:).--ובסהמ"א: וראוי למתוח אותו על העמוד כי הלך בערכאות כותים (מרדכי, צ"ק קלה). --*פרחי העפודים: פירתי העמודיי נירוגין ככרמלית (כ' סנינה, ירושי שנת א א).—וכהשאלה: ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברול (ירמי א יס). - ובדמיון: שוקיר עמודי שש מיסדים על אדני פו (שס"ם ה יה). --ובמדר': שלח פרעה והביאו סייף שאין כמותה ונתנר י׳ פעמים על צוארו וגעשה צוארו של משה כעמוד השן ולא הזיקתו (מד"ר שמוח א). -- ובסליצה, עפודר הארץ, משען לה !): נמוגים ארץ וכל ישביה אנכר תכנתי עפודיה (סהלי עה ד). המרגיו ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון (איוב עון).-ובמדר': והראהו (הלויתן את יונה) עמודי ארץ ומכוניה (פדכ"ל י).--ועפודי שמים: עפודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו (חיוב כו יה) -- ובמדר': אמר. לו (אברהם ליצחק) מה אתה רואה אמר לו אני רואה עמוד של אש עומד מן הארץ ועד לשמים (פזר"ח לח). ובאמצע הרקיע עמוד אחר והעפור הוה נעוץ פקרק' הגן עד שנאחו פני בסא הכבוד (סדר ג"ע, נוססח ב, ביהמ"ד ג, ילינק 132). -וכמליצה, עַמּוֹרֵי בית החכמה: חכמה בנתה ביתה חצבה עַפּוּדֵיהַ שבעה (מסלי ט א). -- ובהשאלה, דבר שיש לו קצת דמיון לעמוד, עמוד אש, עמוד ענן: זיי' הלך לפניהם יומם בַּעַמּוּד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם (סמוח יג כח). והיה

עמודים.

¹⁾ ואולי לפי אמונת ההמון שהיא עומדת על

עד שיעשה לו עמוד (יליסג ד). ועושין עמוד לספר בסופו לתורי מיכן ומיכן (ירום' מגילי א א). מה טעמא זוי העמודים שיהו ווים של תורה דומים לעמודים (שס). ועושה בראשו כדי לגול עמוד ובסופו כדי לגול היקף (נ"ב יג:).--לב הבצל וחשום: שרשי השום והכצלים וכו' והעמוד שהוא מכוון כנגד האוכל (עוקלי ל ב). איוהו שום בעל ביבי בל שאין לו אלא חור אחד מקיף את העמוד (ירוש' מעשרי הי). -- ובסהמ"א: פיי נחש שבצל העמוד שבתוכו שמתעגל בראשו כמין גבעול ומתקבץ כו זרע הבצל אותו העמוד נקרא נחש של בצל (כ"ס, עירוב׳ כע:),---*ועפור של צואה יבשה בתוך הגוף, קלוח של שתן: עמוד החוזר מכיא את האדם לידי הדרוקן (רשב"ג, ברכי כה.). ספק מי רגלים וכו' דא"ר המנונא לא אסרי תורה אלא בנגד עמוד בלבד (שס). --"וקלוח של משקה: כשנשפך התבשיל של מקפה ופוסק מלשפוך העמוד סולר וחוזר לאחוריו מתוך שהתבשיל עב (מוספ׳ מיר כ:). המערה כד של שמן תרומה ה"ז מערה עד שיפסוק העמוד ויתחיל השמך לנמות מעם מעם (רמב"ס, תרומי יח עו). -- ועמוד של שורות הכתב שכספר וכרום': ראובן הלך והביא פנקם אביו יעקב והיה כתוב כו בעם ודיא' חוב השמר (ר"י ששון, חורה חמה, שו"ה פג). - וחבל האגך: וצדקה למשקלות כמו עמוד של עופרת או של ברזל ששוקל בו הכונה הכנין כדי שיהיה על קו היושר (כ"י די וידחש, רחשית חכמה, פרק הדינין).--ובחבמת הנדסה, קו וקוף העמד על קו מונח, מאנך, -Senk rechte; perpendiculaire; perpendicular: והקו הנקרא עמוד הוא העומד על קו אחד ועל שני צדיד שתו זויות שוות (כחב"ם הנפיח, סבור המשיםי והתשבוכה ל 10), ולהראות אות לוה גוציא עמוד על ווית נצבה מקו אד עד נקדת ט מרכז העגול והוא עמוד מג (שם 32). ידוע כי מרובע צלע המשולש השוה. בתוך העגול כמרובע עמוד המשולש השוה שכל צלע כאלכסון העגול וכאשר הוא מרוכע עמודי המשולש השוה שלשת רבעיות מרובע הצלע (רחצ"ע, יקוד מורח יה). ועל כן בחרנו בשמש יציאת העמוד על גלגל הקפה (כ"י מריזי, מו"כ ב יב). כל מה שאמר אריסטו בכל הנסצאים אשר מתתת הגלגל הירח עד עמוד הארץ הוא אמת (שם כנ). וכל אחד משני קווים האלה הניצכים זה על זה כעין שאמרגו יקרא.

כבוא משה האהלה ירד עפור הענן ועמד פתח האהל (מס לג ט). פעפוד עגן ידבר אליהם (תהלי לע ז). *ועפור של קדרות: עמוד של קדרות שהוא עומר בתוך הכית מן הארץ ועד הקורות וכו' (מוספתי חפילי ינ).--ועמוד בכיה"כ: ואדם נכנס לביי הכנס' ועומד אחורי העמוד ומתפלל בלתישה (ירופי ברכי ע ח), -ובסהמ"א: וסביב הקירות (של ביהב"נ) מזה ומזה ספסלים וכו' לשבת עליהם המתפללים איש ושמודו מלפניו (יל"ג, מעלום ומוכדום).--*ובמליצה, תאר לצדים שנסמכים עליו: אמרן לו תלמידיו (של ר' יוחנן בן זכאי) נר ישראל עם וד הימיני 1) פטיש החוק מפני מה אתה בוכה (נרכי כס:). אמר לו הקב"ה (למשה) במקום עמודו של עולם אתה עומד (מד"ר שמות צ).--ובסהמ"א: על דרך וה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עמודו של עולם והוא אברהם אבינו (רמצ"ס, עכו"ס ל ב). - וכן "עפוד החלמוד, החוראה וכדומ': ושה עמוד התלמוד והכניה נהרסה והמשנה לשנינה ברגלים נרמסה (ראצ"ע, אהה יכד). בית דין הגדול שבירושלים הם עיקר תורה שבעל פה והם עמודי ההוראה ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל (רמב"ס, ממרים א א). שהקבלה והמעשה עםודים גרולים בהוראה ובהן ראוי להתלות (הוא, שמיעה ויוכל י ו). אני זוכר תמיד באלה הסתרים מלח אחת שהיא עמוד כל הענין (ר"י מריזי, מו"כ ב ל). ירי משה ביד שכל תמוכים ועמודי אמונה בו סמוכים (ידי משה, ד"ח, פנ). - ועפוד עשן: והמשאת החלה לעלות מן העיר עפוד עשן ויפן בנימין אחריו והנה עלה כליל העיר השמים (שפט' כ מ).-ובמשנה: ולא נצחה הרוח את עמוד העשן (חצרי ה ה).--ובסהמ"א: מביא התיכות בשר ומניחו לפניו ומרתיח את הקדירה עד שיעלה עמוד ונוטל חתיכה אחת וחוור ומרתיח עד שעלה עםוד (גלוניקה ב, גינלצורג 102).-- *ועמוד השחר 2): מאימתי קורין את שמע בערבית וכו׳ רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר (נככ' א א). אמר שמואל שינה בעמוד השחר כאסטמא לפרולא (שם קב:).-וגליל של עץ שגוללים עליו את המגלה: גליון שבספר וכו' רבי יהודה אומר שכסוף אינו מממא

[[]ער' מ"א ז כא.] (1

^{[(}מן בארמי, ובערב' עמוד אל צבח a)] (2

¹⁾ عمود العبح

ויאמר עליו בי הוא עמוד על חבירו (כ"י סיסכללי, יסו"ע ו.). הקו העומד על הקו יאמר לו עמוד (כי יסודס הכסן, לקלידי). — ובמשמי גבה: והמשלשת בדי פנים בשני הצלע בקבע בעמוד בגג (מסכס סמדוס לג).

בּיַעַמַּרְּדָּ, -- כמו א.עְמֶּדְ, עֲמְדָּה: ותרא והנה המלך עמד על העמוד 1) במשפט (מ״נ יל יד). ותרא (עתליהוֹ) והנה המלך עומד על עַמּוּדוֹ 2) במבוא (זסי״נ כג ינ).

לאים הארבעה אלף עשרים וארבעה אלף עמוד מירושלים וחצי עמוד מירושל אף יריחו היתה יכולה להוציא עמוד שלם אלא בשביל להלוק כבוד לירושלים היתה מוציא' חצי עמוד (יכום ספס' ל). ועל כל משמר ומשמר היה עמוד בירושלם של בהנים ושל לוים ושל ישראל (סס מעני 7 3).

ישמודית, מ"ר עפודית, מ"ר עפודיים, או כמו grundlegend; עמוד שנסמכים עליו, יסודי, עקרי, (הכמת הלשוו) ואם איננה (הכמת הלשוו): fondamental; standard קודמת כמנין היסודי היא האדן העמודי וקודמת בסדר הלמודי (כ"י ל"ת, הקדי המתרגם לק' הרקמה). וב"ש בספרים העמודיים בחכמה כספרי התלמוד או הרי"ף ומור ורמב"ם וכספרי אריסטוטי וכן ראשד בפנלסופיאה ובוי (ר"מ מין, חלים לים"ר 42). -ב) בהנדסה, זקוף, מאנך, senkrecht, perpendicular (aire) : ותהיה קשת יכג עמודית על צבג (יש"ר מקנדיה, מעין גנים, סוד היסוד א, שם 136). ונוריד מנקדת ג קשת עמודית גב (שם 138). נבאר שערך בקע תושכת אד אל כקע תושכת אב הוא כמו ערך נוגע הקשת העמודית חד אל נוגע הקשת העמודית גב (מס 142). ועל קצוות הקשתות העמודיות ד וב נעמיד ב' עמודים (שם 143). כמו שהעמודית או שמוחית (מעשה טוציה, עולם הגלגלים ד). אבל השכל אשר ימריד עצמו לדעת אם כדור הארץ עגול אמתי או עמודי או בעל צלעות (כ"י עמדין, מגדל עז, קט.).

ישב לו ממול משפחת העמול וישגב אביון מעוני ישב לו ממול משפחת העמול וישגב אביון מעוני לחסרון משפחת התמולי 3 לחסרון משפחת העמולי לשאול משפחת השאולי (מסל גי סזיון 10).

ו [התרגומים והרכה מפרשים לכרים שהוא אחד] (ז עם א.עפוד, ועי' רד"ק.]

(מ"נ סס), הגרסה: עמדון (מ"נ סס),

(3) [מליצה במקום חצרון, חמול (נמד' כו כה).]

"עָמַּוּלּ, עימול, סס״פ מן עָמּל, --התעמל: אין מתעמלין בשבת ואיזה עימול שדורסין על גופו כבח כדי שיגיע ויזיע (הלצום, שכח מצ).

*עָבּרָב, עימוס, ש"ז, -- א) כמו עמעום: פיתן (של גוים)
וכו' מהלכות של עימום היא (נסס כי יונסן, יכוטי שנח
מ ס).-- ב) "שס"ם מן עָמַם, החלשה: ויותר מזה כולו
תשמיש עם הנקבה השנואה אשר יעמים זה מעצמו
עימום כי המבע יאסוף העצלה לזה העון (כי זכסיס
נכ"י בן שללסילל, שני מלמי סמשגל לכתנ"ס, קכלככ 19).

"עַבַּרָבוּ, חוש"ו, נקי עמומה, מייר עמומים, עמומות, verlöschend, dunkel; חשור כהה, כהה, כהה – éteint, obseur; quenched, dim, car עוממות, שאינן לוחשות: ששה שנים היו אותן גחלים עמומות כידו של גבריאל סבור שישראל עושין תשובי (רי יהושע דסכנין צשם ר' לוי, מד"ר ויקר' כו). -ובסהמ"א: מוחטין מקנח הרשן של פתילה כשהוא עמום (הגמ"ה, מנחי קו.). ההפרש שבין פחם וגחלים הוא שפחם הם גחלים עמומות וגחלים הם גחלים בוערות (כד"ה, ספ' השכש', פסס). -- ובהשאלה, יושב בחשך, רפה ואמלל: נהל מעומי עמים זרח אורך לעמומים נשכימה לכרמים (אלה וכאלה, יולי שבת חוה"ת פקס).--תשוך, שאי אפשר לראותו, קשה תהכנה: כי נתתי אמרי שפר כתורת מורשה וכינותי פשר דכר ככל מענה סתום ועמום יראו מפני כי ראו כי יוי אלהים נתן לי לשון למודים (הלכי ספר חורה, גנזי מלרים מט). הוא חכם זגבון וגבר ויודע פשר דברוגם כל חלום סתום ועמום פותר (כ"י זנארה, שעשוע"; נריל 12).--ושם מחלה, כהות העינים: ומסיר (הצבר) את העמומה מן העינים (אקף 22). להטיף בתוך העיין מיפה או שתים ימחר את הלוכן ויאיר את המאפל ואת העמומה (מס 47). ישהר את העיין מן הנשף והעמומה והלובן (מס 48).

סי שמחויק ברעה שהעם צריך לשלט. Demokrat.

כסטעמוני, מייו, - כמו עמון.

Demokratie; dé- שלמון העם, ביינ, — שלמון העם, .mocratie; democracy

*עַכְרָּם, פופ״ז, נקי עֲמוּסָה, מ״ל עֲמוּסִים, עֲמוּסוֹת, בים מעון משא, ובהשאלה כבר, מלא, כום עמום, כום

מלאה פרענות: הלא הוא כמ' עמ' וכו' הלשון הוה לשון נושריקון הוא כום עמום למאומים (ר׳ חליעור בגו של רי יוסי, מדרי חומים לב לד, הופתן). -- ועמום בלשון, בבד פה: למה נקרא שמו עמום שהיה עמום כלשונו (רי פנחס, מד"ר ויקרי י). -- ועמוסי בטן, תאר לבני ישראל, עי' עמס: וללבנה אמר שתתחדש עמרת תפארת לעמוסי במן שהן עתידין להתחדש כמותה (כב יהודה, סנהי מב.). -- ועמוסי ירך, בנים, זרע: בזכות הרחמים וכוכותם יצאו בשלום ועמוסי יריכי נחשון בקשו לקבוע נציב אחד ולא הניתן אדומי הלו (שם יב.). -ובפהם"א, במשמ' העקרית, מעון, מלא, וכהשאלה: ותועים במצולות המכלות שבים במרוצות העצלה עמוסים במעמסות התאוות ומבקשים גמול העובדים במעשי העוברים (כ"י ח"ח, הו"ה, הפרישות ב). וגראה על פני הכעסן כאילו הוא עמום ומתחמם גופו הרבה ומתנדנד לכו נדנור גדול ודופק דופקו בחזקה ובמהירות (הוא, חקון מדה"ב לרשצ"ג, מ). כל דבור ודבור שיוצא מפיהם או מדי כתכם יצא עמום כנקודים (משה סביב, פיי בחיני עולם א ב, יו.). לקרא בנימוסו נלוה בדימוסו נתכפר בעמוסו נאה לקלוסו (חילת השחר, יולי שנת כ"ח).--עמום תלאות: ואני עמום התלאות לא יאומן כי יסופר (סח"ם, חו"ח קלג).--ואמר הפיטן: סלף בעצת שתום עין סגולים משבעים וחכם כיין עמום בשכם חשו עצמות עלי עין (גמזי שכער ג, דודקון 103). אומץ כם רם עמוסות בארבע דפנים כסוכה מכוסות גויתם מכפות ונכפות (שם 112). - ואמר המשורר: וכאשר קשרנו המשאות והמעמסות ורתמנו המרככות העמוסות (ר"י חריזי, חיתיחל יב). ויצאו מלפניו שמחים בתהלתו עמוסים בנדיבותו (הוא, החכמוני ד). בזויה ומאוסה כדמן כאשפה רמוסה ומכל חרפה עמוסה (שם «d). כי בכפר ההוא הרפתים עמוסים צפרים בררות וברבורים אכוסים (יל"ג, משלי יהודה ג ג). -- ותאר לאמה הישראלית העמוסה בתורה, או עמוסה מני במן: ובעזוו הדליל עמוסה בתוך אבן מעמסה (זכור חת, יולי שנת זכור). אמון עמוסה מלוי מצוות כרמון ואחיה ועודה לניני פצל לח ולוז וערמדן (כי שמעון כר. ילחק, ולחסיה שכונה, יולי לו שבועי). שמים כסה הודו והדרו וגפלאות עשה וירד על הרו והראה לעמוסה תפארת יקרו (רמב"ע, מי כמוך, דיותן רלה, בודלי). יום נגלה בסיני אל רם ונשא אנכי אדני שה לעמומה לא יהיה לך אל אחר למשא (לוי חל הבן, השכל והדה, שער השיר 120).

- ומ"כ: תרגלת עמוסים ממצרים בצאתם שרים בחוללים ומברכים במקחלותם (מרגלת, יולי ז פקח). בני כלי שם כמכרם עמוסים בזונה וכיין וכשוד חמסים (אמן אדיכי, מוסף א כ״ה). אהובים שמרום עמוסים חקרום בכל לב נצרום בחכמה דרשום (אהוצים, מוסף אי שנועי). מה גדלו מעשים לעושה גפלאות ונסים לבנים אהובים ועמוסים נצלו מיד פתרומים (מה גדלו, יולי שבת פרשי החדש). עמומים כאתיו לעת בצור ערימו לשי יהא עצור (שס, מרימי עול). ענה זכים במעשה ודת גועם עמוסים כאתרוג בריח ובשעם (ענה חוחזי, הושעי יוס ב, פתח"ל). מיום אל יום זרע עמסים ירדים דלים ועלים שפים (יוסף אבן מוהגיר, אדון כל מעשיו, שער השיר (120). - ועם כנ': סגמיך שריך סנסניך סביבך אahle,) תרבוץ עולליך עמוסיך עדריך עמיד בשבץ אבחוך חוסיך שבחוך חוסיך שבחוך חוסיך (נוסיד שבחוך חוסיך הוסיך (הוספי וחקור' לפ' רע"ג 23). נאור רחמיך על כל מעשיך נפלאים יתר את עמוסיך (מה חילו, יולי ב פקח). העתר נא ורצה לקרא לעמוסיך לך אכול ושתה כדיצה לתמך ועסיסך כי ככר רצה האלהים את מעשיך (רי יהודה, יהידיך מחמש, סמח"ל, סריו:). דגים האוכל התיר לחוסיו והכין לויתן לתכל הן עליו יכרו עמוסיו (Elbog., Stud. 144). נשמת אלי עמסיך חילי חסיך מאדרת את נסיך כקצוי אפסיך אין כמוך כאלהים אדני ואין כמעשיך (יוסף חבן חביחור, נשמת ישרחל).--ובמשמי ככד, קשה ההבנה: ואין דמיון נפלא אלהינו ואין חקר נשגב אדוננו וסתור מכל סתור עמום מכל עמום ומכל כמום (ואין דמיון, שיר היחוד, יום ה). אשר הוא (היוצר) נפלא לאין הקר וסתור מכל נסתר ועמום מכל עמום ועמוק מכל עמוק וגעלם מכל נעלם ובוי (תרגום מיחם לרי ברכיהו הנקדן, חו"ד של רק"ג). אמנם שאר הנסים העמוסים והמעשים החרוצים אשר הפליא לעשות עמנו צור מחסנו ומושיענו כל ימי משך המלחמה (כ' חליהו קפשלי, REJ. LIV 131). -ועמוסי מעים, כמו עמוסי במן: יום כפור מיוחם מיומים יועיל לכפרת עמוס'י מעים יוקשים יוצללו בצול תהומים (אנא אלהי, פליה' שחר' יו"כ). יימב לך עין הטוב את אצרו הטוב לעמוסי מעים ידגם כנחלי מים את השמים (חמ עמי, מחזי חיטלי ב, קער.).

י עמוק. עי על עלק.
אי עמור, שאין השכי ה אינמור: שאין השכי ה אלא בשעת העמור (כ׳ יסודס, פלס דו). מה קציר

שאין אחריו קציר אף עימור שאין אחריו עימור (מדרי חנחים כע יע, הוקמן). תולדות העימור אי זו היא (רי ממוחל בר ססרעתי, יקוםי שכת זוני). אין עימור אלא בגידולי קרקע (חביי, שכת ענ:). כל מעשיהן של ישראל משונין מאומות העולם בחרישתן בזריעתן בנמיעתן בקצירתן בעימורן ברישון בגרניהן ביקביהן '(ר' לוי, מד"ר שה"ש, חכו ממחקים).

ב.*עמור, עימור, ש"ז,-שס"פ מן ב.עמר: גנבו ומכרו ישן מהו מכר אשה לעוברה מהו יש דרך עימור בבך או אין דרך עימור בכך (כ' יכמיה, סנה' פה:).--ובסהמ"א: שמיד אחר ביאהיראשונה מוזהר עליה (על יפת תאר) באסור עמור ומכירה (רינ"ט, שו"ח שלח). "עַמַרָּתַ, סוש"ז, נק' עַסוּתָה, מ"ר עַסוּתִים עַסוּתוֹת,-קשור ומחבר, חבר, כמו עמית ורש: עדי עד היא לך רבני צמותה אותך רועה ואת בניך עמותה מלפני מפתח בני תמותה לתתה לך ולדורותיך תמודה (סעדיאנה, שכער 66). הוחק בארבע אותות הן לארבע שמות חרותות הנם כרותות ועמותות רבות עשית אתה הי (מי ימלל, פליסוס, פרפייג ב, ורשה). שמו משתף בעם לו עמותים ועליו כל היום הם ממחים יעיר ויחשוף זרוע ויד ממתים בזיל נמפי לקש להחיות מתים (מעחיק פלוסים, יול' פרשי שקל'). צפה בבת תמותה צום העשור עמ'ותה צאן כהענשה מיתה צדקה מממכר צמיתה (לפה בנת, מהזי איטלי ב, פא.). תמך בורועו עמותים תרגלם כאומן בנחתים (אמרת רכן, שם, קפע.). הן כל זה שדי הכיגו לעשות לאורת הבא הבא הכיתה עת קראו שם נפש בגו עמותה הזמין הלך להכיאו ונתבשרו בתים שמחו מתים ונתבשרו (Elbogen, Stud. 144) העמותים בכאר מימיו שותים כל העולם באמת (היום שמחו, קינות על המתים, פמח"ל חשפב.). וכן כל שני אותיות בתיבה אחת צבותות זו לעומת זו עמותות (הורית הקורח, דרכבורג 66).

"עַבְרוּ), מ״ז, — כמו עָבָה: וכן כל כיוצא בהן מגיהין את האות עסי וחשוך מאיר אותו בדיו חדש (כ״ש בן סיסוס, מס' משקין, מק״ג, 98).

איי עמידה, פ״ל, מ״ל עמידות, סי״ל מן עמד, איי עמידה במקום, מצב העמד, בנגוד לישיבה או להליכה: מקום עמידת תנור וכירים בחצר אין להן חוקה (מוספס׳ ב״ב ב נג). ואמר את האשה הואת

[מן הארמ'.] (1

מלמד שאין אומר דברין אלא בעמידתה (מפרי דנרי רנה). אלא אימא עד על לכבך בעמידה מכאן ואילך לא (נכני יג:). אמרה ליה (לר' חייא בר אבא) אימא ישיבתה זו היא עמידתה, (יצֹמי קו.). ואל תרבה בעמידה שעמידה קשה ללב וכו׳ אלא שליש בישיבה שליש בעמידה שליש בהילוך (כמוני קית.). בשעת גמר דין דברי הכל דיינין בישיבה ובעלי דינין בעמידה (כצ הוכל, שצועי ל:). אמר קרא לעמוד לשרת לעמידה בחרתיו ולא לישיבה (רבה חמר רב נחמן, זבחי כג:). - ועמידה בדין. בבי"ד: עד שלא עמד בדין והשביח אין לו אלא כשעת ניזקו משעמד כדין הכחיש אין לו אלא כשעה עם ידת בדין (מוספת׳ צ"ק ג ה). מתיב די יוםי לר׳ חגיי על דעתך דתימר בעמידת ב"ד הדבר תלוי (יכוש' כחוצ' ד ל), -- ובסהמ"א: מהו שיחוור ויאמר השליח' בשעת עמידת הצבור להתפלל ברכו את ד' המבורך וכוי (חולה סגחי ח, לוין 6). וכאשר אמרו מפי סופרים ולא מפי ספרים מפני שנעזרים בדברים שבעל פה בעמידה במקום ההפסקה (כ"י ל"ס: סכוזרי ב עב). כי ראובן העומר אצלנו הוא עומד ואין העמידה אז לו אפשרית אכל תדמה לדבר המחייב בזה אז (רמצ"ס, מלות ההגיון ד). -- ב) *תפלת שמנה עשרה שנאמרת פעמירה: אכרהם תקן תפלח שחרית שנ' וישכם אכרהם בכקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנ' ויעמד פנחם ויפלל (נרכי כו:). אבל קדוש של עמידה וכוי אינו הדין לאומרו פחות מי' (מקי קופרי עז יצ). – ג) "ובמשמ" הפסק התנועה, הפסק ההתפתחות, ועיי עמד מ): כשהחלי יהיה בעמידה צריך לתנהיג הנהגה מאר דקה (חבוקרט, כ"י צרלין). כדברי המפרש כן בעונות יען היות להם דן עיתים פרטיים ר"ל החתחלה עליה עמידה ירידה (שס). וכן עוד נקח ראיה על שהון זולת המגדל כי אחר העמידה רצוני אחר הארבעים שנה מחיי המין האנושי יסתלק הגדול לנמרי ותשאר ההונה (כלב"ד, למו"כ 26). שני העמידה: חשומן אחר הרוון כשני העמידה הוא מהמין הוה (קלוון 6 ל ו ב). -- והפסק האמונה והחקירה, ספקנות: וחדעה השנים עשר דעת העמידה אלה האנשים חשבו כי האמת היא שיעמוד האדם ולא יאמין בדבר (ר״י ליית, לוייד, יס:).--ר) "ובמשמי השארות באיזה מקום, שבן וישיבה במקום, עי' עמד י): והרבה פעמים

בשלא היה להם ברור מקום הלידה היה אומר אל תכתבוהו כלל ומקום עמידה נמי אין צריך לכתוב דהא כל גיטין הכאי' ממדינת הים אין כותבין מקום עםידת האשה (מוס' גיעי פ.).--ה) *במשם' קיום, עי' עמד י): אם אין אתה נותן חולו בסיד אין לו עמידה כך אם אין ישראל אין האומות יכולים לעמוד (מד"ר במדי ב).--ובסהמ"א: וכל אלו הכחות מהותיהם כלים בכליון כליהם ואין עם ידה אלא למדכרת (כ"י ל"ח, הכוזכי ה יצ). שבגוף אישי האדם דברים מכוונים מהם מה שכוון בהם שמירת אישו ככלי המזון ומהם מה שכוון כהם עמידת מינו (כ"ש א"ח, מו"כ א עב).--ו) *ועמירה מן מקומו, קימה, עיי עמד יב): אמר הקב"ה מפני שיכה תקום וכו' אני הוא שקיימתי עמידת וקן תחילה (כ׳ סימון, ירוש' בכורי גג). ויאמר אליהו החשבי וכוי מלמד שכל עמידות שעמד לפני אחיה השילוני רבו כאילו עמד לפני השבינה (רב, ירוש' ערוב' ה ל).--"ועמידה מן השנה: פיר׳ ר׳ נתן סבר שוה שאמר דוד קדמו עיני אשמורות לא על השחר שהוא עת עמידת רוב העולם מן השונה אלא על תחלת שעה שלישית מן היום שהיא עת ע מידת המלכים (גמי שכער ב, ביכלבורג 369). - ובמשמי עמידה מן הקבר, תחית המתים: תהא עמידתם בקרוב ימה עליהם השלום (JQR. NS. I. 48). -ו) *וכמו העמדה: על דעתיה דרָכי יוחנן היה שם שבע עמידון וששה פירוקין (ירוקי, יותי א א). המשכן נתקדש בעמידה ובפירוק ובמשיחה (מד"ר במד' יב). -ובסהמ"א: ואחר כן אמר מי צרר מים בשמלה ויהיה מלת שמלה עמידת היסוד ההוא כלומר יסוד המים (כי זרחי' מברללונה, משלי ל צי, השחר ב, 307). - ח) ובמשמי הבנה של איוה ענין, עיי עמד יו): כי קיום המצות כמשפטם מהכנתם ועשייתם לא יהיה כי אם אחרי העמידה על הרקדוק (כ"י ל"ם, סרקמה, הקדמי VI). סגולת זאת הנפש על רוב החכמות העיוניות אשר אין הרצון אלא העמידה על אמתתם לבד (העתקות ממחזכי העיוכים לחבוחמד חלגולי, חו"כ ב, 196). שהעמידה על האמת בהתחלות היא נכבדת מאד (רלצ"ג, מלחמות הי, הקדמי).

ב.* עַבְּירָדְ, ש״ל, שה״ל מן ג.עמד, –כמו ב.עמד: זכי עלת׳ על דעתך שיהא זה מהלך בשוק והלה נהרג על ידיו אלא אפילו מת בעמידה ראשונה פטור (ירוצ' סנה׳ ע ג).

ג.*יַבְּמִרְרָרָה, ש״כּ, עבים של מימי רגלים !): לא רצה לקרות עומדה קורין אותו עמידה וצווחין לדחון של מימי רגלים עמידה (כ׳ לעזכ, שם ע״ז ג ק).

ישבריר, ש"ל, במ" עמדה, מעמד: העגול השביעי נקרא עגול פרטן גם נקרא עגול עמידית הקייצית (זוד גנז, למתי וגעי ת). העגול השמיני נקרא עגול גדי גם נקרא עגול עמידית החורפית (שס תח). עגול גדי גם נקרא עגול עמידית החורפית (שס תח). "עבררת ש"ל, "חסר ידיעה, עם הארצות, בשמים שבורות שלו גורם לו למות מיתה מנוולת שעמיותו שבורות שלו גורם לו למות מיתה מנוולת שעמיותו מביאו לרוץ אחר נערה המאורסה (צפס לש"ג, ל"ל על הליץ, ספחי מז:). אוי לו לעם הארץ שפעמים שיש לו בהמות ועופות ומתוך עמיותו שאינו יודע לשחום ולבדוק אסור לאכול מהן (צפס ל"ל צלילולי, שס). ועם כל חרופיהם וגדופיהם גערותיהם וקללותיהם (של של"ל ז"ל צל"ל צמי ז"ל צמי ז"ל

שני (25°), ש"ו, מ"ל עמילים, סוכן למכירת סחורה עני (25°), ש"ו, מ"ל עמילים, סוכן למכירת סחורה (25°), נהוג בדבור ובספרות החדשה: בפני באו לדון ראובן ושמעון ותבע שמעון לראובן שבומן שהיה עאמיל ראובן הנו"ל, נתן לו בתורת הלואה ארבעי" פרתים וכו" (מוסכש"ך, משת אות ביר).

בתכנתה, כמו לחם הפנים 3): אם אמרו (עובי הרבה מפח) בפת עם יל ה יאמרו בפת שאינה עם יל ה מפח) בפת עם יל ה יאמרו בפת שאינה עם יל ה (כי יוסף, פסחי לו.).—ובהשאלה, כנוי לאשה בעולה: אדם אומר לחבירו במה מעדת היום בפת עמילה או בפת שאינה עמילה (שנח קנ:).—ב) "שס"ק מן עמל, עבודה זיגיעה: נאפילו היה מוציא בעלה בנמיעתה ובעם ילתה משלו ביון שאבל פירותיה קודם פטירתו לא היה לו לחשב מן ההוצאה כלום (כי מכוך, סטוי בפוכי מו"מ קעו). — ובפרט עבודה בהכנת הפת: רבי

ו [גורוהו מן היוני ἀμίς,-ῖδος, אבל אין וה ברי. על הגרסות השונות עי' הערת תיאוֹד' (מד"ר צכאש' (מ),-[-2] [מהערב'.]

^{3) [}כך יוצא מפרוש הערוך ורש"י, והוא כמו הסור' עמיל אית. רב החדשים מחברים אותו עם עמילן, אבל זה אינו הולם את כונת המאמר וגם אינו מתאים לצורה העברית.]

התיר ללוש ולקפף בחולו של מועד שלש וארבע עומרים ביחד בעמילת עץ לפי שממחר לעשות מלאכתו (מעשה הגלונ' לע). בפת עמילה שאינה ממהרת להחמיץ שעמילתה מעכבתה (רפ"י, ספסי לו.). ומת שהם מקטפים בעמילה מה יושיענו בה אחר כי העיסה גדולה ואינם יכולים לטלטלם מצד אל צד בזריזות (ממדת הימים ב, יד.). - ומ"ר עמילות: ואנו רואים כמה מחלוקיות נפלו בהנחותיהם וכמה מן הלשונוי הזרות ויוצאי הכלל שנשארו בספרי תג"ך אחר כל העמילות והיגיעות שיגעו (כש"פ, יכיעם שלמה א, הקדי). עמילן, שיו, -כעין צפיחית שהמכחים מניחים על פי הקדרה לשאוב את הזהמה של הכשר 1): אלו עוברין בפסח כותח הכבלי וכו' ועמילן של טבחים ובוי (פססי ג ה). ויהי לחם שלמה ליום אחד שלשים כור וכו׳ ואמר גוריון בן אסטיון משמיה דרב הללו לעם ולן של מבחים (ניימ פו:).

"עַבְירֶבְה, ש"כ, שס"כ מן עמם: כמו שתקצר שלהבת הפתילה הקשנה הדולקת בעששית גדולה מלאה שמן על כל גדותיה אבל יקרה לה מזה החניקה ו העמימה (כ"ל שלום, נום שלום סיב פג:).

צְּנְמְרָבְוּרְ, ש"כ, —קהות של חרב וכדו', ב"כ, הראש מן état émousé; bluntness השיער כמריטת החרב מעמים ות' ומריקת הסיר מחלאתה (זומ מעוני וסכרעי ל"ס 75).

"עַכִּיכֶּר, מיינ, שמיש מן -עמם: ואין גשיאה אלא לשון עם ים ה במא דתימא ויעמום איש על תמורו (מר"ל מנוס ל).

שהתחתון ממנו בלעדו מצמרך אל תנועה לפי שהתחתון ממנו בלעדו מצמרך אל תנועה לפי שהכונה תשלם בתנועות בתכונת העליון לבדו וישלמו בו לבדו העםיצה וחירידה וכו' (קלמון ל ל כ ס).

עביר, ש"ז, כמות השבלים שהקוצר קוצר בכת אחת:

ונפלה נכלת האדם כרסן על פני השדה וכעמיר
מאחרי הקוצר (ימי ע כל). הנה אנכי מעיק תחתיכם
כאשר תעיק העגלה המלאה לה עָמִיר (עמוי ב ינ).
כי קבצם בָּעָמִיר גרנה (מיכ׳ ז יצ). וכלפיד אש בּעָמִיר (נכי יצ ו). ברמ שם קבוץ במשמ' שבלים, בפרט

נך פרשו כגמ' (סססי מנ:). והחדשים מחברים אותו עם היוני ἄμυλον, ענה מקמה שנטחן בזהירות (Lehnwörter II, 416).]

כשהן משמשות למאכל בהמה1): המוציא תכן כמלא פי פרה עצה כמלא פי גמל עמיר כמלא פי מלה ובו׳ (שנת ז ד). ובלבד שלא יאמר לו ובו׳ כך וכך עםיר תהא מומיל לפניה (מוספת' דמחי חים). פול המצרי שורעו לעמיר וכן פולין הגמלונין וכו' מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית (כ׳ שמעון שזורי, כם שניעיי ביג). לקח לו אלומה של עמיר נחנה על כתפו והיה החמור בא בדרך אחריו מקוה לאכול אותה אלומה (מדרי תנחים כד טו, הופמן). תעווב הנח לפניהן תבואה בקשה תלתן בעמיר (ירופי פיחס ד ה): אמר תמן משורען (את התלתן) לעמיר (שם ב"ב ה ל). וקרצית שבעמיר אינה פוסלת במי המאת (כי יוסכן בשם כי חלפחת דמן הוכת, גיעי פו:). - פקיעי עמיר: מתירין פקיעי עמיר לפני בחמת (שנח כד ג). ועי' פקיע. --ואמר הפימן: שפוך על זרים חמתך ורושם כמו רוש עםיר (ימיכך נושח עוני, פליחי שבח שובה, פמח"ל, חקמח.). "עמירה, ש"כ, - סס"ם מן איעמר: בכל מעשיהם ישראל משונין מן אָו״ה בחרישתן ובזריעתן ובקצירתן ובעמירתן ובדישתן זכו' בעמירתן שנ' וכו' (כ"י, פקיק' דר"כ, פרש' החדש).

עַבַית, פייו, כני עַסִיתִי, עַסִיתְּה,־תַדּ, עַמִיתוֹ, - עַסִיתוֹ של אדם, חברו, מי שאינו הוא, זולתו der Nächste; של אדם, prochain; neighbour: נפש כי תחמא ומעלה מעל ביי׳ וכחש בעמיתו כפקרון או כחשומת יד או כגול או עשק את עַמִיתוֹ (ויקרי ה כח). ואל אשת עַמִיתְהָּ לא תחן שכבתך (שס יס כ). לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעביתו (פס יע יה). בצדק תשפט עַמִיתָה (פס יה). הוכח תוביח את עַמִיתְה ולא תשא עליו חמא (סס יו). ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו (עס כד יע). וכי תמברן ממכר לַעַמִיתָךּ או קנה מיר עַמִיתָךּ אל תונו איש את אחיו במספר שנים אחר היובל תקנה מאת עמיתה ובו' ולא תונו איש את עמיתו (שם כה יד-יו). תרב עורי על רעי ועל גבר עַמִיתִי נאם יי׳ צבאות (זכרי יג ז).--ובתלמו": אין אדם כיחש בעמיתו עד שכופר בעיקר (חכנית בן כינתי, תוקפתי שבועי גו). עולא חבירנו עמית בתורה ובמצות (כי יוסף, גמרי שם ל.). - ובסהמ"א: ובעמדי על המעשים האלה וכו' ודהמתי ונהמתי לעמ'יתי ובני ברותי (תרגום או"ד מיוחם לרי ברכיהו הנקדן, פחיחי).

Vogelstein, (בסור' עמיר, קש וחציר. ועי') (1 [בסור' אילך.] (1 Landwirtschaft (14

וכן א"ל עמיתנו בשם ר' ישעי' וכו' (מהר"מ מרוני, שערי חשוב' 141).--ואמר המליץ: מחל נא לעמיתך תמא וחובה ושובה אל תחי תמיד משובה (כס"ג, מוסר השכל). ותובע לפניך עמיתו חקור מה היא ובמה מענתו (מוח, שד"מ, 57). אל תחשף ידך כל מאכל אשר תראה ולא תתנגח בעמיתך בקערה (נ": נ"ם לה כה). — ואמר הפיטן: טמאו אשת אב ברוע מומתם זכרים נזקקים לזכר עמיתם (כ"ח חזקן, קובי מעשי ידי גאוני קדמוני ב, 62). אעלה על במתי עב ולעמיתי אדמה (מחז' חיעלי ח, קג:). עמיתה הפגיע בעדה קריאה עד עת כא דברו אשר ראה (ויססג אמון, קרוצי לפורים).---ואמר המשורר: שאל כימה אשר תדע שבילו שאל צדק למען הוא עםיתו שאל סהר חצי ירח ויגיד לך תקפו שאל שמש בצאתו. (ר״ם הכגיד, הכרפה הזמן). אני עמית לבל מוצא דבש מקרא ורדהו ורע כל אשר נלחם בתלמוד גם לכדהו (סוא, אסוב נמפי). כי האדמה הארורה אין בה רע ועשית וכל גריה עצרה החזיקו בתרמית (מנ"ע, מדי ימי, דוקס 87). והנגי עמך ברית כורת להיות לך עמית ומשרת (ר"י זבחרה, שעשועי ב, דודקון 35). עמית ורע אך להרע לבו ולא יחשוב לקץ ימיו (מס יג. 144). ראו היותך עמיתי בשיר בערבי וגילי (כ״ש בונפיד, דברי חפן 22). — ומ"ר: ויער יי' את רוח כהניו בני חשמונאי ויהיו כלם עמיתים ורעי' (יוסיפון פסב). ועתה הגם לי לעמיתים כי ישבו על שלחגי וערכתי לפניהם ארוחה מבשרך (שם לג, פרנקפי). — ואמר המשורר: יהיר שלח עמיתים מרמ יהיו בכוריך גצמתים (כ״י הלוי, חל נעלה). לשון צדק ויחביר העמיתים ויקביע שלומים ביקומים (הוא, דברי מפץ, 12). עמיתי עבור בעדי יתנפלו סדור תחגות יפגיעו ויתפללו (גמי שכטי ג, דודקון 78). משנאי ממיודעי מצאתים ולכן אל תהי מרבה עסיתים (שס 209). —וש"ם נקי: והאותות הראויות עמיתות חבורות מקבילות ומשיקות אלה לקראת אלה (מנחס, מחבר׳ פתיתי 7).

עמל¹), ממנו "עָפול, "עָפִיל, "עָפִילָה, עָמֵל, עָמֵל, עָמֵל, עָמֵל, עָמֵל, עָמֵל, עָמֵל, עָמָל, "עָמָלָן, "הִּתְּעַפְּלוּת.

(a מְשָׁתף בלשונ׳ השמיות, בעָרב׳ עַסְל (a)

Jas (a

עמל, שיזו ממי עַמַל, כני עַמְלִי, עַמְלֵבוּ, עַמְלְהּ, עַמְלֹהּ, עַמְלֹהּ, עמלם, - א) קשי החיים, בעכורה קשה, במרחה, Mühe, Trübsal; tribulation; trouble, sor- בצער ויגון מסת: ויקרא יוסף את שם הככור מנשה כי נשני אלהים את כל עַמַלִּי ואת כל בית אבי (נכחשי מה כה). וישמע יי׳ את קלנו וירא את ענינו ואת עַסַלֵנוּ ואת לחצנו (דנרי כו ז). וַתַקצר נפשו (של אלהים) בַּעַמַל ישראל (שפטי יו). מעמל נפשו יראה׳ ישבע (ישטי נג יח). למה זה מרחם וצאתי לראות עמל ויגון ויכלו בכשת ימי (ירמי כיס). ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאותי (מהלי כה יח). בעמל אנוש אינימו ועם אדם לא ינגעו (שם עג ה). זיכנע בעסל לבם כשלו ואין עור (שם קז יב). תנו שכר לאוכד ויין למרי נפש ישתה וישכה רישו ועםלו לא יובר עוד (משלי לח ו-ז). בי לא סגר דלתי בטני ויסתר עַסַל מעיני (איוב ג י). כי אדם לעַסַל יולד וכני רשף יגכיהו עוף (שס סו). כן הנחלתי לי ירחי שוא ולילות עמל מגו לי (שסוג). כי אתה עַמַל תשכח כמים עברו תוכר (שם יח יו). שמעתי כאלה רבות מנחמי עַמַל כלכם (מס יו ג). -- ובמדר׳: אמר לו (שנוסרופוס הרשע לאכיו המת) ומה עמל יש לכם שם אמר לו כל ימות השכת אגו נדוניך ובשבת אנו נינוחין (מד"ר ברחשי יח, חיחודי). -- ב) מעשה ופעלה לא בצרק, לא כהגן, שמביא עַמַל וצער, וגרדף עם און: לא הבים און ביעקב ולא ראה עמל בישראל (נמדי כג כה). הוי החקקים חקקי און ומכתבי עַמַל כתבו (ישעי י ל). אין קרא בצדק ואין נשפט באמונה וכו' הרו עָמֵל והוליד און (שם נע ד). למה תראני און וְעָמֶל תבים ושד וחמס לנגדי (סכקי ח ג). מהור עינים מראות רע והבים אל עַמַל לא תוכל למה תכים בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו (שם יג). הנה. יחבל און והרה עַכַּל וילד שקר (מסלי ז יה). ישוב עמלו בראשו ועל קדקדו חמסו ירד (פס יו). אלה פיהו מלא ומרמות ותך תחת לשונו עָמַל ואון (שם יו). כי ראיתי תמסי וריב בעיר וכו' ואון ועמל בקרבה (שם נה י-יה). ואחשבה לדעת ואת (מדוע דרך רשעים צלחה) עַבֶּל היא בעיני (שם עג יי). יפא שנותינו בהם שבעים שנה ובוי ורהבם עַמַל ואון (סס ל י). ראשנ מסבי עָמַל שפתימו יכסומו (שס קתי י). כי שד יהגה לבם (של אנשי רעה) וְעָכֵל שפתיהם תדברנה (משלי כדי ב). כאשר ראיתי חרשי און וזרעי עַסַל יקצרהו (חיוב ד מ). כי לא וצַאַ מעפר און ומאדמה לא יצמח עַמַליֹ

(שס הו). הרה עמל וילד און ובמנם תבין מרמה (שס יה לה). - ובמדר': אפילו בית מלכותו עמל ואון (ר' מכיכה צר ילחק, מדרש ההל' ל יה, בובר). -- ובסחמ"א: לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום (רש"י, כלק כג כל). ויחוקקו עליהם חקקי און ויבתבו עליהם כתובי עםל (ד"ה יהודי מלכים וח"י ב, מן 31). -- ואמר המשורר: ברבות מובתך התרב חדותך התדע כי לפי רבה הוות ועמל בקרבה (ילמק אבן גיאת, מה ימכון לאדם). בפרט טרחה ויגיעה והשתדלות שאדם יגע — : Beschäftigung; occupation ועבר ומשתדל בחייו, ושנאתי אני את כל עמלי שאני עמל תחת השמש שאניתנו לאדם שיהיה אחרי ומי יודע החכם יהיה או סכל וישלם בכל עמלי שעמלתי ושחכמתי תחת השמש (קסלי ב ית-יע). - ופרי היגיעה וההשתדלות: זיתן להם ארצות גוים ועמל לאמים יירשו (מהל' קה מד). - ועצם היגיעה וההשתדלות: מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש (קהלי ח ג). כי לבי שמח מכל עמלי ווה היה חלקי מכל עמלי ופניתי אני בכל מעשי שעשו ידי ובעמל שעמלתי לעשות והנה הכל הכל ורעות רוח (מס 3 י-יל). וסבותי אני ליאש את לבי על כל העמל שעמלתי תחת השמש כי יש אדם שעמלו בחכמה ובדעת ובכשרון ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו (שם כ-כה). וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו (שס ד ד). מובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר מוב בעמלם (שם ע). כל עמל האדם לפיהו (שם ו ז). ושבחתי אני את השמחה וכו' והוא ילונו בעמלו ימי חייו (פס פיה). ראה חיים עם אשה אשר אהכת וכו' כי הוא חלקך בחיים ובעמלף אשר אתה עמל תחת השמש (פס ע ט). עמל הכסילים תיגענו (שס י יא).--ובתו"ם: אין מושיבין תרנגולין למחצה ואין שמין עגלין וסיחין למחצה אלא אם כן נותן לו שכר עמלו ומוונו (ב"מ ה ד). אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו (כי יוסכן, בככי יג). אמר ר"א כל אדם לעמל נברא שנאמר כי אדם לעמל יולד איני יודע אם לעמל פה נכרא אם לעמל מלאכה בברא כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו הוי אומר לעמל פה נכרא ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיתה כשהוא אומר וכו' הוי אומר לעמל תורה גברא (סנהי לע:). כל תלמוד שלימדו (חזקיהו למנשה) וכל עםל שעשל בו לא הועיל לו אלא

ייסורים (ספרי דברי לב). למה יקבים דרכו זיצמאו לפי שהיתה מארה מצויה בעמלו של רשע (כי חיבו, מד"ר בכחשי לח). אבל איוב שלא היי בעם לו גול היתה תפלתו זבה (כי יהושע הכהן בכי נממיי, שם שמום סה יתרון לאדם וכו' אינו אומר אלא בכל עמלו בעמלו הוא שאינו מועיל אכל בעמלה של תורה מועיל (כ׳ שמוחל בכ נחמני, שם ויקכי כח). נברי ועבד אין מתעסקין עמו לכל דבר אבל קורין עליו הוי ארי ארי הוי גיבור ר' יהודה אומר הוי מבי הוי נאמן אוכל מעמלו (שמס' לו ע). -- ובסהמ"א: צריך להעלות שבר עמלו ומוונו (רמצ"ס, שלומין ס ח). ואם אמר לו הרי הראש והאליה שלך בעמלך יתר על מחצית השכר מותר (שס).--עמל ושבח: ושאינו קרוי שדה עכוד ושאינו עכוד עושה פירות ושאינו עושה פירות עם כל עםל ושבח ששם ובו' (ר"י ברללוכי, ספי השערות 22). הכל משכנתי לו לפלוני זה בדינרין אלו הכתובים למעלה עם כל עמל ושבח ששם בעפר ובאדמה (שס, 63). -- ד) מ״ר עמלים, כמו התעמלות: אחר עמלים קח מאכלך גם אחר צאת מותר וזבלך (שלמה רופה, חרוזי חבן סינה, כייי ברלין). אל תשב למים אחר אכילה גם אחרי צאת מן הטבילה גם אחרי חוזק העםלים או הבעילה (פס). ותמעים בקיץ עמלים לבשר הלא גוף בוועה ידוקק ויאסר (שס).

עמל, שיז, מייר עמלים, "נק׳ עמלה, -א) פי שעבד עבורה, Arbeiter; ouvrier; labourer: ירה ליתר תשלחנה וימינה להלמות עַמֵלִים (פפטי ה כו). נפש עמל עמלה לו (משלי יו כו). -- ואמר המשורר: הוא רך במשי ויכה מכה כהלמות עמלים (רחצ"ע, חחוד לבנים). ניהי כאיש גם כאשה נמשל בדת ישראלים נהפך ושב בנקבה כי בא בארץ עמלים (פס). - ב) מצמער, לא שמח בחייו: למה יתן לעמל אור וחיים למרי גפש (סיוב ג כ). כל יד עמל תבאנו (שם כ כנ). -- ובסהמ"א": אבל הסנהדרין אין ממיתין ולא מלקין המודה בעבירה וכו׳ שמא מן העמלין מרי נפש הוא המחכים למות (רמצ"ם, סנהי יה ו).--ואמר המשורר: אנושים וענושים כקשים אמלים ועמלים במרים (רעב"ג, חדני מס מדס). -ג) ביכי פוע': כי מה הוה לאדם בכל עמלו וברעיון לבו שהוא עמל תחת השמש (קהלי 3 כ3). מה יתרון העושה באשר הוא עַמֵל (ססג ע). ולמי אני עמל ומחמר נפשי מטובה (שם 7 ס). -- ואמר בן

מירא: יש עמל ויגע ורץ וכדי כן הוא מתאחר (נ״ס, בני' יח יח). עמל ין עשיר לקבל הון ואם ינות יהיה צריך עמל עני לחסר כתו ואם ינוח לאנחה לו (שם לה ג-ד). -- ובתו"ם: וכל העמלים עם הצבור יהיו עמלים עמהם לשם שמים (כי גמליאל בן כי יהודה הנשיא, אבו' ב ב). הוי שקוד ללמוד תורה וכוי ודע לפני מי אתה עמל (כ' אלעזר, שס יד). כך היא דרכה של תורה וכו' ועל הארץ חישן וחיי צער תחיה וכחורה אתה עמל (שסוד). השונה ואינו עמל כאיש זורע ולא קוצר (כי יהשע, מוספת' להילי עו ה). שאני עמל והן עמלין אני שוקד והן שוקדין אני עמל לירש גן עדן והן עמלין לבאר שחת (ירושי ברכי ד ב). בני אדם שעמלים כו (כאש) ניכרים הם בין הבריות ובו' (ספרי דנרי שמג). שהנפש יודעת כל מה שהיא עמלה לעצמה היא עמלה (כי סנינה בן ילחק, מד"ר קהלי, ואלו מים אלף שנים). מה הויין וכו' כך ד"ת מתקייפת עם מי שעמל בהן "בל צרבן (עס, שה"ש, ישקני מנשיקות). - עמלי תורה: רבותינו באו לגבות לעסק מצות עמילי תורה ואין סיפק בידי ליתן להם (שס, דברי ד). כל מה שישראל נגזוין מעמלן וגותנין לעמלי תורה בעולם הזה למוכתן הן נגווין (שם, שה"ש, אל גינה לונוו). עשר כשביל שתתעשר עד שלא חתחסר רמז למפרשי ימים להוציא אחד מעשרה לעמילי תורה (תנחות׳ כחה יז, צובר). - *בן העמל: לא ובה להיקראות בן העמל תרי הוא נקרא בן העמד (כי ליעזר, מד"כ ברחסי לני, חיחודי).-ובסהמ"א: וששאלתם האיך עמלים אצלכם בגויל וכמה שוהה במיד (כחב"ן סיכחי, שו"ח בכזי ירושלם, ורעהיער כז). כל העמל על תורתו אף תורתו עם לה עליו (המחירי, פי' משלי ג). -- ואמר המקוגן: גבורי כח עמליה²) בשהרה דמם נשפך וגשתה גבורה (חרלי הלצכון, קיני).

עַמַל, פ״מ, עָמַלְהּ, עָמַלְהָּ, עָמַלְהּ, עָמַלְתּי, עָמַלּוּ, יַעָמַלּ, יַעַמַלּ, עַמַל וכוי, —עָמַל האדם, עָבַר, יְבַע, עָמַק בעבודה, mühsam וכוי, —עָמַל האדם, עָבַר, יְבַע, עָמַק בעבודה, arbeiten; travailler, peiner; to labour, toil על הקיקיון אשר לא עָמַלְהָ בו ולא גדלתו (יונ' ד'). אם יו' לא יבנה בית שוא עָמַלּוּ בוניו בו (חסל' קכז אם יו' לא יבנה בית שוא עָמַלּוּ בוניו בו (חסל' קכז ל). נפש עמל עָמַלָּה לו כי אכף עליו פיהו (תשלי יכו). מה יתרון לאדם בכל עמלו שַיִּעַמֹל תחת השמש (קסל' ל). ופניתי אני בכל מעשי שעשו ידי ובעמל

שעמלתי לעשות (מס ביה). ולאדם שלא עמל בו יתנגו חלקו (שם כח). אשר יעמל האדם לכקש ולא ימצא (שס חיו).--ואמר בן סירא: כי בעכודתה מעט תעמל ולמחר תאכל פריה (נ״ס גני׳ ויע). ראו בעיניכם בי קמן עמלתי והרבה מצאתי מנוחה (שם גח כז).--ובתו"מ: ואם עמלת בתורה יש (לו) שכר הרכה ליתן לך (כ׳ מחיר, חנו' די). מאי קרא שנאמר נפש עמל עמלה לו וכו' הוא עמל במקום זה ותורתו עוםלת לו במקום אחר (כ' ילחק בר חצודימי, סנה' לע:). זו היא שילום עבורה של מ' שנה שעמלתי עד שהיו עם קרוש ונאמן (מד"ר דברים יה). משלו ד"ת בזיין מה הזיין הזה מתקיים לבעליו בשעת מלחמה כך ד"ת מתקיימת עם מי שעמל בהן (כי שמעון ברי נחמן, שם שה"ש ישקני). וכל עום לי תורה עומדים משנתם (בחצי הלילה) ויגעים בתורה (פסיקי רנסי, ויהי בחלי הלילה): -- ובסהמ"א: קראתי ושמעתי ועמלתי בדברי מצות ובו' (גנזי שכע' ה, גיכלצורג 194). כי מרוב היות נפשו לאסוף הון עומלת יגדל חמאה וישרה ימעט (רש"ט פלקירה, רחשית חכמה ד). שיום השבת הוא סכה לורו האדם במלאכתו בשאר הימים כי אם לא ידמה האדם קץ לעמלו יקוץ כו ויעמול בעצלה ובבאב לב (ר"י אנטולי, מלמד החלמידי, סני.).

-- התפעי, *התעפל,--כמו קל, עשה איוו פעולה עד שהתיגע: אין רצין בשבת כדי להתעמל אכל מפייל כדרכו (חוספתי שנת עו (יו) כב). - וכן התעפול בסום, רכב עליו עד שהתיגע: ומעשה כהלל הזקן שנתן לעני כן מובים סוס אחר שהיה מתעמל כו ועבר אחד שהוא משמשו (ספרי דנרי קטו). -ובסהמ"א: כל זמן שאדם מתעמל ויגע הרכה ואינו שבע ומעיו רפין אין חולי בא עליו וכחו מתחוק (רמצ"ם, דעות ד יד). אמנם הנשר הוא ידוע כי הוא מתעמל בכניו יותר מדאי (כ"י ערווחה, יד הצשלום על וושלי ל, ד"ה לעלוקה). נעם רבשי לחכי ואחעמל גם אני לעשות כמתכנתו (יל״ג, לגרות ל ג). - *ובפרט שפשף את גופו בכח, massieren; masser; to massage, exerzieren; prendre de l'exercice; to take מיגעות, exercise סכין וממשמשין בכני מעים אבל לא מתעמלין 1) ולא מתגרדין (שנת כב ו). הנכנס לכיח

[[]כך בגליון, ובכ"י: עם ליים]

⁽ברפו' מנקר: עַמַלִּיה.) (2

^{1) [}פרש ר״ה, וו״ל: אכל לא מתעמלין פי״ פושטין ומקפלין זרועותיהם לפניהן ולאחריהן וכן רגליהן ע״ג ירכותיהן ומתחממין ומזיעין.]

המרתץ אין מתעמל!) ואין מתגרד על השיש (ככלס כב' י). — ובסהמ"א: קודם שייגע ויתעמל ואחר שייגע ויתעמל ואחר שייגע ויתעמל (כתב"ס, דעות דעו). ויוו' במוונו' ממהרו' להתעכ' ועושו' ליחה מוב' ויתעמל התעמלו' מוצע (כ"ע מלדבי, ט"ל ד, קס:).

-פני, *עמל, ציני נקי מעמלת, -- עשה שיתעמל: אסור לעמוד בקרקעיתה של דיומסת מפני שמעמלת ומרפא (כי סייס צר סצל א"ר יומכן, ענס קמו:).-ובסהמ"א: ואמנס יניע האברים השפלים כלם לבדם והיא תנודה שיהיה האדם תולה עצמו מן חבל או משתלשל מבריח יאחו עליו גופו ולא יסור מהניע הרגלים ויעמלם (קלונן ג' 6 ל כג). -- ובמשמ' שפשף בלח: כשהתאנים לחים כותשין אותן במכתשת ומעמלין אותן בידים (עושין מהן בעיגולי פת (סערוך ערך דגל).

-ססטי, "הַעָּמִילּ, -כמו פְּעִ': ויעָמילהו קצת בידיו (ריי לסלון, אולסיים, יב.). וכן מוב להעמיל הגוף ע"י בגד ועל הכתפים (שם יש:).

בין לעמלנית בין לעמי כדי לעמלו בשבירותו (כ' בין לעמלנית בין לעמי כדי לעמלו בשבירותו (כ' יסודמי גמון, סלכוי קלוצוי גיטי, סוכויץ, סוכחס של כלשונים).
"בַּבְּכַּלְּ, כִּיְּי עַמְלִּית, עַמְלִּיִת, של עמל, שגורם עמל "בַּבְּכַלְּ, כִּיְּי עַמְלִית, עַמְלִּיִת, של עמל, שגורם עמל ויגיעה: ומחדש הגיהוק או יותר חזק ממנו ויחדש היגיעה העמליית אם יחי׳ נח (קלונון ל צ צ יג). אך קצתם ינוח לו (קרחת היומית) בהתענג כבעלי העמליית והיגוניית והרעבוניית (שס ד ל ל ל ס). קרחת יום עמליית הנה העמל יגיע בחמום הרוח והגוף עד שישיב קרחת (שס כג). ועי׳ יגיעי.

שרגיל בכלל, ש"ז, כק' עמלנית, — כמו עמל, מי שרגיל בעבודה קשה: ויש אדם שהוא עמלן וחוק ועני ומפני זוו אחד מצמער צער הרבה (כתנ"ס, סוכל ותזיק צע). וכל דבר שנותן אדם בין לעמל נית בין לעמל בשבירותו וכו' (כ' יסודלי גחון, הלכוי קלוני, גיט', סוכוין, סוכמס של כתמונים).

עַבְלַכְּ, מ״ר עַמְלֹקִים, – שם עם שהיה אויב לישראל,
"ובהשאלה, אויבים, רשעים: בו (כספר לב עברי)
מצאו שראוי לכל שומר נפשו שלא יראה ושלא
ישמע רברי העמלקים המינים (כ״ח לויזל, שכ״י

עַבְּם, שייז, מייר עַסְמִים, במו עַם, עי' עַם.

בי**עמו**ם, שְמַפּה *עְמִוּם, אָעְמִוּם, *עְמָפּה *עְמְעוּם, אַנְמְעוּם, בייעמעוּם, עִמְפּה אָעְמְעוּם,

עַבָּבַם, פייי, עַמְמוּה, עַמָּמָהוּ,-א) עשה שיהיה כהה. verdunkeln; obscurcir, éclipser; to darken, החשיך, כל מתום לא עממוך 2) (יחוקי כת ג). dim, eclipse ארוים לא עממהו3) כגן אלהים (שם לא ס).—ואמר המשורר: ישוב לאחור צל נמה בעוד יומם לאור ולגלות סתום אשר עםם אור נר בנו ישי עד אן יהי נדעך (כ"י הלוי, ישוצ לאחור). עברים לך יתחננו אות לנגדם שמוך כטוב שמך יתרוננו במלים לא עםמוך (סול, רלה רנה). כי את קנית את כליתי תעלמותי זסתום חביוני לא עממוך (הוח, כל עלמהי)-אהה חכם ושר גדול אשר לא עממו הו בחכמתו נבונים (ריים כן עלי, חגר', חרבין כ, 74). ושא משליך ושיריך והמה ינחמוך וגער כומן וקורוחיו אשר הממוך כי משוררי הזמן ונכוניהם לא עמם וך (עמכרי. מהצר' ח). ותאמר לה תמר רב לך פתיות התל בי חן רועה הוא אך רות נדיכה יצוקה בקרבו ובגדי הרועים לא עממוחו (מפו, חה"לד).-ב) פ"ע, *בבה, עי׳ עמום: גחלים שעם מו או שהדליקו עליהן נעורת של פשתן הרי הן כקשומות (מוספמי שבח ג 3). לא שנו אלא גחלים עום מות אבל גחלים לוחשות אסורין (פססי כו.).. גחלי יכול עוממות 4) ת"ל אש (שם עה:). -- ובסהמ"א: אותן שהיו קודם

(בך גם כארמ', וכערב' עַפּ 2), כסה, הסחיר.] [פרש ר"א מבלגנצי, וו"ל: לא הכהו מראיהך (ב"א הפילו אור פניך על ידי שלא תוכל לידע אותם, ע"כ. וריב"ג פרש: לא גסתר מסך, וכן רד"ק.]

(3) [פרש רש"י וו"ל: לא כהו תארו כלומר לא היה בהם אחד נאה הימגו, ע"כ. וריב"ג פרש: לא כסוהו והחפץ שלא עלו עליו, ע"כ. וכן רד"ק. ווח ע"ב הערב'. ויש מהחדשים שמחברים אותו עם א.עמם, עם, עפה, היה יחד, היו שוה, ומביאים ראיה מתרגום של מומכום ותיאודום', עי בפרושו של Goraill; אולם הם תרגום לפי הענין.]

4) [ושאלו שם: אוממות או עוממות אמר כ" יצחק ארזים לא עממותו.]

^{1) [}פרשו שם, וז"ל: כגון האי דכיף רישיה כיני ברכיה:]

رة (a

תחתונות ועוממות נעשו עכשיו עליונות ולוחשות והיינו מבעיר (כגמ"ה, כרים" כ.). כי חכמי האומות הם גחלים עוממות וכי במשפטיה תעו (כ"י מפיסח, מכס' קכל', 14). ונגה לאש סביב ולא עממה היא (כ"ל מצלגכלי, יחוקי ל יג).

- סְפע׳, הועַם, יוּעַם, שעשו כהה וחשוך, החליד: איכה יוּעַם זהב ישנא הכתם הטוב (ליכי דל).
עורגו יועם כחרם בקרץ וגויתנו שמנו בארץ (ליכה לשפח, קינ'). יום ועם בו הועם אור עיני ונצת (ליך מקדטי, לגכ' שד"ל 209, 501).
ואמר המשורר: ראו נא זרעם אורכם הועם כי אתם עם אשר זעם ייי נא זרעם אורכם הועם כי אתם עם אשר זעם ייי וייי (ללצ"ע, לל לל לקלל). ויפיי כזהב השוב לא יועם ודרכי דרבי געם (ל"י סרכיוי, סחכמוני מו). ויחפש המלך נשיו ופלגשיו וימצא בתוכן בחור נאה ויפה וכו' הכקף והזהב לפניו יועם (ל"י זכללה, ספ' שעטוע', הכלל 13).

קספע', "התעשם, נחעשם, כמו קל כ): הכרים לא השליכם עד לאחר שש שנים לקבלתו שנתעממו הגחלים בירו כל שש שנים (כש"י, יחוק' י ב).

- החפושים מחהוממים, כמו התפע': והחושים מחהוממים ומתעוממים בל עת יותר ויותר (תפחלי ישרחל, פתימה לקדשים).

- הפעי, העמים, -- כמו קל א): וחם ושלום שהיו גאונים ויראי חטא אנשי אמת קדושי עליון ויודעים שדברים אילו אסורין שמעמימין עליהם (כ״י לצן עקנין, קסי מוקר דו).-- ואמר הפיטן: לץ הכה ופתי העמים כלל להתיחם נדיבי עמים (מנימים צעודם, יולרי שבת זכור).

לכלם לי, ממנו עמים, עמס, *עמס, "מעמס, מעמסת.

עמס, פ"י, עמסים, עמסים, עמיסות, יעמסי, יעמס פ"י, עמסור עמסים, עמיסות, יעמס על החמור וכרומ', שם עליו משא, שען

אועו עמס על החמור וכרומ', שם עליו משא, שען

אותו, beladen; charger; to load ויעמס איש על

חמרו (את האמתחות שהורידו קודם) וישבו תעירה

(נכלם על יני). בימים ההמה ראיתי ביהודה דרכים

גתות בשבת ומביאים הערמות ועמסים על החמרים

(נסוני יני). — עמום החמור וכדו', טעון משא; היו

(ישעי מו ל). ב) עַמַם האדם, הרים משא, נשא את המשא: והיה ביום ההוא אשים את ירושלם אכן מעמסה לכל העמים כל עמסיה שרומ ישרמן (זכרי יב ג). – עַמוֹם האדם, נשוא, שנשאים אותו: שמעו אלי בית יעקב וכל שארית בית ישראל העמסים מני במן הגשאים מני רחם (ישעיי מו ג). -- ועמס לפלוני. כמו בעד פלוני: ברוך יו' יום יום יעפס לנו האל ישועתנו (מהלי פה כ).--ובמדר': דורכי גיתות מצירין כהם (בגשמים) עומסי גרנות מצירין בהם (כי חיצו, מד"ל שה"ם, שימני כחותם).- ובחהמ"א: כי פורחת היא (האשה) ולא צומקת ונכמשת וכי בולה 1) עמסה נשאה וילדה (פעדיתנה, שכער 66). דקל נפל על דקל אחר והיה עמסו 2) והיה נקרא דקלא דסביל אחור (כ״ח, עירוני כה.). וכאשר עמדתי על מה שהוהיר עליו השכל והכתוב והקבלה ממצות הלכבות החילותי להרגיל את נפשי בהם ועמסתי עלי משא ידיעתן ועשייתן (כ"י ל"ח, סו"ה הקדי). מאז נולדתם בבית לבן הארמי עמסתי אתכם על זרועותי וכו' ולא כעכו"ם שהיו עום סים ונושאים את אלהיהם (רש"י, ישעי מוג), הוא יו׳ אלקינו וכו׳ מני כשן עמסנו (כי ילחק בכי חברהם, חזוק חמונה, הקדי חלמיד המחבר). משא כבד ממך לא תעמום ולעשיר ממך לא תחחבר (נ"ז, נ"ק, יג צ). -ובהשאלה: אמנם שאר הדברים אשר עמסו על עצמם שתי האומות האלה וכו' (כ"ש חיים, מו"כ.ח עח). וכדי להרגילכם עמס עליכם מצות כאכילת חזיר ואסור הכלאים (רשצ"ח, מחמר על ישמעחל, פרלם ל). שעבין ההלצה הוא כח עומס על עצמי ההספקה האפשרית בכל אחד מהענינים הנפרדים (ר"י מסיר ליחון, נום' לום' ה). ולא אעמס לגב יום מחרתו ולא אדאג עלי ערבי בשחרי (ר"ל בדרשי, הרב מההפכח, הוחם הכנית). עומם את עומסיו (כדב"ז, כחר מלכוח, חור קדמון, ג:). ויצברו אותם חמרים חמרים ויעמסום על תלמי לב הגער או על כל הלומד (נ"ז, חל"ע, הקדי). ואתה אל תכהל ברוחך לעמסנה ולגוללנה על לבך (מפו, לה"ל כח).--ודבר עומם פרוש, סובל את הפרוש וכרומ': אלא כן אנו אומרין כי המדרשות יפין הן וכו' ומכל מקום ואף יש לנו לומר דבר אחד ודבר אחר כל זמן שהדברים עום פין לדרוש עליהן (רה"ג, חשוי גחוי הרכצי רמה). ווה כמו שעומסת ההלצה לבאר שהדבר גמצא

^{1) [}כך בכנענ' (ליזוני 343), ובערב עַמִשֵּׁ a), היה בבד וקשה.]

[,] سم*ة* (a

¹⁾ כך כגוף הכ"י. (2) (כמו עומסו.)

(צחור ספר השירים לחריסטו).--ועמם עליוו, מען עליו טענות: העומסים עלינו דברים אשר לא כן (אבא מאכי, מנחי קנאי פו). שהאומות עומסים עלינו משא קלם ולעג ואומרים שלא גובל להושיע נפשנו בגלות אחר שאין שם קרבן (ר"י אנטולי, מלמד התלמידים, לא:), לא שהסכה על אריכות הגלות הוא השענה שעום מים "עלינו המשחקים עלינו (שס, קקל.).--ואמר המשורר: ורב כים והוא קמן בעיניו ורם כהר יצפורן עמסו (רשנ"ג, נחר מהחלי). אם תפקוד עליו עון הנכמם אפך וגם קצפך איך ישא ועמס (הול, יי׳ מה אדם). נאסף יוסף ובניו נהמסו וערלים עול עליהם עמסו ובמים וחומר חוצות גרמסו (כלה"ע, חומות אל). ואספתי כל הבגדים אתי ועמסתי הכל על בהמתי (כ"י סריזי, ססכמונ' ו).--ואמר הפימן: בגדי עצמו עמם וטבל וכלי ככום לסכי נמל (Elbog., Stud.) (133). ואנחנו בשם יי׳ אלהינו עומסים עומסים ביראה ובפחד וברעד (שמע ישראל, סליתי ער"ה). -וביני פערי מ״ר: שפו ועפו בתלאות והיו על כנף רוח עם ום ים (רשב"ג, רביבי דמעך). ומבער שעיפיו על שחקים ורעיוניו עלי עיש עמסים (רמצ"ע, הריס מכ). בעצם שחקים ובהר ברקים עלי עש עמוסים ובימה נשואים (הוח, דיוחן, לחנשי לנכי, נודלי 11).

הפעי, העמים, -- העמים משא על פלוני, שם עליו, טען עליו, ובהשאלה העמים על על העם, במשמ' השתעבד בו בקושי, הטיל עליו עבודת פרך, מסים הרבה: ועתה אבי העמים עליכם על כבד ואני אמיף על עלכם (מ״ל יב יל). →ובסהמ״א: כי את מי לא העיקות בהעמימך עליו משא לעיפה (רסע"ג, ספר הגלוי חרנ' העברי קפו). היעםים איש פרתו משא בבד בי לא תובל שאתו (שלמה חוליוירו, חגי חילי חהבי, ג.). וגם העמיסוהו (ישו) קורה לצולבו עליה (נסמור הכומר 10). בי העמים עכן על חמורו מחלב חמה (מפו, לה"ל ט). -- ובהשאלה: כי לא העמיםה (התורה) על האדם שום מעמם (כלנ"ג, משלי ג). לא כנימוסי הגויים שהיו מעמיסי' בהם דברים קשים (מס). והקשיות שהעמים לנמשבים אחרי הראייה בדי לבמלה (כ"ל הקרלי, ג"ע, קדוה"ם ד). ואם אין יכולים להתקיים מעמי סין עליו לשלם כפל על מוהרה האחרון (שם, נשים כל). שהיה המלך אותב כסף ורצה לחעשיר עצמו בממון היהודים כאשר מצינו שהעמים גם על עמו עול כבד אשר לא יוכלו

לסבול ועמדו כנגדו (שלרים ישרתל כ). והעםים ו עליהם (על היהודים) שיתנו י"ח אלפי ר"ם (שס). הוא לשעמי' נמרצי' כתובים אצלינו בגליון הפסוקי' האלה ולא נעמים בהם הקורא במקו' הנה (פענס כזמ, בסקומי). ולמען לא אעמיםך ברוב דברים למעם את התפלה צמצמתי אותם עד שהמועם מהם יחזיק את המרובה בענינים (כ"י מוקקמעו, נסומי יסודה, סקדי 4). הנה עלי עבדו העמים להשיב לך מענה (קוצן מגרות נוקפטורף IV, 38). — והעמים כונה ופרוש על דבר: והתנאים והתילוקים האלה לא נתבארו בכתובים כי הוא מעמים אותם לומר מה שלא נמצא בהם (כ"י בכוונת המג"א וכו' (כ"ע מינר, סטוי כג, ד"ה ממנס דמוק). העמסת ברעים ואחים הם לך (ומסה, יולר צ. פסח). העמסת ברעים ואחים הם לך (ומסה, יולר צ. פסח).

- פְּעִי, *עְמַם, שַּעֶּמְםוּ אותו, רק נינ' מְעָמָם, מעומם: נותנין לו אשה ומוליד בנים ובנות וכו' והוא מעומם מן בנים ובנות (פנסוי, פקודי ג).
- -סְנִי, דְּעָפֵּס, -כמו ְקְל: והיה מעסס על אומות שבא והודו זכוור להביגו ולעשות מה שכתוב בו (בספר התורה) (ר"י ל"ס, סכותר ל ק).
- בספעי, "העמס, הועמס, שהעמיסו עליו: לשפוט יחום וריב אלמנה בצעקתה הבאה אלינו להקל מעליה עול משא הנתינו' אשר הועמס עליהם עד היום הזה (פנקס ק"ק במנוכג ד). ויצא חפשי מאתם גקי מכל מה שיועמס על העיר (כ"ש מולפוכגו, שמש לדקה ב, ג.). אין כה ביד אנשי העיר שיצא ממנה לשתפו עמהם במה שהועמס אחרי צאתו (שס). —ואמר הפיטן: נצלו מיד פתרוסים אשר אותם מעשים והועמסו היות ששים (חוס זה הסדם, מסזי מיטלי ח, פט:). נלאיתו נשוא עונותיכם כהועמסו ואיסרכם כנמתי אם בחקותי תמאסו (חיכה הפלסי, קיני).
- כפני, "נעמם, שעמסו עליו, ואמר הפישן: רעה גדיותיו על אבן מעמסה צאנו על שכם וחצן נעמסה (גדי קטור, מוסף פרטי טקלים). בני בלי שם במכרם עמומים בזונה וביין ובשוד המסים איך בדין יהיו נעמסים (מתן מדיר, מוסף ר"ס מ). שברתי אל ידיד איום מתי שוב אל גן נחמס ואם נעצר אוחיל פדיום ואסבול עול עלי נעמס (ר"י ימגמיס, יקו למור, עולם ממיד). בי נעמסו במשאת המסים ונמסו בהמסים וודל ישראל. מאד (Monatsschr. 1894, 95).

-- החפעי, "התעמם, -- במו נפע': כי מלאה הארץ חמם מפניחם וכו' ותתעסם משא עון פשעם משוד עניים מאנקת אביוני (מהיי ב, פת.).

עמם, עומס, ש"ו, -משא, בפרט שאפשר להחזיק בחפן: עתיד חקב״ה ליתן לכל צדיק וצדיק מלא עומפו 1) (כב דיתי, סנהי ק.). ר'י מאיר אומר במידה שאדם מודד מודדין לו וכו' איר יהושע וכי אפשר לומר כן אדם נותן מלא עומסו לעני בעוה"ו הקב"ה נותן לו מלא עומסו לעוה"ב (פס). --ובסחמ"א: מי יתן לי כי תוסיף להרבות עלי עוד עוםם ושירות מה להנאתך ולמובתך (קונן לגכום יצוקסעורף לו, 239).

עברם, פ"ז, משא, –כמו עמס: מיסב אצלו (עבד עברי אצל אדוניו) וישן כנגדו אפילו היה בטגו עמס ילקה או שחלה אינו מחשב לו את בטלונו (מקכי ענדי ב, קירכהיים 26).—ובסהמ"א: מענו את בעירכם ענין עםם ומשא הוא (מנחס, מסבכת, טען). ופתרת אותו לשון עמס ומשא המה ואין לעמס ולמשא במטועני חרב ענין (דוכש, חשרי והכרעות כ"ת 67).

"עמערם, עימעום, ש"ז, -- שח"ם מן עמעם, החשכה. העלמת העינים מן הנימוקים שבנגד: מחלכות של עים עום היא (כי זעיכל בשם כי יונחן, ירושי מע"ם ג ה). ויש עיםעום לאיסור (כי מנח, שם). - "ועמעום העינים, כהות העינים: והרעד של איברים והפלאג הוא פרליסא"ה ועוות הפה ועמעום והסנוירים (ריים דוכולו, חכמוני א, סד:). -- ומייר קמי: ועוד אני מחוור עמעומי השמה הזו ואומר (כמניין, מלחמי הי, עירוצי, סוף פרק ח).

"עמעם, ס"י, -- החשיך, כסה, העלים עיניו כאלו אינו רואה, לא השגיח כמה שכנגד: ונעלם מעיני אושה [שלא יהא] בעל רוא' ומעמעם (פפרי נמד' ז). בתחילה מסרב שנייה מעמעם ובשלישית רץ ובא (רי יהושי דכומית, יכושי בככי ה ג). במקום שאין פת ישראל מצויה בדין שתהא פת גוים אסורה ועימעמו עליה והתירוה מפני חיי נפש (פס, מע"ע ג ל). מעמעמין על הנראה לעברו אין מעמעמין על שלא נראה לקרשו (רי זעורה ר' אמי בעם ר"י בן לוי, עם, ר"ה ג א). כא משה לעמעם על מעשה העגל א"ל הקב"ה הוביתן (מדרש אחר על פרשי דברים, בית חלמוד ד 250).

1) [מלא חופניו של הקב"ה מובה (רס"י),] .

וכסהמ"א: יובוה יצאתי ידי חובתי מכל מה שעמעמו הראשונים בחלכה זו (כ״ן, כדכי ד.). כך נראה בעיני פירוש משנתנו וראיתי לראשונים ז"ל שעמעמו הרבה ולא העלו דבר מחוור לפי דעתי (שם יה.). ואמנם מתוקנת תקון הגון להיות פטורה מציצית ועמעמו עליה קצת אנשים לפי דבריכם באמרם וכו' (כ"י קולון. שו"ח פח). בדין היה ששניהם לאיסור אלא עםעמו למי שאומר לקט לי והתירוהו (ר"י גן מלכילדק, סביעי ס ד). מצינו משניות שלא נמצא בהם טעם אלא שעמעמו והתירו (כ"ש מקינון, הכריחות ל"ל ש"ב, לב).-ואמר הפישן: הן ובדה מהררי אל וכותה עם עם ביד בן אביאל (ויחהצ חמן, קרוצי לפורים).

עמין ממנו עמין.

טמץ, קל לא נפצא בפקורות הראשונים.

- עמץ, "עמץ, סגר את העינים בחוקה: אין מעמצין²) את המת כשבת ולא בחול עם יציאת נפש והמעמץ עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים (סנת כג ה).
- החפעי, *התעפץ, עי׳ התעצם: שהעפעף העליון מצטרך לשתי תנועות העליה כשיפתח העפעף והירידה בשיתעמץ (קאמן א אנה).
- קל, "עמץ, כ"י, -- כמו פע': אדם לוקה על ראשו און עום ץ 3) אלא עיניו (ילקוט מכירי, מהלי לח כו). ולכן תשוב אחת משתי הבכות יותר חוקה במראה כשעומץ האחרת וכו' על כן יוסיף הנקב הענבי רוחב בשעוםצים האחרת (קלוון ל ל ג כ).

עמקו, יעמקו, יעמקו יעמקי אממקן יעמקן. יעמקן יעמקן יעמקן יעמקן יעמקן. יעמקן יעמקן יעמקן יעמקן יעמקן יעמקן יעמקן עָמַל, פייו, נקי עַסְפָּה, עַמִּיקָה, מייר עַמְפִים, עַמְבּוֹח, א) שפל, שצריך לרדת מלמעלה לממה כדי להגיע אליו, tief; profond; deep, אליו, לפראה וגון שידמה שהוא לממח לדבר אחר: וראה הכהן

⁽נמו עצם בסרום אותיות.]

⁽² במדב"ם וכירוש' ועוד הגרסה: מאמצין, וכך שאלו בכבלי (שנת עו:): מאמצין תגן או מעמצין. ע"כ. ובדפו' מעצמין.]

^{(3 [}בספרי (נמדי פד), הגרסה: אומץ.]

^{&#}x27;ן בערב' עַמַקָּ (גם בארם' ובכוש', ובאשור' (4 רק בהוראות משאלות עי' דלימש (Handw. 88).]

את הנגע בעור הכשר וכו' ומראה הנגע עָּמֹק מעור בשרו (ויקכי יג ג). והנה אין מראהו עַמק מן העור (שם לח). - ובתלמו': איזהו אדום כדם המכה שחור כחרת עמוק מכן ממא (נידי בז). שחור כחרת עמוק מכאן ממא (חוקפתי שם ג יה). מראה גבוה שבהן כמראה צל כחמה מראה עמוק שכהן כמראה חמה בצל (שם נגעי ל ה). אי זהו אדמדם שבאדומים זה זהורית עמוקה (ירוסי פורי גו). כמראה חמה העמוקה מן הצל (סולי סג.).—ובסהמ"א: ואין הפרש בין שיהיה עין הדם עפוק או יהיה נומה אל הלבנות (כ״ל הקרחי, גדע, עמחה ועהרה ד). בן בלי עמק, בום עמקה, שדפנותיה גבוהות הרבה מעל לשוליה: כום אחותך תשתי הַעַסְקָה והרחבה (ימוֹק׳ כג לג). -- ובור עַסֹק: שוחה עסקה פי זרות זעום יו' יפול שם (משלי כב יד). -והשאול: גבהי שמים מה תפעל עַמַקָּה משאול מה תדע (איוג יא ס). -- ובתלמוי: מרחשת עמוקה ומעשיה רוחשים ומחבת צפה ומעשיה קשים (כי חנניה גן גמליחל, מנסי ה ס). פליאה ממך מה תדע עמוקה משאול מה תחקור (כי לעזר צעם צר סירה, ירושי חגיי ב א). לא הגלה הקב"ה את ישראל לככל אלא מפני שעמוקה כשאול (כי חלעור. פסחי פו:):--ובסהמ"א: ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוו בו הארון למטה במשמוניות עמוקות ועקלקלות (רמצ"ס, בה"ב ד ח). — ג) מים עמקים, שמפני המים וער קרקע המקום שהם נקוים שם רחוק הרבה, ובמליצה תאר לדברים שקשה להבינם: מים עמקים דברי פי איש (משלי יח ד). מים עמקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה (סס כ ה).--ואמר המשורר: גלתה ודלתי סעין פתחה ועוד עינה אלי מִים עמקים תלתה (כיי סלוי, נפשי לנית אל). -- ר) ודבר עַלק שקשה להבינו, להשיגו: רחוק מה שהיה ועַמֹק עַמֹק מי ימצאנו (קסלי ז כד). – עַמַקוֹת, דברים עמְקים, נסתרים: מגלה עמקות מני חשך ויצא לאור צלמות (איזב יב כב),---לב עמק, שקשה לדעת מה שם: יחפשו

עולת תמנו חפש מחפש וקרב איש ולב עַמק (מהלי

סד ז). - וכסהמ"א: וענין שני הגמרות הוא פירוש

דברי המשניות וביאור עמיקותיה (רמנ"ס, יד ססוקה,

הקדי). באשר החל ראש הפילוסופים לחקור ולעשות

מופתים בענינים עמוקים מאד וכו' (ר"ש ח"ח, מו"כ

ה ה). יתקן (המחבר) להם לשונות עמוקים וצחים (רלב"ג, מלחמות הי, הקדי). ואין לאשה הסמוכה בפלך

עמק

להבין בעמוקות האלה (כ״ש חבן ויכגח, שבע יהודה 38). אמר המשורר: הידעי נפלאות עמקים נמצא בתוך מחשב יקומים בלב ודמים (כ"י הלוי, מודים לך). קראתיך לגלות סוד אשר לא ממך געלם וגלית עמוקות לי זלא שב עבדך נכלם (כחצ"ע, מצרך יה).

עַבָּלָ, פתיי ת"ר עִמְקַי, כמו עָמֹק, ובהשאלה עֲמַק השפה, שהוא מדבר בלשון זרה להשומע: את עם בועז לא תראה עם עמקי שפה משמע (ישני לג יע). כי לא אל עם עְמַקֵּי שפה וכבדי לשון אתה שלוה: אל בות ישראל לא אל עמים רבים עמקי שפה וכבדי לשון אשר לא תשמע דבריהם (יסוקי ג ה-ו).

עַבֶּר, שיִיו, כני עִסְקַה, עִסְקָם, מ״ר עַסְקִים, סמי עַסְקִים, כני עסקיף, - מקום עמק באדמה, שפל הרכה מהאדמה מסביב, וככלל ארץ שאין שם הרים וגבעות Tal, Tiefebene; vallée, plaine; valley, lowland, למלים אחרות לשם פרמי למקום מהמקומות: עמק השדים (בכחשי ידג). עמק שוה הוא עמק המלך (שס יו). צַמַק ברכה, עַמַק יהושפט זכדומ'.—ובכלל מקום שפל: וחעמלקי והכנענו יושב בעמק (נמדי יד כה). וילך יהושע בלילה ההוא בתוך הַעֱמֵק (יחושי ס יג). ורכב ברול בבל הכנעני הישב בארץ הַעָמַק (שס יז יו). וירש את החר כי לא להוריש את ישבי העמק כי רכב ברזל להמ (שפטי לו יע), וילחצו האמרי את בני דן ההרה כי לא נתנו לרדת לעמק (שם לד). ויששכר כן ברק בעמק שלח ברגליו (שם סיה). ומחנה מדין היה לו מתחת בעמק (ססו ס). ובית שמש קצרים קציר חטים בעמק (ש"ל ויג). ויראו אנשי ישראל אשר בעבר העסק. ואשר בעכר הירדן כי נסו אנשי ישראל (שם לה ז). יען אשר אמרו ארם אלהי הרים זכו' ולא אלהי עמקים הוא (מ״ח כ כה). ויהי מבחר עמקוף מלאו רכב (ישעי כב ז). הנני אליך ישכת העמק צור המישר (ירמי כל יג). באה קרחה אל עזה גדמתה אשקלון שארות עמקם 1) (שם מז ה). ואבד העמק ונשמד המישר (שם מס ס). מה תתהללי בעמקים זב עמקף הבת השובכה (שם מע ד). ונמסו ההרים תחתם והעמקים יתבקעו (מיכ׳ א ד). לבשו כרים הצאן וַעַמַקִּים יעמפו בר (חסלי סס יד). עברי בעמק הבכא מעין ישיתהו (מס פר ז). התקשר רים בתלם עבתו אם ישדד עםקים אחריך (חיוי לעיי). אני חבצלת השרון שושנת העמקים

[[]השבע' גרסים: עַנַקִים, וכן רב החדשים.] (1

(שה"ש כ ה). ויבריחו את כל העמקים למזרח ולמערב (זהייות יב יו). ויסיפו עוד פלשתים ויפשטו בעמק (סס אר א.). ועל הכקר בעמקים שפט בן עדלי (שס כז כע). עמקי שאול: ולא ידע כי רפאים שם בעמקי 1) שאול קראיה (משלי ט יק). - ובתו"ם: גליל העליון זגליל התחתון והעמק מכפר חנניה וכו' גליל התחתון זתחום מבריה העמק וביהודה ההר השפלה והעמק²) (שביעי ע ב). הר והורו עמק ועמקו שפלה ושפלתו (תוספתי שם זי). סימן להרים מילין סימן לעמקים דקלים (מפצ"ג, שם יה). אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה אני היא וחביבה אני שנתונה כעמקי הצרות (מד״ר שה״ם, חֹני סבללם השרון). – ואמר הפישן: חוקקי מגלת ספר הוגה ומתמוגגת ונוחים אמרי שפר זוכרה ומתענגת פעם בפתח תקוה ופעם בעמק אחור (ילכי החשית, יוה"כ סדור תימני, כ"י בריט' מוזי). בבום. העסיסים זמל הרסיסים ורקח הדסים ושושן עמקים וזוהר. עשישות ופנים חדשות וכו' תהלות מטיבים (גמי שכער נ, דודקון 291).

Tiefe; profondeur עַמַק, עומק, ש״ז, — סגולת דבר עָמֹק, depth: שמים לרוב וארץ לעמק ולב מלכים אין חקר (משלי כה ג).—ובתו"ם: תנא שפופרת היתה לו לר"ג זכו' הרוצה לידע כמה עומקו של גיא מכיא שפופרת ומבים בה וידע כמה עומקו של גיא (ערוני מג:). מכמה עומקו של גיא א"ר יוסף אלפים (זס נה:). →ובסהמ"א: ותו הגוף שיש לו ארך ורחב ועמק שלשתם (ראצ"ע, עדוגם החכמה ופרדם המזמה כהגא ב, 58). *ובהשאלה: למלך שהיה לו בן והיה מבקש ליתן לו ירושה זאומר אם נותנה לו אני עכשיו עדיין קמן הוא ואינו יודע לשמרה אלא עד שילמוד כתובין. ויעמוד על עמקן ואח"ב אני נותנה לו (מד"ר שמות כ).--*ועמק הדין: שבקה דברים מכוסים מבני אדם אלו הן יום המיתה ויום הנחמה ועומק הדין וכו' -(פסחי נד:). — ועמק החלכה: מלמד שלן ³) (יהושע) בעומקה של חלכה (מגילי ג:). וכן הוא אומר בעמק שלח ברגליו בעומקה של הלכה (מד"ר צרחשי לט). ובסהמ"א: עשר ספירות בלי מה מדתן עשר שאין

להם סוף עומק ראשית ועומק אחרית עומק מוב ובו' (פסי יליכס ל ס). במה דברים אמורים בזמן שלא הבינו התלמידים הדבר מפני עומקו או מפני דעתן שהיא קצרה (רמנ"ס, ס"ס ד ס). — ועמק המלחמה: יוקרא יהודה אל יי' מתוך עומק המלחמה (יוקיפון קמד). וישבע את עצמו בתוך עומק המלחמה ויבוא בין רגלי הפיל וידקור אותו בחרבו (שס קמ). —-ומ"ל "עמקים, עומקים, עמקי: עשרה עומקים מוכיר כאן ברתריב עמוק עמוק מי ימילים ל העמקים שוים ברתריב עמוק עמוק מי ימילים ל ס). גבהי ההרים ועמקי הנחלים והנהרות ובו' (כש"ע פלקיכל, כלשית סמים 14). כי המקום חות מקום היראה והפחד לחשב עביניו ועמקיו (כ"י גיקלטילים, שעכי לוכל, פס.).

עַבְּק, עֶמְקּוּ, –א) פ"ט, עָמק הדבר, היה עָמֹק, ובהשאלה עָמְקָה המחשבה, שקשה להבין אותה: מה גדלו מעשיך יוי מאד עָמְקוּ מחשבתיך (מסלי לניו), –ב) *פ"י, כמו הפע': חפר בור עשרה מפחים ובא אחר ועמק בו מפח האחרון חייב (יכוש' צ"ק לינ).

—הפעי, העמיק, העמיקו,־מקו, מעמיקים, העמק, — א) העמיק האדם, עשה עמק, ובהשאלה ברברו משלמון, העמיק להשחית ובדו", השחית הרבה מאד, השחתה גדולה מאד: הַעְמִיקוּ שחתו כימי הגבעה (הוש' ע ע). -הַעֶּמִיק שָאֵלָה, שאל דבר במקום עָמֹק: שאל לך אות מעם יי' אלהיך העמק שאלה¹) או הגבה למעלה (ישעי ז יא) - הַעֲמִיק סַרָה, עשו סרה גדולה מאד: שובו לאשר הַעָּמִיקוּ סרה בני ישראל (פס לח ו). ---הַעְמִיקּ לַשְבַח, ישב בעמק במקום עַמֹק: נמו הפנו העסיקו לשבת ישבי דדן (יכמי מע ה). - העסיק המרורה, עשה אותה עמקה, מדורה גדולה: העמיק הרחב מדרתה אש ועצים הרבה (ישעי ל לג).--ובתו"מ: הבונה גדר בינו ובין ר"ה מותר להעמיק עד הסלע (שניעי ני). היו שרשיו יוצאים לתוך (שדה) של חבירו מעמיק שלשה מפחים כדי שלא יעכב את המחרישה (בינ ב יכ). ר' לעזר בן עזריה אוסר עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה (ירוםי מו״ק ל כ). ורבנן אמרי העמיקו עצה שלא יפרע הקב"ה מהן כמים (מד"ר שמות ל). אמרה כנסת ישראל בשעה שאת מעמיק עיניך בי אני מרמכת מעשים טובים כשושנה ואומרת שירה (מד"כ שה"ש, חכי סבכלת השכון). כל מה שאתם רבים בעולם אף היא (התפתה) מתפתה בכל

[[]ואפשר שוהו מן עמק, או הוא כמו עמק.] (1

[[]בירוש' וס"א הגרסה: והנגכ.] (2

^{3) [}כתוספי הגרסה: שהלך ולן, ובערובי (קג:) רק שהלך, ושם כרש"י שלן, וכן בכ"י מיגכ'; ועי' ר"ס הגהה ת.]

[[]עקילם, פומכו' ותיאודו': פוּגְנָ שָאֹלת.] (1

דעמקר, עומקה, ש"כ, -- מקום עמק: ומצולה עומקה בעלמא בה מים שאינן ראזין לוריעה (כנת"ה: ערכ' לב.).

יעמקרת, ש"כ, -סגלת העמק, תכונתו של ענין עמק או של אדם המעמיק בענין, נהוג בדבור ובספרות החדשה.

לבן: את כל העורב להביא עורב העמקי, מין עורב לבן: את כל העורב להביא עורב העמקי וכו' העמקי חיוורא וכה"א ומראהו עמוק מן העור (סולי סג.). – מגדל עמקי: סנדל עמקי⁶) וכים של שנצות וכו' הרי אלו מיממאין ומישהרין שלא באומן (כליס כו ח).

"עבר", עומקן, ש"ז, - אדם המעמיק מחשבותיו ומסתירן: בא לשתות ברבים הופך פגיו לצד אחר וישתה ולא יהא אדם לא נוקרן ולא עומקן ולא ולא גרגרן (דח"ז ו).

יעבְרָן, ש״וּ, – אדם היורד לעמקו של דבר, המעמיק בלמודיו ובמחשבותיו, נהוג בדבור ובספרות החדשה.

ממנו *עָפּוּר, עָפִיר, *עֲפִירָהׁ, אוּעֹפֶּר, בוּעַפֶּר, *אַעָפַירָהׁ, אוּעַפָּר. אוּעָפַר.

אינטֶבֶר, ש"ז, — מדת היבש והלח, עשירית האיפה: לקמו ממנו איש לפי אכלו עמר לגלגלת (שמוס

[כמו עומקא בארמ',]

[בגם' פרשוחו מן עמק.] (2

3) [רה"ג פרש על שם מקום כמו כפר עמקי, וכן בערוך. ורמכ"ם פרש וו"ל שילך בו בארץ הלחה (העמוקה), ע"כ.]

4) [בה"ג הגרסה עוקמן ופרשוהו עקם ועקש, אבל זה אינו גאות לענין שעוסק במדות שבאכילה ושתיה. קרוים (REJ, XXXVII 51) מפרש אדם השותה עד עמקה של כום, ולפי דעתו נוקדן עומקן גרגרן הם שלשתם אחר, אבל זה רחוק.]

יו יו). וימדו בְּעמֶר ולא העדיף המרכה והממעים לא החסיר (סס ימ). וְהָעמֶר עשרית האפה הוא (סס לו). עמֶר¹) ראשית קצירכם (ויקלי כג י). —ובמשגה: העומר היה בא בשבת משלש פאין ובחול מחמש (כי ישמעטל, מנסי י א). מצות העומר לבא מן הקרוב (סס 3). מפני הביתוסים שהיו אומרים. אין קצירת העומר במוצאי יום מוב (סס ג). —"ספירת העָמֶר, עִי' ספירה. במוצאי יום מוב (סס ג). —"ספירת העָמֶר, עִי' ספירה.

:Garbe; gerbe; sheaf כי תקצר קצירך בשדך ושכחת: עמר בשרה לא תשוב לקחתו (דכרי כד יע). אלקטה נא-ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים (כול צח). גם בין:-העמרים תלקם ולא תכלימוה (פסיה). ערום הלכו בליי לבוש ורעבים נשאו עמר (איוצ כדי),--ובתלמו': נמל' מקצת פאה וזרקה על השאר אין לו כה כלום וכו' וכן: בעומר השכחה (פלה דג). הרוח שפורה את העמרים: אומדין אותה כמה לקט היא ראויה לעשות ונותך לעניים (שסה ה). שני עומרים שכחה ושלשה אינם: שכחה (שס ו ה). עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית. המקדש וכו' ולא גמצא פסול בעומר ובשתי הלחם: (אברי ה ה). לא נתן מן הקמה נותן מן העומרים: לא נתן מן העומרים נותן מן הגדיש (תוספתי פחסי א ה). לא יטול בעל הבית לקט מן העניים על מנתי ללקט מבין העומרים (ססנד). את שיש לו שבחת קמה יש לו שכחת עמרין את שאין לו שכחת קמה: אין לו שבחת עמרין (נשם כנ ושמוחל, יכושי שם ד ד).. ושמואל אמר בטוענו כסות עבד גדול כסות עבד קטן עומרי שדה גדולה עומרי שדה קטנה (כ"נה ק.).-ובסהמ"א: ויפל את גבורי מקדון כאשר יפיל" הקוצר את אלומותיו ואת עמרי קצירו (יוסיפון, כ). ויפלו ההרוגים ארצה כאשר יפיל הקוצר קצירר ועומרי אלומותיו (מדרי ויקעו, ביה"מ יליכק ג, 5). ואין מקריבין את העומר כי אם בכא התבואה (כ"י בכ" שבחי, מלחמי החכמי והעושר, ב:). עפו עמריו ברוח חוקה לתוך שדה חבירו ושכח שם עוםר אינו שכחה שנאמר קצירך בשדך (רמנ"ם, מחנות עניים ה ה). ומקום: שאינו גמר מלאכה הוא המקום שמקבצין בו העומרים: כדי לעשות מהן אלומות גדולות כדי להוליכן למקום: אחר (עם היג). ופי' רבינו ישעיה זצ"ל שהיה אומר: לאותן שקושרין העוסרין בעת הקציר שישמרו אותם

^{1) [}כך לפי קכלת רו"ל. והחדשים מפרשים אוו מי כמו ב.למר.]

מן המים לשם מצה שלא ישורו השכולים ויחמיצו (שצלי הלקט, פסס כי). ויהי היום בחפשי אמתחות החכמה ועיקריה באגרי אלומיה ועומריה בדבריה ודריה (כ"י מפיקא, מנחת קנאות 6).--ואמר המשורר: את הימים האלה בכליון עינים ספרו הנאהכים כימי העם ר (יל"ג, קולו של יוד).

איעבר, קל לא נמצא.

-פעי, עַפַר, מעַפר, -עפר הקצר, עשה עמרים: שלא מלא כפו קוצר וחצנו מעמר (מהלי קנע ז).--ובתו"מ: המעמר לגדוש יש לו. שכחה (פלה ה ה), הקוצר בלילה והמעמר והסומא יש להם שכחה (שס ו יח). אבות מלאכות־ארבעים חסר אחת הזורע והחורש וכו' והמעמר הדש וכו' (שנחז ג). כמה יגע אדם הראשון ולא טעם לוגמא אחת עד שחרש וורע וקצר ועימר ורש וזרה ובירר ומחן (מוספתי ברכי ז ב). שדה שעומריה מעורכבין ועימר ושכה אחד מהם אין שיכחה עד שיעמר את כל סביביו (שם פחהג ד). החותך כריכות ועתיד לעמרן וכן אוגורי השום ואגודות השום והבצלים אין להן שיכחה (שס ס). עימר את הראשון ואת השני ואת השלישי ושכח את הרביעי וכו' (ירוטי שסה ב). הפרד והצימוקים והחרובי' משיעמר ערימה (שם תרומי לו ע). הראשונים חרשו וזרעו וכו' קצרו עימירו דשו וכו' ואנו אין לנו מה לוכל (כי סגי, שם שקלי ה ה). דאמר רבה א"ר חייא פעם אחת הלך רבי למקום אחר וראה מקום דחוק לתלמידים ויצא לשדה ומצא שדה מלאה עומרים ועים ר רבי כל השדה כולה (שנת קכז.). ואם אין לו מה יאכל קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר ומוחן (מו"ק ינ:). בשרך פרט למעמר בשדה חבירו (ספרי, חלח רשב). הרי שהרשת וזרעת ועדרת וכסתת וקצרת ועמרת ודשת ועשית תבואה בגרניה וכו' (כי לוי, מד"ר ויקרי כס). וכן מעשה בקוצר א' שהיה מעמר וקוצר בבקע' בית תופת (שם במדי ים). - ובסהמ"א: ודברים הללו שאני שונה ואזמר לא מאלי אני אומר ולא כמשורר ומומר וכ"ד בלב דעות ולמסמסת מעמר (סלמידי רסע"ג, פרוש דה"י, אולה"ס ד 315). בעפרות תבל חמאים עם רת (רי עזרי הצבלי, מוכ' מוסי, לה.).

- המפעי, ההתעפר, נחעמר, - שעפרו אותו: עמורה שנתעמרו יושכיה ונקמפו אדמה שנהפך כמו אדמה צבוים שנפלו נפשות מן האש והגפרית והיו צבוים בדם (שכל עוב, ברחשי יע כב).

ב.עמר, ב. "עמור.

ביעמר, קל לא נמצא. - הספי, התעמר, תתעמר, - התעמר בפלוני, התנהג בי כאלו היה פלוני קנינו, שיכול למכרו לכל מי שירצה:

והיה אם לא הפצת בה וכו' לא תתעמר 2) בה תחת אשר עניתה (דכר׳ כח יד). כי ימצא איש גנכ נפש מאחיו מבני ישראל והתעפר בו ומכרו ומת הגוב ההוא (שם כד ז). -- ובסהמ"א: זה (לבן) נתעמר בנו ויאכל שכר מרחך (שכל עוב, צרחשי לח עו). פן יעגב על הרוח המדומה ויתעמר בכספנו לקנין השמרים (רמ״נ, קרים ספר, מכסב ז). – ואמר הפימן: יפת תאר עניתה לא תתעמר לצערה (כ"ח הזקן, חזהכות, מעשי ידי גחוכי קדמוכי 3, 69). כעפרות תכל חטאים עמרת ובאחיך בני אביך נתעמרת (כ' עזכא הבצלי, חוכי מוקי, לה.).

ג.עמר. ממנו ג.עמר.

גייעמר, פיי, או עמר, - בלשון השומרונים השכין, עשה שידור: ועמרתי זאת התורה על פי מן היא תחת ידו בעת עמרתי יתה 4)

-הפעי, "העמיר, יעמיר, כמו קל: ויבאו ויע מירו את בית הארון (REJ. 1902 Jan. 220).

יעמר⁵), ש"ז, -- כמו צמר: פי' מירטא דביני אטמא העמר שבין הירכות של בהמה (כ״ה, שנת מע.). "עמר, שייו, -עבד בצמר: אני לכן אבי אכות כמו זייר כמו עמר (עמכו', מחבר׳ ע).

עמש, ממנו עמש.

עמש, כיין - כמו עמס: הכונים בחומה והנשאים בסבל עמשים 6) באחת ידו עשה במלאכה ואחת מחוקת השלח (נחמי ד יה).

ובערב' ע'מר a, היה אויב, וכן בעבר' פרושו (1 השתמש בפלוני בגסות ובאכזריות.] - (כך תרגם אונקל': לא תתגר. אבל בספרי פרש ר' יונתן לא תשתמש, ובמשני (סנהי יל ל) אמרו: הגונב נפש מישראל אינו חיב עד שיכניםנו לרשותוי ר' יהודה אומר עד שיכניםנו לרשותו וישתמש בו שנא' והתעמר בו ומכרו, תנא קמא פרש התעמר מן ג.עמר. ועי' פרוש ר' משה הדרשן לתורה ורש"י בדברים.] (3 – [כך בארמ'.]

⁽⁴ מראה המקום נשמט מכ"י המחבר.

בֿע סֿתאסוג (בשבע' פרה) (הארמי ממר.] (5 בנשק, ולפי זה מגיהים החדשים: חמשים.]

עמת י ממנו עָמִית, "עָמַת, ואולי עָמַת. עמת, מומ סיסם, לעפת, מלעפת, לעפתון לעפתם, לעמות, -מלה להראות מעמד דבר כלפי דבר אחר, meben, entsprechend; tout près מכון ממש נגדו, : de, conforme à; close by, corresponding to המסגרת תהיין הטבעת (שמות כס כו). ונתת אתם (את שתי מכעות הוהב) על שתי כתפות האפוד מלממה ממול פניו לעמת מחברתו (פס כה כז). ועשרים אמה ארך וקומה ברחב חמש אמות לעפת קלעי החצר (מס לס יס). האליה תמימה לעפת העצה יפירגה (ויקרי ג ע). ושמעי הלך בצלע ההר לעפתו הלוך ויקלל (ש"ב יו יג). והאופנים ינשאו לעמתם כי רוח החיה באופנים (ימוקי 6 כ). -- ובמשמ' נגוד: הנה נתתי את פניך חוקים לעמת פניהם ואת מצחך חוק לעמת מצחם (שם ג ק). והרצפה אל כתף השערים לעפת ארך השערים (שם מים). וגרר אשר לחוץ לעמת הלשבות (שם מצ ז). וארך לעפות אחד החלקים מגבול ים (שף מה ז). וחלוים לעמת גבול הכהנים (שם מס יג). על גבול ימח לעמת הלקים לנשיא (שם כה). ויפילו גורלות משמרת לעמת בקטן כגדול מבין עם תלמיד (זהיים כה ה). -וקול לעמת קול: וקול כנפי החיות משיקות אשה אל אחותה וקול האופנים לעפתם וקול רעש גדול (ימזקי ג יג).-ומלעמת דבר: וכתרת על שני העמודים גם ממעל מלעפת הבטן אשר לעבר שבכה (מ"ל זכ). -כל עפת ש... כן: וגם זה רעה חולה כל-עפת ²) שבא כן ילך (קסל' ס יס) -ובמשנה: ונותן לה (לאשתו) חצי קב קטנית וחצי לוג שמן וכו' ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר (כסובי ה ס). - ובתפלה: והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול מתנשאים לעמת

שרפים לעמתם משבחים ואומרים (תפלי שחרית).

ובסהמ"א: נתוספו האונות במניינם אם היתה האוון התירה בצד האונות או מלפני הריאה שהוא עומת הלב מותרת (מתנ"ס, שמיטס ס ז). נחבש על סני המים אם שם מלא קומתו ממטה למעלה" לעומת המים אין חוששין לו (שס עשו).—ואמר הפיטן: ברח שואף שוררי להמת שובה והשיבנו מכל עמת בשמים תפיהנו כי אפס צמת (לקע"ג, לזהלי, מעט' ידי גלי קדמול' 3, 64). ואל עם אהבתו תשימון עומתו אבל הבין דתו ויערב בהלקחך (נמי טכע' ג, לודקון 200). איה נדיבות אותך שויתי נגדי ועומתי ולא עברתי מצות שפתיך ולא שכהתי (עתנו', מסגלי ל).

עמת, קל לא נמצא.

zugesel- יחדו חבר יחדו שיהיה עמית, חבר יחדו -ואמר הפימן: מחכימי -,len; associer; to associate פתי יעם יתו לו לחנכו לשננו בחוקי עשור (יוכי בן יוסי, חזכיר גבורות, עבודה). וישב עם זקני גוי אחד אוגדי לולב אחד ומעמיתים כם אתרוג אחד (כ"ח הקליר, כי חקם מועד, ב סכות). מתי לחציר בעמית תועה ומתעה להעמית שובי שובי השולמית (מסבוך, יולי ח פפח). בחרתני סגל להעמית שפר נחלתך עולמית (חודך, כס ב פסח). קרב מחסר כפרים ורצה לעבר בעבדת כשרים להתחבר ולהעמית קדוש ידים ורגלים מן הכיור פן כמיתה חיתו יצמית (כ' ילחק, חדברה, חזהרי כ.). -- ואמר המשורר: לשון עברי העמית כלשון הארמית והכשיל גם המית נפשות ופגרים (חלמידי מנחס, חשו' על דוגש, 98). והחזיק בתרמית ובין רעים הצמית ופירודו העמית לעומת הצרות (רשב"ג, וחומר חל חחשה). - מן הזרע שנתתי לך וברבתיו באת בברית עם פלשתים זרע הארורים ולהעמית עמו (פענה רוא, וירא יב).

- הְּפְּעִי, "הְעָמֵת, הועמה, - שהעמיתו אותו, נתחבר: נצלו מיד פתרוסים אשר אותם מעשים והועמתו היות ששים שונאיהם בים דורסים (חות זה המדם, יולי פכטי החדש).

- כסטי, "געמת, נעשה עמית, -- במו הפע": ראשי שבטיו (של כה"ג) הם נעמתו לו להשביעו בשם (יוסי כן יוסי, לחס כוככל, מעטי ידי גלי). הם נעמתו לו כשבת אחים יחד להורהו סדר (שס). על כי תועים למד (אברהם) תעוב מסכה ומאם רהבי גויה ונעמת ה לו יסבה (כ"ל סקליר, לליס כסטעין, 2 קסות).

- סעי, "עפת, עשה שיהיה לעפת פלוגי, העמיד לפניו.

ו [הקדמונים שלנו הניתו שרש זה, אכל אין בדומה לו בלשונות האחיות. ולפיכך הניתו החדשים את השרש עמה, א. עמם, ופברים שעמת הוא נסמך של צורה עָפָה; וכך ציין גם המחבר במלונו הקפן. ועמית הוא שם נקבה במשקל דָלִית, וָוִית, שמשמש לוכר. באשור' אמות, יחד. וברת מחבר עמת עם הערב' אמם a), אצל (Etymol. Stud. 15).]

^{(2) [}כמו פלעפח; ואמר ריב"ג, יוו"ל: עקרו לעמת והכף נוספת אלא שנכתב בשתי מלים, ע"ב.]

⁽a

גרגרי גפן סדום: כי סגפן סדם גפנם ומשדמת עמרה

ענכמו עובי רוש אשכלת מרוח למו (דורי לנ לנ)-

ואמר בן סירא: חלב ודכש דם ענב יצחר וכגד

(ב"ס גניי לע כו). - ובתו"מ: הלומד מן הקשנים למה

הוא דומה לאוכל ענבים קחות (כי יוסי בכ יסודם

חיש כפר הצצלי, חצרי ד כ). ענבים המבוקעות מן העבט

נפלו לאויר התנור מהור ממא (מוספחי עהרי ג ב).

אימתי מתקדשת משתשליש וכו' וענבים משיעשו

בפול הלבן (ירושי כלחיז ה). חרובין שילשולן הוא הנשן

וכל השחורין כגון עינבי הדם ועינבי סנה

משינקידו (רי חיכול בר פפל, עם מעשרי ל ג). עינבי

בציר שנתערבו עם עינבי עוללות וכו' (שם חלה גו).

קונם תאינה שאיני מועמה ועוד ענב וכו' אחר

הנדר (כי ישמעאל, שם כדרי יא ו). הרואה ענבים

בחלום לבנות בין בזמנן בין שלא בזמנן יפות שחורות

בומנן יפות שלא בומנן רעות (נרכי נו:). פרבילין

ובהן ענבים קשין וכו' אם פסולת מרובה על

האוכלין כשרה (סוכ' יג:). אכלה סמדר ר' יהושע

אומר רואין אותן כאלו ענבים עומרות ליבצר (כ״ק

כש.). ומודה רב אשי בעינבי דכדום וכשדה שלקתה

בעומריה (ב"מ קו:). זה יין המשומר בענביו מששת

ימי בראשית (כי יהושע כן לוי. סנהי לע.). אין תקופת

תמוז בלא תאנים וענבים (מד"ר צמדי עז).--ובסהמ"א:

והגפן מעשה אמן היה וכו' וענביה וחרצניה ווגיה

אבני יקרה (יוסיסון סו). אכן עשויה בעיגולין לסחום

עליה זיתים או ענבים (פערוך ערך ים). דאפי' פרידה

אחת של ענב או פרידה אחת של רימון מעונה

ברכת לפניה ולאחריה (מוספי סוכ' כו:).--*ענבי הדם,

הסנה: נפרצו עליו (של הרס) או שהיו ענכיו

מרובות מעליו פסול (סוכי ג ב). ולא ישא בת עם

הארץ משל לענבי הגפן בענגי הסגה דבר כעור

ואינו מתקבל (פקחי מע.).-"ענב השועל: וממה שילקח

בטעות המין הנפרד מענב השועל וזה שרבים מן

הרופאים צוו זכו" (עם עוג עורעושי בעם הרמצ"ם, ספי

השמוש). -- ב) *בהשאלה, מרסה בעפעף העין בצורמ

ענב 1): הרי בעיניו דק תבלול חלוון נחש ועינב 2)

(נכורי ו ג). איזה הוא רוק שצף על גבי העין וכו' נחש

נגדו: עמתו להראהו ולא הכיר מראהו עד באצבע הראהו או בן וראהו (חצי כל פוזה, יול' שנת פרשי החדש). עמתו ונגדו בשויון (ר"י הדקי, חשה"כ שעג).

שם מלאך: ונכתכת (המווזה) בחמישי [בשכת] בשעה רביעית במלאך ענא'ל הממונה על אותה שעה (כצ"י, קדור הכה). והה' נוגה ונפשו עבאל (עמנוחל חי ריקי, משנה הקידים, המלחכים והרקיעים. ה). קפציאל על רקיע שבתאי צדקיאל על רקיע צדק סמאל על רקיע מאדים רפאל על רקיע חמה ענאל על רקיע בוגה ובו' (כ"י מפיסח, מנס' קנה' (34). - ואמר המשורר: מחזות נכיאים שמעו אזני מאת שר צבא אדוני מיכאל שמו ושר ענאל ורפאל זאיש גבריאל (רחב"ע, שמים מקשרים). רוממות אל בפי גבריאל והשר ענאל ורפאל ומיכאל ראש השלישים (הוא, אלולים מהודך).

איל (בי, *ענבה, *ענבה, *ענבות, "ענבי, *ענבל. מוויכ, מייר ענבים, פמי ענבי, כני ענבמו, - א) Mein- ויעשו מהם יין, הגפן שידרכום ויעשו מהם יין, traube; raisin; grape; cernn עלתה נצה הבשילו אשכלתיה ענבים וכום פרעה בידי ואקה את הענבים ואשחם אתם אל כום פרעה (נוחם מי-יח). כבם ביין לבשו ובדם ענבים פותה (שם מעיל). את ספית קצירך לא תקצור ואת עָנָבֵי נזירך לא תבצר (ויקר׳ כס ה). וכל משרת ענבים לא ישתה וענכים לחים ויבשים לא יאכל (נמדי וג). והימים ימי בכורי ענבים (שם יג כ). זיכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו כמום בשנים (פס כג). כי תבא בכרם רעד ואכלת ענבים בנפשך שבער ואל כליך לא תתן (דצרי כג כה). ודם ענב תשתה חמר (שם לב יד). כרם היה לידידי בקרן בן שמן ויעוקהו ויסקלהו וישעהו שרק וכו' ויקו לעשות עַנָּכִים ויעש באשים (ישני ה ל-3). אין עַנְכִים בגפן ואין תאנים כתאנה (ירמי מיג). ואהבי אשישי ענבים (סוטיג ה). בענבים במדבר מצאתי ישראל (שם טי). הגה ימים כאים נאם יי' ונגש חורש בקוצר ודרך ענבים במשך הזרע (עמוי ע יג). ואף יין ענבים ותאנים וכל משא ומביאים ירושלם ביום השבת (נחמי יג עו). -- ובהרחבה כל פרי שרומה קצת לענבים,

^{(1 |} כמו ביונ' געשאטשטיס מן האטשסיס, ענב: וכן בארמ' עינבתא (ע"ז כה.).]

[[]כך הגרסה במשניות ובפירוש רגמ"ה ובערוך, ובמדב"מ: בעיניו. וכגמר': עצב.]

¹⁾ משחף לרב לשונ' השמיות, בערב' ענב a).

ענבה!) של שעורים (פסה וז). עדשין היו אלא

שהיתה ענבה שלהן יפה כשל שעורין (כי יעקב דכסר

סכן, ירושי סנסי ב ה). - ג) "ענבה שבעין, כמו ענב ב) ב

עינב שיש בעינו כענבה שמנומר עינו כנחש (מנמ"ה,

צכור׳ לח:). בפרק על אלו מומין חלזון נחש וענב

פיי שיש בעינו כענבה (הערוך ערך ענג). בלימת

הענבות הוא ד' מינים הא' שתהי' הכליטה סעט

והב׳ תהיה הבלימה יותר ותקרא ענבה (נסן פלקירם-

לכי הגוף ג, חליי העין, כ"י צריעי מוזי). צריך שיראה ובו"

רביע קשת העגבה של גלגל העין (יש״ר מקודיה,

"עָנָבּוּת, שִיכּ, — כמו עָנבָה ב): כתוב אחד אומר

עדשים וכתוב אחד אומר שעורים ר' יעקב אומר

ערשים היו אלא שהיתה ענבותן²) דומה לשעוריג

יעובי, מייז, נקי ענפית, ענפיית, של הענב, דומה

אלגכאר כמהי וכבין אלשרבי גפני ענבי ובין זעפראני

ובין הייני ובין האדום והשחור חומרו מוטב וקייומר

לשומאה כלם (כ"י ברללוני, פיל ספ׳ יליכה, 230). -- אחת

המחצות שבעין: שנקב המחיצה הענבית ובהירות

הקרנים הוא מפני עכור הרוח הרואה עד שישיג מה-

שישיג (כ״ש ל״ם, מו״נ ג כה). —וכן הכתנת הענבייתי

שהעין אמנם ברא ממנה הכתונת הענביית לראות

(פרקי משה לרמב"ס, כה). ועי' בתנת-וש"נ: ויש בעיך

שבעה מחיצות ושלש ליחות השבע מחיצות הם אלר

הרשת והשליא וכו' והעגבית והקרגית וכו' (כיים

אלדבי, ש"ח ד, מח:). והמחיצה השלישית היא הקרנית:

לפי שהיא דומה לקרן לבן והיא קשה ולבנה וזכה

ובהירה אלא שהיא נצבעת כעין המחיצה שתחתיה

שהיא הענבית (סס מט.) בענביית המקיף על

לענב, גון ענפי: גוואנין בין ועפראני ובין

חילם, 78).

(מד"כ כוח ד).

במשמעו עינב 1) כמשמעו (חוספסי עס ז ג). דק זה הדוק חלזון נחש עינב 2) מנין תלמוד לובר או דק (סכל, אמור ג).—ועי בַּפֶּן, בָּרֶם, יַיְן, בָּמֶר, עבים.

בּענב, *עָנִיבָה.

binden, ענב, פ״י, עשה עניבה, קשר על ידי לולאה, mittelst einer Schleife; attacher avec une ganse; to tie with a loop: חבל דלי שניפסק אין קושרין אותו אלא עונבין אותו (חוספתי שבת יב עו). נימא כינור שנפסקה וכו' משלשל מלמעלה ועונב מלמטה (שם עירוצ' יל יע). חבל דלי שנפסק לא יהא קושרו אלא עונבו ור' יהודה אומר כורך עליו פונדא או פסקיא ובלבד שלא יענבנו (סנמ קיג.). וכמה שיעור גרדומין ובו' בדי לענבן (מנחי לח:). -וניני פעו': בית הלגינין ובית הכוסות התפור טמא קשור וענוב מהור (מוספתי כלים ביית ה ו). אמר להם (משה לישראל) הרי אתם קשורים ענובים תפוסים מחר בואו וקבלו עליכם המצוות כולן (מכיי נחדש ג). -- ובסהמ"א: והם התירו בתבל דלי שנפסק לענב ופרקנו (גחוניקה ב. 12).—ואמר המליץ: אפרתי דברותי בתוך כל דבור כמה מצות לענוב (רסע"ג, אנכי אש אוכלה, אזהרי, קובן מעשי ידי גחוני קדמוני ב, 50). צודי נפשות לענוב עמלם מידם לקנוב עמם לא תגנוב (חלסים בהנחילך, יול' ב סבועי, מחזי איעלי א, קנה.). קשורות משולבות אחוזות וענובות ברשפי שלהבות (ר"ס, ספי הישר, מו"ח כו). -פעי, "עוב,-במו קל: ידיו ורגליו קשר וענבה 4) פן בפרבום יפסל לעולת חובה (מהצם עזוז, סליסי הי עי"ת). *ענבה, טיינ, מייר ענבות, -א) כמו ענב א): אבל חצי זית חרצנים וזגין מענכה אחת וכו' אכל כזית חרצנים וזגין משתי ענבות וכו' (ירוש' מזיר וצ). ואין לך כל ענכה וענכה 5) שאין כה שלשים גרבי יון (כסוצי קיל:). בהרחבה, גרגר של שעורים או ערשים: קמה שיש בה סאתים ושכחה אינה שכחה אין בה סאתים אבל היא ראויה לעשות סאתים אפילו היא של טופה רואין אותה כאלו היא

האויר הנח שישמע הקול בגליותו (קסכון ג'ד ג).

עובל, עובל, עובול, פ"ז, מ"ר עובלים, עובולים *עובל און של הזוג, כעין קנה של מחבת עם -

י) [כך הגרסה בירוש' וברב״מ. וס״א: ענוה. עניה.] -- 2) [ואולי צריך לגרום: עגבתן.]

^{3) [}לדעת ר"ב מוספיא ואחרים הוא מן היונד ξμβολον, דבר הנתן תוך דבר אחר. אבל יותר בראה שהוא נגור מן ענב ע"ש צורתו בהוספת חסיום הוערר ל, כמו קרסול, רבצל; עי' יסטר', פרינקל (.(Fremdw. 96).].

¹) [כך הגרמה ברפוס ובהוצא' צוק"מ: אינב.]

⁽² בר הגרסה בראב"ר, וכפנים: עיניו.]

רק בעבר', אולי הוא אחד עם א.ענב, ע"ש שענפי הגפן מסתככים כלולאות.]

ל [בדפו' מנקד וענבה, ואולי צריך לנקד וענבה, קל.]

ל (כמדר' תנאים (סופמן לציד) הגרסה: עניבה.] (5

ראש עכה שמקשקש בווג ומצלצל, Klöppel einer : Glocke; battant de cloche; clapper of a bell החרצנים אלו החיצונים הזגים אלו הפנימים ד"ר יהודה רבי יוסי אומר שלא תטעה כווג של בהמה חחיצון זוג והפנימי ענבל (מירוצ). הטמאין שבעגלה העול של סתכת והקטרב וכו' והענבל והצנורה ומסמר המחבר את כלן (כלים יד ד). הזוג וחענבל חבור (פרה יצ ח). העושה זגין למכתשת ולעריסה ובו יש להם עינכל שמאין אין להם עינכל שהורין ביטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהם (מנת כת:).--ובסהמ"א: וכשתברה אשה נכשלת בשלשלת ומתנודרת ונוקש הענבול בזוג ואווז וכלב צועקין ומתנערות המשמרות (הערוך ערך שלשל). ופעמוני והב זגין עם ענבלין שבתוכם (רס"י, שמות כת לג). זוג העשוי לאדם וכו' ה"ו תכשים ומקבל מומאה אע"פ שאין לו ענבול (המצ"ם, כלים ח מ). ומביא שנים ושבעים זוגים ובהם שנים ושבעים ענכולים הכל זהב (הוא, כלי המקדש ע ד).

איענגי, *עניגי, שנגי, איענג, *עניג, הַעְנוּגי.

ענב, שיז, - רגש של טוב בלי גבול בגוף וברוח, Wonne, Vergnügen; délice, plaisance; הנאה וערנה delight, pleasure: וענה איים כאלמנותיו ותנים בהיכלי ענג (ישטי יג כצ). וקראת לשבת ענג לקדוש יי' מכבד (מס נה יג). - ובתלמו': עוגג זה איני יודע מהו כשהוא אומר וקראת לשבת עונג הוי אומר זה עונג שבת (כי יהודה בשם כב, שבת קיה:).--ובספ' יצירה: אין כמוכה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע (ספי ילירה ב ד).-ובסהמ"א: ומה שהתירו רז"ל תענית חלום בשבת וכו' לפי שאינו יודע מהו ואין לו עונג שבת (חולי הגחי ח, לוין 75). ושבת יש בה מצות עונג ולא הותרה תענית כה אלא לחלום (שם א כ, (44). כשתקיש בין מנוחות האדם ועונגו בעת מנוחתו עם מה שיקרהו ובו' (כ"ם ח"ח, מו"כ ג יצ). - ואמר המשורר: לבד אני מכובד יום עונג לעמי וכין אל ובין בניו אני האות בעצמי (כחצ"ע, צין שנת ומועד). שירה ראשונה אדם התקינה בעונג מתוקנה ולעתיד לבוננת (גמי שכטי ג, דודפון 128).--ומ"ר "ענגים, עונגים:

נך בארם' היהודית, ובערב' ע'נג' a), עגכ.] (נ

عند (a

והעוגגיםי הזרים יפעלו אשר העצכים המיוחדים (ספר המדות לחריסטו בו מ).

שנות, עפרצה, מיי, ענגה בריי ענג, telt; luxurieux, délicat; luxurieus; dainty האיש telt; luxurieux, délicat; luxurious; dainty הרך בך וְהְעָנגְה 'אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ (דנכ' כס כד-כו). לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ (דנכ' כס כד-כו) בי לא רדי ושבי על עפר בתולת בת בכל וכו' כי לא תוסיפי יקראו לך רכה וַעְנְגָה (ישעי יוז לו). — ובסדר': ייודע אתה שבתי רכה וענוגה ורות רעה אינה יכולה לסבול (פסיק' רנס', עסן סוכס). — ובסדמ"א: מי שהיה ענוג ועשיר והרי כל ימיו כשבת צריך לשנות מאכל שכת ממאכל החול (רונ"ס, ענס ל ס). — ואמר המשורר: עליהם מלבת ענוגה ונה ורכה פניה כשמש בצאתו וכירת בתומתו (למנ"ע, ס' מן מקין, 142). שחורה פירק (נכזי בסיי ג, דודקון 60),

יאיענג, קל לא נמצא...

-פעי, עַנַג, מְעָנַגָה, אדם מְעָנָג, -רגיל פּעֹנָג, כמו עַנֹג, בנחץ הפעלה: הנוח והפענגה דמיתי בת ציון (יכוי ו צ).-ובסהמ"א: ויתנהו בסוגר בחחים בחיים כתיב חי שלשלוהו אלא שהיה מעונג ומת בידם (ערוך ערך הס). משהגדלת השמחה לישראל ובא יום מנוחה ושמחתי לאחר שאני שבע ומעונג ומפונק אינני שוכחך (רט"י, סדור חקיג). ומיהו אנשים מעונגים הרגילין ליפול ידיהן אחר הסעודה ודאי להם מעכבת הנטילה לברך ברכת המזון (מוספי ברכי נג:). ולאנשים מעונגים לכד שהקפידו לימל (הידים) ודאי מעכב (ראב"ד, האשכל א, נע"י וקעודה).-ואמר הפימן: מענגה ורכה צלחה למלוכה ומעניתה ארכה זה כמה שנים וימים (חבן הרחשה, סליחי עשרה בעבח, סדר רע"ג ב, ריג.). הנוח והמעונגה כחשוקות דליותיך נמועות שורק ומעוזקות (גנזי שכעי ג, דודקון 85). -- ואמר המשורר: בבורה כבת מלך עדינה מענגה ריח כריח מקשר מר ובשרפה (רשנ"ג, מי זחת).

-סספעי, התענג, התענגו, התענגקם, התענג, הות מצא ענג בהדבר, היה לו הדבר לענג, לנחת רוח גדול: הרכה בך והענגה אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ מהתענג ומרך (דכר׳ כח כו). — והתענג על, sich ergötzen; se délecter; to take delight שמוע אלי ואכלו מוב ותתענג בדשן נפשכם (ישטי שמוע אלי ואכלו מוב ותתענג בדשן נפשכם (ישטי

כה ב). או תחענג על יי׳ והרכבתיך על במותי ארץ (שס נח יד). למען תינקו ושבעתם משד תנחמיה למען תמצו והתענגתם מויו ככודה (שם סו יא). במח ביי' זעשה מוב שכן ארץ ורעה אמונה והתענג על יי׳ זיתן לך משאלת לבך (מהלי לז' ג-ד). כי או על שדי תתענג וחשא אל אלוה פניך (חיוב כב כו). כי מה תקות חנף וכו' אם על שדי יתענג יקרא אלוה בכל עת (שם כז פ-י), -- ובמדר': עדיין לא בא בני כויוו שנשתנה מחליו אלא יתעדן ויתענג בני כשלשה חדשים במאכל ובמשתה (מד"ר שה"ם, הביחני אל צית היין). כל שהוא מתענג בשבת שואל והקב"ה בותן לו משאלותיו (כ' ימושע דקכנים נשם כי לוי, פקיק' רנתי כג). -- ובמשמ' התנהג כענג, כמפנק: בא וראה היאך הצדיקים מתענגים וכו' והם מתענגי' וֹאומרי׳ כי אי אפשר לישן בממה הואת (כ׳ שנתלי, מדרי מהלי קמע ה, צוצר). - ובמהמ"א: והוא (אברהם) מתענג עלי על כן ויתפלל בעדך וחיה (כלב"ע, שמוס ז א). זכרו כי עשיר היה מהמתענגים המכלים ימיהם בטוב ואוכלים ושותים וחוגגים (כש"ע פלקירה,

שפני, *ענג, שיחיה שלג, שיתענגו בון כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים (כי יוסנן מסוס כ' יוסי, שנת קיס.). כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לכו וכו' כמה מענג את השבת נותנין לו משאלות לכו וכו' כמה מענג וכו' (כי יסוזס נשס כנ, שס קיס:). עתיד הקב"ה לענגם בגן עדן ולקמר לפניהם. מכל הבשמים (מד"ר מחדכי יג).—ענג את השער, עשה שיהיה רך וענג: תלתן של תרומה שחיפת בה בת כהן את ראשה אין בת ישראל רשאי לחוף אחריה אבל מענגת!) שערה בשערה (סוספסי לחוף אחריה אבל מענגת!) שערה בשערה (סוספסי ענגנו בנפש אל רם ונשא (לייסל, מוסף שנים לפני אלהים ענג אומנים בטוב מעדנים ותאריך שנים לפני אלהים נים האדם בצלם אלהים (סבנ"ג, למון יוס זס, לוסכלי, כני).

—ספעי, "העניג, — כמו פע': מכל עיוני האדם עיון החכמה הוא יותר שלם ונעלה ומועיל ומעניג (סגמון יוסף כיחימים, קילור מומי חקינה, ח ב, סקדמי, ביח"ם דומיניק' ירושלים).

ב.ענג, ממנו ב.ענג.

ביענבי), קל לא נמצא.

—סחפטי, התענג, התענגו, —התענג על פלוני, לעג עליו sich lustig machen; se jouer de; התקלם בו וכרום'י to make sport of ואתם קרבו הנה בני עננה ורע מנאף והונה על מי התענגו') על מי הרחיבו פה האריבו לשון הלוא אתם ילדי פשע ורע שקר (ישטי נו ג-7).

ענד, "ענירה "ענירה "ענירה

עַנַד, פ״י, עָנַדֶם, אֶעֶנֶדְנּוּ, -עָנַד התכשים על הצואר, תשורה על הראש וכדו', קשר וחבש אותו, ;mbinden attacher; to bind around: משרם על לכך תמיד ענדם על גרגרתיך (משלי ו כח). אם לא על שכמי אשאנו אענדנו עטרות לו (חיוב לח לו).--ואמר הפיטן: עורינו נותן כוח ליעף ענדינו אור זוריח ושואף (Kahle, אמר המשורר: ומדותי בחכמתו, Masor. d. West. אשר הוא לא מדדהו ולי הון רב והוד מלכות ושם צדק ענדהו (כ״ש המגיד, אהוב נפשי). ענדוך ענק השיר ולא כן אבל הם בענק שפך ענודות (כ"י הלוי, הפשע הזמן). - לבדוק בהודך עשרות ענדתני וברצון עבדיך עד כה פקדתני (ראב"ע, את ספלי מלא). אי שהרן החן אשר על לויותיהם ואי קשר יקר ענדו איה כלי מראה ואי בר נשקו בם רפדו שרים והתפרדו (יעקב בן אלעזר, לא אחמהה על רלחים). שמו רביד לצוארי רבדתיו ועל ראשי עשרות לי עגדתיו ועל לבי בעם ברול חקקתיו לבל יובל אמר דמעי מחקתיו (ר"י זבחרה, שעשועי, הקדי, דודקון 2) — וביני פעוי: לבשה רוח או יחודה לכו מלאו גבורה ענודה לחש ויקנא קנאה כבדה (כי יוסף בר שלמה, חודך כי חנפת, יולי שבת ח סנכה). סלסולם וצלצולם ענות שירות נקצבים ענודי חן ולוית חן שמחים ולא נעצבים (חרוגי עוז, יולי שנח ה הספיים). היא לראשך חן ועטרת ענודים וסלסלה ותרוממך ותושיבך בין נגידים (כי חלישור צרצי נחן חילת לסבים, Monatsschr. 1895, 34). בשכם חשו עצמות עלי עין ענודים בחמשה מיני זיין (גמזי שכטי ג, לודקון 103). ידבר בה ולא יבוש לעולם במלבי גיא אשר לו הענודה (דה"י יהודי מלרים וח"י ב, מן 85). שמו משה והוא רופא ומשה לחולים מכאב חלים

[[]ט"א: מעגלת, מעגנת, ועי' עגל פע".]

ין עי' הערה לקמן.

במשמ' התענג (2) הקדמוג' פרשו גם פעל זה במשמ' התענג של הפעל הקודם.

חרדים נשיאות עם צניעות כן ועל גרגרותיו הזמן שמם ענודים (כ"מ זכעי הקרמי, לקו"ק כג.), קל וחמר תבין משורת האוינו הענודה (כנני יפה הלוי, עם, כפפתים 21). מעשה כל מצוה עם כל התורה המתייחפת אליה ענודים זה בזה (כ"מ מלטיך, מעלי ו כל).

—פעי, "ענד, —כמו קל: הבינני סודי סתרים ענדגי!)
שלוש כתרים (מטולס צרי קלונימוס, אפיק רכן, יולי נ ססח).
סמכם בשם יחודך ענדם!) במאודך (אחה מלא, יולי
מצח זכור). כבדני משומט בעין רבבותיו ענדוני!)
זין כוון לב ועין הביאני אל בית היין (שכחי הקען,
אכעים חדושי שיכים, יולי א ססח, מחזי איעלי א, קנ:).

- ספעי, "העניד, - כמו קל: קמים כאפר פזר קדושים העגד כגור רבדם בשלוש זר (אמור וקדס, יולי שנת ספקקה א). זי ענידון ויעידון ויגידון אמתך אין קדוש כיי' כי אין בלתך (ארוגי עוז, יולי שנת א אחה"מ). שלחו יד בתורת משה איש האלקים והענדו ה עמרות להם (כ"י אנרנכאל, פיי יהוטי י, עיון ב).

ענרה ממנו איענה, יעון אימען, בימען, ניימען, ניימען, ביימען, ב

אּיעַבָּר, פִייּי, עָנָנִי, עָנָה, עֶנָהוּ, עָנָם, עָנְתָה, עָנִיתָ, עניתני, עניתם, עניתי, עניתיה, ענו, עניתם, ענה, עודענהו, ענים, ענות, ענה, ענני, עננו, ענו, ענו, אענה, אענה, ואען, אענה,־נה, אענהו, אענגו, אענם, תענה, מען, מענני, מענני, מענני, מענם, יענה, יען, יענני, יענו, יענה, יענהו, יעננו, יענם, הענה, הען, מענק, מענו, מענהו, יענו, יענוכה, מענוה, מענינה, ענה לפלוני על שאלתו אמר לו דברים להודיע — מו מה ששאל לדעתו וכרומ', ; antworten; מו מחדשאל to answer; reply: ויאמר יוסף זכו' ולא יכלו אחיו לענות אתו (ברחסי מה ג). חכשות שרותיה תַעַנגָה אף היא תשיב אמריה לה (פפסי ה כט). ויעל (גדעון) משם פנואל וידבר אליהם כואת ויענו אתו אגשי פנואל כאשר ענו אנשי סכות (פססס). ויאמר אליה קומי וגלכה ואין ענה (שסיש כה). ואין ענהו מכל העם (ט"ח יד נע). ולא ענו העם אתו (את אליהו) דבר (מ"ח ים כא). תחנונים ידבר דש ועשיר יענה עזות (משליים כג). אל הען כסיל כאולתו-פן תשוה לו גם אתה (שם כו ד).--ואמר בן סירא: אם יש אתך ענה רעך ואם אין ידך על פיך (צ"פנמי היצ). ככחך ענה רעך ועם

1) [בדפו' מנקד כמו פע', ואולי צריך לנקד כמו קל].

חכמים הסתייד (שם עיד).--ועל ברכה וקריאה: כי תמצא איש לא תכרכנו וכי יברכך איש לא תעננו (מ"ב ד כע). ומניתי אתכם לחרב וכלכם למכח תכרעו יען קראתי ולא עניתם דברתי ולא שמעתם (יטעי פה יב). אשר אם צדקתי לא אענה (חיוב עיו). פתחתי אני לדודי וכו' בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני (מס״ם סו). -- ושלום: אלהים יענה את שלום פרעה (ברחשי מה יו). בי תקרב אל עיר להלחם עליה וכו' וחיה אם שלום תענק ופתחה לך וכו' (דכרי כ י-יל). ובפרט עם אמר: ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני וכו' (נכחסי יס כז). ויען עפרון החתי את אכרהם כאוני בני חת לכל באי שער עירו לאמר (שם כג י). ויען יצחק אכיו ויאמר אליו (שס כו לע). ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי (שמות ד ל). ויענו בני גד ובני ראובן לאמר (צמדי לב לח). ויענו את יהושע לאמר (יהוטי ח יו). ויסף הנער לענות את שאול ויאמר (ש"ח ע ס).--ועם דבר: ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה וידברו (ברחשי לד יג). ויענו בני האובן ובני גד וחצי שכט המנשה וידבהו את ראשי אלפי ישראל (יהוסי כב כה). ויענה אליהו וידבר אל שר החמשים (מ"ב הוה ועבדתם ועניתם ודברת אליהם דברים מובים (מ"ל יב ז).--וענה אלהים על תפלה: ויועק שמואל אל יי׳ בעד ישראל ויענהו יי׳ (ססזע). בהעצר שמים וכו׳ והתפללו אל המקום הוה והודו את שמך ומחמאתם ישובון כי תענם (מ״ה מ לה). ויקראו (נכיאי הבעל) בשם הכעל מהכקר ועד הצהרים לאמר הבעל עֵנְנוּ ואין קול ואין ענה (שס ים כו). ויגש אליהו הנביא ויאמר וכו' ענני וי' ענני וידעו העם הוה כי אתה יי' האלהים (שם לו-לו). חנוך יחנך לקול ועקך כשמעתו ענה (יסטי ל יט). והיה ביום ההוא אענה נאם יי' אענה את השמים והם יענו את הארץ והארץ תענה את הדגן ואת התירוש ואת היצהר והם יענו את יזרעאל (סופי ב כנ-כד). קולי אל יי׳ אקרא ויענגי מהר קדשו פלה (מסלי ג ק). בקראי ענגי אלהי צדקי בצר הרחבת לי (20 ל 3). - ואמר בן סירא: ויענהו אל עליון באבני ב[רד וא]ל[גבי]ש (צ"ק גניי מו ה). -- ובתלמו': פעם אחת היינו יושבין לפני ר' מרפון וכאה יבמה לחלוץ ואמר לגו ענו כולכם חלוץ הגעל (כ' יהודה, יצמי קח:). עתניאל שעגאו אל (חמורי נת.). -- ובפחמ"א: חנת

יתמיר לענות תשובות מובנות - (מלמידי מנחם, חשו' על דוכש, שטרן 22).-ואמר המשורר: מענות אלם אונך תעלם ווכלם כל מבקש יוי (כחב"ע, חל חל חקרח).--ענה בקול, באש: ויהי קול השפר הולך וחוק מאד משה ידבר והאלחים יעננו בקול (שמות יע יע). וחיה האלהים אשר יענה באש הוא האלהים (מ"ח יס כד). --וענה בלא להמתין לשאלה, התחיל בדבור: וענו זאמרו (זקני העיר) ירינו לא שפכה את הדם הזה ישראל כל איש ישראל (r fo יכדי הלוים ואמרו אל כל איש ישראל). קול רם (עם כז יד). ויענו חמשת האנשים ההלבים לרגל את הארץ ליש ויאמרו אל אחיהם וכו' (פפעי יס יד). ושמואל ראה את שאול ויי' ענהז הנה האיש אשר אמרתי אליך זה יעצר בעמי (פ"ל ע יו). ויען זידבר אליו איש האלהים (מ"ב ל יל). - וענה על שענות בוכוח וכדו': אם יחפץ לריב עמו לאייענגו אחת מני אלף (חיוב ע ג). אלוה לא ישיב אפו וכו' אף כי אנכי אענגו אבחרה דברי עמו (פס יד-יה). זעריכם אתכוגן והנה אין לאיוב מוכיח עוֹנֶה אמריו מכם (שם לב יב). מדוע אליו ריבות כי כל דבריו לא יענה (שם לג יג). - ובהשאלה, ענה הכסף: לשחוק עשים לחם ויין ישמח חיים והכסף יענה את הכל (קסלי י יט). - *ועַנַה על שיר, על הלל, עי׳ ד.ענה: או ישיר משה וגו' לקטן שהוא מקרא את ההלל בבית הספר והן עוגין אחריו על כל דבר ודבר משה אמר אשירה והן עונין אחריו אשירה וכו' (כי עקיבל, יכוםי סוטי ה ו), הוא אומר הללויה והן אומרים הללויה מכאן שמצוה לענות הללויה וכו' הוא אומר הודו לה' וכו' מכאן שמצוה לענות ראשי פרקים (סוכי לס:).--*וענה אמן על ברכה: אם בירכך גוי ענה אחריו אמן (כי מכסומה, יכוםי סוכי גינ). אין עונין לא אמן חשופה ולא אמן קשופה ולא אמן יתומה (בכני מג). ב) עַנַה בד, העיד עדות בפלוני: וענתה בי צדקתי ביום מחר (צרחשי ל לג). ובפרט נגד פלוני: לא תענה ברעך עד שקר (שמות כיו). ועד אחד לא יענה בנפש למות (צמדי לה ל). בי יקום עד חמם באיש לענות בו מרה (זנרי יע יו). וענתה השירה הואת לפגיו לעד כי לא תשכח מפי זרעו (שם לח כח). הגני ענו בי נגד יו׳ ובגר משיחו (ש"ל ינ ג). ויאמר אליו דוד דמיך על ראשך כי פיך ענה בך לאמר אנכי מתתי את משיח יי' (שיב לייו). הכרת פניהם עַנְתַה כם (ישעי ג ע). למח תקראנה לי

נעמי וייי ענה בי ושדי הרע לי (כות 6 כה).-ובסהמ"א: אחנן ויקשה לאהב וישנא ואען אמת בו ושוא יענה בו (רמצ"ע, בשם הנגיד, מחחלכה (129). - ג) במשמ' שב אל דבר, מוסב, מכון אל דבר 1), sich beziehen, entsprechen; s'adresser à, se rapporter, s'accorder; to refer, apply, correspond: ומאי ומהר מהר היום כלומר פנה היום והוא יציאת הכוכבים ועונה ומהר ליום וכו' ומאי ושהר שהר גברא ועונה ושהר לגברא ועדיין לא פנה היום (מערוך ערך חר). ושכח לפרש מה הוא ופניו מפני צפונה וכו' אך ²) ופניו עונה לכירים (כ"י קמחי, ספר הגלוי 126). עוד יש מוה החלק דברי הנחגת אנושיות שינהג כהם האדם עם כני ביתו ועם שאר אנשים ומצאו על זה פסוקים צחים כעונים ומסכימים על אלה הדברים וכו' (ר' הלל מוירונה, מגמי הנסט, כה:). והושיבו פסוקים עליהם כאלו יענו על כך ואעפ"י שאינם עוגים על כך ואינם מכוונים לכך (שם כו.). ותנאי המחאה עונה על הערעור ותנאי הכפייה הוא תנאי שני בלתי עונה על הערעור (ריצ"ם, טו"ת רנ). מה שכתוב בשער השכירות וקנינו משמעון על כל הכתוב לעיל אינו עונה על פרעון דמי השכירות (מס מיג). מכלל שמלת מחרת עונה תמיד על זמן היות השמש על הארץ (כ"ה הקרחי, פסי ג"ע, סג השנופות ד, נה:). ואם כן נראה שוה המאמר אינו עונה לעשות הסכה (פס, מג הסכות ל, סה:). שמלת העצה אינו עונה סוף חוליות השדרה וכו' ואיך אפשר להיות עונה למה שהוא נפוי (מס, ענין עחיעה כב, לו:). וחגה הראשון עונה לתשיעי ולשמיני מהקצרים והב' עונה לעשירי ובו' (כ״י מצרצנמל, פיי התוכה, צשלם, ד"ה ולחכי שידענו). ובסדר המשקל חזה שמו מגמתם, אל ערכי הנגון כי יש נגון ערוך שיעגה המששון עם הג' ויענה הכ' עם הד' שוים בארך משיכת הניגון או בקצורו וכו' והנה מיסדי אלה השירים שמו מגמתם כל א' מהם לשקל האותות העונות כאחת בערך הניגון שלהם (לפנח פענה, עי' שיריי).--ובמשמ' "כלומר, רצה לומר 3): כי אין על השחימה מג' הפגים האלה אחד בהם יענה כי לא בא צווי לא על דבר חדש ובו' (מכחם גילני הגולה, לקו"ק. .(59 'DDD)

[[]עי' אוצ' הגא' כ"א ח"ב, לוין 2, הערה וּ.] (ני

[[]ברפו": אף.] (2

[[]מן הערב'.] (מ

-נפע', נעניתי, נענה, אענה, יענה, -א) שענו אותו על קריאתו, על צעקתו: אמם אונו מועקת דל גם הוא יקרא ולא ישנה (מסלי כל יג). הן אצעק חמם ולא. אענה אשוע ואין משפט (מיונ יע ז). -- ונענה הדבר: הרב 1) דברים לא יענה ואם איש שפתים יצדק (שם יא ב). -- ובתו"ם, נענה על תפלה: עברו אלו ולא נענו בית דין גוזרין שלש תעניות אחרות על הצבור (מעני או). גדולה תפלה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבונו אעפ"ב לא נענה אלא בתפלה (כי חלעזר, ברכי לב:). זה התפלל ונענה וזה התפלל ולא נענה מפני מה זה נענה וזה לא נענה זה התפלל תפלה שלימה נענה וזה לא התפלל תפלה שלימה לא בענה (כ' מחיר, כ"ה יה.). ביון שאמר (דוד) ה' אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה (מו"ק ע.). ואם לחש ולא נענה מאי תקנתיה ילך אצל חסיד שכדור וירבה עליו בתפלה (כ׳ ממי, סעני ס.). ג' הם שנענו במענה פיהם אליעור עברו של אברהם ומשה ושלמה (רשנ"י, מד"ר נרחשי ס). → ובסהמ"א: ואנכרו קולי הענותו ממרום ואלאמה דאימא תדעי משמי מרום תענינו 2) (לקט"ג, פפ' הגלוי בסגוף סערבי קטו). -- התפלה הנענית: כי התפלה הנענית אינה כי אם לקהל או בקהל (כ"י ל"ת, הכוזכי ג יז). ומתנאי התפלה הנענית שתהיה במה שיועיל העולם ולא יזיקהו בשום פנים (עס יע). -ב) כמו קל: אני יי' נעניתו 3) לו בה ברב גלוליו (יסוק' יד ד). כי איש איש מבית ישראל וכו' ובא אל הנביא לדרש לו בי אני יו׳ נענה לו בי (שס ז).--ורגיל בתו"ם: בענה אותו תינוק ואם' וכו' (מוקפת' הור' בו). בענה פנחם באותה שעה ואמר אין אדם כאן שיהרג ויהרג (ספרי במדי קלת). וכבר היה ר"א חולה וכו' נענה ר' שרפון ואמר רבי חביב אתה לישראל יותר מגלגל חמה (שם דברי לב). וכבר היה ר' מרפון ור' יוםי

1) [התרגומים מנקדים: הַרַבּ, כלומ' המרכה דברים.]

ובעבר': וגנו את מאמרי הענותו ממרום (2 והאמה תתפלל תמיד משמי מרום תענינו:

(בק פרש רוב"ג (נטרטיו), שהוא פ"י כמו קל, וו"ל: מתעברים כי ענין נעניתי לו הוא עניתיהו וענין נענה לו עונהו, ע"ב- ות"י מפרש כמו נפע': אשתאיל, וכן רש"י: אדרש. וכן רד"ק (נטרטיו), מפרש כמו נעתרתי: ועי"ש גם בשרש עתר ובפרושו.]

הגלילי ור' עקיכא מסובים כבית ערוד נשאלו מי גדול תלמוד גדול או מעשה נענו כולם ואמרו תלמוד גדול (סס מל). נענה ר' אלעור ואמר ומה מילה וכו' (יומל סס:). נענה מלאך מן האש ואמר הן הן מעשה המרכבה (סגיי יד:). נענה ר' מרפון ואמר וכו' נענה ר' יהושע ואמר וכו' נענה ר"א בן עוריה ואמר וכו' (סס' קל.).

—קפע׳, הֶעֶנָה, רק צינ׳ מֵעֵנֶה,—כמו קל: כי האלהים
מַעֲנֶה¹) בשמחת לבו (קסנ׳ סיע).—ומקו׳ "להַעַן, ואמר
הפימן: אשאלה בעדם מען גבורות של להען של
אב הבשח לשען יתן להמתיק לען (כ״ה הקניר, הלים
כהשעין, ספנ׳ ענ׳).

בּיענרה ממנו בּיעָנָה, שָנָו, "שָנַי, שַנָּוּה, *עָנּוּי, שֵנִּוּי, אַנְּוּי, שֵנִייָה, *עָנְוְתָן, *עְנִוְתָנוּת, עָנִי, *ענִי, עֹנִי, שַנִּיְה, *עַנִיוּת, הַּעֲנִית.

בילנד, עניתי, אָעֶנָה, יַעְנָה, יַעְנוּ, א) עָנָה מן פלוני, gedrückt, demütig sein; être נכגע, כמו נפעי, כמו נפעי, פאיד יהגה soumis, affligé; to be lowly, afflicted האריה והכפיר על מרפו אשר יקרא עליו מלא רעים מקולם לא יחת ומהמונם לא יַענָה כן ירד יי׳ צכאות לצבא על הר ציון ועל גבעתה (יסטי לל ז).—וכמשמ׳ לצבא על הר ציון ועל גבעתה (יסטי לל ז).—וכמשמ׳ היה שפל, סבל ענות: על כן נסעו כמו צאן יַענוֹני כי אין רעה (יככי י צ). האמנתי כי אדבר אני עָנִיתִי מאד (ספלי קיו י). שרם אַעָנָה אני שנג ועתה אמרתך שמרתי (סס קיע קי).—ב) פייי, עשה שיהיה ענו, שפל: כחרב בציון שאון זרים תכניע חרב בצל עב ומיר עריצים יַענה (יסטי כה ה).

—נפעי, לְעָנוֹת, נַעַנָה, נַעַנָה, נַעַנִיתִּי, א) נַעְנָה מפּני פלוני, נכנע: כה אמר יו' אלהי העברים עד מחי מאנת לְעָנוֹת מפּני שלח עמי וועברני (שמוס יג).— ב) נפש נַעַנָה, אדם שלא אבל: ותפק לרעב נפשך ונפש נַעַנָה תשביע (ישני כס י).—ג) ובכלל שֶׁמְעַנִּים אותו בַצַעַר, בִיפּוֹרִים: נגש והוא נַעַנָה ולא יפתח פיו כשה לטבה יובל וכרחל לפני גזויה נאלמה ולא יפתה פיו (שס ינ ז). נַעְנִיתִי עד מאד יי' חיני בדברך (מסלי קיע קז).—ובמדר': אלמנה ויתנם שדרכן לענות

^{1) [}אמר ראב"ע בפרושו, וו"ל: מן הכנין הכבד הנוסף על משקל מעלה נשיאים, ע"כ." ורש"י מפרש שהוא שם דבר. ומהחדשים מחברים אותו עם גיענה, או מגיהים: ענה.]

^{.&#}x27;אפשר שוהו הפע'. (2

בהן דבר הכתוב (רי עקיצה, מכיי משפטי יה).--ובסהמ"א: ישב במנוחות שאננות ועוב אותנו ליענות (כ׳ זכריס בן סעדיה אללאהרי, כשי התוסר מה, מטמוני מסחרים 23). ואם לעיני אדם בענו נעימת נצה תקותם (כנה"ו, הכמה שלווה ג ד). -- *ובמשמ׳ נכנע לפלוני, נשמע לו: תני הוא נענה לחבורה ובניו ובני ביתו נענין לו ובו' תני ר' חלפת' בן שאול גדולים גענין לחבורה קשנים גענים לו (ירושי דמחי בג).--והדבור *געניתי לך, במשמ' בקשה, סליתה ומחילה: אמ' לו (ר"ג לרי יהושע) בעביתי לך (עם מעני ד ח). אמר לו (ר"ג לר! יהושע) נעניתי לך מחול לי (נרכי כח.). מיד הלך ר' יהושע ונשתטח על קברי בית שמאי אמר נעניתי לכם עצמות בית שמאי (חגיי כב:). אמרה לה (פנינה לחנה) כבקשה ממך נעניתי לך (פקיק׳ לבתי מג). — ובסהמ"א: כו ישר אתה ואנכי העויתיך והחטאתיך על כן בעניתי לך מחול לי (כ"מ חלשיך, פיי חיוב לג כו).

- שני, עבה, פייי, עבית, עביתני, עביתנו, עביתה, עביתי, עבתה, עבו, עביתם, עבינו, מעביה, עבה, עבות, עבתה, ענוחה, עלתו, ענותו, אענה, אענה, תענה, תענני תעצנו, יעצה, יעבני, יענק, יענה, יעננו, יענם, תענה, תעבו, תעבון, יעבו, יעבונו, - א) עבה את פלוני, התנהג אתו בקשי, העבידו בפרך, עשה לו מכאובים, bedrücken, peinigen; גרם לו צער חוק בגוף או בנפש ידע תדע כי גר :opprimer, affliger; to oppress, afflict יהיה זרעך בארץ לא להם ועכדום וענו אתם ארבע מאות שנה (ככלשי יה יג). ויאמר אברם אל שרי הנה שפחתך בידך עשי לה הטוב בעיניך ותענה שרי ותברה (הגר) מפניה (לסייוו). אם תענה את בנתי ואם תקח נשים על בנתי (פס לא כ). וישימו עליו (המצרים על ישראל) שרי מסים למען ענתו במכלתם ובו' וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ (שמות א יל-יב). כל אלמנה ויתום לא תענון אם ענה תענה אתו כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו (מס כב כח-כב). וצים מיד כתים' וענו אשור וענו עבר (צמדי כד כד). וזברת את בל הדרך אשר הוליכך ייי אלחיך זה ארבעים שנה במרבר למען ענתה לנסתך וכו׳ ויענה וירעכך (דנרי ס נ-ג). וירעו אתנו המצרים זיעבונו ויתנו עלינו עבדה קשה (שם כו ו). פתי אותו וראי במה כחו גדול ובמה נוכל לו ואסרנוהו לענוחו וכוי הגידה נא לי כמה כחך גדול וכמה חאסר

לעבותה (שבטי יו ה-ו). ותחל לעבותו ויסר כתו בעליו (שם יש). וימאם ווי בכל זרע ישראל ויענם זיתנם ביד שסים (מיצייו כ). זהלכו אליך שחוח בני מעניה והשתחוו על כסות רגליך כל מנאציך (ישע׳ ס יד). העל אלה תתאפק יי' תחשה ותעננו עד מאד (שם קד יל). הגני עשה את כל מעציה בעת ההיא (לפני גיע). לא ישיא אויב בו ובן עולה לא יעננו (מהל' פע כנ). שמחנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה (שם ל יה). עמך יי׳ ידכאו ונחלתך יענו אלמנה וגר יהרגו ויתומים ירצחוי (שם כד ה-ו). עבה בדרך בחו קצר ימי (שם קב כד). עבו בכבל רגליו ברול באה נפשו (שם קה יח). כי יתרו פתח ויעבני ורסן מפני שלחו (איוב ל יא). ורב צדקה לא יענה (שם לו כג). -- ואמר בן סירא: ביד יהמיהן כי ענוהו והוא מרחם-נוצר, נכיא (כ"ם נכיי מעו).--ובמדר': אם ענה תענה מגיד שאינו חייב עד שיענה וישנה (מכיי משפי ימ). -- וענה נפשו של פלוני. גרם לו צער גופני או רוחני: כל גדר וכל שבעת אמר לענת נפש (נמדי ל יד).-ובפרט ענה פלוני נפשו, במשמ" נמנע מאכל ומן רב, צם, ;fasten; jeuner to fast בחדש השכיעי בעשור לחדש הענו את: נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו (ויקרי יו כע). ובעישור לחדש השביעי הוה מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם (נוודי כע ז). הכזה יהיה צום אכתרהו יום ענות אדם נפשו (ישני לס ה). ואני בחלותם לבושי שק עציתי בצום נפשי (מהלי לה יג).-ובתו"מ בלא נפש, עשה שיצום: התינוקות אין מענין אותן ביום הכפורים (יומי סד). מה עשה מרדבי קבץ את התינוקות וענה אותם מלחם ומים והלבישן שק והושיבם באפר (מדייר אפתי, ותאמר אפתר): -- ואמר המשורר: כי עת בלי חמר מאד, ימר גם יום בלי זמר ביום ענות (רמצייע, החרשים ביפה). -ב) ובפרט עבה אשה, אנסה, שכב אתה ובעלה על כרתה ושלא ברצונה, -verge waltigen; forcer une femme; to force, violate a woman: ותצא דינה כת לאה אשר ילדה ליעקכ לראות ככנות הארץ וירא אתה שכם כן חמור החוי צשיא הארץ ויקח אתה וישכב אתה ויעגה ותדבק נפשו בדינה (ברחשי לד ח-ג). לא תתעמר בה (בהיפת תאר שלקה בשבי) תחת' אשר עניתה (דברי כל יד). כי יחיה נער כתולה מארשה לָאיש ומצאה איש בעיר ושכב עמה וכו' ואת האיש (תמית) על דבר אשר ענה את אשת רעהו (פס כג כג-כד). ונתן האיש השכב

עמה לאכי הנער (שמצא בשרה) חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו (פס כע). הנה בתי הבתולה ופילגשהו אוציאה נא אותם וענו אותם ועשו להם המוב בעיניכם (ספטי יע כד). ואת פילגשי ענו ותמת (שם כ ה). ויחוק בה (אמנון בתמר) ויאמר לה בואי שכבי עמי אחותי ותאמר לו אל אחי אל תענני כי לא יעשה כן בישראל וכו׳ ויתוק ממנה ויענה וישכב אתה (ש"ב יג יל-יד). כי שנא אבשלום את אמנון על דבר אשר עַנַּה את תמר אחתו (שס כנ). כי אמנון לבדו מת כי על פי אכשלום היתה שומה מיום ענתו את תמר אחתו (שם לב). ערות אב גלה כך ממאת הנדה עבו כך וכו' ואיש את אחתו בת אכיו ענה כך (יסוקי כנ י-יל). נשים בציון ענו בתלת בערי יהודה (איני ס יא).-ובתו"ם: א"ל רב פפא לאכוי הא תשמיש גופה איקרי ענוי דכתיב וישכב אותה ויענה א"ל חתם שעינה מביאות אחרות (יומי עז:), שהיה (יהויקים) הורג את בעליה' ומענה את נשיהם (מד"ר ויקרי יע). -- ג) עבה את הדין, עכב ודחה הוצאה לפעל של פסק חדין: אין מענין את דינו של זה אלא ממיתין אותו מיד (כבי יהודה, סנהי יח ד). אם משה חכם חכמים [גדול] גדולים אבי נכיאים לא נשא לו פנים ק"ו לשאר כל אדם המענים את הדין והמעותין את הדין עאכ"ו (ספרי במדי קלה). על ידי שאמר (משה) שמעו גא המורים נגור גוירה שלא יכנס לארץ הסענין את הדין והמעותין את הדין עאכ"ו (שס זגרי כע).

- פעי, עביתי, מעבה, עבותו, העבה, - עבה האדם, שעבו אותו, ככל המשמ' של הפע', במשמ' צום: כי כל הנפש אשר לא תעבה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה (ויקלי כג כט). - ובענין של מכאובים ויסורים: אכן חלינו הוא נשא ומכאבינו סכלם ואנחגו חשבנהו נגוע מבה אלהים ומעבה (ישעי כג ז). - ובכלל צער ויסורים: פוב לי כי עביתי למען אלמד חקיך (חסלי קיש עמ). זכור יי' לדוד את כל עבותו (סס קלצ מ). - ובתלמו': תשעה באב שחל להיות ערב שכת אוכל אדם אפילו כביצה ושותה כביצה כדי שלא יכנם לשבת כשהוא מעונה (כי יסודה, מוספחי חשני בו לי מכיכל בן במלל, מקכי גרים ב עונים מסני וכו' (ל' מכיכל בן גמלילל, מקכי גרים ב ז). - ובסהמ"א: זרעך יעונה ויעובד ארבע מאות תמהת איך גור עלימו זה בלי השאות (כקש"ב, סבני על סוי הכלכי ב, זודען וא). אביון

מעונה מעני (כש"י, צ"ת קיל:). — ואמר המשורר: לכודה במוקש פתלחל ועקש נשאת מכל מיענת בכל אחות חבל מפרד ובכל ובגדי אבל לכשה (כ"י סלוי, להס י" ללסים). שובב מה זה יענה יום' במשפט יעונה יכונן ויבנה לפני שחת יי' (כלכ"ע, לתוכסך כודעם).

-- החענה, החענית, החענית, יחענו, החעני, א) התענה האדם. ענה את עצמו ככלל, צער א"ע, הניח לענותו: ויאמר לה מלאך יי׳ שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה (נכחשי יו ט). - צער א"ע: וביום הזה לא אמיתך כי נשאת את ארון אדני יי׳ לפני דוד אבי וכי התענית ככל אשר התענה אבי (מ״ל נכו).--ואמר בן סירא: יש מתעשר מהתענותו ו[יש] יחיב שכרו (נ״ק גכיי יח יח). -ובמדר': כי מתו כל האנשים וגו' מאי מתו שנתענו (מד"ר שמות ה). עני ורוכב על חמור זה משיח ולמה נקרא שמו עני שנתענה כל אותם השנים בבית האסורים (פסיקי רצחי לד). -ב) התענה פלונו, ענה את נפשו בהמנעו מאכילה, fasten; jeuner, to fast אולים מדרך פשעם ומעונתיהם יתעגו כל אכל תתעב נפשם (מסכי קז יז), לחם חמדות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וכו' אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לכך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך (זכיי יג-יב). ואקרא שם צום על הגהר אהוא להתענות לפני אלהינו (עורי ס כל).--ובתו"ם: ואמרו עליו על ר' אליעור שסיפר ועל ר' יהושע שרחץ אמר להן ר' יהושע צאו והתענו על מה שהתעניתם (ירוםי מגילי א ו). וכי בתשעה מתענין והלא בעשר' מתענין אלא לומר לך כל האובל ושותה בתשועי מעלה עליו הכתוב כאילו מתעגה תשיעו ועשירו (כרכי ח:). פעם אחת חל ש' באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתעגינו בו ולא השלמנוהו (עירוצי מה.). אין גורת המלכות ואין שלום רצו מתענין רצו אין מתענין (כ״ה ימ:). כמה תעניות נתענית אמך (שרה) וכמה תפילות [נתפללה] עד שלא באת לה (פסיקי רבתי ת). - ובסהמ"א: ומה שהתירו רו"ל תענית חלום בשבת זהו כשיהיה החלום קשה מאד הרבה והוא שראה אותו נפשו עגומה עליו לפי שאינו יודע מהו ואין לו עונג שבת וכשהוא מתענה סובר שהתענית מועיל לו (חולי הגחי ח, לוין 75).

גיעבר, "עניני, "ענין, "ענין, "עניני, "התענינות. גיעבר, לענות, "עניה, ענין, "ענין, "עניני, "התענינות. גיעבר, לענות, "עניה, בו, בות ברבר, התעסק בו, השתרל בו, sioh m. Etwas beschäftigen; s'occuper de; to be coccupied, busied with cancan על כל אשר נעשה תחת השמים הוא ענין בתכמה על כל אשר נעשה תחת השמים הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו (קסלי לי גי). "ואמר בן סירא: על מומר פותה ובמיל נשב כושל עונה בונות (צים גני' מצח).

ריענדן2), ממנו ה.ענה, ב. *ענוי,

דיעברן, ענו, ענות, ענו, ישנה, פען, יענו, פענינה, פ"ע,-הרים קול בשיר, כפרט ביתד עם אחרים, יותען לחם מרים שירו לייי singen; chanter; to sing: בי גאה גאה סום ורכבו רמה בים (שמות יה כח). אז ישיר ישראל את חשירה הזאת עלי באר ענו לה (במדי כח יו). ויאמרו עבדי אביש אליו וכו' הלוא לוח וענו במחלות לאמר הכה שאול כאלפו ורוד ברבכתו (ש"ח כח ינ'). יו' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן. קולו וכו' הידד כדרכים יענה אל כל ישבי הארץ (ירמי כה ל). גשבע יו' צבאות בנפשו כי אם מלאתיך אדם כילק וענו עליך הירד (שם כל יד). ענו לייי כתודת זמרו לאלחינו בכנור (מסלי קמוז). וישנו בחלל וכהודת ליי' כי מוב כי לעולם חסדו על ישראל (עזרי ג יח).-ואמר בן סירא: על כן ענו לו פנות ויכנוהו ברבבה (נ״ק גני׳ מזו).--ובמשמ' צעק: ויאמר (משה) אין קול עַנוֹת גבורה ואין קול עַנוֹת חלושה קול ענות אנכי שמע (פמוח לב יח).--ובתלמו': איוחו ענוי שכולן עונות כאחת קינה שאחת מדפרת וכלן עונות אחריה (מו״קגט). לחם עוני לחם שעונין עליו דברים הרבה (כי שמוחל, פססי לו.). - ואמר המשורר: איך קול ענות חלושה מבי אחליבה ויד בן הגרושה על בן האהובה (כסצ"ע, סיך קול).

יאמר ענה, עַנּה, עַנּוּ, —כמו קל בנחץ הפעולה: ויאמר —פְּע׳, עָנָּה, עַנּוֹת ענות גבורה ואין קול ענות חלושה (משת)

קול עַנּוֹת אנכי שמע (שמוח לניס). ביום ההוא כרם חמר עַנּוֹ לה (ישטי כז צ). שיר מזמור לבני קרח למנצח על מחלת לְעַנּוֹת משכיל לחימן האזרתי (ססלי פס ס).

—ובמשנה: נשים במועד מענות יאבל לא משפחות וכוי בראשי חדשים בחנוכה ובפורים מענות ומשפחות בזה ובזה אבל לא מקוננות (מו״ק ג ס-ט). — ואמר המשורר: ובממלכה השלישית נשים שאננות מנגנות ומענות תופשות כנורים ועוגבים וומירים (כלנ״ע, מגרת סי צן מקיץ).

עַבֶּדְ, פ״ז, --מי שענֶה: יכרת יי׳ לאיש אשר יעשנה ער וענה מאחלי יעקב («למ׳ 3 יכּ). ועי׳ עַר. '

ענר, עניו, שח"ז, מ"כ ענוים, סמי ענוי, - אדם נוח demütig, sanft; לבריות, לא קשה, לא גס, לא גאה מאר : humble, doux; meek, lowly מכל האדם אשר על פני האדמה (נמדי יב ג). אם ללצים הוא יליץ ולענוים 2) יחן חן (משלי ב לד). שוב שפל רוח את ענוים 2) מחלק שלל את גאים (שס יו יט). -- ובמשמ' צדיק, השפל בעיניו ונכנע ליי': יען משת יוי אתי לכשר ענוים שלחני לחכש לנשברי לב (ישטי סל ל). כי דרש דמים אתם זכר לא שכה צעקת ענוים 2) (מסלי עיג). קומה יי׳ אל נשא ירך אל תשבח ענוים 2) (פסייב). תאות ענוים שמעת יוי-(שם יו). יאכלו ענוים וישבעו (שם כנ כו). ידרך ענוים במשפט וילמד ענוים דרכו (שם כה ש). ביי׳ תחהלל נפשי ישמעו ענוים וישמחו (סס לד ג). ועוד מעם ואין רשע והתכוננת על מקומו 'ואינגו וענוים יירשו ארץ והתענגו על רב שלום (סס לז יח-יב). מעודד ענוים יו' משפיל רשעים עדי ארץ (שם קמו ו). כי רוצה יוי בעמו יפאר ענוים בישועה (סס קמט ד).--וענוי ארץ: בקשו את יי' כל ענוי הארץ אשר משפטו פעלו (לפני ב ג). בקום למשפט אלחים להושיע כל ענוי ארץ (מסלי עו י). -- ובמשמ' עני, גרדף לדל, אכיון: ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי ארץ (ישטי יל ד). ויספו ענוים ביי' שמחה ואביוני אדם בקרוש ישראל יגילו (שם כע יע). ובלי כליו רעים הוא ומות יעץ לחכל ענוים³) באמרי שקר ובדבר אביון משפט (סס לנו). השאפים על עפר ארץ בראש

^{[.(}בר בפוד" ענא; ובערב' ענא, עני ג).] (י

במצרות (בערב' עֻ'גַּיּט), ובסור' עַנּיּי ונמצא גם במצרות (בערב' עֻ'גַּיט), ואולי גם באשור' אַנוּג χ

غغ (b عني (a

[[]ס"א עניו קרי. ויש ספרים שכן גם כתיב.]

²⁾ כך הקרי, והכתיב: עניים.

^{(3 [}כך הכתיב, והקרי: עניים.]

בלים ודרך ענוים יפו (עמוי בז). שמעו ואת השאפים אביון ולשבית ענוי 1) ארץ (שם ה ד). כי לא לנצח ישכח אביון תקות ענוים ²) תאבד לעד (מחלי ט יע). בו לרעהו חומא ומחונן ענוים 3) אשריו (משלי יד כח). - אמר בן סירא: כי רבים רחמי אלהים ולענוים שגלה סודו (נ״ס גכיי ג כ). — ובתו"מ: וכשמת (הלל) אמרו עליו הי עניו הי חסיד תלמידו של עורא (מוספתי סוטי יג ג). ענן שהוא עושה את הבריות ענוים אילו לאילו (ירושי תעני ג ג). שם בן ארבעים ושתים אותיות אין פוסרין אותו אלא לפי שצנוע ועניו מעומד בחצי ימיו (רב, קדושי על.). ענוים הגיע זמן באולתכם (פסיקי כנסי לו).--ונקי ענוה: מי שהוא ענו אשתו ענוה ובניו ובני ביתו ענוים אף הכלבים שלו אינן מזיקין (אדר"כ ב יד). -- ובסהמ"א: גרדן דלא מייון עניו סתם גרדן אין לו בשת פנים (רפ"י, ע"ו כו.).--ואמר הפיטן: רוצה בעמו ענוים יפאר יושב מהלות בם להתפאר (לונעים זמירות). −ותאר למשה: כח מופתים נתן לעניו ותחל רוחו לפעמו כאשר בא מבשר המוניון כי פקד יי׳ את עמו (כלנ"ע, לזכיכה פדר ענודס). - ואמר הפימן: או בקשוב ענו עלה אל הר העברים בדעתו חשב כעלית סין בהדורים (כי משה בכי שמוחל, חז בקשוב, יולי ש"ח). ויואל עבו להרים ויקרא אליו אלהים וכו' דת היתה אמון בשחק הורישה ענו וירש (שם, חשריך).

מַנַר, קל לא נמצא.

- פספי "התענו, התענו, - היה ענו, עשה את עצמו לענו: שאף שירע (משה) התורה כלה עד סופה והיא נקראת תורת משה על שמו עם כל זה התענוו מאד (פענס כזמ, נסעלוסך). והוא בענוותנותו התענוו מאד עד כאילו חסרו לו כל העשרה דברים הרוחניים (שס). "לנברב, ש"ז, מ"ל "ענוגים, ענוגין, -- שס"ם מן ענג: אף הקורא מקרא בעינוגו ובניגונו עליו נא' דבש וחלב תחת לשונך (כילוי, מל"ל שס"ם, כפס מטופנס). עשיתי לי שרים ושרות אלו התוספות וכו' ותענוגות אלו האגדות שהן ענוגי של מקרא (שס קסל', כנקתי לי גם כקף ווסג). שהן תנוגות בני האדם זה ענוגן של ישראל (שס). -ותענוגות בני האדם זה ענוגן של ישראל (שס). -ובסהמ"א: בהם אכנים שמתחוממות על בעליהן פי'

ענין עינוג (סעכוך עכך סם). שברוב עשרך היה לך אהבה בתענוגים לענג את בשרך וע"כ נהפך עינוגך לשחין רע בעורך ובבשרך (כ"ת חלטיך: פיי חיוצ עז עו).

—ואמר הפיטן: סגלת שכת לשמור בענוג להשביע בצדצחות נפוחי נשמות (כי"ל כן כחונן, עלה עלה, חזסכי יצ.).

—ות"ר: שדורסת ואוכלת מיד לאחר הריגתה שאינו מקפיד על תענוגים אלא אוכל בשר בלא תבלין וכן שאר עינוגין (כט"י, עיכוני כד.). אבל עינוגיו ושמתת לבו בהגיון דת אלהים להסתכל ולהבין באותותיו ובכל מעשיו הגבוהים (כחנ"ם הנטים, סניון הנסט, יק:).

"עברך, ש"ז, — שח"ם מן ענד: שגמיו ענין קישור ועינוד (מעכוך עכך שנס). — ואמר הפישן: פאור ענוד כלילי לבדני כתרני והכלילי פודי ועוו מגדלי דודי לי (כי שנמי צר! משה, אנעים מדושי שיכים, יולי א פקס, מחוי איעלי א, קד.).

איענודן, ש"כ, ככ' עַנוַתְּה, — סגולת הענו ומרתו, Demut : Sanftmut; humilité, douceur; humility, meekness בקשו צדק בקשו עבוה אולי תסתרו ביום אף יי׳ (לפכ׳ נג). ותתן לי מגן ישעך וימינך תמערני וענותה 1) תרבני (מהלי יח לו). לפני שבר יגבה לב איש ולפני כבוד ענוה (משלי יס יצ). עקב ענוה יראת יו' עשר וכבוד וחיים (פס כג ד).--ואמר בן סירא: בני בעשרך התהלך בענוה ותאהב מנותן מתנות (צ"ס גכי' ג ים). תועכת גאוה ענוה ותועכת עשיר אביון (עס יג כ). באמונתו ובענותו (ב) בחר בו מכל ב[שר] (מס מס ד). -- ובתו"ם: קרושה מביאה לידי ענוה וענוה מביאה לידי יראת חמא (כ׳ פנחק בן יחיר, סוט' טיה). מה שעשת חכמה עמרה לראשה עשת ענוה עקב לסולייםה (כי ילחק בכ' חלעור, יכושי שבת אם). ענוה גדולה מכולם (ערכ' עז:). הענוה סייג לחכמה (לכח, כלה רבתי ג). מה עגוה הרבה הקב"ה לאברהם שהיה יושב וחשכינה עומדת (מד"כ בראש' מס). — ובסחמ"א: החבמה תוליד הענוה (כחב"ע, קסל' ס ח). אמר החכם קרן המשביל ענוה (כ"י אינגי יודע עון שהוא (כ"י אינגי יודע עון שהוא שוקל יותר מענותי (הול, חו"ה, סכניעה ל). ארוננו חכם כמלאך האלהים וענותו תעכיר על מדותיו

⁽בך הכתיב, והקרי: עניי.]

²⁾ כך הכתיב, והקרי: עַניִים.

³⁾ כך הקרי, וחכתים: עניים.

ן) [בש"ב (כנ לו): עֲנֹתְהּ].

[[]בגל׳ הגרסה: ובעגותנותו.] (2

וימחול על כבודו (כ׳ יוסף בן הנחום הירושלמי, מטמוני מקחרים 19). חפבל שוב שביועצים והענוה שוב שבחברים החרוצים (רש"ע פלקירא, לרי היגון 9). הענוה היא שפלת רות להחזיק עצמו פחות ממה שהוא הרבה (שלמה היים חצר מוצ, למס לדיק. לג:). שמי שוכה לכתר ענוה זוכה לרוח חקרש וכו' זיש בכל נפש בסתר ובהעלם מחת תענות ומרת היראה (כנס"ה יין לבנון ו, פכה:). - ובמשמ' רכות זנימוס: וכאשר תחישב בה (בכניעה) יראו אותותיה על האברים מחם הלשון הרכה והקול הנמוך והענוה בעת הכעם זכו' (כ"י ח״ח, סו״ה הככיעה ח). ולולי אשר לא מנעתנו הענוה מעל השלחן השלכנוהו ומן הבית גרשנוהו (כ"י סריזי, מסכמונ׳ ג). -- ואמר הפימן: אהי עולם מימות עולם לימדתה ענווה לכאי [עולם] (יניי, Kahlo, Masor. d. לימדתה ,West. עם נענה אענה על דבר אפת וענות צדק זעל עקר דת וכל יקר שות (חלחי ימי שנוחי, יולי טנה א אחה"ב). - ואמר המליץ: במדות האנוש אין בענוה והיא יפה לכל משכיל ונאוה (כ"י חריוי, ססכמול יע). ופי יעט מעילי הענוה ופי זה יארה בשפה ופורה (עמכר', מסבר' ס).

ב.*ענודה, פ"נ,-כמו ענבה ב): ואע"פ שאמרו אין לפאה שיעור חבל לפי גדל השרה ולפי רוב העניים ולפי תוב הענוה 1) (פחה ח ב). - ובסהמ"א: וענוה אחד לא יעשה קיץ (פומס ישרים, אוים לד, כד::). ענור, ש"נ, -- כמו שנוה: וחדרך צלח רכב על דבר אמת וענוה 2) צדק ותורך נוראות ימינך (מסלי (c a).

"עברי, עיבוי, ש"ז, מייר עבויים, עיבויין, - א) שפיים מן ב.ענה: אם ענה תענה אחר עינוי מרובה ואחד עינוי מועט (מכי' מספט' יש). למה נקרא לחם עוני על שם עינוי שנתענו במצרים (כי שמעון, ספרי דנרי קל). ולמה ששה דברים כנגד ששה עינויין תאמורין בפרשה (יכום' יועל ס ל). עבוי שהוא אבידת

הנפש ואי זה זה זה אכילה ושתיה רבי ר' ישמעאל תנא נאמר כאן ענוי ונאמר לחלן ענוי מה להלך ענוי רעכון אף כאן ענוי רעבון וכו׳ דנין ענוי כידי שמים מענוי כידי שמים, ואין דנין ענוי בידר שמים מענוי בירי אדם (יומל עד:). הגה חמשה: ענויין כנגד מי אמר רב חסדא כנגד חמשה ענויינו שבתורה (מס עו.). כנסת ישראל אומרת לפני הקכ"ה: רבונו של עולם זכור ענויין שעניתי ומרודי שמרדתי בך (מד"ר חיכ', זכר עניי ומרודי). — עבוי חדין 1), עפוב. ורחוי של חוצאת פסק הדין; חרב בא לעולם על" עבוי הדין ועל עוות הדין (אנו׳ ס ס). -- ועבוי נפש בי ואלו נדרים שהוא מפר נדרים שיש בהן ענוי נפש" אם ארחין אם לא ארחין אם אתקשט אם לא אתקשטי אמר רבי יוסי אין אלו נדרי עגוי נפש (כדר' יל ל)... כל דבר שיש בו עינוי נפש"בין בינו לבינה ובין בינה. לבין אתרים יפר (מוספת' שס ז ה).-ובפהמ"א: ודע כרי עיגוי נפש לד׳ חם פנים פנים לחדל מאכילה ושתיה: ולעמר על רגלים כתפלה הרבה הרבה עד עניינו יד חנפש וכו' ולבכות בקול עד עטיפת רוח עד יחיה: תום עינוי נפש (מספרות הלכה של הקרחים הקדמונים: גנזי שכטר ב, גינלכורג 486).--ואמר המליץ: ואמר אחד מחכמי ההנדיים ענוי הנפש חותם הבריאות (כ״׳ זבארה, שעשוע' ס, דודקון 89). - וענוי הכבל: אשר עברד עלינו צרות רבות ורעות וחבישת בית האסורים וענויי ים מון ד.ענה ז איוהו ענור (NS. 1915, 555). בין מסים מן ד.ענה ז איוהו ענור שכלן עונות כאחת קינה שאחת מדכרת וכלן עונות אחרית (מו"ק ג ע).

"עברן, עינון, מ"ז, -- שס"ם מן ב.ענן, עונן: הניחוש: וחעינון בכלל היו ויצאו מן חכלל לחילוק כלל בחיברת ופרט בחיברת (ירוט׳ שנת ז ג). בן לא תנהשר ולא תעוננו וחלא הניחוש והעינון") וכו' (ירושב גניי קנהי ז, 258).

ענוכ, כמו ענק: ויתנו להם את קרית ארבע, אביי הענוק היא חפרון בהר יהודה (יהושי כח יח).

יעברק, שיו,-שסיים מן ענק: פתיגיל זעגיל בדלי ענוק: פנוק קדלי פנים בפנים השדילי דודי לי (כי שלמב... הצבלי, אור ישע, יולי ב פסח, מחזי איטלי א, קיב.)..

[[]ס"א: ענכה, ע"י רמכ"ם ורש"י.]

⁽² אמר ראב"ע, וו"ל: ומלח וענוה צדק בין עומדת וכין נסמכת, ע"ב. כליומי שהנקוד הוא מרכב מן נקוד הנפרד והנסמך, ולדעת רד"ק הוא משקל שונה מן הצורה עבות. וכתרג': וענוה וצדק, וכן בשפע' והירונ'. ועקילם והסורי תרגמו כמו וענות צדק. ואולי בא הנקוד חמקצר מפני חמקף שמחכר את שני השמות וענוה־צדק ליבור מרכב:]

[[]ער' ב.ענה פעי ג).] (י

[[]בדפו": והעונן.] (2

ענוק לשון למודים דברים רבורים באופן שקודים ענוק לשון למודים דברים רבורים באופן שקודים ענוק לשון למודים דברים רבורים באופן שקודים (ל) המשנת נדי ילסק, חלוף, יולי ג שנועי). -- ומתי: הקרנתי ויו שלוחיך ישרתי שמתי לנוחיך הגות ענוק שיחיך גאוו לחייך (לי שנתי גלי משה, חלעים מדושי שיכים, יולי מספס, מחזי חיעלי ח, קג:). ואת מתחבבת בעיני בשביל ענק אחד אשר לצוארך יותר מאשה אחרת ענוקה בענק כפול (לשנ"ם, שם"ע, יליכק ד ז-יח).

יין שהומל על אדם לתת כענש בשביל דבר מה: יין שהומל על אדם לתת כענש בשביל דבר מה: ועל בגדים חבלים ימו אצל כל מובח ויין ענושים ישתו כית אלהיהם (עתום 3 ק).

Leiden; misère; aff- ענית מבל ויסורים, שיכ, ענית ענית לולא בי liction, בי לא בזה ולא שקץ ענות (מסלי כג כה). הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע (מסלי כג כה).

- ואמר המשורר: והורני בעוד יש בי יכלת להתענות ואל תבזה ענותי (כ"י מלוי, לזכי כגדף). ברחמיו יהי פנה לעבדו ואל יבזה ענותו בגרותו וצוקיו וקורותיו פנה לעבדו ואל יבזה ענותו בגרותו וצוקיו וקורותיו (הלב"ע, צשם אל לשכ לותר).

ענותן, שיז, מ"ל ענותנים, עינותנין. - כמו

עני, שאינו קפרן: לעולם יהא אדם ענוותן
בחלל ואל יהא קפדן כשמאי (שנת ל:). כא (הגר)
לפני הלל א"ל עינוותן הלל ינוחו לך ברבות על
האשך שהקרבתני תחת כנפי השכינה (שנת לה). רבן
שמעון בן גמליאל וראי ענוותן הוה (נ"מ סה).
שלחו מתם איוהו בן העולם הכא ענוותן ושפל
ברך (סכס סס:). שלשה ענוותנין הן ואלו הן אבא
בברך (סכס סס:). שלשה ענוותנין הן ואלו הן אבא
בבני בתירה ויונהן בן שאול (כני, נ"מ פל:). שבומן
בעותן ובני ביתו ענוותנין כשבא עני
ועסד על פתחו של בעל הבית ואמר להם אביכם
יש בכאן יאמרו לו הן בא והכנס וכו' (חדר"נ ז).

- ומוסף על תכמתו (של ר' יוסף הלוי אבן מגאש)

(קשה. ראב"ע פרש, וז"ל: מגורת עני ויש אומרים כמו מענה לשון על משקל שבות, ע"כ. ורש"י אומר, וז"ל: צעקת דל כל ענייה שבמקרא לשון צעקה יעד יש לפתור ענות לשון הכנעה כמו לענות מפני שהוא נכנע ומתפלל לפניך, ע"כ. וכפרוש הראשון תרגם המורי, ועל פי וה מגיהים החדשים צעקת. ועקילם תרגם כפרוש השני, ואפשר שבאמת נקד ענות. והתרגום והשבעי והירונ' תרגמו כמו תפלת.

שהיה חסיד וענוותן גדול ושפל ועשה שובות הרבה בישראל (כי קעדים לבן דנלן, עלמכ על קדר הדורום, ממדה בנוזה, ל.).

"עַנָרְתַנוּת, ענוותנוֹת, עינוותנות, ש"י, -- מדת הענותן, כמו ענות: ומשה נגש אל הערפל גרם לו ענותנותו שנאמר והאיש משה ענו מאד (מכיי יסכו ע). ענותנותך הביאני לחיי העולם הזה והבא (אדר"כ עו). 'ור"ם ה' אלהיגו שתציץ בבשתנו וכו' ותבא לפניך מדת שובך וענותנותך (כ׳ יוסכן, נרכ' עז:). קפדנותו של שמאי בקשה למורדנו מן העולם ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה (שנת לה.). כל מקום שאתה מוצא גכורתו של הקב"ה אתה מוצא ענוותנותו (כי יוסכן, ווביי לה.). ענוותנותו של ר' זכריה בן אבקולם החדיבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו (כי יוסכן, גיעי כו.). לחכם שנשל קרובתו ועשתה עמו יי שנים לא ילדה אמר לה בקשי לי אשה אמר לה יכול אני לימול חוץ מרשותיך אלא שהייתי מכקש ענותנותיך (מד״ר שמוס לו). להודיער ענותנותו של משה שלא נשתהא לבקש עליהם רחמים (עס צמדי יש). למה לא נאמר כאן ביהושפט מלך להודיער ענותנותו של אותו צדיק שלא רצה לירד לפני הנביא בבגדי מלכות (שם כח). היא (התורה) וכל כלי אומנותה ניתנה עינותנותה צידקה וישרותה ומתן שכרה (כי חנינח, שם דברי ח). קפדנותן של אבות ולא ענותנותן של בנים (נעם כי שמוחל בכי ילחק, פקיקי דר"כ יד). -- ובסהמ"א: אבל הוא בענותנותו יסיר התמיד להעמיד העתיד (כ"י סלוי, מכסג לכי חסכן, הרכבי א, 149). מי שרב סבלו רב ענותגותו ימעטו חומסיו וירבו עוזריו (ר"י ח"ח, מבחר הפניני לרשב"ב, שער הענוה). ומה שקדם לוה מסיפור ענוותנותו (של משה) (הוא, מקוי מדני הכפי לכעב"ג כב). היודע בעצמו שהוא כקי בתורה וכיוצא בו בעיר וכשמביאין איסור והיתר אומר תביאו לאחרים הרי עינוותנותו לחמא שמא אם היה הוא מורה היה אוסר מה שהם מתירים (ספר חקידים התתתשכת). ומי שימשול עליו צדק לא ילמד המלאכה למיאוסו בעולם וענותנותו ושהוא מסתפק כמעט מדברי העולם (רש"ע פלקירת, המבקש ל).--ואמר הפישן: בארז בחור בגדלתו כברוש רענן ענותנותו (חרומס, שיר היחוד, יום ד). בני בנים משולשים חסידים ומקודשים כאבות יהיו ראשים

ביראת אל וענותנותו לחורתו (שמח יולד צילד זה, פזמ' למילה, סמח"ל, חשכב.). הוי על ענותנותו ועל גודל חסידותו וישרותו ותמותו (שס, היום שמסו, קיני על המחים, משפב.).

ענון), ממנו עו.

עני, בהפסק עני, עוני, ש"ז, סמי עני, כני עניי, ענינו, עניה, עניה, עניה, ענים, -א) דחק ולחץ אויב וצער Leiden, Elend; misère; affliction, ויגון ויסורים. בי ראה : misery : כי שמע יו' אל עניה (נרחשי יו יח). כי ראה וו׳ פּעַנוּי כֹּי עתה יאהבני אישי (סס כע לצ). את עניי ואת יגיע כפי ראה אלהים (שס לה מב). ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את מכאכיו (שיוות ג ז). ואמר אעלה אתכם מעני מצרים (פס יו). וישמע יי' את קלגו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לתצנו (דכרי כוז). ותדר (תנה) נדר ותאמר יי׳ צכאות אם ראה תראה בעני אמתך וזכרתני ולא תשכח את אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים ונתתיו ליו׳ (מ״ל ל יל). כי ראה יו׳ את עַנְי ישראל מרה מאד (מ"ז יד כו). חנגני יי' ראה עַניִי משנאי (ההלי טיד). ראה עניי ועמלי ושא לכל חמאותי (פס כה יה). אשר ראית את עניי ידעת בצרות נפשי (שם לה מ). למה פניך תפתיר תשכח ענינו ולחצגו (שם מד כה). עיני דאבה מני עני קראתיך יו' בכל יום (מס פה י). וישגב אביון מעוני (מס קז מל). זאת נחמתי בעניי כי אמרתך חיתני (שם קיע כ). לולי תורתך שעשעי אז אברתי בעַנִיִי (סס כֹּב). ראה עַנִיִי וחלצני כי תורתך לא שכחתי (שס"קנג). גלתה יהודה מעני ומרב עבדה היא ישבה בגוים (חיכי ח ג). ראה יי׳ את עניי כי הגדיל אויב (שם ש). אני הגבר ראה עַנִי בשבט עברתו (שס ג א). זכר עַנִיִי ומרודי לענה וראש (פס יע).-אסירי עני: ישבי חשך וצלמות אסירי עני וברול (מסלי קז י). - ארץ עני: ואת שם השני קרא (יוסף) אפרים כי הפרני אלהים בארץ עניי (צרחשי מח כב). — בני עני: פן ישתה וישכח מחקק וישנה דין כל בני עני (מסלי לח ה). -- חבלי עני: ואם אסורים בזקים ילכדון בחבלי עני (חיוב לו ס). - ימי עני: ועתה עלי תשתפך נפשי יאחזוני ימי עני (פס

ל זו). זכרה ידושלם יסי עניה ומרודיה כל מחמדיה אשר היו מימי קדם בנפל עמה ביד צר ואין עוזר לה (מיכי מו), - בור עני: הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עני (יטעי מס י). - ולשון של ענוה 1). פעניי: והנה בעניי הכינותי לבית יי' זהב כברים מאה אלף וכו' (זהישל כנ יד). -- ב) במשמ' דלות וריש, Armut; pauvreté; poverty: שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי כחפוון יצאת מארץ מצרים (דברי יו ג). יחלץ עני בעניו ויגל בלחץ אוגם (חיוב לו יה). -- ובתו"ם: כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר וכל המכמל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני (כי יונסן, חצוי דע). למה נקרא לחם עוני על שם עינוי שנתענו במצרים (כ"ם, ספרי דצרי קל). כל מקום שנתנו חכמים עיגיהם אר מיתה או עוני (מצ"ג, מו"ק יו:).--ובסהמ"א: וכאשר ראיתי זה ולא היה לי מן המדע לעביי ורע מולי ומועום דעתי (ר"י ח"מ, סה"ש לרינ"ג, הקדי): האמת בפי אותם הקדומים החכמים אבותינו שאמרו העני זולת קנאה מהדברים ההוים (אפרים מארץ מודינא, קפי המוקר מ). דל מורה על חסר סמון ושאר צוכי האדם אבל עני ככל כתבי הקדש על עוגי הנפש (מסיו, יין לבנון, פיי חבוי ח ה). - ואמר המשורר: אני אני במר אני ומחני כמו אני בים עני והנגי בחגגי למעני-באבות (כחב"ע, חכי חכי).

עביו, מחיז, מיר עניים, סמי עניי, ככי ענייה, ענייו, נקי עניה, - א) ההפך מן עשיר, מי שאין לו כדי מחיתו, אלא בצמצום גדול, שאין לו נכסים וכדום', אם בסף תלוה את עמי את:Armer; pauvre; poor העני עמך לא תהיה לו כנשה (שמות כנ כד). וברמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעוב אתם (ויקרי יעי). ואם איש עני הוא לא תשכב בעכטו (דברי כד יב). לא תעשק שביר עָנִי ואביון וכו' ביוםו תתן שכרו וכו' כי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו (פס יד-יה). פתח תפתח את ידך לאחיך לעניה ולאבינך בארצך (פסיסיה). ואתם בערתם הכרם גולת העני בבתיכם מלכם תדכאו עמי ופני עניים תמחנו (ישעי ג יד-יה). להטות מדין דלים ולגול משמש עניי עמי (שסיג). תרמסנה רגל רגלי עַנִי פּעמי דלי. (עם כו ו). העניים והאביונים מבקשים מים ואין לשונ בצמא נשתה (שם מל יו). הלוא פרם לרעב לחמ

וֹ בערב' ענו a (1

a) عنز

^{[.(}ב 'משמ' ב).] אפשר ששייך למשמ' ב

יוחנן, פסק' קיג.). ארבעה. חשובין כמת עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים (מדרי קד:). עני היה (בעה"ב) באותה שעה (סול׳ קלו). העני הזה עומד על פתחך וחקב"ח עומר על ימינו (ל' לנין, מד"ר ויקכ׳ לד), החזיק עשיר בדבר מוב תחלתו רעב הוא לו המתישן בו עשאו למרמס גם עני כי דל חלקו גם עני גבוה ממנו (שם קהלי, וישב העפר). אמר לו אותו עני ובו׳ (מדכש עשכת הדברות ז, ביהמ"ד ילינק ל).-עני מדקדק: ראתה (בתו של לום) עני אח' מרוקדק ברחוב העיר ועגמה נפשה עליו (פדר"ל כה). מעשר עני, עי׳ מעשר. -- ובסחמ״א: כשהעשיר מכולה והעני מרויח בפעולה אינם שוים סלח (חורי וישעי, שער החפלה יג, כ.). וכמה היה העני יגע להוציא פרנסתם כיום ובלילה ולא היה מספיק להם מזוגות (ר"ש בן ר"כ מסכוח, מעין גנים, פיי איוב כע יג). ו העני הוה לא ראה לחם מעודו (כ״כ בר״י חלחנן, עה״מ, הקדי, ד::). עני בדעת, בדעה: אלא לאו עני עני בדעת* --עשיר עשיר בדעת (כסוצ' סס.). אין עני אלא בדעה (אניי, כדכ' מל.).—ובסהמ"א: כי אם אתה עשיר בממון אתה עני בדעת (רש"ע סלקירת, המבקש יה). והעני בדעת הנה עניותו תכניע אותו (כ"י בן ערמלה, יז אבשלום על משלי יצ). - ובהשאלה: ואחריו רבי יצחק בן אלאואני הוא מאד' עשיר אבל שירו דל ועני (כ"י סכיזי, מסכמונ' יס). -- ואמר המשורר: אהה אבד לכל עשוק ולעני ולעניה ורב ספק בחק ו'אה ובכבד ובבליה (כ״ש הנגיד, הצמוח פליליה). -- *ונק׳ ז וי׳ אלהי ישראל וכוי עזר גא אמתך אשר גשארתי יתומה בלי אב ואם ומשולה לענייה שואלת מבית לבית (מד"ר חקמי, ומחמר חקמר). -- ומ"ר, ואמר בן סירא: כמא גאים הפך אלהים וישב עניים תחתם (נ״ק גניי יד). -- ובתו"ם: תלש מלא קמצו הכהו קוין ונפל מידו לארץ הרי הוא של בעל חבית תוך היד ותוך המגל לעגיים (פחס די). ויהיו עניים בגי ביתך (יופי צן יומנן חים ירושלים, חצו' ח ה). לוף שעברה עליו שביעית וכו' אם לקטו העניים את עליו לקטו ואם לאו יעשה חשבון עם העגיים (כי חליעזר, שביע' ה־ג). אין משתכרין בשל הקדש אף לא בשל עניים (ר״ע, כתוב׳ קו:). ענייך ועניי עירך ענייך קודמין עניי עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך קודמין (כי יוסף, ב"מ עה.). תמחוי לעניי עולם קופה לעניי העיר (נ"ב ס:). אמרו ישראל לפני

ועניים מרודים תביא בית (שס נח ז). דן דין עַנִי ואביון אז מוב (ירמי כנ יו). הנה זה היה עון סדם אחותך וכו' ויד עָנִי ואביון לא החזיקה (יחזקי יו מע). עני ואביון הונה גולות גול (שם ים יצ). מעני השיב ידו (פס יו). שמעו זאת השאפים אביון ולשכית עניי 1) ארץ (עמוי סד). עליצתם כמו לאכל עני במסתר (סנקי גיד). ואלמנה ויתום גר ועני אל תעשקו (זכרי זי). צדיק זנושע הוא עני ורכב על חמור ועל עיר בן אתנות (שם ע ע). יארב לחמוף עני יחמף עני במשכו ברשתו (סהלי י ע). משד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר יי' (שס יב ו). זה עני קרא ויי' שמע ומכל צרותיו הושיעו (שם לד ז). מי כמוך מציל עני מחוק ממנו ועני ואביון מגולו (שם לה י). ידין עמך בצדק ועונייף במשפט (שס עב ב). כי יציל אכיון משוע וְעָנִי וֹאִין עוֹר לוֹ (פס יצ). שפטו דל ויתום עָנִי ורש הצדיקו (שם פנ ג). יען אשר לא זכר עשות חסד וירדף איש עני ואכיון ונכאה לבכ למותת (עם קע יו). ידעת כי יעשה יו׳ דין עני משפט אכיונים (זס קת יג). כל ימי עני רעים ומוב לב משתה תמיד (משלי ים ים). אל תגול דל בי דל הוא ואל תדכא עני בשער (שם כב כב). דור חרבות שניו ומאכלות מתלעתיו לאכל עניים מארץ ואביונים מאדם (פס ל יד). פתח פיך שפט צדק ודין עני ואביון (פס לח ט). כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאכיון (עס כ). יטו אבינים מדרך יחד חבאז עניי 1) ארץ (חיונ כל ד). יגולו משד יתום ועל עַנִי יחבלו (שם ע). לאור יקום רוצח יקטל עַני ואביון (פס יד). להביא עליו צעקת דל וצעקת עניים ישמע (מס לד כס). יחלץ עני בעניו ויגל בלחץ אזנם (פס לו יה). מה לעני יודע להלך נגד החיים (קהלי ו ס).--ואמר בן סירא: קרב עני אל תכאיב ואל תמנע מתן ממסכין (נ"ם גני דג).--וכתו"ם: כיצד העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים פשם העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית וכוי העני חייב (סנת מ מ). אין פוחתין לעני ובו' המסבב על הפתחים (מוספה' פחה ז ה). כשר ודם יש לו קרוב אם היה עשיר הוא מודה בו ואם היה עני בופר בו (ר"ע בן לקים, ירוע' ברכ' ע ח). לבושל בגופו ועני (כי חחח, עם כחוצ' ע ב). שלשה מבריו עליהן הקב"ה בכל יום על רווק הדר ככרך ואינו חומא ועל עני המחויר אכידה לבעליה וכו' (כ'

ו) כך הקרי, זהכתיב : ענוי.

(רשב"ח, ווחוור על ישועחל, פרלס ים). התחיל אותו חעני להצטער ענה אותו בעל הבית אל תצטער אני אמלא לך אחד משאוי מכל דבר שתרצה וכו' התחיל אותו העגי לחלוך בשוק כמו המשוגע (משלי סנדחבר, נד.). הלך דרך שם יהודי חיים והעני לא ידע על מה היו עומדים ולעג עליהם ועל ענינם (כ״ש אנן ויכגא, שנע יסודס 4). והנה העני היהודי אמר שהרג הנוצרי ההוא והננו חי (שם 49). זוה העני חתן בלא דמים (רלב"ה, שו"ת לג). וגם יורה לעצמו היתר בי עדין לא מלא כריסו לחם וכשר מהגמרא עד שהעני הזה כל ימיו לא יספיקיהו ללמוד קצת ממנו (כ"כ בר"י חלחכן, עה"מ, הקדי, ט:.). מה יעשה העני הוה אם לא נתן לו הקרוש ברוך הוא לב ושכל (שס, שער קרים לרצע נה, לד:.). -- *ונקי: מה נעשה באותה הענייה (ירושי כתוני ע צ). היכי נעביד נגרשה יאמרו ענייה זו לשוא שמרה (רבי, כמוני סב:). לא הספיקה אשתו (של ר' חנינא) לראותו עד שיצאת נשמתה אמר לפניו רבש"ע עניה זו זו שפרה (מד"ר ויקרי כח). וכשנכנם ר' חנינא בן תרדיון לאפיקורסת גזרו עליו שריפה ועל אשתו הריגה ועל בתו לישב בקופה אמר להן מה גזרו על אותה עניה אמרו לו הריגה (פמסי ח).-ובסהמ"א: וגם יש בזה קצת תנחומין על הענייה המבויישת שתשאר עמו לעולם (כ״ח הלוי מבכללונה, ספי החכוך הקכו). למה ברא האשה הענייה הואת שאין לה לא שכר ולא עונש וכו' (הקנה, מלות ת״מ, כב.). - *חמורה עניה: אמר (ר' פנחם בן יאיר) ענייה זו הולכת לעשות רצון קונה ואתם מאכילין אותה מבלים (מולי ז:). חמרתיה דרבי פנחם בן יאיר נסבוה לסמאי וכו' כיון דעלת' נהקת וחכים קלה אמר פתחו לאותה העניה ויהכו לה דתיכול (מד"כ בכחש" ס). — "ונפש עניה: מאנה נפשי העניה להפרד מגופו ולסור ממנו אעפ"י שאני מתאוה לוה (כיי חיים, ספיים לריבייג, כגע). לו יראו עיניך נפש עניה זאת עת כי רגליה מצלך יניסו איך אחריך היא תדבק (רמח"ל, לישרים חהלה, עלין א, סהלה באה בשדה). - ועיר עניה: מעת עברו מי המכוכה המרים האלה על העניה זאת עיר מולדתנו לא נח לבבי (שס, שכל יושר). -- ומייר: ומה תעשו עניים בהקשותכם את ערפכם (יוסיפון תנו). אשתי יקרתי ממשפחת פוביי היא עמכם ואכי ואמי העניים הקרושים עמכם הם (שם תענ). מקל ותומר מהסופרים הראשונים וכו'

הקב"ה ומי הם עמך אמר להם העניים (מד"ר שמות לא). נקמתן של אומות העולם ביד ישראל ונקמתן של ישראל ביד ענייהן (כ׳ חלעזר בן יעקב, מס רות ה). -- "ובהשאלה: הנה יש בפיוטיו (של ר"א הקליר) חרוזים עניים ואכיונים מחזרים על הפתחים (רחצ"ע, קהל' ה ח). כו יש בהם אנשים אכורים וקשים נושבים בנחשים עניים ממעשים (כ״י הכיזי, תהכתול׳ מו).-ב) בהרחבה, בכלל אדם לחוץ ודחוק במסבות חחיים; נרדף, שכאו עליו צרות, וכיוצא בזה -Unglück ואח: :licher, Elender; malheureux; afflicted, unhappy עם עני תושיע ועיניך על רמים תשפיל (ש"ב כב כק). כי יו' יסד ציון וכה יחסו עניי עמו (ישע' יד לב). כי נחם יי׳ עמו ועניו ירחם (שם מע יג). ואל זה אבים אל עני ונכה רוח וחרד על דברי (שם פו ב). והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם יי׳ (לפכ׳ גיצ). פנה אלי וחנני: כי יחיד ועני אני (מהלי כה יו). זאני עני ואביון אדני יחשב לי (שם מים). ואני עַנִי וכואב ישועתך אלהים תשגבני (שם סע ל). ישפט עניי עם יושיע לבני אביון וידכא עושק (מס ענ ד). אל תתן לחית נפש תורך חית ענייה אל תשכח לנצח (מס עד יע). עני אני וגוע מנער נשאתי אמיך אפונה (מספח יו). תפלה לעני כי יעטף ולפני יי׳ ישפך שיחו (מס קב ח). -- זנקי עניה: צהלי קולך בת גלים הקשיבי לישה עניה 1) ענתות (ישעי יל). לכן שמעי נא זאת עניה ושכרת ולא מיין (מס כל כל). עניה סערה לא נחמה הנה אנבי מרביץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים (מס כד יל).--ובהשאלה, עניי הצאן: וארעה את צאן ההרגה לכן עניי חצאן (זכרי יל ז). - ובמדר': באו וראו מאותו עני פרעה מה עשו כשירדו למצרים קבלם בסבר פנים יפות והושיבם במיטב הארץ וכו' בכל זאת לא היה יכול להם (מד"ר אקמי, אם על המלך עוב). - ובסהמ"א: אמר לו בן סירא עני תנחומין של הכל אחה מתנחם (ח״ב של בית סיכח). ויביאו החרב לפני המלך וצוח ותתכו את ראשו ונהרג אותו העני (משיח השקר) תהא מיתתו כפרה עליו ועל כל ישראל (רמצ"ס, חגרי להכמי מכשיליה). בי האב העגי ייגע גופו וישריד נפשו כדי לגדל בנו וללמדו וכאשר יקוה לשמות בו לחכמתו ולמוב שכלו יכאיב גופו ונפשו לסכלותו (כ״י בר׳ אוננו מותד החלמיד׳, קא:). וחעני איננו יודע כי התורה האמיתית יש לה על כל פנים תכליות שלשה

[[]החדשים מנקדים ע"פ הסורי עַנִיהָ מן א.ענה.] (ו

אנו העניים העלובים על אחת כמה וכמה (הלכ' פ"ס, גמי מלכ'ס למ). איך יעניש ה' לאבדון עולמי מ"ן עגיים האלה אשר לא יכילם מפר ומספר (כ' המון עגיים האלה אשר לא יכילם מפר ומספר (כ' לומע מלוכקי, כוסס כסב, ד"ס מו). ובמלחמה אחת היה לגו עגלה עם סוללה גדולה ושמו אותה נגד פתח העיר ורצנו עמה וחשבו העניים שכעיר שהיא חיה זברחו (כ"ש מצן ויכגל, שצט יהודה 23). והנגי אעוררך על סודות התומים שבאו סתומים וכו' ואנו העניים מגששים קיר כעורים וכולנו סומים (כ"י גיקעליס, פי' הגדס ש"כ, ספי כש הסכמה, עצדים סייכו).

ענים), קל לא נמצא.

-הפעק *העני, הענו, מעני, יעני, יענו,-א) פ"ע, היה arm werden; devenir pauvre; to become עני, נתרושש, poor: פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני (כפוצ' ז ו), בתחלה קבעוה בתפלה העשירו קבעוה על הכום הענו חזרו וקבעוה בתפלה (כי יוסכן, ברכי לג.). מי שיש לו אויב יעני או יעשיר אמרו לו יעני (מעילי יג). אדם שהוא נומל אשה ועושה עמה ימים הרבה אפילו העני אשתו אינו כופרת כו (מד"ר סמות לב). - ב) פ"י, עשה שיהיה עני, רושש, arm machen; appauvrir; to impoverish : העני פושט ידו לבעל חבית לקכל צדקה ובעל הבית אינו רוצה ליתן לו כלום עושה כלם יי' מי שהעני זה סוף שיעשרנו ומי שהעשיר זה סוף שיעני אותו (מכיי יתכו ב). שאם יאמר לך אדם למי שהוא רוצה להעשיר מעשיר למי שהוא רוצה מעני (מד״ר ברחש׳ נה). שאלה משרונה אחת לרבי יוסי בן חלפתא אמרה לו הכל מודים שכששת ימים ברא אלהים את העולם מששה ולכאן מהו עושה אמר לה מעלה פולמות ומוריד סולמות פלוני שהיה עשיר יעני ופלוני שהיה עני יעשיר (שם צמדי ג).

שקל להתיר אותה: עניבה לר"ם מהו (כנ שקל להתיר אותה: עניבה לר"ם מהו (כנ מסדנוי, שנס קימו). תבל בחבל מיחלף עניבה בקשירה לא מיחלפא (מס קינ.). ר' יהודה היא דאמר עניבה קשירה מעלייתא היא (סוכ׳ לנ:). —ובסהמ"א: וכשאתה מתירו בעניבה אין ידו נפשטת לקשירה (גלוניקה מתירו בעניבה אין ידו נפשטת לקשירה (גלוניקה נ, גיללנונג 12). ואמאי לא עניב ליה עניבה שהיא חצי קשר משום דהאי תנא סבר ליה כוותיה דרי

יהודה דעניבה קשירה היא (ר"ח, סוכי לג:). ללאת לצול"ש בלע"ו וכן תרגם אנקלוס ענובין לשון עניבה (כש"י, שוח כו ז). העניבה מותרת לפי שאינה מתחלפת בקשירה לפיכך החבל שנפסק מקבץ שני קצותיו וכורך עליו משיחה ועונב עניבה (כתנ"ס, שנת יה). אבל עניבה מותר ובלבד שלא יעשה קשר למשה מן העניבה כלל (תרזכי, שנת שמו). קראו קשר לחום דק שאין בו כדי עניבה (לויסל, שניי כ, תודעה רכה 8). — ואמר הפימן: זוגו יחד פרחי מתוני שלותי, קלים' תוסף יו"כ). — ב) "סרם שקושרים לנוי על הצואר או על הצורן, ; "סרם שקושרים לנוי על הצואר או על הצורן, ; mecktie בחבות ובספרות.

"ענידה, ש"כ,--שח"פ מן ענד: הפוך כמו ערנם קשרם יבן ענידה בלשון תלמוד קשר (כ"י קמסי, ספי הגלוי, 183). ענדו כלומר עיינו או מלשון אענדנו עשרות ולפי שהיה צריך לע' תפס לשון זה פי' עשו עבידה לדין זה (כ"י מויכה, חול זכוע ב, טכפות, כח:). עניה, ש"כ, -- שס"ם מן איענה: ולחלן הוא אומר וענו 'הלוים ואמרו מה עניה האמורה לחלן כלשון הקדש אף כאן בלשון הקדש (פוטיז ד). כל מקום שנאמר כה ככה עניה ואמירה הרי זה כלשון הקדש (מכיי יחרו ט). יכול יעלו מן הנחל ויאמרו ת"ל בנחל שתחא אמירתן ועניתן בנחל (ססרי דברי רע). ענה דודי ואמר לי א"ר עזריה לא היא ענייה ולא היא אמירה אלא ענה ע"י משה ואמר לי ע"י אהרן (מד"כ שה"ש, החאוה חושה פגיה). -- ובסחמ"א: וענותך תרבני אמר וענותך מן לשון עניה והוא מעיד על הנפת הואו (דונם, חשוי על רקע"ג, 188). הנני כך היא ענייתם של חסידים לשון ענוה הוא ולשון וימון (כש"י, בכחשי כנ א). ומוכירין שלש עשרה מדות בין כל ענייה וענייה (מכיל רבתי, כ"ה עב). הואיל והתחילו לקכל עליהם עול מ"ש" שהוא בעניית אמן תוסיף נשמתם אי זה שלמות (כ"י מפיסח, מכחי קכחי 89). ומה יענהו לתת לו שתוק לצדיק ותמים שלם שחוק צדיק תמים היא הענייה אשר יענהו (כשנ"ן, חוסב משפט לחיוב, פר:), דין עניית הקריש ע"י הקהל (הלצוש כו). דין ברכו וענייתו ובו ב' סעיפים (שס מ). שהחזן משמיע קולו במלות אחרונו' כדי שיבינו העם שהוא בסוף חעניה הראשונה כנ"ל וכן הוא המנהג בכל סדר הפסוקים והעניות של הקדושה עד תומה

[[]נגור מן השם עני.] (!

(כ' רפחל מילדולה, מים רבים, שו״ת חו״ח כג). להוציא ידי חובת ענייה להמברך (פלח יוען עו).--ואמר הפיטן: הזהרת ניאוף וענית שקר איש כאחיו פן תעידוהו (רצינו ילחק, אחום דעי, אוחר', כא.). בשבתו תוך חכמים היד[ועים] הלא דומים ולא עונים עניה (ד״ח יחודי מלרים וא"י ב', מן 12).

יעניה, שיינ, -- במו עניה, ואמר הפימן בלחובר למו ענית 1) קול אחד כשבתו ככסא שפוט גוי אחד (להזכר למו, מוסף ר"ה א).

יעביוות: בענינים כאלה ענותנות: בענינים כאלה אני סומך עליך אמר סענדעריל בעניוות כתלמיד לפני רבו (מכדלי מו"ם, מסעות בכימין השלישי ו).

אינ, שעב העני, דלות, מסכנות, Armut; שניף דלות, indigence; poverty, בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנזולתן (כי ישמעחל, נדכי עי). שאין אומנות שאין כה עניות ועשירות שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות (כי מחיל, קחשי ד יד). בת בהן לישראל אין וווגן עולה יפה וכו' קוברה או קוברתו או מביאתו לידי עניות (כ' יוסנן, פססי מט.). אין עניות במקום עשירות (כחוני קו:). שכל מקום שחוכרת השם מצויה שם עניזת מצויה ועניות כמיתה שנאמר וכו' (כנ, כדכי ז:). עשרה קבים עניות ירדו לעולם תשעה נמלה בבל ואחר כל העולם כולו (קדושי מע:). סימן לגסות עניות וכו' מאי עניות עניות דתורה (שס). אמר לו הקב"ה מה אתה רוצה עניות או ייסורין אמר לו איוב רכון העולם מקכל אני עלי בל ייסורין שבעלם ולא עניות וכו' אמר הקב"ה לא דיו עניותו אלא שאת' נומל הימנו רביי וכו' אין לך מדה קשה מן העניות שכל מי שהוא מדוקדק בעניות כאלו דבוקים בו כל ייסורים שבעולם וכו' ואמרי רכותי' אלו נתקבצו כל ייסורין לצד אחד והעניות לצד אחד העניות מכרעת לכולן ובו' (מד"ר שמוס לח). וחוחיר הקב"ה שלא יגוול אדם מהם מתנות הראויות ליתן להם כי דל הוא דיי לו עניותו (מס צמדי ה). -- ובסחמ"א: גבאי צדקה לוקחין מן הנשים ומן העבדים ומן התינוקות דבר מועם וכו' וכמה הוא מועם שלהן הכל לפי עושר הבעלים ועגיותן (למנ"ס, מסנס עניים ז ינ). לפי שהעניים והאכיונים בחטאם ובעניותם תולין

[כך מנקד בדפוי.]

עיניהם על התבואות (כ״ה סלוי מבכללונה, סב׳ המיכוך סקלנ). -- ובהשאלה: ואמר ר' אדונים שהופרה ני גכאים כאשר הוסרה כ' כסות מסלת ענכים סותה וואת עניות גדולה (כלב"ע, שפת יתר כו). - ואמר המשורר: חגפושה והצלעה מאין מרגעה והנהלאה מכבד משאה בחונת עניות ואלמנות חיות כאשה מאישה גרושה (כ"י הלוי, להה לדני ייי). -- "דקרוקי עניות: ג' דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו אלו הן עובדי כוכבים ורות רעה ודקרוקי עניות (עירוני מל:).-ואמר הפימן: צמצומו תרויח בנקיות פדהו מדקדוקי עניות (ממור עצודת מזין, סליסי מנסה יו"כ). - *ובהשאלה בעניות, בעניות הדעת: ר' עקיכה אומר יש ממור ביבמה שמואל אומר בעניותיגו צריכה ממנו גם (ירוש' קדושי ג ה). --ובסחמ"א: בעניותינו בעניות דעתינו צריכ' גם (רש"י, יבמות מע:). בעניותיגו מתוך עניות דעתנו שאין אנו יודעים פירוש המקרא (שם לנ:). ואני כתכתי בעניותי מאי דמבירא לי (גמי מכרים, הלכות פ"ת 41). ואגן לעניות דעתן חוי לן דצריך רחיצה כפו בחול (רחצ"ד, החשכול ח, הלכות תפלה וק"ש צ). ובעניות דעתין יפה עשו הגאונים (שסי). אכל עניות דעתם ישים להם גאות לתפוס את החכמים כי גאות חבר לעניות (כ״ם פרחון, מסברי, ערס). ולפי עניות דעתי אומר בוה מה שהורוני מן השמים (כי פעדיה לבן דאכאן, חמדה גכוזה, לא.).

ענין

עברן, עבין, ש"ז, ככי עביבו, מ"ר *עביבות, עביבים,-א) דבר שאדם ענה בו, מתעסק בו, עסק, -Beschäf : tigung, Sache; emploi, affair(e); occupation את לבי לדרוש ולתור בחכמה על כל אשר געשה תחת השמים הוא ענין רע נתן אלהים לכני האדם לענות בו (קהלי א יג). כי כל ימיו מכאבים וכעם עניגו גם בלילה לא שכב לבו (מס 3 כג). כי לאדם שמוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה ולחושא נתן ענין לאסף ולכנום לתת לטוב לפני האלהים (שם כו). ראיתי את הענין אשר נתן אלהים לבני תאדם לענות בו (שסגי). גם זה חבל וענין רע הוא (שס דה). כי בא החלום ברב עָנָין וקול כסיל ברב דברים (מס ה כ). ואבר העשר ההוא בענין רע והוליד בן ואין בידו מאומה (עס ס יג). כאשר נתתי את לבי לדעת חכמה ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ (שם חיו). - ובתו"מ: ד' דברים היה ר"ע דורשם

המלמידים, קסל.). על כן אני צריך לכתוב בכאן מה שכבר חשבתי אליהם כי אין הענין על הצד אשר לקחוהו (רשב"ח, מחמר על ישמעחל, פרלם לב). ואישוב לענין הפרק ואומר וכו' (ר"י הישרחלי, יקוד עולם יח). בשם אשר מעשיו לו עדים נתחיל ענין המועדים והעיון בתחלה בענין הפסח (כ״ל הקרלי, גַ״ע, ענין פסס, הקדי, לז:.). -- ומ״ר *ענינות: כשהפליגו דעתן לעניינות אחרים אכל אם היו עסוקין באותו עניין גט הוא (ירושי מ"ם דו). -- ובסהמ"א: הנה זאת אשר הבגנו אם כאשר כתוב בשאלה זו כי שלשה ענינות יש בח שני עגינות מהם לא שאל השואל עליהם וכו' (רסע"ג, תשוי גחוני מו"מ ל, מילר כח:). ומבעו הספיגות ההיו למצרים פונות בשנה זו ברוע עניינות (ספרי סגלוי, JQR. NS. 1918, 177). ויש מי שמורה שדין הנדרים והשבועות בעניינות אלו אחד הם (רמצ"ס, כדרי ב יה). וכן שאר הענינות שפירשנו בשבועות כולן בנדרים כדרך שהן בשבועות (שס דה). אז תרצה הארץ אז כשיעכרו עליכם שש גורות שבענינות שהזכרנו מדה כנגד מדה וכו' (סזקוני, פיי התוכה, בחקותי כו לד).→ואמר הפיטן: חקר עונות חלל ומעונות חק בי עניגות באין מעינות (יולי ח שבועות, ספי קרובות יס:). ←וענינים: ואילו היה נוהג הספר וכו' היו נשארים רוב המדברים בלי דת ובלי תורה מפני קוצר שכלם וחלישות הכרתם בענינים הרוחניים (כ"י ס"מ, סו"ה, היסוד י). ומהם שהבומח באלהים יביאהו בטחונו לפנות את לכו מעניני העולם וליחד לבבו לעניני העבודה (שם, הצעחון, פחיחי). לולי שלשה היו נתקנים ענייני בני אדם זקן שאינו נשמע ותאוה שאינה נמנעת וגאות אדם בנפשו (הוח, מבחר הפנינים לרשב"ג, 23). סבות הנמצאות ארבע החמר והצורה חפועל והתכלית דמיון זה בענינים המלאכתים בכסא ד"מ חמרו העץ ופועלו הנגר (רמניים, מלות הגיון ע). ואלו הענינים אשר נפל בהם זה הכלכול הרבה מאד בעניגים האלהיים ומעם בענינים הטבעיים ונעדרים בענינים הלימודיים (כ״ע ח״ת, מו״כ ה לה). להישיר פעולותיו לצד הפצלחה האמתית ונתינת דמיון חעניינים האלהיים וכו' (כ"מ סנינ, דרכי נעס, ה.). ועניין המסכתא אמנם הוא לכאר עינייני יום הכפורים בשלמות (המחירי, יומח, פתיחי), כי מי שיש לו וה השבל ישבחו בני אדם ענוניו ומעשיו והם מסכימים לקראו בעל

ואין אני דורשן כמותו וכו' ותרא שרה את בן הגר המצרית שעבד ע"ז ואגי אומר לא לענין הזו צריך אלא לענין שררות (רעב"י, ספרי דברי לח). נכנם ומצאן שהן עסוקין בהלכה לא יהא קופץ לתוך דבריהם עד שישב וידע באיזה עינין הן עסוקין (מוספתי סנהי זי). ונושאין ונותנין בפרשת העינין כל הלילה (שם ע ה). והוא שעסוקין באותו ענין (כני, קדושי ו.). אמר להם כל הענין הפצירו בו (באדם המכוער) מאד שימחול לו (לרשב"א) (דח"כ ד). ובסהמ"א: כי האור הוא ענין באויר יתחדש בו כשהורית עליו גשם מאיר וכאשר סר הגשם המאיר נשאר חשוך ולא יתחדש בו ענין (כלפ"ד, למו"כ 94). לשנים למאי הילכתא כלומר לאיזה ענין שייך ר"ה (ריטצ"ח, פי' מקכי ר"ה ח, י:.). ואמר אחד מן החסידים שהית לו שכן סופר מהיר היה מתפרגם משכר ספרותו אמר לו יום אחד היאך ענינך אמר לו בשוב בעוד ידי שלמה (כ"י ח"ת, חו"ה, הנעחון ז). -- ובפרמ עסק עיוני, מחקר: האחרות הוא הענין אשר בו קוראין לכל אחד מהנמצאים בעולם (כלנ"ס סנטיל, סבור המשיחה והתשבורת 11). ואני חוור לראש הענין ואומר הצורה נאמרת על שלשה ענינים (סוס, סגיון המסם א, ד.). אם אנחנו חייבים לחקור על ענין האחד האמת והאחד העובר (כ"י ל"ס, סו"ה, הקדי, 11). ואילו היינו יכולין להליץ על ענינו במלה אחת וכו' (שס, היחוד י). כי הדבר שיובן ממנו ענין גשמי לא יזיק המשכיל מפני שהוא מכיר בו (שס). והמעלה הואת היא המעלה אשר יגיע אליה הקטן והפתי אשר איננו יודע ענין האמונה (שס 3). אף על פי שנצא מעניננו מעם באר לי כונת המומור הוה (פול, סכתכי הע). אלו היה רובנו מקבל הדלות בניעה לאלהים ובעבור תורתו לא היה מניחנו הענין האלתי כל הומן הארוך הזה (שם לו קעו). וחל עליהם הענין האלהי לאחבה להיות להם לאלהים (פס גיז). כן נאמר אנחנו כי צריך לאדם שלא יהרס לזה הענין העצום הנכבד מתחלת המחשבה בלתי שירגיל עצמו בחכמות ובדעות (כ"ס א"ח, מו"כ א ה). ועל זה העביין מורה זו המלאכה בלשון הערב (רש"ע פלקירא, ראשי הכמי 36). ואנחנו בכח האכילה ההיא היינו מדכרים בענין מלאכת השירים (כ"י מכיזי, מחכמוני ג). אמנם ענין דבריו בבינה ובדעת הוא ענין פילוסופי דק מאד (רבי צרי אנטולי, מלמד

דבריך בתוך לבי נטועים ומדיך בתחבלות שרועים ושיריך שקולים וחזקים ומשבר וענין רך מנועים (סול, דבריך בסוך לבי). וכמו השלים ענין ותמלא הארץ קנין חתם תכנית בנין ויכרא אלהים את האדם (רשנ"ג, מי כמוך שכן). הוא גחמר מצרור כסף וממל דרור הוא מחמדי והוא ענין תהלתי (כ"י בן גיחם, מבין עפחים, שער השיר, 125). יקרבו לדיין יגידו כל ענין ענין משפט יקים ושניהם צדיקים (הסב"ע, סל מסד). הובאתי הנה להתבונן עניני גלחם בי יצרי המיתני באזני (הוא, כי עליך השלכתי). אלה הצאן האובדים והתועים הגידה לי איפה הם רועים ועל מה הם מדברים ואי זה ענין הם מספרים (ר"י חריזי, מחכמונ' ג). וגם יש עוד בענינה פליאה אשר בם תעצור אם היא מלאה (כ"י זכחכס, שעשוע', בתי הנפש, דודקון 164). ויאשרו הם בענין רע וגפן סדום גפנם ומשדמות עמורה (שמכוי, מסברי ס). יתן כל אחד מכם הענין אשר יחפצו לימוד ועליו אבנה הבנין (שם כ). המה בידך כמו קניין מודים לפניך בכל עגיין חסדך וצדקתך ישנגו (כי אהרן, שובה ייי, פליחי שבת שובה, פווח"ל, תקוות.). בראשית קנינו בינותי בנינו באר מעגיגו בחבורת מנינו (אילת השחר, יולי שבת ר"ת). --ונו"ר: אחל במלים צרופים בענינים זקוקים למאד מתקנים (כ"י צן שפח, חחל במלים, שער השיר, 8). קלו לפגיו עניני שירי הבי רום מעלתו עד זבול נוגע (כשב"ג, לבי באינות אהבה). מלים כמו שלג ביום קציר עלי לבו ועגיגים בגחלי תפת (רמצ"ם, שמש לדקס, דיוחן קנט, בודלי). חיל גבר עניו הודע לתנין עגיגיו הוכה בעשר וקציניו בי עת רעה היא (כחב"ע, חפד כבה חמוכתך). מתביו שנם עניו והודיע לאחיו עניניו וינאמו לתנין וקציניו כה אמר חמלך (סוא, מי כמוך אפס). במכשא שפתים לך אערוך רגני ועניני תהלתך עלי לבי מרושים (הוח, חרדו רעיוני). מה יתאוגן מה יענה גבר יום יראה פני יצרו על מאסו עניני דתו (הוא, אל מתמשה על כל), ולבי מגלת עניגיהם ואני ספר הזכרון לשיריהם (כ"י סכיתי, מסכמוני ג). ראתה עיני ביםי נערותי וומן ילדותי שני אנשים עכרים נצים כגבורים חלוצים בפיהם ענינים נמרצים וכלשונם חנית וחצים (שם ד). מהרתי לקראתו וקדמתי בשלום אותו ושאלתיהו על עניניו ואנה מגמת פניו (שסו).-ואמר הפימן: ובריאים כמריאים יצא מחלב עיגומי יביעו ידברו רע

"שכל פוב (ר' זרחי' מצרללונה, פיי משלי ג, השחר ב, 105). ווושיב (המשכיל) העניינים כל ענין על כנו "זישים בין מעלותיהם גבולים מבדילים ביניהם (כש"ע סלקירא, ראשי חכמי, 18). דע שהמופתים בעניינים הנמנעים בטבע לא יתאחר כלל (כ״מ חלונני, ש״ח ח, יל:.). כי ענייני מושיענו אף על פי שאינם חוץ "לשבל אינם קרובים אל השכל (כ"ם חצן וירגח, סצע יהודה 18). אין ספק שאנחנו בין שני ענינים (ר"י חברבנחל, פ" החורה, בשלח, ויסעו כל עדח). עחח יעשה הרב פענות אחרות לבאר מהם שעניני השמים וכוכביהם כפי הנחתם יורו בהכרח שאינם ע"צ החיוב מהאל ית' (הול, שמים סדשים ל, ט.). וכן יספרו לנו כותבי עניני העולם חדש וכו' (כי שמואל יארקוולעינו, ערוגות הצועם ל, קב:). עניגי הכלל: ואתה מוצאה (את השטר) על ענייני הכלל שעושין אותה ב"ד או זקני העדה (ר"י סצרללוני, ספי השערי 137). מ"מ במי שהוא ממונת פרנס על הציבור וכל ענייניהם על פיו צריך שיהא מעומר כמדה וו עד תבלית (פתאיכי, יותא ב, כב:). - בעל הענין, בעלי הענינים: כל מחכר ברברי תכמה צריך להקדים פירוש השמות והמלים [אשר הם משתמשין בהם] לפי שאין הלומד רגיל לשמוע אותם ולא להבין מהם הענין אשר בעלי הענין מבינים אותו (כחב״ם הכשית, חבור המשיחה והתשבורת ת, 8). מפני שהוא מורה על בעלי העניגים ומורים עליו ברבור (פיי ספי יליכה לאצוקהל, כד).--ודבור ענין מן העניגים: ואם חצא לידך מלה מן המלות מענין מן הענינים ולא תבין ענינה שלח ידך אל השרש אשר היא ממנו (ר"י ח"ח, סה"ע לרינ"ג הקדי, 2). כי אין הצורה הואת נמלטת מענין מן הענינים (מס4). ששאלני שואל בקרטבה על ענין עמוק מעניני המקרא (הוא, סרקמה כה). ואז עמדו מבחור בענין מעניניהם יותר מזולתו ובמחו על הכורא שיבחר להם המוב והנכון מהם (סוח, סו"ס, חסצת ייי ז). כי כל מי שיוכל לחקור על הענין חזה והדומה לו מן הענינים המושכלים בדרך הסברא השכלית חייב לחקור עליו כפי חשגתו וכח הכרתו (שס, סימוד ג). או בענין מענייני נפשו אשר חוא מתנועע אליהם ממיני קלות ראש או כובד ראש (כש"ע סלקיכה, כהשי הכמי, -(18).-- ואמר המשורר: וענין כפרחים ומעשה פתוחים מבסים כירחים בענת עבורם (ר"ש המניד, בחשמרת ערב).

ומר שנינימו (אחשבה לדעת, יולי שבת בראשי). ויספרו זה לזה ענינים זה אמר משבית ציונים שביתי שפחה לבושת שנים (וחת כוי, קיני), -ב) *וענין של דבר, חבן של דכר, מה שהדבר עסק בו, ; Gegenstand, Inhalt sujet, context(e); subject: דבר הלמד מעניינו ודבר הלמד מסופו (כ׳ ישמעאל, קפרא ויקר', פתיחי). החזיר בו דבר אחד או שני דברים מעיגייגו של שטר בשר (מוספתי צ"ב יח י).--ובסהמ"א: והפירוש בענין והענין בצרוף השכל (צן חשכ, זה"ע ה). תפלת המוספין של ראש השנה מתפלל תשע ברכות וכו' וחותם בכל אחת מהן מעניינה (רמצ"ס, מפלה כו). וביום הפרק שהכל באין לשמוע ענין אותו מועד הרי הוא (הרב) שאול להם (לתלמידים) והם אינן שאולין לו (הוא, שאלה ופקדון ב ג). ההקדמה הראשונה ענינה שהם חשבו שהעולם בכללו וכו' מחובר מחלקים קטנים מאד (כ"ש ח"ח, מו"כ א עג). חגור "אפוד בד שהם קמוצים אינם סמוכים כאשר ידמה הענין אלא יחסר בית השמוש (כד"ק, מכלול, פדה"ם, יג.).-ומ"ר: ושפתים והפה מגידים עניני הכתב (נן חשר, דה"ע ה). קדושי עליון כגון ר' אלעור בר קליר מקרית ספר ורבי שלמה הבבלי וכו' יסדו מענייני ימים פוכים אוהרות דחג שבועות וקרובות ויוצרות Beitr. z. Geschichte und) מעינייני מתן תורה Literatur, Eppenstein 215). ורע שהשירים המחוברים מאיזה לשון שיהיו צריך שיכחנו בעניניחם אם הם הולכים על דרך הדבור אשר הלקנוהו (כ״ם ל״ח, פֿיי לגו' ל יו). אכל כימי קדם היו כהם משוררים רבים וכו' מלבד אלה אשר אין זכרון לשיריהם מפני חולש עניניהם (כ"י סכיתי, מסכמוני ג). המ אזנך ושמע דברי חכמים וכו' כי עניניהם ערבים למאזין וכולם נכוחים למבין (הוא, מוסרי הפילוסופ', פחיחי). והנני מעירך על איגרת אריסטו וכו' ואלו הם ענייני דבריו (כש"ט פלקיכא, כאשי חכמי, 17). ובווגת החבור הזה על הדרך שיעדתי לדבר כו היא חדשה בעיני אע"פ שעניניו איגן חדשים כי הם מלוקטין מדברי הנביאים ובו' (כ"י חבן לעיף, שעה"ש, הקדי, השחר ב, 97). -ג) *וכפרט כמשמ' תכן של פרשה שבתורח וכדומ', פרשה: ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם אין לו אלא מה שאמור בענין (סולי ים), מה ת"ל לפר לרבות פר יום הכפורים לכל מה שאמור בענין (כני, זנסי מ:). יחד הכתוב מצוה הואת ואמרה

שנין בפני עצמו ואי זה זה עבורה זרה (מכ" כא ה). בתחלת העניין מה הוא אומר ושבתה הארץ וכו' בסוף הענין מה הוא אומר אלה החוקים ובוי (כי ישמעאל, שס יתכו ג). ת"ל מועד צאתך הפסיק הענין ובשלת ואכלת משחשכה (מס גח ה). פמר (חמור) הפסיק הענין (כי יוסי הגלילי, בכורי ו.). במי הענין מדבר בחי (כציילחק, מכיי בח ג). לאביו ולאמו במה ענין מדבר בנפשות אדם (ספרי במדי כו). ותקעתם בחצוצרות וכו' אמרת כמה ענין מרבר בשל צבור (שס עז). ויאמר משה אל בני ישראל להפסיק הענין דכרי רבי ישמעאל שאם קורא אגי לבד מנדריכם איני יודע כמה ענין מדבר תלמוד לומר וכו' (רי ישמעאל, שם קוצ). זכרנו את הדגה וכי יש כענין שהיו המצרים נותנים להם דגים בחנם (שם פז). ג' כספים נאמר בענין אחד למעשר מהור ואחד למעשר ממא ואחד ללקוח בכסף מעשר [שני] (שם דברי קו). ממומאות בני ישראל וגו' יש לי בעגין זה להביא שלש טומאות טומאת ע"א וטומאת גילוי עריות ומומאת שפיבות דמים (שנועי זו). כתיב למעלה מן הענין ואלה המלכים וכו' (מד"ר בראשי פד). מה כתיב למעלה מן הענין לך קה לך אשת זגונים ובו׳ ובל הענין ובו׳ (כ׳ יומלן, שם צמד׳ ב). מה בתיב למעלה מן הענין השמר בנגע הצרעת (מנסות׳ תלורע כ). באיזו ענין היה ר' אליעור דורש באותה שעה אמרו רבוחינו בוה הענין (שם לך לך י, צונר). --ובסהמ"א: מיקלע ר"ח אדר כשכת מוציאין שלשה" ם"ת וקורין א' ענינו של יום וא' בשל ר"ח (קדר פורים, סרע"ג 3, כד.). יו"מ שחל להיות בשבת במנחח באיזה ענין קורין בענינו של יום או בענין מדר פרשה של שבת (סדר של פסס, שס, קעו:). ושניתי בזה העניך ביקרותיך אפעלפי שוכרתיו בענין בית הנה עשיתיו באן בענין יוד (דונש, חשוי על רקע"ג 36). ולפי התרגום כל הענין מדבר במלך המשיח ובגאולה אחרונה (רש"י, ישעי מח כע). ולא יהיו שנים קורין בשני ענינים אבל קורין בענין אחד שנים דווקא אבל לא שלשה (פו"ע חו"מ, אבידה ומכיאה רקז כ). ומ"ר "ענינות: ברבות אף על פי שיש בהם מאותות השם ומעיניינות הרבה שבתורה אין מצילין אותן אלא נשרפין במקומן (מוספתי שנת יג ד). מדלגין מעניינות הפסח הכתובין בתורה 1)

^{1) (}כך בדפו', ובהוצ' צוק״מ: כעניין פסה האמורין בתורה.]

כאס טז, צובר). - ובסהמ"א: וכן לעיניין דליקה כעיגיין הזה מכבין את הדליקה ומצילין את המת ממקום שמגיע עליו דליקה (מלמידי כב יהודאי גאון, סלכי סקוקי 3). ואמרו חכמים לעיניין פת קרקע וכו' (מס 16). ולעיניין ממורות אשת ישראל מישראל אחר בין באונם בין ברצון הוולד ממזר (פס 107). והא מאה נשי כתרי גכרי דמיין לענין קבוץ תפלה ולענין כל דבר שבעשרה (חוספ', נרכ' מה:, ד"ה וסס). אין צריך עדים לענין קנייתו אבל צריך עדים ל עונ ין תביעתו (רמצ"ס, מכירה ו יה). יהיו פעמים לענין המגע והקרוב במקום ופעמים יחיי לענין הדבק המדע בידוע (כ״ם מ״מ, מו״נ ל ימ). ולענין ששאלתם ובו' (ספ' התרומות סב). ולענין שיתחייב ככל יראה וכל ימצא וכז' (סמ"ג, מ"ע לע, סוף). - ה) *כענין, כפי הדבר שעסוקים בו: שואל כענין ומשוב כחלכה (חצוי הי). אין שואלין אלא כעינין ואין משיבין אלא במאורע (חוספת' סכה' זו). והשואל שלא כעינין צריך שיאמר שלא כעינין שאלתי (ר' נחיר, שס). כל דבר שהיה בכלל ויצא מן חכלל ליטעון מען אחר שהוא כענינו וכו' ליטעון טען אחר שלא בענינו (כ' ישמעהל, ספרה, פחים'). --ובסהמ"א: כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד כדכר מן הדכרים אע"פ שהוא מדכר ושואל כענין בשאר דברים חרי זה פסול (מננ"ס, עלוסיט ע). והוי מחשב להשיב על דברים בעניין על דבר ראשון הוי משיב ראשון ועל דבר אחרון חוי משיב אחרון (ר"י חנן עקנין, ספי מוסר ד כע).--. *וכמשמ׳ דומה לענין, כמו: אין להם לא מושל ולא שר בענין שנאמר וכו' (מכי' נפלס ח), ויאבל חצי בשרו חצי בשרנו היה צריך לומר כענין שנאמר כי אחינו בשרנו הוא (ספרי נמדי קה). - ו) *במשמי שיבות וקשר: מדבר שנאמר בזה ואינו ענין לו אכל הוא ענין לחכרו ומאימתי הוא ענין לחברו משיצטרך לו זה ולא יצטרך לו זה (ל"ב מדוח דרי אליעזר, מדה כ). -- ובסהמ"א: אבל מאמרם זה אין ענין לו (ר"י חברבנחל, שמים חדשים ב, יו:). -- וחשאלה *מה עַניַן: וכי מח ענין זה לוה נתנו חענין אצלו ללמדך שאין נגעים באים אלא על לשון הרע (ספרי זכר' רעה). ובי מה ענין רוצח אצל נערה המאורסה ה"ו בא ללמד ונמצא למד (פסח' כה:). וכי מה עניף זה לוה אלא כשהם משקים את הסומה היו אומרים

(שם וגילי ג ג). מפני ענינות של חורה שהן כותבין בהן (כי ישמעאל, סופרים עו ה). -- ובסהמ"א: ובנביא םדלגין אפילו כבי עניינות (כ״ם, מגילי כד.). *וענינים: ולא יקרא אחר עמו וכו׳ אמר אכיי לא -.(ב"מ כענין אחד כאן בשני ענינים (ב"מ כע:)-ובמשמ' חלק של פרשה, חלק של ענין: כקטן שהוא קורא את ההלל בבית הסופר ועוגין אחריו על כל עיבין ועיבין (מוספתי סוטי ו צ). ואם הרי זה מוסף על ענין ראשון ולמה הפסיק ליתן ריוח למשה להתכונן כין פרשה לפרשה ובין ענין לענין (ספרס ויקרי פרשי ה, דיצורה דנדבה). - זהדבור, מענין לענין: ם ענין לענין באותו ענין (סניי, קדום ה). --ובסהמ"א: ראובן שהחויק בחצר שמעון שיקבל מי גגו ובטענו יכול לשנותן מענין לענין באיוה צד שירצה (עומו״מ, כזקי שכנים קנג ים). - ד) *לענין של דבר פלוני, בנוגע לדבר פלוני: בצק שבסדקי ערובה אם יש כזית במקום אחד חייב לבער פחות מכאן בטל במיעוטו וכן לענין הטומאה (סקס׳ג ב). וכן לענין קידושין וכן לענין החוב (גיעי סג). חרש שומה וקמן ששחמו ואחרים רואין אותם חייבין לכסות בינן לבין עצמן פשורין מלכסות וכן לענין אותו ואת כנו (סולי וג). ושואלין לעניין הפסח קודם לרגל שלשים יום (מוספתי מגילי ד (ג) ה). נותר שאינו בכל יראה וככל ימצא אינו דין שלא ירחה יום מוכ לשרפו ומה תלמוד לומר עד בקר לענין שאטרנו (מכיי כל ו). לענין שוכה באיזה צד חיו ישראל רשעים בראש חשנה וכו' לענין רעה כיצד הרי שהיו ישראל צדיקים גמורים וכו' (ספרי דברי ש). אף לעניין מציאה כן (רי זעירה צמס שמוהל, ירושי פיחס הו). ולעניין ספחים מראש השנה ועד חנוכה אפור ספחין (הוא, שם דמאי ג א). ולעניין שמרות כותבין באדר הראשון ובו' (עס כדכ' ס ז). והתירו לו לענין כלאים (עירוני יה.). מודה חיה ר"ש לענין קרשים שאינו קרוש (כי יומנן, ע"ו כג:). מה נפשך אם לענין החשבון לא היה צריך למימר אלא אחד שנים שלשה (כ' שמוחל בר חמי, מד"ר ברחש' ג). ואע"פ שחיה הפרש בין כלים הנתנין בפנים לכלים העומדים בחוץ לעגין בגד תכלת אכל לעגין עור תחש אלו ואלו שוין (מס במד' ד). בשלשה מקומות כתיב לא תבשל גדי בחלב אמו אחד לעניינו ואחד לענין תורה ואחד לענין מעשרות (ר' ילחק, תכחומי

בעל נפש כמו בריאות והחולי וכו' (כל מלחכת החגיון ב). -- ומ"כ: ובריאות וחולי נקראו ענינים בלשון המחבר (רש"ע שפרוט, עין כל, פרוש לקחנון ח"ם 3, כ"י ביהמ"ד שכער). - ואמר המליץ: ויודעים (הרופאים) עניני הגוף ועסקו וכל חליו ומכאוביו ונוקו (ר"י זצארה, שעשועי, דודקון 166). והנה חבר הקיני על סום רוכב ובגדי מלכות סותב ושני עבדים לפניו ויחרד לבי לשנוי עניניו כי בלילה ראיתיהו ביגון ומגנה ובערב ילין בכי ולבקר רנה (כ"י חריזי, מחכמוני כג). אלה הם כחות הנפש ומדותיה וכל עניינותיה (זכרי בן סעדיה, ספי המוסר, מחבי ו, כ"י מימן). – ה *במשם' דרך ואפן של עשית דבר: למחר עשה כאותו ענין וכל העם עונין אחר העובר לפני התיבה אמן הללויה ובו' (מד"ר צמדי ד). באותה שעה 'נוקק הקב"ה למלאכי השרת אמר להם מה לכם קושרין מספד בענין הזה שורות שורות (מס חיכי פתיתי).--ובסהמ"א: וראוי עתה שנכאר מדבר הכניעה וכו' באיזה ענין צריך להתנהג בה וכו' (כ"י ל"ם, סו"ם, סכניעה, פתַיחי). מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומת לו כזה הענין שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע המוב והרע (מנניס, משונה ה ה). והרבה בני אדם נצולים בזה הענין (מסעי כי בנימין, גרינהוט 88). שאין אותה שחיקה שהיא ליומה נעשית באותה ענין שהיא נעשית לימים הרבה (ר"כ על סרי"ף, בילי יב:). -- ומ"ר: ומפני שחכמת המצות שבתורה על שני עגיגים האחד מהם גלוי והשני נסתר (כ״י ל״ס, סו״ה הקדי). ותדע דאלו הארבע לשונות שמתקיימות בהן הערכות אתה מוצאן על שני עניינים הענין הראשון כגון אחד מד' לשונות הללו על ממון ירוע כגון שאמ' הלוהו אלף זוו ואני פורע מאחר שנודע בתחלה כמה היה החלואה וכו' (ר"י הברללוני, ספי השערות, 82). בי תבלית כונת בריאת האדם להיותו מדיני בטבע בחמלת ה' על אישי מינו ובהשגחתו עליהם בשוב שבענינים (פוף מנחח קנחות, כ"י REJ. XXVI. 231). - זבן "בענין ש־: וכשתרגיש הנפש בענין שיוסיף לה אור בעצמה וכת בנפשה תמה במזימתה אליו (כ"י ל"ת, חו"ה, להצח ייי, א). שמחזיקנו בענין שלא ינענענו הרוח (ר"כ על הכי"ף, סוכי יא:). בית הבד הבגוי על גבי סלע וגינה על גביו ונפתחה חכיפה בעגין שאין בעל הגינה יכול לזרוע גינתו וכו' (עוסו"נו, שותפים בקרקע

לה הרבה יין עושה (מד"ר צמד' ט). -- והרבור אם אינו ענין... תנהו ענין: אם אינו עניין לו תניהו עניין לשלפנין (ירוסי ביית ג ל). אם אינו ענין לגופו -תנהו ענין לכל התורה כולה (קדושי מג.). זעי' נתן. – ז) במשמ' דבר קבוע, תכונה ומצב של פלוני: הגיעה תורה לסוף ענינו של זה (של כן סורר ומורה) ואמרה זה ימות זכאי ולא ימות חייב (ספרי זברי רכ). -- ובסהמ"א: מפני שיצא מענין העוני זהצער אל ענין הטובה והשלוה בעת שהכרתו כה גמורה (כ"י ל"ת, סו"ה הנחינה, פתיח'). וישאר המין האנושי על ענינו ואם יפסדו אישיו (שס, ענודת הסלהים ב). שבקצת איי הודו מדינה אחת הסכימו יושביה למנות עליהם איש נכרי בכל שנה וכאשר תשלם לו השנה יוציאוהו מכיניהם ויחזור על הענין אשר היה עליו קודם שיתמנה עליהם (פס ע). זכשיחוור אל ענינו הראשון הטבעי ינהג במווגו המנהג השוה ואם יהיה חליו וכו' עד שישוב אל הענין השוה (שס, התשובה ל). ואחר כן היה מענין החבר שהסכים לצאת מארץ כוזר ללכת ירושלם (הוח, הכוזכי ה' כב). ואין בן ענין הפלסוף בי אם הוא לא מצא סכות אלה החלופים לא יתכן שיקיים דעת החיוב (כ"י לבכבנלל, שמים חדשים ל, יל.). ומה שהוא מהם ממהר לסור כגון ירקון הפחד נקרא עניין או דבר עתי (כ"י הישרחלי, ספר היסודות, כ"י ביה"ס כזנסנסי). תחור חלילה אל השינה וההנהגה המדקדקת וכו' עד שתשוב אצטומכתו לענינה (קחמון גיג גי). ואם תקצר (הנשימה) הנה כבר סרה הסבה המצריכה להאריך הגשימה וישובו האברים אל הענין הטבעי (שס ג ע ה). איך געשה נם לרועים כי התירם המושיע והו' מורה אמתת עניינם ותהום כל העיר ושמו פניהם להציל הרועים (ר"ש חבן וירגה, שבע יהודה, 5). חזות אפים ומלבוש יוכיחו מה מעשיו צחקו ומהלכו יעידו מה עניגו (נייז, צ"ק יע לב). -- ובנגוד לקנין: האיכות והיא תכונה באיש בה ישיב השואל ממנו איך הוא והוא ארבעה מינים אחר מהם תכונה אם בנפש כמו החכמה או הסכלות או היושר או העול ואם בגשם כמו הבריאות אי החולי וכל אלה בהיותם מהירי ההסרה יקרא ענין וכאשר נקבעו נקראו קנין (ראצ"ד, אמו"ר 6). אולם הקנין והענין הם שני מינים אחד מהם התכוגה אשר בנפש כתכמה והמדות זכו' והמין השני התכונה אשר כבעל נפש, כמה שהוא

קקס). ובשמוד׳ דבר לו לא יעשה בעינין שתעל׳ הרתיחה ותראה המדה כאילו היא מלאה (עס, חונקה ומקם עשות, כלא). קנה צמר ולבנו בגפרית או צבעו בענין שאינו חוזר לבריתו (שם, גזלה, שם). איזהו חלב כל שהוא פרום על הקרום בענין שכשנקלף הקרום נקלף עמו ושלא יהיה בשר חופה אותו (כ"מ כן זכח, פֿדה פֿדרך ב ב ל). אלה הם כללי השלמויות ותכליתם הוא שיהיה האדם בענין שיהיו נובעים ממנו מעינו השלמויות תמיד כלי מחשכה והתכוגנות (כ"ח בר מסדאי, מאזני כדק לאלגזלי יד, 84). שכרו להשקות לו שדהו ובא ממר בליל׳ בענין שאינו צריך עוד השקא' וכו' (מלצום, שכירי ופועלי שלד ב). -- ובלא שד, באותה המשמ': כי קצת המוגים יהיה בהם מהרוע והמרחק מהשווי בענין לא יהיה אפשר שיקבל אלא צורת המחצבים לבד (רחב"ד, חמו"ב 36). --ודבור בכל ענין, ככל אפן: וכולן שאומרין ללוקחין להממין בה שקנה אסור בכל ענין (עומו"מ, גניצה סנח). שאין חילוק' בין אם נתאנה השליח או חלוקה בכל ענין המקח במל (שם, גניים חוג מהיחומים קע). במשמ' פרוש והוראה; ענין אחר פיתא — והוא פת ממש (הערוך ערך חפחת). ושהר כלומר ושהר היום שעינינו והחשיך (גמזי שכער ב, גיכלבורג 364). ואל יתכעני תוכע להביא כל מלה שתהיה תחת כל" ענין בי אם הייתי עושה כן הייתי מביא כל המקרא אך אביא מכל ענין מלות כפי אשר אראה שיש בו די וכו' ויי' פקד את שרה והוא ענין זכרון ובקור (ר"י ח"ח, סה"ם לריצ"ג, הקדי 2). גם ממעם ענין המקום כי מלת גדל בהיותה מבנין הקל לא יצא הפעל אל אחר (כחב"ע, שפת יתכ, 15). ואינו יכול לומר לו לא היה ענין דברי אלא שיהיה קרוב לנהר או לשוק או למרחץ (רמצ"ם, שכירות ה ז). או יהיה משרש פלישים ומענינו כאשר כתכו רבי יהודה (לד"ק, פה"ש, נפל). כלם ענינם ענין אחד (שס). והחכם רבי יונה חלק השרש הזה לשלשה ענינים והשיב על החכם רבי יהודה שכתכם כולם ענין אחד (שסז סכב). מתרפקת על דודה ענינו לפי מקומו מתגעגעת (שס, רפק). ובא כמהלך רישיך ומחסורך כאיש מגן-והוא כפול ענין במלות שונות (כ"י כן נחמיחש, פיי משלי ו יא). והמשותפים הם השמות המורים על העניינים יותר מאחד ואלו אין שתופים אלא בשם כלכד והם משונים כענין כמו העין שהוא מורה

על עין המים ועל עין הראות ועל עין השמש (כש"ט סלקירא, ראשי חסמי 24). ראה בי בעצב יש עבינים רבים גערה דאגה ואכל וכאב וצער ומרי (כ״ל צדרשי, חותם חכנית, עלב). ועניין יושב בפתר עליון כעניין מי יעמוד בסוד ה' (ר"י חבן לעיף, שעה"ם כד, השחר ב, 102).--ומייר: כי פה לא הוא מן הפעלים כי אם מן תיבות הענינים אשר לא יפעלו ולא יקבצון ולא יסורו מבניגם (דונש, חשרי על מנחם 25). על כן צריך שיהיה כל מעתיק מלשון אל לשון אחרת בקי ומלומד בשתי הלשונות ובכל עגיגי דקדוקיהם ומנייני מיני שרשיהם והשתנות עניניהם לפי מקומותיהם (כ"י ח"ם, מו"ה, הקדי XVIII). וכאשר תסיב מלת הפקדות על כל הענינים האלה לא תמצא מהם ענין שהוא דומה אליה (פול, פפ״ש לריצ"ג, הקדי 2). ולמלת אב ענינים מהם הענין הנורע והוא האב המצטרף אל הבן ובו' (עם חבה). וכן רוב בני עמנו יבזו לשון הקדש בי עניניו מהם נפלאו ועינים להם ואורו לא ראו (כ"י סכיזי: סהכמוני, הקדי, 10). כתב רבי סעדיה מה שצונו הבורא יתברך לתקוע בשופר בר"ה יש כזה עשרה ענינים הענין הראשון ובו' (אנודרהס, קדר תקיע' ר"ה ופירועה, לה:),-במשמ׳ שמוש הלשון, חלק הענין בנגוד לחלק הדקרוק, Syntax –יא) "חלק משיר חזיון, כמר מערכה ז): חלק ראשון עבין ראשון ובּו׳ (כמס״ל, מגדל פא, 5). עבין ב' וכו' (סס, 11).

"עַבָּרוֹ, פ״י, משך את הלב לענין, עורר תשומת לב, interessieren; intéresser; to interest ובבלת שם דעותיהם ונענין רבים בדברי רות אלה (מנדלי מו״ם, לגדום הלדמונים, לום לום למילקף מכק״ב, 156). הנני מתאמץ לחשב ולענין את מותי במחשבות מך הצד (לני דוד, סמלין מכק״ל, גל. 54).

— פְּסִפּי, "הְתְעַנְיֵן, עְנְיֵן את עצמו בדבר: נחוץ רק לחקשיב חומב ל התענין כדבעי (סס).

"עַנְינֶרְ, ש״נּ, –שפ״פ מן עָנַן, ואמר חפּישן: ציה אם מלקשת מלקשת ומלקוש אם מבקשת מל צוק עבים תהא מאששת בבענינת קשת (ר״ל סקליכ, ליס, ספלי על).
"עַנְינָר, פ״ז, כֹקי עָנְינִית, – של הענין, מה ששיך לתכן הדבר: אמר הכוזרי באמת נדחתה מעלה שמעית בעבור מעלה ענינית (ר״י ל״ס, סכוזכי בענו. ובתב חמישי הוא כתב ענינית כיון שמסכיםין.

בית דין או זקני עדה או הישיבה על דבר לעשותו בותבין אותו הכתב ביניהן על הענין (כ"י הככללוני, ספטכוס, 184). נדחית אצלכם המעלה השמעית וכו' מפני מעלה אחרת מעולה הימנה והיא המעלה העניגית (כ"י מוסקלעו, קול יהודס לכוזכי צ עג, סב:). שתי מבות לשונית וענינית (גולדנעל, ספר מספיק לידעם דקדוק לשון עכנים, שער המליס, סל). להמשל בדרש גם קיצור עניני מלבד קיצור חלקיו (יל"ג, לגכוס לו ז).

ינור איכה אנו שפתנו איך אכו פעמי מרון זכור איכה אנו שפתנו איך אכו פעמי מרון שאפתינו אותי אוי השמו עניפתנו אני אנפו כי שאפתינו אותי אוי השמו עניפתנו אני אנפו כי מלאי תכיפתנו (ר"ל הקליל, זכול ליכם, מסלי ע"ב, מסוי ליעלי ל, קסת.).

לניין, מ"ר עניצים, כמו אָניץ: סיכך בהוצני פשחן כשירה בעניצי פשחן פסולה (מוספל׳ סוכה ל ה-ו).

"עניקר, ש"כ, שה"פ מן ענק, כמו הענקה: ולא
"עניקר, ש"כ, שאל שאלה ולא תחדל לאביון
מעניקה (כ' 'לסק בן כלפון, ניצוסך רסנה, שער השיר 62).

"ענישר, ש"כ, שס"ם מן ענש: עפתה עלי המשה
עליה עדה גענשה עוד גענשת ענישה עלי המשה
עברי על מורשה העיר נחרשה (סנהים במר ימידמי, לום
יו ממוז, מפוזי לועל׳ לו, קסל).

ענון שנו, שנו, שנו, שננה, שנניי

עני, ש״ן, סמי ענן, כני עננה, ענגו, מ״ר עננים, או הצממצמות בחלל האויר של האדים המתנשאים מהארץ ומתהוים בעין עשן ומרחפים באויר ומכסים פגי הרקיע ומתהוים בעין עשן ומרחפים באויר ומכסים פגי הרקיע ומתהפכים למים וגהיים למטר וגתכים ארצה או נקפאים והיו לשלג או כפור ויפלו ארצה לאות ברית ביני ובין הארץ והיה בענני ענן על הארץ ונראתה הקשת בענן וזכרתי את בריתי אשר ביני ובינים (נכחטי עיג-ים). ויעל משה אל ההר וכיל ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר (שמום כל יס-ים). ויעל המשקן ומרעלות הענן מעל ממוער ובי ובהעלות הענן מעל המשקן יסעו בני ושראל (שם על ל-לו). ויש אשר יהיה הענן מערב ער ישראל (שם על ל-לו). ויש אשר יהיה הענן מערב ער

[כך בארמ', ובערב' ענאנ ג), עננים, שמים.]

a) عنان

בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו (ממדי ע כא). שמעו כי אתה יו' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה יי' ועננף עמד עלהם (מס יד יד). וההר בער באש עד לב חשמים חשך עַנַן וערפל (זכר׳ דיה). ויהי בצאת הכהנים מן הקדש והענן מלא את בית ווי (מ"ח סי). וברא יו' על כל מכון הר ציון ועל מקראה ענן יומם ועשן ונגה אש להבה לילה (ישעי ד ה). חנה בעננים יעלת וכסופה מרכבותיו (יכמי דיג). והנה רוח סערה באה מן הצפון עַנַן גדול ואש מתלקחת (יסוק׳ ל ד). כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם (שם כח). שמש בענן אכסנו וירח לא יאיר אורו (שם לב ז). ועלית כשואה תבוא בענן לבסות הארץ תהיה (עס לס ע). בסופה ובשערה דרכו וענן אבק רגליו (נחוי ה ג). פרש ענן למסך ואש להאיר לילה (מהל' קה לע). צרר מים בעביו ולא נבקע ענן תחתם (ליוג כו ס). התדע בשום אלוה עליהם והופיע אור עננו (שם לו יה). בשומו ענן לבושו וערפל חתולתו (שם למ ט). סכתה בענן לך מעבור תפלה (חיכ', ג מד). ענן בקר: מה אעשה לך אפרים מה אעשה לך יהודה וחסדכם בַעַנַן בקר וכטל משכים הלך (סוש' י ד). -- ענן אור: אף כרי יטרוח עב יפיץ ענן אורו (איוב לז יא). – ענן הקטרת: ונתן את הקטרת על האש לפני יי׳ וכסה ענן הקטרת את הכפרת (ויקל׳ יו יג). ואיש מקטרתו בידו ועתר עַנַן הקטרת עלה (ימוק' ח יל).-ובהשאלה, יום ענן, יום צרה: כי קרוב יום וקרוב יום לייי יום ענן עת גוים יהיה (שם ל ג). והצלתי אתהם (את הצאן) מכל המקומת אשר נפצו שם ביום ענן וערפל (שם לד ינ). יום שאה ומשואה יום חשך ואפלה יום ענן וערפל (לפני מ יה). -עב הענן, עמוד הענן, עי' עב, עמוד. --ואמר בן סירא: תמרורי רצון הנחה וצעקה ענן חשתה (כ"ס גני' לכ כ).—ובתו"מ: מעשה שנפלה דליקה בחצירו של יום: בן סמאי בשחין וכו' מיד קשר עליו העגן וכיבהו (יכושי יומל ס ה). ראו אותו (את הירח) יוצא מעגן וה ונכנם לתוך ענן אחר מעידין עליו (כ' חיים כר בא, שם כ״ה ב ה). וירא את המקום פרחוק מה ראה ראה ענן קשור בהר (מד"ר צרחט' נו). כל ימים שהיתה שרה קיימת היה ענן קשור על פתח אהלה וכיון שמתה פסק אותו עגן וכיון שבאת רכקה חזר אותו ענן (שס ק). בגדיהם שהיו מעשה שמים היה הענן שף בהן ואינו מזיקן (ר"ם כן יוסי, עס דברי ז). כל מי שמעה הענן נקלף מעליו והשמש זורחת עליו בתוך הקחל (תנסוי צלק יע). כל מי שהיה צריך מכילה היה הענן מפלימו חוץ ממחנה ישראל (פדר"ח ווד).--ובהשאלה, עַנַן של צפרים: עגן של ציפורי' שכן עליהם וניקרו (כ' יופי, ירושי שעשי א ב). -וש"כ: מלמד שהעננים מתגכרים ועולים לרקיע ופותחין פיהן כנוד ומקבלין מי ממר (רי יהושע, תעני ע:). הקב"ה וכו' משיב רוחות ומעלה ענגים וסוריד גשמים וכו' (סנסוי כאה נו).--וענני בבוד: שמע (חכנעני) שמת אהרן זנסתלקו ענני כבוד וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל (כ״ה ג.). צדק ומשפט מכון כסאו ושבעה ענגי ככוד סובכים אותו (פדכ"ל ד). --וכסהמ"א: השמש מודיע את החומאים העלן נקפל והתמה זורחת עליו (רש"י, צמרי כה ד). ויבם אל העגן אשר על פניהם (רש"ע פלקירה, המנקש לה). השתברות הענן (וואלקענברוך) מתהוה אם הענן הקרוב אל היבשה נלחץ וגדחק למקום אחד מרוח סועה וסער (ילוועל, למודי הטצע ב ב). - ואמר הפימן: חושב פרוכת וכפורת כבודך בין שני כרוביה להענן כמראה הקשת אשר יהיה בענן (רסע"ג, לוכי לש, לזהרי, קבן מעשי ידי גלווני קדמוני 39,3 מבור וכרמל כהרי גלבוע כלי מלך ומשרך ולא אור בעגניך (ר' יוסף ליון צמשפש, קיני). -- ואמר המשורר: והוא לאביונים כמו אב לבנים וכפיו בענגים לעורבי השירים (דוכש, דעה לבי סכמה). ועפעפי יולו מים וכבותי לילה ויומם לא תפוגינה עד אשר ענגי שחק לא השיגוני בגטפיהם ולא נצחוני ברעף רביביהם (מנחס צן פרוק, לגרם אל מפדאי, שטרן XXVII). וגוי יהלך על אדמה ונפשי תהלך על העננים (רשב"ג, עטה הוד). דאה אתה אחי מוסר וכינה והכט יום כלותם כענגים (שרפנוך (ז) השר אשר לולי שמפך בענן ריו (ז) שרפנוך באש קצפנו (רמצ"ע, חלמחלרה, 125, בשם חבן גבריחל, כיי ילין). צאי בת אמוני מאפל ענני בי ככוד אדני עליך זרח (כ"י הלוי, יען ומקים). אשר בחגו יסובבהו בעננו ואשר צרפו יסככהו בכנפו (הוא, מי זה אשר מסחק). העם קראתו בנים להסתירו מסונים סכתה בענן הכאתו לתוך גן ערנים, תחת שכעה עננים בצל שדי יתלונן (סוח, יום נחים גחולים). שמה ההרקים יופיעו והרעמים ירועו והעגנים סוככים והגשמים בתבים (רסצ"ע, סי כן מקין). לולי רמי לבי בתובם יולו לא אצרו בלתם עננים מים (שלתה חבן חל מועלים, עב מערף) אלי סציו גריב חלכ וכו' אשר עכיו

בדולחים יריקיון ומטרון זהב אופיר ענגיו (ד"ה יהודי מלרים וא"י ב, מן 19). - ובקמ": בחר מהחלי מבחר שביסו ודי לך מענן בקר רסיסו (רשנ"ג, נחר מהחלי). שומו עד בלי חקר כי תבל עגן בקר ועד ארגיעה לשון שקר (רמניע, התכוכנו וכדעה). דחה תדחה משוגה ותחיה כשמי ערוגה ותתן לרמעה פוגה בהפיצך עגן ראגה (כ״י הלוי, יוש חדש). הפין עברות אפך ואת ענני ועמך (הוח, נחלם פופך לכו). ויכם לחיי עגן שער כליל וחץ שיבה כברק יבקע את אפלתי (כ"י חבן גיחת, מבין עפחים). ודי מענגי קיץ רסיסים ומן המהלל ראשי פרקים (עזכוס הלוי. קטע כ״י גכ״ 2). רוח אנחות נשכה בי עד התקדרו בעגן בכי שמי (ר"י חריזי, חחכמוני ט).-ב) "בחכמת הרפואה, ענן השתן, אחד ממראות השתן: וראית את ענן השתן עומד כתווך דע כי החולי יצא בתאצאות השתן (dop 138:). כל אדם אשר הוא קרוח והראך את מי רגליו וראיתה את הענן כרום השתן דע כי יאריכו ימי חוליו וכל שתן אשר תראה את עננו מכורכם כרום השתן והעגן דק ורקיק זאת אות חדות החולי וחווק מכאוב (שם 138:). כל שחן ישוב אל השתרות הוא רע כתכלית הרוע וכו' וכשיהיה הענן שחור באמצע השתן הוא פחות נראה על האבדון (פכקי משה לרמנ"ס,ה). השתן הלבן הרקיק בסים כשיהיה בעליוניו ענן נח או שמרים שחורים וכו' הנה זה כלו ממית (שס). שתן אשה הרה כחדש הראשון או השני או השלישי יראה ענן באמצעיתו ואותו הענן הוא אדום מעם (כ"י זכלכה, פעסועי, מכחום השמן, דודפון 173). אותם שעתיד לבוא להם קץ החלו בשביעי ענן שתנם ביום הרביעי אדום (סנוקרע ד, כ"י ברלין). -- ומחלה בעין: דע כי הלובן בעין יש ממנו רקיק מתחדש כשמח החיצון ויקרא העגן (קליון

אינבן, קל לא נמצא.

שני, עַנּן, עַנּנִי, — עַנַּן עָנָן, עשה עָנָן: והיה בְּעַנְנִי ¹)
ענן על הארץ וגראתה הקשת בענן (נכּלפי ע יל).

שְפִעי *עָנַן, רק נִינִי מִעְנָּן, מעונן, "מעוננים — מכְּסַה בעננים, אָפּל, bewölkt; nuageux; cloudy: אין רואים בעננים, אָפּל, עור הבית ולא בתוך הבית ולא

^{1) [}אסר ראכ"ע וו"ל: קל הנו"ן והיה ראוי להרגש כעכור שהוא סכנין הככר, ע"כ.]

ביום ה מעונן לפי שהכחה גראית עוה (גגעי כ ב). גזירה משום יום המעונן (כלח, ספסי יכ:).
יום המעונן היה ומפציע לכאן ולכאן (דכי כ' לשמעהל, יותל כח:). אמר לו שמעיה לאכטליון אבטליון אהי בכל יום הבית מאיר והיום אפל שמא יום המע'ז נן הוא (שס לה:). — ובסהמ"א: וכן משמע שדברי רב שרירא גאון שכתוב בספר המקצועות מעשה שהיה בימי אבותינו הקדומים ז"ל פ"א ע"ש היה יום המעונן וכסבורין העם שחשיבה והדליקו את שהיו שלשה ימים מעוננים ולא נראתה חמה בהם שתראו שלשה ימים מעוננים ולא נראתה חמה בהם שיתראו וזולתי זו העת לא (ר"ח, חולי הגחי ל, כפל).

בפע", "גענן. כמו פע": ככודך בין שני כרוביה להענן (דפע"ג, אכי אם, אומרי, מעשי ידי גאוני קדמוני ב, 39).

הפע", "הענין, - כמו פע": והם און לשועת מתחנן ולב עגום תרנין אם פניך לא תענין מאומה לא אבקש בלתי קשב (מנסס גן סרוק, אברת אל הקדמי).

המפי, התענן – נעשה ענן: כשהאויר יתענן עד הניעו לארץ שאו יתרשם הקשת בכלו (ר"י מנכנמל, פי המוכה, נס, ד"ה מם קשתי נחמי).

ביענן, מסנו ביענן, ענן, עננה, "עננות סעונן. ביענן, קל לא נסצא.

במעלי, עונן, מעוננו, – עשה מין כשוף ו), troiben; pratiquer la divination; to practise soothtroiben; pratiquer la divination; to practise soothsaying: לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו
(מייכל יע כו). והעביר את בנו באש ועונן וגחש ועשה
אוב וידענים (מיינ כל ו).—ובסהמ"א: עתה כל הכם
מדברו[ר] יתבונן כי עלילות תתעולל ועוגן תעוגן
(רסע"ג, ספני על סיוי סנלכי, דודסון 52).—ואמר המשורר:
הניד ראשו בענגו ונחשו ואמר בפרשו מה דבר ייי
וביתר חללי הרב מלא העל אלה תתאפק יי' (כלנ"ע,

בי נטשתה עמר מין, מייר ענבים, כנ' ענביבם, – כמו מעונן2): כי נטשתה עסך בית יעקב כי מלאו מקדם וענבים בפלשתים (שע" ז ו). ואתם אל תשמעו אל נביאיבם ואל קסמיכם יאל חלמתיכם ואל ענביבם ואל כשפיכם (ירמי כז ע).

[עי' מעוגן הערה, והמאמר שמ מן תוספת'.] (1

[בהשמשת מ"ם הכנין.] (2

שם מלאך: ועל שערי רוח דרום שרים מסוגים עליהם ואלה שמותם מהוריאל ובו' ועבנאל וקשיאל (ספי רויסל, לו:).

לנננה, ש"ל, - ענן כבר: יגאלהו (את היום ההוא)
חשך וצלמות תשכן עליו עננה יבעתהו במרירי
יום (חיונ ג ס). - זאמר המשורר: אך לבכי יקרע עת.
זכר מנעמי שיריו יום אשר נסע ופנה תחנה עליו:
ע ג נה (כחצ"ע, צעלי ריצי). צבית הן לבנה כלבנה ושערה על מאור לחיה עגנה (כ"י מכיזי, מתכמוכ' כ).
כמו עלמה אשר לחיה לבנה ושערה על מאורה
כעננה (שם לצ).

עננה שייני –כמו ענבה: ואחם קרבו הגה בני עננה!) ורע מנאף ותונה (ישע' כז ג).

"עַנְנָרָר, עוננות, ש"כ, -- מעשה המעונן: היא (חכמת הכוכנים) נמנית בכתות ובמלאכות אשר בהם יוכל האדם להוהיר במה שיהיה כמו פתרון החלום והניחוש וה עוננות והדומה לאלו הכחות (כש"ע פלקיכל, כלש" ספמ" כלש" חברית המלחמות ובמעשי השם י"ת וי"ת אשר יורה על כתו (הול, המבקש לה). מה התועלת בידיעת העתידות קודם היותם ומה יגידו עליה" בזה באופני הקסם הניחוש והעוננות וקלקול בחיצים וכו" (כ"י קלוכימום, בעלי סייס ס). המין הרביעי מהעבודה היא עבודת הצלמים המיוחדים לגדול הצמחים ולעכודת האבמה והיה ענין אנשי המין הוה מיותד בצמחים ונקרא מלאכתם עוננות ובעליהם מעוננים (כ"י לבכנלל, מ"י כניליס, מ"ב יו).

אי ענבר, ה״ז, כקי ענבית, —של הענן: הפלאתי לדבר בלמודים טבעיים והנדסיים על הקשת העננית והבל ערוך במענית (יש״ר מקנדים, מכסב לסח, מלל סשנים לניגר, 26).

ביינובר, ש"ז, מ"ר עניים, --תלמידו של עגן, קראי: העבניים מיותסים לאיש ששמו עגן בן דוד ראש גליות (כ"ש פינסקר, לקו"ק ט).

ענה ממנו "עניפה ענף, ענף, "ענף, "ענפי, "ענפי, "ענפיאל. ענהר, ב"ז, סמי ענף, ב"ל ענפים, מ"ר ענפים, כי ענפיה, ענהר ענפי האילן, הנצרים והבדים שיוצאים סגוף

ענ a) ענ a) בערב' בענין חסר כח גברא, ואולי מוח עננה. [כל הספרשים פרשוהו כמו' יקי מן ענון.]

ء. عر.

Zweig; branch(e) נוף האילן ושעליהם העלים והפרי, bough: ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת (ויקרי כג מ). אל שדה טוב אל מים רבים היא שתולה לעשות ענף ולשאת פרי להיות לגפן אדרת (יחזקי יז ה). בהר מרום ישראל אשתלנו ונשא ענף ועשה פרי והיה לארו אדיר (פס כג). הנה אשור ארז בלבנון יפה ענף וחרש מצל (שס לא ג). ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל (שם לו ח). כסו הרים צלה (של הגפן) וענפיה ארוי אל (מהלי פ יח). - שרש וענף, הפל, כלום: אשר לא יעוב להם שרש וענף (מלחכי ג יע). - ואמר בן סירא: כזית רעכן מלא גרגר וכעץ שמן מרוה עגף (ב״ם גכי״כי). וישים קנו בעופיה ובעגפיה יתלוגן (שם יד כר). -- ובתו"ם: כל שתכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין (רי חלעור בן עוריה, חבני ג יו). את שענף עצן רומה לקליעה זה הרם (ספרא אמור פרק עו). אין תימר זרגונה ענפין חופות את רובו, ואינו עולה כמין קליעה ואי זה זה הדם (ירושי סוכי ג ב). עגף עץ עבות שענפין חופין את עצו (סוכי לנ:).--ובסהמ"א: שוטיתא פי' ענף של הדם שמשחקין בו למשתה (הערוך ערך שע). -- ואמר המשורר: נראו בני הָתור מארצנו מראַש ענפים זה לזה יקרו (כ״ש העניה, הכסיתי סקר). דעי כי אין בידיך מאומת אכל עץ ייבשו מחר ענפיו חיי לפני אלהיך ומלכך אשר באת לחסות תחת כנפיו (כ"י הלוי, יסידה מסכי). וממה רשע צץ וענף חבלים חלק אל באפו (רשנ"ג, סדר ענודה ליו"כ, סלופה לח"יו ל, 65). - ב) "בחשאלה, חלק מדבר, פרט מן ענין, כמו סעיף ג): וישארו דברים אשר קוו כי ישמרו בשבתם בארץ כי מענפי החקות הנה (סעדילנה ככער, 5), ו<mark>נמשך לזה ג"ב שלא ידעו שרשי הדת</mark> ועיקריה אשר בהם ראוי שיהיה רוב עיונם ודיוקם ולא ענפיה אשר יספיק כהם עיון מעט '(כתב"ד, אמו"כ 2). וחלקי החכמה השבעית שהם כמו הענפים מהם מלאכת הרפנאה וכו' (רש"ע פלקירא, כאשי הַכמי 52). ענפי חכמת האלְהות מחם ידיעת איכות הנכואה וההתעוררות האלוהי וכו' (נס 55). הנה הוא (האמונה בנצחיות התורה) עַנף מסתעף משליחות השליח (ר"י אלבו, העקרים א כג). עתה גרצה להודיע שרשי המדות ו ע ניפי ה מ ותועלתם ונוקם (אוכסת לדיקים, סקדין פוף). והנה ראתה החכמה העליונה חיות ראוי

שוה ההשתדלות יתחלק לשרשיי וענפיי פירש שיהי" בתחלה זמן ההשתדלות לשרשים שבתולדות ואה"כ לענפים שבה (כמח"ל, דבך סי, נד). — ענפי ענפים: אלו עיקרים גדולים שיכולים דואג ואחיתופל וכיוצא בהם להוציא בהם ספקות וענפים וענפי ענפים כתפורש בתלמוד (סטוי גמי ליקיט).

ענר, ח"ו, כהי ענפה, שיש לו הרבה ענפים: אמך כגפן בדמך על מים שחולה פריח וענפה היתה ממים רבים (יחוף יעוי). הואמר הפימן: סככום עשרה עדים במכה מריה פצו צאי כלה ענפה ופוריה (כי יולי שה"ב).

לנוך, ואמר הפישן: בעין ארז לענופים כארז באזוב לנדכאים כאזוב (ר"ח קוליר, חין לשוחח, יולי שנה פרס). לנדכאים כאזוב (ר"ח קוליר, חין לשוחח, יולי שנה פרס). העניף, — כמו קל: [ותשרי]שו ז ת ע נ י פ ר ותעשו שרשים למ[מה] וענפים למ[עלה] (רשעי, עבש סגליי, ריג). שלום מעניף ע[ד שמי] מרומים ומצליל עד יצוק הדומים (נן מחיר, שס). קרן משיתו ירים ויניף עד יצוק הדומים (נן מחיר, שס). קרן משיתו ירים ויניף ונצר שרשיו יפרה ויעניף יפיד אפר וישים הצניף המחור על ראשו (ר' ילסק, יולק יוס, יולי שנח המדם, קרוני מרגיי). — האם גותרה שורש עקרו מלהשאיר שורש

מפריח ומעניף (מעשה צוקטנלי, ד"ה וימלום המלך).

- הפעי, "הענף, - שהעניפו אותו, שנעשה לענפים: ושלום

כבודכם יפרה וירבה וידגה ויעצם ויושרש ויועגף

וימולמל לעולם שלום (רקע"ג, מפני הגלוי, רכ). אשרי

אבות כוה העגפו הורים עממו אתו וילדו (קעדילוה,

שכער 68). ראש מצנף גבוה מוענף להגמה מרצה בן

דומא הורן (רי משה כרי צנימין, מחני למזו מלמלה, שמרי

יו"כ, מחני ליטלי צ, עט:).

ביפטי, "בֶּעְבַף, -- במו הְפּעי: וכן האילבים אם היו בעבפים ובפרחים מן מיני מאכל (כי ברכיה הנקדן, פפי החיבור כה, בחללהים 12).

- סספני, "התענף, - עשה ענפים, נתחלק לענפים:

כמו שההשתרגוה והחלוקה הנוכרים מתחילים ממקום

צר זית ענפו לרחב יחייבוהו ההתפשמות (קלונ

נה מ 6 6 6). זית ענף ממנו אצל כל חולייא שריג

ויבנם בה זיתפור וכו' והעורקים אשר יבואו לרחם

מהצדרים מתענף מהם עורקים עולים אל השד

וכו' זית ענף בו ענפים ושריגים (שם 6 6 6).

"ענסי ענפיי, מ"ז, - של הענף, כמו ענף: זהנה ראתה

התכמה העליונה היות ראוי שוה החשתדלות יתחלק

לשרישור וענפיי וכוי (ממסיל; דרך הי ז ד), החלק הג' מחקנה הוא חלק הקנה מנכנס לתוך הריאה ושם בק' ענפיי כי כיוון שהוא נכנס לריאה או הוא שולח פארותיו וענפיו לצידי הריאה (נכוך משקלחוו, ממודי השמים, מפלות לדס, כד).

שמו ענפיאל (הקנה, הקדי, ד:). ושם הכולל שמו ענפיאל (הקנה, הקדי, ד:). ושם הכולל לכלם שיוצאים מהמקור ההוא ענפיאל (קסי הלתונות לכי שם עוצ, עני י). ונקראים שרפים על שם שנאצלו מכח שרף גדול הנקרא לחכמי המרכבה ענפיאל וזמימן לדבר וענפים ארוי אל (ר"ת חצן נגחי, עצודה הקדא, היימוד יו). והממונה על כל מיני השאלה שהיא בחלום הוא הנקרא ענפיאל (צרים תנוחה, דכך הוי).

איענקי) ממנו ענוק, איענק, סיענקי.

ישי ענקים, ששם עם שבחברון לפנים, שהוא גבה קומה מאד: ושם ראינו את הנפילים בגי ענק מן הנפלים ונהי בעינינו כחגכים וכן היינו בעיניהם (נמדי יג לג). עם גדול ורב ורם בענקים (דברי עם גדול ורם כני ענקים אשר אתה ידעת ואתה -שמעת מי יתיצב לפני בני ענק (שם ע ב). - ובמדר', Riese; géant; בהרחבה, כל אדם גבה קומה ביותר, Riese; giant: ז' שמות נקראו להם אמים וכו' ענקים עווים בפילים (מד"ר ברחש' כו). מהם (מכנות קין והמלאכים) בולדו הענקים המחלכים בגובה קומ' ומשלחים ידם בבל גול וחמם (רי לדוק, פדר"ח כב).--ובסהמ"א: הלא אדם אחד כשמדבר עם ננס וענק הלא פונה בנגד שבי הענק ולא כלפי גופו (ספי חסידים, חחחשפה). ומשם (מטורטוסה) הלכתי דרך שני ימים לעיר טרכונה הקדמוניה והיא היתה מכנין ענק"ים ויונים ולא ממצא כבנין ההוא בכל ארצות ספרד (כי בנימין, מסעי, בריכהוט 2). אדם ענק לפעמים בזבוב נחנק (עמכו', -מסצי יה). וירחיב (יהודה מכבי) את ככור עמו וילכש שריון בענק ויתאור בכל כלי מלחמה (מרג' ספי סשמוני, קובן על יד ז). אירקוליש האחרון הענק וכוי הרג לנחשים וכו' (יוספין השלם ו). -- נהר ענק: נהר בק שתי סלין הן ונהר ידוע הוא בכבל והוא נהר ענק 'ומנהר פרת הוא נושא (משוי גחו' הרכצי רפ).--יאמר המשורר: ואלו בא חגב יוגי' בם שגב ורכב

אולי אחד עם בוענקו ופרושו בעל צואר (בואר בואר הבנה, ובך גם פרוש הפעל עוצק בערב'.]

על כל גב ונחשב כענקים (רחב"ע, כדוד חסיר חוכי).

—ובהשאלה: וכל המשוררים הענקים הם כחגבים
בעיניו (ר"י סקימי, מסכמול ימ). הענק הגדול שבכחוח
החומר (רטב"ץ דורחן, מפחרת ימרחל, מעודי מלוס, קלג.).

בּילַנֶּכֶן. בּיְעָנָקּ, שְנִּנְקּ, "עָנִיקָה, בּיִעְנָקּה, בּיִעְנָקּה, שְׁנֵּקָה, בִּיעָנָקּה, *תֶנָנְקּה.

בּיעָנָל מ"ז, מ"ר עַנְקִים, - א) תכשים להצואר, בזהב ואבנים יקרות וכרומ', Halsschmuck; collier; necklace: כי לוית חן הם לראשך וענקים לגרגרתך (מסלי ח ע). לכבתני אחתי כלה לככתני כאחד מעיניך באחד ענק מצורגיך (פה"פ ד ט).--ובתלמו': אם משים אדם עצמו כענק זה שרף על הצואר ונראה ואינו נראה תלמודו מתקיים בידו (עירוני כד.). זכה עושין לו צלצל לא וכח עושין לו ענק וכו׳ זכה עושין לו ענק לא ובה עושין לו קמיע (כנה נשם כי יוחכן, ב"ב עה.). --ובסתמ"א: מעשה כאחד שהיה מוכר ענקים כאת אשה אחת אמרה לו תן לי אהת אמר לה החקדשי לי אמרה לו נתן תתן (תלמידי כב יהודחי גחון, הלכי הקוק' 82). ושירותי אשר בהם עשיתים והבאתים אליהם כבתולות יפיפיות חרוזות בענקים הלא הגם כמו זונות חללות (ד"ה יהודי מנכים וח"י ב, מן 17). ויאמר לו אדוני תרצה לקנות את הענק או תשיבנו ולוולתך אמכרנו ויאמר לו איזה ענק הראית אחד מבני ענק ויאמר, לו ענק הפנינים אשר לקחת תמול מידי (כ״י זכחרה, שעשועי, דודקון 49). בהיות הצואר לבן אין צורך אל ענק (עמכוי, מחבי יד). -- ואמר חמשורר: ופי דפר בצחות על לכב קדר וצדהו ויון את דברי על עגק מלכו רבדהו (כ״ש מנגיד, חמוב נסשי). אהללך ואת מהלל אמרי וצואר מוב ייפה עגקיו (כשנייג, כחין נשחו,). נשפי בדלח אשר לולי יקוד האדיבם חברו גרגריו כענק לגרגרת (כ״י הלוי, עין כדינה). "ובמשם' א.ענק וב.ענק יחד: רבנן אמרו שהיו מרבים ענקים על גבי ענקים (מד"ר צרחשי כו). ובסהמ"א: ודברי אהכים כקשרי ענקים אחבר --ששונים ואפריד יגונים ואחריש מבינים ואוריש

¹⁾ כערב': עָנְקבּ), צואר [וכן בארם': עונקא, צואר, עינקא, ובסור': עַקָּא, תכשום הצואר; ובכוש' עַנְקָּן, אבן טובה.]

cais la

ענקים (גמי שכער ג, דודמון 291). אלה בני הענק אשר הסכלות לצוארם ענק (כיי זנחרה, שנשוני, דודקון 130). בקרב תבונות אם זרועו יחשוף יחלוש בחרבות מאמריו כל ענק כי הם עלי ראש כל מתי שכל לציץ יקר ועל צואר מתי הכמה ענק (ר"י כן תנסום הירושלמי, מטמוני מסחרים ים).--ובמשם' צורון: העבריות העניות יוכלו למכור בכל יום מצנפות וענקים שהם מעשה ידיהם ומלאכתם (מפנקסי הקהל בקרחקח ח, ספי מהלה לדוד קויפתן, 69). - ב) שם לשיר מהשירים: קראתיו ענק (לשיר זה) שהענקתיהו אנוש גם בענק שמתיו עלי גרגרת (רשב"ג, חתן לחל שוז). הנה ענק שירי אשר אורו יהי מאיר יד מחשב משה נתנהו על גרגרות השר בנו מאיר (רמב"ע, ברחש ספי התרשיש). ושמתים (את שירי) ככתר עלי ראש הסדיו ומוריו מלאים באבני שבחות ועל גרגרות מעלתו ענק הן (פס א יא-יב). ענדוך (זמירותי) ענק השיר ולא כן אבל הם בענק שמך ענורות (כ״יַסְלוי, הפשע האמן). לקח יציאות הענק אשר לרכי משה כן עזרא ויחבר על כל יציאה מיציאות חרוויו שירה ערוכה כדומן באשפה דרוכה (כ"י סריזי, מסכמוני יה). ענק שירים אשר שבל ושם מוב לעושיהם (ברחש ספ' הענק לחריזי, הקדמ' צרודי, סב' הזכרון להרכבי, 310).

ענק, קל, פ"י, ענקתם", ענק את פלוני, היה לו לענק, "בר", קל, פ"י, ענקתם", ענקתו גאוה וכדום", שהיתה לו הגאוה כמו ענק לצוארו, שהיה גאה מאד: בעמל אוש אינמו ועם אדם לא ינגעו לכן ענקתם" גאוה יעשף שית חמם למו (ספלי עג ס-ו). —ואמר המשורר: הנת ענקתך גאוה על כלנו וממרום תדבר לנו (כ"י סכיזי, מסכמוכי ז). לבלי ירום לבו גאוה בל תענקהו (שלום סכק, כיל זוד צ, 28). — וכמו העניק א): בבשן יצרהו ודם אם להיניקו ושובו ענקו כאפלו וחנותיו (ללב"ע, צסם לל לשל לשל למי"). והקים מחלציו האלהים במותו שר בתוך אום הקנויה ענק הו בחכמה עם תבונה ויראת אל אשר שוכן עליה (ז"ס יסודי מלכים ול"י צ, מן 12). — "כמו העניק ב): שהיו (הענים) עונקים "ו גלגל חמה ואומרים הורד לנו גשמים עונקים "ו גלגל חמה ואומרים הורד לנו גשמים

(כי לחסל, מד"ר בכלתם כו). ילידי הענק שראותו שהיה עובק את השמש בשראו אותן מרגלים נתייראו" (שם כמד' מו). — ובמהמ"א: מרוב גובה קומתן רומין באילו צוארם גוקב ועובק בנקב שהחמה יוצאה. בו (רש"י, קוע"ל:).

הפע', העניק, העניק, חעניק, א) העניק לפלוני, נתן לו מתגה וכדומ': וכי תשלחנו (את העבד העברי) חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם העניק העניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך אשר ברכך יו' אלהיך תתן לו (דבריי יה יג-יד). -- ובתו"ם: ומנין שאם הענקת לו פעם אחת תעניק לו אפילו מאה פעמים ת"ל הענק: תעניק (ספרי שם קיט). וזכרת כי עבד היית באריק מצרים הענקתי לך ושניתי לך אף אתה הענק לו ושנה לו (שס קכ). אילו שמעניקין להם היוצא בשנים וביובל וכו' אבל היוצא בגירעון כסף ובמיחת האדון אין פעניקין להן (יכושי קדושי ל ב). ד' מאיר אומר בורח אין מעניקים לו ויוצא בגרעון כסף מעניקים לו ר"ש אומר ארבעה מעניקים להם וכו' (קדום' עז:). אם מתברך הוא על רגלו מעניק לו ואם לאו אינו מעניק לו (כתב"ע, עבדים ב).--ובסהמ"א, בהרחבה, נתן מתנות רבות: היה בורא אותנו מתחלה באותו העולם שכולו מוב וכולו ארוך ומעניקנו אותו השוב הצפון מעת היותנו (כ"כ, בככי, סקדי). השתדל בכתך לשבח ולפאר האמת והצדק ורודפיו ומחזיקיו ולגנות חשקר והרשע ועוזריו ומעניקיד (שלמה אלעמי, אגרח המוסר, הפה והלשון כג). לא תלבו ריקם כי הם יעניקו לכם מג' מינים כסף וזהב ושמלות (סזקוני, שמות ג כה). - ואמר הפיטן: לגאון ולגודל ארוחות היעניקם לחם הקדשים היות מוון חוקם יאמר המשורר: מי העניק - .(Elbog., Stud. 174) להם כל ימי עולם גראה לרעיוני מי הקשה' אליו וישלם (רמצ"ע, מי חל נקחר). כי כל מבקשי יוצרם כמה נעימות העניק להם ומה נעשה יקר (כיי׳, סכיזי, הענק י). ובין העמרים תלקט ולא יכלימוה ומברכתם יעניקון לה ומן הצבתים שול ישולו לה (סול, מסכמונ' ד). באלו בחלה בי או באלו תמול לא העניקתני שללה (עמניי, מסני ח). -ב) ומליצה, *העניק חמה, לבש את ההמת כענק על צוארו, היה גבוה יותר מן החמהן ילידי הענק שם עניקין 1) חמה בקומתן (פועה לד:). - ואמר הפיטן: בצוארון וכוחרת וגולה...בסיל כיפה וחסף:

^{1) [}קוחום (נעסיים) מפרש שהוא כמו הערכ' חגק כבנין הככך, שפרושו אתו בצואר; וכעין זה יסמרוי, שמפרש שהוא כמו אגק, חנק. אכל כרור שהוא אחד עם הפע' ב), ושם אי אפשר לפרש שכקומתן אהו: בצואר החמה כדי להגק אותה.]

ן עי' פַרִושַ רשִיי הּמֵובָאַ בִפנים, קל.] (י

מעניקים הדר קומתך אילן טוב שתולה רשפי אהבתך הזנים (ר"ל עלקי, ספ׳ הפזמונים קיל, לח.).

—הָפּפעי, "הענק, בינ' מענק, מוענק, — שהעניקו אותו,
שהיה לבוש במו ענק על הצואר, ואמר הפישן: חי
הרים בנפלאות מובהקות זמנו לתשבי בכרמל וללובש
ארגמן מוענקות (נגי שנער ג, זודמן נפ).

*עָנֶר, ש״ו, — מתנה שנותנים לעכד כשיוצוג לחרות, הענקה: ענק עבד עברי לעצמו וענק אמה העבריה לעצמה (קדוש׳ עז:). — ובסהמ״א: ענק ענד עברי לעצמו ואין בעל חוב גובה הימנו (מנ״ס, ענדיס געו). ענקות, — קשום לצוארי הגמלים וכדום׳: לבד מן השהרנים והנטיפות ובגדי הארגמן שעל מלכי מדין ולבד מן הענקות אשר בצוארי גמליהם (שפע׳ ס כו).

משנוקי, מייז, -- כמו שנק, גכה קומה מאד, ובכלל גדול מאד, נהוג כדבור ובספרות החדשה.

"עַבְּלְבָּלְתְּ, עַנְּקְקְלָהְ, שִ"כ, מ"כ עַנְּקְקְלוֹת, ענקוקלות,
ענקוקלות ענקוקלות ולא הבשילו כל צוכם:
ענקוקלות 1) והחרצנים והוגים והתמד שלהם וכו'
אסורים בערלה (עכלי ח ס). יכול שאני מוציא את
ענקוקלות והבוסר תלמוד לומר פריו פריו (ניה"ב,
קפרת קדושי פרש' ג).

ענר, ממנו ענר.

יותרי, ש"ז, שט"ם של אדם אמרי מבעלי ברית אברהם ואתיו אשכול 2), ובמליצה "אחי ענר, בנוי לאשכול של ענבים: יום רצחו דודם במזרק שפכו בו דם אחי ענר ולא רצחו (לענ"ג, חולי זמעום). ויקרא אל עבדו ויאמר לו הדלק מהרה את הנר ואין קול ואין עונה כי תרגו אחי ענר (ל"' זנחרה, שעשוע' יח, עונה כי תרגו אחי ענר (ל"' זנחרה, שעשוע' יח,

ענשי), ממנו "עַנִישָּה, עֹנָשׁ, שְנַשּׁׁי, "עָנְשׁיִי.

עניט, שיות-סכום כסף או מאסר וכדומ' שיושל על אדם להפרע ממנו בשביל נזק שעשה לזולתו או על Strafe; punition; עם, בשכיל שמשע ומרד וכיוצא בוה הארץ מאה ענש על הארץ מרעה נכה) ענש על הארץ מאה :fine, punishment כבר בסף וכבר זחב (מ"בכג לג). - נשא ענש, סבל את הענש שהמילו עליו: גדל 2) חמה נשא ענש כי אם תציל ועוד חוסף (משלי יע' יע). - ובחלמו': בחחילה פירש עוגשה (של תורה) וכו' ולבסוף פירש מתן שכרה (רני, שנת פז.). גדול עוגש האחרון מן הראשון (רי ישתעחל, שם קיה:). ומודיעין אותו (את הגר) עונשן של מצות (יכמ" מז.). מאי לאו לעוגש מפון לא לעונש שבועה (צ"ק קה:). קשה עונשן של מדות יותר מעוגשן של עריות (כי לוי, ב"ב פס:). עוגש שמענו אזהרה מניין (סנהי כד.). כך עונשו של בדאי שאפילו אמר אמת אין שומעין לו (מס פע:). --ובסהמ"א: ויצילנו מעונש המעות ואל נכשל למען שמו (גמי שכער ב, גיללבורג 408). כמו שיקרה מהעונש הקורה לרשע רע לבריות שעם היות ה'עונש אבדון ורע בערך אל הנענש הוא אמנם טוב בערך אל זולתו (ד"ע ספורנו, חור עמים, לב.). - *ומ"ר ענשים, עונשין: לא ענש על עונשין שבגלוי עד שעברו ישראל את הירדן (כי נחמיה, פנה' מג:).-ובסהמ"א: שעל המצות המעשיות הוצרך ליראם מעונשי השם (כ"י ל"ח, רוס חן ע). וכן נאמר בכל ענין הרומה לוה שיש בספר התורה כמו גמול העולם הב' וענשיו (ר"מ חלדבי,

ענש את פלוני, שם עליו ענש, ענשה, ענשה, ענשה, ענשה בענש את פלוני, שם עליו ענש, פסק עליו לשלם כך וכך בשביל דבר רע שעשה, bestrafen; punir; to fine וכך בשביל דבר רע שעשה ינגפו אשה הרח ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים (שמוס כס כנ). ולקחו זקני העיר ההוא את האיש ויםרו אתו וענשו אתו מאה כפף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל (דכרי כני יסיע). — וענש נוף, מכות: גם ענוש לצדיק לא טוב להבות נדיבים עלי ישר (משלי יז כו).

¹⁾ פרשו בירוש' (נסס רכ, מס ס ז): ענבים שלקו עד שלא הביאו שליש. זהערוך מפרש, וו"ל: הרכים שבראשי הגפנים כמו שפי' רב אחא משבחא בשאילתות והי נינהו קנוקתא כראמ' קנוקנות גפנים, ע"כ. וקנוקנות פרש רגמ"ה (סולין 3.), וז"ל: סופי ענבים שהם ענבים קשים, ע"כ. והראכ"ד לספרא (קדום' פרט' ג) אומר, וו"ל: הייתי סבור שהם קנוקנות של ענבים והן השדראות והעוקצין שהגרגרין תלויין בהן ומפני שהן נעשגן שומרי הפרי נקראו כן, ע"כ, אבל אח"ב הוא מביא את הפרוש של הירושלמי הג"ל.

^{[.(}בראש' (יד ג) (2

 ^{[1] [}גם בארם המקראית (עזכי ז כו), ובפונ" נפעי נענש, ובתדמורי ענושתה, משרת הגובר (ליזוצרי 844).]
 [2] [כתיב: גרל.]

בענש לץ יחכם פתי ובהשביל לחכם יקח דעת (שם כח יל), - ואת הארץ: ויענש את האדץ מאה כפר כפף וכבר זהב (דסייצ כו ג). -- ובתו"מ: שמעתי שעוגשין שלא כחלכה ועובשין שלא כתודה (כי חלעור בן יעקב, ירושי סגיי ב ב). מלמד שלא ענש על הגסתרות עד שעכרו ישראל את הירדן (די יסודה, פנסי מג:). מר סבר עונשין מן חדין ומר סבר אין עונשין מן הרין (שפ כה.). ק"ו מנכלה מה נכלה שלא ענש חוהיר חלב שענש אינו דין שהוחיר (זכחי קו:).--וניכי פעוי: מנין שענוש לפני המקום כבא על אשה ואמה ובוי (כי חליעור, סוספסי קדופי ח ד). על רחיצת גופו ענוש כרת ועל ביבוס בגדים בארבעים (ספרח חמרי פרק יצ). אכלת חלב ענוש ברת חללת שבת ענוש סקילה (יצמי מז.). - ובסהמ"א: חלילה לגו מלפרוץ בפתרון מילה אחת מדברי אלים חיים לריק מבלי דין ודיקרוק ושיקול כל מילה שלא נהא ענושין (דוכש, חשרי על רקע"ג 1).--ואמר הפישן: השכ גרושה לנחלה ירשה ופקוד אנושה ביד צר ענושה (שדודים, יולי שנח גי לחס"ם). ביך נוגש ענושה זמן ישעי חושה ואקרא דרושה (סגלמי, יולי שנת ד לחסיים).

-(פע", גענש, בענשו, יענש, -נענש פלוני, שמו עליו ענש: עגוש וַעַנַשׁ (חמכה) כאשר ישית עליו בעל האשה (ממוס כל כב). ערום ראה רעה ויסתר ופתיים עברו וגעגשוּ (משלי כֹב ג). -- ובתו"מ: בל שחבירו נעגש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה (כ' יעקב בריה דבת יעקב, שבת קמט:). מפני מה געגש שאול מפני שמחל על ככודו (רגן יומל כג:). המוסר דין על חבירו הוא נענש תחלה (כב מכן, ב"ק כנ.). על דבר זה בעבש משה וכוי (כי חכיכה והיחיותה כי יחשים, קנסי ה.). וישאו להם נשום מואביות תני בשם ר' מאיר לא גיירום ולא השכילו' אותם ולא היתה הלכה להתחדש ולא היו בעבשין עליהם (מד״ר כות, וישלו להם נשים). -- ובסהמ"א: בי שם נענש אדם על עברו מצות ה' לרמוז על כלל המין (כ"י מלכו, עקרים א יא).--ואמר הפישן: עפחה עלי המשה" עליה עדה בענשה עוד נענשת ענישה על עברי על מורשה העיר נחרשה (חנסים במס יחידתי, נום יו חמרו, מחזי חיטלי ח, קסח.).

- פעי, "עבש, מעבש, -- גרם עבש, עשה שיענשו, ואמר הפומן: הולבי רביל שלשה מענשים ונאמני רוח מכסים ומחשים (חמכי כזכ, יולי כי סבוני).

בשני, "ענש, - במו נפעי, ואמר הפימן: וענש (האדם) בזעת אף למרוף חקו (משולם ברבי קלונימוס, חמין כס, עבודה).

--ספסי, "העניש, --כמו קל: אחדי שדרכך להיות נוקם
ונוטר כנחש ושאלתך ובקשתך שאעניש את ישראל
ושאספה עלימו רעות לך מכאן ושוב למנהגך ודרכך
שהוא לחשתרל להעניש את ישראל (כ"י מכרנכלל,
פ" כנימיס, מ"מ יע). לפי שהיה רצונו ית' להעניש
את ישראל בימי אהאב ובימי אליהו (סס). שהשם
ית' נימן שלשה שלוחי השגחתו להעניש את התמאים
האלה בנפשותם (סס).

לְרַבְּיִי לְיִהְיּ, ח״ז, – של ענש: ולא יועול הממון והשמירה אחר שהגופות נאבדים בדרך מקריי או טבעיי או ענשיי (לי זכמים מנכללונה, פיי משלי ימ ד, השחר בי 233).

ע"ם, --- כ"ח: עשר ספירות.

עם ה, עיסה, ש"ל, מ"ל עפות, עיסות, עפיות, עיסיות, -א) קמת מערב במים שגלוש ברי לאפות לחם, עריסה, בצק, Teig; pâte; dough: האוכל מעים ח שביעית עד שלא הורמה חלתה חיוב מיתה ־(פניעי ע ט). עםה שתחלתה מופגנין וסופה מופגנין פשורה מן החלה תחלתה עם ה וסופה סופגנין תחלחה סופגנין וסופה עסה חייבת בחלה (סלק מ ה). עסת הכלבים כומן שהרועים אוכלין ממנה חייבת בחלה (מס ס). האשה ששאלה מחברתה תכלין ומים ומלח לעםתה הרו אלו ברגלי שתיהן (צילה סד). לא יעשה לו (לעם הארץ) עיםתו תרומה במהרה אבל עושה לו עים תו חולין במהרה (מוספסי דמחי ג ח). העושה עים ה לרבים חייב בחלת העושה עים ה לאוכלה בבצק חייב בחלה קמח קלי שקיבלו ועשאו עים החיוב בחלה עים ת הארגוגא חייבת בחלה (שם סלה א ד). כב ומחצה חייב בחלה שנ' ראשית עריסותיכם חלה כדו עיסתכם וכמה עיסתכם בדי עיפת מדבר ובו׳ (שם עדיי ח ח). עיפה שקראה שם 'חלתה' בצפונה זכן קישות שקרא שם תרומה בצפונה הרי זה אין חבור (שם עכול יום ב א). הראוי ליתן לו פת גותנים לו פת הראוי ליתן לו עים ה נותנים לו עים ה (ספלי דבלי קית): המקטף שיבלין לעיסתו לאוכלין מלילו' נימבלו לעשותן עיסה לא נשבלו (ירושי מעשי ז א). בנות לוד היו לשות עיפתן ועולות ומתפללות ויורדות עד שלא יחמיצו (שס כ ב)

עיםת מברין חייבת בחלה (כי גח גר זגדה, שם חלה א ו). עים ת כותח חייבת בחלה (רג, מס). תיפתר שבא מעיפת הנשוך (כי הופעיה, שם גז). חפות שריםקו ונתנו לתוך העיפה וחימיצה חרי זו אסורה (שם מנח ג'ג). שכן עני אוכל פתו בעיםה בלוסה (חביי בצלי שם עו:). גלגל עיםה מערב יו"ם מפריש ממנה חלתה ביום טוב (כנה, נינ׳ ט.). שאין לך אשה שלא בעשית אפוטרופיא שקה אחת בחיי בעלה על פילכה זעל עיםתה (כחוצי פו:). לא שנו אלא דאין חלוקין בעים תן אבל חלוקים בעיסתן אימור מעיסתו קימץ (כי מקדָת, צ״ב כב:). פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה כני אדם שמגבלין עיסותיהם בטומאה א"ל מפני מה אתם מגבלין עיסותיכם בשומאה (פנהי ה:). כאשה הואת שהיא משקשקת עיםתה במים ומגבהת חלחה מבנתים (כי יוסי בן קלרתה, מד"ר ברחשי יד). עלוכה היא העיסה שנחתומה מעיד עליה שהיא רעה (כי חייל כבה, שם לד). והיה חופר בארץ ועושה גומא ולש בתוכה והיו - הצרורות מדבקות בעיםתן (שם ליכה, בכה מבכה). שם הנחר חשני גיחון זה מדי שהעמידה את המן הרשע שמשך עיס ה 1) בנחש (שם ויקרן יג). -- פת עיסה, פת נקיה, בנגור לפת קיבר: מצא בה פת הולבין אחר רוב הנחתומין מאם היתה פת עים ה הולכין אחר רוב אוכלי פת עיםה ר' יחודה אומר אם. היתה פת קיבר הולכין אחר רוב אוכלי פת קיבר (מכפי׳ 3 ת). -- ובסהמ״א: ומותר לספר לו (לעבד עברי) שערו ולככם לו כסותו ולאפות לו עיסתו אכל לא יעשה אותו בלן לרבים או ספר לרבים או נחתום לרבים (למצ"ם, ענדים ח ז). יתבאר במקומו שאשה אינה רשאה ללוש עיםת מצה כחמה שמא חום השפשם גובר עליה וממהרה להתמיץ (פעליכִי, יועל גן בֶּפָּק:) בְּי אם אחד מהיורשים יש לו בנים יותר מאחר ואוכלים בפועיםת השותפות (כיים מורפורגו, שמש לדקה, שו"ח ב, יע.). וגשאה פה חצרון בנו של ראוכן שהוא היה חלוק בעיסתו ולא היה דר עם אכיו י(ר"ח פרחים, פרח מעה ההרן, שו"ח הן פעו --ואמריהפיטן: שילה רצה כחלה מעיסה ונמאס באשר בו נעשה (כיים יסקליכן, חיכם חם חשכו קוני). קשוף העפה בחררה קבוצה

1) [משבש, שם בראש', הגרסה: שף עינים, ועי מיב ויפ"ת באן, ותערת תיאור' שם, ולדעת אפטוביצר (סלופה לפכתת שכחל, ככך י, 30) צריך לגרום שנשך עיסה, בלו שחלשין.]

רצופה בראשיהם שלא חמצה" (ר"י עוב עלם, יולחיים באון. יולי שנהייג): -- *שאור שבעפה: שאור שבללו בשאנר אחר וחימץ כו את העים ה אם אין בשאור בנותן טעם מותר (מוספתי תרומי ו יח). גדול הוא השלום שהשלום לארץ כשאור לעיסה (כיציה לארץ בשאור לעיסה השלוס). כל הגופות. נוגעגן בעפר הארץ עד שאינו משתייר מן חגוף אלא כמלא תרווד רקב והוא מתערב בעפר הארץ כשאור שהוא מתערב בעיפה (כ' שמענן, פדר״חלד). --ובהשאלה, כנוי ליצר הרע: רבון העולמים גלוי וירוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעים ה ושעבור מלכיות (רי חלכסנדרי, צרכי יין - ואמר המליץ: ואפפוני חבלי העולם אשר כו צרפתני ותכבד עלי למאד יד שאור עיסתי (ל' צחיי, ייי שפחי משחת, בקשה, בקוף הו"ה הערבי). -- ובהשאלה, עפת החומר, עפת הנפש, במשמ' מזון: והענין הוא לפי שהמזונות הם עיסת החומר והתכוננו במושכל וביראת אלהים ובמצותיו היקרות הוא עיסת הנפש והנפש והחומר הפכים גמורים הם כמו שכתבתי בראש הספר ועל כן בהתגבר עיסת החומר תחלש קצת עיפת הנפש (כ"ח הלוי מברללונה, החנוך רמח). - ומ"ר עשות: ברשיני מעשר שני 'וכו' רבי טרפון אומר יתחלקו לעסות!) (מישנד). ראשית עריסותיכם בדי עיסותיכם וכמה עיסותיכם כדי שיחת המדבר (עלוצי סג:). כיצד שתי עיסות אחת מחורה ואחת ממאה וכו' (רי חליעזר, סוטי ל.). שאני עיסה הואיל וראויה לחמע בה כמה עינסות אחרות (כ' זיכל, ע"ו סה.).--ובסהמ"א: שאילו היה חייב כשאר העיסות לא היה ראוי לזרוכון (פיי רמצ"ם, חלה ב ה). -- *ועפיות: עירם ראשי עיפיות א"ר יוםי וההן נשוך לאו כמעירם הוא (יפוסי חלש אמר להם הקב"ה אני נותן לכם עשייות מרובות שתפרישו לי חלה ולא רציתם אני נותן לכם דבר שתוא פטור כן החלה (מזכ"כ ב מל), אין לוקחים מנחתום כותי במוצאי פסח אלא לאחר שלשה תנורים וכו' ולא כן הכפרים אלא לאחר שלשח עם יות (מסכ' כותים ב). -- "ועפים, ואמר הפימן: ומי מעכב שאור שבעיםים ועיר קטנה ומלך גדול סובבה באובלסים (ייי חלחי הנצחום, סליח' שחר' יוייכ).

^{1) [}בירוש' הגרסה: יתקרדו לעיסיות. ובהערוך: יתחלקו לעסיות, והוא מפרש, וו"ל: חשון המבושלין נקראין עסיות, ע"ב, אכל עי בפרוש רמכ"מ ורש"י.]

— ב) *בהשאלה, כנוי למשפחה של תערבת, משפחה שאין לה עדות על מהרתה: איזו היא עים ה כל שאין בה לא משום נתינות ולא משום ממזרת ולא משום עבדי מלכים (סוספת' קדום' ז'). מפני מה אמרו עיםה פסולה לכהונה מפני שספק חללין נטמעו בה (סס). כל ארצות עיםה ") לארץ ישראל וארץ ישראל עיםה לבבל (ז' יסודס כסס ז' שתוחל, שם נתר' קעי). — אלמנת עפה, אלמנה שהיחה נשואה לאחד ממשכחת עפה"): העיד ד' יהושע ורבי יהודה בן בתירא על אלמנת עיםה שהיא כשירה לכהונה (עד' ז' ז', אלמנת עיםה הרי היא כשירה ובתה פסולה (ז' לעזל, ירום' עיםה הרי היא כשירה ובתה פסולה (ז' לעזל, ירום').

עםרני), ממנו עֶסָה, עפוי, "הְּתְעְפּוּת. עַסָרוּ, קל לא נמצא.

- פעי, *עָפָה, - כמו עָסַס, דחק ולחץ: ועוד שמע קליה דערבי דאמר לחבריה מה את מכסה בי והיה רוצה לומר מה את מעסה בי דבתיב ועסותם רשעים כי יהיו אפר (מד"ר ברחשי עע). - ובסהמ"א: שהעור הוא מתקבץ אל המאכל ומעסה אותו ודוחהו למטה (חבי פרלב"ג, פעה"ם ט, עג:). ואם תרצה לעשות (להגרב שבעין) דבר זולת הכויה היותר נכון שתעסה ותוציא מה שיש בו ואחר ירוחץ ביין (קלינון ג ג ג). ובקרום החיצון אשר הוא אל מראק יש תועלות כי הוא מעסה האצמומ' בתנועת העצלים עמו (עסגיג 6 ח). ויעסה הרוחות הגופחות שיצאו שלא ולאו המעים ויעזור על הלידה (שס). דע כי הבליעה תהיה בושם בכת מושך ימשוך המאכל בפתילים ההולכים באורך ויעזרוה הפתילים וכו' ויעסוהו למטה (שסגיג הג). -ואמר הפיטן: כי קהלך עם ה ככל צרה ודריםה (זכור את אמר, יולי שבת זכור). שמעו עמים וששו ואותנו באפר עסו תבא תתן להם גמולם כעשו כמה שגולו והחמיםו (הכל אנחו במצוכה, יולי שבת איכה, מחזי איעלי א, קפד.). בעבור חרון כעסיך קורות הומן תעסיך תכלם מפני רוע מעשיך ותתן חשבון לפני עושיך (כ' עזכח סנבלי, סוכסי מוסי ס, מ.). -- ואמר המשורר: עופר תנה

אודם שפתיך מגדי ועסות שדך אשכר (מציים. התמש בג).

- פְּנִי, "עְפָּה, - שׁעְפּוּ אותו: וכאשר השתנה מראה וכוי יעום ה באצבע או בכלי עד יפתח ויוציא המוגלה (ככנוכי, חו״ס, צסכיי ססוס ח, ציסמ״ד שכער). והיא (העגלה) משני עורות הפנימי שבה פתיליו באורך לפה שירעת מצורך המשיכה ולכן תעומה האצמומ' בעת הכליעה (קסנון ג'יג' ח ח). בהיות מורסא בשחול מונעת יציאת הרוח בעת שלא יעומה עליו (ססיו ח ח).

"עַםֹר, ש"ו, -- שה"פ מן עפה, ובחכמת הרפואה שם מחלה שבקבה: ואמנם האצטומכא הנה קצת הפתילים אשר כהם ימתחן באורך כסכת המשיכה וקצתם נמשכים ברוחב בסבת העסוי (פרקי משה לרמב"ם א. סוף). מי שימצאהו קדחת ויהיה קרוב הומן בקבמא וימצא עקיצה ועסוי בצדי האצשומכא ויהא בגופו מלוי מהדם וכו' (שסי). ידעת כי העסוי נעשה בסבת ליחות עוקצות כשפל המעים ויתנועע המבע לדחותם בעסוי ולא יוכל לכשירבה העסוי ההיא יתנועע העובר ג"ב ותפיל (המפרש לפרקי חצוקרט ה מט, כ"י ברלין). וחליי העסוי הם חלאים יתחדשו מהולת החמרים בחום הפנימי והחצון וכאשר יכה אותם קור נגלה יעםם (קחנון חננו). ואם תעמה באצבע בכל מקום מגופו ישפל בעסוי (שם גיד דע). ראשית מה שיצטרך שיודע מענין העסוי האם הוא עסוי אמתי או כוזב ובו' (שסגיוצטו). הנה יתראה אליהם עסוי (שם ג כח ב).

*עסרק, עיסוק, ש"ז, --שס"ם מן עסק: נמצא בעליל
העיר היו מודדין שמצות עיסוק מדידה (חוספסי
סוטי ט ל). צא שעה אחת לעיסוקו ואת עבר מנהה
שתי שעות ומחצה (כי יוסי, יכוטי נככי ז ל). שור
שעיסוקו רע יוצא בפרומביא שלו (כי זעיכל נסס
כי שמולה, עס שנת ה ז). בין הערבים כיצד חלק בין
הערבים ותן לו שתי שעות ומחצה לפניו ושתי שעות
ומחצה לאחריו ושעה אחת לעיסוקו (כינ"ל, עס
סקסי ה ל). אכרהם ראה המלכיות בעיסוקן (מי"ר
ויקכי יג). -- ובסהמ"א: מקום שם משותף ענינו הראשון
לעסוק הגוף וגבול העסוק יקרא מקום ויאמר ג"ב
לגבול שאינו מיושב כי אם את כל המקום (כ"ל נן
לליסו, ען חייס כ).

עָהָים, שייו, פתי עַפִים, מ״ל עַפִיפִים, — מת שיפְחט מענבים או רמונים וביוצא בהם ולא תפס וחיה

^{(1) [}הערוך פרש: חולין, כמו עסה אחרי שנטלה ממנה החלה, ורש"י פרש: תערבת, ושם (ע.) פרש, וו"ל: כעיסה מעורבת וכשם ר' משה מרומא"ט שמעתי עיסה כפסולת ענכים שנסחט ממנה משקה שלהם, ע"ב.]

⁽כמוצ׳ יד.) עי' רש"י ותוספ׳

^{(3 [}כמו עסס; בארמ' עחא, עטי.]

לשבר, must; must; must: מניך את בשרם וכעסים דמם ישכרון (יפעי מע כו). הקיצו שכורים ובכו וחיללו כל שתי יין...על עסים כי נכרת מפיכם (יוחי פ ס). אשקך מיין הרקה מעסים רמני (שה"ש ח נ). - ובמליצה, ההרים המיפו עסים: והיה ביום ההוא ישפו ההרים עסים והגבעות תלכנה חלב (יולי 7 ית). הנה ימים באים נאם יי' ונגש חורש בקוצר ודרך ענכים במשך הורע והשיפו ההרים עסים וכל הגבעות תתמוגגנה (עמוי ע יג). - ובמדר': ולא עוד אלא אפילו השמים מטיפין להן עסיס שנאמר וכו' (מדרי חהלי עג). - ובסהמ"א: ועסיסו (של ההדם) כמו כן וכו' שכן עסיסו דגרגריו ימגע שפיכת המותרות אל האצממכ' (קלונון ב ב ד). ומי חמוץ האתרוג ביתור עסיסו הקרוש (מס ג א ב כא). המבלי אין גפן ותירוש באשור יבואו הלום לאגור יינגו ולמצות עםיםנו (מפו, לה"ל טו).--ואמר הפישן: איום שבע שוקקות נחני עסיסו להשקות אלפני דת בנשיקות ישקני מגשיקות (כי משולם בכי קלונימום, אפיק רנן, יולי ב פסק). - ואמר המשורר: והשקני ביד שנה ערבה עם ים פיהו בכסי אחלמה (רשי בן חסדחי, הללבי חן, שער השיר 28). ועוד תשתה עסים רמון ותשכב במשות שן ומקלעת פקעים (כ"ש הכניד, דבריך בחוך לבי). ואם ימר עםיםו (של הומן) לי אחלך כמתרונן בטוב יינו רקחיו (רמצ"ע, דיוחן סו). ועפעפיו כאח בקרבי קרבו אבל בשתות עסים בפיו וכתור וסים ונמפי מי רסים בדלח לח ואחלמה יחשבו (כ"י הלוי, פני חדם ולח). בך אעיר זמחות כל ימותי ובעסיסך אשר מצו שפתי (פול, בד אעיר). לך אכול ושתה בדיצה לחמך ועסיסך כי בבר רצה האלחים את מעשיך (הוא, ידידיך מאמש, סליחי). אמצה גביע עםים רקח לקול תגר וסים מיין רקחיו ולא מיין ומרתי (כ"י חבן גיחת, מבין עפחים, שער הסיר 125). ואמר המליץ: ומעי צעקו חוסה אדוני ללחם צר --אשר אוכל באוני ולבי יאסוף ילדי יגוני לעסים נאסף מפי וייני (כ"י זצחכה, שעשועי ד, דודקון 43). מאז המעמתם כום חמתך לא יוסיפו לשתות עסים מובך (רש"פ, ארבע כוסות. כוס התרעלה ב). -- ומ"ר: ותשתה על הצום מעסיםי המגדים החמוצים (ר״מ חלדני, ש״ח ס, עד:.). והשקהו עסיסי המגדים החמוצים והאמוצים ובשול התאנים והצמוקים והעדשים הקלופים (שם עו.). והצטייד העפיסים המכושלים החמוצים למזוג אותם בכל מים מהמתחלפים הנהגה מובה (קחנון א ג ג

וֹ). -- ואמר המשורר: אוכרה לנסים נפלאו בתוך אחיר ישפו עסיסים יולו במלקוחיי (כ"י בן גיחת, יום שחת ויחר, מחזי ויערי רכח). ואיבה לא תומור הומורה ולמה לא תחלל העסיסים (רשב"ג, רציבי דמעך). וברק או ברק כסות עסיסים והעבים יריקון הבשמים ומראשי הדסים הרסיסים (רמצ"ע, הריח מר, שער השיר" 68). הרוח מור ואם ריה עסיסים 'ואם רוח מנופפת: הדםים (ר"י הלוי, הרוח מור, 372 Orient 1851). ונשפי רסיסים ותורים וסיסים ובוסות עסיסים כמים לים מכסים (ר"י חריזי, חחכמוני, הקדי). עםיסים חם בכוסות דר מכסים ויפיצו מאורים עד שחקים (שס ג). וכל גבעותי והרי גנות ופרדסים כמים לים מכסים ומהם ישפו ההרים עםיסים (שם מו).--ואמר הפישן: כגן גן בעדן ומאבל עסיסים (כשנ"י הננלי, חמן דר, יולי שנח בי חקה"ם). זבובי מות יבאיש עסיסים זרונות ופשעים והרחורים תוססים. (ייי אלהי הלבאות, סליתי שחרי יו"כ). לך שתה עסיסים אחרי אכול משמן אל וכור תחלה גם שנה במיכאל (קוראי מגילה, סדר לפורים, מחזי איטלי א. פו:). תשיבני במח גנות ופרדסים ותשקני נצח רקוחי עםיםים (אחאנו על שמך, יו"ב, קדור חיננני).

דמיי בשמלכלכים בו או עושים מסגו תחבושת או דמיי בשמלכלכים בו או עושים מסגו תחבושת או שותים מסגו וכן עסיסותו המבושל הנקרא רב בערבי (קאמן צ צ ד).

"עַבְּרָבּ, מ"ז, כקי עַסִיסִית, מ"ל עַסִיסִיִּם, כקי עַסִיסִיּוֹת, בדבור ובספרות.

"עַבְּרַבְ, מ"ז, מ"ל עַסִיסְים, עַסִיקִּן, -- א) מי שעסק

בדבר: בני אדם עםיקין בסין פרגמטיה (מדלי
סנמיס לצ יצ, סופתן.--ב) מי שרב ומתקומט על דבר,
ובפרט מי שעורר ערעור על מכיבה ובדומ': ראובן
שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליני
עסיקין!) עד שלא החזיק בה' יכול לחזור בה
(מציי, צ"מ, יד.). ואשר לא מוב עשה בתוך עמיו ובו'
וה הלוקת שדה שיש עליה ע מיקין!) (ל' שמולל,
סצוע למ.).--ובסחמ"א: אסור למובר למכור לחבירו
קרקע או משלמלין שיש בה עסיקין ויש בת דין.
עד שיודיעו (מצ"ס, מכירס יע מ). הקונה שדה מחבירה
ויצאו עליה עסיקין ובא לבית דין ובו' (שו"ע מו"ת,
ויצאו עליה עסיקין ובא לבית דין ובו' (שו"ע מו"ת,

וכדפו' ישנים עסקין, וכן בערוך, והוא מפרש ערעורים.] מפרש ערעורים.

עַרֶּלֶא, – כמו אסלא, אסלה: מאי עור העסלא" ובו' עור ביסוי של בית הכסא (רנצ"ס ח"ר יוסקן, ערוני י:).

לכם ול ממנו עפה, עסים, *עסיםות, *עסיםי, עסם.

לבם מ"י, עפותם, — עם דבר, לחץ וחדק, drücken (מיחלת מ"י, עפותם, — עם דבר, לחץ וחדק, pressen; presser, fouler; to press, crush רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם (מיחליג כמ).

ספעי, "העסים, – עשה שיהיה כמו עסים, המתיק, süss (מיחליג כמו עסים, המתיק, süss (מיחליג כמו עסים, המתיק, machen; rendre doux; to sweeten מים כרמים להעסים בנטפי חלב ועסים (מיחל הקליג מסחליג, מסליגס). מל יעסים צוף הרים שעם במאדיך מבחרים (הוח, על מן לרלות חללך, מסלי על).

במאדיך מבחרים (הוח, על מן לרלות חללך, מסלי על).

גר העסים שקוי מעין ירסים (רי שלמה, גמי שכער גרויקון (פו).

"עַכְּכּיוֹת, עַסִיפּית, פ״ל, מ״ל עַסְפּיוֹת, עַסִיפּיוֹת, עַסִיפּיוֹת, עַסִיפּיוֹת, עַסִיפּיוֹת, עַסִיפּיוֹת, מין קטנית: לא תמלא אשה קדירה עס פיו ת ותורמוסין ותהן לתוך התנור ערב שבת עם חשבה (מוסְפּסִי שנס ג מ). משלחין חימין מפני שנאכל עסיפיות זפול מפני שמאכל לחיות (כי שמעון, שס יו״ע מ כג).

—ובסהמ״א: עססיות וכו׳ ובבבל אין מצויין לא עססיות ולא תורמוסין (עלוך עלך עסקיום).

עָפָקנוּת, ״תְּפָקנוּת, ״תְּפָקנוּת. ״עֶפֶקּוּת, ״עֶפֶקּנוּת, ״עֶפְקּנוּת. ״עֶפְקּנוּת. ״עֶפֶקנוּת, ״עֶפֶקנוּת,

לנסק, ש"ר עסקים, א דבר שעסקים בו, ענין, עבודה, מלאכה, מסחר, דאגה, האברה שעסקים בו, ענין, עבודה, מלאכה, מסחר, דאגה, האברה לאכה, מלאכה, מסחר, דאגה, Angelegenheit; occupation, affair(0), metier, tigung, Angelegenheit; occupation, affair(0), metier, business, concern בת ויצא עסק ואל גפר גבון ובדה (צ"ס גנ"י ז כס). כני למה תרבה עסקך ואץ להרבות לא ינקה (שס ילי). חבמת סופר תרבה תכמה וחסר עסק הוא יתחכם (שס מסו סיל). עסק גדול: עסק גדול חלק אל ועול כבד על בני אדם (שס מטבנסות לשם כדי שיהא העיירות הסמוכות לשם מתכנסות לשם כדי שיהא (העמר) נקצר בעסק גדול (מנסי יג). אואמר הפימן:

[,(מעשה, בארמ' עסא, ובערב' עשׁ בּ).] (ז' קרוב לכ. עשׂה, בארמ' עסא, ובערב' עשׁ בּ).] (בי התפיק, [,(14t

הול ושבת כרבים מלאכותיו בשלוש באות קבצו עירות הסמובות עם ק גדול לנאות (כ' מחיר בכי ילסק, חור יום הנף. מעריב ב פסס).---ובתו"מ: מחשיבין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין (פנת כג ד). כל שעםקו עם הגשום לא יתייחד עם הנשים (קדושי ד יד). הוי ממעש בעסק ועסוק כתורה (כי מליכ, לבוי די). גוים שבאו על עיירות ישר' יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השכת אימת בזמן שבאו על עיסקי נפשות לא באו על עיסקי נפשות אין יוצאין עליהן ובו' (תוספת' ערובי ד (ג) ס). חגות של נחתומין ושל צבעין שלש שנים מפני שעים קן מרובה (שם צ"מ ה כו). אמ' לעדים בואן והעירוני שיש לי ביד פלוני מאתים זוז מעסקי שבר שכיר (שם שנועי ב יה). רוצה הוא אדם לפגע עם קיו בבית הראשון שהוא פוגע וללון שם (כ' סלפחת בן שחול, ירושי מעשרי ב ג). שהוא מבמל עסקיו מפגי משגתו (רי חצהו בשם רי יוחנן, שם מו"ק ג ז). על כל המתים כולן הוא דותה במימה ואינו מרבה בעסקיו וכו' אם היה שעת דוחק או עוגת גשמים אפילו על אביו ועל אמו מרכה בעסקיו ודוחה במימה (שם ס). מעשה בי ר' אליעזר ורבי יהושע ורבי עקיבה שעלו לחולת אנטוביא על עסק מגבת חבמים וכו" (עם הור' גון). הנכנם להקיו דם אומר ירמ"י אלחי שיתא עסק זה לי לרפואה (כי לחלו, ברכי כ.). אמרה ליה איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא לברה לא 'ליהוי לך עם ק דברים בהדי יהודאי (מעל' כד:). החולך ממקום למקום אם יכול למעש בעסקו ימעש ואם לאו יגלגל עמהן (מו״ק כז.). משמיעין אותה בכל לשון שהיא שומעת וכו' על מה נממאת על עסקי שחוק וילדות (סוע' לב:). אכסגאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתיה שואלים אותו או על עם קי אשתו שואלין אותו (כ״ש בר נחמני בשם כי יונחן, ב"ק לב.). אמר להן אביהם בני שמא יש לכם דבר או שמא יש לכם עסק אמ' לו אכה אין לנו דבר ואין לנו עםק (מדר׳ תנחים לג ה, הופתן). למה נקרא שמו יקטן שהיה מקטין את עצמו ואת עסקיו וכוי ומה, אם הקטן שהוא מקטין עסקיו כך גרול שהוא מקמין את עם קיו עאכ"ו (מד"ר ברחם' לו). זיאהב יעקב את רחל בגין דאנא ידע דאנשי מקומך רמיאן לפיכך אני מכרר עסקי עמך (שסיע). אותה שעה נתברר משה על עסקיו שנתיילא אם ישאדי

a) عش

ואני רואה הכמת המנין ואם שהיא מצורך העולם ומועילה בעסקיו ובעסק מצות רבות אינה קשה להבין (כחב"ח הנשיח, המשיחה והתשבורת, הקדי 2), ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את יי׳ בלבד (כמב״ס, מלכים יב ה). אבל הענין אשר אין בטבע האדם להשיגו העסק כו מזיק מאד כמו שביארנו (כ"ש ח"ח, מו"כ ה לב). ומקצת התלמידים שאל על עסק הסימן שהוא מנצפך (הלכ' ס"ח, גמי חלרי 82). מבילה מה עסקה בכאן (וסזסיר, שמוס, יס:). ולהעמיד סופרים וחזנים ושלותי ציבורים וראשי קהלות ולמחות על עסקי שמים (כי שמוחל בן עלי, חגרי, חרבין ב. 62). בי לא ידע האדם מה ילד יום שעסקו של עולם מתחדש יום יום (ר"ח הלוי מברללונה, ספי החנוך חיע). שראובן הוציא פסק דין על יורשי שמעון שאביהם נתחייב לז שבועה על עסק תביעת ממון (עומו"ת הלכי כתב ידו פע עו). יפרע ראובן חלקו מכל שיברר שמעון בערים שהוציא על עסק זה (שו״ע מו״מ, פולפים העו לו), אין ב"ד ממנים אפוטרופוס לא אשה לא עבד וכו": אלא בודקין אדם נאמן ואיש חיל ויודע להפר בוכות היתומים וטוען טענתם ויש לו כח בעסקי העולם (שם אפוערי רל בּ). ונכנם כמוהרר שמואל אוזידא שחבר ספר מדרש שמואל על פרקי אבו' לדבר עם הרב עםק אחד (ר"כ בר"י חלחכן, עה"מ, שער חבח וחמח לו, עו:). כי איש אמונים ובעל עסקים הוא ותכל נפשנו לנפות עם קים אתו (רמח"ג, קלית ספר ה). נמצאתי במוב לכב להעסקים אשר דרשו מע"ל ממני (מס ב). - ואמר המליץ: בקרוב או באיש פסול וכשר ורחוק מעם קיתם (הה"ג, אהלל אל שד"מ, קצולי קונערי (146). זיודעים (העורקים) עניני הגוף ועסקו וכל 'חליו ומכאוביו ונוקו (ר"י זכחרה, שעשועי, בחי הנסש, זודקון 166). לכן בעסקי ריק ושוא אל תכשחי (כ"י סריזי, מחכמוני יג), והוא איש עצות ומזימות ומגלה עמוקות בעסקי בני אדם וחעלומות (לש"ע פלקירה, כחשי הכמי ד). ראה מורי ברב מוב תסנגר לפי עסקי וקשיון העבודה (ד"ה יהודי מלרים וח" ב, מן 85). ופנה מעסקיו הומן רע משלם אל פני נפשי גמולה (עמנו', מסבר' ח), הגד כרוב ממשת ברוב חסדך ומכל עם קיך האם פנית (שם ג). → ב)^{- ש}בדיני ממונות, מסחר שעושה אדם בכסף שהלוה לו חברו וגעשה לו שותף, עסקא: שני עסקים וששר אחד הפסידו של של לוחי כגון שנתן אלף זוז בעסקא בשתי פנים

לז מח שמו מה יאמר להם (שם שנות ג). לאוהבו של י מלך שהיה לו עם ק הלך לצעוק לפני המלך (ר׳ יהושע, שם כא). בשעה שנתברר (משה) על עם קיו הקב"ה בירר לו עסקיו (שם ויקר' יא). באותה שעה קרא הקב"ה למלאך המות ואמר לו אעפ"י שעשיתי אותר הוזמוקטר על הבריות אין לך ע'ם ק באומה זו למה שהן בני (שם יח). משל לבן מלך שהיה לו סניגור כשהיה לו עסק היה מדבר על ידיו אחר ומן חבש המלך אותו הסניגור והיה עסק לבנו אמר לו אביו עשה עסקך אמר לו הכן בכקשה ממד מניגור שהיה מדבר על ידי חבשת ואיני יכול לעשות כלום אלא הוציא אותו ואחר כך אתה עושה שם היו (מדכ' אנדת בכאש' כד). ובך היוה שמואל עוםק בעם קי הם של ישראל וחולך בכל המקופות (מס כצ).-עסק רע, מעשה, מנהג רע: ומפני מה חכל רצין אחר העכבר מפני שעסקו רע עם חכריות (יכושי הוכי ג ז). חמור שעם קיו רעים כגון זה מהו לצאת בפרומביא בשבת (רי לוי נכיה דר"ה בר חיים, שנח נב.). לשור אחד שהיו עסקיו רעים מה עשו קשרו לו ארי על אבופו והוא רואה אותו ותש (מדר' פהלי ל). - ובסחמ"א: מכעת של רצועה שתוחבים בחומם בהמה שעסקיה רעים (רפ"י, נרכ׳ קג:). לשון אחר סומיא סום שעסקו רע׳ (הוא, ע"ז ד.). כדרך שעושין לבהמה עקשת שעם קיה רעים (מזקוני, פיי החורה, בלק כב כז). - ואמר המליץ: אמר בעבור כי הוא המור שעסקיו רעים וכל הלילה היה צועק ומרעים (כ"י זבחרה, שעשועי יח, דודקון 127). -- ורגיל בסהמ"א: ושם את עסקי המלאים והגוולות סער לו (משו' נאו׳ הרכבי שנה). בבקשה מרבינו שיורינו בעסקים אלו מה שיראה מן השמים (מפוי גחוי, הכרון פג). שאלנו מאדונינו לעסק מי שנשבע שלא ידין בדיני ישראל ולעסק מי שנשבע שלא ידין לפני דיאן של אותה העיר וכו' (גנזי שכער ב, גינלבורג 62) נשאל מרב שרירא על עםק בני אדם שבאין ביום הכפורים ואינן יודעין תפלות בתקנן וכו' (אולי הגאוי א א, לוין 58). כראמר ר"נ כשיש עסק שכועה ביניהן ה"נ כשיש עסק שבועה ביניהן (כייף, זיימ ס, כו.). מי שרואה חברו מחפש על עץ לח אומר בדעתו שמא להכות אותי מה עסקו לכך שואל אותו מה עסקך והוא מדקדק אחריו (ערוך ערך רפס). כאדם האומר לחברו כל שם היו של פלוני במלאכת פלונית (רס"י, שמות לד יח).-

זכתב בהן ששר אחד עסק אחד של חמש מאות השביח מאתים ווז ועסק אחד של חמש מאות הפסיד מאתים זוז הפסידו של לוה (מלמידי כב יהודחי תחון, הלכ' פפוק', 51). ראובן נתן ממוגו לשמעון בתורת עם ק שיסחור בו ויחלקו האמצע לאמצעו שיטול ראובן מחצה ושמעון מחצה וכו' (רייף, סו"ת על). בראה לו ממון אחר שנשבע שכועה זו ואמר של אחרים הוא או עסק הוא בידי אין שומעין לו (לתצ"ם, מלוה ולוה ב ב). אבל אם היה האחד בלבד הוא שנושא ונותן בממון השתוף אע״פ שהממון משל שניהם הרי זו השותפות נקראת עסק (סול, שלוסין זשחופין ו א). - ואמר הפישן: משכו לעדן עסקו בצפונות מופיע (כ"ח גן ילחק, חדיר ונחה, יול' שנח חחר

"עַבַּל, פייע, -- עשה באיזה ענין, עשה דבר במשך sich beschäftigen, befassen; זמן, היה מרור ברבר :s'occuper de; to be engaged in, occupied with אשר קדשנו במצותיו וצוגו לעסוק בדברי תורה (כי יהודה בשם כי שמוחל, ברכי יח:). לעולם יעםוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמן שמתוך שלא לשמן בא לשמן (הוא נסס רב, נזיר כג:). א"ל הקב"ה במאי עסקתם אומרים לפניו רבש"ע הרכה שוקים תיקנגו הרבה מרחצאות עשינו (ע"ז נ:). זקן שכמותך יעסוק בדברים בטלים הללו (עס יו:). -- ובסהמ"א: פקרון ברשות רכו עומד וכמי שעסק בו הוא דומה (הלמידי רב יהודחי גחון, הלכי פסוקי, 39). אחד זקן אמר לאחד עסוק לי שיתנו, לי פלוגית הכחולה ולא רצה אמר לא אעסוק שלא תהא על ידי וכו' (קפי הקידים החשג).--*ורגיל מאד כבינ': שלש נשים עום קות!) בכצק אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה (פסחי ג ד). אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף (כיצ"ל, לונוי ו"ב). מעשה בארבעה זקנים שהיו יושבין בבית שער של ר' יהושע וכו' היו עוסקין במה ששנה לחן ר' עקיבה (תוקשתי "ברכי ד מו). כל מי שאינו עוסק בפריה וריכיה מעלה עליו הכחוב כאילו ממעט את הרמות (גן עולי, פס ינוי חד). ההולך לקרש הרי זה גופל מפתח ופותח וכו' וכשר מפני שהוא עום ק עם הקדוש (מס פרה ו ח). בתיב למען חזבור

עסק את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך ימים שאת עוסק 1) בהן בחיים ולא ימים שאת עוסק 1) בהן במתים (רי בון, ירושי ברכי ג א). כל שעה שעום ק במילה חוזר בין על ציצין המעכבין במילה בין על ציצין שאין מעככין (פס פנת יע ח). ונתיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עסך בית ישראל כלנו יודעי שסך: ועוסקי תורתך ובו' (כ"י צמס כי שמוחל, בככי יה:). יר"ם ה' אלהינו שתשים שלום בפסליא של מעלה וכפמליא של מפה וכין התלמידים העוסקים בתורתך בין עוסקין לשמה בין עוסקין שלא לשמה (רי ספרא, שם יו.). מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה (רסנ"י, שנה לג:). קנין עד אימתי חוזר רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר כל זמן שעום קין באותו ענין (נ"צ, קיד.). ויחר אף יי' כם וילך מה ת״ל וילך מלמד שנסתלק מאחרן ודבק במרים מפני שלא היה אהרן עסקן בדברים אבל מרים שהיתה עוסקת2) בדברים מיד נענשה יותר (חדר": ע). בסוף אמר המלאך אני מודיעו עם מי הוא עוםק מה עשה ובו' (כי הוכח, מד"ר בכחשי עז). למדני ר"י בן פדייה בחרישת הקבר וכולן נשתכהו ממני בשכיל שהייתי עוסק בצרבי צבור (שם שמות ו). ר' ור' ישמעאל בר' יוסי היו יושבים ועוסקים במגלת קינות ערב תשעה באב (שם ויקרי שו). אמרו ליה (לבן עואי) שמא בסדרי מרכבה אתה עוסק (שס עו). והיו פועלים יוצאים ועוסקים במלאכתן (עס לה). זה עוסק בשרהו וזה עוסק בכרמו וזה עוסק כזיתו ווה עוסק כפחמו כולן עוסקים במלאכתם (שם קהלי ב, עוב שם משמן). שני חברים שעום קין בדבר הלכה וכו' (רי יונה, שם שה"ש, הביחני חל בית היין). ובן היה שמואל עוסק בעסקיהם של ישראל (מדרי חגדת צרחשי כב).--וביכי פעוי: היתה יושבת במשה ועסוקה בטהרות :פרשה וראתה דם היא טמאה (נדה ל 3). כמדומה אני שנתיאשו מלקרות מפני שהן עסוקין בצורכי ציבור (כי יסודה, מוספתי ברכי ל ד). וכל העם וקין להספד מפסיקין לק"ש (עם צית). הדי שהיה עסוק עם המת בקבר והגיע עונת ק"ש וכו' (ירופי שם ב ג) אם היו עס'וקין באותן עניין גם הוא (נסס כ׳ הושמיה, עם מיים דו). אנו שעם וקין בתלמו' תור' אפי׳ לקרית שמע אין אנו מפסיקין (כי יוחנן נסס

^{1) [}בירוש' ובמרב"מ, הגרסה: עפיקות, אפשר שוהו מן עַפַּק, או מן עםיק, עי' ערכו.]

ו) [בכ"י גני הגרסה: עסוק.]

^{(2 [}בהוצ' שכטר: עסקנית.]

רשב"י, שם שבת ה ה). מפני שאנו עם וקין בהילכות שבת אנו מתירין אשת איש (סול, עס יג). ר' חייא עסוק במצות הוה ור' סכר לא אפגריה (כמוג' קג:). אין הקב"ה וכו" דן את ישראל אלא ביום בשעה שהם עסוקים במצות (כי לוי, מד"ר בכחשי כ). שבטים היו עסוקים כמכירתו של יוסף ויוסף היה עסוק בשקו וכתעניתו ראוכן חיה עסוק בשקו ובתעניתו ויעקב היה עסוק כשקו ובתעניתו ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח (עס פס). והיה שם ר' אלעזר המודעי עם גק בשקו ובחעניתו (שם חיכי, נלע הי). ראובן שמח ושמעון עמוק בקרדומו בשרה (פקיקי רנחי יונ). והיתה המגפה עסוקה בהן כל הלילה (מדרי שה"ם ב, גרינהוט, כד.). - ובסהמ"א: לפי שהפרשה עסוקה ובאה בשכרותו של נח (רש"י, נח ע יח). -- ואמר הפישן: הוי עסוק בפסוק הראשון כדיננו (שחי פעמים, יולי שבת כחמו).

beshäftigen; שוריה עסוק, שיניסק, שוהיה עסוק, *העסיק, לעסיק, "בעסיק, לוו"כ) עד שיגיע ומן השהימה אותו (את כה"ג כליל יו"כ) עד שיגיע ומן השהימה (יומל לוז). תנא לא היו מעסיקין אותו לא בנכל ולא בכנור אלא בפה (שס גמל' שו). לפי שהיו (הכנות) ולא בכנור אלא בפה (שס גמל' שו). לפי שהיו (הכנות) מעסיקות אותו (את שאול) עד שיבוא שמואל (מדל' מסל' ז' יד, בובל).—ובסהמ"א: אילו היתה מעסקת אותו לתשמיש הבית והיתה נמרחת דעתו לא הוינא יכול למיגרם (ל"ס, עלונ' סס.). —ואמר הפישן: שנון שיחות מלכים קרמונים אם יהיה בער בם יעסיקוהו לעוררת עד האורה הוקמו מחצות אפר לנערה (Elbog, Stud. 128). מתקרש בעוצר שבוע ולא יגעל מעסיק בדם וקמרת ונירות מאד מנתו יגיש ראשון ולא בחלק (שס 20).

- שני, *עפק, - כמו הפע': לא היו ישינין כל הלילה אלא שוקדין כנגד כתן גדול לעסקו בהברא (מוספתי יוס"כ לו ט).--ובסהמ"א: שאל (ר"ע) על בנו אמרו לו הרי ערל הוא אפילו מצות מילה לא עיסקנו בו (מוזי וויטרי קמנ).

—סספני, *התעפק, נתעסק.—כטו קל, היה עסוק: מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה הרצפה שהיא משונה מחברותיה וכו' (סקל' ו כ). אין מעככין את התינוקות מלתקוע אכל מתעסקין עמהן עד שולמדו והמתעסק לא יצא והשומע מן המתעסק לא יצא

(כ"ה דם). מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה (סוטי ל ט). למה נאמר אשר חמא בה פרט למתעסק (כי יהודה, כריתי דג). שחשה בהמה חיה ועוף נתעטקה בכתמים וכו' הרי זו תולה :כה (נדה 'ח ב). מי שיש לו עשרה מנה מתעמק בירק בקדרה בכל יום (ר״ח בן עזריה, תוקפת' ערכי ד כז). שתי נשים שנתעסקו בציפור הראויה להוציא דם כסלע ולאחר זמן נמצא על גבי זו בסלע ועל גבי זו בסלע שתיהן מקולקלות (שם מקול׳ ב יב). אף על פי שהוא מתעסק באותו המין אחר שמכל הרי זה ממא וכו' (שם עהר' ד ח). ולמה אינו גם אני אומר מתעםק היה בשמרותיו (כ' יוסי בי כי בון, ירושי חרומ' לו ל). הכא לא נתעםק בכגרוגרת שלימה (מס שנת יה ה), מה בכך שנתעסק בשמרותי' (כ׳ נחוניה, שם טו ח). לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא מתחנוב בהן שאין מתעסק במתעסק ובו' (ר"נ צר ילחק, פסחי לג.). ניכר לרכים רכים מתעסקים עמו אינו ניכר לרכים אין רבים מתעסקים עמו (ר"ח גן עזריה, מו"ק כד:). אלא מפני מה נענש משה מפני שנתעסק במלון תחילה (כני, כדכי לב.). עד שמלאכי השרת מדיינין אלו עם אלו מתעסקין אלו עם אלו בראו הקב"ה (כ' הוכל כנה, מד"כ בכלטי ס). מתוך שראה אותן (הנחש לאדם וחוה) מתעסקין בדרך ארץ ונתאוה לה (רי יהושע בן קרחה, שם מח). המתעם קיבצרבי צבור משכח תלמודו (שם שנות ו). מתחלת ברייתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא במשע תחלה (שם ויקר' כה). כל מי שהמקום מתעסק בו להעמיד ממנו אומה או שלשלת יוחסין היה המקום מתעסק כו כענין הזה לכתוב בו תולדות (שם צמדי ב). כשהיית מתעסק עמה נתנה עיניה כצורות הלבנות וילדה כיוצא כהן (שס ע). עמד (אתו המלך) ונעל כל בתי כנסיות ומדרשות שלא להתעסק בתורה (שם אקת', ויהי ביתי אחשורוש).—ובסהמ"א: ואף חכמ' לעולם הבא מתעסקין בתורה שבעל פה בישיבה שלמעלה (בן בחבוי, גמזי שקטר ב, גילבורג 572). שהכת לא הצריכנו ל התקסק בזה המקום (מספרות הלכה של הקרחים הקדעונים, שם 468). לימא אפילו שוחט להתעסק דלהתעסק גריע טפי מלהתלמד ולהתעפק היינו כגון שנתכוון לחתוך שום דבר אחר ושחם העור בלא מתכוון (הגמייה, נכורי י:). כי בל עסק וכל חכמה שהיא מועילה לאדם כדרכי

החיים ובדבר מצוה ראוי לו ללפדה ולהתעסק בה (כחב"ם סנשיה, סצור המשיחה והתשבורה, הקדי) והמתעםק בהן אינו מתעסק בדבר ריק אלא כדבר שהוא מצורך העולם והמצות (פס). הקשה כמה שאתה עושה למלבך כשאתה מתעסק בהוראתו ושבח' (ר"י חיים, סו״ה, חשכון הכפס ג). ולא התעסקו בו אלא לענין התורה (הוא, הכוזכי ד כע): האובל מאכל ממאכלות האסורות דרך שחוק או במתעסק אע"פ שלא נתכוון לגוף האכילה הואיל ונהנה חייב (כמג"ס, מאכלות אסורות יד יב). והוא מתעםק ברמ"ת מצות שהם מנין אבריו (נכזי שכער ג, דודפון 321). [ה]לואה בדרך כל מתעסק שברמלה משותף בנכח וחתמו העדים ונתקיים (ד"ה יהודי מלרים ול"י ב, מן 29). ובשני ענינים אלה ישראל נאהבים וחביבים וקרוב להיות להם צלם בפועל לפי התעסקם בתלמוד לא זולת זה (כיני ברי אנטולין מלמד החלמידים, כה:).

- נפני, "נעסק, - שעסקו בו, שנעשה, ואמר הפישן:

הודך שם לשפטני על כל הנעסק והגיגי ברוב

שגגי בכיור אש נסק (רי ילסק, יסגילונו, סליחי יוס ה).

"עסקא, עסקה, עיסקא, ש"נ, ו"ר עסקות, -א) כמו עסק

ב), מסחר שנעשה בכסף של הלואה ושהפלוה נעשה בו שותף: שאם תאמר נעשה כוֹלי עים קא הלואה אסור לו למלוה ליטול ריוה שנראה בריבית ואם תאמר נעשה לכולו עסקא פקדון וכו' (תלמידי כצ יהודחי בחון, הלכי פפודי, 89). יורינו אהונגו בראובן נתן לשמעון מעות בעיסקא וכו' יודיענו מחסדו אם יכול ראובן לנכות עסקתו מהנדוניא הנז' וכו׳ אם לא שעשאה ממעות. עסקת ראוכן ובו' (כ"י חצן מיגש, שו"ח, קקע). זכל שכן אם נתן ראובן לשמעון ממון בתורת עסקא ונתן שמעון מהממון ללוי בעסק שמשביע ראובן ללוי שכועת השותפין דהא הוא מרי דנכסי לבדו וזה שלוחו (סלבום, שוחפין קעו ל). היה מחוייב לשלם לי במעות מוומנים ואותם נתתי לו כשאר עסקותיו וגם אם הפסיד ביין אין לי חלק בו כי איך יתן לי היות מן עסקותיו אם לא הרויח ביין המכור לי (כ"ד מסכינוחון, מוסדות חבל, החכללוח). - ששר עסקא, ששר של הלוח למלוה בענין שותפות העפקא: ואם המלוה אינו מאמין ללוה על ההפסד בקרן או בריוח אזי יכתוב בשטר העסקא שאין הלוה נאמן וכו' ומשמע דוקא הכא שהוא בשטר עסקא אכל בהלואה ממש ובוי (בהיינו, יוייד הלכי רבית, קסו.). -ב) כמו עסק א):

שלא היח עסקתם אלא עסקת התורה ורקדוקיה ושעמיה (קונערס הדקדוק, פוזננקקי 11)

בבר, מי שאוהב, שרגיל לעסקניות, —מי שעסק בבר, מי שאוהב, שרגיל לעסק: ויתר אף ייי בבר, מי שאוהב, שרגיל לעסק: ויתר אף ייי במ וילך מה ת"ל וילך מלמד שנסתלק מאהרן ורבק במרים מפני שלא היה אהרן עסקן בדברים (מזכ"כ). עס, והידים מפני שהידים עסק גיות הן (שנס יה). —בסהמ"א: ולברך כל אחת ואחת בשעתה וכו' אי אפשר מפני מנופת הידים שהן עסקניות ועשויות לשמש (צרכום סססר, סרש"ג. כה). בתוארה עצמה אשר לשמש (צרכום סססר, סרש"ג. כה). בתוארה עצמה אשר היא אשה גדולה ומובה עסקנית ובעלת משא ומתן (מתח"ג, זכיר ב, מכחב לו). — *ובמשמ" עשה נסיונות, מתבונן במבעם של דברים: אמרו עלוו על ר"ש כו הלפתא שעסקן בדברים היה (מולין כי).

"עַרָּרָת, ש"י, —סגְלת העסקן, עפוק, נהוג בדבה ובספרות החדשה.

ע"ע,--ר"ת: עבר עברי.

עע"א,-כיים: עבד עבודת אלידים.

עע"ג,-ר"מ: עבדי עבודה זרה:

לערי), פ"י, יעער, — כמו עורר: לבי למואב יועק ברותה עד צער עגלת שלשית ובו' כי דרך חרונים ועקת שבר יעערו²) (ישני יס ס). — ואמר המשורר: ויהי לבבי בי בוער וכמוץ מגורן יסוער זעקת שבר יעוער ולמפקד מחמדי יתעצב (עמנו', מסני ס). והנה בהיבל פריאם שם מר צרתו זעקת שבר עוערו עד שמי ערבות (עיכ"ל, הכיסום עכיס, 25). ובשיתו יריד עוער ועקת שבר (הוס, המיסהס, שם 96).

ע"פ,-ר"ס: על פה, על פי.

[עי הערה הכאה.] (1

^{2) [}אמר רש"י: יצעקו ולשון ארמי הוא וכו', ע"כ. וריב"ג בשרש עור אמר, שהוא מן עור, כי הוא כפל הפא וכו' ולכר נאמר כו שהוא מן עור, כי הוא ושהוא הפוך ירועני, ע"כ. ורד"ק בפרושו מוסיף, וו"ל: ולפי דעתי שהוא מענין שכר מדברי רבותינו נמחקה המגלה ואמרה איגי שותה מערערין אותה פירוש משברין ומכין אותה עד שתשתה אף על פי שביעוערו לא נכפלה כו כי אם הפא כלכד שניהם ענין אחד, ע"כ. ויש מהחדשים שתקנו באפנים שונים. אבל הנכון שהוא מן ערעד, ע"י ערכו, ויעער הוא במקום יערער. ובא חולם במקום ר דוגמת שפופרת במקום שפרפרת, וכדומ'; עי' מגל הנכיטיקה העצרים \$10.

א.עפרוי), ממנו עפי. ב.עפריי), ממנו *עפוי.

*עפרי, עיפור, ש"ז, — עיפות ויגיעה (3 שמות ש"ז, במירא דלמעלה לא הוי לא lassitude; weariness ישיבה ולא תחרות ולא עורף ולא עיפוי שמא חם ושלום שתי רשויות הן (אליטע צן אצויה, מגיי עו.).

יבן (hoch; haut; high בנות ורם, אים היהן עו בפול לחיבלנו היבל עפול לשית לו עו בתוך עו כפול (פעדיתנה, שכער 71).

שעכדו (א מייז, נקי עפוצה, מייר עפוצים, א שעכדו "עברי אותו ע"י עפצים, עפיק: אם ניכר הגויל שהוא עפוץ תופר ואפילו קרע הבא בתוך שלש (רמצ"ס, ק"ת ט יה).-ב) שטעמו כטעם עפץ, מר וחריף, עפיץ, : herbe, bitterlich sauer; âpre, âcre; sharp, sour כאכילת עפר ופתמים ותדברים העפוצים והחמוצים מאד (ר"ש ח"ת, שתנה פרקים לרתצ"ם, ג). שגאלינום סובר כי הטעם העפוץ והקובץ אמנם יתילדו מעצם ארצי קרוש (פיי אבן כשד על הרוזי אבן סיכא). ויש מן הלבנה ג"ב עפוצה וענינה הענין הזה כי לפעמים תהיה עפיצותה לערוך המרה השחורה העפוצה יכוי (קאנון אצן סיכא א ל, במהות הלחה). שאי אפשר שיהיו אלו הטעמים המתוק והמר והחריף אלא לעצם הם ולא הקובץ והחמוץ והעפוץ אלא מעצם קר (שס צ א ג). והעפוץ וחקובץ קרובים בטעם אך הקובץ אמנם מקבץ חיצוניות הלשון והעפוץ מקבץ ומנחיר מבית ומחוץ (שס). שמה שהוגבל אצל חבמי הרפואה חם או קר במעלה ראשונה או שניה או חד או עם וין או דשן או תפל ובו' (ר"י פרווינלחלי, טו"ח בדבר למודי החכמות, ספי ד"ח, סד). ושאר כל האילן משיוציאו פרי מכרכי' עליו כור' פרי העץ וכלכד שלא יהא מר או עפוץ ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפילו ע"י הדחק (שו"ע או"ח, ברכת הפירות רב ב).

[בארמ' עפא, עפי.] (1

עפוץ, עיפוץ, ש"ז, סס"פ מן עפץ, עבוד העור ע"י עפצים: ואומר ר"ת דתיקון שלנו (בהקלף) חשיב כעיפוץ (מוסף מכס ענ:, ז"ס קלף). נראת מדבריו שאפילו בגויל שעפוצו נכר אין לו תקנה בתפירה ביתר משלש (דיצ"ס, פו"ס ל).

רקב, ב"ז, מ"ר עפושים, -- שס"ם מן עפש, -- א) רקב, עבש, Schimmel; moisissure; mould: והיה בו העיפוש כמו ניקודים (ערוך ערך נקד). הקדמונים יקראו שנוי העצם אל מין אחר וולת מינו עפוש כשנוי היין כשישתנה וישוב חומץ (פרקי מסה לרמב"ם כג). ומיני בעלי חיים המתיילדים בפירות בשיתעפשו ומה שיתיילד מעיפוש הליחויות ותולעים המתילדים במעיים וביוצא בהם (כ"ס ח"ח, מו"כ ח ענ). וב"ח שלשה מינים מוליד כמותו ונולד מביצה ונולד מעפוש (רש"ע פלקירה, המבקש, עה). ויהיה שם מקום תצא המוגלה ובמכות מגלות חדרי בטן הפצע ההוא כדי לנקות כל עפושיו (רלצ"ג, משלי כ). וכתב הרמב"ם ז"ל כי בשרץ הנולד מוכרים ונקבות נאמר שורץ ואשר הוא נעשי מן העיפוש נאמר עלינ רומש (כ״ח הלוי מברללוכה, ספי החינוך קקה). ארץ נתנה באמצעותם מערה שפלה אליה ישפכו כל מותרות השבעים ועיפושיתם (ר": הפכיכי, בחיכי עולם יב). לנקותו שן הודיחור מצור שב.. בו מחמת' העיפוש והם המביאות כל חולי (כ״ני חללדבי, ש"ח ז, לה ::). והמובה שככלם היא שמירה הבריאו' אשר הו' התרחק האד' וכו' מהרכות מהמאכליי והמשקים אע"פ שהם קלים לפי שמרבי' בם עפושים בבני אדם (כ"י אצוסב, מכוס"מ ו א א). ואמר (גאלינום) כשיהיה העפוש בקרבים או בעורקים הגדולים מכה אז יוביל אל חדרי הלב (כרצוכי, לו"ם בקדחות יומיות, כ"י ציהמ"ד שכטר). -- ובהשאלה: אולם הכסילים אשר לכם פרוזי בעסקים הזמניים וכו' ולא גשאר בו מקום עם העפושים המותריים אשר שם (כ"י ערמחה, יד אצשלום על משלי יד). - ובנוי לובוב קפן:. וכן יתמהו בני אדם על בריאת הפיל ולא יתמהו על בריאת צעיר הזכובים אשר נקרא עפוש יתוש אשר אין בריאה חלושה ממנה (רמצ"ע, עדוגי הצטס, ליון ב, ומין צמחים: כסדר העפוש (אפשר מאוע).--ומין צמחים: יבואו מיני צמח אשר אין להם גוע כלל רק עלים קשנים ירוקים שטוחום וסדובקים על פני השדמה אנ על פני הסלע או על עץ רקב (ליכדה, רחשי כאוודים ה ז. לב). - ב) ריח רע שבא מן התעפשות הגושים:

^{2) [}בארם' עפא, עפי, והוא כמו עיף, ועי' הערה לערך עפוי.] [כר פרש הערוך ורש"י. אבל הרמכ"ם (סכסי פיי סיסול השלישי) פרש, וו"ל: לא עורף ולא עפוי כלומר לא פירוד והוא עורף ולא חבור והוא עפוי מלשון ועפו בכתף פלשתים, כלומר ידחפו אותם בכתף להתחברם בהם, ע"ב; וכן ר"מ אלדבי (ש"ל י:.). ור"ש א"ת (יקוו העים יצ) פרש: הכרח. ויש מחבר אותו עם הארמי עיף בפול, עי' קוהום (עס"ש).]

ובהאסף הלב הולך וחסר יוציא האיר העפוש שנולד כו מהחמימות שבחלל אל אותו הגיד ומוציא אותו אל הקנה [ו]אל החושם (כ״י לבן עקנין, קשי מוסר ה כה). ושצאתי עיר נחמרת נכונה לבראש הרים כל הרוחות באות ונושבות כה ומזיזים כל מיני עיפושים עד שכל השוכנים בה בריאי בשר וכו' (כ"י סמברי, לקוטים, ברלינר 25). — ומחלה, דבר, חלי רע, ; Seuche ימשך לאות הרבה : peste ; plague בגופות וכו' וימהרו אל בעליו תולאי העפוש כי העפוש אינו דבר אחר אלא חולשת הכח המפעל וחושי המתפעל (יעקב בן יוסף זכלכלו, מכגי פכקי לבוקרע, כ"י ביהמ"ד שכטר 19). שלסבת רבוי החום יבוא העפוש שהוא אב החולאים (רש"ע שפרוע, עין כל (פרום על קחנון ל״ס), שס). רע ומר החורבן הגדול הזה יותר שבעתיים ממכות של העיפוש (Monatsschr. 1894, 188). שלע"ע אין שעת הכשר מחמת רעש מלחמה ורעש העיפוש ב"מ וכו' אם יתן ה' שלום בארצנו הן מחמת עיפוש ב"ם הן מחמת המלחמה וכו' (פנקם הקהלות של פוזנו, שנת תעוז). כל הדברים ששותים או אוכלים לרפואה צריך דוקא שישב בשעת אכילה או שתיה כלבד בשעת עיפוש ח"ו צריך לעשות דוקא מעומד (מולדום חדם, כלל י). ובנסיעתם מגאלאץ לביתם נסעו דרך ק"ק יאם והיה שם עיפוש גדול והיה להם יסורים גדולים ככל עיר ועיר זככל כפר וכפר (מגיד שיחות להר"ג מברקלב, נקיעתו לח"י 28) — עפוש האויר: והד' מבות האחרות באו עם ב' היסודות האחרים שהם האויר והאש ובא בתחלה הדכר אשר הוא מעפוש האויר והשחין אשר בא מחמום יסוד האש וכו' (כ"י לנוסנ, מכוה"מ גדדג). לענין דינו אשר מתיירא על נפשו בסכת ירושת אשתו ו"ל אשר הלכה לעולמה בעיפוש האויר ובו' (כמ"ח, שו"ח קיב).

לברלטי, מיז, כקי עפושית, מייר עפושיות, - של עפוש, שנגרם ע"י עפוש, - קרחת עפושית: אין מוקרה אחד בו קרחת ע פושית תהיה קרחתו יומית (כל מלכם ססגיון ים). ונחלק הקרחת אל קרחת יומית וקרחת עפושית וקרחת שדפון (שס כו.). אמנם יעורר (הכעסן) חמימות הגוף ומחממו חמימו' גדול ומוריש קרחת יומית וקרחת עפושית כי יתעוררו החלמים (כ"מ מללצי, ש"ח ס ע, שמ.). ולכן היתה הראשונה (קרחת שבאה בעפוש חליחות) קרחת עפושית יומית והשנית הראשונה (קרחת יומית וומיל (כלוני, בקרחת יומית כ"י ציחמי"ד שכטר). כי קרחת יומים (כלנוכי, בקרחת יומים, כ"י ציחמי"ד שכטר). כי

המאכל הגם תגבר הליחה הרומה למוג אותן מאכל ותחדש קדחת עיפושית (כ"ש לוכן וינגל, שבט יסודס, ב"ב"). והשנית נקראת קדחת עפושית למה שיתעפשו גם הליחות ולכן היא יותר קשה מהראשונה (כ"מ לוכילדס, כלשי דעס ס לו, עס:). (והרוח) הדרומית מרפה הכח וכו' ומעוררת כאב הראש ומביאה השינה ומורישה הקדחות העפושיות (קלונן לוכל ל'). בחוקנים העשוים למהר ולבכם הנגע העפושי שבמעי הישר (כ"ע כן, מעסס טוביס, ביס סדש דו, קי.). מדוע קדתות העפושיות אינם מתדבקות בגופות האדם (סס, משתנינה המגפה קעו::). – מלת מגפה אינו רק ענין מכה שענינה המגפה האמיתית שנולדה מכה עיפושית במקום אחד והיא ארסית ונמשכת לכל האברים (כי"ס בן מסס, סוס יליכ, ארסית ונמשכת לכל האברים (כי"ס בן מסס, סוס יליכ, כלשי למודיס ב, 13).

בת בין שיז, מ"ר עפָּאִים", הענפים או העלים המכסים Laub; feuillée, feuillage; leafage, foliage ; את האילן, Laub; feuillée, feuillage; leafage, foliage עליהם עוף השמים ישכון מבין עָפָּאִים " יתנו קול ליהם עוף השמים ישכון מבין עָפָּאִים בעופיה (מסלי קד יצ).—ואמר בן סירא: וישים קנו בעופיה ובענפיה יתלונן (נ"ק גנ"י יד כו). — ואמר המשורר: ויורידני משם אל גנת אגוזים וכה כל עין פרי וכל ארוים עליהם העופות ישכונו מבין עפאים קולם יתנו (הלצ"ע, סי נן מקין). אשבר מתלעותיה ואכרות עופיה להראות העמים -והשרים את דופיה (כי שזכל מכני, מיכוי מוסי יו).

עַבְּיוֹן *), שייו, --מין דג קשן: אין לו עכשיו "עַבְּיוֹן ", עפיין אין לאחר זמן כגון הפולתנית והעפיאן 5) הרי זה מותר (סולי פו.).

לַבְּיבְּהְ, ש״ל, ת״ל עפיפות, שה״ם מן עָפּף, — כמו איעיפָה, עופפות: תועפות וכו' לשון עוף יעופף המעופף ברום וגובה ותוקף רב הוא זה ותועפות ראם עפיפת גובה (כש״י, צעלי כג כג). גבריאל שמעופף כל העולם בשתי עפיפות (מחזי ויערי, רפע). מועף ביעף מבאן שגבריאל עופף העולם בשתי עפיפות (פ״ מכאן שגבריאל עופף העולם בשתי עפיפות (פ״ זכיי מיוסף לרקע״ג, ע כל). ויהיי לו משלמות החושים

[[]פר בארמ' (זמי ז ע) ובסור'-] (1

^{(2) [}כמו חלאים, צכאים וכרומ׳.]

^{(3 [}על הנקור ע"י מ"ש, גם גינצבורג.]

[[]מן היונ': הישים] (4

ל) [הערוך גורם: אפיין, עי ערְכִוּ. ובערך אקונס (5 הוא גורס: עפיין, ובע"ו (50) נשחבש לעפיקי.]

בח ההליכה ועפיפה כמו המומ ודומיהם (כן סילך הסוזיר, שער לז). שהנשר מלך שבעופות ועפיפת ו עפיפתו גבוה מכל עוף (כ' צמיי, בכלמ' כז.). וכתיב ובו' ובשתים יכסה רגליו ובשתי' יעופף עפיפה וכמוי באין כאחד (כ"י גיקטיליס, שערי לזכס, מג.). ואשא אתכם על כנפי בשרים ואביא אתכם אלי ר"ל שהגביה עפיפת מעל שמים להגלות נגלות וכו' (כ"י מוסףלטו, כפולות יפולות יכולה זו.). ועוף יעופף זה אליהו שהוא עף כל העולם בלו בד' עפיפות (סס כט).—ואמר הפימן: קצובות בדי שתים כמו עפיפות שתים ומוצעות בנתים (כ"ל סקליכ, לוקסה פכי, יולי לו סכום).

עפייק, מ"ז, א) עור מעכד ע"י עפצים, כמו עפוץ א):

שמעת מינת שכל גויל שלספר תורה עפיץ 1)

הוא (סלכי מ"ח, גנזי מלכים 18). — ב) כמו עפוץ ב), כמעם

העפץ: ויתחבר אל זה החוש במעלה חוש המעם

ינו' והוא אשר ישיג בו תשעה מעמים המתוק וחדשן

ונו' והעפיץ והקובץ ובו' (כלצ"ד, למו"ר 27). ורוב

שתתאוה בו הוא כל דבר חמוץ וחריף ועפיץ (כ"מ

מלדצי, ש"ל ה, עד.). — ואמר המליץ: והחמוץ ומליח

בועפיץ "והחריף אשר יפריד ויפיץ (כ"י זנלוכה, מעטועי,

בועפיץ "והחריף אשר יפריד ויפיץ (כ"י זנלוכה, מעטועי,

עפיצרת, ט"כ, — הפעם של עפץ, של דבר שהוא עפוץ: שבלחות יתכלע פעם מן הנפעם כלשון או מתוק או מר וכו' והשמנונית והחריפות והקביצות וה עפיצות והתפינות והחריפות והקביצות ה עפיצות והתפל (כלכ"ד, פיי פפי יליכס לו לו). בשמרה השחורה יוחם ממנה בפעם ובריח ובחמיצות בראת או עפיצות נראת או בשני הדברים יחד ילא יקרבו אליה זבובים (פכקי מטה לרמנ"ם כ). עוד יש לה תועלת אחרת להסיר מן הספירית הנחור והעפיצות ממנע הבתנות שנוגעות בה (לני סכלנ"ג, פער"ם ע). ואמנם המעמים השמונה אשר זכרו הם באמת מעמים אחר התפל והם המרירות המתיקות החריפות המליחות ה עפיצות ואו קביצותו וכו' (קלמון בר). וכל מנגב ל עפיצותו או קביצותו וכו' הוא מצמית הבשר (סס).

ממנו עָפוּל, "עָפוּל, עָפַל, עָפַל, עָפָל.

[עו' מגול' ימ.] (1

(a מָפַלְם) (פרשוהו: הִיה חפוח, צבה, ובערב' עָפַלְּם).

lies (a

לפל, ס"ז, – גבעה, כפרט גבעה בצורת: ויכא אל העפל ויקת מירם ויפקד בבית (מ"ב ה כד). כי ארמון נמש המון עיר עוב עפל ובחן היה בעד מערות עד עולם משוש פראים מרעה עדרים (ישעי לנ יד). -- ושם למבצר של ירושלם: ואתה מגדל עדר עפל כת ציון עדיך תאתה (מיכי ד ס). והגתינים היו ישבים בעפל עד נגד שער המים וכו' מנגד המגדל חגדול היוצא ועד חומת העפל (נסמי ג כו-כז). ובחומת העפל בנה לרב (זהי"ב כז ג). ואחרי כן בנה חומה חיצונה לעיר דויד מערכה לגיחון בנחל ולבוא בשער הרגים וסבב לַעָּפֵל ויגביהת מאד (פס נג יד).--ובתלמו': שאלו את ר"א מאימתי מתפללין על הגשמים שילכו להם אמר להן כדי שיהא אדם עומד בקרן העופל 1) ומשקשק את רגליו בנחל קדרון (ירושי חעני ג יה).--ובסהמ"א: מצורת ציון היא מקום חוזק ועופל ומבצר (כש"י, שפוש ד ב). חכמות בגתה ביתה חצבה עמודיה במקום עפל (כ׳ זכחיה הלוי, ספי המחור, פחיחי). והשוערים חשבו כי הם מחיל הקיסר ויפתחו להם השער והמיתו מיד את השוערים וגלחצו לבוא תוך העופל הנקרא הרדאשין וכו' (שחרית ישרחל כז). ויהי כל המקום אשר עברו לא נשגבה מהם קריה ולא נמלט כל עופל אשר לא לקחו וחשליםו (מולדות חלכקנדר, קבץ על יד ב, 19).--ואמר המשורר: מחויק בבלתי מח תפל חושך סתרו לבוחן ועופל אמר לשכון בערפל (כחצ"ע, חל בחין). למי יי׳ אהלי שודד ושפל בחן ועופל ונגדע לארץ כפרץ נופל (הוח, למי יי). לולי שדי בצרך ועפלך בי או גועת אבדת (כש"פ, חכבע כופות, כופ ביד הי, ב).

עָפַל, קל לא נמצא.

הספעי, יעפלו, התעפיל לעשות דבר, הרהיב והעו, יעפלו, העפיל לעשות דבר, הרהיב והעו, יעפלו, הפספעי, יעפלו, היא יעפלו יעפרים את פי יי' והוא לא תצלח משה למה זה אתם עברים את פי יי' והוא לא תצלו אל תעלו כי אין יי' בקרבכם וכו' ויעפלו 2) לעלות אל ראש ההר (נמדי יד מל-מד). הובמדר': אלא מאין היה (צלפחד) מן המעפילים היה שנאמר ויעפילו וכו' (קפרי נמדי קיג). הובחמ"א: ואם יעפיל המעפילים (כסב סמיס, לוולר כסמד ג, 64). אמנם הות המעפילים

וכן במואכ": אנך בנתי קרחה חמת היערן וחמת העשל (כתבת מישע כל-כב).]

⁽מס כנ:): בקרן אפל.]

^{) [}בבברי (מ כני): ותודו ותעלו ההרה.] 2) [בדבר' (מ כני): ותודו ותעלו ההרה.]

והמעקשים אשר נאמר עליהם הנה עופלה לא ישרה נפשו בו (ד"י ערמחס, יד חנשלום על משלי יג). בומנינו העפילו אנשי איראפא לעלות בסולם אל ראשה (של המפינקם) (ר"ש צלוך, שצי"ע א, מלרים, לא.). אף כואת תהי חטאת הכותב רבה אל הטעם הטוב ואל דרכי המכתב אם יעפיל הכותב לרומם את מכתבו במלות הגיונות (רמה"ג, קרים ספר, הקדי), לבל יעפילו לבקש ממני לקנא את קנאתם (מס ק). ולתנות עם הסוחר הנ"ל על דכר פראוויזיאן אשר העפיל לבקש ממני כדרך סוחרים אשכנזים (פס ל).—ואמר המשורר: גאון לכבכם השפילו וישרו ואל תעפילו ואיככה יתגבר שכבו למחר קבר (כ"י חבן גיחת, מה יתרון לחדם, שער השיר 22). מגדל עום הפיל ובלל שפת עם ה עפיל והפיץ אתם והשפיל עיני גבהות אדם (רשב"ב, מי כמוך שכן). ויעפיל לעלות אל הר תכונה ורגליו מנטות אליו חשוכים (הוח, זממי). געיי שעה כי צרי העפילו המה כרעו ונפלו (גמי שכער ג, דודקון 86). והלילות ירדו למצער ומקומם השפילו והימים הגדילו ולעלות העפילו (כ"י פכיזי, מסכמוני לט). הדורבים מפתן חסדי לעלות עד מעלותי ייעפו ייגעו על כן לכל הורם ומעפיל לעלות אומר רדו דודים והכנעו (עמכוי, מסצי ג). יסיתוני ללכת אחרי הצבאים וללבוש בגדי צואים כורעים ומתנפלים ולעלות החרה מעפילים (שס). ופיל יעפיל להלחם ולעלות ועליו יתנו און וחורשים (כ״ם מזל טוב, סיכ על שחוק החישקחק, דברי חסן 6). אנא וצר מעפיל תפיל במבמורה (כ"י נאגארה, יונה נדוד, עולה שנה ה). ראוך מים יחילו יום מפני נכקעו ומצרים עת העפילו לבא אחרי מבעו (הוא, ישחפון לך רעיוני, עולת תמיד יב). עוך לארץ השפילו עלות בהר קדשך העפילו חשבו להשיג ושוא עמלו (רשב"ל, לפנח פענח, קובן על יד ז. (21). אם אומרה אעפיל אטה לצור קדמון כמי אשר השפיל אבקע ללי ארמון (נהי וחוי, ספ' כנף רכנים, ח.). יעפולו בשמף אף עלות שמים כמו עים הרים על כנפי רוח (חדם הכהן לויכזון, בחלום חזיון ערב). יך שרשיו כלבנון עץ גבוה המעיפיל בשעפיו עד לב שמים (יל"ג, ציח מועד לכל חי). מקדקד איש חוקר וגלוי עינים העפיל בשעפיו עד חקר אלוח (שם).

בשני, עפלה, -- עפלה נפשו: הנה עפלה 1) לא ישרה בשו בו וצדיק באמונתו יחיה (סכק׳ כ ד).

- פעי, "עַפַּל, - עשה שיהיה חוק וקשה, ואמר המקונן: דרך קשתו וכלה בחרץ וכברול עפל שמי ערץ (כ"ח הקליר, חיכה תפחרתי, קיני).

יוצא בתוך פי הטבעת או הרחם: יכבה יי' בשחין יוצא בתוך פי הטבעת או הרחם: יכבה יי' בשחין מצרים ובעפלים ובגרב ובחרם (דברי כס כז). ווך אה אנשי העיר מקמן ועד גדול וישתרו להם עפלים (פ"ח ס ט). עפלי והב, דבר עשוי בוהב בצורת עפלי חמשה עפלי והב ובו' ועשיתם צלמי עפלים וצלמי עכבריכם (פסו ד-ס). ובסהמ"א: עיפו לים משמע נקבים (ערוך ערך דציון). ואמרו שכמו שהיה עפל והב בעד כל אחד מהסרנים כך ישלחו עכבר והב בעד כל אחד מהסרנים כך ישלחו עכבר והב בעד כל עיר (ב"י מברצולם, פ"י ש"ח ו, ד"ס וישום מחמים כן).

"עַבְּעַרְךְ, ש"ז, שמ"פ מן עַפְּעַף, — תנורת העפעפים ב העפעוף הזה יהי' מחלאה בעין קלה ויהיה מיובש וירבה בבעלי המתיחה (קלמון ג'ג'יס).

עַבְעַבֶּי, מ״ז, רק מ״ז עַבְעַבִּים, סמי עַבּעַבִּי, כנ׳ עַבּעַבִּי.
עַבְעַבָּי, עַבּעַבִּיו, עַבְּעַבִּים, סמי עַבּעַבִּי, ריםי העינים,
עבּעַבָּיך, עַבּעַבְּיו, עַבְּעַבִּים, כמי בכות², ריםי העינים.
אמר יי׳ צכאות התכוננו וקראו למקוננות ותבואוה:
וכו׳ ותרדנה עינינו דמעה ועבעבינו יולו מים (יכֹייִי עִייִין), יי׳ בשמים כסאו עיניו יחזו עַבּעַבִּיו יבחנר בני אדם (ססלי יח ל). אם אתן שנת לעיני לעבעבַּי יישרו תנומה (סס קלנ ל), עיניך לנכח יבימו ועַבּעַבּיף יישרו נגדך (משלי ל כה), אל תתן שנה לעיניך ותנומה לעַבּעַבּיף (מס ו ל), אל תחמד יפיה (של אשת רע) בלבבך ואל תקחך בעַבְּעַבְּיהְ (טס כס), דור מה רמר עיניו ועַבּעַבּיו ינשאו (טס ל ינ), פני חמרמרה מני

ועקיל'. ובגלי של התנ"ך העיר המחכר: הנה הְעְפּלֹהְ בערב' עַאפּל גּ), ע"כ. ורד"ק פרש ענין גבהות הלב, ובשמי אחיו ר' משה: תשים עצמה כעופל ובחן להשגב שם: מפני האויב; וכן בשרשיו. ור"א מבלגנצי: נבצרה ונתחיקה. וכן ר"י ערמאה (יז מכטלום על מטלי כו, ד"ה מכול זכב). ועי' גם בפרושו של לוינגר לחבק' (הולי כהלה).]

1) [כך מגקר במקרא, אבל נקוד זה הוא שלי הקרי מחורים. הכתיב עפל נראה שצריך לנקד עפל. עפלים וכו'. ועי' גם ערך מחור, ובפרושו של סגלי (מ"ח שס).]-2) [כך ריכ"ג ואחרים, ורסע"ג ורד"ק פרשה אישון, אבל לפי זה קשה למה בא במ"ו.]

י) אולי עפלה כמו עלפה [כך גרסו השבע׳

בכי ועל עפעפי צלמות (חיוב יו יו).--ובמליצה עפעפי שחר, זריחת השחר: יחשכו כוכבי נשפו יקו לאור ואין ואל דראה בעפעפי שחר (מסגע). עמישתיו תהל אור ועיניו בעפעפי שחר (שם מח י). -ובתלמו': פוך מעביר בת מלך ופוסק את הדמעה ומרבה שיער בעפעפים (רי יוסי, שנת קע.). הנכנם לישן על ממתו אומר ובו' ברוך המפיל הבלי שינה על עיני ותנומה על עפעפי (נרכי ס:).--ובסהמ"א: ברוך אתה וכו' המפיל חבלי שינה על עיני ומשקיע שנת תרדמה על עפעפי ומנוחה על אישון בת עין (אולי הגאי ב, לוין 97). עשה לו נקבי העינים ועפעפים שיבים זיראה בהן כשהן פקוחות וכאשר יעצים עפעפיו אינו רואה מאומה ועוד כאשר יחפוץ לנום ולישן יעצים עפעפינ שאם לא יעצימם אינו יכול לישן (ר"ם דוכולו, חכמוני, פיי קפ' ילירה ח). וכתב אפלאטון צריך האדם להתרחק מהחשק כי הוא תקוה מתעוררת בלב ובו' ויהיו עפעפיו ככדות ומראהו כרכומי וכו' (כ"מ חלדבי, ש"ח ה, פח.). הרף תנועת העפעפים (כ"ד רופה, חלון למה דוד, ערך הרף).-ואמר המשורר: אזרעם ברגבי עפר ואמטיר עלימו מימי עפעפי ותמיד ארום בדמעתי (מנחם בן סרוק, שמע נא דברי, שער השיר 2). ואיך אישן ועפעפי קשורים בגבותי ואישוגי עקודים (רטצ"ג, אסה לי מזמן). לאש עפעפיך לראות מאורי ודי כי מראות סנור תפשו (הוח, צחר מהחלי). אזיל נצח דם עפעפים (רמב"ע, אמללכו בכפש). אם תגולי נומי בליל חשקי הלא אתן שנת עיני לעפעפיך (כ"י הלוי, מה לך לציה). כבדי זובי זובי כבדי ומעפעפי רדי ומררתי קד הוקידי (ראצ"ע, אוי כי לצי). רגליהם לא יגפון וברצונם לא ייעפון ומעפעפי שחר יעופון למקומם לא גולים (הוח, חלולים מהודך). ואבים אליו והנה השינה תצודר אישוניו ועפעפיו רוצים נשק בת עיניו (ר"י זכלרה, שעשועי י, דודפון 116).-וו"י: שיני לב עורו הסירו שינה מעפעף ואל יסית ותכם זמן כצל עפעף (כ"י נאגיארה, אשרי שיאחז, עולת ודש כ). מי שירצה להכים ולכוון יפה אל דבר מה וגר העפעף קצת כדרך מורי החצים (כ״ו אלבילדה, חשי דעת ג ה, קנו:).

פעף, *עפעף, אפעף. איפעף.

יש אים במו עופף, עפעפה הצפור: והאם רב׳ בער האפ׳ פרט למעפעפת יכול אפילו כנפיה

גוגעות בקן ת"ל וכו' (מדרי סנחי כד ו, הופתן). -ובסהמ"א: והוא אמרם היתה מעפעפת בומן שכופיה
נוגעין בקן חייב לשלח ומה נכון שמושם מעפעפת
בכמו העיפה הואת אשר הוא ריחוף (כ"י ח"ח, קה"ש
לכיצ"ג, עוף). -- "ועפעפה העין, הגידה את העפעפים:
והעין שנשארת פתוחה לא תעפעף במו שיהיה וכוי
(קחנון ג חיד יג).

*עפר אָנְפִיפָה, *עָפַרָּ

ליבר לייע, במו עוף, עופף: אל תיקרי אפשוני אלא עפפוני הצרות מסות ובאות עלי כעוף (מדרי סכלי ימ). — ובסהמ"א: ויצא מן הדין הישר שתהיה בריה זו גדולה מזו וזו קטנה מזו וכו' זו עופפת וזו הולבת זו קופצת על רגליה ובו' (כ"י גיקלעילים, עני לורס, קב:).

י ממנו "עָפּיץ, "עָפּיץ, "עָפּיץ, "עָפּיץ, "עָפּיצוּת, *עָפָץ. "עָפַּץ, "עַפִּצָּה, "עַפִּצִּה, "עַפָּצִי,

עפין, עפין, מייז, מייר עפצים, -מין אגוו שגדל באילן האלה ושמשתמשים בו לעשות דיו ולעכוד עורות, י מילין כני מדינחא :Gallapfel; noix de galle; gallnut ערומין סגין כד חד מינהון בעי משלחה מילה מסשריקון לחבריה הוא כתב כמי מילין וההן דמקכל כתבייא הוא שופך 2) דיו שאין כה עפץ והוא קולט מקום הכתב (לי סייה בר בלו, ירועי שבת יב ד).—ובסהמ"א: העפץ שנותן בשפופרת של קנה (הערוך ערך גצחה). שיהא הקלף מתוקן בעפצים בשעת עיבודו שעושים אותו שחור (כש"י, גיעי יה.). ומנהג היה לעבר בעפץ אבל עכשיו שאין מעבדין בעפץ נראה שמותר לכותכה על הקלפים שלנו (מניח רנחי, סורים לע). ווה כי מה שיהיה מן השינויים פתאום כמו שהשלכנו על מי העפצים מי הקומום וישתחור פתאום לא יקראו זה תנועה (כלנ"ד, למו"כ 13). ובשעת כתיכה שורהו (את הדיו) במי עפצים וכיוצא כו זכותב כו שאם תמחקנו יהיה נמחק (כמב"ס, חפילין לו ד). מפר תורה שנקהעה בו יריעה בתוך שתי שיטות יתפור בתוך שלש לא:

^{[.(}a כך בארמ', ובערב' עפץ (1

^{2) (}אלו בני מזרח ערומים מאד כשאחד מחם מבקש לשלח דבר פתר לחברו הוא כותב במי העפין והמקבל את הכתבים שופך וכו'.)

a عقص

יתפור במה דברים אמורים בישן שאין עפצו ניכר ובו' (הול, ק"ח ע עו). זכשהיה נחסר העפץ היה יכול להודייף (כחל, ק"ח ע עו). זכשהיה נחסר העפץ היה יכול להודייף (כחל"ח כינחים גמי ירושלם, ורעהיתר כע). ואם יהיה החום חלוש יהי' הפרי רך כאגוז הודו וכשיהיה חזק מאד יהיה הפרי קשה וכלו קלפה כאגוז קפרים והעפצים (מני הכלב"ג, שעה"ם גג). ואי אפשר שיגיע זולתו כלל במו שלא יניע הדיו בזולת העפצים והקנקנתים (כ' כפחל תכולל, תכפח לכש, כו:). "ושמש לרפואה: העפצים ג"ב מוליכין את המעים ומחוקים את ההילוך ובו' (קפף 31). זיושיבוהו במי בישול הממים הקובצים כמו עפצים וסומק וקליפת רמון והדם זמה שדומה לו (כ"ת חלדני, ש"ח ז, קו.).

יעַבַּץ, קל לא נמצאי

פמי "עפץ, ציני מעפץ, מעופץ, שעבד ע"י עפצים:
על הגוילים מעופצים מדבר שהם משימים אותם
בקמח ואח"ב מעבדין אותם בעפיצים ובא לומר לך
שבין המעופצים בין שאינם מעופצין אלא
עשוין בקמח בלכד הם כשרים (ר"י דיעוכי, ימוכיע, ית.).
וכך הוא הקלף העשוי בסיד מפר חשוב כמו הגויל
מעופץ (שס). ומעתה על מה הם סומכים בכל הגלות
לכתוב ס"ת תפו"מ ומגלה בעבוד שאינו מעופץ
ברב המקומות (ראצ"ן הירסי, שו"ה, גנזי ירובליס, כע).
ואולי סמכו על פי רש"י שפי גויל מעובד בעפצים
וכן קלף ודוכסוממום וכן נמצא בערוך בשם ר"ה
ששלשתן מעופצים (שס לה).

ישַׁבְּעָרְה שוא תובר לעַבְּיָלְה במוציא עור שלא נתעבר כל אלא עדיין הוא רך שיעורו כדי לצור משקולת קמנה שמשקלה שקל היה מלוח ועדיין לא נעשה בקמה זלא בעפצה שיעורו כדי לעשות קמיע היה עשוי בקמח ועדיין לא נתעבר בעפצה שיעורו כדי לכתוב עליו את הגט (כתנ"ס, שנס יס יד).

"עַפְצוּת, ש״ל, – כמו עַפּיצוּת: המאכל הנושא מקרה העפצות (פענוצ, פיי פפי המוס לאריפעו א ב).

דעביי, ס"יז, מ"ל עַפּיִּיִּים, כמעם העפּץ, עָפּיִּץ: רוח הנפשי שבעו קר וכו' וניזון מחלקי המימיים שבדם ועוד בחלקים למלוחים וחריפים ועפּציים (ר"ע כ"ד, מעשם טוציה צ חנ, חרץ הסדשה הצ). זה המאכל העפּצי מיב לנחלה בחלי השלשול (קענוצ, פ" קס" המדוח, בחלים השלשול (קענוצ, פ" קס" המדוח, בחלים ו השלשול (קענוצ, פ" קס" המדוח,

אינברי), ממנו עפרי

עכר, ש"ז, מ"ר עפרים, -א) הילד של הצבי והאיל Rehkalb; faon; faun : תוחה דודי לצבי או לעפר האילים (שה"ש בט). סב דמה לך דורי לצבי או רעפר האילים על הרי בתר (שס יו). שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה הרעים בשושנים (שס 7 ה). -- ובמדר': כשני עפרים למה מדמה אותן (את משה ואהרן) כעפרים שאין לך עניו בכל החיות כעפרים (מדרי שה"ש ד ה, גרינהוט, לד.). -- ואמר הפימן: מגר באף מעציבי נחלני חמדת צכי מדמה לעפר נציבי דומה דודי לצבי (ר"ת צרי קלוניתום, אפיק ככן, יולי ב פקח).-ואמר המשורר: עפרים אך כמלחמת חכמים כפיהכ שרפו את שחליהם (כמב"ע, לצבי יסכד, Monatsschr. 1896, ישרפו 196). ולו חן עפרים וזוחר מאורים ושאגת כפירים ונדבת ענגים (הוח, שילת ישרחל, הלפר, קעצ). זאם דמעוה עפרים על לחייהם ואם על הורדים הרסיסים (ר"י הכוי, הרום מור, 372 .(Orient 1851. 372). - ואמר המליין: ויעלים. ועפרים ופראים בין שיחים ינהקו ומריאים אבל אין לו קרניו (ד"ה יהודי מלרים וח"י ב, מן 19).

בין רשאים ינאקו (כ"י זכחכה, שעשועי ב, לודסון 121. ונקראתי במערכת עפרים לא במערכת גבורים (ר" סכיני, מסכמוני מה). צבי ידמה ברואותיו לעופר וצוארו ובהשאלה אהוב, ואמר המשורר: עופר תנה אודם שפתיך מגדי ועכות שדך אשכר (רמצ"ט, החרסים צגי בקשו אנשי חשק וראו על תבל אם יולד זכר כ ימצא כל חושק צירי יולדה אם עפרו זכר (שנ ד כו). ובהתחברות עפר אל עפרה יפה פיה שכי תעמה ברקמה ויפי תעדה בחליה (כ"י סלוי, אסבי נער) ימהר לחזות עפרי אהכים מחברים בכפה רעננו (הות, ממור חל). צבאות חמדו עופר מהור גוף שמ נובר בסוד מקהל אמונות (כחצ"ע, לנחוח חמוו). שע מני ומספד אעשה לי לנוד עופר אשר הוא ש צבאים (הוח, שעו מני). צרור מר ומבחר עפרים זכו כנרד וכפרים (מוח, חיך ישליו). איה עופר ידידות נפי מושלה בנפשים, ברח ונמש בקרבי אהלי, תשוקר נמושים (הוח, חיה עובר). וכללתי בספר הוה משלי רבים וענינים ערבים וכו' וחשק עפרים וגני

[[]מן הארמ' עפצא, אפצא.] (1

^{[.(}מ עפר מ).] (י

a) عفر

וכפרים וכו' (כ"י סכיזי, ססכתוכי, הקדי 11). אני רעיה בינותי בספרים שלוחים אלי מאת בני העפרים (עתכוי, תסצכי ג). הגד עופר אם לא תדע כי בנדודי הכה לבי (שס ז). ולנוח הידיד ירחב ויארך ויאסוף בו עתריז החמודים (כ"ת דכעי, חתוכ לזתן, לקו"ק פנ). ב) *בהשאלה, בחור, עלם: עפר וכו' עופר 1) עלם על מליאתו נברא (כ' יסודס צר קיתון, תד"כ צרחשי יד, מיחודי). מי מנה עפר יעקב מי מנה עפרים שיש כהן שהגיעו לעונת אשה וכובשין את יצרן (ילתדנו, סובה צערוך עכך עפר). כמה עפרים יש בחן בישראל שאין עסוקין בדברי זיין (פדח"ר, כתח"ם 116). מי מנה עפר יעקב כמה עפרים יש בחן בישראל ועוסקין בדברי מון עפרים יש בחן בישראל ועוסקין בדברי מורה שנאמר או לעופר האילים (ילקי צתדי חשפו).

ממגו עָפָר, עָפַר, "עָפְרוֹן, "עַפְרוּרִי, "עַפְרוּרִית, "עַפְרוּרִוּן, "עַפְרוּרוּת, "עַפְרירוֹן, "עַפְרִירוֹת, "עַפְרִירוֹן, "עַפְּרִירוֹן, "עַפְרִירוֹן, "עַפְרִירוֹן, "עַפְּרִירוֹן, "עַפְרִירוֹן, "עַפְרִירוֹן, "עַפְרִירוֹן, "עַפְרִירוֹן, "עַפְרִירוֹן, "עַבְּרִירוֹן, "עַבְּרִיןּרִין, "עַבְּרִירוֹן, "עַבְּרִיןּן, "עַבְּרִירוֹן, "עַבְּרִירוֹן, "עַבְּרִירוֹן, "עַבְּרִירוֹּן, "עַבְּרִירוֹן, "עַבְּרִירִּין, "עַבְּרִירוֹן, "עַבְּרִירִּיִין, "עַבְּרִירוֹן, "עַבְּרִירִיןּן, "עַבְּרִירִיןּן, "עַבְּרִירִיןן, "עַבְּרִירִּרוֹן, "עַבְּרְיִירִיןּרְיִין, "עַבְּרִירִיןן, "עַבְּרִירוֹן, "עִבְּרִירִיןן, "עַבְּרִירִיןן, "עַבְּרִירִיןן, "עִבְּרְיִירְיִרְיִין, "עַבְּרִירְיִירִין, "עִבְּרְיִירִיןּרְיִירִירְיִירִיןּרְיִירִירְיִירִיןּרְיִירִירְיִירִיןּרְייִירְיִירִין, "עַבְּרְירִירִירְירִירְירִירְיִירְירִירִירְירִירִירְירִירִירְירִירְירִירְירִירְירִירְירִירִירְירִירְירִירְירִירִירְירִירִירְירי

עפר, ש"ז, סמי עפר, בני עפרה, עפרו, עפרה, עפרם, מ״ר *עַפַרוֹת, סמי עַפּרוֹת, ״עַפַרִים, -- א) עצם החמר שממנו מרכב גוף האדמה: וייצר יו' אלחים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים (נרחשי ב ז). על גחגך תלך וְעַפַּר תאכל כל ימי חייך (שס ג יד). בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב (ססיט). ושפכו את הַעַפַּר אשר הקצו (מהבית שחרמו) אל מחוץ לעיר וכו' וְעַפַּר אחר יקח ומח את הבית (ויקכ׳ יד מל-מב). ונתץ את הבית את אכניו ואת עציו ואת כל עפר הבית (שם מה). ושפך את דמו וכסהו בעפר (שם יז ע). ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן וגתן אל המים (נמדי היו). יתן יי' את מטר ארצך אבק וְעֶפֶר (זבר׳.כָס כד). ויעלו עָפֶּר על ראשם (יהוש׳ זי). ותאבל (האש) את העלה ובו' ואת העפר ואת המים אשר בתעלה לחכה (מ"ח יח לח). אם ישפק עפר שמרון לשעלום לכל העם אשר ברגלי (שם כי). וירץ משם והשליך את עַפַּרָם אל גחל קררון (מ״ב כג יב). ורותה ארצם מדם ועפרם מחלב ידשן (ישעי לד ז). וגהפכו נחליה לופת וַעַפָּרָה לגפרית (עס ע). יתן בַּעָפַר חרבו כקש נדף קשתו (פס מל צ). התנערי מעפר קומי

שבי ירושלם (עם מצ ב). ונחש עפר לחמו (עם פה כה). בי דמה בתוכה היה על צחיה סלע שמתהו ולא שפבתהו על הארץ לכסות עליו עַפָּר (יסוקי כד ז), ושחתו חומות צר והרסו מגדליה וסחיתי עפרה ממנה (שם כו ד). ואבניך ועציך וַעַפַּרֶהְ בתוך מים ישימו (שם יצ). בבית לעפרה עַפָּר הֹתפּלשתי (מִיכִיּה י). ילחכו עפר כנחש (מס זיו). הוא לכל מכצר ישחק ויצבר עפר וילכדה (סכק׳ ל י). ושפר דמם בעפר ולחמם בגללים (לפני חים). וחבן צור מצור לה ותצבר בסף בעפר וחרוץ כמים חוצות (זכרי ע ג). מה בצע כדמי ברדתי אל שחת היודך עַפַר היגיד אמתך (מסלי ליי). כי הוא ידע יצרנו וכור כי עפר אנחנו (שם קג יד). ויקרעו איש מעלו ויורקו עַפַּר על ראשיהם (חיוכ ב יב). לבש בשרי רמה וגוש עַפַּר עורי רגע וימאס (שסז ה). זכר נא כי כחמר עשיתני ואל עפר תשיבני (שסיע). שק תפרתי עלי גלדי ועללתי בעפר קרני (שם יו יה). אם יצבר בַּעַפַר כפף ובחמר יכין מלבוש (שם כז יו), ברול מעפר יקה ואבן יצוק נחושה (שם כה צ). בצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו (שם לח לח). ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון העלו עפר על ראשם (חיכי בי). חבל היה מן. העפר והכל שב אל הַעַפַר (קסלי ג כ). ורבים מישני אדמת עַפַּר יקיצו (דניי יצ ב). - ודבור עָפָר וְאַפֶּר: הנה נא הואלהי לדבר אל אדני ואנכי עַפַר ואפר (נכחטי ים כז). הרגי לחמר ואתמשל כַּעָפַר ואפר (חיוב ל יע). על בן אמאם ונחמתי על עפר ואפר (שם מכ ו). ---ובהרחבה, נרדף עם ארץ, אדמה: אבנים שחקו מים תשמף ספיחיה עפר ארץ (עס יד יע). מקים מעפר דל מאשפת ירים אביון (פ"ה כ ס). יען אשר הרימתיך מן הַעָפַר ואתנך נגיד על עמי ישראל (מ"ל יו ב). בוא בצור והשמן בַּעָפָר (ישעי ני). ובאו במערות צרים ובמחלות עפר מפני פחדי יי׳ (שם ש). ומבצר משגב חומתיך השה השפיל הגיע לארץ עד עפר (שם כה יצ). הקיצו ורנגו שכני עָפֶּר כי טל אורת-שלך וארץ רפאים תפיל (מס יע). והיה כאוב מארץ קולך ומעפר אמרתך תצפצף (מס כע ד). רדי ושבי על עפר בתורת בת בבל שבי לארץ אין כסא בת כשדים (שס מז ל). ירדף אויב נפשי וישג וירמם לארץ חיי וכבודי לַעָפָר ישכן (מהלי ז ו). לפניו יכרעו כל יורדי עַפַּר (מס כצ ל). כי שחה לֶעָפֶר נפשנו דבקה לארץ בטנגו (שם מד כו). כי לא יצא מעפר און ומאדמה לא יצמח

¹) [פי' מ"ב: לשון עופר בחור וחזק עומד על מעמדו ותקפו.]

משתף לרב האחיות, ונמצא גם במצר' (מייאחרת. (מייאחרת.)

עפר ואילו שרפני נמרוד לא הייתי אפר (סס מט). ונחש עפר לחמו למה שהוא הוריר הכריות לעפר (שם לה). כאישית זו שאינה מספקת לראות שמש עד שהיא חוזרת לעפר (שם כה). מפני מה אמרה תורה הכא עפר לסומה זכתה יוצא ממנה בן כאברהם אבינו. ובו' לא וכתה תחזור לעפרה (כי מסיכ, שם במדי ע). אמר להם רבותי עפר אני תחת כפות רגלכם אומר לפניכם ד"א (שם ויקרי ב). אמרתי להן רבותיי עפר אני תחת רגליכם אומר אני לפניכם דבר אחד אמרו לי אמור (פלח"ר ב, המח"ם פ). -- ועפר הקבר: מיד הולכין צדיקים ועומדין על עפרם של רשעים ומבקשין עליהן רהמים והקכ"ה מעמידן מעפרן על רגליהם (מס 15). -- עַפַּר לבן, שחור: ומרביצין בעפר לבן (רי שמעון, שניעי בי). כמה דברום אמורים באילו העושין בעפר שחור אכל באילו העושין בעפר לבן בונם את גורנו ומסתלק (כי נחמים, מוספתי ב"מ. ס כו). והן עפר לבן לא במרווחין היא (יכושי מו"ק ח ג).--וסמי: אין הכעל מיפר שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר (כ' חדח בכ חהבה, כחובי עה:). ועי' פיה. - עפר כסוי לא מנה מפני שהוא הכשר מצוה ואין ממנו הנאה (מד"כ צמדי ע). ג' צריבין שיראו עפר סומ' ואפר פרה ורוק יבמה (סס). -- ובמשמ' אכק: יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם (יוסי בן יועזר, חבוי ח ד).-- ובמו אפר: רואים עפרו של יצחק כאילו צכור על גבי המוכח (מד"כ בכחשי לד). -ובסהמ"א: וכן עפר הלבן מרביצין אותו במים בשביעית בשביל האילנות שלא יפסדו (רמצ"ם, שמיעה ויוצל א ס). ורוחץ (אדם) ידיו בעפר הפירות וכיוצא בו וכלבד שלא יתכוין להשיר השער (סוח, שנת ח ה). וזה שנוהגים לתת עפר ארץ ישראל בקבר מצאתי אני המחבר עיקרו בירושלמי ובו' (כ"י מוינה, חור זרוע ב, חבילות, פה::). וכן הדין בתרלגולים שהדסו והעלו עפר או צרורות ושברו כלים (הלכוש, מקי ממון של ד). אם היתה השומירה עפר שנפרך אסור וכו' או הגדר [הוא] כמי גדר [דעלמא] ועפר כותש על גביו (ר"י בן מלכי לדק, כלחי ה ג). במו מה שהתפרסם מהויות הגורל אשר יקראום חכמת העפר (כלנ"ג, לסמי גז). עפר בורית (זייפען ערדע) מראיהו לבן שחרחורת (לינדח, כחשי למודים ח ח). עפר החצץ וכו' אינו מתרכך כמים ואינו משתנה למיד ע"י האש (עס). עפר המורקי וכו' מראיהו לבן ויתקשה כאשר ייבש (שס).

עמל (איזב ה ו). כי עתה לעפר אשכב ושחרתני ואינני (מס ז כל). אם יוָקין בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו (פסיד ס). ואני ידעתי גאלי תי ואחרון על עפר יקום (שם יע כה). ושית על עפר בצר. (שם כב כד). -- ובנוי לגוף האדם בנגוד להרות: וישב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה (קהלי ינ ו): - ב) עפר שהודק ונעשה כמו אבק, : ינ ו): - ב ושמתי את זרעך בעפר הארץ אשר : poussière ; dust אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה (ברחשי יג יו). נשה את משך והך את עפר הארץ והית לכנם (שמות סיב). מי מנה עפר יעקב (נמדי כג י). ואשחקם כעפר ארץ כמים חוצות ארקם (מ"ב כב מג). מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וכל בשלש עפר הארץ (ישעי מ יב). אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו (מס מע כג). וימשר עליהם בעפר שאר וכחול ימים עוף כנף (מחלי עם כז). כי אתה המלכתני על עם רב בעפר תארץ (זסי"ב א ט). -- עפרת זהב, עפר שיש בו רסיסי והב: מקום ספיר אכניה ועפרת זהב לו (איוב כח ו). -ג) במו אפר, ;Asche; cendres במלי יע יו). ashes: ולקחו לממא מעפר שרפת החשאת (נמדי יע יו). ואשרף אתו (את' העגל) כאש ואכת אתו מחון הימב עד אשר דק לעפר ואשלך את עפרו אל הנחל (דנכי ע כה). וישרף אתה (את האשרה) בנחל קדרון וידק לעפר וישלך את עפרה על קבר בני העם (מ"ב כנו). -ובתו"מ: הבונה גדר בינו ובין רח"ר מותר להעמיק עד המלע מה יעשה בעפר צוברו ברשות הרבים ומתקנו (כי יהושע, שביעי ג י). המכקיע בזית לא יחפהו בעפר אבל מכסה הוא באבנים או בקש (שס דה). נוטל עפר מתחתיה ונותן כדי שיראה על פני המים (פועי ב ב). מי יגלה עפר מעיניך ר' יוחגן בן ובאי ובוי (כי יסועע, עס ס ב). מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שלא יכולת לעמור בציוויך אפי' שעה אחת (מד"ר ברחשי כח). אבניו (של בית סמוך לבית ע"ו) עציו ועפרו ממסאין כשרץ (ע"ו גו). לפי שעפרו של הר קל ושל בקעה שמן (ספרי דברי לט). כשם שבין זהב לעפר כך בין דורינו לדורו של אבא (כי ישמעחל, יכושי גיעי ו ע). מרבה אני את אלו שהן מין עפר ומוציא אני את אלו שאין מין עפר (סולי פס:). עפר זכר אדמה נקבה היוצר הזה מביא עפר זכר ואדמה נקכה כדי שיהיו כליו בריאין (כי רינת, מד"כ בכחשי יד). אלו הרגני אמרפל לא הייתי

- ואמר הפימן: קמתי על כן בקהל אשוע מבקש צדקה חנם רוגש בבית הועד ומתכפש בעפר (ל׳ צנימין צר זרק, חקום חלות, סליחי שחרי יוכי, מחזי חיעלי ב, קע.). -ואמר המשורר: ומי יתנני על כנפי נשרים עד ארוה בדמעתי עפרך ויתערב (כ"י הלוי, יסה כוף). יו' שוכן גוש עפר יקימנו ונחלתו תשפר זרע יעכדנו יסופר (כאב"ע, אלילים אושי חושיות). ומה נפלאה חכמה בארבע יסודותיו והם אש והרות ומים והעפר (סול, נשס אל אשר אמר). גברה עלי תאות העפר האדום ואני עוצר נפשי ממנו (כ"י זכחרה, שעשועי ה, דודקון 90). ושמה נהרות מושכות גבירות וכל עפרה געימה והדורה (עמכוי, מסני ס). - פסקו למשחו ביין שרף ובעפר השרפה ובגפרית והדליקום לכלותו (שנתי סופר, סליח' כ"י שנת ש"ן, השחר ב, 152). -- ומ"ר *עפרות: שהיו בקיאים בעפרות כנחשים (מד"ר ברחשי כו). --ובסהמ"א: אי אפשר שיהיה צורת האדם מורכנת בחומר עכור יותר מחומר האדם ורב לו עפרות בהרכבתו מהיסודות כנגד חומר הגלגלים וצבאם (כ"י ברי אנטולי, מלמד החלמידי, ק:) - "עפרות זהב: ומן העפר זה היה עפרות הזהב אשר מחן (משה) (מד"כ צמדי ט).--ובסהמ"א: ראובן קנה צרור א' מעפרות זהב מערבי אחד והראהו לצורף אומן אחד (משנ"ן נ קעד). ולא יזרוק עפרות זהב על האותיות שבתב העליון נקרא כתב ומבמל כתב התחתון (הלצוש, חו"ם לבג). - ואמר הפישן: זכר ראש עפרות ותולדות ספורות רשום ספורות למספר חול יובר (כ״ח הקליכ, זכר מחלת, מוקף כ"ה ה). - ואמר המשורר: וכל יום תלחך מנעלי העפרות (רשב"ג, החלעג לחנום, JQR. 1913, 70). שניהם (אש ומים) מוסר נשקו ורוח אש נושכת עפרות למים יוצקו לכבות אור להכת (כ"י מים, מק' מדה"כ לכשב"ג יע). יודו אורות מאין לשון חסד גמל אתם גשם כי הוציאם מעפרותם ולאמ גדל לחם גשם (רמב"ע, הגביר ככפלו בחורך). כל איש עשר אחר עפרות תבל לצבר לבו פנה (יוסף בן סהל, איכה יועם, שער השיר 86). הוא החי באין עפרות תבל והוא העשה והוא הסבל (כ"י סלוי, מי כמוך עמקות גלה). מעש מאלהים חסרהו הכי הס לעד בחיים והוא עפר וישוב לעפרותיו (רתב"ע, בשם חל חשר חמר). יחיה את מיתיו ישני עפרותיו מחכי אמרותיו (עוננף, מכוזים על יג עקרי .JQR. NS. V. 540. ועפרים, ואמר

הפיטן: קו עליהם נטית וכגבינה אותם הקפאת וכל

עפרים: במדה כלתה וכל הרותם בפלם שקלת (סוספי ותקוכי לרסע"ג 24). קום ועלה אל הר העברים וממון גולם בעפרים בך לעתיד עם כמהים יגידן פועל אלהים (כי שמוחל, על משה חרגו וחהים, פיועי לש"ח, סמה"ל, תרעה.).--ואמר המשורר: בחבמתי אוריך מנחם לעפרים הלא יגעה רוחו בהבלו ובשיחו (מלמידי מנחם, הניבותי ניבל, שערן 16). וגם נהרו אליו ואל מוב מפעליו ותחת כף רגליו ילחבו העפרים (הס, לגצור נתעודה). וכל מנף רחץ ותנינים לחץ וראשימו מחץ ורשם בעפרים (מלמידי דוכש, את מי הרפת, שערן 11). בעפרים ישכנו ובנצורים ילינו (כ"י חבן גיחת, יה כל, שער השיר 17). ודם על יבשה תכמה ב'עפרים (כשב"ג, חמון יוס, חזהר'). לאיש קץ בחייו וכל מאויוו לגלל לחייו במבחר עפרים (ר"י הלוי, היוכלו פגרים). • היהודים האמללים אשר מאהבתך חולים מתאבליך ונוגיך החננים את עפריך (סוח, יכושלים למוגיך). מה לבן ימים ספורים אחרי נצח נצחיו כשחקים מעפרים גבהו מנו ארחיו (הול, לתכות החל). ובעודי באחת עריה ובשער משעריה אחונן עפריה ומרעה עפריה ראיתי אנשים נקבצים ובו' (ר"י חריזי, חסכמוני יל). ויאבדו הפגרים בעפרים ולעד ישכנו מדבר ישימות (סרימותי, זברי ספן 27).-יצר אנוש מגוש ועל כל חי הקימו מושל בכל חיות ברואות מעפרים (כי מנחם גילני, אגר' לעקילם הגר, לקו"ק נספחי 55). -- ודעה כי לו אלף תחיה סופך לבא תוך העפרים וזכור את יום דין האיום אין כו פדיום גם כופרים (כ"מ אלוזני, ש"ח ז, לו.). והעפרים האלה (פים ארוםי ובדומה) אינם מצויים אצלינו (נכנוני, לו"ס בקדקם מגפיח, כ"י ביהמ"ד שכער).

עפר, קל אינו נהוג.

בשיע", עפר, -עפר בעפר, פלוני זרק בו עפר באיבה:
ושמעי הלך בצלע ההר לעמתו (של דוד) הלוך
ויקלל ויסקל באבנים לעמתו ועפר בעפר (ט"ג יו יג).

ויקלל ויסקל באבנים לעמתו ועפר בעפר (ט"ג יו יג).

שממותיו בשמה מי יחוק בספר מסתער בשעיר ויעפר בעפר (כתנ"ע, חיס גוחלנו).

בעפר (כתנ"ע, חיס גוחלנו).

לעופר מוניו לשחת עפר ורע פדיון וכופר אשבול לעופר מוניו לשחת עפר ורע פדיון וכופר אשבול הכופר (כ" שנתי גכ" משה מכומים, חנטי סיוטי שיכיס, יולי חפס מוני חיטלי ח).

המפי, *התעפר, כסה את עצמו בעפר, באבק, ישב או שכב בעפר, באבק: והם ישנים בארץ ומתעפרים

בעפר וסכין בשמן לפיכך השמן ביוקר (מד"ר חיכ' פתיהי). ובסהמ"א: ויאבק איש עמו פתרונו ויתעפר איש-עמו (מנחם, מחצר', חצק). כשאין לה תרנגול ומתעפרת בעפר ויולדתו ומאותן הכצים לא יצא מהן אפרות (ערוך ערך ספן). ספנא קולמת ביצים כשמתעפרת בקרקע (רש"י, בילה, ז.). בומן שתלמיד חכם נכנס לעיר ובו׳ שתתעפר בעפר רגליו (מסף ויטכי, 467).. עפר התפלשי וכו' באפר יתפלשו יתגלגלו בו ויתעפרו בו (ר"י פ"ח, סה"ם לריצ"ג, פלם). ויאבק איש עמו ויתעפר עמו והעלה עפר כדרך המנצחים איש עם חברו (כ"י קמחי, ספי הגלוי, חבק). ורוצה כל אדם לזלף חצירו ולרכצו שלא.יתאכק ויתעפר בחצירו לפיבך שופך שם אותן שופכין שמשחמש כם בכל יום (הלכוש, חו"ח שנו ח). וזה יתעפר באבק ספרים (שד"ל, כנור נעים, סוף, (529).--ומקוי להתעפרה: כי שקולה הריגתם להתאבלה ולהתיעפרה כשריפת בית אלחינו האולם וחבירה (כי קלונימום בכי יהודה, מי יחן, קיפי).

קטי, "עַפּר, שעפרו אותו בעפר: רמוסה ביד צר ובעפר מעפרה עפרה שכולה וגלמודת גולה וסורה (כי משה צכי שמואל, מקוה ישכאל, קליסי ה עי"ח). ידע רמו הקורות לעם מעופר ומהודם כתב הסתר אסתיר ומר דרור מפורדם (כי, מנחס צר מכיר, אדם צקום, קליחי חעני אקמי). אכן הרצון בחלקת גבול א' בלי תחבולה שלא יעופר בגלל ושלא תהיה במקום גבוה אשר תמעט הרטיבות (כ״ל סקרמי, ג"ע, הצדל שנה משנה ז, יח::).

י עפּרָת, "עַפּרָירוֹת, "עַפּרָיתִי, עפֶּרָת, "עַפּרָיתִי, עפֶּרָת. "עפַרְהָי, "עפּרְהִיזּת.

לכבר היים לפי מן עפר, ובמליצת השיר כנוי לאהובה:
עפרת שניר ארכה, תנומתך עלי ערש חלי התנערי
התעוררי (כ"ש סנגיד, מלכס לשנה, סלכני, ל). בואי עפרת
מירות אלי כי כל נעם בימינך בא (למנ"ע, ספלטים צ
י). ראה מה נעמה עפרה תשורר עלי כנור ותופפות
עלמות (שס פל). דוד בחלום נמה ללון בחיק עפרה
מה נעמה מפה לו החלום פתרה (כ"י סלוי, זוד נמלוס
נעה). יום באה עפרת היופי אלי בצעיף החן צמה
נמתי לה חסירי מסך מפניך יפה תמה (ל"מ לכני,
יוס בלה, לקו"ק פל). נפשי פרות עפרה לור תקרב
תבין בפניה ללבדו ארב (כ"י זכלה, שעפועי יצ, דולקון
תבין בפניה ללבדו ארב (כ"י זכלה, שעפועי יצ, דולקון
בי לויה (שמני, מסנ' ז). לא שגבה עפרה ממני לא

תכצר עיר ציונה אם תפתתר במסתרים האנכי לא אראנה (שם), יום בהנשא עפרה לחסיל אמרו מה אל כימה וכסיל (שם ז),

"עַבְּבּרוֹן, — שם מלאך הממנה על המתים, מלאך דומה: וידבר אל עפרון וכו' זה המלאך הנקרא דומה ולמה נתכנה שמו עפרין על שהוא ממונה על שוכני עפר'(זוסר מי שרס, ווזרש הנעלס, קכד:). ועתה אני הולך לרמות חלוף עפרון ומרום בי בהיות בעפרון עופרן יהיה מתנה גתונה לשוכני עפר (ווכחם שלמה מוכר, סית קנה, ה:).

יעברורו, של עפרורית, שפוזריית, של עפר, ממבע העפר, מהצבי, erdartig, mineralisch; מיז, נקי עפרורית, מפרורית, במבע השל עפר, במצבעה ויבער שליו העפרורית יתלהב באש וישוב גחלת (כ"ם ל"ס, לוחוס ספתיס ד, כ"י כזמסנקי, כותל). בי מבעה (של פרישת הקיבה) להתיך כל קפוא מדם וחלב ולהקפיא כל דבר נתך וזה מפני היותה עפרורית (כש"ע פלקיכל, מתכקש לס). מי שנושה לתאוחיו במאבל ולשגל עצביו בבית נברי כי זה נמשך לבחות הנפיש הצומחת היא העפרורית והיא הגבריה (כ"י נכי לימיו בכלל זה בהאלמות שמי לימיו בכלל עפר כל ימיו בכלל זה בהאלמות שמי שיאבל עפר ולשונו לועם לעולם עפר אי איפשר שירבר שלשונו תהיה עבה וגסה ועפרוריית (כ"י כ"י שירבר שלשונו תהיה עבה וגסה ועפרוריית (כ"י מיו.).

לנכר ודית, ש"כ, — עפר דק, צרורות של עפר או חול שנמצאים בתבואה וכדומ', מנפת: המוכר פירות לחבירו חמין מקבל עליו רובע קשנית למאה (נ"כ וכו' עדשים מקבל עליו רובע עפרורית למאה (נ"כ כ"ז). — ובסהמ"א: המנפץ נופץ עפרורית מן האוכל (ר"ח, שכת עדורית מן האוכל כמין עפרורית היא יוצאה מהכברה אם הפסולת במין עפרורית היא יוצאה מהכברה ונשאר האוכל (ערוך ערך רקד). — ובהשאלה: מי מנה עפר יעקב מי יובל למנות עפרוריתו של יעקב הם הבנים (מזקוני פיי החורה, צמדי כני).

"עַבְּרְרְרָ, 'עְמָרוֹתְיּי, מ״וֹ, מ״ר עְפְּרוֹתְיִּים, – במוֹ עַמְּרוֹרִי:
יחלישו צדעיו (של בעל השחפת) וידוקה אמו
ופניו עפרותיים ובו' (נרצוני, מו״ס בקלסת מלקה כ״י
ביהמ״ד שכער). — ובמשם" מחצבי: שישותי העצמיי
מתגלה ומוחש עכשיו יותר כשנתישן ונחעשן מחלקים

לפרותיים וחמוצים שמתדבקי' עמו מתחלת ברייתו (כ"ש פפנסיים, יכישום שלחס ח, לב::). להיות שמהידוע שכל משקה יש בו ג"ב חלקים מקשיים ועפרותיים כמו שנראה אותם תמיד בשולי חבלי כשהמשקה עומד בז זמן מה בלי תנועה (שס מס:). העצם המימיי מורכב בו מין עצם מלחיי עפרותי וכו' כדורי הדם מעורבים עם חלקי ברול (מכלח, רחש' לחודים ב 20). כי יאבדו (המתכיות) והרם ואיכותם ולא נשאר מהם כי אם אבק עפרותיי מידיי כמו העופרת אשר יותך בכור ויתראה וכו' עור עפרותיי (שם 88).

ישפרית, מ"ר עפריום, נקי עפרית, עפריית, מ"ר עפריים, עפריות, - של עפר, מטבע העפר, עפרורי: והוא מסוד השכל הכללי או מן הכורא אשר חנכו ואשר . בנו מן האיברים המימיים והעפריים יתנועעו לעומת האמצע וידחקו הגופות במקומותם (רמנ"ע, ערוגי הנסס, ליון ב, 119). וחייבה החכמה נסות הנפש בגופות עפריות מקבלות הגדול והתוספת במצוע המוונות הראויים להם (כ"י ל"ח, סו"ה, הפריטות ל). החלק הרביעי והוא האמצעי שבכלן קבל צורה עפריית ונהיה בה יסוד העפר (מולו,_כוס מן ז). וזה מה שיהיה חוק העובי והעפריית ובכלל מה שחסר הכבד לשנותו ימשכהו המחול אליו וכו' (פרקי משה לרמצ"ם צ). ומהם חכמת הצלמים והכונה בה למווג הכוחות השחקיים בכוחות מקצת הגופים העפריים כדי שתתחכר מזה כח פועל פעל זר (רש"ע פלקירה, רחשי חכמי 53). ומה שהתקבץ בו שנים בהרכבה הרכיב הוא כמו כן השמות וקראו מימי ועפרי (כס 84). והדומם שלשה מינים עפריים שאינם נתכים ולא נשרפים כמיני קנקנתום והפוך והדומה להם (סול, למנקש עס). הוא הנכרי לא הזר כי הזר ההוא ככר הכטיח עליו שיהיה כהן רק על הנברי והוא העפרי הצומח (כ"י נכי לכטולי, מלמד החלמידים, פג.). לפי שחומרם עכור ועפרי הספיק לו מלבושו הנוצר עמו (שס, ק:). וכן דרך המתאוננים לחת מאכלם הדברים העפריים השפלים ויתאוו לרבוי הכשר הם הם המבקשים תואנות לשוב מאחרי יו׳ (שם, קלה.). כי גראה העופות העפריים כמו חרנגולת ואווזים כשיצאו האפרוחים מן הביצ' מיד ילכו והעופות האויריים הפורחים והמעופפים לא יוכלו לילך עד ומן רב (מני הרלצ"ג, פעה"ם ד). החוש החמישי הוא מוש המשוש החוש הזה הוא עפרי וגס יותר מכלם (שס ט). הנה באשר יהיה מזגך ארור שחוריי

ועפריי ימשך כהכרת איבה בינך ובין האשה וכ' (כ"י לבכנכלל, פ"י הסוכה, בכלבי, ד"ה וילותר ייי לולהים לל הכסש). פרעה המבונה בחומר ההיולי העפרי (כ' כלן הכופל, תנסי התלתכי, שתוח, כנ:). ובראש עומד התנין הגדול אשר הוא בים והיא הנחש אשר בים ואינו מזיק כל כך כמו נחש העפרי (כ"כ צכ"י ללסכן, עתה"ת, שער הקליפות, קעע:.). והניתו (קופירניקום וסיעתו) הבדור הנכבד וכו' במבור העולם והכדור העפרי והמימיי מקכדים). נמייתו על הרוב מתחלת יצירתו היא הדברים תעפריים והחמרים (כ"ד תכופל, זכות לדס, יין לנכון 11). המרו ועפר תאכל ירמוז להבדל השלישי כי ברוב ואמרו ועפר תאכל ירמוז להבדל השלישי כי ברוב ישה לדברים העפריים והחמריים כנוכר (שס 19).

"עַבְּרָל, עופרי, -ח"ז, -- של עפרת, עפרתי, כמו שימיח בדור העופרי הגרוש מן קגה השריפה (כ"י זמוצן, כלח ישראל על החלמוד, כג.).

יעפריות: ולא ימנע העפר, חמריות: ולא ימנע העפריות מהיות עמה אשיות מופלגת (החנון ב א ג). ומוג הנחש לעפריותו רחוק ממנו (מן האדם) בקצה האחרון וכו' (כ"י לכרבנלל, פי ברלטי, ד"ה ויחמר ייי חלהיי חל הנחש). וחלילה שנפש שמואל הנביא הצרורה בצרור החיים את ה' תוכל הבעלת אוב להשיבה לעפריותה (הול, ש"ל כק, ד"ה ויחספש שלול). האדם חוטא כגון כחושקו בעפריות זו התשוקה אינה באה כי אם מצד כוחותיו הבהמיות (כ"י לנן לטיף, אגרם החשובה כג, קובן על יד א, 56). כדכתיב והאבדת את הנפש ההוא מקרב עמה ר"ל מהמקום שנגורה שלא תשוב שמה אלא תשאר בעפריותה ובחמדתה שחמדתה בהיותה בגוף (כ"י לצוהצ, מנוה"מ ל ל ב ב). בי מכע עפריותו יחייבהו שימה לבהמיותו (כ"מ אלבילוה, ראשי דעת ד ב, קא.). בהרבה מהב"ה חסרים מהם לארציותם ועפריותם (כ"מ מין, ספי חילם לים"ר מקנדיה (52). אדון הטבעים שלחו ראשונה מהשגת החלק המיוחר אשר בג"ע ונתנו עובר ושומר העפריות והחומריות (ר"ד מרוקה, זכות חדם, יין לבנון 22).

שַּׁבְּרָרְרָּלְ, שם מלאך: השר הששי עפרירון מער העוניו בדמות העפר (כ״נ בכ״י אלחנן, עמה״מ, שער קכים אכצע עו, פר:).

עַ**בְרִירָהְ,** ש״כּ, — צבע העפר: והנוטה אל רכיכה (רעיכה) יכיהות ועפרירות מורה שהקור החוק

כאכרים הפנימיים עד שהם כאלו הגיעו כגדר המות (פרקי מסה לרמנ"ס ו).

שנת ההוראה מדרך לי, ת"ו, - של צבע העפרירות: ואמנם ההוראה מדרך מראה הגוף הנה המראה חזק ההוראה על ענין האצטו' והכבד ברוב הענינים כי ברוב חליי האצטו' קרים ומראה בעליה עפריתיי (קחמון ג

עפרת1), עפרת, ש"נ2), -- מתכת דמה לבדיל שחופת הגון, בבדה ונתכת מהרה, Blei; plomb; lead: נשפת ברוחך כסמו ים צללו בעופרת במים אדירים (שינוס יה י). את הנחשת את הברול את הבדיל ואת העפרת (נמדי לא כב). נחר מפוח מאשתם עפרת לשוא צרף צרוף ורעים לא נתקו (ירמי ו כע). קבצת כסף ונחשת וברול ועופרת ובדיל אל תוך כור לפחת עליו אש להגתיך (יסוקי כג כ). תרשיש מחרתך מרב כל הון ככסף ברול בדיל ועופרת נתנו עוכוניך (שם כז יב). - בַּבַר עפַרָת, אכן המשקל של ככר עשוי עפַרָת: זהנה ככר עפרת נשאת וכו' וישלך את אבן העופרת אל פיה (זכרי ה ז). – עם לפרח, עם עשוי מעפרת: בעם ברול ועפרת לער בצור יחצבון (איוג יע כד).--וכמדר': הרשעים שכחם חיו ממורפין כקש הבינוניים כאבן הפקחים בעופרת (מכיי מסכי דשיכסל ה). ובשהוא מושל את המצריים אינו מושלן אלא בעופרת (שם ו).--ובסהמ'א: ומן המתכות העופרת השחורה והברול החלוד ואבנים שחורות (כי זכס, לדס לדכך ל ל כט). וקצתם (של החצים) מקנה וחניתם מברול ונחשת ועפרת קלעיי מקרן ומעצמות ומאכן ומקנה וכו' (קלונון ד'ד בי). הששה מיני מתכות אם יושמו בארץ יחסרו והעופרת לעולם תוסיף (סזקוני, פיי הסולה, בשלח אין), יוצק עופרת רותה תוך גרון מי שכתב כן על רבותיגו חכמי ארץ ישראל. כי משם תצא תורח (שארים הנסלה רכא). שדעות הרב רעות מדעות אריםמו ועופרת רותה יוצק לתוך פיו ולמדברים תועה כמוהו (כ"י די מודיכל, לכי כוהם ל). עופרת המים וכו' מראהו שחרחורת וממנו יעשו עט עופרת (לינדל, כחש' למודים ח ח, לז.).

עפרתי עפרתי והמראה העפרתיי (של שמרי בצבע עפרת: והמראה העפרתיי (של שמרי השתן) אמנם יולד מקור לבד (פרקי מסה לכתצ"ס הן פ"י ביסמ"ד מכער). לוח המלמד אדם דעת מראות השתן ובו' עיפרתי ב"ן, מעשה עוביה, מכן מדעה השתן מדע מדעה השתן מדע מדעה השתן לרן מדעה הסת). פניהם ועורם מזוהמים ושפתותיהם עפרתיים (ר"י עמדץ, בירה מגדל עוז, לט.).

"עַבַּרְתִירָת, פ״כּ: – סְגְלת העָפֶּרֶת, צבע העפרת: המעצלת והמרפה המשנה המראה אל העפרתיות מביאה השינה והתנומה מורה שהיא ליתה לכנה (קסנון ג b b p).

ממנו "עפוש, "עפושי, "עפושי, "עפש.

-סעי, *עפש, עיפש, ס"ע,-נתקלקל ע"י רקב ורטיבות schimmeln, schimmelig נרקב, נרקב, והעלה עכש ועפוש, נרקב werden; se moisir, être moisi; to moulder, be mouldy, עפש הלחם: אין מחייבין אותו לאכול קנובות ירק ולא פת שעיפישה ולא תבשיל שעיברה צורתו (סוספתי סכומי טי). שלחו הכמים והביאו אומנים מאלכסנדריא והיו אופין כיוצא כהן וכו' של אלכסנדריא לא היו עושין כך ויש אומ' זו היתה מעפשת (שם יוס״כנים). חלת הבצק שעיפשו או שיבשו הרי אילו אסורות (כי יוסי בכי יהודה, שם פסחי ב (ג) ד). על הפת שעפשה ועל היין שהקרים וכו' אימר שהכל (נרכי מ:). - ובסחמ"א: פרף גדול חכמה בקלפי העלה רקב ובספרים אשר עיפשו למד לכל לומדי יסודות דת ודין (יהגו מזמותי, ספי ד"ח עט). -- פ"י, עשה שיעלה עפוש, שיתעפש: אולי מעפשים (המצורעים) האויר (כ"ח זכות, ספי יוחפין השלם ה, 225). ואם אין יכולת לרוחות על הנשיבה יהיו מוכנים להתעפש ולעפש הליחות (קאמון א ב ב ה). כי דבר המעופש הנוגע דבר אחד מעפשו ומכל זה עולה ליחות חם (כ"י להלון, לונה"ח ח, יב::). - ואמר הפיטן: שאור המעפש ומבאיש העסה עקרהו נקרהו חטא בלי לשא (כ״ם נכ ילחק, חויל המתעה, קליחי ער"ח).

הַסְפּי, *הְתְעָפֵּשׁ, — כמו פְּע': בית גרמו היו בקיאין במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסגדריא של מצרים וכו' הללו פיתן מתעפשת והללו אין פיתן מתעפשת (שמח)

נארמ' אַבְרָא, ומוֹה בערכ' אַכַארa). וכאשור' (כארמ' אַבְרָא, ומוֹה בערכ' אַכַאר). וכאשור' אבאר, מין מתכת: (Magnesit באר, מין מתכת: (ב

a) ابار

[[]נראה שצ"ל: עופרתי -] (1

[[]כמו עכש, עי' שמ.] (2

לת.). מתוך שהנדבה מרובה תיקנו להם שופרות מרובין כדי שלא יתעפשו המעות (כי יוסכן, 'מכסי קז:), היו מחזירין אותה (את הקטרת) למכתשת פעמים בשנה בימות החמה פזורה שלא תתעפש בימות הגשמים צבורה כדי שלא תפוג ריחה (כרית' ו:). מפני הפירות שאתה כונם שלא ירקבו שלא יתעפשו ושלא ישתנו (מד"ר ברחשי לח). ולמה היו נותנין קנים ביניהם כדי שישלוט הרוח בהם ולא יתעפש הלחם (שם צמדי ד).--ובסהמ"א: שכיון שתדיר כהן להניתן אויר שולם כהן ואין מתעפשות מבפנים (רייהודהי גהון, סורתן של רחשונים ל, 46). אחת לשלשים יום שמתעפשין כששוהים מלפותחן וכל ספרים שלהן היו עשויין בגליון (רש"י, ב"מ כנו:). זהב אינו מתעפש בארץ וזכוכית שמא ישבר (שם). ומיני בעלי היים המתיילדים בפירות בשיתעפשו ומה שיתיילד מעיפוש הליחויות ותולעים המתילדים במעיים וכיוצא בהם (כ"ם ח"ח, מו"כ ח עב). התעפשו גרגרי הורע (כד"ק, סס"ם, ענט). והורעונים שרואה שהם לחים וקרובים להתעפש מפנה אותם לאוכלם מיד (כ"י בן נחמיחש, פיי משלי ו יח). הרמוגים המתוקים גם החמוצים מציצתם את' אכילה מועיל למי שמאכל נפסד באצטומכתו ומתעפש מלמעלה עיפוש הדומה לריח ביצים מעופשים (כ״מ חלדני, ש״ח ה, עז:.). וכאשר עלתה המורסא שם עליה הרפואות המרפות בתחבושות קמח החמה ומים ושמן ונתעפשה יד האיש ההוא ומת (קלומן דדדב). יותר מהרה יתעפש החי ששחם הנכרי ממה שישחום היהודי מפני ששחיטת הנכרי לא הוציאה כל הדם שבחי (ר״ם כן וירגה, שכע יהודה 9), שלא יתעפש גופו (של הילד המת) (כ"י מברבנחל, פיי מ"ב ד, ד"ה ויהי היום). עוד אפשר שיתעפש הדם תוך הורידין ע"ד שמתעפש בכועות ובנגעים (כ"י להלון, אולה"ח ב ח א). אם אדם נופח בהבל פיו בכלי וכוכית מתעפש ומתחשך בשוכן עליו עננה (כי אליהו הכהן, שני מוסר יא). והפרוטות מתעפשות ואם יחזור ויחליפם בסלעים נמצא שלחני משתכר ב' פעמים ומעשר שני נפסד (רעמצ"ע, עדוי ל י). שתהיה המוגלה מסוגרת שם ותתעפש (כ"ע כ"ץ, מעסה עוכיה, בית סדם, קה.).

קל, "עפש, יעפוש,—כמו פע": הוא סיגום לכן יסרית הוא עפר לכן יעפוש (מסזי יניי, דודסון 17).

- פְּעִי, "עְפָּשׁ, -- כמו התפ': מעופש והיה בו העיפוש במו ניקודים (ערוך ערך נקד). ומהו הקינוב שימיר את

העלים המעופשות ויקצץ השאר ויתקן אותו לאכילה (כמ"ס, שניסת עשול לג). וחפה והישפה יצאו עלי: הרפשים המעופשים והטנוף והאספסף וכלייה (כ"י מליי, לוכי לשון סוסנ, דכרי ספן 4). עד אין תקוה נפשך מליי, לוכי לשון סוסנ, דכרי ספן 4). עד אין תקוה נפשך שום הלא מחר כמו רפש יעופש פגרך (ילסק צן פולקללי, וכוס סחוכי, טעס זקניס יו). פעמים יתילדו במעים תולעים מהמשך הפסד המאכ' באצטומכה ממאכלי עוצרי מעופשים שיתקבץ מהם לחה נאה במעים (כ"ת ללדני, ש"ל ד, כס:). והוא עפוש יקרה באויר דומה לעפוש מי המשרה המעופשים וכו' (קלונן לד צב). וכן נראה בשתן גם כן הבא מהדם שהוא מעופש ולכן הרופא מקיו דם להוצי' דם מעופש שהוא מיבת הקדחת (כ"י לסלון, לולס"ס, יצ::). בהולי התולעים השנופות שבמעיים הם מעופשות ובשלשול (כ"ע, תעשה טוניס, לרץ הסדסה, סמ:).

--נפעי, "נַעֶפּישׁ, --כמו הְתפּ': יון קרוש שנעפש זנקרש. (כפ"י, סוכי מט.). בּ:קל היו נסתמים צינוריהם מליחות. גסות ודבקיות ואם שיאחר שם נעפשים (ר"ע כ"ץ, מעס טוביה, ציה סדט, קד:).

"עֶבֶּשׁ", ש"ז, — כמו עבש ועפוש, ובהשאלה, קלקול והשחתה, ואמר הפימן: בלבי אל יהי מפש בחובי אל יהי עפש גאוותיך משות מרפש (כקע"ג, ללהיס ללל, פתיחי, לזהכי, קובן מעש' ידי גלוני קדמוני ב, 28).

"עַבֶּת, ש"כ, —כמו א.עיפָה, עַפִּיפָה, ואמר הפימן: ששרי מעון ואצרותיו מלאים נפת לצדיקים לאות ולמופת ואור גדול ורבותים אלפי שנאן לעוף בעפת (6ל מלהים, יולי שנה לפני ל"ה).

עַבְּרָדְן מ״ל, — כמו שׁמְמָה, מקום שאין כו שום סימן של דרכים או של צמח, של עקכות בע״ח, מקום של דרכים או של צמח, של עקכות בע״ח, מקום של הפקר שאין שליטה לשום אדם עליה, Wüste; désert בטרם אלך ולא אשוב אל ארץ חשך וצלמות ארץ עַפְּתָה 2) כמו אפל צלמות ולא סדרים ותפע כמו אפל (מיוב י כמ-30). — ואמר הפימן: על שואלי אוכלים ששה עת עניתי נפשגו יכשה עפתה

עו' הערה לקפן. (1

²⁾ כך כוב ספרי הדפו' בלי יוד אחר העין,
וכך נמס': לי' וחסר, ופרשו הקדמו' ורב החדשי' במשמ'
חשך, והסתיעו מהשם עיפה שבכתוב עושה שהר עיפה
וכו', אבל כבר העירותי בערך עיפה כי גם שם הדבר
בספק אם באמת זוהי משמ' עיפה. ומלבד וה כאן
כל מליצת הכתוב דתוקה מאד, כי אין זו לשון בנ⊷

עלי חמשה עליה עדה נענשה (תענים זו נחמו מחזי לועל' מ, קפה). שם מהר נשף יצא ליל לבוש בסות לועל' מ, קפה). שם מהר נשף יצא ליל לבוש בסות צלמות והר תבל יכסה צעיף ע י פ ת ה על פני ארץ יפרש (יעקנ כיפתן, ליון 3, 15.2). — ואמר המשורר: הוליכם בתהמות רחבי ידים לחפש ארץ עי פ ת ה לא נודעה, ארץ תחתים חדשי לא ראתה עין (יל"ג ג, להו ירימו עתה ילדי עי פ ת ה אויבינו ישובו יהמו ילשינו (סומ, סעמר כדנת בימה).

עין שיז, כני עצה, עצו, עצה, מ"ר עצים, סמי עצינ. כני עצינג, עציה, עציה, שב לצמח כני עצינג, עציה, עציה, עציה, שם לצמח גדול וגבוה, בעל גזע עבה וחזק, ומרבה ענפים ועלים, אילן, Baum; arbre; tree, ותרא האשה כי מוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשביל ותקת מפריו ותאכל (נרסטי ג ו). יקה גא מעם מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ (שס יס ל). כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ זכו' לא תקת האם על הבגים (זכר' כנו). וחיה בעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו (יכני יז מ). — ומ"ר: הלוך הלבו העצים למשח עליהם מלך (פסטי ע). שיתי לי ברכות מים להשקות מהם יער (פסטי ער). שומה עצים (קקל' צ ו). — ובתו"מ: המובר את הכרם מכר את הקנים ואת הדוקרנים זכו' אכל לא מכר לא

אדם מכעית ארץ שחשכה כמו חשך. וככר הרגישו בזה ההרשים, וקצתם (Duhm ועוד) מוחקים את המלים כמו אפל צלמות. ורגלים לדבר כי שלש המלים כמו אפל צלמות הן פרוש להשם עפתה שהיו כתובים על הגליון מנשחרככו לתוך גוף הכתוב, והמלים שבסוף הכתוב התפע כמו אפל הן פשום כפל משכש של עפתה כמו אפל שבראש הכתוב, ושעור הכתוב הוא: ארץ עפתה (כמו אפל צלמות) ולא סדרים (ותפע כמו אפל). והוא הסוגר של הכתוב הקדם: בטרם אלך ולא אשוב אל ארץ חשך וצלמות ארץ עפתה ולא סדרים. ומשמ' האמת' של עפתה אנו מצאים בלשון הערב', בהשם עפו, עפא ג). A land in which is no sign of the : Lane אלה דברי way nor trace of habitation or cultivation; untrodden and not having in it any traces, or vestiges, or footprints; or a country or portion of the earth or of land in which is no trace of its being possessed by any one. (בך כפוג', ובערב' 'הדרומ': עצ, ובכוש'

עצ'ן בארמ': על, עָא, אָען באשור': אָצ, אִצְּי בערב' עצ'ן בארמ': על, עָא, אָען באשור': אָצ, אִצְּי בערב' עצ'ה 6).]

את העצים ובוי (מוספחת ב"ביו). את שענף עצן דומה לקליעה וה הדם (פפרא אמור, פרק מז). במקומו של ר"א היו כורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברול בשבת (מבח קל.). קוצצין עצים במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור (מו"ק יב:). עץ שהוא פוסה על פני כל החיים '(מד"כ ברחש' טו).---ובסהמ"א: אבינרא על אותו עץ שכך נקרא שמו עד דובין ליה קרקע שלו (רגמ"ה ב"ב, מס:). דבר שגדל סביב העץ שקורין מיל ומתקנין אותו לצורך תבלים (הוא, מול' נא:). ועצה האמור כאן לשון הרבה עצים כמו דגה לשון דגים (רש"י, ירמי וו). הלא בעץ כן פריו (מסו, מס"ל ג).--ואמר המשורר: בהיות אלהים עמך כל עץ יער יהי עשה לך פרות ובאין אלהים עמך גפנך הגעבד יוציא לך פורות (כ״ש הכניד, נהיות חלסים). ובראותו יופי המקום וחמדתו ונעמו ותכונתו ומוצאיו ומוכאיו ועציו וציציו ודשאיו וכו' שמח שמחה גדולה זימלא חדוה וגילה (כ"י זבאכה; שעשועי ב, דודפון 21). – עץ החיים, הדעת: ויצמת ייי אלהים מן האדמה כל עץ נחמר וכו' ועץ החנים בתוך הגן ועץ הדעת שוב ורע (כרחשי ב ש). עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר (משלי ג יח). ויצו יי' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ הדעת מוב זרע לא תאבל ממנו (כרחשי ב יו-יז). ואמר המשורר: מעשיו ראיתי באתי גן עדנו שם-עץ הדעת שם עץ החיים עיני אורו כי נטע לי קדם אוון שומעת תוכחת חיים (כחב"ע, חודה לחל חיי). - עץ הגפן: כן אדם מה יהיה עץ הגפן מכל עץ (ימוקי יס ב), -עץ רעגן: אכר תאבדון את כל המקמות אשר עכדו שם הגוים וכו' את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רעגן (דברי יב ב). כי על כל גבעה גבהה ותחת כל עץ רענן את צעה זגה (יכניי כ). ועי' רעגן. – עַץ עבת, עי' עבת. – זירעו כל עצי השדה כי אני יי׳ השפלתי עץ גבה הגבהתי עץ שפל הובשתי עץ לח והפרחתי עץ יבש (יסוקי ית כד). -- ובחשאלה לסרים: ואל יאמר הסרים הן אני עץ יבש (ישעי כוג). -- ומיר סמי:, ויגד לבית דוד לאמר נחה ארם על אפרים וינע לככו ולכב עמו כנוע עצי יער מפני רוח (שסוב). מה יהיה עץ הגפן מכל עץ הזמורה אשר היה בעצי היער (יסוקי יה צ). ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה. וכל מצי השרה ימחאן כף (ישעי נה יב). הנה אשור ארו

ه عفو عفا ۱ عضة

רי יותנן, שם צמדי ב).--ובסהמ"א ג סימן לפירות האילן כל שאתה נוטל פירותיו ועצו מתקיימת זהו אילן ומברכין על פירותיו בורא פרי העץ (חולי סגחי ה צי לוין 66). -ב) עץ ברות, גזר של עץ: ויצעק (משה) אל וי׳ ויורהו יי׳ עץ וישלך אל המים וימתקו המים (שמות יה כה). - ואמר בן סירא: הלא מעץ המתיקו מים בעבור להודיע כל אנוש כחו (ב"ס גניי לח ה). - ושל עין ארו למהר את הממא: וצוה הכהן ולקת לממהר שתי צפרים חיות מהרות ועץ ארו ושני תולעת ואוב (ויקר׳ יד ד)+ ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה (נמדי יעו).--ג) משמש :Holz; bois; wood, הומר לבנין או לעשית כלים ובחרשת אבן למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכה (שמות לח ה). מבל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים יובא ושמא עד הערב (ויקרי אם לב). וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחמאו (ממדי לא כ). בעת ההוא אמר יו׳ אלי פסל לך שני לוחת אכנים וכו׳ ועשית לך ארון עץ (דנרי ל). כה אמר יי׳ מומת עין שברת ועשית תחתיהן ממות ברול (יכמי כס יג). ויעסד עזרא הספר על מגדל עץ אשר עשו לדבר (נחמי מד). וישלח חירם מלך צר מלאכים אל דוד ועצי ארוים וחרשי עץ וחרשי אבן קיר ויבנו בית לרוד (פ״ב ס יל). ויוציאהו (את הכסף) לחרשי העץ ולבנים העשים בית יו' (מ"צ יצ יג). -- ובפרט לעשית אלילים: ועכדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואכן (דנרי ד כח). המסכן תרומה עץ לא ירקב יבחר חרש חכם יבקש לו להכין פסל לא ימושי (ישעי מ כ). ולא ישיב אל לבו וכו' חציו. שרפתי במו אש וכו' ויתרו לתועבה אעשה לבול עץ אסגוד (שם מד יש). הגשאים את עץ פסלם ומתפללים אל אל לא יושיע (שם מה כ). עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו (הושי ד יב).-ובמשנ': פרשת המלך כיצד מוצאי יו"ם הראשון של חג בשמיני במוצאי שבועית עושין לו בימה של עץ בעזרה והוא יושב עליה (סוע׳ ז ס). מיריחו היו שומעין קול העץ שעשה בן קמין מוכני לכיור (סמי ג ס). עץ המשמש את המתכת שמא והמתכת המשמשת את העץ מהורה כיצד פותחת של עץ והפין שלה של מתכת וכו' פותחת של מתכת והפין שלה של עץ מהורה (כליס יגו).--ובסהמ"א: אי גמי לולאות כלכד ומכנים כהן עץ ומחברן וכשרוצה

בלבנון יפה ענף וחרש מצל וגבה קומה ובו' ויקנאהו כל עצי עדן אשר בגן האלהים (יחזק׳ לח ג-ע). למען אשר לא יגבהו בקומתם כל עצי מים ולא יתנו את צמרתם אל בין עבתים (שֹס יד). ישבעו עצי יו' ארזי לבנון אשר נמע (מהלי קד יו). נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה (שס"ש דיד). -- ומ"י במשמ' שם הקבוץ: ותוצא הארץ דשא עשב מוריע ורע למינהו ועץ עשה פרי אשר ורעו בו למינהו (ברחשי חיב). ויצו יו' אלחים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל (פס ב יו). הריעו תחתיות ארץ פצחו הרים רנה יער וכל עץ בו (יסעי מד כג). אל תיראו בהמות שדי בי דשאו נאות מדבר כי עץ נשא פריו תאנה וגפן גתנו חילם (יוח' ב כב). —ובסמי: ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינו (בכלשי ל יל). ההרים וכל גבעות עץ פרי וכל ארזים (סהלי קמח ע). עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל פרי (קהלי ב ה). ויאכל (הארבה) את כל עשבי הארץ ואת כל פרי העץ אשר הותיר הברד (שמות י יה). ולקחתם לכם כיום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרום וענף עץ עבת וערבי נחל (ויקרי כג מ). -- ואמר המשורר: אני כל עת אכקש את שלומם והמה בקשו נפשי לקחתה ואמנם כי פרי העץ בשרשו והמשל אמת כאם ככתה (רשב"ג, לך נפשי מספר). עי' פרי.-ויך הברד בכל ארץ מצרים את כל אשר בשדה מאדם ועד בהמה ואת כל עשב השדה הכה הברד ואת כל עץ השדה שבר (פמות ע כה). עי' שדה. וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל (ויקרי יע כג). עיי מאכל. אתן כמדבר ארו שמה והדם ועץ שמן (ישעי מל יע). צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן זעלי הדם זעלי תמרים ובו' (נחמי קיק). - ואמר בן סירא: כזית רענן מלא גרגר וכעץ שמן מרוה ענף (צ"ק גכיי כי) - ושאר עץ יערו מספר יהיו וגער יכתכם (ישעי יע). כאשר עץ הגפן בעץ היער אשר נתתיו לאש לאכלה כן נתתי את ישכי ירושלם (יסוקי יה וֹ). ועד הגפן והתאנה והרמון ועץ הזית לא נשא (סגי צ יט). יודע כמביא למעלה במבך עץ קרדמות (מהלי עד ס),--*ובמשמ' המד של האילן: צא וראה איוהו אילן שעצו נאכל כפריו ואין את מוצא אלא אתרוג (מדייר ברחשי עו), ביון שעמה לילך אמר לאילן מה לי לברבך ומה יש לי לומר לך שיהא עצך גאה נאה הוא שיהא צלך נאה כבר הוא נאה (כי לוי בשם

צ"ק כ ס). פרק זה את עצי' והציל פשתנו של חבירו לפרקן מושך העץ חהוא והן נופלים ונקרא עץ ההוא נותן לו שברו (פס בו). קרדום מבקע בז את העצים לכתא (כ״ה, שנת קכה.). וכן אם אמר האומן הא לך דמי בלבד (שם צייוו ב כב). אבני בית המנוגע זעיציו צמרך או דמי עצך ולך אין שומעין לו (רמצ"ס, שכירות ועפרו מעכבין זג את זו (כס מנחי וי). שטף נהר יד). האדם יראה בעינו וירגיש מעשיהם וחמריהם קוריו עציו ואבניו ונתנו בתוך שדה הבירו הרי כמו חדוד הסייף וברולה ורכוע הממה ועצה (כש"ע סלקירא, ראשי חכמי 49).--ורגיל במ"ר: עשה לך תבת אלו שלו (נ"מ כנ.).—ובסהמ"א: רב יהודה צלחו ליה פתורא פי׳ שולחן העשוי מעצי יונס והן יקרים עצי גפר (ככחם׳ ו יד). וואת י התרומה אשר תקחו (כ"ח, שנת קכע.). היה איש אחר ברמשק והיה תבם מאתם זהב וכסף ונחשת וכו' וערת אילם מאדמים גדול בחרושת עץ ויהי יום אחד מתקן את עציו וערת תחשים ועצי שמים (שמות כה ג-ה). עי' שמה. בשתי ידיו ופועל בעניניו (כ״י זצחכה, שעשושי ב, דודקוך ויהי חירום נתן נשלמה עצי ארוים ועצי ברושים כל ר) במשמ' יד של כלי: ואשר יבא את רעהו (26 חפצו (מ"ל ה כד). ויעש בדביר שני כרובים עצי שמן ביער לחטב עצים וגדחה ידו בגרון לכרת העץ וגשל עשר אמות קומתו (עס ו כג). ולקנות עצים ואבני הברול מן הַעץ ומצא את רעהו ומת הוא יגום אל מחצב לחזק את כדק בית יו' (מ"ב יב יג). ואומר אחת הערים האלה וחי (דכרי יש ה). וְשֵיץ 1) חביתו (של למלך אם על המלך טוב אגרות יתנו לי על פחוות גלית) במנזר ארגים (מ"א יז ז). ויך אלחנן בן יעוי עכר הירדן וכו' ואגרת אל אסף שמר הפרדם אשר ארגים בית חלחמי את גלית הגתי ושץ חניתו כמגור למלך אשר יתן לי עצים לקרות את שערי הבירה 'ארגים (ס"ב כח יש). ואיש יגע בהם יםלא ברול ועץ אשר לבית ולחומת העיר (נחמי בו-ח). ובכל כחי חנית ובאש שרוף ישרפו בשבת (סס כג ז). - "עץ" הכינותי לבית אלהי הוחב לוחב והכסף לכסף וכו' הפרור: על מה נחלקו על המלח בפני עצמה שבית וְהַעָצִים לַעַצִים (זִסִי״ח כע ג).-ובמשמ' כלים של עץ: והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים (שמוס שמאי אומ' בפך וכעץ הפרור לצלי ובית הילל אומ' ובו׳ (מוספתי יו״ע א עו). עץ פרור מגעילו ברותחין ז יט). ודוד וכל בית ישראל משחקים לפני יי׳ בכל ובכלי ראשון קסבר כבולעו כך פולטו (ר׳ הונא בריה עצי ברושים ובכגרות ובגבלים ובתפים ובמגעגעים ובצלצלים (ש"ב ו ה). עיי ברוש. -- ובמשמי קורה של לכב יהושע, פקחי ל:),--ובסהמ"א: עץ פרור ובו' פיי הרמב"ן ו"ל וכו' הוא עץ שתוקעין בו עצים וכולמין בנין: ונתץ (הכהן) את הבית את אבניו ואת עציו ממנו אילך ואילך וממחין ומפררין בו כל מאכל עב ואת כל עפר הבית (ויקלי יד מה). וישאו (אנשי יהודה) את אכני הרמה ואת עציה אשר כנה בעשא (מ״ל (רייכ על ריייף, פססי ס:). - ה) עץ של תליה: בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך וחלה יה כב). כה אמר אדני יו' הנני מביא אל צר נכוכדראצר אותך על עץ ואכל העוף את בשרך מעליך (ככחשי מלך בבל מצפון מלך מלכים בסום וברכב ובפרשים וכו׳ ושללו חילך ובווו רכלתך והרסו חומותיך ובתי מיט), וכי יהיה באיש חמא משפט מות והומת ותליה חמדתך יתצו ואכניך ועציף ועפרך בתוך מים ישימו אתו על עץ (דברי כח כב). ואת מלך העי תלה על העץ עד עת הערב וכבוא השמש צוה יהושע ויורידו את (יחוקי כו ז-יב). כי אכן מקיר תועק וכפים מעץ יעננה נכלתו מן הָעַץ וישליכו אותה אל פתח שער העיר (סנקי ניל). ובאה (האלה) אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת (יהושי ק כע). ויבקש הדבר וימצא ויתלו שניהם (בגתן עציו ואת אבניו (זככי ס, ד). -- ובתלמוי: היה חופר ותרש) על עץ (חסתי ב כג). -- ובתו"ם: ביצד תוליך כור ושיח ומערה קוצץ ויורד והעצים שלו (צ"ג אותו משקעין את הקורה בארץ ו'העץ יוצא ממנה ז יציו (של בית ספוך לבית ע"ו) ועציו וכו' (פנהי ו ד): מה ת"ל תקברגו יכול יקברו עצמר ת"ל כי קבור תקברנו קבורה לו ולעצו ולאבנו ובו" ועפרו מטמאין כשרץ (ע"ו ג ו). היורד לחורבתו של חבירו ובנאו שלא ברשות כשהוא יוצא אומ' תנו (ירושי מיר ז א). נאה לך (להמן) העץ מתוקן לך עציי ואבניי אין שומעין לו (מוספתי כתובי ח ע). נתן העץ מששת ימי בראשית (מד"ר לסמי ע).-ובסהמ"א: לחרש לעשות לו בסא ועשה לו ספסל ספסל ועשה הגיע העת והעונה לנקום נקמת התלוי בעץ אשר לו כפא וכו' ר' פאיר או' נותן לו דמי עיציו (שם

[הכתיב: וחץ.]

הרגוהו אבותיהם (הגזכות הישכות משכת תתכ"ו).-- ו וגזרי עצים לשרפח, להסקה: ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקשש עצים ביום השבת (נמדי יִס לנּ). ויקם (אליהו) וילך צרפתה ויכא אל פתח העיר והנה שם אשה אלמנה מקששת עצים (מ"ל יזי). ואשר יבא את רעהו ביער לחטב עצים וכו' (זכרי יע ה). יולא יכרת מכם (מישבי גבעון) עכד וחשבי עצים ושאבי מים לבית אלהי (יהושי עו כג). כי ערוך מאתמול תפתה וכו' מדרתה אש ועצים הרבה (יסעי ל לג). -- ובפרט לשרפת הקרבן על הסובח: ויבקע (אברהם) עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים (ככלשי פכ ג). ויאמר (יצחק) הנה האש והעצים ואיה השה לעלה (מסו). ונתנו בני אהרן חכהן אש על המובח וערכו עצים על האש (ויקרי ח ויאמר ארונה אל דוד וכו' ראה הכקר לעלה והמרגים וכלי הבקר לעצים (ש"ב כד כב). ויתנו לנו שנים פרים ויבחרו להם (נכיאי הכעל) הפר האחד וינתחהו וישימו על העצים ואש לא ישימו ואני אעשה את הפר האחד ונתתי על העצים ואש לא אשים (מ"ח יח כג). -- ובתו"ם: כיצד היו משיאין משואות מביאין כלונסאות של ארז ארוכין וקנים ועצי שמן ונעורת של פשתן וכו' (ל"ה צג). בררו משם עצי תאנה יפין לסדר המערכה (ממיי ב ה). וכי כל העצים כשרים למערכה הין כל העצים כשרין למערכה (שם ג). ומלקטין עצים משדותיהם ולא אמרן אלא בהיומי והיגי אבל בשאר עצים לא (נ"ק פח.). לא נבראו המלכיות האלו אלא עצים לגיהנם (כי עוריה, פדר"ה כס). - ובסהמ"א: גוווא עצים יבשים וסילתא עצים קטנים דקים (כפ"י, ב״ק כנ:). שני עצים יבשים ואחד לת היבשים שורפין את הלח (וסזהיר שמות, משפטים, מע.). -- ומיני עצים, עץ אבני: אמרו כי האלמוגים הנקרא קור'ייל בלע"ו כי הוא צומה בקרקע הים וכשמוציאין אותו מתקש' ועל כן קראוהו עץ אבני (רפ״ע פלקירה, המבקש לט). -- עץ ברול: עץ ברול (אייון האלץ) הוא זגץ קשה כברול (כ"ם צלוך, שני"ע ג, הודו, כד.). - עצי גומר: עצי גומר (בוכם בוים) (ליכדה, כחשי למוד' ז כע ב). -- עַץ הדונג: עץ הדונג והוא שוכה וכוי (ר״ם בלוך, שבי״ע ב, מה:). - שין לבנה : עץ לבנה (בירקען) גם הוא ממין עצי היער ועץ שלו טוב

להרליק זקליפתו לבנה (לינדח, כחשי למודי חז, כח:).-

עץ הלחם: בה ישגא עץ הלחם עץ הפלא הנושה פרי כדמות בכרות לחם (יל"ג, ס"ג 13). — עצי נשר ג עצי נשר (אדלער האלץ) הנותן ריח ניחות (ר"כ בלוד, שבי"ע ג, סולו, כד.). — עץ קדוש: איך יתנהג בענין עצים המובים בחולי זה בגון קינא סאלסא פארילא עץ קדוש סאנדולו ובו' (ר"י לסלון, חולס"ס ע ס יס). שעץ הנקרא עץ קדוש הוא חם מאד (סס). — עץ השרף: כאדם שמכה על עץ השרף ויוצאין שביבים השוף: כאדם שמכה על עץ השרף ויוצאין שביבים (ריסל סמלסד, כל.). ועי' השיבים בסוף ערך אילן. הגגה ותממנם בפשתי הָעץ הערכות לה על הגג הועי אילן.

אילצבר), ממנו איעצב, אילצב, איעצב, *עצב, עַצָּבָה, עִצָּבוּן, *עִצְבוּוּיִה, *עַצְבַּן, ביעצַבַּת, "הַתְעַצִּבוּת, "מַעַצַב, מַעַצַבַה

איעצבי מייז, מייר עצבים, עצביה, עצביכם, או צער ומכאוֹב גופני או רוחני, -Kummer; douleur; sor row: בעצב תלדי בנים (נרחשי ג יו). ברכת יי' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה (מסליי ככ). -- ובמשמ׳ קשי ורגו: מענה רך ישיב חמה ודבר עצב יעלה אף (פסיס ל). -- לחם עצבים, שאדם משיג בעצב ובדאגה: שוא לכם משכימי קום מאחרי שכת אכלי לחם העצבים בן יתן לידידו שנא (מפל' קכז ב). -- ובסהמ"א: ושל כלאים האצבעות שוחקות פי' מרווחות כדרך השוחק שפוסק שפתיו והעצב [מרביקן] (ר"ח, עירוני ד.). פחות מוה שיתן לו (צדקה) בעצב (רמצ"ס, מחכוח עכיים ייד). הדאגה איבוד הלב והעצב חולי הלב (כ"י סכיזי, מוסכי הפילוקופי ב ע). וקראם עצבים לפי שהם עצב ויגון לקוראים אליהם ולא יענום (כ"י לברבנהל, זבה פקה, ד"ה שפוך המקך). - ואמר המשורר: קבל בפה סגור לימות עצב ובעם בפה מלב יום תעצב (כ"י אבן גיאח, אח מחוה הוד. פער השיר 25). אשר חכו כיין המוב ופיהו צרי עצב ועץ חיים שפתו (ר"ם הנגיד, הנרפה הזמן). בקראי ענני יום שבתיך עצבי ישכחוני שלח אורך ואמתך המה ינחוני (רפב"ג, אלהים אלי אתה). — ומ"ר: אמר השבל הטובת שלות נפשך ומנוחתה ממאפל קדרות העולם שהנאותיו

¹⁾ בערכ' עַ'צ'בַ 3) [החרגו, קצף; בכוש' היה קשה, ונמצא גם בארמ' היהודית במשמ' העברית.]

ه) غض

מעורבות בעצבים ותאותיו נפסקות (כ״י מ״ס, מו״ס ס״, ובעבור זה יהיו המעלות אמנם אצל ההנאות וה עצבים (קטנוב, קפ׳ סמדום למלכיקעו צ צ). ותבתוש בל אלה העשבים במכתש העצבים (ל״י סכיזי, ססכמונ׳ מס).—ב) פרחה, עֶמֶל; בכל עֶצֶב יהית מותר ודבר שפתים אך למחסור (משלי יז כג).—ובהרחבה, פרי העֶצֶב, מה שאדם משיג בעֶצֶב, בעבודה, חון, נכסים: בן תתן לאחרים הורך ושנתך לאכזרי פן ישבעו זרים בדר וועַצֶבֶיְדְּ בבית נכרי (שס ס ט-י).—ובסחמ״א: אך לנשים נתת חילך ועצביך לנכריה (צ״ז, צ״ק מע יע). לנשים נתת חילך ועצביך לנכריה (צ״ז, צ״ק מע יע). נבל עַצֶבָיוו, ומם מומה: הן ביום צמכם תמצאו מפץ ובל עַצֶבַיִבם וֹ) תנגשו (ישני נסג׳).

אינגב, שיז, עָצְפְּהְ,—א) כמו עָצֶב א): זהיה ביום הנית
יי' לך מֵעְצִבְּּהְ ומרגוֹך ומן העבדה הקשה אשר עבד
בך (ישעי יד ג). חקרני אל ודע לבבי בחנני ודע שרעפי
וראה אם דרך עַצָּב בי ונחני בדרך עולם (ססלי קלע
כג-כז). בי ילדתי בְּעַצָּב (יסי״ל דע).—ובסהם״א: ובעם
ירבה עוצב בי קסה וגם נצבה תסובנו מחשבות לבי
לאלם אלומות אהבה (רענ״ג, סקי מדס״כ כ). הבמחתו
אני מלבך מחויקך ובתום מוליבך מעצבך מניחך
במוצא חבר (גמי שכער ג, דודקון 45).

לו עצב, צערו, נער בו, -שעב את פלוני, גרם לו עצב, צערו, גער בו, -betrüben, kränken; chag: לו עצב, צערו, גער בו, -riner, fâcher; to vex, grieve לאמר אני אמלך ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו ולא עצבו אביו מימיו לאמר מדוע ככה עשית (מ״ל לו ס-ו). והיתה ידך עמי לעשות מרעה לבלתי עצבי (זהי״ל ז י). עצוב רוח, שיש לו עצב: כי כאשה עוובה ועצובת רוח קראך יי' (ישני כד ו). בואמר בן סירא: אשרי אגוש לא עצבו פיהו ולא אבה עליו דין לבו (נ״ק גנ״י דל). – ואמר

1) [אמר רד"ק, וו"ל: עצכיכם ממונכם כמו ועצביך בכית נכרי וכו' ודגש צדי עצכים לתפארת הקריאה, ע"כ. ורש"י מפרש: בעלי חוב שלכם הנעצכים על ידכם: וכן תרגמו סומכ' ותאוד' והירונ'. השבע' תרגמו: διαχειρίους, המשעכדים: וכעין זה עקיל': אוליכם, מן בעצב. וע"פ זה מפרש' כמה מהחדשים פועליכם, מן בעצב. ואחרים מגיהים את הנוסחה. והסורי נקד עצביכם, אליליכם. ועי' גם בפרושו של קרוים לישעיה. ובמלונו הקמן גור המחבר תכה זו מן עצב, ופרש עסק.]

המשורר: מה תשאלי מה היה לילד שעשועים אכיו עצבו ויצו שלוחיו להשיבו (כתב"ע, חל חל ועוכו). — וגיני סעוי: יעלת חן אהובה מימי געורים די שכנה עצובה במעון בפירים תושע בשובה לבא תדרים (לוי חלמנן, השכל והדם, שער השיר 120).

יִפע׳, העצבו,־צבו, נעצב, נעצב, יעצב, -נעצב פלוני, היה לו עצב, צער, בעקב דבר מהדברים: ולתה אל מעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אתי הנה כי למחיה שלחני אלהים לפניכם (נרחשי מה ה). ידע ידע אביך כי מצאתי חן בעיניך ויאמר אל ידע זאת יהונתן (כי הוא רצה להמית את דור) פן יעצב (ש״ת ג כ). - ונעצב אל פלוני, בשבילו: ויקם יהונתן מעם השלחן בחרי אף ולא אכל ביום החרש השני לחם בי גַעצב אל דוד כי הכלמו אביו (שם לד). -- זעל פלוני: ותהי התשעה ביום ההוא לאכל לכל העם כי שמע העם ביום ההוא לאמר נעצב המלך על בנו (פ"ג יע ג). לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים וכו' ואל תעצבו כי חרות יו' היא מעוכם וכו' הסו כי היום קדוש זאל העצבו (כסמי סי). - נעצב בדבר, פרח כו, נהיה יגע ועיף: מסיע אכנים יעצב כהם בוקע עצים יסכן בם (קסלי יש). - ואמר המשורר: ימלוך הרופא לנעצבים מונה מספר לכוכבים (כחב"ע, ימלוך ייי לעולס). נעצב אני על מותך אך ואת עצב אשר לא אקחה ממך (פול, לתי יפודה, כהכל ל, 80). ואומר בקול נעצב אל הנער המחויק מצב ולראות מה אדבר בו ומה אשיב על תוכחתו יתיצב (עמכוי, מספי ג). -- ואמר הפיטן: גוי מעבידים בעצב גוי קרוש לא נעצב (רי שמוחל, גנזי שכער ג, דודפון 32).

-הססי, התעצב, יתעצבה - התעצב אדם, היה לו עצב גרול, צער ורגו: ובני יעקב באו מן השדה כשמעם ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד כי נכלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה (נכלשי לז). - והתעצב אל לפו: וירא יי' כי רבה רעת האדם וכו' וינחם יי' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו (שסוו). - ובתו"ם: משה היה מתעצב בלבו שלא עמד אחד מבניו (כ' נמן, ספרי דכר' שם) בלבו שלא עמד אחד מבניו (כ' נמן, ספרי דכר' שם) כיון שהגיע (אדם הראשון) לדורו של רבי עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במיתתו (כיש לקיש, סכסי למ:). - ובסהמ"א: שהם שמחים בהם (בעצבים) ויתעצבו בו באחרית (מתלי כ'). - ואמר המשורר: בו באחרית (מתלי כ') שלום במלחמה והתלצב ואל תסיג גבול לשום דמי שלום במלחמה והתלצב

לך כי מוץ חלבים יעלה חמה (כלזצ"ע, קכל שיכ זה, ככל ל, 76). — ובמשמ' פ"י, קצף וכעם: ויהי אחרי הדברים האלה ותתעצבנה הנשים את מרימה אשת אורודום ואת אלכמגדרה אמה ותשנאנה אותו מאד על אשר הרג הוקן אביחם (יוסיפון כעד).

-סעי, עצב, עצבו, יעצבו, - עצב את פלוני, עצב את רוחו, כמו קל בנחץ הפעולה: והמה מרו ועצבו את רוח קרשו ויהפך להם לאויב (יעעיכני) - עצב דברי פלוני: כל היום דברי יעצבו עלי כל מחשבתם לרע (מסלי נו ו).

- ספעי, העציב, יעציבוהו, -העציב את פלוני, כמו עצב, הרגיזו: כמה ימרוהו במדבר יעציבוהו בישימון (מהלי פח מ).-ובמדר': אמר לפניו (דוד) רבש"ע אם עתיד אני להעמיד בנים ולהעציבך מומב לי ונחני בדרך עולם (מה"ר ברחשי מד). -- ובסהמ"א: כשתמצאנה את האדם צרות ופגעים מעציבים תשבר רוחו ויכנע לבו (כ"י מיים, מו״ה סכניעה ג). זאת המדה (השמחת) תמצא אותה בקצת בני אדם נחלקים וכו" וכל שכן לאדם שתאותיו מודמנות לו תדיר ולא עכרה עליו דאגה מומן ארוך וניצל מן הדברים המעציבים (כשב"ג, תקי מדה"כ, לו). וההכרעה לעניינים המעציבים על המשמחים (כ"מ אלדבי, ש"ח ט, קיב:). וע"ב היה ירא סנדבאר להעציבו ולהכניעו (משלי סנדבחר, מב:). אם תעציבני והיות לוקח לך אשה אחרת על כן אמרתי וכו' (שם נכ:). והוא (האמד) המעציב גם בן ומדאיג חמיר לכל אדם אם יפגע בו (ר"י הצרצנהל, שפטי ע, משל יותם). אמר המשורר: ידידי העציבני ומני וחרק שן — מאד עלי חריקה (כ"י חצן כלפון, נדיצוחך רחבה, שער השיר (27). ואיך יפחר אנוש לו שה לגלגל עמור מרוץ אזי לא יעציבו (רמצ"ע, התרשים ח קל). הורג בורון שרי העציבו לנוד ולנוע בארץ מושכו ולרעתו ולכחשו קמו בו בל האלות האלה (כחב"ע, חומות חל). לכן אלה יהיו לך לאיכים מאכל חם מרחץ גם משככים עם גשים כי בלם מעציבים (הוא, שוועו נא, כהנא א, 185). ברועה לא נבראת רק להעציב הרואים ולהפיל בעצומיה חלכאים (עמנוי, מסני ב). ויאמר אלי (השר) ובו' כלך מדברותך אל עגינים ערכים וכו' וצניח ספורי המתים במעציבים (מס כד).

תְצֵבֶּל, מ״ז, נקי עֲצֵבָה, מ״כ עֲצַבִּים, עצבין, עֲצֵבוּת, —

traurig, gekränkt; triste, מלא עַצֶּב, כמו עצוב

fâché; sad, ▼exed

עצב ולוקח שמח אבל הקכ"ה אינו כן וכו' (נרכי ה.). לאדם שיצא עליו שטר חוב קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמח (פס ז:). במוצאי יו"מ האחרון של חג הכל צופין לעשן המערכה נומה כלפי צפון עניין שמחין וכעלי בתים עצבין וכו׳ נשה כלפי דרום עניים עצבין ובעלי בתים שמחים וכו' גשה כלפי מזרח הכל שמחין כלפי מערב הכל עצבין (יומי כס:). בראשונה היו קושרין לשון של והורית על פתח האולם מכחוץ הלכין היו שמחין לא הלבין היו עצבין ומתביישין ובו' (שם סו.). בא וראה שלא כמידת הקכ"ה מידת בשר ודם ב"ו מנצחין אותו ועצב אבל הקכ"ה נוצחין אותו ושמח (כ' ישמעחל בכי יוסי, ספסי קיע.). והיו ישראל עצבים שהיה יום חגוכת בית המקרש ולא חיו יכולין לעשות (את קרבן התמיד) מפני שהיה ישן שלמה (מד״ר נמדי י). אם נפשך עציבה אני שורדן מעכשיו (פקיקי לבתי לו). -ובסהמ"א: כמו שבני אדם עצבים כשמביא ההכרח אל שיהיו מעשה ידיהם נשחתי' כן אמר הכתוב ויתעצב אל לבו (ר"י חלבו, מקרים ב, יד). והתחיל התפחד ולהחרד ויאמר עציבה נפשי עד מות (כלחון ימן, Wagenseil 42).--*ובהשאלה, מצמצם, ברחק: כל אמות באמה בת ששה אלא הללו שוחקות והללו עצבות (רכל בשם רב נחמן, עירובי ג:). - ובסהמ"א: משך מכוי בארבע אמות שוחקות וגוכהו עשרים אמה עציבות רוחב הפרצה עשר אמות עציבות וכיוצא בהן לענין סובה וכלאים (רווב"ס, שנת יז לו). ולוח בתב הרשב"א מה בין עצבות לשוחקות חצי אצבע לאמה (מהרי"ט, סו"ח ב יט, יז:).

 c עצבר, איעצב, ביעצב, ביעצב, ביעצב, ביעצב, ביעצב, ביעצב, ביעצבר, יעצבה, איעצב

אינצב (ביה, עצביהם, מ"ז, מ"ל עצבים, ממי עצביה, עצביהם, עצביהם, עצביהם, בצורת אלהות עשוי עץ ואבן או מתכת ובדום', Götzenbild; idol(e) שת ראשו (של שאול) ויפשמו את כליו וישלחו בארץ פלשתים

ו) [חברוהו עם הערב' עַצַבַּג), גור וחתך, ומוה: נתן לו צורה ותבנית.]

^{2) [}על משקל הָדָס, הְדַפּים. אחרים מנקדים: עָצֶב, על משקל נָמֶל, נִמַלִּים.]

عضب (a

סכיב לבשר בית עצפיהם ואת העם (ש"ח לח ש). ויעובו (הפלשתים) שם את עצביהם וישאם דוד ואגשיו (ס"כ הכח). הלא כאשר עשיתי לשמרון ולאליליה בן אעשה לירושלם ולעצפיה (שעי י יה). כרע בל קרם גבו חיו עצביהם לחית ולבהמה (שם מו ח). חבור עצבים אפרים (סופי דיו). כפפם ווהכם עשו להם עצבים למען יכרת (שם מ ד). ויעשו להם מסכה מכספם כתבוגם עצבים מעשה חרשים כלה (עס יג 3). אפרים מה לי עוד לעצבים אני עניתי ואשורנו (שם יד ט). וכל פסיליה יכתו וכל אתנניה ישרפו באש וכל עצפיה אשים שממה (מיכי לוז). והיה ביום ההוא נאם יו' צבאות אכרות את שמות העצפים מן הארץ ולא יוכרו עוד (זכרי ג ב). ויעבדו את עצביהם ויהיו לחם למוקש וכו׳ וישפכו דם נקי דם בניהם ובנותיהם אשר וכחו לעצבי בנען (מהלי קו לו-לח). עצביהם בסף וזהב מעשי ידי אדם (עס קיה ד). ויעברו את האשרים ואת העצבים (דהי"ב כד יח). — ובתו"ם: ע"ו נקראת בלשון פגימה חרם שקץ תועבה וכו' עצבים גילולים וכו' (מכיי משפטי כ). מצבה על שם שהם עומדים עצבים על שם שנעשים פרקים פרקים (קפרה, קדושי פחיחי). שהיו משרתי ע"א נותנים עיניהם. בבעלי ממון ומרעיבים את העגלים ועושין דמות עצבים 1) ומעמידין כצד אבוסיהן ומוציאין אותן לחוץ (כ׳ ילסק דבי כ׳ סמי, סנהי סג:). — ובסהמ"א: ועוד אודיעך כי כל אלהי הנכר עצבים ולא פסילים כי הפסילים מעצי' ואבנים והעצבים מזהב ומכסף ומעץ ומאבן ומכל דבר (דונם, חפוני עם הכרעי ר"ח, 58). -- ואמר המשורר: יסרוני בעקרבים חבורי עצבים ונפשי במוקשי רצוצה לחוצה קצוצה רעוצה ופח ופחד חד בחד יתקברו (כ״י סכוי, מסס חדני חלפים). ושגגתך צבי החן שגגה בעיני החכמים לא זעירה אבל יאמרו בני מוסר והשכל שגגה בעצבים היא חמורה (עמכוי, מסבי ס).

במרם תבוא השמעתיך פן תאמר עָצְבּי עשם ופסלי במרם תבוא השמעתיך פן תאמר עָצִבּי עשם ופסלי ונסבי צום (ישני מס ס).

בּיעַבַב, קל לא נהוג.

שְּלֵּהְ, עָצְבּוּנְי, — עָצֵב את פּלוּני, עשהוּ עֲצַב, נחן לו bilden; former; to shape, fash- צורה ותמונה, עשהוּ, בורה ותמונה, עִשְּבוּנִי וועשוֹנִי (מִינּי יִסְ). — ובתלמוי: ion,

ואין מעצבין את הקטן ואין מחזירין את השבר (שבת כבו). מפני מה דלת שבמגדל של רופאים ממאה ובוי מפני שהוא מעצב עליה את התינוק (כי יוסי ברי יהודה, חוקפחי כלים ביית ב ע). -- ואמר הפישן: עין ללבו יציר לייפות עיצבו גבים ושדראות בתועפות (כי שמעון צר ילחק, אייחד שם, מחזי ויערי חעם). -- ואמר המשורר: אל יואל ויפעל ויעצכם יעם סות קנאות ניחובכם מלאכיו בחכמה לו הללו (כסג"ע, חומום חל). -ספעי, העציב, מקו' להעצבה, -- כמו פע': המבלעדי אנשינו עשינו לה (למלכת השמים) כוגים להעצבהי) והמך לה נסכים (ירמי מד יט). -- ובמדר': שמע קול אומר מעון וחרוש כי בשעה זו נולד משיח שמע האיש רחץ פניו וקם ושמח הלך לביתו ולקח רצועות ארוכות של משי לתינוקות להעציבם בעריםם לקחם והלך לירושלים ובו' (מד"ר איכי, אין לה מכחם, נוסחה ב, בובר).

בּיּעֲבֶּר, מ״ו, מ״ר ״עַצְבִים, דבר שעצבו אותו, כלינ), מ״ו, מ״ר, מ״נים, בבים, דבר שעצבו אותו, כלינ), האיש הוה כניהו אם כלי אין חפץ בו (ירמי ככ כס). האמר הפישן: זרים מאוד הליצוני כעצב גבוה הפיצוני (לכיום סדימו פזורה, יולי שנם ג לחס״ם). — ומ״ר: פתיות המועכת אף עצבים גנובים מלשאף פקד לא תנאף (ללסיס בהכחילך, יולי צ שנוני, מסף ליעלי ל).

ניעצבי ממנו בי עצב, ביעצבן:

ב-יְּעַבַב 3 ש״ז, מ״ל עצבים, – רשת של חומים דקים שיצאים מן המה ומתפשטים תחת העור על כל הגוף ומשמשי להרגשה, Nerv; nerf; nerve: וכל זה הגוף ומשמשי להרגשה, העצבים ומשכנו במוח (כלה״ע, הכח (המתנועע זכו") העצבים ומשכנו במוח (כלה״ע, פפי העלמים, כב). והמוח משכן הכחות הרוחניים ומבוע

[[]ברש"י הגרסה: עצביהם, ועי' ד"ם הערה.] (נ

וֹ) [הא. רפה, ואמר ריב"ג שהיא נוספת, אכל רד"ק סובר שצריכה לחנקד במפיק, וכן באמת בכמה כ" מפיק הא, עי' מ"ש. ופרש רש"י, וו"ל: דפוסים בדמות עציבה, ע"כ. וריב"ג פרש מן א.עצב; ובעין זה עקילם: להרע. ורד"ק מפרש שהוא כנוי בלשון סגי גהור ופרושו לשמחה. ות"י תרגם כמו לעצבים, וכן מומב' וסורי, הכספלרי. והשבע' והפש' משמימים.]

בר ובל קדמונינ (כך יוצא מן התקבלת עם כלי. וכל קדמונינ (מרשו מיי מן עצבים.]

מן הערב'. וראוי לנקד קצב, מייר עצבים. והראיה שכמה מקדמונינו כמו ד' זרחיה הלוי וריש פרחון מפרשים במשמ' זו ועצביך (מסליסי).]

ההרגש ושרש העצבים (ב"י ח"ח, חו"ה, הנחינה ה). ופור העבדים מבית ומחוץ לעבדו ולשמרו (את ההיכל) הפנימיים המעים והגידים והמיתרים והעצבים זהעורקים וכוי (שם, עצודם אלהים ש). הדפקים והעצבים שהורידים (פוח, סכוזכי ב כו). תראה התינוק מדבר כל מה שהוא שומע והוא אינו יודע באיוה אכר כאיוה עצב זכאיזה מיתר ראוי לדבר (מס יח). העצב אשר יכא לעצל בכח החוש והתנועה מהמוח וחום השדרה מתחבר בכל עצל אם בתחלתו או כין התחלתו ואמצעותו (פרקי משה לרמנ"ם ה), הכח הנפשי המשולה מהכח המדבר שמשכנו במוח בעצבים (ובעורקים) וכו' (רס"ע פלקירא. מקור חיים לרשב"ג ג). ובפסוק זה זכר הכח וכליו שהם העצבים ואמר שלא ימרידם ולא יכלם בענינים שהם בעיני הנפש החכמה בענינים זרים (ל' זרס" תברללונה, פיי משלי ה, השחר ב, 172). ידוע ומפורסם בי הבורא יתכרך כרא העצמות לצורך העמדת הגוף וחזקתו ויחיו הבשר והגירים והעצבים נסמכים. כהם וכו' וכאשר אי אפשר לעצבים ההם מפני רכותם להניע הפרקים עשה השם יתב' תחכולה שיצאו בעצב חומים ונמלאו החומים ההם בשר (חצי הרלב"ג, שעה"ש ע, כז.). כדי שיתנועע ממנו חכח המניע לעצלים שלעצבים (כ״מ הנכצוני, מו״נֹ חֹ נצ). עשה לו (לאדם) עצבים לחוק את דבק העצמות והאברים (חבודכהם שו.). אמנם המחוייב מדעת אריסטו כי העצבים הוצאו למצע החמימות המכעי עד שיחיה בהם חוש אהם בלים לתנועה הרצוגית (נמן פלקיכל, לכי מגוף, כאי בכיעי מחי). והעצבים שני סינים המין האחר צומה מן הקדקד והם ז' זוגים שבהם יהיה חוש החושים: מכו' והמין הב' צומח מן השדרה וכו' ובוה המין מהעצבים יהיה הרגש וכו' (שס). ועברי המוח: הנאמנים לעכדו והמוכנים לשרתו הם העצבים היוצאי׳ ממנו (כית חלדני, שיח ד, כה.). לפי שהמוח הוא שורש העצבים (מס:). ויש בין הכליות ומקוה השתן מכסה מעצב דומה לקליפה דקה (מס נע.). וותילד פעמים חולי בגיך הנשה משפיכת הליחות: בעצב הגם הנקרא אל חגבי אשר יקרא גיד הנשה (שם קז:). אכל המרכה בשתייתו יככה חום המכעי ומחליש העצבי' ומתילדים ממנו הרעש ומישוך העצב והיתרי' והבהלה והרממה והמרה השחורה (פס ס, עז:). תועלת העצב מחם מה שהוא בעצם ומחם אה שהוא במקרה וכו' והעצבים התחלתם על

הדרך הידועה וכו' (קלנון לו לו לו). העצבים והם גשמים מוחיי הצמיחה את חומיי הצמיחה לבנים רכים לכוף קשים להתפרק (שס לו פ, נמסות סלנד). ותעצביי לכוף קשים להתפרק (שס לו פ, נמסות סלנד). ותעצביי הם כלי החוש והתנועה והיו העצבים אשר הצטרך אליהם בהשגחת החושים לבד או בתנועה קשנה שאין בה רק מורח מעט כתנועת העפעפים והלחי גולדו מן המות והעצבים אשר הוצרך אליהם לתנועת האיברים יצאו מחום השדרה להניע הפרקים (לשנ"ל, לוסנ משפע, נילונ' לליונ יו, כ:). וי"א כי החומי' הבאים מן המות וחום השדרה נקראו עצבים בלשון הקרש כמו שהוא בלשון ישמעאל עצב (שס עם.). כדי לעיון יפה בכל הגידין וכו' עצבים ועצלים וכו' (סלילתיענץ לו מל, לה.).

"עצבה, ש"כ, — במו עַצְבָּת, ואמר כן סירא: באין עצבה אל תתחר ובריב זרים אל תקומם (נ"פ גכ" יל ע). מדין יוצא אסון כן רע לבב יבנה עצבה (שם לם ים).

לעצבר, ש"ל,—תבנית ודמות, ואמר הפימן: עצבתם וקומת וקומה בקומת חמר (יקודי לש, יולי שנת ה לקה"ם).

שמית של "עִצְבֶּדְ, עוצבה, עוצבא, עוצבה, ש'ינ, — שמית של עור, מכסה המרכבה 1), Reisedecke; couverture עור, מכסה המרכבה 1), de voyage; travelling rug מלאכה מחשבה מממאתן וכל מקום שיש חסרון מלאכה אין מחשבה מממאתן וכל מקום שיש חסרון מלאכה אין מחשבה מטמאתן אלא העוצבה 2) (כליס כו ז). והלא עוצבה 3) שנו כאן ועוצבה אין צריבה קיצוע (כנכ"ח, ב"ק קו:). עוצבא 4) שחשב עליה לקצעה מהורה ער שיקציענה (מתעון כן תיקיל, זכחי לה.).

עַבְּבוֹרְ, ש״ז, סמי עָבּבוֹן, כּי עָבְבוֹנְף, מ״ל ״עְבּבוֹנוֹת,

"עְצְבוֹנִים, —כמו א.עֶצַב, במשמ׳ צער ומכאוב: אל
האשה אמר הרבה ארבה עַצְבוֹנֵף והרנך בעצב תלרי
בנים ובו׳ (נכלש׳ ג׳ו). ארורה האדמה בעבורך בַּעַצְבוֹן

^{1) [}כך פרש חערוך (עכך לכנזין), וכן הרמב"ם וחר"ש בכלים. ורש"י (נזנמי) מפרש, וו"ל: שמית לאכול עליו או לשבב עליו ורובו מן העור ויש שעושין מן הבגד, ע"כ. ובב"ק פרש, וו"ל: דולבקי שאוכלין עליו וכעין שולתן הוא, ע"ב.]

^{2 [}בכ"ק הגרסה: העיצכה, וכערוך: 'חעוצכא, וכמדכ"מ: העצכה:

⁽כך הגרסה בכ"י מינכן ובר"ש בלים (כס): ובדפו': עיצבא. ובערוך: עוצבא.]

⁽כליס 2"ב ד י), הגרסה: צוק"ם (כליס 2"ב ד י), הגרסה: בצב ע. ובר"ש כלים (סס): עוצבה:

תאבלנה כל ימי חייך (פס יו). זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו (פס ה כט).—ובמדר': עצביך זו יגיעת הארץ לומר שיאכלו בעצבון כל מה שיאכלו בארץ נבריה (מד"ר במדי ט). ופקד עליו (על הנחש) שיהא מפשים את עורו פעם אחת לשבע שנים בעצבון גדול ויהא סוחף במעיו על הארץ ומאכלו מתהפך במעיו (פדר"ח יד). -- ובסהמ"א: ולתור ללבי מנוחת מלחג הרבה שהוא יגיעת בשר ולנפש עצבון ואנתה (רש״ע פלקירת, המבקש ע). העצבון וחדאגה מדה הפבית ומנגדת אל השמחה (שלמה חיים חבר עוב, למח לדיק כו:). והנוגשים אצים הצדיקים לאמר כלו מלאכת העצבון דבר יום ביומו (אפרים מארץ מודינא, פפי סמוקר ה). - ואמר המשורר: אל [בחר] בשירים מפי גיל ולא מעיצבון (גמי שכטר ג, דודפון 313). איך אעצור כח כי גדל עצבון לבי ואין דבר אשר לנפשי יערב (עמכוי מסבי ז). -- ומ"ר *עצבונות: ירבו עצבותם אחר מהרו הרבית עצבונות לכני אדם וכו' הרבית עצבונות לאכות העולם (מדרי סהלי טזג, צונר). אמר דור הרבית עצבונות לדורו של שמד שמתו על קדושת שמך וכו' בני אדם שממהרין לפתחך לכא ומאחרין לצאת הרבית להם עצבונות (שם ד-ק). -- ובפהמ"א: אבל זה ואם הוא מין ממיני עצבונות האנשים לא עליו אחרד (כ״ח הבדכשי, בחיכי עולי ו ו).--"ועצבוֹנים: ואם אמרתי תת לי דמי ולעיני הפוגות עצבוני חמסי יעירו דמעותי (מנקס כן קרוק, לגרת חל הפדחי, שערן XXVIII). לקחו ממני עמרת ראשי א"א ז"ל ואני בן שלש שנים הרבו עלי עצבונים תחת שעשועים צעצועים (ר"י מפיקא, מנחי קנאי, 5). ומהכרת העצר ההוא יתחדשו בכמן המליאה עצמים זרים וככדים ואידים רעים נותנים לה עצבונים ובאבים (ר"ד מרוקה, זכום הדם, יין לצנון, 6). - ואמר הפיטן: שמם מני קן רבצתי שנים בו על אפרוחי בכלי עצבונים בא ומרפני זה אם על בנים (יונת חנס, יו"כ פימני).--ואמר המשורר: אני אשתה ואשכח ריש ואחריש ואסיר מלכבי עצבוניו ומכל חי ילור אשה אברך אני נח ונמעי נעמניו (עתכוי, מחבי ע).

עַבְּבוֹנִית. שית דוקר: משל להרם ועצבונית! שהיו גדלים זה על זה כיון שהגדילו והפריחו זה גותן ריחו וזה גותן חוחו (מד"כ בלחם קג).

"וצברה, עציבות, עצבות, ש"כ, — כמו א.עצב א):
אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות ולא מתוך
עצלות וכו' אלא מתוך שמתה של מצוה (נככי למ).
שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך
עצלות וכו' אלא מתוך דבר שמהה של מצוה (פנס
ל:). אין עציבות לפני הקכ"ה שנאמר הוד והדר
לפניו עוו וחדוה במקומו (כי פפל, מנ" ס:). - ובסהמ"א;
לא אכלת באני וכו' ענין עצבות ואבלות המה
לא אכלת באני וכו' ענין עצבות ואבלות המה (מכס, מסני, לו). וכשמוע האיש דברי פיופים כי נעמו
מסיר עצבות מלבו (כי לליסו הכסף, פני עוס כד).
והעצבות הוא בא מיסוד העפר והיא מדת הפלונית
(פלל יועץ, ערך עלנום, כיד). מה זה ועל מה זה שהוא
בעצבות מן ר"ה עד עתה וה' יודע אם מוב הדבר
(מניסו להכ"כ מכוללב, נקיעסו ללי").

"עצברי", עצביי, ח"ז, מ"ר עצביים, -של העצב, סמבע העצב, nervig; nerveux; nervous העצב, (אלחג"ב) והוא הטרפשות הנה ראשו באסצעיתו והוא המקום העצביי מהטרפשות אשר בו יתחברו חלקי העצב (פרקי משה לרמצ"ם א). וההפלגה במשגל יויק בעצבים ויפסידם והרגלים הם איברי' עצביי' ולואת המבה לא יקרה לסריסי' כאב הנקרם בעבור שהם לא יעשו המשגל (כ״ת חלדבי, ש״ח ד, סח.). קרומי העורקים האפקים לא בעצמיותם העצבי (קלוון ל לגל). והופקד לכל. אחד משני הענינים עוד עור עצביי לחוש ועור כשריי לעכול והושם העור הפנימי עצביי והחצוני בשריי וכו' (שם למוד ה, במהוח החבר). הקרומות והם גשמים ארוגים מפתילים עצביים בלתי מוחשים (כס). ואלו היה עצביי יותר אז יהיה יותר משתתף למוח (קאנון ג כא א). וגרם המעים עצבי כפול (כ"ת בר זרח, לדה לדרך חיג (כד). ולפי שהרחם עצביי יהיה ארוך או יתקבץ יותר כפי הנצרך (כ"ע כ"ץ, מעשה עוביה, גן כעול ח, קיח.). -

יעיבר, ש"ז, מ"ר עַצְבְנִים, -א) כמו עָצַב, מלא עצבות:
ולא יהיו שניהם לא שכורים ולא עצלנים ולא
עצבנים ולא אחד מהן (רמצ"ס, זעוס ס ז). בעלי
יגונים ועצבנים (ר"י עמדין, צירס מגדל, לט:). -ב)
בעל עַצַבִּים, גבור, חוק: ואם הביש אליו מאדים
והיה טוב יהיה בעל התשואות וכו' אוהב הככוד
עצבן בעל צווי (ר"י סכסן מטוליטילה, חומי סשמי, משטטי

^{1) [}בתנחומי (חלה ד), הגרסה: עצמוני.]

[[]או עַצָּבִי, זכו'; עִי' הערה לערך בּוּעַצַּב.] (1

סכוכי ג, ע:). ואם היה הכוכב העושה שררות על הנפש מאדים לבדו יהיה הגולד חזק עצבן יש חולי מסוכן מאד בעצורו נכגע בומח בגבורתו כו לדברים מנצח (טס).

איני ביי, כני עַצְבּוֹתֶם, — כמו אינעצב, אליל: ירבו עַצְבּוֹתֶם אחר מהרו בל אסיך נסכיהם מדם ובל אשא את שמותם על שפתי (מסלי יו ד).

ביל ביל הים, עצבת, מ"ל כני עצבתם, עצבותם, לעצבותם, במו עצבון: הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם (שס קמו ג). קרץ עין יתן עצבת ואויל שפתים ילבט (מטלייי). לב שמח ייטב פנים ובעצבת לב רות נכאה (שס יו יג). אם אמרי אשכחה שיחי אעובה פני ואבליגה יגרתי כל עצבתי ידעתי כי לא חנקני (ליוב ע כז-כס). — ואמר כן סירא: לב עקוב יתן עצבת ואיש ותיק ישיבנה בו (צ"ק גניי לג כס). — ואמר רפיטן: בטוב רואי עצבות משש נטעם שתל רטוב (כקע"ג, צלזכי ילדקו, עצודם, קובן מעטי ידי גלוני ב, 13). — ואמר המשורר: בתקו בנותי וישרקו יראו עצבותי וישרקו יראו

עצרי) ממנו "עָצַר, מַעַצָּר.

יעצר, פ"י, — הכה במעצר, ובהשאלה חיב למיתח: עצר בלחומו מחללי עונג ושוחט ומעלה חוץ ההראל (כפע"ג, אכי אם, אזהרי, קוני ועשי ידי גאוכי ב, 16).

איעצרו ממנו עָצֶה.

Rückgrat; epine (ב"ב, שבגוף משדרה שבגוף, קצה חשדרה חשבה משנים ומיםה dorsale; backbone, spine לעפת הַעָצָה יסירנה (ויקרי ג ט). – ובתו"ם: ואיוהו אליה

- (בערב' עַצ'רַב), כרת עצים במעצד, וככוש' בעצ'ר, עצים, כערב' עַצ'רַב, עַצר, עַצרַ, עַצרַ, עַצרַ, עַצרַ, עַצרַ, עַצרַ, עַצרַ, עַצרַ, עַצרַ, פלות החקלאי של גור, שהוא קדום לכתכת השלה, וו"ל: ירחו לקש, ירח עצד פשת ירחו קצר שערם, חדש של לקש הדש עצד פשתים חדש קציר שעורים. פרושו של השם כאן אינו כרור, עי' לידצכרסקי (Ephemeris).]
- כך תרג' אוגק': שורתא. ורו"ל פרשו כדרך דרש: מקום שהכליות יועצות (מולי ילו.). ואסף מפרש עצם המושב, וכן ריב"ג שמתרגם אלעצעק"ל). ועוד בערב' עצא 6), עצם הגב; ובאשור' אצין ציך ((.l.,), עצם הגרב' עצא 6). עצם הגרב' ובאשור' אצין ציך ((.l.,). בערב' עצא 6). וו"ש פרחון פרש, וו"ל: שני אברים נקובים
 - ه عضد (ه العصعص ٥) عصا

חותך ויורד עד שמגיע לעצה נכנס לפנים מן העצה עד שמגיע לפרק חותך ונוטל את כולה (מוסססי מולי עיג). אי לעומת העצה יכול לא יכנס לפנים מן העצה ת"ל יסירנה יכנס לפנים מן העצה (סססל מולד מדכ פרק יע) — ובסהמ"א: ודע כי הליחה מושלת במרום הראש ויורדת ומושכת משורות הצואר עד כל שאר השערות של גוף עד העצה היא עצם המושב וכו' הדם והמררה מושלים גם הם ממרום הגוף עד שמנה שורות (מסף 13.). וללמדך על עצם העצה הוא העצם הראשון הנברא בגופו של אדם והוא שימוד ביניין הגוף בעצמות והוא שישאר בסוף אחרי שימות האדם ויבלו כל עצמותיו הוא ישאר אחר כל העצמות (שס 152). — ואמר המליץ: הפכתי ידי לקהת האליה לעומת העצה אמר לא מובה העצה כי"י זכלוכה, מעשועי מ, זודקון 96).

אינוצרו, שייכ, סמי עצח, כני עצחי, עצחף, עצחו, עצחם, מייר עצות, כני עצתיף,-א) מה שועץ אדם לחברו Rat; conseil; לעשות כך וכך בענין מהענינים, counsel, advice: הנה כלכם בני ישראל הבו לכם דבר ועצה הלם (שפטי כו). סכל גא עצת אחיתפל יי׳ (ט"ב יה לח). והפרתה לי את עצת אחיתפל (טס לד). ויאמר אבשלום אל אחיתפל הבו לכם עצה מה נעשה ויאמר אחיתפל אל אבשלום בוא אל פלגשי אביך וכו' ועצת אחיתפל אשר יעץ כימים ההם כאשר ישאל איש בדבר האלהים (מס יו כ-כג). ויאמר חושי לא טובה העצה אשר יעץ אחיתפל בפעם הואת (פס יוז). ויאמר אכשלום וכל איש ישראל פובה עצת חושי הארכי מעצת אחיתפל (שס יד). ואחיתפל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור וכו' ויחגק (שס כג). ועתה לכי איעצך נא עצה ומלמי את נפשך ואת נפש בנך שלמה (מ"ל ל יכ). ויעוב (רחבעם) את עצת הוקנים אשר יעצהו (שסיכ ס). וידבר אליהם בעצת תילדים (שס יג). עצו עצה ותפר (יספי סי). ונהה עליו רוח יי' רוח חבמה ובינה רות עצה וגבורה (סס יה כ). אך אולים שרי צען חכמי יעצי פרעה עַצָּה נבערה (סס יע יל). נלאית ברב עצתיף 1) יעסדו נא ויושיעך הברו שמים

שיכנס קנת של ירך בנקב שלהן הן כסוף השדרה מכאן ומכאן לפיכך נקרית כל אחת שורתא עומדין על ראש האליה, ע"ב.]

1) [אמר רד"ק: כרבוי הזכרים לבד, ע"כ. וכמו תהלַתיך, (ססל' ע ס). ואולי צריך לנקד עַצְּיִּרָּ.] אל תפתכן (מנחותי החזינו ח). בני איעצר עצה נפונת ואל תט מעצתי (שס). ר' אלעור בן ערך שהיה יועץ עצות ומתקיימות ומצליחות (מדרי סחלי ל),--ובסהמ"א: אמר החכם הטובה שבבהמות צריכה לשכט וכו' והדעתן שבאנשים צריך לשאול עצה (כ״י ח״ם, מנחר הפנינים לרשבינ, 82). מי שבמה בעצתו תעה ומי שפמך בשכלו נכשל (מס 80). המוב שבפופים צריך לרסן וכו' והפקה שכאנשים צריך לעצה (המסירי בית הבחירה, סיי חבוי ח ז). שאפין משכיל שבמשביל צריך מעצת זולתו (שס). -- ואמר המליץ: העצה במרם תחול הרעה היא עצת תכמה ודעה ואחרי בא הצרה היא עצה נבערה (ר"י כן זכחרה, שעשוע' כ, דודקון 21). אל תשמעו אישים עצת נשים אל ים לבככם אחרי דרכם מה שוב ומה נעים נאם אומר שאלו עצתן ועשו השכן (יוסי בן יהודה, ניב שפחים, כ"י Jews'. College, לונדון). ואם לעצה יש למלך יועצים ותכמים ובמקום העצה שם הישועה (מסלי סכדתובר, מב.). היינו דאמרי אינשי ללועזים בלעו קה עצת החכמים וקיים כל דבריהם והזהר ולא תעשה כמעשיהם (שחרים סנחלה כָל). הקב"ה אינו רוצה שוה המקטרג יצא ריקם מלפניו הואיל והוא נוטל את חלקו וכו' יש לתת לו עצה וכו' (ר"מ צר שם טוב, הנפש החכמה יו). -- ואמר ,Kahle, Masor d. West.) הפיטן: עצתך אלישיב יבין ה). משופרים ולו עצות יעוצים אשר במו ידידיו בעזרים (גמי שכער ג, דודקון 249). ומה נענה אבי חבמה ומוסר ומה נאמר אבי עצה ומשרה ביום אהיה אני עם כל חשוקי ואתה עם חשוקיך בצרה (עמנוי, מסני ס). -ואמר המשורר: אתי עצה כמו שחר מאירה בעת צרה לצלמות מדמה וכל מלך לאור פניו יהלך וכל פנים תכספו כלמה (רי יוסף בן מסדאי, מללבי הן, שער הסיר, 28).--איש עצה, יועץ: מי תכן את רוח יי׳ ואיש עצתו ידענו (ישעי מ יג). - ובעל עצה, רגיל בדבור. Verstand; בינה, כח חשכל להכין דבר לאמתו : discern(e)ment כי גוי אבר עצות המה ואין בהם תבונה לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם וכו' (זנכי לב כס-כט). -- ובתו"מ: מיום שחרב בית המקרש וגלינו מארצנו נימלה עצה ממנו ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות (מגילי יב:). אמר להם (תלמי המלך לע"ב וקנים) כתכו לי תורת משה רבכם נתן המקום עצה בלב כל אחר ואחר והסכימה דעתן לדעת אחת (מסכי קיזרי ל). -- ובסהמ"א: המין השני הם המפורסמות והם

החזים בכובנים מודיעים לחדשים מאשר יבאו עליך (שס מז ע). כי לא תאכד תורה מכחן ועצה מחכם ודבר מנביא (יכמי יס יס). ותנרה תאבד מכהן ועצה מוקנים (יחוקי זכו). אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים (חסלי א א). עצת עני תבישו כי יו' מחסהו (שם יד ו). בעצתה תנחני ואחר כבור תקחני (שם עג כד). מהרו שכחו מעשיו לא חכו לעצתו (מס קו יג). גם עדתיך שעשעי אנשי עצתי (פס קיע כד). לא אבז לעצתי נאצו כל תוכחתי (משלי ח ל). לי עצה ותשיה (שם מיד). דרך אויל ישר בעיניו ושמע לעצה חכם (שם יב יה). מים עמקים עצה כלכ איש ואיש תכונה ידלנה (מס כ ה). מחשבות בעצה תכון ובתחבלות עשה מלחמה (שם יס). עמו חכמה וגבורה לו עצה ותבונה (איוב יד יג). לי שמעו ויחלו וידמו למו עצתי (פס כע כח). כי המה היו לו יועצים אחרי מות אכיו למשחית לו גם בעצתם הלך (זהיינ כב ד-ה). כי עשית ואת ולא שמעת לעצתי (עם כה יו). --ובתו"מ: בן ארבעים לבינה בן חמשים לעצח (כי יהודה בן מימח, חברי ה כה). גדב ואביהוא לא נמלו עצה ממשה איש מחתתו איש מעצמו יצאו ולא נמלו עצה זה מוה ובו' הבניסוה בלא עצה (ספרא שמיני, מכילחא דמילואים). לא היה לו להסתכל כאלה שעשו דבר שלא בעיצה (שם פרשי כדב וחביהו, כ"י ביח"ת שכטר). ומבת פרושים זה שהוא נותן עצה ליתומים להכריח מזונות מן האלמנה (ירוסי סוטי ג ד). משמת ר' יהושע פסקו עצות פובות ומחשבות מובות מישראל (מס ע יו). הלכו (יהורה בן שמוע וחביריו) ונמלו עצה ממטרונית אחת שכל גדולי העיר מצויין אצלה (כ״ה יע.). אם אתה שומע לעצתי גרשה (גיעינה.). אם אתה שומע לעצתי רומסם (חלעזר בן פועירה, קידושי פו.). ועייץ ליה עצות רעות (פס פ:). עצה טובה השיאן הכתוב (לבנות צלפחד) שלא ינשאו אלא להגון להן (צ"ב קכ.). עצה שיש בה דבר ה' היא תקום לעולם (פנסי כו:). בגי דברים אני אוהכ את כני המזרח שאינן נושכין ואוכלין וכו' ואין נוטלין עצה אלא בסקום רווח (רשבייג, מדייר ברחשי עד). בעצה שנתן (בלעם) בה נפל (פס נמדי כ). מה ראה ממוכן לקפוץ בעצה תחלה מכאן שהדיום קופץ בראש (עם חפתי ד). ארורים הם הרשעים שהם מתעסקים בעצה רעה על ישראל כל אחד ואחד יועץ לפי דרכו ואומר עצתי פוכה מעצתך (כי לוי, שם ו). אתה בחור נאה וחכם ובעצתי

העצות ר"ל המצות הגלויו' שנתפשמו בכל האוכות או ברובם (כ״י ל״ם, כוס חן ו, עו:). ולא סרו הקדמונים מלומר שהעצה הוא ראש המוסר (פוד הפודות לחכיפעו, 17, 43 גפער). והוכחנו שחקי החכמה והן חקי אלהים ותורותיו מתוארים בספרי הקדש עצות ושככל מקום שנוכר לשון עצה סתם ענינו משפמי התורה וחקותי (כנה"ו, יין לבכון, פיי לבו' ל, ז.). ושמשו ת"ח בישיבה והגיעו לכלל עצח לדון להורות ואצלם געשית התורה קנין נפש (של ב, כו:).-ג) וַיִם שאדם וֹמַם במחשבות Plan, Anschlag; projet; plan, לעשות, בות ומחלים לעשות, scheme: כשנה אפרים יקח ויכוש ישראל מעצתו (סופי יו). והמה' לא ידעו מחשבות יי' ולא הבינו עצתו כי קבצם כעמיר גרנה (מיכן ד יכ). האמרים ימהר יחישה מעשחו למען נראה ותקרב ותכאה עצת קרוש ישראל ונדעה (יסעי פיע). חביאו עצח עשי פלילה שיתי כליל צלך בתוך צהרים (סס יו ג). זאת הַעֲצַה (לשבר אשור בארצי) היעוצה על כל הארץ וואת היד הנמויה על כל הגוים (שם יד כו). כל אשר יוכיר אתה אליו יפחד מפני עצת יו' צבאות אשר הוא יועץ עליו (מס ים ים). אורה שמך כי עשית פלא עצות מרחק אמונה אמן (פס כה ל). גם ואת מעם יוי צבאות יצאה הפלא עצה הגדיל תושיה (פס כס כט). חוי המעמיקים מיי' לסתר עצה והיה במחשך מעשיהם (מסכטיס). הוי בנים סוררים נאם יו' לעשות עצה ולא מני ולנסך מסכה ולא רוחי (פסל ח). אמרתי אך דבר שפתים עצה וגבורה למלחמה (שם לו ס). אמר עצתי תקום וכל חפצי אעשה (שס מוי). ואתה יי׳ ירעת את כל עצתם עלי למות (ירמי ים כג). ובקתי את עצת יהודה וירושלם במקום הוח והפלתים בחרב לפני איביהם (פס יעו). גדל הַעַצָּה ורב העליליה אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם (מס לג יע). לכן שמעו עצת יו׳ אשר יעץ אל אדום ומחשבותיו אשר חשב אל ישבי תימן (סס מע כ). כי יעץ עליכם נכוכדראצר מלך בבל עצה וחשב עליהם מחשבה (שס ל). אלה האנשים החשבים און והיעצים עצת רע בעיר הואת (יסוקי ים ג). והיה בהן על בפאו ועצת שלום תהיה בין שניהם (זכרי ו יג). עד אנה אשית עצות בנפשי יגון בלבבי יומם (מהלי יג ג). יתן לך כלבבך וכל עצתה ימלא (עס כ ס). יי׳ הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים (שם לגי). רבות מחשבות בלב איש ועצת ויי היא תקום (מסלי יע כא). אין חכמה ויוין

תבונה ואין עצה לנגד יי׳ (שם כח ל). לכד חכמים בערמם ועצת נפתלים נמהרה (חיוב ה יג). ועל עצת רשעים הופעת (מסיג). יצרו צעדי אונו ותשליכהו עצתו (שם יח ז). עצת רשעים רחקה מני (שם כח יו). מי זה מחשיך עצה במלין בלי דעת (שס לח ג). ומברים עליהם יועצים להפר עצתם (עורי דה). וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו (עסי מ). ויהי כאשר שמעו אויבינו כי נודע לנו ויפר תאלהים את עצתם ונשב כלנו אל החומה (נחמי ד ע). כי בעצה שלחהו סרני פלשתים (דסייול ינ כ). - ובמשמ' תורה: ועתה נברת ברית לאלחינו להוציא כל נשים ותנולד מהם בעצת אדני והחרדים במצות אלהינו (עורי יג).—ובתו"מ: שלשה היו באותה עצה (ללחץ את ישראל במצרים) בלעם ואיוב ויתרו (בשם כי פימלי, פועי יל.). בן יפונה הוא בן שפנה מעצת מרגלים (עס יה:). מן הארץ ההיא יצא אשור מן העיצה ההיא יצא אשור (מד"כ בכלום", סילודי 347). - ובסחמ"א: למדך מאיוה עצה קפץ הנחש עליחם (כש"י, בכחשי ג ב). ואמר שחכם נכנס על אנשים שהיו חולקים כרכרים אמר להם לא תשלם לכם העצה אמרו לו ולמה אמר להם שהעצה היא החסבמה (כ"י ח"ח, מבחר הפנינים לרשב"ג, 10). כי אין העצה אלא הסכמה לעשות מעשה (כנס"ו, יין לבנון, פיי אבוי א, יב:). - ד) "במו מועצה ב), חבר של יועצים: ואתה תדע שכל מיני אופני חיועצים האלה אשר זכרתי לך פח הנה הנם היום הזה בעיר הגדולה ויניציא כי יש ביניהם העצה הגדולה שהיא יותר מאלף איש ויש עצה אחרת נקראת פרגח״יי שהיא ממאתים איש בלבר ויש עצה אחרת מארגעים אנשים אחרים וכו' (כ"י הנכבנהלו, פיי החורה, יחרו, ד"ה ואמנס בריבוי השופטים). -- ראש העצה: מהו שתועיל שבירות מראש העצה שבהמבדה (ב' לני לשכנוי, שו"ת ה ו). - בית העצה: יצאו אשתו ובניו לבית הקצה כבבי וצעקה (רי שנתי סופר, סליחי, השחר ב, 151).

ביעצה, ממנו עץ, ביעצה.

ניעצהי "עציות. ממנו אועצה, "עציות.

line 10

ן).[בְערבִי עֵיצֵיא גּ), סגר את העינים, וככוש' עַצַוַ סגר את הדלת.]

אינין היי, סגר, סתם, — כמו ג.עצם: עצה 1) עיניו לחשב תהפכות קרץ שפתיו כלה רעה (מעלי יו ל).

—ובסהמ"א: ראו שהעוצה עיניו והמסתירם מהבים אנה ואנה אם בכל אם במקצת הוא מחוק ראותו וחוש עיניו (ר"י כקסי, ערטוס כקף, 28).—ואמר המשורר: קומה לשהר את פני עופר אחי וריח גן וכום ישן ושתה בעת עצו בני ימים עינם וממך הומן ישן (רמצ"ע, הסרטיט צ מה).

ריעצר, ממנו ב." עֶצָת.

בּיעַצָּה, קל לא נפצא.

בְּטִי, "עָצָּה, — עָשַק ולחץ, ואמר הפומן: הכרת שומני לי יעצון שמך על כל יתגדל (כ"י נג'חרס, יחיד על כל ברוחים, עולם חתיד, קפד).

רַכּפּעי, *נַעְצָה, הַעָּצֵה, -- נלחם, רב בעד 3), ואסר בן סירא: עד המות היעצה על הצדק ויי׳ ילחם לך (צ"ק גני׳ דכה).

בעצד, שייין כמו עץ במשמ' שם הקבוץ: כי כה אמר יי' צבאות כרתו עצה 4) ושפבו על ירושלם סללה היא העיר הפקד כלה עשק בקרבה (ירמי ו ו).

"עצר, או עצה, ש"י, —תכן של קמנית 5): המוציא
תכן כמלא פי פרה עצה במלא פי גמל וכו' (עצה ז). ושורף את הקש ואת העצה ומשמא במגע וכמשא ואינו מממא באהל (מסלי יס צ). אין מכמין

 [כך המיחם לראכ"ע, רד"ק כשרשיו, ורלב"ג ואחרים. ורש"י פרש לשון קריצה, וכן הסורי והתרג': רְמֵוֹ. שאר התרגומים תרגמו כמו אועצם, מחוק את עיניו, כלו' מבים בעינים עומדות.]

[a] (מן הארמי,[a] (כמו בסורי,[a]

(*) [אמר רש"י, וו"ל: לא מפיק הא וכו' לשון הרבה ע"כ. וכן הרבה ע"כ. וכן הרבה ע"כ. וכן למערבאי, אולם למדנחאי מפיק הא, וכן כל התרגומים חוץ מן ת"י.]

לן כך פרשו בגמר' (שנח עו.). וחנה בעלי המלונים הקודמים נקדו עצה וחברוהו עם ב.עצח, אבל ר' לוי גיצבורג (נחי שכער ג, הערס), העיר שבנקוד העליון מנקד עצה, והוא סובר שוה מן שרש עצץ. מכרתו נכונה שהוא מן הכפולים, אבל אי אפשר לקבל את הנקוד העליון בי אין משקל כזה בשמות של הכפולים. והנה במדב"ם מנקד באהלות עצה ולפיכך קרוב שהסופר הגה את מנקד באהלות עצה ולפיכך קרוב שהסופר הגה את השם עצה. ורה"ג בפרושו לאהלות כותב עיצה עצה. ילפיכך נקדתי כמן בפנים. ובנוגע לגורונו של הערך

לא בתכן ולא בקש ולא בגכבה לא כעצה ולא בנוצה וכו' (מוספסי מול' ו יל). ג' דברים התיר רבי הניגא כן עקביא לאנשי מבריא ממלאין מים מגזוומרא בשכת ומומנין כעצה ומסתפגין באלוגטית (עירונ' פז:). — עצה שבים: ג' דברים התיר ר' חנינא בן עקביא התיר עצה שבים והתיר בצוצרה והתיר הבאת לוגטיות (ירוט' ג ל). — ובסהמ"א: ואנשי [פי]בריא היו רגילין להשבים להביא עצה לממון בו פירותיהן ופעמים שהיה הטל על העצה ההוא והיו מורים ואומרין להן כי הוכש[רו] אותן הפירות (גמי שכער צ, ואומרין להן כי הוכש[רו] אותן הפירות (גמי שכער צ, ואומרין להן כי הוכש[רו] אותן הפירות (גמי שכער צ, וכלצורג 77).

עיצוב, ש"ז, - שס"ם מן א.עְצַב, ואמר הפימן: ברו מסיבבו בובים ובובה בעיצובו (Stad. 178).

בי עצרב, עיצוֹב, -שס"ס מן בּיעָצֵב: ואין מעצבין את הקטן וכו' פי' מושכין אבריו של קטן ופיישב בירו חוליות של שוירה אחת על חברתה וזהו עיצוב (כ"ס, שנס קמ:).

עצום, מייר עצומים, עצמים, עצמיו, נקי *עצמות,-א) מייז, שעצם, שהוא רב וחוק וכדום', (א : mächtig; nombreux, vigoureux; numerous, mighty ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונכרכו בו כל נויו הארץ (נכחפי ים ים). הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו (שמות א ע). ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו (נמלי יד יב). ומקנה רב היה לכני ראובן ולבני גד עצום מאד (פס לכ ח). להוריש גוים גדולים ועצמים ממך מפניך (זכרי ז לח). שבעה גוים רבים ועצומים ממך (מסוח). לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל (ישני נגיב). כי גוי עלה על ארצר עצום ואין מספר (יוחי ח ו). כי רב מאד מחנהו כי עצום עשה דברו (סס כ יה). ושפט בין עמים רבים והוכית לגוים עצמים עד רחוק (מיכי דג). ושמתי את הצלעה לשארית והנהלאה לגוי עצום (פס ז). ובאר עמים רבים וגוים עצומים לבקש את יו' (זכרי מ כב). אודך בקהל רב בעם עצום אהללך (מחלי לח יח). שהכה

יש לחכרו עם הסורי: עצוצא, מין קמנית (PSm, 2951)... ובעברית נתיחד להססולת של קטנית, עו' רש"י (פיכונ:" סס), ועוד יש לחעיר שבערב' עָצ'ג) הוא מאכל חבחמה, כמו תכואה וכרומ'.]

a) عض ً

גוים רבים והרג מלכים עצומים (שם קלה י). כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרגיה (משלי ז כו). שפנים עם לא עצום וישימו בסלע ביתם (סס ל כו). והשחית עצומים ועם קדושים (זכיי מ כד), ומלך הנגב יתגרת למלחמה בחיל גדול ועצום עד מאד (סס יח כה). ומים: זלכן הנה אדני מעלה עליהם את מי הנהר העצומים והרכים (ישעי ה ז). -- ודברים מפשטים: כי ידעתי רבים פשעיכם ועצמים המאתיכם (עמוי ה יב). -ואמר בן סירא: רבות כאלה ראתה עיני ועצמות מאלה שמעה אוני (ניים גכיי יו ה).--ובמדר': וירשתם גוים גדולים ועצומים מכם גדולים בקומה ועצומים בכח מכם (קפרי דבר׳ כ).--וכסהמ"א: ואם יבוא אדם שומה עצום ויברית עצמו ויאמר כי הגביאים האלו ראו את ד' כמשמע הכתוב וכו' (אולי הגאוי א א, לוין 16). אין מספידין אימה פלונית לרבות ועצומות בישראל (שס ג, 22). וכן כח המשער אשר באדם שיגיד בו עתידות עצומות הוא משלמות כח המדמה (כ"י ח״ח, כוס חן יב). כן נאמר אנחנו כי צריך לאדם שלא יהרם לוה הענין העצום הנכבד מתחלת המחשבה בלתי שירגיל עצמו בחכמות ובדעות (כ"ש ח"ח, מו"כ ל פ). ותכואה שואה עקבותיה להלמה וכמים תשיגה עברה עצומה כי מתה הארץ נעתמה ויהי העם במאבלת אש שוממה (ר"ש בן עלי, חגרי, חרבין ב, 72). השכים בבקר והלך אל הפרדם וישקה השקאה עצום ה עד התכסות כל הצמחים (כי ידעיה נדרשי, פרדס א, אולה״ס ג). ועתה טענו לפני ב'ד שאינו בטוח להם להניח אותו כתב של סך עצום בידו הואיל שנכתב על שמו לבד (פחחי תשובה על שו"ע חו"מ, שותפים קעע). -- ואמר חמשורר: איך עוזכה עיר קורכה ותהי כיום שאיה ושם חלמים ועצומים מתו ברעב וציה (כחב"ע, חסה יכד).--ואמר הפישן: מה אספר ואנחותי עצומות (חבלה, שחרי לוייג). - וש"ז מ"ר, אנשים חזקים: שבר עצמותי עיצומי בני אדם שהיו כבני העצומים!) (מד"ר חיכי, בלע בסרי). - ב) ש"ו, במשמ' שם מפשמ, תחבולה ומאמות רשע וכדומ': נדכה ישח ונפל פעצומיו חלכאים (סהלייי).-ג) מי שמתעצם עם חברו, גלחם בו, Disputiorender; disputeur; disputant : מרינים ישבית - הגורל ובין עצומים יפריד 2) - (משלי ים יה).

ד) שינ, במו עצם, עצמה, ובהשאלה עשר: לך מעמנו בי עצמת ממנו מאד א"ל כל עצומות שעצמת לא ממנו היה (ילקי ברחשי קיה). - ה) שנשברו עצמותיו, שנאכל כלו 1): סחי שמתגו מכים ולוקים עצוםי גום ואכולי ילקים (כי חליה בר שמעיה, חויחיך, סליחי ב). עשרם, עיצום, פ"ז, ונ"ר עצומים, או כמו עצם ב), עצומו של יום: זכור את היום הזה מה לחלן בעצומו 2) של יום אף כאן בעצומו של יום (סכת סו:). וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הוה על עיצומו של יום הוא מווהר ואינו מווהר על תוספת מלאכה (יומי סא.). עד עצם היום הזה עד עיצומו3) של יום (פוכי מה:). — ובסהמ"א: וכבר שאלתים על מהות כל הדבר ועיצומו (כ״י אכן לטיף, כב פעלים, ית.). בו *כמו עצם, עצמה: שבר עצמותי עיצומי⁴) בני אדם שהיו כבני העצומים (מד"ר חיכי, כלע בקרי).--ובסהמ"א: כחום היום לכבורו של אברהם נכתב מקרא זה כלומר בעת עצומו וחומו של יום (סזקוני, פיי התורה. ויכל יס ל). -- ואמר הפימן: אדברה גבורתיך בארש ניאומים אומרה תהילתיך קצת מעיצומים (מסולס בן קלוכימום, Elbog., Stud. 126). לשבח בעיצוםים לחי העולמים (יוסקין של חסימעץ, ניבויחר ב, 111). - ג) מ"ר. *עצומים, עיצומים, חשלום שמבמית אדם לשלם לחברו אם לא יקים איזה דבר, אסמכתא: אף על גב דרבי יוסי רבו גבי עיצומין מודה באילין דיהבון בניהון לאומנותא דאינון גבוי עיצומין מפני חיי הבריות (כ' מכח, ירוק' גיעי ה ה). עיצומים רבי אבחו גבי וכו' (שם ב"ב י ה).

"עצרכן", ח"ז, של העצמה, מתכונת המענה והוכוח, beweisend; probant; argumentative: מוגי המאמר ההלצי שלשה עצתי ועצומי וקיומי עד כאן דבריו אמנם קוינטיליאנו בפרק רביעי מהחלק השלישי אומר שלא ימנע אם שתהיח משמרת המליץ בדבר נוגע כמשפט או חוץ ממנו אם ינתן הראשון יהיה בידנו מוג אחד מסוגי החלצה והוא העצומי או המשפטי (ר"י מקיל ליחון, נופי לופי או). מסוג העצומי וקודם מענין העול (שס נ ה). אמר הפילומוף בקצור ההלצה אשר עשה לאלכסנדר שאם נכוון המאמר

ו) [ככני הענקים.]

פרש רש"י, וז"ל: אלו כעלי דינין כמו הגישו [2 עצומותיכם ובמשנה שנים שנתעצמו בדין, ע"כ.]

[[]עי׳ ב.עצם.] (ו

[[]ברש"י: בעצמו.] (2

[[]ברש"ו: עצם.] (3

⁽מ"כ).] [חזקי וגכורתי (מ"כ).]

העצורה וסופם א החמורה (סורית הקורה, דרנבורג

(56),-ב) *מי שכלי הלידה או ההולדה חם סתומים,

עקר: אמר לו מנות (למלאך) עצורים היינו כמה

דתימא כי עצור עצר יו' בעד כל רחם ואתה בשרתנו

בסוג חעצומי נתחיל הפתיחה באופן התבאר כמה שקדם (פס ינ).

"עצור", ש"ו, מ"ר סמי "עצורי, עיצורי, שה"ם מן עצר,

"א) מתימת אכרי החולדה: שמענו בפרעה שלקה
בצרעת ואבימלך בעיצור (כי לולינול לו ל"ל נן יעקנ;
מז"ר בכלוט מל). — "ומתימת הנקבים שבגוף: ובעל
המין הזה יאכל אכילה גדולה ויפליג בתאות המאכל
זאם לא יאכל יעקיצו אותו וימצא משברים ועיצור
זנעיצה ובאב תחת הטבור ובכשנו (כ"מ ללנני, ש"ל
ד, כס:).—ב) "במשמ' סחימה והתבוצות: סליקוסתא
ססולת עיצורי תמרים שעשו מהן שבר (כש", נ"ק לל.).
אך הדברים הרכים אשר לא יעשה בהם הסחימה רושם
שהוא לא יוצר ולא ישוב אל יצירה אחרת אם יאות
לתכונה אחרת ולא יהיה רק מצד העיצור והעצור
הוא התקבץ הגוף אל עצמו והתרבק חלקיו (כ"ש ל"ל.
לתמיד עשייתו יתיך השחורים (ספי הטמוכי של סרמנ"ל.
יתמיד עשייתו יתיך השחורים (ספי הטמוכי של סרמנ"ל).

נקי עצורה, מייז, מייל עצורים, נקי עצורה, -- א) סגור: וביום השכיעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה יכול יהא אדם עצור כל היום כלו בבית המדרש ח"ל לכם (ספרי דברי קלה). ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת מה שביעי עצור אף ששי עצור אי מה שביעי עצור מכל מלאכה אף ששי עצור מכל מלאכה ת"ל ששת ימים תאכל מצות זביום השביעי עצרת וכו' ז' עצור מכל מלאכה ואין ימים עצורים מכל מלאכה (מס). מרבה אני בורות שיחין ומערות שחן עצורים!) ככלים ומוציא אני חריצין ונעיצין שאין עצורין ככלים (מולי קז.). ובמליצה, עצורה, כנוי לאשה: מיוחרת לי מהו מיועדת לי מחו וכו' עצורתי 2) מהו צלעתי מחו זכו' (קידוש' ז.). -- ותאר לישראל, ואמר הפימן: כיושבי נטעים המה היוצרים ללמד בו צדק לעצורים 3) (כ"ח הקליר, חפד מחז, מוסף ח כ"ה). חמבה פועל צורים תמת המה היוצרים תרומה תת לעצורים³) תכל להאפיל לצרים (הוח, שושן ענוך חיונה, נוחזי חיטלי ב, עע:). - וכמליצה, תאר לחירק: גם א הסכורה גם א

בהרוחה נעשה עמך יום מוב (מי״כ צמיזי). — ומי שנקביו מתומים: קשין נקביו של אדם כשהוא עצור (כטצ״ס, סקס׳ קיס.). ואלה הם הדברים העוצרים חבושים ותותים ותפוח חמוץ וכו׳ ומי שהוא עצור יותר מאלה הדברים (כ״ת מלוצי, ט״מ ז, נט.). ואסור לשום פתילה בפי המבעת כדרך שנוהגים לעשות למי שהוא עצור (סס״י מ טו). ועי׳ עוד עצר. — עצורי השתן: או השקה לעצורי השתן ויתיר השתן לצאת (מף). — עצור ועווב, עי׳ עווב. (61). — עצור ועווב, עי׳ עווב.

ים אם היו, של עַץ, hölzern; de beis; wooden אַם, של מייז, של מקצת המים למשא על מקצתן וכו' חיה מן היו מקצת המים למשא על מקצתן וכו' חיה מן הראוי שאם יתן כדור עציי או קרש אחד בתחתית המים שישאר שם (כי עוניס כ"ז, מעסס עוניס ס מ, עמ:).

שבעת שבעת ימים נתאבל הקב"ה על נולמו קודם שלא יבא ימים נתאבל הקב"ה על נולמו קודם שלא יבא מבול לעולם מאי שעמה ויתעצב אל לבו ואין עציבה אלא אבילות (מד"כ ברלשי כז).—ובסהמ"א: והעציבה אם כן הפך התדוח (כ"י ל"ס, קס"ש לריב"ג, עלב).

יַנַצַרּרְתְּי), ש״נּ, שְׁמִּים מֹן אּ,עֶצָה: אין חוציץ בפני התאוה בעצימת העינים ואין קיום לחברה בעציות העינים (מכלס סמוסכ, ו:).

יַּעָצִילְ2), ש״ו, — כמו עָצָלְ: וחגיד הראשון הנחלק ממנו מגיע עד הריאה וגיד אחר אל׳ העציל שבין הצלעות (כ״מ ללדני, ש״ח ד, כד:).

יַעַצֵילָה, פינ, — כמו עצלות: מצד חעצילה יפסד ויכלה הבנין (כלנייג, קסלי ע). האותות מאלח החולאים בהתחלתו הם עצילת אכריו מאליו (ספר דעיון הכפולום ג).

יַעַצִיכְה, ש״נ, א) סס״פ מן א.עָצַם: למדך חכתוב שקודם השעבוד גשתלחה בחם ברכה זו שריצה ועצים ה ואחר שהתחיל השעבוד נפחת מחשריצה ותעצים ה וגשאר בהם הפריה ורכיה (רכנו כמיי,

נו [מלשוֹן: עוֹצֵה עִינְיוֹ (מסלי טו ל),]

^{[.(}a בערב' עצ'ילה (2

a عضيلة (a

שאין לחם מוצא ומכוא אלא עצורין ככלים [עאין לחם מוצא ומכוא אלא עצורין לפיין (כפ"י): [לשון עצרת נאספת עמי בכית (c=1,0)

מולים בגלות. (שהם נאספים בעצרת לפני יוי, או שהם עצורים בגלות.

סמוס ג::). — ב) שה"ם מן ג.עצם: אמר החכם הגדול שביחוסים השם חטוב ואין חוצץ כפני התאוה עצימת העינים (ר"י ה"ס, מנהי ספניל לכשב"ג 21). ודעתו בעצימת עיניו כדי שלא ישריד אותו ראות עיניו מלחשוב הישב (ר"י צן נחמילש, ס" משלי עז ל). ואמרו בשמות עצימת העינים התאר לענין החוזק בכלל (ר"י כקסי, שכשות כסף 28). גודל פלא חשני בהם השמ" תמיד מתגלגלים הם ומתהלכי ולא שוקשים כעצימת עין (ר"י סדקי, השק", שעה, ד"ם הרלשון).

"עָבָריץ'), פ״ז, מ״ר עָבִיצִים, עציצין, -מין כלי חרם: הסייד ששכח עציץ בכור ונתמלא מים אם היו המים צפים על גביו כל שהן ישבר ואם לאו לא ישבר (רי חליעזר, מקוחי ב ח). -- ובסהמ"א: פיי כלי ברול הוא וברייתו כעציץ של קנקן (ערוך ערך חבל). ינבפרט לזריעה: אילו ניטלין אחד מששים גידולי· תרומה וכו' ותרומת עציץ ותרומת אפטרפין (מוספתי סכומי ס ז). אין בודקין את הזרעים בגללים ובעציץ אבל בורקין אותן באדמה (שם שניעי א יב). - ובסהמ"א: כשרוצים לעשות חופה נותנין שעורין כעציצין ער שיצמחו ומוציאין אותן לפניהם כלומר כשם שצמחו אלו כך יפרו חתן וכלה (עכוך עכך לפנסל). אם הקנה בעל העציק עציצו לכעל הכית כיון שמשך בעל הורעים העציץ קנה דהא עציץ מטלטלי ומטלטלי נקנין במשיבה (לנוש, מקח וממכר רב י).--*עציץ נקוב: עציץ נקוב ה"ו כארץ תרם מהארץ על עציץ נקוב מעציץ נקוב על הארץ תרומתו תרומה (דמלי הי). עציץ נקוב מקדש ככרם ושאינו נקוב אינו מקדש וכו׳ המעביד עציץ נקוב בברם אם הוסיף במאתים אסור (כלחיז ס). עציץ נקוב אינו מכשיר את הורעים ושאינו נקוב מכשיר את הזרעים (עוקלי בי). עציץ נקוב חייב במעשר ותרומתו אינה מדמעת ואין חייבין עליה חומש (פוסססי דמחי פ כה). הנותן עציץ נקוב על גבי עציץ נקובה חייב עליה משום קוצר ומשום זורע (צפס רבי שמעון בן לקים, ירושי שבח ז ב). עציין שאינו נקוב מהו (רי הכיכה בר מכיותי, מכהי ע.). -- ומ"ר: נמע חמש גפנים בחמשה עציצין שאינן נקובין ועשאן שתים כנגד שתים ואחת יוצא זנב את אמר כרם הוא הפכו ויש כרם מימלמל (רבי יודה בר-פזי,

[.(a כערב' אציץ (1

ירוקי כללי ז ק). העבור המשה עציצין שאינן נקובין תחת נפן אחת תפלוגתא דרבי לעזר ורכי יוחנן (שס).

— זמליצה, שותה בעציצי, יחויק באשה שנמאמת עליו: האונס שותה בעציצי והמפתח אם רצה להוציא מוציא (כמוני נ ז). ולו תהיה לאשה מלמד ששותה בעציצו ואפילו היא מיגרת ואפילו היא מומא (ספרי זכרי כלק).

איעצירה, ש"כ, שס"ם מן עצר, -א) סתימת הנקבים שבגוף: כי עצור עצר נאמרה עצירה כפה עצירה בגרון עצירה באוון עצירה מלמעלה עצירה מלמשה (מד"ר בראשי כב). - וסתימת כלי הלידה: והיה אברהם מתפלל וכולם מתרפאים מן עצירתם (פקיקי רנחי מנ). - ובסהמ"א: מבה אשר לא הורגלה לבא על כריה באה לנו על ידך עצירת כל נקבים של זרע ושל קטנים ורעי ואונים וחוטם (כש"י, ברחשי כ ע). עצירת השתן יקרה אם בסבת הכליות ואם בסבת המקוה וכו' ואם יהיה עצירת השתן מפני דם קרוש וכו׳ יתמוד החולה לישב במים (כ"מ חלדני, ש"ח ד, ק:.). הנוק הראשון עצירת השתן השני איתור השתן (כ"ע כ"ץ, מעשה עוביה, בית חדש ד ב). ירקונא ירקון חולי עבור פיזור המרה וחוליד אותו לפעמים עצירת השתן ובפרט אם אדם התחיל להשתין ולא שלם (כ"ד רופא, מלון למח דוד, נכריות, פח.). - ואמר הפימן: וירפא אותם מעצירת רחמים (אשר מי יעשה כמעשיך, שחרי נ כ״ה).--*עצירת גשמים: ומה חרי אף האמור [כאן] עצירת גשמים וגלות אף חרי אף האמור [להלן] עצירת גשמים וגלות נמצינו למדים שכל מקום שנאמר חרי אף חמשה מיני פורעניות הם חרב וחיה ודבר ועצירת גשמים וגלות (ספרי דברי מג). נאמרה עצירה בגשמים ונאמרה עצירה באשה נאמרה עצירה באשה שנאמר וכו' ונאמרה עצירה בגשמים דבתיב ובו' (ריש לקיש משום צר קפרא, מעני ת.).-ואמר המשורר: ולמה בעצירה ישעה תפלת חסידיו (כחב"ע. שחלות, כהכת ב, 25). - עצירת החוה, שעול: בשוניקא מין עשב ירוע מבעה חמה ויכשה יפה לכאב הראש גם להפירת המרה לעצירת החזה לקשי הככד והמחול (כ"י להלון, חולה"ח ו כו).--עצירת לח: ומליצת עצירת כח נופל מי שנכעת ומפחד מעשות דבר כשהוא מחוק טבעו ועוצרו לעשותו (ככה"ו, יין לצכון, פיי לצוי ג ק, וול:). - ב) במשמ' סחימה: והוא שתשים אחר מאלו השמנים במכתש העופרת וכו' עד שיתעכה

a) اصنص

זות הוא שיקרא עצירת העופרת (קבי הניסוכי להכתכ"ס, סולי קכונד). ועצירת התפוחים מחזיק האצמום' ומוגע הקי ובותנין להשקותו למי שיש לו עלופים ובו' והרב העשוי ממנו והוא שלוקחים עצירתו ומבשלים אותו עד שיחסרו השלש רביעיות (מסחס הכפוחה, כייי מוז').

בי**עצירה,** ש"כ, כמו עצרה: ביום השמיני עצרת תהיה לכם עצרו הכתוב מלצאת אין עצירה אלא כניסה שנאמר וכו' (ספרי צמדי קול).

עבירות, ש״נ, שמינ, שמות נקבים גדולים, עשירות שינ, שמינ, שמות נסטר יות obstruction; constipation: תקרה בשהמרה נבדלת כמות מועש אל חלל הדקין (פלהכנערג, מורה דרכי הרפולה, יו: 1).

ממנו "עָצִילָה, עָצֵל, עָצֵל, עַצְלָה, עַצְלְוּה, עַצְלְוּה, עַצְלְוּה, עַצְלְוּה, צַצְלְוּה, צַצַלְוּה, "הַהַעַצְלוּה. *עַצַלְוּה, עַצֵּלְנִוּה, עַצֵּלְוּה.

עַצַל, פ״ז, מ״ר *עַצַלִים, עֲצֵלוֹת, עצילות, סמי עַצֵּלֵי, נקי "עצלה, -- מי שאין לו רצון לעכוד עכודה, לעשות מלאכתו וכדום', אהב לשכת בטל, -Faulenzer; pares soux; lazy: לך אל נמלח עצל ראה דרכיה וחכם (משלי ו ו). עד מתי עצל תשכב מתי חקום משנתך (שס ע), במחץ לשנים וכעשן לעינים כן העצל לשלחיו (מסי כו). מתאוה ואין נפשו עצל ונפש חרצים תרשן (מס יג דרך עצל במשוכת חרק (מס יה יע). ממן עצל ידו בצלחת גם אל פיהו לא ישיבנה (עסיע כד). מחרף עצל לא יחרש ישאל בקציר ואין (שם כ ד). תאות עצל תמיתנו כי מאנו ידיו לעשות (עם כח כה). אטר עַצַל ארי בחוץ כתוך רחבות ארצח (מס כנ יג). על שרה איש עַצַל עכרתי ועל כרם חסר לב (פס כד ל). הדלת תסוב על צירה ועצל על משכבו (שם כו יד). -ובתו"ם: מה ראה שלמה ללמד לעצל מן הנמלה (מד"ר דנרי ה). היום קצר והמלאכה מרוכה והפועלים עצלים והשכר הרבה ובעל הבית דוחק (כי ערפון, אכרי ב טו). נשים עצמן הן נאמנות מפני שהן עצילות והן בודקות כל שהוא (כי ירמיה צפס כי זעירה, ירופי ססמי א א). תמן הדבר מסוד לבהנים והכהנים וריזין

הן והכא הדבר מסור לנשים והנשים עצילות הן (כי שמעון בן לקים, שס בו). היא היתה נקראת כת עצלים (שם הו), הפיגול והנותר מטמאין את הידים רב הונא ורב חסרא חד אמר מפני חשדי כהונה וחד אמר מפני עצלי כהונה (פסס' פה.). - ובסהמ"א: וכבר הישיב שלמה במשלי מאמריו בתאר עניני העצלים ועצלותם (כיש חיים, מויינ א לד). ואם היא עצלה אוי לה ואוי לביתה (שלח יועץ, כיד).--ובחשאלה חסר פעולה וריוה מתוך מחלה: ובקדחת הואת יש רוק מהפה הרבה אם ממום הכשן או השתול ובתחילה הדפק עצל ואחר כך זרין ומהיר (ל"י להלון, חולס"ם ב יה). אותות קדחת הואת הן מוג של לחות לבן וכו' שינה עמוקה חושים עצלים (שם יד). - ואמר המשורר: להשכיל ולהורת עצלים בתורת ולזרוע אורת ולניר את גירם (כ״ש הגגיד, כחשמכת ערב). בינה נדיבי משלי אל נא תהי בעצלים וצרוף לבכך ככסף נכחר והסר בדילים (כחצ"ע, חחוד לבנים).

עצל, קל אינו נתוג.

בימעי, נַעֲצַל, הַעְצַלוּ. – נעצל פלוני לעשות דבר, היה träge sein, zögern; être עצל, לא נזרלו לעשות, paresseux, hésiter; to be sluggish, hesitate ונעלה עליהם כי ראינו את הארץ והנה מובה מאד ואתם מחשים אל הַעְצַלוֹ ללכת לכא לרשת את הארץ (מסעי יס ע). – ובסהמ"א: ומה מורח יש כאן למה נעצל מהן (מהברכות) והוא בחסדו לא הלאנו ולא הוגענו כדכחי וכו' (כ' שמוחל צן ספני, שעלי צככום, חולי סגלי לו צ, לון 66). ואם תוך שלשים יום או דעתך לשוב מוליכותו ולבער לא נעצלת אתה את נפשך הצלת (סגדם מלויכם ומנקדם, כ"י בכיעי מוז'). ועד מתי תהי נעצל ונחלש אור כת כמו גבור והואל (סניזי, סענק פלי).

ב-ספי, "התעצל, נתעצל, במו נפעי: מפני מה הרחוקים מותרים מחצות היום ולהלן מפני שהיו יודעין שאין בית דין מתעצל ים בו (בהקרבת חעומר) (מנסי ים). למה אתם מכניסין עצמיכם למספק הות המרובה חזקה שאין ב"ד מתעצל ין (כג מקדם, יכוש' מלס ל מ). מימיו לא נתעצל הכהן מלהוציא את הדשן (ממי צ 3). יצתה בת קול ואמרת להן כל מי שלא נתעצל בהספירו של רבי יהא מכושר מחיי חעולם הבא (יכוש' כלס' כי ד). כל המתעצל בהספרו של חכם ראוי לקוברו בחייו שנאמר ובו' (כ' יסודס מוכר כג, עצם קה.). יחיד שנתעצל ולא בא מביא גדי וקרניו מצופו' כסף ועמרת של זית בראשו (כ' זעיכה, וקרניו מצופו' כסף ועמרת של זית בראשו (כ' זעיכה,

¹⁾ מראה המקום מאסף ד"ר מויא.

רבק (a בארם' עטל עטלא. בערב' עט'ילַ (a בארם' עטלא. בערב' בארם' (a לרבר.]

ا عظال (a

ירוש' ביכור גג). וישרוף בשחרית תפתר שנתעצל ולא שרף (שם פקה' ה ה). מה אם דבר שמצותו לכן היא היתה נקראת כת עצלים מי שהוא מתעצל במצוה על אחת כמה וכמה (כ' לצון, עם ס ז). האשה שאמרה הרי עלי קן מכיאה דמי קן ונתנהו בשופר ואוכלת בקדשי' ואינה חוששת שמא נתעצל בהן (שם שקל' ו ה). אם אומר את כן אף הוא מתעצל ואינו קורא (שם מגי׳ ד ה). אנשי משמר שוכו בקרבן בשבתן נתעצלו ולא הקריבוהו מוציאין אותו מידן (מס צ"ק ט יה): ועל ידי שנתעצל משה במילה ביקש המלאך להורגו (כ' יוזה, עם כדכ' ג יד). אמר המלך כל מי שמתכשר במלאכתו ימול שכרו משלם וכל מי שמתעצל במלאכתו ינתן בדימום (מד"ר שמות ב). חביבה מילה שלא נחלה משה עליה אפין שעה אחת לפיכך כשהיה בדרך ונתעסק במלון ונתעצל למול אליעזר בנו מיד ויפגשהו הי ויבקש המיתו (שס׳ ה). בעצלתים יומך המקרה על ידי שנתעצלו ישראל מלעשות תשוכה בימי ירמיה ימך המקרה (מס ויקרי יש). על ידי שהאדם הזה מתעצל לכסות את ראשו כראוי ימך המקרה (פס). על ידי שהאשה הזו מתעצלת מלכסות את עצמה כראוי ימך המקרה (שס). ולפי שנתעצל (משה) לא ידע איש את קבורתו (שם נמדי כ). עמד (העצל) משנתו בבוקר נתנו לפניו לאכול הוא מתעצל לחת לתוך פיו (מס זכרי ס). כך אמרו בכנין ביתו נתעצל בבנין ביה"מ היה זריז ולא נתעצל (שס שה"ם, שיר). ע"י שנתעצלו ישראל לעשות גמול חסד ליהושע (שס כות ל). על ידי שנתעצלו ישראל מלחנות בהר סיני ימך המקרה (עס), - ובסהמ"א: [אמ' לו אגריפס לעבדו משום שנ]תעצלת בתבשיל אמ' לו לא נתעצלתי בתבשיל (נכזי שכער א, 2). והיו עומרין בדבריהן עד שנתעצל אחד מהן ולא פרנם שדה חברו וכו' (מס 124). ואני התעצלתי לכתוב אותם כלם כי אם כתבתי מעם מאגרותיהם (יוסיפון רמג). והוא מתעצל לעיין בחכמתו וסברתו ברפואת הרופא לדעת אם הוא מתעסק בענינו על דרך נכונה אם לא (כ"י ל"ם, סו"ה, היסוד ג). והשנית שיהית יודע בו עם אהכתו שאיננו מתעלם ממנו ולא מתעצל בחפצו אכל הוא יודע כו שהוא משתדל ומסכים לעשותו (שם הצעחון צ). אין ראוי לאדם להתעצל מלחקור כל זה בשכלו (הוס, רוס סנו). ועל כן צריך שישתדל בומן שהוא יכול להרוית

ושלא יתעצל בזה אם וסיועהו המול (כש"ע פלקיכה, כחם מכתי 17). על כן יש לך לראות דרכיה (של הנמלה) ולהתחכם ואל תתעצל (כ"י בן נסתיחש, פין מכלי ו ס).

שניי "עַצֵּל, - עשה שיהיה עָצל: שאם היה קר ויכש לרוב היה מעצל את הלב ומקרר את הרוח והדעת מלחבין ומלחשב (ל"ע זונולו, מכנווני ז'). האגטים קרים וכבדים מקררים את הגוף משפיעים להשביע ולהמריח על הגוף ומעצלים את האדם מכבים חום הקרביים (לקף 30.). וכאשר יתיאש היצר מספק אותנו בכל מה שקדם זכרו ישתדל ל עצל אותנו במעשי העבודה (ל"י ל"ס, מו"ה, ימוז מנעסה ה). ואל ישיאך מה שאתה רואה מהשתדלותם ואל יעצלך מה שאתה רואה מרפיון המקבלים (מול, מכוזכיג לו). הגה השומן המופלג מעצל הגו מהתנועה וההתעורות וההתעסקות (קלונו ל ז ל ה).

שנור, 'גיד' שתחת עור יעצלים, שרור, 'גיד' שתחת עור הגוף שמשמש לתנועה, Muskel; muscle: כאשר יתנועע האדם ממקום למקום ויחשוב חושב שהמתנועע הוא המניע ואיננו כן אכל המתנועע אשר לא יניע דבר הוא העצמות ויניעו הם המיתרים ומניע המיתרים העצלים ומניע העצלים הגידים המשתרגים בהם ובו' (כלצ"ד, למו"כ 19). והנתיב הב' נמשך מהנקב שהוא בין החוליא הא' והב' ויעלה עד שיתדבק בעור הראש ויתן לו חוש המשוש ויגיע גם כן לעצלים אשר בעינים ולפנים והוא ממשיך להם התנועה (כלוניה, פי ספי יליכה א א). העצל הוא כלי לתנועה לבד ואינו הוא כלי להרגש לפי שכל תנועה רצונית לא תהי אלא בעצל (פרקי משה להרמצ"ם ה). במספר האברים ו העצלים והעורקים והמיתרים (כלב"ג, מלחמי הי א ו). בענין אבריו ועורקיו וגידיו ועצמיו ועצליו (שם יצ). אבל יצטרך עם זה אל רצון מתחדש ישולה מכח חשוקיי כדי שיתנועע ממנו הכח המניע לעצלים ולעצבים (כ"מ הכרצוני, מו"כ לו כב). ובאשר יחדש הקווץ בעצל העפעף יסגר ואם בעצל העין יתעוות העין (הוא, חרם פיים גי, כ"י ציהמ"ד שכטר). אבל פוג הבשר שהיה קורא אותו גאלינום עצל והוא הגידים המעורבים מעצכים וכשר היא אבר שהיא אצלו כלי לתנועה

יםן הערב' עצ'לה, מ"ר עצ'ל a).

a) عضلة عضل

המקומית (נחן פלקיכח, לכי קגוף, כ"י ברעי תוז"). ושאר הוג הוה יביא העצל אחורי הצואר והעצל הרחב יביא להם התנועה זכו' זככר יתערבו בו כמו כן עצלי הדדעים זעצלי האונים זכו' והחלק הגדול ממנו יכפול לאחזר זישקע בעומק העצל עד שיגיע אל המנאמן (קלוון 6 לו ג'). כי העצב כשהוא קרוב אל האבר המתנועע יתמלא בשר זיקרא עצל ויתפשם העצב אחר העצל ואז יקרא מיתר (כענ"ץ דוכלן, מון לובוס, סלק יעקנ ד, כו:). כדי לעיין ופה בכל הגידין וכו' עצבים זעצלים זכו' (יענ"ץ, מו"ס לו לו.).

עצלה, סייכ, -- סגולת מי שהוא עצל, ; Faulheit י עצלה תסיל תרדמה : paresse; indolence, laziness (משלי יע יה). - ובסהמ"א: וכן שתי המדות העצלה והחריצות ומקום השמוש בעצלה בתאוות הבהמיות אשר הנאותיהם חולפות מן האדם וכו' (כ"י ל"ס, סו"ס, עצודי החלפים י). הזהר מן העצלה והרפיון ואל תסמוך על וולתך בי הטוב והרע ביכולתך (שם, יסוד המעשה ה). ואין מה שוברתיו שלא שגעתי מחכמי הקבלה מי שאכמה בקבלתו מקצורי ועצלתי לדרוש ולחקור כי אתם ידעתם חקרי והשתדלותי על הדרישה מימי עלומי (סוח, סרקמס כצ). והכל משל לעצלה מבקשת החכמה (כ"ם מ"ס, מו"ג מ לד). התמדת הבריאות תהיח להשמר מהמלוי מהמאכל ובעויבת עצלית התגועה (כש"ע פלקיכא, אגכת החלום, JQR. NS. I. 474). שמצאנו שכחה בעצל על העצלה כחרישה כומן החורף ועל העצלה באגירת הלתם בקציר ובקיין (ר"י ברי חנעולי, מלמד החלמידי, קקו.). - ואמר חפימן: והשכים (אברהם) כבקר ולא נתעצל כעצלה וחבש החמור בעצמו בגילה (אשר מי יעשה כמעשיך, יולי ב ר"ה). - ואמר המליץ: אמרתי כמה מוכות נעדרות מהאדם בעבור העצלה והאיחור (כ"י זכחרה, שעשועי מ, דודפון 83). אמר הששי רוע העולם הזה והכא בשני דברים העניות ועצלה ומוב בעושר ובזריוות (כ"י סכיזי, מוסרי הפילוסופי ל יד).--ומשל: מובה עצלת השתיקה משצלת הדיבור (המחירי, בים הבחירה לחצות ח יק),

עצלה, מ"כ, — כמו שצלה: צופיה חילכות ביתה ולחם שצלות לא תאכל (מסני לא כז). — ובתלמו": שוה נושא עצלותו של זה זה נושא עצלותו של זה וזה נושא עצלותו של זה וה נושא עצלותו של זה (כני יוסנן, ירושי כנאי ס ד). אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ובו" (כנכי לא). מי גרם לכם שאעלת מכבל ואהיה

נשיא עליכם עצלות שהיתה בכם שלא שמשתם שני
גדולי הדור שמעיה ואבמליון (סקס׳ קו.).—וכסהמ״א:
ואיגם מעלים על מהשבתם להבין אמתת ענין מה
שיעבירו. על לשונם מסני הסכלות והעצלות (כ״י

מִים, מו״ה, סיסוד נ). ואיך אמאס מי שאהבו האלהים
ואגנה מי. ששבחו הבורא ולא די לי עצלותי לקיים
עבודתו במוהו עד שאשמום מי שיעבדהו (סס, יסוד
המעסה ס). השער הרביעי במדת המורך והעצלות
מן האמת המסור לנו מפי חשם וזה מפני עצלותנו
בקראנו התורה קריאה חלושה בקריאת הנערים (כ״י
בקראנו התורה קריאה חלושה בקריאת הנערים (כ״י
לדמיון איש יתאר רום שחקים במו שפלות וסבובם
ב עצלות (עמני, מסני מ).

יַ**טַבְּלָּר,** עצליי, מיז, –של העצל: וצואר הרחם עצליי הבשר וכאלו הוא שחוםיי (קחמון ג כח 6 ה).

עצלניזת, -- כמו עצל, מתעצל: מימיהם של כת עצלניות, -- כמו עצל, מתעצל: מימיהם של כת שלשית לא הגיעה לאהכתי כי ישמע יי׳ שעמה מועפין והיא היתה נקראת כת עצלנין (כ׳ יסודס, סוספס׳ ססס׳ גיל). היא (כת שלישית) נקראת כת עצלנית (סס גיל). היא (כת שלישית) נקראת כת שאין יוצאין מכתיהן ברגל דכתיב וכו' (סוכ׳ כז:). ד' שאין יוצאין מכתיהן ברגל דכתיב וכו' (סוכ׳ כז:). ד' קנאניות (מד"כ צלמי מס). בני ישנה אלו העצלנים קנאניות (מד"כ צלמי מס). בני ישנה אלו העצלנים (כלס כנס׳ ל). -- ובסהמ"א: והפועלים ששכר הם עצלנים ובעל הבית דוחק פי' דוחק את השעה (כנס״ר, יין לנכון, פי׳ לנוס ציט).

"עַצְלְנָרְת, פ"נ, — מדת העצלן: והאופן הביאנו אותם במחלקת הוא שנספר שהחולקים עלינו הם יושבי קרנות בעלי עצלנות והתרשלות (כ"י עסיר ליחון, נום לופי לופי לו).

עצלְתּים ימך המקרה בעצלְתּים ימך המקרה ובשקלות ידים ידלף הבית (קהלי ימים).—ואמר המליץ: תכמת אדם מרב הקרח ואולת אדם מעצלתיו (קטע כ״י גניי, 308, 1904, 439).

ו) [לדעת רוב"ג (סרקמס ל. 196), הוא קבוץ מן צַצְלְהָים. אבל היה צ"ל: עַצְלְתִים. והחדשים מניחים מ"י: עַצְלָה. אבל היה צ"ל: עַצְלְתִים. והחדשים מניחים מ"י: עַצְלָה (Kön, II, 172), או עַצֶּלָת (Olsh. 808), כעין נקי מן עצל.]

ממנו עָצוּם, •עָצוּם, "עָצִּם, דְּעָצוּם, "עַצִּם, עָצִּם, עָצָם, עָצָם, עָצָם, עַצְּםָה, עַצְּמָה, "עַצְּמַה, "עַצְמַה, "עַצְמַה, "עַצְמוּה, "עַצְמוּה, "עַצְמוּה, "עַצְמוּה, "עַצְמוּה, "עַצְמוּה, "עַצְמוּה, הַעָּצִם, הַעָּמָה, הַעַּצִּמוּה, הַעַצִּמוּה, כּיִּעָצַם, עַצְמוּה, הַעַצִּמוּה, הַעַצִּמוּה, הַעַצִּמוּה, הַעַצִּמוּה, הַעַצִּמוּה, הַעַצִּמוּה, הַעַצִּמוּה, הַעַצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעָּצִּמִּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעָּצִמּה, הַעָּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַבּּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּצִּמוּה, הַעַּבּמוּה, הַעַּבּמוּה, הַעָּצִּמּה, הַעְּצִּמוּה, הַעְצִּמּה, הַעְּצִּמוּה, הַעְצִּמוּה, הַעָּצִמוּה, הַעְצִּמוּה, הַעְּצִּמּה, הַעְּבָּמוּה, הַעְּצִּמוּה, הַעְּבּמוּה, הַעְּבִּמוּה, הַעְּבָּמוּה, הַעְּבִּמּה, הַעְּבָּמוּה, הַעְּבִּמּה, הַעְּבָּמוּה, הַעְּבָּמוּה, הַעְּבָּמוּה, הַעְּבִּמּה, הַעְּבִּיה, הַעְּבָּמוּה, הַעְּבִּיה, הַעָּבְּיּה, הַעִּבּּיה, הַעְּבּּיה, הַעְּבִּיה, הַעְּבִּיה, הַעְּבִּיה, הַעִּבּיה, הַבְּיבּיה, הַעְּבִּיה, הַעְּבִּיה, הַּעִּבּיה, הַעְּבִּיה, הַעְּבּיּה, הַעְּבִּיה, הַעְּבִּיה, הַעְּבִּיה, הַעְּבִּיּה, הַעָּבּיה, הַעְּבִּיה, הַּעְּבִּיה, הַּבְּיה, הַּבּיה, הַּבְּיה, הַּעִּבּיה, הַּבְּיה, הַּבְּיה, הַּבְּיה, הַּיּבּיה, הַיּבּיה, הַיּבּיה, הַּיּבּיה, הַיּבּיה, הַיּבּיה, הַיּבּיה, הַיּבּיה, הַיּבּיה, הַיּבּיה, הַיּבּיה, הַיּבּיה, הַיבּיה, הַיבּיה, הַּבְּיבּה, הַיּבּיה, הַיּבּיה, הַיּבּיה, הַיבּיה, הַיבּיה, הַיּבּיה, הַיבּיה, הַיבּיה, הַיבּיה, הַיבּיה, הַיבּיה, הַיבּיה, הַיבּיה, הַיבּיבּיה, הַיבּיה, הַּבּיה, הַיבְּיה, הַיּבּיה, הַיבְּיה, הַיבְּיה, הַיבְּיב

עצם, עוצם, שיון,-א) סגולת מה שהוא חוק ורב הבח ואמרת בלבבך : Macht; pouvoir; might : ואמרת כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הוה ווכרת את ייי אלהיך כי הוא הנתן לך כה לעשות חיל (דבר' ס יו-יס). תהפך לאכזר לי בעצם ידך תשממני (חיוב ל כח).--ובסהמ"א: מפני שלכם תלוי בעוצם מה שהם מקוים ממלאת תאותם והשלמת משאלותם (כ"י ח"ס, קו"ה הצחינה, פחיחי, 84). ובכמה יתעתב דבר האסור ויאבד בעוצם מיעומו כשיעור שנתנו בו חכמים יש דבר ששיעורו בששים ובו' (רמניים, מחכלות חקורות עו ה). ומפני כן וגם מפני עוצם דקותו לא חשש לו ולא הקפיד עליו והורה לבני דורו וציוה אותם לסדר שנות העולם ולעשותם משם"ה יום ורביע יום שלם בלי מגרעת (כ"י היפרחלי, יפוד עולם ג, לע":). - ואמר הפימן: [עדו]ת שמחות להרסים עוצם ההרים עסים ישמר המשורה: עצם — .(r ,Kahle, Masor. d. West.) בבודו חכיל כל וכן נקרא מקום לכל כי לא מקום יכילהו (ר"י הלוי, משגיב נכסו). ואו נתכנו אישים וצורות בעולמו כעצם מרוצתו וכח תנועותיו (כחב"ע, נסס אל אשר אמר). בפרוד אח וסור רע וגוד גום ורוב חולי ועוצם המצרות (דאה יהודי מלכים וחאי ב, מן 15). --ב) כמו עצם א): לא נכחד עצמי 2) ממך אשר עשיתי בסתר (מהלי קלע יה).

איניבה, פ״ע, עַצְמַהָּ, עָצְמוּ, עָצְמוּ, עָצְמוּ, עַצְמוּ, עַצְמוּ, עַצְמוּ, עַצְמוּ, עַצְמוּ, עַצְמוּ האדם, היה רב וחוק בכמות או באיכות, במספר, בכֹח, בעשר וכדום', עָצַם מפלוגי, היה יותר בדול בעשר וכדום' מפלוגי: ויאמר אבימלך אל יצתק

ין [כך בכנענ': עצם, עצם; בפונ' החדשה מ"ר: עצם ה. גם בכנענ' בהשאלה: עצם, גבורות (ליזונ' 345). באשור': אצמאת, אצמיתי, עצם. בכוש': עַצָּם, עָצם; באשור': אַצְּמַאת, אַצְּמַיתי, עָצם. בכוש': עַצָּם, עָצם; בארמ': עִמַּמָא, עְשָּמָה, חלצים; ובהשמטת ע', ממיא, עצמות. בערב' עַמִים a), היה גדול, עצום: עַמִים a), עָצָם.

2) [כך ריב"ג בשרשיו, וכן החדשים. והוא כעין שם קכוץ, עצמות הגוף: וכן רד"ק בשרשיו: גופי. וראב"ע פרש כמו משמ' H).]

a) عظم

לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד (נכחפי כו יו). ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם (שמות לי ז). וירב העם ויעצמו מאד (שם כ). ויבשהו על רכב כי רב ועל פרשים כי עצמו מאד (ישני לה ה). עצמו לו אלמנותו מחול ימים (ירמי יה ס). ואיבי חיים עצמו ורבו שנאי שקר (מהלי לס כ). רכו משערות ראשי שנאי חנם עצמו מצמיתי איכי שקר (סס פע ה). וצפיר העזים הגדיל עד מאד וכעצמו נשברה הקרן הגדלה (זכיי ס ס). ועצם כחו ולא בכחו ונפלאות ישחית (מס כד). ועלה ועצם במעם גוי (מס יא כג). -- ודברים מפשטים: כי רבו פשעיהם עצמוּ משבותיהם (יכמי הו). על רב עונך עצמו חמאתיך עשיתי אלה לך (ססליד). נפלאתיך ומחשבתיך אלינוי אין ערך אליך אגידה ואדברה עצמו מספר (מהלי מו). השיגוני עונתי ולא יכלתי לראות עצמו משערות ראשי ולבי עזבני (פסיג). ולי מה יקרו רעיך אל מה עצמו ראשיהם אספרם מחול ירבון (שם קלע יו-יח).--ובמדר': אמר לו (אבימלך ליצחק) כל אותן עצמות שעצמת לא ממנו היו לך (מד"ר ברחשי קד). ---ובסהמ"א: ומי שיש לו עליך טובה וחסד את.חייבת לגומלו עליה כל שכן מי שגדלו ועצמו מובותיו מגמולך עליהם (כ"י א"ת, סו"ה, עצודת האלהים ע). על כן אל יבהילך דברו (של היצר) ואם עצמו חייליו (סס, ימוד המעשה ה). — ואמר המשורר: הרחקת כליל חכמה וחברתך מאד נעמה וכן מחלת פרידתך עלי כל מחלה עצמה (רחב"ע, הרחקת כליל). וגופו בעת עצם זחוק יתרותיו זיקרם עליחם עור ובשר בשלמותיו (הוח, בשם חל חשר חמר).

— הספעי, ויעצמהו, — העצים את פלוני, עשהו עצום, רב וגדול: ויפר את עמו מאד ויעצמהו מצריו (תהל' קס כד).

כד).— ואמר הפישן: בלב מהור וגוף נקי שם המפורש ארומם ומוד שבעים ושתים על כל שם אעציםם (ממוכחך יודיעו, מקון ליל שנם צין כ"ה ליו"כ, מכע"ב ב). בני מעלה מוראו יעריצון ויעציםון אדם נצח ההלתו יקדישון וירוממון (שעשועים, יולי א שנועי). ען תוציא אדמה חיה ובהמה ושקץ ורמש ושרץ להעצימה (כי צכימין, אלהיכו אלהים אמה, יול' שנם נכאם, מסוי ליעל' א. בנות מרפים ומוברים יועצים קשרי אצבעותי נמפו מור להעצים (נוץ שכער ג, דודמון 77).

הַפְּעִ", "הַעְצָם, שהעציםו אותו, שנעשה חוק: פשע אם היים מענים (ר״ל הקליר, סכנס, חפלי גשס). העצם ונגור עצירת מים (ר״ל הקליר, סכנס, חפלי גשס).

-הספי, *התעצם, נתעצם, - א) נתעצם בדין, התוכח prozessieren; plaider; ,(יומען מענות, הגיש עצמותיו ו to dispute, go to law: שנים שנתעצמו בדין אחר אומר נדון כאן ואחד אומר נלך למקום השלד כופין אותו ודן בעירו (כי ספרת צשם כי יותכן, סנהי לת:). --ובסהמ"א: נתעצמו ראובן ושמעון לדין וכררו לכת אל אחל מועד מקום משפט לאכפניא של תורה (ר"ח, ספר הישר לו). שנים שנתעצמו בדין ונתרצו שניהם וכו' (כשנ"ח, שו"ת ה ססקקד). המכה רעהו בסתר וחבל בו ורוצים אח"כ להתעצם" עמו בדין ולשלם לו כל מה שיחייבוהו דייני ישראל וכו' (כ"ש נכ"י הפרדי, פפר ססכומוס פג). ורפו ידיו ושב להתרעם על ראשי הקהל באומרו שיקשה לו להתעצם בריב עם זה (כמ"ל, סו"ם נה, פנ::). זעתה נתעצמו בדין וכל אחר תוכע לחבירו (פתחי תשובה על שו"ע חו"מ, פקדון כלח). ובתעצמו הרבה כרבר עד שמצאו סמך ר' יצחק בספריו של ר' אליעור הגדול (כי משולם, חשוי מעשי הגחי פח). ואמר נתעצמו בו מנחם ודונש (מיוסק לכש"י, זכיי ג יג). שבאותו הפך כבר היה בו שמן כדי להדליק ממנו לילה האחד ולא היה לנם אפם ז' ימים בלבר עד שנתעצמו כת הקורמין בקושי זה ואמרו כי אף שלא נעשה בו נם לילה האחר אנו מדליקין כה מפני שהיא זכר מהרת המקדש וחורתה על מכונה" (ספייי ב א, כ:). אם היו מתעצמין עליהם לכלתי נתון להם הממון היו הורגין מבל מקום (הלנוש, שוחפין נקרקע קקג ג). --ב) *עשה עצום, הכטיח תשלום אם לא ימלא דבר, המרה את רעהו: שנים שנתעצמו זה בוה ואמר אחד מהן לחבירו אם לא באתי מיכן ועד, יום פלוני יהא לך בידי כך וכך הגיע זמן יתקיים תנאו (מי יוסי, מוספת' ב"מ ל עז). - ג) התחוק והתאמץ: דרך שנים שמתעצמים להפיל איש את רעהו (כש"י, בכחשי לב כה). וירדתי על ההרים לשון יללה הוא ודוגמתו על גגותיה וברחובותיה כולו ייליל יורד בבכי המתעצ' בבבי עד שגופו משתבר (סול, שפעי יל לו). והתבאר כי אותה ההכרחית היא מפני זו הידיעה ואשר היינו חושבים אותה תוספת ומותר אינה כן אכל היא הכרחית בשיתעצם בה האדם (רש"ע פלקיכה, כחשי סכמי, 91). אמר המגיד ובצאתי מאת הרופא אחריו מהרתי ואני מתעצם 2) מאחוריו (כ"י

(מן עצמה, ועי' עצום ג); ורש"י פרש בסנה': 'נעשו קשין זה לזה.] (2-[אולי פרושו אחרת ואינו שיך לכאן.]

סכיני, מסכמונ' מס). ראה זה רעה חולה לא זורה ולא חוכשה בהתעצם תשוקת משכיל לתכליות בלא הועיל (ר"י הנדרשי, בחיני עולי ח ה). האתעצם בי נסבתי מלבי ישפר עלי וכו' או כי אעריץ עצתי הנכלה וכו' (שם ו). לכן התעצם מיבה להרבות בנבואתו (כ"י לברבנהל, פי' מיות כב), וכבר התעצמו חכמי הנוצרים להשיב על השענה הואת (הוא, שמים חושים ב, יו:). ובדברי התעצמתי ואתהפכה לאיש אחר (כ״ל לבולעסיה, ספר החום, עטרת לכי לגרץ). כי את אשר ראינו כל זרע מלכות יהודה נכרת כאשר כא נבובדנצר עליהם כי ירא שמא יתעצם העם עם זרע המלוכה (ר״ם 3ן וירגלו, שבע יסודה, 13). אחר זה נתעצמו כל השרים וקצת מההגמונים ולא יכלו לנצח האפיפיור (שם 125). והמתעצם באדם ע"צ המכע הוא היותר מוויין בגבורה ע"י פיב הרכבתו ומוג חלקיו וגמות' ומקשיותם (כש"פ, יריעות שלתה א, ג:.). -- ד) "נעשה חוק וקשח, התעבה: ומצרפים עליהם סובר כמשקל המים ומכשלים אותם עד שיתעצמו (מפחק הרפוחה).

עצם

עצם, עצם, שיכן כני עצמי, עצמה, עצמבם, עצמו, עצמם, מ״ר עצמים, כני עצמי, עצמינו, עצמיו, עצמיה, מייר עצמות, סמי עצמות, בני עצמותי, דמתי, עצמותינו, עצמותיה,־מתיה, עצמותיכם, עצמותיו,־מתיו, עצמותם, דמתם, עצמותיהם, דמתיהם, - א) עצם בגוף בע"ח, אדם ובהמה, החלק הקשה הלבן שבאברי גופות בע"ח שהכשר כרוך עליו, Knochen; os; bone: ואה הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי (נכלםי ב כג). יאכל גוים צריו ועצמתיהם יגרם (פס). כארי כן ישבר כל עצמותי (ישעי לס יג). ונחך יי׳ תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתיק יחליץ (מס נס יח). וראיתם ושש לבכם ועצמותיכם כדשא תפרחנה (עס פו יד). והיה בלבי כאש בערת עצר בעצמתי (ירמי כ ט). נשבר לבי בקרבי רתפו כל עַצְמַתְי הייתי כאיש שכור וכגבר עברו יין (שם כג ע). גזלי עורם (של העניים) פעליהם זשארם מעל עצמותם ואשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם הפשומו ואת עצמתיהם פצחו (מיכי ג ב-ג). יבוא רקב בעצמי ותחתי ארגו (סנקי ג יו). רפאני יוי כי נכחלו עצמי ונפשי נכחלה מאד (מהלי וג-ד). כמים נשפכתי והתפרדו כל עצמותי הית לבי כדוגג נמס בתוך מעי (שם כנ יה). אספר כל עצמותי המה יבישו יראו בי (מס ית). כשל בעוני כחי ועצמי עששו (מס לא יא). כי החרשתי בלו עצמי בשאגתי כל היום (שם

ואת עצמות שריו וכו' מקבריהם (ירמי ס ל). וזריתי את עצמותיכם סביבות מזכחותיכם (יחוקי ו ה). ותהי עונותם על עצמתם כי חתית גבורים בארץ חיים (שם לג כז). ויניחני בתוך הכקעה והיא מלאה עצמות יוכו׳ והנה יבשות מאד ויאמר אלי כן אדם התחיינה העצמות האלה וכו' העצמות היבשות שמעו דכר יי' כה אמר אדני יי׳ לעצמות האלה הנה אני מביא ככם רוח וחייתם וכו' ותקרבו עצמות עצם אל עצמו (פס כו פ-ו). העצמות האלה כל בית ישראל המה הנה אמרים יבשו עצמותינו ואכדה תקותנו נגזרנו לנו (שס יח). ועברו העברים בארץ וראו עצם אדם ובנה אצלו ציון (שם לע יה). על שרפו עצמות מלך אדום לסיד (עמ' 3 ח). -- ושל בהמה: עצמיו אפיקי נחשה גרמיו כמטיל ברול (חיוב מ ח).--ועצמות בשר בהמה שמבשלים לאכילה: בכית אחד יאכל וכו' ועצם לא תשברו בו (שמות יצ מו). אסף נתחיה אליה כל נתח שוב ירך וכתף מבחר עצמים מלא וכו' וגם דור העצמים תחתיה רתח רתחיה גם בשלו עצמיה בתוכה (יסוקי כד ד-ק). הרבה העצים הדלק האש התם הבשר והרקח המרקחה והעצמות יחרו (שס י).--הוא עצמו וכשרו של פלוני, הוא קרובו מבני משפחתו (ליעקב) ויאמר לו לבן (ליעקב: Verwandter; parent; kinsman אך עצמי ובשרי אתה (נרחשי כע יד). מה טוב לכם המשל בכם שבעים איש כל בני ירבעל אם משל בכם איש אחד ווכרתה כי עצמכם ובשרכם אני (שפעי ע ב). ויבאו כל שכטי ישראל אל דוד חברונה ויאמרו לאמר הננו עצמה וכשרך אנחנו (פ״נה ל). ולעמשא תאמרו הלוא עצמי וכשרי אתה (שם יע יד).--ובתלמו': עצם כדי לעשות תרווד ר' יהודה אומר כדי לעשות ממנו חץ (שכת הן). השובר את העצם בפסח המהור הרי וה לוקה ארבעים (פקסי זיה). אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וכו' ובמוקרשין קוצץ בקופיץ שאין בו משום שבירת העצם (פס ים). עמד עצם בגרונו נותן על ראשו מאותו המין (מוספסי שנת ז (מ) כה). מי שיש לו עצם בגרונו מכיא מאותו המין ומניח על קדקדו (שנת פו.). מעלין עצם של ראש בשבת (ירושי ע"ז צ צ). כל בריה שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש (כז הוכח, חולי כה.). -- ובסהמ"א: עצם קפן שעל כף הירך שאדם בולעו ונחנק (כש"י, גיטי סו:). על הארכובה מונח עליו עצם אלילי ונקרא גלגל ואחרים קורים אותו ריחיים (כש"ע בן ילחק מעורעוקה, פפי

לב ג). שמר כל עצמתיו אחת מהנה לא נשברה (מס לד כח). אין מתם בכשרי מפני ועמך אין שלום בעצמי מפני חמאתי (שם לח ד). ברצח בעצמותי חרפוגי צוררי באמרם אלי כל היום איה אלהיך (שם מג יל). תשמיעני ששון ושמחה תגלנה עצמות דכית (שם כח י). בי אלהים פזר עצמות חגך (שס נגו). בי כלו בעשן ימי ועצמותי כמוקד נחרו (שם קנ ד). מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי (שסו). ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו (שם קע ים). נפורו עצמינו לפי שאול (שם קמח ז). רפאות 'תהי לשרך ושקוי לעצמותיה (משלי ב ס). אשת חיל עטרת בעלה וכרקב בעצמותיו מבישה (שם יב ד). צוף דבש אמרי נעם מתוק לנפש ומרפא לעצם (שם יו כד). אולם שלח נא ידך וגע אל עצמו זאל בשרו (חיוב ח ה). פחד קראני ורעדה ורב עצמותי הפחיד (זס ז יד). ותבחר מחנק נפשי מות מעצמותי (שלו זיה). עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תשככני (סס ייח). בעורי ובבשרי דבקה עצמי (סס יע כ). עצמותיו מלאו עלומו (עם כיה). עמיניו מלאו חלב זמח עצמותיו ישקה (פס כא כד). לילה עצמי נקר מעלי וערקי לא ישכבון (שם לין). עורי שחר מעלי ועצמי חרה מני חרב (שס ל). והוכח במכאוב על משכבו וריב עצמיו אתן (שם לג יש). יכל כשרו מראי ושפו עצמתיו לא ראו (שם כה). ממרום שלח אש פעצמתי וירדנה (איכי א יג). בלה בשרי ועורי שבר עצמותי (שם ג ד). זכו נויריה משלג צחו מחלב ארמו עצם מפנינים ספיר גורתם (שס דו). צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ (שם ח). כאשר אינך יודע מה דרך הרוח בעצמים בכשן המלאה (קהלי יל ה).--ובפרט העצמות של גוף מת: פקד יפקד אלהים אחכם והעלתם את עצמתי מזה (ברחשי נ כה). ויקח משה את עצמות יוסף עמו (שמות יג יע). וכל אשר יגע על פני' השרה בחלל חרב או במת או בעצם אדם (נמדי יע יו). ויקחו את עצמתיהם (של שאול ויהונתן) ויקכרו תחת האשל ביבשה (מיח לח יג). ועצמות אדם ישרפו עליך (מייח מַג בּ), וקברתם אתי בקבר אשר איש האלהים קבור בו אצל עצמתיו הניחו את עצמתי (פס לח). ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו (מ"ב יג כח). וימלא את מקומם עצמות אדם (שם כג יד). ויקח את העצמות מן הקברים וישרף על המובח (מס יו). הניחו לו איש אל ינע עצמתיו (של הנביא) (שס יס). **בעת ההיא נאם יו' ויוציאו את עצמות מלכי יהודה**

בעלי לשון הרע המח עצמותן של בעלי לשון הרע -: (:וֹ: (כ"י קחרו, חולדוח ילחק, לע:). ועי' נפח. -ב) עצם דבר selbst; même; self, selfsame, מלוני, הרבר ההוא ממש, בעצם היום, לא לפניו ולא לאחריו, כי אם באמת. בזה היום: עצעם היום הוה כא נח ושם וחם ויפת ובו' אל התבה (נכחשי זיג), ושמרתם את המצות בי פעצם היום הוה הוצאתי את צכאותיכם מארץ מצרים (שמות יב יו). ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם חיום 'הוה (ויקרי כג יד). וידבר יי' אל משה בעצם חיום הוח לאמר (דברי לב מס). ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי בעצם היום הוה (יהושי כי יה). וישמו אבנים גדלות על פי המערה עד עצמי היום הזה (עס י כו). המה ואכותם פשעו בי עד עצם היום הזה (יסוקי כג). בן אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בכל אל ירושלם פעצם: היום הזה (שם כד ב). – עצם השמים, לא העננים וכיוצא בזה, אלא השמים ממש: ותחת רגליו כמעשה לבנת. הספיר זכעצם השמים למהר (שמות כדי) -- ואמר בך סירא: תואר מרום רקיע מהר ועצם שמים מרבים הדרו (נ״ק גניי מג ל). -- ואמר הפימן: קדוש מקורא ומשרתיו קדושים מהורי עצם כעצם תרשישים: פליאי צורה ולא כתכנית אישים לבלתי שלום בם יסוד חמשה רגשים (אכוממך, יולי פסח, הגדה מלויכה, כ"י בריטי מוזי).—ואמר המשורר: כוכבי זהר עצם מהר־ ושמש וסהר חזרים על גלגל (כייי הלוי, יפעה מלכי).--בעצם תמו, כשהוא עורנו תם כלו, כלי שום חסרון ג וה ימות בעצם תמו כלו שלאגן ושלו (חיוב כח ים). -ומצוי מאד כתו"מ עם כנ': הפתח הפתות למרפסת. אין לו אלא ארבע אמות מרפסת עצמה יש לה: ארבע אמות (חוקפתי ב"מ יל יב). שלש שני יהיה-לכם ערלים לא יאכל מכל מקום מה בינו למשמר־ פירותיו לעצים כשם שהוא רוצה בפריו כך הוא-רוצה בעצמו כרם הכא רוצה הוא בפריו ואין" רוצה בעצמו (ירושי ערלי א א).--והדבור בל עצמדי של פלוני או של דבר: הלך אצל בני עשו ואמרי להם מקבלים אתם את התורה אמרו לו מה כתוב בה? א"ל לא הרצה אמרו לפניו רבש"ע כל שצמי של" אותו אכיהם רוצח חוא (ספרי דברי שמג). כל עצמןן (של מים מגלים) אמור להשהותן מפני תסבנה (כשנייג. שנת קכת:).--ובסהמ"א: לפי שכל עצמם להוציא דבה נחבוונו (רש"י, במדי יג כג). מוצא חמין שלב

אלמנלורי לאלראזי, שער העלמות, כ״י). -- ואמר המשורר: הרפתה ממך עצם ומכתש ממקום לחי וגם לחך בלילה בי כבר גם מבכי לחי (כ״ם הנגיד, חהה שנחי). ועצמי כרקב תבלה ועיגי שלחה יבלי בכי (כחב"ע, מוחלחי נכזבה).--ומ"ר: גם אני אצרית וארתיב קרחתי עצמי יבביון אלה על אלה ונתחי יהמיון (כי מנחס בן סכוק, חגרי חל חקדחי חבן שפרוע). ורעיוני רכים ולא אבין גלמי ועת נום ובהשכים בך עצם עצמי (כחצ"ע, חלהי הכוחות). אועצמות: העצמות והגידין והנותר (של קרבן -הפסח) ישרפו בששה עשר (ספסי זי). המדליק בפת ושמן של תרומה ישרפו עצמותיו (כי שמוחל בכי נחמן נפס כי יוסכן, ירופי סרומי ה א).-ושל מת: השומע על מתו והמלקט לו עצמות מובל ואוכל בקדשים (מקחי ס ס). אמר ר' יוחנן בן זכאי וכי אין לנו על הפרושים אלא זו כלבד והרי הם אומרים עצמות חמור מהורים ועצמות יוחנן כהן גדול ממאים אמרו (הצדוקים) לו לפי חבתן היא פומאתן שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרוודות (ידים דו).-ובסהמ"א: והנה הלילה חוק חליי עד ששבר חחולי כל עצמותי כמו האריה ששובר עצמות החיה הנטרפת בפיו (כד"ק, ישעי לח יג).--ואמר המשורר: ושמו בקרבי כאש בכליותי קשור בלבי עצר בעצמותי (כ״י הלוי, יודעי יגוני). אדם באהכת עולם רצונו דומה לכלב מוצץ גרמות דם משפתיו מוצץ ודומה כי הוא מוצץ דם העצמות (כי"ק, שקל הקדש 96, גולכץ). -- ודבור של ברבה למת, *תהיינה עצמותיו פרחות, ואמר בן סירא: וגם שנים עשר הנביאים תהי עצמתם פר[חות תח]תם (נ"ק גנ" מעי). -ודבור של קללה למת, *ישתחקו עצמותיו של פלוני: התחיל מחרק עליהם שיניו ואומר וכו' ישתחקו עצמותיו (של פרעה) (רשנ"י, מד"ר שמוי ה).-ובסחמ"א: ישתחקו עצמות חוי הכלבי שאטר וכו' (כלפים, שמום יו כו).--"וישחקו עצמותם: כי לא הועיל האיש הוה מהכופרים הראשונים ישחקו עצמותם (כי מס נוב, ספי החמונות ע ב).--*שחיק, שחוק עצמות: אדרינום שחיק עצמות שאל את ר' יהוש' בן חנניא (מד"ר ברחשי כה). -ובסהמ"א: וכשהקורא אומר נכוכדנצר הם אומרים שחוק עצמות (מחזי חיטלי ח, סו:).-ואמר הפימן: ועצמותם בגחינם שחוקים ודב אנשי ומנינו חלוקים (לעחיקים אשר כראי חזקים, או"ג ב, 85). ועי שחק, שחיק, שחוק. -- וכן *תפח עצמו של פלוני: תיפח עצמן של מחשבי קיצין (כי שתוחל בר נחתני בשם כי יונחן, סנהי שם כ.). עשה בשביל כבוד עצמד (שם מז:). ובר לבב זה משה זכו' לבו ברור עליו שאינו תובע צורר עצמו אלא צורכן של ישראל (כי ילחק, מד"ר דברי יה). -- ואחרי מלת היחם: אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע (סנהי מ:). בשעה שעלו ישראל מן הגולה ולא מצאו עצים בלישכה ועמדו אילו ונתנדבו עצים משל עצמן ומסרום לציבור (ירושי שקלי ד ה). - על פי עצמו: האומר פתיתי את בתו של פלוני משלם בשת ופגם על פי עצמי ואינו משלם קנם (כתוני ג ע). גנב על פי שנים ומבח ומבר על פי עד אחד או על פי עצמו משלם תשלומי כפל (נ״קז ד). האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה שת בעליך והלכה ונישאת על פי עצמה והלך בעלה למרינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך והלכה ונישאת על פי עצמה וכו' (מוספחי יכמי יל ה). הודה על פי עצמו משלם קרן וחומש ואשם (נ"ק קג:). בפני עצמו: ואל תהי רשע בפני עצמך (חברי ב יג). הורה בפני עצמו ועשה בפני עצמו מתכפר לו בפני עצמו (פור" ב ב).--ובמשמ' לבד, ;allein; seul alone: כל קורה וקורה בפני עצמו אילן הוא (כי יסושי. מוספסי כללי ד ז). הקורא את הסגילה ומעה והשמים בה פסוק אחד לא יתחיל ויקרא את אותו פסוק בפני עצמו אלא מתחיל מאותו פסוק וגומר עד סוף (שס מנילי ב ב). יחד הכתוב מצוה הואת ואמרה ענין בפני עצמו ואי זה זה עבודה זרה (מַכי׳ כֹּלֹ הּ). חחש שהיה בימי משה בריה כפני עצמה היה ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה הוא אם מין בהמה הוא (כ"מ, שבת כת:). ב' ביתי עדים המכחישות זו את זו וכו׳ זו באה כפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה (כב הוכל, ב"ב ללו:). וחייב (הנויר) על היין בפני עצמו ועל הענכים בפני עצמן ובו׳ (מיר ו ג).--וכן לעצמו, בעצמו, באותה המשמ׳: שנים שלקחו את האילן נותנין פאה אחת לקח וה צפונו ווה דרומו זה נותן פאה לעצמו וזה נותן פאה לעצמו (פחה גה) בעושין כל צרכי מילה בשבת מוחלין ופורעין ומוצצין וכו' אם לא מרף יין ושמן מערב שבת ינתן זה בעצמו וזה בעצמו (שנח יע ב). מדבריהם למדנו ששורפין תרומה מהורה עם הממאה בפתח וכו' ומודים ר' אליעזר ור' יהושע ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה (פקחי לו). לשניהם כותבין שנים לוה לעצמו ולוה לעצמו (מכ"ג, ב"ב

שצריך לשורפו יכול למלמלו בידים ולבערו וכו' שהרי בל עצמו. הוא מתעסק ומחור לשרפו (הלצום; חו"ח -מתוג).-*ועם מלת השלילה: חור שבין יהודי לארמאי שבו' פלימו אמר כל עצמו אינו בודק מפני הסכנה (פקסי ק:). כל עצמן של ב"ש לא היו מודים בעירוב עד שיוציא מטתו וכל כלי תשמישו לשם (עירוצי ל:). יועם אלא: כל עצמו אינו כותב אלא יתן יי׳ אותך לאלה ולשבועה (כי יסודה, סועי ב ג). בא הכתוב ולימד על פסח שני שרוחה את השכת וכו' אמרת כל עצמו אינו בא אלא מפני המומאה (ספרי, נמדי ש). כל עצמו של שני כתרים אין באים אלא מכחה של תורה (שם קיע). כל עצמם של מלכים אין בוררים להם אלא לחם קל (שס, דברי ח). כל עצמן לא התקינו את המבילה הואת אלא מפני תלמוד (כי סיים בר ווה, ירושי ברכי ג ד). כל עצמו של דוד לא מלך אלא ארבעים (שם פוטי לו ס). וגונב מבית האיש ולא מכית האשה כל עצמו אין כתוב רעהו אלא בשואל (שם ב"ק ז א). למלך שבעם על בנו ומסרו ביד עברו וכו' א"ל שומה שבעולם כל עצמו של אבא לא מסרגי לידך אלא ע"י שלא הייתי שומע לו (כי סייה, מד"ר שה"ם, כרמי שלי). אני כל עצמי לא נתגרשתי אלא שלא מוגתי את הכום (פזח"ר כח (ל), רמח"ש).--וסומך eigen ,שם במשמ' כנוי חוור לנושא של המאמר, sien; propre; own אמר לשנים גולתי לאחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם וכו' נותן לזה מנה ולוה מנה שהודה מפי עצמו (ניימגג). הוו והירין ברשות שאין מקרכין לו לאדם אלא לצורך עצמן (מנוי בג). לא היו ישנים בבגדי קדש אלא פושמין ומקפלין אותן ומניחין אותן תחת ראשיהן ומתכסין בכסות עצמן (ממי' ל ל). חסידים הראשונים היו מוציאין אותן לתוך שדות עצמן ומעמיקין להן שלשה פפחים (תוספתי ב"ק ב ו). לשעבר הייתם עומדים ברשות עצמיכם עכשיו הרי אתם משועבדים לצבור (ספרי יצרי עו). כל התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרים וכל התולה בזכות אחרים תולין בזכות עצמו (כי יומנן מפוס כי יוסי בן זמכח, בככי י:). מושב אמות מיתת עצמי ולא אעביר על דעת חבירי (כ״ע, עירוני ch:). אמפת עצמו ומפותת עצמו לא ישא ואם נשא נשוי (יכמי נט:). פעמים שאדם נשבע על מענת עצמו ביצד ובו' (כ״ל כן יעקב, כמובי ים.). וביוצא מתחת יד אחר אבל פיר עצמו לא (כי שיתי גר השי,

נבוים ושפלים ובו' ומתנחמים ונגאלים באש (תנחותף לו כ). - וכן בעצמה: בדאי היית לחוב בעצמד שעברת על דברי בית הלל (פרכי ל ג), -- וחדבור הגע עצמה: מתיכין, לר' יודה הגע עצמך שהיתה עקרה ואין פופה לילד (ירומי יבמי ו ד). ועי' יגע, הפע'.--ועם ל היאם: חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמוי פשור לשכזר בשוק חייב (חלה א ו). נערה שנתוורסה ונתפרשה וכו' רבי עקיבא אומר יש לה קנם וקופת לעצמיה (כתוני גג). האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלומית והלך וקדשה לעצמו מקדשת לשני (קירופי ג לי). אל תבקש גדולה לעצמד ואל תחמאדי כבוד יותר מלמודך (אפוי וד). ואינו מחזיק מובה לעצמו אהוב (מסו). בשקצרוה לעצמן אבל אפ קצרוה לישראל הייבת (יכוסי פיסה ב ז). ביצר סדר הסבה אורחין נכנסין יושבין ע"ג ספסלין ועל גבר קתדראות וכו' בא להם יין כל אחד ואחד מברך לעצמו ובו' (זרכי מג.). לא תנשא ולא תחייבם וכו" ולעולם אמר זעירי לעצמה ג' חדשים לחברתה תשעה (יצמי קיט:). אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום (כי זיכל נפס כ"כ, כתובי לת.). והיא מרת נפש היא לעצמה כיון שנפקדה לא פקדה האלהים אלא לעצמה וכו' אני לעצמי שמחתי אכל אחר לא ישמח עמי (מד"ר שמות יט). -- ובמשמ' שיך לעצמו. ברשות עצמו: גופו של גם שחרור הרי את בת חוריך הרו את לעצמך (גישי עג). אם אין אני לי מי לף וכשאני לעצמי מה אני (הלל, אנוי א יד). - ובסהמ"א: כותב לו על הנייר או על החרם הרי את בן חוריך או הדי את של עצמך או אין לי עסק בך וכן כל ביוצא בזה (כמצ"ם, עבדים ה ג).--*על עצמו: אם רצה להחמיר על עצמו אין שומעין לו (ירוטי ברכי ג א), הבערה לימדה על אצמה (כי לעור, שם שבתה s s), זובה לאלהי' יחרם יצאת זכיח' ללמד על הכל' השתחות ללמד על עצמה שאינה מעשה (כי סוקים. שם ז כ). -- פעצמו: נשא אותו גר ק"ו בעצמו ומה-ישראל שנקראו בנים למקום וכו' (נכלי שם לת.). וישכם (כלעם) קדם ועמד בזריזות הוא בעצמו (מד"ר נמדי כ). אמר לו הקב"ה (למשה) וכו' למחר אני פורע: לך כשיעשה את המשכן תהא סכור בעצמך שאתה משמש בכהונה גדולה ואני אומר לך קרא לאהרן שישםש (תנתותי שתיכי ג). - מעצמו, מאליו: אמר להם משה לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הגבורה יד). חבל זוג של ספרים וצמד של פרות חייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו שנ' לא יחבל רחים ורכב מה ריחיים ורכב מיוחדין שהן שני כלים המשמשין לו מלאכה אחת וחייב על זה בעצמן ועל זה בעצמו אף החובל שני כלים המשמשין מלאכה אחת חייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו (סוקפסי ב"מייה). בשלש' מקומות השמן מצוי לקשרג המחלך בהרך בעצמו והישן בבית אפל לעצמו והמפרש בים הגדול (כי לוי, ירושי שנת בג). לא נאמר בל המסיף אלא כשהוא בעצמו וכו' (כ״ה כח:). -- וכן בינו לבין עצמו, ביחירות: הרא דתימא בינו לכין עצמו אבל ברבים אפילו מצווה קלה לא ישמע לו (ירוש׳ שביעי ז ב), -- ואחרי פ"י במשמ' כנוי האור לנושא, selbst; se; self: נשבית חייב. לפרותה ואם אפר הרי גמה וכתובתה תפדה את עצמה אינו רשאי (כסוני ד ט). מי שחציו עכד והציו כן חורין עובר את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד (גיעי ד ה). אין העדים נעשים זומטין עד שיומו את עצמן (מכוי א ד). אל תעש עצמד בעורבי הדיינין (כי יהודה כן עבחי, חבוי ל ס). והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך (כי יוסי, שם צ יצ). כי קדוש אני יי׳ אלהיכם לומר אם מקדישים אתם עצמיכם מעלה אני עליכם כאלו קידשתם אותי (ספכה קדוםי פרשה ה). קרא ומצא עיצמו בלמען חוקה כוין וכו' נתפלל ומצא עצמו בשומע תפילה חוקה בוין (ירושי צרכי ב ד), מכור עצמך לעכורה זרה ואל הצטרך לכריות (עם ע ג). בדקה עצמה כשחרית ושימשה בעד בחצות וראת במנחה אין שמא אלא עד שעת תשמיש (שס נדה 6 ל), לעולם יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת לו בגן יריכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו (כ"ע כל נסמני בעם ל' יונחן, יבמי קע:). לימים עמרה וקדשה את עצמה (כחוני כב.). כל מקום שאתה מוצא שני מקראות אחד מקיים עצמו ומקיים חבירו ואחד מקיים עצמו ומכמל חבירו מניחין וה וכו' ותופשין זה שמקיים עצמו ומקיים חבירו (זכחי קג:). אמר לו הכנם ורתוץ ושקול עצמך עד שלא תכנס וכו' כיון שיצא ושקל עצמו לא חסר כלום (מד"ר נרחש' ד). ושלף (טיטום) חרבו וקיצץ את ספר התורה נעשה נס התחיל דם מכצבץ ממנו התחיל משתבח לומר שעצמו חרג (שם נמדי יס), לעולם אל ימנע אדם עצמו מלילך אצל זקן לברבו (כי יומנן, שם כות ו). וישראל על שעשו עצמן

המדברים עשרה והמ' מקרים והא' לבדו שצם סובל (סוח, ספי השם ג, קבולי קונערפי). התבוננתי ב עצם השולם מה הוא לחקור הבורא ואראה כי כלו שני דברים גרם ומקרה (הוא, ערוגת החכמה ופרדם המזמה, כהכא ב. 52). ובמה יבדלו שנים בלי זמן ומשכן וכן להיות שני עצמים לא יתכן (שם 61). ולא יתאמת זה עד שנגיח תחלה שיש במציאות עצמית כלתי גשמיים יקראו מלאכים (רחצ"ד, 'חמו"ר 3). עצמי השמים רבים יודעים זה בעלי חכמת התכונה (41 יסט 41). וחשבו שאלה העצמים הנכבדים אם היו מניעים אלה הגשמים השמימיים באופן יחייב ג'ב תנועה בעצמות המניעים יפול הסבוב (שס, 61). וכבר אמר הפילומוף כי סוגי המוגים המ עשרה והם עצם וכמה ואיד וכו' (כ"י ל"ם, קו"ם, סיסוד ז). והאחד מהשלשה פנים הוא מפני שנברא האדם מדברים שונים זה מזה ומכעים מתגברים זה על זה ומעצמים זה הפך זה והם נפשו וגופו (שם. עבודי החלהי ב). שהנפש עצם פשום רוחני נומה אל הדומה לה מהאישים הרוחניים (שם, להצת ייי, פהיחי). ומי לנו באמתת מה שהביאונו בשהנפש עצם שכלי לא יוגבל במקום ולא תשיגהו הויח ולא הפסד (הוח, סכחלי ס יד). אלא שנמצא בהם כח הצמיחה מוסף על הדומם והיא צורתם העצמית ר"ל המעמדת עצם שלהם (הוא, כוס סן א). וגדר העצם הוא כל דבר שמעמיד ומשלים אמתת הענין (שם י), אמנם העצם הוא סוג העליון (סס). הבקשה האחת (של משה) היא בקשו ממנו יתעלה שיודיעהו עצמו ואמתתו (כ״ש ה״ה, מו״כ ה׳ כד). ההקדמה הראשונה לקיים העצם הפרדי (שס, עג). יאמרו שהשם יתעלה יברא אלו העצמים תמיד כשירצה (שס). ואחרי שהוכחתי שהיא עצם ראוי שנחקור עליו עוד איזה עצם מן העצמים היא כלומר אם היא עצם צורי או עצם חומרי גופי (כי הלל מוירונה, חגמולי הנסש ה ב). למה יחיה הצנון מעכל ולא יתעכל מפני שאינו מעכל בכל חלקיו אלא בעצם הדק אשר בו וכשיכלה ישאר העצם העב ולא יוכל הכח לעכלו (רש"ע פלקירה, המצקש לו). והחמנשי ידיעת הדומם והוא ידיעת׳ העצמים האכניים הנקפאים מהאדים הנעצרים בכמן הארץ (שס מ). הרביעי העיון בישות העצמים הנצחיים הרוחניים אשר הם מחדושיו זרוב יצוריו (הוח, כחשי חכמי, 55), וחקר כמו כן השכל" אם הוא נחלק כמו שהנפש והטבע נחלקים לעצם ראשו ולעצם משרה

(ספרי דנרי ע). ומעשה נמי בבריא שאמר כתבו גמ לאשתי ועלה לגג ונפל ומת ארשב"ג אם מעצמו נפל הרי והיגם ואם הרוח דחתו אינו גם (סולי לע:). אביך צוה לפני מותו לאמר ומעולם לא צוה יעקב מכל הדברים האלו כלום אלא מעצמן אמרו דבר וה (מכחותי לו י). -- ורגיל מאד בסהמ"א: לעולם ימנע אדם עצמו מפירות האילנות (רמנ"ס, דעות דית). הגולה שלא נשתנית אלא הרי היא כמו שהיתה וכו' הרי זו חוזרת לבעליה בעצמה (פול, מלפ ז ל). שוה הנמצא אין מציאותו אשר הוא עצמו מספקת לו שיהיה נמצא כלכד אכל שופעת מאתו מציאות רבות (כ"ט ח"ת, מו"כ ח כח). ומאחר שאין, דבר מאלה הכחות באדם לבטלה אלא לצרך הכרתי והם חלק מעצמו על בן ובו' (רש"ע פלקירא, אגרי החלום, JQR. NS. I. 484). אם שיהיה העסק נכבר או נכוה הוא עצמו ומהותו של אדם לא דבר אחר בו (ר"י חבן לטיף, רב פעלים, כד.). והנה קדמות העולם הרב עצמו אומר שלא בא עליו מופת ושרבו עליו מחלוקות קודם ומנו יותר משלשת אלפים שנה (כ"י הברבנהל, מפעלות הלהים ע ה). ואחשוב שרמו בזה לגאון רב סעדיה שוה עצים ו היה דרכו (עס עו), לפי ירידת מדריגת אור חכמה שתחת הכתר עצמה תקרא חכמה לפי שירדה מדריגה אחת בבחינת עצמה (כ"ג בכ"י חלחגן, עה"מ ז, מגוו). -ואמר המשורר: לך אמה בעודה באדמה ויום תשוב לר כאשר נתתה לד עצמה ואתה הוא מקומה ואת עמה בכל קומה ושבתה (משנ"ג, לך נפשי חספר). עצמו יפתה כל אנוש בפרוש צבע שער ראשו כמספחת (רמב"ע, התרשים ה נע). בהגיעו לצוק לאחוריו דוחפו ומתגלגל לעצמו בו אות בהתפור אכריו כי רוצה ויי בעמו (ראצ"ע, אזכירה קדר עצודה). - ג) "בל דבר ממשי, כל גוף, האכן הוא עצם קשה, הרוח הוא עצם אדי וכיוצא בזה, Wesen, Substanz; substance אדי וכיוצא בזה, הראשון הגעלם מכל אישון (כ״ת גילני, לקו״ק, נספחי 48). ועצם השכל הנכבד והפשום מכל עצמי כחות העולם (רחב"ע, ערוגי הבשם, ליון ב, 120). ואין יכולת בנברא לברא עצם שיהיה גוף (כתב"ע, שמות כה מ). ודע כי כל גשם הוא מורכב על דעת אגשי שיקול הדעת מעצמים רבים כי אין עצם נראה כי אם הגשם וחנה האלף היא כגשם כי הוא העיקר ונקרא כן שהוא מורכב מאל"ף עצמים והמעם רבים (הוח, לקום, החותיות ח), ועוד מצאנו שכל הדברים-שהם דברי

(מס 88). ואין במציאות אלא שלשה כלומר היסוד והצורה והעצם (הוח, מקור סיים לרשב"ג ה 3). אמנם מרחק המוב והרע דע כי המוב מקרה אינו עצם ולא גוף שיושג בה החושים (פיי ספי ילירה לחבוסהל, כע.). השמש סבת האור וכו' ולכן אין לחשך עצם נמצא (שם לא). ר"ל שהאות היא היולי או עצם או חומר לשום נפש מן הנכראים מן החיות והצמחים (סוח, שירי שלמס, דוקם ח, III). שלא היה השינוי בעצם הגרם השמימיי (כ"י הצכצכהל, מפעלות הלהים י ע). לכל מתנועע מניע בהכרח וכל העצמים הצריכים לתגועה ולמניע כמו הגלגלים שמציאותם היא לסבת תנועתם בתמידות יצמרבו אל מניע (כ"י מפיקח, מכס׳ קכח׳ 18). הנה כהיות כל אחת מהן עצם נבדל מחומר יתחייב שימצאו עצמים נבדלים רבים (ר״ע קפורנו, חור עמים, מג.). - ובהבדל מן מקרה: והגה כל העצמים והמקרים צריכים למעמידו ושיהיה לנצח ככה בלא שנוי (רחב"ע, ספי השם ח, קבולי קונערסי). וק"ו שלא יתהוה מקרה מעצם ולא עצם ממקרה אע"פ ששניהם כלולים תחת הויות המציאות (כחב"ד, הקדי לספי יליכה, ב:). ואין דעתנו לדבר בכל זה עד שנפקח עיני האנשים בענין העצם והמקרה (כלפ"ד, למו"כ 3). הנמצאים נחלקים חלוקה ראשונה על עצם ומקרה (שם 4). וכאשר נחקור על היסודות הארכעה נמצאם מחוברים מחמר וצורה והמה העצם והמקרה (ר"י א"ח, סו"ה, סיסוד ו). הוצרכנו להאמין כי בורא אחד בראם שאי אפשר למציאות המחודשים מבלעדיו ושאיננו דבר גראה בעצם ובמקרה (שסי). כל הנמצאים לא ימלמו מהיותם או עצם או מקרה (הוא, רוה הן י). והמין הזה מהשמות מורה על העצם ועל המקרה ביתד כעוד התחברות העצם עם המקרה והדבקו בו (סול, סרקמס ל). והמקרה איננו נמצא כי אם עם עצם ואם לא לא ימצא כלל (מס). ההקדמה הרביעית שהעצם לא ימלם ממקרים רבים (כ״ם ח״ה, מו״נ א עג). כי כל עצם אם לא יהיה בו מקרה החיים אי אפשר מכלתי היות לו מקרה המות (שס). וישים חקירתו בחכמת מעיינת בגופים ומבעיהם ועצמם ומקריהם וחומר וצורתו (כש"ע פלקיכה, כחשי מכמי, 4). אמרו עצם להפריש בינו ובין המקרה שהעצם אינו מודיע ממצוי דבר שהוא חוץ ממנו אלא מודיע אמתתו בלבד (כ"י אנן עקנין, ספי המוסר ה כח),-ובהבדל מן יסוד: פעם יקרא עצם ופעם יקרא

יסוך וההפרש בין העצם והיסוד כי שם היסוד נופל על הדבר המוכן לקבל הצורה שלא קבל אותה עדיין ושם העצם נופל על היסוד שקבל צורה מה והיה באותה הצורה עצם מסוגל (רש"ט פלקירה, מקור חיים לרשכ"ג ג). -- שם עצם, שם של פרשי, של אדם, ארץ, : Eigennamen; nom propre; proper noun עיר ובדומ', ובארבע' דברי' יבדל שם העצם משם התאר וכו' והדבר השלישי שם העצם לא יהיה מבואר בה"א חדע' כאשר יבואר שם התאר וכו' וחדבר הרביעי שם העצם לא יסמך כאשר יסמך שם התאר ובו" (ראצייע, שמות ג עו). דע כי זה חשם הנכבד הוא שם העצם ואם כן מה מעם לאמרו פעם שנית והתשוכה כי אדם שם עצם ושם מקר' שאינגו כן ואם הוא נקרא מעצם האדמה (פול, דכרי ו ד). והנה חכמי המבטא הקימו שם העצם תחת העצם כאלו הוא עומד בעצמו והוא נושא המקרים בדרך קצרה (פול, ספי השם ל, קצולי קונערקי). והנה השם השלישי גם הוא מואת הגורה והוא שם עצם נגור מפועל ובעבור היותו יש אמת עם עצמו הנה הוא שם עצם (מס מ). -- ושמות עצם: ומתי ראה הוא שני שמות עצם מתחברים או יסמכו אל אחר ובו' וכאשר תסתכל בשמות העצם שהם מתייחסים לא תמצא שהם כולם על דרך מברא (פול, למום, כד:). שעל שאר השמות תפול הא היריעה ולא כן שמות העצם (כ"ח בלמש, מקנה חברהם, במלוקת השמום למשיגיהם). -ובמשמ' שם דבר, Hauptwort; nom; noun : שם העצם הוא הנכבד ככל חלקי הדבור (נ"ז, חל"ע, צ ה). והוא מתחלק לשני מינים א) שם עצם פרמי וכו' והוא שם יכונה כו עצם פרטי אחד לכד וכו' ב) שם עצם כללי וכו' והוא שם יכונה בו כלל פוג או מין (שס). -- ומ"ר שמות עצמים: ודע כי שמות העצמים שאינם שמות פרמים ישתנו בסמיבות (כתב"ע, למות, כד:). מאמרנו ששמות העצמים אינם נגורים וכו' כוונתנו חיתה על שמות העצמים שאינם מדברים בלבד אבל שמות העצמים המדברים הם על שני דרבים וכו' (כ"י ח"ם, הרקמה ח).

בּיעצַם, קל אינו נהוג.

שה פזורה ישראל אריות הדיחו הראשון אכלו מלך שה פזורה ישראל אריות הדיחו הראשון אכלו מלך אשור זוה האחרון עצמו גבוכדראצר מלך בבל (יכני כיו).—ובמהמ"א: והוא דומה למה שאומרין הערב כיו).

עצמתי 1) השה כלומר התכתיה עצם עצמ (ר"י ל"ת, מס"ם לכיצ"ג, עלס).—ואמר המשורר: בכל כחם אכלוה יריבים ועודם ידמ[ו שרית נמולות] בעוצם עצמוה העצומים עלי חילה אשר היה נ[חלות] (כשנ"ג, [פסלס] לל). סמוכה במצות כחומה ומצמיתי עצמו עצמוגי אבלוני ואת נוי השמו (נסי שכער ג, לולפון 90). ירתם אל אצילים רחמוני ובנעימות דברים נחמוני ולא אבדה אמונה מלבכם ועת צר לי בחסדם קדמוני ולולי הם משנאי משלו כי ועצמי רצצו ויעצמוני (ר"י סכיזי, מסכמוני ל). ואם יצדק דברי הטיבו מחירי והבו שברי ואם אשקו בנאומי עצמו עצמי ושפנו דמי (פול, ואם אשקו כנאומי עצמו עצמי ושפנו דמי (פול, ואם אשקו כנאומי עצמו עצמי ושפנו דמי (פול,

. ממגו "עַצִּימָה, ג.עָצַם. (2סגו "עַצִּימָה, ג.עָצַם.

גיעצם, פ"י, לצם, - עצם את עיניו, סגר אותן, חבר zusammenschliessen (die Augen); עפעפיהן יחר, אמם אזנו : fermer les yeux; to shut the eyes משמע דמים ועצם עיגיו מראות ברע (ישע' לג יה). - ובתו"ם: איזהו הידור לא ישב במקומו וכו' יכול אם ראהו יעצום (3) עיניו כאילו לא ראהו וכו' (פפרח קדוש',פרק ז). פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה מבילה (כי יוסכן, כדה סז.). -וכמו פע': עצום עיני מראות ברע ואוני מלשמוע דברים בשלים (נרכי יז., כ"י מינכ').--ובסהמ"א: אבל בני אדם מבינים וכוחרים הטוב מן הרע ואם מכקשים וחופצים רואים ושומעים ולועשים ואם לאו עוצמים עיניהם ואוממים אוניהם (כ' נפי הקרחי, לקו"ק, נפפחי 8). ועכ"ו היינו מחרישים ועוצמים עינינו למומאת הקדשים לולי בויון תורת אלהיגו (כ"י זכחכה, שעשועי יג, דודסון 142).--ואמר המשורר: מתמוך בשוחד נוערים כפיהם ומראות ברע עוצמים עיניהם (כחב"ע, חי בן מקין, ליגר (143). - וניני פעוי: אבקשנו והוא בינות צלעי ואראנו ועיני לא עצוםה והוא קרוב-ולא ישמע צעקה (סוח, מכדה לבשה מבל).--ועצם את הלשון: ואין עוצמים את לשוגם מדברי הבאי וענינים אשר יוכל להביאם לידי גנאי (כתב"ח סנשית, סגיון סנסש, עו:).

ו) [במקור עט'מת a).]

- פע", יעצם, - עצם את עיני פלוני, כמו עצם קל:

כי נסך עליכם יי" רות תרדמה ויעצם את עיניכם

(ישע" כע י). - ובתלמו": המעצמו עם יציאת הנפש

הרי זה שופך דמים (פנס קומ.). - ואמר המשורר:

האל השמין לכות מבין או מהבים עצם עיני (כי

ייסף נן קהל, ליכה יועס, שער סשיר 86). נער אשר מראות

עיני יעצם ומהקשיב אמת יאמם אזני תבונתי (כיי

לגן נילס, ענין עפליס, שס 124). ולהראותם רקתים וסמים

ומיני עשבים ובשמים לעצם את עיניהם ולקחת

את הוניהם (כ"י זנלוכה, שעשועי י, זודקון 112).

— הספעי, *העצים, יעצים, —במו קל: יכול יעצים עיניו מקמי דליממיה ומן היוכא (קיזשי לג.). — ובסחמ"א: וכאשר יעצים עפעפיו אינו רואה מאומה ועוד כאשר יחפין לנום ולישן יעצים עפעפיו שאם לא יעצים מינו וכול לישן (כ"ש זוכולו, סכמוכי ל, מג.). שאם לא יעצים אינו וכול לישן (כ"ש זוכולו, סכמוכי ל, מג.) שאם לא יעצים עיניו אינו לא צדיק ולא רשע (כש"י, נ"ג מ:). — ואמר המשורר: להבצלת שרון נמתי מגרי עינך גם העציםי נכלמתי לנשוק רוד כי עיגך ממני לא תעלימי (כ"מ הקכלי, לסכללת שרון, לקו"ק לי). ממני לא תעלימי (כ"מ הקכלי, לסכללת שרון, לקו"ק לי). שית עצמו עיניו של מת גופת לו יין בחוממו ונותן שמן כין ריסי עיניו ואוחו בשני גודלי רגליו והן מתעצמין מאליהן (כשנ"ג, שגם קכל:). — ובסהמ"א: ועצומים המתעצמים והמחרישים ומתאפקים מלהורות הורגין את דורן (כש"י, נ"ז יע:).

- כפעי, "נעצם, -- היה עצום, נתעצם: ועין שכלי אשר נעצם נעצם בקחתיו למען כי בפוך שכלו קרעתיו (ר"י בן זכתיה, שעשועי, סקדי, דודקון 6).

ריתובם, קל לא נמצא.

bilden; יהעצים, יאר שיהיה עצם, כרא, יצר ; העצים, יפטי, העצים, עשה שיהיה עצם, כרא, יצר ; העצים, וכח) : סמני (מן נח) : העצמת כל משפחות יצור ובהנחמך בו לא אקלל שחתה (לי יוסי בן יוסי, לחס כוככס). כבר ביארנו שהמעשים המובים מעצימים הם באדם בגופו ונפשו מציאות שלימות ומעלה והפכם המעשים הרעים מעצימים בו מציאות עבירות וחסרן (למס"ל, דלך ס" 3 3).

—פע", "עצם, —כמו הפע": אישי כל מין ומין הן המ אישי המין ההוא כמה שהם נכדלים ומצויירים כהבדל המעצם אותו המין והמשל שאישי התמור הם אישי מין החמור כמה שהם נוערים (כ"ל נינלגו, דרך למונה, כל:.). ועם היות שאמרתי שהממיר דתו

^{2) [}כמו עָצָה, עָמַץ, בארמ' עסץ, ובערב' ע'מצ' d), ובאשור' אמיצ.]

^{(3) [}בקירוש' (לנ), הגרמה: יעצים, המע'.]

a) عظمت (b) غمض

לא נשתנח שבעו נוכל לדקדק עוד ונאסר כי שבעו המעצם אותו כמו צורה אחרונה והבדלו האחרון ישתנה (שס קט:).

—הספי, "התעצם, נתעצם, נעשה עצם: וכמו התעצםם בשפעים השופעים מהראשון יתברך (כ"י ח"ם, הכוזכי סיד). וענין הצורה הוא דבר המוציא לאור הוויית החומר אשר בו היה מה שהיה ובו נתעצם רוצה לומר שנהיה עצם שלם ונבדל בו מעצם אחר (סול, כוס מן מ). אמנם צלם הוא נופל על הצורה המבעית ר"ל על הענין אשר כו נתעצם הדבר והיה מה שהוא (כ״ם ח״ם, מו״כ ח ל). ויהיה כל מה שהוא קרוב אל האמצע כחו אשר הוא בו יסוד ומהותו אשר בו יתעצמו חסרים (כש"ע סלקירא, ראשי חכמי 83). הגופים הטבעיים שני מינים הראשון אחרון מה שיתעצם בו הטכע אשר הוא מהוה כל אחד מהעצמים חטבעיים ובו׳ (שם 85). פאר עצמותר נעלה מהדבר אשר בו נתעצם וכאשר היה מה שכו יתעצם הדומם חומר לצומה ואשר כו יתעצם הצומה חומר לתי ואשר כו יתעצם החי חומר למדבר כן הדבר אשר בו נתעצם חומר אל מה שבו נתעצמת עד כי כוכבי השמים וכסיליהם היו שרי יהודה (עמנו', מסצ' יג). מפני שנתעצמנו בה והיא הבדל לנו יחויב שתהיה עצם (כלפ"ג, מלחמי ה' א ב). שהוא מתעצם באלו הידיעות אשר לו (מס 3 ו). כ"ש שהוא מכואר שאינו (האלהים) פתעצם בוולתו ואין ידיעתו אותם מחייכת רבוי בעצמותו כי אמנם היתה מחייבת רבוי בעצמותו אם היה מתעצם בהם (כ״ח קכשקש, אוכ סינ לד), ואם היתה הנפש מתעצמת מאמתות המושכלות הנה בספר היסודות ובספר החרוטים אמתות מושכלות הרבה מאד (שס פ פ). כי השכל החוא הנקנה באמצעותה הוא הנשאר אחר המות וזה כשיתעצם השכל והמשכיל והמושכל וישוב דבר אחד בעינו עם המושבלות (כ"י חלבו, העקריג ג). הסבה הראשונה בורא וממציא כל הנמצאים וכו׳ אינו אחד שיהיה מתעצם עם הזולת ויהיה לו דמיון ערך והתיחסות עם הזולת (כ"י לוסב, שעה"ם ל ה). ובכלל שאין ענין החמר ומהותו דבר וולת מה שלא ימצא בפעל מבלעדי הצורה, כי הוא מתעצם בכחניותו כמו שאמר אכן רשד (ר"י הצרבנהל, מפעלות הלהים ב ד). ואמנם אחרי אסיפת השכלים הנכדלים ונשמות המהורות אל מקורם וקודם יציאתם ואצילותם מה יהיה ענין מציאותם

שם האם הם מתעצמים לגמרי עם מקורם באוּבּן שאיו שם זולתי מהותו הפשום בלבד (סס קו). ואמנה התוארים היוצאים מה' ית' משמותיו או כנוייו וכו' הם דברים מתעצמים במחשבת האנשים מבלי פעולה חושיית (כ"י מפיסח, מכס' קכחי 23). אך בתנאי שהחלק השכלי ישכיל המושכלות ויפריד העצמים מהמקרים עד שיתאחדו בשכל הפעל אז יתעצמו יחד (מס 72). דע כי הי"ב מולות שהם בשמי' שבהם מתפרנסי' ברואי' של מטה מקבלי' כח מי"ב חותמו' שהשם הגדול ידו"ד ית' מתעצם ומתיחד בהם (כ"י גיקאעיליה, שעכי אורה. מ:). ולהיות ששכל בני אדם אינו מתעצם אלא מצד החוש והדמיון הרשו התכמים הראשונים לעצמם לצייר אותם בכתיבה כדמיון אילן המתפשם בענפיו אילך ואילך (עסים רמונים ו ח, יז.)." קודם שנתעצם בהם איך גדע אמתת עניגם (כ״ל כן לליהו, ען סיים קי). ע"כ אמר לא נכחד עצמי ממך ירצה לא נסתר מנגד עיניך ענין הנפש השכלית שבה נתעצמתי (כ"י מוסקחטו, נפול' יחודי ט). גלוי וידוע לפני כסא ככודך ענין צורתי העצמית שהיא נפשי השכלית אשר בה התעצמתי (שס לד). כיון לשלול ידיעת הבורא מאמתת מהות האיש הרמוז אליו מצד מה שהוא הפרמי הלז המתעצם בצורה ההיא המינית (פול), קול יהודה לכוזכי א, יא.). ואם יובה שישלים עצמר במושבלות יתעצם וישאר נצתי (יש"ר מקנדיה, חילם, סטונה). והכונה לומר שיותר הוא ית' לנו לאב מצד שלמדנו תורתו אשר היא ניצוץ ממנו ית' המתעצמת בנו ולא מצד היצירה והבריאה שיצרנו (כי שלמה יזיים. מכחרת ישרחל ס, נד:). שהיותנו מתעצם מפועל כפנו ר"ל פעולותינו המורגשות לנו הם עצם החיות וכו" המשל בו חוש הראות ובו' ומתעצם בפועל הראות (סעכוב, פי' ספי המדוח לחריסטו ב ח ב).

— פעי, "עצמ, נינ' מעצמ, מעוצמ, — שעצמו אותו, נעשה

עצמ: כאשר נמצא את עצמינו מעוצמים כהשתכלות

המושכלות אשר מתחלה סכלנום ושיהי' כולם ידועים

וקבועים במדענו ולא נשאר שום דבר נעלם ממנו וכו'

(רי סלל מויכולה, סגמי סנס', יה'). א"ת שהיא (החכמה)

מעוצמת מעצמים נברלים בעצמם (סס נג.).

מעוצמת מעצמים נבדדים בעצמם (שם כג.),

- סְפּע׳, "הְעָצַם, יְעָצַם, יועצם, -- כמו פְּע׳: שהבורא
אשר בתבורו זה מתענג על מעשיו או מואם בם זכו׳
שם בו כח שבהפסרו (של הגוף) יו עצם החלק
השכלי ממנו (כ״י בכיס זי מודינו, קול פכל ז).

עצמה, שינ, סמי עַצְמַת, -- כמו עצַם, כח וחוק: נחן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה (ישע' מ כע). כוש עַצְמָה 1) ומצרים ואין קצה פוט ולובים היו בעורתך (נחויג ט). - ובמשמ' לב: ברב כשפים בעצמת חבריך מאד (ישני מז ע).--ואמר בן סירא: באין עצמה אל תתחר ובריב זדים אל תקומם (נ"ס גניי 'א ט). – וכסהמ"א: אתה האיש המסתפק בגזרת הבורא ושאיננו מאמין בגודל עצמתו וכו' (כ"י ח"ח, חו"ה, הבנוחון ו). זאת עשה עשה דדי מהמודיהם וסורותם רצונם יכעיםך לקנא בעצמתם וכעסם ירצך לעכור שבודתם (כ"י בדרשי, בחינ' עולם יד ח). - ואמר המשורר: צדקו יראה למאמין ובעלות בימין שם בעצמה צועק הגבה ימין ימין ה' רוממה (רחצ"ע, חזכירה קדר עבודה). ומה אני ומה חיי ומה כחי ועצמחי כקש נדף מאד נהדף ואיך תוכר משוגתי (סוא, לך אלי משוקמי, כסכא א, .(206). - ואמר המליץ: העצמה לחולה כצידה לאורח (ריי זבחרה, שעשוע' ח, דודקון 84). -- ואמר הפישן: ועל אויביו יתגבר באימה בכן על זאת שוררה איומה למוציאה מצוען בעצמה (גנזי שכטי ג, דודקון 57).

עצבתה, שיכ, מ"ל כנ' עצמותיכם, — מענה, הוכחה, בעצבתה שוכה שוכה אמר Beweis; argument; pleading יוי הגישו עצמותיכם?) יאמר מלך יעקב (יטעי מל כל). — ובסהמ"א: ולפי הענין הוח התורה התמימה נתנה גבול בכל הנמשך לכח החיוני להשבית המדנים בינו ובין הכח השכלי ולהפריד ביניהם בסוף עד שלא יתעסק השכל במריבת בעל ריבו ובעצומותיו (כ"י בל' לנטולי, מלמד סמלמידי, עו.). — ואמר המליץ: הגידו ענין מריבותיכם והגישו עצמותים (ל"י

"עַצְבְּנְלְנָל, ש״ז. – כסו עצכונית: למה היו דומין (יצחק שהם ועשו) להדם ול עצמוני כל ימים שהם קשנים לא היה אדם מפריש בין זה לוה (ל' לוי, מסומי מלח ל).

"עצמיה, ש"כ, מ"כ עצמיה, — סגלת העצם, מה שהוא מבעי לעצם, תכונה קבועה, שאינה מקרה, שהוא מבעי לעצם, עצמיה Wesenheit; essence; essence

עצמות הגשם ושמחו ונשפום שעצמותו עצם ושמחו מקרה (כלב"ד, למו"כ 8). וכן אם נרצה להמיר הצורה אלף פעמים הנה זה אפשר לנו ונקרא עצמות הזהב חומר (שם 9). ואין אמצעי בינינו ובין עצמותינר ולא בין דבר מן הדברים ובין עצמותו כי עצמותו הוא הוא (שם 35). וראו שהשם ית' אחד שאין בר תואר נוסף על עצמותו הנה ידיעתו היא עצמותו ואחר שידיעתו היא עצמותו הנה אם יתרכו ידועיו תתרבה עצמותו (שם 87). אמרו כי המלאך הוה יש לו שתי מדות אחת שהוא יודע מציאותו כעצמותו והשנית ידיעתו שיש לו סבה (כ"י ח"ח, הכוזכי ד כה). כל מה שימצא לדבר מה כירידת האכן לממה וחיוב מות לב"ח כזביחתו נקראהו בעצמות (כמב"ס, מלוס סגיון יל). הציור הוא הבנת הדבר במה שיעמיד עצמותו (כל מלחכת ההגיון, מבוח, ב.). והשם הוא מלה מורה בעצמות (שס ע:). ויאמר עצם לכל נמצא שעצמותו לא יצטרך במציאותו אל עצם אחר שיתחבר בו עד שיהיה בפועל (כי זכמיה מבכללונה, פיי משלי מ כב, השמר ב, 224). והיה כותב במצותה עיקר המצוח ועצמותה בתורח (המחירי, נים הנחירה לחנום, פתיקי). וזהו העול האמתי המכניע נושאו לפי שימצא וידע לרב השתדלותו שלא ישיג מסנו אמתת עצמו בשאר המושגים לרב גדולתו ועצמותו (כייי בכי לוכעולי, מלמד המלמידי, קפח:). היא (צורת השכל) אשר נתנה לכל דבר הצורה והמהות כמו שהיה הוא נתן לכל דבר העצמות (רשיע פלקירת, מקור חיים לרשבייג ה 25)- לפי שטבע הצורה הוא אחד בכל אישי המין בהכרח כי הצורה הוא עצמות הדבר והעצמות לא יקכל הפחות והיותר (כלב"ג, מלסמי הי אג). וזה כי מציאותו ואחדותו ועצמותו ומה שהוא כוה התאר הנה השם נאמר בו בקודם וכשאר הדברים אשר שם אותם בעצמות בתאר שיהיו נקראים כזה השם יאמר כהם השם באחור (שם ג ג). והמשל שהיות הנחש מחמטה אוננו טוב מצד עצמותו (שסוני). וכן היות הראשון ית' אינו מוקף מהשגות שום משיג זולתו הוא מצד קצורם ולכן צריך שיהיה מושכל בבחינ' אל עצמו ר"ל בעבור שעצמו משבי' אותו והעצמות ההיא המשכלת אשר היא שכל היא בעצמה המושכלת לה (כ"מ חלדני, ש"ח ח, ו:.). ואי אפשר גם כן שיהיה דבר עצמותי לו ונוסף על מהותו שאם כן היה עצמות האלי יתברך מורכב משני דברים (ר"י אלנו, העקרים נ מ).

[[]השבע' ות"י והסורי תרגמו: עָצְמָהּ.] (וֹ

^{2) [}מ"א: עַצְמֹתְוֹכֶם, ופרש רש"ו, וז"ל: מענות בריאות וחוקות שלכם ולשון ריב הוא זה בלשון משנה, ע"ב. ועי' גם רד"ק, וערך עצום כ).

וכמו שעצמותו נעלם תכלית ההעלם כן חכמתו בעלמת תכלית ההעלם (שס ג). ובה' ית' לא יפול בעצמותו דבר נוסף שא"ב היה רבוי בא בעצמותו ולא היה מחוייב המציאות (ר"י מסיקה, מנסי קנהי 22). כמו שה' ית' נצחי כן הכסא נצחי א"ב אין הכסא דבר חוץ מעצמותו ית' (עס 26). שהשכלים הם משכילים וחושקים עצמותם ובוה ידמו לאל ית' כמו שהוא משכיל וחושק עצמותו וכו' הם מתדמים לאל ית' כשהם משכילים וחושקים עצמותם וכו' על צד הכונה הראשונה מניעים לקיום עצמותם (מס 32), שענין שכל הפועל יאמר על שלשה עניניי הראשון הוא כמו עצמות נוף הנפש אשר הוא כמו צורה כללית לכל הצורות (שם 65). אם נדע רצונו גדע עצמותו (שס 97). ומעשה שדים הוא וכו' מראה לאנשים הדבר בהפך מה שהוא מבלי שישתנה הדבר בעצמותו (ריב"ם, פו"ס לב). ועצמות הראשון אמנם הוא כמה שישיג עצמותו על שעצמותו גלוי לעצמותו (ר"מ הנרבוני, המחמר בבחירה, ד"ח לט). הכרובים היו מקשה מגוף הכפרת עצמו וכאמרו מן הכפרת תעשו את הכרוכים על שני קצותיו להורות על שני חלקי השכל אשר זכרנו כי שניהם מעצמותו (כ״י מוסקחטו, נפולי יסודה יג). הנה ידוע תדע בי בעצמות המאציל יתעלה ויתברך אסור לנו לדבר ואין לנו צורך להכנס בו כלל (רמס"ל, חוקר ומקבל 8). - עצמות היין: אותן המים שקורין אייגוא"ת ארדינמ"י שעושין אומנים גוים לרפואה מעקרי' ידועים ובתעראבת יין נסך אם מותרי' בהנאה דרך רפואה שלא במקום מכנה ראין עצמות היין בהן אלא הויעה שלו (ריב"ם, פו"ם ככה).---עצמות המליצה: אמר ניקולאו היהודים היו אם המליצות כאשר גדלו קשניהם על ברכי ספרי הבריבייא והיא עצמות המליצה (כ״ש לכן ויכגל, שבע יהודה 67). ערך עצמותם: ושהחכמות מועילות לאדם ומאשרות אותו מצד ערך עצמותם שהן מוהירות השכל (יסודה בן יוכה לבית ייעלם, בה"ע חקס"ע, 138). -- ומ"ר: והשם המשתף הגמור הוא הגאמר על שני עצמיות אין שתוף ביניהם בענין מן הענינים כלל (רמצ"ם, מלות סגיון יג).-עַצְמוּתֵיהָם, כמו עצמותם: ואולם חמוג והמין וההבדל כבר ימצאו בעצם ובמקרה ואולם מציאות בעצם הוא מאשר יודיעו מאיש עצמותו כחיות והאנושות והדכור אשר כל אחד מהם יודיע מראוכן הרמון אליו עצמותו זלוה יורשמו כללי העצמים

בשהם אשר יוריעו מאישיהם עצמותי הם (כל תלחכם הסגיון, תכוח, ה.). ונאמר כי הצורה השכלית היא אשר הבדילה הענינים קצתם מקצתם והעמידה עצמותי הם והחושיית הבדילה העצם והפרישו ממה שאין בו גדול (תחתר נמסום סכם לחנוכלו חלפר המליץ: הצור נצחנו נעימותו הנעלם סודו ועצמותו יום נכספו לבות להגדילו ולרוממו איש יש כברכתו (עתכי, מסצי ד). הוא ירדן השכל כי בו ימהר כל לב מצרעתו הוא עצמות השכל עליון הוא איכותו הוא מהותו (שס ס). אתם כני עליון שוגים באהבתו התבוננו וראו נוחלים בתורתו נמצא מחוייב באהבתו הכל מצוי אפשר בעצמותו ראוי בעלתו (סות, חסת זכי עליון אויד בעלתו (סות, חסת זכי עליון).

עצמותי, עצמותיי, סיוו, נקי עצמותית, עצמותיית, מ״ר עצמותים, עצמותיים, עצמותיות, – של העצמות, מה שבמבע, מה שבתכונה קבועה, -wesent ואם היו הנפש :lich; substantiel, essential; essential, רבות הנה ההפרש שכין האחת מהן לאחרת יהיה אם ברבר מקרי ואם ברבר עצמותי וכו' הנה א"כ אינם נבדלות בדבר עצמותיי (כחב"ד, חמו"ר 86). ואמנם יקרה להם זה מצד מכלותם בתנאי הקדמות המופת ואחד מהם הוא שיהיו התארים עצמותיים למתוארים (שם 42), אמנם האחרות העצם ותית ממנה רחוקה שהאדם והאבן אחד. בגשמיות וממנה קרובה שראובן ושמעון אחד באנושות ואלה כולם אחדיות כוזכות כי ראוכן אינגו שמעון ואם כלל אותם האנושות (קס 48). ובכלל הענינים המבעיים כלם אם יהיו על הרוב הנה הם עצמותים (מוצ"ס, מלום סגיון יה). התנועה היומית לכל הגלגלים מקרית ולגלגל הראשון עצמותית והיא תמידית להם (רי שם עוב, מו"כ ב, הקדמי ה). אבל בבחינתו הפעולית ושמשפט אלו הד' כמשפט מלת הכורא אשר יורחו המבה שאינה תואר עצמותי (כ"מ הנכנוני, שם א נג). כי לא וניתו התארים עצמותיים כמו שיניתו זה הנוצרים (שס נס). התנועה לה בחינות וזה אם עצמותית מכעית היתה אם הכרחית וכו' ולוה היתה התנועה הסבובית לגלגל עצמותית (כי הקדמי קרשקש, חור הי ח ו). ענין המציאות הנאמר על כל נמצא מן הנטצאים נחלקו בו הפילוסופים אם הוא מקרה קרה לנמצא או הוא ענין עצם ותי לו (כ"י חלבו, העקרים ב א). ולזה יתחייב שתמשך ממנו על צד הרצון

כמו שהם בפועלים השלמים אכל לא שנכין רצונו היאך היא לפי שהיא עצמותית בו (שס ג). והנה א"כ בסבות העצמותיות שני תנאים שיהיו בעלות תכלית ושיהיו יחד (כ"י לצכנכלל, מפעל ללהים ע ז). ובזה ג"כ יש לדעת כי שם יעקב נשתנה באמונה הנתונה לו אשר הוא היה השינוי במהות עצמותי ליעקב שקנה האמונה האמתית בלי חלוף (כ"ל ציבלגו, דכך למונס, כל:).

יעַבְּמוּתְיּרָת, ש"כ, — סגלת העצמותי: ואם היו הנפש רבות הנה ההפרש שבין האחת מהן לאחרת יהיה אם בדבר מקרי ואם בדבר עצמותי ואם חובדלו בעצמותיות אי אפשר שתהיינה כלן נפש אדם (כלב"ד, למו"כ 36).

יעצמיות, מייז, נקי עצמית, עצמיות, מייר עצמיים, עצמיות, -- כמו עצמותי: והצורה היא חצורה הראשונה הכללית אשר היא שרש כל צורה עצמית וכל צורה מקרית (כ"י ח"ה, הו"ה, היחוד ו). אך באור המדות האלהיות המושכלות והכתוכות שמסופר כהן הבורא ית' הכוונות בהם רבות מאד ובו' והן מתחלקות לשני חלקים עצמיות ופעליו׳ (שסי). והתגדלם בשובות האלהים העודפות והתגלגלם בהם עד ששבו אצלם רגילות וידועות כאילו הם עצמיות להם בלתי סרות מאתם ולא נפרדות מהם כל ימיחם (פס, סבסינה, פסיסי). ואח"ב נעיין בתועלותיו (של האדם) בכל מדה ממדותיו וכחות נפשו ואור שכלו והדברים: זעצמיים והמקריים אשר בו (שם ה). איני רוצה לומר אלא מעלה תפריד את בעליה פרידה עצמית נהפרד הצמה מן הדומם והפרד האדם מן הכהמה (הוא, הכחכי א לע). ואין בצורות העצמיות רב ומעם (שם ה ד). החום והיובש אינם צורתו העצמית רק הם איכיות נמשכי' אחר צורתו (הוח, כוס הן ז), ולפי דעתם אשר יראו שיש לו תארים עצמיים כמו שהתחייב שיהיה עצמו יתכרך כלתי דומה לעצמיים כן ראוי שיהיו תאריו העצמיים אשר יחשכום בלתי דומים לתארים (כ״ם מ״ם, מו״כ ל כו). ולא יויק אם ישתמשו הנה לפי מנהגם בהפרדה בין הנשואים העצמיים אשר יודיעו מן האיש עצמותו מקום המציאות והחסרה (כל מלחכם ההגיון, מצוח, ה.). והנפש היא גבול ההויה האנושית כמו כל צורה אחרת עצמיית מהדבר המתהווה (מאמר על הנפש לרשב"ג, סמדם נכוזם, מ:). היות נפש האדם לבושה מהגוף ולסכת

זה לפי פישגורים היתה עוברת מגוף לגוף אמנם זה סותר הפילוסוף בהראותו היות לנפש יחס מה עצמי אל הנוף להיותה נותנת ישות עצמי ומיניי לנוף (מס). ועל המקביל הששי נאמר היות השלמת העצמי מהמציאות במינים והמקרי בפרשים אם כן לבלתי היות רבוי הנפשות לפי מין מתחלף כי אם לפי מספר לבד ישאר בלתי היות נוסף שלמות על השלמות העצמיי מהמציאות למכת היות נבראות נפשות רבות כי אם על המקרי לבד וזה אינו בלתי נכון (שם ג:). ועם כל זה לא יבצר ממנו לשוב עוד בהודעת מהו כדי לבארו בהוראתו המיוחדת לו שהיא הוראה עצמיית אליו (כי הלל מויכונה, תגמי הנפש, ג.). והיא (התנועה) מדבר ואל דבר והיא במחלך ובומן והיא מקרה בעצם גשמי והיא נמצאת ממניע הצמרך לחקור אלו כולם אחד אחד והגשותיהם השצמיות (רש"ע פלקירת, רחסי חכמי 82). לפי שאין שום דבר פרטיי עצמיי או מקריי. יכול להתחדש בלי סבה אמצעית קודמת לו (כ"י חבן לטיף, שעה"ש כג, השחר ב, 99). עם שהבאור שעשינו כזה הוא יותר עצמי ויותר מיוחד בזה הדרוש (כלב"ג, מלחמי סי הגו). דע בי האותות והמופתים האמיתי' הכריחו את כל החכמים להודות ולומר שתנועת כל אחד מגלגלי צבא השמים ומרוצתו העצמית וכו' הוא שוה לעולם כלי חלוף (כ"י הישראלי, יפוד עולם, לה:). כמו שמן האיש האחד ילקה ראיה על כל אישי המין ביריעת הדברים שהם עצמיים והכרחיים למציאותו וקיום מציאותו (כ״י אלצו, העקרים א יא). ואולם אשר מצד השליח הנה הוא כשיתאמת הגעת הנכואה אל הנכיא והיותו שליה להנתן דת על ידו אמות עצמי וכו' והאמות העצמי הוא שיתאמת הדבר אם מצד מבותיו ואם מצד סגולותיו העצמיות (שס יס). כי התואר לא ימלש משיהיה את ענין עצמי ואם ענין מקרי (שס כ ט). אני לא ראותי להאריך כמה שאינו צריך לעקר הדין וכתבתי המענות העצמיות ושהדין נתלה כהם (ריצ"ט, שו"ח חלנ). כי התואר הוא מה שיתואר בו הדבר ויבונה אם מקריי ואם עצמיי (כ״ת הנרבוני, מו״נ ל נת). לפי שהאות היותר עצמי באהבה (כ"י לכרככלל, פיי התורה, וילח, ד"ה וישתע יעקב). אבל הכאב העצמי לא היה על הנער כי אם על שאול (חול, פיי ש"ח י, ד"ה בלכתך). שאין הנפלאות משיג עצמי בנבואת כי הם נעשו׳ כפי הצורך (הוח, מפעלי חלהים י ע). כל אלה:

ראתה עימ של הרב אבל זכר מהם היותר עצמיות (הוא, שמים חדשים, עיון ג). והוא (נום הוהב) משל עצמי אל חמר האדם (כ"י ערמאס, יד אצשלום על משלי יא, ד"ה לפי שנפילת). ועוד לסבה אחרת יותר עצמית עשיתי את המעשה הזה (כ"י קלכו, מולדות ילסק, הקדמי). וראוי שנעזוב הדברי האלה ונכוא לדכרים היותר עצמיים (ר"ם חבן וירגח, שבט יהודה 15). שא"א שימצא בו לא תאר עצמי בדבר שהוא עצמי לו ולא תאר מקרי (כ"י מסיקה, מנחי קנהי 22). כי כל מה שהוא עצמיי אליו כיוצא בו יהיה עצמי לכל המשתתפים ממנו זבעבורן נמצאים (כ"ח כהן חירירו, שעה"ש ד יד). כשיניע איזה נושא תנועה עצמית או מקומית וכו' (כ"פ ספורכו, חור עמים, כח:). הגם שאין לגלגל הזה ולכוכביו שום תנועה עצמיית לא כלפי מזרח ולא כלפי מערב (כי דוד גאכז, נחמי ונטי א יא).--ובספרות הקראית: שהשכל יבים בעניגים עצמיים וכלליים בלתי חלקיים וההרגש בדברים חמריים פרטיים ומקריים זמן השכל חיצוניים וכלתי עצמיים וזה ביגיהם הפרש גדול וכו' ועוד שהמושגים משניהם וממעשיהם זמתולדותיהם ר"ל בין הדבר העצמיי שהוא בלתי חמריי וכין הדבר המקריי הנשוא בגופניי' וכו' שנושא הרבר העצמיי לא יודע אצל השכל העיוניי כי אם בקדימת ידיעתו וכו' שהעצמי מן הנושא כו יש לו קדימה טבעית (מנחם גילני הגולה, לקו"ק, נספחי 50). זאולם יען שעקרי האמונה אלו הם להודיע אמונת מציאות האל באמונת חדוש העולם ולהאמין במציאות האל יתברך זיחודו מחוייב בספורים העצמיים (כ״ח סקרחי, ג"ע, הקדמי, ב:).

"עַצְבֶּלְהָת, מ״ל, — כמו עצמות: אי אפשר שתהיינה כלן נפש אדם לפי שעצמיות זאת אם היה להיותה נפש אדם היה עצמיות האחרת להיותם בלתי נפש אדם היה עצמיות הפ). ולא יצמרכו כאשר ישפיעו מאת מציאותם לזולתם אל דברים יוצאים מעצמיותיהם (ר״של״ת, קפי ההסמלות ללצוכלר ללפרני, הליף של פיליפוצקקי 18).

יני לר, ש"ו, -תאר לתלמיד חכם 1): ה"ה התורני העצני הרבני המופלג ובו' (כ' מפה בכ' להכן, ספכ' על מבור כלח ישראל של כ"י זמושן).

עצק, קל לא נמצא.

הספני, "העציף, -- אולי יפריח ויגדיל !): ויוסיף שלטונו ויעציף ממשלתו יתקף ויפאר את כל המוני ישראל בארך ימיו בן האדון הגדול אדונינו ומרינו ורבינו שרירא פאר הישיבה (סטוי נחיי, 378, 1917, 478).

עַבְפּרְר²), מיין, – מין צמה, carthamus: מחימת קשואים מדבריים ועץ העצפור (קלמון ד-1 ב ב).

עצין, ממנו *יָצָה, *עָצִיץ.

מסנו *עצור, *עצור, א.*עצירה, ב.*עצירה, ב.*עצירה, ב.*עצירה, ב.*עצירה, ב.*עצירה, ב.*עצירה, ב.*עציר, עצרה, עצרה, עצרה, עצרה, בעציר, בעציר, בעציר, בעציר, בעציר, בעציר, בעציר, בעציר.

איעצר, פ״י, עַצָּרָנִי, עָצַרְהִי, עָצִרָזּי, עָצִרָה, עָצִרָה, עָצֹר, עֲצֹרִי, אֶעָצֹר, הַעַצְרָר, הַעַצְרָנִי, יַעְצֹר־צָר־יַעַצִּרְכָה, יַעַצְרְה**וּ**, תַעצר, נַעָצר, נַעְצרָה,-עַצר את פלוני מדבר, מנעו מהדבר לומן מה, aurückhalten; empêcher, retenir; to restrain, keep back: הנה נא עצרני יי' מלרת (ככחשי יו ב).--ועָצַר לפלוני לעשות דבר, במשמ' זו: ותאמר אל גערה נהג ולך אל מעצר לי לרכב כי אם אמרתי לך (מ"ב ז כד).--ועצר בפלוני, משל בו: הנה האיש אשר אמרתי אליך זה יַעצר בעמי (פ״ס ע יו). -- עצר את פלוני, עכב אותו לומן מה שלא ילך מהמקום שהוא בו: ויאמר מנות אל מלאך יי׳ נעצרה נא אותך ונעשה לפניך גדי עזים ויאמר מלאך יי׳ אל מנוח אם תעצרני לא אוכל כלחמך (שפטי יג יס-יו).--ועצר בעד דבר לא בע"ח, עצר בעד הרחם של אשה. גרם שלא חלר: בי עצר עצר יי׳ בעד כל רחס לבית אביםלך (נכחשי כיח). -- ועצר את השמים לבלהי ירד משר: וחרה אף ייי בכם ועצר את השמים ולא יהיה ממר (דנרי יל יו). הן אעצר השמים ולא יהיה ממר וכו' . (דסיינ ז ג). -- ודבר לא בע"ח עברו, גרם שלא יוכל ללכת זמן מה וכדומי: אמור ורד ואל יעצרכה הגשם (מ"ל יס מל).--ועצר בדבר, עצר כמים לבלתי ירדו: הן יעצר במים ויכשו וישלחם ויהפכ:

וברש"י ((גו:), וברש"י (גו:), וברש"י (גו:), וברש"י (גו:), וברש"י (גו:), ורד"ק לש"ב (צס).]

םן הערב' עצפ a), עלים של תכואה.] (¹

מן הערב' עצפר (ל) ועי' לו, (שמות ספמסים) (2 עמ' 216 וחילך). [אולי כך באשור' אציר (,Del.) באחיות האחרות במשמ' מחומה.] (Handw. 122

a عصف (a) عصفر

-4660-

עלי, חגרי, חרבין ב, 80). — ואמר הפישן: בעת תמיד

ארץ (חיוב יל ש). - ועצר במלים, מנען לצאת מהפה: הנסה דבר אליך תלאה ועצר במלים מי יוכל (שם ל ב). שרים עצרו במלים וכף ישימו לפיהם (שם כע ע). - עצור לפלוני, מנוע ממנו: ויען הכהן את דוד (שבקש ממנו לחם) ויאמר אין לחם חל אל תחת ידי כי, אם לחם קדש יש אם נשמרו הנערים אך מאשה זיען דוד את הכהן ויאמר לו כי אם אשה עצרה לנו בתמול שלשם (ס״ח כח ה-ו). -- ועצר את פלוני, תפשהו וכלאהו בכלא: וימצא מלך אשור בהושע קשר וכו' ויעצרהו מלך אשור ויאסרהו בית כלא (מ"ב יז ד).--יבמשמ' מתם 1), verschliessen; fermer; to shut up האני אשכיר ולא אוליד יאמר יי׳ אם אני המוליד ועצרתי אמר אלחיך (ישעי פו ט): -- ובתו"ם: ביום השמיני עצרת תהיה לכם עצרו הכתוב מלצאת (ספרי במדי קכח). הואיל ווה קרוא מקרא קודש ווה קרוי מקרא קודש מה זה עצור מלצאת אף זה עצור מלצאת (שס). ואת אומרת שירי מצוה מעכבין את הפורענות שהרי תנופה שירי מצוה היא וקוצרת רוחות ומללים רעים (כי יוסי בר חבין חו בר זבילח, סוכי לה.). הקב"ה עוצר גשמים ואליהו עוצר גשמים הקב"ה מברך את המועט ואליהו מברך את השועט (רבי עדה ברי סימון, מד"ר ברחשי עו). מי עלה שמים מי הוא שתפילתו עולה לשמים ומורידה גשמים וכו' שהוא עוצר את השמים להוריד מל ומטר לעולם (פסיקי דר"כ ה). כל ומן שישראל מעצרין בכתי כנסיות וכבתי מדרשות הקב"ה עוצר שכינתו עמהם (כי יודן נשם כי ילחק, שם ל). מאי עצרת עצור בעשיית מלאבה (ילקי דברי חחקו). אשר לפניו רבש"ע למען השכועה שנשבעת להם עצור משחית מישראל (פדר"ח מה). - ובסהמ"א: א"מ עצור מגפה מנחלתך (ח"מ, סדי רע"ג ב, קמס.). ומול וכתר אלי אן קאל לה פי בעץ מא קאל אנך אדעית אנך 2) עצרת נגף והכל מחפירין אותך ואומרין לך שקר דברת (רקע"ג, מספר סגלוי כלט). וכי אני עוצר בעם יי׳ אחריו ברשיון ארוננו ראש הגולה (הלכי ספי חורה, גנזי מלרים, מע). בהיות בראשם איש חיל רב פעלים המכה ארי בתוך בור ביום השלג ואין עוצר ומכלים (כי שמוחל בן

הבקר גושם ועוצר גליותינו יקצר בואת תפלת יוצר (איותה, יולי יוה"כ).--ואמר המשורר: ושמו בקרבי כאש בכליותי קשור בלבי עצר בעצמותי (כ"י הלול, יודעי יגוני). משיב לי ים בכלי לב שחת ובאונך וזרונך הלכת ואת עצור ובאף צור נטרת זכור דגים תענוגים אבלת (כחב"ע, חפרום כף, כהנח ח, 18).--ואמר המליץ: כל מי שעצר בתאותו ואסר את קיבתו רבו שבחיו והביא לידי בריאות כל נתחיו (כ"י זכחכה, שעשוע' ח, דודקון 84). על כן יאות לחכם שלא יעמול אלא במה שהוא צריך לגופו ויהיה עוצר בשנו (שם 91). וזה צרי ציר השנים וזה יחוק רפיון השפתים וזה ימנע כאב הידים והרגלים ווה יעצור חולי מעים (שסי, יבל: ואני נשארתי לבדי (122). עצר כח, החזיק כח, יכל: ואראה את המראה הגדלה הואת ולא נשאר כי כח והודי נחפך עלי למשחית ולא עצרתי כח (דכיי יח). וכי מי אני ומי עמי כי נעצר כח להתנדב כואת כי ממך הכל ומידך נתנו לך (זמי"ה כע יד). ומי יעצר כח לבנות לי בית כי השמים ושמי השמים לא יבלכלהו (זהי"ג כ ה). ולא עצר כח ירבעם עוד בימי אביהו ויגפהו יו' וימת (פס יג כ). ואין לבית אחזיהו לעצר כח לממלכה (שם כב ש). – ובלא כח, באותה המשמ': עזרנו יי׳ אלהינו כי עליך נשענו וכשמך באנו על ההמון הזה יי׳ אלהינו אתה אל יעצר עמך אנוש (סס יד י). בהתחברך עם אחזיהו פרץ יי׳ אח מעשיך, וישברו אניות ולא עַצרוּ ללכת, אל תרשיש (שם כ לו). - ואמר המשורר: גבר הצר גבוכדנאצר כח עצר ביום אף יי' דרך קשתו והציב רשתו וכמלכדתו נתנני יו׳ (כחב"ע, חל חל חקכח). באמת יד כל תקצר ומי זה כח עצר ואיך ישאל הנוצר על מה עשה יי׳ (הוא, אמוכתך כודעה). איך אעצור כח בי גדל עצבון לבי ואין דבר אשר לנפשי יערב (עמכוי, מסברי ז). בידו לבותם ומי יעצר עמו יי' איש מלחמה יי׳ שמו (כלב"ע, יום נופעו). ב"ועצר את הבמן, פתם את הנקבים: וכן כל מי שהוציא בנסיון כשלשול האשקמוניא לבטן ועצור לבטן העפצים הירועים (למצ"ס, מלוח הגיון ח). והמאכל האחד ירכך הבמן ברוב רפיונו והמאכל האחר עוצר אותו כרוב קיבוצו שאם תקדים המרכך, ותאכל אחריו העוצר יימהר. לירידת המאכל אחר שיתעכל (פוד הפודות לחריפטו XII XII), נקטל), השמר מכשר שור כי הוא מקור כל מכאוב וכו'

⁽יו צ; כ יס:) [אולי שיך לכאן... גם בראש' (יו צ; כ יס:); דבר' (יס: יז), דהר"ב (ז יג).

והאריך והרכה דברים עד שאמר לו כתוך (2 פאר דבריו אתה אמרת שעצרת וכו'.]

ועוצר המעים (כ"י זכלרס, שעשועי ס, דודסון 99). זהם המר והמתוק וכו' והעצר והשמן והגם שעמים נכראו תשעה למיגם (סול, צסי סנפט, שס 167). ולא תאכל מאכלים הרעים המרכים תערובו' ולא העוצרים והקובצים כדי שלא תצפרך לשלשל על ידי משקה (כ"מ ללנצי, ש"ל ס, עד.). עצרת החיה, שם לאחר המולות: והי"ג עוצרת החיה וכוכביה כ"ד (כלצ"ע, כלט' סכת' ל). ראיתי לבאר במקום הוה שמות השלושים וששה צורות הגוספות ואוציא במספר צבאם ואלו הן הדוב הקשן הדוב הגדול וכו' עוצרת החיה וכו' (זוד גנו, נסת' זכי).

-נַפּע׳, נַעָצַר, נַעָצָרָה, הַעָּצֵר, הַעָצַר, הַעָּצַר, -- נָעָצַרָה -- נַעָצַרָּה -- נַעָצַרָּה המגפה וביוצא בזה, נפסקה, חדלה: והנה החל הנגף בעם ויתן את הקשרת ויכפר על העם וכו' והעצר המגפה וכו' ויהיו המתים במגפה וכו' וישב אהרן אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה (נמד' יז יג-יה). ויעמד פנחם ויפלל ותעצר המגפה ותחשב לו לצדקה (מהלי קו ל-לח). -- ונעצרה המגפה מעל פלוני: ותעצר המגפה מעל בני ישראל (שם כה ס). לבנות מזכח ליי' ותעצר המנפה מעל העם וכו' והעצר המגפה מעל ישראל (ט"ב כד כח-כה). — נעצר שלוני לפני פלוני, נתעכב שלא ילך מלפני פלוני זמן מה: ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא נעצר לפני יו' (ש"ח כח ה). - נעצרו השמים, לא הורידו גשמים: בהעצר השמים ולא יהיה ממר (מ"ל ח לה). -- וכתו"מ: בשעה שישראל באין לידי עבירה ומעשים רעים הגשמים בעצרין הן מביאין להן זקן אחד כגון ד' יוסי הגלילי זהוא מפגיע בעדן והגשמים יורדין (רבי שמואל בר נחמני, ירוש' נרכי ה ב). בעון בישול תרומות ומעשרות שמים בעצרין מלחוריד של ומשר (שנה לב:). אין הגשמים נעצרין אלא א"כ נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה יבו' (מענ' ז:). כל זמן שישראל געצרין בכתי כנסיות יבבתי מדרשות הקב"ת עוצר שכינתו, עמהם (כ' יודן בשם רי ילחק, פסיקי רבתי, חוספי ד). למה בעצרו עוד יום אחד רב אמר וכו' (ילקי נמד' משפג).--ובסהמ"א: כי יוצר הכל גבורת ידו לא תקצר ולא יירא ולא יגור מן האדם הנעצר (רקע"ג, הסגי על מוי הכלכי 3, דודקון 39). והעברים אומרים למי שמתמיד לשבת כמקום העבודה לעבוד את השם נעצר ושם איש מעבדי שאול נעצר לפני יו׳ (ר״י ח״ח, סה״ם לריב״ב, נלר). ופירש ר"ם בלימה נעצרת ועשה בלימה תיבה

אחת (מ" קפי יליכה להצוקהל, כד). ואם עשית בל אלו והגוף עדיין נעצר תעשה החוקן הנוכר למעלה (קפי הקדמה, כ" צכלין). כמו שמים המעצרים מובים לחולה התלח בחלי השלשול ורעים ל נעצר והמשלשלים מובים לנעצר ורעים למשולשל 1).—ואמר המשורר: גביר דומה בשחק על אדמה וגם כפיו להממיר כעננים בהעצרם ימותון הנפשות וימלאון בהממירם רננים (כעניב, ולום יוכה). ברה בכלוא הנוף נעצרת התכונני בי העולם מעברת (כתצ"ע, כשטי לוימיך). הן אם אחרו פעמי מרכבותי ונעצרו יחד נכמרו נחומי עליכם וגברו (כ" סלוי, יה לוימלים).

- -- פעי, *עצר, -- כמו קל: מוליך ומביא כדי לעצר רוחות רעות מעלח ומוריד כדי לעצר שללים רעים (דנ סתל בכ מוקנה בס רני יוסי בכני מכיכה, קוכ' לז:). כיון שירדו משה ואלעזר נתקבצו כל העדה עליהם ואמרו היכן אהרן אמרו להם מת אמרו להם היאך יכול מלאך המות לפגוע בו אדם שעמד במלאך המות ועיצרו (מכסות' מקס תה, צוצר). -- ובמשמ' פ"ע: כל זמן שישראל מעצרין בכתי כנסיות ובכתי מדרשות הקב"ה עוצר שכינתו עמהם (פסיקי דכ"כ ל, צוצר).
- הפעי, *העציר, -- כמו קל, גרם עצירת הנקבים:
 ראוי לאכול בתחילת הסעודה מאכלים דקים לחים
 הקלים לעכל שמהרה יורדים לממה באיסטומכא ואחר
 כך העכים גסים ויבשים והקשים לעכל ומעצימים
 ומעצירים באחרונה (כ״י לסלון, חולס״ס ס ג).

הַסְּעִי, הַתְּעֲדִּר, — שהעצירו אותו, ואמר הפיפן: כיב אבים בם גיא לעמר לבל יעצרו בנשיון שמר (כ״ח הקליר, אף בכי, מסל' געס).

- pressen; presser; to press ב. יעצר (2 מיי, מחשר, squeeze מפיפות שעוצרין בהן הויתים (ערוך נערך קעצ).
- בכלעי, "גַעצר, --שעצרו וסחטו אותו: הסוכר בית הבד מכר וכו' ואת הים שהשמן יורד לתוכו כל געצר (עוסויית מכיכה דעו ד).
- -פעי, "עצר, -במו קל: והוא שיצא מהן קצת לתלוחיה בשמעצרין אותן (שם, קדום כענ).
- -- פחסי, "התעצר,--כמו נפע": כשיש לו (לחספוג) ביה
 - ני) [מראה המקום נשמט מכ"י המחבר.]
 - [כך בארמ', בערב' a' וגכוש'.] (2

a) عصو

אחיוה ואוחוין אותו כו אינו מתעצר ולא נסתם בשמסתפגין בו (ר"ט ח"ס, פיי המשכי לרמצ"ס, שנס, קמנ.).

—ובמשמ' התעבה, נעשה עבה וסמיך: והעצור הוא התקבץ הגוף אל עצמו והתדבק חלקיו והמתעצר יתעצר מפני אחת משתי מיבות אם שלא היו חלקיו בלתי אפשר שיתקרבו ובשיתקרבו מפועל מתחדש עליו יאמר אז שנתעצר (הוֹח, חוֹמוֹס סמיס ד, כ"י ניה"ק כזכתסים).

שיליים שובים, איליים אין הרוחה של רכוש וחיים שובים, Reichtum; aisance, opulence; prosperity
העם אשר בקרבה יושבת לכמת כמשפט צידנים שקט
העם ובמת זאין מכלים דבר בארץ יורש עצר (2) ורתקים
המה מצידנים ודבר אין להם עם אדם (שפטי ימ ז).

—ובמשמ' "שלמון: כי באמרי פיו הוא אמר ויהי הוא
בקול ממשלה וברות עצר (כסכם לככסס ל לג ע).

ובמשמ' בן מלך: לא יירש העצר רק הישר בעיני
הנסיכים (כ"ש כלוך, שני"ע צ, לז).
יורש עצר, בן

יועי' הערה לקמן. (ג'ארה b), ועי' הערה לקמן. (1 2) כך הגוסחה המסורה, ונחלקו בפרוש מלה זו הקדמונים והחדשים, השבע': ϑησαυρός, במשמ': אוצר. ת'י: ירותין זעירין, כנראה קרא: צעיר במקום עצר. הירונ" וולג': opum, כמו השבע'. מתרגום עקילם לא נשאר תרגום פסוק זה. מנחם חבר עצר זה עם זה יעצר בעמי, כנראה במשמ' שלטון. זכן ריב"ג: זה יעצר בעמי וכו' יורש עצר ענין הכל הממשלה, וכן רלב"ג ורד"ק. רש"י: יורשין מועטין, כמו ת"י. והנה דחק פרוש עצר במשמ׳ מלוכה וכמו"ב במשמ' מועם נראה גלזי לעין, כי אין כאן מקום כלל לא לענין מלוכה ולא לענין קטנות, רק-מה שתרגמו השבעים ולפיהם הירונ' כאן במקומו, כמו שמעיד ע"ו ספור האנשים בפסוק י: מקום אשר אין שם מחסור כל דבר אשר בארץ. וככר אמרו קצת החדשים בי. השבע' קראו אולי אוצר במקום עצר, וקצת החדשים הגיהו עשר במקום עצר. אך אין צרך ככל זה, כי עצם המלה עצר של נוסחת המסורה משמשת בערב' במשמ' הרוחה ומיב החיים, והיא המלה ע'צ'ר שנרשמה למעלה, ויאמרו: עיש ע'צ'ר, חיים בהרוחה ובשפע של מוכה, וככר העיר על זה גונ׳. ואעפ"י שעוד גם בזה לא נרפאה כל מליצת הכתוב, ובפרט המלה יזרש קשה כאן, מכל מקום במשמ' המלח עצר כאן אין לפקפק, ורגלים לדבר כי המלה יורש משבשת. [הנראה שיורש עצר הוא שבוש של אשר בארץ, והוא כפל של בארץ, עי' סגל (תרבין ב, עמי 19).]

המלך היורש את כסא המלוכה: הנותן תשועה למלכים וכו' הוא יברך וישבור וכו' את אדונינו הקיסר וכו' ובנו יורש עצר וכו' (מי שנרך להקיקר, הפלח שנה).

ביינגר, ש"ז, — כמו עצירה, עצירת גשמים: חכיתי בעת עצר לפותח וממשיר כמשיב רוח לילד אבוד מזכרון (לי יוסי כן יוסי, לפסד נמעטי, מוסף כ ל"ס). — ובמשמי עצירות הנקבים: ומהכרח העצר ההוא יתחדשו בבמן המליאה עצמים זרים ואידים רעים (ל"ד מכוקל, זכות לדס, יין לבנון 3).

שלוש לפי הרחם: שלוש בני קדם שם לפי הרחם: שלוש הנה לא תשבענה ארבע לא אמרו הון שאול (עצר 2) רחם ארץ לא שבעה מים ואש לא אמרה

עי' הערה לקמן. (1

בֹר הנוסחה המסורה וכך תרגמו השבע': ἔξως, ר"ל: תאוה, ואין להכריע אם זו תרגום המלה עצר או היתה בנוסחתו מלה אחרת, אך בנוסחת עקילם כוראי כבר היתה מלה זו, כי הוא תרגם: ἐποχή, במשמ׳ עצירה, וכך ת"י: אחדת, וכעין זה גם רפע"ג: ותכם אל רחם, במשמ' רחם שאינו יולד, כמו עצר בעד רחמה, וכך ריב"ג, וראב"ע ורד"ק. רש"י: תשמיש. ורוב החדשים פרשו כמו רסע"ג, במשמ' עצירת הרחם מללדת, אעפ"י שכלם הרגישו הדחק שבמליצה זו, כי אין שום מעם להוביר כאן דוקא רחם של עקרה. יותר לפי פשוטו של המשל הוא פרוש רש"י במשמ' תשמיש המטה, אך לא באר מהו ענין עצר רתם לתשמיש הממה. ומלכד זה שלשה האחרים שאינם שבעים שבמשל זה ששלשתם הם עצמים: שאול, ארץ, אש, מעידום על הרכיעי שגם הוא שם עצם ולא שם פעולה, ולפי הרוח הכללי של אלה נראה כי הכונה בהמלים עצר רתם הוא להרתם סתם שאינו שבע תשמיש, ואם אין ראיה לדבר וכר לדבר יש בהמשל הערבי: ח'לאתה לא ישבעונ מנ ת'לאת'ה פרג' מג דבר וחמב מג"גאר (סריחג, משלי ערב, ח״גֹ, משל שמז), ובעבר': שלשה לא ישבעו משלשה רחם מוכרות ועץ מאש. -- וכבר רצה אחד החדשים למחוק המלח עצר, אפס זה יקלקל משקל הכתוב. ולכן יש לשער כי הכונה בהמלח עצר היא חלק שחרחם בעצמו, והיותר נאה לפי הענין הוא פי חרחש, ומקור השם עצר במשמ' זו אינו משרש, א.עצר, אלא משרש אחר. או השרש עָר'ר a) בערב', וחשם עָד'רַה b) שטשטש במשמ' בתולים ועדר' כמשמ' בתולה, אמר אלג'וחרי: ואלעד'רה אלפכארה ואלעד'רא אלבכר, ע"כ. ובעברית: ועד'רה היא הכתולה? ועד'ר הכתולים. ואמר אבן אלאת'יר: אלעד'ירה מא ללבכר מג אלאלתחאם קכק

a) غضر ط) غضارة

הון (משלי ל יה-יו). — ובסהמ"א: עשה האלהים שאול כגגד עוצר רחם והוא נעתק אצל הערלים פי רחם. והוא נאמר על פי האבר הקולם הזרע ועוצר אותו לקבל צורת הולר (כ"י צכי אכעולי, מלמד הסלמיד', ו:). ותמיה אני ממך איך לא תתכיש לעבוד מי ששכן ברחם אמו ובעוצר הבמן החשך והאפלה מ' חדשים וישן בממה והוא עולל ויונק (כסמר סכומר, 11).

פיו בשה למבת יובל וכרחל לפני גזיה נאלה יפתח פיו בשה למבת יובל וכרחל לפני גזיה נאלמה ולא יפתח פיו בשה למבת יובל וכרחל לפני גזיה נאלמה ולא יפתח פיו מעצר וממשפט לקה ואת דורו מי ישוחה כי נגזר מארץ חיים מפשע עמי נגע למו (ישני כג ז-ס). — ובסהמ"א: מר מעליהם הוד מלכות וימשכו עליהם ימי עוצר ומשפט ואותותם לא נראו בארץ (מנסס בן סכוק, מכסב כי חסדתי למלך הכוזכים). – ובשתי המשמ' של שלמון ושל עשר: עשר אתן לך ועוצר עוצר מובות בקץ אושר (יוסף פינקו, חקיכי הסקה, ז:).

Zwang, Elend; misère, לחץ ומצוקה, –לחץ המצוקה, בישׁבר, ש", –לחץ ומצוקה (oppression; constraint (מעצר וישחו מעצר).
רעה ויגון (ספל קו לע).

עצרה") ש"כ, ביאה למקום מהמקומות ועמידה שם כדי להועץ בדבר מהדברים ובדום 'Anwesenheit; בדי להועץ בדבר מהדברים ובדום' (presence ויאמר יהוא קדשו עצרה לבעל ויקראו וישלת יהוא בכל ישראל ויבאו כל עבדי הבעל (מ"כ"כ"כ"ל), קדשו צום קראו עצרה אספו זקנים כל ישבי הארץ בית יי' אלהיכם וזעקו אל יי' (יול' ליי').

אלאקתצ'אצ', ע"כ, ובעכרית: עד'רה היא מה שיש לבתולה כעין ארוגה קודם שיקרע. ואולי הוא משרש כמ'ר ב') בערב', והשם כמ'ד, המשמש במשמ' שפת הרחם, נגם במשמ' עצם הרחם, על כל פנים אנו רואים, כי שני הצרופים, ע,ד',ד, – ב,מ',ד, ששניהן קרובות להצרוף עצר, משמשות בערב' במשמ' שם לחלק מבית הרחם, ואפשר שבלשון כני קדם שמש הצרוף דומה להן, עצר, במשמ' דומה לון.

- (1) היב"ג פרש ב.עצר וג.עצר, בית הפהר. זראב"ע פרש כמו עצר רחם, כלומר עקרות של רחם, ועי' פרלס (Analekten 85).]
- (20 מטווטשוון) לפי דעת חכמי הלשון מחשרש א.עצר, במשמ' עבוב, עכבה, התעכבות במקום, ומזה אספה. ואפשר שהוא משרש חצ'ר (6 בערב', שהכונה כו היה במקום.

חדש ושכת קרא מקרא לא אוכל און ושצרה !) חדשיכם ומועריכם שנאה נפשי (ישע' לי יג-יד).

יניצרון, ס"ז, מ"ר עצרונים, - כמו מעצור, עבוב: רב במועם אפרוש ולי נאה לדרוש מלין בלי עצרון מכל צדדים כלו מחמדים משלם בלי חסרון (מנסס כן סרוק, אגרי אל כ' ססלאי) - ומ"ר במשמ' חסם ועשק: מתי עצרונים אגעל אוי נא לשודדים פני בהם אשים המה יאכלוני בכל פה (נומפלין, גוליס סולכי דרך, מלח ססנים לניגר, 16).

עברן, מייז, כקי עצרנית, מייר עצרנים, - מי שעוצר ומונע מלהוציא את כספו, כילי, קמצן, Geizhals; avare ; - מעכבר זה שגונו דינרים כל שמוצא בחורים ושוכב עליהן כך זה עצרן אינו נותן מכל נבסיו כלום לעניים (ערוך ערך ערכר). פר"ח דהא דאמר שמואל שמין באב לא ליפות כח הכת ליתן לה יותר מעשור נכסים אם האב היה וותרן אלא לגרוע כוחה וליתן לה פחות מעשור נכסים אם אנו יודעין שהוא עצרן (מוסמ' כתוב' כ:). קימץ עצרן ביותר ולכך נתעשר והיה לו ממון לבדו שאין לאחיו חלק בו (רשב"ם, ב"ב נב:). עצרן וקפדן עינו רעה בשלו ובשל אחרים (פס קמה:). כל אדם שהוא עצרן ומקפיר שלא ירויתו עליו ושלא לוותר כלום לחבירו משלו וכו' לא יצליתו כל אותם שבידם מאותו ממון וכו' אבל מי שהוא וותרן במסונו אצל אחרים שנהנים מסנו והוא שמח ומלוה למחצה ואינו עצרן אצל אחרים שנהנים ממנו וכו' (פפ' מפידים מממלג). אחד היה עשיר וכנו היה עשיר והאב עצרן במאכל ומשתה שלו אמר לו החכם לכן אע"ם שיש לאכיך כיון שהוא עצרן תובה בו ותאכילהו ותשקהו משלך ותכסחו (שם סססס קכ). בני כאו וראו כמה קשים העצרנים וצרי העין שכל מי שעינו רעה הרי הוא כשופך דמים (ספי מעלות המדוח, מעלת הכדיצות, סו.). ע"ד שאלתי ואת בדבר אשת פלוני הידועה לרום מכ"ת כשמה וכמעשיה דיה רגזנית קפדנית ועצרנית ולסיכה זו לא היה דעת אדם סובלתה (סות יחיר, פו"ת קג).

לעלרנות, שיני כילות וקמצנות, עצרונות, שיני כילות וקמצנות עצרונות, שיני כילות sucht; avarice את הריאה והדם בפה הריאה [ולא היה חותך קצת מן הריאה] אמרו לו בעבור עצרונותיך 2) תכנים

a) حظر (b) حضر

[[]ממו: עצרגותך.] (ממו: עצרגותך.] המליצה קצת קשה. (1

הדם בפיך לא ראוי לעשות בן (ספי מסידים מתחמה). בי בעונותינו כך היה בסוף בית שני גבר הכילות זנדל הקמצנות גם העצרנות עד שהכהנים עובו **העכודות ודרשו המוונות** (שו"ת בדבר למוד החכמות, דאַת על). כני הלא תראו מה העצרגות וצורת העין עושה הרי שבא דבר מצוה לידו כגון סוכה ולולב וציצית וכיוצא כן והיתה עינו צרה כממונו וכו' (קד' מעלת המדוח, מעלות הכדיבות, סו:.).

עצרת, ס"כ, עצרת, מ"ר כני עצרתיבם, -- א) כמו עצרה, ליום האחרון של סכות: ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם והקרבתם אשה ליי' עצרת היא כל מלאכת עבדה לא תעשו (ויקר' יג ל). ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת. עבדה לא תעשו (נווד' כע לה). ויעשו חג שבעת ימים וביום השמיני עצרת במשפט (נחמ' ס יח). וועשו ביום השמיני עצרת כי חנכת המוכח עשו שבעת ומים והחג שבעת ימים לוסי"ג ז ט). - ויום האמרון של פסח: וביום השביעי עצרת ליי׳ אלהיך לא תעשה מלאכה (דגכ' יו ס). – זכתו"ם: ראויה היתה העצרת של חג שתהא רחוקה חמשים יום כנגד העצרת של פסח אלא עצרת של חג על ידי שהן יוצאים מן הקיץ לחורף לית ביומיתו דייולון וייתון (רינ"ל, מד"ר שה"ש, מה ישו).-ובסהמ"א: זשמיני של סוכות הוא הנקרא עצרת מיוחד לפי שלא היה בו דבר לכנות אותו וכו' (כד"ק, סה"ש, עלר).-ב) הקשרת של ימי מועד וחג: שנאתי מאסתי חגיכם ולא אריח בעצרתיכם כי אם תעלו לי עלות ומנחתיכם לא ארצה (עמויה כח-כב). -- ג) בכלל אספת עם, ועצם הקהל שנאסף יחר: מי יתנני במדבר מלון אורחים ואעובה את עמי ואלכה מאתם כי כלם מנאפים עצרת בגדים (ירמי ט.ל). - ואמר המשורר: אלהים אלי אתה גדודיך בעצרת ישבו געים כצאן היום יקשבו (רשב"ג, חלהים חלי חמה).-ד) *נתיחד בומן מאוחר בפרט לחג השבועות: עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית בית שמאי אומרים כל זמן שהיא יפה לפרי ובית הלל אומרים עד העצרת (שניעי ל ל). אין מביאין ככורים קודם לעצרת אנשי הר צבועים חביאו בכוריהם קודם לעצרת ולא קכלו מחם (ניכורי לוג). בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן ובו' (כ"ס ל צ). רבי אליעור אומר משחרב בית המקדש עצרת בשכת וכו' וחכמים אומרים וכו' עצרת כהגלים

ראש השנה ויום הכפורים כשבת (מו"ק ג ו). עצרת שחל להיות בערב שבת וכו' שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר השבת (סגיינל). נדר לפני עצרת עד שיעבור עליו עצרת וחג ופסח ועצרת זהג (מוספסי כ״ה ל ב). והשמן מוכרין אותו מן העצרת ועד החג (רי, יהודה, מוספתי ביית דים). עצרת פעמים שחל להיות עצרות בחמשה ובששה ובשבעה לא פחות ולא יותר וכו' אכא שאול אומר כל זמן שיום טוב של עצרת ברור מימן יפה לעולם (תוקפתי ערכי א ע): המינין האסורין בכית שאן הקצח והשומשום והחרדל וכו' מן העצרת ועד חנוכה . (רי יופי דכפר דן בשם רבי מעדיה, ירוסי דמלי ב ל). הכא חישים ביכורים בעצרת שיתברכו לפניך פירות האילן (שם כ״ה לוג). ג' דברים צוה אחיתופל את כניו אמר להם וכו' ואם היתה העצרת ברורה זרעו חשים וביתן (שם פנהי כב). ולדה בעצרת היכי משהו לה וכו' כגון שהיה חולה בעצרת (כנוניד בשם כבלן, כ״ה ו.). אין בין עצרת לעצרת אין בין ר״ה לר"ה אלא ד' ימים בלבד (שם ו:). משה רבינו אוהב ישראל היה ויודע שעצרת יום אחר הוא (מכסי סס.). כך עלתה דעתו של הקב"ה ליתן לישראל רגל אחד בכל חודש שבקיץ בניסן פסח באייר פסח קטן בסיון עצרת (כי לוי, פסיקי דכ"כ ל). -- ובסחמ"א: ומשכחת לה שנה בלא רגלים כגון שניהם מלאים ואירע עצרת בח' בסיון והקדישה למחרת בו' בסיון ולשנה הכאה היו שניהן חסרים ואירע עצרת כו' כסיון והשנה מלאה ביום ו' כסיון משהקדישה ועדיין לא עבר עצרת עליו (כש"י, כ"ה ו:). ומציגו שקראוהו עצרת כרגרסיגן במסכת פסחים פ' אלו דברים ובו' (ר"י אנוסב, מנוס"מ אל דה). ובעלי הקבלה קראוהו עצרת שלא כדין גורת התורה באמרם לא גה"ו עצרת והמון העם גם כן נמשכו כזו הקריאה ולא כן האמת כי לא נקרא עצרת אלא שביעי עצרת של חג המצות ושמיני עצרת (כ"ח הקרחי, ג"ע, ענין חג השנועי

עצתי

יעצתי, עצתיי, מייז, מייל עצתיים, - של עצה, מה ישיוען, ratgebend; conseiller; advisory שיוען, המאמר ההלצי שלשה עצתי ועצומי וקיומי וכו' והדבר אשר הוא חוץ מהמשפט לא ימנע גם כן אם שיהיו בערך אל ומן העתיד ויולר העצתי שהעצה היא בדברים העתידים (כ"י מסיר ליחון, נופי לופי, 12). שכל מי שיעץ בין לאחד מאנשי המדינה בין לכלל המדינה

תנה לא ימנע אם שיעץ בהרשאה או במניעה והרשאה הוא המאמר העצתי המספיק על שהדבר ראוי שיעשה והמניעה הוא מאמר העצתי המספיק על שהדבר אינו ראוי שיעשה (מס 13). עוד השיב באופן אחר שהחלוקה הראשונה היא בהצטרף אל הדבור וואת השניה היא בהצטרף אל מקרה הדבור ר"ל בהצטרף אל המקריים והעצומי והעצתי (מס 19). לפעמים יפול בדברים העצתיים לראות מה הוא לפעמים מה הוא נפלא התועלת מדברים רבים (מס 96).

אינקבי, העקב, היעקב, ביעקב, עלב, איעקב, גייעקב, גייעקב, עקבה, "עקבה, "עקבה, "עקבה, "עקבה, "מעקבה "עקבה, "מעקבה

עקב, - א) מס"ט, כמו יען, לפני פעל עבר, עד אשר, עקב אשר פעל, כמו יען אשר: והתברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקולי (צרחטי כצ יה). והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך ובו' עקב אשר שמע אברהם בקלי (שם כו ג-ה). ואת הכבשה (של העני) ישלם (העשיר ששחם אותה להאורת) ארבעתים עקב אשר עשה את הדבר הזה (מ״צ יצ ו). - ובלי אַשַר, עַקַב פַּעל, במשמ׳ זו: ועבדי כלב עַקַב היתה רוח אתרת עמו וימלא אחרי והבאתיי אל הארץ אשר כא שמה (נמדי יד כד). – ולפני כִי, עקב כי, כמו כן: ועתה לא תסור חרב מביתך עד עולם עקב כי בזתני ותקח את אשת אוריה החתי להיות לך לאשה (פ״ב יצי).-ולפני פעל עתי' בלי מלה אחרת, עקב יפעל: זהיה עקב חשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר יו' לך את הכרית ואת החסד אשר נשבע' לאכתיך (זכרי זינ). כגוים אשר יי׳ מאביד מפניכם כן תאבדון עַקַב לא תשמעון בקול יי׳ אלהיכם (שם ס כ). – ועם כי זאת: עקב בי זאת אעשה לך הכון לקראת אלהיך ישראל (עמוי ד יג). – ולפגי שם, עקב דבר, כמו בגלל הדבר, בשביל, בספת הדבר: מצדיקי רשע עַקַב שחד (ישעי ה כג). --ועל עקב דבר, כמו עקב: יבשו ויחפרו יחד מבקשי נפשי לספותה יסגו אחור ויכלמו חפצי רעתי ישמו על עקב בשתם האמרים לי האה האה (סְסְלִי מ יִּה-יִי). -ב) שיו, במשמ' אחרית, עַקַכ דכר, כאחרית הדבר, אחר הדבר: עַקַכ ענוה יראת יי' עשר וחיים וככוד

(משלי כב ד).--ובסתמ"א: אמר החכם קרן המשכיל ענוה ובו' ועקב ענוה שלום (ר"י ח"ת, מנחר הפנינים לרשב"ב 10). ולמה שלא יתכן זה תמיד לכל חלק יבקשהו על ההמרה והעקב (הול, הכוזכי ה יד). - ואמר המשורר: איגע להבין ואדע ככלות בשרי ואוני כי סוף אנחה הנחה עקב רווני מזוני (רשב"ג, נחר בקרחי גרוני). --ובמשמ' שכר: משפטי יי' אמת וכו' גם עבדך נוהר בהם בשמרם עַקָב רב (מהלי יע י-יצ).-ובסהמ"א: שבל המשחדל במצות לעשותם יש לו שכר גדול ועקב רב (די בחיי, ויסי, ד"ה וימת יוסף). -ג) סה"ם, במשמ' בכל פרטיו, vollständig; complètement; completely: הורבי יי׳ דרך חקיך ואצרנה עקב הבינגי ואצרה תורתך ואשמרנה בכל לב (מסלי קיט לג-לד). גמיתי לבי לעשות חקיך לעולם עקב מעפים שנאתי ותורתך אהכתי (פס קינ-קש). - ובמדר': מצות שאתם עושים מפירותיה; אתם אוכלים עכשיו אכל שכלו בעקב אני נותן לכם (מד"ר דכרי ג). ועד היכן אני מייםר אתכם עד העקב 1) עקב בי זאת אעשה לך עד שתשמרו את מצותי 'עד העקב 1) (שס). - "ובמשם" תכף: וכן השפוד והאסכלה סגעילן עקב אבילה ואינו מניחן עד זמן אבילה שניה '(רמנ"ס, מעשה קרננות ס יד). -והדבור זה בעַקב זה, זה תכוף לזה: והגוף אינגד נמלם מתנועה ומנוחה ושתיהם מקרים מתחדשים עליו באים זה בעקב זה (כ"י ח"ם, הכוזכי ה ים). -- *וכמו עקב: מצדיק רשע עקב שוחד כל מי שנטל שוחד ומצדיק את הרשע בעקב2) וצדקת צדיקים יסורו ממנו (כי ילחק, מד"ר בכחשי פה).

אינקר (מ"ר סמי עקבי, כל עקבו, מ"ר סמי עקבי, עקבי, כל עקבי, כל עקביה, כל עקביה עקביה, עקביה, עקביה, כל עקבותיה, כל עקבותיה, Ferse; talon; heel הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עָקַב (נרסטי גיס). ואחרי כן יצא אתיו וידו אחות בעקב עשו (פס כל). גד גדוד יגדנו והוא יגד עָקַב (פס מע יע). ברב עוגך נגלו שוליך נחממו עקביה (יכתי יג כנ).

[[]ואולי יש לנקד עַקַב.] (1

בעל מ"כ גורם בעקב גדרש, ובילק' (יטעי) (2 מד), הגרסה: בעקב נרמם ואולי צריך לגקר בעקב.

באשור' אַקְבָּ, בארמ' עֵקכּ, עקכא: בערב' [.(Lidzb. 845)] בנעני עקב, חמשך (845).].

[[]עי' הערה לערך עָקַבּ.] (י .

ا عقب (a

(יצמי יב א). מנדל וכו' נפסק עק'בו נישל חושמו

או שנחלק לשנים פהור (כלים כו ד). מה שעשת חכמה

עמרה לראשה עשת ענוה עקב למולייסה (כי ילחק

ברי חלעור, שבת ח ס). - "ושל אות: צריך שיהי' לה

תג למעלה לצד שמאל בפניה ועקב, למטה בדי

שלא תראה בכף (כ"ח דנלמש, מקנה חנכהם ח). - *והחלק

התחתון של הגוף: רקב, הכא מן העקב!) מהו

בי גמרינן רקב הכא מכוליה מת אבל דאתי מן עקב

לא או דלמא לא שנא (כי יכמים, כזיי כל.). - ובן- עקבה

של אשה: המסתכל בעקיבה של אשה כמסתכל

בבית. הרחם (ירושי חלה ב ד). כל הצופה בנשים סופו

בא לידי עבירה וכל חמסתכל בעקבה של אשה

הויין לו כנים שאינך מהוגנין וכו' (כי חמח בכי יחשיה,

מדרי כ.). עקבה דקתני במקום הטנופת שהוא מכוון בנגד העקב (כ"ש צן לקיש, שס). – "ובתכמת המספר:

והמספר המעוקב הדומה לעקב והוא הגוף השוה אשר ארכו ורחבו או קומתו ועמקו שוים (לחנ"ס

הנשיח, המשיחה והתשבורת ל 24). הראשונה בהם שיהיו כל

מרחקיו שוים כגון גולם אשר ארכו עשר אמות ורחבו

י ועמקו יי או גבוהו והצורה הואת קורין לה מעוקב

או צורת עקב (סס 7 25).--ואמר הפיטן: אם המטר

עקב חורף מרפי שיחים בגן יחמום (כמנ"ע, החרשים

ג כח). - ומ"ר *עקבים: מיד נקבום (את הכותים)

בעקביהם ותלאום בזנבי סוסיהם והיו מגררין

אותן על הקוצים ועל הברקנים עד שהגיעו להר

גרוזים (יומי סע.). נסתכלתי בשני עקיביו (של אדם

הראשון) ודומים לשני גלגלי חמה (כי בנסה, ב"ב נת.).

אמר להם הוא מביא (את המכול) מכין עקבי

רגליכם שנאמר וכו' (פנסי קה:). למה הולד דומה

במעי אמו לפנקם שמקופל וכו' ושני עקביו על

שתי עגבותיו ובו' (כי שמלחי, כדה ל:). על אדום אשליך

נעלי מה אני עושה שולף מנעלי ודורסן ורומסן

בעקבי וכן הוא אומר וכו' (מד"ר צמדי יד). שמשליכין

אותן (את המצות הקלות) תחת עקביהן (סנסומי

שקב א). – בעקביה, כמוך: אמרה לה הריני נוירה

בעיקביך מהו (מי׳ ככ:). - ובסהמ״א: או עקיבים

צפודים אשר ירככם (לקף, 134:). הסתכלי בפסיעת

דרך שהלכו הצאן והעקבים ניברים (רט"י, שה"ם

ל ח). וממנו ולא מעדו קרסלי אמר בו התרגום ולא

אחו בעקב פח יחוק עליו צמים (חיוב יח ע). – ועקבי הסום: יהי דן נחש עלי דרך שפיפון עלי ארח הגשך עקבי פום ויפל רכבו אחור (נרחשי מט יו). - ובהרחבה, פרסות הסוס: אז הלמו עקבי סוס מדהרות דהרות אביריו (שפטי ה כצ). – הגדיל עליו עקב, התגאה עליו, התנהג אתו בגסות ויהירות: גם איש שלומי אשר בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי עַקַב ואתה יי׳ מונני והקימני ואשלמה להם (מהלי מֶּל י-יל). - ובתו"ם: מעשה במקום אחד שהיה ערוד והיה מויק את הבריות באו והודיעו לו לר' חנינא כן דוסא אמר להן הראו. לי את חורו הראוהו את חורו נתן עקבו על פי החור. יצא ונשבו ומת ערוד (בככי לג.). הותרו רצועות למנעל יסנדל או ששמט רוב הרגל חליצתה פסולה וכו' רוב הרגל אין רוב העקב לא (ינמי קנ.). ובשעה שהוא (יצה"ר) רואה אדם ממשמש בעיניו מתקן בשערו מתלא1) בעקיבו הוא אומר וכו' (כי חמי, מד"ר ברחשי. (35). שהיה עושה מעשה נערות ממשמש בעיניו מחלה בעקיבו מתקן בשערו (שם פד). היתה מביאה שפופרת של ביצה והיתה ממלאה אותם אפילוסמון ונותנת אותה תחת עקיבה במנעליה וכו' (עס ויקרי עו). אמר הקב"ה הכל מוכן לעשות תשובה ואני דורך גיתה של אדום בעקב רגלי (פס דברי ב). תפוח עקיבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה (רי לוי, עם קהלי ב). לא כך בני אלא הנה עקבך עליו בתוך הקערה -(ר"ע, דח"ר ז). בכמה הריגות מסרנו עצמנו על קדושת השם ואתם באים לשוף אוחם על העקב (מד"ר סהלי די, נובר). אך חשך ישופני והיה (אדם הראשון) יושב ומהרחר בלכו שמא יבא הנחש שהמעה אותי בערב שבת וישופני עקב (מס לנ). - רש בעקב, עיי דוש. - *ועם גודל: אמרו עליו על בית שאול שלא גראה מהם לא עקב ולא גודל מימיהם (ירושי פוכי יה ג). שהיו מהלכים (הכהנים) עקב בצד גודל וגודל בצד עקב (עס נרכי ל ל). ותלכנה נטויות גרון שהיו מהלכות עקב בצד גודל (שם סב:). כשם שהוהיר הקדוש כרוך הוא את הכהנים שלא יהו פוסעין פסיעות גסות על גבי המובח אלא יהו מהלכין עקב בצד גודל כך הזהיר הקכ"ה את הדיינין (כי לביכל, מד"ר שמות ל). ועי׳ גודל. – ועקב של סגרל: (חלצה) בסנדל שיש לו עקב כשר ושאין לו עקב פסול

1) [תולה עקבו למעלה דרך גאוה לילך עקב בצד אגודל; (מ"כ).]

פי' ממתגים ולממה מחציו של צד העקבן[[ערוד, וכן רש"י]. אבל התוספ' גראה שפרשו עקב ממש.[

אזרעועא רכובתי ואיפשר שרצה העקבים כי הקרסלים בארמית הם היתרות שממעל לרגלי העיף הדומים לשני בהנות (כ"י ח"ח, סה"ש לכיצ"ג, קשח).--ב) בהשאלה קצה המחנה, -hintere Teil; arrière garde; rear: וישימו העם את כל המחנה אשר מצפון לעיר ואת עַקָבוֹ מים לעיר (יפוטי סיג). -- ובִמשנה: ופקדו שרי צבאות בראש העם ובעקבו שם עם מעמידין זקיפין לפניהם ואחרים מאחוריהם (סוטי חו). -ג) דשם שעשה בע"ח באדמה בלכתו ברגליו, :Fusstrit, Spur; empreinte du pied, trace; footprint אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן (שה"ש א ה). בים דרכך ושכיליך במים רבים ועקבותיה לא נודעו (מהלי עו כח). אשר חרפו אויביך יי' אשר חרפו עקבות משיחך (פספט כב). כל חיום דברי יעצבו עלי כל מחשבתם לרע יגורו יצפינו המה עקבי ישמרו (שם כו ו-ז). -- ואמר בן סירא: אם רע קראך נמצא שם כאיש סומך יחפש עקב (נ"ק גני' יצ יו). -- ומ"ר: עקבת גאים טמטם אלהים וישרשם עד קרקע ארץ (עסייו).--ובהשאלה: עקבת לב מוב פנים אורים ושיג ושיח מחשבת עמל (זס יג כו). – וכסהמ"א: הכט נא אל האפר אשר פרשנו על רצפת הכית סכיבו' השולתן נראה את מדרכות העקבות האלה למי חמה וכו' ויבט המלך והנה עקבות אנשים ונשים וטף (יוסיפון לח).--ואמר המשורר: דרך נכואות צרפית לכי בתי על משענותם תעמדי בשעריך ובעקבותם תרעי את עדריך (כחב"ע, יעלה יפח קול). - *חזר לעקב, חזר בדרך שבא: כל העולים למוכח עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין דרך שמאל חוץ מן העולה לשלשה דברים אלו שהיו עולים וחוזרים לעקב 1) (זכחי וג). ובסהמ"א: עכשיו חוזר על עקב לפרש מה שחיסר מספר התאים וישוכם מפה ומפה (כ"ח מכלגנלי, יחוק' מט). ויחכמו וישכילו ואת כי חזר לו המודד על עקב למדוד רחב השער בפתח המערב (שם יג). וכן שב עקבים, ואמר הפיטן: דרך מצרים משוב עקבים בל יחמסו ירא ורך הלבב לב לא ימסו (כי אליהו הזקן, אזהרות, קובץ מעש' ידי גאוני קדמונ', 65).--ובמשם' אחרית, כמו עַקַב, ואמר בן סירא: אל תאמין בחייהם ואל תכמת בעקבותם (נ"קגני יוג).

בינקב, ש"ז, מ"ל כני עקבי, - א) מי שעקב את תברו Nachsteller, Betrüger; trompeur, sup- וחומם אותו

ים אירא בימי (קבי י) ים ובני (חסלי מע ו). — ב) ובסחמ"א: רע עון עַקַבִּי י) ים ובני (חסלי מע ו). — ב) ובסחמ"א: במשמ' חמא וערמה, כמו עָקְבָה: אבל חרשע בא עליו (על הצדיק) בעקיביו (כ"י בן כסמילש, פ"י משלי יכ"). בעקבות משיח' חוצם' יסג' כשיושלמו העקבים של א"ה (כ"כ בכ"י חלסכן, עה"מ, עולם סמסו מג).

איעַקב, פייי, עקוב, יַעְקב, יַעְקבנִי, - עָקַב את פלוני, המס אותו בערמה ובתחבולה, ;hinterlistig betrügen יואמר (עשו) הכי :tromper, supplanter; to overreach קרא שמו יעקכ ויעקבני זה פעמים את בכרתי לקה? והנה עתה לקח ברבתי (נרחשי כז לו). איש מרעהר השמרו ועל כל את אל תכמחו כי כל את עקוב יַעָקֹב וכל רע רכיל יהלך (ירניי עג). בבטן עַקַב²) את אחיו (הושי יב ד). -- ובתלמו": בשלשה מקומות הלכה עוקבת 3) מקרא התורה אמרה בעפר והלכה בכל" דבר ובו' (כי יוחכן משום כי ישמעאל, פועי יו.). א"ר נחמן בר יצחק כי קא חשיב הלכח עוקבת מקרא הא-עוקכת מדרבנן היא רב פפא אמר כי קא חשיב הלכה עוקבת ועוקרת הא עוקבת ומוספת היא (שס), מאי עקוכה מדמ וכו׳־שהיו עוקבין 4) להרוג נפשות (רי אלעזר, מכוי ו.). -- ובמשמ' הלך בעקביו. הלך אחריו, כדי לשרת אותו: אזהרה לעוקב") אחר נואף מנין ת"ל לא תנאף לא תנאיף (כ"ם כן כ" ערפון, שנועי מז:). - ובסהמ"א: מי שנטה אחר התאוה: יעקבוה הראות (כ"י ח"ת, מנחר הפנינים לקשב"ג, 28)--ואמר המשורר: מיהו יישר מעקש דרך השיר ואורדי לב בעת יעקב מושן לבבות מבלי חבל גם כל אנוש נחפו לאט יעקב (רווניע, התרשיש יקח).

^{[.(}משנה שכגמר': ויורדין על העקב (מס, פג:).]

רש"י, ראב"ע ואחרים פרשו כמו איעקבה (1 אבל אין זה נמשך היטב לפסוק הבא.]

^{(2 [}אפשר גם לפרש: אחז בעקב.]

^{(3) [}פרש הערוך, וז"ל: פי' מל' ויעקבני זה פעמים כלום' עוקרת לשון אחר עוקמת ל"א עוקפת, ע"כ; ועי' גם הערת רמא"ש (פפרי זנר' קכנ). ורש"ר פרש, וו"ל: מקפחת את עקבו מעמדו ועוקרתו. ובירוש" (קיזום' 6 3), הגרסה: עוקפת, וכן מדר' תנאים (הופען כי). [פרש הערוך: מערימין, ורש"י פרש: אורבין. [

ל [כך פרש הערוך, וו"ל: פי׳ שמרדף והולך על עקביו ומומן לחבירו ניאוף, ע"כ. ורש"י פרש, וו"ל: נעשה לו אפומרופוס להרגיל לו נשים לניאוף, ע"ב- ובערך ב.עקב פרש הערוך: מערים; ועי׳ הערת רמא"ש: ((וכי׳ על:). ובמבי׳ (שס) הגרסה: עוקף, וכן בוהוחיב: (שמות לל). ועי׳ עקף.]

–ספני, "העקב, העקב, חועקב, – שעקבו אוחו: יעקב [שמך] תונקב וגם לא תועקב ושרת לשרי אל תקרא ישראל (כי יניי, Kahle, Masor. d. West, כה), הקרא -סספי, "התעקב, - בא זה בעקב זה, בא תכף אחרי דבר: מדרכו שיתעקבו עליו הצורות ולא תתישב בו צורה אבל יומר בחליפה או הפכה וכו' שאלו הצורות המתעקבות וכו' (אבן זילא, פיי חי בן מקין לחפן סיכח, קבץ על יד ב, 12-13).

-נפטי, "נעקב, -אחו בעקב: להנצל כצבי מידו ובאחרית יום לשחק יום אידו ועד ירצה עקב בעקב נעקב זעבדו (גנזי שָכעי ג, דודפון 47). -- ובמשמ' שרמו אותו: הותל בעקב (מלון למח דוד, כד:.).

עקב, עקוב, - א) פ"ז, לנקי עקבה, עקובה, - ארץ עקפה מדם: גלעד קרית פעלי און עקבה 1) מדם (סופי ו ס). - ב) לב עלב, עקש, לא ישר: עקב הרב מכל ואנש הוא מי ידענו אני יי' חקר לב בחן כליות לתח לאיש כדרכו וכפרי מעלליו (ירמי יז ע-י).--ואמר בן סירא: ע'קובה היא (חכמה) לאויל ולא יכלכלנה חסר לב (צ"ס גנייוכ). לב עקוב יתן עצבת ואיש ותיק ישיבנה בו (שם לג כה). -- ובסהמ"א; עקוב הלב מלא תואנה ועקובה מכל רעה (רְש"י, ירמי ים ט). מה תעשה בהפוך עליך המון ים שאוניה חיל רודפיה מסכיב ועתה עיף ויגען עקוב מכל ואנוש (רש"פ, די כוסוס, כוס ביד הי ב). -- ואמר הפישן: חון יחון כי יכחון לב עקוב לחבינה (יחציחנה, סלים: נעילי יו"כ). חלים וזעים כלם חרדים מבלי עקוב (מנהם בכ מכיר, מלחכי לבחות, יולי שבת הפסקה ה). - ואמר המשורר: אלהים אלי אתה רפא משובת לב עקב ראה עצם עשש וגם נרקב רקב (רפצ"ג, אלהים אלי אחה). - עקב ראש: שני לאמים כך לחרוש זה מזה להבדיל ולפרוש זה עקוב ראש וזה קדוש ראש (כי שמוחל, גנזי שכטר ג, לודמון 38).-ג) ש"ז, מקום לא ישר, עולה ויורד²), : steil, uneben; raide, escarpé; steep, uneven,

ו) [בירוש' (נ"ז ה י), פרשו: מלכלך, ובבכלי (מכות י.): אמר ר' אלעזר שהיו עוקבין להרוג נפשות, ע"ב; ועי רד"ק. ור"א מבלגנצי פרש, וו"ל: הולכים בעקבי אדם אל מקומו אשר תהיה שם רגלו, ע"כ. ויותר נראה לפרש: מלא עקבות ורשמי הדם השפוך.] 2) [בערב' עקבה 2), שביל שבהר; בכוש' עַקַב.

נבעה.]

diec (a

גיא ינשא וכל הר וגבעה ישפלו והיה העקב למישור והרכסים לבקעה (יסעי מ ל).--ובסהמ"א: ויעש המלך מישור סביב לבית וימלא את כל העקוב ויעש את כל המקום מישור (יוסיפון טו). כאילו אגשים הלכו אל ארץ רחוקה בדרך עקובי ויש להם ללון במחנים רבים וכו' (ר"י ח"מ, סו"ה, סטצון הנסק ג).

ב-על ב'), ממנו ב.עָקב, *עֶקב, *עַקּבָה, *ב.עָקוֹב, ביעַקַב, פ״י, קל לא נמצא.

- --פעי, יעקבם: אחריו ישאג קול ירעם בקול גאונו ולא יעקבם 2) בי ישמע קולו (איוצ לז ד).-ובסחמ"א: פ"א עקוב שמו שמעקב את הגשמים (ערוך ערך עקוב). ברוכים יהיו ולעקב עקבהם 3) עד סוף כל הדורות (כי שמואל בן עלי, תרביץ ב, אסף 51).
- קל, "עַקַב, התאחר, ואמר הפישן: חילים מויעים בחלם חלוצים חושים מלעקוב מחשים וממללים בקלם מבקיעים רקיעים לקב (מנחס צן מכיר, מלחכי לבחות, יולי שבת הפסקה ח).
- "עַכָב, פ"ז, -כמו עַכָּבָה, עֶקָב שמן, קצת שמן שנתעכב ונשאר בכלי: מי ככשים ומי שלקות ומי זיתים משבילין בהן ובלבד שאין כהן עקב שמן (חוקפתי מקוחי ה ע).

העקב, קל לא נמצא.

-פע', "עַקָּב 4), בחכמת המספר, כפל מספר והעלה אותו למדרגת המעקב: מעוקב מעוקב הוא כשנעקב המעוקב (ה"ח וירמש, מפחח החלגיצרה חדשה, י.).

Hinterlist; ruse; מייכ, – מרמה, ערמה, תחבולה artifice, deceit: ויקבץ יהוא את כל העם ויאמר אלהם אחאב עבד את הבעל מעם יהוא יעבדנו הרבה ובו' ויהוא עשה בעקבה למען האביד את עבדי הכעל (מ״ב יס-יע). — ובסהמ״א: כי חבינו כי בזדון היה הדבר וכעקבה ויניתו אותו ליום נקם ועברה השמור

[נראה שהוא כמו עכב.] (נ

ריב"ג, האב"ע וורד"ק חברוהו עם עקב (2 ופרשוהן: יאחרם. וכן רלב"ג. וי"ת: יעכבינון, אולי כמו יעכבם; וכן פרש ר"ש פרחון, ור"א בחור בנמוקים לשרשי רד"ק, זר"א בלמש (מקנה חברהם, תמורת החוחיות). וכן נמצא בכ"י אחדים.] (3 – נמצא במקיר.]

(4 אולי יש לחברו עם הערב' כעב 4 באותה

המשמ'.

ואני עקדתו שבעה מובחות (גיע' מו:). כל מה שהיה

לכל מדיח (רקע"ג, קב' המועדים, קעדיחנה 11). - ועוקבה: וישלת (ניקנור) אל יהודה ואל [אחיו] בעוקבה דברי שלום לאמר לא לי ולכם תהיה המלחשה וכרי וירא יהודה את עורמתם וידע כי בעוקבה באו (חרגי פפי החשמולי, קובן על יד א 11).

עַקְבָה. – ע" עבבה.

ינקבה, עקיבה, –כמו א.עָקַב: בכפל כתנת בד יכפה שארז מפפי וד עד עקיבת רגל (כי יוסי כן יוסי.

יַעַקָבָי, פייז, מייר עַקביים, - של העַקב, שפּל, ארציי: היצר הרע יפסיד ויאבד לב השכל העיוני באמצעות הדברים התמריים תחתיים ועקביים (כ"ד מכוקא, זכום אדם, יין לבכון 20).

עקדי אַפֶּרִי אַפָּרִי אַפָּרִי אַפָּרִי אַפָּרִי אַפַּרָיה.

עקד, שיש ברגלו לפשה כעין מכעת, שצבע השערות סביב הרגל במקום הוח מתחלף מצבע שערות שאר הרגל, והוא גראה כאלו חיה קשור שם בחכל: ויסר ביום ההוא את התישים העקדים 2) והשלאים ואת כל העזים הנקדות והשלאות (ברחשי ל לה). ותלדנה הצאן עקדים נקדים ושלאים והכבשים הפקיד יעקב ויתן פני הצאן אל עקד וכל חום בצאן לכן (שם לש-ת). אם כה יאמר נקרים יהיה שברך וילדו כל הצאן נקדים ואם כה יאמר עקדים יהיה שברך וילדו כל הצאן עקדים (שם לח ס). והנה העתרים העלים על הצאן עקדים נקדים וברדים (שסי). -ואמר המשורו: חק פוורה כי תפקד כתמי מלוא ועקד המר משם כל שה נקר (כי ילמק גן רמוגן, פחדתי מילרי, שער השיר 60).

עקד, פ"ו יְעָקָר - עַקר כבש או את פלוני, קשרו בתכל יריו אל רגליו shinden; lier; to bind, ויכן שם אברהם את המוכח ויערך את העצים ויעקר את יצחק בנו וישם אתו ממעל להמובת (בכחשי כב ע).--ובתו"מ: ומעלה אני עליכם כאילו. עקדתם עצמכם לפני (ר' יהודה משום רי עקיצח, ר"ה עז.).--ועקר מובח, עשה עקדה על המזבח: אמרה לו (חנה לבנה) כניי לכו ואמרו לאברהם אביכם אתה עקדת מוכח אחד

ברע על ברביו.] -- (2 אולי: הנקרים.

Jäs (a

נרחשי נו). פתח יצחק ואמר רבונו של עולם ובו' לא ן) [אולי צריך לנקר עקור.]

- נפפץ *נעקַד, -שעַקדוּ אותו׳: וולכו שניהם יחדיו וח

לעקוד וזה ליעקד זה לשחום וזה לישחם (מד"כ

א"א עוקד את יצחק כנו מלממה היה הקכ"ה כופת שריהם של עבו"ם מלמעלה (רבי הפני בל ינחק, מד"ר ברחםי כו). בשעה שבקש אכרהם לעקוד יצחק בנו (כי ילסק, שס). אמר לה (יצחק לשרה) נטלני אבא ובוי וכנה מוכח וסדר מערכה ועקדני עליו ונמל מאכלת לשוחמני (מד"ר קהלי, לך חכול בשמחה לחמך). קשר שתי ידיו ושתי רגליו (של יצחק) ועקדו על גבי המזבח (פדר"ח לח). -- ובסהמ"א: אברהם שניצמער כל אותו הצער השליך עצמו לאש עקד את כנו על גבי. המוביח ובו' (גמי שכטר א, גיכלבורג 45). -- , ואמר הפימן: והיום הזה לפניך יופקד כשר מפעלות עוקד ונעקד (חשר מי יעשה כמעשיך, יוליצ ר"ה). - ואמר המשורר: שתילו עקד להימיב הקשר (כסב"ג, סולמית יספה, מכחי יוֹה״כ). לפני אליהו עקד אותו ולקח המאכלת להמיתו (כ"י הלוי, את נתיצי רעיון). נסהו בבנו יחידו וכהר המוריה עקדו ולמאכלת שלח ידו כי כן צוה לו המלך (כחב"ע, מי כמוך חפק יש). משנה ברכה בכפלים הם עקוד לעקוד פעמים (כי שמוחל. גמי שכטר ג, דודקון 40). -- *וניכ' פשו": לא יצא גמל במטוטלת לא עקוד ולא רגול וכן שאר כל הבהמות (סכת הג). עקוד שתי ידים ושתי רגלים רגול שלא יבוף ידו על גבי זרועו ויקשור (שם גמרי כד.). כשנבנסו ישראל לים כבר חר המוריה נעקר מקומו וכו' ויצחק כאלו עקוד עליו ונתון על המוכח וכו' (מכיי צשלח ג).-ואמר הפיטן: זמן עדנה בו בשרה חנום לקצו עקוד למוסרה (חדון 'מקדס, יול' פרש' התודם). שמאלו רמה וימיגו לרום ותחת ויעד ככם עלי שירה עקודה ומה תעשו ליום פקודה (רפע"ג, לוכי לש, לוסר', קונן מעשי ידי גחוכ' קדמוני ב, 40).-.ואמר המשורר: פנו אלי בכל עקוד וקשור ורו אסור ואתיר מאסריו (כ״ם הנגיד, עלי כל חיש, הרכני ח כז). ואיך אישן ועפעפי קשורים בגבותי ואישוני עקודים (רשב"ג, להם לי).--ובמו ש"ז, ואמר הפישן: ראה ערום ועריה וגאנח ולעקודו סוד זה פיענה (ר"ח הקליר, חיכה מת חשר). והקשרים הנקראים עקור 1) אשר אני עתיד לזכור אותם בספר הוה (סוד הסודות לחריקטו, 13 62).

(בערב' עקד a), קשר, וכן בכוש'. ובארמ', (1

עכבתו על דבריך וגעקדתי ברצון לכי על גבי המובח (עם חוכ', פתיחי). והקב"ה היה יושב ורואה לאב שעוקד ולבן שהיה נעקד (פזר"ח לח). רבש"ע וכו' רחם על יצחק שהוא אדם וכן אדם נעקד לפניך כבהמה (ילקי ברחשי קח).--ובתפלה: שנשבעת לו בהר המוריה זרע יצחק יחידו שנעקד על גבי המזכח (נרכת השתר). - ואמר הפימן: שש אב לעקוד ובן להעקד (כ' יוסי בן יוסי, חמה כוככת). עוד יובר לנו אהבת איתן אדונינו ובכן הגעקד ישכית מדינגו י (מוסף ר"ס). שעה קרבני כשה הנעקד חליפת חגיגת יום זה תמורתי (ר"י בן כאובן, אחוה דעי, אוהרי, כח.). זכות עוקר וגעקר ותומת זד נויר חשוב היום לשוגה ולפותה וכי יויד (כ' אליה בר שמעיה, אין חלויה, סליה' יוס ז).--ואמר המשורר: מרום כהכים עוקד ונעקד השה עקור והאש תוקד בחון מהור לב זכר ופקד (רשב"ג, חז בהר, סליח' ער"ה). רב וצעיר נולדו לנעקד ונינו התפקדו וכשבעים מצרימה ירדו כי מיי' היא (כחב"ע, חסד הבה חמוכתך).

-ספעי, *הַעָקיד, -כמו קל: לא היו כופתין את המלה אלא מעקידין 1) אותו (חמיי ד ח). בשעה שהעקיד אברהם אבינו את כנו על גבי המובח תלה עיניו והבים בשבינה (מד"ר כרחשי קה). נטל את יצחק בנו זעלה לראש ההר וכו' והעקידו על גבי המובח (פסיקי דר"כ כז). יצחק שהעקיד עצמו על גב המובח (ילקי ססלי קמו). - ואמר הפימן: האב מעקיד והבן בעקד בחילה הן אראלים צעקו חוצה ביללה (חשר מי ישטה כמעשיד, יולי צ ר"ס).

בעקד, ש״ז, — כמו עקדה, ואמר הפים": יחיד אשר בעקד נשפט טלאיו בו יחננו מלחשפט (כ״ח סקליכ, ספן צמכון, מוסף ח כ״ח). וך המשלים בעקד נפש בווקן לא מצא נפש (הוח, חומן חדיכי, שס). קיחת עלית עקד היא נצבה בפקד (קיחם, יולי פרטי הסודט). יראה לפניך עקד מיוחד טובה ומבוח מדבריך פחד (חחום לפט, יולי יוס"כ. עקדים, קשרים, קשורים ב"): ומקטירים לפניהם על הלבנים וקושרים עקדים על התמר של הצדיק לבל מוני חלאים וחונגים על קברי הצדיקים

המתים (פחל צן מללים, לקו"ק, נקשהי 28). - ובמשמי אסף וקבוץ: שלמים הם (חכמי המזרח) אותנו ומאריות גברו בכל הידיעות הכתובות והנדפסות בעקד ספרי ישראל הגדול והנורא (שחרית הנחלה נב). ועתה צריכים אנו אל עקד אנשים גדולים בקיאים עצומים בחכמת לה"ק (שם כפר). עקד הספרים האחד היה נחלת המוזעאום והשני בהיכל סער אפים (גוטלוצד, ממלרים של פרוקל 181). -בית עקד, מקום אספה 1): תלים בית עקד לנמלים וגלים לנחש שרף ועקרב (ר"י סטכוב, חשף ניטו ל). ואיש רביעי מארץ עסמרייך וכו' אשר לו בקאירה בית עקד דברים השייכים לקורות המכע (נאטור היסטארישעס קאבינעט) ובו' (גועלוגר, ממלריס של פרנקל 27). - ומקום אספה לחכמים, ; Akademie academy: שלשה מיליאן מספר תושביה עשרת אלפים שירות וכו' כית עקד לתוכנים ולרופאים וכו' (כ"ם בלוך, שנישע ג, ע:). וכל אחד מחברי בית העקד הוח יתנדב לחבר ספר בחד מפרטי החכמה ויבנה כל כנינו (שחרית הנחלה רמד).—ומ"ר: ויוליכהו ההלך מפנה לפנה ומרחוב לרחוב ויראהו את הגשרים הרחבים והארוכים וכו' בתי נכות ובתי עקד וכו' (ריב"ל, מעודה בישרחל, הקדמי). --בית עקר ספרים, בית אסף לספרים, -Biblio thek(eque); library : מנהגם כמנהג אמאר הכליף הערכי אשר גזר אמר כמשפטו על כית עקד הספרים המפואר אשר באלכסנדריה לאמר וכו' (שס). -- ומ"ר: באחת ערי אשכנו הגדולות העריכו המצירים עליה והמציקים אותה את כלי משחיתם בראשונה על בתי עקד הספרים (גועלובר, ממלרים של פרנקל 181).

"עַכַרְרַה, עקידה, ש"כ, — שה"ם מן עָקַר, קשירה: לא

היו כופתין את המלה וכו' וכך היתה עקידתו

ראשו לדרום ופניו למערב (פתו' ד ל). — ובסהמ"א:

הידים ורגלים ביחד היא עקידה (כש"י, בכלוש' כב ט).

—ובפרט עַקְדָתוֹ של יצחק (תכ"י בל ז), יי' יראה את

נזכר להם עקידתו של יצחק (תכ"י בל ז), יי' יראה את

נזכר להם עקידתו של יצחק ומתמלא רחמים עליהם

(כ' יוסכן, ירוש' סעכ' ב ד). למה תוקעין בשופר של איל

אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאוכור

לכם עקידת יצחק (כ"ס עז.). באותה שעה אמר משה

לפני הקב"ה רבון כל העולמים וכו' הריגה הם הייבין

וכור להם עקדתו של יצחק וכו' (תד"ל שס"ם לי)...

י) [כך הגרסה כמשנה שכגמר' וכמדכ"מ. וכרפו' המשניות: מעקדין.]

^{[(}a בערב' עַקַדָה, וס"ר עָקַר (2)

عقدة عقد (a

ו) (מליצה לקוחה מן שם המקום: בית עקו הרעים (מ"ב י יב-יד).

וכתפלה: ותראה לפניך עקדה שעקד אברהם אבינו את יצחק כנו על גב המובח וכו' ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תוכור (עוסף כ"ס). שאלו נא וראו ההיתה עקדה מרובה כזאת מימות אדם הראשון עד הגה (הגזכוס סיפנוס (תפנו), 6).

איעקהי), ממנו מַעֻקָּה.

בּיעקה בּייעֶקה בּייעֶקה בּייעֶקה בּייעֶקה בּיי

שינקר, ש"ל, סמי עַקת, — צוקה ולחץ: Bedrängnis; עַקת רשע יספני עַקת רשע יספני עַקת רשע יספני עַקת רשע בי יסימו עלי און ובאף ישטמוני (מסלי גס ל). – ובמדר׳:
אלו גריסין של פול שבאין על עקת נפש (ילקי בלחטי קנג). — ובסהמ"א: מעקה מעמו ידוע מהמקום ואין ריע לו ומדקרק הוציאו מגורת עקת רשע והביא עצמו ב עקה (לחנ"ע, דנלי כנ ח). — ואמר המשורר: ויהי לועוה הבא מועון ורבה עקת הבא מעקן (פול, מי צן מקין). — ומ"ל עָקוֹת: כאשר ראה העקות העת ושלא יגיע לו מהמשתתפים עמו בדת עור כי אם התנגדות וכו' (ל"ת סנלנולי, מתלתל בנסילס, ד"ס תל). — בית עָקה: ואני עמדת בשמעי קול הברה (ל"ם לדנל"ש, יצאתי מבית עקתי בשמעי קול הברה (ל"ם לדנל"ש). מנסי קנלי לחנל מרי מל).

בייעקה, קל לא נמצא.

- סעי, "עְקָּה, - הַעִיק והציק: פנח אל רהבים ושמי כוב כדמות כלים יעקוהו אל ההצלחה המדומית (ר״מ הכרצוכי, המחמר ננסירה, ד״ה מח). - ואמר המליין: על מתני תשים מועקה ותשליך עלי את המעקה לפני פעמי תחפור העוקה ואת נפשי העניה תעקה (כי עזרל הננלי, מוכחי מוסר יח).

קשי, "עָקָה, רק ניני מְעְקֶה: מְאשפות ירים רש ואיש תכבים ומעקה גופלים מומך וזוקף כפוף מיסר ונלקה (כי ילחק, חזוך סטה, סליחי ה שייח).

אי עקוב, ש"ז, אולי מקום אצל הגרן: אם באו 3) עד שלא תחוור חלילה עומדין על העקוב 4) וגושלין (רסנ"ח, מוספתי סחס דג).

- [בערכ' עקא ג), עבכ.] (1
- [מעל נגור מן השם: עקה במשמ' עוק.] (2
- (8 [הכהנים אל הגרן לקבל מתנות כהונה ולויה.]
- י) [הכהגים אל הגרן לקבל סתגות כהונה ולויה.] 4) (ר"א שוארץ בפרושו הניון אריה פרש, וויל:
 - las (a

ב.* לַרְרָב, ש״ז, — שם של דבר אגדיי שבולע מים או שמעקב את הגשמים: ואם מן השמים הוא מביא (את המבול) יש לנו דבר ועקוב!) שמו ואמרי לח עקוש!) שמו (ככל, קכרי קמ:).

"עקר בה" (עיקובה, ש"נ, - עקום, עַקיבה: כתב אפלאטון מי שצמחו (שנול גומה אל פאה פניו הוא רוגו כל דבריו ועניניו ואם הוא ישר בלא עיקובה הוא בעל מריבה (כ"מ ללוני, ש"ל ד, מו:).

"עָקּוֹבִיי, שְקּוֹבִיי, מ״ז, —כמו מעְקב, מספר כפול שלש
פעמים ע"י עצמו, Kubik; cube: ררך הוצאה
השרשים המעוקבים ואנחנו מציעים לבאורו שקצה
המספרים אין להם יסוד מספרי עקוביי וכו' (כלנ״נ,
מעסה מושנ, 86).—שרש עקובי, racine: ימצא השרש
העקובי (cubique; cube root
העקובי למספרים המקיפים בשלמים המעוקבים
וכו' (שס). והתבאר בכמו זה הביאור הקודם במספר
המורד להוציא שרשו הרבועיי שזהו השרש העקוביי
וכו' (שס, 19).

"עַקְּרָל, ש"ז, מ"ל עַקּוּלִים, מס"ם מן עַקּל, א) עוות. Krümmung; courbe; crookedness הוחגר אבנט שש כולי הקיפו בשילוש כנחש בעיקולו (מטולס כן קלונימוס, Elbog, Stud. 129). — ובמשמי מוסרית: והמתערבים עם הגוים כדי להדריבם בדרך ישרה ולהסירם מעיקולם ולהורותם ובו' (ל" כללוני, פסטינ׳ 8). בידוע שהעידו בלא רמייה ועיקול סומכין עליהן (סלכום ליטוח יז ז). עובוה וגלך איש לאהלו כי נגע אל השמים משפטו זעיקולו ונשא עד שחקים עדי רום זבולו (מסכרות הלכה של סקללים הקדמונים, גמי שכע' כ, ביללבוני בעקולו לא יעקבם כי ישמע לא תנאף מוחר מנאף בעקולו לא יעקבם כי ישמע קולו (ל"ל הזקן, למם יסגה סכי, לזסר', קונץ מעטי ידי גלוני קדמונ׳ כ, 88). נשקד בעקולו והשכיבו וצוח צרים קדמונ׳ כ, 88). נשקד בעקולו והשכיבו וצוח צרים

סמוך למחיצת הגרן מקום שאין דשין בו, ע"כ. ורש"י פין בהאוצר, פרש: מקום דריסת הרגל, ואולי הוא כמו עָקַב, כלו' עומדים במקומם. המלוגים התלמודיים לא הביאי ערך זה כלל.]

- ו) [כך גורס חערוך, ובדפו' עקב, עקש. ופרש הערוך, וזיל: מין ספוג ושואב את המים ובו? פיא ועקוב שמו שמעקב את הגשמים, ע"ב.]
 - [נראה שצ"ל עקוב, ש"ו.] (2
 - (אילי: שמצחו ושעות הרפום איה) (5

להסביבו (הכל אכחו במצוכה, מחזי איטלי א, קסד.). שמע יה סלחה דופי עקולי חזק מאמיריך ולרצון יהא מלולי (כי ילחק, חריה ביער, פליחי יום ד). מרד זד בעיקולו מה לי ולקולו ולא הרצני בשקלו (ירדת להליל, יולי שה"ג).-ומ"ר: קצין לבל יעוז מול מקהלים קרא לומר הוני פראני מעקולים (קלוצה היה, יולי שבת שקלי). להתגולל ולהתנפל עליו לעקשו בארחות עקוליו להאשימו באשמת געוליו (מי יחנה, יולי יוה"כ). רבו קלקולי דורשי עקולי ואנכי קולי אל יי׳ אקרא (אל סוכן, יוה"כ, סדור תיתני). -ב) עקול של נהר. מקום שהנהר מתפתל, בלימה של נהר 1): (מ"מ מ' סאה בעי בעיקול שיהא כל גופו עולה בהן ולא לחבאין (כ״ח, חשרי 95). -- עפוב של חפץ בשביל חוב וכדום׳, גורת, תקנת העקול: על אשר טען ראובן לשמעון לחשיב לו מעות שהפקיד בידו למחצית שכר וחייבתם את שמעון להשיב הכל יפה דנתם יפה חייבתם מפני גזירת העיקול (מס 35). אך מה שבתבתם אפי' יש כאן מיגו לא הוה מועיל כלום מפני תקנת העיקול הא ליתא (שם 56). ויפה חייבתם לשמעון מפני תקנת העיקול אבל לא יפסיד שמעון בבך (מסר"ם מרוענצרג, שעהי תשוצות א ג).--*במו עַקַל: מוחל היוצא מעיקול 2) בית חבד ממא (שנת קמד:). יעַקוּל³), פייז, נקי עקולָה,—עָקוּם, מה שאיגנו ישר, ובהשאלה: וכל אחד וא' מן, krumm; courbe; bent הימים והלילות אשר אינם שוים הם נחלקים לדעת כל העולם על י"ב חלקים וקוראים לכל חלק וחלק שעה עקולה להפריש בינה ובין הישרה (כתצ"ח הנסית, כוכת החרץ, פתח ו). - ואמר הפישן: מששת את כל חדרי לב עקול מה מצאת מכל (חלהים ייי הילי, פליחי ד עי"ח). -ובמשמ' עצור, שעכבו אותו: גם שם (המשרת) נפשו בכפו להכיא אשתו של אייבגשיצר מפראג אחר שהיתה עקולה שמה מהקיר"ה (כ"י עמדין, התחצקות). "עָקוֹם, ש"ו, מ"ר עקומים, שס"ם מן עָקָם, –כמו עָקימה: כתיב צדיק כתמר יפרח מה התמרה הוו וארו אין בהן לא עקומי 4) ולא סיקוסים כך הצדיקים אין

בהם זכו' (מדיר צרלשי מל). — ובסהמ"א: איתה הקורה בתוך המכוי ועקוםה חוץ למבוי או שהיתה עקומה למעלה מעשרים או לממה מעשרה רואין כל שאילו ינמל העיקום וישארו שני ראשיה אין בין זה לוה שלשה אינו צריך להביא קורה אחרת (רמצ"ס, שצת יל כו). המעי האחרון שהוא שוה ואין בו עיקום והוא שהרעי יוצא בו מן הערוה (כי סנסוס סיכושלמי, פסי סמקפיק, הקדמי, צכר 8). — ועקום אותיות, הוספת אותיות בדבור של עקיפים 1): ויש באן עיקום אותיות (כש"י, פסקי ב).

עָקרם 2), פייז, נקי עַקוּמָה, מייר עַקוּמִים, עַקוּמוֹת, מח kramm; courbe; bent, מעות, מקול. מעות, שאיננו ישר, עקול. מרחה וכו' עקומה רואין אותה :orooked, באלו היא פשוטה (עירוני לו ה). אכתר הוא סימוק הוא והא כמון בקיפרום עקום הוא (יכוםי דמחי ב ה). מבוי עקום ומפולש ובו׳ נותן לחי או קורה מיכן ועושה צורת פתח מיכן (רי יוחנן, עם עירוני א א). שלשה עשר שופרות וכו' תני השופרות הללו עקומות היו צרות מלמעלן ורחבות מלממן מפני חרמאין (פס שקליו ח). כגון שנעץ שתי יתירות עקומות על שני כותלי מבוי (עירונ' ע.). כוותיא דרב הונא מסתכרא דאיתמר מבוי עקום (רצ נחמן צר ילחק, שס ו.). דאמריגן דופן עקומה היינו הך מהו דתימא דופן עקומה מרוח אחת אמריי אבל כל רוח ורוח לא קמ"ל (קוכי ה.). לולב כפוף קווץ סדוק עקום דומה למגל פסול (שם לח:). ידיו בוחקניות לא ישא את בפיו עקומות עקושות לא ישא את כפיו (מגיי כד:). מפני ששיניה (של החולדה) דקות ועקומות⁵) (כב הושעית, חולי כו.). -- ובסהמ"א: של חזיר פרים ששפתו עקומה למעלה כשל חזיר (ערוך ערך שפור). -- ואמר הפישן: מוב אשר מטיב לכל יקום ואין בשביליו נתיב עקום יועץ ואומר עצתי תקום (כי יכיי, גכזי שכט' ג, דודפון 20)... ועי' עקוש.

עָקוֹן, עיקון, - עי' אקון.

[[]מהארמ': עקולא, עי' כתוב' (מ.), ב"ב (כד.).]

^{2) [}בתוספת' (טסכ' יג), הגרסה: מעוקת.] 3) [בך נקד המחבר במלונו הקמן, ואפשר לנקר גם עַקל, עַקַלָּה.]

לכס"א: עוקמי, ובערוך (ערך סקס), גרס: (עימקי, ועי) הערת תיאוד'.]

אייעקור, ש"ז, שה"ם מן עַקַר. -- עקור צמחים: איך תימר דיכון כעיקור כולו לבעל הבית און תימר

וֹ). [עוי עָקַם פעל.]

י) (כך נקד המחכר במלונו הקמן. ואפשר גם לנקד עֶלָם, עַקְּפַה וכו'.)

^{3 (}רש"י גרם: עקושות. וכן בכ"ו, עי' ד!ם הערה. ועי' גם עָקושׁ.]

אין דיכון כעיקור אין כולו לבעל הבית (ירוטי שביעי ה כ).

בגון אילו האום׳ לימודי ערבי שביעיות להיות יפות ועקורות 1) קשניות להיות רעות (כ״ע, מוספס׳ שכת ועקורות 1) קשניות להיות רעות (כ״ע, מוספס׳ שכת כו שרפה אסור באכילה ומותר בהנאה וכו׳ איוהו עיקור שיש כו שרפה מן הארכובה ולמשה (שס כ).

— עקור שיש כו שרפה מן הארכובה ולמשה (שס כ).

הקזה שהגפש יוצאה כו חייבין עליו (פייס׳ ה מ). ואלו הן הלכות שחישה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור ודמ (כצי יהודס משום שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור (כני יהודס משום שתיל, מולי ע). והאיכא שיקור סימנים שגורמים מיחה: ואיזהו עיקור גומל דלת לפניה שגורמים מיחה: ואיזהו עיקור בומל דלת לפניה והיא מתה מאליה (יותי קו.).

עקר, ש״ו, סגולת העקרה, בוקבות כי בהן ימצא :lité; barrenness
השכול והעקור יתר מן הזכיר הנקבות כי בהן ימצא
השכול והעקור יתר מן הזכרים (מנ״ון, שמוח כג כה).
"עקר, ש״ו, מ״ר סמי עקוֹרי, עיקורי, −כמו עקר, ראש
ושליש: ועל ההסכמה הנ״ל חתומים בערך כ״ח אנשים
ראישים וממונים ועקורי הק״ק העומדים על משמרת
פקודי הק״ק זכו' בא הנער ראובן הנז' ובוכה ומתהנן
ומתנפל לפני כל א' מהראשים והממונים ועיקורי
הק״ק שיתירו לו ההסכמה וכו' זעיקורי הק״ק וגם
החתומים רובם ככולם מתחרשים על ההסכמה הנז'
(מינר לפרים, טו״ת ענ).

אינן קרך, ס"ז, נקי עקורה, תלוש, שאינו מחבר לקרקע, שאינו קבוע ומחבר למקומו: מאה תבואה עקורה זמאה שאינה עקורה וכן באילן והשום והבצלים אינן מצטרפים למאתים אלא של עניים הם (מלמוע). אין נותנין אונין של פשתן בתוך התנור וכו' והוא שתהא היורה עקורה (כנ ימודה בסם שמולל, יכושי שבת א ל).

ב.*עַקוּר, ס"ז, נקי עַקוּרָה, מ"ל עֲקוּרִים, -- כמו עָקָּר,
עַקּרָה: יצחק אבינו עקור היח וכו' מלמד ששניהם
עקורים חיו וכו' מפני מה היו אכותינו עקורים
יכוי (כ' ילסק, יצמי סד.). -- ובסהמ"א: דעכו"ם חם על
בהמתו מלרובעה מאחר שקנאה כדי שלא תיעקר
שנעשית עקורה ברביעה (כש"י, ע": צו.). -- "ובהשאלה,

מה שאין לו תולדות, שאינו עושה פרות, שאינו מכיא תועלת, הלכה עַקוּרָה: א"ר חמא בר גוריא אמר רב הלכות מועד כהלכות כותים למאי הילכתא אמר רב דניאל בר קמינא לומר שהן עקורות ואין למידות זו מזו (מו"ק יצ.). — תפלה עַקוּרָה: לא יהיה בך עקר מן התלמידים ועקרה שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום (כי יסוש צן לוי, צכוכ׳ מד:).

"עַרָרִשׁוּ), פייז, מייר עַקושׁים, נקי עַקושׁות, - עָקום ומעות, -ידים עקושות, ידים שהן כפופות לצדרים 2): ידיו וכו׳ עקושות לא ישא את בפיו (מגיי כד:). -ובסהמ"א: אלו הן שפסולין לישא כפים מי שיש לו מקום בפניו או כלדו וכו' או שהם כפופים או עקושות והוא שאינו יכול לחלק אצבעותיו לא ישא את כפין (הלבום חו"ח קכח ל). -- ושנים עקושות: ובלשון משנה חולדה ששיניה עקומות ועקושות 3) (כש"י, דברי לב ה). בלומר הקשה עונשי בנשיבת שועל ששיניו דקות ועקושות ועקיצת עקרב שדרכו לעקוץ מן הוגב (מסזי ויטרי 501).-ואותיות עקושות: גסתפקתי עוד בענין התגין המופלגין בספרי התורות משונים חדשים גם ישנים וכאותיות עקומות ועקושות ושאר צורות בשינוי האותיות נדרשות (כי שם עוב, כדי חכון, ספי תגין, 30). ומצאתי בהם מרגליות ממונות אשר אין להם סוף בתגין המנויין ובדקין ולא בדקין ובעקושות ועקומות ומלופפות (שם 82). -- פרות עקושים: והבישול הוא לחלוח דבר מקושר ויבש כמו פירות עקושין ומקושרין שמתכשלין באש ומתפתחין ורכין (תשוי גאוני הרכבי פב).

עָקוש. – עי' ב. עָקוֹב.

ינקוש, ש"ז, שס"ם מן עקש: ישרני מעקוש והיהים חשבנו מבול שוהחים (כי מטולס זכי קלונימוס, לפיק רכן, יולי ב פסס). — ובתגי האותיות ועקושן ולפופן ושאר תקוני מפר תורה (כי שם טוג, זרי לכון, ספי מגין, 29).

ישְּלֵלְבֹּ, ח״ז, כּקִי עֲקִיבָה, ת״ר עֲקִיבִּים, עֲקִיבוֹת,—מי שהולך בעקבות עצמו ובדומ', ובחשאלה, מי שאינו נוטה הצדה מהעקבות, מי שהולך עד הסוף בדבת בדעה וכדומ', folgerecht; conséquent.

וֹ [בסגה' (מְסִּ:) הגרסה: עיקורי, ובספרי (זכרי (מַסְיּרִי): עקירות.]

י) [כך נקד המחכר כמלונו הקמן. ואפשר גם (כך: עַקשׁוֹת.] – 2) [כך פרש רש״י שם.]

⁽כו.), ולפנינו הגרסה: עקומות, ועיי (קומ, הערה.)

ינקיבר, ששני שפשים מן אינקב, לעקימה, סגלת העקב: מישלים אהבוך אהבה עוה אהבת מישור בלי עקיבה ורכסים (רש"י, שפשים לד).

folgerich- מייכ, – סגלת מי שהוא עָקיב, tigkeit; consequence

בקרים עקום: בערים המעוקם שנו על ידי עקיםה תרתיי מתבלען (רצי שתעון בן לקים, ירושי כלחי ד ח). עקימת שפתים, רצי שתעון בן לקים, ירושי כלחי ד ח). עקימת שפתיו גרמו לו (למוציא שם רע) (רי ילחק בר חבין חו בר מלח, כמוני מגדף מאי מעשה איכא עקימת שפתיו הוי מעשה (פנסי קס.). מעקימת שפתיך אתה ניכר שת"ח אתה (ר"ש, "עני יו:). — וקריאה לבהמה: איתמר חסמה בקול והנהיגה בקול ר' יוחנן אמר חייב ר"ל אמר הייב עקימת שפתיו הויא מעשה ר"ל אמר פמור קלא לא הוי מעשה (ב"ת' ל?). — ובסהמ"א: קפיצה עקימת שפתים שנא' קפצה פיה ואינו סימן ניכר ברמיוה (כש", ניטי נע).

"עַקימות, שיים, מייר עַקימיות, -כמו עַקימה: אבל הכא דלא חזי לדופן ועקימותו משום דליתחוי למיהוי דופן הוא לא אמר (כש"י, סוכי ד.).--ומ"ר: צורת הברק שהוא עקום בעצמו ויש בו מיני עקימיות מחולפות ופגימות מתחלפות (כש"ם, יכיעות שלמה ה 23). "עַכְירָת פ״ז, רק מ״ר עַקיפִים, עקיפין, -- הקף וסכוב, י למלך שגור ואמר על מי שיאכל : Umkreis; circuit פגי שביעית יהיו מחזירים אותו בעקיפים 1) הלכה אשה אחת בת טובים ליקטה ואכלה פגי שביעית והיו מחוירים אותה בעקיפים וכו' (ספרי במדי כו). ישראל (בהשאלה, בדרך לא ישר, בעקמומית 2): ישראל — ועבו"ם שבאו לדין וכו' באין עליו בעקיפין ד"ר ישמעאל ר"ע אומר אין באין עליו כעקיפין מפני קירוש השם (ב"ק קיג.). שלשה באו בעקיפין על הקב"ה (מנסות' מולד' כד, בובר). -- ובסהמ"א: שמעולם לא היה לו חלק באותן מעות שהלויתי לו לאותו הגוי ולא ידע מן ההלואה כלום ולא השתתפתי עמו מיום שנולדתי לא בעקיפין ולא בשותפות (מסו. גאוי מו"מ קנצ). ובגוי שתחת ידך הכתוב מדבר ואף על פי כן לא תבא עליו בעקיפין מפני חלול

השם (כש"י, ויקרי כה כ). ואם מבקש הלוקח זמן לחזר אחריו נותנים לו עד שלשים יום ובלבד להוציא הדין לאמיתו ושלא לבא בעקיפין (פו"ע מו"מ גניים סוב קיד). בא הכנעני בעקיפין על ישראל ולקח שדהו ולא היה מסור בידו להרגו ומכרו לישראל או נתנו צריך להחוירו לבעלים "עם חונחה רלו). מאחר שבא-על בתו בעלילות דברים ובעקופים 1) הרשות נתונה לו להציל את עצמו ובתו (מסרט"ל, טו"מ יל). וכל מה שמעלילין האומות על ישראל וכו' שאין נותנין עיניהם אלא על ממונם של ישראל ולכך באין עליהם בעקיפין ובעלילות (הלצום, שוחסי בקרקע קקנג). ואתה באת אלי בעקיפין ותהפך דברי (יל"ג, לגכ׳ ל ד).- ואמר הפיטן: באו בעקיפין עלי תוך גלותי להנטישי דתך קדושת יראתי (סיומסי סמסי, קונטי הפיוטי מה). כנחש התעקש בעקיפיך ואני ביסודותי אקיפיך (ר' עזרא הבבלי, חוכחי מוסר, פה.).

יעקיפים, עקסומית וערמה:
ולא עוד אלא ששמעון זה מוחוק בכשרות יתירה
ולא יצא שבועה מפיו מעודו ובע"ד היורש מוחוק
בעקיפות (ל'ילחק בל' ברוך, חורתם של רחשונים ב יה,
הורבין).

איינקרידה, מייל, שמיים מן איניקא, -- כמו נשיכה א):

וחוי וחיר בגחלתן (של חכמים) שלא תכוה
שנשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב (לי

מליעזל, מצוי צי). כך הם הצדיקים כל מי שאינו משמר
עצמו מהם נשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת
עקרב (מד"ל צמדי ג). כי הוא (אריסמו) עוקץ עקיצה
בנגד הלב: (טו"ת צדצל למוד מסכמום, ד"ם פו). -- עַקיצת
הזבובים: והיה אם נשך הנחש את איש וחי לא
ימרידוהו עוד עקיצת הזבובים (לש"ם, מלצע כופום,

ב. יעקיצה, ש"כ, שה"ם מן ב.עקץ, —בריחת הפרות מן האילן: אין לו אלא שבר לקיטה אין לו אלא שבר עקיצה (יכושי מ"ש ה ד).

"עקירה, פ"כ, מ"ר עקירות, שה"ם מן עַקַר, — במו עקור: אמר לי (ר"ע לר' אליעור) למדתני נמיעתן למדני עקירתן (סנסי קה), למודי ערב שביעיוח להיות יפות עקירות²) קמנות להיות רעות (ספרי

[[]ג"א: בקומפון, עי' הערת רמא"ש.] (1 [כך בדפו', וכנראה שצ"ל: ובעקיפין.]

⁽בך פרש הערוך, ורש"י מפרש: בחכמה.] (2

[[]כך בדפו', וכנראה שצ"ל: ובעקיפין.] (1 [ועי' א.עקור, הערה.]

זכרי קעת). -- ובהשאלה, כליון: אין להשמידו אלא עקירת בנים וכנות שנאמר ואשמיד פריו ממעל זבו' (כי יהושע דקכנין בשם ר"ל, פקיקי רבתי מו).-ועקירת גוף המצוה: בשהורו מותר לבוא על אשת איש ולא עקירת גוף הוא (ירושי יצמי יג). אין כאן עקירת בוף ובו' (שם הוכיו' א ג). - ועקירת שם של דבר, בטול: אי הכי לשמו גמי ניחייב הואיל וראוי לשלא לשמו בפנים בעי עקירה (זכחי קיד:). -- ובמשמ' הסרה והעברה של דבר ממקומו: כל עקירת חפץ ממקומו תנא הוצאת קרי לת (שנת ב:). המעינו חברו אוכלין ומשקין והוציאן לחוץ מהו עקירת גופו בעקירת חפץ ממקומו דמי ומחייב או דילמא לא (רב, שבת ג.). מאי מפסיקין לאו לעקירת השולחן לא למפה (פקחי ק:). מאן תנא עקירות רבי יהודה דתניא חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם לילך לבית הכנפת וכו' (פפסי קב.). זבה שנעקרו מימי רגליה זירדה ומכלה מהו אם תמצי לומר כתר עקירה אולינן וכו' (כדה מג.). -- ובסהמ"א: מי שהחשיך בדרך זלא היה עמו נכרי שיתן לו כיסו והיחה עמו בהמה מגיח כיסו עליה כשהיא מהלכת וכשתרצה לעמוד נומלו מעליה כדי שלא תעמור והוא עליה וכדי שלא תחיה שם לא עקירה ולא' הנחה (למנ"ס, שנח כו). לפי שהיה דרכן לאכול על גבי שלחנות קטנות ולסלק אותו מלפניהן אחר אכילה קרי ליה לחפסק אבילה עקירת השלחן (כ"נ, על הכי"ף, פסחי יע:).

ינקירות, שינ, — סגלת העקר, יבש: וכתבו חבמי המחקר ללמוד כל אדם מוסר השבל מעצי השרת ועשב הארץ אשר בימי ניסן עומרים דשנים ורעננים ומי יאמר ומי יחשוב שיכול ליפול בהם העקירות והיבשות (סס"י ג, ו.).

עַקַל, קל לא נמצא.

-פְעי, עָקַל, רק נִינִי מְעָקָל, מעוקל, - משפט מְעָקָל, שאינו ישר, ההפך מהצדק: על כן תפוג תורה ולא יצא לנצח משפט כי רשע מכתיר את הצדיק על כן יצא משפט מעקַל (חנקי לו ד).—וכמדר': משל לאחר

שהיה בירו מקל מעוקל ונתנו לאומן לתקנו (פפר: זנרי שס).--ובסהמ"א: ונקב האון נברא עקום מעוקל לבל יפול בו עפר או אבן (כ״י חריזי, הגרת לשון שוחב, זכרי חשן 3). -- ונקי מעפלת, מעוקלת, ואמר חתישן: דרך מעוקלת שמאל וימין לא מפו דחקם בעצם לשונם בסיח בטו (גמי שכער ג, דודפון 120).

-סעי, "עקל, -א) עשה שיהיה מעקל, עקם: כי חיין חוק מן המלך בעת אשר ימשל בו כי את רגלי האדם יעקל מלאכת ועיניו רואות את אשר לא נכון (יוסיפון מ). אם חייבת את הוכאי כאילו נטלת ולקחת משל בוראך ודין שמים עקלת לתת משפט מעוקל (מיוסק לרש"י, דהי"ב יעו). שאתה סבור שמתוך פילפולו יישר את הדין אדרבא שיותר יעקל שיעמיק לפתור דברי אמת וימעה את הישרים (ספי מסידים מסתקעה). ומהם תחבולות במלאכת המראות ובעמידת מהמראות אל המקומות אשר ישיבו השביבים כשיעקלו אותם אז יתהפכום או ישברום וכו' (רש"ע פלקירא, ראשי סכתי אמר הפיטן: צדיק צר צעדי לספור וכעקלתי (48).--יושר ואכפור צוד צדוגי בצפור (כ"ח הקליה, חיכה חשפתו). ואם עקלו ברשע חוסה ועבור על פשע והצמח למו ישק (דורפים, יולי ש"ע). שלישים פתחו ראשון לקלקל אצו סלול ארח לעקל שם אל באליל להקל (מה מועיל, יולי חחרי פסח). צווי כסף קנין חאשה בשוה פרומה לשקול צויתים בעת נפרדים זה מזה לחקור בם פן תעקלוה _עקול (ר"י בן ראובן, אדברה, אזהרי). מוב מעש חסרנו ודלונו כשרון ישר גתיב עקלנו ומאסנו פשרון (רי חליה בר שוועיה, חלהי בושתי, פליחי ב עי"ת), ישר עם עקלנו בתעתועים יעמדו לנו שלשת הרועים (אחה אלהי, שם ד). - ואמר המשורר: בחבלי באחלי במעלי בפעלי מחללי וגאלי בסכלי בעקלי נתיבות (כלב"ע, לכי לכי). ומה זה יכף ראש ויעקל גבהו (מדם הכהן לבכזון, מו"מ, 40). - ב) ובמשמ' שם דכר כבד על הפרות ככית הבד: עקל אותו העץ שיעקלו כבד שלו על תירוש ויצהר להוציא המלאה (ריים ברי שמוחל, ספי המלילה, בכר 23). -- ג) עבב דבר לתשלום חובי): דגזרו שלא יעקל אדם פקדון חברן או הלואתו בשביל תביעתו (ר'מ, סטוי 65). ויש מקומות

ן) [אולי יש לחברו עם הערב' עַקַלַ a), קשר. אסר את הכהמה ברגליה, וגם שלם לפר.]

Jäs (a

נין (כך בארם׳, ובערב׳ עַקַלְ גּ), עקס.]

שנוהגין שלא לעקל ושלא לעכב הספרים השאולים לחם ואפילו שחייבין להם ממון (תלדכי, צ"ת חד). זאת אשר מצאנו ששום ב"ד בכל מדינות מלכותינו וכו" אינם רשאין לעקל שום יחיד ממדינות לימא או מק"ק בריסק יצ"ו שאינו התום על השמ"ח (פנקס סתדינה לכיטה, הסקיף מכינ, נדון ביל שמעון מחמת שחייב ללוי ועב" שמעון נחגנו לראובן (סלנו סו"ת גצ" תלוס קד ד). ויהי כאשר גדלה המהומה וראובן מילא ספינה ביינו' שלו וביקש להבריחם וכז' ונודע לשמעון ועיקל הספינה ע"י השררה עד שופרע לו ראובן (מוס יליכ, סו"ת מד).

- קל "עַקַל, - א) פ"ע, הלך באפן לא ישר, התפתל:
בעין שרגילין המים לעקול ולעקול סביב ובאותן
מים שהתהום תחתיהן והולכין ומעגלין עד שמטביעין
מה שצף על גבן (הנמ"ס, 2"ב כד.). - ב) ס"י, במו פע',
עשה שיהיה עקל: ולהבי נקרין עקלין שעוק לין
ועוקמין אותן ובורבין אותן סביב (ערוך ערך לולב).

- כפעי, "נֶעֶקל, - שעקלו ועקמו אותו: ואם תקים המשקל על עיקרו לבלתי אסוף בין שתי חונות אז היתה הגעת האותיות האלה ואשר כמוהם קמץ חמף ותחשוב כי הוא נשקל והוא נעקל (מלמידי מנחס, שעלן 25). בעין שסומכין - את הקורות המוצעות על הקוקע כדי שלא יעקלו ומשימין חחת הקורה חתיבה של חרם לפומכן (הנמ"ה, ב"ב כ:). - ואמר הפימן: נתיב יושר אם נעקל בלכת משלחתך לעזוב להחרפות במלאכת (כי שמעון בר ילמק, חמים פעלך, יולי ב כ"ם).

- סספי, "התעקל, - שנעשה מעקל ועקום: תכונת הכנם הפלכים זה על זה דמהו אל תנין הים בעבור הכפלו זהתעקלו ועליו הוא אומר ובו' (ר"י ח"מ, ספי סטרט' לרינ"ג, לוס). והמתעקלים הם אשר בעת שימשבו מהראות יפגע כהם בדרכם קודם שיעברו מראה תמנע אותם מעבור על יושר ועל כן הם מתעקלים (רט"ע פלקיל, לחט' סכת' 44). והשביבים העוברים בגופים הוכים אל המעיין אליו או שיהיו ישרים או מתעקלים או מתתקלים או מתתקלים או מתהפכים וכו' (טס).

*ברל, עיקל, ש"ז, - אדם שרגליו כפופות, - Krammbeini עיקל פסר; איזהו עיקל (עיקל, שמקיף פרסותיו ואין ארכובותיו גושקות זו לוו בל שמקיף פרסותיו ואין ארכובותיו גושקות זו לוו (נכור׳ זו). שבר רגל אין לי אלא שבר רגל מנין לרבות הקישן והעיקל והקילכן ת"ל או שבר רגל (פס ניר׳ יוס.).

*עַרָל, עיקל, סיין, מייר עַקלים, עקלין, - א) בפיפה מסרגת מנצרים ששמים לתוכה את הגפת של זיתים ומניחים עליה דבר כבד כדי להוציא מן הגפת את השמן שנשאר בה: השמן משירד לעוקה אע"פ שירד נוטל מן העקל ומבית הממל ומבין הפסים וכו' (מעשרי ה ז). כלי (של) בית הכד ושל גת והעקל 1) בומן שהם של עץ מנגבן והן מהורים (מהכי ים). כשנק! בית הבד כרוך עליה (רצ ירמים, צ"ק קטו:). תו חזייה לההוא גברא דהוה כסח ככרמא 2) אמר להו כהן וזמר א"ל יכול לומר לעקל בית הבד אני צריך אמר להם הלב יודע אם לעקל או לעקלקלות (רים לקים, סנסי כו.). בשר ודם שוש לו עקלים של ותים כבש את הקורה זה על זה והשמן יורד מלמעלי והשמן יורד מלמטה (מד"ר שמות טו). - עקל, עקלים של נצרים: העקלין שׁל נצרים ושל בצבוץ צריך לנגב (מוספתי ע"ז ה ג). היתה גיתו ממיאה ומבקש למהרה הלולבין והדפין וכו" והעקל של נצרים ושל בטבום וכו' פיישנן כל שנים עשר חדש (ירוסי פייז ה יד). -- והשמן היוצא מן העקל: מוחל היוצא מן השמן ממא מן המעשן שהור כינסו ועשאו עיקל ממא (חוקסתי עהרי יג). -- ובסהמ"א: הני גורני דארמאי פירוש עיקלין שקורין טורטי 3) (ערוך ערך גרני). ולהכי נקראין עקלין שעוקלין ועוקמין אותן וכורכין אותן סביב ובו' ואמר לן רבי דרב' האי גאון אמר מביאין כמין קופה גדולה נמוכה ונקובה ומשימין סביב והיינו עקלין של גצרין ואחר כך משימין הדפין עליהן וטוענין הקורה (ערוך ערך לולב). ולאחר שעצרן לחוציא שמנן כבית הבד ומשתהה התפוח של גפת בעקלים4) הוא אגוד בהן בבית הבד חוזר מוחל ווב מהן (כש"י, שנת קמד:).-ואמר המליץ: גוי עו ויהיר בנמנים עם שקל שוקד כגמר ומורף בם מרף דורך בבציר בתוך גת ועקל (מגדול ישועות, ככף רככים, למ.). -ב) *מקום בספינה שמתקבצים מים לתוכו ⁵), עוקה: המים העולים בספינה ובעקל ובמשוטות אינן ככי

^{(1) (}רמב"ם פרש, וז"ל: הוא הקף סביב הזיתים בעת הדריכה לחכרם ולקבצם, ע"כ. אולם עי' ברה"ג, וערוך ור"ש.]

^{2) [}שוב ראה לאדם שחיה זומר בכרמים (נשכח סשמעה).]

[[]עי' ע"ו (עה.), וברש"ו.] (3

⁽⁴ אפשר שוה שיך למשמ' ב).]

⁽בך פרש רמכ'ם, ורא'ש מפרש כמו משמ' ג).]

יותן (תכשיי הי). -- ג' ענן של ספינה: והעושה כלים מן העקל שהוא עשוי להכביד בו את הספינה ומכלי גדול שעשאו לגבות בו את המכם ר' מאיר מממא וחבמים ממהרין (חוספס׳ כליס צ"ת ל ל). -ד) "חבל!): ים אוקיינום יש בו מקומות שאינו מקבל ברול ומחברין לוחי הספינה ע"י חבלים ועקלים שתוחבין בנקביו (רש"י, צרכ׳ ס.). לכתא עץ קמן שבפוף ראשו וצריך לחמורים נושאים דרדורים של יין שתוחבים אותו בשני עקלים שהדרדורים תלויין בהן משני צידי החמור ומחברים בו הדרדורים שיחויק וה את זה (סול, שנס קני). וגף החביות כדרכו בלא שינוי ומקשרן בעקלים ועושה כל הצריך לו כדרכו בלא שינוי (סלנים לו"ס סקלס ל). -- "ה) במשמ' חמא: ומוד שקל מחה עקל וגם פרה למהרתן (מתך לעל, יול׳ שנת ספקסם ב).

"עקל, ש"ז, -דבר מעקל, חלק של כוכב שהוא עקום כעין מבעת: כנחש עקלתון והעקל שלו באמצע ארכו בהצי (ל"ש זוכולו, סכמוני, פיי ספי ילילי ו). וקצות העגלה רבקים הם במבעת התלי הוא העוקל ומתגלגלת העגלה לצד צפון של תלי (שס). כי עשה לו הקב"ה ראש וונב ונמהו ברקיע רביעי במעון התמה והעוקל שלו באמצעו (לקע"ג. פיי ספי ילילי ז ה).

ינקלן, ש"ז, כמו עַקַל: הזיוד וכו׳ ועקלן וקלבן והיקשן פסולין באדם וכשרין בבהמה (מוסססי צכורי ה ע). שבר רגל אין לי אלא שנשברה רגלו הקשן והעיקלן והקולבן מגין (ספכה חמור פרסה ג). עַקַלָּקַל, מיוו, נקי עַקּלְקַלָּה, מייר עַקּלְקַלות, - אֹרַח עקלקל, לא ישר, מעקם הנה והנה: בימי שמגר בן ענת בימי יעל חדלו ארחות והלכי נתיבות ילכו ארחות עקלקלות (לפטי ה ו).--ובסהמ"א: ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוו הארון למטה במשמוניות עשוקות ועקלקלות (רמצ"ם, צה"ב ד ה). - ואמר המשורר: והסום בקרב רגלו מאד קל. ויתהלך עלי דרך מעקל עקלקלות דרכיו לא סלולות בתוך כתים שלשה לו גבולות (כתב"ע, חשוכר שיר, כהנה ה, 157). שסבת החומא הוא בסבת הנכשל בדרך מישור שאין כה לא אכן נגף ולא עקלקל (כ"י ברי אנטולי, מלמד החלמידי, כז:). וחללו

(של המורסה) כבר יהיה שוה וככר יהיה עקלקל ופעמים יהיו לו פיות (נרצוני, חרם חיים צמורסות. כ"י ציחמ"ד שכער).

עַרַלְבַלְבָלָה שינ, מייר כפי שַפַּלְהַלוֹתָם, -- דרד עקלקל. ובהשאלה בענין מעשים, לא לפי הצדק: היטיבה יי׳ לטובים ולישרים כלבותם והסטים עקלקלותם יוליכם יו׳ את פעלי האון (מסלי קכס ד-ס). --ובתלמו׳: והלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות (מוקשת' שבישי ג ט). -- וכסהמ"א: שהירה עקלקלות גדולות יש במעגלותיו ולפיכך אמרו חכמים שמש ידע מכואו ירת לא נדע מבואו (רמנ"ם, קדוה"ח יזיכד). להתהלך במישרים ולנמוש עקלקלות ועשק עם זמירו (לש"ע פלקירה. המנקם, הקדמי). עד אשר בער חצנו וישר העקלקלות וסקל המסלות (כ' מנמוס הירושלמי, ספי המספיק, הקדמים בכר 5). ויען ויאמר אין מביאין ראיה מן השומים אשר עקלקלותם משים (כיי נכי שבתי הלוי, החכמה וסעושל, ס:). ואם הקרבן היה של איש רשע והיה דומה לצדיק והיה עושה חמאתיו בסתר ולא היה מביא קרבן על אלו החמאת או העשן לא היה עולה כ"א בעקלקלות והיה אומר הכהן ללוי הרף ידיך מן חשיר (ככית מכוסה, כקוד ההי). - ואמר המשורר: וגם שם סלסלות כמו סל החלות ושת לעקלקלות ועקב מישרים (זונש, לזוכש החכמות). עקלקלות בריבו ותוכו ישים ארבו כי יחנן קולו אל תאמן בו (ר"י בן רחובן, פחדתי עילרי, שער השיר 69).

עַקַלְתוֹן, מ״ר "עַקַלְתוֹנִים, עַקַלְתוֹנוֹת, מ״ו, – נחש עקלחון וכרום' שמתעקל ומתעקם: ביום ההוא יפקד יי' בתרבו הקשה והגדולה והחזקה על לויתן נחש ברח ועל לויתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים (ישעי כז א). - ובתלמו׳ דרך עַקְלּתוֹן: מהו שישאלנו דרך עקלתון (כ' יוכה, יכושי זממי ז ב). גוירא שמא יתן להן דרך עקלתון (נשם כנה, ב"ב לעו). בל מן הצד דרך עקלתון הוא קרובה לות ורחוקה לוה (כנ חשי, שם ק.). -- ובסהמ"א: עקמו את הדרך לביתי דרך עקלתון שלא יבירו שאתם נכנסין (רש"י, נרחסי יע כ). - ואמר המשורר: דרך עקלתון כגבורים ירוצון או בלי אחור וגם לא עצלה (כתצ"ע, תפיכ בקולי שיר, כהגה ה, 154). - וכגוי לשמן, ואמר הפימן: נחשב כצג באיתון דחית בפלולי עקלתון זנקדישך בשבת שבתון קדוש (כ"ח הקליר, חשח דעי למרחוק, מוסף יוה"כ). עקלתון נושף קלע ופיתום מכשף נצלע ערב

נר בערב': עָקַל a).] (1

Jec (a

שלשול בהקרע יונתי בחגור הסלע (כ׳ שלמה הצבלי, חוד ישע, יונ' ל פפח). -- ומעי עקלתון: ויאמר התדע למה אין בהם עַקלתון ב"א א' לבד אמרתי לו בעבור כי העקלתון קרוב מן הכבד וממנו ימשוך הכבד את מיץ המאכל (כ"י זנחכה, שעשועי ע, דודקון 104). ומעה זה עקלתון לבדו בעד בכד אשר נתן לצדו לבלתי מאכל דרך ישרה יהי מוצא ויצא קל מהרה (פס נתי סנפט, 161). והששי (העצב) כמו כן רובו יתפור סביבות המעי ושאריתו סביבות הליפות הדקות הדבקות במעי העקלתון וימשך המזון (קלונון ל ל כ 3). -- ומ"ר עקלתונים: ויש ספרים שאומרים כי ב' תליים הם כשני תנינין גדולים וכשני נחשים עקלתונים והעוקל־שלהם כשני טבעות זה כגגר וה אחד נטוי בצד דרום ואחד בצד צפון (ל' שנמי דוכולו, מכמוני, פי' פפי יליכה ו). – ועַקַלַתוֹנוֹת: אלו ידעו האגשים ענין הגמלים איך יחפרו תחת הארץ ויעשו להם בתים ויתקנו חדריו ועליו׳ ומחיצות ושכילים בעלי עקלתוגות ובוי (כי קלונימוס, ביים ד ב). צואר (בהמקוה להשתן) דוחה המימיות אל האמה מעוקל עקלתונות רבים (קאנון גיע). בי הוא (הצואר) בהם (בזכרים) בעל שלשה עקלתונות ובנשים בעל עקלתון אחד (סס ביז). וכל מין שהיה המעי צר זרב העקלתונות היה זמן עמידת המזון במעיו יותר ארוך (כשנ"ן זוכן, מגן חצות, חלק יעקב ד, פ.).

עקם¹), ממנו *עָקוּם, *עָקוּם, *עָקימָה, *עָקם, *עַקְסוּסִית, *עַקְמִימוּת, *עקמָן, *עַקְטָנוּת, *הַתָּעַקְסוּת.

לבקה. פ"י, עשה שיהיה עקום. לא ישר ; מ"י, עשה שיהיה עקום. לא ישר ; 2 מסמר שעקמו (2) מסמר שעקמו (2) ניחות פותת ונועל ממא התקינו לשמירה מהור (חוספתי כלים ב"ת ב יל). כל מה שהפרה פושמת צוארה הגמל עוקם צוארו (ילוטי שילוני צ לו). עקמה צוארה ואבלת משלם מה שהזיקה (רב, שם ב"ק ב 7). ראשו לדרום ופניו למערב היכא משכהת לה אמר רב בעוקם את ראשו (יות' לו.). עקמ חממו שלא יריה ריח רע: כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הואת ובו' כזה שהוא עובר במקום המטונף ועוקם חממו ובו' כזה שהוא עובר במקום המטונף ועוקם חממו (כ' כילל צכ סילני, מד"ר ויקר' יצ). — ובסהם"א: אבל (כ' כילל צכ סילני, מד"ר ויקר' יצ). — ובסהם"א: אבל

כשעוקם אותה (את השפופרת) כגון שמוריד את חקצה הרחוק מכלפי עיניו מעם והקצה הקרוב אל עיניו עולה בנגדו ומכים בראש העליון צופה הוא מקום רחוק לפי אותו השיפוע ששופע אותה (ספו׳ נחוכ׳, הרכבי לס). כמים חללו שאדם צופה בהן ורואה בהם פנים כפניו אם הוא שוחק הם שוחקות ואם הוא עוקם הם עקומות כן לב האדם לאדם אחר (כש"י, יצמ' קיז.). יוצא המצר ועוקם לצד צפונו של עולם באלכסון (סוס, צמד' לד ד). הואמר הפישן: ואת עולם באלכסון (סוס, צמד' לד ד). הואמר הפישן: ואת בי דם עבדיו יקום (יקס, שסר' לו"ג, סכדל'). הוכם עסר עקף: היה לאותו האיש עשר והוכים ואת עוקם עליו ונושלן ממנו (פסיקי דכ"כ נו).

-פעי, *עקם, -כמו קל: שלשים ושתים אמה היה בו (באבנט) והיה מעקמו 1) לכאן ולכאן (יכוקי יותי זס). במה הראה להם (לשומרים את מבוא העיר) חוקיה אמר בפיו עקם לחם ב' יוחנן אמר באצבעו הראה להם (סוע' מו:). כשהיו מחלכין בדרך נשאלה שאלה זו בפניהם מנין לדם השרץ שהוא טמא עקם 2 פיו ר' אלעזר בר רבי יוסי ואמר וזה לכם הממא (מעיי יו:). כשבא בלעם לקלל את ישראל עיקם הקב"ה את לשונו והתחיל לברך '(מד"ר במדי כ). --ובהשאלה, עקם דרך: אף המלכות מעקמת דרכיה (תנחותי ואכא ד).-והלך בדרך עקלתון, בסבוב: ויסורו אליו ויבואו אל כיתו הדא מסייע' להחוא דאמר רב הונא עקמו עלי את הדרך כדי שלא תהיו נראים באים אצלי (מד"ר ברחשי כ). -- ועקם אותיות, הוסיף אותיות כדי לדבר בעקיפים: שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו (כינ"ל, פסס' ג.). מצינו שעיקם הקב"ה ת' אותיות ולא הוציאו דכר מגונה מפיו וכמקום אחר עקם שתים ושלש תיבות בתורה כדי שלא להוציא דבר של שומאה מתוך פיו (הוא, מד"כ ויקרי כו). -- ובסהמ"א: ודרך המלך אין לה שיעור אלא כפי מה שהוא צריך אינו מעקם הדרכים מפני כרמו של זה או מפני שדהו של זה (כמצ"ם, מלכים הֹג).--ואמר הפימן: הנה כיריעה ביד הרוקם ברצותו מישר וברצותו מעקם כן אנו בידך אל קנוא ונוקם (כי הכה, ערני יוה"כ). בעי, *עקם, – שעקמו אותו, רק ציני מעקם, מעוקם:

[[]נמד"ר (ויקרי י), הגרסה: ועוקמו.]

[[]ברש"ו: עיקם.] (2

י) [כך גם בארמ', זקרוב לעקב, עקף, עקל.] י) [כסר"ו

[[]אולי זה פע'י] (2

בערים השעוקם שנו (רי שועון כן לקים, ירוסי כלחי
ו ל). אם היה גיא מעוקם מקדיר ועולה מקדיר
ויווד (עירונ' כח.). מה ראו להקיש מלכות מצרים
לנחש מה הנחש הולך מעוקם אף המלכות מצרים
מעקמת דרכיה לפיכך אמר הקב"ה למשה כשם שהנחש
מעוקם כך פרעה הרשע מעוקם (תכחי ולכל ז).

- סססי, *התעקם, - עקם את עצמו, ובהשאלה, התנהג
בעקמומית, התעקש; וכשיבוא (פרעה) להתעקם
ובוי עד שמשה בסנה הראה לו הקב"ה האיך פרעה
עתיד ל התעקם (כס). - ובסהמ"א: מוכרי עצים
והקורות מתקנין אותן אחד על אחד סדורים כדי
שלא יתעקמו (ערוך ערן פוור). מי שיש לו מום
בפניו או בידו כגון שהם בהקניות או שהם עקומות

שנת עקם ו אחורנית (סלבום חו"ם קכם ל).

—נפעי, "נַעָּקָם,—כמו פְּע': חזינן ליה להאי סכך כאילו

הוא מן הדפנות שנעקם ו למעלה ובאו עד סכך

בשר (כט"י, עיכוני ג:). פ"א נעקםין שדרך הנסרים

בזמן שאינם בריאים ואינם עבים כיון שדורפין בני

אדם עליהם נעקםין כקשת (כ"י מויכס, חור זרוע,

פו"ם כ, חבילום, פו:.).—ובהשאלה, אדם נעקם, אמלל:

ולא יתאבל כל עשוק ורצוץ ונעקם כי יש לאל

להחליפו מוב ולא ישוב ריקם (כקע"ג, ספגי על מוי

הבלכי, דודקון (2).

• הספני, "הֶעֶקִים, כמו פע', העקים פה: לא תעשה דבר שילעיוו בו הבריות ויעקימו עליך פיהם (רט"י," משלי ד כד).

לבקרות בין, מ"ז, מ"ל עקמומיות, -כמו עקום, עקומה צרמmmung; courbe; curvé, עקמומיות, בין והוא שתהא עקמומית מן הצד עקמומי שאינה מעככת את המבוי אבל עקמומית שהיא מעככת את המבוי הרי זו אסורה (ירוטי עירוני ל ל). כגון שנעץ שתי יתידות עקומות על שני בותלי מבוי שאין בגובהן ג' ואין בעקמומיתן ג' (רצ לסי, טס צנלי ע.). היא למעלה בעקמומיתן ג' (רצ לסי, טס צנלי ע.). היא למעלה מעשרה ועקמומית ה למפה מעשרה רואין כל שאילו יגפל עקמומיתה ואין בין זה לזה שלשה א"צ להביא קורה אחרת (ר' זיכל, מס יד.). -- ובהשאלה, עקמומית שבלב: לא נבראו רעמים אלא לפשום עקמומית: מעשה ברבן גמליאל שתיה ממייל בהר עקמומית: מעשה ברבן גמליאל שתיה ממייל בהר הבית וראה אשה אחת גויה ובירך עליה וכי דרכו

של רבן גמליאל להבים כנשים אלא דרך עקמומית היתה (יכושי ע"ו ל ט),-ובסהמ"א: בגון עקמומיתו של אגמון שאין בגבהו י' ולא בעקמומיתו י' (כ"ס. עירוצי ע.). אבל המחתך בעקמומית לא חלים (ערוך ערך חלס). מבוי עקום וכו' ובעקמומיתו צריך צורת הַפתח וכו׳ וצריך לעשות לתי לעקמומיתו וכו׳ שרוחב פתיחת עקמומיתו יתר מעשר (כש"י, עירוני ו.). -- ובחכמת התכונה, עַקְמוּמִית הגלגל: ויש לך לדעת שאין אנו משיגים מהגלגל העליון אלא שטח עקמומיתו בלבד (ר"י סישרחלי, יסוד עולס, כ:). והיא או כל עקמומיתה מתלונן בצל עצמו (שס לש:). ושתי תכליתות מעגולות יש לו (לגלגל הירח) מקבילות בשטחיהן זו לזו בחיצונית מהן והיא הגבנונית וכו" ובפנימי' והיא עקמומיתו הוא פוגש לגבגונית (שם מה.). - ואמר הפימן: שרירות לב ישר ופשום עקמומית לא ירגו עוד כהרהור שעמומית (כי שלמה הבבלי, אמרכו כגזרכו, פליסי, ד עי"ם). מכנים בני אל חי לבות ברו מעקמומית רחקו גבהות לב שברו (חנח מלהי, פליחי שמרי יוה"כ). - "ומ"ר: אין לך דרך שאין בה עקמומיות וכו' ואין לך דרך שאין בה פרשות (ספרי דברי כ). ולא נמצאו שתי רשויות משתמשות ברשות אחת אלא אילו משתמשות דרך עקמומיות (ירושי עירוני א א).—ובסהם"א: שני עצמות יש בצוארו של דג ועקומין הן ושני צידי ראשיהן דקין ואם מ"ו נכנס לתוך פיו של אדם אינו נמשך עם האוכלים מפני עקמומיות שבו אלא ינעץ בגרונו (ערוך ערך לדדה). ויש עקום שהוא מרוכה בעקמומיות שמיני העקמומיות שבו איגן שוין אפי' הן בעצמן זו לזו (רש"פ, יריעות שלמה א ב ב).

לבקבוב המי של במו שקמומית: כתמי ולא בעקמימותי (מדלי ספלי ז ס, צונל). — ובסהמ"א:
בעקמימותי (מדלי ספלי ז ס, צונל). — ובסהמ"א:
וכמו שאשר אישוני עיניו אינם על קו הישר יראה
הדבר האחד שנים וכו' לחולשת חושיו ועקמימתו 1)
כן יקרה לשכלנו אגחגו (לאצ"ד, אמו"ל 33). והוא גלגל
הלבנה ולפי שאו תקן שמח עקמימותו אמ" ועש
אלחים את הרקיע (ל"מ ללדני, ש"ל ז, כ:). והקו הישר
אשר אין בו עקמימות הוא הנמשך לגוכת הנקורות
העומדות על תכליתו אחת אל אחת (ללנ"ס פנסים, סכור
המיסי וספטצורת לו). ובפנימיותו והוא העקמימות
הוא נוגע בגכנונית גלגל נוגה (ל"י היפלחלי, יסוד

[[]ג"א: עקמומיות, עי' ד"ם הערה.]

עולם, מח:). הוא (גלגל הירח) פוגש לכל עקמימות גלגל כוכב הנקרא עמרא"ד בלשון הגר (פס מה.).

עקמנים, עיקמן, עיקמן, שוקמן, ש"ז, מ"ר עקמנים, עקמנים, בעל עקמומית שבלב, עקש: אמר להם משה לישראל עיקמנים אתם פתלתולים אתם אין אתם הולכים אלא לאור (פפרי דברי טח), אבגם היה מכפר על הגנבים ואית דבעי מימר על העיקמנים (ירושי יומי ז ס). ב) ובנין של עקמומית: ובנה עליה מצודים גדולים עקמן (מ"ר ברלשי לג).

*עַרְבְּנַרָּת, ש״כ, — סבלת העקמן: רבי יהודה פתר קרא באברהם אבינו וכו' בשעה שבא בתמימות הקב"ה בא עמו בתמימות ובשעה שבא בעקמנות הקב"ה בא עמו בעקמנות (מד"ר ויקרי יל).

*עַכְרָּיּ, *עֶקָרָף, *עֶקָרף, "עֶקָף.

שותפו (מיי, - א) סבב, הקיף, "PLE", מיי, - א) סבב, הקיף, "PLE" מפי הגבורה היה יוצא דרך ימיגו של קודש לשמאלם של ישראל יוצא דרך ימיגו של קודש לשמאלם של ישראל יוצא דרך ימיגו של קודש לשמאלם של ישראל יוצ מיל על יו"ב מיל על יו"ב מיל (ספרי זברי שתג). - ובסהמ"א: החמישי נקרא וקף ממשיך המלה ועוקף והוא מכל מעם שקף (תיוסק לרסע"ג, סוכים סקוכם, דכנונג 72). - "ובהשאלה, הלך בעקיפים, רמה: מפני הרמאין שלא יהא אדם רואה את שדה חבירו יפה ומלוה אותו מעות ועוקף את שדה חבירו יפה ומלוה אותו מעות ועוקף ונושלה ממנו ובו' (יכום' גיע' כ ל). - ובסהמ"א: לפני המומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונושלה הימנו (כש"י, ויקר' יע יד). - ב' במשמ' עקם, עות "עות "ב"ר ויקר' (כ' נסת"ה, עות "ב"ר ויקר' (כ' נסת"ה).

- ספעי *העקיף, -- הערים, עשה כערמה: שוטים היו הראשונים שמעקיפים עצה על ישראל ולא חיו יודעים שיש להם פטרון בשמים (מזכי מסלי ג).

-סספי, "התעקף, -- הסתובב, התעקם: וגם הצולגן הםתעקף בראשו לסוף כאגמון אות ומופת הוא כי כל המלכים יכנעו לפני (סולדי חלכסנדר, קונן על יד כ, 12).

कंड (ब

"עקר, ש"ז, מ"ר עקפים, -- רמאות, כמו עקיפים: אודך

ווי אלהי בכל לבי ביצר מוב וביצר רע שלא יהיה

בהם עקף 1) (מדרי מסלי פו). -- ובסהמ"א: שלא יהיה

לך עקף ועקב עוקבה ותרמית (הכוקח, שום נהלה).

-- ואמר הפימן: אוהרת רצת ועקף שמענו בארשת

(כ' מחיר גן ילסק, חדיר וכחס, יולי שנת חחר שצומי). -- ומ"ר:

והשתא דקשישנא איני יבול לצאת ולבוא בעקפים 2)

וגלגולי דברים ולהתוכח בדברי הפוסקים (כ"ם מורפורגה),

שוש לדקה, שו"ח ב, ו:).

יניק בר, שהוא חזר על הקרה במיתו שמעון שלא יקנהו הקרקע תחלה לקנותו והבמיתו שמעון שלא יקנהו והלך בעקפה וקנאו מה שעשה שמעון עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות (כ"מ מרוטינדרג, שערי חשובי, 202).

עקץ (א.*עָקיצָה, ב.*עָקיצָה, אלקץ, א.*עָקץ, א.*עָקץ, ב.*עָקיץ,

עברץ, עוקץ, עוקץ 4), פ״ז, מ״ר עָקצים, עוקצין, עוקצים, דבר חד שעוקץ ודוקר,-א) אבר הדוקר של בעלי חיים, Stachel; aiguillon; sting, עקץ עקרב: מה עקרב מכה בעוקצו כך היין מכה בסופו שנא' אחריתו כנחש ישך (מד"ר במדיי). -- ובהשאלה, שם של צמח דוקר: לוקטין לו עוקץ עקרב בשכת (ירושי ע"ו 3 3). -- מה הדכורה הזו דוכשה לבעלה ועוקצה לאחרים כך הן דברי תורה סם חיים לישראל וסם המות לאומות העולם (מד"ר דברי ל). - ושל נחש מלאכותי: הרחוש שנפרץ ושנוטל עוקצו מהור (מוספתי כלים צ"מ א ע). — ובסהמ"א: ועל כל הליה וחליה יש בו (בגיהנם) שבעה עשר אלפים עוקצים ועל כל עוקץ ועוקץ יש בו תשעים ושנים אלף כדי מרה וכולן מוומנין למי[ני]ן ולמשומדין ולאפיקורסין (גמזי שכטר א, גינלצורג 184). ומהם (מן הרמשים) אשר אין להם עוקץ היונק (וויג שטאכל) ומהם אשר להם קנה ארוך (נכוך ליכדת, רחשי למודי ו, כד.).-ומשל:

^{1) [}במד"ר (ויקרי י), הגרמה: העוקמנים שבלב.] 2) [ג"א: עיקמן, עיקמן; וכמ"כ: עקמון, וכן 2מד"ר (קמל' ע).] — 3 [קרוב לעקמ, עקב.] 4) [עי' בכר (ערכי מדרש 99).]

[[]במדר' שוח"ם, הוצ' בובר: עקב.]

[[]אולי צ"ל: בעקיפים.] (2

^{[(}בן בארמ', ובסור': עקס, ובערב': עקצ'ב)] (3

לותמחבר במלונו הקפן הביא שתי צורות אלו בלא להכריע. המלונים התלמודיים מנקדים: עוֹקֶץ, וכן בפור': עוֹקְפָא.]

(שם). ורבינו יצחק הלוי סבור דפישמתו היינו ונבר ועוקצו במי היינו זגבו (ר"י מויכה, אור זרוע, ב, פה.). -ומ"ל *עקצים, עוקצין, שם של המסכת האחרונה של סדר מהרות.--וחדה של אות: מה ב' זה יש לר שני עוקצין אחד מלמעלה ואחד מלמטה מאחריר אומרים לב' מי בראך והוא מראה בעוקצו מלמעלה ואומר זה שלמעלה בראני ומה שמו והוא מראה להך בעוקצו של אחריו ואומר יוי שמו (מד"כ בכחשי ה). : Warze; mamelon; nipple ' אור של השרים, ו איוהו סימניה וכו' כדי שיהא נותן ידו על העוקיק והוא שוקע ושוהה לחוור (כני יוסי, כדה ה ה). מאר עוקץ וכוי עוקצו של דד (שמוחל, פס גמרי מז.). האחורים של גוף הבהמה עם הזנב, ; Hanke hanche; haunch: הפים השני מי שותם וכו' ומי מעלה אכרים לככש הראש והרגל ושתי הידים העוקץ והרגל וכז' (יומי ב ג). בא לו לעוקץ חתכו ונתנד למי שוכה בו (סמיי ד ה). חומין שבעוקץ אסורין (כב יהודה, סולי לג.). ויהי האדם לנפש חיה נכו' מלמד שעשה לו עוקץ כחיה (יהודה ברי, מד"ר ברחשי י). ובסהמ"א: חמשה חומין ישי בעוקץ שלשה מומין ושנים משמאל (מלמידי כב יהודחי גחון, הלכי פסוקי 146). stechen, beissen; percer, נשך, דקר, נשך, אי*עַכן אָ, פּ״י, דקר, נשך, mordre; to sting, prick : מימיו לא יאמר לך אדם שעקצו חברבר וחיה נשכו כלב שומה וחיה (ירום' צרכי מ ו). מה שושנה זו בשהיא נתונה בין ההוחים רוח צפונית יוצאה ומטה אותה כלפי דרום והחות עוקצה רוח דרומית יוצאה וממה אותה כלפי צפון והחוח עוקצה ואף על פי כן לבה מכוון כלפי מעלה כך הן ישראל (רצי סנינה צריה דרצי אבא, מד"ר ויקרן כג). אף פורטענה לא עקצה בהם (שם שה"ש, פשעתי את כתנתי). בנוהג שבעולם אדם נושא אשה כן ל' שנה בן מ' שנה משמוציא יציאותיו הוא כא לוקק לה והיא אומרת לו כשושנה אדומה ראיתי ופורש ממנה מיד וכו' איוה נחש נשכו איזה עקרב עקצו שלא יקרב לה (רי לוי, שם, מרכך). והלך אותו עקרב ועקץ אדם ומת ,(תנסוני סקת ל). והיו המצריים הרשעים מכיאין קטנים ומכניסין אותו ככתיהם של ישראל ועוקצים אותם ובוכים (כי יוסנן דליפורי, סס ברחשי כב). אמרו לח שכנותיה בעליך אינו כאן למי את מתקשמת ומיתקנת אמרה להן בעלי בולדסום מעט הוא עוקץ את סוסו ונמצא עומד על ראשי

אומרים לצרעה לא מדובשיך ולא מעוקציך (לפ"י, במדי כב יב). - ואמר הפיטן: צערו כעקרבי עקצים וצערו כנמלי שקצים (רי שלמה הצבלי, אין לור חלף, שבת היעשו הדבורים צוף דברי באין עקץ -- חינשו רממתקי ויערי (ר״ה הבדרשי, הרב מחהפכת, בקוף פפי חותם מכנית).-ב) *חר של מחם, Spitze einer Nadel; pointe מחש שנשל חרירה או d'aiguille; point of needle: עוקצה שהורה (כלים יג ה). -- ג) עקץ של פרי, זגב הפרי, הכד הדק המחכר את הפרי לענף, ; Stengel tige; stalk: המוציא אוכלים כגרוגרת חייב ומצפרפין זה- עם זה מפני ששוו בשעוריהם חוץ מקליפיהן וגרעיניהן ועוקציהן וסובן ומרסגן (שנת זל). עוקצי תאנים וגרוגרות והכלופים והחרובים הרי אלו מטמאין וכו' ר' יוסי אומר אף עוקץ דלעת עוקצי האגסין וכו' ושאר כל העוקצים לא מישמאין ולא משמאין (עוקלי לו ו). חמשה דברים נאמרו בדלעת אונית אמורה בסיבוך על גבי זרעים עוקצה מפח אוסרת כל שהוא וכו' (חוספתי כלחי לו ו). אין נומלין שרבים של רמן ולא עוקצין של רימון בצד סדין של שקמה (מס י). עוקץ עינב מטמא ומיטמא ומצטרף (מס עוקלי ל ל). ר' היה לוקח קישואין בפורות למלכות וקובע מעשר שני שלחן על כל עוקץ ועוקץ (רי סנניה, ירושי מייש ד א). אי זהו בצל של רבפה בל שעוקצו נמעך לתוכו (שם מעשרי הז). אילו הן הקריקם כל שעוקציהן מעוטין והלקטיהן מרובין (שס). כל המרבה בבדיק' וכו' במה לקמן בעוקציהן לקפן וכו' (שם פנחי ה 3). מעשה ובדק בן וכאי בעוקצי תאנים (צבלי שם מת). אמר להן תאינה זו עוקציה דקין עוקציה גסין (פס). מה התאנה הנו אין לה פסולת אלא עוקצה, בלבד (רי יודן, מד"ר ברחסי מו). כפות תמרים זו רכקה מה תמרה זו יש בה אוכל ויש בה עוקצין כך העמידה רבקה צדיק ורשע (שם ויקר׳ ל). — עקץ של אתרוג: עלתה חוזית על מישומו (של אתרוג) נימל עוקצו ניקב ולא חסר כל שהוא כשר (סוכיגו). -- ובסתמ"א: וכפישמה שלדר או עם העוקץ במקום הדבוק באילן קודם שכורתין את האתרוג ובו' (גחוכיקה ב, גיכלבורג 271). סיממתו יועוקצו שניהן בזנב עוקצו שניטל העץ מה שחוץ לגומא שבאתרוג כשר פטמתו שניטל העוקץ מתוך האתרוג הוי חסר ופסול (מנים רבתי, ממרוג). בימל עוקצו (של אתרוג) ניקב ולא חסר כל שהוא חסר

(מרסייג שכטר, נרחש' מי זי). — ובסהמ"א: מאן עקין שעקצני שלא רצה לומר הלכה בשמי (כגמ"ה, נכורי לח:). מי הוא שעקצני ונשכני שלא אמרה משמי (כש"י, שס). באב עוקין בצדו (כל מלחכם ההגיון, טז:). — ואמר הפיטן: וראם דמה והבריע עוקצי להלאותם הביר קשת צר והרבץ גדיי במרעיתם (גנזי שכטר ג, זוכון 91). — וניני פעוי, עַקוּצָה, שיש לה עקץ, חדה: זגופן האל"ף מעם עקוצה לצד אחד (סב' יכחים זגופן האל"ף מעם עקוצה לצד אחד (סב' יכחים הפרו תורתו והחליפו מצותו גם זאת עצה עקוצה מות רכי יסם הלוי, לקו"ק, נספס' 28).

בנסע", *נְעָקְץ, - שעקצו ודקרו אותו: ותמאן המלכה ושתי וכו' רמותו ולא נרמז עקצתו ולא נעקץ (מד"ר לסס", ומנחן פתלכס). - ובסהמ"א: חמור רועה באחר ההרים והנה סביביו עדת דכורים והצרעה מרחפת לפגיו אשר נחבאת באחת מאזניו וירעם ויגעש ובקולו נוער ואנה ואנה הולך ומוער וימאס כחייו ויקץ כי היה נשוך ונעקץ (מפלי שועלים כו).

- פע', *עקץ, - כמו קל: ככיכול היו מעקצין את הארון בערלותם וכו' והיה (האזור) מעקץ לירמיהו אמר לפניו קוצים יש בו והן מעקצין אותי ואני מצמער אמר לו הקב"ה ולא כך עשו כני בירדן כשהכנסתי אותם כין שני ברי ארון והיו מעקצין את הארון בערלתם כקוצים (מנזם נלמני יו). - ואמר הפיטן: שדרגו מדור לרור ומקץ לקץ שרש צפע אותנו עקץ תקיף משפטיר העירה והקץ (מנלה, מסרי ללויג).

ספע", "העקיץ, — כמו קל: ובעל חמין חזה יאכל אכילה גדולה ויפליג בתאות המאכל ואם לא יאכל יעקיצו אותו זימצא משברים (כ"ת ללדני, ש"ל ד, נח::).

ב.*ב"ל, ס"י, — כדת את הפרי מן העץ: היה בוצר עקץ את האשכול הוסבך בעלים נפל [מידו] לארץ זנפרט הרי הוא של בעל הבית (פלה זנ). ופרט כרמך אין פרט אלא מחמת הבציר מיכן אמרו היה בוצר עקץ את האשכולות (פסלת קדום" סרק ג).

בי תניא ההוא דפטור באומר עקוץ (לך) תאנה מתאינתו וכו" (רמי כר ממי, צ"ק ע:). בגון שעקץ תאנה בשבת דעלה קא מיקטיל (הול, סנה" מל).

ברתם הבקרי שעוקץ ודוקר: וכפי סברתם כאב עוקציי בא מליחות חד ובסבת דם (פיע כיץ, מעסס עובים, כים חדש א, לד:).

ממנו ב.*עקור, ב.*עקור, "עַקּירוּח, עָקּר, בּיּעָקוּר, בּיּעָקוּר, עָקּר, בּיִּעָקוּרוּח, עָקּר, בּיִּעָקוּרוּח,

שברתוברו שליו, באדם וכבהמה, באדם ובבהמה בקר, שליות שליות באדם ובבהמה (masc.) לא bar (manl.); sterile (masc.); barren (masc.) לא יהיה בך עָקר ועקרה ובבהמתך (זכרי ז'ד').—ובתלמו': שני נקבים יש בו באדם אחד מוציא שתן ואחד מוציא שכבת זרע וכו' אם נקבו זה לתוך זה נמצא ע קר (כור' מד:).—ואמר הפיטן: קניגך עזוז וגבור ופרוד וחבור באונך ויחיד וצבור ועקר ועבור בגאונך (כ"י לכן גילם, קניכן לרכע יקודום, טער השיר 20).—ובהשאלה: הנוול הזה מלבד אשר הנהו ע קר מטבעו (כלומר נקי ממיקרובים מובשרים לפריה ולדביה ומזרעם) עוד הוא נוח להתיבש וכו' (ילסק טונים. היסמיכים ו, 16).—וה אמנו ומיר "עקרים: צא ולמד מאברהם בבינו ושרה אמנו ומיר שנה (מדים ים).

עַכֶּךְבּ², ש״ז: וכי תשוג'יד גר ותושב עמך ומך אחיד עמו ונמכר לגר תושב עמך אַו לעֶקֶר משפחת גר (ויקרי כה מו).—ובחשאלה, עבו״ם 3): בקש עקר רק לעקור ולעקר אויה לי (כ' מכסס צן מכיכ, הצל מעורר, קיני).

ביעקר *עָקירָל, א. עָקור, אַנְקירָל, א. עָקיר, אינֶקר, אינֶקר, אינֶקר.

אינָכַר, קל לא נמצא בהמקורות הקדומים.

שפי, עקר, עקרו העקר, יעקר, -עקר את הסוס, השור, הסיר ממנו בכח את פרסתו, בכח את הסוס, השור, פוסרת ממנו בכח את פרסתו, rerschneiden; couper le jarret d'une bête; to hamserschneiden; couper le jarret d'une bête; to hamser שור (בכלסי מע ו). את סוסיהם תעקר ואת מרכבתיהם תשרף באש וכו' (יסוס' ילו). את סוסיהם עקר ואת מרכבתיהם שרף באש (שס ט-י). ויעקר דור את כל מרכב (ש"ב ס ל). ובתלמו': שורפון ומעקר דו את כל לפני מלכים ואין חוששין משום דרכי האסורי (שיתי ל)

ו) [כך כארם' ובערב'. כל קדמונינו תברוהו עם ב.עקר, וכן החדשים.]

2) [סתם המחבר ולא פרש כונה ערך זה. ועי" במפרשים לויקרא.]

[עני אונקלי (ויקרי מס).] (3

4) [כך כארמ', ובכוש' עֻקֶר, סם לרפואה, בערכ' עקר a), חבל, השמיד.]

[בתוספת' (סנת ז (ס) יש), הגרסה: עוקרין 🖟

[,]äs (i

ח). — ועקר את סימני השחיטה: השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר (סולי סג). השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר (סולי סג). השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר שחימת נכרי מותר בהנאה (סוספסי סס כעו). — ועקר את הנטעים: למלך שהיה לו כרם אחד ונודווגו לו ג' שונאום הראשון מתחיל מקטף בעוללות והב' מונב באשכולות והג' מעקר בגפנים (מד"ר ברחטי מנ). — נעקר אמה, השמיר: אם תעקרם מכל האומות אתה מתכבד וכנענים ומצרים הכל משתחוים לך (סנסומי בלק). — ואמר הפימן: שאור המעפש ומבאיש העסה עקר הו בקרהו חמא בלי לשא (כי שמעון בר ילסק, מויל מיומעה, קליסי על").

-יָפּע׳, נַעַקַר, תַּעָקַר, בַּעָקַר דבר מתוך האדמה וכדומ׳, הוציאותו משם בכח חוק, ובהשאלה נַעַקרַה עיר, נחרבה: כי עוה עוובה תהיה ואשקלון לשממה אשרוד בצהרים יגרשוה ועקרון הַעַקַר (לפנ' 3 ד).--ובתו"ם: (הרואה) מקום שנעקרה ממנו ע"ו אומר ברוך שעקר ע"ז מארצגו (נרכ' ע ל). געקרה (ע"ו) ממקום אחד ונקבעת במקום אחר מקום שניתנה בו אומר ברוך ארך אפים ומקום שנעקרה ממנו אומר ברוך שעקר ע"ו מן חמקום הזה (ירוש' ברכי ע ב).-ובהשאלה: ואינה מטהרת (מן) הוסת עד שתעקד ממנה ג' פעמים (כזה עי). שחור כחרת וכו' לא מתחלת בריתו הוא משחיר אלא שנעקר המשחיר (מוספסי שם נ יא). ומה בלשצר שנשתמש בכלי בהמ"ק וכלי חול הוו געקרו חייו מן העוה"ו ומן העה"ב (ספרי זצר' מח). שגי יצרים כרא הקב"ה בעולמו יצר ע"ו ויצר זנות יצר ע"ז כבר נעקר ויצר זנות הוא קיים (נשס רי דוקה בר עבה, מד"ר שה"ש, זהת קומתך). אם בעקרה הגומא (של זרע הפול) מוחר (ר' יוסה בי ר' צון. ירוש' שאי איפשר שניע' ז ק). -- ובמשמ' הוסר ממקומו: שאי איפשר לגורן שתיעקר אא"כ נתרמה (שם מעשר' ג ג). לא שתעקר יציאָת סצרים ממקומה וכו' לא שיעקר יעקב ממקומו אלא ישראל עיקר ויעקב מפל לו (כככ' יב:). בעי רבי יוחגן זרק חפץ ונעקר הוא ממקומו וחזר וקיבלה מהו (שנס ה.). נעקרה (שכבת זרע) בהרגשה ויצאה שלא בהרגשה (כדס מג.). כשהשלהכת נעקרת מן הגחלת פורחת והולכת היא למעלה (מד"ר במד' יד). קשה היא שלשלת יוחסין לפני הקב"ה להעקר ממקומה (כ' סימון, שם שה"ש, קמתי חני לפתוח). האוכל משקל דיגר קצח לבו נעקר ארבעים אגוזים

לבו געקר (ארבע) ארבעים ביצים לכו געקר רביעית של דבש לכו נעקר (כל' רכת' ה).-ובסהמ"א: גפן ממצרים תסיע מה הגפן הואת נעקרת ממקום [פחות] ונתלשת 1) במקום מוב כך ישראל וכו' (גמי שכער א, גינלפורג 91), ואין ירושה נעקרת מן היורשים כי אם בעדים כ[רורים] (מס 2173). ותעש האריגָ בתרגומו ואין חלשון נעקר סַלשון עשייה (כש"י, ברחם' מח ז). עיקור ביצד בגון שנעקרה הגרגרה והיא הקנה או הושט ונשמט אחד מהן או שניהן קודם גמר שחיפה (רמנ"ס, שחיטה ג יד). ומפני גליות ישראל שנעקרו ממקומן ועדיין לא הגיעו לירושלים מעברין את השנה (סול, קדס"ס"ד ס). אבל אם אמר לר (לנשבע) מופר לך. או נעקרה שבועתר וכל כיוצא בענין זה לא אמר כלום (סול, שנוע' ו ס). אמר אינר חפץ ליתן הרי נעקר משותפותם (שו"ע מו"מ, שוחפים קעו מה).-ואמר המשורר: בנוי לתלפיות מגדל היקר

שכן פריץ חיות בו זנעקר (רחצ"ע, חם חזכרה). —קל, עָקַר, לעקוֹר — עַקַר את הנטע מהאדמה, תלש ausreissen; arracher; to uproot; אותו, הוציאו בכה, עת לפעת ועת לעקור נפוע (קסלי ג צ). - ובתו"ם: עוקר שתי שורות ונוטע שורה אחת (כי ישמעחל, כלה" גו). ואם נטע או הכריך או הרכיב (ערב שביעית) יעקור (שניעי בו). וכן פואה של עידית בש"א עוקרין אותן במארופות של עץ ובה"א בקרדומות של מתכת (מס ה ד). המקבל שדה מחבירו מקום שנהגר לקצור יקצור לעקור יעקור לחרוש אחריו יחרוש הכל כמנהג המדינה (כ"מ ע א). לאילן שענפיו מרוביך ושרשיו מועטין והרות באה ועוקרתו והופכתו על פניו (כי חלעות בן עוריה, חברי ג יו). המדייר את שדיהו עושה סהר בית סאתים נתמלאת עוקר מתוך הסהר ובו׳ (חוססחי שביעי ב יה). פועלים שהיו עוקרין בבצלים ואוגדין בבצלים אוכלין ופטורין (סס מ״ר ב ו). נטער לפני ראש השנה [של] שביעית עשה ביצים לפני שביעית ודיכנו בשביעית עקרו במוצאי שביע' וכו" (ירוש' מניע' ה ג). תיפתר שעקרן עד שלא צמחו (רי יוקה צשם ר' נח, שם ד). כל פי שאינו עוקר ארו מלבנון אל יכתב באסטרטיא שלך (של בן כוויבא). (מד"ר חיכ', צלע ה').--ובסהמ"א: כל זמן שירצה אומר לו עקור אילגך או הרום בניינך (רמצ"ם, שכנים י ב). "וביני פְעוי: רוצה בהן כאלו עקורין ומונחין לפניר

ו) (כך בדפו'; צ"ל: נשתלת.]

(כי חמח בשם כי מיישה, ירושי כלחי ב ה). שהוא רוצה בהן בילו עקורין ומונחין לפניו (כי שמוחל בר נחמן בשם כי יונסן, פס צ"ב ה ל). - ובסהמ"א: ודוקא מקשאות עקורין אבל מחוברין אינו, אוכל כלל, (רי"ף, צ"מ כנ:).--ואמר המליץ: החיים זורע המות קוצר החיים נומע והמות עוקר (רצמו צחיי, צרכי נפטי). -- *ועקר אמה: ווה אכזרי עמד לעקור אומה שלימה חגם על לא דבר (מד"ר צמדי כ). אומה שלימה שאתה מבקש לעוקרה שיש לה זכות וברית אבות (פס). אמר משה רכון העולמים ולכלותם אתה מבקש עקור העליונים והתהתונים ואח"ב עקור אותם (פס דברי ג). שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן בקש ל עק זר את הכל (הגדה של פקח). -- ואמר המשורר: ומחדשת (החמה) נפלאות בעולם אם לשלום אם למלחמה ועוקרת מלכיות ותחתם אחרות מקימה ומרימה (רסצ"ג, כתר מלכות).--*ובהשאלה, הוציא, בּשֵּל: עקיבא עקרת מה שכתוב בתורה (רי חליעור, פקחי ו ב). הורו בי"ד לעקור את כל הגוף אמרו אין גדה בתורה ובו׳ הרי אלו פטורין (סוכיי מֹג). אם אמרת כן עקרת את כל הכתוב (מכילי צל ג). הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא וה עוקר דבר מן התורה (כי ערפון, גיעי פג.). הביאו לי ספר תורה ואעקרה מתוכה לא יבוא עמוני (מדרי שמוחל יד ז). עלה יו"ד ונשתטח לפני הקב"ה ואמ׳ רבון העולמי׳ עקרתני מן הצדקת הואת וכו׳ (כי סושעיה, ירושי סנהי בו). ביומוי דרבי יהושע בן לוי בקשו לעקור את הטבילה הואת (כי אסא צעם תנחום ביר' חייח, שם צרכי ג ד). ביקש רבי לעקור תשעה באב ולא הניחו לו (כי בל בר זבדל בעם רי חנינה, עם יצמ' וו). ספר משנה תורה עלה וגשתמח לפני הקב"ה אמר לפניו רבש"ע עקרני שלמה ועשאני פלסמר ובוי והרי שלמה המלך ביקש לעקור יו"ד ממני (כי שמעון, מד"ר ויקכי יע). -- ובסהמ"א: שביון שנישואין הראשונים עקורים לגמרי הוו להו נישואין בתראי נישואין גמורים כדמעיקרא (רייף, שו"ת לה). - ואמר הפימן: יקדו בהבהבי עלק חרתר ריב וחלק עקור מתן חלק חג ומגורה דולק (רישלמה הצבלי, חין לור חלף, יולי שבח אי מנכה). - *ובמשמ׳ העביר והסיר מן מקום למקום: אין עוקרון בהמה חיה ועוף ברשות היחיד ואין צריך לומר ברשות הרבים (תוספת' שנת טו ה). המביל בו את הסגים וזבו הימנו שלשת לוגין למקוה בשר

עקהו מתוכו פסול (מס מקוח׳ ג ב). היה שם סלע על פני כל שדחו אם עוקר הוא את המחרישה מצד זה זנותנו מצד זה מפסיק (כי חיים בכ חדם, ירוב) פיחה ב ב). ואין עוקרין את השלחן אלא לפני מי שאומר הגדה (כי שיעי בכ חשי, פסח' קעו:). או שהכישה בסקל ורצתה לפניו כיון שעקרה יד ורגל קנאה (נ"צ עה:). קערה זה יעקב אל יתקרי קערת אלא עקרת שעקר הימין ממנשה בעד אפרים (מד"כ נמדי יד). - ובסהמ"א: ועושה (הקטע) כמין כסא נמוך ויושב ובשהוא מהלך נסמך על ידיו בספסלים קטנים ועוקר גופו מן הארץ ונדחף לפניו (כ"י מויכה, חור זרוע, פי שנת). -- ובהשאלה, "עקר, לבו, דעתו: ב' שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהן ויצא מבית הכנסת וכו' זנותר חבירו לבדו בבית הכנסת כיון שרואה שנותר לכדו מטרפת דעתו ומיתירא מן המזיקין ועוקר לבו מן התפילה (גחוניקה ב, 91). וכיון שגטל ידיו עקד דעתו מן היין ושם דעתו על הפת (משו' סגה', הכף חדש אם עקר את רגליו חוזר לכתחילה ואם לאו חוזר לעבודה (נשם כ' יוחנן, ירוש' צרכ' ה ב). הסיע דעת כמי שעקר את רגליו (כ' יודה בן פזי, שס ג). בני חבורה שהיו מסובין ועקרו רגליהן לצאת לקראת חתן או לקראת כלה כשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע (פקחי קה:). — ובהשמטת הרגלים: אורחין שהיו מסובין אצל בעה"ב וקידש עליהם היום עקרו עם חשבה לבית המדרש וכו' (מוספתי נרכי הג). עקרו להביא את הכלה והניחו שם אפי' וקן אחד ואפי' חולה אין צריכין לכרך (שם דיו).

—התפקר, נתעקר, —כמו נפע': ואם נתעקרו הסימנין לאחר ששחם כשרה (וסזסיר, ויקר' יד:). מי שהוא בעל חמה אומרים לו להנהיג עצמו שאם הוכה וקולל לא ירגיש כלל וילך בדרך זו זמן מרובה עד שית עקר החמה מלבו (רונ"ס, דעות ב ב). סוררים שכנו צחיחה להתעקר (סרס סיים, יול' ב שבעוי).

בּיעָכַר, קל לא נמצא.

לפעי, "נעקר, — נעשה עקר, נעשתה עקרה: ביקשו לעקור את המבילה הואת מפני נשי הגליל שהיו נעקרות מפני הצינה (כ׳ חמח נשם מנחום נדל מייח, ירום׳ צרכ׳ ג ד׳). עבו"ם חם על בהמתו שלא תעקר (משמיה דרצ, ע"ז כצ:). — ובסהמ"א: גם יבולתי לומר תן דעתך שהן מרמין בך ולא היה פורש ממני אלא

אמרתי אם איני כדאי שוכנה העולם ממני יכנה מאחותי ולכך נעקרתי").

- הספי, *התעקר, נתעקר, - כמו נפע': ולמה נתעקרו האמחות וכו' שהקב"ה מתאוה לתפילתן ומתאוה לשיחתן (ל' סלצו צסס ל' יוסל; תיד"ר נכלס' תה). מפני מה נתעקרה רבקה ובו' (ל' יסודס בר קיתון, שס שס"ש, יוסי נסגוי הקלע). מפני מה נתעקרו אמחות כרי שיהנו בעליתן בנויין שכומן שהאשה מקבלת הריון היא מתכערת ומתעבת (שס). -- ובסחמ"א: הנה אמרו רבותינו ז"ל על עדה וצלה שבימים ההם היו נוהגים לבקש אשה יפה ובו' שתתעקר ולא תלד (ל"ת חלטיך, ליונ כל כל).

- משני, העקיר, - עשה עקרה: מפני מה העקרתי אתכן (מד"ר שמ"ם, יונמי צמגוי פלע).

ינקר, עיקר, ש"ז, מ"ר עקרות, עקרים, עיקרים, עיקרים, עיקרין, א) החלק התחתון של האילן או הצמה שמתחת לאדמה, שרש, Wurzel; racine; root; ושממעל לאדמה, נוע, Stamm; trone; stem, stock נוע, אמות מעקר גפנים ולגדר נוחגין לו את עכודתו ווורע את המותר (כ' יוסכן בן כוכי, כלמ' ו מ). הארכובה שבגפן אין מודרין לה אלא מן העיקר השני (מס ז ה). כל שאינו מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין ומתקיים בארץ וכו' ואיזה זה עקד הלוף השומה ועקר הדנדנה נבו' (שניע' ז ג). כל המוציא עליו מעיקרו התי זה מין ירק וכל שאינו מוציא עליו מעיקרו הרי זה אילן (מוסשתי כלחי ביה). המשרש עיקר חרוב וסדן שקמה לעצים מותר לשדה אסור (שם שכיע' ג יו). עיקר חרוב ועיקר הגא ועלי האוג ופרח לבין והאורז אין להם ביעור ולדמיהן ביעור (שם הז). אוכלין בזיתים וכו' כדי שיהא עני יוצא ואינו מוצא לא בנופו ולא בעיקרו (פקס' נג.). זה הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית וכל שאין לו עיקר אין לו שביעית (כדה סב.). ורוק ממה לאויר לעיקרו נופל (מד״ר צמד׳ כ).--ובסהמ״א: וכמעם קם חיה העיקר ששתל אכרהם נעקר וחוורין בני יעקב למעות העולם ותעיותן (רמצ"ס, עכו"ס ל ג). - ומ"ר *עקרות, ואמר בן סירא: עקרת תחבולות לבב ארבעה שבמים יפריחו, (צ"ם גני׳ לו יז). ומ״ר עקרים: המבריך שלש׳ גפנים ועקריהם גראים ר' אליעזר בר צדוק אומר וכו' (כנחיזב). כל

נו [מראה המקום נשמם מכ"י המחבר.]

האילנות בשעה שהם לוקים מכסים עיק ריהם והם חיים (פסיק' רבת' יה). -- ועקרים של צמחים. שרשים שמשמשים לרפואה וכדומ': בין קמיע שככתב ובין קמיע שבעיקרין יוצאין בו (מוספת' שנת ד ש). ושמן זית הין שהן שני' עשר לוג שכו היה שולק את העיקרין (כי מחיכ, יכוש' סוע' חג). שמן המשחה שעשה משה במדבר היו שולקין בו את העיקרים דברי ה' יהודה ה' יוסי אומר והלא למוך את העקרים אינו סופק אלא שוריך את העקרים במים ומציף עליו שמן (הוכי' יח:). ראה כמה יורה בולעת וכמה עקרים בולעים (כ׳ יהוזה, עם). הביאו העיקרין ושלקום במים והציף עליהן שמן המשחה וקלט את הריח וקיפחו (כי יוסי, כרימי ה.). מביאין עיקרין ומעשנין תחתיו ומרביצין עליה מים והיא (רוה תויזית) בורחת (מנסות' סקת כו, נונר). -- ובסהמ"א: התבלין כגון כמון ופלפלין מותר לאצור אותן בארץ ישראל ולהוציא אותן ממקום למקום כשאר העיקרין (רמב״ס, מכירה יד ז). -- *כום עַקַרים, משקה שנשרו בו שרשים של צמחים וששמש נגד ההולדה וההריון: האיש אינו רשאי לשתות כום עיקרין שלא יוליד והאשה רשאה לשתות כום עיקרין שלא תלד (מוספתי יצמי ח ד). מיילדי מבחוץ אבל לא מבפנים ובו' ולא תשקינה כום של עיקרין (ירוש' ע"ז ב ח). קילורית לעין מלוגמא למכה כום עיקרין לבני מעיים (כ' סיים, מדייכ דבכ' ס). -- ואמר הפימן: סמך סם חיים רטיה מופלאה למלגית עקרי בוסך יפין וקלורי מטלגית (אמן יוסיף, קליחי הי עייים). - "עקר קרחא, שם צמח: עשב נקרא עקר קרחא הוא פיריתרין (לקסף 72:). - *ועקר של שער: שתי שערות עיקרן משחיר וראשן מלבין שהור (כגע' ד ד). וגילה את כולו ושייר בו שתי שערות והיה בהן כדי לכוף ראשו לעיקרו שני פעמים וגלח מהן פעם אחת ובוי (ירושי מוף וג). היבי דמי אינו גראה עם הגיוה ובו' כל שעיקרו הפוך כלפי הראש (כ' חלעזר נשם רים לקים, בכור' כונ). -- ובהשאלה, +עַקַר של הארם, מוצאו, יחומו: אמר דוה לפני הקכ"ה עד אימתי הם מתרגזים עלי ואומרים לא פסול משפחה היא ולא מרות המואבית הוא וכו' אף, אתם לא באתם משתי אחיות אתם ראו מה עיקרכם (כי לוכל בר כהכה, מד"ר כות ה). - ובספרות הקראים: דע שהאב והאם יקראו כשם עקרים מפני שהם שורש האיש

ועמר מקור מקום נוקרתו 'וחוצבתו (משה נשיילי הקכחי. פשר מריום זב בקדם ג, 70). אסור לשחום העקר עם הפרח בשם אחד שנאמר ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחמו ביום אחד (כ"ל הקכלי, ג"ע, עהיעה ג, פג:). ואולם קרובי האדם הם לשלשה מעלות פרחים עקרים וכנפים (מס, ירומה, פתיחי, קקה.). - *ועקר של נחשת, מקום מוצאה כארץ: מאי מצרף נחושת רב אשו אמר חשלי דודי רכב"ח אמר זה המחתך נחושת מעיקרו (כמוני מז.). -- ב) *בהשאלה, יסור Fundament, Basis; fondement, base; ובסים של דבר, foundation: אמרה כנסת ישראל לפני הקכ"ה הבוגו של עולם שמוגי בניך כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים (כ"ש בן לקים, פססי קיס:). -- ובסהמ"א: בהמה שנשמט הירך שלה מעיקרו ויצא מן הכף שלו אם נתאבלו ניבין ובו' הרי זו מרפה (רמג"ל, שמיעה יג). המעי האחרון שהוא שוח ואין בו עיקום והוא שהרעי יוצא בו מן הערוה והוא דבוק כין עקרי הירבים (רי תנסום הירושלתי, המספיק, הקד', צכר 8). ושנים הגשארים אשר המה העקרים האחד במורח קצתו והשני במערב ראשיתו (כלפ"ע, הי צן מקין).-ג) *וכנוי לאלהים: מה מגדף מיוחד שפשמ ידו בעיקר והוא נתלה כך כל הפושם ידו בעיקר הוא נתלה (ספרי דברי רכה). ולפי שהגציא את עצמו מן הכלל וכפר בעיקר אף אתה הקחה את שיניו (מכיי, כל ים). יש לך אדם שיש בו כל המידות הללו אבל אינו כופר בעיקר ת"ל וכו' הא כל שיש בו כל המידות הללו סוף שהוא כופר בעיקר (פפרת נחקי, פרשה ב). כל אדם שיש בו גסות רוח וכו' כאילו בפר בעיקר שנאמר וכו' (כ' יומנן, סוט' ד:). כופר בעיקר היה (אדם הראשון) (כי כחמן, סכסי לח:).--ד) *עצמותו וממשותו של דבר, הדבה עצמו: כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה כשבתות הרבה אינו חייב אלא חמאת אחת (פנמו ח). אי זהו שאינו יודע עיקר שבת קטן שנשבה בין הגוים (ירושי שס). הכא עיקר התם אגב גררא נסב' (צ"ת ז:). עיקר מטרין 1) לא היה לה (לשרה) וגלף לה הקב"ה עיקר ממרין (רי יהודה בשם ר"ל, מד"ר ברחש' מן). שעיקרה (של הבדלה) בתפילה (ירוש' ברכי ה ג). בעי רב פפא המשתחוה לבהמה ובו' קרניה מהו לחצוצרת שוקיה מהו לחלילין ובו' אליכא דמ"ד

עיקר שירה בכלי לא תיבעיא לך דודאי אסור כי תיבעי לך אליבא דמ"ד עיקר שירה בפה (ע"ז מז). ריח רע שיש לו עיקר 1) רב הונא אמר מרחיק ארבע אמות וקורא ק"ש וכו' ריח רע שאין לוי עיקר וכו' (ברכ' כה.). - בנגוד למעם: משרת ליתן מעם כעיקר זכו׳ ומה נזיר וכו׳ עשה כו טעם אניקר פלאים וכו' אינו דין שיעשה טעם בעיקר (פסח' מד:). לא נצרכה אלא למעם כעיקר דבקדשים אסור (חולין לח:). - ובנגוד לתולדות: נגיפד נגיהה עיקר הן ואת עביד להון תולדות אלא מתחיל בעוקר ומסיים בתולדות (כ' ינסק, יכוע' ב"ק 6 ח). -ובנגוד לתוספת: גם גובה עיקר כתוכ€ גובה תוספת (רב, כמוב' פע.). שתוספתו של הקב"ר: יתירה מן העיקר בנוהג שבעולם אדם לוקה מחביר: ליטרא של בשר ואמר לו הוסיף לי כמה הוא מוסיף לו אונקיא אכל הקב"ה תוספתו יתירה מן העיקר (מד"ר דברי ה). - ובמשמי החשוב, החלק החשוב של דבר: מי סבריתו דגדול מכרך עיקר2) שבסעודה מברך (רג, ברכ' מו.).-ובסהמ"א: נמצאו אותם שהביאו מן השוק הם עקרים על הזבח (ר"ס, פקס' לני... -- ארחל היתה עיקרו של בית (מד"ר ברחם' על).--ובסהמ"א: שכל צרכי הבית על ידה נעשים והיא עיקר הכית וכן שור עיקרו של שדה (כפ"י, גיע' כב.). - *וכנגוד לשפל: שלא לעשות עיקר מפלה ושפלה עיקר (ל' יהוזה, מכי' בל ג). ורברת בם עשם עיקר ואל תעשם מפילה (ספרי דבר' לז). ריבה על הראשון וביטלו נעשה עיקר מפילה ומפילה עיקר (ירוש׳ ערלי ב ג). לעיקר אין מקדדין לשפילה מקדדין (סם עירובי ה ב). זה הבלל כל שהוא עיקר ועמו מפלה מברך על העיקר ופוטר את המפלה (ברכי לה:). ב' בני אדם היו עיקר ועשו עצמן מפילה ונעשו מפילה (מד"ר ברחשי מ). -- ובסהמ"א: ילמדינו אדונינו על מי החובה (להפריש חלה) וכו' האיש שהוא בעל העיקר או האשה שהיא בעלת המלאכה (גנזי שכער ב, גינלבורג 52). כשתרצה לידע מקום השמש במחלכה האמצעי בכל זמן שתרצה תקח מנין הימים שמתחלת יום העיקר עד היום שתרצה וכו' (רמנצ"ס. קדה"ח יצ 3). עקר שם הונה על דבר שעמירת דבר

שהצואה מונחת שם ומסרחת ושאין לו עיקר הפחת רוח (כש"י).]

[[]אחד מאותן שהיו כתחלת ההפכה (רט"י).]

(כס). כן נכתכו כפרשת בראשית ג'י ענינים חלוקים זה מזה יתכאר בכל אחד מהן עקר מאלו העקרים להורות כי אלו הם שרשים ויסודות לתורה אלהית וכו" כי מבראשית עד אלה תולדות השמים הוא ענין אחד ונבתב להורות על העקר האחד שהוא סציאות הש"ו הפועל ברצון לכל הנסצאות (שם חיה). --ובמשמ' מעם ופרוש; מי שמתני מושל לפניו פמור מקרית שמע ובו' ועיקר הדבר משום לועג לרש חרף עשהו (חולי הנחי ח ח, לוין 44). שליה צבור נהגו לקרותו חזן ועקרו מלשון שמירה (מצודרהם, מה:). וכן עקר, כך נכון: ויש אומרים שמשערין בבדי שיגביהנה וירביצנה וישחשנה וכן עיקר (מוסדה, בחיעה כד). - וברקדוק, שרש ויסוד: וכבר הסכימה דעת מהבר לשון הקורש להיות הצי האותיות עיקרים לעולם וכו' וחצי האותיות פעם עיקרים ופעם משרתים (כחֹביע, לסום, ע.).-ואמר המשורר: ושם מם אדדם כמו מם אורידם ותיו וישתומה כתוך הקקרים (דונש, לדורש המכונות). ובחדו אל שדי באמרם בי יש רי בארבע, מופרי אשר הם עקרים להמציא הגעדר (רשב"ג, תמלה הסכמה). - ואמר הפימן: חשוף לעם מיקר לעמר על עקר רעבים לפעגה דתיה (קפחון חק, יום שנם פרה).--ה) כל עקר, תה"פ אחרי פלת השלילה לחזק ולהרגיש את השלילה, לא כלום, לגמרי לא, Errebaus אין שוחשין: keineswegs; point du tout; not at all לגומא כל עיקר אכל עושה גומא בתוך ביתו (סולי צט). פתר לה כאומר אי איפשי ליתן מתגה כל עיקר (ירושי דמחי ו ב). אם אינו יודע כל עיקר פסור (כי ליעזר, שם פנת ז ה). כל, ימים של שמחת בית השואבה לא היו מועמין מעם שינה כל עיקר (כי יהושע בן הנכיה, עם קוכי ה ב). מאי לא אמר כלום אמר רב לא אמר בלום כל עוקר (עירוני מעו:). ביסות הגשמים עוקה מחויק מאתים וכו' בימות החמה מחזיק מאתים נותנין לו פאתים פאה אין נותנין לו כל עיקר (רי נסען, שם פה:). תגרי שכריה הן התמירו על עצמן שלא יהו שוכרין כל עיקר (היוסי, עו״ק יב:). הלוקח קבר מן הנכרי ולא רצה למול וכו' אין משהין אותו בא"י מפני הפסד מהרות ובעיר הססוכה לכפר אין משהין אותו כל עיקר (מפים, יבתי מת:). אמר להן בני כואז ואומר לכם שלא להתאבל כל עיקר א"א שכבר נגורה גורה (כיב ס:). את ראשו לא יפרק יבגדיו לא יפרום שאינו בפריעה ופריסה גל עיקר אחר וקיומו חלוי בו ואין לו קיום זולתו כמו שהעקר הוא דבר שקיום האילן תלוי כו ולא יצוייר מציאת האילן וקיומו זולתו (כ״י חלפו, עקרים ח ב). ששם עקר לא יאמר בלבד על מה שיאמר שם השרש והיפוד כי הנה שם השרש יאמר ובו' (כיי לברבנלל, כלש למנה ו). -- ובמשמ' למוד. חשוב שהוא כיסוד של הענין, ולא הוצרכתי לבאר: Grundsata; principe; principle כל העיקרין הללו אלא כדי להסיר השיבוש (גמי מכרים, הכבי סיית, יג). יש על עיקר זה (אין סמיכה בחוצה לארץ) ראיות לא תבילם אגרת זו אך הגדנו לכם עיקר ויסוד לבנות עליו (כ׳ שמוחל בן עלי, חגרי, סכבין ב, 82). ועוד שיש לגו בעיקרים אלו קבלות מפי החכמים וראיות שלא נכתבו בספרים הידועים לבל (רמצ"ם, קדה"ם יח ג). העקרים שצריך אדם לידע תחלה לכל חשבינות האצטגנינות וכו' אלו הן הגלגל מוחלק בשלש מאות וששים מעלות וכו' (שם ו). ומקום גוכה השמש היה בעיקר זה כשש ועשרים מעלות חמשה וארבעים חלקים ושמנה שניות ממזל תאומים (שם יכ ב). פרק ח' בהצעת העקרים והיסודות שצריכין לידיעת מנהג תהלוכת הירח ותוכן גלגליו הגורמים אותו (כ״י הישכחלי, יקוד עולס, מד:). זיהי היום בחפשי אמתחות ההכמה ועיקריה באגרי אלומיה ועומריה בדבריה ודריה (כ"י מפיקה, מכס' קכה', 6). שהדעת הפילוסופי הנאמר הנה הוא הולק מאד על התורה האלהית בכל העקרים (כ"י עלמלה, יד לצשלום על משלי, הקדי). ואמר לו ירמיהו (לחבניה בן עוזר) בטענתו שהיה טוען על העקרים השמורים שאם לא התקיים נכואתי כאמרי שנכוכדנצר יגבר ויהרב בית המקדש וכו' אין כזה שום הכחשה בנכואתי (כ"י לצוהנ, מכוה"מ הגצה).--ובפרט עקרי התורה והדת: בועצו אכותינו וחרתו עיקרי תורה פה עת פורם יוצר הרים (בכזי שכער ב, גינלבורג 406). והדברים שאנו סוברים הם האמת והודאי העקרים שלמדונו חכמינו מקבלי דתינו (ר"י חֹבן עקנין, פפי מופר צ עו). ושם בוגתו הראשונה לבאר כל עיקרי היחוד ושרשי האמונה אשר היו נשגבים ונעלים מהכלל (כ"י חבן לטיף, שנה"ש הקד', הסהר ב, 96). לפי שלא מצינו להמון החכמים שידברו בעקרי הדתות דבור מספיק ולא שיהיו מסכימים בעקרים ולא במספרם (כמי חלבו, מקרים, הקדי). וחברתי הספר הזה וקראתי שמו ספר העקרים לפי שהוא חוקר על שקרי הדתות בכלל ובפרט על עקרי הדת האלהית

(סוכיי יב:), אני לא שניתי לו (לרב) כחל כל קיקר (רי ינפק צר הצודיתי, סוני קי.). אין משניחין על התיומת בל עיקר (כי פניכא צן אנשענום, צכורי לט.).-ובסהם"א: שר' שמעון סבור אע"ם שהושובה תגוונית ומינה איפומרומא בעל כל עיקר אינו משביעה (סלמידי כי ימודפי גפון, הלכי פפוקי, 88). האומר בשבולם שהניהו תרגום כל עיקר שלא בהוגן אומר ובאימור עומד (אולי הגפי פ פ, לוין 20). והוא בית שיש לו שלש דפנות ודופן רביעי שמעמידין בו דלת אינה מגופפה כל שיקר אלא ברחבו של בית כולו (עכוך עכך הכקורה). עקרבים, אוחל אוםי עקרבים, או בעיה זוחל אוםי מאד, ממית בעקיצתו, בסוקיסס; בפוקיסא: המוליכך במדבר הגדל והנורא נחש שרף ועקוב וצמאון אשר אין מים (דנרי מיק).-ובהשאלה. כגוי לאגשים רעים: כי סרכים וסלוגים אותך ואל עקרפים אתה יושב (יסוקי בו). - ואפר בן פירא: חית שן עקרב ופתן וחרב נקמות להחרים (ניק גניי לע ל).--ובתו"ם: כופין קערה על גבי הגר בשכיל שלא תאחז בקורה ועל צואה של קמן ועל עקרב שלא תשוך (מנה מו ז). שנשובתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב (חניי צי). ולא הויק נחש ועקרב בירושלים מעילם ינס ה ה). מרביצין מים על גבי פשתן מפני העקרב (מוסבת' שויק א ו). היה קיצר ובו' הכהו קוץ עקצתו עקרב וכו׳ הרי של בעל הבית (פסרה קיום' סיק ב). חמשה נהרגין בשכת ואלו הן וכוב שבארץ מצרים וצירעה שבנינוה ועקרב שבחדייב ונחש שכא"י וכלב שומה בכל מקום (שנת קכל:). - ומיר: הדירג נחשים ועקרבים בשבת אין רוח חכידים נותה הימנו ובו' נודמנו לו נחשים ועקרכים ובו' (שם). והבור ריק אין בו סים מים אין בו אבל נחשים ותקרכים יש בו (מדיר נהחקי שד). יש אומרים ששים בכרם אחר ואל תתבה שהרי עקרב שהיא מן השרצים יולדת שבעים (שם שמות ח). כך היין משול בתקרב יבי' מה עקרב מכה בעוקצו כך היין מכה בסיפו (שם צמד' י).--ובסהם"א: והתחיל העקרב לשרוק בפיו (פפר מששיות, 242, 1896, REJ. 1896). מקרב ראשו בינוני ובסופו פוקד

רשע (יוסף ישרחל שירלין, חולדום חדם ג לט, כדי בריטי מחי). והעקרבים רבים בסיניהם ובמראיהם ולוה יתחלפו בפעולותיהם יש מהם לכן ועליו קוים אדומים ויש בעל ג' חוליות וכו' ושם עקרב הים וכו' והוא דג בשר ובו' (נרצוני, חוים צפעי מום, כיי ניהמיד שכער). בין קרב יסיי אחשוב שיקרה מנשיכתו נפח קמן (קאמן דוה כג). הלקרב (איידעקפע) גופי דק וארוך בארבע רגלים וזנבו ארוך (לינדמ, כמבי למודי א ו). העקרב (פאזמאנדר) והוא מין עקרכ נפלא וכוי (כם). היניקריב (קאמעלעאן) עורו זך ובהיר וכוי (בס). העקרב הגדול (קראקאריל) משכנו כאפריקא ובאויא החם (ככ). -- ואמר הפימן: קברים חשך לי ליום אידם הלקי ואביה כנאצם בחידם חדשים מקרוב קמי בצידם הכדי מחום עקדב תמו לידם (מיה הקליה, זכור איכה, מהו' אישלו א, קסטול. מבור תחתנות רדידי לחוץ מקרבי נדודי מתר וכדר מדדי כול דודי רי בלמה הכבלי, חור יבע, יוטי ח' בקה). - ואמר המשירף: יקל יחוד שמו תשא אבן מקממת וכאריית ודכים יצבענים יקברבים פנישה כי כניי, חכם חיני חנכים י mere were memora on the party of the memora of וצפרום וקורבים וכו' ופתנים וקקרבים וכו' (כחצ'ע, הי בן מקון).-ב) מין סמיני הקוצים, Dora; epine; thora: אבי יסר אתכם כשיטים ואני איכר אתכם פעקרפים!) (מיל יצ יל). - ואמר המשירר: יסרוני בעקרבים הבורי עצבים ונפשי במוקשי רציצה (דיי הלוי, אחת חיני חלמים. -- יבחשאלה: ינחרשתי חרשות הבתפלה אשר הערה בעקרב איש מקירה (שמני מסני ס). -ג) "ובהשאחה, כלי ברול בצירת מקרב: מקרב של פריםביא שמאה ילהיים מחירים (כליסיה ה),-יבסחמיא: ינתתי החום בלחויך כבין עקרבים (ריי אים, פהיש לריציב, חמ). - *עקרב בית הבר ממאה (כלים יב ב). -ד) *דם אחד הפולות, Scorpio : קגלה בצפון וקקרם בדרום יכל היישים כולו אינו יושב אלא בין קגלה רעקרב (פקה' לה.). כל שעה שכיפה גראית ברקיע אין עדרב נראד בוקיע יששערוב נראד איי בישד בראית (מדיר נמד' י). ואחריי שה אתה בורא עקרב כוון ששיקלים איתו ויש בו עונות סורידים אותר לניתנם (פסיק רבה כן. כד דכיכבים משרתים השבעה

⁽נך בארם' ובאשור' ובכוש', ובערב' שַקְרֶבּג).] (כך לפי צורת מיר, אכל בתוים הוא עיפ רב שינ.)

ه) عقرب

ון המפרשים פישי שהיא ביי שים שעלתן

זכו׳ עקרב ובו׳ (פדר"ח ו).-ובספר יצירח: המליך אות ג' וקשר לו כתר וצר כו עקרב בעולם ומרחשוון בשנה ושחול בנפש (ספי ילירה ה ב). -- ובסחמיא: כשמגיע למרחשון עקרב משמש בתחלת היום ושור לשעה שביעית (ערוך ערך כמס). זרע כשהחמה הולכת במול עקדב וקשת וכנגדו קציר כשהחמה בשור ותאומים (כחב"ם הנסיח, ספי העבור ב, 81). וג' ממים זהם סרטן עקרב דגים (ראצ"ע קפי למסאלה בקדרות, ו.). עקרב ממולות המים נבוה ובחלקו מגוף האדם האשכים והמקום הנסתר וערות האנשים והנשים וכו' ובחלקו מבני אדם כל איש בליעל ונכוח (סול, כלם' סכמה ב). ואם חיח האורך במול עקרב או במול אריה תגרע מן האורך השלישי חמשית (ממנ"ס, קיס"ח יז יב). וכי נכספה נפשך להכין שביליו ולמנו' חייליו ימוצאם ומוכאם וסדור צכאם ועקרבו ושורו וכו' (הוח, חגרי, ה.). ויש אומרים כי עקרב מתגרח עם אריה ועקרב משליך מפת דם במים כשאומרים תקופה גופלי (אנודכהס, קו:). וידוע כי מול חרוח הוא מאוגים ומול המים הוא עקרב (כי נסיי, נכחם׳ חוב). עקרב ממזלות המים נקבה ממזל הלילה (כ"מ צן אסרן, לדס לדכך ה ה כח). וכן כתבו חכמי חתכונה שעקרב הוא מול בני ערב הישמעאלים וקשת הוא מול פרס וכו' (כ"י לברבנאל, נחלת אבות ג, ד"ה כי עקיבא). התמוגה השמינית אשר שמה תבוא השמש בכ"ג לחודש אקמאכער נקראת עקרב (יחוועל, למודי העצע ב א, כג:). -- ואמר המשורר: גם לאריה נתת מהודך עליו ולאחותו תבתולה הקרובה אליו וכן למאונים ולעקרב אשר בצדו הושת (מענ"ג, כחר מלכוח). ועקרב יוצא מהעגולה הנאמנה לפאת נגבח תימנה ונגידנו ישיבנו לעגולת בת רבים למעלה קקרבים (רחצ"ע, סי כן מקין). וחשכתי מאונים כשחק מאונים ונשך לעקרב מלשוני עקרב ותופש הקשת יירא אלי מגשת (כ"י הריזי, הסכמונ' כב). ואני אשבון למול עקרב בשחר ולערב נכח העגלה (ממכרי, מסבי ל).--ואמר הפימן: כון עש בצפון ועקרב בדרום מונחים ליחוד שמו כלם מוכיחים (אלה על כל אלהים, יול' חסרון פסח). עקרב לבש פחד ורעדה כי בעקרבים יסרונו צרינו (אז בסעאינו, קליה' ערב' ת"ב). ורגו שחקים מסכים יום תשיב למי משאכים במול עקרב בת דבים למעלה עקרבים (חל חי, שמע"ל, קרוצן חרגוני).-ה) ושם מחלה (?): אך קשים הם (הכרפסים) למוכים

בעקרבים ומחדד את הנפש (4ph).

עקרבי, חייו, מייר מקרביים, - דוטה לעקרב, עצל עקרבי: וכבר נולד מהראש הימיני מהיך עצל וידבק כאחר משני עצלים העקרביים ואת' כד יפרר מהם כשעובר כבטן השוק (קלון 6 ל 2 כט).

*עַרְרָבְין היי, מייר עַקרבּנים, עקרבנין, שם צמת:
והעקרבנין (2) והחלבצין והבוכריא ובו' -יש
לחם שביעית ולדמיהן שביעית (פניעיז צ). וכן שמעהי
ממנו (סר' אליעור) שיוצאין בעקרבנין (3) בפסה
(כי לליארי, עירוצ' צ ו).

עַקַרָה פ״נ, מ״ר *עַקרות, -- נקבח שאינה יולדת. unfruchtbar (weibl.); stérile באכם ובבהמה, ותהי שרי עקרת אין לה (fem.); barren (fem.) ולד (ברחשי יח ל). ויעתר יצחק לייי לנכח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו יי' ותהר רכקה אשתו (פס כס כה), וירא יי' כי שנואה לאה ויפתת את רחמה ורחל עקרה (עם כע לה). לא תהיה משכלה ועקרה בארצך (שמות כג כו). ואשתו עקרה ולא ילדה (שפעי יג כ). עד עַקָּרָה ילדה שבעה ורבת בנים אמללה (מ״ה כ ה). רעה עקרת לא תלד ואלמנה לא יומיב (ליוב כד כל). -- ובבהמה: לא יהיה בך עקר ועקרה ובכהמתך (דנר' ו יד). -- ובמליצה לעיר, יושביה: רני עקרה לא ילדח פצחי רנה וצהלי לא חלה (ישעי נד מ). -ובתו"ם: מתיבין לר' יודה הגע עצטך שהיתה עקרה ואין סופה לילד (ירוש' יבמ' ודֹ). והיתה אשתו של פוטיפרע עקרה (פזר"ל לס). -- ומ"ר: אברהם היה מתפלל על עקרות והן נפקרות (מד"ר ברחם לע). בשעח שנפקדה אמנו שרה הרבה עקרות נפקדו עמה (עס ע:). --- ובהשאלה, ואמר המשורר: והמשכיל אכי סכלות ומולוד בשכלו אם תבונה העקרה (כ"ס המניד, יכיכוני חשל ידעו). וילדי המומות לא מצאתים ולא היתה מומתי עקרה (כ"י חלוי, שפחי חימה). - ואמר המליק: ואיך

^{1) [}או עַקרבּן, בערב׳ עקרבאן s); עי׳ לָּו (שמות הלמחים, 109).]

^{2) [}בירוש' הגרסה: הערקבלין, וכן ברש"י. במדב"ם יש נסחה אחרת לגמרי.]

 ^{(8) [}במשנה שבירוש' הגרסה: בערקבנין, וכן במדב"ם: כצרקבנין, שכוש מן בערקבנין, ובמשנה שבבבלי (כג:): בערקבלין, וכן שם בגמר' (כו:) ובפסה' (לע.): ערקבלים.]

ه) عقربان

עוד תהתל ותלד אמונים והיא מאמונים ומחן עקרה (פתכיי, מקב' ז). ואמרו ב'ועלים ב'י התבונות כבר זקני וחממות עקרות (כ"י שנה' הלוי, מלחמ' החכמה והעושר).

"עקרהתי ש"נ, - סגלת העקר, כמו ב.עקור, -anfracht המילה מחמת : barkeit; stérilité; barrenness עצמה בעקרות שחוששין לה אחרים ואין נושאין אותה (חלמידי כי יהודתי בחוני הלכי פסוקי יג, 87). אנלמלא שהתה עם הראשון עשר שנים ולא ילדה והיו לראשון בנים מאשה אהרת וכו' היתה מתחוקת בעקרות (תשו' גאוי מו"מ קסו). ויען יצחק את רכקה אשתו לאמר וכו' עתה מסך היה העקרות הזה אלינו (פפי הישר, מולדות). הוא אמר הפילה בתוך עשר כדי שישהה עמה והיא אומרת לא הפלתי נאמנת שאינה מחזקת עצמה בעקרות (מנצ"ם, אישות שו יג). ומחחלק הוה גם כן הרכה מספורי התורה כמו העקידה ועקרות האמהות וכו' (כ"ס קכשקש, לוכ סי ב ו ב). שלא היה דומה עקרותה (של רכקה) לעקרות שרה וכז' ורבקה היה עקרותה מצד אחר (ל' אנשלמה אשחלוק, מדרשי החורה, הול' עפפנטעין 42). שהקדוש ברוך הוא מתאו' לתפלתם של צדיקים שאמרוהו בענין עקרות האמהות (כ"י חבוהב, נהר פישון, לע:). ולפי שהשכול והעקרות נמשך ממנו (מהייחוד) גם כן אמר שהעכודה אל השם הגן ותושיע מזה (כית ני גבלי, כ׳ עצודת הקדם עו).

בנים שמחה (מסלי קיג ע)...ואמר המשורר: העליתי הבנים שמחה (מסלי קיג ע)...ואמר המשורר: העליתי למחלתך ארוכה רגני זמרי עקרת וחודי (מסנ"ע, סנ מיון)...*ובמו עקר, עקרת הבית 1), האשה שהיא העקר והמנהלת של הבית, אשת חיל: קרבנו קערת כסף אחת אל תקרי קערת אלא עקרת כגגד רחל שהיתה עקרת הבית (מד"ל נעד"ל)....ובסהמ"א: ויקרא לרחל וללאה לרחל תחלה ואחר כך ללאה שהיא היתה עקרת [עיקר] הבית שבשבילה גודווג יעקב עם לכן (כש"ל, נכלם"ל לל ל). האשה תהיה עקרת הבית ותעיין תמיד בכל אשר להם ובמטלטלים להיותם שלמים וגקיים ומסודרים ומשומרים (כ"ל כל לוכנה, זכך ללו, קכו)... ואמר המשורר: ובתו היחידה בביתו העקרת כי אמה מתה עליה בנעוריה (יל"ג,

קולו של יוד s), למה בניך האהוכים אם מובה עובת עקדת הבית למה ביתך החרבת (הוא, ספי ה, 163).

עקשי עקשות, *עַקשׁ, עָקשׁ, עָקשׁ, עָקשׁות, *עַקשׁן. "תַּקעָקשׁות.

עַקשׁ, חוש"ז, עַקּשׁ, מ"ר עַקּשִׁים, פמ' עַקּשׁי, עַקּשׁי, עַקּשׁי krumm, מן ישר, אדם שהלך בדרכים לא ישרים, יור עקש: verkehrt; pervers; crooked, perverted ופתלתול (דבר' לב ה). עם נבר תחבר ועם עקש החפל (פייצ כצ כז). צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מחם (משלי כב ה). - לב עקש : לבב עקש יבור ממני (מחל" קח, ד). -- עַקִּשׁ לב: עקשׁ לב לא ימצא טוב ונהפך בלשונו יפול ברעה (משלי יוי). תועכת ייי עקשי לב ורצונו תמימי דרך (עס יא כ). - ועקש שפתים: מוב רש הולך בתמו מעקש שפתיו והוא כסיל (שם יע ה). — ודרך עקשו אשר ארחתיהם עקשים וגלוזים במעגלותם (שם כים). מוב רש הלך בתמו מעקש דרכים והוא עשיר (שם כח ו).--ובמדר": שמשו שניהם כאחת חרי זו דרך עקש וכו' היכי דמי כגון דיתכי לצדדין מתוך כך הולד יצא עקש (כלה רבחי ל).--ובסהמ"א: (ויברח) מלדכר עם הכסיל ומחלוק עם עקש ומהחליק לשון לנבל (כיי חיים, מצחר הפנינים לרשב"ג, 27). בנזהר עצמו להסיר ולהרחיק מעליו עקשות פה ולוות שפתים שלא יהיה עקש כפיר (כ"י בן כסמיחם, פיי משלי ד כד). + ואמר המשורר: והצדק בקש ואל תהיה עקש עבור לא תוקש בלבות המורים (דונש בן לברט, דעה לבישחכתה). ומשפשו במשקלת לכל עמו יסדהו וזר יהיר אשר עקש דרכיו האכידהו (רים הנגיד, אחוב נפשי). לבודה במוקש פחלתל ועקש נשאת מבל מענת בבל (כ"י הלוי, מהה מדני מלהיםו. --ואמר הפישן: ערך בה חק לעם מפור עבור מלפתל עקש במין וזר (ממכה חקה, יולי שבת סכה), -- ומייר ב מגן אלקים גורשו פותים מעיקשי גא לחרוש כמיתים (כי משולם בן קלוניעום, אשוחה נפלאוחיך, Elbog., Stud. 127. - ובמשם׳ עַקשׁן, קשה ערף: ושאלו לאדם גדול כמה הגעת אל כל הכבוד הזה ואתה מן הכושיים ואמר כדבר אמת והנאמנות והמנע מן העיקש ושלא שאלתי על מה שאינו צריך לי (ל"י ח"ח, מנחי

^{1) [}מליצה לקוחה מלשון הפסוק בתהלי וכמובן אחר. יסטרי ואחרים מנקדים: עקרת, אכל לא נמצא עקר בצורת נק'י, ועי' לשוננו (ל), 323, 447).]

נמו עקם בארמי, ובערבי עקצ a). [נמו

a). عصر

ספנינ׳ למעצ"ג, 90). זד יהיר לץ שמו הוא העקש המחמיד על השקר (סומ, קה"ם לרינ"ג, יסר). — וכקי עקשת, עקשית: ויך את האתון במקל פעם ראשונה ושניה הכה אותה במחג או בשום ופעם שלישיה במקל בדרך שעושין לבהמה עקשת שעסקיה רעים (סזקוני, פיי סמוכה, צמדי כצ כז). בי פי שהוא מתעקש ומפציר ומעפיל להשיג לא ישרה נפשו ר"ל אין לו נפש ישרה אבל נפש עקשית ומפצירה (כ"ח ניצלגו, זכך ממוכה, כם:.).

שַׁקשׁ, קל לא נמצא במקורות הקדומים.

-פני, עקש, יעקשו, מעקש, עקשו, עקש הישרה, עקש :verdrehen, verkehren; pervertir; to pervert המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו בנה ציון בדמים וירושלם בעולה (מיכיג ט-י). --ועקש את הדרך: דרך שלום לא ידעו ואין משפט במעגלתם נתיבתיהם עקשו להם בל דרך בה לא ידע שלום (ישעי נע ק). הולך כתום ילך בטח ומעקש דרכיו יורע (משלי י u).--ובמדר': ועמד אליהו והתפלל לפני הקב"ה ואמר זכו' אף האשה הואת שאני יורע שמתוך צרת כנה דברה עלי לעקשני (פדר"ח לג).--ואמר המשורר: אזרח רעגן פרח כשושנה כמשכת חדק מעקשי נבונה (כמנייע, חזכם כעכן). קרא לא לעקש תנאף ביוקש אבל היה מבקש זרע אלהים (כ״י הלוי, עם נקול סמלה). חמאו עקש דרכו במוקש ומערב בקש והנה מזרח (הוא, יעץ ומקים). - ואמר הפימן: צורר כגאון וחרון מימיניו לנקשה מחמש חמש בסאסאה בשלחה לעקשה (ויושע חור ישרחל, יולי שנת ח חחה"ם). יצרם קשקשו ואותות הקישו ואותי עקשו אללי לי (כי מנחס בן מכיר, אבל אעוכר, קיני).--ומי שאיבו מבין והוא שאינו משיג נקורת האמת אעפ"י שממציא המצאות רבות אינו הולך משרים אלא מתואר מעקש מעוות או בלוו (רכה"ו, יין לבכון, חברי ו, קפר.).

— נְּעַקְשׁ הְ נָעָקְשׁ דְרְבִים יפוּל באחת (משלי כחים).

תמים יושע ונַעָקְשׁ דְרְבִים יפוּל באחת (משלי כחים).

— ובסהמ"א: והנה תורת חכם מקור חיים נתנה מאת ה' מן השמים לישר את הנעקשים בנתיבתם והממים עקלקלותם (כ"ל הקכלי, ג"ע, הקדי, ג.). הנה יש לו לאדם כשיראה פתיל תכלת וכו' לוכור את כל מצות ה' אשר נתנו לישראל לישר הנעקשים באורחותם (פס תשלה, פל). – ובמשמ' נתעקמו: זנבו וכנסיו שחורות יעליהם פצלות נעקשות יורדות ממראה תכלת לבנה יעליהם פצלות נעקשות יורדות ממראה תכלת לבנה

(שיינסק, מולדות מחלץ ח קל).—ואמר המשורר: הגעקשו שבילי רום וחמה בדרך לא מלולה היא נחויה (כמנ"ע, מלעד מזמן). — ואמר הפימן: ממנו לנו פח ומוקש "שור כשך יוקש עבור ממך להעקש (כשנ"י בכי חנו, אל אל מי, יולי שנת ני מחמיש).

קל, יעקשני, - עָקשׁ אותו, עשהו עקשׁ: אם אצדק פּי ירשיעני תם אני ויעקשני (חיוכ ט כ).

-הספי, "התעקש, נתעקש,-א) כמו נפעי, נעשה עקש. לא ישר, קשה: שכשתלמיד יושב בפני רבו וישא ייתן בדבר הלכה יודע רבו לאיוה צד לבו נוטה ומה י מתעלם ממנו ומה מתברר לו ומה מתעקש עליו (תפוי גחר קדמר מו, קקל). - ב) התנהג בעקשן, הקשה את ערפו, עמד על דעתו: ואני מפרשו לשון עקש ופתלתול נתעקשתי והפצרתי פצירות ונפתולים הרבה למקום להיות שוה לאחותי (כש"י, בכחשי ל ס). ואשר גרם לקצת המתגאים והמתגדלים להתנהג כמדה הואת היא שהם מתעקשים ומוענים כי הנפש מתאות אל הגדולה וקשה בעיניה השפלות (כ"י ל"ם, סק' מדה"כ לכפצ"ג כז). והלשון הזה דומה למה שאומרים הערב אסתיהר פל' כשהוא מתעקש ומתגלע ומחמיד על עקשותו (הוח, סה"ם לרינ"ג, יהר). איננו מכחיש מבע האפשר כי אם מתעקש חנף (הול, הכוזרי ה כ). אלה ההקדמות לא יכחישם אלא מתעקש (כלצ"ד, למו"כ, (43). ואנחנו לא נתעקש שלא יהיו שום תארים אחרים שיתכנו עליו ית' וכו' ומי שיתעקש בשיהיה להמ מספר מה על כל פנים כבר התחכם בעיניו התחכמות גדולה (פס 56). הששה דברים אשר שנא ה' ראשונה היא העזות וכו' תמישית המתעקש ורוצה לעמוד על דעתו אפילו במקום שחולקים עליו רבים (כי חברהם יבל, לקם עוב, ע.). וגם אם אולי יתעקש החולם ויאמר שלא ימצא לעולם שווי בהכנה ורבקות בין שני מעיונים ובו' (ר"ע ספורנו, חור עמיס, מד:). ואם תתעקש ותאמר אחרי שהרמכ"ם מנה בחקדמתו לספר משנה תורה ובו' (כנה"ח, עערת לני, תפחרת למסה ח, ס:). או יאמר מפי עוללים ויונקים ההולכים לתומם בלתי מתעקשים כחקירות מבעיות ויוגקים חלבה של תורה (כ״י מוסקחטו, נפול׳ יהודה לד). רק בבקשה ממך אל תטריחני בחנם להקיפני בתשובות חבילות שאין בהם ממש ובלי יסוד חוק כדרך המתעקשים (כ"י ממדין, שחילת יעבן ח, לת.). ודבר זה אינו בראי אף להעלות על הספר אך מחמת שכבר נתעקש בו

אחד מוכרה אני לבאר ולהוציא מלב המתעקש (ר"מ סופר, חתם פופר, לו"ם, קמה). — ואמר המליץ: כנחש צפעוני נתעקשת בשביליך ומפשעיך החסיל אכל יבולך (ר'. עזרה הנפלי, מוכחי מוקר ה, י:).

עקשות 1), ש"כ – סגלת העקש, – א) עקמימות, ערמה Verkehrtheit, List; tortuosité, perversité; crookedness, perverseness. עקשות פה, דבור של ערמה ורמאות: הפר ממך עקשות פה ולוות שפתים הרחק ממך (משלי דכד). אדם בליעל איש און הולך עקשות פה (שם ויב). -- ובמהמ"א: שאין לו דעת הנפש השבלית לשוב מדרבי העקשות לא טוב הוא (פיי המיחק לרחב"ע, שם יע ב), החונף מפתח העקשות והעקשות מפתח האשימים (ר"י סריזי, מוסרי הפילוסום' ביב). ההתפקרות אשר הוא נמשך אל דעותיהם והוא עקשות וגלווות דרבם (ר"י ערמחה, יד חבשלום על משלי ני). בעל המבישה אם היה בחברתה הוא גלחם תמיד בעקשותה (פס יב, ד"ה וסרביעי). - ואמר הפיטן: שלוך לים עקשותי שיננתי חיצי קשתי שמע תפלתי ורחישתי שאילתי ובקשתי (כ״ח הקליכ, , ערף, קשי ערף, (Elbog., Stud. 120 €). במו עקשנות, קשי ערף, Eigensinn, Hartnäckigkeit; opini- עמירה על הדעת, מקרשא: חור ואמר תמה אני דבית מקרשא âtreté; obstinacy חרב ואת קיים בעקשותיך (מדרי שה"ש ח, גרינהוע יה.): -- ובסהמ"א: וכל ימי אשר נגע העקשות בלבבנו ולא נודה לרצון אלהינו להשלים חפצו וכו' (יוסיפון פה, פרנקפי). מי שיובל למנוע עצמו מארבע נוצל מארבע נמנע מארבע המהירות והעקשות והגאוה והעצלות ובו׳ (ר"י ח"ח, מנחר הפנינים לרפב"ג, 60). ואין הגבורה העיקשות בדברי שקר וההתמדה על השוא וסבל היגיעה (הוח, חקי מדה"ה, מו.). דור עקש ופתלתל תאר כפול העין והלמד וענין הכל עקשות והתמדה על הרבר (הוח, סה"ם לריב"ב, פחל). ומן הרומה שהעקשות הוא דבר מורה על שני ענינים הענין האחד הוא שהוא הפך לדבר הישר וכו' והענין השני הוא שהעקשות כאה ג"כ על האדם העקש בחכמתו ושאינו מודה על האמת (כי זרחי מברכלונה, פיי משלין השתר ב, 170). ומניין שלא יתחיל לדבר עמו שנאמר באוגי כסיל אל תדכר הואיל ורוב פעמים מדבר בעקשותו הלך אחר הרוב: (פַזִּי מפיזים,

1) [הרגש לחווק הקריאה, עי' ריכ"ג (הרקמה פער כב) לר"ק (מכלול פיה"ש, קפל:).]

סססססעל). ותסיר עצמך מן המהירות ומן העקשות (כ' חלעזר מגרמיזה, הרוקה, הקדי). בי תמצא בו מרמת שועלים וגנבות התולים וכו' ועקשות חמור וסכלות שור (כ"י סביתי, תחכמוני מו). ומכריחות אותך להודות בהם על פני עקשותך (רונב"ן, מלסמי ה, הקדי). והרי עשיר זה עקשותו לא תניחהו להכין צדה לעולם הבא (רייַ בן נחמיחם, פי' משלי כח ו). בי אין בלשונות שענות מכריחות לבעלי הצורות להורות על פני עקשותם (כ"ח קרשקש, חור הי, ב ל ג). ובי קודם שתשלחם אתה רוצה לדעת כי אכדה מצרים בשביל עקשותך (מזקוני, פיי שמות יו). וכי ימצא איש אשר בדמי הסכלות יתגולל ובעפר העקשות יתבולל (כ"י מפיסח, מכחם קימות, 11). - זמיר עקשיות: ומאנו במודעי מרמות ומזמות ודקרוקים ועמוקים עקשיות ותושיות (לוחת הלמצ"ם). נפתולים וכו' עקשיות גדולים נתעקשתי ונפתלתי עם אחותי לאה (כ"י הברבוחל, ברחפי ל, ד"ה ויכל כי שנולה).

יעקשו, עקשו, מ"ז, א אדם שרגליו עקושות ועקומות, כמו עקל: הזיויר והליפיז זכו' ועקלן ועקלון ועקמות, כמו עקל: הזיויר והליפיז זכו' ועקלן ועקשון וקלבן והקישן פסולין באדם וכשרין בבהמה (מוספס׳ זכול׳ ה ז.). ב. "קשה ערף, אדם שעומד על דעתו, עי' עקש, "קשה (סbstin- 'gw, על דעתו, עי' עקש, יוכל לזכו' אם ירצה למעלה מופלגת מאד וכל אדם יוכל לזכו' אם ירצה למעלה מופלגת מאד אע"ם שנדם' לו שקשה וככד עליו העבודה מאד זכו' אעפ"ב צריך שיהיה עקשן בעבודתו ולבלי להסתכל על כל זה (מגיד סיסום להכ"כ מזכללג, יג). וכמו שמצינו שיש עקשן בגון תינוק וכו' (שם על). מענדעריל לא היה עקשן במבעו זה אומר כך יהא כך ואינו מקפיד (מוו"ס, מסעום זכימין סמלים׳ ז).

"עַרְשָׁנוּת, ש״כ, — סגלת העַקְשָׁן, כמו עַקְשׁוּת ב):

בגון תיבוק שבשביל עקשנות לבד יכול להפקיר
עצמו לגמרי ובו' כמו כן יש בבני אדם שיכול להפקיר
הכל ולסלק כל התאו' בשביל איזה תאוה או עקשנות
שהוא רוצה (מגיד סיסות להכ״י מנכללב, מל).

אינר. בפרט בלשון הקדומה: כי אש יצאה מחשבון. להבה מקרית סיתן אבלה ער מואב בעלי במות ארגן (צמדי כל כס). כי בליל שדד ער מואב נדמה כי בליל שדד ער מואב נדמה כי בליל שדד קיר מואב נדמה כי בליל שדד קיר מואב גדמה (ישעי יס א).

^{1) [}כך בדפו', ובחוצ' צוק"ם חפר. ואולי הוא כפל מן והקישן.]

⁽²⁾ אולי מזה מ"ר ערים מן עיר.

ב.ערו), ש"ו, מ"ר ערים, עריה, - כמו צר: ויאמר שמואל (לשאול) ולמה חשאלני ויי׳ פר מעליך ויהי ערה 2) וועש וו' לו כאשר דבר בידו (פ"ח כח יו-יו). ימ"ר: ונתשתי אשיריך מקרבך וחשמדתי עַרֵיף 3 (מיכי היג). אשר ימרוך למזמה נשוא לשוא עריך 4) (חהלי קלט כ). -- ואמר המשורר: ברוח אלהינו פיו יפער לאכל הצר ולמרף הער (סעדיאנה, שכער, 22). צמותי קדקד מרוטי שער חלצם בחסדך מכף צר וער (כ"י לבן לביחור, לרשת ששחי, שער השיר, 13). ובל . רעיו לחפצו הם דרושים וכל עריו כבור אפו אסורים (רמב"ע, התרשים ח לו)., ומפיו ימשבו 'רעיו תרופה מנהו יהיו עריו מהולים (פסינה). וראשם יהיה שמור לעולם ויפדה בכל שומנים וערים אשר בחר בשם שוב משמנים ושוב מכל בדולחים ודרים (כחב"ע, כ"י גניי קהיר). וכמה ראתה עיני אהובים השיבם השחוק שונאים וערים (ר"מ הקרחי, לקו"ק סד). וכל אויב ורע ישפיל לרגלם זימשילם עלי שונאים זערים (שם ל). למה הרגזתני לענות אל מאמריך וחשקי מר מעליך ויהי עריך (עמכוי, מסביג). נפשי עורי לקראת ערי זוקן המחריד פי רדפי (שס ד). הא הא ערי עלי אשרי לוי על דתי דמי הוזה (עמני פרנקים, כבי מודס, קבן על יד א, 103). מאז אהבתני מבוה מלשתני עתה נטשתני ביד ערי וכו׳ חון עלי ועל עולי בישועתך הראיני (כ״ח ערחקי, ספר הפזמונים, כה:). חושה לנקום מכל צרי וערי אדעה תוכל יכול פארי נזרי (פס ל.). השב הדרי ועל ראש עדי מחר הגף חרמש צור מגן ושמש (ר"י נגיחרה, יה חיש, עולת חמיד, קלג). יבקע אז אורי זיהי מכל נודע סכי תקים ערי פזר לו יתודע (אורי נכ, כנף כננים, צ:) בהפך לב שאול לדור ויהי ערהו (שלום הכהן, ניל דוד, 51). ערי ימצו כום שממה רעי יינקו משד נחמה (ריצ"ל, יום אגוע, באר ילחק, 181). Lorbarbaum; laurier; מייז, — שם אילן, דפנא, ביינה, ושמן ער, שמן שמוציאים מן עלי הער: ,laurel שמן ער הוא דפני אלואין והוא לאוריני כחו חם ויבש יועיל לכאב הככד והטחול והכליות ויפוצץ האבן שבבליות (מסף, 69:).

איער, ח"ז, כקי *ערה, מייר ערים, ערות, שאינו ישן. ,wach; eveille; awake לבו ער וכדום': אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק (שה"ש ה 3).-ובתו"ם: אדם מועד לעולם בין שוגג בין מויד בין ער בין ישן (נייק כ ה). ראות שנתייתדה עמו באפילה או שישנה במרגלות המימח אפילו הוא עד והיא ישינה הוא ישן והיא עירה אינן חוששין שמא נחעסקו כדבר אתר (מוספסי גיט' ז ד). אתר, שאילו היה עד קונה לו שביתה היה עד ולא קנה לו שכיתה אין לו אלא אלפים אמה לכל רוח "(כ"י בן נורי, ירושי עירוני ד ל). אין לה וסת בין ערה בין ישנה בעיא בדיקה (כי חבח צד ירמים, כדה יכה). חמרין ופועלין והבאין מבית האבל ומכית: חמשתה נשיהם להמ בתוקת שהרה וכאין ושוהין עמהם בין ישנות בין ערות (עס). אפרה כנסת ישראל 'לפני הקב"ה רבש"ע, אני ישנה מן המצות ולבי ער לגמילות חסדים וכו' אני ישנה כן הגאולה ולבו של הקב"ה ער לגאלני (מד"כ שה"ש, חכי ישכה). לא יהא אדם ער כין הישנים ולא ישן בין העירים (דח"ז ה).-ובסהמ"א: כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך וכו' האורב לפתות פסיעותיך ואתה ישן לו והוא ער לך (כ"י מ"ם, סו"ה, יחוד המעשה כ). - "ובששם" מלא תנועה וחיים, שקד, כמו ערן: אם ישראל הוא לא יהיה לו ער כחכמים ולא עונה בתלמידים (פנס נה:). — ובסהמ"א: ויקרא את שמו ער שיהודה קראו והיתה כוונתו שיה' ער ומהיר ומשתדל כפעשיו לא כבד ונרדם (ר"י הברבנהל, ברחשי לח, ד"ה ויחי בעת ההיה). -ואמר המשורה: הית חי תמיד ער והתאות גער בייגן את שער לרוחות ובשרים (דונט, דעה לצי חכמה).

בינר, ט"ז, ער וְעַנְהוּ בּגדה יהודה וְתוּעְבה נְעְשׁתְהּ בּישׁרְא וּבִּירוּשׁלִם כִי חלל יהודה קדש יו׳ אשר אהב ובעל בת אל נכר יכרת יו׳ לאיש אשר יעשנה ער וענה מאהלי יעקב ומגיש מנחה ליו׳ צבאות (מלחכ׳ ב יחיב׳). -- ואמר המשורוֹ: לורים נמכרגו יתד ער וענה לעבדים ולשפחות ואין קנה (דעב״ב, שנים בּת כִּיוֹ).

*עראי, עריי, פ״ז, – דבר שבמקרה, שאיגו קבוע.

Zufalliges, Neben – דבר מסל שאין לו חשיבות, – sächlich; hasard; chance, subordinate : אין עראי לכלאים (כלח׳ 3 ב). כל שבעת הימים אדם עושה

¹⁾ בארמ': עַר (זכיִי דיו).--(2) י"ם, לפי השבע': ווהו עם רַשָה.--(3) י"ם עצב יך.

לן [כך ת"י, עקיל' וסומכ', ורש"י וראב"ע. ור' משת הכהן מפרש שהוא כמו שמף, וכך מגיהים החדשים. ובקצת כ"י: עדיך. והשבע' והסורי והוולג' פרשו מן עיר.]

¹⁾ דבור נהוג אצל השומרונים לפנים (.Dahm.) דבור נהוג אצל השומרונים לפנים (ZAW. XXXI, 181 (סול' כסול)).]

סוכתו קבע וביתו עראי 1) (סוכי ב ע). המכסה את הדם יכסנו ביד ואל יכסנו ברגל שאין עושין את המצות עראי (סוקפתי סולין וי). אתם עשיתם את דיני עריי בעולם אף אני אעשה אתכם עריי בעולם (ספרא, צחוקי, פרק ה). לפי שאין עושין אהל עראי בתחילה בי"ם ואין צ"ל בשבת (עירוני מד.). עשה תורתך קבע כיצד שאם שמע אדם דכר מפי חכם בבית המדרש אל יעשה אותו עראי אלא יעשה אותו קבע (אזר״נגי). – ומומך לשם אחר: יכול יהיה אדם אוכל אכילת עראי בשרה ת"ל עשר תעשר (ספרי לצרי קה). אוכל בהן (בתפילין) אכילת עראי ואינו אוכל כחן אכילת קבע ישן בהן שינת עראי ואינו ישן בהן שינת קבע (פסס כי לבל בר ירמיה, ירושי ברכי בג). אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי עד עשרים אמה אדם עושה דירתו דירת עראי (רצל, פוכי ב.). בנין קבע אסרה תורה בנין עראי לא אסרה תורה (כי לפי, בילי לב:). — ופ״מ: השתא בית הכסא קבוע שרי בית הכסא עראי מיבעיא (רי ששת, צרכי כג:).--ובסחמ"א: אך מרוב כעס ומהירות מעורב עם יהירות עכרת עליהם וקראת קריאת עראי ראשי פרקיהם (כי זרחים סלוי, או"נ ב, 127). -- וחס"ם: אבל במוליך לביתו אוכל מהם עראי עד שהוא מגיע לביתו (מעשי א ה). אובלין ושותין עראי ב) חוץ לסוכה (פוכי ב דָ), אבל אמר פירות תלושין אילו עשויין תרומה וכו' הרי זה אוכל מהן עראי (מוספחי מרומי ב ז). המנכש עם חנוני בחנות אף על פי שפירותיו מבל לא יאכל מהם עראי (שס ס ז). אוכלים עראי מן העיסה עד שתתגלגל (פפרי צמדי קי). מעשה וכו' ואכלנו תאנים וענכים עראי חוץ לסוכה (יכושי סנסי ז ב). האומר לחברו צא ולקט לך תאנים מתאגתי אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי (עירוני (3.). -- ובסהמ"א: פרשה ראשונה צריך שלא יקראוה עראו '(ר"י ברי אנטולי, מלמד החלמידים, קקא:).

איערב׳), ממנו עָרָב, איעָרַבּ, *עַרְבִּית, *הַעַרָבּ, *הַעַרָבָה, אוּסַעַרָב, *סַעַרְבִי, "סַעַרְבִּיּוּת,

א.ערב, ערב, שוויכ, מיו ערבים, ערבים 1), מייר יערבים, - השעות הראשונות של הלילה, תיבף לשקיעת החמה, Abend; soir; evening, בנגוד לבקר: ויהי עֶרֶב ויהי בקר יום אחד (נרחש׳ ח ה). ערב וידעתם כי יו" הוציא אחכם מארץ מצרים ובקר וראיתם את כבוד יו' (שמוח יו ו-ז). ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב (סס יס יג). בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר (זנרי כס סו). ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה (מסלי כס ימ). וייראו ישבי קצות מאותתיך מוצאי בקר וערב תרגין (שם פה ע). בערב היא באה וככקר היא שבה (לפתי ב יד). ומנת המלך מן רכושו לעלות לעלות הבקר והערב (דהיייב לה ג). -ובנגוד לנשף: אם שכבתי ואמרתי מתי אקים ומדד ערב 2) ושבעתי נדרים עדי נשף (איונ ז ד). -- בערב: ויבאו שני המלאכים סדמה בערב (נרחשי יש ח). בראשון בארכעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים לחדש בערב (סמות יב יה). ואדבר אל העם בכקר ותמת אשתי בערב ואעש בכקר כאשר צויתי (יסוקי כד יס), בשרב ילין בכי ולבקר רנה (סהלי לו).--בערב בערב: ומקטרים ליי׳ עלות בכקר בכקר ובערב פערב וכו׳ ומנורת הוחב ונרתיה לבער פערב בערב (דסי"ב יג יא). - בערב יום: בנשף בערב יום באישון ואפלה (מטליז ע).-לערב: בנימין ואב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל (בראשי מע כי). ישובו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר (מהלי נע ז). בבקר יציץ וחלף לערב ימולל ויבש (מהלי ל ו). מבקר לערב יכתו מבלי משים לנצח יאבדו (איונ ז כ). בבקר זרע את זרעד ולערב אל תנח ידך (קסלי יל ו). ויעל עליו עלות לייי עלות לבקר ולשרב (עורי גג). להעלוה עלות ליי׳ על סוכח העלה תמיד לבקר וַלַּעָרַכ (יסי״ם יו מ). ועלות לבקר ולערב לשבתות ולחדשים (יהי"ב בג).-עד הַעַרב: כל הנגע בנבלתם יממא עד הָעָרָב (ויקרי יה כד). ויפל (יהושע) על פניו ארצה לפני ארון יי׳ עד הַעַרַב (יהוש׳ זו). ויעלו בני ישראל ויבכר לפני יי׳ עד הַעֶרֶב (מפט׳ כֹ כג), ונסתרתי בשדה עד הערב השלישית (ש"ח כה). ויכם דוד מהנשף ועד

ערב

[[]במדב"מ, הגרסה: עריי.]

^{2) [}משחף לכל האחיות, בערב': ע'רב 2).

^{1) [}אפשר שאינו מ"ז אלא בצורתו, והוא באמת מ"ר. זעל פרושו, עי' רש"י, ראב"ע, ורמב"ן לשמות

^{2) [}רוב"ג בשרשיו סבר שכאן ערב משם כל הלילה. וכן יש מפרשים משלי (ז ע).

ג]עדר כאב צריה ישה לבכי בעלות שפיה כמה תציקני לעת ערב עד אהיה ערב למול שתיה (כשכ"ג, JQR. ועי׳ עת. – *השלת הערב: ומפני מה (NS. 1913, 65 אמרו תפלת הערב אין לה קבע שהרי אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב קרבים וחולכים כל חלילה (ברכי כו:). -- ובהשאלה: בכ"ם שיש ערב אין בקר ובים שיש בקר אין ערב אלא לכשיעלה בקרן של עכו"ם ערב וערבן של ישראל בקר (כי יכחק: מד"ר בכחשי כה). בא ערבה של סרום ושקעה שמשה ונחתם גור דינה (שס ג). בבקרה של כבל תאמר מי יתן ערבה של מדי ובבקרה של מדי תאמר מי יתן ערבה של יון ובבקרה של יון תאמר מי יתן ערבה של אדום (שם לקסי, פסיסי). עד שלא יבא הערב יצמח בן דור אורן של ישראל (פדר"ח כח).--*ומ"ר ערבים: מאמתי קורין את שמע בערבים 1) משעה וכו' (נרכי 6 ל). וכתפלה: אשר בדברו מעריב ערבים (מפלי ערנית). פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים (כככי יב.). -ואמר הפימן: להתפלל יום יום ערבים ושחרים (רשצייג, אמון יום, אזהרי ל.). ושחרתי לעת ערב יריד גם תהתל בי ואם תענה שקרים עניתיהו וחי יפיך ערבים לרום אורך חשבתים כבקרים '(ר"נו סקרחי, לקו"ק לד). לכן אם ייטיב בעיניך אתן לך מבנות הנדיבים אילת אחכים לחיה מעלה שחרים ושערה מעריב ערבים (כ"י סכיזי, מסכמונ' ו). עליו נהמה בדבים שחרום וערבים נענה קינה אחר קינה (כי זככיה בן סעדיה אללאהרי, ספר המוסר מה, קובץ על יד ע, מעמוני מסתרי 23). -- *עַרֶב שבת, עַרֵב יו״ם, היום שלפני שבת, יוש: אם לא היתה נכילה מערב שכת אמורה לפי שאינה מן המוכן (כי יהודה, שנת כד ד). ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין (מענ' ד ז). מעשה בכית דגן שביהודה שמת שם מת אחד ערב פסחים ובוי (רי מנניה, ספרי זועה פרשת פרה, תרציץ ה, 75). -- ומ"ר: מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פספים עד חצות עושין (פססי ד ה). ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך (שס י לו). נראין דברים בערבי שבתות שוה מביאה וזה מביא' כמפריש מחיוב על חיוב (רי יוסי, ירושי חלה ג א). כבר מוכטח להן לישראל שאין אליהו כא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים, מובים מפני המורח (פקסי יג.).--וערב שכיעית, השנה שלפני שנת השמטה: עד אימתי

ערב

הַעַרַב למחרתם (עס ל יז). יצא אדם לפעלו ולעבדתו ערי עַרֶב (ססלי קד כג). ויאמר אלי עד ערב בקר אלפים ושלש מאות ונצדק קדש (זכיי ס יך). - מערב עד עֶרֶב, עד בקר: מַעֶרֶב עד עֶרֶב תשבתו שבתכם (ויקרי כג לב). באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על חעדת יערך אתו אהרן ובניו מַעַרֵב עד בקר לפני יי׳ (שמות כז כה). ויש אשר יהיה הענן מערב עד בקר (נמדי ע כא). – לעת ערב: ותבא אליו היונה לעת עֶרֶב והנה עלה זית טרף בפיה (נכחש' ח יח). לעת עַרֶב והנה בלהה בטרם בקר איננו (ישעי יז יד). ויהי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו ויתהלך על גג בית המלך (ש"ב יל ב). והיה לעת ערב יהיה אור (זכרי יד ז). — לפנות ערב: והיה לפנות ערב ירחץ במים (דנרי כג יב). - מנחת הערב: על המובח הגדול הקטר את עלת הבקר ואת מנחת הערב ואת עלת המלך ואת מנחתו (מייניויה). תכון תפלתי קשרת לפניך משאת כפי מנחת עָרֶב (מהלי קמה ב). והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מעף ביעף נגע אלי בעת מנחת ערב (דניי ע כח). ואלי יאספו בל חרד כדברי אלחי ישראל על מעל חגולה ואני ישב משומם עד למנחת הָעֶרֶב ובמנחת הָעֶרֶב קמְתי מתעניתי (עזרי ע ד-ה). -- צללי ערב: אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי עַרָב (ירמי ו ד). – ואבי עַרָב: וקלו טנמרים מוסיו וחדו מואבי ערב 1) (ספקי א ס). שריה בקרבה אריות שאגים שפטיה ואבי יערב לא גרמו לבקר (לפני ג ג).—ומ"ז בין העַרְבַּיִם, בין השמשות: ושחטו אתו (את קרבן הפסת) כל קהל עדת ישראל בין הערבים (שמות יב ון גם יו יב; כע לען מחן ל ח). בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש בין הערפים פסח לייי (ויקרי כג ס). בארבעה עשר יום בחדש הוה בין הערבים תעשו אתו (את הפסח) במעדו (נמדי עוג; גס ס; ילו; כח ד). -- ובתו"מ: בי"ש אומרים בערב כל אדם ישה ויקרא ובבקר יעמוד (נככ' ל ג). -- ובסהמ"א: יתחיל יאמר אברכה את ד' בכל עת כל המומור ואחרי בן יעמוד ויתפלל הערב (מספרי הלכה של הקרחים הקדמונים, גנזי שכער ב, גינלבורג 441). -- "לעתותי, לעת עַרֶב: השובר את הפועל לעשות עמו מלאכה ולעיתותי ערב אמר לו הליך את הלגין זה במקום פלוני אף על פי שאין ישר' רשאי לעשות כן שכרו מותר (סוספסי ע"ון (ס) י). -- ואמר המשורר: תוג[ה אשר

וֹ) [כך במדב"ם, ובירוש': ערבין.]

^{1) [}כי ואכים לעת ערב"יצאו למרוף (לד"ק).]

חורשין בשרה האילן עוב שביעית ב"ש אמרים וכו׳ (שניכי א א). אין צורך לומר חריש וקציר של שכיעית אלא חריש של ערב שביעית שהוא נכנם בשביעית וקציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית (מס ז), -- "ועם כנ': ובערבי ראשי חדשים וחמוכה נוהגין ליפול על פניהם בערבי הם וביום מוצאיהם בין בשחרית בין במנחה (קדר תפלות השנת, מבוזכהס, כ:). - ואמר המליץ: והעחים אשר לא ישפטו בם ימי שכת ויום מוב וערבם (רה"ג, אהלל אל, שדיית, קבולי קונטרי 48). -- ואמר המשורר: עבד לילו מדד ערבו ובבית מחוללו גלה ריבו (כסב"ע, ענד לילו).--וערבים: רחץ וספג ועמה כלי פו ויקדש עוד ידיו ורגליו רצוי תמיד הגש בערבים והקמיר קמרת בין נתחים לנסך (יוסי בן יוסי, חחה כוננת). -ב) בנוי לכשוף: ויש מכשפים הנקראי' ערב 'קמן כנוכ' בווהר פ' כי תשא דאית ערב רבא וערב זעירא אלו היה כישוף שלהם בזמן התחלת מנחה גדולה ואלו הכישוף שלהם בומן מנחה קמנה (ר"י בר"כ חלחכן, עה"מ, קרית חרצע קח, קז.).

מינה פייע, ערבה, ערוב, – ערב היום וכדום', נהיה Abend werden; devenir soir; ערב, שקע השמש to become evening: ויאמר לו חתנו אבי הנערה הנה נא רפה חיום לערוב, לינו נא (שפטי יט ט).-ובהשאלה, ערבה שמחה: צוחה על היין בחוצות ערכה!) כל שמחה גלה משוש הארץ (ישעי כל יל). - ובסהמ"א: לעולם יהא אדם זהיר כשיזקין בתפלתו ובמעשיו המובים וידע כי עתו. קצר ויומו ערב ויתן אל לבו לעשות תשובה (כ"ח די וידחם, כחש' חכמ', דכך חכץ, ככע.). ואמר המשורר: אני הגכר הנדאב בלא עת יומי ערב ועוד לא יומי מלאו ימי (מנחס בן קרוק, מכת' אל הסדאי אבן שפרוע). ומרב מצוקיו בחייו ירב ומותו ערב ויומו ערב וקצו בקרבו לנפשו ארב (רשנייג, אנופים וענופים). ובאשר פנו לערוב ימי עלומים וחשאי בעורים חיו בתולע ארומים (כש"ע פלקיכה, המצקש, ע.).

פדשמי, הְעָרִיב, הַעְרֵב, הַעְרֵב, הַעְרֵב, הְעָרֵב, מְעַרֶב, אוֹן עשה דבר בעֶרֶב, Abends tun; faire quelque chose le soir; to do at פירום: ויגש הפלשתי השכם וְהַעְרֵב ויתיצב ארבעים יום (ש״ל יוי).—ובתו״ם: השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב מקום שנהגו שלא להשכים

ושלא להעריב אינו רשאי לכופן (ב"מ ז ה), השכם וצא הערב וצא כדי שלא תתרחק משמש (צן עזחי, בלכ' פג.). כמי הן מתקיימות (דברי תורה) במי שמשחיר ומעריב בהן (לי יהושע, מד"ר ויקר' יע). למוד מאליהו ע"י שהשחיר והעריב בתורה לא ככר זימנתי לו עורבים (כ' שמוחל בה חמי, שם). -- ובתפלה: אשרינו כשאנו משכימים ומעריבים כבתי כנסיות ובבתי מדרשות (לפיכך, ברכ' השחר). -- ובסהמ"א: ושימני מבני העולם הבא מן המשכימים והמעריבים לבתי בנסיות ולבתי מדרשות (רקע"ג, קדי רע"ג ז, קק.). בעם זה תחוה הולך ברגש לבית האל וגם משכים ומעריב (כ"י זבחרה, שעשועי יג, דודפון 144).--ב) *כמו קל: אוכל (כגע' במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה (כגע' ידג).-ג) פ"י, עשה שיהיה ערב, ובתפלה: אשר בדברו מעריב ערכים בחבמה פותח שערים וכו' (מפל' ערצים). -ואמר המליץ: מעביר יום ומביא לילה מוריח חמה ומעריב לבנה (רסע"ג, סד' רע"ג ח, סה:).

- פעי, *ערב, רק ניני מערב, מערב שמש, - ממא שמבל ומ והעריב לו השמש, שנמהר לגמרי, בגגוד למכול יום שצריך להמתין לשהרתו עד שיעריב לו השמש: ומטמאין היו את הכהן השורף את הפרה מפני . הצדוקים שלא יהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית (פרה גיז). ביצד היא מביאה אותם אל פתח אחל מועד אלא אם כן תהיה מעורבת שמש מלמד שהיא מובלת מבעוד יום (פכרל מלוע פרק ע).

-כפעי, "גַּעֶרב, --כמו קל: שמשך יורח בחשך ואם זה ימים בערב (ר״י ננילסס, יוכח כדודים, עולת תמיד ל).
-- ספספי, "הסתערב 1), ציכי מסתערב, מסתערב, -- שבא מן ארץ המערב, מאפריקה הצפונית: ואה״ב בא פה מצרים וישימו אותו עליהם קהל המסתערבים לראש ולקצין ויסוב את שמו הר׳ יוסף סבנדרי (לקזעי מדכי יוסף סמצרי, צכליככ 22). אלעזר מבנדרי אשר אזר כגבר חלציו בעד עמו ישראל היושבים במצרים על אורות בית הכנסת של המוסתערבים (שם 29).

ביערבי, ממנו עֶלב (?), איעֶרֶב, בּיעֶרֶב, בּיּעֶרֶב, בּיִּעֶרָבּ, בּיִּעֶרָבּ, בּיִּעֶרָבּוּת, *עַרְבּוּב, *עַרְבּוּב, *עַרְבּוּב, *עַרְבּוּב, *עַרְבּוּב, *עַרְבּוּב, *תַּבְּבוּת, *תַּרְבִּוּת, *תַרְבּיִב, בּיִּהְתַּעְרְבוּת, *תַרִּבּיב, בּיִּהְתַעְרְבוּת, *תַרִּבּיב, בּיִּהְתַעְרְבוּת, *תַרִּבּיב, בּיִּהְתַעְרְבוּת, *תַרִּבּיב, בּיִּהְתַעְרְבוּת, *תַרִּבּיב, בּיִּהְתַעְרְבוּת, *תַרְבּיבּיב, בּיִּבְּיבָּת, בּיִּבְּיבָּת, בּיִּבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִּבְּיבָּת, בּיִּבְּיבָבוּת, יבּיִבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִּבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִּבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּב, בּיִבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּת, בּיִבְּיבָּרָב, בּיִבְּיבָּב, בּיִבְּיבָּב, בּיִבְּרָבּים, בּיבְּיבּּת, בּיבּיב, בּיבְּיבּּת, בּיבּיב, בּיבְּיב, בּיבְּיבָּב, בּיִּבְּיבְּיבּּת, בּיבּיב, בּיבְּיבּב, בּיבּיב, בּיבּיב, בּיבּיב, בּיבּב, בּיבּיבּב, בּיבּיב, בּיבְּיבּיב, בּיבּיב, בּיבּיב, בּיבּיב, בּיבּיב, בּיבּיב, בּיבּיב, בּבּיבּיב, בּיבּיב, בּיבּיב, בּיבּיב, בּבּיב, בּיבּיב, בּיבּיב, בּיבּיב, בּיבּבּיב, בּיבּיב, בּיבּיב, בּבּיב, בּבּיב, בּבּיב, בּבּיב, בּבּיב, בּבּיבּב, בּבּיב, בּבּבּיב, בּבּבּיב, בּבּבּיב, בּבּיב, בּבּבּיב, בּבּבּיב, בּבּיבּב, בּבּיב, בּבּיב, בּבּבּיב, בּבּבּבּיב, בּבּבּיב, בּבּיב, בּבּבּיב, בּבּבּיב, בּבּיב, בּבּבּיב, בבּבייב, בבּבייב, בּבּבּיב, בבּבייב, בבּבייב, בבּביב, בבּבייב, בבּבייב, בבּבייב, בבּבייב, בבּבייב, בבּבייב, בבּביב, בבּבייב, בבּבייב, בבבייב, בבבייב, בבביבים, בבּביב, בבבייב, בביב, בבּביב, בבּבייב, בבבייב, בבביב, בבביב, בבביב, בבביב, בבביב,

^{[.}החדשים מגיהים: עכרה.]

[[]בערב' אש'תערב :), התנהג כמו ערבי.]

استعرب

ערכ, ש", -- המכה הרביעית מן מכות מצרים !): הנגי משלית בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את העלב ומלאו בתי מצרים את העלב וגם האדמה אשר הם עליה והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עםי עמד עליה לכלתי היות שם עלב וכו' ויבא עלב כבד ביתה פרעה ובית עבדיו ובכל ארץ מצרים תשהת הארץ מפני העלב (שמום ס יז-כ). ויעש יי' בדבר משה ויםר את העלב מפרעה מעבדיו ומעמו לא גשאר אחד (שס כז). ישלח בהם עלב ויאכלם וצפרדע ותשחיתם (פסלי עם מס). שרץ ארצם צפרדעים בחדרי מלכיהם אמר ויבא עלב כנים בכל גבולם (שס קס ל-לח). -- ואמר המשורר: קמשם בערוב ודבר ושחין אבעבועות ושבר (כתב"ע, מי כמוך משק יש).

אישר שמתערכים בתוך אנשים נכרים שמתערכים בתוך : Gemisch; mixtion, melange; mixture האמה, ויסעו בני ישראל מרעמסם סכותה כשש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף זגם ערב רב עלה אתם (שמוח יב לז-לס). ויהי כשמעם את התורה (שכתוב בה אשר לא יבוא עמני ומואכי בקהל ייי) ויבדילו כל ערכ מישראל (נסמי יג ג). חרב אל סוסיו ואל רכבו ואל כל הערב אשר בתוכה והיו לנשים (ירמ' כ לו). - ואמר הפישן: ערב אשר עלה את עם הסבבת בכשלו נוקשו עשות זרות תעבת (כ"ח הקליר, ערב חשר, יולי ב פסס). ---ואמר המשורר: ביציאת מצרים הלכו בישימון ושם כל ערב רם בי בן בתוב ובו' (כחכייני, חל מכונתך). ביערב, פ"ז, -א) חוטי הארג שהלכים לרחב היריעה, מבער לחומי השתי, Einschlag d. Gewebes; trame; מבער לחומי woof: והכגד כי יהיה כו נגע צרעת ככגד צמר או בכנד פשתים או בשתי או בערב לפשתים ולצמר (ויקרי יג מז-מס; גס מט). ושרף את הבגד או את חשתי או את הערב בצמר או בתשתים (מס נב; גס נח; נג; נז). -ובתלמו': השתי והערב מישמאין בנגעים מיד ר׳ יהודה אומר השתי משישלף והערב מיד וכו׳ (מנטי יח ח). אפי' ערב שבה לא היה בו לא קשר ולא תיימת (כי סנסומה, יכושי שנס ז ב). עלה בשל ערב ושני זרועותיו כב' חושין של זהורית (כי עמרס, כדה כה:). -- ובסהמ"א: פי' עירין צמר שנותנין בראש הקנה שמוליכין בו את הערב שלא יצא הערב

המחבר לא פרש את השם, ויש בו חלוקי
 דעות. כל קדמוניגו פרשו ערבוביה של חיות רעות.
 השבע׳ פרשו: מין ממיני הזבובים, וכן ממה מן התרשים,

מן הקנח אלא על יד על יד (ערוך ערך נר). ומליה שהשתי פשתן והערב צמר גפן מה דינו (למדת. החגור, ג:). - ועם כני: בגד ששתיו צבוע וערבו לבן ערכו צכוע ושתיו לבן הכל הולך אחר הנראה (נגעי יל ד). לוקמין מן הכובסין מוכין מפני שהן שלו ולא יסרוק את הבגד לשתיו אלא לערבו (מוספתי נ״ק יל יג). -- *הום של ערב: פירש ממנו (מן האדם) אבר שאין עליו בשר כראוי וכו' ר' יהודה אומר אם. יש כו במקום אחד כדי להקיפו בחום של עדב יש בו להעלות ארוכה (כלים א ה). (בית קדש הקדשים) ממוכח הזהב ועד העורות כחום של שתי מן העורות ועד מפתן הבית כחום של ערב (ירושי שקלי ו ב). איזו היא שיליה שאמרו כל שהוא דומה לחום ערב וראשה תפוח כתורמם (שם נדה ג ד).--ובסהמ"א: יש לו לאורג עץ שראשו חד ושמו כרכר וכו' ושובם בו את החומץ ומקרב את הקנים שמבדילין בין שני חלקי חומין העליונין והתחתונין וכו' ונפתח שער לירות ביניהן את הוט הערב (ערוך ערך שנט). ובדי שלא יפסד הבגד בחצמרף שתיו עם ערבו על כן אסר אלו שני המינים (כ״ח הפרחי, ג״ע, ענין עמחה ועהרה ו, קיע:).--ואמר המשורר: כמה תציקני לעת ערב עד אהיה ערב למול שתיה (כשנ"ג, מוג[ה חשכ כ]עדר, ואם יהיה ערב אנוש תם יהיה (JQR. 1913. 65). השכל שתי ירוץ בכל כח קנות חכמה וימאם לו שתי (רמב"ע, התרשים י ל). משי חבר מהדבר הבין שתיו התשם ערבו הגה כל שיר יקר כגוף נגדו אך הוא רוח קרבו (סוח, ילדי ימיס). לבשי יחידתי כסות צדק ושימי האמת ערבך והישר שתי (סכיזי, סענק כתג). ב) *ובהשאלה, רחב של דבר בנגוד לשתי, ארך: כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה (כי יוסי בר יהודה, עירובי ה י). בותל שבין שבי מקואות שנסדק הערב מצמרף והשתי אין מצמרף (מוספתי מקוחי קו). סירוג שתי וערב מיתוח או שתי או ערב (חזקיה, ירושי מו"ק א ח). -- ותה"פ, לרחב: אם היו זרועין שתי זורען ערב ערב זורען שתי (ככ חשי, שבת סה:). מאימתי תורמין את הענבים משהילכו בהן שתי זערב (ילוסי מלומי ג ד). היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום ופרסותיה חתוכות בורק בכשרה אם מהלך שתי וערב בידו<mark>ע שהיא מהורת</mark> ואם לאו בידוע שהיא ממאה (כנ הקדה, חולי נע.). כיצד קורעו וכו' קורעו שתי וערב ומחו בכותל (כג

יסודה, שם קע:). — ג) "כגוי לצלב שהוא סמל הדת הנצרית: שני משומדים אחין היו חקר החכם אחר אבותם מה גרם כשהיתה הגוירה אמרו הקהל מה נעשה אמר הרב ממני תראו וכן תעשו לקח שתי זערב וגשא כדי שלא יהרגוהו גוים ואנסוהו עם בני עירו לכך נשתמדו בניו (קסי הקידים מתמקשכב). זימצאו בה (כתבה) צלם זהב אחד כדמות אדם ובידו שתי זערב וידעו כי לו היה מתפלל בוקר וערב (כ"י זנמרה, שמשועי ו, דודקון 62). שכל את ידיו אף כאן מדברים הגוצרים על צדיק עתק ואומרים שכיון לעשות מסכר כלמון מה).

בי*ערב, קל לא נמצא.

יספעי, *הַעָרִיב, — עשה עַרָב: מהו להעריב ולסרג (יכום מו״ק ל ס).

י ממנו ערב, ביערב, בי^{*}ערבה.

עורב, פייז, מייר ערבים, סמי ערבי, א) עוף Rabe; מעופות המרפים ע"פ רב שחור הנוצות מאד, וישלח את הערב ויצא יצוא ושוב : corbeau; raven ער יבשת המים מעל הארץ (נכחמי מז). את כל עוב למינו ואת בת היענה ואת התחמם ואת השחף ואת הנץ למינהו (ויקרי יל יק-יו). והיה מהנחל תשתה ואת הערבים צויתי לכלכלך שם וכו' והערבים מביאים לו לחם וכשר (מ״ח יו ד-ו). וירשוה קאת וקפוד וינשוף זערב ישכנו בה (ישע׳ לד יח). נותן לבהמה לחמה לבני ערב אשר יקראו (מהלי קמו ט). עין חלעג לאב ותבו ליקחת אם יקרוה ערבי נחל ויאכלות כני נשר (משלי ל יי). מי יכין לערב צידו כי ילדו אל אל ישועו (איוצ לס מא). קוצותיו חלתלים שחורות בַּעוֹרֵב (סה״ם הים), --ובתו"ם: קרא עורב וא' לו צרח קרא עורב ואמר לו חוור לאחוריך הרי זו מדרך האמ' (פופפתי סכת ו (ז) ו). איוהו מנחש האומר נפלה מקלי מירי בפלח פת מפי וכו' וקרא לי עורב ונכח בי כלב וכו' (מסזיג). ואת כל ערב ערב זה ערב שחור ואת כל ערב להביא ערב עמקי ועורב הבא בראש

[אולי מן הערב' עַ'רְבַּ'גּ), היה שחור.] (1

בארמ': עורכא, כאשור': ארְב, אֱירְב; וכערכ': עֵּ'רָאב (שִׁ: [.[.]

ه غرب ه غراب (a

יונים למינו להביא את הולזיר (ספרי 137 הג). במי שמשחיר פניו עליהן בעורב (כנס, מירוני כנ.). במי שמשום עצמו אכזרי על בניו ובני ביתו כע'ורם (כנת, שס). חצר אינה צריכה בדיקה מפני שהעורבין מצויין שם (פול, פפסי ס.). תשובה נוצחת השיכו עורב לנח אמר לו ובו' (רים לקים, סנהי קס:). שלשה שמשו בתיבה וכולם לקו כלב ועורב וחם כלב נקשר עורב רק חם לקה בעורו (סס). אפילו אם מתכנשין כל באי העולם להלבין כנף אחד מן העורב אינן יכולין (מד"ר שס"ש, רחשו כתם פו). בא עורב אחד שמת לו אחד מחביריו לקה אותו וחפר בארץ וממנה לעיניהם אמר אדם כעורב אני עושה (פדר"ח כח). -ובסהמ"א: אנשים הרוצים להקיז באין שם להקיו ואגב שמתקבצין שם עורבים מחמת הדם עולין ומפסידין פירות האילנות (רגמ"ה, ב"ב כג.). וקראו אותה כולה עורב כלומר זו מונעת העורבים מלפרוח בגג החיכל (כ"ס, מנת מו). ידוע הוא כי העורב יטוש את אפרותיו כל זמן שערין לא העלו אכרה (ר"נ, עירוצי כנ.). אמנם העורב הקוסם מנבא הנבאי' הוא זה הלבוש שחורים (כי קלוכימוק, צעלי חיים ב ז). עורב הלילה וכו' עורב השדה וכו' עורב השחור ובו' עורב הערפל ובו' (שנחק, חולדי החיים קכח-ע). עורב הלוזים וכו' עורב הכרושים וכו' עורב האלומות וכו' (עם קל).-*ומשל: לא לחנם הלך הורויר אצל עודב אלא מפני שהוא מינו (כי חליעזר, ב״ק לנ:). ואם ימצא עורב כולו לכן תמצא כשרה בנשים (פרקי רננו הקדום ד, הלקועים, גרינהוע, סה.). - ובסהמ"א: .(Monatsschr. 1898, 409) כעורב אחרי אמו נכרך כשתראה עורבים לכנים תראה שתי אחיות יושכות כא' (פלח יוען, קפח). והוא (העורב) אמיץ לב להתיצב גם נכח המורפים הגדולים מסנו ערום ואוהב לגנוב בשר ומאכל וכו' ע"כ יאמרו המושלים גנב בהעורב (שנהק, חולדי החיים, קכח).--ואמר הפישן: רחש ישנים כערב דם חבוסה כעורב קץ חש וקרב לעורר בתנין קרב (קיחת, יולי פרשי החדש).--ואמר המשורר ! וחברק אזי שחק מעופף כאלו הוא משחק על דברו אשר פרש כנפיו כעטלף ועפו עורבי שחק בשורו (רענ"ג, אני האיש). הה על שער ככנף ערב הושב פחע בכנף יונה מעשה חצים יעשה כלב או ממעשה חרב יונהן (רתב"ע, התרשיש ה לז-לח). ערב כל גיל מלב כל דוד העת לנדוד קרא עורב (מסו מד).--עורב הפרידה:

זעםדתי עמו ימים לכלות שנותי אתו בנעימים עד צחק ביניגו עורב הפרידה ונסעתי מאתו בנפש חרדה (ל"י סליז, ססכמונים). ומחר יקראו עורב הפרידה ביני וביניך (סול, מסכני ליסילל כו).—ב) שם לקבוץ כוכבים: והשמינית התיה וכוכביו חמשה ועשרים והעשירית העורב וכוכביו שבעה (כלצ"ע, ללשי סכמי ל). העורב תחת הבתולה בתוכו נכנם מאה כוכבים מגודל משונה (ילוועל, למודי סעצע; ע:).

דּיּערבי, מַקְבָּהְ, אּיִעְרָבוּ, בּיּעָרָבּ, עָרְבָּהְ, אּיִעַרְבוֹן, א.*עַרַבוּת, מַעַרְבָּהּ

גיעַרב, פיינו, עַרַכְהָּ, עֹרֵב, עֹרְבִים, עֲרֹב, עָרְבֵנִי, אֶעֶרְבָנוּ א) ערב דבר, ערב לפלוני דבר, היה ערב, לקח עליו אחריות הדבר שאם אבד הדבר וכדום' יהיה שליו לחשיב, לשלם וכרום', -Bürgschaft leisten; por ידי אערבנו מידי :ter garant; to become surety תבקשנו אם לא הבאתיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים (נוסטי מג ע). כי עבדך ערב את הנער מעם אכי לאמר אם לא אביאנו- אליך וחמאתי לאכי כל הימים (שם מד לב). דלו עיני למרום אדני עשקה לי ערבני (ישעי לס יד). ערב עבדר לטוב אל יעשקני זדים (מהלי קיט קכצ). בני אם עַרַבַּתַּ לרעך תקעת לזר כפיך וכו' עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעיך (משלי ו ל-ג). רע ירוע בי ערב זר (שם יה ים). אדם חבר לב תקע כף ערב ערבה לפני רעהו (שס יו יס). לקח בגדו כי ערב זר ובעד גכרים הבלהו (שם כיו). אל תהי בתקעי כף בערבים משאות (פס כנ כו). שימה נא ערבני עמך מי הוא לידו יתקע (איוב יז ג). -ב). ערב, נתן ערכון, ייש אשר :verpfänden; mettre en gage; to pledge אמרים שדותינו וברמינו וכתינו אנחנו ערבים ונקחה דגן ברעב (נחמי סג). -- ובמדרש: מבקשין אתם שנערוב אתכם שאם אתם מפרישין מעשרותיכם כראזי אין עכברים אוכלין עוד אמרו לו אין ערב אותן והלכו העכברים ולא נראה עוד (מד"ר דברי ג). אמרו אבותינו עורבים אותנו א"ל הקב"ה אבותיכם יש לי עליהם (שם שה"ש, משכני חחריך). א"ל (יוםף ליהורה) מפני מה לא ערבת את אחיך כשמכרתם אותו לישמעאלים (סנסותי וינס ה).-ובסהמ"א: ואותם שני אנשים אשר מארץ הגבלים מר שאול ומר יופף אשר ערבו לי להוביל אגרותי אל אדוני המלך (מנחס

בן פרוק, חגרי כי מסדחי חל הכוזכי). רבונו ש[ל עולי] וחלא לפניך ערבתי אתו (גמזישכטר א, גינלצורג 240). וחשיב לי ראו' הדא חומוש מה ואני אערכם עים כסף צרוף ונצא מהן יפו... (שם כ, 273). ותלמוד זה שסדרנו וכוי כמו שערבנו על נפשנו למעלה וכמו שיתבאר לקורא בו (פס 408). כי האל יתעלה ערב לעמו על העבודה הנראית על האברים גמול נראה מהר בעוה"ז וכו' וכן ערב להם על העכירות הנראוה הגלויות עוגש גראה מהר בעולם הזה (ה"י ח"ם, סו"ם, סנטחון ד). האומר לחבירו ערבת לי והוא אומר לא ערבתי או שאמר הערב ללוה אתה הרשיתני לערוב אותך וליתן והוא אומר מדעתך ערבת. או לא ערבת כלל ובו' (רמב"ם, מלוה ולוה כו ח). האשה שלותה בשטר או ערבה בשטר חייבת לשלם אחר שנשאת (עס יב).--ואמר המליץ: הלא יום וליל ממנים אנשי חיל כערבי משאות ואם זמן יאריכר משפט יאריכו (מנחס בן סרוק, חגרי חל כ' חסדחי). ואתקע את כפי אל כף עופר כי הוא לבי עורב (מנצ"ע, הסרשים ז סע). אמולה עד מתי תסעד לבוב חברים ערוב בעדה לבל תתמעד הודך גלה כסחתה להעד (גנזי שכטר ג, דודקון 91).

ַפְּעִי, *עַרַבּ, צִינִי ְמְעַרְבּ, מ״ל מְעַרְבִּים, מְעַּרְבּוֹת, —
שנעשה עָרֵב ומשבון: ∕ואת ערובתם תקח תגי רב
יוסף דברים הפעורבין בינו לבינה (כסונ' ט:).
ובני אמוריי שהיו תמורות של אבותיהן וכן הוא®
אומר ואת בני התערובות שהיו מעורבותיהן
של אבותיהן (מ״ר לסס' ל).

- יְפַּטִי, "גַּעֶרַב, -- במו פְּעִי: למחקורת ריבות נפשוה נערבות ודין ארבע אבות נזיקים נשמרים (כפצ"ג, מון יוס זס, מזסרי).

הססלי, "התערב, נתערב, — כמו קל, נעשה ערב: אם בא ראובן עם מערופיא ללוות משמעון וגתערב ראובן בשביל העובד כוכנים עבור הקרן והרבית ובוי (מכזכי, צ"מ שלג). וערב בשעת מתן מעות אפילו לא נתערב בהדיא וכו' חייב לשלמ לו (לצוש סו"מ קכע נוערב בהדיא וכו' חייב לשלמ לו (לצוש סו"מ קכע ל). ראובן קנה שדה משמעון ועשה לו שטר ואמר לו שיעשה לו שמר גם על אשתו ולא היתה אשתו כאן ונתערב לוי בשכילו שלבשתבא שתעשה היא גם היא שטר עליה ובאה ולא רצתה וכו' (שס קלה יל). עבד או אשת איש שנתערב ו לאחרים וכו" (אין חייבין לשלם (שס קלצ ה ג).

היערבי ממנו דיערב, בימערבי

דילבר מ״י, ערבי, לערב, ערב מערב, עשה מערב, פאיר, ערבי, ערבי, לערב, ערבי, ערבי, ערבי, ערבי מערבי ומדיא מחורה לסקום מהמקומות ו"), ; experter; to expert בר לערב מערבר (יחוקי כז ע). מחויקי בדקך וערבי מערבר וכל אנשי מלחמתר וכו' יפלו בלב ימים (שס-כז).

הינדרב"), פיי, קרב את לכו, העיו, מצא את לכו, העיו, מצא את לכו, מדר שמפח; oser; to dare מי הוא זה ערב את לכו לגשת אלי (ירמי ל כל).
יערב, קל לא נמצא.

-התערב, התערב, התערבו, תתערב, יתערב, יתערבו, -א) התערכ את פלוני, המרה אתו אם יוכל : wetten; gager; to wager, bet לעשות דבר מה, ועתה התערב³) נא את אדני המלך אשור ואתנה לך אלפים סוסים אם תוכל לתת לך רכבים עליהם (ישעי לו ח). -- ובפהמ"א: זיל זבנהו כלומר התערב עמהם בדברי חכמה ועשה הנאי עמהם אם תנצחם שולכו עמך (הגמיים, צַכוֹפי הֹנֹי). -- בֹ) הַתערב בפלוני, בדבר, הכנים את עצמו לתוך פלוני, לתוך הדבר, sich mischen; se mêler; to mix oneself: ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם (מהלי קו'לה). כי גשאו מכנתיהם להם ולבניהם והתערכו זרע הקדש בעמי הארצות (עזכי ע ב). ובשמחתו לא יתערב זר (משלי יד.י).--ולפלוגי: גולה סוד הולך רביל ולפתה שפתיו לא תחשרב (ססכ יע). --ועם פלוני: ירא את יי׳ בני ומלך עם שונים אל התערב כן פתאם יקום אידם (שם כד כח-כב). --ובתו"מ: נתערב אחד מהם ככל המינים הרי זה עובר בפסח (סלה ל 3). שתי חבורות שנתערבו פסחיהן אלו מושבין להן אחד ואלו מושכין להן אחד (פקחי עי). רוצה שנתערב באחרים כולן פטורין ר' יהודה אומר כונסין אותן לכפה וכל חייבי מיתות שנתערבו זה בזה ידונו בסקילה (סנהי ע ג). אפה

ומתערב במענים שונים (נ"ז נ"ק כע כ). -- ואמר המשורר: לכן אשמח ויתעצב לכבי ותתערב רננה עם זעקה (כ"י אבן גיאת, כדיצומך כמבה). -פע', *ערב, -א) הכנים דבר בתוך דבר, בלל, בלבל, אין מערבין: mischen; mêler; to mix, mingle פירות בפירות וכו' באמת ביין התירו לערב קשה ברך מפני שהוא משביחו אין מערבין שמרי יין ביין וכו' התגר נוטל מחמש גרנות ונותן לתוך מגורה אחת וכו' וכלבד שלא יהא מתכוון לערב (כ"מ ל יל-יב)+ ולא יהא (החנוני) מערב מים ביין. מי כגלקייא כשמן וכו' (מוספתי צ"ב מ ו). איוהו עימת כלבים וכו' כל שעירב בה מורסן (ר"ש בנולקיש, יכושי חלה לו ע). לא יסוד אדם את ביתו בסיד ואם עירב בה חול או תבן מותר (ב"ב ס:). יין תפוחים של עכו"ם וכו'. הנמכר בקשלואי אסור מפני שמערבין בו יון (ע"ז מ:).--ובסחם"א: שלקח יין נסף" לעירב ביונו של ישראל (חוספי כי"ד, גיטי כב:). - "ערב זרע: שאין זרעו ניכר אחריו שהם מערכים זרעם כנשי חברוהם (מד"ר במדי יב). --ובסחמ"א: ועורב נקרא עורב שעירב את זרעו בכל צדדין מרוב זבותו (חלפח בימח דבן סיכח). - *ערב אותיות, נקדות: רבי ירסיה בריך קומי רבי זעירא המוציא לחם מן הארץ וקלסיה

ערב

בו את הפת אסורה בהנאה נתערבה באחרות כולן

אסורות כהנאה (ע"ז ג ע). שלשה מקואות וכו' וירדו

שלשה ומבלו בהן ונתערבו המקואות מהורין (מקוחי

וג). תרומת חבר ותרומת עם הארץ שנתערבו כופין

את עם הארץ לימול חלקו (מוקפתי למחי ג ב). מעשה

שנתערבו (לי) פירות מבולין בפירותי וכו' (רני

שנעון שזורי, ירושי שס ה ע). מרכבו ארגמן זה הקב"ה זכו' והוא אורג את העולם שיצאו כולם למיניהם

ולא יתערבו מין בשאינו מינו (מד"ר צמדי יצ). מה

השמן הזה אין מתערב בשאר משקין כך ישראל אין

מתערבין באוה"ע (שם שה"ש ה). הכותים אסורים לבוא בישראל מפני שנתערבו עם כהני הבמות

(מסכ׳ כוחים 3, קירכהיים). - ובסהמ"א: פירוש ערב הומן

שהצורות מתערבות ואינם נפרשות למראה העין

(רחצייעי, חגרי השבת ג, קבולי קונערי). ונאמר על אחד

מהמלכים שהיה מתערב בין עבדיו ולא חיה ניבר

ביניהם (כ"י ח"ח, חו"ה, הבטחון ד). ביון שגלו ישראל

בימי נבוכדנצר הרשע נתערבו בפרס ויוג ושאר

האומות (כמצ"ם, מפלה ל ז). נפש החוטאת תכשל בערבה

^{1) [}כל המפרשים פרשו למחר, החליף סחורה בסחורה, והוא אחד עם א.ערב, עי' רש"י וראב"ע.]

²⁾ ואולי זה כאמת מן ג.עָרב, כאלו נתן את לבו בערבון. [כך רש"י: לשון ערבון. וכן החדשים. וריב"ג ורד"ק פרשו כמו הימיב, מן ז.ערב.

ריב"ג, רש"י, דר"ק ואחרים פרשו מלשון (3 [ריב"ג, רש"י, דר"ק ואחרים

מה כרבי נחמיה שלא לערב ראשי אותיות (ירוסי נרכ" ו' ה). בכל כותבין וכו' כתב לא המשיף ובו' שלא עירב את הנקודות (כי יודן כר שלום, עם גיעי נג).--וכהשאלה: ודברת בם עשם עיקר ואל תעשם שפילה שלא יהיה משאך ומתנך אלא עליהם שלא תערב בהם דברים אחרים (ספרי דברי לד). שאין ם ערבין שמחה בשמחה (כי יהודה נשם שמוחל, מו"ק ס:). -- ובסהמ"א: מפני שמערב שאילה בשבח ואפילו לערב שבת בשאילה ושבת בהודאה והודאה בשבחי וכו' הרי זה מגונה (כן נאכוי, גמי שכער ב, גילכורג (553). −כ) *בהלכות שבת. שתף וחכר שתי רשויות או שני תחומים או את התבשיל של יו"מ ושכת ועשה מהם אחד, עשה ערוב של חצרות, של תחומים או של תכשילים: הדמאי מערבין בו ומומנין עליהוכו' (דמחי חוץ מציהמים ומשתתפין חוץ מציהמים ומן המלח וכו' מערבין לנזיר ביין ולישראל פתרומה (עירוצי ג ק). בני חצר ובני מרפסת שיעיריכו אילו לעצמן ואילו לעצמן וכו' במה דברים אמורים בזמן שהיו של רבים ועיריבו אלו לעצמן ואילו לעצמן או שהיו של יחידים ושכחו ולא עיריבו אכל אם היו של רבים ושכחו ולא עיריבו הגג והמרפסת והאכסדרא כולן רשות אחת הן (חוספתי שסייב). חצר זכה דיורין עיריבו מותרין לא עיריבו אסורין (שס). בחצר שלא עיריבה היא מתני׳ (כי יכחי, יכושי שכת יו ל). חריץ שבין שתי תצירות ובו' אפילו לא עיריבו (שם עירונים א). אמרו לו שנים צא וערב עלינו לאחר עירב עליו מבעוד יום ולאחד עירב עליו בין השמשות וכו' (רנח, שנת לד.).--ובסהמ"א: למדנו ששמואל מעריב!) על כל נהרדעא ד' אסי ור׳ אמי על מברייא כולה (תלמידי כב יהודתי גחון, הלכי פקוקי 8).

— שני, *ערב, ניני מערב, מעורב, — א) שערבז אוהו, שנתערב: שתי גשים לזו שתי קנים ולזו שתי קנים פרח מזו לזו ובו' שאפילו הן מעורבות אין פחות משתים (קנים ג). ובפרסת החמור המעורבת בבקעה (יקולי סו). כל המעורב למקוה במקוה (2016). אין המים מעורבין עד שיהיו מעורבין בשפופרת הנד (2018). אם היו ראשי שירות מעורבין נותן פיאה מאחת על הכל (מוספסי פלף לש). ובשהיו רואין שמחת בית השואבה לא היו (האגשים והנשים) מעורבין

(שם קוכ׳ ד ה). ולקת מדם הפר ומדם השעיר בזמן שהן מעורבין (ספרה חסרי פרק ד). לא היה שופר של קינים בירושלם מפני התערוכת שמא תמות אחת מהן ונמצאו דמי חשאות מתות מעורבות בהן (כ' יפודה, יכוש' גיעי זד). של בית אכא היו לוקחין ציר בכסף מעשר אמר לו שמא לא שמעת אלא כשקרבי דגים מעורבין בחם (כי יהודה כן גדים, עירוני כז.). כל זמן שהיה חלקך מעורב בחלקנו היה חלקנו שמור מן רמה וחולעה (מד"ר קהלי ה). מניחין בין שם לשם כדי שיהיו ניברין ובאוחיות כדי שלא יהיו מעורבין (מסכי ספר חורה נ ח, קירכהיים). כל מקום שנחשרו המעורבים פתוחה אפורה ופתומה מותרח (שם כומים ג). - ובהשאלה: לפיכך ב"ה אומר תהא דעתו של אדם מעורכת עם "הבריות (כלה רצח' י). -- ובסהמ"א: ומהיום ההוא והלאה לא דברה מרומי עם קיפרון אם המלך ועם שולמית אחותו וכו' באמרה כי מעורכות הנה קיפרון אם המלך ושולמית אחותו (יומיפון כב). אהיה מעורב דעתו עמהם ולא אהיה מחרף ומכה (ספר מקידים החתחשכד). נתבלבלו שפתם והיתה שפת כל אחד ואחדים עוירבת מלשונות הרבה (מיניים, מפלה ה ד). של חדשים הם לחות ואינם נטחנין היפב ונשאר הרכה קמח מעורב עם הסובין (כח"ם, תכוע' יל ד). והיה האש מקיף למעלה על המים והעפר המעורביי והרוח מנשכת ותכנם בין האש והמים ותרחף על המים (כ"י קחכו, חולדי ילחק, ח:). אכל אם שהא צריך שיהיה לשון המתנה מעורב בשלשתם (שו"ע סו"ע לשחו). אבל בשיעורבו יחד טובות העולם הוה המגיעות לרשע עם הרעות והעונשים המגיעות לו בעולם הבא (ר"י חלנו, העקרים ח ח).--ואמר המשורר: כי הדברים הטובים ברעים מעודבים החדוה במדוה והשמחה באנחה והששון באסון (כחב"ע, חי בן מקין. ליגר (140).--ב) *שערבו אותו, שעשו בו ערוב: להיכן מצילין אותן לחצר המעורבת בן כתירא אומר אף לשאינה מעורבת (סנת עוג).

רנשני. "נערב, -א) כמו פע' א), נתערב: מקום אשר יש
שם נהרות כל סביבותיהם מתמוגגים במים ומתמושים
וכו' ואיך תעמוד הארץ והיא נערבת כמים (י״י
הזמי, לה״כ שעד ינ). - ב) כמו פע' ב), עשו ערוב:
עדתי המה נא אוניך לתגבורת שלמי עליוים ערוב
הנערב להוצאת שבת תקון ערובים אשר תקנו
חווים (י״י נר כלונן, ליסרה לתכסף לוהרי).

נצ"ל: מערבון [צ"ל:

ממנו ז.ערב, א.ערב, ב."ערבות, א."הַהְעַרבות. יּעַרָב, עָרְבָה, עָרְבוּ, יֶעֶרֵב, הֶּעֶרַב, יֶעֶרְבוּ, —עְרַב דבר לפלוני, היה לו הדבר ערב, געים ורצוי לו: לא יסכו לייי יין ולא יערבו לו זבחיהם (סופי ע ד). עלותיכם לא לרצון וזבחיבם לא ערבו לי (ירמי ו כ). על זאת הקיצותי ואראה ושנתי עַרְבָּה לֹי (שם לֹּלֹ כֹּה). וְעַרְבַה ליי׳ מנחת יהודת וירושלם כימי עולם וכשנים קדמניות (מלחיג ד). אשירה ליי' בחיי אומרה לאלהי בעודי יערב עליו שיחי (תהל' קד לג-לד). אם תשכב לא תפחד ושכבת וערבה שנתך (מסליג כד). תאוה נהיה תערב לנפש (פס לגיע).-וכמו עגב: לכן הנני מקבץ את כל מאהביך אשר ערבת 1) עליהם (יסוקי יו לו). -- ובתו"ם: איתתי אתת לגכיה רבי יוחנן אמרה ליה נאנסתי אמר לה ולא ערב לך בסוף וכו' (ירושי סוטי לה). למלך שהיה משיא את בתו ועשה לה חופה ובית וסיידה וביירה וציירה וראה אותה וערבה לו (כ' יוכחן, מד"ר ברחשי ט). למלך שעשה סעודה ווימן את האורחים והכנים לפניהם תמחוי מלא כל מוב אמר כל מי שהוא אוכל ומברך את המלך יאכל ויערב לו וכל מי שהוא אוכל זאינו מברך את המלך יותו ראשו בסייף (כי שמואל צר' ילסק, שם). למלך שגכנם למדינה וקלסו אותו בני המדינה וערב לו קילוסן הרבה להן בדיצה הרבה להן בהדיוכין (שם י). רבינו עשה פעודה לאנטונינום בשבת הביא לפגיו תבשילין של צוגן אכל מהם וערב לו עשה לו סעודה בחול הביא לפניו תבשילין רותחין אמר לו אותן ערבו לי יותר (שם יח). למלך שבנה פלפין ע"י אדרכל ראה אותה ולא ערבה לו על מי יש לו להתבעם לא על אדרבל (ר' נרכיה, עם כז). ביון שראה שמים וארץ אלו ערבו לפניו (סס שמות ל). בנוחג שבעולם מלך ב"ו נכנס למדינה כל בני המדינה מקלסין אותו וערב לו קילוסן (כי תנחום ככי הכילחי, שם ויקרי כו). ואחר שהלך וי ימים צפה אילן אחר מרחוק אמר שמא יש תחתיו מים כיון שהגיע אצלו מצאו עומד על המעיין וכו' ואכל מן פירותיו ושתה מן המעיין וערב לו ושבת נפשו עליו (כי לוי בעם כי מוחנן, עם צמדי ב). למלך שעשה סעודה והומין אורחים זהיתה עינו יפה באורחים והיה מחור עליהם ואומר לחם יערב לכם יכסם לכם (כ' ינחי, שם יג). לגנבים שגנבו חבית של יין הרגיש כהם כעל הכית אמר

להם יערב עליכם אגא בחייכם משאתם שותים את היין החזירו את החביות (הקנקן) למקומו (שס זכר' מ). למלך שעשה סעודה וזימן אורחין אצלו והיה מחזיק עליהם ואמר להם יערב לכם ויבסם לכם (שס שה"ש, נחתי לגני). היו מקלפין לפניו (לפני לכם (שס שה"ש, נחתי לגני). היו מקלפין לפניו (לפני הצלם) ואומרים לו יערב לך ויבסם לך (יי יוםי, שס חיכי, טומחתה בשולים). שמע אדון העולם וערב לו (סדר"ח ג).—ובסהמ"א: ודע כי כל תאות מאכל וגם משתה אשר יערב לנפש האדם הוא מיחום וגם משתה אשר יערב לנפש האדם הוא מיחום רכנו שלחו בו מלכו וערב חין ערכו כמנחת כפרים (תלמידי מנחס, לגצור נתעודה, שער השיר 6). מאור לעין יערב הקים והעמיד המון רב וכלם ממורח וממערב כרע ומשתחוה לו (כחצ"ע, מי כמוך חל).

—ספעי, *העריב, עשה שיהיה ערב וגעים, ואמר בן סירא: חליל וגבל יעריבו שיר ומשניהם לשון ברה (צים גניי מ כל). —ובתלמו': וו' יוחגן מסיים בה הכי הערב גא ה' אלהיגו את דברי חורתך בפיגו ובפיות עמך בית ישראל (צככי יל:). —ובסהמ"א: כי הם (הדם והמרה האדומה) מעריבים את האוכל ומרעיבים את הנפש בחומם (סף, 20). הלשון תמיבהו ותעריב הו יותר לשומעים (סמליכי, פיי מסלי יס צ).

-פע', *ערב, -עשה שיהיה ערב לו, שיתענג: למלך שהיו לו אפוטרופוסים במדינה והשלים להם את שלו ומסר להם את בנו ואמר להם כל זמן שבני עושה לי רצוני היו מערבים ומערנים אותו (פפרי דבר' טו).

-- סְעִי, דֹערַב, רק ציני מְערֶב, מְערֶבֶת, מְעוֹרבת, -- המו עָרַב: ותיה האיש אש׳ יראו דבריו מחוכמים משני רעיו וחידתו מעורבת על חידות אחיו יהיה למלך (יוסיפון ג, פככקפי, ככ:).

- כפע', "נערב, - כמו קל, ואמר המשורר: ולנוהר יקרב בשמרם עקב רב ובאור הנערב ישרים מכתירים (רסב"ב, לתון יוס זה, לזהר'). רנני במוב רחשך אשר מדבש נערב (ר"י נגילרה, יונת נדודים, עולת מתיד ל). - משה קבל תורה מראש אמנה כלול מכל חכמה אוצר נחמד וסגולה ומתק לשונו נערב ויהי כמל ביום שרב (ר' תסה מין, קפר לילם ליש"ר מקרדים).

אינרב, מייז, כקי אערבה, מייל ערבים, ערבות, -- קול ערב, לחם ערב, געים, פַּלק, : Eüss, angenehm; ערב, לחם ערב, געים, פַלק יונתי בחגוי הסלע :suave, agréable; sweet, pleasant בסתר חסדרגה הראיני את מראיך השטיעיני את

[אולי פשום מ"ס במקום ענבת.] (1

ערב

קולך כי קולך ערב ומראיך גאוה (שפיש ציין). ערב לאיש לחם שקר ואחר ימלא' פיהו חצץ (משלי כ'יז). אמר בן סירא: חיך ערב ירבה אוהב ושפתי חן שואלי שלום (נ"ק גנייוה). -- ובתו"ם: חליל שבמקדש של קנה היה ומימות משה היה פעם אחת ציפוהו זהב ולא היה קולו ערב כמות שהיה (מוספתי ערכ' נג). אין מורידין לפני התיבה אלא אדם הרגיל ובו' ויש לו נעימה וקולו ערב ובקי לקרות בתורח ובנביאים ובכתובים (מעני עוג). כבד את ה' מהונך שאם היה קולך ערב פרום על שמע ועבור לפני החיבה (פסיקי דכ״כ יל). רבי ירמיה בעא מיבדוק לרבי זעורא אמר ליה כיצד הוא אומר על שמן ערב אמר ליה אשר נתן רית טוב בשמן עירב (ירוסי צרכי וו). שצריך ת"ח להיות ערב לכל אדם ולא יהיה בקדרה שאין בה מלח (כלה רצת' ג). אימתי העולם ערב בשעה שהאילנות (מ)נצנצים את עליהן (מזכ׳ שה"ם ז, גרינהוע כד:). אמר להן הקב"ה בך אמרתם חייכם ערב עלי ריח של אותו דם של ערלות ממור ולבונה (חגדי ברחשי יש). מי שסוכתו ערבה עליו מקדש בלילי יום פוב האחרון בתוך ביתו ועולה ואובל בתוך סובתו (כי חסח בכי סיננח, ירושי סוכי ד ה). מה מים אם אין אדם צמא אינה עריבה בגופו כך תורה אם אין אדם עיף בה אינה ערכה כגופו (מד"כ שה"ם, כי טובים). ששינת העצרת עריבה והלילה קצרה (כי יוסנן, שם, פשטתי את כתנתי). באדם שהוא מהלך בחמה ביום הצינה והיא 'עריבה 'עליו (פסיקי רנסי לס). בשעה שדברי תורה יוצאין מפי בעליהן כתיקנן הן עריבין לשומעיהן (יכושי סנס' יח). כל מי שהוא אומר דברי תורה ברבים ואיגן ערבין לשומעיהן הן כסולת זו שצפה על גבי נפה נוח לו שלא אמרן (כי אלעזר, מד"ר שה"ם, נפת תעפנה). כל מי שאמר דברי תורה ברבים ואינן ערבין לשומעיהן ככלה זו שעריכה על בני אדם בחופתה נוח לו שלא אמרן (כ' יוסכן, שס). לום היה ארכי הדיינים שבכולן בשעה שהיה אומר, להם דברים שהם ערבים להם הן אומרין לו גש הלאה סק לעיל ובשעה שהיה אומר להם דברים שאין ערבים להם היו אומרין לו האחד בא לגזר וישפום שפום (שם בכחש' כ). שהיה בורא שמים וארץ והיה מסתכל בהם ולא היו ערבים אליו והיה מתוירן לתוהו ובוהו (שם שמות ל). אמר הקב"ה בני לא מפני שיש לפני אכילה ושתיה אמרחי

לכם אלא בשביל הריח שתהיו ערבים ונוחים לפני כריח ניחוח (שם במד' כה). אלו תלמודות של תורה שנראו כעורות ושחורות מלאומרן ברבים אמר הקב"ה עריבות הן עלי (שם, שה"ש, כחשו כחם פו). -ובסהם"א: אכל חזוק גופך ותקונו שתפקדנו כמיני המאכלים הטובים הערבים והמשקים הראויים למוגו (כ"י ח"ח, חו"ה, השנון הנפש ג). וידוע כי המאכל הערב יטעמו האוכל אותו בחכו ולא יבלע ממנו מאומה בלא מעימה (כ"י ברי חנטולי, מלמד המלמידי, ה.). נפש שבעה מהנאות הגוף כלומר שאינה מתאוה מערבי הגוף ואינה נמשכת אחריהם תכום נפש (כי זכסים מברללונה, פיי משלי כז ז, השחר ב, 304). והאהבה תחלק למינים ממנה אהבת הערב ממנה אהבת המועיל ובו' (כ"י מפיקל, מכחי קכל' 1). - ואמר הפיפן: שירת ערכוב מלערב אמנות אכוב ערב שירות נכוב הרב כלם אחזי חרב (כי שלמה הצבלי, חור ישע). למקדשי בניך שבים מכונים כלך צדיקים נעימים נאחבים נצוחיך ירצו ובלילה ערבים (גמי סכטר ג, דודקון 78).-ואמר המשורר: בזכרי ים סוף אשר לא יסוף ערב וכסוף שיר אימיבה (כ״י הלוי, יען ומקיס). הן הזמן ערב לעשות הפציך לכן בישע רב שמח קבוציך ושנתך תערב מי זה יקיצך (כחב"ע, חתן מדה, כהכח ח 128).--ואמר המליץ: ועל כן יאמרו המושלים כי כל ערבי קול חסרי מוח (עמכוי, מסבר׳ כ). ירפא צור משובתם בחיבות ויאהכם גדיבות לקכל תשוכתם ושיחתם כמנחות ערבות (ר"ם צן עלי, חגרי, חרצין ב, 46).

בי שנורב וגעשה בי שמקבים, ערבין, — מי שעורב וגעשה אחראי בעד חברו, מי שמקבל עליו לשלם חוב אם הלוה לא ישלם, Bürge; garant, caution; surety , אם הלוה לא ישלם, בעד מי ערב לא יפרע מן הערב המלוה את חברו על ידי ערב לא יפרע מן הערב ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב וכו' ערב היוצא לאחר חתום שמרות גובה מנכסים בני חורין וכו' ואיזהו ערב שהוא חייב וכו' (ב"ב יז ס). ישראל לווה מן הגוי וגוי לווה מישראל ישראל נעשה לו ערב ואינו חושש (מוספסי ב"ת הכ' ישראל נעשה לו ערב ואינו חושש (מוספסי ב"ת הכ' יומי ב' מ'). וברח מן המיאונין ומלהיות ערב בעל פיקדון והו (כני פרכך בסס כ' יומין, ב"ת פס.). אמר להם הקב"ה כל מי שמקריב לי קרבן בעולם הזה אינו מקריבון על חגם אלא מקריבון והוא ערב עלי גם לעולם

[[]ס"א מנקדים: ערב, ערבים.] (ו

הבא (מד"כ במדי יו). לאחד שחלך ללוות מן המלך א״ל הכא לי ערב ואני מלוה אותך הלך והביא לו ערב אחד א"ל ערבך צריך ערב (שם שה"ש אז). מי שנעשה ערב לחברו צריך למנות מעות מכיסו תחלה (מדה"ג שבער, ויגש). - ובסהמ"א: ויאמר בעל דינו דינו לי בדין בעלי עירי ואני אתן לך ערב אם יבוא מגאון חילוף הדין יחזור לך הערכ בל מה שנשלתי ממך (גמזי שכטר ב, גיכלבורג 63). אני אחיה לך ערב בשוקא (רגמ״ה, סולי מס.). והלשון שבין הערב לקבלן ערב הוא כגון שאמר הלוהו ואני ערב הלוהו ואני פורע הלוהו ואני חייב הלוהו ואני נותן (כ"י צכללוני, ספי השערי 81). ויש הפרש בין ערב ובין קבלן שהקבלן אומר לן תן לי ואני אתן הוהובים זהו קבלן והמלוה נפרע ממנו תחלה אכל אם אמר הלוהו ואני ערב נפרע תחלה מן הלוה כל זמן שוש לו נכסים (ר"ח הקרחי, ג"ע, דין הערב, קל:). המלוח את חבירו ואחר שהלוחו אמר לו אחר אני ערב או שתבע את הלוה כדין ואמר לו אתר הנת ואני ערב או שהיה חובק את חבירו בשוק ליתן לו ואמר לו הנה ואני ערב אין הערב חייב כלום (שו"ע סו"מ, ערב קכע ה). ערב בעד רעהו איש חסיד ועווב רעהו עו מצח (נ"ז, נ"ס כע עו).--ומשל: כל ערב חרב (הוא, מלון גרמני עברי).---*ומ"ר: המלוה את חכירו על יד שני ערבין לא יפרע מאחד מהן (מוספתי ב"מ יל טו). שומע אני יתן ערבים ויטייל בשוק ת"ל אם יקום והתהלך בחוץ מגיד שחובשין אותו עד שמרפא (מכיי מספטי ו). וכשלו איש באחיו בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה (שנועי לע.). אני נותן לכם את התורה אלא הביאו לי ערבים מוכים שתשמרוה ואתנה לכם אמרו לפניו רכש"ע אבותינו ערבים לנו א"ל אכותיכם צריכין ערבים (מד"כ שה"ם, משכני). השמר שלא תלוה אותם (את המעות) בערבים אלא על משכונות (כאב"ד, ממים דעים נג). הכל נתון בערבים (כי יוסף אשכנזי, סגסי על אכרי ב עז, 45, 45 (Monatsschr. 1898, 45). יכן שנים שקבלו חבירות מגוי ונעשו ערבים זה לוה והגוי מצא אחד מהם וגכה ממנו חייב חכירו לפרוע חלקו (שו"ע סו"מ, ערב קלח ס). ולבטחון לר' שאלתיאל הנז' ברשות ר' יצחק הנז' נכנסו ר' יודה זר' מרדכי ערבים קבלנים ופרענים לר' שאלחיאל הנז' (כ"ח שטון, חורה אמה, שו"ה כ, עד.).

ערבי, ממנו עָרָב, איַעַרָבָה, גיַעַרָבָה (?), עַרְבִי, עַרָבִי, עַרָבִי, עַרָבִי, עַרָבִי,

ברב, מ"ז, שם הקבוץ ליושבי ארץ ערב!), Arabes; Arabs ברבר מלכי ערב ואת כל מלכי ערב ואת כל מלכי מרב השכנים במדבר (ימי כס כד). ערב וכל נשיאי קדר המה סחרי ידך (יסוקי כז כל). — ובסהמ"א: וכן הרחיבו הערב בזה והם קוראים לכל כן צפור גוזל (כ"י ל"ס, קס"ט לריב"ג, גול). דומה למה שאומרים הערב זחל ממקומו בשהוא סר ממנו וזחל הגמל בהליכתו בשהוא מתאחר (שס זסל).

בפרט על גחלי מים, ארוך העלים, "ערבי, — אילן גדל בפרט על גחלי מים, ארוך העלים, "ערבי, — אילן גדל willow: idpand לכם כיום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עכת וערבי גחל ושמחתם לפגי ייי אלהיכם (ויקרי כג מ). על כן יתרה עשה ופקדתם על גחל הערבים ישאום (ישע"ים). וצמחו בכין חציר בערבים על יבלי מים (שם מד ד). וצמחו בכין חציר שם ישבנו גם בכינו בוכרנו את ציון על ערבים בתוכה תלינו כנורותינו (ספלי קלו ל-ב). יסכהו צאלים צללו יסבהו ערבי נהל (ליוצ מכצ). — ואמר בן סירא: ויקיפוהו כערבי גחל כל בני אהרן בכבודם (צ"ם נכ" כ"ל כ"ל כ"ל בני אהרן בכבודם (צ"ם באוחה כי שאלונו שובנו דברי שיר ותוללינו שמחה כי מאלונו שובנו דברי שיר ותוללינו שמחה (כלב"ע, וצכן על נסכום צבל).

*ערבר, פ״י, — כמו ו.ערב פע׳: הדראולים לא היו במקדש מפני שמערבב את הקול ומקלקל את הגעימה (לסצ״ג, מוספסי ערכי לי ז'). ויהומם המממ וערבם נמל מגפות שלהם ולא היו יודעים מה היו עושים (מכיי נשלח 2 צ). ויהם את מחנה מצרים הממן ערבבן נמל סגניות שלהם ולא היו יודעים מה המן עושין (שס ס). מה עשה משה עירבב את המולות (ילושי ל״ה ג ס). למה תוקעין ומריעין כשהן, יושבין ותוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן השמן (ל' ילסק, ל״ה גו:). למלך שהיה משיא בתו המצא במושבינה דבר של שמצא אמר חמלך אם ונמצא בשושבינה דבר של שמצא אמר חמלך את

^{[-(}ב בערב': אלערב בערב') (ו

^{2) [}כן בארמ', בערב' עַ'רָב d), מ"י הוא עָרָבָה, כמו בתו"מ.]

a) العرب فل غوب

הורגו אגי עכשיו אגי מערכב שמחת כתי (כי "תחליכ, מד"ר ויקר׳ כ). — ובסהמ"א: שכל מקום שאינו "רג] וי לערבבו עם שלו להיות אחד אין בו משום דינא דבר מצרא (נמז שכטר ז, גילפורג 125). ולמה לא גילה לו מתחלה שלא לערבבו פתאום ותווח דעתו גילה לו מתחלה שלא לערבבו פתאום ותווח דעתו עליו ותפרף (כש", זכלסט כז ז). למה איחר מלהראותו מיד כדי שלא יאמרו הממו וערבבו פתאום ומרף דעתו (שס ל). ויריעו בשופרות תרועה לערבב שפני (כ"י סלוי, לסס כלכס). ושמן תערבב ופי עולה תבלום (כ"י סלוי, לסס כלכס). ושמן תערבב ופי עולה תבלום והמדויים שמער בבין עליו שמחתו בעשרו (כ"י ל"ס, סו"ס, סבטמון, פסיסי). שישתדל (היצר) לספק עליך אמתותך ולשבש מה שנתברר לך ולערבב את אמתותך ולשבש מה שנתברר לך ולערבב את נפשך במחשבות כובים (שס, יסוד סמעסה ס).

-פעלל, *ערבב, רק ביני מערבבן מעורבב, - שערבבו אותו: יותן נחלתו שומע אני מעורכבים ת"ל בגורל (פפרי במד' קלב). כשהנחיל הקב"ה העולם לאומות העולם פירש תחומן לכל אומה ואומה כדי שלא יחיו ם עורבבים שילת בני גומר לגומר ובני מגוג למגוג (פס, דברי שיח). אף על פי כן לא היו יושבין מעזרבבין אלא יושבין כל אומנות ואומנות בפני עצמה (ירוש' פוכי ה ה). היו עליה (בני ישראל בא"י) ולא היו מעורבבין שכם יהודה בבגימין וכו' (שס גיעי דג). מה מעורבב השחוק שאומות העולם שוחקים בכתי קרקסיאות ובבתי תיאטריאות שלהם (מד"ר קהלי, לשחוק אווכחי). -- ובסהמ"א: מהו שיכנסו בני אדם לבית המשתה או לגמילות חסדים ויאכלו בסעודה האנשים עם הנשים מעורבבין כך המעשה אם בומן שהנשים יושבות כאחת בפני עצמן והאנשים בפני עצמן מותרין וכו' אכל אסורין הן כסעודה בזמן שהן מעורבבין אלו ואלו (מעשים לכני ח״י, מרבין ל, 97). ונשאר המקום שמארבע רוחותיה מעורבב כולו כאחד שאינו מחותך בתלמים (משוי הגחי הרכני תכת). שלא יהיו מעורבבין שבם בשבם אלא בולין יושבים בתקנן (רמצ"ס, שמיעה ויוצל י ה). עורת הנשים היתה מוקפת גווומרא כדי שיחיו הנשים רואות מלמעלן והאנשים מלמטן כדי שלא יהיו מעורבבין (הוא, ציח הצחירה ה ע). מי שראיית עינו מעורבבת עד שרואה את החדר ואת העלייה כאחת וכו' הואיל זיש בין שתיהן שינוי מ"ם פסול (הול, ביחת המקדם ס ב). כרם שאינו נטוע שורות שורות אלא מעורבב

אם יש בו לכוין שתים כנגד שלש הרי וה כרם (הול, כלחים זע). - ואמר הפימן: כונו רמו למינהו כלי צאת מערכבים כי שוב פעמים בפרשה כתובים (אשיחה בדברי, יולי שנה ד חחה"ש). - ובמשמי מכלכל המח: הוללים משתמים ובלשון משנה מעורבבין (רש"י, תחלי ה ו). איערבר, ש"כ, כני עַרְבָּתָה, עם ה' המקום עַרְבַּתָה, מ"כ עַרְבוֹת, סמי עַרְבֹת,־בות, -- מקום מישור לא מישב, דומה למדבר, Steppe, ובפרש ערבת הירדן. ערבות יריתו, ערבות מואב: ויחנו בערבות מואב מעכר 'לירדן ירחו (נמדי כנ ה). בעבר הירדן במדבר פערבה מול סוף (דנרי ה ה). פנו ומעו לכם וכאו הר האמרי ואל כל שכניו פערבה בהר ובשפלה (שס ז). ונעבר מאת אחינו בני עשו הישכים כשעיר מדרך הערכה מאילת ומעציון גבר (שם כ ס). בארץ הכגעני היושב בערבה מול הגלגל (פס יה ו). ויעשו את הפסח בארבעה עשר יום לחרש בערב בערבות יריחו (יסוטי סי). ויקת יהושע את כל הארץ הזאת ההר ואת הנגב ואת כל ארץ הגשן ואת השפלה זאת הערבה ואת: הר ישראל ושפלתה (עם יה יו). ועבר אל בתף מול הערבה צפונה וירד הערבתה (שם ים ים). ואבנר ואנשיו חלכו בערבה כל הלילה ההיא (ש"ב ב כע). אכל אמללה ארץ החפיר לבנון קמל היה השרון בערכה ונער כשן וכרמל (ישעי לג ע). יששום מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח כחבצלת (שם לה ח). קול קורא במדבר פנו דרך יי׳ ישרו בערבה מסלה לאלהינו (שס « ג). אתן כמדבר ארז שמה והדם ועץ שמן אשים בערבה כרוש תדהר ותאשור יחדו (סס מל יט). כי נחם יי׳ ציון נחם כל חרכתיה וישם מדברה בעדן וערבתה כגן יו' (שם כא ג). כי נכקעו במדבר מים ונחלים בערבה (שם לס ו). על כן הכם אריה מיער זאב ערבות ישרדם (ירמי ה ז). והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא פוֹב (פסיווֹ). המים האלה יוצאים אל הגלילה הקדמונה וירדו על הערכה ובאו הימח (יסוקי מו ס). יסב כל הארץ בערבה מגבע לרפון (זכרי ידי).--ובתו"מ: כשהייתם כארץ ערכה ושוחה לא בקשתם לכם מרגלים (ספרי דברי כ). לא בא הכתוב אלא להראות להן דרך בשנייה כדרך שהראה להן כראשונה וכו' בערכה בערבה לכו ולא בהרים וגבעות (ר"ח בן יעקב, סועי לג:). -- ואמר המשורר: ותגל הערבה ותפרח בתנובה לראש כלה כי כא בשמחה

ובשירים (חלמידי מנחם, לגצור בחעודה, שער השיר 5).

ערבה, מייני מיינ עַרָבוֹת, --במו ב.עֶרֶב: העשירים מביאים ביכורים בקלתות של כסף ושל וחב ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה (ספרי דברי ם). -- ובפרם הערכה שנצריה נקחים יחד עם הלולב: ערבה גזולה ויבשה פסולה (סוכינג). לולב וערבה ששה ושבעה וכו' יום השביעי של ערבה שחל להיות כשבת וכו' (שס ד א). ערבה של בעל ושבהרים כשירת וכו' איזו היא ערבה פסולה קנה שלח לבן עלה שלה ענול (מוספתי שם בו). איזהו ערבה ואיזהו צפצפה ערבה קנה שלה אדום ועלה שלח משוך ופיה חלק (פוכי לד.). -- חבוט ערבה: שאין ביתוסין מודין שחיבום ערבה דוחה את השכת (מוספתי שם ג ה).--ומיר: שלשה הדסים ושתי ערבות לולב אחד ואתרוג אחד (שם משני ג ד).--ובשתי המשמ' יחד, ואמר המשורר: ובהביאם ערכה שת ערכה לבן עבדו בעיר -חומות וחלים (ר"ש הכגיד, הלי חעש). גיערבר, ש"כ, רק מ"ר ערבות, -שם מליצי לשמים 1): שירו לאלהים ומרו שמו סלו לרכב בערבות ביה שמו ועלוו לפניו (מהלי סח ה). - *שם של הרקיע השביעי העליון: א"ר יהודה שני רקיעים הן וכו" ר"ל אמר שבעה ואלו הן וילון וכו' מכון ערבות ובו' ערבות שבו צדק משפט וצדקה וכו' (חביי יב:). - ובסהמ"א: וכן לרוכב בערבות ענינו השלים על ערבות והוא הגלגל העליון המקיף ככל וכו' אמנם המכוון הנה הראותם תמיד שערבות הוא למעלה מן הכל (כ"ם ח"ם, מו"כ א ע). ובפרקי רבי אליעור אמרו שבעה רקיעים כרא הקב"ה ומכולם לא בחר כסא כבוד למלכותו אלא ערבות שנאמר סולו לרוכב בערבות (שס). ועוד כתיב אתה עשיתה את השמי' ושמי השמים וכל צבאם וי"א כי הוא הנקר' ערבות (כ"י הישראלי, יפוד עולם a א)....ושם אחד הגלגלים: ולמה בערבות לא בוכב ולא מזל (רחצ"ע, שחלות, כסכח ב, 22). הגלגל העליון הנקרא ערבות (ר"י חברבנחל, שמים חדשים דה). וקרוב לשמוע בי על כן נקחא הגלגל התשיעי ערכות על שם ערבות הנגון הנמשך ממנו (כ"י מוסקאטו, נפולי יהודה ח, ח:).--ואמר המשורר: אצולה לפנים בכסא ערבות

לארץ משוכה בחבלי אהבות (רמצ"ע, מלולה לפנים). אל רובב ערבות ושמי השמים מסלול בערבות שים לירושלים (ר"י גו'מרס, מודך יום מדותי, עולת מדם כד).

לרבר, ש"כ, כני ערבתם, "א) שמ"ם מן ערב, הפעולה להיות ערב לחברו בדבר מהדברים, "Bürgschaft; אדם חסר לב תקע כף ערב ערבת לפני רעהו (משלי יז ימ). - ובסהמ"א: והיום נפרע המלוה מהלואתו ולקח המפקיד ערבתו וקבל הנותן מתנתו (כ"י סכיזי, ססכמוני מס). בערבה רבים יורשו והונם בגלי הים (נ"ז, צ"ס כט ימ). בערבה רבים שמכון לסמן שגעשתה השליחות: ואת אחיך תפקד לשלום ואת ערבתם תקח (ש"ל יז ימ). - ואמר המשורר: צפה רוח בקרבנו לפקדון גבינו ובמעט עין תפקח ואת ערבתו תקח (ר"י לצן נילס, מס ימכון לחלס, שער השליחות:

מרבה, עריבה, ס"נ, מ"ר ערבות, - א) כלי גדול ושטוח כעין משארת וגיגית שמשמש לתשמישים שונים, Mulde, Trog; baquet, cuve; tub, trough שונים, דורכין ענבים בגת אבל דורך הוא בעריבה (שניעי חו). שברי עריבה לכסות בהן את פי החבית (שנח ים ה). בצק שבסדקי עריבה אם יש כוית במקום אחד חייב לבער וכו' וכן לענין הטומאה אם מקפיד עליו תוצץ ואם רוצה כקיומו הרי הוא כעריבה (פקחי ג ב). זיתים של שביעית ובו' ר' שמעון אומר כותש ומקפה בעריבה (מוספתי שניעי ו כו). עריבה של מינו כפה עליו (כי יופי ברי יהודה, שם שנת יג ג). ביצד בודקין כלי חרם לידע אם אינו ככונם משקה היה ממלא עריבה מים ונותן את הקדרה לתוכה וכו' (שם כלים ציקונ). ערבה שהיא פחותה משני לוגין הרי היא בקערה (שם צ"מ יל ל). כפא שקבעו בעריבה כדרך ישיבתו ממא שלא כדרך ישיבתו מהור (מס ב"ב ל יב). ערבה גדולה של עץ יש לה בית הצביעה (כ׳ טרפון, מס ג יה). ועריבה גדולה שהנדות שוכבות כתוכה (ספרת מלורע, זבים פרק ב). כל הכלים יש להן אחוריים ותוך ויש להם בית צביעה ר' מרפון אומר לעריבה גדולה של עץ (ירוסי סגיי ג א). כך היה מנהגו של ר׳ יהודה כר אלעאי ע"ש מכיאים לו עריבה מלאה המין ורוחץ פניו ידיו ורגליו וכו' (כ׳ יהודה בשם כב, שנת כה:). למה"ד לעריבה מלאה דבש נותן לתוכה רמונים ואגוזים והיא מקיאה (עס קנג:). כלי אחד דומיא דב' כלים ה"ד כגון עריבתה של תרנגולין (מכסי כד.). לא ימול עריבה מלאה חמין ויתנה על

^{1) [}כך פרשו קדמונינו ע"פ הגמרא וחפשו מעמים שונים למליצה זו, עי' ריב"ג, ראכ"ע ורד"ק, והשבעי והפש' והוולג' תרגמו כמו מערב השמש. וסומכ' תרגמ במדבר, כמו איערבה, וכן החדשים.] ἐν τῆ ἀοικήτφ.

כריםו בשבת (מד"ר ברחש' ש). -- ערבת עבדגין, בעל הבית, פיסונות: רבי יהודה אומר דרדוך העגלה ובו' ועריבת העבדנין וכור ספינה קשנה וכו' אין בין דברי רבי מאיר לדברי רבי יהודה אלא עריבת בעל הבית (כליס עו א). עריבת פיסונות בית שמאי אומרים שמא מדרם (שסכנ). -ערבת הרגלים, לרחוץ בה את הרגלים: כו כיום נמנו וגמרו על עריבת הרגלים משני לוגין ועד תשעה קבין שנסדקה טמאה מדרם שר' עקיבא אומר עריבת הרגלים כשמה (ידים ד ח). — ומ"ר: חבית וכו' שנחלקה כמין ב' עריבות רבי יהודה ממהר (כלים דה). שלשה עריבות הן עריבה משני לוגין ועד ש' קבין שנסדקה שמאה מדרס וכו' (עס כד ג). -- ובסהמ"א: לא יחבול כלים שעושין בהם אוכל נפש כגון הרחים והעריבות של עץ ובו! (רמצ"ם, מלוה ולוה ג ב). האומר לחבירו עריבה של עץ אני מוכר לך או קורת בית הבד אני מוכר לך אינו נותן לו עץ שראוי לחפור בו עריבה. או קורה שראוי לקרות בית הבד אלא עריבה בצורתה או קורות בית הבד בצורתם שכל הרואה אומר זו עריבה או זו קורת כית הכד (סול, מֹכיכה יז ט). היתה בה אשה לשה בעריבה של עץ האשה והעריכה ממאין מומאת שבעה והכצק מהור בל זמן שעומקת בו (סוא, טומאת מת כב ד). -- ב) בעין סירה ובוצית שמוליכין בה סחורה כנהר, -Skiff; cha ועריבת הירדן למה היא טמיאה: loupe; boat, skiff מפני שממלין אותה פירות ומוליכין אותה מן הים ליבשה ומן היבשה לים (כי חנינה בן חנטיגנום, ירושי שנת ד ה). נכרי שהביא עריבה מלאה חביות ונמצאת כילבית באחת מהן ובו׳ (כג סינגל גר לידי, ע"ז מ.).

"ערבור", ערפוב, מ"ו, מ"ר ערפובים, ערפובים, ערפובים, שס"ם מן ערבב: בא ערבוב ובימל את השורה (כנ מסס, מכס סס:). אם מחלוקת שהיא לתקונו של עולם ולישובו אין בה כי טוב מחלוקת שהיא לערבובו על אחת כמה וכמה (לי טכיומי, מד"ר צרחטי ז). עירבובי שאילות יש כאן אברהם אמר חלילה לך וכו' והקב"ה אומר והיה כצדיק כרשע (כ' ס"יל צר לצל, מס מט).—ובסחמ"א: שתי שורות מותרות כי איגן עירבוב אבל שורה אחת אסורה כי העירבו מבמל את דין השורות (סטי גל' סככני ססס). מותר לכהן להדליק שמן שריפה אפילו בבית האבל או בבית המשתה שיש שם ערבוב (כמצ"ס, סכומוס יל ט). והבהלה הוא

ערבוב שבל מעם (פרקי משה לרמנישם כג, מע.). -- ואמר הפימן: שירת ערבוב מלערב אמנות אבוב ערב (רי שלמה הצבלי, חור ישע, יולי ח פקח).

ערבובוא, שרפוביה, ערפוביא, שירבובוא, שיים····· ערבוב, בלבול, מהומה, -Verwirrung, Unord nung; confusion, désordre; disorder: המורדים והפושעים בי א"ר לני אלו בני תשע מירות וכו' בני אנוסה בני שנואה וכו' בני ערבוביא בני חצופה (נדכי כ:).--ובסהמ"א: וגם לחוף ראשו אי אית ליה ערבוביא ברושיה שרי אפי' תוך שבעה (סוספ' ברכ׳ עו:). - ואמר הפימן: פרוות יושבת ערבוביה מיושכת סמוך במחשבת גועם שיר מקשבת מהולל בכל נושבת (כי יכיי, גכזי שכטר ג, דודפון 15). והושתי לשמה וערבוביה ומהסתר חבויה נדה בית חוביה (כ"ל הקליר, חיכה ישבה סבללת, קיני). — וכמו חה"ב: ברם (דל) שהוא נמוע ערכוביא²) אם יש כו לכוין שתים כנגר שלש הרי זה כרם (כלחי ה ח). מה הגפן הזה אין נומעין אותה ערבוביא אלא שורות שורות כך ישראל הם דגלים דגלים (מד"ר ויקרי לו). -- וכן בערבוביא: כל עדת ישראל מגיד שפסח דורות כא בערבוביא (מכיי צח עו). ותקרבון אלי כולכם ותאמרו בערבוביא ילדים דוחפים את הזקנים זקנים דוחפים את הראשיםן (ספרי דברי כ). ויתן ביד עבדיו עדר עדר לבדו למה לא הכניםן לו בעירבוביא כדי לתמהו על דורון שלו (מד"ר ברחשי עו). מיד מתקבצין כל אומות העולם בערבוביא שנא' כל הגוים נקבצו יחדיו וכו' א"ל הקב"ה אל תכנסו לפני בערבוביא וכו' (פסיקי דר״כ כע). ← ואמר המשורר: אהה חרו פני ארץ והעולם בערבןביא ויש מעות ביד אישים ואין להם פרקממיא (כ״ם סנגיד, הבמות פליליה). סמל בריה צאת בערבביא לאו כל הימנה (כי יוסף טונ עלם, ארכן חקדך, יול' שבת ב אחה"ם).

אַנֶּרְבְּרְוֹ, מ״ז, מ״ל עֶרְבּוֹנוֹת,—מה שאדם נתן לחברו, חַפֶּץ ובדום", שיחויק בידו עד אם הוא יקיַם מה שאמר, Pfaad; gage; pledge: ויאמר אנכי אשלח גדי עוים מן הצאן ותאמר אם תתן עַרְבוֹן עד שלחך ויאמר מה הָעַרְבוֹן אשר אתן לך ותאמר התמך ופתילך ומטך אשר בידך ויתן לה וכו' וישלת יחודה את גדי

^{1) [}כך מנְקר בכ"י פרמה (כלמי ס פ).

[[]במדב"מ מנקד: עַרְבוּביָה.] (2

העזים ביד רעהו העדלמי לקחת הערבון מיד האשה (נרחשי לס יז-כ). -- ובתו"ם: הכל נתון בערבון ומצודה פרוסה על כל החיים (לי עקיבא, אבוי ג עז). הנותן עירבון לחבירו על הבית ועל השדת וכו' והלה כותב לו אם אני חוזר בך הריני כופל לך ערבוגך היגיע זמן ולא נתן יתקיים תנאו דברי ר' יוסי אמר ר' יהודה וכו' נותן לו עירבון שלו אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שכתכ לו ערבוני יקון (מוספתי צייני לייו). אמר לו הקב"ה לנחל קישון לך והשלם ערבונך מיד גרפם נחל קישון והשליבן לים (כנה נכ מכי, פססי קים:). הנותן עירבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאין (כי יוסי, צ"מ עז:). יש אפרכייה שהיתה קשה צהיה נוטל ממנה (כן הדר) שנים / ועושה אותן עירבון תחת ידו (מד"ר חסס׳ ה). מנהגו של עולם דרכו של לוקח ליתן ערבון למוכר כרם הכא המובר נותן ערבון (שם ז).--ואמר המשורה: פקדתיהו לערכון כפקד ביד איש נאמן יצא ירבו (רשב"ג, שחלחם על לבבי). יחשב לבבי בעלות שמש כי מעשהו מעשה נכון עת האדמה שאלה אורו יקח בני עיש לערבון (הוא, יחשב לבני). -- *ומ"ר: ויתרחק משלשה דברים מן המיאון ומן הפקדונות ומן הערבונות (כל קפרא, יכמי קע.). -- ובסהמ"א: אמנם בשידובין כיון דמנהג העולם להקנות בערבונות בסודר מן הדין אפילו בלא מעכשיו החוזר בו קני (מכדכי, ב"מ שכב).

ב *ערְבוּלְ, ש״, –כמו ערבּוּב, ערבּוּביא: מאי חילק אמר רב נחמן בר אבא אמר רב זו סולתנות ומפני מה אסורה מפני שערבונה 1) עולה עמה (ע״ז לע).

איינרבות, ערבות, ש"מ, —פעולה של הערב, הבשחת של הערב, Bürgschaft; garantie; surety ערב לצאת ידי ערבותו (לי עקיצה, מוספתי צרכי די). הלוהו ואני קבלן תן לו ואני ערב מאי אמר ר' יצחק לשון ערבות ערבות לשון קבלנות קבלנות ערבות לשון קבלנות קבלנות ל"צ קעד.). והואיל והכנסת עצמך לערבות זה ליעשות ראש לך התרפס באבק רגליהם של גדולים ממך (מד"ר שמום כו). ומה היתה ערבותן אלא בשעה שהקב"ה בא ליתן את התורה לא קבלות אחת מן

[.(ר"ח) דגים ממאים מעורבים כה ועולין עמה (ר"ח).]

האומות אלא ישראל וכו' ואם לאו תענשו בערבות (פס), א"ל (יהודה ליוסף) כל זאת שאתה רואה בשביל הערבות שערבתי אותו (תנסותי ויגט ה).--ובסחמ"א: בולן לשון ערבות הן (תלמידי כב יהודחי גחון, הלכי פסוקי, (41). וכבל אחד האלה (חבריתות) יש ששים ריבוא שכולם נתערכו זה כזה על חובתם ועל ערכותם נמצא כל אחד מקבל עליו ערבות של ששים ריבוא בשביל חובות של חבירו (רט"י, פוטי לז:). והגאון ר' שמואל בן חפני כתב ספר הערבות שחיבר (כ״י הברכלוני, ספי סשערות, 82). וכבר הבשיחנו הכורא יתעלה כאדם הנכנם ערב לחברו ודי לגו בערבותו (כ"כ מעכבי, הגרי סימן לרמצ"ם, 14). כי ערב זר בשני עגינים מענין ערבות ממון וערבות מצות (כ"י בן נחמיחש, פיי משלי יח עו). כי הוא חייב יותר לצאת מערבותו אשר ערב לנפשו ממה שהוא חייב לצאת מערבות זר וכו' והוא ענין נאות מאד אל הערבות הפנימי (כ"י ערמאה, יד אבשלום על משלי כג, ד"ה כלל שלישי). ועקר רצונו לשים כל מענותינו ומחלוקותינו מענין הערבות וכו' ביד אנשים נכבדים עד מאד ובו' (סריד מעיר, 7, קנן על יד ט). לא עשה לו הערב שטר בפני עצמו אלא כתב הערבות בשמר החוב עצמו וכו' (שושע סושת, קכעו). יש מי שאומר דערבות וקבלנו' היינו כשתבע הלוה מהמלוח שילונו ונכנס הערב עמו בדבר בלשון ערבות או בלשון קבלנות (שס כ).

בייערבות, עריבות, ש"כ, מ"ר ערביות, -סגלת הערב והנעים: וזה שנהגו לומר ויהי נועם וקרושא דסדרא ולומר בנעימה ובעריבות מעם באפוקי שבתא (פרע"ג א, לא.). ולא הגיע להכמות שמספיקים להתעסק כהם ולמצוא עריבות כם שאר חייו כפילוסופים (כ"י ח"ת, הכוזכי ג ח). ויתבודד השכל בפעולתו שנמצא בו מן הערבות (רלצייג, מלחמי הי לו יג). שהערבות והשמחה בהשגתו ביותר שלם שבפנים (שם הגינ). בעבור כי דרך כל שיר לחזק דתו ולגדל אמונתו בנועם המליצה וערבות המשלים (ר"י הצדרשי, ספי הפרדק ס, לולה"ק ג). ולא מנע ממני כל עריבות רק פן אבא לידי נדיבות (עמכוי, מסני ל). אמנם נדיבותיך השר גברה על כל נדיבות ועריבותיך על כל עריבות (שם ז). ר' עמנואל אחי אשר חדש פרחים בשיר וכו' ובפרט ערבותו בשיר העברי (רייעקב פרנשים, מחק שפחים, 105). וגם משלנו בפרובינצא הגרנ"י והחריזי והסולמי היו יותר מליצים ופיישנים גדולים

בעריבות גדול מהלשון מהרמב"ם ומהרמב"ן ע"ה שהיו יותר גדולים מחם בחכמה (כ"י פרוצינללי, פו"ח בדבר למוד החכמ', ספי ד"ח, ע). ויש אומרים שאין מברבין עליו כלל שאין ערבות זו ממינו אלא שקולט אותו מדבר אחר (עוחו"ח צרכות כיו). ואחשבה כי אין זה רק בדרך המשחק משמחת לכו שהוא מגלה בחיצוניות השחוק פנימיות הלב וערבותו כן חיות התורה ממשכת ומגלה חוצה משפע אורה (כאת חלפיך, משלי ס כֹ). אך לא יהיה הוראת שמחתה ושחוֹק עריבותה (של התורה) חוור ומתפשם עד למטה לארץ (שם ל). מיהו כמקום שדרך לסחום שאר פירות לשתות מימיהן לצמא כדרך משקין אפי׳ לתענוג ליהנות מערכותן דינם כתותים ורמונים (הלצוש, או״ה שנה שכ א). יהנה מהרתי לבא היום להתראות לפני אדוני בעשרת הדברים האלה נעדרי כל היופי והערבות (קובן חגרי בוקקעורף ז). -- ומייר: ותהיה שמהתו ותענוגיו במה שהשיג יותר- חזקי וכו' מן הערכות מה שלא נעריכהו אל שאר הערבויות ואין לו אליחם יחם כלל (כלב"ג, מלסמ' סי ל יג). עם היות שאין יחם שתי הערביות כלל כי ערכות החכם הוא מצד מה שישיג מזולתו וכו' והוא יתברך שמחתו בעצמותו מבלי הכמה אל הזולת (ר"י חלבו, העקרים ב טו).

ערבי, שיו, -תושב של הערבה: ולא יהל שם ערבי ורעים לא ירבצו שם (ישעי יג כ). על דרכים ישבת להם פערבי כמדבר ותחניפי ארץ כונותיך וברעתך (יכמ': 3). - ואמר המשורר: לאט משכה גמליך ערבי הלא עמך כבר נמשך לבבי (גמי שכער ג, דודקון 301). ערבי, מוש"ז, מ"ל עַרבִים, עַרבִיִּים, עַרבִיאִים, נקי "ערבות, ערביות, מיים יערביות, של ערב, איש מארץ ערב, - א) מייו: וישמע סנכלמ החרני וכו' וגשם הערבי וילעגו לגו ויבוו עליגו (נסמי ב יע). ויחי כאשר נשמע לסנכלט ושוביה ולגשם הערבי וליתר איבינו זכו' (שסו ח). -- ובסהמ"א: ואם לא תוכל לומר (האשה את הברכה) בלשון הקדש תאמר אותה בלשון ערבי (גנזי שכער ב, גינלצורג 52). פעמים יקרה במלה אחת שתהיה בלשון העברי על לשון זכר והיא בלשון הערבי על לשון נקכה (כ״ם ה״ח, פתיקי לתכני מו"כ). וכל קהילות ישראל וכו' פירשו רוב מה שפירשו מספרי המקרא וסדרי המשנה והתלמוד בלשון ערבית (כ"י ח"ח, הקדי לחרגי חו"ה). לא נוכל להוציא כל מחשבות לבנו וכו' בלשון העברית כאשר

נוכל בלשון ערבית כי לשון הערבית רחבה וצחה מאד (שס). ולפעמים ישתו מחלב הגמלה הערביית (קאנון ג יד ד יא). - ב) ש"ז: ויהי באשר שמע סנבלמ וטוביה וחערבים וכו' כי עלתה ארוכה לחמות ירושלם וכוי ויחר להם מאד (נחמי ד ל). גם הערביאים מביאים לו (ליהושפט) צאן (דסי"ב יז יל). ויער ווי על יהורם את רוח הפלשתים והערבים אשר על יד כושים (שס כא יו). כי כל הראשנים הרג הגדוד הבא בערבים למחנה (שם כב ח), ויצא (עויהו) וילחם בפלשתים וכו' ויעזרהו האלהים על פלשתים ועל הערביים 1) היושבים בגור בעל (עם כו ו-ז).--ובתלמו': ערביות 2) יוצאות רעולות ומדיות פרופות (שנת וו): שלשה תריסין הם וכו' ודיצת הערביין מהורה מכלום (כלים כד ל). עשרה מקומות אין בהם משום מדור עוכדי כוככים אהלי הערביים והסוכות והצריפין ובו׳ (מכל׳ יס י). ומה לנו ללמד מן הערבי 3) הוה ולא מקרא מלא הוא וכו' (ר' פון, ירוש'. ברכי ב ד), נתגרשה תלך ותידבק בערביין שחשקה 'נפשה בהם (כי יוסס, שם כדכי יל יג). לאתויי ערבי מהול וגבעוני מהול (כנ שמעים, יצמי על.). -- "והלשון הערבית: שאלות רבות הם בלשון הערכי עם קשר אחד ובלשון העברי עם קשר אחר כמלת דמה שנתקשרה בערבי בבי"ת ובעברי בלמ"ד או באל"ף וכן קבל נקשר בערבי בלמ"ר וכן עשה שיקשר בערבן במקומות בלמ"ד ובו' (ל"ש ח"ח, פסיסי לחכבי מו"כ).--ואמר המליץ: ואחרי הדוד ההוא נסתמו מקורי השירים כלשון הערבים ומליצת חשיר שלה במשמניה רזין גם נביאיה לא מצאו חזון (כאי סריזי, מחכמונ' יח).

איינר בית איר ערביות, כמו איערב: אם אומר ליתן עוביו של רקיע ללילה בין בערבית בין בערבית בין בשתרית נמצאת אומר שאין היום והלילה שוין (כי יוסי צי כי צון, יכום' צככ' לו לו). תפלת ערבית רשנה (צככ' ל:). איוהו בן העוה"ב זהו המומך גאולה של ערבית לתפלה של ערבית (כי יומנן, שם ט:). קערות שאבל בהן ערבית מדיחן לאבול בהן שחרית (שנת קים.). אמר להן הקב"ה לישראל אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית אי אתם נמסריו בידם (כשנ", קוטי מ:). —ובתפלה: אלו דברים שאדם בידם (כשנ", קוטי מ:). —ובתפלה: אלו דברים שאדם

[[]קרו: הערבים.] (1

⁽בשים ישראליות שבערב (כם"י).] (ב

^{(3) [}ככ"י גני' הגרסה: הערביי.]

אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרן קימת לעולם הבא ואלו הן כבוד אב ואם וגמילות חסדים והשכמת בית המדרש שחרית וערבית והכנסת אורחים זכו' (נרכוס הסקר).—ובסהמ"א: כמו שהיו קורים קצת הקדמונים הזקנה ערבית החיים ויקראו הערבית זקנת היום (נחור סקר סקרים לתיים לתיים, ערביות שבת, כמו ערבי שבתות: שאני י"ם של דבריהם מתוך שמתענין בו שעות משלימין בו ערביות שבת הואיל ואין מתענין בו שעות אין משלימין בה ערביות (רכילת מתענין בו היום שלימין בה ערביות (רכילת).

בייעַרְבִית, ש״ה, הלשון של הערבים, נהוג בדבור ובספרות.

לורבן, כק' ערבנית, מ"ל ערבנים, -- כמו א.ערב: ולא יחפוץ ללות על ידי תקיעת כף שישבע הלוה ובומח העשיר שלא יענש על נעילת דלת באומרו תצא אשתו ערבנית (ל"מ חלפיך, מפליים מו). וליפות כחו של שמעון נבנסת פלנית אשת ראובן הנוכר בעד בעלה הנובר ערבנית קבלנית פרענית (ל"מ שפון, שו"ת פוכת ממס קכם, קלה:), -- ואמר הפימן: רצה לוכות כי הם ערבנים ושלימותם קונים בכלל על ידי עם ק התורה (ל' עמכס, לשיל שידי, כני ושמחי, קנ:).

ערבנות, ש"כ, -- פעלת הערבן, כמו א.ערבות: אם יבוא לוי ויערער בכלום דבר ערבנותו עלי זכו׳ כך ראינו כי זה אשר אמר שמעון לראובן קרבנות לוי עלי ובו' (חשו' גחי הרכני שו), ואם הוא מתביעות סתם כותבין הכי מחמת שקבלתי ממנו כל חובות ותביעות שהיה לי עליו ולא גשאר לי עליו שום כח משום כל שטר חוב ושטר כים וערבגותם וקבלבות ובו׳ (כיי הבכללוני, ספ׳ השער' כ). ר׳ יצחק אמר לשון ערבנות ערבות לשון קבלנות קבלן (מס 81). תן לו ואני קבלן תן לו ואני פורע תן לו ואני חייב תן לו ואני ערב כולן לשון ערבנות הן ואינו תובעו תחלה ולא נפרע ממנו במקום שיש נכסים ללוה עד שיפרש ויאמר ממי שארצה אפרע (מונ"ס, יולוה ולוה כה ה). קמן שערב את אחרים הורו הגאונים שאינו חייב לשלם כלום אף כשוגדיל וכו' שאין לקטן דעת כדי לשעבד עצמו בדבר שאינו חייב בו ולא בערבנות ולא בכל כיוצא בזה (מס כו יל). שנים שהם ערבים בשביל אחד ופטר המלוה את אחד מהם שהערבנות יש אומרים שיכול לגבות כל החוב מהערב חשני (שו"ע חו"מ, הלווחות עז ה).

מסנו איערג, בי"ערג, ערוגה.

איערב, פייע, הערוג.דרג, -- ערג האיל, ערגה הבהמה: גם בהמות שדה תערוֹג 2) אליך כי יבשו אפיקי מים ואש אכלה נאות המדבר (יוחל ח כ). כאיל תערג על אפיקי מים כן נפשי תערג אליך אלהים צמאה נפשי לאלהים לאל חי (מהלי מב ב-ג).--ובמדרי במשמי זעק: מה האילת הואת כשיושכת על המשכר היא מצמערת ועורגת להקב"ה והוא עונה לה כך קראי בני קרה מצרה להקב"ה והוא "עונה אותם (מזכ׳ חהל' מג). אסתר בשעה שגזר המן הרשע על ישראל גזירות קשות התחילה עורגת לפני הקב"ה מתוך צרה (מדה"ג, כ"י שכער). -- ובסהמ"א: האריה שואג והאיל עורג והדוב שוקק וכו' (דוכם, תעו' והכרעי כ"ת, 18). ולולי כי אנכי ממהרת ללכת אחדיו והולכת בדרך אשר הלך בכיתי וועקתי וערגתי (כ"י חריזי, מוסרי הפילוסופ' ג ד). באיל צועק על אפיקי מים כאשר יצמא ויכוא לאפיקים שהיו כהם מים והיה שותה בהם ובימי הכצרות לא ימצא שם מים והוא יורג וצועק מרוב צמאו (כי"י קמחי, ספי הגלוי, עו). בני קרח התנכאו ככאן על הגלות הוה שישראל צועקין ועורגין מתוכו כאיל תערג על אפיקי מים (כ׳ נחיי, כד הקמה, גחולה ב). להדרת קדשך חביון כחוג שמים לשוני תערוג המף מרותי מה תהמי ולא תנותי (בכותעופעלד, הלשון, ליון ב, 1). - ובמשמ' חשק ובמה: היא מתאוננת וענרגת על ידידה אשר נתרחק הימנה מפני חברותי' והן גוערות אותה ואומרות לה הדבקי באחרים ואל תתאוי ותערוגי אליו והיא משיבתן השבעתי אתכם ריעותי הבתולות בגות ירושלים וכו' (רפצ"ס, שה"ש ס). יורד הים באניות יערג אל גלי הים באיל תערג על אפיקי מים (רש"פ, די כוסות, כוס ישועי ג). ונפש אמנון גם היא ערגה לתמר באהבה נסתרה (מפו, חה"ל ח). עשרים שנה ערגה לך נפשי (שם כע). וישמח לב הקוראים בפרי עמו הנעים אשר

2) [דונש פרש שפעל זה מסמן צעקת האיל. זכן רש"י ורד"ק. אולם ביואל בא פעל זה עם בהמות שדה מתם. זכן השמוש במדרש ובסהמ"א במובן צעק. ויש לפרש במה והתאוה אל, וגם שמוש זה נמצא במהמ"א.]

ו) [בערב' ערג', a) עלה, נמה אל ; וככוש' ערג, עלה, ומוה אולי במה, השתוקק אל.]

a) عرج

אליו נפשם תערוג (גועלוצר, ממלרים של פרנקל, הקדי). אחת היא תאותו אשר אליה נפשו תערוג (סס 168). ושאר אנשים ישרים ויקרים וכו' עודם שמורים בוברוגי ולבי ערג אליהם (יל"ג, הגרות ל מה).--ואמר הפיטן: כאיל עורגים ועליך נהרגים ואיך אנחם (כ"ח הקליר, חיך סנחמוני, קיני). אום גלות סובלת ביד אויב נחשלת גועשת ווחלת דופקת על דלת ועורגת באילת על אפיקי נהרות (רי ילחק, יחידה ממסגרות, פרע"ג ב, מ.). ועורג בחילו והומה בקולו אם יורש אין לו אם אין לאיש גואל (כי נחום, כלכד במוקש, שם ח, כב.). זרונות חשוב כשגגות חשוך מודים נפשות לך עורגות (אך במחח דין, סליח' ער"ה). חי עליך הרגנו וככלי ריק הצגנו נפש עליך ערגנו אל דמי לך (כשב"י בכ חבון, חל חל מי, יולי שנת ב' חחס"ם). שובך יעור לעורגים כמו איל על מים אלהים צכאות שוב גא הכט משמים (אלהים ברוב חקדך, קמא"ל, תקמד:). בביתי ואתנפל כאיל עורג אז הצלת לקוחים למות וממים להרג (מלפומי ביום לומי, שם, תרפעו:). - ואמר המשורר: בכל ענות ערגות ואין להם פוגות לרות הערגות כמים מגרים (דומש בן לצרט, דעה לצי חכמה). וערג לאילים כנהם לשחלים וגעה לעגלים ופרות עם פרים (סוח, לדוכם החכמות). ומפשער דאגי ועל חמאך שאגי ולצורך תערגי בערג אילים (רשנ"ג, עדי מתי). אבבה ונפשי תערג אליו ומן אז חושקים על מי כבי ערגו (רמצ״ע, כ״י בודלי ל). זיש הורגים וגם עורגים מקום אנה ואנה מקום תפלה ותהלה לבית תפלה נתכנה (כלצ"ע, לסס יכד). לוחם מלחמתי אערוג בסברה מגיחי באפפם גן ארוז לשברה (גכזי שכער ג, דודקון 83). אם יש לי מעוג לבנים עורגים כאיל תערוג (כ"י סכיזי, מסב' ליתיאל ג). ערוג יערגו מביני פתרון מיד מגששים באפלה בעורון (יפח, לקו"ק, נספי 22). וערוגות גנה ערגו אלי מים (חד"ם הכהן, קול חמון הגעם). עד יך בי לבי עד לא נפשי נפחה לך ינהו יערגו אש בם קרחה (מיכ״ל, עוד לבי). הן גפש אין בם בי תערג כי תכל (הוח, התפלה). אך כצמא למים יערג לאשר מכל אדם יעלם (יליג, סול חלום). לא עוד יערג הדב לדבש ומבד (הוא, הדבר בבחמות יער). קולו (של האריה) ברעם ישמע ברוח לדם יערג כצמאון למים (סול, דוד ומיכל ד). אך עיני אחד בהם בשנת לא נעצמו הוא שמה הגבור נפשו לקרב ערגת (סומ, מלסמוס דוד בשלשתים בן כי שבין נ. .

ביי עַרָר, רק ציני קעוי, עָרוּג, עֲרוּגִים, —מסְדר בּעֲרוּגָה:
ענה זוקקי זמני חגים החשובים כגנה ערוגים
(רסע"ג, 1898, 518, מסכבים וגלגלים
ערוגים בצדק על מסילותם נהוגים (רס"ג, שד"מ
וש"ש 11, קנול' קונערפי).

ערדי), ממנו *עָרַר, עַרָר, *עָרור.

ישרד, ש"ז, - כמו ערור, ואמר הפימן: זכור יושב נגב בלי עול בערד (וכור ליש, יוני שנת זכור).

"עַרַר, פ"י, — כמו מרד. גרש, Tיַרַר, פ"י, — כמו מרד. גרש, את עירד וגומר אריב"ל clrive away: ויולר לחנוך את עירד וגומר אריב"ל כולן לשון מרדות הן עירד עורדן אני מן העולם מחויאל מותן אני מן העולם (מד"כ פכלש"כנ). — ובסהמ"א: ועושין מחיצה בין השדה ליע" בשביל שאם יצאו חיות ערודין מן היער כדי שירעו באותה הרחקה שיש מן המחיצה ליער (כגמ"כ ב"ב כו.).

עַרְדָּלֹ, מ״ז, מ״כ עַרְדָּלִים, ערדלין 2), — מגעלים של עור או צמר וכרום׳ שלובשים מתחת להגעלים: ערדלין אין בהם משום כלאים (כנ פפת, ניפה טו.). — ומ״ז עַרְדָּלִים, במשמ' געל של גוש שנועלים אותו על הגעלים, —רגיל בדבור ובספרור ההדשה.

איערדו, ממנו א.עֶרָה, *עֵרוּי. איערדו, קל לא נמצא.

שכבד, שכך נוולים, יערו, --ערה הם וכדום', שפך המים שכבד, שכך נוולים, יצקם לכלי השני,; mergiessen; שכבד, שפך נוולים, יצקם לכלי השני,; verser; to pour out ותעל וכו' ותמהר ותער כדה אל השקת ותרץ עוד אל הבאר לשאב (נכלסי כל יו-כ). --ערה את הארון, הריק אותו מן הכסף שבתוכו: בעת יביא את הארון אל מקדת המלך ביד הלוים וכו' ויערו את הארון (זפי"ז כל יל). --ובהשאלה, ערה את נפשו של פלוני, שפך אותה מקרבו, המיתו: כי אליך יי' אדני עיני בכה חמיתי אל תער נפשי (הפלי קוול ס). --ובתו"מ: עירה דם הפר לתוך דם השעיר ונתן את המלא בריקן (יומי ה ז). עירה של מים לתוך של יין ושל יין לתוך של מים יצא (פוכי ל ע). המערה מכלי אל כלי את מיב יצא (פוכי ל ע). המערה מכלי אל כלי את

1) [בערב' עַרדַ גּ), ברח.]—2) [כך הגרסה בדפו"! ובר"ח, ועוד. והערוך גרס: עדילרין. וברש"ו: ערדילין, וכן בכ"י סיגכ'. ועי' הערת ד"ס.]

שעירה ממנו מותר ואת שעירה לתוכו אסור (ע"ו ה ז). אחד שבישל בו (בכלי נחשת) ואחד שעירה לתוכו רותח (זכסי יה ז). נפל לתוכה (לצלוחית) משקין יומי פירות יערה וצריך לנגב (פכה ע ח). המערה מכלי לכלי ונמצא שרץ בתחתון העליון מהור (עהלי ד ד). המניח קנקנים כראש הגג לנגבן ונתמלאו מים וכו' ר' יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר או יכפה: אבל לא יערה (מקולינו). והמערה מן הצרצור ומטיל ממקומות הרבה ר' עקיבא מכשיר (מס ג ג). בראשונה היו אומרים היושכת על דם מוהר היתה מערה מים לפסח וכוי (נדה יו). המערה מחם לחם ומצונן לצונן ומחם לצונן שהור מצונן לחם שמא (מכשירי הי). אין מערין בבברה בשבת (מוספתי שנת עז ב). מודים חכמים לר' יהורה כזמן שהצלוחית ביד תינוק וחנוני מערה לתוכה שמן ונפלה ונשכרה שחייב על חשמן ופטור על הצלוחית (שם ב"ב ה ב). בימינו היה שוחם ונותן הסכין לפניו אום' לזה שעומד בימינו מקבל בימינו ומערה בשמאלו מוה באצבע הימנית (כי יהודה, שם זנחי א ע). מלא דלי לשתות חשב עליו עד שלא הגיע למים ועדה צריך לנגב אם משהגיע למים חשב עליו מערה ואין צריך לנגב (שם פרה ה ד). מהו ליתן תבלין מלמטן ולעדות עליהן מלמעלן ר' יונה אמר אסור וכו' אחד שכישל בו ואחד שעירה 'לתובו רותח (יכושי מעש' ל י). לא יקוב אדם שפופרת של ביצה למה משום וכו' שמא משכת ויערה (שם שנת 3 6), מהו לערות מן הקילות א"ר תנגיה בריח דר' הלל מחלוקת ר' יונה ור'. יוסי (שם ג ג). גוי תופש בפי הנוד וישראל מערה "(שם ב"ז ה'י). א"ל ה' ירמיה כך הורה רבי אמי הלכה למעשה ממלאן מים שלשה ימים ומערן ואמר רבא יצריך לערן מעת לעת (שם נכלי לג.). היה הכהן מקבל בו דבר של קדש והכלי מתקדשת וכו' ומערה בכלי חול וכלי חול מתקהש (מד"ר שמות טו). ונתת מהודך במערה מכלי לכלי (שם צמדי כח). - ושכבת זרע: אמר לה (לאשתו) על מנת וכו' שתהא ממלא ומערה לאשפה יוציא ויתן כתובה (כמונים ה).-וגחלים: בכל יום היה חותה כשל כסף ומערה בתוך של זהב וכו' בכל יום חותה בשל ד' קבין ומערה כתוך של ג' קבין וכו' (יומי ד ד). מי שוכה במחתה נשל מחתת הכסף ועלה לראש המזכח ופנה את הגחלים הילך מהילך וחתה יתר ושירן לתוך של זהב (פמיד פ

ס).--ובסהמ"א: ותשתי כל הכום עד שתערו כל הכום (כ"י קרח, פיי חיכה, ד"ח, כב). וחבית שאין מכניםן לקיום ועירו ממנו נין והדיחוהו (כ״ם, פו״ם עו ג). המערה כד של שמן תרומה ה"ז מערה עד שיפסוק העמוד זיתחיל השמן לנמוף מעם מעם (רמצ"ס, מרומי יל עו). אם עירה היין מכלי אל כלי נותן שמריו לתוכו (הוח, מכירה ים ח). ישראל הבא לערות כלי גדול מלא יין אסור לומר לעובד כוכבים לכתהלה לסייע לערותו (מכדכי, ע"ו סחמו). כל זה לא איירי אלא בשלא עירה הלוקה את היין לתוך כליו אלא הניהו בתוך כליו של מוכר אכל אם עירהו לתוך כליו ובו׳ (עוסו״מ ה, מכירה כל). יש לחסתפק אם צריך לערות על הידים ג"פ להעביר הרוח הרעה (סכבום לו״ם, נע״י ד עו). אסור ליתן תבלין בקערה ולערות עליהם מכלי ראשון (פס שנת שית י) - ובהשאלה: כאדם שהוא מערה מפי החבית כך הייתה מערה לנו את המצוח (והזהיר שמות לג יתכו). -- ואמר המשורר: יוקשי בהתודתי בפלץ וצער יערב לך שיחי ונפשי אל תער (כ"י אבן אביסור, ארשם שפחי). את דם וה בדם וה לערות הלכה למשה מסיני את המלא ברית בתורות מלא אחרי יי' (רלב"ע, לזכירה קדר עבודה). אחוה הימה בערות ים מימיהו (חד"ם הכהן, חלום עובר). - *ובמשמ׳ הסיר: ומאימתי התחלת מרחץ אמר רב אבין משיערה מעפרתו הימנו (מכת ע:).—והריק, ואמר הפישן: שוב ערה מנצלת עגלה גוי מפצלת מלאיו מך כבחוצלת אני חבצלת (משולם ברי קלונימום, חפיק רכן, יולי ב פקח). חרב תער מתוך תער ותעביר תער על גו נבלים (כ"י הלוי, יבשו חלי, קוכעי הפיועי יו).

—נפעי, נֶעֶרָה, יַעְרָה, בְעֶרָה המשקה מהכלי. וכרום', שערוהו ממנו, ובחשאלה, נֶעֶרָה על פלוני רוח ממרום, בא עליו רוח הקדש, עכרה משמים: עד יַעְרָה עלינו רוח ממרום (ישני לצ יס).

תצמו למיתה: תחת אשר הערה לפשו למות, מסר את עצמו למיתה: תחת אשר הערה למות נפשו ואת פשעים נמנה (שס מגינ).—ובתו"מ: מניין שהוא זקוק להערו' זכו' הכל מודין בשבע הואית שלמטן שהוא צריך להערו תכתיב זכו' (יכוש יותי ה ס). לפי שהערו ישראל נפשם למיתה בגלות כמה דתי' זכו' (מד"ר במד' יג). — ובסהמ"א: דרך ארץ עשתה שלא הערת התוך הטעין מה שהותיר אליעור (מזקוני, מיל במ" ברל").

ביערה, יויה, יייה, יייה, יהעראה. בּיעַרָה, קל לא נמצא.

- הפטי, הערה, - הערה את גופו, גלה אותו, עשהו עלם, ואיש: :entblössen; mettre à nu, dénuder; to lay bare אשר ישכב את אשה דוח וגלה את ערותה את מקרה הערה והוא גלתה את מקור דמיה וכו' וערות אחות אמך ואחות אביך לא תגלה כי את שארו הערה עוגם ישאו (ויקכי כ'יס-יע).--ובתו"ם, מהזדוגות זבר לנקבה, הערה באשה, הערה את אשה, עשה העראה, הכנים ראש העטרה (2): אחד המערה ואחד הגומר קנה ולא חלק בין ביאה לביאה (ינתיו ח). המפלסלת בבנה קמן והערה בה בית שמאי פוסלין (מוספתי סועי הז). ואם שכב ישכב לרבות שתי שכיבות אם שכב ישכב לרבות למערה (ספרם מלוכע פרק ז), הערו בה עשרה בני אדם ואחד גמר את הכיאה כולהו בסקילה (ירושי כפוני גו). המערה בזכור מהו בזכור משכבי אשה כתיבא אלא המערה בבהמה מהו (רצינה, יצמי נד:). תני רב יוסף שהכל הערו באמו (של גלית) (סוטי מכ:). אם לא שכב איש אותך לרבות המערה אותה מכל צד (מד"ר צמדי ע). —ובסהמ"א: המכנים ראש העמרה בלבד הוא הנקרא מערה מלשון את מקורה הערה (כענ״ס, מפורי בימה מי). אין העדים נוקקין לראות המנאפים שהערו זה בוה (כסיט).--ובמשמ׳ העקרית, גלה: ולו נמצאה עמי יכלת להערה סתורי לבבי (כס"ג, .(JQR., NS. I, 233

-פְּעי, עֲרָה, יְעֻרָה, עֲרוּ, מק׳ עֲרוֹת, --עֲרָה את הדבר, גלהו, עשהו עלם, שיראוהו: ושפח יו' קדקד בנות ציון ויי׳ פתהן יערה (יטעי ג יז). ועילם נשא אשפה ברכב אדם פרשים וקיר עֶרָה 3) מגן (שם כב ו). קול ישורר בחלון חרב בסף כי ארזה ערה (לפני ציר). -- ובמשמ' עשהו ערם, עקר והחריב: זכר יי׳ לבני אדום את יום ירושלם האמרים ערו ערו עד היסוד בה (מסלי קלו ז). מהצת ראש מבית רשע ערות יסוד עד צואר (סנקי ג יג).

(3 [בת"ו: דבקו, פן גישרה ועי דרייה.

- ואמר הפימן: 'פלגי סוף זכרה בערו יסוריה פחד חמא שילה תבף סודיה (כ"ח הקליר, סגם סורו מני, קיני). הוכר לערים נוה נארו צרים אשר חומות ערערו ועדן היסוד ערו ערו (חלילי מרעי, יולי שנח זכור). זרע מרעים ועם לא בינות ערו יסודותיך והרסו כל פנות (ייי חלהים: יולי שבת הפסקה צ). העביר חמונו וערה גאונו ובימינו (ייי יגוני קרחוני, שחרי לוייג). - ואמר המשורר: פוורימו תקבץ מעילם ומשנער בבוא לפניך תפלת הערער רצין שמנים האמרים ער ער בתק מריקי אכח מחער (כ"י לבן לביסור, לרטם שפסי). היום בקרב מועדי אל שאגר האמרים להם ערו ערו (כשנ"ג,' ניתי יקוחיהל). וישתומם המלך בראות פני הנער ערו כל מעיניו לבו ורוחו נפעמו (שלום הכהן, כיל דוד 48). ותרע עין שאול בדור וקנאתו ערה (שם 87).

-הְסִפּי, הַתְעַרָה, הַתְעַרִי,--עַרָה א**ת עצמו: שישי ושמחי** כת אדום יושבתי בארץ עוץ גם עליך תעכר כום תשכרי זהתערי (חיכיד כח).--ואמר המשורה: שבש בני או כום עליכם עכרה אל חשכרו בה עוד ואל תחערור (כשב"ג, ביוני יקומיחל). יומם חתמו למו בגד ילבשר בלילות יתערו לא יתבששו (יל"ג, ביכס בלילה).--"ובמו הפע", עשו העראה: ממאה ערלות גוים שנתערו בה-(בערפה) כל הלילה (כי ילסק, מד"כ כות ב).

הספטי, "הערה, הוערה, הערה חיסוד, ערו וגלו והחריבו" אותו, ואמר המשורר: היום יסוד היכל פגימי הוערה: היום בתוכו מוקדים בערו (לשנ"ג, צימי יקוחיאל). --והוערת, ואמר המקונן: וערו ערו עד היסוד הוערת ותמור עזי וומרת קנים עליה נחרת (כים הקניר, חיכה ישבה חבללת, קיני).

גיערה, ממנו ג.ערָה.

ניערה, קל לא נמצא.

- הַתַּעָרָה, – מַתְעָרָה, דבק, ובהשאלה, משריש 1): ראיתי רשע עריץ וּמָתְעַרֶת כאורה רענן ויעבר והנה: איננו ואבקשהו ולא נמצא (תהלי לו לה-לו). -- ואמר המשורר: בהם צדיק נדכה ונכאה ורשע בחערה ומתנאה (כחב"ע, חי בן מקין). לגן רעגן ומתערה באי צביה שם תשמעי קול קורא כי הגני כא (ד״ר מניחרה, לגן רעונן, ו, פרידלודר 4).

- שני, *ערה, עירה, - חבר והרביק: עירה כל הפרשה בולה ופשרת קדובי שרק ה). אבל עי' ב.ערה, הערה.

. בייה וראב״ע נורנ פי ב,ערה.]

⁽בן בכנענ' (Lidzb. 345), ובערב': ערי (1

^{2) (}הערוך חבר את זה עם פע' מן ג.ערה, אכל מן יכמי (נד.) מוכת שוה מן ב.ערה. וויל: אמר עולא מנין להעראה מן התורה שנאמר וכו' את מקורה הערה, ע"כ.]

-פעי, *לַרח, רק ציני מערה, מעורה, - דבוק ומחבר: אוכל שנפרם ומעורה 1) מקצת ד' מאיר אומר אם אוחו בגדול והקטן עולה עמו הרי הוא כמוהו (טבול יוס ג א). יחוד של האנה שנפשה ומעורה 1) בקליפה רבי יחודת ממהר וחכיא אם יכול לחיות תבואה שנעקרה ומעורה אפילו בשורש קטן שהור (עוקלי ג ס). בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעודים זה בזה ואומרים להן ראו הכתכם לפני .תמקום כחבת זכר ונקבה (כג קטינא, יוני נד.). מהו כמער איש ולויות אמר רבה כר שילא כאיש המעורה בלוייה שלו (שם כד:). השוחם את התרגגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב ר' יעקב אומר אם היו מעורות2) בגידין אסורות (נילדת). בדלדלה כבד ומעורה בטרפשי' מהו (כי זכיקלו, סול' אנו.). האכר והבשר המדולדלין כבהמה ומעורין בהום השערה יכול יםמאו מומאת נבלה ת"ל וכו" -(שם קסו:). - ובסהמ"א: ואת האבר המדולדל כלומר ישנהתך ממנה, אבר ומעורה במקצת (כגמייה, סולי עונ.). אבל ביצה מעזרה היא באשכול (מוספי סמורי שלם). השתחוה לחצי דלעת וחצי האחר מעורה בו הרי זה אסור מספק שמא זה החצי כמו יד לחצי הגעבר (למניים, עכויים מ ג). ואח"ב פסק עיקרו שהוא מעורה באילן הזקן (סול, מ"ש וכ"ר, טו). -- ואמר המליץ: ומה לי על פרישותם ולכם ליחודים במער אש מעורים (פרופים, לני מודם, קבן על יד ח, 112).

דיערה, ממנו עָרָה.

יאור וכל מזרע יאור יבש נדף ואיננו (יסטי יש ז).

"אור וכל מזרע יאור יבש נדף ואיננו (יסטי יש ז).

"ובמשם" מקום גלוי: כי ממערות צוריו האורבים
קמו זמערות שיחיו ערות העיר ראו עת ביהודי
אחיהו איש גלחמו (יל"ג, להכם דוד ומיכל, ג).

לברוב, עירוב, מ״ל ערובים, עירובין, שפ״ם מן ו.ערב,
א) ערבוב, ערבוביה: שתי נשים שלקחו קניהן
א)

ובן פרש: (מו מעורב, ע"ב; ובן פרש [רה"ג פרש: כמו מעורב, ע"ב; ובן פרש הערוך.] (2 — [ריוש' גני' (עתי 154), מגקד: מערות.]

3) [פרש רש"ו, וו"ל: לשון דבר המעורה ונשרש יפה יפה ודומה לו רשע עריץ ומתערה כאזרת רענן וכן מברו מנחם במחברתו זרעים הנשרשים על נילום, ע"ב. וכן פרש רד"ק וגם רס"ג, והחדשים מפרשים: מקומות משופים וגלויים.]

בעירוב או שנתנו דמי קניהן לכהן לאיוה שירצה כהן יקריב חטאת ולאיזה שירצה כהן יקריב עולה (כי יוסי, קיני לו ד). ערוב מקואות בשפופרת הנוד כעוביה וכחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן (מקוחי וז). אילו ניטלין אחד מששים גידולי תרומה ועירובי תרומה (תוקשתי תרוניי ה ז). על חמין ברור חייב כרת ועל עירובו סופג ארבעים (ירושי פסחי ג ה). על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו כלאו (כ״ח, פקסי מג.). -- ערובי דברים: כל פרשה זו עירוכי דברים מה שאמר זה לא אמר זה (מוקפסי קועי ע ז). "ערוב פרשיות: עירוב פרשיות 1) כתוב באן וכוי (רבי היים ברי יוסף, ב"ק קו.). אי קסבר עירוב פרשיות בתוב כאן ליבעי נמי מומחין ואי קמבר אין עירוב פרשיות כתוב כאן שלשה ל"ל וכו' (סנסי ב:).--ומ"ר: ואחר יאכל מן הקרשים כי לחמו הוא יש לך קדשים שאינו אוכל כהן פרט לעירובין וליתר ממאה (ירושי ערלי ב א). מה בין. עירובין מה בין גידולין עירובין בעיינן הן גדולין ככר בטלו כמה דרבי שמעון מודי לרבנין בעירובי מעשר אבל בעירובי ביכורין כגידולין הן וכן היה ר"ש אומר אין הביכורין אוסרין את עירוביהן וגירוליהן מלוכל בירושלם (שם ציכורי ב ב).--ובסהם"א: קבל ודע כי הרכר הוה שברון לחכמת' כי האכן הלא הם יאמרו בי היא מד' עירובי הארץ ואס השמים הם כמין האכן הנקראת מגניטים זהם מארכעה עירובי' קשורם איך יעמרו הם על כרימה (כייי סדק:, חשה"כ שעל יג). שהם אומרים בי כל היצורים מארבע עירובים הם (שסיי). דרך ארץ כמשמעו והוא עירובו עם הכריות עירוב יפה ומקבלן בסבר פנים יפות עד שאוהבין אותו רבים (ר"י תָבן עקנין, פפי מופי ב ב). אחר בך חקר המעורבים מהם העירוב הראשון אשר לא יצא בו אחד מהמעורבים ממהותו וחקר מיניהם (כש"ע פלקירת. רחשי הכמי 84). -- ב) *המזון המשמש לערב ולחבר שתי רשויות או שני תהומין או את תבשיל יו"ם ושבת: השולה עירובו ביד חרש שוטה וקטן או ביד מי שאינו מודה בעירוב אינו עירוב וזם אמר לאחר לקבלו ממנו הדי זה עירוב (עירוצי ג ב). מתנה אדם על עירובו ואומר אם באו עובדי בוכבים מן המורח עירובי למערב מן המערב

ו (פסוק שהוא מפרשה אחרת נתערכ כזו שאינו מקומו (רש").]

עירוב במקוח (פס ה). נתנו עירובן במקום אחד ושבת אחד בין מן הפנימית בין מן התיצונה ולא עירב שתיהן אסורות (עס וי). במה דברים אמורים בתחילת עירוב אכל בשיירי ערוב כל שהוא (כנ יוסי, שם ז ט).--ות"ר: במה דברים אמורים בעירובי תחומין אכל בעירובי חצירות מערכין לדעתי ושלא לרעתו וכו' (פס ז'יל). בשעה שתיקן שלמה' עירובין ונטילת ידים יצתה ב"ק ואמרה וכו' (שנח יד:). את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו וכו' מכאן סמכו חכמים לעירובי תבשילין מן התורה (ביני טו:). מאי לאין נכון לו וכוי למי שלא הניח עירובי תכשילין (שס). קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין שנאמר ובו' (יומי כה:). אפילו הלכות עירובי חצירות היה אברהם יודע (נשס כי נתן, מד״ר נכחשי מע). --ובסהמ"א: העירוב שעושים בני החצר זה עם זה הוא הנקרא עירובי חצירות (רמב"ם, עירובי לו). אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה (שסוו). -ואמר הפיטן: עדתי הטה נא אוניך לתגבורת שלטי עליזים ערוב הנערב להוצאת שבת תקון ערובים אשר יתקנו חוזים (כ"י בכ כאוצן, איפכה אמכם, אזהכי, כג.).--ג) *ערובין, שם אחת המסכות במשנה.

יערובי, ערוביי, מ"ז, נקי ערובית, של ערוב, מערב ומערבב: לפי זה יאמר בהם שהם צורות עם השמים לא זולת וכמו שביארתי מהתקשרות המציאותיי לא העירוביי (כ"ל נינלגו, דרך לתונה, פע.). הרכבת שכונית כמעשה האלדיג'ייא או הרכבה ערובית כמעשה התריאק (כש"ע שפרוע", עין כל, פיי על קלמון ל"ם, 5. כ"י צימע"ד טכער).

ערוגות, ערוגות, שיל ערוגות, ערוגות, ערוגות, או ערוגות, שרוגות, או ערוגות בשמים וכרומי, שורה של אדמה תחוחה שורעים ונפעים בה הנשע garden bed ומנים ומפרה שרשיה עליו ודליותיו שלחה לו להשקות אותה מערגות ממעה וכו' הלא כגעת בה רוח הקדים תיבש יבש על ערגת צמחה תיבש (יסוקי יו ז-י). לחיו בערוגת הבשם מגדלות מרקחים (שס"ש פ יג). דודי ירד לגנו לערוגות הבשם מגדלות לרעות בגנים וללקט שושנים (שס ו ב). — וכתו"ם: ערוגה שהיא ששה טפחים על ששה טפחים וורעים בתוכה חמשה זרעונים ארבעה בארבע רוחות הערוגה ואחד כאמצע (כללי ג ל). כל מין זרעים אין זורעין בערוגה (שס ב).

ערוגות קטנות מקיפין אותן חרדל (כפנ"ג, מוספה" כלחי ב ה). פירות ערוגה זו לכשתבוא שליש ותיעקר עשויין תרומה ומעשרות על פירות ערוגה זו לכשתביא שליש ותיעקר (ר״ל צן יעקצ, שם חרומי צ ס). ערוגה שמקצתה נמוך ומקצתה גבוה לא יולף מך הנמוך שבה לגבוה שבה וישקנה (שס, מו"ק ח ח). ערוגה בין הערוגות שנינו (שמוחל, שנת פס:). אם משים אדם עצמו כערוגה זו שהכל דשין כה וכבושם הוה שהכל מתבשמין כה תלמודו מתקיים (ר"ח, עירוני כד.). אפילו אמר פירות ערוגה זו תלושים יהו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים וכו׳ דבריו קיימין (יכמי לג:). לא חיצת הקנים בלבד אלא אפי' ערוגה קטנה של בשמים ויש לה שם בפני עצמה אינה נמכרת עמה (כי מייל כר לכל ל"ר יוסכן, ב"ב סעו). שנעשה כביצה המוזרת והיא היתה בערוגה מליאה מים (פנהי פג:). עד עכשיו אם יקלוט אדם מטר מאוירו של סדום ויתן בערוגה אינה מצמחת (רינ"ל. מד"ר נכחשי נח). לאחד שהיתה לו ערוגת ירק מלאה השכים כבקר ומצאה שהוריקה (כי סמח צר סגינה. שם ויקרי יח). הוי כנד בקוע שאינו נפתח להכנים את הרוח וכערוגה עמוקה שהיא מחוקת את מימיה (כלה רבחיג).--ובספר יצירה: שלש מים מרוח חקק וחצב בהן תהו ובהו רפש וטיט חקקו כמין ערוגה (פפי יליכי ל יל).-ובסהמ"א: עקר דבר זה כי הערוגה היא הנזרעת תלמים תלמים ואינה נורעת משרים משרים וערוגה זו שאמרנו יש ככל רוח שני שני תלמים מכל מין ובאמצע חלם קמן מפח על מפח (משוי גמוי הרכני מפה). והיה אומר לבעל המוסיקה תראה לנו זמן הציצים בציציו והערוגות במיני בשמיהם (כ"י סכיזי, מוסכי הפילוסי ל יע). ויש מזרעוני גינה זרעונים שאין דרך בני אדם לזרוע מהם אלא ערוגות ערוגות קטנות כגון הלפת והצנון וכו' (מננ"ס, כלח׳ ח ע).--ואמר המשורר: וגלות בנעלות ומקות ותעלות עליהן אילות כאילות היערים ככל ענות ערגות ואין להם פוגות לרות הערגות במים מגרים (דונם, דעה לבי סכמה). בשושנה סוגה נפוצים בערוגה ירצון במחוגה עלי קו כבירם (כ״ש הנביד, בחשמרת ערב). ולך תוכה ערוגה מן ידידה מלאה על נהר אהב נטועה (סול, נשמה מלשר סחלו). הלא תראה מידעי שחקים כערוגת גן וכוכבים בשושנים והסהר כמו אגן (כשניג, פלח מכחם). על

הערוגות תן לך מושב והיה בצלי החדמים דר וכו' ערוגות ורדים תנה לך למצע ואל נא תשימם כצנות וצלצל (רמב"ע, החרשים ביב). ערוגותיו בלי רוקם וחושב משבצים ושושנים יצועיו (פולו, קללני גביל, דיולן קמה, בודלי). רות לאט רגלה בין הערגות ופלב ההדם גלתה אהבה מפתרת (כ"י הלוי, עין נדינה). בנחליה הגצו הרמוגים ובערוגותיה הזהירו השושנים (כלכ"ע, סי בן מקין, סיגר 141). ויצאנו אלי גנות ערוגות ערובות (נכזי שכער ג, דודפון 215). בשמיה ערוגות ערוגות יתניב שמחות וישמיד נוגות (מס 235). חיו לריתו שוכני עפר עת יולו כשמי ערוגתו שורים שנים הם עלי שבעים על רצפת כבוד מנוחתו (עמכוי, ממנכי ד):--ב) *בהשאלה, דפן הראה: ר' יוחגן ור"א דאמרי תרוויהו מקיפים בריאה אמר רבא לא אמרן אלא באותה ערוגה אכל מערוגה לערוגה לא (סולי נ.). - ובסהמ"א: והוא שנמצא היתר בין שתי הערוגות מלממה או מלמעלה שלא כסדר האונות (ר"מ צן אסרן, לדה לדרך צ א ו). והברובים פורשי בנפים במדרגת הריאה המרחפת על הלב בשתי ערוגותיה (ר"י מוסקחטו, קול יהודה לכוזרי ב כו, מח:). -- וצד של הוקן: תיקון רביעי של ז"א הם שני ערוגת הכושם המכסי' הלחיים הם השערות של הזקן ההולכים באורך משני צדרי הפנים ומכסים הלחיים (כ"כ נכ"י אלחכן, פה"מ, כישא דזעיר אנפין נע, קנע.).

איערודים - חמות הבר, "ערודים - חמות הבר, מי שלח פרא :Wildesel; onagre; wild ass, פרא חפשי ומסרות ערוד מי פתח אשר שמתי ערכה ביתו ומשכנתיו מלחה (איוב לע ס-ו). -- ובתו"ם: החמור והערוד אף על פי שדומין וה לוה כלאים וה בוה (כלחי או). ר"ם אומר משוכיר בין זאב לכלב ר"ע אומר בין חמור לערוד (נככי ע:). היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום ופרסותיה התוכות כודק כבשרת אם מהלך שתי וערב בידוע שהיא מחורה ואם לאו בידוע שהיא ממאה וכלכד שיכיר ערוד (כב סקדה, סולי נע.). פרא למוד מדבר כשם שהערוד גדל במדבר ואין אימת אדם עליו כך וכו' (מד"כ זכרי ה),-וכסהמ"א: ויש עדוד שהוא ממין חיות והוא חמור חבר (כ"י חלנקחוה, מנוה"מ ב, ענלחו 29).--ומ״כ: ערודות היו נוחרין בירושלם והיו עולי רגלים משתקעין כדם עד ארכובותיהן ובאו לפני חבמים ולא אמרו להם דבר (רי חנינה, ירושי שקלי ה ה).

וערודים, ואמר הפישן: ערודים עם עלים מדו ודו שעולים ענין לא מעלים אחוו לנו שועלים (כי שלמה הכני, אור ישע מחופרים, יולי א פקס).

ב.*ערור, ערוד 1), ס"ו, - מין ווחל ארסי: מעשה כמקום אחד שהיה ערוד והיה מזיק את הבריות באו והודיעו לו לר' חנינא כן דוסא אמר להם הראו לי את חורו הראוהו את חורו נתן עקבו על החור יצא וגשכו ומת ערוד נטלו על כתיפו והביאו לבית המדרש אמר להם ראו בני אין ערוד ממית אלא החטא סמית באותה שעה אמרו אוי לו לאדם שפגע בו ערוד ואוי לערוד שפגע בו רבי חנינא בן דומא (ברכי לג.). חצב למינהו להביא הערוד וכן הנפילים וסלמנדרא (סול' קכז.). פעם אחת הלכתי לוועד וראיתי נחש שהוא כרוך על הצב לימים יצא ערוד מביניהם (כי הוכח צר חוכחה, שם). משל לאחד שנשכו הערוד והיה רץ ליתן רגליו כמים נתנן לנהר וראה תינוק אחד שהוא שוקע כמים ושלח ידו והצילו וכו' א"ל לא אני הצלתיך אלא הערוד שנשכני (מד"ר סמות ל).--ובסהמ"א: וערוד בא מן הצב שהוא ממיני השרצים ומן הנחש והכ"ה כראו להפרע מן הרשעים (כ"י אלנקאוה, מכוה"מ ב, ענלאו 29).

ערותה, שיינ, סמי ערותה, ערותה, ערותה, ערותה, ערותה, ערותן, מ"ר *עריות²),-א) ערוה באיש או באשה, המקום שאדם מתכיש להראות, כפרט אכר הוכרות :Blösse, Scham; nudité; nakedness, pudenda וחנקבות, וישת מן היין וישכר ויתגל כתוך אהלה וירא חם אכי כנען את ערות אביו וכו' וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם (נרחשי ע כח-כג). ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותה עליו (פמות כ כו). ועשה להם מכנסי בד לכמות כשר ערוה ממתנים ועד ירכים יהיו (שס כה מג). איש איש אל כל שאר בשרג לא תקרבו לגלות ערוה אני יו' ערות אביך וערות אמך לא תגלה אמך הוא לא תגלה ערותה ערות אשת אכיך לא תגלה ערות אכיך הוא וכו' ערות בת כנך או כת כתך לא תגלה ערותן כי ערותף הנה (ויקרי יס ו-י). ואיש אשר יקח את אחתו בת אכיו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא (עס כ יו). ואעבר עליך ואראך והנה עתך עת דדים ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותה ואשכע

¹⁾ במדה"ג שבמר, סוף וישלח, מנקד: ערוד.

[[]כאלו מן עריה.] (2

(פזר"ח כב). קיבל עליו מורידין אותו לבית הטבילה וכסוהו מים עד מקום הערוה ואומרים לו מקצת דקדוקי מצות ובו' (מסכי גרים א, קירכהיים).--ובסהמ"א: דוקא יושכת כדי שיהיו פניה שלממה כבושות בקהקע וערותה מתכמה ואינה נראה (ר"ה, לולי הגלי ל, כספה', לוין 25). ועשה את הערות לוכר ולנקכה כדי להשתמש במשגל ולהזריע ולהוליד (כ״ש דוכולו, מכמוכי ח, פג:). לאחד התבו אבן מערותו וכשגדל בקש לקחת אשה וגתן החכם עצה שלא יתנו לו (ספי ספידים ספפפשיל). כי כאשר יראה העירוה יכיר אם הוא בעל מלה או איש אשר לו ערלה (כ"י זנחכה, שעשועי ינ, דודקון 134). המעי האחרון שהוא שוה ואין בו עיקום והוא שהרעי יוצא בו מן הערוה והוא דבוק כין עקרי הירכים (רי תנחום הירושלמי, ספר המספיק, הקדמי, בכר 8). -- גב הערוה: כשתראה השתן כמראה הדם דע כי ניתק גיד בכליות או במקום השתן ויש לו באב בגב הערוה 1) (ר"י זצארה, מראות השתן ז, שעשועי, דודקון 172). -- *ובמשמ' אשה האסורה על גבר מטעם של שאר, בשר: איזהו מעות שאיגו יכול לתקון זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר (כי שמעון כן מנקיא, מגיי א ז). כלל אמרו ביבמה כל שהיא אסורת אסור. ערוה לא חולצת ולא מתיבמת (יכמי בג). אמרו להן ב"ש (לכה"א) התרתם ערוה חמורה לא תתירו את הממון הקל וכו' (שם עו ג). הבל מודין באשת אחיו וכו' קנה בה ערוה היא וערוה פוטרת צרתה (כי יוסכן, יכוסי סועי ו ג). היו יושבין ומחשבין איוו ערוה חמורה (כי חלעוכ, מד"ר דבכי ב).--ובמשמ' זנות: שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה (רי עקינה, חבוי ג יב). האשה שחלך בעלה למדינת הים וכו' קנם קנסו בה שתהא בודקת יפה וכו' מריח ערוה נגעו בה (כי יוסכן, ירופי יצוני י ח). גיחוי אדם גדול בתורה היה אלא שהיו בו ג' דברים עין צרה ופרוץ בערוה וכו' (סס סנהיינ). שמשעה שלקה העולם בדור המכול עמדו אומות העולם וגיררו עצמן מן הערוה הדא אמרת שאנשי מורח גדורים מן הערוה (מַד״ר ברחסי ע). אמר הקב״ה אתם להומים אחר הערוה חייכם שאני מביא עליכם אומה שאינה מבקשת מכם לא כסף ולא והב (שם חסתי, ויפקד המלך פקידים). -- דבר ערוח, דבר שבערוה: לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה (גיטי

לך (יסוקי יו ס), יען השפך נחשתך ותגלה ערותף בתונותיך זכוי לכן הנני מקכץ את כל מאהביך וכוי וגליתי ערותף אלהם וראו את כל ערותף ושפטתיך משפטי נאפות (שם לו-לח). לכן נתתיה כיד מאהביה וכו' המה גלו ערותה (פס כג ט-י). ותגל תונותיה ותגל את ערותה ותקע נפשי מעליה (שס יח). ונגלה ערות זנוניך (שם כע). והצלתי צמרי ופשתי (שנחתי) לבסות ערותה ועתה אגלה נכלתה לעיני מאהביה (סוסי ביל-יצ). — עַרוַת אִפֶּה, כרבור של הרוף: הלוא ידעתי כי בחר אתה לבן ישי לבשתך ולכשת ערות אמך (ש"ל כ ל).-ובהשאלה, ערות הארץ, מקום התרפה שלה, שדרך שם קל לחאויב לבוא בה: מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם ויאמרו אליו לא אדני וכו׳ לא היו עבדיך מרגלים ויאמר אליהם לא כי ערות הארץ באתם לראות (נכחשי מנ ע-ינ). - ובכלל, הרפה: כן ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים ווקנים ערום ויחף וחשופי שת ערות מצרים (ישעי כ ד). חטא חטאה ירושלם על כן לנידה היתה כל מכבדיה הזילוה בי ראו ערותה (חיכי ח מ). - ערות דבר, דבר מגנה, בעור: והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך (דברי כג יד-יס). כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא כה קרות דבר וכתב לה ספר כריתת (שם כד ה).-ובתו"ם: האיש (היוצא להתלות) מכסים אותו פרק אחד מלפניו והאשה שני פרקים אחד מלפניה ואחד מלאחריה מפגי שכולה ערוה (ספרי דברי רכח). א"ר אבהו שעשה לה דדים במקום בינה מעמא מאי א"ר יהודה כדי שלא יסתכל במקום ערוח (נרכי י.). שפח באשה ערוה ובו' 1). (מי ילסק, שם כד.). קול באשה ערוה 1) (סמוחלל, מס). שער באשה ערוח!) (כנ שמח, מס). לבו רואה את הערוה מותר (מסכד:). אר"א לעולם אין האשה מתעברת מביאה ראשונה והכתיב ותהרין ב' בנות לום מאביהן אר"ח שלמו בעצמן והוציאו: ערותן ונתעברו כמביאה שנייה (מד"ר ברחשי מה). שהיה זה בא ובועל זהיה זה בא ובועל עד שהגו את מכתה והיא מר לה מר לה לערותה (מד"ר חיכי, זרכי ליון). ראו המלאכים שנפלו ממקום קרושתן מן השמים את בנות קין מהלכות גלויות כשר ערוה ומכתלות עיניהן כוונות נתעו אחריהן ולקחו מהן נשים

ין) [פרשו שם אפילו באשתו ולקריאת שמע, כלוי שמעור לקרא קריאת שמע אם הוא מגלה לעיני הקורא.]

⁽ו [רודסון סובר שצ"ל: גרכ בערוה.]

ם י). שנייא היא שאין אדם עושה בדבר עדוה (ירושי פלה ה ב). הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים (גיטי ב:). -- ומייר עריות: אין דורשין בעריות בשלשה (סגיי ג א). היתה בתו או' אחת מבל העריות האלו נשואות לאחיו וכו' (יבמי ל ב). שש עריות המורות מאלו מפני שנשואות לאחרים צרותיהן מותרות (שסג). כל, העריות שאמרו צרותיהן מותרות (גיעי סו). מלמד שכל העריות קרויות טומאה (ספרה הסרי פרק יג). יבמה יבא עליה שומע אני אפי' באחת מכל עריות האמורות בתורה הכתוב מדבר (ינמי ג:). מפני מה נסמכה פרשת עריות לפרשת קדושים אלא ללמדך שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קרושה (ריצ"ל, מד"ר ויקר׳ כד). -וכמשמ' זנות: ולא תתיחד אשה עמהן (עם גוים) מפני שהן חשורין על העריות (ש"ז כח). גול ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומתמדתן הפורש מהן על אחת כמה וכמה (מקבל שכר) (מכרי ג עו). המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר שלא יהו בנות ושראל פרוצות בעריות (מוספתי גיטי ד (ג) ג). כל הנותן עינו בכוסו עריות כולן דומות - עליו במישור (כי חמי, יומי עה.). רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות וכו' אין אפוטרופוס לעריות (כתובי יג:). - ובסהמ"א: כל מי שהוא להוט אחר בולמום של עריות למוף מאכילים אותו מבשרו (כשיי, צראשי יט לג). - גלוי עריות: על אלו. דברים נפרעין מן האדם בעולם הזה והקרן קיימת לו בעולם הבא על עבודה ורה ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים (מוספסי פחה חב). על שבע מצוות נצמוו בני נח זכו׳ ועל קיללת השם ועל גילוי עריות (סס ע"ז סד). ירושלם בנ"ין הראשון מפני מה חרכה מפני עכודת זרה זגלזי צריות ושפיכות דמים שהיה בתוכה (שם מכסי יג כב). ויושיען (את בנות יתרו) וכז' דבר של גלוי עדיות באו לעשות עמהן (מד"ר שמות א). ועיי בּלּוּי.--ומ״כ "עריים, עריין, ואמר המליץ: ורוב שתית היין ישבר עצמותיך בעריין וחמור תאות המשגל ישים אותך בשגל (רי עזרה הבבלי, סוכהי מוסר ה, מע.). "ערף, עירוי, שיו, שה"פ מן א.ערה: מהו ליתן תבלין

בררי, עירוי, שיה, -שה"ם מן א.ערה: מהו ליתן תבלין מלמשה ולערות עליהן מלמעלה ר' יונה אמר אפור ועירוי בכלי ראשון הוא 2) (יכוש שנה גג). כל גרמא אמר שאפור שפעמים שישראל מרפא ידיו ונמצא כל

העירוי מחמת הגוי (כי שמוחל, שם ע"ז סי). – ובסהמ"א: שאין העירוי דרך פלימה (כתב"ד, תמיס דעיסית). ערוי נמי לא מפלים אלא כדי קליפה (סתכומה, שבת כלד). לפי שהן מתקררין בעירויין (כ"כ על הכי"ף, שבת כ.). ביון דלהרבה פוסקים ובראשם הרשב"ם וכו" עירוי אין מבשל כלל (כי תייס בכי כתן כעע, קונעי תבן העועים 2). אינה סרה (רוח רעה) מן הידים אלא בעירוי דוקא ולא בשכשוך (סלבום חו"ח, כע"י די בי.).

ערוד, שרוד, שוח"ו, כקי ערוכה, מייר ערוכות. א) מי שמוכן, מה שמסודר כסדר הגון: כעם עצום ערוף מלחמה (יול׳ 3 ה).-ןכתו"מ: אין מעבירין לפני התיבה לא חיפנין ולא בישנין ולא טיבעוני' מפני שהן עושי' היהין חיתין ועיינין אאין אם היה לשונו ערוך מותר (ירושי ברכי ע ד). עשיתם שלחן אני מציל אתכם מן הערובה!) ואערוך לפניכם שלחן לע"ל (מד"כ שמות כ).-ובסהמ"א: ויאמרו עשירי ארם אל פסילו הנה לך ספינה ערובה בים ללכת לדרכה המלט ארץ יהודה (יוסיפון ככה). - ואמר המשורר: משה בשירה ערוכה ישורר מי כמכה בצאתי ממצרים (כחב"ע, חסי שמעו). ויצאנו אלי גנות ערוגות ערובות בה כמו מורי מגלה (גלי שכער ג, דודקון 213).-*למוז תלמוד ערוף: לימוד ערוך הוא בידינו שהשבה קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו (רב נחמן, בילי לד:). תלמוד ערוך הוא בפיו של ר' יוחגן הא מני אדמון הוא (שנוע מ:). - שלחן ערוה: שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בע"ש מבית הכנסת לביתו אחד טוב ואחד רע וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת מלאך מוב אומר וכו' (כי יוסי צר יהודה, שבה קיט:). - "שם של ספר הלבות לר' יוסף קרו. ועי' ערה.-ב) "שם למלון, כמו הערוה של ה"ג מרומא וכדומ': עד שעמד חיוג ו"ל ומצא ערוך שעשאו חכמי לשון ישמעאל ללשונם וקרא אותו ולמד דרכיו ועשה כן ללשון הקדש (רוש פרחון, מחצי, פרח). נתכונתי לעשות ערוך ובכל ערך וערך אדבר בו כל צרכו (שם, הקדמי). כל זה אוסיף בזה הערוך (שם): הערוך הוח וכו' (שם, נקוף הקפר).

ערום, סומ"ז, מ"ל ערומים, --מי שוש לו ערמה, שיודע לרמות בני אדם בחכמה ודעת, שלא ירגישו בו, חכם

[[]בגנ׳ מנקד: וערוי.] -2) (בלומ׳ במו בשול.]

^{&#}x27;ן [הגיהנם שנאמר ערוך מאתמול (מ"כ), ועי

עריכה.

hinterlistig, gescheit; ruse, prudent; שיודע להזהר. crafty, sensible, במשם' רמאי: והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה וי׳ אלהים ויאמר אל האשה אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן (ברחשי ג ח). מפר מחשכות ערומים ולא תעשינה ידיהם תשיה (חיוצ ס יב). כי יאלף עונך פיך ותכחר לשון ערומים (מס יה ה).--ובמשמ' חכם, פקח: אויל ביום יודע כעסו וכסה קלון עַרוּם (משלי יב יו). כל עַרוּם יעשה בדעת זכסיל יפרש אולת (מס יג יו). חכמת ערום הבין דרכו (שם יד ה). פתי יאמין לכל דבר וערום יבין לאשרו (שם יה). נחלו פתאים אולת וערומים יכתרו דעת (שם יס). ערום ראה רעה ויסתר ופתיים עברו ונענשו (פס ככ ג).—ובתלמוי: חסיד שומה ורשע ערום ואשה פרושה ומכות פרושין הרי אלו מבלי עולם (כי יהושע, סועי ג ד). לעולם יהא אדם ערום ביראה מענה רך משיב חמה (אניי, נרכי יז.). אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (רייוסי ברי חנינה, סוטי כה:). אדם וכהמה תושוע ה' וכו' אלו בני אדם שהן ערוםין כרעת ומשימין עצמן כבהמה (כנ יהודה אמר כב, חולי ה:). -ואמר המשורר: מלל ערום אלי שמעו תאכלו מן העץ ולא תגועו (רחצ"ע, חומות חל). - "שכל ערום: אמנם השבל הערום יעיון ויחפש (כ"י עמדין, מגדל עוז, קו.). ערום, עום, ס"ז, נקי עַרְפַּה, מ"ר עַרוּפִים, "עַרוּמוֹת, nackt; מי שאין כסות לגופו, שאינו לבוש לבוש, בכחשי (בכחשי naked, והיו שניהם ערופים ולא יתבששו ב כה). ויפל ערם כל היום ההוא וכל הלילה (ש"ח יע כד). ויאמר יי׳ כאשר חלך עבדי ישעיהו ערום ויחף שלש שנים וכו' כן ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים וזקנים עַרוֹם ויחף וכו' (ישעי כ ג-ד). פן אפשיטנה ערמה וחצגתיה כיום הולדה (סושי ב ס). ואמיין לבו בגבורים ערום ינום ביום ההוא (עמוי ציו). אילכה שילל וערום אעשה מספד כתנים (מיכ' ה ה). עלם יצאתי מכמן אמי ועלם אשוב שמה (איוב א כא). כי תחבל אחיך תגם ובגדי ערופים תפשים (פס כג ו). עַרוֹם ילינו מבלי לבוש ואין כסות בקרה (שם כד ז). כאשר יצא מבטן אמו עָרוֹם ישוב ללכת בשבא (קסלי ס יד). — ובחשאלה, הדבר ערום לפני פלוני, שהדבר אינו מכסה ואינו נסתר מעיני פלוני: ערום שאול נגדו ואין כסות לאבדון (חיוב כו ו).--ובתו"ם: ומפרישין אותו (את הדמאי) ערום בין השמשות וכו' (דמלי ל ד). האיש נסקל ערום ואין

האשה נוקלת ערומה (סוטינה). האילם והשיבור והערום והסומ' ובעל קרי לא יתרומו (ירום׳ תרומי או). תיפתר שהיתה אשתו של עם הארץ יושכת עליר ערומה (כי יקה, עם הגיני ביו). האוחו מ"ת ערום נקבר עדום וכו' אימא עדום בלא אותה מצוה (שנת יד.). רצונכם לראותה (את ושתי) אמרו אין ובלבד שתהא ערומה (מגיי ינ:). שהיתה ושתי הרשעה מכיאה בנות ישראל ומפשיטן ערומות ועושה בהן מלאכה בשבת (שס). אלו אנשי ברבריא ואנשי מרטנאר שמהלכין ערומים כשוק שאין לך משוקץ ומהועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק ערום (יכמי קג:). מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת ובו" אמרו חכמים ימות וכו' ואל תעמוד לפניו ערוםה (סנהי עה.). ומה חישה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושין צדיקים שנקברים בלבושיהן עאכו"ב (שם כ:). ותקראן לעם לזכחי אלהיהן רבי אלעזר אומר ערומות פגעו בהן (קנהי קו.). כיון שראיתיה ערומה ובצרה גדולה נתמלאתי עליה רחמים ונתתי לה על שום ומבשרך לא תתעלם (מד"ר ויקרי לד). הגכנם לבית הערומים חולץ את תפיליו ורוחק ארבע אמות. מבין הערומים (מפכי הפילין, קירכהיים). -- ובסהמ"א: מעשה בר' עקיבה שהיה מהלך בין קברות ופגע באדם אחד ערום ושחור כפחום (גנזי שכטר ח, גינלצורג 238). *ובלא הרכה בגדים: המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זון פסק להכניסה ערומה לא יאמר הבעל כשתכא לביתי אכסנה בכסותי (כמוצד ו ה).--ובהשאלה: ומכספינו ומחמדינו אנו ערומות מהם וקלופים כבצל הנקלף (מד"ר ברחשי לה). נבנם (דוד) למרחץ וראה את עצמו ערום אמר אוי לר שאני ערום מן המצוות (ספרי דברי לו).--ובסהמ"א: ידענו בשכל שאין דבר מאלה לצורה אנושית כל עוד שיקחה השכל מופשמת ערומה מכל זה (כלפ"ד, למו"כ 35). והיסוד אי אפשר שיהא נמצא ערום מהצורה (רש"ט פלקירה; מקור חיים לרשב"ג ד ד). ויועיל עוד למען דבר בלשון נקייה אם בוא יבוא לידגו ענין אשר לא ניתן להאמר ערום כאשר הוא (הנכים כהן, כום סדשה מג). -- ואמר המשורר: ויולד אנוש ערם וילך ונפשו מעמל תבל ערמה ויעוב כל פקדתו לאחר ולא ישא ביום לכתו מאומה (כמצ"ע, מכדה לצעה סצל). כך ולי כי ממך אני יד אל תרפי מערום שכל ובמדו בשתי תחפי (כסב"ע, חחמיר חל).

"ערום: ובערוך [ערך עירום, שייו, - שסיים מן ערם: ובערוך כותש] פי' אם [הנופות] מסתככין זה על זה ומערבין זה עם זה אסור וכו' מיהו קשיא דכי האי גוונא מיקרי עירום וכו' ועירום דקשיא לא קשיא מידי דעירום מיקרי על ידי אדם כוחש מעצמן (כ"י כן מלכי לדק, כלאי ה ג).

ערריק"), ש"ז, סמ' ערוץ 2): מן גו יגרשו ירועו עלימו בגנב בערוץ נחלים לשכן חרי עפר וכפים (חיוב ל ה-ו). -ואמר הפימן: סימן שני למשולה בערוץ למדחפת איש שעיר (רסע"ג, בחדני ילדקו, חזהר', קובן מעשי ידי גחונ' קדמוני ב, 15). הופע ייי הגלה בערוץ שגבך והט אונך (הוא, גוף ספר הגלוי, פעדיאנה, שכער 6).-ובמו ש"ח: בסוד אלוה ירוץ. או לשער היסוד סגן וראש בית אב ערוץ לשמע מוב מגלה סוד (הוא, באדני ילדקו, אזהכי, קובץ מעשי ידי גאוני קדמונ' ב, 15). - בערוץ יקהת לחיך עת כי תשחקי ירד הגעם לשכון משמים (יל"ג, חנה ל, 5).--ונסי ערוצה, ואמר המליץ: לתת גדר למחפיה הפרוצה לשומה כקדם נוראה וערוצה לעזר שונה העשק והמרוצה (קעע מזמן הגחו', פעדיחנה 66). והוא פעל עומד מענין עריץ כלומר תהיי ערוצה (כד״ק, ישע' מז יב).

"ערור, עירור, שיז, -שסים מן עורר: ולא יעורר על מתו אי זהו העירור מזכירתו בין המתים (ירושי מו"ק ח ה).

"ערות, עירות, ש"כ, שקידה וערנות, "Wachsamkeit vigilance: תמורת שחוק בכיה תמורת הרהור מחשבה שמחת הלב תמורת שינה שקידה הוא עירות (כ"ט דוכולו, מכמוני ה, עג.).

ערשל³), ממנו "עַרְשִׁיל, "עַרְשִׁילַאִי, *עָרְשֵּׁלּ

יערמיל, ס״ז, – ערום, בלא לבוש: פתאום ראיתים במקום הריח שליח רע וערמיל 4) ימיל (מנח מחרי, מנחי קנחי, ספר הירח, הקדמי, 122). עוד מעם ונשאר הדור נעור ורק שלית וערטיל4) מעט מעט מתנונה והולך קמא קמא במיל (רי קלונימוס, חבן בחן, סג.).

(3 מן הארמ'.] — ⁽⁴ [מן הארמ' (פועי מ:).]

כי אז יראה אור הירח אחרי עריבת השמש (כ"ח י) [הערוך גורם: מתערכלות, ובמ"ב:

"ערמילאי, ש"ו, מ"ל ערטילאים, - אדם ערום, ריק ופוחו: מעשה היה בשני בני אדם שהיר שונאים זה לוה והלך האחד והשחיד ערמילאי אחד שיוציא לעז על כתו של הבירו שקדשה (מכזכי, קידוש׳ מקסט). והשותים בומן הקבועי׳ עם אוהבי׳ וידועים ועם חסידים וצדיקי׳ ולא עם ער של אים ורקים כי היין יומוף חכמה וכו' (פפי חורהת לדיקים, שער השמחה, כז:).

*ערטל, פ"י, - עשה שיהיה ערום ומגלה: לעתיד לבא הקב"ה מערטלו (את השמש) ומהשתקו ומנרתקו ומלהם אותו ברשעים (כי נתן, מד"ר קהלי, וזכה השמש). - ואמר הפישן: דביר קדשי ערשל וקרבני נבשל ותמידי נישל (חלהי חזכרה, יוה"כ, כ"י צריטי מוזי).

-החפי, *התערטל, נתערטל, -- נעשה ערום: וידעו כי ערומים הם אפילו מצוה אחת שהיתה בידן נתערטלו הימנה (מדייַר ברחשי יע). בא ליכנס לחיבה והיו רגליו מתערמלות!) (ילקי חיוב כו). -- ובמהמ"א: הלא דבר ידוע לכל ומפורסם שכבר גתערטלו הנפשות מן הגוף המת והניחותו לרקבון (כמצ"ן, שער הגמול, צקוף). ונקרא צבור תבואה שנדושה ערימה כמו ערמת חמים וכו' ע"ש שנתערטלה מן הקשים (רפ"פ, יריעות פלמה ה י, לה.). -- ואמר הפים אור יום הבא אמתיי יתערטיל ויניץ בגוים יבער ויבהל וילהט נתנץ (גב), Kahle, Masor. d. West.) ותנץ

-פעי, "ערשל, יערשל, יעורטל, -- במו החפ': בכבוד לשבח אז חומל שבוע ירבור כמום ונעוה יעורמל בהיכל אומר כבוד (רפעיב, בחדני ילדקו, חזהרי, קובן מעשי ידי גאוני קדמונים ב, 14).

עריבה, ש"כ, -- סה"פ פן א.ערב: ולשון בין הערבים

לעריבת הלילה עריבת היום בתחילת ו' שעות

וכו׳ מעריבת חלילה בתחלת הלילה (רש"י, שמות

ינו). אם כן איך יקרא מעת ערב שהיא עריבת

השמש עד בקר יום והנה הוא לילה (כלנ"ע, עס עז כה). והערב האמתי הוא בשקוע השמש גם יקרא

ערב על דרך מקרה עד עריבת האור (שס יחינ).

נראה בעיני אותן שעות שכין עריבת היום

ערי, עריי – עי' עראי

^{1) [}המחבר לא פרש ערך זה, וע"פ פרושו בערך קרץ יש לפרש: נורא, שעורצים ונבחלים ספניו. וכן ראב"ע והחדשים, ושאר מפרשינו פרשו מלשון שכר ונקיק.] לדעת רד"ק בשרשיו גם הנפרד ערוץ, במשקל (2

מתעכלות.]

הקרמי, ספ' גיע, ענין קדוס"ס ג, ד:). כי אחרי המולד תהיה ראיית הלבנה אחר עריבת השמש (שס ס.).

יערינדן, שינ, - שהיים מן א.ערג: עדיגת האיל הוא קול וגם מצאנו העריגה ליתר הכהמות (דונם, על מנחס, ערג). ודונש שאמר בי עדיגה לאיל ולא לאדם לא מלא דברוו (כי"ק, ספי הגלוי, יג). ולשון עריגה לאיל כמו לשון געיה לשור ולשון שאגה ונהימה ונעירה לאריה (כד"ק, קה"ט, ערג). ומרוב עריגה נפשו עליך להסתופף בחצרות אהלך (נשמים רחש קיג). Blösse; nudité; מעמד אדם ערם, ים מיכ, —א) מעמד אדם ערם, ותבאי בעדי עדיים שדיים נכנו ושערך: nakedness צמת ואת ערם ועריה ואעכר עליך ואראך והנה עתך עת דרים (יסוקי יו ז-ס). לא זכרתי את יסי נעוריך בהיותך עירם ועריה מתכוססת בדמיך היית (פס כג). והפשיטו אותך בגדיך ולקחו כלי תפארתך והניחוך עירם ועריה (סס לע). -- ואמר המקונן: פצו מעשה עריה לנדיה פרשה ציון ביריה (כ״ח הקליכ, שנת פוכו מכי, קיני). -- ואמר המשורר: וגפן ובו' אשר נותרה ימי חרף וורע מפרי עריה התמאס ויינה מוב ורב לשתות ולרויה (כ"ם הכגיד, הצמות פליליה). או בת שבע מעל הגג אראנה רוחצת עריה לא אתחיל על חשק תמר לא אחשוב רע על אוריה (עמנוי, מסגרי ד). – ב) כמו ערוה 1), במשמ' אבר המין: נפגם הזוכן או עריה של נקבה במוקדשים נפגם הזנב מן העצם אבל לא מן הפרק (נכור' ו ס). -- ומייר עריות. עי' ערוה. -- ובמשמ' זנות: ולא נפקד ממנו איש לערייה ולחטא (מד"ר סה"ם, כמגדל דוד). -- ואמר הפישן: למו השיבה גות יפיפיה לי איך תיסרוני ברמיה לערל וממא תשגילוני עריה (כ' יוסף בר שלמה, אודך כי אנפת, יול' שבח א חכוכ').

"עריד", ערייה, ס"י, כמו העראה, הערייה: לצורך יצאת לידון בערייה שלא תאמר הואיל ואין חייבין עליה אלא משום מומאת ערייה לא נעשה בה את המערה כגומר (יכוטי פנסי ז ס).

יניריבר, ש"נ, שס"ם מן ערף, שא) סדור של דבר:

נאמר כאן עריכה זגאמר להלן וערך הכהן

אותם מה עריכה שנא' להלן בתמיד של שחר

אף עריכה שנא' כאן בתמיד של שחר הכתוב

מדבר (ילוט' יומ' 3 ס). וישמחו צדיקים בבנין עירך

וכו' ובעריכת גר לבן ישי משיהך (חפלי הביכנו, ברכ' כט.). אמר הקב"ה בזכות הערכים אני מציל אתכם מעריכת גיהנם שכתב כה כי ערוך מאתמול תפתה (תנחומ׳ בחקותי ח, בובר).--עריבת שפתים, שפה: והתורה (גקנית) בארבעים ושמונה דברים ואלז הן בתלמוד בשמיעת האזן בעריכת שפתים בכינת חלב וכרי (אברי ו ה).-ואמר הפישן: פרים וכבשים לשלמים ועולה עריכת שפה גערוך בתפלה (כי שמעון צר ילחק, סמים סעלך, יולי ג ר״ה). - "ובמשמ" סרור של ספר וברומ": והשלישי שיפלות הסדירה ומיעום כח הער.יכה שאותו תלמוד סדירת יסודי עולם תלמידי הנכיאים (גנזי שכטל ב, גינלבורג 408). — ב) יעריבת העסה: בל המנחות זכו' וחייבים על לישתה ועל עדיבת ה ועל אפיתה (מנסי ס צ). אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים לישתן ועריכתן כחוץ ואפייתן בפנים (שס, גמכ' לס:). חביתי כהן גדול לישתן ועריכתן בפנים ודוחות את השבת (פנסומי ויקֹכי ז, נונכ). -- ובסהמ"א: מקטפין מחין פניה (של העיסה) לאחר עריכתה (רש"י, פקחי לו.). וכן לענין העריכה יש להוהר שאותו הנומל העיסה לפניו לחתוך לחתיכות קמנות לעורכין ולמרדדי הרקיקין (ספ"י ג, יד.). היה נראה לחקל אם בשעת הרדידת וחעריכה חקמת הנורק מתערב ומתגבל בעיפה (ר"ם מורפורגו, שמש לדקה, שו"ם לשר היום אשר רבו לערכה, הערכה: ויהי היום אשר רבו כמו רבו ביניהם חקששות והמריבות מחמת היות כק"ק חנוב' הסכמה קרומה שמשלש שנים ועד ג' יעשו עריכה ובהגיע תור וומן זאת העריכה יחד אוספו כל אנשי הקהל לתקן באיזה אופן שיעשה העריכה (מהרטד"ם, שו"ם יו"ד, קנצ). ופטרנו את כל עזבון הר' שלמה הנז' בכל מקום שהוא מלפרוע וכו' אם מעט ואם הרבה בין אם תעשה עריכה בין אם לא תעשה עריכה (כ״ח שפון, חוכם חמת, פו״ם חלו, כו:). בי שמת ובן אין לו לקכל עליו העריכה המושלת על המת לוקחים מממונו סך ידוע ופוטרים את ממונו (שם 3 מס, ע.). וכת אחד מהם מתעצמת עם שכנגדה על אשר עשו חמשה ממונים לבטל העריכה חוך זמן שלש שנים וכו' שאין יכולת לממונים הנ"ו לשנות העריכה בתוך זמן שלש שנים וכו' (כ"י מערחכי, פו"ס ה כו). בני העיר שיש להם הסכמה לעשות עריכה בכל ג' שנים על ידי ד' מעריכים שיוצאים ככל עריכה מכל קהל (ר"ח, סרם מעה חסרן, שו"ת ח נה).

⁽בני גם ביבלר (ספי היוצל לר"י לוי).

יעריכות שפתים: ודבר גבורות וחין ערכו חן ניתן בעריבות "שפתים גבורות וחין ערכו חן ניתן בעריבות ") שפתים בשעה שבקש רחמים על הסדומיים (מד"ר ברחשי מע).

—ובסחמ"א: עריבות מלשון עריבות שמעריבין עליהם הלחם (ערוך ערך להב).

ינרי בר ערום שיכ, -כמו ערמה: איש מצרי גבר ערום ומה היתה ערים ותיה אם׳ ככל מקום גרמוני מובר כושי וכאן כושי מובר גרמני אין זה עבד (מדס"ג שכטר, בראט לע א).

עריים, עריים, ש״ז, – חלק של העל שמשבר גוויע עריים, בעול וכו׳ בלחיין ובעריין (2) ממא (כליי כל 3).

א.*נורום"), פייו, מייר עריסים, עריסין,-א) השתרגות הגפנים שעולות ומשפסות על כתל או גדר ועושות Weinlaube; berceau, espalier; כעין מכה מלמעלה, arbour: אי זו היא שכחה בערים כל שאינו יכול לפשום את ידו וליטלה (פלפוז). איוהו ערים הגומע שורה של חמש גפנים בצד הגדר שהוא גבוה עשרה מפתים וכו' (כלחיות). ערים שהוא יוצא מן המדרגה וכו' (שס ג). ערים שהוא יוצא מן הכותל מחוך הקרן וכלה וכו' (שס ז). הקנים היוצאים מן הערים וחם עליהן לפסקן כנגדן מותר (שס ס). שלשה דברים אמר ר׳ ישמעאל לפני חכמים בכרם ביבנה על ביצה מרופה וכו' ועל גנה קטנה שהיא מוקפת ערים אם יש בה כמלא בוצר וסלו מכאן ומלא בוצר וסלו מכאן תורע ואם לאו לא תורע (עלי כ ד): ערים שהיה לו נופע כהילכתו או שהיה מכוון כשוכך הזה עגול ואינו ערים (כי שמעון, מוספתי כלח' ג ה). ערים שהעבירו על גבי קנים הרי הן קנים מחיצה (כי יהודה, עם דיד). בי שמעון בן לקיש אמר בערים המעוקם שנו וכוי ר' יותנן אמר בערים המכוון שנו (ירושי שם ו ח).--פסקי ערים: פסקי ערים 4) שמונה אמות ועוד (מסני שם ו ו). אלו אוסרין ולא מקדשין מותר חרבן הכרם וכוי

מותר פיסקי ערים מותר אפיפירות (שם זג).--ומייר ב איזהו היא שיכחה בעריסין גדולים כל שאינו יכול לפשום את ידו ולימלה בעריסין קמנים משיעכור הימנו (מוספת' פלה ג יו). -- ובסהמ"א: אבל העוצה כמו משה או כמו שככה גבוהה מעל הארץ כרי שיחיו האשכולות והשריגים נמשכין עליה והגביה נוף הגפנים מעל הארץ על אותה הממה והדלה אותו הרי זה נקרא ערים (מנג"ם, כלח׳ ס ח).-וכנוי לגן עדן, ואמר הפיפן: מצוה כהפרים מורד מערים מורחי החרים מנוח התרום (כ"מ בכ' ילחק, חילת השחר, יולי שנת כ"ח).-ב) כמו ב.עריםה: ולקח רצועות ארוכות של משי לתינוקות להעציכם בעריםם (מדרי חיכה, חין לה מנחס, צובר 183). תמלא בטנך ותשכב בערים ומ"ר: עתה הבבלי, מוכסי מוסי י, כע:).--"ומ"ר: עתה אל יםלט להם שריד ופליט עולל ויונק שבעריםיהם (סגורות סישנות (תתנ"ו), 5).

בייערים, מייז, מייר עריסים, עריסין, כמו אָרִיס: הביוד והבלן והספר והספן בזמן שבאין מכוח בעל הבית נומלין מכוח בעל הבית מכוח ערים נומלין מכוח ערים וואין משנין ממנהג המדינה (מוספס׳ ציינ ע יד). האדמה פרט לעריסין ולהכורות וכו' שאין מכיאין ככורים משום אותו הטעם שנ' ראשית בבורי אדמתך (מדל׳ מכל׳ כו צ).

גייערים, ש״ז, — כמו א עריפה לתת תרומה וראשית:
ערים ד והלולי קדש מרקח (רפע״ג, תרי״ג מלום, קנן
מעטי ידי גלוני קדמוי צ, 80), ותאכל את שארות הערים
בחרונך תשאג עלי כלביא ועל אבותי קללה תביא
(כי עזכל סצבלי, סוכסי מופר י, נע:).

אינברים די), מיי, כני עריסתינו, ערסתיכם, בפקה, ערסתיכם, בפקה, עפָּה, פַּבֶּק, בּיִּבְּקָּה : Toige; pâte; dough שְּבָּה, הארץ תריסו תרומה לייי ראשית ערסתכם 2) חלה תרימו תרומה כתרומת גרן כן תרימו אתה מראשית: ערסתיכם (במדי ס יע-כל), ערסתיכם תתנו לייי תרומה לדרתיכם (במדי ס יע-כל), וראשית עריסתיכם תתנו לבהן להניח כרכה אל כיתך (יסוקי מד ל). ואת ראשית עריסתינו ותרומתינו ופרי כל עץ תירוש ויצהר נכיא לכהנים (נחמי ילס).

[[]מ"א: בארוכות, ועי' הערת תיאוד'.] (1

²⁾ בכ"י בודל' מגְקד: והערין. [במדכ"מ: ובעריים (ב וכן בערוך. ועי' בפרוש רה"ג וברמב"מ.)

^{(3 [}אמר הרמב"ם (פחס זו): נקרא בלשון ערב עריש ג), ע"ב; וכן בכושית: עריש.]

⁽בתוספת' (שס ד מ) הגרסה: חרים.]

ه) عریش

ין עי' הערה לקמן.

²⁾ אונקלי תרגם: אצות כון, והוא כנראה הכלי שלשין בו הבצק כמו משארת נאעפי"כ לפי הקבלה הכונה בערסה הוא כצק [וכך השבעי], ואולי זו היא המלה עפה, יהוצים שם הוא כמקום הריש (?).

זכתלמו": אלא עריסותיכם למה לי כדי עריסותיכם פאה (מולי קלה:). — ואמר הפימן: ערים ת החמץ וחלאתו תתם כאשר עלעו והוצאתי את בלעו (משמלה רמיון, יולי למה"ב). — ובמשם" משארת, ערבה: עיסה שנילושה בשתי קצות הערים ת ואין באחר מן החלקים שיעור חלה אינה מתחייבת בחלה (כי מהכן מככללוני, ספי הסיכוך מפה).

ב.*עריםה, ש"נ, מ"ר עריסות.-א) מטה קטנה של מינוק, Wiege; berceau; cradle : כלי עץ מאימתי מקבלים טומאה המטה והעריסה משישופם בעור הדג (כלים עז ה). בנות כותים גדות מעריסתן (כדה ד ח), המימה והכפא והמפסל והקתדרא ועדיםה שנתפרקה וכו' אין מסתפקין מהן כיום מוב (מוספתי יו"ע גיל). לא היה יודע שיש תינוק בעריםה וישב עליו והרגו ובו׳ הרי זה גולה (שם מכו׳ 3 ז). העושה זגין למכתשת ולעריסה ולמטפחות הספרים זלמשפחות התינוקות שהורין (שם כלי" ב"מ א יג). עריםה מאימתי מקבלת טומאה משתגמר מלאכתה (עס היב). עור העריסה שהוא עתיד לעשות לו מיבור מהור (שסו צ). שלשה עריסות הן העשויה לשכיבה ממאה מדרם ושל בנות ממאה ממא מת ושל סיירין ושל ציורות מהורה מכלום (שם כ"ב ב ט). לווחי' שבספינה ושבעריסה ונקלימי המימה וכו' הרי זה לא יחזיר (ירוםי שנת יב א). זכור אפי שהיתה אמו (של ריב"ח) מולבת עריםתו לבית הכנסת בשביל שיתרבקו אזניו בדברי תורה (כי דוקה צן הככינס, שם יצמי ה ו). אדם מפריש על בנו הקשן זהוא נתון בעריםה (כי יוסכן, שם פועי ב א). אפילו בנו קטן המושל בעריפה (כי שמוחל, ב"ב קלח:). ספני מה ראשיהם של בכליים ארוכים ושל בני מדינה זו מגולגלים וכו' מפני שאין כמקומן עריסות וכל ימיו מתגדל על חיק אמו (מזרש כוסחי ב כב). לבן מלך שהיה ישן על גבי ערים ה והיתה מינקתו תוהא ובוהא (כי סנסומה, מד"ר ברחשי ב). לא גדנדה עריסה תחלה אלא בביתו של אברהם אבינו (כי לוי, שס נג). לבן מלכים שהיה ישן על גבי עריסה זהיו זבובים שוכנים עליו וכיון שבאה מניקתו שחה עליו וברחו מעליו (כי חצהו, שם סע). - ובסהמיא: לנו ולמולדתנו למשפחותינו ומדרשו אפילו עצי עריםותינו גלה לנו (כש"י, צרחשי מגו), הכותב כל נכסיו מתנה לאחד מבניו וכו' אפילו היה בן קטן המוטל בעריסה לא עשאו

אלא אפוטרופוס (טו"ע מו"מ מסנס רמו ז). — ב) "כסו א.עריס: אפיסירות הם האריגות שעשו מן הקנים והעצים כגון עריסות להשכיב עליהם סריגי מעריס וענפיו כשיאריכו (פיי הרמצ"ס, כלחי וג).

*עַרִיםוּת. – עי' אַרִיסוּת.

עַרִיק, ש"ז, מ"ר כני עַרִיפֵּיהָ: וינהם עליו כיום החוא. כנהמת ים ונכט לארץ וחנה חשך צר ואור חשך בעריפיה 1) (יטעי ה ל). - וכסהמ"א: ותקדר נפשו בעריפיה (כקע"ג, JQR., NS. III, 96). כל אויבינו יצערו להפיצנו צר ואור חשך בעריפי זמננו (כ"ס כן ויכנה, שבט יהודה, 127). ולמה זה תרכא לב ילדך ותהיה חץ בכליותי כמכיא ותחשיך בעריפי אור ותשים זריחחו למול עיני בערבי (ר"י חברבנחל, זמן הכה בחץ, חו"ב ב, 72). סובי רפידת רקיע תעותה מסך לומי על פי עריפיך שריון (נכדו של כ"ח שטון, שו"ת חוכת חמת, הקדי). ומי אשר לו עינים לראות ולב להבין לא ירוץ אדרי קול הקורא וכפרט בעת הזה אשר נחשך אור החכמה בעריפיה בין אחינו כני ישראל (יחוועל, למחי העצע, סקדי).-- ואמר הפימן: צוה אור בעריפים בגדודי חילים (אגורה באהליך, יולי שבת ה אחה"ם). יצורי תבל צר והוא משגב מכצר ומאיר אור נס צר חשוכים בעריפי (כ"י כגילכה, לקדם אל, עולת תמיד, הקדי). - ואמר המשורר: יכלה עפר ארץ והם יתחרשו יצרו עריפיה וישתרעו (רמב"ע, נעפי דמעות). וחשך האור בעריפו והדרך שם על פניו צעיפו (כ"י חריזי, מחבר' חיחיחל יו). ובעת שיאמרו פלונית בין שדיה נאפופיה צר ואור חשך בעריפיה וכו' יאמרו פלונית שמש צדקה ומרפא בכנפיה (עמכוי, מחבי ה).

לעריפור שיינ, - א) שמ"ם מן א.עַרַף: כל היום כשר לקריאת המגילה וכו' ולעריפת העגלה ולמהרת המצורע (מנילי 3 ס). זקני אותה העיר רוחצין את ידיהם בסים במקום עריפתה של עגלה ואומרים וכו' (פוט'טו). סמיכת זקנים ועריפת עגלה בשלשה (לי שמעון, פנס' ל 1). אין לי אלא זריקת דם והקמר חלכים מגין יציקות וכו' השקאת סומה ועריפת העגלה וכו' ת"ל בני אהרן כל עבודה שבבני אהרן (פוספסי דמלי 2). אין מקדדין לא בערי הלוים ולא במקום עריפה בנחל (כ' ססלי, יכוט' פוע' סו). ירחצו

 ^{(1) [}ריב"ג חברו עם אוערף ופרש: הריסותיה.
 רש"י ורד"ק חברוהו עם כוערף ופרשו: שמים א: אפל.
 והחדשים מתקנים באפנים שונים.

משדי יקחו (שם כז יג). - ב) חייז, גבור עריץ, גוי

עריץ וכדום'! על כן יכבדוך עם עו קרית גוים

עריצים ייראוך (יסעי כה ג). ויי׳ אותי כגבור עריץ

על בן רדפי יכשלו ולא יבלו (ירמי כית). ראיתי רשע

עריץ ומתערה כאורה רענן (מהלי לז לה). - ובחלמו׳:

ועל העיר האבילה וכו' הרמוסה ביד עדיצים

ויירשוה לגיונות ויחללוה עובדי פסילים (נסס כ׳ סיים,

ירושי ברכי דג). הרב את ריבך והנוקם את נקמתך

הגואלך והמושיעך מכף עריציך (נשם כ' יוחנן, שם

מגיל' ד ל). - ובתפלה: הפודנו מיד מלכים מלכנו

הגאלנו מכף כל העריצים (וחמוכה, תפלי ערצית), ---

ובסהמ"א: וישלתו בראשיהם את שני עריצים וכו'

וילחמו באניבל (יוסיפון קתט). ושם איש ושמו שמעון

איש פריץ וגבור ועריץ גבה קומה ורחב לבב

(בס שמ). העריץ הוא הפכי לוה (למלך) כי הוא

רודף אחר המועיל לעצמו (ר"י פענוג, פפ' המדות לחכיפעו

סי). באנשי פרם ימצא היות האב עריץ (מס). אל

תהי עריץ במושב זקנים ובמרד עם אל תחערב

(נ"ז, נ"קוו). ומתן השופט בן יוובד העריץ התחבר

ליורם ויהי איש עצתו (מפו, לה"ל ל).--ואמר המשורר:

ומשלו הודים בלכתו בשרידים והיו כעבדים קנוים

ומכורים ושמנו עריצים והנגשים אצים (מלמידי

מנחס, לגבור בחעודה, שער השיר 5). זמירי ע ריצים

לספותה נאספים חלפו זמניה ויגוגיה לא נחלפים (כ"י

הלוי, איכה כלילת יפי). עשו מגדל פרוצים ונבלה שפתם

עריצים ומשם היו נפוצים יושבי העיר ההיא (כחב"ע,

לחד רבה חמוכתך). עריץ שלח בני פן תספה בחרוני

מאסת את דבר יי' וימאסך ממלך (הוח, מי כמוך חסק).

-ואמר המקונן: נשים כשרו כי בא עריץ בקרקע

הבית בעליו החרוץ (זכור את אשר עשה, קיני). למה עריין

חרף ואמר אי אלהימו (ולתה לתכת, שם). -- ג) ש"ה,

נק' מ"כ עריצות, חוקות: בהראות להם חלשות אמריהם

וכטול דבריהם מהשכל ומהנכואה ומתוך ספריהם

בשענות נמרצות ועריצות (מלמידי כ"י בר' הכרסס,

סזוק אמונה, הקד'). ד) כמו ערוץ, נקיק, הסלע: את

אליליו אשר עשה לו להשתחוות ישליך האדם כהריצים

ובעריצין שימצא לפניו כשהולך לברות ולהממן

את ידיהם על העגלה הערופה בנחל על מקום עריפתה של עגלה (ספרי דברי רט). שנאמר יערף כממר לקחי ואין עריפה אלא הריגה שנאמר וערפו שם את העגלה בנחל (מעני ז.). מורה רבי שמעון לאחר עריםה שהוא אסור (רצה בר הצוה, בכורי י:). - וניםהמ"א: הכריתה הנעשית בעור החופה את העטרה נקראת מילה וכגון עריפה חבורה פצע ובו׳ (כ״ח הקרחי, ג״ע, שחיטה ט, פז::). אפור להשתתף עמו (עם הכנעני) כדי להפקיע קדושתו הואיל ואפשר בתדיה או בעריפה (כי מסכן נכי זכס, לדה לדכך מ ה ב). ב) שס"ם מן ג.ערף: ואין עריפה אלא לשון כנעני כאָדם שהוא אום׳ לחבירו ערוף לי את הסלע הזה ואין עריפה אלא פרום לי (מדרי תנחים לב ב). בים מן ביערף: כי הסחיפה כשכיבה וכדליפה (ב-גערף: כי זברעיפה זכעריפה (זונש, משוי והכרעי ר"ת, 77). אף בעריפת של לבד היא ארץ דגן ותירוש (נוס שלוס, אבישלוס י ג, קעת.). עריפת הדם: כן יוצא מהנחירים מותרי הדם והוא עריפת הדם (כ"מ חלדני, ש"ח ד, ב:). ופעמים יהיה למוב כמו עריפה שתקרה בקדחת שורפת וחולי מורסת הראש על הנקיון או מהכאת הראש (סס). ואמנם פעמים תהיה עריפת הדם מהנתירום לרע והיא ההווה מפני חום חוק שיהא בתוך הגוף (מס).

עריץ, ש"ז, מ"ל עריצים, -א) אדם תקיף, רשע בעל Gewalttätiger, Tyran(n); homme violent; זרוע וחמס, violent man, tyrant: והשכתי גאון ודים וגאות עריצים אשפיל (ישעי יג יה). כי רוח עריצים כורם קיר ובו' חרב בצל עב ומיר עַרְיצִים יענה (שם כה ד-ה). והיה כאבק דק המון זריך וכמץ עבר המון עַרִיצִים (פס כע ה). בי אפם עַרִיץ וכלה לץ ונכרתו כל שקדי און (שם כ). גם שבי גבור יקח ומלקוח עריץ ימלם יי). ומלמוני מיד צר ומיד עָרִיצִים תפדוני (איוכ ו כג). בל ימי רשע הוא מתחולל ומספר שנים גצפגו לֶעֶרִיץ (שם יה כ). זה חלק אדם רשע עם אל ונחלת עריצים

(רפ"י, יפע' ב כ). יעריצי, ה"ז, -של עריץ, שיר עריצי, שיר על גבורים. episch ; èpique; epic : השיר הלמודי העריצי הוכותי הוה אשר כנהו מי שכנהו בשם איום הוא

(שם מע כה). והצלתיך מיד רעים ופדתיך מכף עריצים (ירמי יה כח). לכן הנגי מביא עליך זרים עריצי גוים והריקו חרבותם על יפי חכמתך (יחוקי כח ז). אלהים זרים קמו עלי ועדת עריצים בקשו נפשי (מסלי פו יד). אשת חן תתמך ככוד וְעַרִיצִים 1) יתמכו עשר (משלייָה

⁽¹ השכע' גרסים: וחרוצים, וכן החדשים.)

נפלא נבדל ומשתנה ככל דרכיו מספרי הקודש אשר אספו עמו (סורוין, חקירום על ספר חיוב, ליון 3, 22).

יַּעַריצָר, ס"ג, — סה"ס מן עָרַץ: ואין פחד לנגדך ועריצה (גמי סכער ג, דודקון 257). — וכמו עריצות: לגוי אבורי ישיב גמול ועריצת חמאים תאבד (צ"ז, ב"ס לה יב).

יואר אלחי ישראל יעריצו שיתנו לו' תעריצות והכח (כד"ק, קס"ס, עכן). ומעלות הגוף כפו הבריאות והכח (כד"ק, קס"ס, עכן). ומעלות הגוף כפו הבריאות והיופי והאמיצות והעריצות והעריצות ההיא וכו' (כ"י עסיכ ליחון, נוס' לוס' כ יס'). והעריצות הקלות (סס). תכונה מורכבת מהעריצות האמיצות והקלות (סס). –ב) אכזריות ורשעות, בפרט של מושל, (Tyrannie(y) כי זה לא יהיה רק בהתפרק הוא עצמו בעריצות ראשונה (כ"י עכתלה, יד לפטלוס על תסלי כע, ד"ה כש וחים). – ורגיל בדבור ובספרות החרשה.

ערירו, ש"ז, מ"ר ערירים, -- אדם שאין לו ילדים, אברם: kinderlos; sans enfent; childless אדני יי׳ מה תתן לי ואנכי הולך ערירי וכן משק ביתי הוא דמשק אליעזר (נרחש' יה נ). תמאם ישאו ערירים ימתו זכון ערידים יהיו (ויקר' כ כ-כח), -- ובמליצה, למלך שורעו לא ישב על כסאו: כה אמר יי׳ כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו כי לא יצלח מזרעו איש ישב על כסא דוד ומושל עוד ביהודה (יכוני כב ל).--ואמר בן מירא: כי מוב אהד מאלף ומות ערירי מאחרית זדון (נ"ם גנ" יו ג). ובתו"ם: לצורך יצאת לידון בערירי (ירוש' סנה' זה). יש לו בנים קוברן אין לו בנים הולך ערירי (יצמ' נה.). ותאמר שרי אל אברם חמסי וכו' אילו אמרת ואנו הולכים ערידים כמה דיהב לך כן יהב לי וכו' (מדייר ברחש' מה). - ואמר המשורר: קדם תפלה מי יחבש שברי רצוץ אנכי הולך ערירי שם לא אשאיר ינה בו אורי (רמצ"ט, חזרס רשכן). צרי גיבם מחיה לב נדיבים ויומתו הנכלים בו ערירים (כ"מ סקראי, לקו"ק, מדיני ואין קיום לאישים (3). — והתעוב בעם והיה מדיני ואין קיום לאישים הערורום (צמי הנפש והלחשים, כ"י פרים).--ובהשאלה: ואתגבר בשירתי ואחבוש פני שונאי לעולם בשמונים אשר המה ערירי לב ורעיון ואינם שומעים כי מאנים (רשב"ב, עטה סוד). ונודע שמו אלחרירי וכל אבי מליצות זולתו הולך ערירו (כ"י סרוזי, ססכשונן,

סקדי).--ולא מוב היות האדם ערירי מתכמת הדקדוק (כד"ק, סמכלול, סקדי).

ערה, שֶׁרֶה, שֶׁרֶבָה, שֶׁרֶבָה, שֶׁרֶה, שֲׁרֶבָּה, שֶׁרֶה, שֶׁרֶה, שְׁרָבָּה, שֶׁרֶבָּה, שֵׁעֵּרָבָה, שֵׁעֵּרָבָה, שֵׁעֵּרָבָה, שֵׁעֵּרָבָה, שֵׁעֵּרָבָה, שִׁעֵּרָבָה, בַּעֵּרָבָה, בֹּתַעַרָבָה, בֹּתַעַרָבַה, בֹּתַעַרָבַה, בּתַעַרָבַה, בּתַעַרָבַה, בּתַעַרָבות,

לברה, שיו, כנ' ערבו, ערבה, מייר *ערכים, ערכין, סמי ערכי, −א) שימת דברים בסדר קבוע. -Ordnung; arran ערכי, −א ויערך עליו ערף לחם לפני יי' (פתות : gement; order מכג). והבאת את השלחן וערכת את ערכו והכאת אה המנרה והעלית את נרתיה (שם ד).--ובתו"ם: אילמלא לא חשאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד שערכה 2) של ארץ ישראל הוא (כ' לדל בכ' סנינל, נדכן כב:). - ערבי המלחמה, במו מערכות: בערכי המלחמה מספקין מים ומזון (יכושי סוע" ס ה). כרם של שותפין אין חוזרין עליו מערכי המלחמה (רב פפח, בבלי שם ווג:). - ערבי המשנה, סדרי משנה: ויביאו את קרבנם לפני יי' שש עגלות צב כנגד ששה רקיעים וכו' ז' כנגד ששה ערכי משנה שש כנגד ששת ימי בראשית (מד"ר שה"ם, יפה חת).--ובסהמ"א: ערכים וסדרים וחכמות חרנה (כ"י פענוג, אסף ב, לה יג). כמו הערך והסדר הגמצא במוזיק (שם, בצחור).-ואמר הפימן: פנים כינוניות למשנת ערכיהם פנים שוחקות לתלמוד חכמיהם (מכה העדום, יול' מ שבועי). לשנן מפעלות מציץ מחרכים לפניו קוראים ענין ארבעה ערבים (הנס ימים, יולי שבת פרש' החדש). ידער תבונה לחוות לאום נכונה להורות לידעי בינה ערך לבנה (אני כל חוזה, שם). רך לרצות בשלש עשרה ערבים קשה לכעום תת לאפים ארכים (כי מחיר, סלים' בס"ב, מענית לצור). סובב בהקפתו סדר תקופתו סהר תכפתו סתר כפתו עשוי למועדים ערכיו מיועדים עכורו מועדים עדה ועדים (כ״מֹ צר׳ ילחק, חילת השחר, יולי שנח ר"ח)--ב) ערה דבר, מה שהדבר שוה, מה שצריך וראוי לתת בעדו, Schätzung; évaluation; estimate; איש כי יפלא בדר בערבה 3) נפשת לייי והיה ערבה הוכר מבן

ו) [כך בארמ' היהודית, ובערב' ערכ ב), גלתם, מערכה 1), מערכת מלחמה.]

שכתוב בו ערך חלק של כל שכם ושכם (2 (כשיי).] (3 [אמר ריב"ג (הרקתה ו), וז"ל: וכבר הוםיפוהר (כף) באחרונה מבלי שיחיה לה מקום וכו' אין לה חלק

a) عرك (b) معركة

שהוא למטה ממך עם השתיות הערכים (הוא. חו"ה, עצודת החלהים ה). וזה יהיה מן הכסילים שכבני אדם ועמי הארץ מפני מעום ידיעתם וחלישות הכרתם את נפשותם וערכיהם וזה נקרא כניעה מדרך ההחבמה (שם הכניעה ב). אלתי לא נשאני לעמוד לפניך סכלי בפחיתות ערכי ומיעוש ידיעתי בגדולתך ירוממותך (שם משפון הנפש ג). והכונה היתה באומה הזאת שיהיה ערכם מן האומות ערך המלך מן העם (סות, סכוזכי דג). והמשכלת היא שיודעת ערכה אצל הבעל ומתנהגה עמו כפי המכוון כה (כ"י בר' חנעולי, מלמד החלמידי, קח:). ער,ך האדם כפי מה שיש לו ואם אין בידו מאומה ואינו חשוב לכלום (כ"י הרופה, מעלות המדות, מעלת הכדיצות, פע:). תתחבר לחבר מי שיכיר ערך עצמו ומי שאינו מכיר את עצמו אין טוב בחכמתו (ספי חורחת לדיקים, החהצה, יז.). -- ואמר הפיטן: בדרך חיים הדריכו ופתן שנה עדך דחהו מגן וישליכו אל כל ראש דרך (רסע"ג, בחדכי ילדקו, טבודה, מעשי ידי גאונ' קדמונ' ב, 11). – ואמר המשורר: והצלית דרכו שלחו בו מלכו וערב חין ערבו כמנחת כפרים (חלמידי מנחם, לגבור בתעודה, שער השיר 6). יהיר נמאם ערכו ויקם אל אחיו ויכו וכל בשר השחית דרכו (רסב"ג, מי כמוך סכן). אתה אחד לברך אחד מאין חקר אחד מאין ערך ודמיון (כ' בחיי, יי׳ שפתי תפחח, בקשה, בקוף חו"ה, הוכי יהודה). אין לך דמיון ואין לך ערך יחיד אשר לך תברע כל ברך (האצ"ע, הלל ממלל). אמת כי הזריזות אין בערכה ואשרי איש אשר ילך בדרכה (כ"י הכיזי, תחכמוני יע). וערף דבר אל ערף דבר: ערוך לאיש גבור לבלתר מכני אדם כערך הארי אל האיל (רש"ע פלקירה המצקש כה). שכל הקנינים הם הכל בערך קנינה ולמודה הנפשי (ר"י ערמחה, יד אבשלום על משלי יב, ד"ה אים ערום). שהערך בין האמת לאותם הגדולים במה שלא צדקו גדול מחערך שיש ביני וביניהם (חות ישרים, שו"ח, לד). — ג) בחכמת השיעור, במשמ" ממד, Dimension : הנקודה אני אומר אותה על דכר שאין לו ערך כלל לא אורך ולא רוחב ולא 'עומק וכו' והקו הוא ערך שיש לו שיעור באורך כלבד וכו' הגולם הוא עדך אשר יש לו אורך זרותב ועומק (כחב"ם הנשיח, המשיחה והחשצורת ח). ויבין (בשכל) העדכים וההקשות שכהכמת השעור וצורות המופת אשר בחכמת הדבר (ר"י ל"ח, מו"ף, הנמינה ה).

עשרים שנה ועד בן ששים שנה והיה ערכף תמשים שקל כסף בשקל הקדש ואם נקבה הוא והיה ערפק שלשים שקל (ויקרי כז ב-ד; גם מן יבן יגן כג). איש כםף נפשות ערבו (מ״ב יב ס). איש בערבו נגש את הכסף ואת הזהב את עם הארץ לתת לפרעה נכה (שם כג לה). והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה לא ידע אנוש ערבה 1) ולא תמצא בארץ החיים (חייב כח יב-יג). לא אחריש בדיו ודבר- גבורות וחין ערבו (שם מל ד). -- הוא כערבו, דומה לו במעלה: ואתה אנוש בערבי אלופי ומידעי (מהכי נה יד). -- ובתלמו': והערך בזמן הערך (ערכי ד ל). העשיר שאמר ערבי עלי ושמע העני ואמר מה שאמר זה עלי נותן ערך עשיר וכו' נותן ערוך זקן וכו' נותן ערך ילד וכו' נותן ערך אלה וכו' נותנת ערך איש (פס ג-ד). ערך ראשי וערך כבדי עלי נותן ערך כלו וכו' חצו ערבי עלי גותן חצי ערכו ערך חציי עלי נותן ערך כלו (שם ה צ-ג). בערכך ערך כולו הוא נותן ולא ערך אברים (שם גמרי ד.). האומר ערכי עלי על מנת שלא לסדר מה שעל אשתי ובניי ובו' (ירום׳ צ״ק ע ה). -- ובסהמ״א: משמע דאין ערכן (של עבו"ם) נכנם לבדק הבית (הגמ"ה, ערכי ה:). אומ"ר: הערכין הממלמלין בשלשה (סנה' חֹג). אין בערכין פחות מסלע (ערכי ב ה). יש בערכין להקל ולהחמיר (שם ג ח). שלשה גיוברין מה היו עושין בהן היו פודין את ערבין את חרמין את הקדשות ואת מעשר (מוספתי שקלי ב עו). לה' אלהיך אלו הערבים והחרמים וההקדשות (קפרי דבר', רקד). אמר דמי שדי עלי נשמעינה מן הדא ערכים המישלטלין בג' ויש ערבים שאינן מיטלטלין (ירושי מגילי ד ד). כל הלשונות משמשין לשון ערכין חוץ מלשון דמים (עס מזי ב ח). -ובסהמ"א. במשמ' שויו וחשיבותו של פלוני או של דבר: ואל תתעלם מן המעשים המסוכנות כפה ובעין ובלמד שלהן וערכה לפי ערכה ואופניה ודרכה (זונש, חשו׳ על לפנייג 36). ואז עלה ערך אמציה לחוח וערך יואש לארז (יוסיפון פרק פה, פרנקפ'). מי שיימיב החיים וידחה האבל שידע האדם ערך העולם אצל עצמו וערך עצמו אצל העולם זכו' (ליי אית, מנחר הפנינים לרשצ"ג, 64). מה שאת רוצה שיקבל ממך עליו מי

בשמוש ובו' שאיננה מצמרפת אליה כמוּ כף עכדך וכנך וכו' והוסיפוה לזרז את המדכר אליז, ע"כ.]
גר' והשכע' והתרשים גרסים: דַּרְבָּת.] והערכים ההם אין אנו יכולים לשער אותם וכו' כל שכן אם גדע הערכים הגלגליים ומעשיהם העוזרים על דעת החווים ככל מה שרוצים להראותו בעולם הוה (הוח, הכחרי ג כג). מה שאין לו תכלית אין לו חצי ולא כפל ולא ערך מספרי (שם היח). וכל מספר לפני חמשה יהיה ערך המעוקב וכו' (כלב"ע, שמות ג עו). כי החוק והחלוש מתדמים במין בהכרת ויקבצם גדר אחד וכן כל עדך אמנם יהיה בין שני הדברים תחת מין אחד כבר התבאר זה ג"כ בחכמות המבעיות (כ"ם ח"ח, מו"כ ח לה). ושעור זה כלו בחצי קומר הארץ עד שיהיה הכל מערך אחד בעצמו לא שיערך יציאת כל גלגל אל גלגלו (שם ב כד). -- ובמשמ' יחם גוף או מספר אל גוף או מספר אחר, Proportion: והקשת מנין אל מנין או תמונה אל תמונה הוא ערך האחר אל השני (כלכ"ס הנשיח, המשיחה והמשצורת ה). מתרכבות בו צורות ומוגים זמדות מאכיו ומאמו וקרוביו ואיכיות מן האוירים והארצות והמזונות והמימות עם כחות הגלגלים והמזלות והחיילים בערכים תהוים מהם והכל שב אל הסבה הראשונה (כ"י ח"ם, הכוזכי ח ח). כי הטבעים מזדמנים לקכול המעשה ההוא כפי ערכם מהחום והקור ההלחות והיובש (פסגכג). רק היודע וכו' הכללים זכוי וחכמת המולות וכוי והכמת הערכים או יוכל לעלות אל מעלה גבוהה (כלנייע, יפוד מוכל ל). כי כוכבי הגלגל הגדול המקיף תנועתם אחת וערך מרחקיהם זה אל זה אחת שוה לעולם (פס'יב). והנה העולה מכפלגו פי ביוי הוא ג"ב קנ"ג וערך זה אל רמ"ו כערך המספר הראשון אל המרובע רמ"ו (הוא, ספי המספר ה). מיני הערבים על ג' דרבים האחר ערכי החשכון והם על הסדר כמו א' ב' ג' זכו' השני ערכי המדות כמו ד' ו' מ' וכו' והדרך השלישי ערכי חכמת הנגינות והיא חכמה מפוארת מאד כי ערכיה מורכבים מערכי החשכון וערכי המדות (שם ו). ונאמר כי זה יגרום להיות ערך צלע א"ב אצל צלע ד"ג סוה כערך צלע א"ב אצל צלע ד"ח מהגשאר מוח (ר"י הישרחלי, יקוד עולם לב, י:). השער הששי (עוסק) בערכים והוא הקש קצתם אל קצת (כלצ"ג מעסה חוסב ו). שלא יתחיים איזה דבר שיודמן מאיזה דבר שיודמן אבל אמנם יהיה לעולם בין העלה והעלולה קצת ערך בחברת (כ"י סגכניסל, שמים חדשים ג, לב:). בהכפל כפלים או חלקיהם על

מספר מה כאשר תכפיל על מספר אחר היה מין ה' (מהמספרים) והיא הערכים (ל"י בן בירגה, קשל המקפל, כ"י צריט' מוזי). המין הה' בערכים הכוונה ב' לדעת ערך מה שנעלם קצתו מפני ידיעתנו ערך אחר דומה לו בכללו (סוא, קנור סמספר). דע כי החבמים עיינו במחקרי מזימותם ומצאו כי אין שום ערך קשתות העגולה זו אצל זו כערך יתריהם זה אצל זח (כ׳ בכוך משקלחוו, עמודי השמים לח). ואולם הערבים ההווים מהם חדלו לספור כי אין מספר (כ"י מוסקחשו, קול יהודה לכוזכי א, יב:). - בערף, ביחם אל: עיקר אפשר הוא ויכול להיות בין חמשת הדברים האלו ערך ידוע שהוא בערך מספר פלוני (ר"י הישרחלי, יקוד עולם ל צ, ו:). ויש מין אחד קל וככד בערך אל דברי אחר רוצה לומר כמו האויר שהוא קל בערך אל המים וכבד בערך אל הארץ (חבי הכלב"ג, שעה"ש יג, לג.). והאוור הוא דק בערך אל המים ועב בערך אל האש וכן יסוד המים הוא עב בערך אל האויר ודק בערך אל העפר (כייי אים, רוס מן ז, ינו.). ---ובחכמת הנגון, ערך הקולות, המדור היחמי שלהם, Accord, Harmonie(y): קרוב לשמוע שצורות הטעמים הן לבושי לבושים אל האורה המשתלשלת מהקדשה על הגלגלים ככבי השמים וכסיליהם היינו לאותם אשר מהם יתחדשו ערכי הנגוגים למיניהם (כ״ם מרקוולטינדו, ערוגת הבשם כז, לב:). גבלו ראשונים אנשי השם בחכמת המוסיק"ה כי הנגון הנקרא אצלם (קונסוגאנצ"ה) הוא מיוסד על אדגי הערך והחסכמה בין הקולות (ב"י מוסקאטו, נפולי יהודה א, א.). בי בחבמה בתבונה ובדעת מה' מצעדיהם כוגנו על יחסים וערכים נגוגיים שלמים (שס, ח:.). רוחי בקרבי סובב הולך להמשילו (את האדם) לכנור הנקרא אורגאנ"ו כלשון לעו נעשה ביחסים וערכים ראוים להוציא קולו בנעימה רבה (שם ב::). כי ההגדסה מסתייעת מן התשבורת וכן המוסיק"ה לצורך ערכי גגונית (שם יד, כע.). התנועה המהירות אשר מוני כ"ו ישמיעו כאשר יופעמו בקול עמוק או גבוה יסובב ע"י ג' ערכים (פערהעלטניםע) והמה האורך העובי והפשטח (יאוועל, למודי העצע ב ד, עא.).-ובמלאכת השיר, בנית החרווים בסדר ידוע, (Prosodie(y): לכי אומר לי כי יש כלי ספק סדות וערכים לשירי הקדש (ליע מן החדומים, מחור עינים פ, קד:). בן יש לנו לעשות בשירים אשר נחבר על משקלי התנועות שיהיו ערכי הם

באותים אל תבליתם (שס, קה:). -ד) במשמ' מַס, כמו עריכה והערכה: ועשינו מהיום ומעלה לחוק שהיתומי׳ לא יתנו כי אם משני שלישי' מערך ויכולת שלהם -(פנקס ק״ק בומברג ד, קבץ על יד ז). וַבתאספו כל חשרים זיאמרו אל המלך הנה נותרנו ככלי ריק מן הערך הראשון (שחרית ישרחל כח). בעיר ארשא היתה להם -הסכמה קדומה עשויה כתובה וחתומה מרבני וגאוני עולם כרצון כל העם אשר היו בם על ענין הערכים הנהוגים שם (כ"ח הכהן, פרם מעם חהרן, שו"ח ח כד, קה.). שתעשו ערכים בכל הקהלות (חלמוסנינו, מחמן כח א, יב:). הערך בומן הערך כגון בערבי ימים מובים וכו' שאו ההוצאה מרוכה וכו' (כ״ל פלסו, פלל יועץ, לדקה, כלח). ונתחייב בשמר לתת ערך מן שבעה עשר אלפים ר"ם על משך יו"ר שנים (כי יחזקחל לנדוי, נודע ציהודה, סו"מ כג, קכנ.). – ה) במשמ' תה"ם, ungefähr, approximativement; לא מדיק, בקרוב, כמו, approximately: בעלי האמונה הואת אשר לפנים רבו מאד הם כיום כפי שאומרים מאה וחמשים אלף בפש אשר ערך חלק החמשה עשר מהם חיים כקאירה (גועלובר, ממלרים של פרנקל, 69).--ואמר המקונן: עורי וכן -- יער נוערים (ליון ידידום, קיני) וכן בערה, לפי הערה, רגיל בדבור ובספרות החדשה. ז) עַרָהָ, בספר ערוך, במלון וכרומ', –כל פסקה שמדבר בה על מלה אחת וכרום', Schlagwort; article de יש הרבה: dictionnaire; article in a dictionary זילן והנם בערך וילון (ערוך ערך צלן). נשלם ערך דלית וכו' אתחיל ערך הא (שם פוף ערך ד). על שאנחנו מודים לך בערוך בעוך הודאה פירש רב משה זכו' (מוספי סועי מ.). וגם הערוך כתכו בערך פרש (ר"י מערני, המכריע יע, עח:). ולי גראה על פי מה שכתוב בילקום חדש ערך חולי ויסורים אשרי הגבר אשר תיסרנו יה גו' ומתורתך תלמדנו רצה לומר אשרי מי שיסוריו ולמודו כתורה ולא שאר יסורים (חורי וישעי, התפלה יד).

עַרֶדְ, ש", עַרֶהָ בגדים, כל הבגדים שלבש אדם בבת אחת: ויאמר לו מיכה שבה עמדי והיה לי לאב ולכהן ואובי אתן לך עשרת כסף לימים וְעֵרֶהְ בגדים ומחיתך (שפט' יז י).

רבות Vergloichung; compar(a)ison יַלַרְרָּ, מייז – דמיון, עַרָּרָּ, מייז – דמיון עשית אתה יו' אלהי נפלאתיך ומחשבתיך אלינו אין – עשית אליך אגידה ואדברה עצמו מספר (מסלי מו).

ובתפל': אין ערוך לך ואין זולתך אפם בלתך ואין דומה לד (סכל יודוד, שמל' שנם).

ואין דומה לך (הכל יודוך, שחר' שבת). עַרְכִּים, עַרְכָּה, עָרֶכְהָּ, עָרֶכְהָּי, עָרְכִּהָּי, עַרְכִּים, עֹרְכִים, יערוה, ערוכה, ערכות, ערה, לערה, ערכה, ערכו, אערה אֶעֶרְכָּה, הַעַרֹהָ, יַעַרֹהָ, יַעַרְכָנָה, יַעַרְכָנוּ, יַעַרְכַהָ, נַעַרֹהָ, יערכו, יערכוני, הערכו, או ערה דבר, שם אותו בסדר הראוי, הנצרך, ordnen; disposer; to arrange: ויכן שם אברהם את המזבח ויעלה את העצים (כרחם' כב ט). ונתנו כני אהרן הכהן אש על המוכח וערכו עצים על האש (ויקרי לוז). ויבנה את האכנים מוכח וכו' ויערף את העצים וינתה את הפר וישם על העצים (מ״ל יס לב-לג). -- ולחם על שלחן: והכאת את השלחן וערכת את ערכו (שמות מ.ד). ויערה עליו ערך לחם לפני יי׳ (שם כג). ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני יו' תמיד (ויקכי כד ס). - וגרות: כאחל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יעלה אתו (את נר התמיד) אהרן ובניו מערב עד בקר (שמות כז כל). על המנרה חשהרה יערך את הגרות לפני יי' תמיד (ויקרי כד ד).--ונתחים על האש: וְעַרְכוּ בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר על העצים אשר על האש (שם חם). וערף עליה העולה והקטיר עליה חלבי השלמים (שם ו ס). את שבעת המובחת ערבתי ואעל פר ואיל במזבח (צמדי כג ד). — ושאר דברים: בפשתי העין הערכות לה על הגג (יהוטי ב ו). כי ערוף מאתמול תפתה גם הוא למלך הוכן העמיק הרחיב מדרתה אש ועצים הרבה (ישע' ל לג). קולם כים יהמה ועל סוסים ירכבו ערוה כאיש למלחמה עליך כת ציון (ירמי ו כג). ערכו מגן וצנה וגשו למלחמה (שם מו ג). -- ובפרש ערף שלחן, סדר אותו בכל צוכי האכילה: עוף השלחן צפה הצפית אכול שתה קומו השרים משחו מגן (ישע' כח ה). הערכים לגד שלחן והממלאים למני ממסך (שם פה יה). תַערֹה לפני שלחן נגד צררי (חהל' כג ה).' וידברו באלהים אמהו היוכל אל לעלה שלחן במדבר (סס עה יע). מכחה מבחה מסכה יינה אף ערכה שלחנה (משלי ע ב). - ודבר מפשמ: כי ברית עולם שם לי ערוכה בכל ושמרה (שיב כג ס). - ערף לפלוני, ערך אליו דברים, תפלה, טענות וכדומ": יי" בקר תשמע קולי בקר אערה לך ואצפה (מסלי ס ד). אלה עשית והתרשתי רמית היות אהיה כמוך אוכיחך וְאַעֵרבה לעיניך (פס ככל). הנה גא עָרַכְתִּי משפט ידעתי כי אני אצדק (חיוניג יח). ולא ערה אלי פלין

(כס ס). ותערף ישראל ופלשתים מערכה לקראה מערכה (פס כה). ויצאו בני עמון ויערכו מלחמה פתה השער זכו' זיעלה לקראת ארם (ש"צ י ס-ט). זיערכד ארם לקראת דוד וילחמו עמו (שם יו). כי הנה אנבי מעיר ומעלה על ככל קהל גוים גדלים מארץ צפון וערכו לה משם תלבד (ירמי כש). ערבו על בבל סביב כל דרכי קשת ידו אליה אל תחמלו אל חץ (שם יד). כי חצי שדי עמרי אשר חמתם שתה רוחי בעותי אלוה: יערכוני (ליוב ו ד). אנשי צבא למלחמה ערכי צנה ורמה (דסי"ל לב ט). מובלון יוצאי צבא ערכי מלחמה בכל כלי מלחמה חמשים אלף (שם נד). -- ובמדר': יש בי כה לערוך מלתמה (רי לוי, מד"ר ברחשי עת). -ובפהמ"א ב ואחת בעורבי המלחמה אומר אל תיראו ואל תחפור (רמב"ם, מלכים ז ב). עת שעורבין המערכות והם קרבים לחלחם משוח מלחמה עומד במקום גבוה וכל המערכות לפניו (שם ג). -- ובהשאלה: ואמר התוקתי החכמה כימיני והשיר בשמאלי והיה כל חעורך עמי מסבן (ר"י הצדרשי, ספי הפרדם ח, אולה"ם ג). -ג} ערה לפלוגי, היה כערפו, היה למה לו: כי מי בשחק יערה ליי׳ ידמה ליי׳ בכני אלים (מסלי פע ז).-ובמשמ" פיי, ערף לפלוני, דמה לו: ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו (ישעי מים). --ערה אותו, היה בערכו ב לא תסלה (החכמה) בכתם אופיר בשהם יקר וספיר לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז וכו' לא יערכנה פטדת בוש בכתם טהור לא תסלה (חיוג כח יו-יט).--היערה שוער לא בצר וכל מאמצי כת (שם לו יע).--ובסהמ"א: אין לסלאות התכונה בכל פניני הדר ומר ערוך יערך לה מן כוכבי גיה (רְסְע״ג, סְפַּי הגלוי,. סנוף הערצי, קבל). באחד מחמשה דרכים מתקיים השטר וכו' החמישי שיהא כתב ידם יוצא משמרות אחרות ועורכים ב"ד זה הכתב לאותו הכתב שבשטרות אחרות (סו"ע סו"מ, הלוחי מו ז).-ד) *ערך בצק, גלגל rollen (den Teig); rouler (la pâte); וסדר אותו במערוך to roll (dough): שלש נשים עוסקות בבצק אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה (פססיג ד). נחתום שהוא עושה במומאה לא לשין ולא עזרכין עמו אכל מוליכין עמו פת לפלמר (ע"ז דע). כיצד ראיית הנגע האיש נראה כעודר וכמוסק זיתים האשה כעורכת וכמניקה את בנה (מנש בד). עריכה שהיא ממא ממא מת אין לשין בה קמח של חולין ואין עורבין בתוכה בצק של תרומה אלא אם רצה מביא קמה

(עם לב יד), אם תוכל השיבני ערכה לפני התיצבה (שם לג ה). הוריענו מה נאמר לו לא נערף מפני חשך (שם לו יע).-ואמר בן סירא: תן מ[נח]ה וגם אוכרה ודשן ערוך בכנפי הוניך (צ"ס גני' לח יח), -- ובתו"ם: יכול יהא כהן אחד עורך את כל האיברים ת"ל וערכו (ירוטי יומי צ ה), למלך בשר ודם שכנה ד' פלטריו בד' מדינות וכו' כשבא לרביעית אכל ושתה ושלף נעלו א"ל צאו והביאו לי כל אנשים גדולים שיש במדינה הואת ויערכו לפני לת' (מד"ר צמדי יד). ואני פותח, ומשיב רוחות מעלה עננים ומודיד גשמים וכו' ומדשן פירות ועורך שלחן לפני כל אחד ואחד (כי תנניה בריה דרי חיבי, שם שה"ם, מה יפו). ואערוך לפגיכם שלחן הוא שאמר דוד' ובו' (סנסוי נסקמי ו). -וכנון לתשמיש: ההיא דאתא לקמיה דרכי אמרה לו רבי ערכתי לו שלחן והפכו (גדר' כ:).-יש בי בת לערוך תפלה (כשיהודת בר סימון, מד"ר בכחשי עק). -ובסהמ"א: והתקין ברכה אחת וכו' וקבע אותה בתפלה כדי שתהיה ערוכה בפי הכל (למצ"ס, לשלה צ א). לאדם מערכי לב וכו' פי' האדם עורך בלבו כמה מערכות וחושב כמה מחשבות כדי להוציא בפה בפי מערכתו ומחשבתו (ר"י בן נחניאט, פיי מטלי עו מִּ). - ואמר המשורר: אלהים אמץ אם תחנות ערבת במאה ברכות בכל יום שמך מברכת (ר"י חצן חציחור, אלהים אמן, שער השיר 15). והבל בתוכו נתונים ערוכים ונכונים ברב כחו יכניעם ובגודל אונו יסיעם (כחֹנ״ע, סי בן מקין). עלו חמושים ביד עורבי ערך עמם העלו עצמות אברך (גמי שכער ג, דודקון 132). ושמחה תבואהו ברננות וגילות להרעיף לו ברכות מלולות וממלאכי שחק עורבי זמירות ותחלות (כי שמוחל בן עלי, חגרי, מרבין ב, 43). -- ועַרך השיר: והוא לאביונים כמו אב לבנים וכפיו כעננים לעורכי השירים (דונש, דעה לבי מכמה). ידידי אל תריבני ותאמר ערוך השיר והחל המחולות (ד"ה יהודי מלרים וח"י ב, מן 16).-ב) ערה מלחמה, וערה לבד, במשמ' זו: ויצא מלך סדום ומלך עמרה וכו׳ ויערכן אתם מלחמה בעמק השרים (נכחשי יד ח). ויערכו אתם איש ישראל מלחמה אל הגבעה וכו' זיספו לערה מלחמה במקום אשר ערכו שם ביום הראשון (שפטי כ כ-כב). ויערכו פלשתים לקראת ישראל ותמש המלחמה זינגף ישראל לפני פלשתים (מ"ח 7 ב). ושאול ואיש ישראל נאספו ויחנו בעמק האלה ויערכו מלחמה לקראת פלשתים (שם יז ב). למה תצאו לערף מלחמה

ישל חולין ונותן לתוכה ועורך בתוכה בצק של ותרומה (מוספסי טסרי ט טו). (לשד) משמש דשלשה -לשונות הלייש והשמן והדבש כלייש זה שערוך בשמן ומקושף בדבש (ספרי בווד' פט). הלש והמקשף יו העודך כולהן משום לש (ירוסי בברו ב).--ובסחמ"א: שהדף שערך עליו המצות ובו' (כי סבעור מגרמיות, סכוקם ירעד). ולא קעביד מעשה לגמרי כשעורכו מאתמול אחוא הולך מאליו ואפי׳ לערכו בשבת לא ידענו בו איםור ברור (כ"י עוודין, שחילת יעבן ח ווח, לו:). -ה) כמו הפע' א), העריך והטיל מס: בעיר אחת היו חשורים מלא היו שומרים חרם של מס מקצתם היו חשורים בא אחד לפני החכם ,אמר לו הנה אמרו לי פלוגי יתערוך על תקהל כמה יתן זה וכמה יתן זה (ספי -מקידים מממכז). –ו) בתכמת השעור, עַרַהְ מספר ובדומ', מצא את ערבו ואת יחמו, כפל אותו: וככה אלפים ומעם אלף שני פעמים אלף ערוך אלף על אלף: ימוד מספר, 171). ומעם רבבות אלפי ישראל יערובות על אלפים (שס). לפיכך אם תערוך מחלך כל אחר מהן לגלגל המקיף את העולם שהארץ באמצעו שהוא גלגל המולות ישתנה הלוכו (כמצ"ס, 'קדוס"ם יל יד). ואנתנו נחשוב בחשבון חודו י' אלפים משא חרדל בשעה שאנחנו כאשר נמדוד רביעית מדת החדל וספרנות וערכנות יצא חשבון המדת ערכנות: על ששה יצא המדה הגדולה עוד על המדות אשר--יתחבר מהם המשא (פיי פפי יליכה לחצוקהל, כד). משל וה שתערוך פ' על שמח ה' וכו' והוא השרש: היוצא עורבנו שרש המוצא וכו' ועלה ו' אלפים. ותת"פ ערכנום על שלשה דמיוני השרש היוצא .נבו' (רלב"ג, מעשה חושב, 88).

העריף, הערים, יעריף, יעריבנו, -א) העריף דבר, אמר ושם את הדבר כמה הוא שוה, כמה צריך לשלם בעדו וכדום', הטיל עליו ערך, ; schätzen, taxieren בעדו וכדום', הטיל עליו ערך, ; estimer, imposer; to assess, tax הכהן והעריף אתו הכהן על פי אשר תשיג יד הנדר יעריבנו הכהן (ויקרי כז מ). ואיש כי יקדיש את ביתו יעריף אתו הכהן כן יקום (סס יד). והכסף והוהב בתן יעריף אתו הכהן כן יקום (סס יד). והכסף והוהב בתן יתוים לפרעה אך העריף את הארץ לתת בתן יהויקים לפרעה אך העריף את הארץ לתת שת הכסף על פי פרעה איש כערכו (""ב כג לה). מכתו"מ: אחד המקדיש את נכסיו ואחד המערין ה).

אחד הנודר ואחד המעריך ואחד המקדיש אינו עובר עליו משום בל תאחר (מוספת' כ"ה ה ב). עני שהעריך את עצמו אין אומרון לו וכו' (פס ערכי ב עז). שביתת מצוה מנין שלא יקדיש ולא יעריך ולא ימרים ולא יגביה ולא יתרום ובו' (ספרה החרי פרק ז). אין מקרישין ואין מעריכין ואין מחרימין כומן הוח (יוני סו.). לכל ערכין שאתה מעריך לא יהו פחותין מסלע (חביי, ערכי ד.). - ובסחמ"א: מעריבין נכסי הלוה ואם הוא עני וכו' אין נוטלין כל מה שיש לו אלא משיירין לו לפי כבורו (ערוך ערך סדר). וגם על עשו העדיך מם כבר כי אף הכומרים נתגו לו מחנה (שארית ישראל כא). והביאה זאת פלי מבית אביה לבית בעלה בגדים וכלים וגישומו על ידי אנשים יהודים נאמנים והעהיכו אותם לפי דעתם (מוסח כתובה ירושלמית, שריד מעיר ח, קובן על יד ע). שאלו מעריבי הזמן ההוא את פי הרכנים האלו אם הדין נותן להעריך את הש"צ שבק"ק מאחר שהם היו בעלי ממון רב וכו' קמו המעריכים שמחדש והעריכו את הש"צ שלא ברצון יחידי הק"ק (כ"ס פרסיים, מורת סקד, שויית, קלו). והסבימו בולם לברור ה' אנשים להעריך כל איש ואיש ולתת המס לפי אותה שומה (כ״י סיקרלן, תרומת הדשן שמד). ולבן אומר להם ראובן אחינו בעד י' אלפים גסים הערכתם אותי עם כל נכסי ווהב וכסף (כ"ח סכהן, פרח מעה חהרן כה). אחרי כן הין בוררים אנשים שיעריכום סך ממון כל א' וא' מהיחירים כפי הסדר אשר עשו הועד הכללי ויחליטו כמה יפרע בעול והללו נקראים מעריבים (כ"י עמדין. שחילת יעבן ח, כ.). -ב) *כמו קל, א): קשר שתי ידיו ושתי רגליו (של יצחק) ועקדו על גבי המזבח והעריך את האש ואת העצים והעריך אותו עליהם וכו' (פדר"ח לח).-ובסהמ"א: ואם תתבוגן אחי באלו הערכים אשר הערכנו יתכאר לך האמת בלתי ספק (כ"י גיקאטילס, גנת אגוז ב, ע.). על זוג המקשקש לשעות עשוי ע"י משקולות אם מותר להכינו ולהעריכו כדי שילך ויקשקש כל חשבת (לחנדח, החגור תקיע). בנו קל ר): עריכות שמעריבין עליהם חלחם (ערוך ערך לרג). **ובמשמ' השוה ודמה אותו: וכשנחמעמה חקירת** התלמידי וחלש היקשם. כשתעריבהו להיקש שמאי והלל רבותיהם אז נפלה מחלוקת ביניהם עיונם בדברים רבים (כ"י לנוסג, מנוס"מ ב ל ז).

כפעי, *נערה, -- א) שהעריכו אותו: הכל מעריכין

זבערכין וכו' שאינו נערך אלא זכר ודאי ונקבה וראית וכו' פחות מכן חדש נידר אבל לא נערך (ערכ׳ ה ה). מרובה מדת מעריכין ממדת נערכין מומטום ואנדרוגינום מעריכין ולא בערכין אף הבותי יהא מעריך ולא נערך (סוספתי שם).-ובסהמ"א: ונערכו כל הקהלות ע"י הרב הגו' ונגבה על ידו ונתון אל גנזי המלך (ר"י סמצרי, סד' החכמ' ח, כויצויר 138 . -ומיד נפל מחלוקת גדול בין הנערכים הכופרים זה עם זה (ר"ח היכיכי, חנר' REJ., XXVI., 213). אם לא נתרצה הנערך להערכתם (זכרי סכמים וזעם סכמה ב יד). אם איזה מהנערכים יהיו לו חוץ לעיר זה איזה קרן או הכנסה ישקיפו המעריכים והנכנסים ג"כ על הקרן הנ"ל (ר"ם מורפורגו, שמש בדקה, שו"ת, יו:).--ובמשם' היה שוה, היה דומה: אמר לו האיש היהודי (לשר) ומה כבוד תעשה לי. שירומה ויערך למה שיעשה לי אדון הנשמות כאשר לא אתנצר (כ״ם כן וירגל, שצט יהודה, 65). - ב) היה בערך וביחם אל דבר, יכל איש הוא נערך: Verhältnissmässig; proportional האברים על הרוב (כ"ש א"ס, מו"כ צ מו). -- ובחכמת השעור: וכבר הראיתיך בתחילת הפרק דמיונות מכל זה מהממפרים הנערכים (ר"י הישראלי, יקוד עולס, י:). אמור מעתה כי הגפש הלזו חוברה לה ממספרים נערבים נגוניים (ר"י מוסקחעו, נפולי יהודה ח ד, ב:). הבורא יתכרך מכה ברוח פליו על גוף האדם השלם בהרכבת: במספרים ושיעורים נערכים (מסצ:.). זית' מוה ששני מרובעים שצלעותיהם נערכים ר"ל שערך צלע הא' מוה אצל הא' מוה כערך צלע השני מוה אל צלע השני מזה (נמוך משקלחוו, עמודי השמים, ז.). ביותר, בבר בערה, ממצע, לא גדול ולא קפן ביותר, mittelmässig; moyen; medium: הלא ידעת כי כל דבר מתענג בדברים מתיחסים ודומים למבעו ונפשנו מתענגת בדברים הגערכים חוש הראות מתענג באור נערך וממוצע ומתפעל מאור גדול (כ"י מוסקלטו, נפולי יהודה, ח ד, ב.).

שְּלֵי, "עֲרָהְ, — כמו קל א), עֵרך מנחה: וגם בימים ההמה היה לכשדים אלוה והוא תנין גדול יושב במערה אחת והיו מערכים לו מנחה (יוסימון למ). — סְסעי, "הָעֶרְהְּ, — א) שהעריבו וסדרו אותו: דין מרם הערך מראשית קדמה למלט שובבים מחרישית (ל״מׄ הקליל, אף אלס, מוסף ל״ה א). שלום יקירנו חשר היקר מ' מסעוד איש הוריוות והיראה מוב עין הוא יברך מ' מסעוד איש הוריוות והיראה מוב עין הוא יברך

ומוכות ונעימות לו תוערך ובנתיכות יושר יודרך (כי מתולל, לגל', מקנין כ, 163.—ב) היה ביחם לדבר, כמו נפע' ב): בי המסוכים מהברואים ג' חלקים מהם מי שהוא מסוך באור לבד וכו' ומהם מי שהוא מסוך באור מוערך לחשך (מסכים הלוכות ללונ מתי ללגללי ג, נסוף שירי שלתם לדוקם ל IX).—ג) שהעריכו אותו לצרך מס: ובשנת תצ"ו מסקו שכל מאה זוו יוערכו ששים וששה זווים ושני שלישים (כ"י עתדין, מלילת יענן ל, כ.).

"ערד, שורך, פ"ז, מ"ר פמי ערבין -מי שעורך ומסדר דבר, ערך הדינים, מי שמסדר הטענות בבי"ד. אל תעש עצמך: Rechtsanwalt; avocat; advocate ב עור בין הדייבין (כי יהודה בן עבחי, חברי ח ס). שפתותיכם דברו שקר אלו עורכי הדיינין (כיילי בן מלחי משום ר"ל, שבח קלע.). עשינו עצמינו בעורבר הדיינין (כ' יוסכן, כמוצי כב:). - ובסהמ"א: עורבי הדיינין הם אנשים שלומדים המענות והדינין עד שיהיו בקיאים בני אדם בדיניהם (כ״ש ל״ת, לבוי ל מ).. אך מה שאמר אחרי רבים להטות והוא כדמות שאלה: ותוכחה לעורכי הדיינים והמליצים (כ"י לנרבנלל, שיי החורה, משפעים, דייה לא חשא). ומענות עורבי הדיינין־ לא יצילו ולא יועילו להגיד לאדם ישרו (כי קלונימוק: בן קלונימוס, חבן בחן, עע:.). - וכן "ערף דין: אודיעד כי בכבוד גדול נבחר לעורך דין מושבע וכו" (יל״ג, אגרות ג רו).-ערה ספר, עתון ובדום׳, :Redakteur rédacteur; editor: רגיל ברבור ובספרות.

ערכה, מערכה: למודי ערכות, במו ערף, מערכה: למודי ערכת לחם שהור משהרים ומתקדשים (כי שמואל, מכנין גי, 80). ואמנם העצלים אשר בכף עצמו הם ערובים קצתם על קצתם בשתי ערכות (קאנון א א 30). *ערכּוּב. – עי' ערקוּב.

א. לַרָבְל²), ש"כ, מ"ר עוכים, עוכיים, עוכאים, ערכיית.
עוכאות, בית דין של גברים, משוד של בי"ד לקיום שטרות וכדום' ושמירתם, ארכיון: אף מר שהיה חתום עד בערכי הישנה של ציפורי (כ״ יוסי, קידוש' ד ה). כל השטרות העולים בערכאות 3). של עובדי בוכבים אע"פ שחותמיהם עובדי בוכבים

^{1) [}במדב"מ: כערכי, וכן בערוך דפוי רומי. ובפרוש למס' אבות במחז' וימרי (עמי 470), אומר, וו"ל: ויש גורסין כארכי באלף, והיא היא, ע"כ.]

^{2) [}מן היוני: 3—[.ἀρχεῖον, ἀρχή] בקמע ב"ר. גני', מנקד: בערכיות [ובמדב"ם: בארכיות.]

כשירים (גיטי א ד), וכותב (המלוה ברבית) ומעלה בערכאים וכופר כמי שאמר והיה העולם (מוקפתי צ"מוית). הבותב נכסיו לעשרה וכו' כתב והעלה להם בערכאים זכה להם הערכיים (שם צ"ב ה צ). גוים שאנסו אתר ונטלו ביתו והעמידו בו עבודה ורה דמיו מותרין וכותב ומעלה בערביים (שם ע"ז ו ב). ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכים בא אחד וערער כנגדו על חשדה וכו' בוא ואני כותב ואני חותם ואני מעלה בערכים (קפרי צמדי קיז). – ובסהמ"א: כל הדן כדייני עכו"ם ובערכאות שלהן אע"פ שהיו דיניהם כדיני ישראל הרי זה רשעי (למצ"ס, סנהי כו ז). וכן שטרי הוראות שפלוני הודה לפלוני שהוא חייב לו או שמרי מחילות או פשרות שנעשו בערכאותם אינו כלום אפי' אם נמסרו בפני עדי ישראל וכתב א"א הרא"ש ז"ל אם הנהיג המלך שלא יעשה שום שטר אלא בפני הערכאות אז כל שטרות הנעשים בערכאות כשרים (עוסו"מ סח).--ובמשמ' דין וסופר של הערכי: גוא"ן פרום מומר אשר מקדם בהיותו יהודי היה במיורקה שמו אברהם יחיון לפי מה שראינו עשה צואה ביד אנטוני אשלו"ן ערכי מיורקה (כינ"ט, שו"ת כב, ד"ה והכה חודיעך). וגם דוקא שיהא השמר נעשה בפני הערכאות דהיינו עדי ע"א חתומים על השמר ואחר כך יביאו השטר אל הערכי שהוא דיין מטונה על פי המלך (הלבום חו"מ, שערי פה ח). - ספר, שמר הערכי: וספר הערכי שכותבין כו כל דבר כשר כשמר הערכי דמסתמ' לא היה כותבו בספרו אלא אם כן הוא אמת (שס). -- סופר ערכי: והעלו בכתב כל מה שהניח להם הן חוקת בית הן מטלטלין עפ"י סופר ערבו (פסקי ריקאנטי, לז, עט.).

ביינרכי, ערכיי, ס"ז, כקי ערכית, — של ערך ויחס, verhältnissmässig; proportionné; proportional דומה לדבוק שדבקה בגוף שהי באמצעות הרוח אותו שהוא במבעו כמו אמצעי בין החומר והצורה באופן ערביי בין עולם העליון לעולם הגופות (כי סלל מייכולה, סגתי סנפט ג, כז.). הבמותי משתוה לערבי ולכן תשאר ההשואה הערבית לעולם (קטנוב, סיי ולכן תשאר ההשואה הערבית לעולם (קטנוב, סיי קנין ערבי ר"ל שהמסדר מעריך הדבר' המתרמים וה לוה (מול, דכני כיצות יב).

שלרה את הבצק ומגלגלו, חדש ע"י "בַּרְבָּלְ, ש"ו, בי שלתה ברי שמואל (לקוט' מקפי המלילה, בכר 67).

ערלות, "עַרְלָה, "עַרְלָה, "עַרְלָה, "עַרְלָה, "עַרְלָה, ערל, מ"ז, סמי ערל, ערל, מ"ל ערלים. סמי ערלים. anbeschnitten; incirconcis; uncir- מי שלא נמול (א ימול בשר ערלתו : cumcised ונכרתה הנפש ההוא מעמיה (נכחש' יז יד). המול לו כל זכר וכו' וכל ערל לא יאכל בו (שמות יצ מס). כי ערלים היו כי לא מלו אותם בדרך (יהושי הי). -ובפרט כנוי לגוים שאין המילה נהוגה אצלם: ויאמר לו אביו ואמו האין ככנות אחיך וככל עמי אשה כי אתה הולך לקחת אשה מהפלשתים הערלים (שפטי יד ג). ועתה אמות בצמא ונפלתי ביד הערלים (שם יה ית). ויאמר יהונתן אל הנער נשא כליו לכה ונעברה אל מצב הערלים האלה (פ"ח יד ו). כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלהים חיים (שם יז כו). ויאמר שאול לנשא כליו (במערכה עם הפלשתים) שלף חרכך ודקרני בה פן יבואו הערלים האלה ודקרני והתעללו בי (שם לא ד). אל תגידו בגת אל תכשרו בחוצות אשקלון פן תשמחנה בנות פלשתים פן תעלונה בנות הערלים (פ"ב א כ). עורי עורי לבשר עזך ציון לבשי בגרי תפארתך ירושלם עיר הקדש כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וממא (יסעי כב ה). כי כל הגוים ערלים (ירמי ט כה). מותי ערלים תמות ביד זרים (יחזקי כח י). — ובהשאלה, ערל שפתים. ששפתיו כאלו יש בהן חתיכה יתרה שאינה מניחה לו לדבר בשגירות לשון: ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים (שמות ו יב; גם ל). - ערל לב, בשר, שאינו רוצה לשמע ולקבל מרות: או או יכנע לבכם הערל ואז ירצו את עונם (ויקרי כו מה). וכל בית ישראל ערלי לב (ירמי ט כה). בהביאכם בני נכר ערלי לב וערלי בשר להיות במקדשי לחללו את ביתי וכו׳ (יסזק' מד ז). בל בן נבר ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי (סס ע). - אונו ערלה, ממאן לשמע, להכנע: על פו אדברה ואעידה וישמעו הנה ערלה אזנם ולא יוכלו להקשיב (ירמי ו י). -- ובהשאלה, לאילן שלא נזמר: וכי תכאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וכו׳ שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל (ויקר׳ יע כג). - וכתו"ם: הערל וכל הממאים לא יאכלד

י בערב' עַ'רָל a).

ه) غرل

בתרומה (יבתי ס ח). קוגם שאיני נהגה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עכו"ם קונם שאינה נהנה למולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי אומות העולם (כדכי ג יה). שחטו על מנת וכוי שיאכלותו ערלים שיקריבותו ערילים וכו' (זכסי גו). לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על ערל זר ובוי על מה בחלקו על ער'ל גוו (כי יוסי בכי יהודה, חוספתי סקחי ז יג). הכל בשרין לשחום אפילו כותי אפילו ערל ואפילו ישראל משומד (כס חולי ל ל). ולא גזריגן עדל ישראל משום עדל נכרי (פסס׳ 35.). איזהו עבד ערל שמותר לקיימו זה שלקחו רבו על מנת שלא למולו (יצמי מס:). הגבעלת לערל קשה לפרוש (כב הוכח, מד"כ ברחש' ם).--ובסהמ"א, ואמר המשורר: רחום הדרך ירשו עורלים כמקום כרובים נתנו אלילים עד אן אלהי תסתיר ותעלים (כחב"ע, יסיד מרומס). נאסף יוסף ובניו נחמסו וערלים עול עליהם עמסו (סוח, חומות חל). -ערל שפתים: אם היה רגיל מרכה בתחנה וכקשה ואם היה ערל שפתים מדבר בפי יכלתו ובכל עת שירצה (רמצ"ס, מפלה ח ג). - ואמר המשורר: רב לך ערל שפתים עד אן חמלל אלה (כתב"ע, תוחות חל). -- ובמשמ' גוי, נכרי, שאינו יהודי: הנני ראובן צועק על שמעון על סום אחד שהיה ממושכן בידינו והפקיד אותו לערל אחד לשמרו וכא לוי ואמר אל הערל שישאיל לו את הסום וכו' הנגי שמעון משיב כי ודאי הסום הפקדנו ביד עול אחד ובא לוי ושאל הסוס מן הערל וכא אלי הערל שלא יקשה בעיני כל [כך] מובת הנאת לוי (כ״ם, ספי הישר פה). ובעוד שהיה שוקל העופרת לתת לראובן בא מועד חג השבועות ואמר שמעון לערל אחר שהיח חייב לו עופרת להוליכו למקום המיוחד הנוכר כימי החג ואומר הערל שלא סר מכל אשר צוהו שמעון וכו' (כ"ל ששון, חורם אמת, שויית כה).

אּינָרַלּ, פּ״ע, עַרְלְּמֶּם, —עָרַל עָרְלָה, הנית את הערלה.
ובהשאלה באילן, לא זמר אותו, לא אכל מפריו:
וכי תבאו אל הארץ וגטעתם כל עץ מאכל ועַרְלְּמֶם ¹)
ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא
יאכל (ויקָכ׳ יִנִּי כֹג).

- כפע , "העריל, הערילה, -עשה שיהיה ערלה, ואמר

תפימן: לא תרביע ותורע ותלכש כלאים הערילה עצים נמועים (רקפייג, צלזכי ילדקו, לוזסרי, קוצן מעשי ידי גלוני קדמוני צ, 33).

הספי, התערל, — נעשה ערל: חדיום אחד שחיה מוהל ולא פורע ומוצץ והיה מתערל הילד כבתחלה (36) ירסי, המנהיג, מילה קכע).

בּיעַרַל, קל לא נמצא.

-פְפּעי, הַעָרַל, -- כמו הַּרָעַל: שבעת קלון מכבור שתת גם אתה וְהַעָרַל 1) תמוב עליך כום ימין יי' וקיקלון על כבודך (פּבּק׳ ב יי).

עָרֶלֶה, ש״כ, פמי עָרְלַת, כנ׳ עָרְלָתוֹ, עָרְלָתִם, עָרְלַתְבם, מ"ל ערלות, סמ' ערלות, כנ' ערלתיהם, -עור ראש הגויה, Vorhaut; prépuce; foreskin: לא נוכל לעשות הדבר הוה לתת את אחתנו לאיש אשר לו ערלה בי חרפה הוא לנו (נרחש' לד יד). ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם (שם יז יה). זערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה (שס ֶיד). זימל את בשר עָרְלַתְם וכו' ואברהם בן תשעים ותשע שגה בהמלו בשר עַרלֹתוֹ וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמלו את בשר ערלתו (פס כנ-כה). ותקח צפרה צר ותכרת את ערלת בנה (סוות ד כה). וימל את בני ישראל אל גבעת הערלות (יהום' ה ג). אין חפין למלך במהר כי במאה ערלות פלשתים (פ"ל יק כה). ויך בפלשתים מאתים איש ויבא דוד את עַרְלֹתַיהַם (שם כו). ופקדתי על כל מול בַעַרְלָה (ירמ' ע כד). -- ובתו"ם: שאין הערלה קרויה אלא לשם עכו"ם (כדכ' ג יל). מאומה הערלה שנתגנו בה הרשעים (רחב"ע, שס). יוצא דופן זמי שיש לו שתי ערלות וכו' מחללין עליו את השבת (פנס קלס:). נמשכה ערלתו (של נכוכדנצר) שלש מאות אמה והיתה מחזרת על כל המסיבה. כולה (שם קמע:). הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר (פסק' כב.). בשעה שמל אברהם אבינו את עצמו ובניו ובני ביתו עשה ערלותיהן גבעה וזרמה עליהן החמה והתליעו (כ' חבהו חו כי לוי, מד"ר שפ"ש. עד שיפוס פיום). -ערלת הגוף: התהלך לפני והיה תמים אם ימול מן האוזן אינו תמים וכו' מן הלב אינו תמים וכו' הוי אומר זו ערלת הגוף וכו' (כ' עקינה, שם נכחש' מו).--וכסהמ"א: ערלה זו אין לך מחלעת ומבאשת [כאבר זה באדם]

⁽חלפיש) והא נחשב בעיניכם כדבר ערלה (חלפיש),וכן ריב"ג בשרשיו: עגינו האסור והתיעיב.]

[[]עני רד"ק.] (1

זהן מלין את בניהן ומנקין את עצמן (גוזי שכער לי. ביכלצוכג 4). ובל מי שהעורלה בכשרו גיהגם פותחת פיה ובולעת אותו (שם 221). ומצאתי עוד לרבותינו ז"ל שאמרו שלא שימש אכרהם בשרה בעוד ערלתו בו כי לא קבלה אותה הצדקת מיפה מצד הערלה כי הערלה מאומה וממאה מכל ממאות שבעולם (הרקנטי, אבן יקרה, פי' החורה א, כב:). - ערלת הגרון, להאה, Zäpfchen; luette; uvula : כשנפלה ערלת הגרון של תינוק משימה החיה אצבעה בפיו ומסלקת אותה הערלה (ערוך ערך חפוני). ומותר להעלות אזנים בשבת וכו' אסטומכא דליבא וכן ערל ת הגרון אכל מה שנהגו להעלות ערלת הגרון במשיכת השיער וכו' (רי כדקים ברי אברהם הרופא, שבלי הלקט, שבת קיו). --זבחשאלה, אילן שלא נומר ולא הוחל לאכל פריו: זכי תכאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל (ויקרא יע כב). - ובמליצה, ערלח הלב: ומלתם את ערלת לבככם וערפכם לא תקשו עוד (זכר' י יו). -ובמשנה: הנומע ברשות הרכים וכו' והעולה מאליו חיוב ביערלה (ערלי ה ב). המעמיד בשרף הערלה אסור (כי חליעזכ, שם ז). נוטעין יחור של ערלה ואין בופעין אגוד של ערלה (כי יוסי, שם ע).--ובסהם"א: תחת אלו שאמרנו יש רוחות ממאים ונקראים ערלה והם זמורי ערלה וענפי ערלה (כ״ח די וידחש, כחשי יחכמ' יג).--*ושם של מסכת בסדר זרעים.

שאינה יהודת, גויה: מנהג נשים כשיש בבית ערילה חשש מכשפה (לוכי מסי יחיכ למיכ ל. 89). פעם ערילה חשש מכשפה (לוכי מסי יחיכ למיכ ל. 89). פעם אחת ראתה ערילה אחת בשמחה זו וצוותה קודם מותה גן אחד היתה לה סמוך לקברות היהודים אותו הגן יהיה להן להיהודים (עדכרות היהודים אותו עד יהיה להן להיהודים ברם של קהל אשר נתנה להם הערילה (שס XXV). ואותה הערלת נתנה גם לדלים גוים האגים (האגם) (שס). וכן ספרה הערלית לפני כמה וכמה אנשים שראתה הנשען יוצא כהשכמה לפני כמה וכמה אושים שראתה הנשען יוצא כהשכמה אין שם איש (כ"ע חיכר, מו"מ חל לט, ד"ם לף דים). וכשהיא רואה איוה ערלית מפילה או יהודית החשודית שאוכלת בנים או שנותנת עין הרע וכו' (מולום מדס קים).

ינרלות. שיינ, --כמו ערלה, מצב הערל: פשימא מומר לערלות ובו' אי מומר לדבר אחר היינו מומר

לערלות (סולי ד:). — ובסהמ"א: דלא תימא הוא
הדין לוריקה דבולה ערילות מיהא פסלה ביה זכוי
דמשמע בעבודה אחת הוא דפסלה ערלות (כש"י,
פסס' סס:). זאת עבודה שלמה בעינן בערילות
(סס). אבל ערילות דלא נדחית אצל ציבור ולא
הותר לעשות פסח ערלים (סס פט:).

איערם, עומה. ממנו איערם, עומה.

איערם, קל לא נמצא במקרא.

— יפשי, נערם, נערם: מים, גתקבצו זה על זה בגבה, gohant worden; s'amonoaler; to be heaped up וברוח אפך נערם: מים נצבו כמו גד גולים (שתוח יה ה).—ובסהמ"א: מקוה שמימיו מרודדין כובש אפילו חבילי קש וחבילי קנים בתוך המים ומן הצדרין עד שיערמו המים למעלה ויורד ומובל לתוכן (רענ"ס, מקולי זי זג).—ואמר הפישן: שאוניהם נערמו ונצבו מקולי זי זג).—ואמר הפישן: שאוניהם נערמו ונצבו כגדרים תעובים בם ושגבו ישע קודרים (גלוי שכטר ג, זוקון 18).

-קל *ערם, - עשה ערמה: למה גקרא עירם שהוא עתיד לערום תפווריות למלך המשיח (כי סכיכת לפורתה, מד"ר בכתם בג).

י ממנו ערום, ב.ערם, ערסה, ערסה, "ערסוסי, "ערסוסיה, "ערסיסיה, "ערסיסיה, "ערסיסיה, "ערסיסיה, "ערסיסיה, "ערסיסיה, "ערסיסיה, "ערסיסיה, ב. "מערס."

בינברם, פ"ע, עָרם, יַעַרם, — עשה דבר בערמה. בפקחות. listig, klug handeln; user de ruse, de finesse; ito act shrewdly, craftily וראו את מקומו אשר תהיה רגלו מי ראהו שם בי וראו את מקומו אשר תהיה רגלו מי ראהו שם בי אמר אלי עָרם יַעַרִם 3) הוא (ש"ח כג כג). אויל ינאץ מוסר אב ושמר תובתת יַעַרִם 4) (משלייה ס). לץ תבה ופתי יַעַרָם 3) והובית לנבון יבין דעת (שס יע כה). ---

^{1) [}בך בסור' ובערב' עַרְמַ a), ובסבא': ערם, סַכר.] (2—[בקר ערמ'), קצת במשמ' אחרת, בענין קושי ורשע ובדומ'.

³⁾ כך הכתיב והנקוד, וראו כזה המדקדקים הקדמונים הפע' במשמ' פ"ע, אך כבר כאר ברת (DMG.), כי זה אחד מהפעלים בעלי ע"פ חרוקה שהיו נהוגים הרכה בלשון הקרומה, ונשמרו קצתם בנקוד הקדום בלי שנוי.—4) בקצת ספרים: יערים, מלא.

a) عوم

ואמר בן סירא: אם תחפוץ בני תתחבם ואם תשים לבך תערם (נ"ם גל" ו לנ").

-הספע', הערים, יערימו, -א) הערים סוד על פלוני, Ränke schmie- אבל בסתר תחבולות ערמה על פלוני יעל עמך יערימו סוד den; intriguer; to plot, intrigue ויתיעצו על צפוניך (מהלי פנ ד). - ובתו"ם, עשה ערמה, בפרט להפטר מחובה, עשה בתחבולה למצא התר למח שאסור ע"פ הדין: כיצד מערימים על הבכור מבכרת שהיתה מעוברת אומר מה שבמעיה של זו ובו' (תמורי ה א). מערימין על מעשר שיני לפוטרו מן החומש (סוספסי מיים דג). מרבה אדם דגן בתבן ומערים עליו לפוטרו מן המעשרות (רצי הושעיה, ירושי ברכי ה א). חנווני יכול להערים מבח אינו יבול להערים (שם פחה או). מערים אהם על פועליו להיות אוכלין תשע וקוצין אחת (פס מעפרי אוכלין עראי מן העימה וכו' אמר ר' חגיי לא י. (נ 3 שנו אלא אראי אכל קבע אסו' מפני שהוא מערים לפומרה מן החלה (שם סלה ג ה). ואין מטבילין את הכלים מתני בכלים גדולים אכל בכלים קשנים מערים עליהן ומטבילין (שם שנת ב ז). בנה במקום שאין ראוי לבנות וכו' אלא שמערימין עליו ליכנם לשם בימות החמה ובימות הגשמים (רנ, ירושי צ"ק ע ח). מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר (רב סוטעיל, ברכי ללת.). האשה מהו שתערים ותפרוף על האגוז להוציא לבנה קמן בשבת (שכח קה:). מטילין שכר במועד לצורך המועד וכו' אע"פ שיש להם ישן מערים ושותה מן החדש (שם קלע:). מערים ומוכר את שלו וחוור וכותב לעצמו (רבי יהודה, מו"ק יע.). טענו חיטין וקדם והודה לו בשעורים אם כמערים חייב אם במתכוין פמור (סטועי מ:). בשבעת שאין אתה מביא מכול לעולם מה את מערים על השבועה מבול של מים אין את מביא וכו? אם כן לא יצאת ידי שבועה (כי חדח, מד"כ בכחשי מני). -וכסהמ"א: ובכל וה לא ידע דניאל את מומתם כי עליו הערימו פודם (יוסיפון כא). ויען המלך את השרים לאמר הערמתם לשוא הסוד הזה על דניאל (שס כג). אמר הפימן: קומי עכורי בהתל הערימוני --קראתי למאחבי המה רמוני (כ״ל הקליר, שנת קורו מני, קיני). צרים סופה כרגמתה צפונים העריםו מזימתה (בכזי שכער ג, דודקון 98). צגות ורמחים צבאיו עמר

צנועים כהשיג מערים להאטר (זס), קדן עמך תרים תקפוץ קץ זתערים מדלג על ההרים (כ' לפרים כל לפרים כל לפרים לפרים כל לפרים בל לפרים בל לפרים בל לפרים בל לפרים היד וכתת עמי עד הרמה (זכור ליש, יולי שנת זכור). — ואמר המשורר: מי יעמד בצר להשיב צוררים בי יערים וותעררו (כשנ"ג, להשיב צוררים בי יערים וותעררו (כשנ"ג, צימי יקוסילל).

- הַּסְמִי, "הְתְּעֲרֵם, - כמו הְפּעִ": הוכר הדבר שבערמה עשו להיתערם במצות ולגגוב דעת עליוגה ודעת הבריות (גילוניקס 3, גילנונג 197).

עַרֶּם, ש״ו, כני עָרְמָם,—כמו עָרְמָה: לכד חכמים בּעָרְמָם ועצת נפתלים נמהר (מיוניס יג).

מפנו עָרוֹפ, "עָרָפוֹ, עֵרֹפ, עֵרְפוּ, עַרְפוּן, "עַרְפוּנְיִי.
"עַרְפוֹנִית, "עֵרֶפוֹת, "עַרְפוּ, א.פַעַרִפּ.

נייערם, קל לא נמצא.

פתני, "עַרַם, עשה שיהיה ערוֹם, הפשיט, 'עַרַם, עשה שיהיה ערוֹם, הפשיט, 'עַרַם, עַרַם, ומעדיי : dénuder; to strip bare ער מוני ,קרבת בוא אְלֹי ויחרימוני (כ״ל סקליר, מבת סוכו מני, קיני).

—ספעי, "הערים, — כמו פע': המבייש את חבירו בערמימות שמגלהו ומערימו כבית המרחץ פמור (לכוס חו"מ סכ לד).

- סָפעי, "הָעָרַם, הוערם, - שערמו אותו, שנעשה ערום:
חבתי לתשלום דרכמון לעולי גולה מבעו גם הם
ו חוערם חי מגלה (כ״ל סקליכ, ללה לוכף, יולי שנה
שקלי). הלעימה רמש והיא משבה לעופר הוערם:
ועמו עלים ולא עדי (לזכר קלה, עבודה, עהזי ליעלי ב.

ערום, עירם, מ״ל עירפים, — א) ס״ז, כמי ערום:

ותפקחנה עיני שניהם וודעו כי עירְפִּים הם וותפרו
עלי תאנה ויעשו להם חגרת (נלחמי גז). את קולך
שמעתי בגן ואירא כי עירם אנכי ואחבא (שס). לחמו
לרעב יתן וְעֵירֹם יכסה בגד (יסוקי יס ז).—ב) ש״ז,
מעמד אדם עָרֹם: ברעב ובצמא וּבְעֵירֹם ובחסר כל
(זכני כח מַח). — ג) תס״ס, במעמד של אדם עָרוֹם:
שדים נכנו ושערך צמח ואת עוֹם ועריה (יחוקי יו זי;
שדים נכנו ושערך צמח ואת עוֹם ועריה (יחוקי יו זי;

נקר בערב': עַרָים גּ), אבל רב החדשים גוזרים (1 אותו מן ב.עזר בתוספת מם; עי' ערבו.]

a) عرم

גס כב). והפשיטו אותך בגדיך ולקחו כלי תפארתך

והניתוך עילם ועריה (שם לטן גם כג כע). -ובסהמ"א: כל בר ישראל דקרי ק"ש מיחייב כתפילין לכר מי שעושה מלאבתו ערום בשעת עירום (חולי הגחי ח ח, לוין 41). ערמה, ערימה, ש"כ, סמי ערמת, מ"ל ערמות, ערמים, ערמה של תכואה, של עפר, הרכה תכואה, עפר וכיוצא בנה, מקכץ יחד זה על זה כעין כרי, ויבא (בעו לגרן) לשכם בקצה :Haufe; tas, amas; heap הערמה (כוס גי). כטנך ערמת חטים סוגה בשושנים (שפ"ש ז ג). בימים ההמה ראיתי ביהודה דרכים גתות כשבת ומביאים הערמות ועמסים על החמרים (נסמ' יג יה). ובני ישראל ויהודה היושבים בערי יהודה גם חם וכו' הכיאו ויתנו ערמות ערמות וכו' ויבאו יחוקיהו והשרים ויראו את הערמות ויברכו את יי' וכו' וידרש יחוקיהו על הכהנים והלוים על הערמות (זהי"ב לא ו-נו).--וערמת עפר במקום עי מפלה וכדומ': ויאמר (מנבלט) מה היהודים האמללים עשים וכו' היתיו את האכנים מערמות העפר והמה שרופות (נחמ' ג לד). - וערמים: פתחו מאכוסיה סלוה כמו ערמים והחרימוה (יכת׳ כ כו). -- ובתו"ם: איזהו גרגן למעשרות הקשואין והדלועים וכו' משיעמיד ערים ה (מעשר' ח ה).--תורמין מן המוץ על הכרי אבל לא מן הכרי על העריםה (מוספתי סרומ' ג'ת) היתה לו ערמה מורחת רצה לעשותה תרומה על מקום אחר עושה (שם ד עו). היתה לו עריםה של בצלים ושל גרוגרות ושל חרובין בראש גגו וכו' (עס מ"כ צ יע). געשה (הים) ערימות ערימות שנאמר וכרות אפיך נערמו מים (מכי׳ בשלח ד). בא הכתוב ללמדך על מקדיש עריםתו עד שלא מירה שהוא פמור מן התרומה ומן המעשרות (רבי יסמעאל, ספרי במד' ה). גרפו עליו (על דמו של ובריהו הגביא) כל עפר ועשו כל ערמה ולא נח וחיה הדם תוסס ומרתיה (מד"כ קסל', ועוד כחיסי ססס סשמש). - ובסהמ"א: אפילו ערימות של חמים שנטמאה מקצתה תורמין מן השהור שכה על הטמא שבה שתי אגודות או שתי עריםות אחת ממאה ואחת שחורה בצידה לא יתרום מן השהור על הממא לכתחלה (רמנ"ס, מרומ' הי). היה העוף ספק טרפה כל הכיצים שתלד בעריםה ראשונה משהין אותן אם טענה ערים ה שניה והתחילה לילד הותרו הראשונות (הוח, מחכל׳ חסור׳ ג יח). ערימה זו של חטים אני מוכר לך בכך וכך וכו' אף על פי שאין

מדת הערימה ידועה וכו' הרי וה ממכרו קיים (טו"ע מו"ע מו"ע כע ש).

קוצותיו תלתלים תזר וגעשה ערמות ותללים (גנזי טכע ג, זודקון זכ).

במער ג, זודקון זכ).

בשולי ערמת והבין ודקדק בדת בלמדו מפר מפי משולי ערמת והבין ודקדק בדת רשומת (אלה אזכרה, קיני).

השומת (אלה אזכרה, קיני).

שור זקנו על במנו ערמת חמים (כ"י זכארה, טעטועי יב, זודקון 131).

ערמה, ש"נ,-בשרון של חכמה וחריפות השבל ברמיה List, Klugheit; ruse, prudence; craft- יתחכולה, iness, eleverness: ובי יוד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזכחי תקחנו למות (שמות כח יד). וישבי גבעון שמעו את אשר עשה יהושע ליריחו ולעי ויעשו גם הם בערמה וילכו ניצמירו ויקחו שקים כלים לחמוריהם ונאדות יין בלים ומבקעים ומצררים וכו' (יהוס' ע ג-ד). -- ובמשם' פקחות וחכמה: לתת לפתאים ערמה לנער דעת ומומה (משלי ח ד). הבינו פתאים ערמה וכסילים הבינו לב (שס ס ס). אני חכמה שבנתי ערמה ודעת מזמות אמצא (שס יכ).--ובמדר': אף אתה נתת ערמה למים והיו המים גלחמים בהם (בהמצרים) בכל מיני פורעניות (מכי' מקכ' דשיר' ו). לפי מה שהיתה ערמתו של נחש כך היתה מכתו (כ' מליכ, מדכי שמולכ ז). אמר שלמה פתי הייתי ונתן כי הקכ"ה עדמה נער הייתי ונתן כי מומה וכו' מכמה שנים ואילך צריך אדם להיות בו ערמה מבן עשרים שנה (מדכי משלי ה). -- ובסהמ"א: שאחיו לא החזיק כשדה זו ולא נכנם אליה אלא עורםה היא מאחיו (כיייף, שו"ת עס). אם יראה לדיין שיש בו ערמה דוהין את המלוח (פו״ע סו״מ, מכרכות קעה כס). – ואמר המשורר: ככח חכמותיו ומעוז ערמותיו ורב תחבולותיו בחלק מאמרים (דונש, דעה לצי סכמה). לך חכמה לך רוח יתרה לך דעה לך בינה יוערמה ורחב יד כמו יורה ומלקוש ורחב לב בבין מזרח לימה (כ' יוסף חבן הקדחי. הללבי קן, שער השיר 28). לרב לו ים חכמות ובינות גם ערמות ועצות ומומות ולכל מצויים (ד"ה יהודי מלרים ואי ב, מן 21).

יערמר ליני, פיז, נקי ערמומית, ערום, של ערמה:
יתארוה (את תכמת ההלצה) כשרד צורות
המליצה ובחידוד ערמומי יופלה (ר"י סענוב, דבר
יינוס יג). והנה הבמתם זו הערמומית ימשול:
המלך לוונה (שס).

ישרמום ערמה פיינ, מייר "ערמומיזה, -כמו ערמה: כיון שנכנסה חכמה באדם נכנמה עמו ערמומית (כ' לכהו, קוע' כל:). מתוך שהתינוק מצוי בבית רבו נכנסת בו ערמומית תחלה (כי שמוחל בכו על מקי כדה מה:). - ובמהמ"א צמ"ר: הלא שמענו כן ראינו שהרשעים ידרכון קשת וגו׳ וישתדלו בכל מיני נכלים וערמומיות לבלע רשע צדיק ממנו (כ"י מוסקאטו, כפול' יהוד' יש). - ואמר הפישן: וברוח סוף הרתיח מעלפים ערמומית נלקחה (ויושע אור, יולי שנח א ספס"ם). מזה המין ומוולתו מהערמומיות כי חיות הנה חיי הסלסול והשעשוע (כסחות לצית דוד, הקדתי, ה.). ינרמון יו, מ"ז, מ"ד ערמנים, ערמונים, שם אילן גבה. חוק, Platane; plane-tree: ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוז וערמזן ויפצל בהן פצלות לבנות (ברחש׳ ל לז). ארוים לא עממוהו בגן אלהים ברושים לא דמו אל סעפתיו וערמנים לא היו בפראתיו (יחוק' לא ח). - ובתלמו': הוסיפו עליהן אלונים ערסוגים אלסוגים אלונים בלומים ער מונים דולבי אלמוגים אלוים (יפוטי כפובי ז יה). - ואמר המשורר: להצהיל הפנים תנו עוד ערמונים אגווים בתאנים שבורים ומנקים (החב"ע. נדוד הסיר חוני). - ובמשמ' מין עץ אגוו, -Kas יערמונים כלע"ז: tania; châtaigne; chestnut קשמניא בערבי שמה בלום (ר"ת חלדבי, ש"ח ה ה, סו:). הערמונים נומים למבע תם ויכש מולידים הרכה מזון אך קשים הם לעיכול (כ"י להלון, חולה"ח ח ג טו). זקנו בומה לצבע הערמונים (מיץ, ספ' חילם לישר מקנדיה). ערמון בל"ר ובכל לשון הגויים נקרא קאסטני"א ובל"א קעסטין בוים) ובל"ת קמסתאנ"י אגאג"א ר"ל על הערמונים פירותיו הם עוצרים מחזיקים האצמומכא: (ר"ע כ"ץ, מעשה עוציה, פרדק רמונים ח). האיראפי הוא צמח בעל פרחום ופום שונים וכו' אם יקלוהו באש "יאבד חריפותו והיה טעמו בטעם הערמוגים (סיינסלק, -מולד' החרץ ב, כו). ער מון (קאסטאניען בוים) גדל במרינת שפאניען צרפה פזרטוגאל הרבה מאד (כ"נ: יביכדת, כחשי למודים ח זן כונן. ... והפרי של הערמון: שרמונים פרי הם באמצע (קפר המקעדים, כ"י). והה"ם מרושנבורק כתב ערמונים וחבושים כיון שאין דרך לאוכלן חיין אלא מבושלים חיין שהכל מבושלים בורא פרי העץ (טולו"ם כככ' כנ). והמיני קשמיין האמור

לפי דעת קצת חכמי לשון אשורית כמו המלה:" ירמאג באשור", קצת החכמים גורים אותו משרש ג.עלם.יז

הם אשר לערמונים כינוים (ל"ת דיין, אתרי יוסר כ).

וערמונים הם הקשמיין הגדולים הנאכלים בין תי

בין מבושל וצלויים (שס, סגסס). עוד כתב המשיג

שהערמונים צלויים וקלויים במרחשת של גוים

נקובה ככברה לית בהו משום גיעולי גוים (מיס רניס,

פו"ח יו"ד יע).—ודבור שוח חצי ערמון, לא שוה כלום:

הוא אלי ארו שלח נתון כתו לבנו לאשה כן יאמר

משל קדמון הטיל בקושיות שוא מומין בקדשיו אין

בל אשר חשב שוה חצי ערמון (ל' זכניס כסן, מוכת

מסס, 2018 (Monatsschr. 1894, 413).

"עַרְכוֹנְנָיֹ, ס"ז, - של הַעְרְסוֹן: ובראש הגדול רשת
אי של פארוקא וונב של שערות מחובר לה
מגוון ערמוניי וכו' שמצאו זה הרשת ההשערות
מגוון ערמוניי זכו' (פסקי כיקאנטי כס, כז:).

יערמוניות הבושים שאין ראוין לאבלן אותן ערטוניות וחבושים שאין ראוין לאבלן היין כמו מבושלין וכו' אך אותן ערמוניות שקורין לומבירד"ש מברך עליהן בורא פרי הען (תוסב' נכל למ:).

"ערמהת, שאחר שאכלו מפרי עץ הדעת נפקחו עיני שניהם וחבחינו שהיו ערומים לא שקודם זה לא היו מפרישין בין ההלבשה והערמים לא שקודם זה לא היו מפרישין בין ההלבשה והערמות אלא כי בהיות שלא היה שולם בהם היצר לא היו יודעים שתרפה היא לאדם להראות מקום הערוה (כ' 6"ס ויטיכני, ליווכס סכניס, עכם זקניס, כל.).

יערמינות, ש"ל, מ"ל ערמימיות, א) כמו עיקה, ערמימית הבה נתחבת לו אף אתה נתחה ערמימות למים וברוה אפיך גצבו כמו גד נוולים (גני שכטר ל, גינלצונג 352). כי מכח דמיון האדם יבאו תחבולות רבות וערמימיות (ל"ל מ"ס, לוס מן ל"ל") במו עימות: המבייש את חבירו בערמימות שמגלהו ומערימו בבית המרחץ פמור (לצום מו"ת מכלד).

- - - - התערמם, - געשה ערום: מתוך שופשוטו ויתער ממו מבגדיהם לא יהגרו על בגדיהם כי על מתניהם (רס"י, ישע' (ב. ל)

"עַרְכָבְרָהְ, ש"כ, מ"ל עַרְטְגִּיוֹת, — עָרְטָה; עַרְטִוּמִית:
בילמדנו בריש שלח לך אנשים מאני שנכנסו
עליו בטיכני פירוש לשון יון ערמנות (עלוך מלך
באַמַליי). תחבולה ומלאכת ערמנות (פס מלך מנון).

אין באין עליו בעקיפין פי' בערמנות 1) (שם עלך עקף). ולא יזדמן איזה זכר על איזה נקבה על דרך מקרה כמו הבחמות כי היה זה גורם להתגרות מין האדם קצתם לקצת בלי רחמים מצד ער מגותו יהיה נפסד מין האדם (כ״ל סקרלי, ג״ע, כשים, פסים', קמל::). — ומ״ר: זהוא הרשע המשחיד לגוי מובב בערמניותיו ונושא אותה לעצמו (כ״י סדקי, לשה״כ, בערמניותיו ונושא אותה לעצמו (כ״י סדקי, לשה״כ,

ינרבין, ש"ז, מ"ל קַרְמָתְנִים, – עָרום, רמאי: עכ"ז חשד אותנו, לערם תנים ולא נאמנים (שחלים הנסלה כג).

"עַרְנַית, –כמו עֵירְנִית, ואמר המליץ: ובעת שיאמרו פלונית היא גרגרנית ובניה פניהם אחורנית יאמרו פלונית היא אהרני, מהרונית ערנית (עמנוי, מסכר' 6). ועי' עירנית.

ים מבנו *ערזמן אייען איי אייערים אייערים אייערם, אייערם, אייערם, אייערם, אייערבל. אַעָרָס, "עַרָּסָל, *יִּעָרְבַלֹּטָּלְ.

אי ערם, פל לא נטצא.

-פעי, *עַרַס, -- עשה שיסתככו הענפים, עשה עָרִיס:

ודרך היחיד ודרך הרבים כאמצע וגדר שהוא נמוך
מעשרה מפחים הרי אלו מצמרפות גבוה מעשרה מפחים
איגן מצמרפות רבי יהודה אומר אם ערסן מלמעלה
הרי אלו מצמרפות (כלה׳ ז׳). -- ובסהמ״א: הנומע
שורה אחת של חמש גפנים או יותר וערסן על גביבותל גבוה עשרה יביוצא בו זכו' (כמכ״ס. כלה׳ ס כ׳).

ביערם. ממנו ג.*עָרִים, א.עַרִיםָה, ב.*עָרַם, *עַרְסָן. בי*עַרַם, קל לא נמצא.

בעי, *ערם, —עשה עריםה, גלגל את הכצק: אף על פי שהיה רבן גמליאל פוטר את האריםין בסוריא אוסר היה מלערס ואם עירם פטור (כי מלעוז בכי לזוק, מוספת! מלה ב ה). הג' ר' חייה כן וכולן שכללן תבואה קטחים ובציקות מצטרפות עירם ראשי עיסיות (ירוטי שם ה). לשה מערב יו"ט וכו' עירם לא אמר אלא לש הא עירם לא (שם פסמ' ג ג). הבא במאי עסקינן בשעירםן 2) אי הכי היינו בקתני עלה והוא שאכלן בעירםן 3) שאכלו מיבעיא בכרי אכילת פרם ואי בשעירםן 3) שאכלו מיבעיא

1) [אצל קוהום: בערמומיות.]

2) [הכא כמאי עסקיגן דיוצא בהן כגון שעירסן שקיבץ הפירורין ביחד ולשן וחיברן והוו כוית (כגמ"ה).] 3) [ואי כשעירסן שגבלן דהוה התיבה אחת (סוס).]

ליה (תלחי מה:). - ובסהמ"א: דהא ודאי הירושלם מיירי בא"י ואפילו הכי לא. קא אסר אלא היבא: דלש אבל, ערס שרי דהייגו גלגל (מוסס' 3:5' מ.).

- הְספּי, *הְתְעֶרֶם, - כמו פּע׳: [ראשית] ערסתכם משיתערם: מכאן אמרו אוכלים עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחיטים ותממטם בשעורים (קפרי פּמּדִי קי).

— ְּמֶע', *עַּרְס, ציכ' מְעְרָס, מעורס, — שעֵרְסוֹ אותו: עירס ' ראשי עיסיות אמר ר' יוסי וההן נשוך לאו כמעורס בהוא יכות ' מלס ל ל). — ובסהמ"א: עד שנמל כמה פירורין דעירסן עד שנמצא בידו מעורס בוית (לונ' הגל' ל ל, לונן 88).

"עַרֶּם, שינ, -א) כמו עֶרְשׁ: שמואל משען מן ערת לערם (יכופי יו״ע לו ו). - ובסהמ״א: אלו עורות מתשמאין במדרם עור שחשב עליו לשטיתה וכו׳ ועור שמניחין בערם תחת הקמן ועור הכר וכו׳ (כתצ״ס, כלים כד ל). - ואמר המשורר: רבד ערםי סועד באהבים (נכזי פכער ג, דודמון 91). - ב) במו ערםן: מעצתך אחלה ואוכל ערםי ובחמור אתפשט על ערםי (כ' עזכל הצבלי, מוכר, עצ.).

"עַרְסִיאָר, – שם מלאך: והשר של גיהנם שמו ערסיאל (כ"נ זכ"י חלמנן, עה"מ, קיז.). ואינם שמים על לבם ערס"י דווים מה שיגיע להם מהממונה ערסיאל הבא לקחת נפשם אל פתחי גיהנם (חוכי ויטעי, המשופה ס).

שני בין שני בין שני בין שני בין שני איז בין שני איז בין שני אילנות וכרום׳ לשמש לממה, Hängematte; hamao, לשמש לממה : hammook המוא מלונה בין בין והוא שכתוב כמלונה במקשה והוא מלונה לשומרי פירות (ערוך ערך לתקלה).

*עָרְםַל, לא נסצא.

- מספי, *התערסל, -- נסתבך כמו בקליעה: הגיבורים היו נותנין רגלם על התהום וסותמין אותו והיה בא ליכנם אל התיבה והיון רגליו מתערסלות 2) (מד"ל ברטי לל, מילודי 286).

ארי שעורים 8): ארי בריסים, של שעורים 8): ארי זו היא מעשה רותתנה וכו' סולת ואורז זריד וו היא מעשה רותנה אוכז בערסן וכדרבה וערסן (ירוטי כדרי 1). איכא דאמרי בערסן וכדרבה

[[]מן הארמ', ועיי תוספ' (עירוני כה:).]

^{2) [}ג"א: מתערכלות, עו' הערת תיאוד': וקוהוט (עה"ט).] - 3) [עו' בכלו (20 מל:).]

ואלגומים מתוכנים ערערום כשדים ויניעו ראש

שכנים (גמי שכער ג, דודקון 63). - ובתלמו׳ בהשאלה:

נמחקה המגילה ואמרה איני שותה מערערים!)

אותה ומשקין אותה בעל כרחה (סוטיגג). לכשתממא

מים מערערין אותה ובודקין אותה (שם גמרי יה:).

-ובסהמ"א: וכן החולה שהריח דבר שיש בו חומץ

וכיוצא בו מדברים שמערערין את הנפש דינו

בעוברה (רמצ"ס, מחכלי חסוכי יד עו). לבריא שהריח

וערערה נפשו (ר"כ על סרי"ף, יומי ג:). -- ואת הארמה:

עורו פילי פי' המפה היורדת בכח מערערת פילא

כמו פילחא כדכתיב כמו פולה ובוקע בארץ (כ״ס, סעני

ד.).-ב) *פ״ע, עורר, ביחוד עורר התנגדות לדבר, טען

בנגד דבר, :einwenden; objecter; to object; כנגד דבר,

הלכה כרבן גמליאל ולא ערער אדם על דבר (סופפתי

שלש שנים ועירער עליו שלש שנים ועירער עליו שלש

שנים הראשונות באחרונה אמר לו אתה מכרתה לי

אתה נתתה לי במתנה וכו' (שם 2"ב 3 ד). לפי שבא

ראובן ועירער אמר דיי שקדמני יהודה למפעות

(ספרי במד' כב). למלך בשר ודם שהיה לו כן בית ונתן

לו שדה אחוזה במתנה ולא כתב ולא חתם ולא העלה

לו כערכים בא אחר וערער כנגדו על השדה אמר

לו המלך כל מי שירצה יבוא ויערער כנגדך על

השדה כוא ואני כותכ ואני חותם וכו' [כך] בא קרח

וערער על הכהונה כנגדו אמר לו המקום כל מי

שרוצה יערער כנגדך על הכהוגה [כאן אני] כותב

ואני חותם (פס קיו). אם בא וערער עררו בשל (כ'

מכח, ירוש' שבת יב ד). שאם בא ועירער עררו בשל

(כ' יוסי, עם גיע' ל ל). ואותו היום גברה ידן של ב"ה

וקבעו חלכה כמותן ולא היה שם אדם שערער ברבר

כלום (נילי כ:). תני כר קפרא ערער חזר וערער חור וערער אם מחמת מענה ראשונה ערער אין

לו חוקה (נ"ג לע:). מעשה בכני ברק באחד שמכר

בנכסי אביו ומת ובאו בני משפחה וערערו לומר

קמן היה כשעת מיתה (שם קנד.). והלא משמך אמרו

יפה ערערו בני משפחה (סס קנד:). ואם היה כהן

מטמא כחוצה לארץ לדון ולערער עמהם (פ"ז יג.).

בומן שאדם כא לבית המדרש ולא היו נוהגין כו

כבוד או שערער עם חברו אל ילך ויאמר לאשתו

כך וכך ערערתי עם חבירי (חזר"כז). שלא יעמוד

בר יונתן דאמר רכה בר יונתן א"ר יחיאל ערסן יפה לחולה (יומי מז.). .

יערע, קל לא נמצא.

-מני, "ערע, -- כמו א.ארע, פע': נמצא פסח עירע להיות בערב שבת וכו' אם עשית ראשונה כסדרן יערע הפסח בשיני בשבת (קטעי בן מחיר, JQR. NS. .(V. 1915. 548

אייערערר, מ"ז, מ"כ ערעורים, סה"פ מן איערער, אי כמו ב.ערער, מחאה, מענה לבמל דבר או פלוני, יאין לי וכו' לא דין ודברים וכו' Einwand; objection ולא הרהור ולא ערעור לא בבית דין של ישראל זלא בבית דין של אומות העולם וכו". (ר"י הגרללוני, ספ' השטרי כצ, 14). וכל מי שיערער שום ערעור על תקנה זו ועל השוייה זו יהיו דבריו כמלין ומכומלין (שם, 137). הם דברים יש בהן עיון וחקירה וראיותיהם נעלמות וכו' ולמוען כהם מענות ולמערער בהם ערעורים (ל"ם ל"ת, מו"כל עב). אין תשובה זערעור דברים לומר שאין קול השמים והרקיע נשמע להורות על היותם בעלי תכלית (כ"י מוסקחטו, נפול' יהודי ד, יג:).

בייערערר, שיו, מייר ערעורים, שהיים מן ביערער. שפשוף והדחה ע"י נוול: וכתנאי שנכווין להגיר חמותרות מגופם וכו' ולנקות הראש בערעורים ובלעימות בקצת העתים (פרקי משה לרמנ"סג). ערעור לוה מיץ תפוחים מתוקים וכו' יעורב יחד ויערער (נרבוני, או"ח בקדחת שלישית, כ"י ביהמ"ד שכער). ובזה נבינה למרות הפצנו מקומות חדשים מאד יפים לגידול המתגים הנשארים וכו' אחרי כל המשיחות הצריבות והערעורים (ילחק עובים, הדיפתיריה, 29).

איערער, איערער, איערער (ז), איערער איערער (ז), בי ערער, גי ערער, "ערערון.

איערערי), מקי ערער, או פייי, ערער חומה, זעוע amwälzen; abattre; to overwhelm, אותה, destroy: כה אמר יו' צכאות חמות בכל הרחבה ערער תתערער ושעריה הגבהים כאש יצתו (יכמי כח כס).--ואמר הפימן: הוכר לערים נוה נארו צרים אשר חומות ערערו (חלילי מרעי, יולי שנח זכור). ספוק ברושים

ועוע, למשל, הפקק בכקכוק. (¹) בערב': ערער א ותלש מהאדמה ובו'.

^{1) [}לפי פרוש רש"י ור"ב מוספיא שיך זה לרב.ערער, ועי' ג.ערער.]

עלי עשו ויערער על הבכורה (כ' סוגא, מד"ר בראש' פק). מיום שנבראו שמים וארץ הירה והכוכבים והמולו' עולין להאיר על הארץ ואיגן מערערין 1) זה עם זה (פדר"ל כב). - ובסחמ"א: כתב בחליו ולא זיכה אותה לבעליה וכו' במילין הן וכו' אכל אם אין שם יורשים לערער עימהן מה שכתב בכתב ינתנו להן (מעשים לבני ח"י. תרבין א, לוין 96). ראמי בר חמא ורב עוקכא בר חמא לקחו שפחה אחד נשתמש בה שנה ראשונה שלישית וחמישית ואחר נשתמש בה שינית רביעית וששית בא עירער ומערער כה בא לפני רבא אמר להם וכו' (מלמידי' כ' יסודלי גלון, סלכי פסוקי, 74). וכיון שקנו העדים ממנה כי ידו כידה אין לשוב ולערער במה שנעשה (גמזי שכער ב, גיכלגורג 188). וערערה הכת ואמרה שמכרה כבת אתת (מפוי הגמי הרכני מ). ואף האנשים שהיו עמו בשיארא מעידים שלו נפלו ליסטים על השיארא ושלא יצא לשמעון זה שום גנבה בכל הדרך כל עיקור ולא צוח זלא עירער (מבוי הגמי גניי, ממף 146). שוף לי דאיקום בארעא כלומר אל תערער עלי אתה כלום וכו' (רש"י, ב"ב קסט.). ולא עירערו ולא מיחו מחמדים בלו ממתקים (הוא, מעש' הגא' סא, 55). מען זה הישראל הבא מחמת העכו"ם ואמר בפני לקחה העכו"ם שמכר לי מוה הישראל המערער עלי הרי וה נאמן (כמצ"ס, טיען וכטען יד'ו). שראה אותו בונה וסותר כל שהוא ומשתמש ולא מיתה בו ולא ערער הרי זה' מחל (הוא, שכנים יד ב). ועדיין בעל הספר הזה מערער על דבריו (ראצ"ד, ממים דעים, ס.). בענין התפלות ונוסח שבהם ומנהגים ישנים שערערו עליהם קצת מפרשים (המחירי, יומי ס, סוף). לא סר האחרון מהם לערער דעת הראשון ויקרב אל היושר והנכון ראשון ראשון עד שעמד על זה דעתם אשר הוא ירושה. עתה בידם אשר לא ערער בו מערער מני אלף וחמש מאות שנה: (כלצ"ד, למו"כ, 63). ובני אחות אמו ירדו א[ל] רמל[ה] וערערו והכל עזרו אותם (ד"ה יהודי מלרים וח"י ב, מן 148). ויש לגו לערער למערער בעו"ה (כ"ח הקרחי, ג"ע, שחיעה כח, לו:). יום יום הביעו ואליה תשעו ואך לא לערער וכני הקטורה אלהים נתנה לענו מתנה (ר"י מפיסח, מנחי קנחי, 8). בי אפשר לבעל דין לחלוק ולערער שלא יחוייב מצד המענות האלו שיהיה חדוש מן האפס המוחלמ (מס, 96). מי

[נפדר"א עם פרוש הרד"ל, הגרסה: מערעין.] (ב

שמכר בין כנכסיו בין בנכסי אכיו ומת ובאו קרוביו וערערו לומר שקשן היה בשעת המכר ובקשו לבדקו אין שומעין לו (פו״ע סוי״ת, לחולס כלה יג). ישלא יהיה להם לערער ולתובע אליו שום דבר שבעולם מענין הבית הג"ל (פריד מעיר ב, 4 קובן על יד ע). ויהיה לו הבית הג"ל (פריד מעיר ב, 4 קובן על יד ע). ויהיה לו רשות לאחוואה חוואה ולמתאה מחאה וכו' ולגזור ולהשביע ולערער ולדון ובו' (פס?). – ג) "במשמי עשה שיפגש, הפגיע"): כי עת ופגע יקרה את כלם עשה היא שפונעת האדם ומערערת בו כל הדברים עת האלן (מד"ר קהלח, שבחי וכחה).

-סספי, התערער, התערער, -התערערה החומה, גורעותה ונהרסה: כה אמר יי' צכאות חמות בכל הרחכה ערער התערער ושעריה הגכהים כאש יצתו (יכת' כל כל). - ואמר בן סירא: פועל זאת [לא י] עשיר וכוזה מעופים [ית] ערער (נ"ס גכי' ע ל). - ואמר המשורר: אל תעכירו קול בארץ הצבי פן ירגוון הריו ויתערערו (רסנ"ב, ניתי יקופילל). - ואמר הפימן: להר שעיר אסעיר וערער יתערער (יתי שכופי, יול' שנח ל לחס"ם). - ובמשמ' גדלים במו ערער אך תולעת השני ותולעת עצי יער בחרף כלים ונאספים ומורעם בקיץ עוד נשרצים ונרמשים כלים ונאספים ומורעם בקיץ עוד נשרצים ונרמשים וחיי ומתערער (כ" סדסי, לשס"כ מנ).

- סלס', "ערער, עורער, - שערערו וועועו והפילו אותו: למה לנצח עורער, ביד עמים ונהיית כשונא וצר ואיה אווי מושב פה (ר"א הקליר, אהלי אשר, קיל'). על שני מקדשי יסודם כהיום עורער ה ועל תרבות מעם מקדשי ומדרשי התורה (מייחן, קיל'). סוד סנהדרי ערער זקנים שבתו משער מבית לבנון יער (רשנ" בכי אנון, אל אל מי, יול' שנה צ' אחה"ם).

ביערער, ד."ערער, ב"ערער, ד."ערער. ב"ערער, ד."ערער. ב"ערער, ד."ערער. בי"ערער, פ"י, שפשף והדיח את הגרון, הפה וכדום' בנוולים, gargeln; gargarizer; to gargle בנוולים, החושש בגרונו לא יערערנו³) בשמן אבל נותן חוא שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע (סוספס׳ סבס יב (יג) י).

—ובסהמ"א: אם ישחק הסרמן הנהרי וכו' ותערער בו על בעל המתנק וכאב השקדים יבריאהו (כלב"ער.

[[]מן הארמ' ערע, פגש.] (1

⁽² בערב' עַירְעַיר 2), באותה המשמ'.

⁽מרומ' עיצ), הגרמה: ירדנו (מרומ' עיצ), הגרמה: ירדנו ובכבלי (פרכ' לו.): יעדעני.

a) غرغر

ספי הנסיונות ד ב, כ"י פרים). תערער גרונך ושיגך וחכך כבשם ממהר לשוגך וחבך (שלהה רופה ברגוש, מרוז הבן כבשם ממהר לשוגך וחבך (שלהה רופה ברגוש, מרוז הבן סייל). אם נראו אותות הבלגם יערער זירתץ הראש במי בישול ובוי (נרבוכי, ה"ח סיג, כ"י ביהת"ד שכטר). אינרער!), ש"ו, — שם שיח גדל במדבר ;Wachholder; זהיה בערער בערבה ולא יראה בי יבוא מוב (ירת' יז ו). — ובהשאלה, עגי, מסכן, שפל: פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם (חפלי קב יה). — ובמדרי ז אלא פנה אל תפלת הערער וה תפלתו של מנשה מלך יהודה שהיה ערע ר ממעשים טובים (תד"ר ויקי ל). — ובסהמ"א: שת לבו ורעיוניו לחילה פסגו ארמנותיה ויקם עמודיה ואדניה איך פנה מפל"ת הערער עשר גליות גלה (כ' וארניה איך פנה מפל"ת הערער עשר גליות גלה (כ'

יוחכן ערויים, מכחי קכח' לר"י מפיקח, 4). -- ואמר הפימן:

חסדו לי צח ומגיה תארי. זרחה בלבוש אדום ישאג

כארי והודיה אפציח בת אדום בערערי (גְּנִי סכטר

נ, דודקון 79). ים איערעור, ש"ז, כמו איערעור, -- טענה לפסול דבר איניריים או פלוני: איזה הוא ערער אמרו האיך קפץ פלוני לכהונה שלא נטל חלקו מימיו ושלא נשא כפיו מימיו אין זה ערער שהוא כן גרושה או בן חלוצה נתין סמור הרי זה ערער וכו' כל מי שיש לו ערער יבוא ויאמר (חוספת' כחוב' ב ג). נאמנת חיה לומר זה יצא ראשונה אימתי בומן שאין שם ערער אבל אם יש שם ערער אינה נאמנת (זס נ"נונ). — קרא ערער: מעשה במשפח' בדרום שהיו קורין עליה ערער ושלח ר' את רומינוס לבדקן ומצא שנתגיירה וקנתה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד . והכשירה לכהונה (כ׳ יעקב בר חידי, ירום׳ כיכולי לו ה). אילו שמר שהוא מחותם בארבע עדיי וקרא עליו ערער זה מעיד על שנים וזה מעיד על שנים (כ' סגיי, עס פוע' ל ל). הרי שהיה אוכל שדה ובא בחזקת שהיא שלו וקרא עליו אחד ערער לומר שלי היא (כר קפרה, ב"ב קרד:). כגון שקרא עליו ערער ערעד דמאי אילימא ערער דגזלנותא כל כמיניה נוגע בעדות הוא אלא ערער דפגם משפחה (כי המח בריה דרב חיקח, סנה' כג:).--ובסחמ"א: משפחה שקרא עליה ערער והוא שיעידו שנים שנתערב בהן ממזר

ין אילן. (בערב': עַרְעַר 2), וֹגֹם עִיְרְעָּיר 2), מין אילן.

(רמצ"ס, חסורי ציחה יע ימ). וכן מקיימים השטר משטר שחר שקרא עליו ערער והוחזק בכי"ר ובו' (טו"ע חו"ע מו"ז). ואם יש עדים וכו' יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער וכו' ויש מי שאומר שאין צריך שקרא עליו ערער דבהוחזק בבית דין סגי אפילו לא קרא ערער וכו' (טס לז). אפילו אם פוסלו בכלל המשפח' בגוך שקראו ערער (לבוש חו"מ, זייניס יג ה).

ג.*ערְעַרְ, ש"ז, מ"ר עַרְעָרִים, -- בלי של הסתת: בלי בלי הסתת בלי הסתת מסאין זהערערין (מוספת" כלים צ"ת ד ו).

פוריך ערים בערעור, עשה ערער: מערעריך אות מוורין לה לתוך גרונה כאדם הנהנק ע"י משקה גראה כעושה ערער (פש"י, סונ' יס:).

ה. ערער, ש"ג, — פגישה ומקרה: מקרה ושנוי אין בד נמצא ולא זמן וערער ולא כל שמצה (שיכ היחוד, יוס ג). לא משיגים לו איך וכמה לא מוצאים לו דבר דומה מקרה וערער ושנוי ומפל וחבר ומסמך אור וגם אופל (שס יוס ה).

"ערערון, ש"ז, — מי שמערער והורס, ואמר הפיטן? מחזץ ראש ערערון הרס אליו ישכרון מחבש לב ישכרון אין כאל ישורון (כ' יהודס בן מנחס, חמרת כן, יולי ש"ח, מחז' חיטלי ב, קפט.).

אילרר (בי), ממנו יְעַרִיפָּה, עֹרֶף, אִיעָרָף.

ערבה, ערפה, ערפה, ערפה, ערפה, ערפה, ערפה, ערפה חלק אחורי הראש ממול הצואר, באדם ובבהמה.

אוליצה, ידו־
הערף אויבו, הכהו והכניעו: יהודה ארא יודוך אחיך בערף אויבו, הכהו והכניעו: יהודה ארא יודוך אחיך ידך בערף אויבון (צרלשי מע ק). קשה ערף, מי שאינוי שומע בקול זולתו ואינו מקבל מרותו ואינו שומע בעצהו, ועומד על דעתו, ואינו מותר על דעתו, הדגר בעצהו, ועומד על דעתו, ואינו מותר על דעתו, המרא את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא (שוח בנט). לא אעלה בקרבך כי עם קשה ערף הוא (שם לנ ב). אעלה בקרבך כי עם קשה ערף אתה (שם לנ ב). ערף קשה, עקשנות: כי אנכי ידעתי את מריך ואה: ערף הקשה הן בעורני חי לשכם היום ממרים היתכ:

نه) عوف

a) عرعر b) غرغر

ן) (כך הגרסה בפרוש רה"ג ובר"ש לכלים (כת") (כת" ובדפו' וכצוק"ם:, והיער עין, ועי' קרין. (בערב' ערם 2), רעמה של סוס, צואר.

עם יוי (זכר לח כו). - ערפו גיד ברול, הוא קשה ערף: מדעתי כי קשה אתה וגיד ברזל ערפה ומצחך נחושה (ישעי מס ז). -- הקשה עַרֹפּוֹ, נהיה קשה עוֹרָף, מַאן להכנע: ומלתם את עדלת לבככם וערפכם לא תקשו עוד (דנר' ייו). ולא שמעו ויקשו את ערפס כערף אבותם אשר לא האמינו ביי׳ אלהיהם (מיינ יז יד). ולוא שמעו אלי ולא המו את אזנם ויקשו את עַרְפַּם הרעו מאבותם (יכמי ז כו). בי הקשו את ערפם לבלתי שמוע את דברי (זס יע יה). איש תוכחות מקשה ערף פתע ישבר ואין מרפא (משלי כע א). ואבתינו הזידו וִיקשו אָת עֶרְפָּם וּלֹא שמעו אל מצותיך (נחמי ע יו). ויתנו כתף סוררת וערפס הקשו ולא שמעו (שם כע). וגם במלך נכוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים ויקש את ערפו ויאמץ את לבבו משוב אל יי׳ (זקייצ לו יג). -נתן ערף, במשמ' פנה מפלוני, עוב אותו, ונה מאחריו: כי מעלו אבחינו ועשו הרע בעיני יי' אלהיגו ויעובהו ויסבו פניהם ממשכן ייי ויתנו ערף גם סגרו דלתות האולם (עס כע ומן).--נתן את האויב ערף אל פלוני, עשה שהאויב ינום מפני פלוני: ונתתי את כל איביך אליך ערף (שמות כג כז). ואיבי תתה לי ערף (ש"ב כב מח). - הפך, פנה ערף לפני פלוני, הבה וגם לפניו: בי אדני מה אמר אחרי אשר הפך ישראל ערף לפני איביו (יסוםי ז ס). ולא יכלו בני ישראל לקום לפני איביהם ערף יפנו לפני איביהם (עם יב). איך תתה הילילו איך הפנה ערף מואב (ירת) מה לע). — הראהו ערף, שהוא פנה ערף: כרוח קדים אפיצם לפני אויב ערף ולא פנים אראם ביום אידם (שם ים יו). אחז בערבו, כדי לגענעו, לועועו: שלו הייתי --ויפרפרני ואחז בערפי ויפצפצני (מיונ יו יצ).--ובעוף: ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל (ויקרי ה ח). - ובתו"ם: השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשרה (מולי א ד). גמירא דלמעלה לא הזי לא ישיבה ולא תחרות ולא עורף ולא עיפוי (חלישע בן חבויה, חגיי עו.). ואיזו היא מלחמה שצריכה יד כנגד עורף הוי אומר זו קשת (כ' יוסכן, פייו כה.). מצות מליקה מחזיר סימנים לאחורי העורף וסולק (נכי די חיים, חולי יע:). עד עכשיו קורין את ישראל בתוצה לארץ האומה של קשה עורף (לי חבין, מד"ר שמוח מב). - ערפו של עולם, המערב: יערף כמטר לקחי זה רוח מערבית שהוא ערפון) של

(1 במשה (נשב כה.), פרש: ערפו של שכינה:

עולם שכולו לברכה (ספרי דברי שו).-ובסהמ"א: משמוע ספוק היד על ערפך ירעשו הרואים מקול חוק[עי ב]פס (רסצ"ג, פפי הגלוי, רל). כמו שאמרו חכמי הערב אין בעורף בעבור כלומר שאם חלה האוהב את פני חברו לעשות דבר בעכורו מיד שהפך פניו ללכת שכח ציוויו ואין בערפו כתוב בעכור שיראהו כתוב שם (המחירי, פיי משלי כז יע). בדי שלא יתהנו מעורף שלי הקליפות (כ"כ בר"י חלחכן, עה"מ, טו:.). - ערפי חזירים: מפי השמועה למדו ובתים מלאים כל מוב ערפי חזירים וכיוצא בהן (רמצ"ס, מלכים ח ל)-ערף של חורת: ווש ששונין הא דמגילה קדלי דחיזרי ומפרשין עורף של חורת כלומר ראש של חסא (ערוך ערך קתל). - ערף של קרדום: קרדום שנפל עושפו הוא העורף אשר לעמת חודו (כ"י ח"ת, קה"ם לרינ"ג סרם). - ואמר המשורר: האת הדפתנו ואין כח בך או יד יקותיאל עלי ערפנו (לשנייגי כוכב חשר דרך). ביום בלות וחשות ריב יגרון באהל איש אזי תשכון בעתה ואשת חן באישה עין ימינה הלא תשית וערפה לחמותה!) (כחב"ע, ביום כלות,

אינורף, פייי, ערפתו, ערפו, ערף, ערופה, יערף, - ערף את הבהמה וכדום', שבר את ערפה, כרת את ראשה ממול ערפה: וכל פטר חמר תפדה כשה ואם לא תפדה וערפתו (שמות יג יג). והורדו זקני העיר ההוא את העגלה אל נחל איתן וכו' וערפו שם את העגלה בנחל וכו" וכל זקני העיר וכו' ירחצו את יריהם על חעגלה הערופה (דברי כח ד-ו). - ערף כלב: שוחט השור מכח גיש זוכח השה ערף כלב וכו' (ישעי סו ג). — ובהשאלה, עַרָף מובח, הרס אותו: הוא יַעַרף מזכחותם ישרד מצכותם (הושייג),--ובתו"ם: ועורפין אותה (את העגלה) בקופיץ מאחוריה (סועי ע ק). אשה אומרת ראיתי (את ההורג) ואשה אומרת לא ראית היו עורפין עד א' אומר ראיתי ושנים אומרים לא ראית היו ע:רפין וכו' (סס ס). אין שורפין את הפרה ואין עורפין את חעגלה וכו' (מוספתי סנסיג ד). חלל ולא חנוק חלל ולא מפרפר וכו' ר"א אומר בכולם היו עורפים (ספרי דנרי כה). בעי רב ירמיה ערף עז מהו

ורש"י. פרש, וז"ל: אני שכעתי מחזקו של עולם על שם שהשכינה במערב כ"ל ואני אומר מאחוריו של עולם שהמערב קרוי אחור, ע"ב.] (1) [עי רות (6 יד).]

אוווין נתרגגולין מעמא מאי ובו' (זכמי ע:).--וערף אדם. הרג אותו: אם תלמיד חכם הגון הוא כמל ואם לאו עותפהו!) כממר (רנה, מענית).--ובהשאלה: ולמה, נקרא שמה ערפה שהכל עורפין 2) אותה מאחריה (פוטי מנ:). — ובסחמ"א: הוא הפסיד ממוגו של כהן שלא רצה ליתן לו שה בפדיונו מה שיוכה לו המקום לפיכך יופסד ממונו שיערפנו ולא יהנה ממנו (הגמ״ה, צכורי י:). שלא יערפנו עד שיפריש הכהן שה תחתיו (עסיב). -- ואמר המשורר: לו בם (בהלולים) ומן ישפט ודיניו יצדקו אז ערפו אותם ולא שחשו (כמב"ע, דיוחן, כ"י בודלי). - ואמר הפישן: ערף (עמד וקרץ) כבש וזרק והקטיר והיטיב ערכו ונסכו (וחביתין) בכושר ולא בפסול (חזכר סלה, סדר עבודה, מסזי חיטלי ב, קל.). עזוו הדריך בנעלים יופי פעמי נעלים ערף קמי בשעלים אחזו לנו שעלים (כ' משלם בכ' קלונימום, חפיק כלן, יולי ב.פקח). ערפת המון קמים פרעת דין ענמים (רי משה בר' קלונימום, חלולים מפרך, יולי חחרי פסח). פתלתול המנקש ומעקש דרבים צרפהו ערפהו כלי היות סרוכים (כ' שמעון כר ילחק, אויל הממעה, סליחי ער"ה). - ערופה, העגלה הערופה: אמרה סנונה וצרופה בדולה בדתה מערופה גדלה כרענן לתרופה (אמרה סנונה, יולי פי פרה).

— יפטי, "גַערף, — שערפו אותו: נמצא ההורג עד שלא גע רפה העגלה תצא ותרעה בעדר משנערפה העגלה תקבר במקומה (קוטי טוז). אמר הקב"ה יבוא דבר שלא עשה פירות ויערף במקום שאין עושה פירות (כי יומנן צן שחול, שס גמל' מו.). מהו והנה עם קשה עודף הוא א"ר יהודה בן פולויה בשם ר' מאיר ראויים הן להערף (מד"ל שמות מנ). וערפו שם את העגלה בגחל הוא הורג והיא גערפת שם את העגלה בגחל הוא הורג והיא גערפת מזי לזיק סכנס).

—הספי, *התערף, נתערף, —כמו נפע': למה הדבר דומה לעגלה עוופה שאעפ"י שנתערפה ואח"כ נמצא ההורג הרי זה יהרג (ספרל זיקר' פרק כל). הרי שנתערפה עגלה ואח"ב נמצא ההורג שומע אני יתכפר להמ ת"ל ולארץ לא יבופר (ספרי צמדי קסל).

ביער (ביער ממנו ערוף, ביערף, יערף, ערפל, *ערפל. ערפלי, יערפליות.

träufeln; tomber goutte à אָפַמּף, הזיל, מִפּשׁף, בּ״י, הזיל, מָפּשׁף, goutte; to drip: אף שמיו יערפו מל (זכרי לב כח). -ואמר המשורר: יככו צמאיה עלי ענן אשר פיהם למלקושיערף פערו (רשב"ג, בימי יקומיתל). ומה יועיל בכות על השצוקים ומה יועיל לדמעה הערופה ומה אוחיל ועד כמה איחל והיום עוד ולא מלאה תקופה (הוא, מלילחי בדאגתי). לפירוד הגביר אעיר וא ערוף דמעות בערוף ידי ערופה (הוח, זרועי ענ בנות ימים). יום הגרוד עיני כעכים ערפו ואמצאה תוך פי וחכי לענות (רמניש, החרשים זמד). עב תערף או יולו עינים וברק שחקים או יקוד מעים (שלמה אבן אלמועלים, עב הערף, שער סקיר (130). אם לא כתכתיהו ועיני תערף וומן מקנא יחרק שנים (מס). -- ואמר המליץ: הנה עיניהם כממר יערופו יוובו מים ונחלים ישמופו (עמכוי, מסצ'ג). המוב כי תערופנה על שנינו בטוב המעשים פועה ושפרה (פס ס). -ובהשאלה, ס"ע, ערף הלקח כמו ממר: יערף במשר לקחי תול כשל אמרתי (דבר' לב ב). - ואמר הפישן: יערף שובך כאמרך כי בי בעורך (כי מכחם צר מכיל, חמור וקדם, יולי שבת הפפקה ח). יזיל עיני יערף על פור לאן ולאן רבב אלפי שנאן על חטא לישראל (עום עוה, כנף לננים, כ:).-ואמר המשורר: אזיל מי דברתי ותערף בתחנתי כמל אמרתי (רמצ"ע, מזמרם שירתי). נטפי דמעות מערוף נגרעו או גחלי אש משרוף שקעו (סות, נעסי דמעות). דמעי יערף כעבים על עם האלחים משלבים לכד כעשבים ארוי הגכהים (ר"י הלוי, נסשי עם לבני). יערוף לקתך כגשם כי אל חכמך והשואל במובו לשם יקום נאמך (כחב"ע, חי יסן). - וא.עַרף וב.ערף יחד: עיני כמו ממר עלי אהל אהובי ערפו הלכו כמו גחל עלי הוד משכנותם עדפו (מונ"ע, המכשיש ד פה). כזה וכזה אספרה מהם עדי יתבוננו בי הם ויתפלאו אשית חמסי על דמעות ערפו עד ערפו אותם ולא נרפאו (סול, עד מס בנרון, Monatsschr. ערפו אשר יהרם דביר בצעו ויהיה מוכחו ערף (1896, 33). אשר ועל רשעו ענן דמעו כמו ממר יהי ערף (סענק למריזי, ע).

יער ה, שיו, -נטיפה, מוילה, מטר: מים ערף ראשיתה המטר לעוברים שמה לרשתה (כ"ל הקליכ, יפתם לוכן,

^{1) [}פרש רש"י: הרגהו; וכן מוכח משם; ואין בריפה אלא הריגה.]

בור עורף (מש"י) (הפקירה עצמה ככחמה פנים כנגר עורף (מש"י):

⁽נפו ר עף. באשור׳ ארפ, עגן) (1

ייער בי ממנו גיּ*עָרַרָּי.

ערף פלע, פרם אותו לפרומות: ואין יערף אלא לשון בנעני משל [אין] אדם אומר לחבירו פרום לי פלע זה אלא ערוף לי פלע זה (פפרי דברי שו).

נעשה ערפד ערפר לאחר שבע שנים נעשה נעשה ערפד ערפר לאחר שבע שנים נעשה כיים וועשה ערפד ערפר לאחר שבע שנים נעשה כיים וועשה (נ"ק עת). — ואמר המליץ: עפר ואפר תחתיו ירפד ומשכורתו יהפך דמותו כערפד תכסהו כלימה זחרפה ועליו תקונן ערפה (כי עזכל סננלי, סוכלי מוסל וו, כו.).

ערַפל. פיז, מ׳כ "עַרְפַּלִים, – אדים המתנשאים מהארמה :Nebel; brume; thick cloud יוםמלאים את האויר, -משה נגש אל הערפל אשר שם האלהים (ממות כ כה). וההר בער כאש עד לב השמים חשך ענן וערפל (דברי דיה). וים שמים וירד וערפל תחתץ רגליו (פ"ב כב י). ולא יכלו הכהנים לעמד לשרת מפני הענן כי מלא ככוד יי' את כית יי' או אמר שלמה ייי אמר לשכן בערפל (מ"ח ס יח-יב). הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יורח יי׳ תכבודו עליך יראה (ישעי ס E), וקויתם לאור ושמה לצלמות ישית לערפל (ירמי יג יו). והצלתי אתהם מכל המקומת אשר נפצו שם ביום ענן וערפל (יסוקי לד יכ). יום חשך ואפלה יום ענן וערפל (יוחי בב). ענן וערפל מביביו צדק ומשפט מכון כסאו (מסלי לו ב). ואמרת מה, ידע אל הבעד עופל ישפום עכים סתר לו ולא יראה (חיוב כב יג-יר). בשומי ענן לבשו (של הים) וערפל חתלתו (שם לח ש).--ואמר בן סירא: וישמיעהו את קולו ויגישהו לערפל (נ"ק גניי מה ה).-ובתו"ם: וכפא הכבוד פלך אל חי רם וגשא שוכן עליהם בערכות וכו' וחשך וענן וערפל מקיפין אותו (חניי ינ:). מיד פתח הקב"ה את הרקיע ואת הערפל ויאמר בי גשבעתי וכו" (מנסוי ויכל כג). -- ובתפלה: מן השמים השמעת קולך ונגלית עליהם בערפלי שהר (לתה נגלים, מופף ר"ה). - ובפהמ"א: והרביעי ידיעת

הנמצאים המתחדשים באויר והוא ידיע' איכת שנוי האזיר וכו' והיאך נולדים הרוחות והערפל והענן והמפר (כש"ע פלקירה, המנקש לו). ושתן הנשים המעוברות צלול ויש עליו כמו ערפל בראשו (כי נתן פלקירת, לכי הגוף, ג ה, כ"י בכיע' מוזי).--ואמר הפימן: והעמידו ונגש אל ערפלו ופנים בפגים דבר לו (חלה העדוח, יולי חי שנועות). זה סיני כדך לא הכלים והמה אליו זכולים העטירו עננים וערפלים דר בו בשנאן אראלים (תתו קול עות, קרובי בי שבועות). איש גש לערפלי נורא יאמר לו עלה ומות בהר (מיש משר הקרן, מחזי איעלי ב, קלד.). כבוד אלהים ברום גבוהים שבילי אש במעלותיו לבדו דר בעו נאדר ערפל שת למרגלותיו (חביר הגביר, יול' שבת ר"ה). - ואמר המליץ: וראינו אוי משה בגשתו לערפליו ועסדנו תמהים (עמנוי, מסני ע). במסתרים נעלמים שמה בערפלים רבותים אראה נהר עדן היא עין החיים (עלי לוסד ההרים, ליון א, 18).

*עָרְפֵּל, לא נסצא.

סְסִפּ׳, *הַתְּעַרְפֵּל, נעשה עכה כַעְרָפֶּל (ז): תרחיב צערי תחתי ולא מעדו קרסולי לא ירחבון ולא ירחפון ולא יתערפלון (מזכ׳ ססל׳ יס).

בשני, "ערפל, רק כיני מערפל, עבה וחשוך כמו ערפל:

ומה שנראה שאינו משכיל אותם אין זו המניעה
אליו מצד עצמו אלא מצד החומר שהוא המסך
המעורפל המבדיל לבינו ובינם (כי סלל מיילוכל, מנמי
סנסט, ימ:). א"כ מעתה תגזור כך אפילו בהיותה שכל
נמצא בחומר שהוא מסך עב ומחיצה מעורפלת
בינה ובין האור הנצחי היא מדכקת בפועל שומ
דכוק (מס כד.). וזה המעמד הרע המעורפל שעמדה
נפשותם כן י"ב חודש הוא הי" עיקר עונשם הגדול
(מס למ:). הנה המין האנושו היה ממציאות יותר
רחוק ויותר מעורפלת אלף פעמים ממציאות

יערפּלִי, מ״ז, מ״ר ערפּלִיים. — של עַרְפּל, מתכונת הערפּל: וזה האות (הקשת) מתייחם מאד שהעננים העכים הערפּליים יהיו סבה להמשיר תמיד עד שתשחת הארץ (ר״י קסרו, מולדום ילסק, כב:).

יערפּלִיּרְת, שיכ, — חכונת הערפּלי, סגְּלֹת הערפּלי: כי היו או העננים כל כך חוקים מן הערפליות

שנצוצי השמש לא היו יכולים להפריר בין חלקיהם

אלא בקושי גדול (כי"י חברבנחל, ברחם' ע, דיים חם קסחי נססי).

ערקי), ממנו עריץ, א.ערץ, "עריצות, ערץ, "עריץ, איעריץ, הערץ, הערוץ, הערוצי, הערצה לערץ, לערינה אערוץ, הערצון, -א) פ"ע, ערץ מפני פלוני, ירא, sich fürchten, schrecken; craindre, מחר, נכהל מפחר. יואסר אליכם לא תערצון: trembler; to fear, dread ולא תיראו מהם (דנרי ח כני). לא תערץ מפניהם כי יי׳ אלהיך בקרבך (פסזכה). שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירך לבככם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם (שם כג). הלא צויתיך חוק ואמץ אל תעלץ ואל תחת כי עמך ייי אלחיך בכל אשר תלך (יסופי ליע) -- וערץ פלוני, פחר מפניו: אם כסיתי כאדם פשעי לממון בחבי עוני כי אערוץ המון רבה וכוז משפחות יחתני ואדם לא אצא פתח (חיוב לח לג-לד),--ובמשנה: אל תחפוו מקול הקרנות אל תערצו מפני קול צוחות (קוטי ם ל).--ובסהמ"א: מרנא ורכנא יהושע יעלצו אהביו ויערצו אויביו (כ"י הלוי, לגרן, שער השיר 99). השיתי שכמי לכתוב אליך הפעם אולי אוכל הועיל להקיצך משנתך אולי אערוץ להשביע נפשי באותיותיך (קוֹנן מגרות בוקסעורף א יב). השקטי בת נדיב אל תערוצי עבר אסון חלפה אימת מות (מפו, לה"ל ד). - ואמר הפיפן: ואומר כמימין כן יערוץ לוחם ותונת רוח בחשא נאפוף זהב (כ״ל הקליר, זכור ליכה לכו, קיני). --ואמר המשורר: מעוז גאונו ערצו עזים וכל גאים חפויי ראש לפניו נדחפו (כמנ״ע, דיוחן קכו, כודלי). לב יורעים ימיך לא רצה לא יאכלו מתוקים המחצה יערוצו אם השמש יצא יצא אור יערוצו לצללים ירוצו ירוצו גבורים אל מימי הקרים (רחב"ע, חל חחד מה רבו). -ב) פייי, ערץ את הארץ וכרומ', הביא עליה בהלה ופחד, פורענות, נגש אותו, רדפו: ובאו במערות צורים וכמחלות עפר מפני פחד יו' ומהדר גאונו בקומו לעלץ הארץ (ישעי 3 יע). בל יוסיף (הרשע) עוד לעלץ אנוש פן הארץ (מסלי יים). -- ובהשאלה, ערץ עלה: למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך העלה גדף הערוץ ואת קש יבש תרדף. (חיוב יג כל-

[נך בערב' עַרצַ גּ), פָּחד, רָעד, וכן בסור'.]

כה). -- ובסחמ"א: בחיותו (הרשע) תקיף ועורץ שאר אנשים (כלנ"נ, חיוב עו כד).--ואמר הפימן: עורר מערה בשאגת רעמים עוכר ודים במשברי ימים ערץ גאים וחשפיל רמים (כי שמעון בר יכחק, חתה החכת, יוכי ז פקח). גבור בקומו לערוץ בעברה מהדר גאונו מי לא וירא (פיל סיסוד, יוס ד). העונה באש יערץ כרוב גדלו הללוהו (חומותינו המעופתהו, Monatsschr. 1894, 88). לחלל כל קדש ולערץ כל גערץ ולרמום ברגל זדון כל פנת יקרת בני האדם (יל"ג, פרקים מקטעים, ספי ה... (60). - ג) במשמ' נגדית, ערץ פלוני, התחוק, התגבר על צרה: עמדי גא בחבריך וברב כשפיך באשר יגעה מנעוריך אולי תוכלי הועיל אולי תערוצי גלאית כרב עצתיך (ישעי מז יב-יג). - ובמשמ' א) וג): יחידתי תנה מחסך בצורך ביום צרה ואל נא תערוצי ואם בשחו בני חיל בחילם בצור בשחי ואולי תערוצי (רמב"ע, המרשיש ע פו-פו).

-הפעי, העריץ, תעריצו, יעריצו, מעריץ, - א) העריץ דבר כמו ערץ קל א), היה לו יראה נפחד מפני דבר: לא תאמרו קשר לכל אשר יאמר העם הוה קשר ואת מוראו לא תיראו ולא תעריצו (ישעי ס יב). והקדיש את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצוי (שם כע כג). -- ובמדר': ובשתים מעופפים ומעריצים ומקדישים את שמי הגדול (פדר"ח ד). -ובתפלה: וכלם פותחים את פיהם ובו' ומעריצין וממליכין את שם האל המלך הגדול (מסכלך, כככי סשמר). בעריצך ונקדישך כרוב שיח שרפי קדש (קדשה, מוסף שנח).--וכסהמ"א: ספר האגרון לשון הקדש אשר בחר בו אלהינו מני עד ומלאכי קדשה בו יומרוהו מלה ובר יעריצוחו בל. בגי עליון (כפנייג, המגכון, הקדמי, הרכני כנ). — ואמר הפישן: [כונן] חופה כמקדשך ארעריצך ולהקרישך קדוש (Kahle, Mas. d. West.) ז). יעמדו על ארצם יעבדו את מעריצם (פסיס). שמך מהור עינים כי מלאים עיניך יעריצוף (פסי כ). הלשונות מאמירות מעריצות מעטירות הנשמות מאדירות בין להבין ולחורות (חמרום החל, יולי סרשי יחרו). כגון עת רצון כוי רקיעים לקוב לחעריין להמליץ סגלה מכתב מבאר לנקוב (החזינו חבירים, יולי שנס משוני). -- ואמר המשורר: הלא תרהו ואם לא תעריצו רב עליליה (ריים הכגיד, הבמות פליליה). ויםמך באל תמך עולם על זרועותיו היעריצו שוב זרצוא ויצדיק דין עלילותיו (ר"י הלוי, יה שמך). מעריצין

ه) عوص

בהרו ומשרתיו מחרו מהללו חדשו קרשו שלשו (סול, ישעך). מלאכים ממליכים מעריצים בכל פאות מקדישים מרעישים מרגישים כרוב תשואות וכו' שמו לעד ברוב רעד באימה הן יעריצון שאון שרפים ברום עפים כברקים ירוצצון (רמצ"ע, מלחכים ממליכים). ירננו ויעריצו, גזע אמונים ויקרישוך חיות ואופנים (דוד אבן פקודה, דממו שרפים, שער השיר 133). אלהיהם מעריצים במסלותם רצים כגבור עריצים לעד ולא בכשלים (רחצ"ע, חלולים מהודך). שנאנים ואופגים סובבים בם מרכבתך תהלתך והלתך מעריצים תפארתך (מ"י ילבן זבחרה, חרחלים ומשמלים). פאר קושר בתם ויושר להעריץ קדוש ישראל (פס).-ב) העריץ את פלוני, חוקהו, נתן אמץ כלבו: את ייַ! צבאות אתו תקדישו בהוא מוראכם והוא מעריצכם!) (ישעי לי ג). --ג) *העריץ את פלוגי, חש אליו רגש של רוסמות verehren, bewundern; adorer, admirer; to , ann venerate, admira, זאמר כן סירא: צרך לו עמך והשיע לך ושיחק לך והבמיחך עד אשר יועיל יהתל כך פעמים שלש יעריצך 2) (ניים גניי יג ו-ז). –ובסהמ"א: יעריצוך אנשי המקום ויקראוך צפנת פענה (כ׳ זכסים סלוי, או"כ ב, 142). ואנשי הגליל וכו' אהבוהו (את יוסף) זיכבדוהו גם העריצוהו והקדישוהו (כ"ק שולמן, מלסמ" היהודי, מצוח 32). -- ורגיל בדבור ובספרות החדשה.

בסעי, נערץ, — שהכל יערצו מפניו: אל נערץ בסוד קרושים רבה וגורא על כל סביביו (מסלי סע מ). — ואמר הפישן: הנערץ והנקדש כסוד שיח שרפי ואמר הפישן: הנערץ והנקדש כסוד שיח שרפי קדש (עשס למען שמך, מוסף ל"ס). דברו רץ בהוד נערץ בסוד קדושים מצבתו הלא ערוך בפי ברוך ככוד מלך במרכבתו (חבי גביר, יולי שנח ל"ס). אוחילה יום מלך במרכבתו (חבי גביר, יולי שנח ל"ס). אוחילה פניו לעבור זה לנערץ בסוד קדושים רבה ואחלה פניו לעבור על פשע וחובה (וחכן שפל, "ענס). מרם לשיכנך אימצת שחקים יה נערצ ה בריבבות משיקים (חכה קדס, שחקים יה נערצ הבחור: ומה נמרץ ומה בערץ במדבריו וענינו ומחשק שלחנוהו ביד כרי בארץ גוא (רשנ"ג, שמוחל מח בנו לברט). — אנכי למשל אסטנים אנכי אהב את הנשגב והנערץ (ילינ, אסטנים אנכי אהב את הנשגב והנערץ (ילינ,

הפשי, הערץ, שהעריצו אותו: אל גא לעולם תערץ ולעולם תקרץ ולעולם תקרש ולעולםי עולמים תשלוך ותתנשא (כ״ה סקליכ, הן קולן). תערץ בקרית מוער בסוד מלכים לה עד יי' ימלוך לעולם ועד (כ׳ הלים, הופל סתוני, יולי ס פסף). יערץ בסודם יחיד יסדם יקדו בסידם יוצק יסודם (הילת השסכ, יולי שבת כ״ם).

ב. ב. ממנו מַעַרְצָה (?), ב. ערָץ.

בייערין, פייו-ברת ושבר ו): במערצה בכלי משחית העורץ ושובר אותם (הענפים) (כש"י, ישעי י לג), יערץ, פייו, שם מליצי לשמים, ואמר הפימן: בי ארבות שמי ערץ עד אכיב יפתחו כלי פרץ (ר״ח הקליר, יפתח חרן, חפלי גשם). כן נתן קין לימי הארץ מתחיל למנות מששת אלפי ערץ עד שהוא מכלה ברגעי ארץ (הוח, חז רחים, יול' פרש' שקלים). אי בה שבעת שופרות ערץ כה תעשה ששת ימים להפיל חומה לארץ (הוח, חיכה חם). ספר חו נא סדר וכרוניה בערץ עוד ותרוממנה לרשת ארץ (רשע"ג, חלהים חלל, מכין הרי"ג מלוח, פחיחי, קובץ מעשי ידי גאוכי קדמוכי ב, 27). לשרוף פרה ולטהר באש ובמים בערץ ואת רוח המומאה אעביר מן הארץ (הול, לוכי לם, לזהרי, שם (41). רתקו שרשיו כאדני ארין ושכרו ענפיו גשמי ערץ ושגשג שני שריגים בתרץ (קעע מזמן הגחוני, סעדיליל שכער 69). בעמו באד עולה מן הארץ ונאצו לממשיר על הארץ מה לנו למשרות ערץ (כי משה ברי קלונימוס, מה מועיל, יולי חחרי פסח). ואהוה בונרץ ושעשועי ירץ וקדמני במרץ מקדמי ארץ (כ"י בכי שמעון. חדון חמנני, יול' חי שבוע'). כסא רם ונשא קדם לשמי ערץ כפא ישראל קדם לממלכות הארץ (ייי קנני, של). קרא ליעקב הנחתם כשמי ערץ קרא לשכטים לקדושים אשר בארץ (נסוקו מוסדי חדץ, שם). סגר אויבי לקרץ וורם קרני בערץ (ר״ם נרי מסה, חנעים חידושי שירים, יול' חי פברי משוכן בערץ ישביענו מפרי הארץ ומשמני הארץ (חת עתי, יולי שנת חוה"ת פוכ'). ירושלים כנוית ערץ יכוגן וישים לשם כארץ (מפלה הזה, סליחי ער"ה). קדוש פרום ערץ ראה אם יש בי פרץ מיום עובה את הארץ (כ״י גן כחובן חלברגלוני, סחדתי וניולרי). גוף יענה בסרץ לפני שובן שסי ערץ חלילה לך חשופט כל הארץ (כס). תמלא שמך בערץ נעם כסאך להתרץ עליון על כל הארץ (חלהי חזכחף,

ן) כך בנוסחא המסורה, אך רגלים לדכר כי זה שבוש, וצ"ל: מערוצכם, והוא שמ, והוא כפל מן מוד א כם הדבר שאתם צריכים לירא מפניו.

⁽ואפשר שהוא שבוש מן יְרוֹשְׁשֶׁקּה.) (2

[[]עי׳ מערצה, הערה.] (ו

יולי שנה לפני שבועי). תוקף ירידה עשירית ירץ שבשי ילקטו לאחד אחד בחרץ רגן ירגנו כצבא ערץ (גנזי שכשר ב, דודפון 81). ותנצל מכל קרץ ויאמרו בחבל ובערץ כרוך הכא בשם יי׳ (אל אשר לו הגדולה, סמא"ל, משפה:). קול שבר וקול החרץ ויללה וגיל בערץ ודבר האלחים במרץ (על מסה, סס, סרעב.). חרדו צבא מרום בכסא ערץ עת שמעו כי בא שאון הקרץ (ספיך זכור, שם, מעה:). אם לא בריתי יומם ולילה תלמדו Monatsschr. 1894.) חוקת ערץ ושמי פאר בלי פרץ (86). ושחק וערץ יחדש בארץ בעוזו ויחרץ חמני אשרים (כ״מ הקרחי, חסדש שנסום, לקו״ק ֹעוּן). - ואמר המשורר: ארץ וערץ ערכית ושחרית יום ולילה יביע אמר (ר"י אבן אביתור, אלהים אל, שער השיר 11). ואל שובן ערץ לך יגדור פרץ ותהיה בארץ ברכה לדורות (ישנ"ג, וחומר חל חסשה). חדשיו חצץ שכן שמי ערץ ועך נועך ונקרץ קרץ קמט נקמט לכלה וחרץ וכרו אבד מני ארץ זה חלק אדם (פוח, חנושים וענושים). אשר נעלה עלי ערץ ונשגב ושת בינו וביניגו גבולות (סוא, קטע כ"י מהגניי ,JQR. NS. 1913. 71). יפיץ אורו פני ערץ לאחז בכנפות הארץ (רמצ"ע, לגציר דעום, דיואן, בודלי). וחסיתי בשוכן ערץ והחוסה בו ינחל ארץ (שס). והתלוגן בצל כנת בשמים עלי כל עץ בגן האל וקופה וכו' סעפיה בלב ערץ ולארות בשמיה עדי ארץ כפופה (הוח, נרשפי הנכי). יום לכלח וחרץ יקום שוכן שמי ערץ למען הרגיע את הארץ (הוא, המצוכנו וכדעה). מי בנה רקיעי ערץ מי גדר ים מאין פרץ מי הקים כל אפסי ארץ אלהי עולם אדני (כ״י הלוי, מי למוך אין כמוך). במרומי ערץ במא שבתך ובשכוני ארץ עו ממשלתך (הוא, במרומי ערץ, מוסף יוה"כ). העמדתם (את צבא מרום) ברום שמי ערץ לעלות אורחים ותצום עלי פני ארץ להיות ורחים (סוא, יוכרו פלאך). דג ועוף ובהמה ושרץ הרבה ויברכם מערץ פרו ורבו כי למלאת הארץ (הוא, מי כמוך ואין כמוך). ועליו נגזר חרץ וקרץ משמי ערץ וגופו השלך אל ארץ אחרת כיום (כחנ"ע, החקפו משכילים). והשרפים בשש עפים ברום ערץ יפארו בקול (כ״י כן זכחרה, חרחלים וחשמלים, שער השיר 169). והחושבים להבין סודות שמי ערץ נבובים הם בארץ (כ״י פריזי, חתכמוני, הקדמי ם). עלו בסלם שכלם עד תוג ערץ ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ (עס ה). כל כוכב איש על דגלו באותיותיו וכסעם כרעו לו כוכבי ערץ

וישבו אתו לארץ (שס כג). ובקצת הלילות יעלו עליהם אורים נוצצים משמי ערץ ולשונם תחלך בארץ (שס לס). לבשה האדמה גאון וגאה ותעם כמעיל קנאה מנטע עלתה לרוב ערץ ותגעש ותרעש הארץ (שס מג'). שובן גבהי רום שמי ערץ בזרוע עווו תולה ארץ (כ"י כג'לוכה, יפלמו זמיכוס, עולת סמיד כג). ידו יסדה ארץ וגם מפחה ערץ מוכב מובב במרץ בלי לאות ויגיעת (מול, מולת חודת מד). אם על פני שדה בציץ פזרת הן פורחות אורות בהדרת ערץ (חנן דמום קפיר. ככף ככנים, פזמוני, קו).

א.ערכן ממנו ערָק.

ערק, ש"ז, מ"ר כני ערקי, - גידי הדם, ;Blutadern ישכבון tvein(e)s: לילה עצמי נקר מעלי וערקיי) לא ישכבון (איזנ ל יו). — וכסהמ"אן: ופור העכדים מכית ומחוץ לעבדו ולשמרו (את ההיכל) הפנימיים המעים והגידים והמיתרים והעצבים והעורקים וכו' (כ"י ל"ת, סו"ה ענודת החלהים ע). שהכבד מדרכו לבשל המזון מן האצשומכא ויהיה נמצא מן האצשומכא אל הכבד בערקים הנקראים כלשון ערבי מאסריסא (פיי ספר ילירה לחצוקהל, עד). עורקי הלב משתי קרומות מפני תנועת הרוח החוקה אשר בהם (רש"ע פלקירה, המנקש לט). ומחוק הלב הנחשל ומעורקים וכליות ליחות ישל (ר״י בן זכחרה ה, דודקון 12). יש בן האילנות שיש כת בעורקיו ושרשיו וכו' ויש בשרשיו ועורקיו מן הרפיון והם חלושים ויכלו להמיל מן הלחות הרבה כמו אילן תמר ורומה לו (אני הרלנ"ג, שעש"ם נ). אמנם העורקים להיות שמירתם לבד הדם נסתפק המבע בעור אחד מהם (ר"י לנכננלל, ש"ב כג, ד"ה ויכדו). עשה הש"י תחבולה שיצאו בעצב החומים ונמלאו החומים בשר ושם עורק אחר כן ימלא

1) [גידי אין להם מנוחה, גיד בלשון ערכ עורק2), כך פרש דוגש. לשון אחר ערקי רודפי המבריחין אותי (כש"י). ולשון אחר הוא דעת מנחם במחברת, וו"ל: אותי (כש"י). ולשון אחר הוא דעת מנחם במחברת, וו"ל: ע"ב, והשיג עליו דוגש, וו"ל: העורקים הם הגמים כמשמע בלשון ארמית ועורקי לא ישכבון הם הגדים בלשון הערבי', ע"ב; יעי' הכרעת ר"ת (עת' 55). ובמו דוגש פרשו ריב"ג, ראב"ע, רר"ק ואחרים. ולב החדשים מפרשים מן הערבי ערק (), כרסם, ומפרשים שהכונה למכאובים המכרסמים את גופו, וזה רחוק.]

a) عورق (a) عرق

העורק מקצה העצב (רפנ"ץ, חוהב משפט, בחורי לחיוב יו, כ:). שבאין בודאי לידי הפשט העור ג"ב בתחלת הניתוח או בסופו כדי לעיין יפה בכל הגידין והוורידין וה עורקים ובו' (ר"י עמדין, שחילי יעצן ח מח, לד.). -ועם תארים שונים: העורקים הדופקים ובלתי רופקים בכל הגוף מתחברים באברים אשר יתחבר בהם והם שוקעות בהם (פרקי משה לרמצ"ם א, א.). שהקרום האחד המורכב מעורקים דופקים וזולתי דופקים וכו' (רש"ט פלקירה, המבקש לט). העורקים הדופקים צומחים מן הלב גופם עצבי ואין להם חוש ולא תנועה (כי כחן פלקירת, לרי הגוף ה יג, כ"י בריטי מוזי). והיה העורק המגיע אל הריאה מהלב מקרום אחד והוא הנקרא העורק הורידי (כש"ט פלקיכל, המבקש לח). והיה העורק הורידי מקרום אחד מפני שיהיה רך ויקל עליו להתקבץ ולהתפשם (מס לע). העורק המדיני הוא חולי ימצא כארצות החמות וזה כי יתהווה בשוק עורק גדול יצא קצתו בשוק ולא יסור מהיות צומה (מנוזי אבן קינא, פיי אבן כשד). בעורק המדיני הוא שיתחדש על קצת הגוף נגע מה שיתנפח ואחר יבעבע וכו' (קאנון ל ג כ כא). שאם יתערבו שיפנו במזון אל העורקים ולא יוכלו להפנות הלחות ולעליוני העורקים ולא בצד השתן שיקח בצד העורקים האלקים אלא אם ישתה (מסודו). וכאשר ירבה בו יציאת הדם ראוי לו להקיז העורק הנקרא מאבץ והו' בין האצבע הקטן ושכנו (כ"מ חלדני, ט"ח ד, כ::). עורק הגדול (כ"ע כ"ץ, מעשה עוביה, קים.). הגיע וסת וכו' עורק והב וכו' אי לחלות ימים הראשונים או דלמא כיון שבימים מועמים יעברו אלו הדמים של שורק זהב אין הפסד שתמתין מלספור (ר״מ סופר, ספס מופר יו"ד, קקה). - ואמר המליץ: ובגוף אחרי כן דם ישלח וכו' בעד עורקים אשר מנהו מקורם מלאים רם להשקות את שארם (ר"י בן זכחרה, שעשועי, בחי הנפש, דודמון 163). ובמטוה עורקי לחיך לא רקמה יפעת ארגמן חכלילות השחר (יל"ג, חנה ח, 4). יתר עפרת תבל מבטנה היא יצאו ובה ערקי החלד על כן התלכדו (הוח, מלחמות דוד בפלשתים, ספי ו, 12).

ביערקי ממנו שָרַק.

עַרַכְ, פ״ע, ערקים, –ערק למקום, ברח שמה, חלך לו שמה: בחסר ובכפן גלמוד הערקים 1) ציה אמש שואה

ומשאה (חיוב ל ג).--ובמדרש: כשהיה דוד נלחם היה זורק והורג שמונה מאות איש בזריקה אחת וכו' היה (דוד) מתגאת וכו' מה עשה לו הקב"ה זימן לו צבי אחד עורק לפניו ובו' (מדרי גולים הפלפחי, ביח"ת יליכק 7, 140).—ובסהמ"א: ומהמושבות וכי האויר אשר בהם דבקו ומרוב הון שקכצו וחטפו וגנכו וערקו האם נמצא באחד מהם שהוליך עמו דבר לקבר (כי חליהו הכהן, שבע מוסר ח, ג:). אנשי הון הריקה ועל ערבתם מארצם ערקו (נ"ז נ"ק כט יט). ולואת לבבי בחיל גמם וגדכה וגם יסוג לאחור ביד בושה ועורקת (כי שמוחה אכקוולטיכדו, ערוגי הצעם לב, קיה:). - ואמר המשורר: ואנשי לב מטו והיום נמעטו אכל שמנו בעטו אשר ציה עורקים (כחנ"ע, כדוד הקיר). ועת הם יחשבו רוץ לפדות מהפדות ערקו (עמנוי סרנקים, לבי מודם, קובן על יד ב, 109). -- ופ"י, כמו הפע": נשמר לדורות נוגשים לה ערק ויי׳ עליהם יצא כברק (גכזי שכער ג, דודקון 60).

- ספעי, "העריק, - עשה שינום, הבריח: כי גם בלילה לא ישבבו אך ירדפוהו זיעריקו את איוב (כ"ס, סטו' זוכם וסככעי כ"ח, עוכקי). - ואמר הפימן: חלד האריק חור הזריק תץ המריק חלף מעריק (כי טלמס סנכלי, חל כשל, יולי שנס בכלטי). - ובמשם' אויב, ואמר המקונן: מפה ומפה הביא עלי מעריק ובלעני מעוג שני צר החריק (כ"ח סקליכ, חיכם ספלומי, קיכי).

הקופה: Sieb; tamis; sieve ,(-נפה 1), אַרָר, עַרָק, ש"ז,-נפה 2): משיעשה שתי צפירות לרחב שלה והערק 2): משיעשה בו צפירה אחת (כליס טז ג).

ערכוב, פין אופובה, פין זוב העגל ארפובה, פין זוב העגל שאינה מגיע לער קוב אמרו חכמים כל מרביה

ו) [כך מפרשים כל המפרשים העברים ות"י

והשבע'; והוא כמו בארמ' צַרַק, והערב' עַרַק a). אכל רכ החדשים מפרשים כמו שפרשו ערַק, מכרסמים את הציה. ווה רחוק.]

^{1) [}כך לפי פרוש רה"ג והערוך. ורמב"ם פרש: כלי משעם ג"כ כדמיון קופה וכו' ולזה יקרא ערק תרגום כלי משעם ג"כ כדמיון קופה וכו' ולזה יקרא ערק תרגום שרוך נעל ערק מסאנא, ע"כ ור"ש הביא לשון התוספת" בקמוע, והוסיף: משמע שהם כלים שנעשין מנצרים דקין ואורגין אותן כשק, ע"כ. והלשון בתוספת' (כליס ק"ת ה ינ). הוא כך: הערק משיעשה כה צבירה אחת חוץ מוה שעל גבי הארוג, ע"כ.]

[[]בכ"י פרמה מנקד: וְהַעַרְקּ.] (2

^{(3 [}כך בערב' ערקוב d), באותה המשמי,]

a) عرق (b) عرقوب

העגלים כן כל זמן שהן מגדילין הם נמתחות לאיזה ערקוב אמרו רבי חנינא בן אנטיגנום אומר לערקוב שבאמצע הירך (ככוכוי ויה). לא היה שובר בו את הרגל אלא נוקבו מתוך ערכובו ותולה בו (חני' ד 3). — ובסהמ"א: צומת הגידין מתחילין למעלה מן הערקוב והוא עצם קשן המחבר את הברקים (ר"ע צו הפרן, לדה לדרך ב חיב).

איעררי מפנו מְעָרָה יֹ).

בּיערר ביי ממנו עַרִירִי, איִעְרָר, גיּיעְרָר.

אינדר, ערְהוּ-עשה את עצמו עְרוֹמ, התפשט, תתערטל, sich entblössen; se dénuder; כמו ביְּעָרָה, התפעי, to strip coneself וחרו שאננות רגוה במחות פשמה וערָה 3) וחגורה על חלצים (יפעי כני יל).

- פושי, עורר, עורר, - עשה שיהיה ערום, גלה, ערער, כמו ב.ערה, פעי, ובהשאלה ערער והרם: הקימו בתוגיו עוררו ארמנותיה שמה למפלה (ישעי כג יג).

בי ערד, כ"ע, - ערר על דבר, או פלוני, כמו א.ערער ב): ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד אמר רבי אלעזר אימתי במקום שיש עורדין אבל כמקום שאין עוררין מעלין לכחונה על פי עד אחד (כסוצי ב ק). העורר על השרה והוא חתום עליה בעד אדמון אומר וכו' (שסיג ו), המביא גם בארץ ישראל ובוי אם יש עליו עוררים יתקים בחותמיו (גיטי אג). בו ביום נקבעת הלכת כרכרי בית הילל ולא היה אדם עורר על דבר (מוספתי סגי' ציה). מודה ר' יוסי בשנים שהיו עוררין על הבית ועל השדה וכו" (שם כיית ל יו). מממא כהן ויוצא חוצה לארץ לדיני ממונות וכו' ולהציל שרה מן הגוי ואפילו ליטור יוצא ועורך עליה (יכושי בככי ג ח). המביא גם בארץ ישראל ובוי מי עירר דב חסדא אמר הבעל עירר א"ר יומי הלקוחות עוררין שלא תישרף מידן (שס גיע' א ג). מסתברא מילתא דרב יוסף בעורר אבל בעומד

[עי הערה לערך ההוא.] (נ

[קרוב ל־ב.עור, ב.עֶרָה.] (2

(3) [אמר רד"ק בפרושו, וז"ל: צווי הנקכות בא בגו"ן הא ולפעמים בנו"ן לבדה כמו קראן לו ופעמים בה"א לבדה כמו קראן לו ופעמים בה"א לבדה כמו רגוה וכן פשמה ועורה וחגורה ויש אומרים כי ארבעתם מקור, ע"כ. וכפרוש השני תפש בשרשיו, וכן רש"י. אבל הנכון כפרוש הראשין, עי" [.Kö, I, 168]

מנופה של קרקע קנו מידו (כתני ס::). בימי אלבסנדרום מוקדן באו בני ישמעאל לעורר על ישראל על הבכורה ובאו עמהם שתי משפחות רעית כנענים ומצרים (תד"ר ככתם יס). —ובסהמ"א: לא אמר כלום לא קנאה (לשדה) זה העורר ולא אחר כל המחויק בה (הגמ"ס, ככיסי כד:). שנים שהיו עוררין על השדה זה אומר שלי זוה אומר שלי זוה אומר שלי זוה אומר שלי זואין לאתד מהן ראיה זכו' (רענ"ס, טוען ונעען עו ז). ולא יהא בו כה לא בדיני ישראל ולא בדיני אומות העולם ועלי ועל יורשי אחרי לפצות ולהדית זלהפיץ מעליו כל עזרר ומוען בעולם (כ"י סניכלורי, ספי סעערוי, 64).

שַּבְּעַרְר, — שַּבְרערו והרסו אותו, ואמר הפימן: פור ונותרתי בתורן בראש ההר צדק מלוני שערר בתל הר (כ״ל הקליכ, ללה לזככה, יול' שנח שקלי).

ביערה קל לא נמצא.

הפש", "העריר, עשה אותו לערירי: רעל מור המרירו וחרבון הארירו והרם הערירו ולשחת גררו (כ"ל הקליר, לותו מנהלם, קרונ' לפורים).

תרומת ידי העדים על חתימת ידי הדיינין (יכושי התימת ידי העדים על חתימת ידי הדיינין (יכושי ל"ס ג ל). הקורא עור על מעשה בית דין לא הכל הימינו (נסס כי יוסנן, סס כחוצי ע יל). א"ר יומי חומר שהחמרת' עליה מתחילה שיהא צ"ל בפני נכתב ובפני נמתם היקלתה עליה במוף שאם בא ועירער עור דו בשל ר' מנא סבר מימר בעור שחוץ לגופו אבל בער ר שבגופו כעור שאין בו ממש ובו' לא שנייא הוא עור שחוץ לגופו הוא עור בגופו הוא עור שאין בו ממש ובו' לא עור שאין בו ממש הוא עור שים בו ממש (סס ניע' ל ל). רושם לפניהן במים אם כא זעירר עור דו קיים (שס ב'). מעשה בשפחה בדרום שהיו קורון עליה עור דו שלח ר' את רומינום לבודקה וכו' (כינ"ל, שס הידום דו).

ערשי), ממנו ערשו.

עֶרֶשׁ, עֶרָשׁ, פ״כ. כּכּי עַרְשִּׂי, עַרְשַׂנוּ, עַרְשׁוּ, מ״כּ כּכּי עַרְשִׂי, אדם, מִפֶּה, Bett, עַרְשֹׁיִם, אַ עֶרָשׁ שישכב עליו אדם, מִפֶּה,

נמו ערס וכו', באשור' אַרְשְׁ, באַרְסִ' ערסא, בכוש' ערסא, בכוש' עַרָת, מטה. בערב' עַרְשׁגּ), סכת וכדוס'.]

a) عرش

של עוג :Diwan; lit, divan; bed, coach מלך הכשן) ערש כרזל וכו' תשע אמות ארכה וארבע אמות רחבה (דברי ג יח). כי אמרתי תנחמני ערשי ישא בשיחי משכבי וחתתני בחלמות (מיוג ז יג-יד). הגך יפה דודי אף נעים אף ערשנו רעננה (פה"ם ל יו). השכבים על מטות שן וסרחים על עַרְשֹׁתָם ואכלים ברים מצאן ועגלים סתוך. מרבק (עמוי ו ד). בפאת משה ובדמשק ערש (שם ג ינ). יגעתי באנחתי אשחה בכל לילה מפתי ברמעתי ערשי אמסה (תהליוו). אם אבא באהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא מקום ליי' (שם קלב ג-ה). מרבדים רבדתי ערשי חמכות אמון מצרים נפתי משכבי מר אהלים וקנמון (משלי ז יו). - ערש דוי, ממה שהחולה שכב עליה בחליו: יי׳ יסערנו על ערש דוי כל משככו הפכת בחליו (מהלי מא ד).-ובסהמ"א: הפוחת את המעויכה עד שעשה ארובה כתוך תקרת הבית כדי שתכנס בה רגל הערש והיתה רגל הערש םותמת את הארובה וכו' (למצ"ס, טומלת מת טז ד). ושים הארץ ערשך והכוכבי נרך והחכם בקשתך ולמוד זעשה מהתורה עסקף ותהיה מכחר אנשי דורך (ר״מ אלובי, שיא ה, פב.). ואם ישעם לי שעם מעדנות שרים הסרוחים על ערשותיהם כמעם עוגת רצפים תחת צל רתם (רש"ם, ד כופות, כופ ישועי ח). שמושי ערש: ראובן נשא את רחל והכניסה לו בכתובתה מכית אביה קצת מדודין ותכשימין ושמושי ערש (כ"ס פרסיים, סוכת חסד, שו"ת, לג). והתכשימין והשימושי ערש וכל מה שהכנימה האלמנה הגוכר לבעלה מדודים בעין (כי אהרן הכהן, פרח מעה חהרן, שו"ח א קיד).--ואמר המשורר: שכרתיך. בכור אבי בערש ליל הנחתי וגזל זכרך מתוך שתי עיני תנומתי (כ"ש הכגיד, ימהר יום פקדחי). והמשה מקשרת לבונה והערש בכל בשם פשומה ונעמתי בחזיני עדי כי הקיצותי והנה אין מאומה (כייי בן מסדחי, הללבי הן). שבעתי נדדים על־ערשות אנושים הריצני פעמי למעונות קדשים (רמג"ע, נשטי מוימך). אם התגנב לראות אורה ספיר לחיה אדם צפה עדן חשק חברתם כי בהדסיו את ערשם חפה (רצי הלוי, שלום ללציה). חברון בחלקו ולקח מאב המון השקלים צעיר וערשו כסדת ערש גביר הנפילים (כחב"ע, חמוד לבנים, כהנח ח, 89). ואל חולה כפי בחי סמכתיו ועל ערש דוי אתו מעדתיו (כיי גן זכחכה, ביתו פסר, שער השיר 166). קורות הומן תקעו בלבי ציר

נאמן והשיכוני על ערש מזורים ויסרוני כשכט חלאים ויסורים (כ"י סריזי, מחכמוני מוס). אשר ילביש לבוש רקמה וישכב בערש שן ועטה פו ודר. דר הלא יזכור בעת ירד שאולה ושם ירקב ויעלה קוץ ודרדר (כפי מענק לסריזי, לוח 7). מכס רדי נפשי ועל עפר שבי ערש לך רבדתי תמול שם תשכני מצרף וכור לאל וכו תבחני (עמני, מסני ל).—ואמר הפיטן: שימה דמעתי בנאדך ערש מססה עוו לי בך מעוו ומחסה (לקלל בנאדך ערש מססה עוו לי בך מעוו ומחסה (לקלל פני חולים אשר בערש דוי מיוסרים מקום אשר אמירי המלך אסורים (כ"י נכי ללונן, לח קולק, לזהכי, מ.). לכן קום אנוש דוה מערש רך ונאוה קומה בעור לילה והיה נכין לבקר (כ' ישראל, לשיכ מוז, קפי הפומוני, ג.).

איעש, שיוו, — כעין וכוב רק שאוכל בגד וכדומי, יהן כלם בכגר יבלו עש : Motte; teigne, mite; moth יאכלם (ישעי כ ע). כי כבגד יאכלם עש וכצמר יאכלם סם (שם כל ה). ואני כעש לאפרים וברקב לבית יהודה (הושי ה יב). בתוכחות על עון יסרת איש ותמס בעש חמודו (תהלי לע יב). אף שבני בתי חמר וכו' ידכאום לפני עש (חֹיוצֹ דיט). והוא ברקב יבלה בבגד אכלו עש (סס יג כח). -- ואמר כן סירא: כי מבגד יצא עש ומאשה רעת אשה (נ"ס נני׳ מנ יג). -- ובמדר': כל חמרה שהיה מתאוה משה ליכנס לארץ המסת אותו כעש הוה שנכנם בכלים ומרקיבן (מד"ר דברי ב).--ואמר המשורר: יעוב לאחרים רכושו יצועו רמה ועש לבושו יקר פדיון נפשו ישוב עמלו בראשו יום ענות אדם (משנייג, אדני מה אדם). ועשש ב ע ש עצמו ופר מאנוש פעמו ופרץ זמן כרמו ונשחתו זמירותיו (כלב"ע, בשם אל אשר ממר). ולו תעלה אל עש בשאול כרקב תכלח כבגד אכלו עש (ר"י בן זבחרה, שעשועי ב, דודקון 16). מי יערוך עש להעיש וכסיל לככב כסילי או בן חמור לגמלי וכו' (ר"ם בוכפיד, אטמון בחבי, דברי חשן, אדלמן 22). - ומ"ר "עשום: מכיא או את העשים ויתושים קבוצים קבוצים (ר"י הדקי, חה"כ מב, כד.).

בינים, ש"ז. — כמו עיש: עשה עש כסיל ובימה וחדרי תימן (איונ ע ע). — ובסהמ"א: החוקק אשמן לי את כסילי עש המגביהי שבת ובו' (יקע"ג, קפר הגלוי, כ"י).
יודוך ה' אלהינו מאורות רקיע ויו חמה בהליכתו ולכנה בתחלת חדושה זכו' עש וכסיל עם סדר כימה (קרע"ג, הופל' וחקונ', 124). ולא ימוף עדי עש תהי ספה וחיי צדק ומאדים (כ"ת הקרלי, לקו"ק פנ). — ואמר המשורו \$

זכרתימו (את הידידים) והמדכר כפותי ועל ראשי בסיל ערום ועריה ועש יורה נהיב שחק לבניו (כיש הנניד, הכל היום). ודמעתי מעידה כעדות עש לבת עיני אשר היא לבניה עדי בקר שקדה (הוח, וחל סנפי). ואצעדה תהי עש על זרעי ובניה רבידי צורני (רמב"ע, פקילותי תנותת). איש יהיה משכיל בכל מדע וספר יחוה נפתל יהי עם עש ובית שמש לכבו יחוה (הוח, התרשיש יינ). ועש עם כסיל לפנות בצפון ובדרום קצותיו ועל גכם הליכיו ועקבותיו (רחצ"ע, בשם אל חשר חמר). נותי היא באלון צעננים ולי נפש עלי ראש עש מכונה (כייי חריזי, חחכתוני ג). מי זה ירחם דל יליד שועים צנח לארץ מגדלתו היה תמול דורך עלי ראש עש ויסקלו אורים מסלתו (שס כג).--ועם כני: והאפל יכם שמש וסהר ולא יחשיך כסיל שחק ועשו (רמצ"ע, דיוחן קלה, בודלי). קומה צלח ורכב ודע כי הומן רתם למרכבתך בנות עשנו לא נחון לנו ימי נעם ככל תבל יגיל כי אם ביום פגשנו (סול, לפני זמן נשיר). — בני, בנות עש"): אשר לבש מעיל צדק ואכן בנות עש ארגו אותו ומוו (הול, דיולן כד). צלח ורכב נשיאי כי בני עש ומזלות למרכבתך רתומים (כ"י צן סהל, וים אישים, JQR. 1913, 80). חמשה חברו חברת בני עש ונגדם כתרות עיש כפופות (כ״י הלוֹי, יפי קול), לנחל בין אשר מלא גדותיו וכוכב בין בני עש משכנותיו (כחצ"ע, לנחל בין, כהנח ח, 63).--ובשתי המשמ' יחד: כללו של דבר הכוכבים כבה אורם מזוהר תמונתו ועש נמסה כעש לפני חמדתו (הוא, חי בן מקין). ושיאו רם עדי היה בעיגיו גבול לשאול ועש אל עש חשבו (עדרום הלוי, קטע כ"י גניי בידי שפירה). בקום עש ורמה עלי עש ובימה (כ״ם בונחפיד, תנו קול רקיעים, דברי חכמים, פו).

ני**עַלש**, מיז, — קן של צפרים, Nest; nid: בנה כָעָשׁ ביתו וכסבה עשה גצר (חיוב כז יס).

לניטורן, ש"ז, מ"ר "עשונים, עישונין, שה"ם מן עשוני כל מיתת שיש בה עישון ושריפה יש בהן ע"ז ושאין בה ע"ז וייו וייז וייז ובסהמ"א: ואין לך עשון בית גדול מן הדליקה (בש"י, צילי כג). בשמואל דאוכל נפש הוא עשון פירות זה ושוה לכל נפש (סס כג.). כלו העלות עשן ועשון (כ"י ")"ח, קס"ט לכיצ"ג, קער). או בהדחה או בשתייה או בתחבושת או בעשון (כ"ר", ססי הכיונות א, כ"ר" או בתחבושת או בעשון (כ"ר", ססי הכיונות א, כ"ר"

[עי עיש.] (1

ברול עישות קדה וקנה בפערבך היה (יסוקי כז.יע).

(ברול עישות קדה וקנה בפערבך היה (יסוקי כז.יע).

עשות, פייו, - ברול עשות, חתיכה עבה ו) של ברול:

מלרים וא"י ב, מן 19).

פריז), וא"א לפעולת הכשוף מבלתי הכשה בענייני הכוכנים וכו' זירצהו הפעל ההוא או תמאמר ההוא או העשון ולוה יעשה לנו מה שנרצה (כ"ש ל"ת, מו"כ ג'ז), ויקבל בהם עישון צפרני החמור אר עישון מגררום וכו' (כ"מ ללזני, ש"ל ז, קו::), ומכאך אם יתקרר הראש יתעכב העישון הדמיי מלפלוש דרך חורי העור שבראש ויוליד כאב (כ"ע כ"ץ, מעשה עונים, נים סדם לו לו), ווליך כאב (כ"ע כ"ץ, מעשה ודושים אל המתים קמרת ועשונים בדי לעשות האויר עד שיתנוצץ מתוכם הענינים המשתלחים באויר (כלצ"ד, פ" פפ' לכיכם, קקד'), ויתחכמו להם בכל מיני תחבול והשבעה והלחשי ועשונין בעמרן ובנפס תובפידית ולהסגירם באשישות (כי קלונימום, צעלי מיים: ני יל:).

לעלטוניות, שינ, מיר עשוניות, — מקום חוק וקשה:
בקרקע הים: תהומות יכפיומו וכי תהומות יש
שם והלא עשונית היא ומה ת"ל 'יכפיומו אלא
שעלה תהום התהתון ותהום העליון וכו' ירדו במצולוה
וכי [מצולות] יש שם והלא עשונית היתה (מכיד
מקכי דשיכי ה), וכי תהומות יש שם והלא עשוניות
היא וכו' (מכח' צטלס יד).

עַשׁלַכְ, ש״ז, מי שדרכו לעשות עשֶׁק ; Bedrücker סיד בי oppresser oppressor מיד עָשׁוֹק וגר יתום ואלמנה אל תנו אל תחממר (יכתי כג ג).

עשרכן חייז, מייר עשוקים, — מי שעשקו אותו, גזול.
חמום: כה אמר יי׳ צכאות עשוקים בני ישראל וכני
יהודה יחדו (סס כ לג). האספו על הרי שמרון וראר
מהומת רבות בתוכה ועשוקים בקרבה (עמיי ג ע) עשה
צדקות יי׳ ומשפטים לכל עשוקים (ססלי קג ו). לאישי
כמוך רשעך ולכן אדם צדקתך מרוב עשוקים יועיקו
ישועו מזרוע רבים (חיוצ לה ח-ע). והנה דמעת העשקים
ואין להם מנחם (קהלי ד ל). – וכמהמ"א, ואמר המשורר:
אהה אבד לכל עשוק ולעני ולעניה ורב ספק בחק ראה
ובכבד ובכליה (ליש הנניד, הצמות פליליה). צבי המאריך
לילי עשוקיו והוא יישן עלי משכב מלוניו (לים יסודי

י) (כך פרש ר' מנחם כר חיבו (המסל פנה ג. 297), וז"ל: ברול עבה ולועזין אזייר, ע"כ. ריב"ג מפרש:

וכם המ"א: ויש אומרים לשון מקרא נקרא ברול עשות (עלוך עלך לסטמל). כי כאשר תעשה מס מברול עשות ותלמשהו עד שתמור קדרותו ותמשחהו ומן ארוך במשיחות רבות ואח"ב תעמידנו נכת פניך אז יראה לך מן הצורה העליונה מה שנעלם ממך (ל"י ל"ס, מו"ס, מסנון סלפס ל). והמס העשות היא הנפש האנושית והלמישה היא הנהגתה בתכמות ובמוסריים השכליים התוריים (סס).

יעשינה, שינ, -- כמו עשון: חפצנו מאד לדעת את "דרך עשינת החאשיעש (גוטלוכר, מתלרים של פרנקל, (20).

"ב עיר דר שנאמר ובו' שגורם שיעשוק לילית עשיקה בולה: ואו ימוח מיתת עשיקה שנאמר ובו' שגורם שיעשוק לילית הבנים על שלישים ועל רבעים (כ"נ בכ"י ללסון, עס"ה, כישל זזעיכ לוכין ל, קת:). - עשיקת הילדים, גזלת הילדים ע"י לילית: והנה המחשבה רעה גורמת עשיק ה הילדים שנאמר עליהם דמעת העשוקים ואין להם מנחם (שס, סקוני הסשונה י, יע.). אפרש בסוד תיקון ליל שבת כל הפרשים של החמאים הגורמים עשיק ה הילדים (שס, כישל זזעיכ לוכין ל, קת:). אין לך דבר שגורם פגם וקלקול למעלה כמו מחשבת הוווג ומחשבה רעה גורמת עשיקת הילדים על ידי לילית (סתדם סימים לים, פוני).

על שליר, ש"ז, מ"ל עשירים, סמי עשירי, כני עשיריה, ממון וכדום", ההפך מן עני, דל, רש, (e) Reicher; rich(e). כל העבר על הפקדים וכו' יתן תרומת יו' העשיר לא ירבה והדל לא ימעים ממחצית השקל (שמום ל יד-יס). שני אנשים היו בעיר אחת אחד עשיר ואחד ראש לעשיר היה צאן ובקר הרבה מאד ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קשנה (ש"ז ינ ל-ג). ויתן את רשעים קברו ואת עשיר!) במתיו (ישני כג ט). אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בתכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בתכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בתבחרו (ילמי ע כנ). אשר עשיריה מלאו חמם וישביה דברו שקר (מכי ו ונ). ובת צר במנחת פניך יחלו עשירי עם (סכלי מס יג). גם בני אדם גם בני איש יחד עשיר ואביון (שס מע ג). הון עשיר קרית עוו (מפלי ייס). גם לרעהו ישנא רש ואהבי עשיר רבים (מפלי ייס). גם לרעהו ישנא רש ואהבי עשיר רבים

(שם יד כ). תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עוות (שם יס כג). עשיר ורש נפגשו עשה כלם יי׳ (מס כג ב). עשיר ברשים ימשול ועבר לוח לאיש מלוה (פס ז). נתן לעשיר אך למחסור (שס יו). מוב רש הולך בחמו מעקש דרכים והוא עשיר (שם כח ו). חכם בעיניו איש עשיר ודל מבין יחקרנו (מס יח). עשיר ישכב ולא יאסף (ליוג כז יע). היטכת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הכחורים אם דל ואם עשיר ועתה בתי אל תיראי (כות ג י-יה). מתוקה שנת העבד אם מעם ואם הרבה יאכל והשבע לעשיר איננו מנית לר לישון (קהל' היה). נתן הסכל במרומים רבים ועשורים בשפל ישבו (ססיו). גם במדעך מלך אל תקלל ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל הכנפים יגיד דבר (שם כ).--ואמר בני סירא: כבד ממך מה תשא ואל עשיר ממך מה תתחבר (נ״ק גני׳ יג נ). מאכל ארי פראי מרבר כך מרעית עשיר דלים (פס ש).--ובתו"ם: איזהו עשיר השמח בחלקו (סנוי ד ה). עשירים היו בתשובות (כ' אימי, ירוש' כלאים ב ה). העניים אוכלין אחר הביעור אבל לא עשירים (כי יודה, שם שניעי הג). איוה עשיר כל שיש לו נחת רוח בעשרו (כ' מחיר, שנה כה:). רבי מכבד עשירים ר' עקיבא מכבד, עשירים (עירוצי פו.). עשיר אומרים לו וכו׳ כלום עשיר היית יותר מרבי אלעזר (יומי לה:). נמצא הלל מחייב את העניים רבי אלעזר כן חרסום מחייב את העשירים. (שס). עשירים מקמצין (מכה' פו.)., לעשיר שיצא בשעת הקיץ היו אנשים אומרין בגורן הוא וכו" (כי שמוחל בר נחמן, מד"ר שמוח טו). למה הדבר דומה לעשיר שהיה לו אוצר מלא יין ונכנם לבודקו ומצאו כולו חומץ וכו' (כי לבהו, שם במדי ב). וכל מי שהוא עשיר אינו [משגיח] על דין דלים (פסיקי רכתי לג). - עשירו של עולם: ועשיר יענה עוות עשירו של עולם זה הקב"ה ענה אותו עוות (כי חנסומה, מד"ר דברי ב). ובחדרי משכבך אל חקלל עשיר עשורו של עולם (שם קהלי ג, גם במדעך).--ובמהמ"א: עתיר נכסי זה הוא עשיר נכסים וכרמים שבחוץ (רגמ"ה, צ"ב קמה:). מלך אחד אמר לחכם אלו היית שואל ממני הייתי מספיק לך כל ימיך אמר לו ולמה אשאל לך ואני עשיר ממך אמר לו המלך ואיך אתה עשיר מסני אמר לו מפני שאני מסתפק במעש שבידי ובז' (ר"י ל"ח, מנחר הפנינ' לרשב"ג, 19). העשיד

קלל, ורד"ק: זך וקלל. וי"ת: בעדקין דברול. חופי ברול.)

¹⁾ אולי פשעים, או עריצים.

אשר בפו ממולא ועל כל העשירים בעשרו נעלה (כש"ע פלקיכת, המנקם עו). והעשיר במסכנות מכמחים ועשה לו חלונות ועליות מרווחים (עס עז). כשיצטרך העשיר אל חרם ישבור כדו (עס). ודברי העשיר כמולת נקיה (עס יז). כי אם אתה עשיר בממון אתה עני בדעת (עס יז). כיו להעירנו ע"י שלמה בהמירו עשיר בכמיל ללמדנו שבל עשיר הוא במיל (ר"י מנן ספי, שרטות כפף, 32). ובדרבי שיר מומור אשיר דל או עשיר יהיה יודעם (ר"מ מנן מנינ, דכי אכי, ה).

"עישירות, אשה בעלת נכסים וממון: המדיר את אשתו שלא תתקשם באתר מכל המינין יוציא ויתן כתובה רבי יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה ו בעשירות שלשים יום (כתוני) גו. תרם את השלישית ואם' חרי זו לשום בכל ולשום מדי ובו' זו היתה עשירה מכולן (מוספתי שקלי כ ד). אלמנה בין שהיא ענייה ובין שהיא עשירה אינו רשאי למשכנה (שס צ"מי'). יש מהם שהיו עניות והולכות המילדות ומגבות מים ומזון מבתיהם של עשירות ובאות ונותנות לעניות והן מחיות את בניהן (מד"כ שמום ל). — ובהשאלה, חרווה עשירה הוצרך לומר אויימה בעבור שתהיה חרוותו עשירה (מד"ג, קסלי ה ל).

יני יין רף ת, ש"כ; -- מצב העשיר, עשר: אין עניות במקום עשירות (כ׳ לומה בכ יעקב, שבה קב:). עשרה קבין עשירות ירדו לעולם תשעה נשלו רומיים קדמונים ואחד כל העולם כולו (קידוט׳ שנ:).

עשן, ממנו *עשון, "עשונה, עשן, עשן, עשון, "עשניי. "עשניית, פספועשנה.

עַשְׁלָּי, מִיי עֲשׁן, עֶשׁן, כי עֲשְׁנּה, מִייִכ *יְשְׁנִים, בּר מִי עֲשְׁנָה, מִייִכ *יְשְׁנִים, בר מה שעלה למעלה כמו ענן שחור מכל דבר בער באש, כמו עץ וכיוצא כזה, Rauch; fumée; smoke ייהי השמש באה ועלמה היה והנה תנור עֲשָׁן ולפיד אש (ברחשי יה יו). ויעל עֲשׁנְּוֹ בְּעֶשׁן הכבשן (מתוס יע יס). וימהרו ויציתו את העיר באש ויפנו אנשי העי אחריהם ויראו והנה עלה עַשׁן העיר השמימה (יסושי מיע-כ). והמועד היה לאיש ישראל עם הארב (הרב) מיע-כ). והמועד היה לאיש ישראל עם הארב (הרב) לתעלות[ם] 2) משאת העָשׁן מן העיר (פַפּע׳ כ מֹס).

והמשאת החלה לעלות מן העיר עמות עשון (שס יי). וחצת בסבפי היער ויתאבכו גאות עשן (שם ע יו). לילה ויומם לא תכבה לעולם יעלה עשנה (פס לדי). ענן יומם ועשן ונגה אש לחבה לילה (ישעי ד ה). והבית ימלא עשן (פס ו ז). כמץ יסער מגרן וּבְעשׁן מארבה (פוש' יג ג). דם ואש ותמרות עשון (יוח' ב ג). והבערתי בעשון רבבה (יסוי ב יד). מי זאת עלה פן המדבר כתימרות עַשָּן מקשרת מר ולבונה מכל אבקת רובל (מסיים גו). :-- כלה בעשון: בי רשעים יאבדו וכו' כלו בֶעשׁן כלו (מסלי לז כ). כי כלו בעשׁן ימי ועצמתי כמוקד נחרו (שם קנ ד). – נמלח בּעָשׁן: כי שמים בַּעַשַׁן נמלחו והארץ כבגד תבלה (ישעי נח ו). - כהנדף עשן תנדף כהמם דונג מפני אש יאכדו רשעים. מפני אלהים (מהלי קה ג). - ומשל: כחמץ לשנים וְבַעַשׁן לעינים כן העצל לשלחיו (משלי כו). ובהשאלה, לאדי ההבל שיוצא מהפה, מהאף של בע"ח: מנחיריו (של הלויתן) יצא עשן כדוד נפוח ואגמן (חיוב מה יב). - עשן באפו, פעם וחרון: וחגעש ותרעש הארץ מוסדות השמים ירגזו ויתגעשו כי חרה לו עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל (מ״ב כב מ-ט). העם המכעסים אתי על פני תמיד וכו' אלה עשן באפי אש יקדת כל היום (ישעי סק ג-ה). - עשון בא, צרה גדולה, אויב: הילילי שער זעקי עיר נמוג פלשת כלך כי מצפון עשן בא ואין בודד במועדיו (ישע׳ ידַ לה). - ובתלמו': חמשה דברים נאמרו באש של מערכה תבוצה כארי ובו' ואינה מעלה עשן (יומי כח:). במוצאי יו"ט האחרון של חג הכל צופין לעשן המערכה נוטה כלפי צפון וכו' (כי ילחק בר חבדיתי, שם). -- ות"ר עשנים: והיו ב' העשנים מתאכבין ועולין לשמים (פסיקי לנחי כע-ל).--ובמשמ' פיח: כל העשנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר (כנ שמוחל צר זוערת, שנת כ:.). -- ובתפלה: והרשעה כלה כעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ (ונכן מן פסדך, ר"ה).--וכסהם"א: בעל הכימיא"ה צריך למעשים ולמלאכות לא ישלם לו חפצו וולתם ואפשר שימיתיהו ריחם ועשנם (כ"י ח"ם, סו"ה, הבטחון, פהיחי). שאין עשן בלא אש (ר"ם ח"ח, יקוו המים ס, 84). משל לעשן העולה מן הקדירה כשיעלה למכסה יולו מיד מים (הר״ק, סה״ם, חוד). בעלות העשן גודע האש ושכל אנוש בשיחתו (נייז ניים כייז ה).--ובמשם' הבל ואד של הגוף, Dunet; vapour; vapour: והעשן היוצא והוצרך

י) כפול מן הארב.

²⁾ כפול מן משאת.

עשן

לבער"מותדי המזוגות אל כלים מכוחות דוחות (כ"י ח״ם, הכוזכי ב כו). שאם יהיה הראש קרוב מאד לחזה ולא היה דבר מפסיקו היה קישור הלב ועשנו חם מאד ועבי הצואר מרחיק זה מזה והחום מתקרר ויהיה מווג ברוחק המקום ודם העשן העכה מודכך ונחלש ברוחק המקום (ר"י בן זכלרה, שעשועי ט, דודקון 107). האדם כשתבואהו מהומה גדולה יחשכו עיניו ולא יכול לראות מפני עיכור רוח הראות ועשן האנחות העולה לראשו (כ״י סכיזי, מו״כ ב ל). אם יארך איש לנום ולישן ראשו ימלא ליחות ועשן (שלמה רופה ברגוים, מרג' מרוזי אנן סינה). כשהאדם עמל ומתנועע עשן האצמומכא מתפור ויוצא דרך נקבי הגוף (המחירי, פיי מסלי יט, ד"ה ענֹכֹס). ורצוני באמרי עשן לא עשן האש אלא אידים יבשים (כחב"ד, חמו"כ 44). -- ומ"כ: הבל הם עשנים עולים אל מוחם המווהם ממרה שחורה המחליאה אותם (כי זכקיה הלוי, או"נ ב. 128). אדמימות הענגים והירח וכו' אינו אלא אות רכוי העשנים היבשים באויר (ר"ע כ"ן, מעשה עוביה, עולי הגלגלי, נה.). כי האד העשני הנכנם שם כבר נתך ונפסד ועולה אל המוח עם יתר העשנים ונמוח שם (חבי הרלב"ג, שעה"ם ע, לנ:). אמר אפלטון בספרו כי הבורא נתן הצואר בין החזה והראש לכל תשחת הנפש האלהית ואשר יסודה ושרשה במוח הראש מקטורי הלב ומע'שניו (זס לנון). זהעכול השלישי הוא באברים ומותריו הם הזיעה והעשנים היוצאים מהם (סס לס.). שערות הראש הם נולדים ממותר העשנים העולים מן הלב דרך הקנה והם מלחיות אשיות שאיגן נרגשות (ר"מ חלדני, ם״ח ד, מד::). אמנם בראש האשה לא נמצ' כי אם תפירה אחת עגולה וכו׳ לפי שהיא קרה אין ילה כל כך עשנים כאיש ולכן די לה בעגולה אחת להוציא העשן ההוא (מס, מה:), לפי שמרוב חמימותו מעלה עשנים ואדים עכים ונאים כלתי מכושלים אל המוח ומחשיכין אור. השכל (שם עז::). - ואמר הפים,: שמה תהיה כבשושנים מבעיר עשנים זכור ברית ראשונים בשל מברך השנים (כ"ל הקליר, זכור ליכה, קיני). ימינך מפחה אותם על חהו זעמודיהם ירופפו זיתמהו מגערתך בעודם וכעשן תמלחם באחרית ורסע"ג, מפל' שחרי, רע"ג א, קד:). וממעל הורדו בבערת עשנים (אסיחה, יולי סבת די אחה"ם). עשן גאות תתאבך ורקב יעלה על גבך והוא יםשול בך (כ' מסה צרי חייה, מת פני מבין, פליח' יוה"ב), - ואמר המשורר: נפש אשר

עלו שאוניה אנה תשלח רעיוניה תהמה ותדמה כעלות אש שיעלו תמיד עשניה (כפנ"ג, נפט לפר). לך תשבר דמעיה כנסך ואנחתה מקום עשן קטרתה (פול, לך נפטי חספרי). לולי בת הגפנים כסה על הלב עשן היגונים ופנו אלינו הששונים ערף ולא פנים (כ"י סריזי, מסכמוני כז). נעורים עת כלות ככלות עשנים ויחולו להראות וקונים (כש"ע סלקיכל, מתנקט יל). עוד לא התליפו בתימו שרף לדשן את אור שמשם עוד הקדירו המאת העשן (יל"ג, מלממות זוז נסלפתים לו פנ" 1, 4).

עַשׁן, מ״ז, מ״ר עֲשֵׁנִים, – שֶׁעְשֶׁן עולה סמנו: וכל העם ראים את הקולות ואת הלפידם ואת קול השופר ואת ההר עָשֵׁן: אל תירא ואת ההר עָשֵׁן: אל תירא ולכבך אל ירך משני זגבות האודים הְעַשֵׁנִים האלה (ישע׳ ז ד).

עשון פיינו. עשום, ועשון ועשור - עלה ממנר יהר :rauchen; fumer; to smoke עשׁן, העלה עשׁן, סוני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ייי באש (סמוח יש יס). המבים לארץ ותרעד יגע בהרום ויעשנו (מהלי קד (כ). יי׳ הם שמיך ותרד גע בהרים ויעשנו (פס קמד ס),—ובהשאלה, עשון אפו, חרה, בעס": לא יאבה ייי סלח לו בי או יעשן אף יי' וקנאתו באיש ההוא ורבצה בו כל האלה הכתובה בספר הוה (דבר' כע יע). למה אלהים זנחת לנצח יעשן אפך כצאן מרעיתך (חסלי עד א). -- ועשן סתם, במשמ' זו, עשן בדבר פלוני, כעם עליו: יי׳ אלהי צבאות עד מתי עשׁנַת בחפלת עמך (שם פ ה).--ובמדר': כל מי שנותן עיניו עושנות יצרות בתלמידים בעה"ז מתמלא הופתו עשן לעולם הבא (מד"ר במד' כא). -- ובסהם"א: ועשנו בותרי הבית מחמת האש שהדליקו בבית (עומו"מ, סונסס כלב ס). והנה עושנות איתו (את השאכאק) ככלי מקשרות מפוארים (גושלובר, מחלרים של פרנקל 146). --ואמר המשורה: ויעל מצלעי אש ולא אכלו הק יעשנו עיני כאודים (רשב"ג, חפה לי מזמן). שחקים בחזותם עשנו חליי ודמעי הם אשר יאמנו (רוונייעו, אם אהלי ננדי).--ואמר הפישן: בם לרצות הקדימו אלהים ונרצה לכם ואל ככם ובבניכם יעשן אפו עשין (יחידה, סליחי ר"ה, סמח"ל, חמב.). - וביני פעוי נקי: גותרה כסוכה נתנודדה כסלונה שרופה באש כסוחה עשינה (נלבה יונה, שם, חווה.).

-ספי, *עשון, - עשה שיעלת עשון הקטיר: מיבלין מפרקין מאבקין מעשנין עד ראש השנה (שנישי 33).

שרמסקאות מעשנין מערב יום טוב וכשאורתין נכנסין היו פותחין אותן (תוספסי יו"ם ביד). מאבקין עושה לה אבק מעשנין מתנינן לה (ירוש' שנישי ב ב). המעשן המתלע הקומ' הסך וכו' (שם שנת ז). הצולה והמשגן השולק והמעשן כולהן משום מבשל (פס). מניין שאין מזבלין ואין מפרקין ואין מאכקין ואין מעשנין באילן ת"ל זכו' (מו"ק ג.). עישינו עלינו בית עישינו עליגוֹ מערה הוא מת ואני נצלתי אינה נאמנת (יכמי קטו.). אדם שנכנסה כו רוח תוזית וכו' מביאין עיקרין זמעשנין תחתיו ומרביצין עליו מים והיא בורחת (פסיקי דר״כ ד, צוצר). והיו נשיו (של עשו) מעשנזת מסקשרות לעבודה זרה שלהם (תנחומי חולדי ד).-ובסשם׳ עשה פיח: כל השמנים יפין לדיו וכו' איבעיא להו לגבל או לעשן (סנת כג.).-ובסהמ"א: כדרך שאנו עושין במים לעשן שמעשנין כלי וכוכית בעשן השמן עד שנשארין ומגרדים אותה שחרורית ומשימין בדיו (ערוך ערך גבל). דג שמלחו עכו"ם ופירות שעישגן עד שהכשירן לאכילת הרי אלו מותרין (כמב"ם, מחכלי חסוכות יז יז). לכאב השנים ישים עליו שומים כתושים וכו', או יעשנהו כלכונה או כורע בצלים (ר"מ חלדבי, ש"ח ד, נח:). להתכודד בירכתי הספינה שלחשוב מחשבותיו לעשן לישן וכו' (גועלובר, ממלרים של פרנקל 3). - ואמר הפיטן: וכחתי צריך לעשן ידעתיך לאפוד ולחשן צוארך כמגדל השן (משלס בר׳ קלוכימוק, אודך כי עכיחני, יולי ב פקח). ועשן לפניהם קמרת סממנים וינחם אל מחוז חפצם שאננים (אתן בנורותיך, יולי חחרי פסח). באו אבן פריצים ללשן בחרי אף המלך לעשן (כי יוסף בכי שלמה, חודך כי חנפח, יום שנת ל סנוכי). פרו בין בדים מחתתו ועישן ויכסו צללים (רסע"ג, חלהים יה, Elbog., Stud. 125). מרם עישן רוקח בשתיית אבן פלל (רשנ"ג, שם 138). צק ושם מחתה ועישן דקה (מס 163).

קפי, *עְשׁן. רק זיני מעשן, מעושן, וקי מעשנת, מעושנת, שעשנו מ"ל מעשנים, מעושנים, מעשנים, מעשנים, מעושנית, שעשני אותו: אין מביאין לא מתוק ולא מעושן ולא מבושל ואם הביא פסול (שנסי סו). אחוות הרם מבושל ואם הביא פסול (שנסי סו). אחוות הרם והמעושנת 1) והמצוננת ובו' כשרה (סולי גיס). ענבים מאונקות ומעושנות אין מביאין (יכושי זיכול' מג). הנודר מן המבושל מהו שיהא מותר מן המעושן ובו' (סס ידר' ו ח). רבנין דקסרין שאלון מעושן

מהו שיהא בו משום בישולי נוים וכו' (סס). —
ובסהמ"א: אבל בימות החמה יהיה האויר כאלו הוא
מעושן מפני האבק ויראה הירח קמן (רמנ"ס, קדוס"ס
יס 3). וענכים מאובקות ומעושנות לא נתקדשו (הוח,
ציכוכ' צ ג). מלית אינו ברותה בגוירה זו והמעושן
אינו במבושל (הוח, מחכל' חפוכ' יז יז). צלי או שלוק
או כבוש או מעושן ואפילו מין דגים קמנים (הלנום
מו"ס מקכן ה). — ואמר המליץ: בשר מבאיש ונושן
ומאבל מעשן (כ"י מכיזי, מחכמונ' מו).

--סספי, *התעשן, --עשן את עצמו, נעשה מעשן: נותנין מגמר תחת הכליי מערב שבת והן פתעשנין והולכין בשבת (ירושי שנת ל ג). אין מכבין את הכקעת כדי לחום עליה ואם בשכיל שלא יתעשן הבית או הקדירה מותר (נילי כנ.). נסכים שמא יחעשנו ועולת העוף שמא תמות בעשן (כ' יוסכן, זכח' פד.). הקינקל הזה כמה כלים ניתנין עליו ואת נותן מוגמר תחתיו וכלם מתעשנים (רצי לוי, מד"ר דברי י). בשנכנס עשו מצא יעקב שהוא עומד ומבשל ועינין מתעשגות (מזהיג שכער, ברחשי כה לח). -- וכסהמ"א: בהמה שנתעשנה בעשן וכו' ושחמה ובו' (וסזסיכ, ויקכי מו). ראה משה שאפם מתעשנת לנגדו נשא עיניו למרום (מחזי ויערי 825). ואין מכבין את האש כדי שלא תתעשן הקררה או הבית (כמנ"ס, יו"ע 7 ו). שמא יתעשן המים והיין או שמא ימות העוף בעשן המובח" (כול. מעשה הקרבנות ז יה). ואם הוא מכושף יתעשן בעשן של מת (ר"מ חלדני, ס"ח ד, סו.). במגפה ריח רע יתעשן מחורי הגוף כמו כן מרוחים על משותם חולאים האלו (כ״ע כ״ץ, מעשה טוביה, בית סָדש ג יה). ממהרין לצאת וכו' כדי יתעשן הבית והקדירה (מסכי פוכים, לין קורין). - ואמר הפימן: אש בער ומתעשן עת גער ועת ישן ואכל ושבע ורשן (כשי בן כחובן, פסדתי מילרי, שער השיר 59). זרם מי מעין זיין ישן להגסיכה נסך ולהתעשן ונפר לכר להשליך בתוך הכבשן (לקו"ק נפסחי 19).

— ְכַפּעי, "נַּעֶשׁן, — כמו הַתפּ": לולי שאתו פני עוכר בעוברים ובעשנו נעשן (יצחק) והכהה מאורים (כ' מתנון צר ילחק, שעשוע יום יום, יולי צ שצועי).

- הסמי, "העשון, פ"ע, - במו קל, העלה עשן: כי לשון פעל הוא העשין בלו (רפנ"ס, שמוס יע יס). - ופ"י, כמו פע': המעשין את הפירות עד שהבשירן ה"ן בפן (רונ"ס, מעשרי היד). המאבאק לא יעשינו אף

^{1) [}היתה במקום עשן ונסתכנה (רגמ"ה).]

לא יריחון אבל האפיו"ם ילעסו (כ"ט גלוך, טני"ע נ. יג.). המאבאק יעשינו מאד (עס, כו.).

קפע', "העשן, הועשן, הועשנה, —כמן פע': איבה באוד הועשנה ואור [הלבנה] הועשנה נשתנה ואור [הלבנה] מאד שו[נה] ומחרשים קינות בכל שנה (נמי שפער נ, זיומון 152).

יעשניום, -של העשור, מייר עשניום, -של העשון, rauchig, dunstig; fumeux, מתכונת העשן, והאר, יומיסוד האויר והאש : vaporeux; smoky, vaporous שהיה בהם נעשה מהם האיד ההוא העשני העולה למעלה לקלותו במבעו (ר"י ח"ח, רוח חן ח). וישקוהו הסמנים אשר למוח מועילים ומנקים אותו מהאדים העשניים שהמחשבה מבלבלים (רש"ט פלקירה, המנקש בה). והאדים העשניים אם יכה אותו הקרירות בעלותם יכבד זירד לממ' (שס לה). הריאה היא המקור לרוח העשבי האשי המקיף בבעלי חיים (פיי פפי יליכי לחצוקהל, כח). והמראה הכרכומית בגוונים הנה האחת תודע בעשנית וכו' ומין מהם יודע בעשני (פיי לגן כשד על חכוזי חבן סיכח). וביוצא בו נמצא מקול הסירים והקוצים כשהם כאש שיתילד בתוכם אד עשני (חני הכלב"ג; שעה"ש ה, ג:). למשוך המותר המתיילד במקומות ההם ולנקות הגוף מן המותר הרע ההוא העשני (שם ש, ל.). ועל כן לא נכון להשקותם יין ולא להאכילם מאכלים עשניים ולא למיניקותיהם כי אם מזוג היטב (שס י, לע:). ולדחות מעליו קיטור העשני היוצא ממנו (כ"מ חלדבי, ש"ח ד, נג.). ולכן צריכה (המינקת) להוהר מהמאכלים המרבים שינה כגון מאכלים עשניים (מס עה:.). עיפוש חדומה לריח ביצים מעופשים או עיפוש עשני ריחו דומה לריה העשן (פס, עז:.). בנשימה יש שתי תועלות אחת לנשב החמימות הטבעי שכלב להחליפו באויר חקר וכו' והוא הגוף העשני הוא הברחי במציאות בגוף בעלי חיים (כי מנסס בכ"ם: ברי זרח, לדה לדרך א עו). שכל מאכל עשני מכביד הראש ומישן האוכלו כמו היין החדש (פס מ). ששם נתילד הברד באד העשני ההוא (כ״י מצרצנמל, ס״ב כב, ד״ה וחגעש וחכעם). - ובמשם׳ בצבע העשון: וכשהיה רוצה ברודים לא היה מקלף כלל כי הגוון ההוא היה שחור עשני (כ' בחיי, פיי התורה וילח, ד"ה מקל לבנה).

יני שני, בילת מה שהוא עשני: אמנם תועלת הוצאת החום הוא הוצאת המותר השרוף מן הרואה (קלנון ג' 6 ל).

עשו היה אדמוני כלו כאדרת שער מורה על רתיחת דמו ורוב עשניותו (כ"י לנכננלל, פ" סמוכה, מולדות, ד"ם וללה מולדות).

עשר ממנו עשף.

עשר, ס"ז, הצד העליון החד והרחב של הקרדם, בהכדל מן בית בקוע, הצד היורד והמתעגל של הקרדם: קורדום שנימל עושפו²) ממא מפני בית בקועו נישל בית בקועו ממא מפני עושפו²) נשבר מקופו מהור (כליס יג ג). קרדום שעשאו מן הממא ועשפו³) מן המהור מהור עשאו מן המחור ועשפו³) מן המהור מחור עשאו מן הממא ממא (מוקפת' מס צ"" ל ג).

איעשקי) ממנו עשוק, עשוק, "עשיקה, עשק, עשק, עשק, עשק, עשק, עשק, עשקה,

עשק, שיו, - לקיחת דבר מחברו לא בצדק, בכח Gewalt, Bedrückung; violence; הזרוע, בעול ותמס, יען מאסכם בדבר הוה ותכמחו בעשק coppression ונלוז (ישפי ל יב). בצדקה תכוגגי רחקי מעשק כי לא תיראי (שס כל יד). היא העיר הפקד כלה עשק בקרבה (יממי וו). כי אין עינך ולכך כי אם על בצעך ועל דם הנקי לשפוך ועל העשק והמרוצה לעשות (מס כב יז). לגר עשו בעשק בתובך (יחוקי כנ ז). נשך ותרבית לקחת ותבצעי רעיך בעשק ואתי שכחת (שס יב). ב) קצת במשמ' חצפה ולעג ועקיצה: פשע וכחש בייי דבר עשק וסרה (ישעי נע יג). אל תבשחו בעשק ובגזל אל תהבלו (מהלי פנ ימי). ימיקו וידברו ברע עשק ממרום ידברו (סס עג ס). אם עשק רש וגול משפש וצדק תראה במדינה אל תחמה על החפץ (קהלי הז). כי העשק יהולל חכם ויאבד את לב מתנה (פס זו): -- ואמר בן סירא: שנואה לאדון ואנשים גאוה ומשניהם מעל עשק (נ״ס גכיי יז). אל

^{1) [}בארם': עושפא, עשפא; זכן בת"י במקום מתרשתו, למחרשות (ש"ל יג כ-כל). ובערב' אשפיב'), ועי' בפרוש רה"ג, רמב"ם ור"ש, ובסה"ש לדיב"ג (ערך מרט), ועי' גם בקוע, מַקוֹף.] – 2) בכ"י פרמה, מנְקר: עוֹשׁפּוֹּי

^{8) [}כך בדפו', וכך הגרסה ברסב"ם (הלכי כליס יב ו), ואצל צוק"ם: ועשהו:]

לך בארמ', ובאשור': נְּשְּקְ, חוֹסְ וּאמיקי, בערב' עַשַּק (b), עשֶׁקּין

a) انه في اله عشق

תשחר כי לא יקח ואל תבטח על זבח מעשק (סס לג יז). – ובתו"מ: מה הגזל מיוחר שהוא של ממון אף עושק דבר של ממון (ספרת קיובים פרבה ג). עשק א"ר חסדא כגון שיחד לו כלי לעשקו (ג"ע מת). איזה הוא עושק ואיזה גזל א"ר חסדא לך ושוב לך ושוב זה עושק יש לך בידי ואיני נותן לך זה הוא גזל (סס קית). – ובסהמ"א: ועשק זה שבא ממון "תברו לידו ברצון חברו כגון בהלואה או בפקדון או שכירות וכשבא לתובעו אינו מחזירו ומחזיק בו או שכירות וכשבא לתובעו אינו מחזירו ומחזיק בו בחזקה (טומו"מ גזילה פנט). והעם הזה מפוזר בין הערים מהם מוכרין שמן ומהם עושים שעוה ומהם עושים נרות ואבוקות ואינן מוכרין בשווי (חה"י ג, עס::). – ואמר הפימן: וראה את עניי ואל תראה את עוני פנה אל עשקי ואל תיפן אל קשיי (כסע"ג, מפלה, סכלה).

אַ עַעַעַר, פּ״י, עָשֶׁק, עֲשֶׁקוֹ, עֲשֵׁקְתָּנוֹ, עֲשֶׁקְתִּי, עָשְׁקוֹ. עוֹשַׁק. עשׁק. עשׁקי, עשׁקי, עשׁקיהם, עשׁקוֹח, עשׁוּק, עַשָּׁקִים, עַשׁוּקוֹת, עַשׁקם, תעשׁק, יעשׁק, יעָשׁקני, העשׁקו, עשק אתו, עשה לו עשק, עשק שכרו, לא שלם-לו: וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגול או עַשַק את עמיתו וכו' והשיב את הגולה אשר גול או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו (ויקרי ה' כח-כו:). לא תעשק את רעך ולא תגול (סס יע יג). לא תעשק שכר עני ואביון מאחיך או מגרך אשר בארצך בשעריך (דברי כד יד). והיית אך עשוק וגוול כל הימים ואין מושיע (פס כס כע). הנני ענו בי נגר יי' ונגר משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשקתי את מי רצותי ומיד מי לקחתי כפר וכו׳ ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה (מ״חֹינֹנ-ד). מצרים ירד עמי בראשנה ואשור באפס עשקו ועתה מה לי פה באם יוי (ישעי כב ד-ה). גר יתום ואלמנה לא תעשקו ודם נקי אל תשפכן במקום הזה (ירשיזו). דינו לבקר משפט והצילו גוול מיד עושק פן תצא כאש המתי (סס כא יב). עם הארץ עשקו עשק וגולו גול ועני ואביון הונו ואת חגר עשקו בלא משפט (יחוקי כנ בט). עשוק אפרים רצוץ משפט (מוטי היה). בנען בירו מאוני מרמה לעשק אהב (פסיכ מ). שמעו הדבר הזה פרות הכשן אשר בהר שמרון העשקות דלים הרצצות אביונים (עמוי ד ה). וחמרו שרות יוגולו ובתים ונשאו יעשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו (מיכי ב ב). ואלמנה

ויתום גר ועני אל העשקו ורעת איש אחיו אל תחשבו בלבבכם (זכל זוי). והיותי עד ממהר במכשפים ובמנאפים ובנשבעים לשקר ובעשקי שכר שכיר (עלחכי ג ה). ישפט עניי עם יושיע לבני אביון וידכא עושק (תהלי עב ד-ה). לא הניח אדם לעשקם ויוכח עליהם מלכים (עם קה יד). עשיתי משפט וצדק כל תניחני לעשקי ערב עבדך למוב אל יעשקני ודים (שם קיט קכח-קכב). עשה משפט לעשוקים נתן לחם לרעבים (שם קיוו ז). עשק דל חרף עשהו ומכבדו חגן אביון (משלי יד לא). גבר רש ועשק דלים משר סחף ואין לחם (שם כח ג). המוכ לך כי הַעֲשׁק כי תמאם יגיע כפיך (איוני ג). ומיד עשקיהם כח ואין להם מנחם (קסלי ד א). – עשק כדם, מגעל, חיב: אדם עשק בדם נפש עד בר יגום אל יתמכו בו (מסלי כח יז). - עשק גחר: הן יעשק נהר לא יחפו יבשת כי יגית ירדן אל פיהו (איוב מ כג)—ובמדר': והיתה (אשת פוטיפר) אומרת (ליוסף) בדבר הזה עשקתיך חייך שאני עושקתך בדברים אחרים (כי הונה בשם כב המה, מד"כ בכחשי פו). ויש עשק שהוא מוב לעשוק ואין --עון מגיע אל העושק עליו כאדם העושק מחלת רעהו ברפואה (ר"ח בדרשי, חותם תכנית ט, עושק, 28). אותו איש הגורם לעשוק ילדיו הוא מגולגל עצמו בעוגש הגובר (היינ בר"י חלחון, עה"תד ריפח דועיר חופין ל, קת:). מי זה מצא ידו לעשוק ולא עשק לעול רעהו ולא עול (נ"ז נ"ס לא טו). -- ואמר המשורר: אשר עשק לבב חכמי לכבות והייתי אני מראש עש קיו (רשב"ג, כחין נשחו). -- ואמר הפיטן: תרקו ברקו ארקו סדקו עוקו תרוקו חקו עושקו לחשוקו קדוש (כי ליאונטי בכי אבלחם, אלהים בהנחילך, יולי ב שבועי ונחזי חיעלי ח, קנה.).

-נסטי, *נעשק, - שעשקו אותו: מרוב עשוקים יזעיקו אלו הנעשקים ישועו מורעו רבים אלו העושקים (ווד"ר צרחש לה).

עַנְעָרָ, פ״ז, מ״ר עָשְׁקִים. — כמו עשׁק: ושכתי אני ואראת את כל הַעְשַׁקִים אשר נעשים תחת השמש (קַהַלִּי הַ חִי

ביעשקי ממנו ביעש

ביניים, - עשק לפלוני, המה לו חסד, מחל לו מה

machsichtig sein; être indul- שעשה שלא כחוגן,

gent; to be indulgent

ביונה דלו עיני למרום יוי עשקה לי ערכני מה אדבר ואמר לי והוא עשה (יפעי לח יר-יה).

עשר, לַעָשָׁר, לַעָשָׁר, לַעָשָׁירות, עשׁר, עשׁר, עשׁר, עשׁר. עישר, ש"ז, - חון, נכסים, מקנה, כסף ווהב וכיוצא בוה : Reichtum; richesse; riches שיש לו לאדם עשיר, בי כל העשר אשר הציל אלהים מאבינו לנו הוא ולבנינו (ככחם׳ לח יו). והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עשר גדול (מ״ל יז כה). יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש איביך וכו' וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עשר גם ככוד (מ"ח ג יח-יג). ויגדל המלך שלמה מכל מלכי הארץ לעשר זלחכמה (שסיכג). קרא דגר ולא ילד עשה עשר ולא במשפט (ירמי יז יה). אל יתהלל עשיר בעשרו (סס ע כב). הבשחים על חילם וברב עשרם יתהללו (מסלי מע ויבשת ברב עשרו יעו בחותו (מס כג ע). הון ועשר בביתו וצדקתו עמדת לעד (שם קיב ג). ארך ימים בימינה (של החכמה) בשמאלה עשר וכבוד (מטלי ג יו). אשת חן תתמך כבוד ועריצים יתמכו עשר -(שס יח יו). בושח בַּעָשׁרוֹ הוא יפל (עס כק). כפר נפש איש עשרו ורש לא שמע גערה (שס יג ס). עפרת חכמים עשׁרַם (שס יז כד). נבחר שם מעשר רב מכסף ומוחב חן מוב (שם כנ א). שוא ודבר כוב הרחק ממני ראש ועשר אל תתן לי (פסל ס). יש אחר ואין שני וכו' גם עינו לא תשבע עשר ולמי אני עמל ומחסר נפשי מטובה (קסלי ד ס). יש רעה חלה ראיתי תחת השמש עישר שמור לבעליו לרעתו ואבד העשר ההוא בענין רע (שס היצ-יג). גם כל האדם אשר נתן לו האלהים עשר ונכסים והשליטו לאכל ממנו וכו' זה מתת אלהים הוא (שם יח). שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבנים עשר וגם לא לידעים חן כי עת ופגע יקרה את כלם (שם ע יל). בהראתו את עשר כבוד מלכותו (לסמי ל ד). ויספר להם המן את כבוד עשרו ורב בניו (שם ה יח). והרביעי יעשיר עשר גדול מכל וכחוקתו בעשרו יעיר הכל את מלכות יון (דניי יל צ). והעשר והכבוד מלפניך (זסי"ח כע יצ). ויהי ליהושפט עשר וכבוד לרב (זהייוב יה ל). - ואמר בן סירא: בני בעשרך התחלך בענוה ותאהב מנותן מתנות (צ"מ גניי גיו). מוב ורע חיים ומות ריש ועושר מיי' הוא

(שם יה יד). פוב העושר אם אין עון ורע העוני על פי זדון (מס יג כד). ללב קמן לא נאוה עושר ולאיש רע עין למה זה חרוץ (שם יד ג). - ובחלמו': כל המקיים את התזרה מעוני סופו לקיימה מעושר (כן יונקן, לכוי דע). משמת ר' אלעזר בן עוריה פסל העושר מן החכמים (ירושי פוטי עית). יהי רצון מלפגיך ה' אלהינו שתתן לנו וכו' חיים של עושר יבכוד (כב. נרכי עז:). כל הרגיל לעשות צדקה זומה חויין לו בנים בעלי חכמה בעלי עושר בעלי אגרה (כיכ"ל, נ"ב ע:).--ובסהמ"א: העושר בידי אדם הוא פקדון (כחבשע, מסלי יס יו). העושר והגדולה היא עויבת החמדה (כ"י ח"מ, מבחי הפניני לרשב"ג 19). בני אין עושר כבריאות ולא נעימות כלב מוב (שס 58). ושאלו לאפלטון למה לא יאספו החכמה והעושר בגוף אחד אמר להפך שניהם (כ״י כן זכלוכה, שעשוע' ז, דודקון 71). ושאלו דיוגיניש מה הוא העושר אמר המנע מן התאוות (פס 93). העושר הטבעי הוא שיגיע האדם שלא ירעב ולא יתענה והמותר עמל אין חפץ בו (שם (כ"י סריזי, העושר רוממות הנפש וכפישת החאוה (כ"י סריזי, מוקר' הפילוקופ' ב כ). אם מעשיו (של עשיר) תחקור אזי תמצא כי׳ אין אלהים לו לבד עשרו (כש"ע פלקירה, סמבקש טו). וחעושר סבת שלום הבית והאהבה (שם טו). ואם תגביה כנשר ותשים קנך בין כוכבי העושר הזמן יורידך משם (שס יח). ומים תאסוף עם אש בידך בטרם תאסוף חכמה ועושר (מס כג). בחכמה הבט למעלה ממך ובעושר הבט למטה ממך (המחירי, משיב נפש). העושר יחם למי שאין לי יחם ובעושר יקנו בני אדם עבדים ושפחות וכו' (כי יוסף בכי יוחל ביבחק, קפי בית מדות, מעלח העושר). בראמרי אנשי ערך האדם כפי עשר ז (מסכי פולים, פרק פורים). -- ואמר המשורר: ומשל לפנים הכי און עונים מסתר ועושר מכסה חמאים (רמצ"ע, לחנשי לצצוח).

עָשַׁר, עָשַׁרְהָּי, יֶעְשַׁר, פּ״ע, עְשַׁר האדם, היה עָשְׁיר, reich sein; être riche; to be rich אך עָשַׁרְהָּי מצאתי און לי (סוטייגע). לא יֶעְשַׁר ולא. יקום חילו (סיוביס כע).

רְּסְפּעי, הֶעֶשִׁיר, הֶעֶשַׁרְתִּי, הְעֶשׁרְהּ, מַעְשִׁיר, הְעָשִׁיר, אַעְשִׁיר, הַעְשִׁיר, הַעְשִׁיר, הַעְשִׁיר, בְעְשִׁיר, בְעְשִׁיר, בְעְשִׁיר, בְעְשִׁיר, בְעְשִׁיר, בְעְשִׁיר, בּעִשִׁיר, בּעִשִּׁיר, עשה שיהיה פלוני עשיר, פ״י, הָעָשִׁיר את פלוני, עשה שיהיה פלוני עשיר, בשר במחום ועה bereichern; enrichir; to make rich שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני

העשרתי את אברם (נרחשי יד כג). יי׳ מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם (ש"ל ב ז). והיה האיש אשר יכנו יעשרנו 1) המלך עשר גדול (שם יו כה). בצאת עובוניך מימים השבעת עמים רבים ברב הוגיך ומערביך העשרת מלכי ארץ (יסוקי כו לג). ברבת יוי היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה (משלי י כנ). -- בהשאלה, העשיר את הארץ, האדמה, עשה שתתן הרבה פרי: פקדת הארץ ותשקקה רבת תעשונה פלג אלהים מלא מים (מהלי סה י). ראש עשה בף רמיה נוד חרוצים העשיר (משלי יד). -- ובתלמו': האומר אם מת הוא לא תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו לאו כל הימנו שיעשיר את בניו ויפיל את עצמו על הצבור (כחוצי מס.). - ב) פ"ע, העשיר, היה עשיר: ככלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים מרמה על כן גדלו ויעשורו שמנו עשתו (ירמי ה כז-כח). אשר קניהן יהרגן ולא יאשמו ומכריהן יאמר ברוך יוי ואעשר ורעיהם לא יחסול עליהן (זכרי יח ה). אל תירא כי יעשר איש כי ירבה בבוד ביתו (מהלי מע יו). אהב יין ושמן לא יעשיר (משלי כח יו). אל תיגע להעשיר מבינתך חדל (שם כג ד). ואץ להעשיר לא ינקה (שם כם כ). הנה עוד שלשה מלכים עמדים לפרם והרביעי יעשיר עשר גדול מבל (דניי יא ז).-ובתו"ם: המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחוקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת הכחן או הלוי או העשיר העני (גיטי גו). פחצב של אבנים פובות ומרגליות ברא לו הקב"ה מתוך אהלו וסמנו העשיר משה (כי סכין, יכוסי שקלי ה ג). בתחלה קבעוה (את ההכדלה) בתפלה העשירו קבעוה על הכום (כי יוחכן, צככי לג.). הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפון (רי ילחק, ב"ב כס:). לבעל הבית שגדל יתום בתוך ביתו לימים העשיר אותו יתום ואמר אהניהו לבעל הבית מנכסי (כי שיווחל בר בסונני, שם קכג:). ממכת דם העשירו ישראל (כי מבין הלוי, מד"ר בכמשי ט). ובעשה עבד ללבן עשרים שנה ולבסוף העשיר והוליד בנים וחור בשלום (סנסותי סמיני ג). והכירו הבלי העוה"ו אשר לא יתכבד איש אם לא יתכוה רעהו וכו' לא יעשיר זה אם זה לא יעני (כ״ח חכים די מודיכח, למח לדיק ב).

המפי, התעשר, מתעשר, — א) הראה את עצמו כאלו היה עשיר: יש מתעשר ואין כל מתרושש והון רב (מפלי ז. ז).—ב) *נהיה עשיר: עשר תעשר עשר בשביל

שתתעשר (כי יוסי, שנח קיט.). הרוצה שיתעשר ירבק בזרעו של אהרן (כי יוסק, פסס' מט.). עשרים וארבעה תעניות ישבו אנשי כנסת הגדולה על כותכי ספרים תפילין ומווזות שלא יתעשר ו שאילמלי מתעשרין אין בותבין (כיצ"ל, שס כ:). לעולם ידרים שמתוך שמתחכם מתעשר שנאמר ובו' (סול, ב"ב כס:).

איעשש) ממנו עשש.

עששה העין, נחיתה עששה העין, נחיתה רכח, הפויח, אינה רואה חישב: עששה מכעס עיני (מסלי ו ס).--ועששה העצם: כשל בעוני כחי ועצמי עששו (שם לח יה).--ואמר המשורר: וידי כתששה וימי ביששה ועיני בעששה (כח"ג, הכתלת, JQR. NS. 1. 234). אלהים אלי אתה רפא משובת לכ עקב ראה עצם עשש וגם נרקב רקב (רשב"ג, חלהים חלי חמה). דל מראות גופי ועיני עששה מרוב דמעי ועצמי נחרו (כמצ"ע, סתרפים ד מה). העור הלא נכמר וכלה השאר גם עששה עצם וסף המוח (סול, עד לן בגלום, דיולן כט, בודלי). ועשש כעש עצמי וסר מאנוש מעמו ופרץ זמן כרמו ונשחתו זמירותיו (כחבייע; בסס חל חשכ חשכ). רפו ידי וכשלו ברכי ועששו מבעם עיגי ונפלתי מפחד על עיני (הוח, חי בן מקין, חינר 141). שפך כבדי אלי ארץ וגם נגרה עיני ברמעה עדי עתקה ועוששת (כשנ"ץ, לפנת פענת, קובן על יד ז, 28). אך מי חבם ויבן זאת עד עמקה עששה עין כשר קצרו עפעפיה (שלום סכהן, כיר דוד 24). עש עשש אני ובלבים סבוני תולעת גועת וארי יפרפני (יל"ג, לדו"מ ז, 70).-ואמר הפימן: עששנו מכעם ומאנחה יגענו בי יצרנו תמיד בנו הוא מתגרה (שלום שלום, קליחי לו"ג, קמח"ל, מקכה:).

- פעי, "עשש, - עשה שיהיה עשש, החשיך, הכהה: והר לשעות שש תארו להתאשש פחות משש כל עין יעשש (חצי כל חוזה, יולי פרטי סחדם).

-- השני, "העשוש, -- כמו פע": היום ההוא פיך יאלים יכבה יעשיש ויעלים את שני המאורות חגדולים

[1] [חברוהו עם הארם' הנוצרית של א"י: עששא, חשך, והערב' עַשְּעַשׁא, וכן פרש רש"י (ספליו ס), אבר להלן (לח יח), פרש רש"י מן א.עש, רקב. ומנחם ושאר המפרשים העברים פרשו גם תהל' (ו ס) טלשון א.עש. זוה נכון. ואחרים מחברים אותו עם האשור': אשש והערב' עַ'ת' [. []

شف اله سعسه (a

¹⁾ כך נקור המסורה, ואולי הוא קל.

פיו ומוציאן כאבק (כי חנין, מד"ר ברחשי לג).-ובסחמ"א:

וכתבת עששיון ואין הוא כן אלא עששיות של

ברול (תשוי גחוי הרכצי שו). בחלק בגמי דדור המבול

ואם מן הארץ הוא מביא יש לנו אשיות כרול שאנו

מחפין את הקרקע פירוש כמו עששיות של ברזל

וֹהן התיבות של ברול (עלוך עלך חשיות). אמר לדבק מוב הוא על אותן שהיו מחזרי אחר קרקע מובה

לרבק בה עששיות ברול (רס"י, ישעי מח). היה כהן

גדול זקן או חולה מלכנין עששיות של ברזל כאש

(רמצ"ם, עבודי יוה"כ צד). אלא עשיות של ברול

ר"ל חתיכות עבות של ברול מלשון עשת שן היו

מחמין מבערב ומניחין אותן באש עד למחר (פתחיכי,

יומי ג, לב:).--ושל זכוכית ומתכות אחרות: עששיות

של זכובית מש"ש בלע"ז ואע"פ שהעשטיות

משתברין וכו' (כש"י, שנת קנד:). היתה (בהמה) מעונה

עששיות של זכוכית מתיר השקים והן גופלין (ממנ"ם,

שס כה י). הרגיל לבכור שיפול בו מום וכו' שהלך בין ברול ועששיות של זכוכית כדי שתקמע ידו ונקמעה

ובו' (פול, נכורי ז ח). ובתוך [הבמה] עמודים של כסף

ווהב ועששיות של כסף ווהב (מסעום כי בנימין, גרינחוע

19). חומי מאזנים של מוכרי עששיות של מתכוח

וביוצא בהן שלשה 'מפחים (רמצ"ם, כלים כח ה).

(כי מסה כרי סיים, סליםי שסרי יום"ב). עיניהם מעשישים ורוחותם מבקשים ומהוגם למו מרשישים (ד"ה יהודי מלרים ול" ג' מן 444).

ביעש"י, ממנו איעש.

ביעשטי ממנו ביעש.

יממנו עָשַשׁ, "עַשְׁשְׁהֹ, א. * עַשְׁשִׁיח, ב. * עַשְׁשִׁיח. ב. * עַשְׁשִׁיח.

עשש, קל לא נמצא.

-סססי, *התעשש, -- התחוק, התעמל והתגושש: לגבור שנכנס במדינה ולא היו יודעים מה כהו אמר להמ פקח אחד מאבנא דההוא מתעשש²) אתון יודעין מה כחו (מדכי ססלי יש ל).

—נפני, "בַּעָשֵׁשׁ, — שעששו אותו, שיסדו אותו, ואמר הפימן: כנינו על תהו חשית כהו שם לממש ועב בעששית שמים וארץ כראשית כרא אלהים (כי מסכן סקען, קונעי פסיועי ס).

Finsterniss; ob- מינ, מייר עששות, חשר, מייר, מייר, מייר, מייר עששות חשר, scurité; darkness מבוני מוחי עששות כלפיד אש בחששות סמכוני באשישות (רי מטולס צרי קלונימוס, אסיק רכן, יולי צ ססס).

איינייין ליירך, ש"כ, מ"ל עששיות, — כמו עשת: היתה בהמתו מעונה מבל ועששיות מתיר את החבלים והשקין נופלין (שנס קכד:). יש לו מבל יש לו עששית וכל דבר שאינו ניטל בשבת אינו אומר (עירוני פו.). — ובסהמ"א: ויש מי שבסחכל במראה של ברול או בעששית ומדמין ואומרים (רמנ"ס, עמו"ת ילו ו). — *עשיות של ברול: עששיות³) של ברול היו מרתיחין מערב יום הכיפורים ומטילין לתוך ברול היו מרתיחין מערב יום הכיפורים ומטילין לתוך הצונן כדי שתפוג צינתן (לי יסודס, מוספסי יוס"כ ל כ). אם מן הארץ הוא מביא (את המבול) יש לנו עששיות של ברול שאנו מחפין בהם את הארץ (כלל, סכסי קס:). אין מוברין להן עששיות של ברול מ"מ משום בחלשי מינייהו כלי זיין (ל' לזלו כל לסכס, ע"ז נת.). בשעה שהיה יהודה מעלה המה היו שערות לבו בוקעות כליו ויוצאות והיה נותן עששיות של ברול לתוך כליו ויוצאות והיה נותן עששיות של ברול לתוך

ב. *נינינית, שינ, מייר עששיות, -א) בעין בית קטן עשוי זכוכית להדליק בתוכו גר שלא יכבה מפני הרוח!), (Lantern(e): עששית אע"פ שלא כבתה מברך עליה (תוספתי ברכ' ו (ה) י). צואה בעששית מותר לקרות ק"ש בנגדה (רצה, נרכי כה:). עשית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו למ"ש מכבה ומדליקה (כיצ"ל, שנת' כנ.). אבל כום וקערה ועששיה לא יזיום ממקומם (שם מה.). -- וכמו אשש: ראינוהו כמים דאינוהו בעששית ראינוהו בעכים אין מעידין עליו (כ״ה כד.). – ובסהמ״א: מנהג שלנו נרות של בית הכנסת נותנים (אותם) בעששית ושמן צף על פני המים ודולק שמן והולך עד שמגיע למים וכוכה (משרי גחרי שעכי משובה כלע). ומוב שתקבל האשה קודם שתשב על המשבר איוה מצוה להיותה וריוה בה כגון ראש חודש שמשמרות הנשים וכו' ולנקות עשישות²) של בח"ב ודברים הדומים לאלו (כי חליסו, שבע מוקר

^{(1) (}נראה שהוא אחד עם א.עששׁית, ובראשונה היתה עשויה מן מתכת ומן עששיות של זכוכית.] :
(2) [כך ברפו' צ"ל: עששיות.]

⁽נמו אשש. ואולי ממנו גם עשת, עשות, והתי ממן גקי.] (ברוצ' בובר: מתגושש, ובן בילקי (מסלי מכעצ); ועי' הערת בובר.]

^{3) [}בירוש' (יוניגה), הגרסה: עששות, עשתות, מתוח, וכבר העירו על זה בתשו' הגא' (40p (99).]

(ד). דבותא נמי בנ"ד הואיל ונהגו היתר בעששיות של זכוכית להשתמש מהם הבעלי בתים לצורך מילה ונישואים או אכל ודומיהם ה"ל לב ב"ד מתנה עליהם וכו' ומה לי עששיות ומה לי המנורות של נחושת וזרועות של עץ ודומיהן (ר"ש מורפורנו, שמש לדקה ח).
 — ואמר הפיטן: ערך מאורי מופתו עששיות זוהרות בעיפתו (ר' יוסף 30 סמולל, חרכן ססדף, יולי שנם 2 חסה"ם).
 — ב) אחת המחצות שבעין: ויש בעין שבעה מחיצות ושלוש ליחות השבע מחיצות הם אלו הרשת והשליא ומרועת העששית וכו' (ר"ח חלדב", ב"ח ז, מסב.).

אינעיה, ממנו עשת, עשות י),

עשת, שיו, מייר עשתות, --חתיכה פחות או יותר עבה וארוכה, כמו א.עששית: ידיו גלילי זהב מטלאים בתרשיש מעיו עשת שן מעלפת ספירים (שה"ש ה יד). תו״מ: העושה כלים מן העשות ומן החררה → ובו' מהורין (כליס יל ג). מנורה היתה באה מן העשת ומן הזהב (מנסי כס.). -- ומייר: אין לי אלא שהרגו (ישראל בכרול) [בכלי ברול] שיהא חייב השליך עליו עשתות וגולמים מנין ת"ל רוצה הוא מות יומת הרוצה מכל מקום (פפרי במדי קק). לאדם שהביא שתי ספינות וקשום בהוגנים ובעשתות והעמידן על גביהן ובנה עליהם פלפורים (רשנ"י, שם דנרי שמו). לשנים שנכנסו לעיר ביד זה עשתות של זהב וביד זה פרומרום זה שבירו עשתות של זהב אינו מוציא וחיה וזה שבירו פרומרום מוציא וחיה (ירוסי הוכיי ג ז). לעשתות שאנן שהיו (בני דור המכול) קשים כעשתות (מד״ר ברחשי ים אפילו ששת אמר אפילו (כ. המ"א: אכל בגד לאו ורב ששת אמר אפילו בגד וכו' אכל עשת לאו ורב פפא אמר אפילו עשת אפשר שמכוין משקלותיו (חלמידי רב יהודהי גחון, הלכי פסוקי 49). מעשה בכני ר' חונה בר אבון שלקחו שפחה בפרוטות ולא היה עמהן והניחו עשת במשכון לסוף הזקר באו לפני ר' חייא אמר להם פרוטות אין כאן עשת אין כאן (מס 81). כמו מדן של נפחים כלומר עשת וחיבור הקרקע חד הוא דהא כולה מחוברת (יפ"י, קידושי כז:). את הולם פעם הוא המתחיל בה כשהיא עשת ומכה בכל כחו (הול, ישעי מל ו). מקשה תרגומו נגיד לשון המשכה שממשיך את האכרים מן העשת לבאן ולכאן בהקשת הקורנם (הוח, שמום כה לח). עשת זהב לקח ופעל בה קנים

וגביעים בקורנום (כשנ"ס, שס). החצוצרה היתה נעשית מן עשת של בסף (רמצ"ס, כלי המקדש ג ה). מסמרות שאין ידוע אם נעשו מן הכלים או מן העשה. הרי הן מהורין (הוא, כלים מבן. העושה כלים בן העשת של ברול או מן החררה של מתכת וכו' הרי אלו מהורים (שס). שכל אחת מהן מהעשת והכבר הראשון גשתלשלו (כי שלמה יכ"ו, REJ. XXVI. (221). זכל עשת מחשבותם כוער מאש אהבתו (כי אליעזר ווגרוויזא, ספי הרוקה, שורש אהצה). עשת ברול וחצצרה (יל"ג, משלי יהודה ב ד). -- ועשת בשמים: ויושב לד זכר מכושם כל עשת קציעיה וקנמוניה וגם מר דרוריה (חשרי גמי, JQR. 1918. IX. 159). -- ואמר המשורר: זיתרער לרץ משד והמס עלי כסף עשות עשת ופימות (רמב"ע, דיוחן קלה). השקי ושקי עפרה את פי בשפת שני וכלכנת שן וכגוף נקי אותי חכקי בי אין חשקי רק עשת שן (הול, המכשים ד פו-פו).

עשׁת, עַשָּׁתֵי, עישׁתֵי, עַשְּׁתֵי.

ביעשתי), ממנו א.עָשַׁת.

אּיעָשַׁת, פּ״ע, עָשָׁת, – עָשַׁת הארם, נהיה עָבֶּה וּגְּפּיּג שמנו עַשׁתוּ גם עברו דברי רע (ירמ' פּ כּפּ).

- סעי, "עְשַׁת, רק ציני מעְשֶׁת, מעְשֶׁתים, מעושתים, בעשה שמן מוב שמחה, ואמר המקונן: ציון מעושים בצערך וביפיך מעושתים אשר יורח חרם הדריך (רי מחיר בן חֹלעור, ליון לפירח, קיני).

—סססי, "התעשׁת, — כמו קל: ותהיה כל כווגתו בעה אכילה שיאכל כדי לחיות בעוה"ו למען יוכל לבלות ימיו בעבודת הבורא כרי לובות לחיי העוה"ב ולא יכוון להתענג כמיני מעדנים למען יתעשת (כי הנל מוירולו, חגמ' הנמ', כנ:).

ניעשתי, עִשְׁתּוֹן, עֵשְׁתּוֹת, עָשְׁתּוֹן, עֵשְׁתּוֹת.

ביעישת, קל לא נמצא.

—מסי, התעשת, —התעשת האדם לפלוני, נמלך מדעחר עליו, חשב אחרת, חמל עליו. התפים לו, -sich beden עליו, חשב אחרת, חמל עליו. התפים לו, יוקרב אליו (אל יונה הנביא) רב החבל ויאמר לו מה לך נרדם קום

ובערב' שאינו יודע לאות וכו'. (a שתע (1

[[]נך בארמ'.] (2

a) ستع

עשת

קרא אל אלהיך אולי יתעשת האלהים לנו ולא נאכד (יוכי לו ו).-ובסהמ"א: ויניתו אותו ליום נקם ועברה השמור לכל מדיח ולא התעשתו לקחת איגרות מאת המלך להסירו (רפע"ג, פפי המועדים, פעדיחנה 11). וספר להם (מר רב יהודאי גאון) כי מר רב' נחשון גאון מחסיה נ"ע תבע ממנו לבתוב להביא משם ארבע איסרות מן האיטלקי ואף הוא כתב אל אספמיא להתעשות!) ולשלוח אליו (כב עכיכל וכב סלי בלון, ספוי גלו' פרכני שמו).. והנחם התעשת מחשבה אחרת להמיב להם (כש"י, שמות לג יצ), וינחם האלהים בתעשת על הרעה לשוב ממנה (פולו, יוני גי). וכמו כן העקומות אשר על ראש הגבעה תצדד ותתעשת להוציא תשברתה על דרך השמח בארץ ישרה (כלוניים -הנשים, סבור המשיםי והתשבור' צ ה). ועל הדרך הזה היו מתעשתין למדוד הקרקעות אשר אינן שמוחות וכו' וכשנדע המיתר הוה נתעשת לדעת את חצו להתגלגל ממנו אל דעת הקומר (כס). ועליו הרבר להתעשת אל המלכות "לתקן דבר לחוק האמת במליצתו (ד״ם יסודי מלכים ול"י ב, מן 353). אם תאמר בלבבך תחת מה יתעשת האלהים להצליחנו ומה העבודה היתירה שאעברנו לוכות להצלחה בשוחה שאתו יתב' וכו' (כיינו -אלשיך, משלי גו). נתועדנו כולנו וכו' לחקור לדרוש ולתקן בל צרכי העיר בתקנות וגדרים וכו' אולי יתעשת האלהים לנו זלא נאבד (כיים נכי חיים, פכח מעה חסכן, שובת לה). התעשת לרצותם (את אכותיך) אם יש כך הסד (משלי ערב, קפי דרך עובים). --ואמר המליץ: ישית עצות ויתעשת (כפע"ג, מוכסה, JQR. NS. III, 88).-ואמר המשורר: למי אגיד יגון לבי ומי ירגו לקרתי ומי ישמע מרי שיחי ויתעשת להותי (רים הנגיד, ממכר יום). התעשת האלהים התעשת והופיע והרף מאף לרהים מיום דין והרגיע (למנייע, לרדים לנית תשלמס). יכפר בעד חובים על עצמם ערובים ויתעשת ליונים בגלותם נבובים (הול, קדור מימני ליוה"ב, כ"י צריעי מוזי). -- ואמר המקונן: קדוש יתעשת אמת לנו בושת (כי מנחם בן יעקב, מעוני שמים, קינ'). -ותפעם רוחו בקרבו יתעשת בשוחר נפשו (חהרון מוריכר, בהיע פקפר, 40). אחינו מנדינו התעשתו לנו (ילייג, שני יוסף בן שמעון ה).

-פְּע׳, "עְשַׁתּ, -- חשב מחשבות, לקח עצה: צר ואויב הלמיש עיניו פיהו פער לשאף עניו עשת בשלו

להשמיד קהל המוגיו (כ' משולם, במתי מספר, סליתי תעני אסתי).

יפשי, "גַעֶשׁת, -כמו פּע׳: תשבי שם אזור שק במתניו תחבשת מהר להודיע ישני מכפל אבות שלשת נחץ לרועה נאמן מה לך גרדם להעשת קום קרא אל אלהיך אולי יתעשת (כי מנחס ברי מניכ יחיחל, חדס נקוס, שס).

עשתון, פייז. מייר כני עשתנתיו. -- מחשבה, תחבולה, :Gedanke, Anschlag; pensée, projet; thought, plan אל תכמחו בנדיבים בכן אדם שאין לו תשועה תצא רוחו ישוב לארמתו ביום ההוא אברו עשמנתיו (מהלי קמו ג-ד). -- ומ"ר סמי "עשמוני, ואמר בן סירא: כי רבים עשתוני בני אדם ודמיונות רעות מתעות (ניים גמיי ג כד). -- ובסהמ"א: אם באונם הלך לאותו מקום אין עליו כלום שהרי אנום רחמ' פטריה ואם יסור האונס יעש כל עשתונת בעצה מובה לשוב אל דעת שותפו שהתנה (חשרי גלוני הרכני סכו). וכולן כשמתנכאים אכריהן מזרעועין וכח הגוף כשל ועשתונותיהם מתמרפות ותשאר הדעת פנויה להבין מה שתראה (רמנ"ס, יקודי התורה ז ב). ועשתונות ממרפות והאונים תצילנה עד נחרשו והעינים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו (כי יוסף בן תנחום הירושלמי, מכח' אל כי דוד בן אברהם בן רמב"ם, קובץ על יד ז, 22). ויהי כאשר התעו אותי סעיפי מחשבותי ועשתונותי לחצוני לא יתנוני השב רוחי עד אוציא לפועל מזימות לבי (לכדת, החגור, כ.). כבר כתבתי לך בני במה שקדם שהאדם נפעל כפי פעולותיו שיעשה תמיד ורעיוניו וכל עשתונותיו נתפשות אחרי פועל ידיו (כ״ח הלוי מבכללונה, סבי החנוך שכד). תגיל הלב במלוי השמחה וימלא הפה שחוק מעשתונות הלב על החפץ ובעשות רצונה (כזיחל המלחך, י.). ומדברי אנשים תמאים לא תיראו כי כבודם עמל ואון כי היום... ומחר איננו כי שב אל אדמתו ואבדו עשתונותיו (תרבי ספי חשמונים, שריד ופליע, קובן על יד ז, 8). אבן בבוא ריעיו (של איוב) לנחמו עשתגות משתנות עברו על מחשבתו (כי יוסף אבן יסייא, סיי איוב, הקדמי). חתעצם תשוקת משביל ועשתונות משתנות (בחייע חקפה, 16). עיניו כל תצפינה וכל עשתנות אדם יבחון (צ"ז צ"ס טו יט). לב גכון בעשתוגותיו כל חרדה לא תועוענו (שם כב עז). אמרתי הגה עת ללדת הריון מחשבותי ולשלת רצוצי עשתנותי מפשים (כש"ה,

[[]אולי הוא התפ' מן עשה:] (!

יכיעום שלמה ח, הקדמי, ט:.). הצוקות במעבה עשתבותיו חמלה וחנינה אהבה ונדיבות להחיות לב נדכאים (פול, ד כוֹקוס, כוֹק יפוֹעי ב). בי ראה (נפוליון) חשבונותיו מקולקלים ועשתנותיו אובדות בסדרי המלחמה החדשים אשר דמה לו קיםר רוםיא (כמח"ג, כלכפתים ברוקיה, 13).--ואמר המשורר: זכרחוק פאת מורח ליד מערב רחקו מאד מחשבותיו איש מעווז עשתניותיו (כחצ"ע, צעם חל חשר חמר). ואבדו עשתבותיו וחלפו בהכל שנותיו ופשעיו וחמאותיו וכעתוהו כמרירי יום (הוא, האקפו משכילים). בסרעפי בקרבי אגירה נצחך בעשתונות לבי גודל, שבחך (הוח, חעיכה שחר). ואמר הפיטן: בלב נדכת ונשבר באנו לחלותך ובשברון רוחות גם עשתונות קשמנו והכננו סתרי שוחות (כי חליה בר שועיה, ייי חלהי ישרחל, סליחי ד עייית). לכן נבוכות כל העשתונות ונבהלות כל החשכונות (פיר סימוד, יום ס). המירו עשתונות קרב עד לא תיללו בקר וערב (גמזי שכעל ג, דודקון 157). יגביהו עוף עשתונותי ועלו לדוד דר חביון (כ"י כנימכה, יגציהו עוף, עולה ממיד מו). ובחשי מנית ופנג אסעד לבי וברב יינות עד ימס ינון כדונג ויסופו כל עשתונות (הוא, יום אל, עולת הדת ז).—מי יוציאנו מאפלה לאורה ועשתנותינו באש בוערה (כי זכריה צן קעדיה חללחהרי, ספי המוסר, מחבי מה, קובן על יד ע, מטמוני מסחרים 25).

עַשָּׁאָרָתְ, ט״נּ, -- במו עֶשְׁאוֹן: לפּיד בוו לְעַשׁאוֹת וֹ)
שאנן גכון למועדי רגל (איזכּיב אי).

עַלְיָּלְהְל²), משמשת בעברית רק בצרוף עם מלת המספר עָשֶּׁר, עָשְׁרָה, עַשְׁהַי עָשֶׂרָה גָשְׁהַי עָשְׂרָה גָשְׁהַי עָשְׂרָה נִשְׁהַר, עַשְּׁרָה נִשְּׁרָה נִשְׁרָ בֹּוּץ, עַשְּׁהַי עָשְׂרָה נֹכִיק, במשמ' אַחַד עָשְׂרָ, אַחַת עָשְׁרָה יריעת תעשה עזים לאחל על המשבן עַשְׁהִי עשרה יריעת (שמות כו ז-ס). ביום העשירי נשיא לבני דן וכו' ביום עַשְׁהֵּי עשר יום נשיא לבני דן וכו' ביום עַשְׁהַי עשר המשר וכו' (במדי ז פו-עב). וביום השלושי פרים עַשְׁהֵי עשר (פס כע כ). ויהי בארבעים שנה בַּעַשְׁהֵי עשר חדש באחד לחדש דבר משה אל בני ישראל (זכי ל ג). ותכא העיר במצור עד עַשׁהַי בני ישראל (זכי ל ג). ותכא העיר במצור עד עַשׁהַי

[מ"א: עשתות.] (1

2) [הקדמונים שלנו התקשו בגזרונה של מלה זו, עי' ריב"ג (הרקמה מד); ראב"ע (ספר יקוד מקפר, הולי פנקקר 167:); רד"ק (מכלול, שדה"ם), אבל היא נמצאת גם באשור': אשׁמִין, אחד, אִשׁׁמִין אֲשִׁרַת, אחד עשר (Bel., Handw.) 153), וגם בארם' המצרית ובערב' חדרומית.]

עשרה שנה למלך צדקיהו (מ"2 כס 3). עד חם עשמי עשרה שנה לצדקיהו כן יאשיהו (יכמי 1 1). ארך האלם עשרים אמה ורחב עשתי עשרה אמה (יסוקי מ מט). ביום עשרים וארבעה לעשמי עשר חדש הוא חדש שבט (יכי 1 1). ירמיהו העשירי מכבני עשמי עשר (יסי"ח יב יד). לשבניהו העשירי לאלישיב עשמי עשר ליקים שנים עשר (סס כד יח-יב). העשירי לחדש העשירי מהרי הנטופתי וכו' עשמי עשר לעשמי עשר החדש בניה הפרעתני (סס מי י-יד).

עַשָּׁאַרָּתַ¹), פ״כ, מ״כ עַשְּׁהַרוֹת, פמי עַשׁׁמּרוֹת. והפלשתים, היא אלילת האהבה והמלחמה, Astarte: ויעזכו (בני ישראל) את יי׳ ויעכדו לבעל ולעשתרות (שפעי ב יג). אם בכל לבככם אתם שבים ליי׳ הסירו את אלהי הנכר מתוככם והעשתרות והכינו לבככם אל יין (ש"ל זוג). וישימו (הפלשתים) את כליו בית עשתרות (עם כה י). זילך שלמה אחרי עשתרת אלהי צדנים ואחרי מלכם שקץ עמנים (ינ״ח יח ה). ואת הבמות אשר על פני ירושלם וכו' אשר בנה שלמה מלך: ישראל לעשתרת שקץ צידנים (מ״ב כג יג). -ב) מה שיולד מהצאן בכל שנה ; Zwwachs; produit increase: ואהבך וברכך והרבך וכרך פרי בשנך ופרי אדמתך דגנף ותירושך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרות צאנך על האדמה אשר נשכע לאכותיך לתת לך (זכרי זוג). ברוך פרי כמנך ופרי אדמחך ופרי בהמתך שנר אלפיך ועשתרות צאנך (סס כח ד). ארור פרי במנך ופרי אדמתך שגר אלפיך ועשתרת צאנך (סס ים). ואכל (האויב) פרי בהמתך ופרי אדמתך וכו' שגר אלפיך ועשתרת צאנך (עם נח). -- ובסהמ"א: למה נקרא שמם עשתרות שמעשירות בעליהן ומחזיקות אותם כעשתרות הללו שהן סלעים חוקים (רש"י. דברי כה ד). ולא הבשיחוגי אחוות מרעים ועשתרות קרגים ושלח ושריון ככובע האמת ומגן הצדק (רמכ"ס. לוואה לצלו).

עשב, מסגו עשב, עשב, "עשבה, ססעשביה.

עַשֶּׁבִּים, בּיִר עָשִּבָּס, מ״ר סמ׳ עָשִּׁבוֹת, *עֲשָּׂבִים, -- צמח דק וורק שגדל בשדות מאליו ומשמש מאכל לכחמה זגם

¹⁾ במואב': עשתר, בכנע': עשתרת, באשור': אשתר, אשתרת [בא־מ': עתר, ובערב' הדרום': עתת'ר.] מקור המלה ומשמ' האמתית לא נתברר.

הקוצים כי לא הובה יגדל ביי קרובה ניצתו לארץ (לסף 78:). ס"א פמסים פי' עשב ששמו יבלא ובלשון קודש (חצובה) (ערוך ערך יבל). לא דשא לשון עשב ולא עשב לשון דשא (רט"י, גרחטי חיח). מלת דשא צמחים ומלת עשב הוא פרמי (רזב"ח, לקו"ק, נספחי 107). לא יתכן לאמר תעשיב יען דשא הוא הקטן הצומח ועשב הוא הגדול המזריע (כמנ"ן, פיי נכלם ה אל). דשא והוא עשב בלתי גורע (כיי שבכנישל, פיי בכחשי, דיים וחסר ביחור). סלקא וברפס ועשב יהודי והנדבי (קאמן גיד דיב). ויערב עמו (עם השמן) עשב יהודי (קבולי גליכום ב, כ"י פריז). עשב המחול (ר"י להלון, אולה"ח טיד, עד::). עשב הוכובית (יוסף וידאל, גרם המעלות, רפוחות, כ"י פריז). -- ואמר הפישן: שיעת עצי עשב ישאו היום מובח להסב (כ״ח סקליר, חימסני בסיל, יולי ה סוכי). ולבו גם בו ידע סיג סבו וסר באוכל עשבו עד שהמלך במסבו (רי שלמה הצצלי, חוף ישע, יולי ב פקס). -- ומ״ר עשבות: גלה חציר וגראה בשא ונאספו עשבות הרים (משלי כז כה).--ובסהמ"א, ואמר המשורר: וזרע אשר נזרע וכל עץ אשר נטע וכל דשני ארץ ושיחיו ועשבותיו (רחצ"ע, נשם חל חשר חמר). ומצוי בתו"מ, מ"ר עשבים: בראשונה היו אומרים מלקט אדם עצים ואכנים ועשבים מתוך שלו וכוי (שביעי ד ח). המלקם עשבים לחים עד שייבש המתוק (שסעו). אין שומנין לא בגפת וכו' ולא בעשבים בומן שהן לחין (שנת ד לו). המוציא וכו' עשבים כמלא פי גדי וכו! (שסוד). המלקט עשבים אם לתקן כל שהן אם לבהמה במלוא פי גדי (מס יצ'ב). אין מלקטין עשבים מגבי הובל אכל מלקשין הימנו קישושות (מוספסי שביע' ב יד). (מצא) מלית מונחת בצד הגדר וכוי וחמור רועה כין העשכים אין זו אבידה (שם ב"מ ב יט). עשבים שתלשן והגיחן כחלון וכו' הרי אלו ממעטין (שם אהיל ידו): שהתכלת דומה לים והים דומה לעשבים ועשבים דומין לרקיע והרקיע דומה לכסא הכבוד (ילושי ברכי ה ה), קצר לצורך עשבים חייב משום קוצר (שם מנת ז ב). היתה (בהמה) מהלכת ופולמת עשבים מהו (רי ירמי, עם ב"ק ח ה). תלתן שהעלת מיני עשבים אין מחייבין אותו לנכש (סס כ"ב ה ל). ארבעה מלקטין עשבים מים ובלבד שלא ישרשו (כי לניזכ, שס). אלו זכית היית נושל עשבים מתוך גן עדן וטועם בהם כל מעדנים שבעולם עכשיו שלא זכית ואכלת את עשב השדה

לארם, Gras, Kräuter; herb(e), herbage לארם, במשמי שם קבוץ: הנה נחתי לכם את כל עשכ 'זרע זרע אשר על פני כל הארץ (נכחשי ח כע). ונחתי עשכ בשדך לכהמתך ואכלת ושבעת (דברי יח יה). גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמח ולא יעלה בה כל עשב (שם כנו כג). יערף כמשר לקחי תול כשל אמרתי כשעירם עלי דשא וכרביבים עלי עשב (סס לב ב). ופראים עמדו על שפים שאפו רוח כתנים כלו עיניהם כי אין עשב (ירמי יד ו). בפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל פעלי און להשמדם עדי עד (ססלי 35 ס). מצמיח חציר לבהמה ועשב לעברת האדם להוציא לחם מן הארץ (שם קד יד). ויאכל (הארבה) כל עשב בארצם ויאכל פרו אדמתם (שם קה לה). וימירו את בבודם בתבנית שור אכל עשב (שם קו כ). נהם ככפיר ועף מלך וכטל על עשב רצונו (מקלי עו יב). -- עשב השדח: וכל שיח השדה מרם יהיה בארץ וכל עשב השרה טרם יצמח (נכלשי נה). וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת עשב השדה (פסג'ים). ויהי ברד בכל ארץ מצרים על האדם ועל הכהמה ועל כל עשב השדה (שמום ט, כב: גסייה). וישביהן קצרי יד חתו ויבשו היו עשב שדה וירק רשא (מ"ב יע כו). יתן להם לאיש עשב בשרה (זכרי ל). - עשב הארץ: ויאמר יוי אל משה נשה ידך על ארץ מצרים בארבה ויעל על ארץ מצרים ויאכל את כל עשב הארץ (שמוס י יב; גם יה). והיה אם כלה לאכול את עשב הארץ ואמר (עמוי ז ב). ויציצו מעיר בעשב הארץ (סהלי עב יו). וידעת כי רב ורעך וצאצאיך בעשב הארץ (מענה כה),-דשא עשב: ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב וכו! ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע (צרחם׳ היב). -- ירק עשב: ולכל חות הארץ וכו' את כל ירק עשב לאכלה (פס ל). כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה בירק עשב נתחי לכם את כל (שם עג). - יבש העשב: עד מתי תאבל הארץ ועשב כל השדה ייבש (יכתי יב ד). ימי בצל נמו ואני פעשב איבש (מהל' קנ ינ). -- הוביש עשב: אחריב הרים וגבעות וכל עשבם הוביש (ישני מניה).-ובמדר': אין לך כל עשב ועשב שאין לו מול ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדול (כי סימון. מד"ר ברחם' י). פעמים שעושה (ממר) בובות איש אחד בזכות עשב אחד בוכות שדה אחד (פס ויקרי לה). -- ובסהמ"א: עשב הנקרא כלשון ארם ארייא ובלשון יון במומילון והוא כמו קוץ ושפל הוא מכל

(מד"ר ברחשי כ). ההרים מעלין עשבים והצדיקים יש להם מעשים פובים (שם ויקרי כז). עקיבא יעלו עשבים בלחייך ועדיין אינו בא (ר' יוחגן צן תורחה, עם היכ', צלע ייי).--עשכי השרה: בני האדם רומין לעשבי השרה הללו נוצצין והללו נובלין (רב, עירוני כד.). מעשה בשני בני אדם שָהיו מהלכין בדרך וכו' פשמו ידיהם לעשבי השרה ואכלו זה שהיה פקח נסחמא וזה שהיה סומא נתפקח (מד"ר במד' ים).--ובסהמ"א: וכמו שיש בעולם אילנות ועשכים מובים ורעים וכו' בעשבי סם הסות וכקוצים והרדרים כן כגי אדם שובים ורעים השובים נדמו לאילנות ולעשבים המובים וכו' . (כ"ש דוכולו, סכמוני, פי' פפי יליכה א, פד:.). והאדם שהוא בפדרגה יותר מן החי אינו ניוון מן העשבים כי אם מן חנאותים למוגו (ר״ם אכן וירגא, שנע יהודה 15). עשבי מזור מארץ הצמיח כם ירפאו מכאובות (נ"ו נ"ם לס ד). -ואמר הפימן: מפחות ימי ורגעי יכלו וכלחיי עשבים יעלו והומים הראשונים יפלו (כי משה בכי חייה, לח פני מצין, סליחי שחרי יוה"כ). -- ואמר המשורר: במלח פת אכול ורעה עשבים ואל תשאל אגורה מנדיבים (כס"ג, מוסר השכל יד). פרה ורבה בחדלך ראה העשבים לאכלך והחיות לעבדים לך ואתה הוה להם למלך:

עשב

עשב, קל לא נמצא.

בְּפְעּי, נַעֶשְׁב, נַעְשְׂבִים, בתכסה, נתמלא עַשֶּב: מקומות הנעשבים והנדשאים מויבי מים על ידי יאורים ואגמים (מנסס, מסבר', חס).

(כחב"ע, מי כמוך חפק יש). או בעשבים יבשו כי נשרפו

או על דגי ים תמנו לגוע (ר"י סריזי, מחכמוני מו).

בערבי עשב הו בשר במו עשב: עשב סרו בערבי עשב הו בערבי עשבה אל סדור ופרושו עשבה שמחה וכרכום (פיי המפנ' למנצ"ס, שצח יד ג).

שבים מיבשים, אסף של צמחים ועשבים מיבשים, Herbarium. גהוג בדבור ובספרות החרשה.

מסנו איעשה, *עשה, "עשוי *עשיף, איעשיה, מעשיה. מעשה, "מעשיה "מעשיה.

אָעָשָׂרָה, עָשֶׂרָה, עָשֶׂרָּה, עָשְׂרָה, עָשִׂרָה, עֲשִׂרָה, עֲשִׂרָה, עַשְּׂרָה, עָשִׂרָה, עָשִׂרָה, עָשִׂרָה, עַשִּׂרָה, עַשְּׂרָה, עַשְּׁרָה, עַשְּׂרָה, עַשְּׂרָה, עַשְּׂרָה, עַשְּׁרָה, עַשְּרָה, עַשְּׁרָה, עַשְּׁרָּה, עַשְּׁרָּה, עַשְּׁרָה, עַשְּׁרָּה, עַשְּׁרָה, עַשְּׁרִּה, עַשְּׁרָה, עַשְּׁרָה, עַשְּׁרָה, עַשְּׁרָה, עַשְּׁרָה, עַשְּׁרָּה, עַשְּׁרָה, עַשְּׁרָה, עַשְּׁרָּה, עַיִּיִירְה, עַשְּׁרָּה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עַשְּׁרָּה, עִישְׁרָה, עַשְּׁרָה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָּה, עִישְׁרָּה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָּה, עִישְׁרָּה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָּה, עִישְׁרָּה, עִישְׁרָה, עִייִיה, עִישְׁרָּה, עִישְׁרָּה, עִייִיה, עִישְׁרָּה, עִישְׁרָּה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עִייִּיּה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עִישְּרָה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָה, עִיּיִירְיה, עִישְׁרָּה, עִישְׁרָה, עִישְׁרָּה, עִישְּרָּה, עִייִיר,

ו) [כך במואכ׳, כרת (Etym. Stud., 56), מחברו (בין מוֹעִיי בּ), עש הערב' שֹׁעֵיי (בי), עש הערב'

עשיתם, עשיתדתי (כתיב), עשיתי, עשיתגי, עשיחיי עשיתיהו, עשיתם, עשו, עשוני, עשוהו, עשיתם, עשיתן, עשינג, עשה, עושה, עשה, עשני, עשוו, עשהו, עשה לשנו, לשים, לשי, עושי, לשיר, לשיף, לשיה, לשיה, לשיהם, עשוים, עשות, עשוי, עשוי, עשוים, עשויה, עשיה, עשוות (כתיכ), עשיות (קרי), עשה, עשו. עשה, עשו, עשות, עשת, עשותי, עשתי עשותף, עשותף, עשהו, עשתו, עשותו, עשתה, עשותה, עשתם, עשותם, עשה, עשר, עשו, אעשה, אעש, אעשף, אעשוה, תעשה, תעשה, חעש, תעשנה, מעשה- תעשי, מעשין, יעשה, יְעשׁה, יַעשׁ, יָעשׁ, יְעשׁהוּ, יְעשׂה, יְעשׁה, יִעשׁה, העשח, העש, נעשה, נעשה, נעש, נעשנה, העשו, העשון, יעשו, יעשון, יעשוני, יעשות, תעשינה, - א) עשה דבר, עבד באיוה חמר ופעל שיהיה הדבר, יצר -ma chen; faire, fabriquer; to make : ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת (נכלפי גיו). ויאמר ייי אמחה את האדם וכו' מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים כי נחמתי כי עשיתם (שם וז). וילך (אכרם) למפעיו וכו' אל מקום המזכח אשר עשה שם בראשנה (סס יג ד). ועשו ארון עצי שמים (סמוס כה י). ועשית אחו שמן משחת קדש (שם ל כה). ויעש (בצלאל) את כל כלי המובח את הסירת ואת היעים וכו' (שם לפ ג). והאיש מיכה לו בית אלהים ויעש אפוד ותרפים (שפעי יז ה). ויאמר (שמואל) זה יהיה משפט המלך וכו' את בניכם יקה וכו' ולעשות כלי מלחמתו וכלי רכבו (ש"ח ח יח-יצ). ונתנו את הכסף המתכן על יד עשי המלאכה (מ"ב יב יב). ושבתי את שבות עמי ישראל וכנו ערים נשמות וישבו וכו' ועשו גנות ואכלו את פריהם (עמו׳ ט יד).—והנושא אלהים, ברא, יצר: ויעש אלהים את הרקיע (נרחשים). וישבת (אלהים) ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה (שס צב). והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה יו׳ אלהים (שם ג א). כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אגי עשיתי (יםעי פז יו). וישבע המלך צדקיהו וכו' חי יי' את אשר עשה לנו את הנפש הואת אם אמיתך (ירוני לח יו). דעו כי יו׳ הוא אלהים הוא עשבו ולא אנחנו (מסלי ק ג). חלא בכמן עשוני עשהו ויכוגנו ברחם אחד (איוב לא יס). — ובסהמ"א: אתה אלהי עשיתני ולא עשיתיני (דוכם, ספוי על רפע"ג, 102). - וביכי: ביום ההוא ישעה האדם על עשהו ועיניו, אל קרוש ישראל תראינה (ישעי יוז). בי לא עם בינות הוא על כן לא

ا سعی (a

לצורף ויעשהו פסל ומסכה (שפעי יז ד). בספם ווהבם עשו להם עצבים (סום׳ סד). עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש להם (מסלי קד ד). - עשה פלוני כלה: ותחם עיני עליהם משחתם ולא עשיתי אותם כלה במדבר (יחוקי כ יו). עי' כלה. -- ובתו"מ: הזורע את שדהו מין אחד אף על פי שהוא עושהו שתי גרנות נותן פאה אחת (פחסבה). היה קמן לא יעשנו גדול אחד לא יעשנו שנים (צ"בגז). וכשאחה מתפלל אל תעשה תפלתך קבע (כי שמעון, חצוי ב יג). הלוקח יין ליתן לתוך הקילור וקמח לעשות מלוגמא ורטייה פטור מן הרמאי וחייב בודאי (חוקפתי דמחי ח כה). חמשה אחין שהיו מלקמין ירק אחד מוכר לבולן ובלבד שעשאו פלמר (שם שניעי ו כנ). ורברח בם עשם עיקר ואל תעשם מפילה (ספרי דברי לד). שעושין למדותיו של הקב"ה רחמים (כי יופי בי לי בון, ירושי ברכי ה ג). ברח (ר"א בן הורקגום) והלך לו אצל רבן יוחנן בן זכאי והיה אוכל קוווות אדמה עד שעשת פיו ריח רע (מד"כ בכחשי מב). עמד המלך ונטלה לאשה ועשאה מטרונה ונתן לה שלשלת אחת של יו מרגליות (כי לבין בשם כי לחל, שם שמוח מד). - ובסהמ"א: כתבן עליו בכתובתה עשאתו עליו צאן ברול (תלמידי כי יהודתי גמון, הלכי פסוקי, 89). האומר עשיתי פלוני עכדי כן חורין והוא אומר לא עשאני חוששין (רמב"ס, עבדים ויג). שאם יעשו הבתים עגולות כדמות אמטואנ"א סמוכות זו לזו ישאר מקום רב ביניהם שלא יקבלו תועלת ממנו לפיכך בנאום בתמונת הששיות ולא עשאום מעוגלים (כיי חלבו, עקרים, הקדי).-והמפעל השני עם ל: לך לך מארצך ומפולדתך וכו' וַאַעשׂה לגוי גרול (בכחשי יב ח-ב). ועתה הניחה לי וכו' ואעשה אותך לגוי גדול (פמות לבי). על חציו בשר יאכל יצלה צלי וישבע ובו' ושאריתו לאל עשה לפסלו (יפעי מדיו-יו): וכסף הרביתי לה ווחב עשו לבעל (מושי 3 י). - שמוח שונים בתור מפעל: וְיִקח אברם את שרי אשתו וכו' ואת הנפש אשר עשו בחרן וכו' (ברחם' יב ה). לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאכינו עשה את כל הכבד הזה (פס לא א). כחי ועצם ידי עשה לי את החול הזה (דבכ' סיו). וַיַּעשׁ (שאול) חיל ויך את עמלק (פ"ל יד מס). וַיַּעֲשׁ לו (אדניה) רכב ופרשים (מ״ל ל ס). ומשה ואהרן עשו את כל המפתים האלה לפני פרעה (שמות יל י). מי במכה באלים יו' וכו' ירחמנו עשהו ויצרו לא יחננו (שם כז יה). עשק דל חרף עשהו ומכבדו חגן אביון (משלי יד לח). האנוש מאלוה יצרק אם מעשהו ימהר גבר (חיוב דיף).--ואמר בן סירא: תחלת גאון אדם מועו ומעשהו יסור לבו (נ״ם גניי יצ) –ומ״ר: בי בעליך עשיף יי׳ צבאות שמו (ישעי כד הָ). ולא אמר איה אלוה עשי 1) בתן ומירות בלילה (איוב לה י). -- ובתלמו': באומרת יקרשו ידי לעושיהם דידים איתנהו בעלמא (כי סונה בכיה דכב יהושע, יבמי לג.). - עישה דבר לד: ויהי ביום השלישי יום הלדת את פרעה ויעש משתה לכל עבדיו (ברחשי מ כ). לא תעשה לך פסל וכל תמונת אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת (שמות כ ד). בעת ההוא אמר יו׳ אלי פסל לך שני לוחת אכנים זכוי ועשית לך ארון עין (דנריים). ומעול קמן תעשה לו אמו (ש"ח ציע). ועשתי לך שם גדול כשם הגדלים אשר בארץ (ס"ב זע). והגיר לך יי' כי בית יעשה לך ווי (שם יה). השליכו מעליכם את כל פשעיכם אשר פשעתם בם ועשו לכם לב חדש ורוח חדשה (יסוקי ים לה). -- עשה מלאכה, עיי מלאכה. -- עשה מעשה, עיי מעשה. -- עשה מלחמה: ויהי בימי אמרפל מלך שנער אריוך מלך אלמר וכו' עשו מלחמה את ברע מלך סדם ואת ברשע מלך עמרה וכו' (נוחשי יד ח-נ). ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה (דברי כיב). ימים רבים עשה יהושע את כל המלכים האלה מלחמה (יהושי יל יס). ויבא רחבעם ירושלם זיקחל את בית יהודה ובנימן מאה ושמונים אלף בחור עשה מלחמה (זהיינ יא א).--עשה שלום: ויעש להם יהושע שלום ויכרת להם ברות לחיותם (יסוםי ע יה). המשל ופחר עמו עשה שלום במרומיו (איוג כס ב).--ובמדר': אומה שעשת שלום ביני ובין עולמי שאלולי היא הייתי מהריב את עולמי (נשס לי חידי, מד"ר ברחקי סו).--ועם מפעל כפול, עשה דבר שיהיה לרבר אחר: לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עוים מכים ואעשה אתם ממעמים לאביך (ברחשי כז ע). ואתה קה לך בשמים ראש וכון ועשית אתו שמן משחת קדש (שמות ל כג-כה). שמן העם ולקטו (את המן) ומחנו ברחים וכו' ועשו אתו עגות (נמדי יח.ח). אמר אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם וכו' את מחתות החמאים האלה בנפשתם ועשו אתם רקעי פחים (שס יז ב-ג). ותקח אמו (של מיכה) מאתים כסף ותתנהו

[[]המחבר רשם בגליון התנ"ך שלו: עשמ]

נורא תהלת עשה פלא (שם יה יה). ויעש לה (יפתח לבתו) את נדרו אשר נדר (ספט' יח לט). ויבא (הלוי) חר אפרים עד כית מיכה לעשות דרכו (פסיז ס). אתח עתה העשה מלוכה על ישראל (מ"ח כח ז). והנו שתתיח מרכאים כל עשי שכר אגמי נפש (יסעי יט י). לעשות עצה ולא מני ולנסך מסכה ולא רוחי (שסל ח). זבכל אלהר מצרים אעשה שפטים (פנות יב יב). עי' שפט. – אם תעשה לי הדבר הוה אשובה ארעה צאנך אשמר (ברחשי ל לח). וששרתם את כל חקתי ואת כל משפשי ועשיתם אתם (ויקרי ככנ). אם שמוע תשמע בקול ייי אלהיך לשמר לעשות את כל המצוח הואת (דבר' ים ה). אלה הדברים עשיתם ולא עובתים (ישני מב יו). מי יודע מה מוב לאדם בחיים מספר ימי חיי הבלו ויעשם כצל (קסלי ויב). כני הוהר עשות ספרים הרבה (שם יב יב). על אשר לא עשתה את מאמר המלך אחשורוש (חקמי חיק). -- זאמר בן סירא: כל העושה צרקה וש לו שבר (ב"ס גני' עיד). לא תמוש עד יפקוד אל ושופם צדק יעשה משפם (ססלב כח-כב). -- *ועם ב: אל תעש עצמך כעורכי הדיינין (יסודס בן טבלי, לפו' ל ס). עשאו כמין גאם ר' עקיבא משמא (כלים כס ז). רבש"ע עשאוני בניך ככנור שמנגנין בו ליצים (פנהי קל.). ב) ובמשמי הוציא מחוך עצמו, פרי, תבואה, חלב וכדום': ויאמר אלתים תדשא הארץ רשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה.פרי למינו (נכחשי ה יח). ותעש הארץ בשבע שני השבע לקמצים (מס מה מו). וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש חשנים (ויקני כס כל). ויספה פלימת בית יהודה הנשארה שרש למטה ועשה פרי למעלה (מייֹב יִט לֹ). ויָקו לַעֲשׁוֹת ענבים ויִעשׁ באשים (ישני ס ב). והיה מרב עשות חלב יאכל חמאה (שס ז כב). נמעתם גם שרשו ילבו גם עשו פרי (ירמי יב ב). ותהי לגפן וַתְעשׁ בדים ותשלח פארת (יסוקי יו ו). אל שדה שוב א/ מים רבים היא שתולה לעשות ענף ולשאת פרי (שם ס). קמה אין לו צמח בלי יעשה קמח אולי יעשה זרים יבלעחו (סיםי סו). כי תאנה לא תפרח ואין יבול בגפנים כחש מעשה זית ושדמות לא עשה אכל (סצקיגיו). מרוח מים יפרח וועשה קציר כמו נמע (מיוצ יד ט). כי כסה פניו בחלבו ויעש פימה עלי כסל (שם יה כז). - ובתו"ם: ר' אליעזר אומר קרקע בית רוכע חייב בפאה ר' יהושע אומר העושה סאתים (פחסגו). במעשיו שהוא עושה תרבה במקומו

(מכו ל). כל שלשה אילנות לבית סאה אם ראויין לעשות ככר דבילה של ששים מנה באיטלקי חורשין כל בית סאה בשבילן (שניע' לו ג). היה אחד עושה ככר דכלה ושנים אין עושין או שנים עושין ואחד אינו עושה (שס ז). מאימתי מותר אדם ליקת ירק במוצאי שביעית משיעשה כיוצא בו עשה הבכיר הותר האפיל (שם וד). המקבל שדה מחבירו והובירד שמין אותה כמה ראויה לעשות ונותן לו (ב"מעג). אין פוסקין על החלב ועל הגיוין אלא עד שיעשו (תוקפת' נ"מו ד), מאימתי התכואה מתקדשת משתשריש וענבים משיעשו כפול הלבן . (ספרי דנר' לל). למלך שהיה לו כרם זהיו בו מאה גפנים והיו עושות כל שנה ושנה מאה חביות של יין וכו' (יכושי צככי ב ח). מעשה באחר שורע סאה של אפונים ועשת שלש מאות פאין (פס פלס ז ד). רוב השדות הללו עושות המיבין הללו (כי יונה, עם דמחי ב ח). ולמה אמרו תאינים על ידי שפירותיהן גסין והן עושות הרבה (מס שניעי אנ). במה דברים אמורים באילן שהוא עושה שתי ברנות בשנה אבל כאילן שהוא עושה גורן אחד. בשנה וכני אף על פי שחנשו קודם לומן הזה הרי הן בלעתיד לבא (כי נסמים, שם ה ח). בגות שוח שביעית שלהן שנייה מפני שעושות לשלש שנים (ר״ה עו:). אדם נומע כי (כפרח) נמיעה והיא עושה לשלשים יום זורע בי ירק והוא עושה לג' ומים (נסס כי לוי. מד"ר צראשי עון, חיחודי). מעשה בתמרה אחת שהיתה עומדת באמתו ולא היתה עושה פירות וכו' כיון שהרכיכו אותה עשת פירות (מס יי). מה קינמון הזה כל זמן שאתה מזכלו ומעדרו הוא עושה פירות בך וכו' (מי שמעון בן לקיש, שם מו). יושבים ומתפללים שתעשה ארץ ישראל פירותיה כדי שיטלו מעשרותיהם (שם במדי ה). כלום שמעת מימיך אומרים השקה את הזית הוה שמן שהוא עושה שמן הרבה (פי סיים בר מבמ, פסיקי דר"כ ו). -- ג) במשמ' הכין מזון: ויקה (אברהם) כן בקר כך ושוב זיתן אל הנער ויסהר לעשות אתו (נכחשי ים ז). ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו (פס יע ג). וַתַּעשׁ אמו מטעמים כאשר אהב אביו (שם כז יד). ויאפו את הבצק וכו' כי גרשי ממצרים ולא יכלו להתמחמה וגם צדה לא עשו להכ (טמות יכ לט). וגדעזן בא ויעש גדי עזים (טפטי ו יטי ויאמר מנוח אל מלאך. יי׳ נעצרה נא אותך ונעיני. לפניך גֹר׳ עוים (שם יג ייו). ויבא הלך לאייי

הסכת תעשה לך שבעת ימים (סס יו ינ). ויחנו בני ישראל בגלגל ויעשו את הפסח (יסוס' ה י). וישלח (מרדכי) ספרים אל כל היהודים וכו! לקיים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו (חקתי ע כ-כח).--ובתלמו: אותה שנה (כחנוכת הכית בימי שלמה) לא עשו ישראל את יום הכפורים (כי יוסכן, מו"ק נו.). -- ה) עשה את פלוני: ויאמר שמואל אל העם ייי אשר עשה את משה. ואת אהרן וכו' (ש"ל יכו), --ובמשם' מנה: ויעש (ירבעם) כחנים מקצות העם אשר לא היו מכני לוי (מ"ל יב לא). ועשה (מנשה) אוב זידענים (מ"ב כא ז). ובתו"ם, שמות שונים: כתי הרכה יין עושה הרכה שתוק עושה הרכה ילדות עושה הרבה שכנים הרעים עושים וכו' (סוט' א ד). חלות תודה ורקיקי נויר מה הן בחלה וכו' עשאן לעצמו פמור (מוקפתי סלה לו). דבר שחייב על זרונו כרת ועל שגגתו חטאת ועשאו בשבת בין בשוגג בין במויד אסור לו ולאחרים (כי ישמעהל בנו של כי יוהנן בן בכוקה, שם שבה ב (ג) ו). אין אנו יודעים מה חשכון עשה עמכם אכה (שם ב״קיכה). כל מי שהוא פטור מדבר ועושהו נקרא הדיום (סזקיה, ירום' ברכי ב ע). כל מקום שעשית קישות ופול המצרי כדלעת יוונית את עשה דלעה מצרית בדלעת יוונית (פס כלחיג מ). שאין לך עושה שלהבת אלא פשתן בלבד (רי שמעון צרי ילחק, שם שבת בג). אשה שעשת כתונת לבנה צריכה למסור לציבור (שם שקני ד ה). אפילו הרב של שלום שכבר עשתי רושם בימי יאשיהו (פס מעני גו). אל תעש מום בעצטך (רי ישמעחל ברי יומי, פסחי קיב:). אבל אם אמר לו עשה עמי מלאכה היום מציאתו לכעה"ב (ב"מ קים.). ב' אחין אחד עני ואחד עשיר והניח להן אכיהן מרחץ ובית הבד עשאן לשכר השכר לאמצע ובו' (צ"ב יג.). שהרוצה לעשות רפת בקר עושה ד' אמות על שש (כי ישועהל, שם לח:). אם אמרת באם על הבנים שכן לא עשה כה מוומן כשאינה מוומן תאמר באותו ואת בנו שעשה בו מוומן בשאינו מוומן (סולי עס:). כמותך ירבו עושי רצון המקום בישראל (מד"ר במדי י). - לא עשה כלום: המוכר מעשרו׳ שדהו לחבירו לא עשה. כלום וולדי שבחתו לחבירו לא עשה כלום וכו' (כי לנהו נשם כיים בן לקים, ירושי דמחי וג). יתומים שמברו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום (כי כסוני קג.).-ועם מלת

ויחמל לקחת מצאנו ומבקרו לעשות לארה הכא לו ויקח את כבשת האיש הראש ויעשה לאיש הכא אליו (ש"ב יב ד). ויאמר לו יהונדב וכו' ובא אכיך לראותך ואמרת אליו תבא נא תמר אחתי ותברני למם ועשתה לעיני את הבריה (שם יג ה). והנני מקששת שנים עצים וכאתי ועשיתיהו (את הקמח) לי ולבני ואכלנהו (מיל יויב). -- ובמדר': מה עשת עשת ה סעודה גדולה ושיכרתו יותר מדאי ורמוה לשפחותיה ואמרה להן שלו אותו לבית אבא וכו' (פקיקי דכ"כ כב).--ועם שמות אחרים: ואני אעשה את הפר האחד ונתתי על העצים ואש לא אשים (מ״ח יח כג). ואתה כן אדם עשה לך כלי גולה וגלה יומם לעיניהם (יחוקי יב ג). ואכינה ברעה אשר עשה אלישיב לטוביה לעשות לו :שכה בחצרי כית האלהים (נחמי יג ז).--ובפרט קרבן: יאמר משה גם אתה תתן בידנו זכחים ועלת וְעַשִּׁינוּ. ליי׳ אלהינו (שמוסיכס). וירד (אהרן) מעשת החמאת והעלה והשלמים (ויקרי ט כנ). ויצא (אהרן) ועשה את עלתו ואת עלת העם (פס יו כד). ועשיתם אשה ליי׳ עלה או זכח (ממדי יהג). ביום ההוא קדש המלך את תוך החצר אשר לפני בית יי׳ כי עשה שם את העלה ואת המנהה ואת חלבי. השלמים (מ״ל ס סד). ויעשו (הגוים שמלך אשור הושיבם בערי שומרון) להם מקצותם בהגי במות ויהיו עשים להם בבמות (נ"ב יו לב). ולכהבים הלוים לא יכרת איש מלפני מעלה עולה ומקמיר מנחה ועשה זבח כל הימים (ירמי לג יח). שבעת ימים תעשה שעיר חמאת ליום ופר כן כקר ואיל מן הצאן תמימים יעשו (יחוקי מג כה). עלות מיחים אעלה לך עם קטרת אילים אעשה בקר עם עתודים (מהלי קו יה). - ואמר הפיטן: ונפשם מתפלשת בדמים מתבוספת ומאכות לבנים מורשה מסיני לעשות להם שלמי נדבה לרצון להם לפני וו׳ (יהי כלון, מעני לצור, מחזי יוֹיעל' ב, כז.). -- ובמשמ' תקן: וראית בשביה אשת יפת תאר וכו' וגלחה את ראשה ועשתה את צפרגיה (דבר' כח יח-יב). ומפבשת בן שאול ירד לקראת המלך ולא עשה רגליו ולא עשה שפמו ואת בגדיו לא כבס (ש"ב יט כס).-ד) עשה חג: וכי יגור אתך גר ועשה פסח ליי המול לן כל זכר ואז יקרב לעשתו (שמות יכ מה). ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם (שם לא יו). וידבר משה אל בני ישראל יעשת הפסח ויעשו את הפסח וכוי (נמדי ע ד-ס). על כן צוך אי אלהיך לעשות את יום השכת (דבר' היה). הג

העכרה על האנשים ויעשוּ וֹ) בה ואל ישעו בדברי שקר (שמות ה ע). ואמלא אתו רוח אלהים וכו' לעשות בוהב ובכסף ובנחשת (שם לא ד). ויהי עבדך עשה הנה והנה והוא איננו (מיל כ מ). דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה (משלי לח יג). איפה לקשת היום ואנה עשית יבי מכירך ברוך (רות כיע). חצי נערי עשים במלאכה וחצים מחזיקים והרמחים המגנים וכו' (נחמי די).--וניני: מה יתרון העושה באשר הוא עמל (קסלי ג ע). - ובתלמו': עושין בתלוש בסוריא אבל לא במחובר (שניעיו ב). אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה מוחנת ואופה ומכבסת ובו' (כתוני ה ה). כל דבר שעושה ואובל יעשה ויאכל ודבר שאינו עושה ואוכל ימכר (נ"מ ב ז). שמין פרה וחמור וכל דבר שדרכו לעשות ולאכול למחצה (פס ה ה). אלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה זכו' (פס ז כ). היה עושה בתאנים לא יאכל כענכים בענבים לא יאכל בתאנים (שס ד). עשה בה (בכהמה של חכרו) כל ימות החמה ומכקש למוכרה בימות הגשמים יכול לעכב על ידו עד שיעשה בה כל ימות הגשמים (מוספתי שם ה ע). השוכר את הפועל לעשות עמו לגורן העם כדינר ולגורן יפה סלע אסור ליהנות הימנו (ב"ב פו:). עשה עמו בפומבי ובקש לעשות עמו בצינעא יכול לומר לו כפומבי אעשה עמך כדרך שעשית עמי (שם קמה:). - מ) ובמשמ' כללית, עשה מעשים, התעסק ביחס לפלוני או לדבר, התנהג עם מלוני, tun, handeln; faire, agir; to do, deal פלוני, אבימלך לאברהם ויאמר לו מה עַשִּׂיתַ לנו ומה חשאתי לך (צרחשי כ ט). וישבת עמו (עם לבן) ימים אחדים וכו' עד שוב אף אחיך ממך ושכח את אשר עשית לו (שם כז מד-מה). ולבנתי מה אעשה לאלה היום או לבניהן אשר ילדו (שם לח מג). מה זאת עשית לגו להוציאנו ממצרים (שמות יד יה). מה לעשות עוד לכרמי ולא עשותי בו (ישע׳ ה ד). והמלך מה יעשה לנו (הוסי יג). מה יעשה בשר לי (ההל' נו ה). אם המאת מה תפעל בו ורכו פשעיך מה תעשה לו (חיוב לה ו). מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו (חפס' וג).--ובמדר": מה הפרי נאכל אף העץ יהא נאכל והיא לא עשת כן ובו׳ (כי יהודה בר׳ שלום, מד״ר ברחפי ה, מילודי). לשואלת חמץ שנכנמה אצל אשת חבר אמרה לה מה בעליך עושה עימך א"ל כל שוב הוא עושה

השאלה: מה אעשה שכנגרי חלוק עלי (כי יוסכן, פס פר:). למלך שביקש לבנות פלטין והוה אותו מקום אפל מה עשה זכו' (כי יהודה, מד"ר בכחשי ג). מה עשתה מלאה את הכד קמת (כי לרי, שם מע). --ובסהמ"א: לעשות קיבוץ ולאגור ולספות פירשתי בתשובות אסופות (דוכם, סטוי והכרעי ר"ם, 74). היאך יהיה האדם עושה כל מה שיתפוץ ויהיו מעשיו מסורים לו וכי יעשה בעולם דבר שלא ברשות קונו (רמצ"ס, חשוצה ה ד). -ו) ושם מפשט בתור מפעל: זשמרו דרך יי׳ לעשות צדקה ומשפט (נרחשי יה יש). עשו משפט וצדקה והצילו גוול מיד עשוק (ירמי כב ג). -- עשה חסד, עיי חסד. -- ויתעצכו האנשים ויחד להם מאד כי נכלה עשה בישראל (נכלסי לד ז) ... ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה יו' לישראל (מנות ים ע). זוכרתם את כל מצות יי׳ ועשיתם אתם (כמדי ים לט). ושמרת ועשית את החקים האלה (דברי יו יב). זאנכי לא תמאתי לך ואתה עשה אתי רעה לחלחם בי (מסטי יא כז). עשה ייי פרץ בשבטי ישראל (מס כא יה). כי נכל נכלה ידבר ולבו יעשה און לעשות חגף ולדבר אל יוי חועה (ישעי לב ז). ויתן את רשעים קברו וכוי על לא חמם עשה ולא מרמה בפיו (שס נג ע). ועשיתי באף ובחמה נקם את הגוים אשר לא שמעו (מיכי ה יד). עשה עמי אות למוכה ויראו שנאי ויבשו (מהלי פו יו).--ו) ובלא שם מפעל: ויאמר יהונתן אל הנער נשא כליו לכה ונעברה אל מצב הערלים האלה אולי יעשה יו׳ לנו (פ״ח ידו). ברוך אתה בני דוד גם עשה תעשה וגם יכל תוכל (שם כו כה). רגו שמים כי עשה ייי (ישעי מד כג). כה אמר ייי צבאות הגני צורפם זכחנתים כי איך אעשה מפני בת עמי (ירמי עו). אם עונינו ענו בנו יי׳ עשה למען שמך (מס יד ז). יבאו ויגיהו צדקתו לעם נולד כי עשה (מסלי כב לב). גול על יוי דרכך ובמח עליו והוא יעשה (שם לו ס). זעצם כחו ולא ככתו ונפלאות ישחית והצליח ועשה (זכיי ס כד). קום כי עליך הדבר ואנחנו עםך חוק ועשה (עזרי יד). - ולפני פעל: יעשה פרעה ויפקד פקדים על הארץ (נכלסי מל לד). ואתה תשמע השמים ועשית ושפטת את עבדיך (מ"ח סלב).--ובמשמ' ספב וגרם פעלה: ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו (יסוקי לו כו). והאלהים עשה שיראו מלפניו (קחלי ג יד). - ח) במשמ' עבד, היה עסוק: זעתה מתי אעשה גם אנכי לביתי (נראשי ל ל). תכבד

עיםי (לס יט). אזלון ואמרין ליהויקים גבובד נצר בעי לך אמר להו כך עושים דוחים נפש מפני נפש לא כן כתיב לא תסגיר עבד אל אדוניו (פס כד). ---והשבועה, כה יעשה... וכה יוסיף: כה יעשה!) לך אלהים וכה יוסיף אם תכחד ממני דבר (ש"ח ג יו). עי' יסף, הפע'. -- ועם תאור העשיה ע"י שם עם כ־: ויעש נח ככל אשר צוה אתו אלהים כן עשה (כרחש׳ ו כב), אוציאה נא אתהן (את הבנות) אליכם ועשה להן כמוב בעיניכם (ססיע ק). כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי (עס כל כג). ואם מובה עשיתם עם ירבעל ועם ביתו ואם כגמול ידיו עשיתם לו וכו' (ששטי ע יו). אולי יעשה יו׳ אותנו ככל נפלאתיו (יכמי כח ב). ויעשה (היהודים) בשנאיהם ברצונם (לקת' ע ה). ועשה (האיל) כרצנו והגדיל (דני' מ ד). ואת מלכיהם ואת עממי הארץ (נתת בידם) לַעֲשׂוֹת בחם כרצונם (נסמ' ע כד). - ועם ב־: אם באמת ובתמים עשיתם ותמליכו את אבימלך (שפעי עיו). ויהוא עשה בעקכה (מ"בייט). ויהיו מכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם (יכמי ים כג). וגם אני אעשה בחמה לא תחום עיני ולא אחמול (יחוקי חים). לגר עשו בעשק בתוכך (שם כני). ונתתי קנאתי בך וְעָשׂוּ אותך בחמה (שם כג כה). יען עשות אדום בנקם נקם לבית יהודה וכו' (שם כה יב). — י) ובינ' פעו': פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים (ממוס,ג יו)., כל הזהב הַעשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש (שס לח כד). עלת תמיד העשיה בהר סיני (נמדי כסו). ותקח (אביגיל) מאתים לחם וכו' וחמש צאן עשוות 2) וכו' ותשם על החמרים (ש״ח כה יה). ויצו המלך וכו' להוציא מהיכל יו' את כל הכלים העשוים לבעל ולאשרה ולכל צבא השמים (מיצ כג ד). אח עשויה לברק מעמה למבח (יסוקי כח כ). והנה לשכות ורצפה עשוי לחצר סביב סביב (סס מין). מהארץ עד מעל הפתח הכרובים והתמרים עשוים (פס מה כ). אחריו החזיק נחמיה בן עובוק וכו' עד בגד קברי דויד ועד הברכה העשויה (נסמי ג יו). --ובתו"ם: פועל שאינו מאמין לבעל הבית נוטל גרוגרת אחת ואומר זו ותשע הכאות אחריה עשויות מעשר על תשעים שאני אוכל זו עשויה תרומת מעשר עליהן (דמאי זוג). עשר נפיעות וכו' היו עשויות שורה ומוקפות עטרה אין חורשין להם אלא לצרכן

(שביני או). שיעור כלי חרם ליטהר העשוי לאוכלין (כלים ג א). חרי זו עשויה תרומה ומעשר על פירות שיש לי בתוך ביתי (סוספת' סרומי ב ס). העקל שהוא עשוי להכביד בו את המפינה (שם כלים צ"מ א א). עם הארץ שקכל עליו והיו לו מהרות ואמר בריא לי שלא נטסאו אלא בוסן שהן עשויות על גבי אחרים אסורות (שם טהר׳ עו). רב אמר בעשויין צובר ושמואל אמר בעשויה שורה (ירושי שציעי לו ב). הרי עשוי ככדור הרי הוא פסול ללולב וחייב כמעשרות (שם מעשרי ה ד). שחזקתו אינו עשוי אלא לגמר בו את הבלים (כי סייל בר לבל ל"ר יומכן, ברכי נג.). ולמה היר הקנים עשויים כחצי קנה חלול כדי שלא יתיקרו על חלחם (מד"ר צמדי ד). והלך לביתו בפחי נפש כשהוא עשוי דוגמא (סנסותי קדופי ס). -- ובסהמ"א: שחיפה העשויה באלכסון כקולמוס או כשיני המסרק כשרה (טוי"ד כב). - *ובגד עשוי לפלוני, לפי מדתו: ביון שהלבישו (שאול לדוד) בגדיו וראה שעשויין לו מיד הכנים בו עין הרע (מד"ר ויקרי כו).--ובמשמי רגיל לעשות, או להעשות: ובור ספינה קטנה והארון אף על פי שמקבלין ממאין שאינן עשויין לימלמל אלא במה שבתובן (ר׳ יהוזה, כלים עו ח). וכתב לו את משנה התורה הואת על ספר כתב שהוא עשוי להשתנות (ירושי מגילי א יא). הבא בשומא העשויה להשתנות לאחר מיתה קמיפלגי (יצמי קכ.). סימנין עשויין להשתנות לאחר מיתה (כי עקיבה, ב"ב קנה.). מאי מעמא דרב חסדא קסבר תרנגולת עשויה להמיל ביצתה באשפת ואינה עשויה להטיל ביצתה במקום מדרון (רבה, שבת מב:). הואיל ושוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום (כי שמעיה צר זיכל, פקחי ז.). באשפה העשויה להפנות בלילה ואינה עשויה להפנות ביום (כי פפח, צ"ק לצ:). דברים העשוין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן (כי הוגה צר אבין, ב"ב נכ:). שאשפה של רבים אינה. עשויה להתפנות (רמנ"ס, סנת יז ה). — ואדם עשוי, רגיל: שלא בשעת מלאכה אדם עשוי לזורקו (את המקל שעשאו יד לקרדום): לבין העצים (כ׳ זיכל, שבת מק:). אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה (רי ילחק, ב"ק קיח:). שאין אדם עשוי שסותמים אורו בפניו ושותק '(כי נחמן, ב"ב ק.). אדם עשוי שלא להשביע את בניו' (הול, שם קעד:), אדם עשוי שלא להשביע את עצמו (הוא, סנהי כט:). מר סבר אדם עשני להמיל

[[]עי' בפרושו של סגל (טס).]

[[]בתיב: עשוות. קרי: עשויות.] (2

הפעלה בכל הומן: שבע שנים עשת ארץ ישראל נשרפה (ירושי כלח' ע ד). שלש עשרה שנה עשה רבי עקיבה נכנס אצל רבי ליעור ולא היה יודע בו (שס פקסי ו ג). מעשה כרותם אחד שהציתו בו את האור ועשה דולק שמונה עשר חדש (מדה"ג שכער, ברחשי מט כג). -- יב) עשה דבר על פלוני דמים, עשה עליו בסכום פלוני, שם, העריך, קבע מהירו: זרע והוציא בסאה בסאתים לא יוציאם לאמצע לתוך שדהו עד שיעשם עליו דמים (מוקפתי ב"מיט). חימים יש לי שאני נותן לך צא ועשה עלי כשער של עכשיו (נ"מ סב:). הם קאמר ליה כדמי חטיך שעשית עלי בשלשים דיבר (סס). --וביכי פעוי, ועשוי במחיר, נערך: הרי חימיך עשויות עלי בשלשים דינרים והרי לך אצלי בהן יין (נ"מ ה ל). הרי הן עשויות עליך למחצה לשליש ולרביע (סוספתי ב"מ ד עו). היו לפניו מאה צאן ואמ' לו הרי גיויהן של אילו עשויות עליך במאה של זהב וכו' היו לפניו מאה כור ואמ' לו הרי קמה זו עשויה עליך במאה של זהב (שם ו ו). -- ובסהמ"א: השם פרה מחבירו ואומר לו הרי פרתך עשויה עלי בשלשים דינרין ואני אעלה לך סלע בחדש ובו' (ראי הברללוני, ספי השערות, 91). הרי עשויות לפניך למחצה לשליש ולרביע במאה דינר של זהב (מס, 92).-יג) "ובמשמ" הצמרף ל", כמויות קשנות מצמרפות לכמות גדולה: ומזה תוכל להבין כששלשת אלפים עושים ככר אחת כך שלש מאות אלף עושין ק' ככרים וכו' (הגמיה, בכורוי ה.). וז' ות' עושים שנים עשר (שבתי דוכולו, ספ' המולות, פכיכי שד"ל ו). שנים עשר אצבעות עושות זרת וי"ב אלף אצבעות עושות אלף ורתות נשארו לך ד' פעמים תחת חשבם יחד עושים שלשת אלפים ומאתים ושלשים ושנים יר) יועשו, כמו עשה: לא (JQR. XVII, 1905, 279). יתכן ממנו כלום ועש בעשן כעשן (דוום, חשו' על רקע"ג, 40). ואמר בפתרון ולחומי רשף חמות האש ועש לחומי שהוא רפה כמות החוק (מס 42).--ואמר הפיטן: גם באדמת חלד עש יצורים לרוב (כ' יוסי בן יוסי, חספר גדולות. Elbog., Stud. 118). למעל לרקיע עש בברבת מים (ר"ח הקליה, חקשעה כקל, חשל' גשם). פלילים עש ובא היכל מנגד עדי צפונה (רקע"ג, חלהים יה מקדם, Elbog., Stud. 125). דמותו עש גולם וריקמו מעפר דיהרו לגן עדן ויישר לו דרך (שם, 158). כשיצר לויתן וווגתו כן עש זיז שדי והורתו (כי יהודה, חבחה,

נכלתו באשפה שבכית ומ"ם אין אדם עשוי לתטיל זכו' (מול, חול' יב.). -- ובסהמ"א: אדם עשוי שאינו מגלה מענותיו אלא כבית דין (סלמידי כי יסודתי גחון, סלכי סקוקי, 68). עשוי אדם לקרות לבן הבן בן (כי סביבה, שס, 91). במה דברים אמורים שהמחזיק נאמן בדברים שאיגם עשוי' להשאיל ולהשכיר (סו"ע יחודת, חזקת מעלעלין קלג ה). אם היה המקום עשוי לשכר שוכרין אותו וחולקין שכרו וכו' ואין אדם עשוי למרוח כל שלשים יום לפנות מחצר לחצר אלא משנה לשנה (שם, חלוקת שוחפות קעל ת).--והדבור *מה הוא עשוי, מה מצבו, שלומו: אמר לו (ר' חייא) ר' אותה שינך מה היא עשויה¹) אמר משעה שנתת ידיך עליה אתמול נתרפאה (מד"ר בכחם' פו). - יא) עשה verweilen; demeurer, s'arrêter; זמן, שהה, התעכב, to tarry, spend time: היכם אינו מאכיל כתרומת עשתה ששה חדשים כפני הכעל וששה חדשים כפני היבם וכו' אינה אוכלת בתרומה (כמוצ' הג). חמשים ישתים שנה עשת ביתר לאחר חורבן בית המקדש (כי יוסי, יכוט' מעל' ד ה). עשת שנים עשר חדש לפני תראשון ואח"ב בא השני ובו' (כי לבין נשם כי היללו, שם כמונ' ה ג). אדם שהוא נושל אשה ועושה עמה ימים הרבה אפילו העני אשתו אינו כופרת בו (מד״כ סמוְם (ג). לשלשים יום היתה באה המכח (על המצרים) והיתה עושה שבעת ימים והולכת לה (שם דבר' ו). שתים עשרה שנה עשה כארץ ישראל מתקן בחומה ומשיב את ישראל איש לעירו ולאחוותו (קע״ר ל). למלך בש"ו שנשבה בנו ועשה ימים הרבה אצל השבווין ובו' (פסיק' דר"כ יב, בובר). עשו עמכם יום. אחד ועמי ששה (פסיק' רכסי כג). תשעים שנה עשה הקב"ה משלח ומעיד בישראל (כ' יעקב, שם לג). שאין ביהמ"ק עושה אלא ארבע מאות ועשר שנים (כ' בככיה, עם מו). מעשה בארריאנום המלך שהיה עובר למלחמה וכו' עשה שלש שנים במלחמה וחזר לאחר שלש שנים וכו' (מנקו' קדום' ח). אומר להן השבולת הרי הגורן בא והכל מתפייסין ויודעין בשביל מי נורעת השדה לא עשה ומן תרכה הרי הגורן בא (מדכי מהלי ב יג). עשה (ר' אליעור בן הורקנום) שמונה מים ולא מעם כלום (פדר"ח ח). שלש עשרה שנה עשה דוד חולה ומושל במשה (חנד' בכחשי לה).--ועם ניני אחרי המפעל של הומן להורות על המשכת

(בתנחו' (ויסי ו, בובר) הגרסה: עושה.]

שנס חוס"ת סוכות). קצין עץ משנה לתלות ולעצמו הכיגו עליו להתלות ויהודי עש מלחמה בתהבלות (כ' שתשון בל ילסק, לתלו, יול' ז ספס). תחבולות עש רב עצה וגבורה שוכני חלד ללמד תכמה מגבורה (מסצולות, יול' לסכי מפס). זבור בזה על גמילות חסד גועל אח עש לוקנו חסד (זכור ליט, יול' שנס זכור). את אומרי הבה נתהכמה עש בהם נקסה בזעם וחימה (גנזי שכער ג, זודפון 17). ברובי צעצועים עש איתיאל ישב תהתימו ארון וברובי יקותיאל (שס ג 16).

- כפני, נעשה, נעשתה, נעשתה, נעשו, נעשה, נעשים, נעשות, העשות, העשותו, יעשה, העשה, היעשה, העש יעשו, תעשינה, -א) שעשו אותו, נעשה הדבר מן איזה חמר, נוצר: ועשית מנרת זהב מהור מקשה תיעשה המבורה (שמות כה לח). לא נעשה כן לכל ממלכות (מ"ל יכ). אך לא יעשה בית ווי ספות כסף וכו' (מ"צ יצ יד). והיה כי תרבו וכו' לא יאמרג עוד ארון ברית יוי וכוי ולא יעשה עוד (יכמי גיו). אלה חקות המוכח ביום העשותו (יסוקי מג יס).--וקרבן: ואם מנחת פרחשת קרבנך סלת בשמן תעשה (ויקר' ב ז). עשירת האפה סלת מנחה תמיד וכו' על מחבת בשמן תעשה זכו' (שם ו יוביד). וכל מנחה אשר תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל מחבת לכחן המקריב אתה לו תהיה (ססזט). ושעיר עוים וכו' על עלת התמיד יעשה זנסבו (נמדי כה יה). -- ובתו"ם: המאת העוף היתה בעשית על קרן דרומית מערכית (זכחי ו צ). פרת חטאת ששחטה שלא לשמה וכו' פסולה וכו' ובבגדי לבן היתה בעשית (פרסדה). בא הכתוב ולימד על הפרח שנעשית בסגן (ספרי צמדי קכג). -- ומזון: אך אשר יאכל לכל נפש הוא לכדו יעשה לכם (פעוח יב יו). ואשר היה נעשה ליום אחד שור אחד צאן שש בררות וכוי (כסמ' ה יס). - והפרי שנעשה ע"י העץ: מכל אשר יעשה מגפן היין וכו' לא יאכל (נמד' ו ד).--וחג: לא נעשה כפסח הוה מימי השפטים (מ"ב כג כב). והימים האלה (של פורים) נזכרים ונעשים ככל דור זדור (חקתי ע כת). – וע"י אלהים, נברא: בדבר יי' שמים בעשו וברוח פיו כל צבאם (מסלי לג ו).--והחמר המשמש למלאכה: וחלב נבלה וחלב מרפה ועשה לכל מלאכה (ויקריז כד). פשה הנגע בכגד וכו' או בעור לכל אשר יעשה העור למלאכה (שם יג כה). הגה בהיותו תמים (עץ הנפן) לא יעשה למלאכה אף כי אש אכלתהו זיחר ונעשה עוד למלאכה (יסוקי יס ה). - ב) ונושאים

שונום: מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי (ככחם כ ע). ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הכל ורעות רוח (קהלי א יד). רע עלי המעשר שנעשה תחת השמש (שס בין): ששת ימים יעשה מלאכה וביום השכיעי שבת שבתון (שווח לח יה). כל בלי אשר יַעשה מלאָכה בהם במים יובא (ויקר' יה לב). עי' מלאכה. – נפש כי תחמא בשגגה מכל מצות יי' אשר לא תעשינה ובו' (פס ד נ). נפש כי תחמא ועשתה אחת מכל מצות יו' אשר לא תַעשׂינה וכו' (שס היו). אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הואת בקרבך: (זַנֹּכֹי יג יה). עבר בתוך העיר וכו' והתוית תו על מצחות האנשים וכו' על כל התועבות הנעשות בתוכה (יחוק ע ד). בגרה יהודה ותועבה נעשתה בישראל (מלחכ ביל), ותאמר (בת יפתח) אל אכיה יעשה לי הדבר הזה (שפטי יל לו). אני יי׳ אדבר את אשר אדבר דבר ויעשה לא תמשך עוד (יסוקי יב כס). ואחיתפל ראה בי לא נעשתה עצתו וכו' ויצו אלוביתו ויחגק (פ״ב יז כג). מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש (לסמ׳ הו). ויאמר המלך מה נעשה יקר וגדולה למרדבי על זה ויאמרו נערי המלך משרתיו לא נעשת עמו דבר (פס וג). הגיע דבר המלך ורתו להעשות (שם ע ל). - ובתו"ם: מוטב לי להקרא שוטה כל ימי ולא ליעשות שעה אחת רשע לפני המקום (עקבית בן מהללחל, עדני ה ו). אין אומרים בעשה מרחץ בוי לאפרודיטי אלא אומרים נעשה אפרודיטי נוי למרחץ (כי גמליחל, ע"ז ג ד). נימוק או שהירקים או שבעשה ככברה כשר (מוספתי גיעי ע ינ). אין שורפין שתי פרות בכת אחת משנעשת אפר מביא אחרת ושורף על גבה ואינו חושש (סס כגע׳ ליג). נותנין מים על גבי שמרים וכו' מהו לכפותן וגעשית תיק מאילית (ירוש' שבת כ ה). אבסדרא לא נעשית אלא לתשמיש דבר (פס עירובי ה ה). בעשה המעשה אין מצילין אותו בנפשו (שם סנהי ח ט). ראויים היו ישראל ליעשות להם נם בימי עורא כדרך שנעשה להם בימי יהושע כן נון אלא שגרם החטא (נרכי ד.). וכי מאחר ששוהין תשע שעות כיום בתפלה תורתן היאך משתמרת ומלאכתן האיך בעשית (שם לנ:). וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות (כ' בנחה, מענ' ה). וש"מ כתובה נעשית מותר להברתה (כמוצ' 3:). מחילות נעשות להם לצדיקים בקרקע (אניי, עם קיא.). מפני שכעורה ונעשת נאה שחורה ונעשת לכנה קצרת

ונעשת ארובה (מדרי סו.). אמר הקב"ה עד שלא נעשית אומה שלי מועדי ה' מכאן ואילך אשר תקראו אתם (כן יותכן, מד"ר דבר' ב). בעולם הזה מי שהוא כלב לעשות ארי הוא יכול ומי שהוא ארי יכול להעשות כלב (שם כות ג). אמרת לי העלהו עולה לפני ובעשיתי עליו באכזרן ולא ריחמתי עליו אלא אני בעצמי כפתתי אותו (שם חיכי, פחיקי). היה מכה בפטיש ומעצמה נעשית לכך הוא אומר מקשה היעשה המנורה יוד מלא (מנמו' נסעלותך ג).-ובתפלה: וישתחוו לפניך כל הברואים ויעשו כלם אגדה אחת לעשות רצונך בלבב שלם (וצכן מן פחדך, כ"ה). ובסהמ"א: לא עשה כלום כי לא נעשית מחשבתו (כ"ח, שנת ד.). מקצת הארץ הקרובה מן המים משתנית ומתפוררת וגעשית מים (רמצ"ס, יקודי החוכה ד"ה). ויהיו מעשיו מסורים לו וכי יעשה בעולם דבר שלא ברשות קונו ולא חפצו (הוא, משונה הין). סוכה שנעשית מחלכתה מכל מקום כשרה אע"ם שלא געשית לשם מצוה (סול, סוכה הט). אשה שהיתה אלמנה ונעשית גרושה ונעשית חללה ונעשית זונה וכא עליה כהן גדול אחר כך לוקה ארבע מלקיות על ביאה אחת (הוא, איסוכי ביאה יז י). ובן חבית של שייטים וחבית הדפונה בשולי המחץ הואיל ונעשית כמו בית יד שנושאין בה המחץ ולא נעשית לקכלה אינה מקבלת מומאה (פוח, כלים יח ח). כי בהסתכל האדם בשמש היטב או ככל אורה ידמה לו שיעשה הזוהר קרנים (רד"ק, פס"ש, קרן). שלא בדרך הבקיעה הגעשית על ידי הרעש שהיא נשארת כך בקוע תמיד (כ״י חלכו, עקרים כג). המשה מעשים תמים יש בכהמה ואם הועדה לאחד מהם נעשית מועדת לאותו מעשה (שו"ע מו"ע, כזקי עמון שפע ו). — *נַעשה רמים, גערך, נְשׁוֹם במחיר: כל הנעשה דמים כאחר כיון שוכה זה נתחייב זה בחליפיו (קידום' חו). פסקה להכנים לו שני סלעים נעשית מששה דינרים מה שחתן פוסק פחות חומש (מוספסי כמוני ו ה). אין מטבע נעשה חליפין (כי יוחכן, צ"מ מו.). --- ובמשמ' נתסנה למשרה: למלך שבקש לעשות אופימטטאטא חוץ מדעתו של אפרכום אמר לו עשה דבר פלוני א"ל כבר געשית (כי לוי, מד"ר שמות כת).-ג) בלא נושא: ויאמר לבן לא יְעָשֹׁה כן במקומנו (נרחשי כע כו). נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה (מסלדו). אל תענני כי לא יַעשה כן בישראל (ש"ביגיב). והתצב אחתו מרחק

לדעה מה יַעֶשָׂה לו (שנוס ג ז). כמשפט הוה יֵעֶשָׂה לו (ניקר: כד יט). באשר עשה כן יַעֲשָׂה לו (ניקר: כד יט). באשר עשיתי כן יַעֲשֹׁה להם (יסוק' יִצ יח). אשר אינגוּ בא אחר׳ שאולי ואחר שמואל כה יֵעֲשֶׂה לבקרוֹ (ש"חיח). כה יֵעֲשֶׂה לאיש אשר יכנו (שס יז כו). כה יֵעֲשֶׂה להם (יכוי ס ינ). ככה יֵעֲשֶׂה לאיש אשר המלך תפץ ביקרו (חָבּח׳ וֹ ט). ד) *גַעֲשֶׂה כַּד, גחשב כמוֹ למה הוא חותם בה (בברבה מעין שלש) בארץ געשית למה הוא חותם בה (בברבה מעין שלש) בארץ געשית בכור העיר געשית לו העיר כולה כד׳ אמות (כ׳ חֹיִי נעשיה כמי שמעו בדבר משנה וחוזרין (כ׳ חֹיִינוֹ נשוֹי נעשוֹ יוסף, כחנ׳ ק:). ב"ד שמכרו בלא הכרוה געשו יוסף, כחנ׳ ק:). שחם במקום נקב נעשה כמי ששחם עבו"ם וגמר ישראל שחם ופגע בו נקב נעשה כמי ששחם ישראל וגמר עבו"ם (כ׳ יוסנף, חול׳ יני:).

- שְּעִי, עְשֶׂה, עְשִׂיתי, -- כמו נפע': לא נכחד עצמי ממך אשר עְשָׂח, עְשִׂיתי בסחר רקסתי בתחתיות ארץ (תחלי קלע יס). -- ובתלמו' ציני מעשה, מעשית, שנעשה באנֶם: גט מעושה בישראל כשר ובנכרים פסול (גיע' ע ס). חליצה המעושית בכית דין של ישר' כשירה ובבית דין של גוים פסולה (מוספת' צמ' יצ' ג', -- ואמר הפימן: בגדנו והרבינו חמות ובעסים למרסם אנו מעשים כי אין בנו מעשים (כ' לליס בל מעניס, לתחל סלקי, קליס' ס עסי"ס). -- ואמר המשורר: איך אבוא עדיבם ובגדי תפשימוני בגדי אמת הם אם לבשתי וירצוני ובו' ובאין לי גם המה לראות לא עשיתר (ל' לס הכהן, לו"ל' ל' 196).

שני, *עשה, — גרם שיעשה, הכריח לעשות: מעשה בחוקיהו המלך שעישה את הצבור לעשות פסה שיני (מוססה׳ ססה׳ ס ז). אין מעשין אלא לססולין וכו׳ אין מעשין אלא אלמנה לבהן גדול (כ׳ שמולנ, יכופי גיע׳ ע׳). ישראל שעיסו במעשה גוים פסול (כ׳ יכופי גיע׳ ע׳). ישראל שעיסו במעשה גוים פסול (כ׳ יכומי גיע׳ ע׳). ישראל שעיסו במעשה גוים פסול (כ׳ יכומי בס כ׳ עס). מוצא שפתיך תשמור ועשית תשמור ועשית להוחיר ב״ר שיעשוך וֹ) (כ׳ שנולל בכיה דכ׳ יוסה, מס כ״ה ס מ). ועשית אזהרה לב״ר שיעשוך מס צבלכ׳ו.).

—הפטי, "הַעְשָּׁה, הְעְשִּׁי, — כמו פּעי, גרם שיעשה: אף מפני שה עשי את הצבור לעשות פסח שיני (כי שמעון, מוספסי ספס' מ ה). אף מפני שה יעשו את הציבור לעשות פסח שיני (נסס כ' מתעון, מס ספסי ב

ו) בכ"ו גני', הגרסה: שיעשיאוך.

לח). גדול 1) המעשה 2) יותר מן העושה (ל' חלמזר, ב"צ ט.). וראה ועשה וכי משה עשה את המשכן וכו' ליתן שכר למעשה כעושה (מד"ל שמעשיאום משה בני ישראל מעצמן לא הוצרכו שיעשיאום משה ואהרן (ל' חליעזל בל' מעשו, מס במל' ז). [השופם] דן את הדין והשומר מעשה את הדין (ל' חלעזל, פסיק' לבסי לנ.). —ובסהמ"א: מעשה צדקה מורח המעשים את הביריהם (לש"ל, צ"צ ט.). והודיע לו את הדרך אשר הלך בה ואת המעשה אשר עושה ומעשה לעם (ל"ל הלול, בליל (ל"ל).

יניין הי, -מְשִׁשׁ, מעך, כמו עָפָּה, עָסְם: ותפקדי את זמת נעוריך בַּעֲשוֹת ממצרִים דדיך (יחזק' כג כח).

—ואמר המשורר: ורמונים בגן שושן ואכן בראשי משמרות בשם תפושים וידיך בעברם על פניהם לאמם מעכים אתם ועשים (רמצ"ע, סריס מל). תושים ימינה כום וידי מתחת פתיגיל שד לאם תעש (סוח, סחרטים ב קע).

-פע", עשה, -- במו קל: שמה מעכו שדיהן ושם עשו דדי בתוליהן (יסוק' כג ג). ואת תוגותיה ממצרים לא עובה וכו' והמה עשו דדי בתוליה (טס ק). -- ובסהמ"א: חריצי החלב וכו' ואפשר שנקראו כן לפי שמעשין אותן כשעושים אותן כשעושים אותן מומה מלאכתן למלאכת החרוץ בדישה (כד"ק, קס"ם, סכן). -- ואמר המשורר: בתמדות עולם אפדה ליל אשר עשיתי דדי בו צבי ההן וארדה משפתיו צוף יין כרמי ואנשק לחי אדוםי (כ"י סלוי, טללי מעסכי). -- ובמשמ' לחץ ועשק: נצלו מיד פתרוסים אשר אותם מעשים והעמתו היות ששים (לוס זס ססדם, יולי שנס פכש' ססדם). רמסוני ועשוני ודמיתי לקאת מדבר (לשכ עסה, קלים' טבס שנס, קלים' טבס שובס, קמים', מקלם:).

פני, "עָשָה, רק נינ' מ״ר מְעָשִׁים, שְּעָשׁוּ אותו, שלחצו אותו: מלפ ממנו בניך המעשים מתח דינך הפר לעם מתבוססים (ייי אלהי הלצלות, קליתי שחרי יו״כ).

ליני היים מצוח היובית בשות ששה, מצוח היובית; ליני היובית; מצוח היובית, command(e)ment, כנגוד למצוח לא תעשה, אזהרה, לידום לידום בשות עשה שהומן צרמה אנשים הייבים ונשים פשורות (קידום לידו), אין הייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש (פוכי בי).

לעשות מצות עשה מצות לא תעשה (כ' חליעזר, מכי' מספטים כ). כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה עשה עשה הוא נא מכח עשה עשה הוא (יכוםי קידום' דו). וכא את אמר אין מצות עשה קודמת למצות לא תעשה (סס ב"ת ב'ה). — ובסהמ"א: העשה הוה ובו' באשר בתחילה מצות עשה (סמ"ג'ב, מ"ע יו). — ומ"ר עשוים: רצוני לומר לעורר אתכם על מעשי המצות ולהוהיר על איזה עעויבי לא תעשים ועשים (סל"ה, חפ"ז ב.).

יעשור, שיו, שחים מן עשה, כמו עשיה: כנימתי עמר זהו עשוי שירבה לפסוק כשביל כבודי (כש"י, כסוני נג.). פי' עבודת הצדקה הוא העשוי שיש מורת שם (פת"ג ג, ת"ע קקג). —ובמשמ' הכרת ואנס: וע"ד העשוי לא נתברר שהיה מעושה בשעת נתינת הגם רק נמצא לפי העדיות שתחלתו היתה באונס (כת"ה, מו"ח כה).

עשור, עשר, ס"ז, -- עשרה, קבוץ של עשרה יחד, : במשמ' עשרה חרשים (א — : Zehnzahl; décade תשב הנער אתנו ימים או עשור (ברחם' כד נה).-ב) ושם כלי ומר בעל עשר נימים: עלי עשור ועלי נכל עלי הגיון בכנור (מספ' פב ד).--נבל עשור: הודו לייד בכנור בנבל עשור ומרו לו (פס.לג ב). אלהים שיר חדש אשירה לך בנבל עשור אומרה לך (מס קמד ע). -- ובסהמ"א, ואמר המשורר: קחי התף והנבל ושירי בנגונך עלי עשור ומגים (רשצ"ג, וחת יונה). הות ויקחו להם איש שה ובון (שמוח יב ב). בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את' נפשתיכם (ויקרי יו כע). ובעשור לחדש השביעי הזה מקרא קדש יהיה לכם (נמד' כע ז). וחעם עלו מן הירדן בעשור לחרש הראשון (יסופי דיע). בחדש העשירי בעשור לחדש בא נבכרנאצר מלך בבל (מיינ כה ח). ובחדש החמישי בעשור לחדש וכו' בא נכווראדן רב מבחים (יכתי נב יב). בחמשי בעשור לחדש כאו אנשים מוקני ישראל לדרש את יי׳ (יסוקי כ ל). - צום העשור, יו״כ, ואמר הפיטן: צפה ככת תמותה צום העשור עמותה צאן בהענשה מיתה (לפה, מוסי יו״כ). מסטין בכבל אסור ותקות אסירי בשור ונקדישך בצום העשור קדוש (נחשב, שם). - ובלא צום: אמצת עשור לכפור תמה (כי משולם בר קלוכיתום, אמלת, יול' יו"כ).

מן עשר, כמו מעשר: עשור שאני עתיד למוד נתוף מן עשר, כמו מעשר: עשור שאני עתיד למוד נתוף

⁽נראה (באלפם, הגרסה: יותר כה.) (באה (בראה פע', וכן מנקד בפרוש אצל ר"י אלנקאוה (מנוס"ת ל, סולי ענללו 36). וכך צריך לנקד גם במאמרים הבאים.) (צווי של הפעל עשה, שמשמש בעין שם (3

ליהושע ומקומו מושכר לו עשור אחר שאני עתיד למור נתון לעקיבא בן יוסף שיוכה בו לעניים (כ׳ במליחל, מ"ם ה ט). אתרוג שוה לאילן בשלשה דובים ולירק בדרך אחד וכו' שבשעת לקיטתו עשודו (הוא, ביכורי בו). בומל את עישורו ועושה מעשר עני ומעשר שוני (מוספז' שניעי ב ה). מעשה בר"ע שליקם אתרוג באחד בשבש ונהג בו שני עישורין (כ״ס יד.). מה פרי אדמתך צרוכי' עישור אף פרי במנך צרוכי עישור וזו המילה (מד"ר דנריג), -- ובמשמ' החלק העשירי: כל אחת ואחת נומלת עישור נכסים (לצי, חוספח' כחיבי וג). מאן תנא עישור נכסים (ל' זעירס, ירוש' כסוב' ו ו). -- ומ"ר: נוטל שתי תאינים ושני עישורין ועישורו של עישור מעשרותיהם מעשרות (מוספתי דמתי מיה). מאה מעשר תשעים מכל נומל תשעים ושלשה חסר שני עשורין מיכן ואילך לפי חשבון (שסית). - וכמו עשור, כנוי לעשר ספירות: הלא אחיך שלומי אמוני ישראל מאמינים בעישור וכו׳ והמקובלים מאמינים בעישור (ר״י פטנוב, דברי כיבות ז, יז.).

"עשיה, עשייה, מיינ, מייר עשיות, - שסיים מן עשה: נאמר כאן עשיה בראש ונאמרה עשיה בצפרנים מה עשיה האמורה בראש העכרה אף עשיה האמורה בצפרנים העברה (כ׳ חליעזר, ספרי דבר' ריב). מה עשיה האמורת בראש ניוול אף עשיה האמורה בצפרנים ציוול (רי עקינה, שם). ת"ל וחדל לעשות החדל בשעת עשייה חייב שלא בשעת עשייה פטור (כ'זעירה, ירוסי פסס' ע צ). לא תעשו לכם אלילים ופסל ומצבה לא תקימו לכם לא היא עשייה היא קימה א"ר הילא עשייה בתחילה קימה כל שאילו תפול לא יקימינה (שס ע"ז דד). מצות אימתי מברך עליהן ר' יותנן אמר עובר לעשייתן (שם צרכ' ע ז). דבר שעשי יתו מצוה פטור ושאין בעשייתו מצוה במחלוקת , (שם שנת יע ל). מירי קריאה כתיבה הכא עשייה כתיכה וכו' והימים האלה נוכרים ונעשים איתקש זכירה לעשייה מה עשייה למפרע לא אף זכירה למפרע לא (מגיל' יז.). אילו ישראל וכו' שהקדימו עשיה לשמיעה (כצ סוגל צפס כ' לסל, מנסוי ויקכי ל).--ובמשמ' הכנה, תקון: כל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכון עשייה כגון התרדל צריך למתוק התורמוסים צריך למתוק .(כ' הושעיה, מד"ב בכחש' יה),---אמ"ר: שיהיו כל עשיותיו (של חשן המשפט) שוות

(יומל עב.). אתיא מחמאת מצורע דכתיב ועשה הכהן את החטאת שיהו כל עשיותיו לשם חמאת (נכח, זבח' ה.). אין לוקהין פת מנחתום כותי ובו' אלא לאחר שלשה עשיות (מותים ב, קירכהיים).--ובםהמ"א: הקמרת נעשית ככל שנה ושנה ועשייתו מצות עשה (רמב"ס, כלי המקדם ב ח). מודיעין אותן (את הגרים) כובד עול התורה ומורח שיש בעשייתה על עמי הארצות כדי שיפרושו (הוח, חסוכי ביחה"ג יד). ויהיה ידו בידי ופיו כפי ועשיתו כעשיתי (סריד מעיר קבן על יד ע, ד). - ובחכמת הקבלה, עשיה בחבדל מן בריאה, יצירה: האצילות והבריאה היצירה והעשיה יאמר להם ג"ב רשימה חקיקה חציבה עשיה (פלח סרמון עז א). העשיה ובו' בולל עשר קלפות והרקיעים והמולות וכל פרמי מעשה בראשית (שס צ). ואחר מדרגות היצירה עלה ברצונו ב"ה לעשות הויות רביעית והמציאם כדרך עשייה והם כל הרכרים הנעשים מתחלת הנקודה שבסוף מדרג' היצירה (עקיק רמונים טוז). ואם גבא לבריאה יצירה עשי ה ירבו למעלה קושיות ותמיהות עד אין קץ שאין שום חכם ונכון יובל לסבול אותם (רמח"ל, חוקר ומקצל, 3).

עשירית ששריו מוסיו, כק׳ עשיריה, עשירית, עשרית, עשירת, מייַר עשיריים, "עשיריות, -א) מספר סדורי שאחרי המספר תשעה, zehnte; dixième; tenth ביום: העשירי נשיא לבני דן אחיעזר בן עמישרי (במדיז פו). לא יכא ממזר בקהל יו' גם דור עשירי לא יבא להם ובו' (דצר׳ כג ג). בחדש העשירי בעשור לחדש בא נככרנאצר מלך בבל (מיינ כס ל). בחדש העשרי בא נבוכדראצר מלך בבל (ירת׳ לע ח). צום הרביעי ובו׳ וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה (זכר' חיט). -- וט"ו: בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים (ככּלפי ס ה). העשירי יהיה קדש ליי׳ (ויקר׳ כז לג). בעשרי בשנים עשר לחדש (יחזק' כע ח).--ובמשנה: בונסן לדיר ובוי וסונה בשבט וכו' והיוצא עשי די סוקרו בסיקרא (נכור׳ עז). יצאו תשיעי ועשירי באָחד תשיעי ועשירי מקולקלין (עס ס). — ובסהמ"א: ויאמר יוסף הכהן למלך הבחור היוני וכוי הלא תגיר אתה לי בן מי אתה העלם המלך ויענהו מזרע אלכסנדרום ואני עשירי לבני בניו (יוסיפון פו, פרנקפי). - ב) מספר חלקי, אחת מעשר: ועוד כה עשיריה ושבה והיתה לבער (ישע׳ ויג). – עשירית: והעמר עשרית האיפה הוא (שׁתוֹח יו כוֹ). עשירת האפה סלת לחטאת (ויקֹר' ה יה).

לשירת האיפה קמח שערים (נמד' מיה). ועשירת החמר האיפה (יחזקי מה יח). - ובסהמ"א: וכן אם אמר לו בל הריוח יהיה לך שלישו או עשיריתו בשכרך הואיל ויש לו עסק אחר הרי זה מותר (כמצ"ם, שלוחין יו ב). -- ומ"ר: וכל מעלה תחלק אל מ' דקים וכל דק לם' שניים וכן עד עשיריים (כ״ש חביגדור, חשפירח סגדול ב). וחלקו כל מעלה לשישים חלקים וכל ראשון לששים שניים וככה עד עשיריים (רחצ"ע, ספ' הטעמיס, ב"י פריז). וכן אם מצא יתר מנין החמישיות או מנין העשיריות אחד אחר חייב להחויר לו שמא האחדים שהיה מונה כהן החמשיות או העשיריות נתערכו עמהם (רמצ"ם, מלוה ולוה די). ויגיע באחרונה הענין אצלם אל החלקים אם עשיריים על דרך משל או אותר דקים מהם (כ"ש א"ת, מו"כ א עג). -ג) מספר של עשר, כמו עשור, רק מייר: באמב"ח אלפא ביתא הוא א"ם ב"ח ג"ו ר"ו הרו עשיריות ו"צ כ"פ ל"ע מ"ם הרי מאות (כש"י, סוכה נג:). אנו חושבין בכפל אחרום ועשיריות ומאיות (כיי הבכללוני, פי' ספ' לניכה, 145). ומה שימשוך עליו מן העשיריות עד תשעים יקרא המעלה השניה והמאה וכו' (כלב"ג, מעשה יסושב ב, 50). וכבר שמעתי אחר מן המתפלספים מספר בגנות המקובלים והיה אומר הנוצרים מאמיני השלוש והמקובלים מאמיני העשיריות (ריב"ש, שו"ח קמ).

ענעיל, פייז, – ריב וקטטה, כמו עַסֶּק לרעה: ויקרא שם הבאר עַשֶּק כי התעשקו עמו (נילס' כו כ).

עשל, קל לא נמצא במקורות הקדומים.

- ססב׳, התעשק, התעשקו, -- התעסק עם פלוני לרעה, התקומט עמו, hadern; contester; to contend: ויריבו רעי גדר ובו׳ ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו (כלסט׳ כו כ)-- ואמר המשורר: התעוללו רק על בני עליון וגם רבו ברבי תם והתעשקו (למצ״ע, חולי בקרצת)-- וכמו התעפק: ומאז נמו קצתם (מהחכמים) אחרי המלאכה הואת והתעשקו כה עשק מעט (ל״י אחרי המלאכה הואת והתעשקו כה עשק מעט (ל״י ל״ס, סכקמס, סקד׳).

בּבֹּה "שֶשׁתּ רק ביני פְּעוֹ נקי עשוֹקה כמו עסוקה: . זאני שושנת עמקים עשוקה במצות וחקים (בלולי אם, יולי שבם הגדול).

עשר, עשיר, יְעשׁור, יְעשׁור, עשׂירי, עשׂר, עְשִּׂר, עְשִּׂר, עְשִּׂר, עָשָׂר, עֶשִּׂר, מֵעשׁר.

עשרת, עשר ש"ר, זכי עשרה, סמי עשרת, מייר עשרת, -- ,zehn; dix; ten, ,שם המספר תשעה ואחר, א) קשר: ויהיו כל ימי קונן עשר שנים ותשע מאות שנה (ברחם' ה יד). ויחי יוסף מאה ועשר שנים (שם כ כב). ערום עשר וחצרוהן (יהוש' יה כו). עשר באמה רחבו על פני הבית (מ"ח ו ג). ולבני קחת וכו' בגורל ערים עשר (זסי״ל ו מו). בי עשרה: עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים (נרחש' מה כג). ולפני שם קבוץ: קה נא לאחיך איפת הקליא הזה ועשרה לחם הזה (ט"ל יו יו). עשרה בקר בראים (מ"ל הג). לא השאיר ליהואחו עם כי אם חמשים פרשים ועשרה רכב וכו' (מינביגו). - ואחרי שם קבוץ: והשרים הרימו לקהל פרים אלף וצאן עשרת אלפים (זהייצ ל כד).-- ואחרי שם נמ"ל: פרות ארבעים ופרים עשרה אתנת עשרים ועירם עשהה (נכחש' לפיו). וביום הרביעי פרים עשרה אילם שנים וכו' (צמדי כע כג). ויפלו חבלי מנשה עשרה (יהוש' יו ה). ואת הבירת עשרה על המכנות (מ"ח ז מג). גם נא את עבדיך ימים עשרה (דכיי ח יצ). "ובהשמטת השם: אולי ימצאון שם עשרה (כרחטי יָם לב). והיוצאת מאה תשאיר עשרה לבית ישראל (עמו' הג). ואבדילה משרי הבהנים שנים עשר וכו' מאחיהם עשרה (עזר' מ כד). בהשמטת השם שקל: עשרה זהב משקלם (של הצמירים) (ברחם׳ כד כב). ועלי לתת לך עשבה כסף וחגרה אחת (ש"ביס יל).--ובהשמטת שמ' המדה: בא אל ערמת עשרים והיתה עשרה (חגי זין). – ועם הא הידיעה: לא אשחית בעבור העשהה (בכחש' יס לב). להביא אחד מן העשהה לשבת בירושלם (מסמי יח ח). -ג) עשרת: ויכתב על הלחת את דברי הברית עשרת הדברים (שמות כד כח). ויכום בבוק עשרת אלפים איש (שפע' ל ד). ואנכי את, לך עשרת בסף לימים (שס יז י). ויהי בעשרת הימים ויגף יי׳ את גבל (ש״ח כה לח). -ד) וכמו מספר עגול ולא מדיק: ואביכן התל'בי והחלף את משכרתי עשרת מנים (ברחש' לח ז). וינסו אתי וה. עשר פעסים (במד' יד כב). זה עשר פעמים תכלימוני (חיוב יע ג).--ובתו"מ: בעשרה מאמרות נברא העולם (לנו' ה ל). עשרה שיושבין בדין קולר תלוי בצואר בולן (כיב"ל, קכה' ז:).

^{1) [}משתף לכל הלשונות האחיות.]

[[]נמו עם ק, וכן בארמ'.]

יחלא מפון עשרת חשבמים מעורב כו (בשלל סנחריב) (מס לד:). עשרה מכות הביא עליהם כנימום המלכות וכו׳ לפי שהיו מעורכבין איש אחד בא על עשרה נשים וי׳ אנשים באים על אשה אחת (מד"ל ממות שרי באים על אשה אחת (מד"ל ממות שרי חמשים ושרי עשרת (ממות ימ כל). שרי אלפים ושרי מאות שרי מאות ושרי משות ושרי עשלת (דכל׳ ליס). – ובסהמ"א: זכן חעשרה כי הם תחלת כלל העשרות והיודע חשבון הודו יבין זה (כלכ"ע, לחות, ס:). זכן אם יהיו שבין שתי המנות האחדים (כמכ"ס, קדות"ח מן חיותר וככל׳: כי כל אדם נותן לבו בעשרותיו כי ישתנו בהן המבעים (ממנ"ן, דיה ומעס).

עשר, עשרה, בחבור עשר, עשרה, בחבור עם האחדים למספרים כן עשר עד עשרים, אחד, עשתי עשר, אחת, עשתי עשרה: ויקת (יעקב) את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו וכו' (נכלסי לב כג). עשתי עשרה ירעת תעשה אתם (סמות כו ז). וביום השלישי פרים עשתי עשר אילם שנים וכו' (נמד' כט כ). כן עשרים וחמש שנה יהויקים במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלם (מ"ג כג לו).--ובמשמ' מספר שדורי: ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש וכו׳ (זכר׳ פג). ובשנה האחת עשרה בירח בול וכו׳ כלה הבית (מ״חולם). עד תם עשתי עשבה שנה לצדקיהו בן יאשיהו מלך יהודה (יכמ' לוג). - שני, שנים עָשֶׂר, שתי, שתים עָשִׂרֶה: ויהיו בני יעקב שנים עשׂר (ברחש' לס כנ). ויבן (משה) מובח תחת ההר ושתים עשרה מצבה לשנים עשר שבמי ישראל (ממוס כד ד). ובמשם' מספר סדורי: והוא (אלישע כן שפם) **חרש** שנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר (מייל יע יע). בשנת שתים עשרה שנה ליורם בן אחאב ובוי מלך. אחזיהו ובו' (מינ ס כס). — שלשה עַשַּׁר, שלש עֲשְׂרֵה: והקרבתם וכו' פרים בני בקר שלשה עֲשַׂר וכוי (במד' כע יג). ואת ביתו בנה שלמה שלש עשרה שנה יברו שנה עברו שתים עשרה שנה עברו -(מ"ל ז ל).—ובמשמ' סדורית: את כדרלעמר ושלש עשבה שנה מרדו (נרחם יד ד). ויקראו ספרי המלך בחדש הראשון כשלושה עַשַּׁר יום בו (6סמ' ג יצ).--ארבעה עָשָּׂר, ארבע עָשְׂרַה: אָרבע עשרה שנה (עברתיך) בשתי בנתיך (נרחם' לח מח). אלה בני רחל אשר ילד ליעקב כל נפש ארבעה עשר (נכחשי מו כנ). -- ובמשמ' מדורית: יהיה לכם למשמרת

עד ארבעה עשר יום לחדש הוה (שמוחינו). ובארבע עשרת שנה למלך חזקיהו עלה סנחריב מלך אשור על כל ערי יהודה (מ"ב ים יג).--חמשה, חמשת עשר. חמש עשרה: כחמשת עשר אלף כל הנותרים מכל מחנה בני קדם (פפט' סיי). ויחי אמציהו וכו' אחרי מות יהואש וכו' חמש עשרה שנה (מינידיו).--ואכרה לי בחמשה עשר כסף (הומ' ג כ).-וסדורי: ויבאו כל עדת בגי ישראל אל מדבר סין וכו' בחמשה עשר יום לחדש השני (שמום יו א). בשנת חמש עשרה שנה לאמציהו וכו' מלך ירבעם וכו' (מ"ב יד-כג). -- ששה עָשֶׂר, שש עֲשַׂרָה: ותלד (זלפה) את אלה ליעקב שש עשבה נפש (ברחשי מוים). ששה עשר אדנים (שמות כר כה).-- פדורי: לאמר ששה עשר (זהייה כד יד).--שבעה עשר, שבע עשרה: שבעה עשר אלף ומאתים יצאר צבא למלחמה (זהי"ל זיל), יוסף בן שבע עשרה שנה (ברחש' לז ב). -- סדורי: בחדש חשני בשבעה עשר יום לחרש (נכחפי ז יח). בשנת שבע עשרה ליהושפט מלך יהודה (מ״ל כב כב).—שמנה, שמנת עשר, שמנה עשרה: וירק (אברם) את תניכיו וכו' שמנה עשר ושלש מאות (נרחם יד יד). ויעבדו בני ישראל את עגלון מלך מואכ שמונה עשרה שנה (ספט' ג יד). וישחיתו (בני בנימין) בבני ישראל עוד שמנת עשר אלף איש ארצה (שם כ כה). -- סדורי: ובשנת שמנה עשרה למלך ירבעם בן נבם מלך אבים על יהודה (מ"ח ים ח), להפצין שמונה עַשָּׂר (זַהִי״ַל כַד יה). – תשעה עַשֶּׂר, תשע עַשִּׂרָה: ויפּקדו מעבדי דוד תשעה עשר איש (ש"ב 3 ל). ויחי נחור אחרי הולידו את תרה תשע עשרה שנה ומאת שנה (נכחשי ים כה).-- סדורי: לפתחיה תשעה עשר (זהיים כל יו). היא שנת תשע עשרה שנה למלך נבכדנאצר מלך בבל (מייב כה ה).

תַשַּׁר, יַעשר, פ״י,—לקת את החלק העשירי, המעשר, den Zehnten nehmen; prender la dime, décimer;

לו to tithe ודעיכם וברמיכם יַעשׁר (ש״ח מי-יי).

סעי, עשׁר, מעשׂרים, עשׂר, אְעַשׂרְנּוּ, מְעַשׂר, —הבדיל
את המעשר, כמו קל: זכל אשר תתן לי עשׂר אַעשׂרְנּוּ
לך (נרחש׳ כס כנ). עשׂר תְעשׁר את כל תבואת זרעך
(זכרי יד כנ). והם הלוים המעשׂרים בכל ערי עבדתנו (נסמי׳ לס).—ובתלמו׳: גבאי צדקה בש״א נותנין את המעושר לשאינו מעשר ואת שאינו מעושר למעשר המעושר לשאינו מעשר ואת שממנו תאנים לשבת ושבחו לעשרו לא יאכלו למוצאי שכת עד שיעשרו וכו׳

ר׳ יהודה אומר אף הלוקט את הכלכלה לשלות לחבירו לא יעכל עד שיעשר (מעט׳ זב). שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שכת עם חשיכה עשרתן ערכתן הדליקו את הנר וכו' אין מעשרין את הודאי וכו' אכל מעשרין את הדמאי ומערכין ומומנין את החמין (שנת נוז). עשה לך רב והסתלק מן הספק ואל תרבה לעשר אומדות (כי גמליחלו, חצוי ח נו). מקצתן מעשרין ומקנתן אינן מעשרין רעב של בצורת באה (עם ה מ). היה לו באמצע מביא ומעשרן באמצע (בכורי ע ב). אינו נאמן לומר לו עישרתי ואינו נאמן לומר לו לתוך ביתי אני מכניסן (ירושי מעשרי ב ח). - ואמר הפישן: פרח משבשיו לשרתך עשרת תמור עשרו לך הונו במצבת (ה' יוסי בן יוסי, חתה כוכנה). —וכמשמ' "עשה עשרה, אמר שהוא עשרה: ולפיכך אודיעך שבעלי הקבלה הספירות חשבו לייחד השם ולברוח מאמונת השלוש ועשרוהו וכו' מקצת בעלי הקבלה מאמינים ואומרים כי האלוהות עשר ספירות והעשרה הם אחד (כ״ח חצולעסיח, גמזי הקצלה, יליכק 19). - הפעי, העשיר, רק מק' לעשר, בעשר 1), -- כמו פע': כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך וכו' (זנרי כו יכ). ותיה הכהן כן אחרן עם חלוים בעשר הלוים

- סעי, *עשר, רק צינ' מעשר, מעושר, - שעשרו אותו:
לא סקרו בסיקרא ולא מנאם בשבט או שמנאם רבוצים
או עומדים הרי אלו מעושרים וכו' קפץ אחד
יכו' מן המעושרים לתוכן כולן ירעו עד שיסתאבו
בכעודת עם הארץ אלא אם כן היה הכל מתוקן
במעודת עם הארץ אלא אם כן היה הכל מתוקן
במעודת שם הארץ אלא אם כן היה הכל מתוקן
בעושר מתחת ידו (ילוט' ז'תלי צ צ). - ובחכמת
השעור, "שטח בעל עשר צלעות: והשטח המרבה
צלעום נחלק למינים רבים מהם מחומש והוא אשר
צלעותיו חמש ומהם משושת או משושה אשר צלעותיו
שש וכן המשובע וכו' עד ה מעושר ולמעלה ממנו
(למצ"ח מכשים, המשים והסשנוכת ל כ).

(1) [ריב"ג בשרשיו חבר אותו עם הקל, אבל הוסיף שאפשר שהוא הפעי וו"ל: על משקל לשכב ובו" בשכב ובו' בשכב ובו' בשכב ובו' בשכב ובו' השהגי הגה במקום הפתח שם ובו' ואיגנו עוד נמנע שיהיה בעשר לעשר שני מקורים לפעל כבד על דמיון הפעיל רצוני לומר העשיר ויהיה העקר בהם בהעשר להעשר וחסקה ההא מן בל אחד מהם והעתקה תנועתה אל מה שלפניה, ע"כ. בדעה וו שהוא הפעיל אחזו ראב"ע ורד"ק ולב החדשים.

סמפת יהתעשר, - כמו פע': ואלו דברים מתעשרין דמאי בכל מקום הדבילה והתמרים והתרובין וכו' (דמחי ב ל). האורו והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני ראש חשנה מתעשרין לשעכר ומותרון כשביעית ואם לאו אסורין בשכיעית ומתעשרין לשנה הבאה (שניעי בו). רבי אליעזר אומר הצלף מתעשר תימרות וכו' ר' עקיבא אומר אין מתעשר אלא אכיונות מפני שהן פרי (מעסרי דו). מעשר בהמה נוהג בארץ ובחוצה לארץ וכו' ונוהג בכקר ובצאן ואינן מתעשרין מוה על זה בכבשים ובעוים ומתעשרין מוה על זה (נכורי ע ל). בוסבר שורעה לורע וחשב עליה לירק מתעשרת זרע וירק (מוספת' מ"כגז). אילן שחבש קודם חמשה עשר בשבם מתעשר לשעכר (מסציג, ירושי שניעי ה כה). ומה כבשים ועוים וכו' חדש וישן שאינן כלאים זה בזה אינו דין שיתעשרו מוה על זה (בכורי כג:).

עשרון, עשרו, פיז, מייר עשרונים, יעשרונות, -חלק העשירי: ועשרן סלת בלול בשמן כתית רבע החין (שמות כע מ). וביום השמיני יקה (הממהר) שני כבשים ובו' ושלשה עשלנים סלת מנחה בלולה בשמן (ויקרי יד י). מנחה סלת עשרון בלול ברבעית ההין שמן (נמד׳ ים ד). - עשרון עשרון: ועשרו עשרון סלת סנחה כלולה בשמן לכבש האחר (עס כח יג). -- ובתו"ם: הרו עלי עשרון יביא א' עשרונים (יביא שנים פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא ששים עשׁ רוּן (מכחו' יג ל). יביא מנחות של עשרונים!) מאחר ועד ששים (רבי, מס ב). -- ומ"ר עשרונות: אם הביא עשרון אחד משני עשרונות ולוג אחד משני לוגין יצא (שס גמכה. קה:). אם למדתי לכבש העומר שאף על פי שכפל עשרונתיו לא כפל נסכיו (אף איל העולה אעפ"י שכפל עשרוגותיו לא כפל נסכיו] (ספרי במדי קו). - ואמר המשורר: ומרוב עשרוני יתמהו השומעים שלש מאות וששה ושלשים ידועים (כחב"ע, בין מבח ומועד). ומי כרב משה זכות לקח בשיר תשע עשרוני הוכות לא נפל ארצה מכל דבריו ובלשון גופל על לשון לא קם איש כמהו ולא יקום אחריו (ר"י פרחכשים, מתק שפתים, 104).

,decimal עשָׂרוֹנָל מ״ז, – של עשֶׂרוֹן, של עשִׂרה, גרוג בדבור העברי ובספרות החדשה.

[[]נמשנה שבגמרא וכמרב"ם, הגרסה: עשרונות.]

: zwanzig; vingt; twenty , פעמים עשרה, בעמים זה עשרים שנה: אנכי עמך (נכחשי לח כח). עזים מאתים ותישום עשרים (שם לניה). עשרים קרשים לפאת נגב תימנה (שמוח לו כנ). ושלמה נתן לחירם עשרים אלף כר חטים (מ״ח ס כס). -- העשרים: לא אשחית בעבור העשרים (ככחשי ים לח). - ובמשם׳ סדורית: זיהי כשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה העגן (ממדי יא). וכשנת עשרים לירבעם חלף ישראל מלך אמא מלך יהודה (מ״ח יה ע). — ובתלמו': סנהדרין גדולה היתה של שבעים ואחד וקטנה של עשרים ושלשה (סנסי לו). בן עשרים לרדוף (כי יהודה בן מימח, חברי ה כח). מבר לו עשרים וחמשה דינר של כסף בדינר של זהב אע"פ שמשך את הכסף לא קנה עד שימשוך את הזהב (ב"מ מס:). —ובסהמ"א: עשרה דומה לאחד ועשרים דומה לשנים שהם שני עשרות וחיה ראוי שיקראוהו עשרים באשר יקראו ממאה מאתים ומאלף אלפים וכו' (כלנ״ע, ספ' המספר, 1). -- עשרים וארבע, שם לספרי המקרא. תנ"ך: ויהי בי ארכו לי שם הימים לעשות מלאכתי מלאכת שמים העיר השם יתברך רוח השר אשר עשיתי עמו ואמץ לבבו להדפים עשרים וארבע (כי יעקנ בן סיים, מקראי גדולי, הקד'). ולבן כל מה שיכולתי למצוא וללקט מהם מכל ספרי המסורה שהיו לי כולם לקטתי' ושמתים בעשרים וארבע זה (פס).

ערו"), שנו"ז, סמי עת, כנ' עמקה, עמקה, עמה, עמה, עמח, עמח, מ"ל עמים, עמות, כנ' עמתי, סמ' *עמותי 2), עיתוחי, "עמי, זמן, עמות, כנ' עמתי, שמ', -א): לכן המשכיל בעת "עמי, זמן, זמן רעה היא (עמו' ס יג). לכן כה אמר האי ידם כי עת רעה היא (עמו' ס יג). לכן כה אמר ייי הנגי חשב על המשפחה הואת רעה וכו' כי עת רעה היא (מיכ' צג). ואתה דניאל סתם הדברים וחתם הספר עד עת קץ (זכי 'יצ'; גסע). גם עד העת ההיא דלתות לא העמדתי בשערים (נסמ' ו מ). מן העת ההיא לא באו בשבת (עס יג כמ). — ואמר בן סירא: כי יש אוהב כפי עת ואל יעמוד ביום צרה (צ"ק גכ" ו מ). עת רעה תשכח תענוג ומוף אדם יגיד עליו (עס ימ)

כו). -- ובתלמו': אמרו עליו על ר' עקיבא מימיו לא: אמר הגיע עת לעמוד בכיהמ"ד חוץ מערבי מסחים וערב יום הכפורים (פססי קט.).--ובסהמ"א: וכן דכרת. בני האדם אין העת שוב לקצר או לזרוע ובן: כשישתנה היום בענן ובוולתו יאמרו נשתנה העת (כ"ח בדרשי, חותם תכנית, עת). בי יש אתו נימום הנמצאות-וסדרם בהוויתם ובשול הנישום ההוא בעת ידוע (ר"י אברבנאל, יספ' משעל' אלהים י ח). -- ובמשמ' חלק מן הומן, עונה: אכל העם רב והעת גשמים ואין כחי לעמוד בחוץ (עולי יג).--ובסהמ"א: והדבר הפרמר אינו נמשך אלא בהמשך העת והוא חלק מחלקי הומן (רש"ע פלקירת, לרי היגון 22).-ב) נסמך לשם אר למקור שבא להגדור ולהגביל את הזמן: ויאמר (יעקב) הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנת השקו הצאך ולכו רעו (ברחם' כמו). ויתן ניי דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד (ש"ב כד יה). ותור וסום ועגור שמרו את עת באנה (ירמי סו). ועת צרה היא ליעקב וסמנה יושע (מסלו). יום אידם בא עליהם עת פקדתם (שם מו כל). עת בקפה היא לייי (שם כל ו). בת בבל כגרן עת הדריכה עוד מעט ובאה עת הקציר לה (פסי לג). ואעבר עליך ואראך והנה עַהַּהְ עֵת דדים (ימוקי יי ה). במרם תגלה רעתך כמו עת הרפת כנות ארם (כס מ). ואני תפלתי לך יי' עת רצון אלהים ברב חסדך עגני באמת ישעך (סהל׳ מע יד). הידעת עה לדת יעלי סלע חלל אילות תשמר תספור ירחים תמלאנה וידעת עת לדתנה (מיוב לע מ-ב). עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו (שה)ים ב יב). ובעה ההיא יעמד מיכאל השר הגדול העמד על בני עמך והיתה עת צרה אשר לא נהיתה מהיות גוי עד חעה ההיא ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר (זניי יצ א).--ואמר בן סירא: בעה מפקד אל תתאחר פטר לביתך ושלם רצון (נ"ס גני' לנ יה).-ובחלמו': מאי דכתיב ואני תפלתי לך ה' עת רצון אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללין (רסב"י, ברכי ח.). אפילו מצאו חברו ואמר לו לין פה עת חמה הוא עת צינה הוא למחר משכים והולך (לי יוסי בלי יהודה, עירונ' נב.). -- ובסהמ"א: לעת הרחיצה לא מצאנו בו באור מספיק רק שבטמא יום אומר הכתוב ורחץ במים וממא עד הערב ומראה שמעת הרחיצה עד ביאת השמש יש עת (כ״ל הקרלי, ג״ע, ענין עמלה ועהרה ג, קי.), - ונסמך לאמרת הצרוף: נמו הפנו העמקו לשכת:

ו [כך כבנעני (Lidzb. 347). ראב"ע (מתוח כת יו בר אותו עם ענה וחרגש בתי בנטיה לחסרון הגון. וכר אותו עם ענה וחרגש בתי בנטיה לחסרון הגון. וקרוב לזה בארם: בעין, בענת, ובאשור': אַג, אָתּי, עת (Del., Handw. 96-97), ויש גזרים אותו מן יער,

בהשמטתי במקום עדת.] 2) [עי' הערה כפוף הערך.]

(ש"ב לה בטרם בקר איננו (ישע' יז יד). והיה לעת ערב יהיה אור (זכר' יד ז). ויהי לעת בוא השמש צוה יהושע וכו' (יסוט' י כו). ויהי לתשובת השנה לעת צאת המלאכים וכו' (מ"ב ים ל). ויהי לעת זקנת שלמה וכו' (מ"ל יל ל). רק לעת זקנתו חלה (המלך אמא) את רגליו (שסיה כג). אל תשליכני לעת זקנה (מהל׳ על ע).--קוה לשלום ואין מוב לעת מרפה והנה בעתה (ירמ' ח יה). חשיתמו כתנור אש לעת פניך יי׳ באפו יכלעם ותאכלם אש (סהל' כח י). על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו (שס לבו). ויאמר לה בעו לעת האכל גשו הלם (מות ביד). ומו יודע אם לעת כואת הגעת למלכות (מסת' ד'יד). -- לי נקם ושלם לעת תמום רגלם (זכר' כב לה). - "לעת עתה, לעת הזאת, עכשיו, בינתים, רגיל בדבור ובספרות החדשה. -מד: נתת שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו (מסל' ליס). -- קרבו אלי שמעו זאת לא מראש בסתר דברתי מעת היותה שם אני (ישע' מס יו). ומעת הומר התמיד ולתת שקוץ שומם ימים אלף מאתים ותשעים (זכי׳ יב יל). וסעת אשר סר אמציהו מאחרי יי׳ וכו׳ (זהישב כה כז). - מעת עד עת, אל עת: ומים במשורה תשתה ששית ההין מעת עד עת תשתה (יסוק' ד יל). ואחיהם בחצריהם לבוא לשבעת הימים מעת אל עת עם אלה (זסי"ל ע כס). - ובתלמו' במשמ' היום והלילה, כ"ד שעות: הסניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות וכו' אם אכדו הרי זה חושש מעת לעת (כ' חלעזר בן שמוע, גיט' ג ח). כל אשה שיש לה וסת' דיה שעתה והמשמשת בעדים הרי זו כפקידה וממעמת על יד מיעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה (כדה לל). וכמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת (ססו א). הרואה קרי אינו משמא בזיבה מעת לעת (זניס ב ג). תינוקות שלא הגיע זמנה לראות וראתה ראייה ראשונה ושנייה דייה שעתה שלישית מטמאה מעת לעת (מוספת' נדה חוח). אם בשלה בתוך בדי מעת לעת חייבות ואם לאו פשורות (כ' מחון, ירוש' מעשר' ל כ). אמר יום אחד שכת אחת חדש אחד שנה אחת שבוע אחד אסור מיום ליום מעת לעת (שס נדר׳ ס ל). בדקה ומצתה טהור וכו' אסורה לביתה עד מעת לעת (כ' מנהו, שם כדה א). והא רבי מאיר אמר מטמא מעת לעת (זסז). אם שהתה מעת לעת כשירה (צ"ק כ:). מעת לעת שבנדה עושה ישבי דדן כי איד. עשו הכאתי עליו עת פקדתיו (יכמ' מע ס). בא יומך עת פקדתיך (סס כ לח). עת 1) גשברת מימים במעמקי מים מערכך וכל קהלך בתוכך נפלו (יסוק' כו לד). את כל זה ראיתי ונתון את לבי לכל מעשה אשר געשה תחת השמש עת אשר שלמ האדם באדם לרע לו (קסלי ס ט). אועם אותיות היחס, ב: ויהי בעת יחם הצאן ואשא עיני ואראה בחלום והנה העתדים העלים על הצאן עקדים נקדים וברדים (בַּכַּלִם' לֹלֹּ י). ויהי, פעת לבתה והנה תאומים בבמנה (שם לח כז). לבו וועקו אל האלהים אשר בחרתם בם המה יושיעו לכם פעת צרתכם (שפטיייד). ויהי בעת תת את מרב בת שאול לדוד והיא נתנה לעדריאל המחלתי לאשה (ט״ח יח יע), ייי חננו לך קוינו היה זרעם לבקרים אף ישועתנו בעת צרה (ישע' גנ ב). הלוא ואת תעשה לך עובך את-יי׳ אלהיך בעת מולכך בדרך (ירמ' ג יז). בעת אפך עשה בהם (שס יח כג). ושמע זעקה בבקר ותרועה בעת צהרים (שס כיו). ברתו זורע מבבל ותפש מגל פעת קציר (שס כיני). ואתה חלל רשע נשיא ישראל אשר בא יוֹמִו בעת עון קין (יסוקי כל ל). יען היות לך איבת עולם ותגר את בני ישראל על ידי חרב בעת אידם בעת עון קץ (שם לה שאלו מייי ממר בעת מלקוש (זכרי י ח). - ולפני אמרת הצרוף: לכן יפלו בנפלים בעת פקדתים יכשלו (יכמי ו יה). בעת יורבו נצמתו (איוב ו יו). ובעת החלו ברנה ותחלה 'נתן ניי מארבים על בני. עמון וכו' (זהיייב כ כב). ובעת החל העלה החל שיר יי' (שם כע כז). -- ובמדר': ובעת שהוא שוכב עם אשת חבירו (מד"ר במדירים). -- בעת ההיא: ויהי בעת ההוא זיאמר אבימלך ובו׳ (ברחשי כח כב). - ועוד הרבה. - בכל עַת: ושפטו את העם בכל עת (שמוסים כב), ויאמר יו׳ אל משה דבר אל אהרן אחוך ואל יבא ככל עת אל הקדש (ויקרי יו ב). יחילו דרכו בכל עת (מהלי י ה; גם לד ב; קבע; קוג; קיעכ). אילת אהבים ויעלת הן דדיה ירוך בכל עת (משלי ה יען גם ו ידן ח לן יז יו). אם על שדי יתענג יקרא אלוה בכל עת (חיוב כזי). בכל עת יהיו בגדיך לבנים (קהלי ע ק). וכל זה איננו שוח לי בכל עת אשר אני ראה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך (אסת׳ היג). - ל־: ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים לְעֵת ערב לְעֵת צאת השאבת (בּרּחָם׳ כד יה). ויהי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו ובו'

[התרגומים מנקדים: עת (יעתה) נשברת.]

והמוכר אל יתאבל (שס יב). העת לכם אתם לשכת בבתיכם ספונים והבית הוה חרב (מני ל ד). אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי כא מועד (מהלי קב יד). עת לעשות ליי' הפרו תורתך (פס קיע קכי). לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים עת ללדת ועת למות עת לשעת ועת לעקור גמוע (קהלי ג ח-ב). ---ואמר בן סירא: ביד אלהים ממשלת תבל ואיש לעת יעמיד עליה (צ"ם גכף יד). וגם אם בעיניו ידמיע אויב אם מצא עת לא ישבע דם (פס ינ יו). -ועם ככ' : ונתתי גשמיכם פעתם ונתנה הארץ יכולה (ויקרי כו ד). ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש (זכר' יח יד). הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני יי׳ פעתה אחישנה (ישעי ס כב). יי׳ אלהינו הנתן גשם ויורה ומלקוש בעתו (יכמי ה כד). ולבלתי היות יומם ולילה בעתם (שם לג כ). והורדתי הגשם בעתו (יחוקי לד כו). ולקחתי דגני בּעָתוֹ (הושי ביל). והיה (הצריק) כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו (מהלי אנן ישברון לתת אכלם בעתו (שם קד כז). עיני כל אליך ישכרו ואתה נותן להם את אכלם פעתו (שם קמה יה). ודבר בעתו מה מוב (משלי יה כג). את הכל עשה יפה בעתו (קסליג יל).-ואמר כן סירא: אל תמנע דבר בעתו (ניים גניי ד כג). אין לאמר זה רע מוה כי הכל בעתו יגבר (מס לע כח). - ה) ובמשמ' קץ וסוף: וענה איים באלמנותיו ותנים בהיכלי ענג וקרוב לבוא עָתַה וימיה לא ימשכו (יפעי יג כנ). עית שפכת דם בתוכה לבוא עתה (יחוקי כנג). כי גם לא ידע האדם את עמו כדגים שנאחוים במצודה רעה (קסלי ע יב).--ובמשמ' מקרה: שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וכו' כי עת ופגע יקרה את כולם (פס יח).-ו) אחרי מלת השלילה: ואשה כי יווב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה ובו' (ויקריים כס). העם הוה אמרו לא עת בא עת בית יי׳ להבנות (סגי ל צ). אשר קמטו ולא עת נהר יוצק יסודם (סיוב כניו). אל תרשע הרבה ואל תהי סכל למה תמות כלא עתק (קהלי ז יז). --ואמר בן סירא: במקום מומר אל תשפך שית ובלא עת מה תתחבם (כ"ס גניי לב ד). מעשיבם עשו בלא עת והוא נותן שכרכם כעתו (שם כח ל). -- ובפהמ"א: בא וראה ממי שהתפלל לשמנה עשרה בימות התמה ושכח והוכיר כחריד הגשם וכו' אין תפלתו תפלה וחוזר ומתפלל תפילה אחרת בשביל שהוסיף דבר אחד

משכב ומושב לממא אדם לממא בגדים (זעירי, כדם (:). - ובסהמ"א: וכשתחשוב זי ימים מעת לעת אתה מוצא מקצת מיום השמיני להשלמת ז' ימים (כ"ח, חעל ו.). משום האי מעמא נמי לא מצרכינן שאלה לסוף מעת לעת דלא אתי למישרי מהיום מחצי יום ואילך (רפ"י, כדרי ס:). נאדות של כותים צרוכין מילוי זערוי ג' ימים מעת לעת יתן מים חדשים ג' פעמים וכן. גת של כותי צריך עירוי ג' ומים מעת לעת (כח"ם, שו"ה יע ב). האחד מהם הוא היום שמעת לעת והוא כולל היום עם הלילה הסמוך לו (כ"י סישראלי, יסוד עולם, כע:). שביום אחד שלם מעת לעת נפלו מן העם מדן וער באר שבע שבעים אלף איש (ר"י הברבנהל, ש"ב כד, ד"ה וימן הי דבר). מומניהם המבעים שהם מעת לעת (דוד גנז, נסת' ונעי לד). תיכף במעת לעת הראשון היה פרטינע גדולה דהייגו רוח סערה (עגיל שיחות להר"ן מברללב יו). -- בד, בד: בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל (נמד' כג כג). מחר בעת הואת אנכי נתן את כלם חללים לפני ישראל (יהושי יל ו). ותאמר לו אשתו (למנוח) לו חפץ יי׳ להמיתנו לא לקח מידנו עלה ומנחה ולא הראנו את כל אלה וכעת לא השמיענו בואת (סשטי יג כג). כי לא אתם נתתם להם בעת תאשמו (שם כח כנ). ובעת מותה ותדברנה הנצבות עליה ובו' (ש"ל דכ). בַּעַת הראשון הקל ארצה זכלון וארצה נפתלי והאחרון הכביד .(ישעי ס כג). בעת במרום תמריא תשחק לסום ולרכבו (חיוב לע יק). ויהי לימים מימים זכעת צאת הקץ לימים שנים יצאו מעיו עם חליו זימת בתחלואים רעים (זהיינ כא יע). --בעת חיה, עי' חִי. -- בַּעַת מחר, עי' מַחַר. -- ועם עד: ואת מלך העי תלה על העץ עד עת הערב (יהושי ס כע). לכן יהגם עד עת יולדה ילדה (מיכי ס ג). עד עת בא דברו אמרת יו' צרפתהו (סהלי קה יע). ולברר וללבן עד עת קץ בי עוד למועד (זכיי יל לה). -ואמר בן סירא: עד עת ימלא לבו בי (ניים גניי דיו). עד עת תעמוד לא יופיע (מס ינ יס). -ד) ובמשמ' זמן מיחד, זמן מתאים לפעלה, שעת הלשר: ויאמר אליו (אלישע אל גחוי) לא לבי חלך כאשר חפך איש מעל מרככתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וכו' (מ״נ ה כו). כאה הצפירה אליך יושב הארץ כא העת קרוב היום מהומה ולא הד הרים (יסוק' ז ז). בא העת הגיע היום הקונה אל ישמח או פן הדברים שאינם נמצאים כי אם לעתים רחוקות (כי זרחיה הלוי, ספי המחור, הקדמי). אי אפשר שלעתים רחוקות לא ישתמש בהן בחמין (כיינ, על הכייף, פסח' ח:). העולם חזה כמו בגד בלוי ישן אם תתמיד לבישתו ישבר (צ"ל ישחת) ויקרע ותשאר ערום ואם תניחהו בעצמו (צ"ל לעצמו) ותלבשהו לעתים רחוקים ובו' (כי ידעיה בדרשי, הפרדק א, חולה״ק נ). ויש לומר דאף אם לעתים רחוקים מצאו שם אדם יחשוב אותו ביותר לאלוה (פענה כזה, ומכה, כז.). -צוק העתים: ושכעים ששים ושנים תשוב ונכנתה רחוב וחרוץ ובצוק העתים (זכיי ע כה).--ובסהמ"א: יצעק מצוק העתים ולילה ויום לא יחרש (כש"ע פלקירת, המבקש עז). שהרי כמח סופרים יקרים [ומלמדים] חשובים מחמת צוק העתים וכוכד הזמן משכירין עצמן רק עבור היציאה (מכדכי, ב"ב מקס). -- עתים מומנים, מומנות: יעמדו נא שרינו לכל הקהל וכל אשר בערינו ההושיב נשים נכריות יבא לעתים מוסגים ועמהם זקני עיר ועיר ושפטיה (עזרי יד). ולקרבן העצים בעתים מומנות ולבכורים וכרה לי אלהי לטובה (נסמי ע לא). -- ובסהמ"א: יקרא בעתים מזומנים תורה שבכתב ודברי שמועה כדי שלא ישכח דבר מדברי דיני תורה (רמצ"ם, ח"ת חיב).--ובמשמ' מקרה, מאורע: ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים וכו' (חקת' ל יג). עם כל מלכותו וגכורתו והעתים אשר עברו עליו ועל ישראל ועל כל ממלכות הארצות (זהיים כע ל).--"ובסמי עתי, עיתי: יודוך יי׳ אלהינו עתי היום ושעות לילה שבתות וחדשי השנה (הוספי ומקוני לסרע"ג 25). וסדר זריתת השמש ובואה להעמיד עתי היום והלילה ועליתה וירידתה להמציא הקור והחום והקיץ והחורף (כייי חיים, סויים, היסודו). של כל עת ועת מעתי השנה וכו׳ לא נתכררה במחשכתנו ולא עלתה ברעיונינו צורתו (שם עצודי החלהים ה). וכמשפט הוח הם מתגלגלים עיתי היום והלילה (כשי הישכחלי, יסוד עולם, לו.). וכמו שהסכימו ע"ו חכמי האומות החוקרי' ששמו ליכם לידע ולכוין עיתי הלקות ושאר אותות צבא השמים (שם לו.). והמעום שאין למטח ממנו הם ערב ובקר שהם עתי הקרבן וכו' וכן לערב מפני שהם עתי זמן הקרבת הקרבן (כ"ח הקרחי, ג"ע, ענין מפלה, פמימי פעונ). הדבור השלישי בעתי בקר וערב (שס). הואיל ואמר באמרו על נדתה עת השנית מן עת נדתה וכו' ומה מעם להגביל עתי היום ולא יום עולתו (שם, ענין עמחק ועסרה בלא עת (בן בחבוי, גנזי שכער ב, בינלבורג 645). כל המוסיף שחרי זה מחרף ומגדף וכל האומר הלל כלא עיתו הרי זה מחרף ומגדף (שס). - ואמר המשורר: אני ההגבר הנדאב כלא עת' יומי ערבר ועוד לא יומי שלאו ימי (מנסס, חגרה גרי חסדהי חצן ששרוע). -- ו) *חלק של העונה: העונה אחר מעשרים וארכעה לשעה ה עת אחד מעשרים וארבעה לעונה (יכושי נוכי ח ל). - ה) ומ"ר עתים: מדוע משדי לא נצפנו עתים זידעו לא חוו ימיו (מיוג כד מ). ולקץ שנים יתחברו זכת מלך הנגב תבא אל מלך הצפון לעשות מישרים דלא תעצור כוח הזרוע ולא יעמד וזרעו ותנתן היא יומביאיה והילדה ומחוקה בעתים (דכי׳ יאו). ושב מלך חצפון וכו' ולקץ העתים שנים יכוא כוא כחיל גדול זכרכוש רב וכעתים ההם רבים יעמדו על מלך הנגב -(פס ינ-יד). ואתה משמים תשמע וחצילם כרחמיך רבות שַקּים (נחת׳ ע כח). ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל (זהי"ל יג לג). זבעתים החם אין שלום ליוצא ולבא (זסי"נ יס ס).--וכחו"ם: וכי באיוה שעה הממונה בא לא כל העתים שוות פעמים שהוא בא מקריאת הגבר או סמוך לו ובו' (סמיד ל ב). איזהו מעונן וכו' ר' עקיבא אומר אילו נותנין עתים כגון אילו אומרין היום יפה לצאת מחר יפה ליקח היום חמה נחפת מחר גשמים יורדין וכו' (מוספתי שנת זיד). מעונן וכו' ר"ע אומר זה המחשב עתים ושעות ואומר וכו' (סנסי סס:). העושה תורתו עתים הרי ה מיפר ברית (נשם רי סימון, ירושי צרכי ע ה). בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפו"ר ובו' (רצח, שצח לח.). בשר ודם שאינו יודע לא עתיו ולא רגעיו ולא שעותיו הוא מוסיף מחול על קודש אבל הקב"ה הוא שיודע רגעיו ועתיו ושעותיו נכנס בו כחום השערה (רשנ"י, מד"ר נרחשי י). - ובתפלה: בחכמה פותה שערים וכתבונה משנה עתים ומחליף את חומנים (משל' ערצית).--ובסהמ"א: וכשם שהרעב בערב ודוחה אכילתו לערב שני אין יכול לאכול אפילו אכילה שלעת אחד וכל שכן שלבמה עתים (משוי הגאי הרכני שמ). תקור תכמה ודע משפט ועתים ואף כי את בסוף ימים ועתים (כש"ע פלקירה, המנקש יג).--עתים רחוקות, "רתוקים: בן Aדם הנה בית ישראל אמרים החזון אשר הוא חזה לימים רבים זלעתים רחוקות הוא נכא (יסוקי יב כו). - ובסהמ"א: שהוא ככורה מן הפפקות

ז, קינ::). - *עתים... עתים, לפעמים... לפעמים: עתים שהוא שונה כיצד היה השרץ תלוי בין הקירות ובו' (רשצ"ג, מוספסי טהרי ד ב). מפקח בגל עתים פשור עתים חייב ביצד ובו׳ (כ״ם בכו של ב׳ יוסכן בן ברוקה, פסקי כל.). חיות אש ממללות במתניתא תנא עתים חשות עתים ממללות (מגיי יג:). עתים חלים עתים שוטה כשהוא חלים הרי הוא כפיקח לכל דבריו (כ״הֹ כס.). עתים שאדם עושה מלאכה ומתנצל מן המיתה ועתים שאין אדם עושה מלאכה ומתחייב מיתה לשמים (כ״ע, לדר״נ יל). -- ובסהמ״א: עתים ביום ובערב ובחצי לילה ובשחר תצא בלא סדרים עתה1) תראה משמי שפרים ועתים נכסתה (מספרות הלכה של הקראים הקדמונים, גנזי שכער ב, גינלבורג 496). - בעת מן העתים: שחכל פעל האל ומעשהו וכו' והוא שנהו בעת מן העתים להיותו אד יותר שוב השינוי מההתמדה (ר"י אברבנאל, מפעלי אלהים י ח). - ואמר המשורר: אחרד לעתי וארגו תחתי וקול בן אמתי לך אקריבה (כ״י הלוי, יעץ ומקים). הלא עתים אחדים הם יעופון בחלום גומה ותעש כל אשר תוכל לעיני כל ביד רמה (רחצ"ע, קרח שיר זה).-מכתב עת, מ"ר מכתבי עתים, עתון: ושלא לקרוא ארבעה מכתבי העתים שהם כנגד ארבעה אכות נזיקין (כ״ל לויסל, שע"י ב, 34). ועי'מכתב. -- וכן בתב עת, כתבי עת, עיי כתב.--ומ"ר עתות, עיתות: ויהי יי' משגב לדך משגב לעתות בצרה (מסלי עי). למה ייי תעמד ברחוק תעלים לעתות בצרה (שסית). בידך עתתי הצילני מיר איבי ומרדפי (מס לא יו). -- ובמדר': היודע שעותיו ועתותיו הוא חלקו (כי יהוקה צן בתיכה, מכיי צל יג).--ובסהמ"א: ועכשיו לענין הטאה וכו' לאו כולהו רכגן נהיגי ביה אלא אנשים חשובים כלבד ולא ככל עיתות אלא ביםי בעיתא ותעניתא (לולי. הגלי ל ל, לוין 83). וכמו שהפקח לא יוכל לראות השמש וכו' אלא בעתות היום וכמקומות נשקפים שהשמש זורחת אליהם כך הפקח באור האלהי יש לו עתים ומקומות בהם רואה האור ההוא והעתים הם עתות התפלות (כ"י ח"ם, הכוזכי ד ז). ואל תשעון במה שיקרה למעשים ובעתות סועשות ובדרך המקרה מאבוד המשתדל והנצל המופקר הפתי (סס ה כ). והדמיון בעבור שהוא פניםי וקרוב להרמות אל השכל ישאר עמו כמנהגו בשאר עתות השונה (סוס, כוס סן ד). אין בית דין

וֹ) [כך בדפו׳, וצ״ל קחים.]

של שבעים ואחר צריכין שיהיו יושבין כולן כאחר במקומן שבמקדש אלא בעת שיהו צריכין להתקבץ מתקבצין כולן ובשאר העתות כל מי שהיה לו עסק יצא לעשות, חפצו (רונב״ס, קנהי ג ב). ואמתת המקרה וענינו שלא ישאר ולא יתקיים שני זמנים ר"ל שתי עתות (כ"ם ח"ס, מו"ל ח עג). מתפללים על חיי אחינו בכל רגעי עיתותינו להפיקם רצון בגיל ועלצון בצח (ר' שמוחל בן עלי, חגרי, חרבין ב, 46). בתב רבינו האי גאון ו"ל יש עתות הבאות לפועל ויש עתות שאינם מהנות כלום (הרקנטי, הֹצן יקרה, פיי החורה, עו:): כי כל העולם כולו למקומותיו ועתותיו כנוף אחד מחובר אברים וכלים מכלים שונים (כש"ש: די כוסות, כוס פיד הייו).-ואמר המשורר: בידך עתות ומה זה פי יענה וקצרו שפתותי וכל רגע הנה בקרבי אתותי ואן לבי יפנה (כחצ"ע, חלסי הכוחות). -- ואמר הפימן: מתי תתנשא ותתרומם וזכר אמר פיך קומם בשלש עתות עמלק לחמם (חלהים חל דמי, פרשי זכור). --והדבור *לעתוֹתי !) ערב: ר' יהודה אומר שחרית כעל הבית צריך שיאמר כל מה שילקטו עניים מן העומרים הרי זה הפקר ד' דוסתאי אומר לעתותי -ערב (מוקפת' פחס ב ה). השובר את הפועל לעשות עמו מלאכה ולעיתותי ערב אמר לו הליך את הלגין וה במקום פלוני וכו' (שס, ע"ו ז (ח) י). למלך ששכר פועלים הרבה וכו' לעיתותי ערב באו אותם פועלים לימול שברן ובו' (כי זעירה, ירושי צרכי צ ה).--ובסהמ"א: מה גאוו על ההרים רגלי מכשר משמיע שלום מרחוק בחצצרתי בעתותי קרב (אייכנצוים, אגרי לריצ"ל, צאר ילחק 13).-ואמר הפישן: מסגרת סגרה בעתותי פסח נשמדה מדין בצליל שעורי עמר פסח (אמן געורותיך, יול' ב פסח). -- ואמר המשורר: ואצדיק על אשר בא אל אמונה במוסרו בעתותי מצוקה (כ״ם סנגיד, ידידותך בחוך לבי). - ועתותים: גשתינו עדיך בזריוות ולא בעצלתים דחות רוע פורעניות המתרגשות לעתותים (כי בכימין, אמכח, לו"ג).

ערר²), ממנו עָתַד, עָתוֹד, עַתּוּד, עָתִיד, עַתִּידָה, "עַתִּידָה, "עַתִּידוּת.

ונכפל סיום הרכים כמו: מראשתי, במוהי.]-

נערב': עחד a) כמשמ' הכנה. (וכך בארמ'.) (2

ه) عتد

עַתַד, קל אונו נהוג.

פָע׳, עַתַּד, עַתַּדָה, – עַתַּד אַתְ הדבר, הכין אותו בכל bereiten; preparer; to prepare, שיהיה מובן ומומן. make ready: הכן בחוץ מלאכתך ועתדה כשרה לך אחר ובנית ביתך (מסלי כד כז). --ובסהמ"א: ועתודותיהם שוסיתי סגלתם שעתדו לפגעי הזמן . (כ"י ח"ס, פה"ם לריצ"ג, עמד). ושלח הכרכיה לבקש דמו ועתד הרוצחים ששחקו ממנו והכיר בהם חקרוכ לחם והודו בהריגתו (ר"י חריזי, מוסרי הפילוסי חג). לפתע פתאם ראו אנשים דבר ערוה או עון או דבר מצוה שלא ומנום ועתדום אנשים להעיד בפיהם (כ"י הדקי, חה"כ שקט, דצור לח יחסמוד). - ואמר המשורר: מי עמד למוד ארץ וחרד וכו׳ מי עתד אצרות שלג וברד (רמצ"ע, מי חל נסתר). דרכו במסלה כוכבי רום ועלו בית דלי בתחלה אזרו עו ומשלו עתדם עת גאלה אל בכחו ונחלו (כ"י סלוי, יש חרכה). אתה כוננת מישרים ועתדת יום , פקדתך (הוא, אתה כוכנת מישרים).

שסססי, התעתד, התעתדה, — התעתד הדבר, הוכן, גועד, bereitet, bestimmt sein; être préparé, destiné; to to be prepared, destined: וישכון ערים נכחדות בתים לא ישבו למו אשר התעתדו לגלים (חובים כס). — ובסהמ"א: שבתם מן המלחמה הקמנה שוללים שלל התעתדו למלחמה הגדולה וכו' (כ"י ח"מ, חו"מ, יסוד מתעמה ס). — ואמר הפימן: גלתה גהוצה לעמות עדי מחפה לגלות בהתעתדי גדר בעדי (כ"ח סקליל, חיכם מחפה לגלות בהתעתדי גדר בעדי (כ"ח סקליל, חיכם חידות שתות היום במזרק המשושים ועוד התעתדו לכפל שמחות ופתחו ההנתות מאבסים (כתב"ע, סלים כ"כ). הנם לצורות התכבדו נועדו והתעתדו זו עם זו יתאחדו ואלה מאלה גבדלים (כחב"ע, חלילים מסוד).

לא ישבו למו אשר התעתדו לגלים ולמי הן מעותדין לא ישבו למו אשר התעתדו לגלים ולמי הן מעותדין לא ישבו למו אשר התעתדו לגלים ולמי הן מעותדין לאלו שהן גולין ישראל שגלו ממצרים (ת״ר כת״ר כת״ יס).
מחר נהא מעותדים ועומדים על ראש הגבעה כמשמעו דברי ר' יהושע ר' אלעזר המודעי אומר מחר נגזור תענית ונהא מעותדים על מעשה אבות¹) (ילקי שתות למך).—ובסהמ״א: שורה שלישית שאר הקהל והמקום הזה מעותד לדבר ומספידין שם לפי כבוד המת ונקרא שדה בוכים (ערוך ערך של). כי יוסיף באיש

וכו׳ דעות ומעלות המדות יותר מאשר עותד וחוכן אליו קותם (כחב"עו, קפי העלמים, יב). גלוה לוח שלא היו (שאר הנביאים) מעותדים ומוומנים כמוהו (פס יג). ומסרתים (את האגרות) ביד סוחר אחד מגינואה אוהבי שמצאתי בעיר כולוגייא שהוא מעותד לעכור באלבסנדריאה (כי הלל, חמדה גכתה, כח:). אך לשקר שמרנו המעותד ההכרתי ואין לאל ידינו לדחותו הגורה אמת ואנחנו בדאים (כ"י הצדרשי, בחיכי עול' עו). ומפני ההנהגה הדקה הואת (שלא היו להומים אחרי תאות המשגל) היו מעותדים לאריכות ימי חייהם (כ"י אברצנאל, פי' החורה, בראשי, ד"ה ויחי אדם א). – ובחבמת הרפואה, במשמ' עלול ל־: הכבד והטחול הם אברים היותר מהירים והיותר מעותדים לקבל הקושי כשיתרשל האדם בהם עשיות המאכלים הדבקים (פרקי משה להרמצ"ם ג). עוד אמרת כי בימי החרף יען אתה מעותד לנזילות אינך מניח כי אם תפלה של יד (ריצ"ם, כו"ת קלו). ויש מהגופים גופים מעותדים לכאב הראש והם גופים חלושי הראש וחלושי אכרי העכול (קאנון ג א ב א). וחביצה השלוקה למי שהוא מעותד לרעיפה (פס ה חיד). -- מעתד, מעמד למשרה, -candi :dat(e) מעותד לחבורה (לה"י יהודי מלרים וח"י ח, מן -(278). – ואמר המליץ: משנאי הם כהר ציון ואני בהר עיבל מעתד לקללה (עווכוי, ווסבי ה).

אַתְּרָה. – עי' צַתִּירָה.

עַבְּדְרוֹ עָבְּשִׁיוּ, שַׁתְּ (כתיב), עָתְּה, חס״פ של חומן, — עבשיוּ, בומן זה, petzt; maintenant, à présent; now בומן זה, – בומן זה, בומן זה, שַתְּה הנה אשתך קח ולך (פרסט׳יני). עַתְּה ידעתי בי ירא אלהים אתה (שס כניני). עַתְּה ידעתי בי גדול יי׳ מכל האלהים (שמוסיסיל). עַתְּה ידעתי בי ידעתי בי יי׳ לוֹ (שפט׳יזיג). עַתְּה ידעתי בי ידעתי בי וושיב יי׳ לו לו הושיע יי׳ משיחו (מסל׳כיז). עַתְּה הרחיב יי׳ לנו ופרינו בארץ (צרלש׳ כו כנ). אתה עַתְּה ברוך יי׳ (שס כני). — ואמר כן סירא: אל תאמר [מה] כי עש[י]תי חפצ[י] ומה עתה יעוב לי (נ״ס גכי׳ יל כג) — ובנגוד לומן העבר: בי במקלי עברתי את הירדן הוה וְעַתְּה הייתי לשני מחנות (צרלש׳ לני למ). אביך הקשה את עלנו ואתה עַתְּה הקל מעבדת אביך הקשה (מ״ל׳ינ עלנו ואתה עַתָּה הקל מעבדת אביך הקשה (מ״ל׳ינ לאפרים) בבעל וימת וְעָתָּה מוספו לחמא ובו׳ (סוט׳ינ למטר) בניל (מפי) ינ (מפרים) בבעל וימת וְעַתָּה יוספו לחמא ובו׳ (סוט׳ינ (סוט׳ינ (סוט׳ינ בעל וומת וֹעַתָּה יוספו לחמא ובו׳ (סוט׳ינ (סוט׳ינ בעל וומת וֹעַתָּה יוספו לחמא ובו׳ (סוט׳ינ בעל וומת וֹעַתָּה יוספו לחמא ובו׳ (סוט׳ינ (סוט׳ינ בעל וומת וֹעַתָּה יוספו לחמא ובו׳ (סוט׳ינ בעל וומת וֹעַתָּה יוֹם בוֹ לחמא ובו׳ (סוט׳ינ בי במנוֹ לחמא ובו׳ (סוט׳ינ בעל וומת וֹעַתָּה יוֹם בוֹ לחמא ובו׳ (סוט׳ינ בעל וומת וֹעַתָּה יוֹם בוֹ לחמא ובו׳ (סוט׳ינ בעל וומת וֹעַתָּה יוֹם בוֹ לחמא ובו׳ (סוט׳ינ בי במנוֹ לחמא ובו׳ (סוט׳ינ בעל וומת וֹעַתְּה יוֹם בוֹ לחמא ובו׳ (סוט׳ינ בעיר ביייים בעַר ביייים בעַר ביייים בעַר בּיִייִים בּיִייִים בּיִייִים בּיִיים בּיִיים בּיִיים בּיִיים בּיִיים בּיִיים בּיִיים בּיִיים בּייִים בּיִיים בּיִיים בּייִים בּייִים בּייַים בּייִים בּייִים בּייִים בּיִיים בּייִים בּיִיים בּיִיים בּייִים בּיִים בּייִים בּייִים בּייִים בּיים בּייים בּיים בּייִים בּיים בּיים בּייִים בּיים בּייִים בּייִים בּייִים בּייִים בּייִים בּיִים בּיים בּייִים בּיִיִּים בּייִים בּיים בּייִים בּיים בּייִים בּיים בּייִים בּיים בּיים בּייִים בּיים בּיים בּיים בּייים בּיים בּיים

נו [כנראה מעקרו זחם המפעל מן עת.]

[[]ערי בם מברי (עמלק ה).]

לידידי בקרן בן שמן וכו' ויקו לעשות ענבים ויעש באשים ועתה יושב ירושלם ואיש יהודה שפטו גא ביני ובין כרמו (ישעי ה א-ג). מצדים ירד עמי ובו' ואשור באפס עשקו ועתה מה לי פה (מס כב ד-ה). שאל מסני ואתנה גוים נחלתך וכו' וְעַהַּה כלכים השכילו הוסרו שפטי ארץ (מכלי נ ס-י). אך בצלם יתהלך איש וכו' וַעַתָּה מה קויתי יי' (פס לע ז-ק). --אמר בן סירא: וגם בריתו עם דוד וכו' ועתה-ברבו גא את' יי׳ המוב (ביים נכיי מה כה). - י) ועתה הנה, להביע את המעם והסבח: וְעַפַּה הנה צעקת כני ישראל באה אלי (שמות בש). ותחה הנה החיה יו' אותי כאשר דבר (יסושי ידי). ועתה הנה המדך מתהלך לפניכם (ש"ח יב ב). ועתה הנה ידעתי כי מלך תמלוך (שם כד כל). וְעַתָּה הנה ארניה מלך (מ״ל ליס). וְעַתְּה הנה פתחתיך היום מן האוקים אשר על ידך (יכתי ת ד). — ו) עַתָּה זה: ותאמר האשה אל אליהו עַתָּה זה ידעתי בי איש אלהים אתה (מ״ח׳יז כד). אדני שלחני לאמר הנה עַהַה זה באו אלי שני נערים וכו' (מ״בּ ה כב). - ח) גם עַתַּה: ויאמר (יוסף) גם עַתַּה כדבריכם כן הוא (ככלוםי מדי). גם עהה התיצבו וראו את הרבר הגדול הוח (ש"ח יצ יו). ומה גם עתה (מ"ח יד יד). וגם עתה נאם יי׳ שבו עדי בכל לבככם (יוח׳ ב יצ). גם צַתָּה הנה בשמים עדי (חיוב יו יע). -- מ) מעתה: השמעתיך חדשות מֶעֲתָּה ונצרות ולא ידעתם (יפע' מס ו). הלוא מֱעַתַּה קראתי לי אבי אלוף נערי אתה (יכני גד). ואני מַעַתָּה לא יעמד בי בח (דני' יו). בי מעתה יש עמך מלחמות (זהייניוע). -- מעתה וער עולם: ַםַעֲהָה ועד עולם קנאת יו׳ צבאות תעשה ואת (ישעי עו). ודברי אשר שמתי בפיך לא ימושו מפיך וכו' מַעַתָּה ועד עולם (עס נע כח). ומלך ייי עליהם בהר ציון מַעַהָּה ועד עולם (מיכ׳ דו). יהי שם יי׳ מברך מַשַתָּה ועד עולם (פהלי קיג ב: גם קיה יה; קכח ק; קכה ב; קלח ג). -- ורגיל בתו"ם במשמ' אם בן: מעתה יוף משיעלה עמור השחר. וכו' (ירושי ברכי ל 3). מעתה אפילו משפסקו עובדי עבודה יהא אסור מפני מראית העין (מס שניעי ג ל). מעתה לא ירחו ליום הכניםה שלא יהו אומרין ראינו כפרים ועיירו' קורין כאחת מעתה חל להיות בשני חל להיות בחמישי וכוי (כני,ן שם מנילי לו ג). הנותן מעות לחבירו ליקח לו חשיםי ולקח לו שעורים אם פחתו פחתו לו ואם הותירו. הותירו לו ובו' מעתה אפי' אמר לו ליקח לו חמיםן

(3-6), ועתה שחקו עלי צעירים ממני לימים אשר מאסתי אבותם (חיוב ל ח). -- אחרי או: עודני היום חוק וכוי ככחי או וככחי עַתָּה (יְסְוֹש׳ יד יא). זה הדבר אשר דבר יי׳ אל מואב מאז ועתה דבר יי׳ לאמר וכו' (ישעי יו יג-יד). ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי מוב לי אז מעַתַה (הושי נ ע). -- ובנגוד לומן העתיד: אראנו ולא עַתָּה אשורנו ולא קרוב (כמדי כד יו). הכף זבח וצלמנע עַתַּה בידך כי נתן לצכאך לחם (שפטיסו). עַהַה תתן ואם לא לקחתי בחוקה (ס"ח ב יו).-ב) ובמשמי סוף סוף: הנה באתי אַלִיך שָהַה היכל אוכל דבר מאומה (נמדי כב לת). מה עשיתי עַתָּה ככם הלא מוב עללות אפרים מכציר אכיעזר (שפטי ס ב). ויאמר (ייי) למלאך המשחית בעם רב עַתַה הרף ידך (פ״ב כד יו). ויאמר (אליהו) רב עַתָּה ייי קת נפשי (מ״ח יע ד). הלא שמעת למרחוק אתה ינשיתי למימי קדם ויצרתיה עתה הביאתיה (מ"ב יע בה). עַתַה גם אני אדבר משפטים אותם (ירמ' ד יב). עתה סכבום מעלליהם נגד פני היו (סוטי ז כ). -- ג) מן העתיר הקרוב: האחר בא לגור וישפט שפוט עַתַּח ברע לך מהם (בכלסי יע ע). ותאמר (לאה) עַאַה הפעם ילוה אישי אלי (שם כע לד). עַתַּה תראה אשר אעשה לפרעה (שמות ו ל). עַתָּה תראה היקרך דברי אם לא (פס כג). עַתַּה ילחכו הקהל את כל סביבתינו (פס ב'נ ד). עַתַּה ירע לנו שבע כן ככרי מן אכשלום (פיינ בו). הגני עשה חדשה עַהָּה תצמח (ישני מג יע). עַהָּה ירעם יוי בכבש (הופי דיון גס היון ס חיגן י ב). לבן בָתַה יגלו בראש גלים (עמו' וו). עַתַּה תהיה מבוכתם (מיכי ז'ד). — ד) לפני צווי, כעין מלת הורוו, במשמי זבבן: עַתַּה קום צא, מן הארץ הואת (נכלפי לל יג). עַתַּח שמע בקלי איעצך (שמוס יסיע). עתה לכה קכה לי אתו (בעד' כב יל). עתה בוא כתבה על לוח (ישני ל ס). אמר בן סירא: עתה ברכו נא את אלהי הכל --המפליא לעשות בארץ (נ״ס גניי נ כנ). -- ה) ועתה, במשמ' ולפיכך, להביע כעין תוצאה של הקורם: הן האדם היה כאחד ממנו לדעת מוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם (ברחשי ג בכ:). הן עם אחד ושפה אחת לכלם וכו' ועַתְּה לא יבצר מהם כל אשר יומו לעשות (שם יח ו). ועתה הנה ידעתי כי סלך תמלוך וכו' וְעַהַּה השבעה לי ביי' וכו' (ש"ח כד כח-כב). ואבשלום וכו' מת במלחמה ועתה למה אוא שחרשים להשיב את המלך (שיניעיה). כרם היה

ולקח לו חשים לא נתכוון המוכר לזכות אלא לבשל המעות וכו' (שם כ״ק ע ה). הרי למדנו שאין האשה דנה מעתה אין האש' מעידה (שם שנועי ד ח). אמר לה (ר' יהושע) כבר סערתי מבעוד יום אמרה לו (האלמנה) מעתה אם סעדת מעמת בפת ובגריסין (זח"ר ו). - וכן אלא מעתה: אלא מעתה העושה סוכתו בעשתרות קרנים וכו' (אניי, סוכה ב.). אלא מעתה אשם יהא פסול שלא לשמו דגמר עון עון מחשאת (מנחי ד.). -- אמר מעתה: אי אפשר לומר אלפים שכבר נאמר שלשת אלפים וכו' אמור מעתה אלפים בלח שלשת אלפים ביבש (כ' יוסי, חוספחי כלים נ"מ ס צ). כמה לקו באצבע עשר מכות אמור מעתה במצרים לקו עשר מכות וכו' (ר"י הגלילי, הגדה של פסח). כימים הראשונים מה הראשונים מרוצים אף שניים מרוצים אמור מעתה אמצעים בכעם (קע"ר ו). --"בעתה, כמו עתה! ומוב לו בישול קאב"י מה שמקדם היו שותים בכאן הישמעאלים וכעתה נתפשט בכל ארצות הגוים (כ"ע כ"ן, מעסה עוציה, נית סדם ג י). ובעתה נדבר אם למעלה מהמכור אות היא שהנגע במעיים הדקים ויותר מסוכן (שס דג). -י) עד עַהַה: עם לבן גרתי ואחר עד עתה (נכחשי לנ ה). כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה (זכרי יכ ט). ולא השליכם סעל פניו עד עַתָּה (מ״נ יג כג). - ואחרי מן: אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבתינו (בכחשי מו לד). ורעה לך זאת, מכל. הרעה אשר באה עליך מנעריך עד עַתָּה (פ״ביע ס). ונכלה ומרפה לא אכלתי מנעורי ועד עַתָּה (יסוקי ד יד). לא היח במהו במצרים למן היום הוסדה ועד עַתַּה (שמות ט ית). מיום עובה את הארץ ועד עַתַּה. (מ״כּ סו). ותכוא (רות) ותעמוד מאז הבקר ועד עַתַּה (רות ני). - יא) כי עתה, להציע את הסיפא בפסוק של תגאי: לולי אלהי אבי וכו' היה לי כי עַתַה ריקם שלחתני (כרחש' כֹח מב). עיי בי.

עת ה, שמח, פנו"ז, מ"ר עמות, עמות, בלשון הפילוסופ" נקודה של הזמן, רגע שאין לו ארך, שאי אפשר לחלק אותו, Zeitpunkt; moment; point of time: הומנים שלשה חולף ועומד ועתיד ואף על פי שהעומד פחות מכל עתה שמתי העתה כנקורה (כ״י ל״ם, לו״ד ל הפעל החולף נפרד מהעתיד בעתה וכו' אשר הוא הגבול בין שני הומנים ו-עתה לא יתחלק כי הוא בנקודה במלאכת חכמת השעורים (פול, פרקמה

ל). ותעתות אשר היה נפטר מן העבודה בים: עכודתו היה הולך בהם אל המרחץ ונשארה אדמתר שממה (הוח, חו"ה, הנחינה ג). ההקדמה השלישית שהומן מחובר מעתות (כ"ש ח"ה, מו"כ ל עג). ההקדמה חשלישית הוא אמרם שהזמן מחובר מעתות רוצים בזה שהם ומנים רבים לא יקבלו החלוקה לקוצרי מדותם (פס). כשתשים הדרך מדכקת יתחייב כהכרה התחלק העתה מן הזמן אשר הושם כלתי מתחלם וכו' וכן הומן יגיע אל עתות לא יקבלו החלוקה (שס). כי הומן אצלם כמו שידעת מחובר מעתות לא יחלקו (סס). אלו נמנאו 1) כל הנמצאות על יד התלמיד בעתת הומן תהיה בריאת תמר בשתים. עתות על יד האומן (עמכוי, מסני ב), שהומן מחובר מעתות ב"ל הדעת האמתית בומן הוא שהעיתה אינו ומן ואינו מחובר ממנו כי יחס העתה אל הומן כיחם הנקודה אל הקו וכמו שברבוי הנקורות לא יתחבר הקו ככח ברבוי העתות לא תמצא הומן (לפודי, מו"כ ל עג). ולוח תמצא שבכא. יומם יסותו ברגע ובכמו שיעור העתה אשר יחלס הלילה לשני חציין שאינו בומן אלא כמו שהנקודה בקו (כלב"ג, איוב לד לו). והעתה אינו נמצא בעצמו כי הוא תכלית, העבר והתחלת העתיד (רפ"ט, מו"כ ב, סקדתי). והזמן ידומה שהעתה מחלק אותה בעבר ובעתיד ומשתף ביניהם (כלנ"ד, למו"ר 6). אכל העתה למה שלא ימצא בפעל לפי שהומן עצמו בלתי במצא בפעל וכ"ש בעתה וכו' ולזה יתחייב שיהיה העתה הראשון יחלוק הקודם והמתאחר (כ"מ קכיסקט, אור ייי ג א א). מה שספקו על העתה בשאמרו כי העתה הוא אשר יחלוק בין הומן הקודם מן המתאחר וכבר יהיח זמן קודם לעתה הראשון (כ"ב מלבו, עקרים ביים). משל בהויית האפרות מן הכיצה שעויבת ההיולי צורת ביצה ולבישתו צורת אפרוח לא ימלט או הוא בעתה אחד או בשני עתות שבעתה א' נפשט ממנו צורת ביצה ובעתה אחד לכש צורת אפרות ונמנע שיהי' בשני עתות שאר איפשר ב' עתו' סמוכות זו לזו אלא שיהיה זמן בנתים שאם אין זמן ביניהם אלף עתות יהיו כלם עתה אחד וכו' והתשובה שהעתה אינו ומן אלא תכלית. ופן והוא עצמו התחלת הומן העתיד וכו' והעתה

עתה

ו) [כך בדפו'; בהוצ' ברודי. הגרסה גמצאוּ. ואולי צריך להגיה: גמגה]

אינו מתחלק (כ"י קחרו, חולדות ילחק, ברחשי, יה:). וא"א להיות עתה שתהיה ראשית זמן וכו" העתה שבה התחיל מציאות הזמן (כ"י לברבנלל, פיי בראשי, ד"ה בראשים בכלו). ואם אינו מהנמנע שימצא איש שלם בשכלו כל כך שיספיק בעתה אחת להנהיג דברים מתחלפים (שם, ד"ה ויכל אליו ייי). כמו התנועות ההפכיות והגושות והמתחלפות כפי המהירות בגלגל אחד ובעתה אחת (הוח, מייח ג, הכמת שלמה שער ב). ויותר שוב היה שמיד יענם כדי שתחיה ההמלכה באותה עתה (מסינ ה). אחר כך אוכור מה שטענו מהומן והעתה שהכיאו בשמיני מהשמע גם כן (הוא, מפעלי אלהים ה א). ואמנם מפאת העתה אמרו אם היה הומן הוה היתה שם עתה ראשונה אין לפניה ומן והוא שקר לפי שמבע העתה ומהצתה אינו כי אם מה שהוא תכלית הזמן החולף והתחלת העתיד (שס). והוא (רסע"ג) מכטל ענין העצם הפרדי והרקות וחבור הומן מעתות ומקיים מציאות החמר והצורה (שסיע ג). הנקדה מחברת הקו והעתה מחברת הזמן (ר"י אבן לטיף, כב פעלים בכ). הרגע הוא העתה והעת הוא חצי העתה (רמייע מפחכו, חמרי טהורי, העסים ה). שהנה העתה אין דבר יותר קטן ומהיר ממנה (כיינו אלבילדה, כאשי דעח גג, מה.). ובדרך צחות נאמר כי העתה שלהם והוא הרגע הקמן כמימריה הוא יהיה העולם (כ"י מופקחטו, כפולי יהודה מ, קיל::). אמנם בהניחנו המציאו' השופע תמיד לתנועה לא יתחייב מוח היות הומן מחובר מעתות כמו שאמר זה החכם (נוס שלום חי, יכו). עתורה, ש"ה מ"ל עתודים, עתדים, עתודי, - זכר מן העזים, Bock; boue; he-goat: וארא בחלום והנה העתדים העלים על הצאן עקדים נקדים וברדים (כראשי לא י). אילם חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה (נמדי זיין). אילם חמשה עתרים חמשה (שם כג). חמאת בקר וחלב צאן עם חלב כרום ואילים בני בשן ועתודים עם חלב כליות חמה (דברי לב יד). למח לי רב זכחיכם יאמר יי׳ שבעתי עלות אילים וחלב מריאים ודם פרים וכבשים ועתודים לא הפצתי (ישעי לו יל). חרב לייי מלאה דם הדשנה מחלב מדם כרים ועתודים מחלב כליות אילים (שם לד ו). גדו מתוך כבל ומארץ כשרים יצאו והיו בעתורים לפני צאן (ירמי כ ה). אורידם ככרים למכוח כאילים עם עַתוּדְים (שם כח מ), ערב וכל נשיאי קדר המה מחרי ידך בכרים ואילם ועתודים כם סחריך (יחוקי כז כה).

הנני שפט בין שה לשה לאילים ולעחודים (שם לדים). לא אקת מביתך פר ממכלאתיך עתודים (מסלי כע), האוכל כשר אבירים ודם עתודים אשתה (שם יג). עלות מיחים אעלה לך עם קמרת אילים אעשה בקר עם עתודים סלת (פס.סו יה). כבשים ללבושך ומחיד שדה עתורים (משלי כד כו). -- בהשאלה, גדולי העם, תקיפיו, שריו: עורר לך רפאים כל עתודי ארץ הקים מכסאותם כל מלכי גוים (ישטי יד ט). בשר גבורים תאכלו ודם נשיאי הארץ תשתו אילים כרים ועתודים פרים מריאי בשן כלם (יחזקי לע יח). על הרעים חרה אפי ועל העתודים אפקוד כי פקד יי' צבאות את עררו את כית יחודה (זכרי יג). - ובתלמו': בשעה שתלמידין קשנים כבוש לפניהן דברי תוחה הגדילו ונעשו כעתודים גלה להם רוי תורה (בשם כי שמוחל בר נהמן, ירושי עייז ב ה). לעולם ימכור אדם שדה ויקח עתודים ואל ימכור אדם עתודים ויקח שדה (קולי פד.). — ובסהמ"א: כאשר מצינו המלכות והמלכים והשרות נהשרים נמשלו לפרות ולפרים כן נמשלו לעתודים ואלו העדים ובו' (דונש, משוי והכרעי ר״ם, (22). - ואמר המליץ: חון על עניים ומרודים שמו עליהם גדורים -הבש וראה העתודים כל העולים על הצאן (כי ישרחל, ידידי רועי, ספי הפזמוני, סו.).

יעת דר, מיז, מחיים מן עתד, ואמר הפישן: עצת וה לזה שמע במעמד עתוד שקלים מראש חדש ללמד (מעחיק פלוסים, יוט שנח פקלים).

יַבְרְרָרְרְיֹן), ש״כּ, מ״ר עֲתוּדוֹת, כני עֲתוּדֹתֵיהֶם, — מה שמוכן ומוְמן אצל אדם לצרכיו, Vorrath; provi: כי אמר בכת ידי עשיתי ובתכמתי כי נבנתי sion : ואסיר גבלות עמים וַעַתוּרֹתִיהֶם²) שושתי (ישעייע).

יעתום (3), שמיז, שמים מן עתם, מייר עתומים 3), -- חשך ואפל: יקרך והודך כל יום יובפלו וידי בן עלי בידיך

1) מן עתד, כערכ' עתידה a), כלי שאשה שומרת כו כל צרכיה מוכנים לה [כפרט בשמים ותמרוקים, נרתיק]. - 2) כך הקרי, והכתיב: ועתידתיהם, וכאן רגלים לדבר כי הקרי היתה קבלה בפיהם יען הכתיב הוא יותר דומה להמלה הרגילה עתיד ולא היה עולה על הדעת לשנותו למלה לא רגילה. ולכן יש לחשב כי בזמן הקדום היו אמרים באמת עתידה ואח"ב התחילו לאמר במשמ'! ואפשר זו עתודה, אך הכתיב לא זו ממקומו. - 3) [ואפשר ג"ב שהוא ציכ' פעו' ושצריך לנקר: עתומי.]

adrie (a

יתקפו עתומי דרכיך באורך יגיהו לערך באביו הורמו זהונפו (קעדילוס, 69).

ישות וכרום׳ של חדשות וכרום׳ - גליון של חדשות וכרום׳ ,Zeitung; journal; newspaper, המופיע לעת קבועה, נהוג בדבור ובספרות החדשה.

שתונאר, שייז, מייר עתונאיב, -סופר בעתונים, -Jour nalist(é), נהוג בדבור ובספרות החדשה.

ישה (נות, ס"כ, -קבוץ של העתונים, -Press(e); journalism(e): מה היא תעורתה של העתונות העברית (מעודת העתוכות העברית, המליץ מג לו). מלבד תנאי החיים היתה גם העתונות העברית גורם כביר ממיף ומוכיח (שם). כי אלה הם מעשי עתונותנו להתפאר (שם). יעהוני, מיוז, נקי עתונית. -א) של עתון. - ב) כמו עתונאי, נחוג בדבור ובספרות החדשה.

יעתור, עיתור, שיוו, - א) שהיים, מן עתר, תפלה: ישעי ואורי עניני וקרוב היה לי בעיתורי ועול ברול השבירה ברחמים מצוארי (גכזי שכער ג, דודקון 116). והחובה עלינו ועל כל ישראל להתמיד השאלה והעיתור בעד ממלכתה אל אלהי חשמים (זוד בן דכיאל, JQR י. במשמ' עשר וגדל 1 סח ויהי הכל במלים עתור מלאכתו גמר והשלים פנה ליציר גדלו במפעלים ציווי פקדו והביאו במאכלים (אל אדון, קוכעי הפיועי יג, 6).

שתר, מ״ז, -איש עתי, שהוא מוכן ומומן להעת הנצרכה bestellt, bestimmt; prêt, הוכיוצא בזה לשליחות מה וכיוצא ישלח ביד איש עתי : désigné; ready, appointed המדברה (ויקלי יו כל).--ואמר הפימן: רגיל וע'יתי Elbog., Stud.) הריצו להר צוק רץ מהיר למלאכתו -(164).-ואמר המשורר: מה רבו גילי בעדתי כי נשהרתי מזרוני משולת הוא ביד איש עתי (כלנ"ע, לזכיכה כדכ עבודה). וכסיל אשר הונו תמול שלח ארץ גזרה על ידן עתי יאמר אלי אחיו ראו הושב כספי וגם הנה באמתחתי (כ' עמנוי פרנסים, מחק שפתים, הקדי 23).—ומ"ר עתיים, עתיות, של העת, שעובר ואינו קים ;zeitweilig יוזהר בו (בחורף) מהפירות : temporaire; temporary העתיים (קחנון חנה הח). הפעולה ראוי שתדמה לפועל כל מה שאפשר וכפרט הפעולה המתמדת הפועל אותה שראוי שתדמה יותר אליו מהפעולות העתיות הבלתי

מתמידות עמו (כיין חברבנחל, מפעלי חלהי ב ד). - בתב עתי, עי' בתב. מכחב עתי, עי' מכתב. -- ויקי עתית, מחברת עתית, כמו מכתב עת: החכם שד"ל הפיץ השיר הזה ראשונה במחברת עתית לימעראטור בלאט ובו' (דוקם, הערה בשירי שלמה, 30). וחלק אחד מפו' הזה שלחתי אל החכם יוסף קובאק נ"י בעיר לעמבערג למען יתן לו מקום במחברתו העתית אשר בשם ישורון תכונה (שם פתיחי) -- וכן ספר עתי: ספר העתי אשר יש בלבבי ליסד 'יל"ג, מגרות מו). לספר עתי נדרש ראשונה למצא ושיון (סס פח).

עתיד

עתידו מייר עתידים, *עתידין, כקן *עת דה, עתידות, bestimmt; désigné; מייז, שנועד לרבר מהדברים, appointed: כמלך עַתִיד לכידור (חיוב יה כד). יקבהו אררי יום העתידים ערר לויתן (שם ג ק).-ובמשמ׳ מוכן ומומן, bereit; prêt; ready : להנתן דת בבל מדינה ומדינה גלוי לכל העמים להיות עתרים ליום הוה (מסתי ג'יד). ולהיות היהוריים עתידים 1) ליום הזה להנקם מאיביהם (שס חיג).-ובסחמ"א: כל הדברים שהקדמנו כדי שיהיו עתידים ומוכנים לידיעת הראיה (ממנ"ס. קדוס"ם יז א). - ובתו"ם, רגיל מאד לפני מקוי להורות שהפעלה תעשה או מוכנת לעשות כומן הכא: בן עיר שהלה לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור׳ למקומו קורא כמקומו (מגילי ב ג). עתיד דור אחר למחר בכר שלישי (כי יוחכן בן זכחי, סומי ה ב). מי שפרע מאנשי דור המכול ומדור הפלגה הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד ברבורו (צימ ד ב). דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון (כי עקיבה בן מהללהל, הבוי ג ה). התורם ענבים לשוק עתיד לעשותן צמוקין תאינים (סוספסי מכומי ג יו). מה שאני עתיד לאכל מחר הוא מעשר (שם זמלים ד). מה שאני עתיד לשייר בשולי הבום חרי הוא מעשר (שם ה). החותך יבלתו של חבירו ועתיד לחותכה לא יאמר לו תן לי מה שחבלתה בי (שס צ"ק וכ). בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות (שם קנהי יה ו). והיה אם לא הפצת בה הכתוב מבשרך שאתה עתיד לשנאותה (ספרי דברי ריד). קול ה' שובר ארוים שהוא עתיד לשבר כל בעלי שערים (רי חלכסנדרי, ירושי ברכי ב ד). אפילו מה שתלמיד וותיק עתיד להורות לפני רבו ככר נאמר למשה בפיני

⁽¹ מראה המקום נשמט בכ"י המחבר.]

[[]מו הארמ'.] (2

¹⁾ כך הקרי, והכתיב: עתודים, ואפשר שוה

(ריציל, דם פיחה בו). מכיון שהוא עתיד לעשותו בצק חייב בחלה (כי יוקי, שם סלה א ז). זיודע מספר כלכם והוא עתיד לחחיותכם ולקיים אתכם (כ׳ נמען. ברכי נס:). עתיד מן זה שתיפה במעיהם (יותי עס:). פרשה זו אליהו עתיד לרורשה' (כי יוסכן, מכסי מה.). -וכסהמ"א: אם עתיד לנקבה (את המחמ) הרי היא בשאר גולמי כלי מתכות (רמצ"ס, כלים ק ד).--*ונק': שאול ויהוא נמשחו מן הפך מפני שמלכותן עתידה לישכר (מוספתי סנהי דים). עתידה שעה שיהא אדם מכקש דבר מדברי תורה ואינו מוצא (שם עדיי 6 ה). בשורה רעה נתכשרו ישראל באותה שעה שכוף התורה עתידה להשתכח (מכיי נח יב). אבל התשועה העתירה להיות אין אחריה שעבוד (שם צשלה פרשי השירה ה). לבן מלך שהיה ישן על גבי עריכה והיתה מניקתו תוהא וכוחא למה שהיתה יודעת שהיא עתידה ליטול את שלה מתחת יריו (מד"ר ברחשי ב). - ובתפלח: לבד הנשמה המהורה שהיא עתידה ליתן דין וחשבון לפני כסא כבודך (נרכי השחר). -- ומייר: כפה גרים ועבדים עתידים להיכנם תחת כנפי השכינה (ספרי במדי פ). עתידין הן חבירין להתייגע מבתי כניסיות לבתי מדרשות (רי סייה בר אשי, ירושי שביעי ד י). עולם במנהגו גוהג ושוטים שקילקלו עתידין ליתן את הדין (ע"ז כד:). מלמר שצפה הקב"ה שעתידין אומות העולם לעשותן אלוחות (כי סנינת. מד"כ בכחסי ו). שהיה גלוי לפני הקב"ה שעתידין ישראל שיהיו משועכדים תחת אדום (פס נמדי יה). לכשיגיעו הגלויות לשוורם אמנם הן עתידות לומ׳ שירה (כי יוסעה בר שונם, ירושי הלה ד ח). עתידות נפשיהון של אלו לינטל בנשיקה (מד"ר שה"ט, ישקני). -- ובסהמ"א: בי מלת אין לא תפול על העוברים כמו שאנו עתידים לבאר (כד"ק, מכלול, שדה"ם, ס:).--*הַעַתִיד לבוא, הומן הבא: ואם נעשית אפוטרופיא יורשין משכיעין אותה על העתיד לבא ואין משכיעין אותה על שעבר (כסובי פו.).--ובסהמ"א: והיום אין לנו להתפלל שירות עד ומן העתיד לבוא (גמי שכטר ב, גיכלבורג 440). - *וכן לעתיד לבוא: ועל מה נחלקו על התורמל שבית שמאי אומרי לשעבר ובית הילל אומר לעתיד לבא (רשניג, מוספחי שניעי ב ו). מחשב אדם יצאותיו כמה הוציא בתוך ביתו וכמה הוציא לפועליו וכמה חוציא לאורחיו מן לשעבר אבל לא מן לעתיד לבוא (עם שנח יז ו).--ובפרמ

במשמ׳ העולם הבא, או ימות המשיח: ודע שמתן שברן של צדיקים לעתיד לבוא (לי מרפון, חבוי ב יו). לעתיד לבא מביא הקב"ה ס"ת [ומניהו] בחיקו ואומר ובו' (כ' שמלחי, ש"ז ב.). לעתיד לבא באין עבו"ם: ומתגיירון (כייוסי, שם ג:). אין גיהנם לעתיד לבא אלא: הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה ובו' (כ"ש כן לקים, שם).. לעתיד לבא כשיפתח הקב"ה לצדיקים אוצרות גן עדך הרשעים שאבלו נשך זתרבית עתידין להיות נושבין בשיניהם את כשרם (מד"ר סמות לת). אלו שהם בוהגים היתר בשפחות בעולם הזה עתידין הן להחלות בקדקדי ראשיהן לעתיד לבא (כ' יודן נעם כ' לוי, עם ויקכ' כה)... לעתיד לכא נהיה מספר כני ישראל כחול הים (מס= נמדי כ).-ב) שיון הומן הכא לאחר הומן ההוה עתה, :Zukunft; fatur(e) לשוא אייסרך ברברים כי רואה: אני את העתיד כי לא תעזוב את הרעות (יוסיפון: שב). -- ומייכ: אישר, בתמורות מועצותם ומן החולפים אשפוט עתידים (שלמה דפיירו, חמרי מחש, הקד' כייר בריט' מחי). - ובדקדוק, הצורה של הפעל שפעלתו תעשה: כומן הכא: שיהיה העתיד מקצת הפעלים יפעול ויפעל יחדיו כאשר נאמר בעתיד נשך זכו' (כ"י ח"ח... סכקמס יד). והצווי מן הפעל חקל אשר עתידו יפעולי (סס). - ומן העתיד: ושמו [ועשו] לומן העתיד יאמר ישמור יאכל וכו' וזולת אלה מהכנינים המורים: על העתידות (שם ה). להורות על יחיד פדבר בעדר או יתידה מדברת בעדה שפעלתם לזמן עת יד (כד״קֹבֶּ מכלול שדה"פ, יו:). -- ומ"ר 'עחירים: באחד לארבעה עתידים תעבור (אות האלף) (קשנ"ג, חמן לחל שו)... נבח העתידים אנבח ינבח (כד"ק, מכלול שדה"פ, עה.)-ויש פעלים ימצאו מיותרים עתידיהם בחולם כמבי ישמר וכו' (שם יו:).

ערדדה מינ, מיר עתדת, "עתידות, -מה שיקרה בעתיד לבוא: כי קרוב יום אידם וחש עתדת למו (זכרי לב. לכ).

לס).—ובסהמ"א: על כי יוםו רע ותחשבגה שרירותם: להוהר מאל שדי פן יפיצם בכל פאתי ארץ ויביאה: מגורותם ויפצו בחמם ויתמהרו העתידות (דקע"ב, סמגרון, סקדי כג). כי הביא מה שנתחלף בלשון והשוה בשעמים שהביא המאמרות העומדות שהם לא עכרות ולא עתידות (זוכם, ספו' על רקע"ג, 122). והיה האיש תחוא הוא המלך גקתגיבור משכיל וחכם וראש על כל חרטומי מצרים ואביר המכשפים ומורידי כחות הכוכבים ויודעי העתידות (יוסיפון ו, פריקפי לו:)...

ולא פשעה באלהיה כי חכמה ודעת וערמה בקרבה ומרוב חכמתה פעם כפעם עתידות ידעה (מס, גילנות כג). וכן כח המשער אשר באדם שיגיד בו עתידות עצומות (כ״י מ״מ, רוס סן ד). ויתתוק כח המשער הכא מכח המדמה בעבור שקבל שפע אלוהי ער שיודיע עתידות נוראו' שאין מטכע כח משער (מס). ואם יודע האלקים עלולתך אל מכות גדולות ונאמנות ממהר האלקים לשמות עתידותיהם כמי חמרים אשר בידך (כש"ם, די כוסות, כוס ציד ה' ו). קומת איש גמד הגבהת אל ראש כוכבים על חוג שמים יתהלך לחוג חוקי מסלוליו הליכותיו ועתידותיהם (שס, כום ישועות ב). -- ואמר המשורר: הקיצותי תנומת רעיוני לישן תאות נפשי ועיני וחלפות הזמן תרתי בלבי להשמיע- עתידותיו לאזני (למנייע, הקילותי). אלתי תן בסודות בגלוי העתידות לילדים וילדות (החב"ע, ועל כל החודות). מדבר באין לשון ומבים בלי אישון וחשב באין רעיון וצופה עתידותיו (הול, נקס אל, כהנה ה, 200). למה און ותרפים מגירים העתידות ולמה היסודות ארבעה ולא המש" (סוח, שחלות, שם כ, 21). -- ומיי: אף אין מגיד אכל אין ככם שיגיד עתידה ותתקיים (כפ"י, ישעי מל כו). כשראה הנביא העתידה והמיב שיכא לישראל לעתיד וכו' אמר ארוממך (כד"ק, סה"ט חוון). אמר הנביא כנגר אנשים שהיו רעי' שמעו זאת העתידה שאמרתי שאחריב בכל בעבורכם (הוח, ישעי מח ח). - ושיח: וה הפסוק היא נכואה העתידה כימי המשיח או אולי היתה כבית שני אך הקרוב כי היא עתידה (שם כג ים).

עָתִיכְ ס״נּ, כמו עָתַק: כי לישבים לפני יי׳ יחית סחרה לאכל לשבעה ולמכסה עָתִיק (ישעי כג יק). אינותיק, ס״נ, מ״ר סמי עַבְּיקי, עַבְּיק מדבר, לקוח ממנו בכה, מופרש ממנו, ; enlevé;

ממנו בכח, מופרש ממנו, ישיים מרבר, לקוח (osgerissen; enlevé; מופרש ממנו בכח, מופרש ממנו בכח, מופרש ממנו בכח, בשמעה גמולי בשמעה בשלב עחיקי משדים (עם כח ע).—ואמר הפימן: נשמת עוללים משדים עתיקים שם על כרוב קל שלו (כ' שמולל, קונעי הפיעי מף).

ביעקיק, ח"ז, מ"ר עַפּיקים, -- א) יָשֶׁן, מומן קדום, בנה clt; ancien; old, ancient זיואש ושרף אשר בעלו למואב וישבי לתם והדברים עפיקים המה היצרים וישבי נפעים וגדרה (זה"ל ז בכהמ"א: כי כל הכותב אשר יכתוב מפרים ישר יגיד דברים עתיקים ראוי לכתוב בסדר ישר יגיד דברים עתיקים ראוי לכתוב בסדר

בנחת לבלתי שכוח המעש" אשר געשו (יוסיפון כד).

—ואמר הפיפן: כשר ומוסר מתנכים ומחוקים לשון למודים ודברים עתיקים (לתן, יולי נ שנועות).—ות"י: ספק עתיק מפיגיה הפק ממתיק פגיה מלת מלת מפוגיה (לוכ, יול' ל פקס).—*עָתִּיק יומין, תאר לאלהים 1) מפוגיה (לוכ, יול' ל פקס).—*עַתִּיק יומין, תאר לאלהים 1) וה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין וכו' וה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין וכו' וה המגלה של עולם: הדברים האלו אמורים מעתיק ושל עולם בדברים האלו אמורים מעתיק ושל עולם לילף זהייל מתעד).—ובחכמת הקבלה: ועל ידם עשו פרצוף אחד שלם מ"ה לפניו ונקרא זכר וב"ן לאחוריו ונקרא נקבה אחוריהם ביתה ופניהם לחוץ ושמו עתיק (ל' עתנו' סי כיקי, עשל' סקיד' עסיק ל נ) והנה נודע כי שם בעתיק לית שמאלא כי בולא ימינא (כ"ח ויעלל, ען סיים, לל).

"עַתְּיַבְהָ מ״נ. – שמ״ם מן איניתק: זוו העלה היא חדשה וכו' ואנחגו גדע במילתה עם עתיקת הגופות כי העתיקה לא יתם כה זכו' ווו ראיה על חידוש העלה וגם כי אנחנו גדע חידושה בעתיקת הגוף כי לולי חידושה לא נעתק (ben Jehuda, מכיינר 29).

עתיקות, ש"כ נמ"ה, דברים וענינים השייבים להומן בעתיקות, קדמוניות, במוניות, Altertümer; antiquités; anti-

איינתיקרת, ש"ל, בסגלת העפיק, : Altertümlichkeit בהוג בדבור העברי antiquité; antiqueness ובספרות החדשה.

בייעַתִּיקוּת, שינ: כשיתיה (כאכ הכבר) מן החום עושה אנצה גדולה ושריפה ויובש וצמאה ועתיקות²) הלשון והחך והחומם (ר"מ ללדני, ש"ל ד, נו.).

בנה ביתך ושמע עתירת. שמ"פ מן עתר, תפלה:

בנה ביתך ושמע עתירתינו ורצינו בתוכו

(ריפ"ל, ירוט ברכ' ב ז). והקב"ה שמע עתירתן של

ישראל (פדר"ל מו). -- ובסהמ"א: והנני אשתחוה אפים

ארץ ואשפוך את עתירתי לבקש מחילה ומליהה

על דברתי (ר"י בר מכיר, מכח' קכל', לבל מרי לע). ויתחנן

ממנו ב עתירה ובתנון דברים רכ"ם ומתוקים (ר"י

הדקי, לשמ"כ, לל מסמוד שקטו). -- ובתפלה: ותערב עליך

[[]מן דני׳ (ז ע).] (1

[[] אולי שבוש פן עתיםות, עי׳ עתם.] (2

עתיתתנו בעולה ובקרבן (ספלי ש"ע).--ואמר הפימן: עתירתי ברצונך המיבה ענותי לא תכזה ואדוכבה (כ"ח הקליר, אדפק בלהרים, Elbog., Stud. 120). עתירה העתר בכל [תקופה] עשות זרוע קודש חסופה (Kahle, ים). שפכתי שיח לבקש עתירה (כ' ,Masor. d. West. במעון ברי ילחק, שלחתי במלחכות, יולי ב ר"ה). אתה המאוין עתירה ביטה להושיע מהרה (מסזי ליעלי ל, מנול כ). אזון תחן והסכת עתירה אף הפר ושכך עברה (חזון תהן, קליחי ה עשי"ת). - ואמר המשורר: ראה היום כצרתי שמע ושעה עתירתי זכר דבר ועבדך ואל אבוש בשברתי (כ"ש הנגיד, כחה היום). ותנתן לי היום בשפכי את עתירתי נפשי בשאלתי ועמי בכקשתי (רמצ"ע, כוכה מכל וחיום). שמעה תפלתי ושועי האון שער עתירה אל תהי נגעלת (כ"י נג'חכה, יושב בכקח סוד, עולח חדם לח). -- ומ"ר: ומי יתן ויהיה בי אשר בך מהיינה חלאיך עצורות בעצמותי ותשוב את לכותך ורי לי ממך שפוך עתירות (ד"ה יהודי מלרים וח"י כ, מן 15). וזכרתי ביום זכרון תרועה ידידי ואחזוני מאירות ויום התענית נפלה ענותי בבין שופכי תחנות ועתירות (הדמו כי יכילוני מגורום, סמח"ל, ספעד:).

עתליה.

עתם¹), ממנו "עתום, עתם. עתם, קל לא נמצא במקורות הקדומים.

כפע, בעתם, — בעתםה ארץ וכדום': כי כערה כאש רשעה שמיר ושית תאכל ותצת בסבכי היער ויתאבבו באות עשן בעברת יי׳ צבאות נעתם 2) ארץ ויהי העם

[עי׳ הערה הבאה.] (1

למאכלת אש איש אל אחיו לא יחמלו (ישני ע יז-יק). -ובמשמ' חשך, ואמר המשורר: וכל העולם חשך ונעתם ואחרי כמה שנים ,כתבו משנתם (ססל בן מללים, לקו"ק, 26). ואהכי מפלתם השקם קבעתם וגלה קץ נחתם והאר אור נעתם (כייי סכוי, יוכי בפיום). אור דעתו געתם וקץ ישעו גכתם (כלב"ע, לל יפכלל נקרחת, כ״ה מהז׳ רומי ב). – ואמר הפימן: גרון שרי מכתם לדוד. לא יסף ושיר הימן נעתם ודמם שיר אסף (אפסו אנוניס, יו"כ מינני 6). יוצר אור בהיר לא נעתם שפתי הודך ינאמו (קפי הפזמוני סימני כה.). בצעיף הוד תתעלפי תם נעתם אלוף געתם ובו' (כ"י כגיחכה, יוכתי מה לך כודדת, עולת תמיד יו). חלקי חשקי האר נא אור געתם וכחותם שים זרע איש תם (לב אישים, שם לא).-ובירי מייר: פיוש מוולולת בגבבי ים אני אורה לנעתמים ואם הורד זמן עדים אני ישר אני תמים (יהודה, יה עובה כלבי, רכי ופתחי, לע:).

—קל, "עֶתם, תְּעָתוֹם, פ"י, — החשיך: והר יפול ביום אפך וארץ תאפיל תעתום זכור גא לי ברית אבות אשר הם הלכו בתום (שומע לתציונים, קלים׳ ל"ג, קמח"ל, מקיו.).

--ספעי, "הֶעְתִּים, — כמו .קל: מויו כלה נעימה חשכו כסל וכימה איך ירית האדימה הארתה העתים ה חמה בתקופתה קרן הפוך וימימה קנאו מצורתה (כי עמרס עמלר, ענו הכס, לכי וסמסי, יע:).

אינתק, קל לא נמצא בהכתובים הקדומים.

—ספעי, העתיקו, מעתיק, יעתק, — א) פייט, העתיק מתקום למקום, עזב מקום אחד והלך למקום אחד. במקום למקום, עזב מקום אחד והלך למקום אחד. fortziehen; avancer; to move forward ההרה מקדם לבית אל (כרלש' יכ ס). ניחפרו באר אחדת וויריבו גם עליה ניקרא שמה שמנה ויעתק משם ניחפר באר אחדת (שם כו כל-כב). — ובסהמ"א: ולא יתון שיעתיק כו לא יעתיק אך מי שיש

^{(2) [}אמר ריכ"ג בשרשיו, וו"ל: אעתמת אלארצ' אי אמילמת, ובעבר': עתמה הארץ כלומ' חשבה, ע"כ. וכן ראב"ע ורד"ק בשרשיו, וו"ל: חשבה הארץ מלשון ערבי אל עתאמה 2), ע"כ; וכן בפרושו. וכבר קדמום ר"י בן קריש (כפסלס, 79). גזרון וה קבלו רב החדשים, אבל אחרים מפקפקים אם יש באמת מובן זה לשרש אבל אחרים מפקפקים אם יש באמת מובן זה לשרש העיבי עתם (1). השבע' תרגמו: זה בת"י: חרובת (אבל במ"א: חרובת, וכן בשרשים לריב"ג ובשרשים לרד"ק), ולפי זה יש מהתרשים גרסים: נצתה. ורש"י אחרי שפרש לפי ענינו הוא מומיף, וו"ל: או לשון נתך והגיע לארץ, ע"כ. ועי' פינסקר (לקו"ק קתו); שניאור זק"ש (מולס"ק 7, 119); וגם בפרישו של קרוים.]

ais (b anall (a

Del., Handw.) באשור' אָתְיְק, נסע, הסיע, (159), בארמ' עתק, זקן, בערב' עַתַק 2), קרם, עבר, זקן, היה תפשי וברומ'י.

a) عتق

לו מקום (כאצ"ע, ערוגת המכמה ופרדם המומה, כחנא ב, סבלות בגלות תוך גלות בבל עת מעתיקים (כחב"ע נדוד הפיר אוני): -ב) פ"י, העתיק דבר, עשה שהדבר versetzen; transferer יוסר ממקום אחר למקום אחר, to remove: המעתיק הרים ולא ידעו אשר הפכם באפו (מיוב ע ה),--ובתו"ם: הרוברות על צדיק עתק הדוברות על צדיקו של עולם דברים שהעתיק מבריותיו (יכושי סגיי ב מ). והדברים עתיקים וכו' הדברים הללו נאמר ממעתיקון של עולם (כי חיבו, מד"כ כות ב).. -- ובסחמ"א: ואמר רבי האיי אין מנהגנו להעתיק את המת מקבר במקומו (ד"ה יהודי מלרים וחייב, מן 335). על כן ארחיקנו משכונתי ואעתיקנו מגבולתי ואבלענו ממקומו שרם יבלעני (כ"י גן זכחרה, פעשועי ב, דודפון 21),--ובהשאלה: אין הצווי מעתיק את הדבר מרוע אל היופי וכו' כי הדבר אשר הדעת מתעבת אותו לא יעתק מהרוע אל היופי (כ״ע גילני, לקו"ק, 60), במה גדולה מעלת המלה שתעתיק ממדרגת הבהמות אל מעלת המלאכים (כ"י ל"ם, הכויכי ם קי). יאמר עליה (על המוסיקא) שהיא מעתקת את הנפש ממרה אל הפכה (שם כ קה). כי איוב וכו העתיקוהו אלו הרעות הנופלות אל שיחלים המאמ׳ שאין השם ית' משגיח בחחתוני' (כלנ"ג, פיי חיוב ב). כשם שהעיר ענין הראייה על דעתם בתורה כן היח ראוי לחעיר ענין החשבון וכו' ועוד על איוה אופן היה חרצון להעתיקם אל החשבון (כ"ם הקרמי, ניים, קדוהיים ז). והי' מתחיל עמהם בניחותא מעם מעם באוהרות גדולות ומעתיקם מטבעיהם הרעים מדרינה אחר מדריגה כדי שלא יבחלו ולא יחרדו על העתקה (כי הלל מויכונה, חגמי הנפש, כג:). וג"ל שהעתיקו (את אברהם) הקב"ה מענין לענין כדרך שמתחנכין התינוק כי אולי יהיה קשה עליו לקבל הכל בבת אהת (כלי יקר. פיי צרחשי יצ ה). ועתה געתיק עצמינו לוה אשר העליל הטוען (כלה"ח, תפחכת למשה ג, עערת לבי, ע.). ואם ח"ו ויעבור איזה יחיד או רבים ניעתיקן עצמם. מפנקם חברא"ג' ויקבעו עצמם בפנקם קהל אחר (מממ ישכים שו"ת, כיג קה::). -- ומלים, העתיק מפלוני מלים, חסיר, הפסיק: ולא ערך אלי מלין ובאמריכם לא אשיבנו חתו לא ענו עוד העתיקו²) מהם מלים (חייכ

לב 'יד-יס).--"ובמשמ' העביר את המלה מן כונה אחת אל כונה אחרת: אחר כן הפלוסופים העתיקו שם התנועה ג"ב אל כל שינוי והיה לגשם מעם מעם בדבקות והדרגה אם בכמה כמו הצמחים או הבעלי חיים יעתקו מהם מן הקומן אל הגודל או מן הגודל אל הקומן (כלב"ד, למו"כ, 12). והעליה והירידה וכוי כל אחד מהם יורה בשרש הנחת חלשון על חענין זולת הענין אשר יורה עליו אצל המדקדקים כי הם העתיקו אלו השמות לענין אחר (רמב"ס, מלות ההגיון יג). וכאר לנו דברים שלא התבארון תחלה מהן העתיקנו ממלת חיות למלת ברובים (ריש חיים, מויינ גג). בעבור שהעתיקו מאחים ממש"לאחי משפחה על כן הוצרך כיון שאמר החוצה לאיש זר (כ״ס סקראי, ג"ע, נשים לא,: קם.). -- ג) והעתיק דבר בתוב. כתב אותו על גליון אחר כמו שהיה כתוב בהראשון, משלי שלמה copieren; copier; to copy אשר העתיקו אנשי חוקיה מלך יהודה (משלי כס ח). -ובסהמ"א: ולא כטופסי דשטרא כלומר לא כמו שמוצא שמר ומעתיקו דאין, אדם יכול לגבות כאותו מופס (כגמ"ה, ב"ב מד:). החכמים הקדמונים כל אחר ואחד העתיק לנפשו מה שלמר כין דכר שהוא הלכה בין שאינו הלכה וכשבא רבינו הקדוש להעתיק הוצרך לכתוב אותן הדברים שאינם הלכה (כ"ש הכניד, מבוח החלמוד). כל החפרים שה עתיקו הקדמונים אחר המשנה (סס). וספר שממכנו עליו בדברים אלו הוא הספר הידוע במצרים וכו' שהגיהו בן אשר ודקדק כו שנים הרכה והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו ועליו סמכתי בספר התורה שכתבתי כהלכתו (כמצ"ם, ספי תורה מ'ד). ובמשמ' "העתיק übersetzen; tra- מלשון אחרת, תרגם, אחרת של לשון אחת אל לשון מנו אליו כל יורעי דעת ומכיני : duire; to translate מדע ושיתו לבככם ונפשכם להשכילו וכל המליצים אליו נתרו ועליד תעתיקו כל לשונות הארץ הכאה והיוצאת מחו עד תו (לקע"ג, קפ' החגלון, הקדי נו). ואע"ם שצווי המת בלשון ארמית נאמר לא למדו רבותינו פירושו בלשון ארמית אלא העתיקוהו ללשון הקרש ולמדוהו ממנו וכו' (הוא, חשו' גאו' מו"מ ל). 'לתרגם את הפסוק ולהעתיקו מלשון ללשון זה הוא שאנו מצנין אותו כי יש דברים שהן משוקלין להעתק בכמה מעמים ואי אפשר למעתיק מלשון ללשון לאמרם כלם (חשו' גח' הרכני רמח). ומה ועתיק איש

[[]עי' גם ב.עתיק.]

ואולי זה פ"ע: המלים עפו מהם. (2

כמת וכמה מקראות כאלה אשר וראי האוחו דרך אחת ואומ' זו העתקת המקרא חוה מכדה ומכדה חוא (שס, 126). היו בלשון קדר נכתבים על מפר ומפורשים העתקתים ללשון עבר כי הוא לאל קדש קדשים (ר"י ח"ח, ספ"ש לרינ"ג, פקדי). מביר אני האמת עם אותם, שאמרו המעתיק מלשון ללשון צריך שיהיה כקי כדבר מאד ושיהיה כקי כשתי הלשונות (כחב"ד, הפגום על כמב"ם, שבועות ו ע). ושלחנו לכם עם זה חכתב החלק השלישי מפורה הנכוכים בלשון ערבי ואשר שאלתם שאעתיקנו לכם אני בלשון הקדש (רמבים, חגרת לקיק לוכיל, חוייכ ב, 3). מי שירצת להעתיק מלשון אל לשון ויכוין לתרגם המלה האחת במלה אחת גם כן וישמור גם כן פדר המאמר וסדר הדברים ישרה מאד ותכא העתקתו מסופקת ומשובשת (הוח, קונץ חגרות נוקפעורף, פד8). אבל המעתיקים רגילים העתיק השם הוה פעם כשם דעת ופעם בשם שכל ולא שמו בוה חבדל מבואר (ב' זכחיי, סיי משלי, השחר ב, 72). ולא יגיע המעתיק אל זה כי אם ביריעת הלשון אשר יעתים אליו (כ"ש ח"ה, מו"כ, פסיסי). וכמו שהעיר עליו החכם ר' יוסף אבן שם פוב שהעתיק אותו המאמר (שנכתב ספרדית) ללשון הקדש (כ״י הנרננהל, שמים חדשים, עיון ג, כח.).-ח) העתיק ענין, פרוש וכדום', מסר בקבלה מדור לדור: וכל התקנות הכתובין בה אשר העתקנו מאכותינו עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע (גמי אנרים, הלכי ס"ח, לג). בגיד הנש' ידוע כאשר חעתיקו קדמונינו ז"ל ואין בו ספק כי אם לחסרי הדעת (כלנ"ע, ברחשי לב לג). או בדרך רחוקה אין לחפש כי כבר העתיקו חו"ל כמה היא הרחוקה (פול, נמדיעה). ומה שהעתיקו קדמונינו ו"ל על קרית שמע הוא האמת (פול, דצרי ו ג). דברים הנוהגים לדורות ובו' כמו שהעתיקום מפי משה רבינו (רמנ״ם, מעשה הקרננות ב עו). - ואמר המשורר: אילו ואיל העם השלים כאשר העתיקו זקני אותות ומעשים הם גדולים וח היום עשה יו' (ראצ"ע, אזכירה סדר עצודה).-ו) במשמ' חקן 1), עשה שיתקדם: מתיקון המעיף קודם שיגדל ובשישוב אילן יקשה לתקבו ולהעתיקו (כ״י פ״ת, חקון מדה"כ לכשב"ג, כח). מומר האדם לנפשו יצריבהו להעתיקו מהנכבדים אם היה בעל כבוד ומהשפלות אם חיה בעל שפלות (כש"ע פלקירה, רחש' מכמ', 18).

י) [כד בערב'.]

יעשו לו (להילד) עוגות מקמח סלת וממוכר יעשו לו כמין רקיק ויתנוהו בידו כדי שילחכהו וכו' ויעתיקוהו מעם מעט במאכלים (ר"ת הלדני, ש"ל ס ב).

קל, יֶעְתַּק, – עָתַק דבר ממקומו, כמו הפע', הֶעְתִּיק או הלך הדבר ממקום זה: ואולם הר נופל יבול וצור יַעְתַּק ממקמו (מיונ יד יה). הלמענך תעוב ארץ וְיְעַתַּק צור ממקמו (מס יס ד).

- הספי, כספי, *התעתק, נתעתק, -- שהעתיקו והסירו אותו: והדברים עתיקים ובו' ר' איבו אמר אפי' דברים שגתעתקו מהם החוירם (מד"כ כום 3).

-יפעי, *נעתק, - שהעתיקו אותו, שהעתיק את עצמו ממקום למקום, עבר: הביאו לו קינסון הנעתקין (שם חפתי ל ל). - ובסהמ"א: והקרוב שבדמיוני' בוה העתקת השמש בארץ שעור אמה תעתק בגלגל מילין הרבה (כ״י ח״ם, סו״ם, סשבון סנפש ה). שנשתנה מקומו שהיה במקום פלוני ונעתק משם והלך במקום אחר (הוח, כוס מן י). בצלו חמדתי וישבתי ולא אעתק כי פריו לחבי נמתק (רחביים, חי בן מקין, חיגר 139). ואיני צריך לזכר דברי המעתיקים אשר אמרו שהנפשות כו נעתקות מגוף לגוף בכל מיני החיים עד שהונחודות באחרונה אל הגוף הראשון (כלנ"ס הכפיל, ספי מגלת המגלה ב, הובא בהקדמי ססי העצור). והבעתק איננו זה אשר לא יעתק אכל הנעתק דכר מה והכלתי 'נעתק דבר אחר ואחד מהם והוא הנעתק הוא התחלת תנועות הגשם והכלתי נעתק הוא התחלת תנועת הנפש (כלפ"ד, למו"כ 91). קבוץ שבתאי וצדק משעה שהתקבצו כאיזה מקום וכו' ואחר כן יעתקו . קבוצם לשלוש אחר (כיינ מעכבי, לגרי סימן להרמצ"ם, 83). יהיו עם אלהים נעתקים ממלכות למלכות מבבל למדי וממדי ליון (ד"ה יהודי מלכים וח"י ב, מן 85). הראני לשכני מקום הנחה ורוחה וכו' ובלבי להעתק מהנה ולשכת שמה (כ״י זנאכה, שעשוע' ב, זוזקון 22). טמאו החכמים הסולם הנעתק ולא שמאו הסולם המסומר (כ"ל הקרלי, ג"ע, עמלה ועהכה י, קג::). אם תסכסכהו ישמע ממנו קול המים המסוכסכים וכן אם יעתק בעליו מצר אל צר ומשושו במשוש נאד מלא לא כנאד נפוח (קחמון ג'יד ד מ). -- ובהשאלה: שאילו המילין לא נעתקו מן החרק אל הצרי אבל נעתק מן הקמץ אל הצרי וכו' ואילו היה אמת מה שאמר שהיו נעתקין מן החרק שהיא נקודה אחת אל הצרי שהוא שתי נקורות (דונט, ספי' על כפט"ג 107).

לדבר במענות אחרות (הוא, במים חדשים א, ה.). ואחר שדבר עמו כל זה וכו' נעתק לומר אליו כי מי שלא יצוייר לו כן הנה באמת אי אפשר לו להיות שליח נאמן (ר"י. ערנוחה, יד חבשלום על משלי י, ד"ה ברכת). וחנה אחר אשר רבר מענין השליחות וכו' נעתק לדכר עמו מענין זה (עם יא, ד״ה לדקת). ואחרי שובי לדרוש שנעתקתי ממנו שלא במתכוין אומר אני וכו' (ר"י עשהחל, כסח' לצים דוד א ג, י:). - וגעתק מלשון ללשון, נתרגם: רוב לשונות של בשמים מלשון עברי בעתקו אל לשונות נכרים (ערוך ערך חלבן). ולי נראה שמלת בלסמון אצל העמים נעתקה מלשוננו (שם ערך חופופלפמון). בלשון יוני פין תולעת ואולי נעתקה מלה זו מלשונינו יאכלם מס (ר"ב מוספיה, שם ערך זיז). -הפע', "העתק, הועתק, -- שהעתיקו אותו, שהפירו והעבירו אותו: עתיקי משדים מועתקים מהשד רוצה לומר גמולים (כ"י חייח, סהיים לכיבייג, עחק). ---ובהשאלה: אמנם הוא מועתק ממה שאתה זוכר מדברי זולתך (כ"י ח"ם, הכחרי היע). וזו החבמה היתה ם ועתקת מקדם מאומה לאומה וזכרו שהיתה בכשדים ואחר כך כמצרים ואחר כך הועתקה ליון וכוי (רש"ע פלקירה, רחש' חכמי, 69). אשר יועתקו ממה שהם עליו מההנהגות והעצות אל האמת וההנהגות המוכות (מס ??). לפי שהועתק מן המורגל היינו מן הדברים הגופיים שהורגלה בהם (כ' כפחל מנוכלי, מכפח לנסס, לו:). -- ושהעביבו אותו מענין לענין: ואחר כן הועתק אל יקוו המים ותראה היבשה (כ"י ל"ם, הכוזכי הי).--שם מעתק, שם המשמש כהוראה משאלת: וה מועת קים הם השמות אשר הועת קו מדבר אחד לדבר אחר (כש"ע פלקיכה, כהש' הכמ', 25). לא ישמחו בעליה (של חכמת השיר) אלא בשמות המושאלים והמועת קים אשר הם מהודות על האמת רחוקים (סול, המנקש כו). זאולם השם הבא על המעם המועתק הנה הוא העתק שם נברו (נחור ספ' השירים לחריקעו כו). -שנמסר מדור לדור בקבלה: אוחוים הם כמונו מה שבסוד המועתק מפי משה רכינו מפי הגבורה (סטו' גלו' ליק ל). העבור היה מועתק להם (לבני ישראל) מן משה רבינו ע"ה להתנהג בו בגלות (כ"ל הקכלי, ג"ע ענין קדוה״ח ה, ז:).-שהעתיקו אותו מלשון אל לשון: הועתק גופו שלגם ותורפיו אל לשון אחר וחקרנוהו ומצאנו כו את הצרכים שתיקנום חכמים כשר הוא (משו' גפו' הרכבי רכה). במשעול ההעתקה הצר הלוה

כיון שנשחם נעתק שם שה מעליו (ר"ח, פקח' פע.). וצריך שתבין הפרק הזה של שמע ישראל עד סופו ותראה חיאך נעתקו בו דבריו מענין לענין (כ״י ח״ח, מו"ס, סימוד ספיםי). ואחר שחויבנו להאמין ולקבל שלשת הענינים האלה אשר וכרגו נעתק סהם אל פה שאנו חייבין לחבר אליהם (שס). ואחר כן נעתק מחובות האברים אל מה שיש בו מעשה כלבד (שם). ואו תראה כי חסד האלחים עליו (על האדם) המציאו אחר אפסו והוא צאתו מתכונת היסורות אל חכונת הצמח ואחר כך יעתק פוזכונת הצמה אל תכונת המוון וכו' (מס, הבסינה ה). רוב בני אדם בעת וקנתם אינם נעתקים ממה שהיו כו בימי בחרותם כאשר הם נעתקים רוב בני אדם מעת הנערות אל עת הכחרות אל המנהג המוב (מות, תקוי מזס"כ לכשב"ג, כת). ולא היתה החכמה ביון אלא מעת שגברו ונעתקה החכמה אליהם מפרם (סול, הכוזכי לו קנ). אחרי בן נעתק הקש כוה אל" השמים (כלנ"ד, למו"ר 8). ואחרי כן זה השם בעתק אל כל שינוי (מס 13). ובכלל בכל מיני האיכות אשר כבר תארנום כאשר נעתק הגשם ממין מהם אל הפכו" (מס 17). שהוא האחד הקיים שלא ישתנה ולא יעתק מלא פועל אל פועל '(ספ' מרזים, יד.). ואילו היה מצוייר אליו האמת בזה לא היה נעתק בשום פנים (כלב"ג, חיוב ב). שאגו מבירים ומן שבעתקו ישראל מן הראייה אל החשכון לדעת גם כן מאיזה זמן נעתקו מן החשבון אל הראייה כרבריו (כיים הקרחי, בייע, קדוסיים ד, ה:). -- והמחלה: קדחת יום אם יהיה הצורך שיוון בעליה ויחשא הרופא עליו ולא יוונהו תעתק בגופים המרריים אל הדקה (קחנון ד ל ל ז). באותות העתק קדחת יומית אל קדחות אחרות (שם ח). כי בהכרח חשכל העיוני יעתק מהשתמשותו האמיתי והמיוחד לו וישתמש ויאכל מפרי עץ הדעת (ר"ד מכוקו, זכות לדם, 19). -- ובמשמ' עבר לדבר מן ענין אחד אל ענין שני: ויהיה עליהם עוף השמים ישכון כאשר יברא העוף ואחר נעתק אל תדשא הארץ (כיי ליים, הכוזכי הי). ואחר כן נעתק אל יהי מאורות באמרו עשה ירח למועדים (שם). ויאות האיש עמי להתוכח ואתנה לו מקום להיות נוצח וכו' ונעתקנו ממאמר אל מאמר (עמנו', מהצרי ו), ואחר שהשלים בכני לאה נעתק לדבר בבני השפחות (כ"י חברבנחל, פי' בכחש', ויחי, ד"ה זבולן לחוף ימים), ויעד לחשיב עליהם בסוף הפרק אחר שנעתק

אשר גדר מזה וגדר מזה גדר צורך ידיעת הלשון המועתק ממנו ואופני שמושיו וכו' וגדר צורך ידיעת הלשון המועתק אליו וכל שרשיו וסעיפיו וכו' (כ"ש א"ח, מו"כ פחיס"). - ושהעתיקו מבתב לבתב: גם ההעתק ש הועת ק ממנו זה הספר היה מימים רבים ישן נושן ולא מתבארים אותיותיו (כלנ"ע, ספת יחר 41). טופס השטר שביד הסופר שחתומים עליו עדים ולא הועתק השטר אין דין שטר לאותו טופס וכו' (סו"ט חו"מ הלוחה פח ב).

פעי, "עַתק, צינ' מעתק, מעותקה, -- כמו הַפּע': מר וות מי שנפשו מרה ודעתו וחה ומעותקה מעליו (רש"י, כתוב' קע:).

יעתקי ממנו עָתִיק, עָתָק, עָתֶק, ב.עְתַק.

frech; פייז, -- דברים של גאוה וגמות ומרי, insolent; arrogant אל תרבו תדברו גבחה גבהה יצא עתק מפיכם כי. אל דעות יי' ולו נתכנו עללות (פ"ל ב ג). תאלמנה שפתי שקר הדברות על צדיק עתק בגאוה ובוז (מסל' לס יע). עד מתי רשעים יי' עד מתי רשעים יעלזו יביעו ידברו עַתַּק יתאמרו כל פעלי און (עם כד ג-ד).--וח"ז: אל תרימו למרום קרנכם תדברו בצואר 1) עַתַק וְבוֹ' כי אלחים שפט זה ישפיל וזה ירים (סס עה ו-ח).--ובסהמ"א: אבל לא יגיע אל הלמוד הזה כאמצעות חכמת ההגיון והפילוסופייא כאשר חושבים רבים מבני עמגן הדוברים עותק על רו"ל 2).--ואמר המליץ: ואל פי באמר צדק חסמתיו ועריי מדבר עתק בלמתיו (כאי זכלכה, שעשועי, הקדמי, דודקון 4). כי בני עמנו דברו עתק עלינ והורו חץ הלעג עליו ופלחו בסליו ואמרו כי לשונגו קצרה ומליצתה חסרה (כ"י הריזי, פסכמונ', הקדמי). - ואמר המשורר: והשפילו קומה ואל תלכו רומה כגפש רע הומה זעת.ק צוארים (מלמידי דונם, משו', שעדן ד).-ומ"ז: ועתה מקרוב בא חנה סוחר איש עכ בצואר עתק והשלימני עד מאד בעל פה מצידך (סלל סחקר מארץ כוד, מכת' ע"ד ספרי הרמב"ם, חמדה גכוזה, יה.). --ומ"כ: ברוך אתה וברוך מעמך אשר כליתני היום מבא בספקות חוקות ועת קות (מומת ישרים, שו"ם

1) [החרשים מגיהים ע"פ השכע": בְצוּר, כלומר:

د, ده:)،

עַתֶּק, פ״ז, – הון עַהֶּק וביוצא בוה, רב, גדול, מתקַיָּם: עשר וכבוד אתי הון עתק וצדקה (מסלי סיה). ובסהמ"א: שלשת האחים המתאחים האזרחים המשוכחים מהון עתק וחום משולש לא במהרה ינתק (כ' שמוחל בן עלי, חגרי, חרבין ב, 54).

ביעתק, פ"ע, -א) עתק האדם, הצליח, היה במעמר glücken, gedeihen; prospérer, réussir; מוב מאר, to prosper, succeed: מדוע רשעים יחיו עתקו גם גברו חיל זרעם נכון לפניהם עמם וצאצאיהם לעיניהם (ליוב כל ז-ת).--ואמר המשורר: אבד יקותיאל אשר האבדים בו עתקו חיל וגם גברו (רשצ"ג, צימי יקוחיאל). אוצרותי בהון עתוקים ופירותי בדבש מתוקים (כי עזרא הבבלי, סוכח' מוס', סח:). — ב) התגאה, התנהג בגאוה ובגסות רוח: מאד עתקו מליו בהכבד המכות עליו והוא מתעתע בהתליו (כסב"ע, מי כמוך סל). חמד פדה ובמורדי אורך רדה נפשם צדה עתקו דבריה (הוח, חיסה בני עליון). עובך עצם על עון עתקי עתך סבבו צרים מביבך סוררים סילו גינך (גמזי שכער ג, -(151) זודקון

-סעי, "עתק,-עשה שיהיה רב, שיהיה הון עתק! מדת שופרות תקלין חדתין ועתיקין נדבות אשר בם היו מעתקין סרו כמה מני והדברים עתיקין (אלה אזכרה, יול' שקל').

עששה בבעם עיני (עששה בבעם עיני 🗕 עַּחְקָּה, — עַּחְקָּה העיון עתקה בכל צוררי (מסל' ו ס). אך נפשה לא עתקה עששה מכעש אהבה לבעליה מגן ושמש (יליג, חדו"מ .(91 ,1 'DP ,'

אילקר(²), ממנו או עָתּוּר, *עָתִירָה, אוּעָתַר, אוּעֶתָר, בוּ עֶתָר, "עָתָרָה.

אינתר, פייני, יַעַתַר, עַתר לאלה, התפלל אליו הרבה, ' beten, flehen; prier, implorer; בקש ממנו דבר ויעתר יצחק ליי׳ לנכת אשתו: to pray, supplicate, כי עקרה הוא (נרחט' כה כה). ויצא משה מעם פרעה ויעתר אל יוי ויעש יוי כדבר משה (שמוח ס כו-כז). ויעתר מנוח אל יו' ויאמר בי אדוני איש האלהים אשר שלחת יבוא נא עוד אלינו זכו" וישמע האלהים בקול

[[]גאלהים.] [מראה המקום נשמע מכ"י המחכר.] (2

נתיישנה ונזרקנה (רְקִ"י).] [בערב' עַתְר גּ), ובח קרבן, ומזה בעבר' התפלל.]

מנות (ספעי יג מ-ט), יקתר אל אלוה וויצהו (חיונ לג קו). — ובסהמ"א: ואולם צריך להשתדל בשני המינים האחרונים ר"ל העותר והשר על אנשים אם האחרון והיא השר על אנשים צריך לכל אשר לפניו אם לא והיא השר על אנשים צריך לכל אשר לפניו אם לא פגיעה הוא קשור עם בית בנעתר כמו ואל תפגע בי (לז"ק, סה"ט, סגע). ומנהג חסידים הראשונים ו"ל לעתור ולרצות בקרב הימים האלה ועל זרעם להיות לבם פתוח בחכמה ובתבונה ובו' (סה" ג, סמי). — ואמר המשורר: צורו בשובו עתרו בהתודותו ממעל קשרו נכח מרום דבירו ופרש כפיו אל הבית (ל"י הלוי, לגלול קלח). — ואמר הפימן: מרם קראוך עניתם יודעים לעתר ולרצך (לוכי לונה לצלון קלימי יוס ק). למה תצעק האחות אשר לי בדורים האלה ואין עותר ומפניך אמתר (כ"י פלטיק, מסק שפתים 103).

-נפעי, בעתר, בעתור, העתר, יעתר, הגר, בעתר פלוני, נעתר האלהים, נחרצה למי שעתר לו, קבל בקשתו erhören; exaucer; to be entreated ועשה רצונו, ויעתר יצחק ליי׳ לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו יוי ותהר רבקה אשתו (כרסטי כה כח). ונגף יוי את מצרים נגף ורפוא ושכו עד יי' וגעתר להם ורפאם (ישעי יע כצ). ונצומה ונבקשה מאלהינו על זאת ויעתר לנו (עזכי ס כג). כי לאלהים זעקו במלחמה וגעתור להם כי במחו בו (זהי"ל ה כ). ויתפלל אליו ויעתר 1) (אלהים) לו וישמע תחנתו (זהי"ב לג יג). ותפלתו והעתר לו וכל חשאתו ומעלו (שם יש). -- ובסהמ"א: ובני אדם המסיימין תפלתן קודם הצבור אין להם רשות להחזיר פניהם לצבור עד שיסיים שליח צבור תפלתו וכל אחד ואחד אומר לחבירו תעתר בתפילתך (אולי הגאי א א, לוין 75). ואני תמה על מה שנהגו כנתינת שלום במוצאי יוה"כ אחד לחברו תענה ותעתר ותעתר רוצה לומר תקובל תפלתך וכן אמר הפיים תוכו לשנים רבות תענו ותעתרו ואין זה על דרך לשון הפסוק כי הקב"ה הוא הנעתר כשמקבל התפלה (רד"ק, סה"ם, עתר). ויופיע לעשות משפט מדמי זאת נודע מני עד כי כל משוע נעתר וכל שופך שיח ישמע ((ניסס, חגר' אל סקדאי). נפתולי אלהים נפתלתי [נתפללתי] בקשות החביבות לפניו נתקכלתי וגעתרתי כאחותי (רש"י, ברחש' ל מ). ← ואמר המשורר: וכלי דל מזכוח פר ובבש יחין בעתר בתורי המליקה (כ"ש סנגיד,

[מסנה' (קנ.) משמע שגרסו: ויחתר.]

ידידוקן), פני אדם וצח לבבי לבבו חמסי על צבי נתנגי שבי בפרך ירד בי ולא געתר לאח קרביו נצרבו (כ"י סלוי, פני לדס ולס).—ואמר הפימן: אברהם וכל הנמהרים יצחק וכל הגעתרים יעקב וכל הנכחרים שבשים וכל הבחורים (גמי שכער ג, דודקון 186).—ואמר המליץ: לכן העירו והתעוררו והעתירו אולי תעתרו וביום חרון אף יי' תסתרו (כ"י סכיזי, מסכמוני צ).

-ספעי, העתיר, העתרתי, העתרתם, העתירה, אעתיר, תעתיר, -- העתיר לאלהים, כמו עתר: ויקרא פרעה למשה ולאהרן ויאמר העתירו אל 🏞י׳ ויסר הצפרדעים ממני וכו' (שמות ס ד). הנה אנכי יוצא מעמך והעתרתי אל יי׳ וסר הערב מפרעה מעכדיו ומעמו מחר (כס כה). העתירו אל יי׳ ורב מהיות קלת אלהים וברד (מס ע כת). ועתה שא נא חמאתי אך הפעם והעקירו ליי׳ אלהיכם ויסר מעלי רק את המות הזה (שס י יו). בי אז על שדי תתענג ותשא אל אלוה פניך תַּעְתִּיר אליו וישמעך ונדריך תשלם (חיוב כב כו-כו). -- העתיר לפלוני, בשביל פלוני, לעזרת פלוני: ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי אעתיר לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומכחיך (שמות ח ה).--ובעד פלוני: ויאשר פרעה אנכי אשלת אתכם וכו' העקירו בעדי (שם כד)."-ואמר המשורר: יד תתיר לבן מעתיר בבית קדשך ופנית בגי בכרי ובחירי שמו שמת וכנית (כ"י לנן גילת, יד מחיר, שער השיר, 20). – ואמר הפימן: אהכת יושב אהל בהעתירו מאהל אל אהל למכטיח כה יהיה זרעך ייחל ושם שאר שכט מסגו ניחל (גמי שכער ג, דודקון 44). – צור קוננו מכתירים צרכנו בפלל מעתירים חוה נחוה בברורים חשכנו לעד מאורים (לאינה וראינה, יול' ב פפח, מחז' איטלי א, קיג.).

פְעי, "עָהֶּר, — כמו קל: והנה כי בן יאותה לנו להיות מעתרים עליהם גם אנו כמוהם שגם המה יוכו לתוות בנועם יי׳ (סס"י ג, ה).

—סספי, "התעתר, נתעתר, במו נפע": ובאחרית ביאור נקודה ואת נתעתר אליך ונקשים אזנינו אל כל אשר תשייל מאתנו (פלרים סנסלה קסן).

בּיּעָתַר, גיּשֶׁתֶר, מַמנו בּיּדְּאָחור, בּיּעָתַר, גיּשֶׁתֶר, עַתֶּתֶר. בּיעָתַר, קל לא נמצאי

רידי (כך כארם', וכמו עָשֶׁר. קדמוניגו לְא הפרידי (בר השרשים האלו.)

-נפעי, בעתר, ציני מ"ר נקי בעתרות, - היה רב יותר מדי, מיתר: באמנים פצעי אוהב ובעתרות נשיקות שונא (מכלי כו 1).

-- הפעי, העתור, העתרתם, -- עשה שיהיה רב, שיהיה יותר מדי, הרבה יותר מן הצרך: וחגדילו עלי בפיכם והעתרתם עלי דבריכם (יחוקי לה יג).-ובסהמ"א: הנה העתרת עלי דבריך ודברת תועה ותחלת דבריך סכלות ואחרית פיך הוללות רעה (רש"ע סלקירה, המבקש יס). ואמרו כי נקראו אל בית המלך שני משוגעים לצחק בהם והעתירו עליו דבריהם והכעיסוהו בהבליהם (כ"י זנחלה, שעשוע' ז, דודקון 75). הנקבצתם והעתרתם דברים וכל איש רע ירב מכם משליו (ד"ס יהודי מלרים וח"י ב, מן 18). ואל תקוה ממני שאעתיר ואאריך בדברים להראותך זה (יהודה חכיה די מודיכח. חלרי כוהם ג ל). - ואמר המשורר: ויען העשירו לשוגות הגבירו כעל צור העתירו בחזק דבריהם (רמנ"עו דיוחן כב, בודלי). - ובמשמ' איעתר וביעתר יחד: ביום אשגה בעד נפשי לדודי אהיה מעתיר ועלי אם יהי מויד במדבריו אהי מעתיד (הוא, התרשים ו לד-לה).

אינבר, ש"ז, רק מ"ר כני עַתְרַי,-מי שעותר, מתפלל, Anbeter; adorateur; worshipper תאר לישראל בגולה: מעבר לנהרי כוש עתרי !) בת פוצי יובלון מנחתי (לפני ג י). – ואמר הפיטן: לגויי הארץ תחיש שאת גם ינון תגבר ומתניו תשנם עתרי תאסוף ונפוצות תכנם (שדודים כדודים, קדור מימני ליוה"כ כ"י צריע" מוזי).

ניעתר²), ממנו ביְעָתָרי

בינות, ש"ז, - עתר העשן וכרומ', קמור, ריה, לתות הספרת odeur; odour odour. ואיש מקמרתו בידו ועתר ענן הקמרת עלה (ימוק' ס יס). - ובסהמ"א: והיה מקום חולה שומן חלבי הקרבנות ועתרם ועשן ענן הקמורת והשמנים בדרך האש (כ"י ס"מ, הכוזכי בכו). ואמר שמזבת העולה היה להרבק בקרבנות שעליו האש הגלויה והיא המסתבכת בשומן חלבי הקרבנות ועתרם (כ"י מיקקסטי, קול יהודה לכוזכי בכו). - ואמר המשורר: הריח מר מאחו האפסים ואם רות תנפף ההדקים וענן או עתר קנה ההדקים וענן או עתר קנה

וקדה וברק או ברק כסות עסיסים (למצ"ע, הלים מל). כאש אשר תשא קנה בשם ואך תשא עתר ריחו ותמציאנו ותחוק רוח ואל אף תעביר רוח נרדינו ודודאינו (הול, על לף משללינו). בעלות כקנמון ריח שפני ירד בבוד עליון בעתר ענני (כ"י סלף, כודע צכל המון).

איישקר, פ"ז, – כעין מולג או קלשון שהופכים בו את התבואה, ; Reugabel, Gabel; fourche (à faner); התבואה, ; pitchfork (à faner) בגורן וכו' מצטרפת מפני שהופכה בעתר (כ' יוס', מוספס' מוקל' לו ס'). הואיל וראויות להפכן (את ראשי חשבלים) בעתר (כ"פ צן לקים, סוכ' יד.). למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר מה עתר זה להפך התבואה מפקום למקום כך תבלתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגונות למדת רחמנות (כ' ילסק, יצה' קד.). —ובסהמ"א: במין עתר שקורין פורקא (כ"ג, על הכי"ף, שנם מוז:) —ואמר הפישן: תתרות ברחמנות יהפוך בעתר לתבואות (כ' הפישן: מוכיכ, לדע כי לון זולסך, יולי מכם סשובס).

בייעתר, עיתר, כ"ז, -תפלה, כמו עתירה: וקראו בפתר וחינן לו בעתר עורני שפטיה ורפא כתי מתולייה (יוחקין של אחימעץ, ניבויאר ב, 116). – ואמר הפישן: ראוים לרצותך בעתר שממנו בארבע פנות תרופה לא מצאנו (אושי אמנה אבדו, פרע"ג ב, פליח' יום ה). עיתר פופף היפקתי כשיחה עווני למענך סלחה ענני כי עמך השליחה (כ"ל סקליר, אדפק בלהרים, Elbog. Stud. 120). באשמורת נמצאתי בכיתך שופך עתר ואתה המצא לי אל חוקר כל סתר (כ' חנרהם, חל תרחיק ממני, פדר פליחי רע"ג כ, 5). נא כל מדה נכונה נפשי נעם עליהם תבקשי נורא מרום וקדוש בעתר אליו תדרשי (ר' שלמה, שלש עשרה מדוח, פליח' ער"ה). ראשו עשור פו כתר מהור צופה כל סתר ומאזין לקול עתר נערץ בשפת יתר (ר' שמעון צר ילחק, דודי, יול' חוהמ"ם). ומרבים תחן ועתר פלל לחשנו העתר אתה אל מסתתר (אנא אלהים סיים, יולי יוה"כ). חלו סני בעתר לתבוע עלבוגם (גומפלין, גולים הולכי דרך, מלח חפנים לגיגר, 51).-ובמשמ' דבור, דברים: למען כי רפואת מחלתי כמו עתר שפתיך שמורות (ד"ה יהודי מלכים וא"י ב, מן 15).

ג. יעָרֶר, פ״ו, – כמו עתרת: ושמעתי בשוקים וברחובות עתר מלוחיך וראיתיך מבקש גדולה לעצמך בחוך קהלותיך על כן גמלחיך בחכירי עלילותיך (ל' יפס הלוי, לקו"ק, נספס' 24).

^{1) [}המתפללין אלי (כש"י), וכך חברו מגחם. ורד"ק ואחרים פרשו שם אָמה, ועי' בפרושו של מרגלית, הוצ' כתגא.]

[[]בארמ': עמר, עשׁן.] (2

ינקרד, ש"ל, ע"ר עַהְרוֹת, -- הפלה, כפו עַתְירָה:
והגראה שצריך לעתרת כפו שאפרנו וכו' וכן
העותר אם צריך על עתרתו להצלת הפלאך וכוי
רק העותר פספיק בעתרתו כפני עצפו (כ"של"ס,
יקוו סמיס 107). -- ואמר הפישן: האוינה ושמע את
סיחתנו האוינה ושמע את עתרתנו הבישה ושמע
את פגיעתנו הבישה וראה את צרותינו (פוקפ' וסקונ'
לפדר כע"ג, 30). -- ומ"ל: למען כי אני אשוב ואשכת
נשר איכה ואקשיב העתרות (כשנ"ג, ספלעג ללכוש,
JQR. 1918. 70

עַתְרִיאֵל. – שם מלאך: קמיע אחרת שלא ישלוט באדם שום כלי זין כתוב בקלף של צבי כשר

ותלי בצוארך שמות הקרושים האלו עתריאל וריאל הוריאל וכו' (פפי הזילל המללך, מד:).

עַרֶרָרְ, ש"כ, - א) עשר, שַׁבַּע, עַרֶּרָת שלום וביוצא בוה.

Reichtam; abondance; abundance

עַרְרָת שלום ואמת (יכמ' לג ו). - ואמר הפישן: עשה

לישבאב מחולים עתרת שלום לחיות נחילים (,Masor. d. West, יל). צריף אמר חסד ואמת צניף

עתרת שלום ואמת (שס יו). - חיה והצלח בברכה

ועתרת אתה וכל הפלמה הנשארת (יל"ג, לגכ' ל קכד).

- ב) כמו עַרְרָה: עתרת זו תפלה כזמן העתרת

יש בה שלום הרי היא אמת ואם לאו אינה אמת

(מ"י ללכקלוס, יכוס"ת צ, עכללו 40).

תם כרך תשיעי

Date Due			
007 18 1941 WAY 25'42			
No. of the State of			
The second second	7 - 7 - 7		
			114.74
	5 - 6 - 7		
MAN THE LA			411.59
		12 30	
	N 77 122 17		4 33
		E. I. Die	
		- 1 / 2 / 2 / 2	31,000
		115 0000	10 10 19
Form 335—40M—6-39—S			

Sch.R. 492.43 B456T v.9 411039

School of Religion

FOR REFERENCE

Do Not Take From This Room

